DIONYSII

LAMBINI MONSTROLIENSIS REGII PROFESSORIS,

IN

Q. HORATIVM FLACCVM EX FIDE ATQVE AVCTORITATE COMPLVRIVM LIBRORVM MANVscriptorum à se emendatum, & aliquoties recognitum, & cum diuersis exemplaribus antiquis comparatum, multisq́; locis purgatum,

Commentarii copiosissimi & ab auctore plus TERTIA PARTE POST PRIMAM EDITIONEM AMPLIFICATI.

Editio postrema.

FRANCOFVRTI AD MOENVM
Ex officina Typographica Andreæ Wecheli.
M. D. LXXVII.

IN Q. HORATIVM FLACcum, postremo à D. Lambino editum, Germanus Valens Pimpuntius, in Curia Parisiensi consiliarius Regiùs.

Lambinus Calabro in saltu mala gramina, & umbras,
Scabritiem, dumi horrorem: quæ plurima silua
Monstra ferunt paullo ante noua compescuit arte,
Atque Venusinas segetes, & sentibus arua
Obducta, atque situ Dauni squallentia rura
Erudiit, rastris, ferro, infectasus aratro:
Montibus ut Calabris quondam pater Ennius hortos,
Emeritus sic Lambinus sua premia palma.
Nec satis hoc illi, nec brachia fessa remisit,
Expertus generosa magis quo sunt sola, plureis
Culturæ reuocare vices, impendia, curas.
Acrius ergo auido incumbens superata labore,
Atque iterata nouo, vicit, domuitq; colendo,
Prôscidit, offregit terram, effregitq; rebellem:
Respondet votis totiésque exercita tellus.
Saluete Ausonides nymphæ, saluete Camœnæ
Dauniades: multùm tu magna Venusia salue.
Luce noua, tantôque alacres gaudete cultore:
Lambinum circumfusæ lustrate choréis,
Sacráque odorata circumdate tempora lauro.
Lambinus manes vestri arcessiuit alumni,
Pæonio Elysia cantu de valle reductos.
Dimidia iam parte sui tabescit adempta,
Conclamátq; gregem umbrarũ in cõmunia damna
Pindarus, & frustra se abeunti opponit amico.
Hinc procul ô queis nec nympha, nec carmina cordi:
Ecce audita mihi reserari ianua Ditis,
Cantateq; domus Hecates saua ora dehiscunt:
Auditúrque inuisa senis renatare carina.
Prosequitur clamor reuocantium, & ferit in auras.
Me tellus tremefacta quatit, specubúsque remugit
Aduentante umbra, Flaccóq; Acherunte remissoi
Interpres suus arcanis, en, ora resoluit,
Viua obscura prius pandens oracula voce.
Non tamè hanc Lambine, tibi laudem aquus Apollo
Inuidet, insignem vel qua te reddidit, artem.
Sic prius Hippolytum superas reuocarat ad auras:
Sic Deus omnipotens, Bacchi matérque, patérque
Bis nati fuerat. proprium mutarat eburno
Sic humerúmque Pelops: Æsonque recoctus aheno
Prodierat magico duplices compendia magna
Excipiunt ortus, & fortunata sequuntur
Fata quidem tantis numquam contraria fatis.

IN EVNDEN IO. AVRATVS Lemouix, poeta Regius, Græcus & Latinus.

Linguarum populis cum lis foret orta duarum
Hicque suos vates diceret, ille suos:
Multos Græcia se lyricos iactabat habere,
Flaccum vix vnum cum sua Roma daret.
Verba notat Nemesis, Græcosque redegit ad vnum,
Esset vt hinc Flaccus, Pindarus inde super.
Sed tamen & Flaccus longo corruptus ab æuo,
Fœdatúsque situ, iam periturus erat:
Non tulit hoc Nemesis, formam suméns que virilem
Lambini, ambrosio sparsit odore senem.
Protinus excussa, serpentis more, senecta
Splendet, in exuuiis luxuriátque suis.
Hoc tibi nunc debent Latiæ, Lambine, Camœnæ,
Æmula quòd Graiæ stant sua plectra lyræ.

IN EVNDEM IO. PASSEratius, Trecensis.

Olim Philippos, busta gentis Martiæ,
Tuo imbuisses, docte Horati, sanguine:
Ni te per hosteis nuntius celer deum
Denso pauentem sustulisset aëre.
Et nunc Camœnæ pars tui præstantior
Caliginosa nocte premerentur, nisi
Alter disertus ales, Atlantis nepos,
Lambinus, atro vindicasset à situ.

IN EVNDEM ANTON. Valetus Iunianensis, Lemouix.

Quem nuper tersum edideras, Lambine, poëtam,
Nunc fretus Genio viuidiore, iterum
Pane recens placidas erumpere gestit in auras,
Lucis & vsura liberiore frui.
Namq; manu extrema, extremaq; incude recusus,
Et nactus limæ munera cara tuæ,
Nunc totus nitet, & vectus maioribus alis
Euolat à mendis integer & maculis.
Hunc ego dum cerno tam pulcro exire decorum
Cultu, sic tua me docta Minerua capit,
Vt, nisi sint Flacci plana omnia, & integra, sanctè
Iurarim hæc Flaccum præripuisse tibi.

D. LAMBINVS

CAROLO NONO, GALLORVM REGI POTENTISSIMO, ET CHRISTIANISSIMO.

S. P. D.

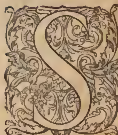

I quis vmquam puer excelso loco natus, Carole Rex Christianissime, domesticis rerum fortiter, iustè, praclaréque gerendarum exemplis abundauit: eorum profectò tanta tibi copia suppetit, vt, siue Franciscum I. auum tuum, siue Erricum II. patrem spectes, fortißimos potentißimósque Reges, ad quascumque illorum actiones propè diuinas, atque immortaleis mente & cogitatione te conuerteris, maximi, latißimique laudis, & gloria campi sese tibi aperire, atque explicare videantur. Nam tot res, & tantas domi, forisque gesserunt, tot populis iustum bellum intulerunt, tot supplicibus prasidio, salutique fuerunt, tot vrbeis expugnarunt, tam longè, latéque regni Gallici fineis protulerunt, leges tam vtileis, támque salutareis sanxerunt, vt si tu, cùm atate processeris, eorum vestigia persequi, aut etiam cum illis certare volueris, non sit metuendum, ne non, quanto illi superioribus Regibus prastiterunt, tanto tu illis facilè antecellas. Atque arteis quidem, ac virtutes eorum bellicas cùm atas nostra, patrúmque nostrorum admirata est, tùm omnium gentium, posterorúmque saculorum littera celebrabunt. neque verò de ciuilibus, aut vrbanis, quarum hereditas, atque imitatio aquè, atque illarum, ad te pertinet, posteritas vmquam conticescet. sunt enim magno, excelsóque animo dignißima: sunt grauitatis, sapientia, pietatis, iustitia, liberalitatis, amoris in Gallorum ciuitates plenißima. sed, vt ex his, eas, qua ad iuris aquabilis descriptionem, qua ad iustitiam, qua ad religiones, ac caremonias pertinent, pratermittam, vellem mihi tanta suppeteret orationis facultas, vt singularem Francisci, aui tui (cuius nomen vigebit memoria hominum sempiterna) in viros eruditos beneuolentiam, ac liberalitatem meritis laudibus efferre possem. Quantis enim pramiis illos inuitauit? quot, & quantis muneribus cumulauit? Neque verò in Gallos tantùm, hoc est in suos, ita animatus fuit, verùm etiam exteros, atque adeò multo impensius, omni beneficiorum genere auxit, atque ornauit. Ex quo factum est, vt ex omnibus terrarum oris, ac partibus viri Hebraicarum, Gracarum, Latinarum litterarum scientia clari, philosophi, iurisconsulti, poeta, rhetores pramiis amplißimis excitati in Galliam tuam conuenirent. Muta tum erant ab illis litteris, à liquida & germana philosophia, à veterum, & probatorum auctorum vocibus, Lutetia gymnasia: vigebant in eis inepta verborum captationes, & concertationes: inanes, & spinosa quastiuncula ponebantur: fallaces, & minuta conclusiuncula contorquebantur: disputationibus anilibus, barbaris nominibus, ac vocibus, impolitißimorum librorum lectione omnium gymnasiorum parietes personabant. mera nuga, mera ineptia, mera barbaries docebatur. Ignoti erant Homerus, Pindarus, Æschylus, Sophocles, Euripides: ignoti Plato, Xenophon, Aristoteles, Theophrastus, Plutarchus: ignoti Herodotus, Thucydides, Polybius, Diodorus, ceteri Graci scriptores omnes. lingua Latina elegantiam, &

munditiem, incorruptum Latini sermonis vsum nemo nouerat, nemo docebat. Hebraicæ, & Græcæ linguæ ne elementa quidem erant nota, omni elegantiore, & puriore doctrina, omnibus Græcorum, & Latinorum melioris notæ scriptorum monumentis carebamus. Piget, pudétque referre quanta tum omnium bonarum artium ignoratio Galliam tuam obsessam teneret: quantis tenebris populus tuus circumfusus, ac pæne dicam, sepultus esset. Exortus est Franciscus ille, auus tuus, humanarum litterarum, omniúmque ingenuarum artium, ac disciplinarum verißimo cognomento parens appellatus: qui rus merum, qui fœdam barbariem, qui graue virus, qui crassas tenebras è scholis, ex vrbibus, è tota Gallia suo splendore depelleret, fugaret, dißiparet: sermonis Hebraici, Græci, Latini, omnium artium honestarum, & reipublicæ vtilium studia in hominibus ingenio præstantibus commoueret, atque excitaret. Id autem hac ratione assecutus est. Lutetiæ duodecim doctores partim Gallos (in quibus erant illa Galliæ tuæ ornamenta, Franciscus Vatablus, P. Danesius, Iacob. Tusanus, Dion. Coronæus, Orontius Finæus) partim aduenas (in quibus erant Bart. Latomus Germanus, Ioan. Poblatius Hispanus, Agathius Guidacerius, Paullus Paradisus, vterque item Hispanus, Ioan. Stracelius Flander, Vidus Vidius Florentinus,) proposito, atque attributo eis honestißimo præmio instituit: quorum alij mathematicas arteis, alij Hebraicas litteras, alij Græcas, alij Latinas, alij philosophiam ex ipsis fontibus haustam, alij artem medendi, & maxime eius partem eam, quæ chirurgice à Græcis apellatur, publicè docerent. Francisco successit Erricus, dignißimus patre filius, pater tuus, rerum domi, forisque gestarum gloria clarißimus: qui patrem cùm ceteris rebus omnibus pæne vestigiis ipsis persecutus est, tum eximio in litteratos, & eruditos homines amore, ac studio cum illo certauit: atque in eorum, qui vel excesserant è vita, vel alioqui sua sponte docendi munere defuncti fuerant, locum viros ingenio, doctrináque præstanteis substituit, P. Gallandium: Iacob. Siluium, Iac. Gopylum, Pet. Ramum, Adrian. Turnebum, Fr. Vicomercatum, Ioan. Auratum, Paschasium Hamelium, Ioan. Calignium, Ioan. Penam, Io. Mercerum, Bertinum Comitem, Rod. Bainum Britannum, Io. Quinquarboreum. Ita vtroque regnante artes, litteræ, disciplinæ omnes in Gallia floruerunt. Nam armorum quidem, rerúmque bellicarum gloria iampridem ceteris nationibus aut pares, aut etiam superiores eramus: litterarum autem, atque artium libero dignarum laudibus antè quàm Franciscus auus tuus regnum obtineret, certè vincebamur. At nunc iidem Francisci aui tui, & Errici patris beneficio ita litteras amplexi sumus, vt non modò iam cum Germania, (quæ discentium, atque eruditorum multitudine semper abundauit, neque minus vmquam litterarum, quàm armorum cupiditate, studióque flagrauit:) verùm etiam cum Italia, (quæ cùm viros acumine ingeniorum, sollertiáque iudicandi præstanteis gignere existimatur, tùm Latinarum quidem litterarum hereditatem quodam veluti gentilitatis iure sibi vendicauit: Græcarum autem possessionem quasi vacuam, & caducam euersa, ac deleta Græcia celeriter occupauit,) vltro pedem conferre, atque in certamen descendere audeamus. Hunc igitur ingeniorum cultum, hanc humanitatem, hanc optimarum artium celebritatem, quam ab auo, & patre tuo consecuti sumus, tuæ personæ decórum est, Carole: tuis maioribus dignum: ei spei, quam de te habemus, consentaneum, te studiosè tueri, diligentérque conseruare. Non enim credibile est, te ita dicturum, satis esse, si artis militaris, & bellicæ gloriam tibi ab illis relictam retineas: de vrbanis, & ciuilibus artibus non esse tibi magnopere laborandum. Nam primùm, quarum artium exercitatio

tuis

tuis maioribus tantopere fuerit probata, eas te arteis improbare, amplitudinem, ac maiestatem tuam non decet: deinde ne te quidem præterit, vt pote, à præstantissimis doctoribus, ac magistris institutum, optimisque præceptis imbutum, &, quod caput est, naturæ bonitate valentem, scientiam inscientia, sapientiámque insipientia longè esse potiorem, ac præstabiliorem: neque esse consentaneum, cuius Regis populus aureis habeat tereteis, eruditas, & purgatas, ingeniúmque doctrina expolitum, eum Regem, litterarum, & scientiæ suauitatem neque auribus sentire velle, neque cogitatione comprehendere, ac percipere curare. Neque porrò existimo, tibi id probatum iri, quod de Alexandro magno Philippi Macedonum Regis filio scriptores locupletes memoriæ prodiderunt, illum ita animo fuisse affectum, vt, quoties Philippus aut vrbem aliquam nobilem cepisse, aut prælium secundum fecisse, aut victoria aliqua denique potitus esse nuntiaretur, non admodum letè ferret, suísque æqualibus diceret: patrem nihil magni, præclarique, quod gereret, sibi relicturū, existimās, quanto plureis vrbeis Philippus expugnasset, quantóque plureis victorias peperisset, tanto se aut pauciores rerum à se gerendarum occasiones habiturum, aut sibi pauciora, quæ subigeret, ac domaret, reliqua futura. Quamuis enim esset hoc insigne, & luculentum eius animi magnitudinis, & gloriæ cupiditatis argumentum: si fortitudinem tamen non corporis viribus, sed animi robore metimur: &, si altitudinem animi non in fortunæ temeritate, neque in militum lacertis, sed in animo inuicto positam esse arbitramur: & si solidam, verámque gloriam non in expugnandis vrbibus, neque in propagandis imperij finibus, sed in cohibendis, & comprimendis animi motibus, rebúsque secundis moderatè, sapientérque ferendis locatam esse existimamus: fuisset illud profectò multo certius magnæ ad virtutem futuram indolis Alexandri signum, primùm secunda Philippi patris fortuna, victoriísque lætari: deinde rationem inire, quemadmodum tot ciuitates, tot populos, tantum regnum sapienter iustéque moderari posset, quàm in incerto belli euentu, spem gloriæ suæ collocare. Nam, cùm duæ sint artes potissimùm, in quarum studium reges incumbere, quas perdiscere, in quibus versari vel soleant, vel debeant, vna militaris, & bellica, per quam hostilis, & externa iniuria propulsetur: altera ciuilis, & vrbana, & quodammodo togata, per quam ciuitates optimis legibus institutisque temperatæ, concordia, otio, opibus, virtute floreant: dubitari non debet, quin ea, per quam populis vita beata quæritur, & cuius causa prior illa est comparata, longè illi sit anteponenda. Bella enim non nisi necessariò suscipiuntur: neque quisquam est, nisi immani planè ingenio præditus, qui non per disceptationem, ac rationem, quàm per vim, & ferrum ius suum obtinere malit. Cùm illud non licet, ad hoc decurritur, vt iniuria ferro repulsa, iure nostrô armis recuperato, victoria bello parta, otio, paceque potiamur. Quemadmodum autem nauis gubernator ad cursum secundum, medicus ad ægri salutem suas omneis curas, & cogitationes refert: sic bono principi, eorum, quibus præest, vita beata proposita debet esse, vt illi fortunæ bonis sint locupletes, & copiosi: viribus corporis valentes, ac robusti: omnibus animi virtutibus instructi, atque ornati: gloria, famáque præstantes, & clari: quæ tum denique contingere solent cùm Reges sedulò dant operam, vt sint ipsi bellicosi simul, & sapientes: cumq; sapientiæ, iustitiæ, pietatis æquè, atque artium bellicarum cupiditate, studioque ducuntur. Itaque antiquissimi illi poetæ non aliam (opinor) ob causam Palladem armatam finxerunt, quàm, vt significarent in Regibus, & rerumpub. moderatoribus bellicam virtutem cum sapientia coniunctam, & copulatam esse oportere. Quam rationem secuti prisci illi heroës in disciplinam hominum eruditorum, longoque vsu peritorum filios suos stu-

ã iij diosè

diosè tradebant: & Reges ipsi doctos viros, & sapienteis in comitatum, amicitiámque suam cupidissimè recipere solebant. Sic fortissimum illum Græcorum Achillem Pelei Thessalorum Regis filium à Chirone Centauro puerum eruditum esse litteris proditum est: & eidem iuueni ad Troiam profecto Phœnix ait apud Homerum se comitem, & custodem iccircò à patre esse additum, vt illum efficeret oratorem verborum, actorémque rerum. Summus ille Atheniensium contionator Pericles, qui annos quadraginta doctrina, consilio, eloquentia dicitur Athenis præfuisse, priusquam ad rempublicam accederet, ab Anaxagora Clazomenio fuerat institutus: Timotheum, Cononis præstantissimi imperatoris filium, Isocrates: Epaminondam Lysis Pythagoréus: Alexandrum magnum Aristoteles erudierunt. Agesilaum Xenophon: Philolaum Archytas Tarentinus: Dionem Plato Atheniensis docuerunt. Sapientum autem consuetudinem, & amicitiam à Regibus esse appetitam testimonio sunt Solon, & Anacharsis: quorum alterius sermone, & congressu magnopere Crœsus est delectatus, atque adiutus: alterum cùm Darius litteris & promissis inuitasset, nihil profecit: testantur Plato, & Aristippus, qui cum Dionysio vixerunt: & Callisthenes, qui cum Alexandro: alij denique quàmplurimi. Iam verò in ijs, qui sapientiæ, doctrinæq; laudibus clarent, non postremum locum poëtæ videntur obtinere. Quin si verum quærimus, vel iidem fuerunt olim poëtæ, & philosophi: quem in numerum referre licet Orpheum, Amphionem, Musæum, Homerum, Hesiodum, Solonem, Phocylidem, Xenophanem, Parmenidem, Epimenidem, Empedoclem, Platonem: vel, si qui Philosophi à studio poëtico fuerunt remotiores, quales sunt posteriores, ij, nisi poëtarum auctoritate, ac testimonio sua decreta confirmarent, ac fulcirent, à periculo ruinæ non procul abessent: vt omittam, quòd plerique ex his ad vitam benè, & sapienter instituendam non multùm adiumenti videntur attulisse: At ex poetis (eos excipio, qui nihil præter voluptatem lectoris quærunt) vix vllum reperias, qui non aut à vitio quidem, turpitudinéque animos auocet, ad virtutem autem, & honestatem excitet, atque acuat: aut mores corruptos emendet, & corrigat: aut res vel temperanter, moderatéque factas, vel magnificè, fortitérque gestas immortalibus laudibus efferat, atque ad sempiternam memoriam consecret: aut illustria virtutum exempla ex omni antiquitate repetita huius ætatis hominibus suppeditet: aut homines calamitosos, & grauibus fortunæ casibus afflictos soletur, atque extollat. Quis philosophus vmquam vel distinctius, quid sit virtus, quid vitium: quid turpe, quid honestum, disputauit: vel planius honesti pulchritudinem, inhonesti deformitatem: sapientiæ vim, & vtilitatem, insipientiæ imbecillitatem, atque incommoda disputando demonstrauit, quàm Homerus diuinis suis carminibus ante legentium oculos constituit? quis hominum mores, & motus: quis animantium naturas: quis sola terrarum: quis æstus, & fluctus marinos: quis ventorum flatus: quis nauigandi pericula, tempestatésque aduersas: quis temporum varietates: quis præliorũ imaginem: quis vrbium oppugnationes: quis acies instructas: quis imperatorias virtutes: quis rationem moderandorum animorum: quis formam benè moratarum ciuitatum: quis denique omnium rerum, quæ hac vniuersitate continentur, varietatem illustrius vmquam Homero depinxit? Quid ceteros poetas, Epicos, Lyricos, Tragicos, Comicos persequar: quorum vel nomina cõmemorare longum sit? sed tamen quantum ex singulis generibus fructum, quantáque cum voluptate coniunctum percipiunt, qui in talium scriptorum lectione versantur? Quid, quòd poetæ principibus, & regibus, atque adeò diis immortalibus cari fuisse dicuntur? vt Castori, & Polluci Simonides: Apollini Pindarus: Polycrati Samio Anacreon: Æschylus, & Simonides

monides Hieroni: Dionyſio Siculo Polyxenus: Euripides Archelao: Scipionibus, & Catoni maiori Ennius: Scipioni Africano minori, & Lælio Sapienti Lucillius: Memmio Lucretius: C. Cilnio Mæcenati, M. Vipſanio Agrippæ, Cæſari Auguſto Virgilius, Varius, hic, quem tibi nunc donamus, Quinct. Horatius Flaccus. Pittacus Alcæo, à quo fuerat non ſolùm verſibus, & ſtilo violatus, verùm etiam armis, & ferro appetitus, cùm ille in poteſtatem ſuam veniſſet, iniuriam acceptam remiſit, atque ignouit: C. Iulius Cæſar eadem lenitate, & clementia vſus C. Valerio Catullo, à quo fuerat petulantiſſimis, & contumelioſiſſimis verſibus laceratus, ſecum redeundi in gratiam poteſtatem fecit. Eundem Catullum Manlius Torquatus, Tibullum Valerius Meſſalla, ſingulari beneuolentia complexi ſunt. Sed quorſum tam multa de litteris, philoſophis, ac poetis? vt primùm oſtendam, clariſſimorum, & ſapientiſſimorum principum, regúmque, atque imperatorum factum, & inſtitutum, Franciſci I. aui tui, & Errici II. patris, Regum maximorum, iudicio eſſe comprobatum: deinde vt te ſponte tua currentem ad parem in litteras, & litteratos voluntatem, ſimiléque ſtudium excitem: poſtremò vt, quem poetam C. Cilnius Mæcenas, eques Rom. nobiliſſimus: M. Vipſanius Agrippa, dux exercitus clariſſimus: Cæſar Auguſtus, princeps fortunatiſſimus, plurimi fecerunt, vehementérque dilexerunt, cuiúſque conſuetudine, & ingenio, & moribus plurimùm delectati ſunt, eius ſcripta, multorum quidem ſæculorum auctoritate comprobata, ſed temporum, litteris inimicorum, culpa, valdè deprauata: quæ nunc ad te defero quàm plurimis locis non ſine meo magno labore, ac ſudore propemodum ſuæ natiuæ integritati reſtituta, ac mendis fœdiſſimis perpurgata, iuſtiſque commentariis à me explicata, atque illuſtrata, eo vultu accipias, eóque animo complectare, quo vultu, & quo animo Franciſcus auus tuus, quo Erricus pater, ſapientiſſimi Reges, genus hoc ſcriptorum accipere, atque amplexari ſolebant. Enimverò Carole non ego ad te poetam aliquem vnum de multis affero: ſed poetam omnibus ſuis numeris perfectum, atque abſolutum: ſummum, atque adeò ſolum, in tota lingua Latina Lyricum: Satyrarum ſcriptorem præſtantiſſimum, atque excellentiſſimum: multiplici, & varia rerum copia refertum: illuſtri verborum ſplendore illuminatum: ſententiarum pondere grauiſſimum: ſcribendi elegantia politiſſimum, ac puriſſimum: orationis figuris ornatiſſimum: in cudendis nouis vocabulis ſine inuidia feliciſſimum, ſine vituperatione audaciſſimum: in Græcorum loquendi generibus imitandis & cum prudentia, iudicióque liberrimum, ac ſolutiſſimum: & cum libertate, licentiáque cautiſſimum, ac prudentiſſimum. Nemo vmquam Latinorum iuſtitiam, fidem, continentiam, parſimoniam, religionem, patientiam paupertatis, contemtionem rerum humanarum laudauit ornatius: nemo iniuſtitiam, perfidiam, libidinem, auaritiam, luxuriam vituperauit acerbius: nemo ad ſubeunda pro patria pericula, atque ad mortem pro libertate oppetendam inflammauit ardentius. Nemo neque ad virtutem acrius excitauit, neque à vitio grauius reuocauit: nemo bellorum ciuilium calamitatem miſerabilius deplorauit: nemo neque amores cantauit mollius ac tenerius, neque tempeſtiuorum conuiuiorum hilaritatem deſcripſit floridius: nemo hominum ſuæ ætatis mores carpſit vrbanius. dies me deficiat, ſi huius poetæ virtutes poeticas non modò perſequi, & commemorare ſcribendo, aut diſtinguere partiendo, ſed etiam recordari cogitando, aut notare coner obſeruando. Quòd ſi poeta omni laude cumulatus, omnibúſque ſuis partibus abſolutus, & perfectus ille eſt, qui voluptatem, & delectationem lectoris cum vtilitate, fructúque coniunxit: ſine controuerſia ceteris omnibus poetis Græcis ac Latinis (Homero

excepto) Q. Horatius Flaccus meritò est anteponendus: in quo sic dulcedo cum utilitate certat: ita suauitas grauitati par est, ut, si detracta voluptate, ac dulcedine, sola grauitas, utilitásque spectetur, hæc lectorem in legendo retinere queat: contrà si quis demta utilitate, solam versuum dulcedinem, ac iucunditatem sequatur, hæc eum sua illecebra captum, ut in se continenter affixus inhæreat, pellicere possit. Ex his autem commentariis cum ipso Flacco coniunctis, cùm duo corpora fecissem, quorum alterum ad carminum: alterum ad sermonum libros pertinet: eam potissimùm partem tibi dicandam esse iudicaui, quæ propterea quod & ordine prior, & argumenti, rerúmque amplitudine elatior atque grauior, & verborũ splendore illustrior, atque ornatior, & concinnitate venustior, ac floridior, & varietate ipsa gratior, ac iucundior est, tuæ ætati simul & maiestati magis conuenire videbatur. Vale, & regna, Idib. Aprilis anno CIↃ. IↃ. LXXI. *Lugduni.*

IO. MALVDANVS
DE DIONYSII LAMBINI MONSTROLIENSIS
IN QV. HORATIVM FLACCVM
COMMENTARIIS.

Lippus scire, suos oculos quæ fata manerent
Olim, cùm cuperet, vatem ipse adiisse Sabellam
Fertur anum Flaccus, notam sibi: (haruspice saluus
Arboris hac casum, fulménque, lupíque cruentum os,
Funestas pesteis euaserat, atque Philippos)
Talia respondit motâ vetes anus, vrnâ:
DVRA PARENS GENVIT TE LIPPVM FLACCE: NOVERCA
DVRIOR AT VENIENS ÆTAS TIBI LVMEN VTRVMQVE
ERIPIET: TENEBRIS PIES ET TVRPIS OBORTIS.
NEC TEIPSVM AGNOSCES, NEQVE COGNOSCERIS AB VLLO
INTEGER: HAVD TAMEN HAC ÆTERNVM LVCE CAREBIS.
NAM TER QVINGENTAS, SEXAGINTAQVE VBI MESSEIS
PROTVLERIT TITAN: RAPTVM COLYRIA LVMEN
INLITA RESTÍTVENT. DISCVSSIS ERGO TENEBRIS
NEC LIPPVS, NEC CÆCVS ERIS: TIBI, ET OMNIBV' NOTVS
TVNC ERISI ET PVLCRO SPLENDESCES INTEGER ORE.
MVLTÓQVE EXSTABIS, QVAM PRIMO INLVSTRIOR ÆVO.
Verum dixit anus. sunt hæc colyria chartæ.

IDEM LECTORI S. D.

VM tibi poëtam cõmendare non debeo, humaniſſime lector, vel cuius lectione omnes homioes eruditi plurimùm delectantur, vel qui ſuis ipſius virtutibus, atque oroamentis ſatis commeodatur: quamobrem commentarios io eum olim ſcripſetim, nunc in lucem proſeram, tationem tibi ſottaſſis afferre debeo. Non te morabor pluribus. Ego hunc poëtam partim mea ſponte, partim doctorum virorum iudicium ſecutus, adoleſcens in primis amaui, ſempérque libentiſſimè legi: neque me ab eius lectione vel iuris ciuilis ſtudia: vel potentiotum amicorum conuictus, & conſuetudo: vel longioquæ, ac diuturnæ peregrioationes vmquam abſtrahere potuerunt. Sed, cùm in hoc ſcriptore mihi pleraque partim aliquanto obſcuriota, neque ſatis ab iis, qui eum explanandum ſuſceperant, declarata: partim iniuria temporis deprauata, quæ ſine ope codicum manu ſcriptorum reſtitui non poſſent, eſſe viderentur: nihil mihi tum quidem dabatur aliud, quàm vt ſperarem me talium librorum copiam aliquando habiturum: intereà verò è philoſophis, ac poëtis Græcis, & Latinis, ex antiquitatis Rom. monumentis: ex Athenæo, Pauſania, Suida, Stobæo, ceteris, ea, quæ ad hunc poetam lucis aliquid afferre poſſe mihi videreotur, ſtudioſè colligere, ac notare non deſinebam, vt iis vnà cum amicis vterer, noo vt ea diuulgarem. Profectus ſum tandem in Italiam cum viro clariſſimo, Fraoc. Turnonio Cardinali. Romæ cùm eam, quam votis, ominibúſque anteà expetiueram, veterum librorum copiam oactus eſſem, oon putaui mihi oblatam de hominibus beoe merendi occaſionem, mea oegligentia è manibus amittendam eſſe. Itaque vetera, quotquot potui, exemplaria vndique corrogata, alia eorum voluntate, quorum erant, in deuerſorium meuio tranſportanda curaui: alia, quia è ſuis locis auferre nefas erat, ſuis quæque in bibliothecis inſpexi, & cooſului. Io bibliotheca Pootificis Rom. Vaticana, quæ mihi beoeficio Gulielmi Sirleti, & Hieronymi eius fratris, & Federici Brutij, quoties mihi commodum erat, patebat, quinque libros antiquiſſimos, manúque ſcriptos reperi. Donatus Iannoctius Florentinus vnum qui fuerat ampliſſimi, atque ornatiſſimi viri Rhodolphi Cardinalis, eóque mortuo cum aliquot aliis Græcis, ac Latinis ad ipſum teſtamento peruenerat, mihi commodauit. A Gabriele Faeroo, homioe candidiſſimis moribus, vnum item commodatò accepi. Acceſſerunt duo quorum alter erat Raïnutij Farneſij clariſſimi Card. typis ille quidem excuſus, ſed cum antiquiſsimis, atque optimis codicibus comparatus, atque ex eorum fide, ac teſtimooio quamplurimis locis emendatus: alter Ludouico Vrſino Farneſiorum conſobrioo, adoleſcenti pudenti, ac probo, ab Annibale Caro donatus fuerat: in quo deſiderabantur ſermonum libri. Horum vtriuſque mihi facta à dominis copia eſt, opera Fuluij Vrſini, hominis erudiriſsimi. Poſtremò mihi ex Italia reuerſo, commentatis meis iam abſolutis, liber item calamo ſcriptus, vetuſtiſsimus à Io. Torneſio, typographo Lugdunenſi, nuper inſperáti Lugduni oblatus eſt. Cum his igitur ſiogulis libris cœpi Romæ attentiſsimè, atqoe accuratiſsimè vnum exemplum Horatianum typis deſcriptum conſerre: contuli lectionis varietatem, librorúmque diſſenſionem conferendo ootaui. Non eſt huius temporis, aot loci, lector erudite, pluribus verbis tibi commemorare, quantum mihi à vulgatis reperti ſint diſcrepare. ſuis quæque locis vel per te, vel me indicante cognoſces. Hoc tantùm in præſenti fatebor, me, hac tanta diſſenſione, ac diſcrepantia animaduerſa, ſpe, animóque multo maiore ad commentarios meos informatos iam, ſeo potios inchoatos, quàm primùm abſoluendos me contuliſſe, vt, ſi doctorum virorum iudicio digni eſſent, qui io manus hominum peruenireot, vtiléſque ſtudioſæ iuuentuti futuri viderentur, in publicum prodireot: ſin minus, Qu. Horatius Flaccus ſaltem & antiquorum librorum auxilio, & mea opera reſtitutus quodam modo reuiuiſceret, ac reoaſceretur. Nuoe de commentariis meis, quid te ab eis exſpectare velim, quidque in eis conficieodis ſecutus ſim, pauca dicam. Primùm Horatium ipſius auctoris ſeoteotia ſtudioſiſsimè inueſtigata, & perquiſita, ſimilibúſque locis ioter ſe comparatis, explicaui, ac declaraui: Deinde, quæcomque mihi viſus eſt à poetis, & philoſophis Græcis, qui qoidem exſtent, ſumſiſſe, aut mutuatus eſſe, ea è ſootibus petita, tuis oculis optima fide ſubieci: Tùm, quæ ad Græcorum hiſtorias, fabulaſque pertinent, etiam ea è Græcis ipſis, & poetarum Græcorum ſcholiaſtis excerpta, tibi propoſui, tibique produxi: neque ſolùm produxi, verùm etiam Latinè omnia ferè reddidi. Præterea Græca omoia loquendi genera, in quibus creber, & frequens eſt Horatius, diligenter obſeruaui, notaui, indicaui: vim, poodus, elegantiam verborum oſtendi: Horatianam Latinè loqoendi rationem cum optimorum Latini ſermonis auctorum Plauti, Terentij, Lucretij, Catulli, Ciceronis, Cæſaris, Salluſtij, Virgilij, Tibulli, Propertij, T. Liuij loquendi conſuetudine congruere demonſtraui. Præterea ſiqua verba lectiota, aut ſiqoa loqueodi genera concioniora ſæpius, & pluribus locis ab eo eſſe vſurpata aoimaduerti, ea diligeoter collecta, ſub vno quaſi aſpectu, quàm aptiſſimo potui loco, vt adoleſcenteis quærendi labore leuarem, collocaui. Poſtremo per quàm multos auctorum Græcorom, & Latinorum locos quaſi aliud agens, occaſione tamen oblata & corruptos reſtitui, & obſcuros declaraui

Rectam autem vocum ſcribeodarum rationem, quam orthographiam Græci nomioant, eam ſum ſecutus, quæ pleriſque doctiſsimis ætatis noſtræ viris probatur, quæque in veteribus, & fide dignis marmoribus reperitur, exempli cauſa hæc oomina, ſic typis deſcribenda curaui, *Mæcenas, Paullus, Meſſalla, Sulpicius, Mucius Scæuola, Hirtius, Caſcellius, Pætus, Calpurnius, Tiberis, Etruſcus, Brundiſium, Aricia, &c.* Tùm hæc, hoc modo, *ſilua, hiems, ſæculum, mæror, & mæreo, cælum, hædus, nuntius, conuicium, otium, auctor, edera, heres, ænus, &c.* Tum hæc, quæ ab vno veluti ſonte manant, cum diphthongo *æ. fœtus, fenus, fecundus, femina, fenum.* hæc aotem, quæ è Græca voce ποινὴ nata ſuot, cum dipthongo œ. *pœna, pœnitet.* illa autem *pene, penuria, cum diphth. æ.* non quòd alia eorum ſit origo, ſed quòd talem ſcripturam confirment antiqua monumeota, veteréſque membranæ. In his porrò *ſumſi, contemſi, comſi, promſi, demſi: ſumtus, contemtus, comtus, promtus, demtus:* & in his *emtus, ademtus,*

exemptus

exemtus, interemtus, peremtus, primùm antiquissimi Grammatici auctoritatem: deinde rationem, ac veritatem ipsam sum secutus. Marij igitur Victorini, qui Ælij Donati fuit æqualis, hæc verba sunt in lib. de orthographia. *Nam hiems, & sumpsit, & insumsit, & demsit, sine dubio per m. s. scribetis: &, quando in harum vocum mentionem incidimus, nec consumptum, nec emptum, nec redemptum, nec temptat, nec attemptat, & similia istis, per p. s. scribetis vitiosè, sed, vt ego scripsi, iuxta m. s. ponetis*. Multum quidem apud nos valere debet tanti Grammatici sententia, atque auctoritas: sed, si quis huius scripturæ rationem quoque flagitabit, ea verò est in promptu posita, miniméque obscura. Sed priusquam progrediar longius, etiam atque etiam abs te peto, lector humanissime, vt tibi hoc persuadeas, me & officio adductum, & necessitate quadam coactum de his rebus, quæ Grammaticorum sunt, hoc loco disputare. Nam, præterquam quòd consilium meum harum vocum ita scribendarum, tibi probatum esse volo, quidam amicus meus, vir cum primis doctus, cùm mihi prorsus assentiretur, rogauit me, vt tibi huius consilij, factique mei rationem exponerem. Non debet igitur supinum à sui præteriti vel lege, vel natura discrepare, neque vllam omnino litteram, quæ in præsenti, aut in præterito non fuerit, assumere, præter eas, quæ supinorum sunt propriæ, quales sunt s, & t. nam in duplici x potestate s. inest. Cùm igitur hæc verba *emo, redimo, adimo, eximo, interimo, perimo* & in præsentibus, & in præteritis littera p vacent: supina quoque, eadem vacare debent: itaque scribenda sunt, *emtum, redemtum, ademtum, &c.* De his autem, *sumo, promo, temno, como, demo*, & similibus, dico præter naturam liquidæ m. quæ est horum verborum littera quodammodo genitalis, id est, à qua ceteri modi, ceteráque tempora oriuntur, ac gignuntur, quam Græci characteristicam apellant, dico inquam, præter illius litteræ naturam, p. in eorum præteritis, & supinis interponi. Nam liquida m. quæ fuit in præsenti, vel perit in præterito, vt *premo pressi*, vel, si forte seruatur, nullam præterea assumit consonantem: vt *emo emi, gemo gemui*, idémque de liquida n. sentiendum: *vt sino sini, pono posui, sperno spreui*: in quibus petit: *cano cecini: geno, seu gigno, genui*: in quibus retinetur. P. autem in præteritis eorum verborum dumtaxat intercedit, quorum in præsenti vel b inerat, vel hoc ipsum p. qualia sunt *sorbeo, scribo, nubo, sculpo, carpo, rapio*. Nam b & p litteræ sunt inter se affines, & cognatæ: facileque altera in alterius locum migrat. quod item de m & p dici non potest: quæ litteræ ita sunt inter se dissimiles, & dispares, vt altera cum altera numquam commutari possit. Iam veró, in quorum verborũ præteritis p inest, vt in his *sorpsi, scripsi, nupsi, sculpsi, carpsi, rapui*, & simil. etiam in eorumdem supinis p reperitur, vt *sorptum, scriptum, nuptum, sculptum, carptum, raptum*. & simil. alioqui nullum eius in supino vestigium apparere debet. Neque me mouet alius quidam nobilis grammaticus, qui tradidit m ante t sine p propter euphoniam, scribi non solere. Atqui cacophonia est potius. multo enim lenior, & facilior, & suauior pronuntiatio est harum vocum ita scriptarum sine p. *sumptum, contemtum, promtum, &c.* Eo autem tempore nata est hæc vitiosa scribendi consuetudo, quo tempore barbaries, ignorantiáque Latini sermonis non modò Galliam nostram, verùm etiam Italiam, ceterásque orbis terrarum parteis occuparát: & quidem ex eorum inepta opinione nata, qui arbitrabantur, m ante s & t sine p neque scribi debere, neque pronuntiari posse. Indidem horum vocabulorum fœdissima, & corruptissima scriptura manauit: quæ etiam in quibusdam libris manu scriptis, atque adeò in nõnullis veterum marmorum fragmentis reperitur, *hiemps, contempno, dampnatus, antempna, sollempnis, alumpnus, semptare, Pomptina tribus*. quæ nondum me puero è libris, qui tum typis excudebantur, penitus erat sublata: nunc autem ab omnibus viris litteratis repudiata, ab omnibus libris vulgatis funditus deleta est. Quòd si huiusmodi scripturæ mẽdum, ac vitium in his vocibus, veritate expugnante, ac peruincente correctum est, cur non item in illis *sumpsi, prompsi, contempsi*, & simil. in his, *emptum, interemptum*, & simil. corrigetur, cùm eandem in vtrisque rationem valere videamus? Ego quidem hanc tam peruersam scribendi consuetudinem, quæ vsque ad hoc tempus in talibus vocibus hæret, nunc tandem, ignorãtiæ tenebris ex Italia, Gallia, Germaniáque fugatis, litterarúmque luce nationibus omnibus reddita, de medio censeo esse tollendam. Quòd si qui a me dissentient, maléntque inueteratum rudium sæculorum errorem pertinaciter defendere, quam vocem rationis audire: primùm mei me facti conscientia consolabor, quòd etiam in re leui, paruique momenti meam sententiam hominibus simpliciter, sedulóque aperui: deinde ab illis petam, vt, si sibi licere volunt, cum vulgo sine metu reprehensionis errare, mihi liceat cum paucis doctis sine culpa temeritatis & auctoritatem Victorini, & rationem sequi. sed nimis multa de nugis. Nunc igitur Horatianæ lyræ modos, ac numeros audiamus. Vale.

IDEM LECTORI POSTREMÆ EDITIONIS.

QVID, hac postrema editione ad primam accesserit, quantóque haec illi praestet, paucis te, bone & erudite lector, admonendũ esse puto. Non enim ij sumus, quos pudeat fateri, nos multa quotidie audiendo legendo, viuendo deniq; discere, quae nobis antea fuerint incognita atq; ignorata. Nam si pleriq; homines gloriosum sibi esse ducunt, rem à patre acceptam vel mercatura, vel negotiatione, vel parsimonia, vel alia aliqua honesta ratione amplificare: si Solonem illum, virum sua ciuitatis sapientissimum, & vnum è septem, non puduit de se scribere ac praedicare, se quotidie senescere multa addiscentem: quid causae est, quare mihi turpe esse existimem ingenue fateri, mihi non pauca hodie esse nota atque aperta, quae antea fuerint obscura, atque ignota? Hoc igitur admonendus es, lector humanitate & doctrina expolite, hanc posteriorem editionem multis partibus esse priore meliorem ac perfectiorem. Cùm enim hũc eruditissimum & acutissimum poëtam, Q. Horatium Flaccum, olim in Italia cum decem libris manuscriptis contulissem, omnesq; scripturã varietates satis diligenter obseruassem, & ad oras vnius exempli typis impressi ascripsissem: atque ex illorum librorum auctoritate multos quidem locos in hoc scriptore corruptos sanauissem, sed multo plures partim religione quadam deterritus, partim recepta lectionis consuetudine occupatus, partim vitae genere vago, & instabili, minimeque tranquillo iactatus, partim curis maioribus suspensus, intactos atque incastigatos reliquissem: in patriam aliquando reuersus, breuiq; pòst tempore in collegium professorum Regiorum beneficio Regis Karoli noni, cui commentarios meos in quatuor carminum libros, & epodos inscripseram ac dicaueram, cooptatus, & Lutetiae vitae genus praeterquam quod bellum intestinum repente exortum, annosq; ferè duos per omneis vrbeis Galliae grassatũ, bonas litteras, & honestas disciplinas, omnesq; adeo virtutes pene dicam funditus in Gallia oppressit atque extinxit, cetera quietum, otiosum, ac tranquillum, & meis studiis ac moribus appositum & accommodatum, nactus, coepi multò liberius, quam vnquam antea, nihil tamen de docendi munere mihi a rege imposito atque assignato detrahens, cùm in omnibus scriptoribus Graecis ac Latinis dies noctesq; versari, tum verò ex Latinis quidem Lucretium, Ciceronẽ, Horatium: ex Graecis vero Homerum, Euripidem, Platonem, Demosthenem, & Aristotelem relegere ac retractare. Itaque secundo mei muneris, meiq; professionis anno Lucretium sexcentis locis partim coniectura, partim ex fide membranarum antiquarum emendatum, & propè alium factum, & breuibus commentariis explicatum diuulgaui. Aliquot annis pòst totum M. Tullium partim a codicibus manuscriptis Memmianis, Huraltinis, Clericanis, Cuiatianis adiutus, partim doctorum virorum, qui ante me in eo scriptore emendando elaborarant, vigiliis subleuatus, partim meis ipsius viribus, meáque industria atque opera nisus, locis innumerabilibus correctũ, notisq; & scholiis breuissimis explanatum, edidi. Quo labore perfunctus cum Horatium de integro in manus sumsissem: meminissem autem (quamuis meum in hoc poëta emendando & explicando positum studium omnibus nationibus humanitate & doctrina politis gratum accidisse scirem) sed tamen meminissem, varias ac diuersas (vt sunt varia mortalium ingenia) ab iis, qui meos commentarios legissent, querelas esse iactatas: aliosq; extitisse, qui libros veteres aut non satis diligenter a me esse inspectos, & consultos, aut non satis religiose expressos atque imitatos quererentur: alios, qui dicerent non omneis locos Horatij difficiles atque obscuros à me esse explicatos, & declaratos: alios, qui Latinam omnium testimoniorum & exemplorum Graecorum interpretationem requirerent: alios, qui multo pluribus exemplorum luminibus, testimoniorúmque auctoritatibus tum Graecis, tum Latinis meos cõmentarios ornari potuisse praedicarent: alios, qui nonnullorũ locorum explicationẽ improbarent: his omnibus hac postrema editione satisfacere conatus sum. Ac primum quidem iis, qui arguebant, me libros veteres vel parum diligenter inspexisse, vel parum religiose secutum esse, ita satisfeci. Nam praeterquam quòd omneis scripturae varietates ex decem libris veteribus, quibus Romae sum vsus, & vno, quo Lugduni, escriptas atque excerptas, & ad orã vnius libri impressi ascriptas, diligentissime recognoui ac relegi, sex praeterea Lutetiae item manuscriptos nactus sum, vnum à N. Clerici heredibus, duos ab humaniss. viro Lud. Russardo, iuris ciuilis apud Auaricum Biturigum interprete ac doctore, treis ab Io. Nicotio, prudentiss. & ornatiss. viro, non ita pridem legatione apud Lusitaniae regem functo: ad quos accessit sextus, mihi quatuor adhinc annos ab Io. Colombino Monstroliensi donatus. Partim igitur vndecim illorum codicum priorum auctoritatibus repetitis ac retractatis, iterúmque atque iterum consideratis, partim sex libris posterioribus diligentissimè collatis, & attentissimè perpensis, quos locos in priore editione mendosos imprudens reliqueram, eos hac posteriore in integrum restitui. Iis, qui negabant totum Horatium esse a me explicatum, sic occurri, nullo prorsus loco, nulla sententia, nulla denique voce, quae modo lectorem non tardissimum remorari posset, intacta relicta: Tertiis hoc modo morem gessi, quòd quicquid est in commentariis meis ex Graecis auctoribus prolatum, Latinè à nobis redditum est, inconditè illud quidem interdum & impolitè, sed ita tamen, vt sententia Graecorum verborum homini Graecis litteris non satis erudito non obscura esse possit: quartis ita obsecutus sum, quòd sexcentis exemplis ac testimoniis oratorum, poëtarum, philosophorum, historicorũ tum Graecorum, tum Latinorum hi commentarij amplificati atque aucti sunt: Postremis in eo cumulatè satisfeci, quòd quorundam locorum explicationem, quia ea mihi commoda & recta, aut certè tolerabilis videbatur, argumentis & rationibus probabilibus confirmaui: in nonnullis sententiam mutaui. Meum illud institutum hic mordicus retinui, perpetuóque seruaui, vt si quis Horatij locus ab aliquo alio vel ingeniosè emendatus, vel eruditè explicatus est, si quid à quopiam prolatum est ad aliquam Horatij sententiam declarandam, quod quidem sermone ac mentione dignum iudicarim, id suo auctori bona fide reddiderim, neminémque sua laude spoliarim: contra si quid ab aliquo minus aptè, minúsue probabiliter excogitatum & litteris mandatum est: id aut dissimularim, aut sine acerbiore auctoris reprehensione coarguerim: neminem, quantumuis longè a recta regione aberrantem, ne lacessitus quidẽ nominatim contumeliosius appellarim. Vale.

Q. HORATII FLACCI VITA E VETVSTO *codice non ita pridem à viris doctis ecscripta, & edita: nunc item, sed emendatior, diuulgata: cuius auctor existimatur Suetonius.*

Q. Horatius Flaccus Venusinus, patre, vt ipse quidem tradit, libertino & exactionum coactore, vt verò traditum est, salsamentario, cùm illi quidam in altercatione exprobrasset, *Quoties ego vidi patrem tuum brachio se emungentem?* Bello Philippensi excitus à M. Bruto imperatore, tribunus militum meruit, victísque partibus venia impetrata, scriptum quæstorium comparauit, ac primò Mæcenati, mox Augusto in gratiam insinuatus, non mediocrem in amborum amicitia locum tenuit. Mæcenas quantopere eum dilexerit, satis demonstratur illo epigrammate.

Ni te visceribus meis, Horati,
Plus iam diligo, tu tuum sodalem
Hinno me videas strigosiorem.

Sed multo magis extremis, tali ad Augustum eclogio: *Horatij Flacci, vt mei, esto memor.* Augustus epistolarum quoque ei officiũ obtulit, vt hoc ad Mæcenatem scripto significat: *Ante ipse sufficiebam scribendis epistolis amicorum: nunc occupatissimus, & infirmus, Horatium nostrum te cupio adducere. veniet igitur ab ista parasitica mensa ad hanc regiam: & nos in epistolis scribendis adiuuabit.* Ac ne recusanti quidem, aut succensuit quidquam aut amicitiam suam suggerere destitit. Exstant epistolæ, è quibus argumenti gratia pauca subieci: *Sume tibi aliquid iuris apud me, tanquam si conuictor mihi fueris. rectè enim & non temerè feceris: quoniam id vsus mihi tecum esse volui, si per valetudinem tuam fieri possit.* Et rursus, *Tui qualem habeam memoriam, poteris ex Septimio quoque nostro audire. nam incidit, vt coram illo fieret a me tui mentio. neque enim, si tu superbus amicitiam nostram spreuisti, ideo nos quoque ἀνθυπερηφανοῦμεν.* Præterea sæpe eum, inter alios iocos, potissimum penem, & homuncionem lepidissimum appellat, vnáque & altera liberalitate locupletauit: scripta quidem eius vsque adeò probauit, mansuráque perpetuò credidit, vt non modò sæculare carmen componendum iniunxerit, sed & Vindelicam victoriam Tiberij, Drusíque priuignorum suorum: eúmque coegerit propter hoc tribus carminum libris ex longo interuallo quartum addere: post sermones verò lectos, nullam sui mentionem factam ita sit questus: *Iratum me tibi scito, quòd non in plerisque eiusmodi scriptis mecum potissimùm loquaris. an vereris, ne apud posteros infame tibi sit, quod videaris familiaris nobis esse?* Expressítque eclogam, cuius initium est.

Cum tot sustineas & tanta negotia solus:
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes: in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora, Cæsar.

Habitu corporis breuis fuit, atque obesus, qualis & à semetipso in satyris describitur, & ab Augusto hac epistola: *Pertulit ad me Dionysius libellum tuum: quem ego, ne accusem breuitatem, quantuluscunque est, boni consulo. Vereri autem mihi videris, ne maiores libelli tui sint, quam ipse es. sed si tibi statura deest, corpusculum non deest. Itaque licebit in sextariolo scribas, cum circuitus voluminis tui sit ὀγκωδέστατος,* sicut est ventriculi tui. Ad res venereas intemperantior traditur. Nam, speculato cubiculo, scorta dicitur habuisse disposita, vt quocumque respexisset, ibi ei imago coitus referretur. Vixit plurimùm in secessu ruris sui Sabini, aut Tarentini: domúsque eius ostenditur circa Tiburni luculũ. Venerunt in manus meas & elegi sub eius titulo & epistola, prosa oratione, quasi cõmendantis se Mæcenati, sed vtraque falsa puto. Nam elegi vulgares: epistola autem obscura: quo vitio minimè tenebatur. Natus est vi. id. Decemb. L. Cotta, & L. Torquato consulib. decessit v. Kalend. Decemb. C. Mario Censorino, & C. Asinio Gallo consulib. post nonum & quinquagesimum annũ, herede Augusto palàm nuncupato, cum vrgente vi valetudinis, non sufficeret ad obsignandas testamenti tabulas. Humatus & cónditus est extremis Esquiliis, iuxta Mæcenatis tumulum.

CARMINVM LIBER I.

AD MÆCENATEM Ode I.

Alios alijs rebus duci: se lyricorum versuum studio teneri.

A *ÆCENAS atauis edite regibus,*
O & præsidium, & dulce decus meum:
Sunt quos curriculo puluerem Olympicum
Collegisse iuuat, metáq; feruidis
Euitata rotis, palmáque nobilis
Terrarum dominos euehit ad Deos.
Hunc si mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus:
Illum, si proprio condidit horreo
Quicquid de Libycis verritur areis,
Gaudentem patrios findere sarculo
Agros: Attalicis condicionibus
Numquam dimoueas, vt trabe Cypria
Myrtoüm pauidus nauta secet mare.
B *Luctantem Icarijs fluctibus Africum*
Mercator metuens, otium, & oppidi
Laudat rura sui: mox reficit rateis
Quassas, indocilis pauperiem pati.
Est qui nec veteris pocula Massici,
Nec partem solido demere de die
Spernit, nunc viridi membra sub arbuto
Stratus, nunc ad aquæ lene caput sacræ.
Multos castra iuuant, & lituo tubæ
Permistus sonitus, belláque matribus
Detestata manet sub Ioue frigido
Venator, teneræ coniugis immemor,
Seu visa est catulis cerua fidelibus,
C *Seu rupit tereteis Marsus aper plagas.*
Me doctarum ederæ præmia frontium
Dijs miscent superis: me gelidum nemus,
Nympharúmq; leues cum Satyris chori,
Secernunt populo, si neque tibias
Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton.
Quòd si me Lyricis vatibus inseres,
Sublimi feriam sidera vertice.

D

ÆCENAS] In omnibus ferè manuscriptis codicibus, quibus vsus sum, nomen *Mecenas* scriptum reperi & in prima & in secunda syllaba sine diphthongo: quam scripturam tametsi non probem omni ex parte, sequor in eo tamen, quòd secunda per e, vocalem, non vt vulgò, per œ diphthongum scribitur. E adiuuat me codex orationum M. Tullij Ciceronis calamo exaratus in Cluentiana: quo loco scriptum etiam est hoc nomen sine diphthongo in vtraque syllaba. Iam verò quòd ad primam attinet, Græcorum historicorum auctoritate moueor, apud quos Μαικήνας per αι diphthongum scribi solet in ea syllaba, vt in secunda per η, quæ vocalis vertitur in e longum: & item apud Suidam, in ijs vocibus, quarum syllaba prima est μ cum diphth. αι. Quin Ælianus, qui cùm Romanus esset, Græcè scripsit, lib. 12. Ποικίλ. ἱστορ. hanc scripturam retinet. Prætetea apud P. Victorem lib. de regionibus orbis, & Priscianum libro de accentib. in exempl. Aldinis sine vlla varietate perpetuò ita scriptum est hoc nomen. Vnius prætereà marmoris antiqui testimonium producam, quòd Romæ visitur in ædibus Fusconum, è regione ædium Farnesianarum: in F quo hæc sunt incisa, *LIBERTORVM ET LIBERTARVM C. MÆCENATIS L. F. POMT. POSTERISQVE EORVM, ET QVI AD ID TVENDVM CONTVLERVNT, CONTVLERINT.* Fuerunt autem Mæcenates ordinis equestris, quemadmodum declarat M. Tull. in ea oratione, quam modò commemorani, his verbis, *Tunc C. Flauius Pusio, Cn. Titinius, C. Mæcenas, illa robora pop. Rom. ceterique huiuscemodi ordinis, non fecerunt idem, quod nunc Cluentius, &c.* Horatius ipse multis locis hunc Mæcenatem, equitem appellat, vt

A Od. xx. huius lib. *datus in theatro Cùm tibi plausus, Care Mæcenas eques, &c.* & Od. xvi. lib. 3. *iure perhorrui Latè conspicuũ tollere verticem, Mæcenas equitum decus.* De eodem sic C. Velleius Paterculus, *Tunc vrbis custodijs præpositus C. Mæcenas, equestri, sed splendido genere natus, vir, vbi res vigiliam exigeret, sanè exsomnis, prouidens, atque agendi sciens: simul vero aliquid ex negocio remitti posset, otio ac mollitijs pæne vltra fœminam fluens, non minus Agrippæ Cæsari carus, sed minus honoratus: quippe vixit angusto clauo pæne contentus: & maiora consequi potuit, sed non concupiuit.*

Atavis] atauum ait esse dictum Nonius Marcell. quasi tatam aui, id est, patrem. *Pueri enim,* inquit, *paruuli patres tatas, matres mammas appellant.* Varro Bimargo. *Aui & ataui nostri cùm allium ac cepe eorum verba olerent, tamen optime animati erant.*

Regibus] Etruscis. Od. xxix. lib, 3. *Tyrrhena Regum progenies.* & Saty. 6. lib. 1. *Non, quia, Mæcenas, Lydorum quicquid Etruscos Incoluit fines, nemo generosior est te, &c.* & Od. xx. huius lib. *vt paternis fluminis ripæ, &c.* & Propert. lib. 3.
B *Mæcenas eques Etrusco de sanguine regum, Inter fortunam qui cupis esse tuam, &c.*

O et præsidium] sic epist. 1. lib. 1. *rerũ tutela mearum Cum sis, &c.* Ponitur autem hoc loco præsidij nomen translatè, vt & epist. 2. ad Lol. lib. 1. *Tutetisque tuo fidentem præsidio, &c.* & Od. 1. lib. 2. *Insigne mæstis præsidium reis.* & Od. v. huius lib. *Nequicquam Veneris præsidio ferox.* & Od. 29. lib. 3. *Tunc me biremis præsidio scaphæ Tutum per Ægeos tumultus Aura feret.* propriè epistola 11. lib. 2. *Præsidium regale loco deiecit.*

Decus] oroamentum. Nam & M. Tull. sæpeoumetò hæc duo coniungit, præsidium, & ornamentum. sic & Virgil. ad Mæc. Georg. 2. *O decus, ô famæ meritò pars maxima nostræ.* & Propertius lib. 3. *Mæcenas nostræ pars inuidiosa iuuentæ: Et vitæ & morti gloria iusta meæ.*

Svnt qvos curric.] id est, sunt qui delectantur equorum alendorum & certaminom curulium studio ob victorias Olympicas,
C quæ omnium erant clarissimæ. curriculi autem nomine, malim hoc loco currũ significari, quàm spatium, in quo curritur, Festo autore fretos, qui curriculum à curru diminutum esse scribit.

Pvlverem Olymp.] equorum cursu puluis excitatur. Itaque ex eo, quod subsequitur, id, quod antecedit, intelligere debemus. sic Ιλ. ψ in certamine illo equestri, quod instituit Achilles in funere Patrocli, magna vis pulueris attollitur. ὑπὸ δὲ στέρνοισι κονίη Ἵστατ' ἀειρομένη. id est, sub pectoribus autem puluis sublatus stabat. & paullo pòst vtitur Homerus verbo κονίοντες, quod idem ferè valet, quod puluerem colligentes. οἱ δ' ἐπέτοντο κονίοντες πεδίοιο. Sic Virgil. lib. 3. Georgic. *tum fulua nimbus arena Tollitur.* Quidam hoc referunt ad puluerem corporibus aspersum, seu corpora puluere inquinata, quale est illud Od. 1. lib. 2. *Audire magnos iam videor duces, Non indecoro puluere sordidos, &c.* Certamen porrò Olympicum ab Hercule fuisse iostitutum post Augeam deuictum, Elida direptam ac vastatam, Phyleum restitutum, D
atque in patrio regno collocatum, cùm virorum pænuriam, quam belli calamitas effecerat, eorum, qui in acie ceciderant, vxoribus cum reliquijs exercitus commisceri iussis, expleuisset, scribunt Homeri interpretes Ιλ. λ. Iam Pausanias in Eliacis tradit xxvi. Olympiade cœptum esse Olympiæ equorum adultorum cursu certari, Thebanumque Pagondam pronunciatum esse victorem. Paterculus autem Olympicorum certaminum auctorem Iphitum quendam Eleum fuisse tradit. Qui equos hoc animo alebant, vt Olympiæ certarent, dicebantur à Græcis ἱπποτροφεῖν & τεθριπποτροφεῖν.

Collegisse] Sic vtitur hoc verbo Saty. 4. lib. 1. *quin per mala præceps Fertur, vti puluis collectus turbine.* alibi aliter: vt epist. 2. lib. 1. *Auriculas cithara collecta sorde dolentes.* & x. *Imperat, aut seruit collecta pecunia cuique.* & xi. *nec qui Frigus collegit, furnos & balnea vitat, &c.* & xii. *Fructibus Agrippæ Siculis, quos colligis Icci, &c.* & xv. *collectosne bibant imbreis.* & 2. libri 2. *collecta viatica multis Ærumnis.* sic Virg. Melib. *Aut si, nox pluuiam ne colligat antè, veremur.* & Lucret. lib. 1. E
Quod calor a medio fugiens sibi colligat igneis.

Metáqve fervidis evitata rotis] eo ipso Ιλιάδ. libro, quem modò testem produxi, Nestor Antilocho filio quadrigarum curriculum agitaturo tùm alia, tum hæc inprimis præcipit, vt equum dexteriorem stimolet, eique habenas laxet: det operam, vt sinisterior ita metæ appropinquet, vt modiolus rotæ summam metam attingere qoidem videator: sed non tangat tamen, ne & equos vulneret, & currum effringat. Versus Homeri ascribam non solùm vt quiuis intelligat, quàm fuerit cursoribus illis metæ tactus periculosus ac fugiendus, verùm etiam vt hic locus aliquantùm illustretur. Τῷ σὺ μάλ' ἐγχρίμψας ἐλάαν σχεδὸν ἅρμα καὶ ἵππους. Αὐτὸς δὲ κλινθῆναι ἐϋπλέκτῳ ἐνὶ δίφρῳ Ἦκ' ἐπ' ἀριστερὰ τοῖιν, ἀτὰρ τὸν δεξιὸν ἵππον Κένσαι ὁμοκλήσας, εἶξαί τέ οἱ ἡνία χερσίν. Ἐν νύσσῃ δέ τοι ἵππος ἀριστερὸς ἐγχριμφθήτω. Ὡς ἄν τοι πλήμνη γε δοάσσεται ἄκρον ἱκέσθαι Κύκλου ποιητοῖο, λίθου δ' ἀλέασθαι ἐπαυρεῖν, Μήπως ἵππους τε τρώσῃς, κατά θ' ἅρματα ἄξῃς, id est, F
huic metæ valde appropinquans ad eam quàm proximè currum & equos impelle. Tu ipse autem in curru bene compacto incumbito. paullum in partem sinistram horum. ad dexterum eqoum pungito vociferans, eique manibus laxato habenas. Metæ autem eqnus sinisterior sic appropinquato, vt tibi rotæ modiolus summam quidem metam attigisse videatur, sed lapidis tactum vites tamen: ne quo pacto & equos vulneres, & currum perfringas. Sophocles autem in Electra sic describit certamen equestre, seu curule, vt pene oculis cernere videamur. Eo loco Pseudorestes ille cùm laxata læua habena alter ex equis cursum suum inflexisset, imprudens ad summam colomnam offendit: quo facto modiolos rotarum, axémque perfregit, ipse è curru excussus est. Equi autem eo collapso, lorísque diruptis implicato, per medium Circum fugientes diuersi abierunt, atque ita aurigam suum dilacerarunt, vt re-

presso

A pressò tandem à ceteris aurigis equorum cursu, solutus & explicatus ille à nemine suorum agnosceretur. Versus eos duntaxat ascribam, qui ad hunc locum pertinent: Ἔπειτα λύων ἡνίαν ἀριστερὰν Κάμπτοντος ἵππου λανθάνει στήλην ἄκραν Παίσας· ἔθραυσε δ' ἄξονος μέσας χνόας, Κἀξ ἀντύγων ὤλισθε, σὺν δ' ἑλίσσεται Τμητοῖς ἱμᾶσι, τοῦ δὲ πίπτοντος πέδῳ Πῶλοι διεσπάρησαν ἐς μέσον δρόμον. eòdem pertinent illa Theocriti εἰδ. κδ. Ἵππους δ' ἐξελάσασθαι ὑφ' ἅρματι, καὶ περὶ νύσσαν Ἀσφαλέως κάμπτοντα τροχῶ σύριγγα φυλάξαι Ἀμφιτρύων ὃν παῖδα φίλα φρονέων ἐδιδάξατο Αὐτός. docuerat (inquit) Amphitryo ipse filium suum ita equos currui iunctos agitare, totæque modiolum circum metam inflectere, vt eam vitaret. Videtur mihi etiam M. Tullius in oratione pro M. Cœlio, quo loco adolescentiæ voluptates, ac libidines extenuat, postulátque à iudicibus, ne vicinitas, & familiaritas Clodiæ, mulieris impudicæ, Cælio fraudi sit, ad hunc flexum tantopere in certaminibus illis periculosum, respexisse. sic enim ille, *In hoc flexu ætatis (nihil enim occultabo fretus humanitate ac sapientia vestra) fama adolescentis hæsit ad metas, notitia nouæ* B *mulieris, & infelici vicinitate, & insolentia voluptatum.* Et item Eurip. in Hippol. coron. Τέλος δὲ κάμψαιμ', ὥσπερ ἠρξάμην, βίον, id est, detur mihi vitæ finem ita, vt cœpi, flectere. quod valet, contingat mihi mors vitæ consentanea. metam in epist. de arte poët. pro calce stadij vsurpauit, *Qui cupit optatam cursu contingere metam, Multa tulit, fecitque puer.*

FERVIDIS] sic Virgil. Æneid. 2. *Frenáque ferunteisque rotas.* Idem Georgic. 3. *volat vi feruidus axis.*

HVNC SI MOBILIVM] eo libentius *mobilium* lego, non *nobilium*, quòd hanc scripturam & Porphyr. agnoscit, & nostræ ætatis viri doctissimi probant. Mobileis autem, Quirites appellat Horatius propter comitiorum inconstantiam, & varietatem, populíque Rom. in suffragijs ferendis leuitatem, quam pluribus locis declarat M. Tullius, vt in orat. pro Murena his verbis, *Quod enim fretum, quem Euripum tot motus, tantas, tam varias habere putatis agitationes fluctuum, quantas* C *perturbationes, & quantos æstus habet ratio comitiorum? Dies intermissus vnus, aut nox interposita sæpe perturbat omnia, & totam opinionem parua nonnunquam commutat aura rumoris,* &c. & item pro Plancio. *Non enim comitijs iudicat semper populus, sed mouetur plerunque gratia: cedit precibus, facit eos, à quibus est maxime ambitus: denique si iudicat, non dilectu, aut sapientia ducitur ad iudicandum, sed impetu nonnunquam, & quadam etiam temeritate, &c.* quæ fuerant à M. Antonio Mureto annotata. sed quod idem Muretus scripturam *nobilium* idcircò reijcit, quòd in mandandis honoribus non modò nobiles, sed etiam humiles & obscuri, & plebeij ius suffragij habebant, ea ratio apud me non admodum valeret. Nam Quiritum nobilitas, penditur & spectatur non ex ordine, sed ex vniuersi populi antiquitate: quæ sanè à Quirino, id est, Romulo Romani generis auctore ducitur. magis me mouet quòd epithetum *nobilium* hoc loco mihi videtur & otiosum, neque satis consonum: otiosum, quia nobilitatem populi Romani hîc commemorare superuacaneum est: non D est autem consonum, quia absurdum videtur, cùm turbam dicat, nobilitatem ascribere. Contrà cùm turba & mobilitas aptissimè vnà cohæreant: loquatur autem Horatius de suffragijs & comitijs, quibus nihil est incertius, nihil mutabilius, & in quibus magni corporum & animorum motus versantur, vox *mobilium* mihi videtur huic loco valdè conuenire. Nam nomen *mobilis* non ad res inanimas tantùm pertinet, vt Od. VII. lib. I. *mobilibus pomaria riuis,* &c. & Od. XXIII. *Nam seu mobilibus veris inhorruit Aduentus folijs.* & Satyr. VII. lib. 2. *vt neruis alienis mobile lignum.* & epist. ad August. *puncto mobilis horæ:* verùm etiam ad animum, vt Q. Metell. ad Cicer. lib. 5. epist. *Te tam mobili in me, meósque esse animo non sperabā,* & Cicero ad Metell. secunda eius libri epist. *nec in te, vt scribis, animo fui mobili, sed ita stabili, vt in mea erga te voluntate, etiam desertus ab officijs tuis, permanerem.* Idem pro Q. Rosc. Com. *quem hominem? leuem? immo grauissimum. mobilem? immo constantissimum.* Cæsar lib. 3. de bell. Gall. *Itaque* E *cùm intelligeret, omneis ferè Gallos nouis rebus studere, & ad bellum mobiliter, celeritérque excitari, &c.* Idem lib. 4. mobileis in consilijs capiendis appellat. Hor. lib. de Arte poet. *Mobilibusque decor naturis dandus & annis.*

TERGEMINIS TOLLERE HONORIBVS] Cogor hîc ab ijs dissentire, qui tergeminos honores accipiunt quæsturam, tribunatum plebis, ædilitatem maiorem, præturam, consulatum, censuram. Nam tergemini non sex, aut senos: sed treis, aut ternos significant. declarant tergemini Horatij, & tergemini Curiatij. adde Geryonem tergeminum, cui tria corpora fuisse confictum est à poëtis: quem idcirco ter amplum idē Horat. appellat Od. XIIII. lib. 2. Lucret. lib. 5. *Quid ve tripectora tergemini vis Geryonai?* Virgil. lib. 8. *Nam maximus vltor Tergemini nece Geryonis,* &c. Accedat triceps Cerberus, de quo sic Tibullus eleg. IIII. lib. 3. *Nec canis anguinea redimitus terga caterua, Cui tres sunt linguæ, tergeminúmque caput.* Hoc igitur positum sit, per tergeminos honores vel treis magistratus significari, F non sex: vel, quod magis probo, amplissimos & maximos honores. si treis, qui sint hi, videamus. Honorum gradus sunt hi, quæstura, ædilitas maior, (nisi cùm tribunatus interponebatur,) prætura, consulatus. quod & M. Tullius declarat in Lucullo. *In Asiam quæstor profectus sum, deinde absens ædilis factus, continuò prætor, pòst in Africam, inde ad consulatum.* & T. Liuius lib. 32. annalium. *Comitia per M. Fuluium, & M'. Curium tribunos plebis impediebantur, quòd T. Quinctium Flamininum consulatum ex quæstura petere non patiebantur. Iam ædilitatem, præturámque fastidiri, nec per honorum gradus documentum sui danteis nobileis tendere ad consulatum, sed transcendendo media summa imis continuare.* De censura & dictatura quid attinet dicere? cùm dictatura quidem difficilius tantùm & turbulentis reipub. temporibus adhiberi solita sit: censoria autem notatio, neque impedimento

 mento

A mento cuiquam fuerit vmquam, quo minus eius ratio baberetur in petendis honoribus, & nonnumquam de rep. sublata sit: censores denique ipsi subscriptione censoria sibi standum esse numquam existimarint, vt ostendit M. Tull. in Clueotiana? Adde quòd ex censura nihil ad dignitatem homiois consularis accedere potest, cùm scribat M. Tull. in Planciana, honorum populi finem esse consulatum. His igitor positis existimarim ternarium oumerum hoc loco, vel simpliciter & litteratè & propriè accipiendum: vel translatè & prouerbij loco. Si simpliciter & propriè placebit accipi, tergeminos booores intelligemus ædilitatem maiorem, præturam, consulatnm. Quòd si quis quærat quamobrem quæsturam è numero trium honorum tollam, præsertim cùm primus magistratus vrbanus nominetur, & M. Tull. Ver. VII. hoooris oomine afficiat his verbis, *ita sum quæstor factus, vt mihi hunc honorem non delatum, sed commissum arbitrer:* respondebo, magistratum quidem fuisse, & honorem, led non curulem, & minimæ auctoritatis, nulliúsque ferè Imperij. Ita que idem M. Tnll. lib. 2. accusat. primnm hono-
B ris gradum nominat, non honorem. deinde quæstores dabantur prætoribus & consulibus tanquam adiutores, & administri quidam. Præterea quæstori prætor parentis erat loco, & quæstor prætori, liberorum, vt ex multis M. Tullij locis intelligere licet. Tum verò quæstorem prætor poterat coërcere. quin etiam homini priuato liceebat eum in ius vocare. Neque autem vocationem, neque prebensiooem in vrbe habebat: ergo neque lictorem, neque viatorem, vt scribit A. Gellius ex Varrone: quod tameo verum non est. nam fasces & lictores habuisse perspicuum est ex oratione pro Plancio. Postremò fortasse dici potest, quæstorem non habuisse sententiæ in senatu diceodæ potestatem: sed tantummodo pedibus in aliorum sententiam discedere solitum esse: qua de re tamen nihil affirmo. agere quidem cum populo, & contionem babere suo iore non poterat. neque est quòd quisquam mihi dicat, ei, qui quæstor non fuisset, noo licuisse maiores petere
C magistratus: ergo quæsturam suum in bonoribus locum debere obtinete. ad boe enim respondebo tanto magis eam in enumerandis bonoribus nobis prætermittere licere, propterea quòd etiam si non numeretur, reliquos magistratus tamen antecessisse intelligatur. De ædilitate maiore autem cùm multa dici possint, quamobrem in hooorum numero sit habenda, tum ea moltum valent, quæ scribit M. Tull. lib. 5. accusat. de sua ædilitate verba faciens: *Ob earum rerum laborem & sollicitudinem fructus illos datos, antiquiorem in senatu sententiæ dicendæ locum, togam prætextam, sellam curulem, ius, imagines ad memoriam, posteritatémque prodendam.* Nam ex illo loco perspicuum esse potest, quantùm dignitatis atque amplitúdinis afferat ædilitas. Præterea ædili contionem aduocare, & cũ populo agere licebat, quod non nisi maiori magistratui licebat. Quamuis autem præturam & consulatum obtinere poterat, qui ædilitatem ooo gessisset: sæpe tamen accide-bat, vt offenderetur populus, si quis ædilitatem noo petiuisset. Nam in suspicionem illiberalitatis & auaritiæ veniebat: quod declarat locus ille Ciceroois lib. de Offic. secuodo his verbis, *Vitanda tamen est suspicio auaritiæ. Nam Mamerco, homini ditissimo prætermissio ædilitatis consulatus repulsam attulit.* Ne illud quidem me mooet, quòd multi ædilitatis repulsam passi, prætores & coosules facti sunt. Id enim comitiorum incoostantiæ, populique leuitati ascribendum est. Postremò M. Tull. ostendit lib. 3. de legibus, ædilitatem, primum ascensum fuisse ad amplioris bonoris gradum. Iam verò de prætura quin ea secundum locum suo quodãmodo iure sibi vendicet, nemo, opinor, dubitabit. Prætores eoim absentibus cõsulibus consulare munus obtinebant more maiorum, vt scribit M. Tull. epist. ad Plancum lib. 10. & T. Liuius lib. 7. tradit prætores dictos & babitos esse consulum collegas. Sequitur coosulatus, quem honorum populi finem fuisse paulo antè ex M. Tullio diximus. Ex superioribus igitur colligi potest per tergeminos honorea ab Horatio significari ædilitatem, præturam, coosulatum: vel, D
si quis ædilitatem prætermitti potuisse impune contendet, quæsturam, præturam, consulatum. E
Tribunatos porrò quamuis fuerit magistratus sacrosanctus, & auxilij causa ab ioitio comparatus, non erat tamen necesse, eum, qui præturam, aut consulatum petiturus esset, tribunatum gessisse. Præterea tribunatos multis aoois post vrbem conditam, ex dissensione senatorum & plebis oatus, & sæpe intermissus est, vt ex T. Liuio intelligere licet. Quod item ostendit M. Tullius Verr. II. vel potius proœmio accus. Verr. bis verbis, *Ipse denique Pompeius cum primum contionem habuit: vbi (id quod maxime exspectari videbatur) ostendit, se tribunitiam potestatem restituturum, factus est in eo strepitus & grata contionis admurmuratio.* Deinde tribunatum nemini, nisi qui è plebeia esset familia, capere licebat. deinde tribunatum petebãt ferè homines populares, & ab optimatum coosilio & secta remoti. Si igitur propriè tergeminos accipiemus, treis eos, quos dixi, honores intelligemus, Sin translatè & μεταφορικῶς accipiemus per tergeminos honores, legiomum queodam, & iustum, & absolutum booorum oumerum intelligeious, seu potius, vt supra dixi, summos & amplissimos houores, vt ædilitatem maiorem, præturã, consulatum, &c. queinadmodum sæpe apud poëtas Græcoa & Latinoa τρὶς, & ter, vsurpatum videmus pro multùm, & sæpè. Hom. Od. ε. τρὶς μάκαρες Δαναοὶ καὶ τετράκις quod Virgil. expressit prioo Æneid. & Hor. Od. XIII. huius libri, *felices ter & amplius, Quos irrupta tenet copula.* & apud Æsch. in Prometh. κακῶν τρικυμία. sic Od. XXVIII. eiusdem, *licebit Iniecto ter puluere curras.* & Od. XVII. secundi, *Latum theatris ter crepuit sonum.* & Od. tertia lib. 3. *Ter si resurgat murus aeneus.* & Od. XVIII. *Gaudet inuisam pepulisse fossor Ter pede terram.* & Od. XXII. *Quæ laborantes vtero puellas Ter vocata audis.* & Od. XVII. lib. 2. *Cùm populus frequens Latum theatris Ter crepuit sonum.* Atque hoc ex eo natum, quòd numero ternario in F

sacris,

A ſacris, in rebus diuinis, atque adeò in carminibus & excantationibus vtebantur, tanquam naturæ diuinæ accommodatiſſimo, & gratiſſimo. Theoc. φαρμακευτρ. Ἐς τρὶς ἀποσπένδω, καὶ τρὶς τάδε πότνια φωνῶ. quale eſt illud Virgilij in ſua pharmac. *Terna tibi hæc primum triplici diuerſa colore Licia circundo,* &c. ſic Tib. eleg. ſecunda lib. 1. *Ter cane, ter dictis deſpue carminibus.* Etiam oratores vſurpant, vt Demoſth. περὶ παραπρεσβ. τρὶς οὐχ ἅπαξ ἀπολωλέναι δίκαιος. id eſt, dignus, qui ter, non ſemel moriatur. Errant autem vehementer qui per tergeminos honores, maximos & ſæpius iteratos populi plauſus ſignificari putant. TOLLERE HONORIB.] Vel dixit tollere honoribus pro eo quod eſt, tollere ad honores, vel ita, vt dicimus ferre & tollere laudibus. ſic enim Od. XXI. huius lib. *Vos Tempe totidem tollite laudibus.*

SI PROPRIO CONN. HORR.] id eſt, ſi quamplurima fructuoſiſſimorum agrorum habet iugera, ſi copioſus & diues eſt arator. ita vtitur eodem verbo epiſt. ad Auguſt. lib. 2. *Condita poſt frumenta leuantes tempore feſto Corpus, & ipſum animũ ſpe finis dura ferentem.*

B QVICQVID DE LIBYCIS VER. AR.] Libyam ſeu Africam numerant ſcriptores in regionibus frumenti fertiliſſimis: eò reſpiciens, dixit Sat. 3. lib. 2. *Frumenti quantum metit Africa.* & Martial. lib. 6. *Poſſideat Libycas meſſeis Hermumq́ Tagúmque, &c.* Seneca Thyeſte. *Non quicquid Libycis terit Feruens area meſſibus.* Ennius Satyr. lib. 3. *Lati campi, quos gerit Africa terra politos.*

ATTALICIS CONDICIONIBVS.] id eſt, opulentiſſimis atque ampliſſimis condicionibus, & vel regno Aſiæ propoſito, vel Aſiaticis opibus oblatis, numquam neque huic ambitioſo præſertim apud populum gratioſo, neque illi aratori prę ſertim abundanti, & copioſo, perſuadeas vt ſuo ſtudio, vitæque inſtituto relicto, nauigationis periculum quæſtus cauſa ſubire velit. Fuit autem Attalus rex Pergami, & totius Aſiæ, qui populum Rom. fecit heredem. de quo plura ad Od. XVIII. lib. 2.

NVNQVAM DIMOVEAS] ſic quidem ſcriptum reperi in libris omnibus manu ſcriptis, C ſed malim legi *demoueas*, vt hæc ſit ſententia: nunquam eum de ſuo inſtituto ſententiauè deducas, aut demoueas. Non dubium eſt autem, quin hoc verbum non apud hunc poëtam ſolùm, verùm etiam apud M. Tull. permultis locis ita ſit emendandum. Vt in orat. contra Rul. *ex ea poſſeſſione remp. demouere.* & parad. *de ſententia demouere.* & Philip. quarta, *Virtus eſt vna altiſſimis defixa radicibus, quæ numquam vlla vi labefactari poteſt, numquam demoueri loco.*

TRABE CYPRIA] trabe, id eſt naui, hypallage. ſic Virg. Æne. 3. *Vela damus, vaſtúmque caua trabe currimus æquor.* Sed quamobrem Cypria? quia Cyprus abundat materia opportuna atque vtili ad naueis ædificandas vel à carina vſque ad ſummam mali partem. Quidam tamẽ nauem intelligunt, totam ex trabibus cypriis, id eſt, cypri arboris compactam.

MYRTOVM] mare Myrtoum à Myrtoo OEnomai auriga nominatum eſſe traditum eſt: D quem Pelops ab Hippodamia falſò apud ſe accuſatum, quaſi ei ſtuprum inferre conatus eſſet, cùm illa abſente Pelope Myrtoi complexum & concubitum vltro appetiſſet: in mare proximum è curru præcipitem deiecit. Verùm Pauſan. Arcadicis hæc non probat. vult enim, mare Myrtoum à muliere quadam Myrtone eſſe appellatũ. Pauſaniæ verba ſunt hæc, Οὐκ ἂν οὖν τὸ Μυρτῷον ἀπὸ Μυρτίλου τοῦ Ἑρμοῦ φαίνοιτο κεκλημένον, ἀρξάμενόν τι ἀπὸ Εὐβοίας, καὶ παρ' Ἑλένην ἐρήμην νῆσον καθῆκον ἐς τὸ Αἰγαῖον, ἀλλά μοι δοκοῦσιν Εὐβοέων οἱ τὰ ἀρχαῖα μνημονεύοντες ἐοικότα εἰρηκέναι, λέγοντες ἀπὸ γυναικὸς Μυρτοῦς τῷ πελάγει γεγονέναι τὸ ὄνομα τῷ Μυρτῴῳ. id eſt, non igitur mare Myrtoum à Myrtilo Mercurij filio videri debeat appellatum, quod initium capit ab Eubœa, & præter Helenã, inſulam deſertam, vſque ad mare Ægæum pertinet: ſed mihi videntur Eubœorum ij, qui res antiquas memoriæ prodiderunt, veriſimilia quædam & probabilia dixiſſe, in eo quòd tradiderunt mari Myrtoo nomen eſſe impoſitum à muliere quadam Myrtone. eſt autem mare Myrtoum maris Ægæi pars, & ita vndoſum, procelloſum, & naufragiis infeſtum. PAVIDVS NAVTA.] aptum epithetum. ſic Od. XXIII. huius lib. E Ceruam pauidam: & Od. II. epod. leporem pauidum appellat. pauidum autem hoc loco nautam dixit propter aduerſas tempeſtates, & naufragij metum. alibi nautas auidos dicit, vt Oda XXVIII. eiuſdem libri, *Exitio eſt auidis mare nautis.*

LVCTANTEM ICARIIS.] participium luctantem cum dandi caſu coniunxit, vt Od. III. huius lib. dixit, decertantem Aquilonibus, & ita de ſimilibus ſentiendum. lege quæ annotata ſunt ad Od. VI. lib. 2. ibi, *viridique certat Baca Venafro.* Dædalum & Icarum eius filium poſt Paſiphaæ cum tauro concubitum, Minoïs iram fugienteis ſeſe è Creta ſubduxiſſe, Icarúmque Solis propinquitate alis colliquefactis, in mare ſubiectum decidiſſe, atque ab eo, mare Icarium eſſe nominatum, notius eſt, quàm vt inculcare debuerim. infra Od. II. lib. 4. *Ceratis ope Dædaléa Nititur pennis.* Eſt autem etiam mare Icarium, maris Ægæi pars.

AFRICVM] ventum ab occaſu hiberno flantem: F de quo Virg. lib. 1. Æn. *Crebérque procellis Africus.*

INDOCILIS PAVP. PA.] id eſt, qui neque aduerſa tempeſtate, neque naufragio, neque vllo alio nauigationis incommodo patientiam paupertatis doceri poteſt. Hæc quidem eſt nominis, *indocilis*, propria ſignificatio, ſed vſurpauit M. Tul. pro eo, quod Græci ἀδίδακτον dicunt, in Lucullo, his verbis: *Sed incredibilis quædam ingenij magnitudo non deſiderauit indocilem vſus diſciplinam.* diſciplinam vſus, indocilem dixit, quæ nullis præceptis contineatur, quæ doceri non poſſit.

EST QVI NEC VETERIS] aliud hominum genus proponit, qui totam ætatem in compotationibus, in ſomno, in otio, & voluptatibus conſumunt.

MASSICI] vinum Maſſicum poſuit pro quo-

 uis

A uis vino generoſo. Naſcitur autem in Maſſicis montibus, qui ſunt in Campania, de quibus Plin. lib. 3. cap. v. *Ab hoc ſinu incipiunt vitiferi colles, & temulẽtia nobilis ſucco per omnes terras inclyto atque (vt veteres dixere) ſummum Liberi patris cum Cerere certamen. Hinc Setini & Cecubi obtenduntur agri. His iunguntur Falerni, Caleni. Dein conſurgunt, Maſſ. Gaurani, Surrentinique montes.* Oda xxj. lib. 2. *Quocunque lectum nomine Maſſicum, &c.* & Satyra 4 lib. 2. *Maſſica ſi cælo ſupponas vina ſereno, &c.* addidit nomen *veteris* quia vetuſtas vinum commendat. qua de re alibi dicemus.

Nec partem solido d.] demere partem de die ſolido idem valet, quod dicit Ode VII. lib. 2. frangere diem. Et ſolidum diem, ſiue integrum appellare malis, hîc nominat, quo die nihil quis edit, nec bibit: vt Od. v. lib. 4. *dicimus integro Sicci manè die, &c.* Eſt autem frangere diem, opere & labore vſitato, & quaſi legitimo intermiſſo, atque interrupto, corpus cibo, & potione curare ac reficere, Genióque indulgere. Solebant enim magna ex parte Romani illi veteres totum ferè diem in rebus agendis ponere: ſub veſperum autem, B aut certè poſt meridiem corpora curare, vinóque, & epulis operam dare. Significat igitur, nonnullos adeò non eſſe vel in rep. adminiſtranda, vel in re familiari tuenda, vel in alijs ſtudijs, & negotijs occupatos, vt multo malint magnam diei partem in conuiuijs, & cõpotationibus conſumere, quàm ſicci, & ieiuni vſque ad veſperum permanere. Eadem ratione videtur M. Tullius in epiſtola ad Papirium Pętum lib. 9. epiſt. integram famem appellare eam, quæ ad cenæ tempus perfertur, neq; vel tantillo cibo ſedata, aut leuata eſt. *Integrã* (inquit) *famem ad ouum affero. ita vſque ad aſſum vitulinum opera perducitur.* Quem igitur hic ſolidũ diem nominat, Od. v. lib. 4. integrum appellat: & dies fractꝰ opponitur integro, vt integer ſit, de quo nihil ſit detractum, quod in curando corpore ponatur: fractus autem, qui totus in negotio non ſit poſitus, ſed diuiſus ita, vt eius pars vel multo maxima, vel quantacunque ſit, ad vinum, atq; epulas, eiuſmodique delicias, & voluptates ſiue neceſſarias, C ſiue non neceſſarias, conferatur.

Spernit] videtur eſſe μείωσις ſeu ἐλάττωσις, nõ ſpernit, pro exoptat, concupiſcit. ordo autem hic eſt, nec ſpernit pocula optimi vini veteris, nec ſpernit demere, id eſt, detrahere partem de die, & ad epulas ac voluptates conferre.

Nvnc ad aqvæ lene capvt sac.] aquam ſacram, fontem intellige: qua de re mox dicemus. fontis caput autem, eſt fontis principium, & origo, vnde primùm erumpit & manat aqua. Ex quo à capite arceſſere, id eſt, ab ipſo principio petere, ſeu repetere, & caput pro cuiuſque rei principio, & origine. Cic. pro Plancio, *Sed ſi quid ſine capite manabit, aut ſi quid erit eiuſmodi, vt non extet auctor, qui audierit, &c.* & ib. caput & fõtem coniungit. *Etenim ad caput, & ad fontem vtriuſque generis veniamus.* & pro Cælio: *ſin autem vt riuulus arceſſitus, & ductus ab ipſo capite accuſationis veſtræ, lætabor, &c.* & ibid. *horum duorum criminũ video fontem, video auctorem, video certum nomẽ & caput.* & lib. 2. de finib. *Atque ab iſto capite fluere neceſſe eſt omnem rationem bonorum, & malorum.* D Caput fluuij autem eſt, quo in mare influit, quod oſtium appellauit Virg. Georg. 4. *Triſtis ad extremi ſacrũ caput aſtitit amnis.* & Cæſar lib. 4. de bello Gall. loquens de Rheno, *Multiſque capitibus in Oceanum influit.* Nam qui putant caput fluuij, eſſe principium & originem fluuij, errant: neque rectè explicant locum illum Virg. Æneid. lib. 8. *Hic mihi magna domus celſis caput vrbibus exit.* Per caput enim Roma ſignificatur. Hoc modo autem Virgilij verſus explicandus eſt. *Hic*, id eſt, non longè ab exitu meo, & oſtio, quo in mare ingredior, *magna domus mihi exit*, id eſt, oriri incipit: *celſis caput vrb.* id eſt, quę futura eſt aliarũ magnarum vrbium caput & princeps. Quòd autem illi ex ijs quæ paulò pòſt ſequuntur, ſententiam ſuam confirmari dicunt. *Quo te cumque lacus miſerantem incommoda, &c.* Nihil dicunt. nam planè & perſpicuè his verbis fons fluuij ſignificatur: quis neget? ſed cùm ſuprà dicat, *Hic mihi magna domus, &c.* Certum locum indicat Tiberis fluuius, vbi domus ſua futura ſit, & caput vrbium. Æneas autem cùm ita loquitur, *Quo te cumque lacus, &c.* incertum ſibi eſſe ſignificat vbi ſit origo Tiberis. E Præterea cùm Æneas longiſſimè abeſſet ab origine & fonte Tiberis, non poſſunt illa verba, *Hic mihi magna domus*, de fonte fluuij intelligi, vtpote quæ locum propinquum indicant.

Mvltos castra] multi caſtris, & ſtudio rei militaris delectantur.

Et litvo tvbæ perm. son.] quemadmodum hic tubæ ſonitum cum lituo: ita Od. 1. lib. 2. lituorum ſtrepitum cum cornuũ murmure coniungit in deſcribenda pugnæ imagine, his verbis. *Iam nunc minaci murmure cornuum Perſtringis aures, iam litui ſtrepunt.* ſolebant enim Romani nõ ſolùm tubis, verùm etiam lituis acuere militum animos, ex quo apud Tull. tuba belli ciuilis, & lituus profectionis ad Pompeium, pro impulſore poſita ſunt. Verba Ciceronis ſunt hæc in epiſt. ad Ampium Balb. lib. 6. epiſt. *quo tuliſſent acerbius veniam tibi dari, quem illi appellant tubam belli ciuilis.* idem lib. 11. epiſt. ad Attic. *Poſteàque, quam mihi literæ a Balbo Cornelio minore miſſæ eſſent, illum exiſtimare, Quinctum fratrem lituum meæ profectionis fuiſſe (ita enim ſcripſit) &c.* eòdem pertinent illa Virgil. Georg. 3. *Primus equi labor eſt, animos, atque arma videre Bellantum, lituóſque pati.* & Æneid. vi. de Miſeno, *Hectora circum, Et lituo pugnas inſignis obibat, & haſta.* F Vide Aul. Gell. lib. 1. cap. xi. Fuit autem & alius lituus inſigne auguratus: de quo ſic M. Tul. lib. 1. de diuinat. *Quid lituus iſte veſter, quod clariſſimum eſt inſigne auguratus? vnde vobis eſt traditus? nempe eo Romulus regiones direxit tum, cùm vrbem condidit: qui quidem Romuli lituus, id eſt, incuruum, & leuiter a ſummo inflexũ bacillum, quod ab eius litui, quo canitur, ſimilitudine nomen inuenit: cùm ſitus eſſet in curia Saliorum, quæ eſt in Palatio, eáque deflagraſſet, inuentus eſt integer.*

Bella'qve matribvs detest.] deteſtata poſuit παθητικῶς, vt notat Priſcian. lib. 8. matribus autem deteſtata bella dixit, propterea

quòd

A quòd in eis matres plerunque filijs orbantur. sic inf. Od. XVI. lib. epod. *Parentibusque abominatus Annibal.* eòdem pertinet illud Eurip. in Hecuba, πολιὰ τ' ἐπὶ κρᾶτα μάτηρ τέκνων θανόντων τίθεται χέρα, δρύπτεταί τε παρειὰν δίαιμον ὄνυχα τιθεμένα σπαραγμοῖς. quorum verborum hæc ferè sententia est. canòque capiti mater manum infert liberis in bello mortuis, genásque lacerat vngue cruento. sic & Virgil. lib. 11. Æneid. *Hìc matres, miseræque nurus, hìc cara sororum Pectora mærentum, puerique parentibus orbi Dirum exsecrantur bellum.*

MANET SVB IOVE FRIGIDO] si dixisset, cubat sub Ioue frigido, verbum Græcum expressisset αἰθριοκοιτῶ. Iam quod Iouem pro cælo posuit, vsitatum est omnibus poëtis Græcis & Latinis. Theocr. εἰδ. δ. Χὠ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει. *Nunc pluit, & claro nunc Iupiter æthere fulget.* Virg. Georg. 1. *Iupiter humidus Austris Denset, erant quæ rara modò, & quæ densa relaxat.* idem secund. *Et iam maturis metuendus Iupiter vuis.* Hor. Od. XXII. huius lib. *Quod latus mundi nebulæ, malúsque Iupiter vrget.* & Od. X. lib. 3. *puro numine Iupiter.*
B Od. XIII. epod. *Horrida tempestas cælum contraxit, & imbres, Niuésque deducunt Iouem.* Catullus autem pro vento posuit: *siue vtrumque Iupiter Simul secundus incidisset in pedem.* Iam verò notum est ita loqui Latinos, cælum graue, tenue, frigidum, caliginosum, crassum, humidum, potius quàm aër grauis, tenuis, &c. Profert autem hunc locum Seruius ad illum Virg. Æneid. 3. *modò Iupiter adsit.* &, *sub Ioue* interpretatur ὑπὸ Διΐ, seu sub diuo. profert & ad illum Æneid. 6. *primísque in faucibus Orci*: vbi dicit, Deum esse positum pro loco, vt cùm Iouem dicimus, & ætherem significamus.

VENATOR] sic Hom. de venatorib. ὀδυσσ. ι. οἵ τε καθ' ὕλην Ἄλγεα πάσχουσιν κορυφὰς ὀρέων ἐφέποντες, id est. qui in silua dolores perferunt, dum in summis montibus versantur. & M. Tull. lib. 2. Tuscul. *Pernoctant venatores in niue, in montibus vri se patiuntur.* Horat. Saty. II. lib. 1. *Leporem venator vt alta In niue sectatur.*

CATVLIS FIDELIB.] Canum fidelitatem, & studium venandi, pluribus verbis declarat M.
C Tull. lib. 2. de nat. deorum. *Canum tam fida custodia, támque amans dominorum adulatio, tantúmque odium in externos, & tam incredibilis ad inuestigandum sagacitas narium, tanta alacritas in venando, quid significat aliud, nisi ad hominum commoditates esse generatos?* vigileis appellat Horat. Ode XVI. lib. 3. *& vigilum canum Tristes excubiæ.* Vtrumq; coniunxit Lucret. lib. 5. *Et leuisomna canum fido cum pectore corda.* Theocrit. εἰδ. κβ. hoc animal in primis ad hominum conuictum aptum ait esse, & prouidum, in eóq; iudicium duntaxat desiderat, quo discernat eos, in quos sæuire debeat, ab ijs, quib⁹ eum parcere ac blandiri oporteat. sic Theo. ὦ πόποι: οἷον τοῦτο θεοὶ ποίησαν ἄγαλμα Θηρίον ἀνθρώποισι μεμηχανὸς ὡς ἐπιμηθές. Εἰ οἱ τᾶς φρένες ἦσαν, ἐπίστατο δ' ᾧτινι χαλεπαίνειν δεῖ, ᾧ τινι δ' οὐχί: Οὐκ ἄν τοι θηρίον τις ἐδήρισεν περὶ τιμῆς, &c. quorum versuum hæc fere sententia est. O dij immortales. Qualem hanc bestiam dij finxerunt? quàm aptam ad hominũ conuictum? quàm prouidam, & sagacem? Si ea in eo
D intelligentia esset, vt sciret cui irasci oporteat, cui non: nulla cum ea de principatu, & honore certaret. MARSVS APER.] Marsi Apuliæ populi.

ME DOCTARVM EDERÆ] ederæ præmia doctorum capitum, id est, doctorum virorum: nempè poëtarum. nam poëtæ victores coronis ederaceis donabantur. epist. ad Iulium Florum. lib. 1. *seu condis amabile carmen, Prima feres ederæ victricis præmia.*

DIIS. MISCENT SVPERIS] in Deorum me contubernio quodammodo collocant. Dijs me parem efficiunt.

NYMPHARVMQVE LEVES.] Nymphæ aliæ in nemoribus habitant: & hæ à Græcis ἀλσηΐδες, id est, nemorales appellantur: aliæ in aquis, quæ naides, seu naiades, & hydriades communi & generali nomine dicuntur. sed harum aliæ sunt κρηνίδες Græcè, Latinè (si placet) fontanæ nominẽtur. aliæ ἐπιποταμίδες, liceat has fluuiatileis appellare. sunt & aliquæ ἐπιμηλίδες seu ἐπιμηλιάδες (vt Pausa. in Arcad.) quibus pecora sunt curæ: nõ nullæ etiã ὀρεστιάδες, quæ montes incolunt. Nymphas ita de-
E finit Theocriti interpres εἰδ. γ Νύμφαι δ' εἰσὶ τὰ ἐν γυναικείῳ σχήματι ἐν τοῖς ὄρεσι φαινόμενα δαιμόνια. id est, Nymphæ autem sunt, quæ muliebri figura in montibus conspiciuntur dæmonia, seu deorum numina. Ac de Nymphis quidem sic Hom. ἰλ. υ. Οὔτ' ἄρα Νυμφάων, ταί τ' ἄλσεα καλὰ νέμονται, Καὶ πηγὰς ποταμῶν, καὶ πίσεα ποιήεντα. Veteres autem cùm omnium aquarum naturam, vt in qua præcipua vis insit alendi, atque augendi, diuinam existimabant, tùm fluuiorum, & peremnium fontium maximè. Ex quo & Nymphis naiadibus antra consecrabant, & eas maxima religione venerabantur & colebant. Itaque Vlyssem experrectum, & patriam suam agnoscentem Homerus facit Nymphas manibus ad cælum sublatis ad hunc modum precantem, Αὐτίκα δὲ νύμφαις ἠρήσατο χεῖρας ἀνασχών: Νύμφαι νηϊάδες, κοῦραι Διός, οὔ ποτ' ἐγώ γε Ὄψεσθ' ὔμμ' ἐφάμην, νῦν δ' εὐχωλῇς ἀγανῇσι Χαίρετ', ἀτὰρ καὶ δῶρα διδώσομεν, ὡς τὸ πάρος περ. quorum versuum hæc ferè sententia est. statim Nymphas
F manibus sublatis veneratus est. Nymphæ Naiades Iouis filiæ, desperabam me vmquam vos visurum. At nunc blandis precibus à me veneratæ, saluete. Porrò etiam vobis dona largiemur, quẽadmodũ & anteà. & ὀδυσσ. ρ. Vlysse à Melanthio caprario calce percusso, Eumæus tametsi eum nondum agnosceret, tamen tam improba & petulanti in hospitem egentem iniuria & contumelia commotus, Nymphas fontium præsides & custodes precatur, vt si vmquam eas Vlysses piè, religioséque coluit, saluus in patriam reuertatur, vt illius insolentiam comprimat, iniuriámque hospitibus illatam vlciscatur. sic igitur Hom. Νύμφαι κρηναῖαι, κοῦραι Διός, εἴποτ' Ὀδυσσεὺς Υ̓́μμ', ἐπὶ μηρί' ἔκηε καλύψας πίονι δημῷ, &c. Theocritus autẽ Nymphas quasdam facit Castalidas, tanquam Musas. sed nihil vetat, quo minus & fons Castalius suas Nymphas habeat. Ne hoc quidem prætéribo, Nymphas terrorem inijcere interdum, non solùm agricolis, sed & quibuslibet alijs, eósque de

A gradu mentis deturbare. Vnde *νυμφόληπτοι* dicti, quos Latini Lymphatos appellant. qua de re dicemus ad Od. XXXVII. huius lib.

SECERNVNT POPVLO] à vulgo separant, vt ceteris hominibus præstantem. Vtitur hoc verbo epist. de arte poët. *Publica priuatis secernere.* & Ode III. lib. 3. *Secernit Europen ab Afro.*

NEC POLYHYMNIA] appâret ex hoc loco Polyhymniæ nomen ab hymno ductum esse. sed Lucianus lib. *περὶ ὀρχήσεως* vult *ἀπὸ τοῦ μιμεῖσθαι*, his verbis *καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Πολύμνιαν, ἵλεων ἔχειν αὐτὴν προσεύχεται, καὶ μιμεῖσθαι πειρᾶται ἅπαντα.* & filiam eius Polymniam propitiam habere ei propositum est: & omnia memoria tenere conatur. Ex eo quidam censuerunt hoc loco legendum esse *πολυμνεία*: quod nomen, quámque lectionem probarem, nisi codices omnes reclamarent. huic alij agriculturam, alij benè dicendi facultatem, alij artem gestu loquendi ascribunt: Horat. *ἔτυμον* nominis secutus, lyram & cantum. Iam verò etiam Ouidius Polyhymniam dixit, vt annotat Muretus, *Dissensere Deæ, quarum Polyhymnia cœpit Prima.* & Virgil. in Ciri. *Nam verum
B fateamur: amat Polyhymnia verum.*

LESBOVM] Propter Sapphonem & Alcæum.

QVOD SI ME LYRICIS] Quòd si me ad Poëtarum lyricorum numerum ascribes, &c. Inseres autem, scriptum reperi in tribus lib. Vaticanis. quam scripturam magnopere probo.

SVBLIMI FERIAM] non assentior ijs, qui hoc loco legi volunt, *sublimis.* Nam & reperi scriptum *sublimi* in omnibus ferè codicibus manuscriptis, & sublimi vertice ita dictum esse puto, vt Od. XXVI. lib. 3. sublimi flagello. Præterea, quod Germano Valenti Pimpontio viro doctiss. videtur, fortasse loquendi figuram Homericam exprimere voluit, Ιλιάδ. δ. *Οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη*: quod tamen Virgilius sic videtur Latine reddidisse: *caput inter nubila condit.* si quis tamen sublimis malet, non pugnabo. sic Ter. in And. *sublimem hunc intro rape, quantum potest.* id est, ita eum sublatum rape, vt terram non tangat. & Virg. Æneid. 5. *quem præpes ab Ida Sublimem pedibus rapuit Iouis armiger vncis.* Illud autem, quod est
C Od. XV. huius libri *sublimi anhelitu*, translatum est. significat .n. anhelitũ ex alto pectoris recessu ductum: quod contingit ijs, qui longo cursu defatigati, ægrè animam recipiunt.

AD AVGVSTVM CÆSAREM. Ode. 2.

Deos omneis iratos esse Romanis, ob Cæsaris cædem: vnam imperij spem in Augusto constitutam.

IAM satis terris niuis, atque diræ
Grandinis misit pater, & rubente
Dextera sacras iaculatus arceis, D
Terruit vrbem:
Terruit genteis, graue ne rediret
Sæculum Pyrrhæ noua monstra questæ,
Omne cùm Proteus pecus egit altos
Visere monteis:
Piscium & summa genus hæsit vlmo,
Nota quæ sedes fuerat columbis:
Et superiecto pauidæ natarunt
Æquore damæ.
Vidimus flauum Tiberim retortis
Littore Etrusco violenter vndis,
Ire deiectum monumenta regis,
Templáque Vestæ:
Iliæ dum se nimiùm querenti
Iactat vltorem, vagus & sinistra
Labitur ripa, Ioue non probante, v- E
Xorius amnis.
Audiet, ciueis acuisse ferrum,
Quo graues Persæ melius perirent:
Audiet pugnas, vitio parentum
Rara iuuentus.
Quem vocet diuum populus ruentis
Imperi rebus? prece qua fatigent
Virgines sanctæ minus audientem
Carmina Vestam?
Cui dabit parteis scelus expiandi
Iupiter? tandem venias precamur,
Nube candenteis humeros amictus
Augur Apollo:
Siue tu mauis Erycina ridens,
Quam Iocus circumuolat, & Cupido,
Siue neglectum genus, & nepotes F
Respicis auctor.
Heu nimis longo satiate ludo:
Quem iuuat clamor, galeæq; leues
Acer & Mauri peditis cruentum
Vultus in hostem.
Siue mutata iuuenem figura,
Ales in terris imitaris, almæ
Filius Maiæ, patiens vocari
Cæsaris vltor:
Serus in cælum redeas, diuq;

A *Lætus intersis populo Quirini:*
Néue te nostris vitijs iniquum
Ocyor aura
Tollat: hic magnos potius triumphos,
Hic ames dici pater, atque princeps:
Neu sinas Medos equitare inultos
Te duce Cæsar.

RVBENTE DEXTERA.] pet rubentem dexteram significat Hotatius fulmen, aut certè dextram, qua Iupitet fulmina mittit, vt apud Virgil. Georg. 1. *Ipse pater media nimborum in nocte corusca Fulmina molitur dextra.* vbi tamen *corusca* cohęrete debet cum voce *fulmina* potius, quàm cum voce *dextra*. sic Pindar. ὠδ.ι. fulmen Iouis βέλος πυρπάλαμον nominat: id est, telum igneum dextra contortum: Et Hesiodus, κεραυνὸν αἰθαλόεντα: id est, fulmen rubicundum. Non temetè autem dixit sacras atceis fulmine esse petcussas. hoc enim tesetendum est ad treis Iouis manubias: quarum ma-
B ximæ sunt eæ, quæ cum igni veniunt. Dicuntur autem esse Iouis manubiæ tres, vt docet Festus. Vnæ minimæ, quæ monent tantum, placidæque sunt: altetæ, quæ maiotes, & quæ veniunt cum fragore, discutiúntque aut diuellunt: tertiæ his ampliores, quæ cum igne veniunt: & quanquam nullum sine igne fulgut est, hæ tamen ptopriam diffetentiam habent, quòd aut adutant, aut fuligine deforment, aut accendant, quæ statum mutant consilio deorum superorum.

IACVLATVS ARCEIS.] Iaculari atceis pto petete, & ferire, cùm Hotatianum sit, tùm minus est apud alios vsitatum. sic idem Ode XII. lib. 3. *iaculari ceruos.* & Ode XVI. lib. 2. multa iaculati dixit pet ttalationem pto multa petere, multáque sibi ptoponete, quæ quis consequi velit: quod Græci στοχάζεσθαι dicunt. neque vetò dubium est, quin Græcos imitatus, qui dicunt βάλλειν τὴν κεφαλὴν, τὸ στῆθος, τὸ ἧπαρ, τὴν καρδίαν, iaculandi verbum cum quatto casu tei, quæ petitut, iunxerit: quod item ptiot fecerat Lucret. lib. 4. *Sine puer*
C *membris muliebribus hunc iaculatur.* At Virg. alitet Æneid. 1. *iaculata è nubibus ignem.* & 11. *Vel Danaum Phrygios iaculatus puppibus ignes:* & alibi, *iaculari montibus Ornos.* Idem tamen in Moreto, si modò eius auctor Virgilius est, hoc vetbum ita vsutpauit. *Sæpe viri nares acer iaculatur apertas Spiritus.* Iam atces sacræ cælo tactæ, funesta & dira potrendunt. Sic. M. Tullius. *Nam pater altitonans stellanti nixus Olympo, Ipse suos quondam tumulos, ac templa petiuit: Et Capitolinis iniecit sedibus igneis.* & Hotat. Od. 12. lib. 1. *Tu parum castis inimica mittes Fulmina lucis.*

TERRVIT GENTEIS] ptoximè dixetat terruit vrbem, nempe Romam: nunc autem terruit genteis: quod longè illo supetiote grauius & maius est.

SÆCVLVM PYRRHÆ] Pyrrham Epimethei & Pandoræ filiam, Deucalionísque vxotem fuisse: eósque eluuionis illius tempore Parnassum montem omnium altissimum, vel (vt alij volunt) D
Lycorim, conscendisse, atque eò confugisse, ex interpretibus poetarum Græcorum, & Ouidio cognoscete licet. Alunt autem alij, eluuionem illam esse hominibus à Dijs inuectam ptopter Tantali scelus, qui Pelopem filium in minutas parteis concisum, & coctum, eis comedendum apposuit: alij ptopter Lycaonis filium, cùm vellet Iupiter omnem hominum impietatem è terra funditus delere, atque exstinguete: qua de te Pindatus ὀλυμπ. ὠδ.θ. λέγοντι μὰν χθόνα μὲν κατακλύσαι μέλαιναν ὕδατος σθένος. id est, aiunt porrò aquatum vi tetram esse obrutam.

NOVA MONSTRA QVESTÆ.] etiam M. Tull. hoc verbum cum accusandi casu iunxit. vt pto Flacco, *non enim omnia, quæ dolemus, eadem queri possumus,* & epist. ad App. Pulchtum lib. 3. *Multa nos quidem questi sumus.* & hic poëta epist. ad Scæuam: *Qui queritur Salebras & acerbum frigus.* & Cæs. lib. 6. de bel. Gall. *Vnum questus.*

OMNE CVM PROTEVS] Proteam phocarum Neptuni custodem fuisse ex Hom. ὀδυσσ. δ. & Georg. IIII. notum est. qua de re nonnulla dicemus ad illum locum, *Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?* epistola ptima lib. 1. de Phocis E
autem, & Hometus eo, quem dixi, libto, & Oppianus, lib. 1. φῶκαι δ' ἀντύγαις μὲν ἀεὶ λείπουσι θάλασσαν Πολλάκι δ' ἠμάθοις πέτρης ἐπὶ καὶ ψαμάθοισιν Εὔκηλοι μίμνουσι, καὶ ἐξαλέων ὕπνον ἔχουσι.

PECVS] Potest quidem dici, Phocas, cùm vituli matini sint, non admodum nouè, pecus esse dictas: veruntamen si cui nouum hoc videbitur, quia pisces sint, admonet Nonius, non solùm pecudem quadtupes animal, verùm etiam animal omne vocari. Plaut. Rud. *Non vides referre me vuidum rete sine squammoso pecu?* Næuius Ægisto. *Tum autem lasciuum Nereiſimum pecus Ludens ad cantum classium lustrat.*

EGIT ALTOS VISERE] hoc loquendi genus metum Græcum est, id est, egit vt viseret: de quo plura dicemus ad Od. XXIII. huius libri. De his igitur monstris queri potuerat Pyrrha: Phocas, quæ solebant in littoribus pascere, in montium culminibus esse visas, propterea quòd aquæ tertarum planitiem operuetant: pisces in summis atborum ramis, in quibus aues sidere, & nidos cō- F
struere solent, constitisse: damas, quæ vel in siluis vagari, vel in lustris delitescete & quiescere consueuerunt, in mari super tettas effuso, natate coactas esse.

NOTA QVÆ SEDES FVER. COL.] Columbas agresteis intellige, quæ palumbes appellantur.

ET SVPERIECTO PAVIDÆ N. ÆQV. D.] Profert hunc locum Seruius ad illum Virg. Geor. 3. in extr. *timidi damæ ceruiq; fugaces*

VIDIMVS FLAVVM TIBERIM] vidimus Tiberim reiectis ac repulsis vndis ab Etrusco littore (influit enim in mare Tyrrhenum Tiberis) vel ab Etruriæ finibus, ita creuisse, vt sinistra ripa effusus, quà agrum Romanum alluit, vrbémque hodiè attingit, Regum priscorum monumenta, & templa Deorum deijcere, atq; euertere

A tere velle videretur. Vtitur autem hoc eodem epitheto, Od. III. lib. 2. *Villáque flauus, quam Tiberis lauit, Cedes.*

VESTÆ.] Vestam, quam ἑστίαν nominant Græci, Rheæ filiam facit Pindarus Νεμ. ᾠδ. ια. Hæc dea, foci custos & præses habetur: ex quo etiam toti domui præsidere existimatur. Vnde Vesta, & focum domus, & totam domum significat. notũ prouerbium ἀφ' ἑστίας ἄρχεσθαι, quod est vel à propinquis & domesticis: vel à melioribus & præstantioribus initium ducere.

QVERENTI] de Iulij Cæsaris nece. Ab Ilia autem Martis, aut Tiberis, aut, (vt alij volunt) Anienis, vxore vult Iulium Cæsarem, seu gentem Iuliam ortum habuisse.

IACTAT] sic vtitur hoc verbo Od. XIIII. huius libri. *Quamuis Pontica pinus Silua filia nobilis Iactes & genus & nomen inutile.*

IOVE NON PROBANTE] significat Horatius gratificans Augusto, & pæne dicam assentans: illum terrorem, illámque eluuionis calamitatem, nullam aliam ob culpam Romanis esse illatam, quàm ob Cæsaris cædem: cuius rei argumen

B tum est, quòd Iupiter non modò non fuit illius terroris atque eluuionis auctor, sed ne approbator quidem: sola Ilia à Tiberi viro suo adiuta, iusto dolore excitata, iustóque odio incensa, tam graueis pœnas à populo Romano expetiuit Ioue pæne inuito.

V-XORIVS AMNIS] qui nimium in ea re vxori gratificaretur, nimiúmque indulgeret. Hoc nomine appellantur mariti, qui se totos ad vxorum arbitrium fingunt & accommodant, qui eis omnibus ferè in rebus obtemperant. Virg. Æne. IIII. *Pulchrámque uxorius urbem Exstruis.* Admonendus est lector minus in his litteris tritus, primam syllabam nominis *vxorius* pertinere ad versum superiorem: hoc modo, *Ioue non probante v-Xorius amnis.*

AVDIET CIVEIS AC.] huius loci hæc sententia est, Posteri nostri ex bellorum ciuilium calamitate reliqui, atque ideò rari, audient, ciueis in ciuium corpora exacuisse, & strinxisse ferrum: quo quidem longè æquius, ac reipub. vtilius erat Persas, ceterósque populi Rom. hosteis interimi. acuere ferrum propriè dictum: illud translatè e-

C pist. III. lib. I. *Seu linguam causis acuis.* & illud lib. de Arte poët. *Tyrtæusque mares animos in Martia bella Versibus exacuit.*

QVO GRAVES PERSÆ] sic Ode VII. li. epod. *Quò quò scelesti ruitis? aut cur dexteris Aptantur enses conditi? Parúmne campis, atque Neptuno super Fusum est Latini sanguinis? Non vt superbas inuidæ Karthaginis Romanus arces vreret?* &c.

MELIVS] rectius, iustius.

FATIGENT] assiduis precibus obsecrent, & tandem exorent. sic loquitur T. Liuius lib. 23. *inde fatigatus Campanorum precibus sequenti die cum omni apparatu oppugnandæ vrbis Cumas redit.* aliter hoc verbo vtitur Od. XIIII. lib. 4. *Spectandus, in certamine Martio Deuota morti pectora libera, Quantis fatigaret ruinis.*

VIRGINES SANCTÆ] Vestales, virgines intactæ, & incorruptæ.

PARTEIS] munus. tralatio à partibus histrio D nium, vt epist. de Arte Poet. *Ne forte seniles Mandentur iuueni partes.*

SCELVS EXPIANDI] respexit morem veterum, qui sanguine humano contaminatos congressu & aditu prohibebant, donec expiati essent: & ij ipsi, qui manus habebant cruentas, & sanguine inquinatas, egebant aliquo maiore, à quo expiarentur: & quoad hoc impetrassent, manus habebant impuras: lege annnot. ad Od. 22. huius lib. ibi, *scelerísque purus.* & ad Od. I. lib. 2. *Nondum expiatis vncta cruoribus.*

NVBE CANDENTEIS HVMEROS] in duobus lib. Vatic. & in Tornes. ita scriptum reperi, *Nube candentis humeros amictus.* quam scripturam si quis probabit, non repugnabo. nam quòd vocis sequentis initium vocalis est aspirata, nõ est hoc nouum. sic enim Ode XXVIII. huius lib. *Ossibus & capiti inhumato,* &c. Nube amictus autem, id est, ἀόρατος, & hominibus sese conspiciendum non præbens. Videtur expressisse illud Homericum νεφέλῃ εἰλυμένος ὤμους.

AVGVR] augur ab auium garritu dictus est. ex quo augurium. Hoc loco augurem, μάντιν intellige, id est, rerum futurarum prouidum, qui præ- E sentit ac diuinat futura, eáque interpretatur. Sic Chiron apud Pindarum Πυθ. ᾠδ. θ. ait Apollini rerum omnium euentum certum, fixum, notum esse: illum rerum progressiones & causas cernere: illum scire, quot frondes ineunte vere terra profundat, quot arenæ in mari, & fluminibus impetu ventorum, & fluctibus agitentur. Verba Pindari sunt hæc. Κύριον, ὃς πάντων τέλος οἶσθα, καὶ πάσας κελεύθους, ὅσσα τε χθὼν ἠρινὰ φύλλ' ἀναπέμπει, χ' ὁπόσαι ἐν θαλάσσᾳ καὶ ποταμοῖς ψάμμοι κύμασι ῥιπαῖς τ' ἀνέμων κλονέονται. Idem Horat. in Carm. sæculari pro Imper. Rom. *Augur & fulgente decorus arcu Phœbus.* cantorem appellat in lib. de Arte poet. *ne forte pudori Sit tibi Musa lyræ solers & cantor Apollo.* etiam augurem appellat Virg. Æn. IIII. *nunc augur Apollo,* &c. Imploratur autem primo loco Apollo, quia deus habebatur, Romanis maximè propitius, & beneuólus: atque ob hanc causam religiosissime ab illis colebatur.

ERYCINA RIDENS] frequens est Veneris epithetum φιλομμειδής apud Homer. quod proculdubio hîc expressit Horatius. φιλομμειδής au- F tem scriptum per η in tertia syllaba, aliud est ab illo. vult enim Hesiodus Venerem φιλομμηδέα appellatam quia μηδέων ἐξεφαάνθη, id est τῶν αἰδοίων. secundo loco Venus imploratur quia Æneæ mater: & ita Romani generis parens. Lucret. lib. I. *Æneadum genetrix hominum, diuúmque voluptas, Alma Venus.*

QVAM IOCVS CIRCVMVOLAT] vel circum quam Iocus volat, vel quam circumuolat, vt sit verbum compositum, quomodo quibusdã placet, qua de re alio loco dicemus.

AVCTOR] auctor: id est, progenitor Romanorum quia Mars, Romuli parens: Romulus vrbis Romæ conditor.

LVDO] bellis, quæ sunt Martis deliciæ, & oblectamenta.

LÆVES.]

A LÆVES.] expolitæ, non asperæ. sic Od. VII. lib. 2. *leuia ciboria*. & Od. vlt. eiusd. lib. *leues plumæ*. & Od. VI. lib. 4. *Leuis Agyieu*, id est, imberbis. & Od. XVII. huius lib. *Leuia personuere saxa*. & Od. XI. lib. 2. *fugit retro Leuis Iuuentas*. & epist. de Arte poët. *sectantem leuia nerui Deficiunt*. ibid. *Aut leui seruanda cupresso*.

ACER ET MAVRI PEDITIS] per acrem Mauri peditis vultum, ἀνδρικὸν, id est, virilem, & quasi trucem significat. Taleis autem vultu atque aspectu Mauros fuisse tradit Ælianus his verbis: Εἰσὶ δὲ μαυρούσιοι καὶ καλοί, καὶ μεγάλοι, καὶ ἀνδρικὸν ὁρῶσι: quem locum mihi Io. Scaliger, iuuenis eruditissimus, indicauit.

SIVE MVTATA] vult Mercurium induta specie humana, Augusti nomine appellari, & Augustum esse Mercurium. Et ita Augusto assentatur.

PATIENS VOCARI CÆSARIS VLTOR] Græca planè est hæc loquendi figura, ὑπομένειν καλεῖσθαι χαίρωπος ὀνδιεντής. Demost. περὶ τῆς παραπρεσβ. καὶ τοσαύτης ἀνανδρίας καὶ κακίας ὁμολογοῦντα ὑμᾶς εἶναι μεστοί. Latinè enim diceremus: patiens te vocari

B Cæsaris vltorem. sic epistola ad Quinctium lib. 1. *Cum pateris sapiens emendatúsque vocari*. sic Od. XXVII. lib. 3. *Vxor inuicti Iouis esse nescis?* & epist. ad Torquat. lib. 1. *patiárque vel inconsultus haberi*. sic Catullus: *Ait fuisse nauium celerrimus*. & Virgil. lib. 2. Æn. *sensit medios delapsus in hosteis*. & Propert. lib. 1. eleg. VI. *Iurabo & bis sex integer esse dies*.

SERVS] serus redeas, pro serò redeas: olet hoc quoque Græcum quiddam. quo de genere dicemus ad Od. XVII. epod. precatur autem tacitè, neque tamen obscurè, vt diu viuat Augustus. hoc enim valent illa, serò in cælum redite, quasi Mercurius sumta Augusti specie & figura è cælo in terras deuolarit, sitque aliquando in cælum reuolaturus.

POPVLO QVIRINI.] in membrana Don. Iannocti, & vna Vatic. *Quirino* scriptum est. fortasse rectè, & Horatiano more. Nam & in carmine sæculari ita locutus est: *Romulæ genti date rémque prolémque, Et decus omne*. & Od. XII. lib. 4. *Qui*

C *nunc Sulpicijs accubat horreis*.

INIQVVM] offensum, iratum, infensum.

HIC AMES DICI PATER, ATQVE PRINCEPS] hæc ad historiam pertinent. Nam Augustus senatus consulto parens patriæ appellatus est.

MEDOS] puto eosdem hîc Medos dici, quos suprà Persas appellauit, vt Od. XXVII. Medum acinacen dixit gladium Persicum. Et fortasse eodem nomine Parthos significat. Nam Augustus hoc tempore Parthis bellum inferre cogitabat: quod cùm illi sensissent, Augusti fama permoti, signa, quæ Crassus & M. Antonius amiserant, vltro ad Augustum remiserunt. vt Od. XV. lib. 4. *Et signa nostro restituit Ioui Derepta Parthorum superbis Postibus, horribilique Medo*. & epist. XVIII. lib. 1. *Militiam puer, & Cantabrica bella tulisti Sub duce, qui templis Parthorum signa refixit*.

EQVITARE] vel equitare posuit translatè pro Romanis insultare, vel propriè pro ex equo pugnare. Erant enim Parthi, equites. Od. XIX. eiusd. lib. *Et versis animosum equis Parthum dicere, &c.* D

IN VIRGILIVM Athenas proficiscentem. Ode 3.

Secundam ei nauigationem precatur: deinde occasionem nactus, hominum audaciam detestatur.

SIC te diua potens Cypri,
Sic fratres Helenæ, lucida sidera,
Ventorúmque regat pater,
Obstrictis alijs, præter Iapiga,
Nauis, quæ tibi creditum
Debes Virgilium: finibus Atticis E
Reddas incolumem precor:
Et serues animæ dimidium meæ.
Illi robur, & æs triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem
Primus, nec timuit præcipitem Africũ
Decertantem Aquilonibus,
Nec tristeis Hyadas, nec rabiem Noti:
Quo non arbiter Adriæ
Maior, tollere, seu ponere vult freta.
Quem mortis timuit gradum,
Qui siccis oculis monstra natantia,
Qui vidit mare turgidum, &
Infameis scopulos Acroceraunia?
Nequicquam Deus abscidit F
Prudens Oceano dissociabili
Terras, si tamen impiæ
Non tangenda rates transiliunt vada.
Audax omnia perpeti
Gens humana ruit per vetitum nefas.
Audax Iapeti genus
Ignem fraude mala gentibus intulit.
Post ignem ætheria domo
Subductum, macies, & noua febrium
Terris incubuit cohors:
Semotíq; prius tarda necessitas

Leti,

A *Leti, corripuit gradum.*
Expertus vacuum Dædalus aëra
Pennis non homini datis.
Perrupit Acherunta Herculeus labor.
Nil mortalibus arduum est.
Cælum ipsum petimus stultitia: neque
Per nostrum patimur scelus
Iracunda Iouem ponere fulmina.

S1C] Cùm aliquid ab altero petimus, id vt facilius impetremus, ea solemus illi precari & optare, quæ scimus ei esse optatissima, addita particula *Sic*. Estq; boc genus omnibus poëtis, Græcis & Latinis, perquàm vsitatum. Ac primùm sanè ab hoc poëta ordiamur. infrà Od. XXVIII. huius lib. *sic quodcunque minabitur Eurus Fluctibus Hesperijs, Venusinæ Plectantur siluæ.* & Saty. III. lib. 2. *Stoice, post damnum sic vendas omnia pluris.* & hoc loco, *Sic te diua potens Cypri, &c.* Catullus B ad Coloniam: *Sic tibi bonus ex tua Pons libidine fiat.* & de coma Berenîces: *Sic magis ô nuptæ semper concordia vestras, Semper amor sedes incolat assiduas.* Virg. in Mœride: *Sic tua Cyrnæas fugiant examina taxos: Sic cytiso pastæ distentent vbera vaccæ.* & in Gallo: *Sic tibi cum fluctus inter labêre Sicanos, Doris amara suam non intermisceat vndam.* Tibullus lib. 2. eleg. VI. *Annue, sic tibi sint intonsi Phœbe capilli: Sic tua perpetuò sit tibi casta soror.* Apollon. lib. 2. Argon. ἱλήκοις· αἰεί τοι ἄναξ ἄτμητοι ἔθειραι· Αἰὲν ἀδήλητοι. τῶς γὰρ θέμις. vbi omissa est, vox οὕτως. quod valet, *Sic*. Illorum autem versuum bæc ferè sententia est: propitius sis. sic tibi ô Apollo, comæ sint non præcisæ, id est, intonsæ, semper illæsæ. ita enim fas & iustum est. Lucillius lib. 2. epig. in quendam edacem, Dionysium nomine. Οὕ τι σοι πάντα Διονύσι πάντα γένοιτο Πάντα. νόμῳ δὲ χάριν δός τι καὶ ὧδε φαγεῖν, &c. id est, sic tibi Dionysi hæc omnia, quæ comedisti, concoquere contingat. At legis certè gratia, seu quia lex postulat, etiam hîc aliquid nos comesse sine: neque omnia solus deuora.

POTENS CYPRI.] id est, domina Cypri: C exemplo Græcorum, qui ita loquuntur κρατοῦσα κύπρου. simile est illud Od. XXV. lib. 3. *O Naiadum potens, Baccharúmque valentium Proceras manibus vertere fraxinos.* & Ode V. huius libri, *Suspendisse potenti Vestimenta maris Deo.* & Ode. XXIX. lib. 3. *ille potens sui, Lætúsq; deget, cui licet, in diem Dixisse, vixi.* quo loco videtur potens idem valere, quod apud Græcos ἐγκρατὴς, ἢ κύριος. & Ode. VI. huius libri, *Imbellisque Lyræ Musa potens*, id est, musa, quæ res ludicras & amatorias tantùm canere potest: bellicas & grauiores non potest. & carmine sæculari, Ode vltima, epod. *Phœbe, syluarúmque potens Diana.* & Virgil. Æn. I. *Nimborúmque facis, tempestatúmque potentem.* & III. *Dij maris & terræ, tempestatúmque potentes.* Sed cur nauigaturo Virgilio, secundam nauigationem optans, Venerem aduocat? quia Venus ex mari nata est. Nota Venus ἀναδυομένη, anadyomene, id est, D ex mari exiens, seu ex alto caput, & reliquum corpus proferens, Apellis opus: de qua Plinius lib. 35. cap. 10. Hinc marina dicta. idem Horat. Od. XXVI. lib. 3. *defunctúmque bello Barbiton hic paries habebit, Læuum marinæ qui Veneris latus Custodit, &c.* & Od. XI. lib. 4. *Qui dies mensem Veneris marinæ Findit Aprilem.*

FRATRES HELENÆ] Castor & Pollux, de quibus vide annot. in Od. XII. huius lib.

VENTORVMQVE REGAT PATER] Æolus, de quo Hom. ὀδυσ. κ. in principio libri Αἰολίην δ᾽ ἐς νῆσον ἀφικόμεθ᾽· ἔνθα δ᾽ ἔναιεν Αἴολος Ἱπποτάδης φίλος ἀθανάτοισι θεοῖσι, &c. quo loco appellat eum ταμίην ἀνέμων, id est, ventorum promum & condum, vt Plautino verbo vtar. de eodem sic Virg. Æn. I. *Aeole nanque tibi Diuûm pater, atque hominum rex Et mulcere dedit fluctus, & tollere vento, &c.*

OBSTRICTIS ALIIS PRÆTER] sic & apud Homerum ὀδ. κ. Aeolus ceteris ventis in vtre illo, quem Vlyssi dederat, inclusis & constrictis, solum Zephyrum, qui eum in patriam deferat, liberum, ac solutum reliquit, his verbis: Ἔνθάδε βυκτάων ἀνέμων κατέδησε κέλευθα. Κεῖνον γὰρ ταμίην ἀνέμων ποίησε Κρονίων Ἠμὲν παυέμεναι ἠδ᾽ ὀρνύμεν, ὅν κ᾽ E ἐθέλῃσι. id est, hîc mugientium & rudentium ventorum vias vinculis constrinxit. Illum enim promum & condum ventorum fecit Iupiter, vt eos possit modò comprimere, modò excitare quemcumque velit.

PRÆTER IAPYGA.] ventum Calabriæ, seu Apuliæ ijs vtilem, & secundum, qui ex Italia in Græciam nauigant: hunc album nominat Od. XXVII. lib. 3. *quid albus peccet Iapyx.* Vergil. lib. XI. Æneid. equum Apulum, *Iapyga* dixit: *& equo venator Iapyge fertur.* & ibidem Gxrganum Apuliæ montem, *Iapyga. Ille vrbem Argyripam patriæ cognomine gentis Victor Gargani cōdebat Iapygis agris.* Idem lib. 8. per Iapygem, perspicue venmm Apulum significat, *Fecerat ignipotens vndis & Iapyge ferri.* Est autem Iapygia vel Apulia ipsa, vel eius pars, & fortasse ea quam hodie appellant Itali *terra di Baro.* Profert hunc locum Seruius ad illum Virgilij modò à me commemoratum. Sed mendosè opinor. Legitur enim apud eum *obstusis* pro quo legendum putauerim potius *obstructis.*

F QVÆ TIBI CREDITVM, &c.] tralatio ducta est à rebus creditis. quemadmodum igitur, quod mihi creditum est, id debeo ei, qui mihi credidit: ita & Horatius ait nauem Virgilium sibi commissum, Atticæ debere, id est, æquum esse nauem, quæ Virgilium vehendum receperit, finibus Atticis reddere saluum & incolumem. de verbo credendi vide annot. ad Od. V. lib. 3.

REDDAS INCOLVMEM] animaduertat lector quàm significantibus, & ad rem accommodatis verbis vtatur Horatius. antecedit vox *creditum.* sequitur deinceps, *debes.* postremò, *reddas.* neque verò nomen *incolumem*, otiosum est. Nam quæ nobis credita sunt, ea salua & integra reddere debemus, &, vt loquuntur Iurisconsulti, in eadem causa: quod Liuius dicit *rectè reddere.* Seruius ad illum

A illum Virgilij verſum Æn. 6. *Redditus his primùm terris* hunc locum profert: Vbi tamen neq; hæc Horatiana, neq; Virgiliana rectè explicat.

ILLI ROBVR ET ÆS TRIPLEX] id eſt, erat ille animo pæne ferreo, atque aduerſus omneis terrores pectore maximè communito, qui primus nauigare auſus eſt: vel ſic, erat ille audax, & imperterritus, & impauidus, & ita rigido pectore, vt nullius periculi metu frangeretur, ſeu terreretur: erat immani audacia præditus. σιδηρόφρονα vocant Græci & καρτερόφρονα & χαλκεοκάρδιον, id eſt, virum ferrea duraq; mente, & æreo corde præditum, qui non commouetur. Æſch. in Prometh. σιδηρόφρων τε, κἀκ πέτρας εἰργασμένος, &c. Primam autem nauem dicunt Argô fuiſſe, qua vecti ſunt Græciæ principes illi Argonautæ vellus aureum petentes. vide Plinium lib. 8. cap. LVI. Catull. in carmine illo pulcherrimo de Pelei, & Thetidis nuptiis. *Illa rudem curſu prima imbuit Amphitriten.* cum hoc loco congruunt illa Oppiani, lib. 1. ἁλιευτ. ὦ πόποι, ὃς πρώτιστος ὀΐζυς ἀλὸς εὕρατο νῆας, Εἴτ' οὖν ἀθανάτων τις ἐπεφράσατ', εἴτε τις ἀνὴρ, Τολμήεις πρώτιστος ἐπιζέυξατο χεῦμα περῆσαι, &c. quorum verſuum B hæc ferè ſententia eſt. O dij immortales, qui primus maris vehicula reperit, naueis, ſiue quis deus ille fuerit, ſiue mortalis, primus omnium audaciſſimus gloriatus eſt ſe fluctus traieciſſe, &c.

PRÆCIPITEM AFRICVM] Africus, quem Græci λίβα appellant, ab occaſu hiberno ſpirat, vt ſcribit Ariſtoteles μετεωρ. β. opponitúrque Cæciæ linea recta, ab ortu æſtiuo flanti, Zephyróque ſeu Fauonio proximus eſt. Aquilo autem à Septentrione ſpirat, vt videatur Horatius non admodum accuratè in deſcribenda ventorum pugna & concertatione, ventos per lineam rectam oppoſitos exquiſiuiſſe. Præcipitem autem appellat, ab effectu, quia quicquid impellit, præceps agit, ſeu præcipitat.

DECERTANTEM AQVILONIBVS] participium decertantem iunxit cum dandi caſu, quo de genere vide annot. ad Od. VI. lib. 2.

NEC TRISTEIS HYADAS] Atlantis & Æthræ duodecim fuerunt filiæ, & filius vnus Hyas nomine. Hunc, cùm in Lydia venaretur, à ſerpen- C te ictum & interfectum ſorores ita miſerè, perditéque luxerunt, vt mærore, & lacrymis contabuerint. ſed ex illis, quinque, quæ immoderatiùs fratris mortem tulerunt, Iupiter in ſtellas vertit, eáſque in tauri fronte collocauit: reliquæ ſeptem, quæ πλειάδες appellantur, mærore quoq; illæ quidem confectæ ſunt, verumtamen & diutius reſtiterunt, & ſerius victæ ſunt. de quibus dicemus ad Od. XIIII. lib. 4. Hyadas autem nominatas eſſe dicunt vel ab Hyante fratre, vel ἀπὸ τοῦ ὕειν, id eſt, à pluendo, quia iis orientibus pluuiæ & tempeſtates ſoleant excitari, vel quia earum ſitus & ordo υ literæ ſimilitudinem præ ſe ferat. M. Tullius lib. 2. de natura Deorum: *Tauri caput ſtellis conſperſum eſt frequentibus. Has Græci ſtellas Hyadas vocitare ſuerunt, a pluendo: ὕειν enim eſt pluere: noſtri imperitè ſuculas, quaſi a ſuibus eſſent, non ab imbribus nominatæ.* triſteis autem dixit, quia pluuias denuntiant, atque adeò important: vnde nomen ductum, vt vult M. Tullius. Itaque eas Virgilius pluuias appellat lib. 1. Æn. in extr. & lib. 3. D

QVO NON ARBITER ADRIÆ] quo nullus ventus maius, in mare Adriaticum, imperium obtinet, ſiue tempeſtates commouere, ſiue mare tranquillare velit. Itaque hîc arbitrũ, dominum, & eum, qui alteri ſuo arbitratu imperat, intellige, vt Ode VII. lib. 2. bibendi arbitrum appellat, conuiuij regem, eum, qui leges bibendi in conuiuio ponit. in epiſtola autem ad Bullatium, *locum effuſi latè maris arbitrum*, mari vicinum intelligendum eſſe docebimus.

TOLLERE, SEV PONERE VVLT FRETA.] ſiue velit fluctus excitare, quibus mare attollitur: ſiue componere, καθίζειν, ſedare, placare, atque ad æqualitatem redigere: à qua æquoris fluxit appellatio. Virgil. lib. 1. ponere vſurpauit abſolutè pro quieſcere, vt interpretatur Seruius: Cum venti poſuere, &c. omiſit autem alterum *ſeu*: vt & *ſiue* Saty. V. lib. 2. *turdus, Siue aliud priuum dabitur tibi, deuolet illuc, &c.* & Ode VI. huius lib. *Cantamus vacui, ſiue quòd vrimur, &c.* & Ode XV. *te Stenelus ſciens Pugnæ, ſiue opus eſt imperitare equis, Non auriga piger.* ſic Catull. in faſeli dedicatione: *læua, ſiue dextera Vocaret aura.* & idem Horat. Od. XXXII. huius libri: *Qui ferox bello, tamen inter arma, Siue iactatam religarat vdo Littore nauim, &c.* & Od. XXVII. lib. 3 *potes hac ab orno Pendulum zona benè te ſecuta e-Lidere collum, Siue te rupes, & acuta letho Saxa delectant.* Et M. Tull. contra Rullum: E *adiungit agros in Macedonia, qui Regis Philippi fuerunt, ſiue Perſei.* & ad Atticũ lib. 8. *Nil perturbatius hoc ab vrbe diſceſſu, ſiue potius turpiſſima fuga.* Ter. Andr. *Dehinc poſtulo, ſiue æquum eſt, te oro Daue.*

QVAM MORTIS TIM. GRA.] id eſt, quod mortis periculum? aut, quod mortis genus? aut, quam mortis viam? aut, quem mortis aditum? tralatio eſt: quaſi ad mortem gradibus deueniamus, aut deſcendamus. ſic Lucretius, Leti ianuam dixit. SICCIS OCVLIS] ἀδάκρυς.

MONSTRA NATANTIA] Oppianus lib. α. Κήτεα δ' ὀβριμόγυια, πελώρια, θαύματα πόντου, &c. MARE TVRGIDVM] ſic Heſiod. πέλαγος οἴδματι θῦον. Aratus vnum ex ſignis inſurgentium ventorum ponit mare intumeſcens. Σῆμα δέ τοι ἀνέμοιο καὶ οἰδαίνουσα θάλασσα Γιγνέσθω. id eſt, ſignum autem tibi ſit venti orientis mare turgeſcens. præterea qui irati F ſunt, iis cor turgere dicunt poetæ. Homer. ἰλ. ι. Ἀλλά μοι οἰδάνεται κραδίη χόλῳ. id eſt, At mihi cor penitus turgeſcit triſtibus iris.

ACROCERAVNIA] monteis in Epiro ita dictos, quòd ea altitudine ſint, vt ſæpenumero fulmine petantur. Pauſanias diuiſit hoc nomen in Atticis: ἄκρα τῶν ὀρῶν, ἃ κεραύνια λέγουσι. ſic Virgil. Georg. 1. *Aut Atho, aut Rhodopen, aut alta Ceraunia telo Deijcit.* & 3. Æneid. *Prouehimur pelago vicina Ceraunia iuxta.* Mela monteis Ceraunios nominat: à quibus (inquit ille) flexus eſt in Adriam: Infameis autem propter naufragia. vel propter naufragij periculum, ac metum, vt alij malunt. ego autem puto propter naufragia apud eos aliquando facta. nam ſi nullum vnquam ibi naufragium factum eſt, quid eſt quòd quiſquam nau-

A fragij periculum apud eos extimescat.

NEQVICQVAM DEVS ABSCIDIT] id est, frustrà Deus terras à mari seclusit, si contra hanc Dei prouidentiam audent homines nauigare.

DISSOCIABILI] quem parerat à terris dissociari, ac separari. IMPIÆ] impias dicit hominum naueis, quia Dei consilium negligere, & aspernari videantur. hanc autem hominum audaciam impiam etiam Sophocles insectatur in Antigone: Πολλὰ τὰ δεινὰ, κοὐδὲν ἀνθρώπου δεινότερον πέλει. Τοῦτο καὶ πολιοῦ πέραν Πόντου χειμερίῳ νότῳ Χωρεῖ περιβρυχίοισι Περῶν ὑπ' οἴδμασι, &c. & Oppian. lib. quinto in principio: Ὡς οὐδὲν μερόπεσσιν ἀμήχανον, οὐκ ἐπὶ γαίῃ Μητρὶ καμῶν, οὐ κόλπον ἀν' εὐρώεντα θαλάσσης. quem Oppiani locum annotauit Muretus.

VADA.] maria: ἐλάττωσι. Io. Passeratius tamen non putat esse ἐλάττωσιν, sed per vada significari loca in mari periculosissima, & in quibus hærentes naues sæpe dissoluuntur, & perstringuntur, vt apud Virgilium Æneid. 1. *Illiditq; vadis*, &c. ibid. *in vada cæca tulit.* & lib. x. *Namque inflicta vadis dorso dum pendet iniquo Anceps sustentata diu, fluctúsque fatigat: Soluitur, atque viros medijs exponit in*
B *vndis.*

AVDAX OMNIA PERPETI] cur non dixit facere? culpam vel continuò, vel certè aliquando sequitur pœna. ex consequenti igitur, factum est intelligendum, quod antecedit. non enim paterentur, neque pœnas darent homines, nisi iniustè atque impiè facerent. Præterea sic potest hic locus explicari. Gens humana propositis etiam ante oculos grauissimis pœnis, non deterretur tamen à maleficio: immò quemuis cruciatum subire ac perferre parata est, dummodo eò, quò cupiditas vocat, peruenire possit. ita est audax ad facinoris pœnam sufferendam, vt ad res nefarias, & lege vetitas concitatissimè, & effrenatissimè ruat.

AVDAX IAPETI GENVS] Prometheus. Ex Hesiodo autem & Æschylo notum est, Prometheum, ignem à Ioue occultatum subduxisse, hominibúsque distribuisse, atque ob eam causam iratum Iouem, viuendi rationem anteà facilem, quietam, laboris ac doloris expertem hominibus abdidisse. sic Hesiod. ἔργ. καὶ ἡμέρ. Κρύψε δὲ πῦρ, τὸ μὲν
C αὖτις ἐῢς πάϊς Ἰαπετοῖο Ἔκλεψ' ἀνθρώποισι, Διὸς παρὰ μητιόεντος Ἐν κοίλῳ νάρθηκι λαθὼν Δία τερπικέραυνον. Euphorion autem scribit hanc causam Iouem arripuisse, cur Prometheum Caucaso affigeret, quòd competisset, eum ex furtiuo & violento Eurymedontis cum Iunone concubitu natum esse. Atque hanc ille occasionem nactus, Prometheum quidem in vincula coniecit: Eurymedontem autem ad inferos deturbauit. Sed quòd ignis furtum Prometheo ascribunt, tradit Pausanias in Corinthiacis, Argiuos eam laudem Prometheo ademtam ad Phoroneum Inachi filium transcribere.

FRAVDE MALA] mala, est epithetum perpetuum: ne quis fortè ita accipiat quasi aliqua fraus sit bona. sic Satyra VI. lib. 1. dixit *mala lustra.* quanquam in quibusdam codicib. manu scriptis legitur *mala lucra* (vt dicemus illo loco) & *prauam stultitiam* epist. 11. lib. 2. & *malos fures* Saty. I. lib. 1. & *malam ambitionem* Saty. VI. lib. 2. & Hom. D κακὴν νόσον: κακὸν πόλεμον. Seruius tamen ad illum Virgilij versum notat hæc, quæ sequuntur, *figurate faciam vitula dixit, vt faciam thure, faciam agna. Horat. 1. carminum, Seu poscat agna, siue malit hædo.* Vnde videatur nihil hic esse mutandum à lectione recepta, si Seruio credamus.

TERRIS INCVBVIT] terras occupauit, obsedit, atque oppressit. tale illud Virgil. Georg. II. *Præsertim si tempestas a vertice siluis Incubuit.* aliter dictum est ab eodem, lib. 3. *Condit opes alius, defossoque incubat auro.* cui proximo simile illud est Ciceron. in Cluentiana. *qui illi pecuniæ, quam condiderat, spe iam atque animo incubaret.* hac de re sic Hesiod. Χαίρεις πῦρ κλέψας, καὶ ἐμὰς φρένας ἠπεροπεύσας, Σοί τ' αὐτῷ μέγα πῆμα, καὶ ἀνδράσιν ἐσσομένοισιν. id est, Prometheu, gaudes, quòd ignem furatus sis & me deceperis, quod quidem furtum & tibi & posteris magno malo erit. Idem de Pandóra. Ἀλλὰ γυνὴ χείρεσσι πίθου μέγα πῶμ' ἀφελοῦσα Ἐσκέδασ', ἀνθρώποισι δ' ἐμήσατο κήδεα λυγρά. id est, At mulier cùm de dolio operculum detraxisset, omnia, quæ in eo erant, dissipauit, hominibus autem tristia mala molita est. Idem paullo pòst: Ἄλλα δὲ μυρία λυγρὰ κατ' ἀνθρώπους E ἀλάληται. Πλείη μὲν γὰρ γαῖα κακῶν, πλείη δὲ θάλασσα. &c. Alia autem innumerabilia funesta mala apud homines tumultuantur, seu tumultus excitant: plena est terra malorum, plenum mare.

SEMOTIQVE PRIVS TARDA NECESSITAS.] hunc locum profert Seruius ad illum locum Virgil. in Sileno, *Caucaseásq; refert volucreis, furtúmque Promethei.*

TARDA] viuebant enim diutius homines, tardiúsque moriebantur.

NECESSITAS LETHI] Quam hîc lethi necessitatem nominat Horat. eam Ode 1. lib. 3. necessitatem simpliciter appellat. Ode XXIIII. eiusd. diram necessitatem, id est, ἀνάγκην, quam dicunt Græci. Homer. autem ἰλιάδ. π. diem mortis, ἀναγκαῖον ἦμαρ appellat: idémq; quam Horat. lethi necessitatem dicit, μοίρας ὀλοὸν δυσηλεγέος θανάτοιο nominat ὀδυσσ. γ. Pindarus verò ὀλυμπ. ᾠδ. β. sententiam illam, quam ferunt Pluto & Æacus aduersus improbos, & sceleratos, ἀνάγκαν ἐχθρὰν vocat, quia iudicium illud nulla ratione infirmari, F nulla gratia inflecti, nullo denique pretio corrumpi possit. vide annot. ad Oden XXXV. huius libri. & XXIIII. tertij.

CORRIPVIT GRADVM] celerius aduênit: celerauit gradum, vt Virgil. loquitur, Æneid. 4. *illa gradum studio celerabat anili.*

EXPERTVS VACVVM DÆDALVS] & suprà de Dædalo diximus nonnulla, &, vt nihil dixissemus, notissima omnibus est fabula: eámque etiam Virgil. tangit Æneid. VI. *Dædalus, vt fama est, fugiens Minoia regna, Præpetibus pennis ausus se credere cœlo.* Traditum est autem, Dædalum præstantem fabrum, atq; architectum fuisse, eundémque ædificandarum nauium rationem, primum reperisse, atque ex eo natam de eius, pennis & volatu fabulam. Itaque Græci poëtæ opera affabrè, & summo artificio elaborata, δαίδαλα nominant. Hom. ἰλ. σ. αὐτὰρ ἐν αὐτῷ Ποίει δαίδαλα πολλὰ

A πολλὰ ἰδυίῃσι πραπίδεσσι. & ibid. Πάντοσε δαιδάλεον. & Apollon. lib. 1. argon. ἐν δὲ ἑκάστῳ Τέρματι δαίδαλα πολλὰ διακριδὸν εὖ ἐπέπαστο. Et Lucret. lib 4. linguam dædalam verborum appellat, propterea quòd voces articulat, vt ille loquitur, & dædalam Tellurem: & Virgil. Georg. 4. *Et munire fauos & dædala fingere tecta.* Plato in Menone quædam Δαιδάλου ἀγάλματα, id est, simulacra commemorat, quæ soluta aufugiunt, fugitiuorúmque in morem dominum relinquunt: vincta autem manent: ad quæ respiciens scribit illa in Euthyphrone: Θαυμάσῃ οὖν ταῦτα λέγων, ἐάν σοι οἱ λόγοι φαίνωνται μὴ μένοντες, ἀλλὰ βαδίζοντες, καὶ ἐμὲ αἰτιάσῃ τὸν Δαίδαλον, βαδίζοντας αὐτοὺς ποιεῖν, αὐτὸς ὢν πολὺ τεχνικώτερος τοῦ Δαιδάλου, καὶ κύκλῳ περιιόντας ποιῶν. id est miraberisne igitur tu, qui ista dicis, si verba videantur non manentia & stabilia, sed ambulantia, & mobilia, & criminaberis me ea facere ambulatoria, cùm tu sis multo maior artifex, quàm Dædalus: cúmque ea in orbem circumeuntia facias? Præterea λογοδαιδάλους Græci nominant verborũ opifices quosdam, & variandæ atque ornandæ orationis facultate instructos. Xenophon autem ἀπομνη. β. eo in loco, in quo
B ostendit, sapientiam sapientibus interdum esse inutilem, ac damnosam, scribit Dædalum à Minoë captum esse propter sapientiam, eique seruire coactum: denique vno tempore & patria & libertate esse spoliatum: cùm aliquando autem aufugere cum filio conatus esset: filium quidem amisisse, sibi autem salutem expedire non potuisse: sed ad Barbaros delatum rursus illic seruitutem, quam fugiebat, pertulisse. Pausanias verò in Achaicis narrat Dædalum, sororis filio interfecto, sua voluntate se ad Minoëm contulisse: deinde aliquanto pòst in suspicionem, crimenque nescio quod vocatum, atque ab illo in carcerem vnà cum filio coniectum esse: postremò è custodia furtim elapsum ad Siculos confugisse.

VACVVM] inanem, ἔρημον, ab hominibus infrequentem, vt Od. XXV. lib. 3. *vacuum nemus.*

PERRVPIT ACHERONTA] Herculi duodecim illis notissimis laboribus perfuncto, decem & octo mensium spatio, Eurystheus duos ex eis non probans: vnum, quem ille in expurgando
C Augiæ stabulo, alterum, quem in hydra conficienda susceperat, ac pertulerat, decimum tertium imposuit, vt Orci canem Cerberum ab inferis ad superos protraheret. Cùm igitur ad Tænarum venisset Hercules, per cuius fauceis ad inferos descensus patet, duce Mercurio descendit. Ac de hoc Herculis ad inferos descensu, meminit duobus locis Homerus, semel ὀδυσσ. λ. vbi sic loquitur Hercules, seu eius idôlum, Καί ποτέ μ' ἐνθάδ' ἔπεμψε κύν' ἄξοντ', οὐ γὰρ ἔτ' ἄλλον Φράζετο τοῦδέ τί μοι χαλεπώτερον εἶναι ἄεθλον: iterum ἰλιάδ. θ. vbi Pallas de Ioue queritur, eiq; exprobrat toties à se adiutum in periculis, & seruatum Herculem: ait deniq; se, si Iouis in Græcos acerbitatem præsciuisset, numquam fuisse passuram, vt Hercules ab inferis reuerteretur. sic Hom. Εἰ γὰρ ἐγὼ τάδε ᾔδε' ἐνὶ φρεσὶ πευκαλίμῃσιν, Εὖτέ μιν εἰς Ἀΐδαο πυλάρταο προὔπεμψεν Ἐξ Ἐρέβευς ἄξοντα κύνα στυγεροῦ Ἀΐδαο, Οὐκ ἂν ὑπεξέφυγε Στυγὸς ὕδατος αἰπὰ ῥέεθρα. Perrupit autem legendum sine copulatione, *que*, & ita

cod. Don. Faërni, Vrsini, & vnus Vat. & Tornes. D

ACHERVNTA] Pausanias in Atticis scribit in Thesprotide Acherusiam paludem esse non longè à Cichyro, & fluuium Acherontem, & Cocytum aquam omnium iniucundissimam: sibique videri Homerum ijs fluminibus visis & cognitis, ausum esse demum illa de inferis fabulosa confingere. Tum verò fluuiis infernis, ab iis, qui sunt in Thesprotide, mutuatum, nomina imposuisse.

NIL MORTALIBVS ARDVVM EST] aliquot libri veteres habent. *Nil mortalibus ardui est.*

CÆLVM IPSVM PETIMVS STVLTITIA] vel propter Phaëtontem hoc dicit, de quo dicemus annot. ad Oden XI. lib. 4. vel propter Gigantes: quod credibilius est.

NEQVE PER NOSTRVM PATIMVR SCELVS] nostris maleficiis, & sceleribus, videmur quodammodo vim Ioui afferre, eúmque cogere, vt assiduè fulmen habeat in manibus. Nam improbitate & impietate nostra Deum irritantes, non sinimus eum erga nos æquum esse, aut placabilem. sed contrà impellimus, vt nos suo fulmine exterreat, atque exanimet.

IRACVNDA] quæ Iupiter effectus iracundus E hominum impietate, sæpe sumit in manus. sic Od. XIIII. lib. 2. *pauimentum superbum* dixit, pauimentum domini superbi, vt vult Porphyr. & rectè.

PONERE] de manibus. sic dicimus ponere vestem, ponere personam.

AD L. SEXTIVM CONsularem. Ode. 4

Aduentu veris, & communi moriendi condicione proposita, hortatur ad voluptates.

SOLVITVR acris hiems grata vice
Veris, & Fauoni:
Trahúntque siccas machinæ carinas:
Ac neque iam stabulis gaudet pecus, aut
arator igni:
Nec prata canis albicant pruinis. F
Iam Cytherea choros ducit Venus imminente Luna:
Iunctæq; Nymphis Gratiæ decentes
Alterno terram quatiunt pede, dum graueis Cyclopum
Vulcanus ardens vrit officinas.
Nunc decet aut viridi nitidũ caput impedire myrto,
Aut flore, terræ quem ferunt solutæ.
Nunc & in vmbrosis Fauno decet immolare lucis,

A *Seu poſcat agnam, ſiue malit hædum.*
Pallida mors æquo pulſat pede pauperum
tabernas,
Regúmque turreis. ô beate Sexti,
Vitæ ſumma breuis ſpem nos vetat incho-
are longam.
Iam te premet nox, fabuleq; manes,
Et domus exilis Plutonia, quò ſimul mea-
ris:
Nec regna vini ſortiere talis,
Nec tenerum Lycidam mirabere, quo
calet iuuentus
Nunc omnis, & mox virgines tepe-
bunt.

SOLVITVR ACRIS] deſcriptio veris eſt, quo tempore maximè omne animantium genus B hilaritati ac lætitiæ ſeſe dedere ſolet, omni triſtitia, quam affert hiemis deformitas, cælique grauitas, & diei obſcuritas, depulſa. Sed quòd ſolui hiemem dicit veris aduentu, cum quicquid ſoluitur, aſtrictum, aut vinctum fuiſſe intelligatur: hiems autem non aſtringatur, neque vinciatur, ſed aſtringat potius & contrahat: perinde illud accipiemus, ac ſi dixiſſet, ſoluitur terra veris aduentu, quæ fuerat vi hiemis, & frigore aſtricta: quo quidem proximo modo infrà locutus eſt eadem Ode *Aut flore, terræ quem ferunt ſolutæ,* id eſt, laxatæ, mollitæ. VICE] viciſſitudine. ſic Ode VII. lib. 4. *Mutat terra vices.*

TRAHVNTQVE SICCAS MACHINÆ.] ſcribit Vegetius libro quarto de re militari, cap. XXXIX. ex die tertio iduum Nouemb. vſque ad diem ſextum idus. Martij. maria claudi. Heſiodus item ἔργ. καὶ ἡμέρ. vetat poſt Virgiliarum occaſum nauigare, propterea quòd eo tempore mare tempeſtatibus maximis concitatur. iubet autem na- C ueis in littus ſubducere, ſaxisque vndique communire, vt ventorum vim facilius perferre poſſint. ſic Heſiod. Εὖτ' ἂν πληϊάδες σθένος ὄβριμον ὠρίωνος Φεύγουσαι πίπτωσιν ἐς ἠεροειδέα πόντον, Δὴ τότε παντοίων ἀνέμων θυίουσιν ἀῆται, Καὶ τότε μηκέτι νῆας ἔχειν ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ, Γῆν δ' ἐργάζεσθαι μεμνημένος, ὥς σε κελεύω, Νῆα δ' ἐπ' ἠπείρου ἐρύσαι, πυκάσαι τε λίθοισι Πάντοθεν ὄφρ' ἴσχωσ' ἀνέμων μένος ὑγρὸν ἀέντων Χείμαρον ἐξερύσας ἵνα μὴ πύθῃ Διὸς ὄμβρος. Hoc igitur tempore naues in littus ſubductæ, trabibúsque, quibus fulciebantur, impoſitæ, tantiſper ibi continebantur, dum tempus ad nauigationem idoneum adueniret. tunc verò machinis, vt palangis, in mare retrahebantur. Palangæ enim, vt docet Nonius, fuſtes ſunt teretes, qui nauibus ſubijciuntur, cùm attrahuntur ad pelagus, aut cùm ad littora ſubducuntur. Ita hæc huius loci ſententia eſt, naues ſiccæ, quæ menſibus hibernis in littore, lignis ſubiectis, à nauigatione conquieuerunt, nunc veris aduentu machinis in mare trahuntur. atque his ſignificatur veris aduentus. Solebant autem veteres, etiam cùm D per anni tempus nauigare licebat, naueis tamen hoc modo lignis ſubiectis in littore collocate, tantiſper ſcilicet dum in bello, aut alia in re occupati nauigatione ſuperſedebant: quod declarat Homerus ἰλιάδ. α. Νῆα μὲν οἵ γε μέλαιναν ἐπ' ἠπείροιο ἔρυσσαν Ὑψοῦ ἐπὶ ψαμάθῳ, ὑπὸ δ' ἕρματα μακρὰ τάνυσσαν Αὐτοὶ δ' ἐσκίδναντο κτ', &c. Exemplum autem nauium è continente in mare deducendarum, extat in ſecundo libro: cùm Græci Agamemnonis oratione, qua eorum animos tentarat, decepti cupidiſſimè ad naueis concurrunt, atque ad reditum omne ſuum ſtudium conferunt. Τοὶ δ' ἀλλήλοισι κέλευον Ἅπτεσθαι νηῶν, ἠδ' ἑλκέμεν εἰς ἅλα δῖαν, Οὐρούς τ' ἐξεκάθαιρον, ἀϋτὴ δ' οὐρανὸν ἷκεν Οἴκαδε ἱεμένων, ὑπὸ δ' ᾕρεον ἕρματα νηῶν. id eſt, illi autem mutuo hortabantur, vt manus ad naueis admouerent, & in mare traherent: Et naualia purgabant: clamor autem eorum ad cœlum ibat, domum redire cupientium. trabes autem nauibus ſubiectas, ſubſtrahebant. Adde hoc Attij, quod eſt apud Nonium, in voce *anima*: *Claſſes trahere in ſalum, & vela ventorum animæ immittere.*

MACHINÆ] machinam ita definit Vitruuius. Eſt continens ex materia coniunctio, maximas E ad onerum motus habens virtutes. Ea mouetur ex arte, circulorum rotundationibus, quem motum Græci κυκλικὴν κίνησιν appellant.

AVT ARATOR IGNI] Virg. Daphnide, *Ante focum ſi frigus erit.*

ALBICANT] albeſcunt.

IAM CITHEREA CHOROS DVCIT VENVS] Venus, inquit, dux chori, iam cum Nymphis & Gratiis ad lunam ſaltat. *Luna imminente,* id eſt, propinqua: ex quo intellige *lucente.* & ita noctu. Nam *imminere* valet propinquum eſſe, non longè abeſſe: Vt cùm dicimus, mortem nobis quotidie imminere. ſic Horat. Od. XXVII. lib. 3. *Imbrium diuina auis imminentũ.* & Od. XII. huius lib. *Parthos Latio imminenteis,* id eſt, animo & voluntate nocendi propinquos. & Od. XXII. lib. 2. *Imminens villæ tua pinus eſto.* Significat autem, mulieres & puellas, veris tempore, ad lunam ſaltare ſolere: idq; Venere hortante, ac prçeunte. Venus enim, Vere ineunte, & Aprili menſe, quem nonnulli παρὰ τὴν Ἀφροδίτην. id eſt, à Venere, putant F eſſe nominatum, reuerti exiſtimabatur: ex quo Lucretius lib. 5. *It Ver, & Venus, & Veneris prænuntius antè Pennatus graditur Zephyrus veſtigia propter.* & Horatius Aprilem, menſem Veneris dicit Oda XI. lib. 4. Neque temerè Gratiæ commemorantur, & numerantur cum Venere. Nam ſcribit Plutarchus ἐν ἐρωτικῷ Gratiam ab antiquis appellatam eſſe, mulieris conceſſionem, qua ſe ſummittit, & commodat viro, quemadmodum Pindarus ait, è Iunone ſine Gratiis natum eſſe Vulcanum, quia nondum erat matura cùm à Ioue compreſſa eſt: & Sappho puellam nondum nubilem, paruam & Gratiæ expertem appellat. Poſtremò Seruius ad illum Virgilij locum, *Matris Acidaliæ, &c.* ſcribit Gratias Veneri ſacratas eſſe: quia eius ipſius, & Liberi filiæ ſunt. nec immeritò. Gratiæ enim per horum Deorum munera conciliantur.

A GRATIÆ DECENTES] Intet omneis conuenit treis esse Gratias: de nominibus autem non conuenit. Homerus quidem ἰλιάδ. σ. Vulcani vxorem, sen concubinam, facit vnam ex Gratiis, sed eam communi nomine appellat χάριν, nisi quis dicat eius nomen fuisse Calam, καλὴν, id est, pulcbram: qnod videtur probare Eustathius. sic Homer. Τὴν δὲ ἴδε προμολοῦσα χάρις λιπαροκρήδεμνος Καλὴ τὴν ὤπυιε περικλυτὸς ἀμφιγυήεις. & Iliados ξ cum Iuno Iouē sopire ac fallere in animo haberet, vt eo dormiente Troiani minore negotio à Græcis opprimerentur, Somno Deo pollicetur se ei vnsm ex Gratiis in matrimonium daturam, Pasitheam nomine: Ἀλλ' ἴθ', ἐγὼ δέ κέ τοι Χαρίτων μίαν ὁπλοτεράων Δώσω ὀπυιέμεναι, καὶ σὴν κεκλῆσθαι ἄκοιτιν Πασιθέην. ἧς αἰὲν ἱμείρεαι ἤματα πάντα. Hesiodus autem in Theogon. treis Gratias, Iouis & Eurynomæ vult esse filias, earúmque nomina bæc commemorat, Aglaiam, Euphrosynam, Thaliam. sic Hesiod. de Ioue, Τρεῖς δέ οἱ Εὐρυνόμη Χάριτας τέκε καλλιπαρῄους Ἀγλαΐην τε, καὶ εὐφροσύνην, θαλίην τ' ἐρατεινήν. Pindarus quoque ὀλυμπ. ὠδ. ὑστάτῃ treis facit Gratias iisdem nominibus, quibus eas afficit Hesiodus, appellatas. Πότνι'
B Ἀγλαΐα, φιλησίμολπέ τ' Εὐφροσύνα, θεῶν κρατίστου παῖδες ἐπακοοῖτε νῦν, Θαλία τε ἐρασίμολπε. Plutarchus denique in libello περὶ τοῦ ὅτι μάλιστα τοῖς ἡγεμόσι τὸν φιλόσοφον δεῖ διαλέγεσθαι, hæc eadem Gratiarū nomina cōprobat his verbis, χαρᾶς γὰρ οὐδὲν οὕτω γόνιμόν ἐστιν ὡς χάρις. Ἀλλὰ σοφὸς ἦν ὁ ταῖς χάρισι τὰ ὀνόματα θέμενος, ἀγλαΐην, καὶ εὐφροσύνην, καὶ θάλειαν, &c. id est, Nihil enim gaudij gignendi tantam vim habet, quantam gratia. Quin sapiens erat ille, qui Gratiis nomina imposuit, Aglaiam, Euphrosynam, Tbaliam. Iam Pausanias in Bœoticis Eteoclem primum omnium mortalium Gratiis sacrificasse scribit. Idem tradit, Antimachum, neque numero Gratiarum definito, neque earum nominibus prolatis, eas Solis & Æglæ filias fecisse: Hermesianactem autem quendam elegorum scriptorem Pithô, id est, Suadam in Gratiis numerasse: quod item scriptum reperi in Proculi commentariis in Hesiodum ἔργ. καὶ ἡμερ. Sic autem ille: Χάριτες εἰσὶ τρεῖς, Πειθὼ, Ἀγλαΐα καὶ Εὐφροσύνη. ὧραι τρεῖς Εὐνομία, Δίκη, Εἰρήνη. Strabo verò libro Georg. VIII. tradit, Eteoclen
C in eo, quòd primus Gratiarum templum constituerit, diuitias & opes suas declarasse: quippe qui siue in accipiendo beneficio, siue in dando felix fuerit, siue in vtroque, has deas veneratus sit. Necesse est enim eum, qui ad illarum Dearum cultum animum, studiúmque suum contulerit, ad benè merendum de aliis fuisse aptum natura: multáque alia eodem loco addit Strabo de Eteocle, & eius, in dando & accipiendo beneficio, felicitate: quæ iccircò omitto, quia ad hunc locum non admodum pertinent. Non arbitror autem mihi prætereundum, Theocritum εἰδ. ιϛ. Gratias Eteocleas Deas appellare, propterea quia (inquit interpres) Eteocles primus omnium mortalium Gratiis sacrificauit. sic Tbeocrit. Ὦ Ἐτεόκλειοι χάριτες θεαί, &c. quæ congruunt cum iis, quæ tradit Pausanias. Cur autem nudæ sint Gratiæ, dicemus ad illum locum, Ode XXX. huius libri, *Et solutis Gratiæ zonis*, & cetera, & ad

D Odam XIX. lib. 3. ibi, *Gratia Nudis iuncta sororibus*, & Od. VII. lib. 4. ibi, *Gratia cum nymphis, geminísque sororibus audet Ducere nuda choros.*

ALTERNO TERRAM QVATIVNT PEDE] saltant nunc hoc, nunc illo pede terram pulsantes. sic loquitur Od. I. lib. 4. *In morem Salium ter quatient humum.* & Od. XVIII. lib. 3. *Gaudet inuisam pepulisse fossor Ter pede terram.* & huius lib. Od XXXVII. *Nunc est bibendum, nunc pede libero Pulsanda tellus.* sic Apoll. I. Argon. ἱμερόεις κραιπνοῖσι πόδεσσι ῥήσσουσι πέδον. & Catull. in nupt. Iuliæ & Manlij: *Pelle humum pedibus.* & Lucr. lib. 5. *Et duro terram pede pellere matrem.* alterno pede autem licet etiam ita explicare: numerosè.

DVM GRAVEIS CYCLOPVM] Horatius alios poëtas secutus Vulcani officinam vult in Ætna fuisse: ex qua ignes illi, omnibus notissimi, auditi quidem certè, erumpunt. Atque hinc fortasse nata est fabula, Vulcanum cum Cyclopibus massas illas ferreas tundere, Iouísque fulmen quotidie aliud atque aliud cudere. Verisimile hoc etiam est, poetas ad Vulcanias insulas respicere,
E quas Vulcanus quondam dicitur tenuisse. quanquam Appollonius lib. 3. argon. Vulcanum facit fabricantem in Hiera insula, quæ est vna ex Æoli insulis. Sed quòd Cyclopum, non Vulcani dicit officinas, id eò pertinet, quòd Vulcanus eorum ministerio & opera vtitur in fabricando. sic apud Virgil. Æn. VIII. in armis Æneæ cudendis Cyclopes Vulcano præstò sunt, ac subseruiunt. & apud Apollon. argon. I. Iouis fulmen cudunt. Ἐν μὲν ἔσαν κύκλωπες ἐπ' ἀφθίτῳ ἤματι ἔργῳ Ζηνὶ κεραυνὸν ἄνακτι πονεύμενοι, &c. Homerus autem ἰλιάδ. σ. Vulcanum facit in cœlo, non in Ætna, sine Cyclopum opera Thetidis rogatu Achillis arma fabricantem, viginti follibus nunc vehementiorem, nunc remissiorem flatum, prout operis vel ratio, vel necessitas postulat, mittentibus. Graueis officinas Cyclopum sic dixit, vt Tibull. opus rusticum graue. sic autem Tib. *Et graue suspenso vomere cesset opus.*

VVLCANVS] cuius vxor est Venus. Quin etiam vna ex Gratiis, Vulcani est amica, seu con-
F cubina, vt paullo antè ostendimus. Interea (inquit) dum Vulcanus in officina Cyclopum fabricatur, Venus cum Nymphis & Gratiis saltat, & choros ducit. *ardens* autem, vel ad ignis naturam referendum, cuius deus est Vulcanus, vel, vt mauult Passeratius, ad Vulcani operis intenti studium: vt apud Virg. Æn. lib. I. *Instāt ardentes Tyrij.* & Georg. 4. *Feruet opus, redoléntque thymo fragrantia mella.* Idem lib. 4. Æn. *Opere omnis semita feruet.* Propert. lib. 4. epist. Arethusæ. *Succinctíque calent ad noua lucra popæ.* Horat. epod. Oda XVII. *Cales venenis officina Colchicis.* Vrere autem officinas sic dictum esse putat idem Passerat. vt illud à Propertio. *Colchis Colchiacis vrat aëna focis.*

NVNC DECET AVT] nunc decet aut myrteam coronam capiti imponere, aut ex aliis floribus concinnatam, quos terra laxata & soluta verni temporis tempore, extulerit: quo more in

A conuiniis veteres vtebantur. attendat autem adolescens boc loquendi genus: caput impedire myrto, pro eo quod est, corollas ex myrto capiti imponere. non admodum dissimilia sunt illa, Ode VII. *Tempora populea fertur vinxisse corona.* Ode XXV. lib. 3. *Cingentem viridi tempora Pampino.* Od. I. lib. 4. *Et vincire nouis tempora floribus.* aliter dixit Saty. VI. lib. 1. crus pellibus impedire. *Nam vt quisque insanus nigris medium impedit crus Pellibus.*

NITIDVM] λιπαρὸν, vnguentis delibutum, vt Od. VII. lib. 2. *nitenteis Malobathro Syrio capillos.* & M. Tull. Catil. II. *qui nitent vnguentis, qui fulgent purpura.* & Plaut. Truculento, *ferme de vt tota floret, vt oleo nitide nitet.* & Virgil. Æn. v. *Nudatósque humeros oleo perfusa nitescit.*

FAVNO DECET IMMOLARE.] Dionysius Halicar. ἀρχ. ῥωμ. α. tradit, Faunum Regem Aboriginum fuisse, à Marte prognatum eúmq; à Romanis, tanquam aliquem patrium Deum, sacrificiis & carminibus coli. Dionysij verba sunt hæc, Ἐτύγχανε δὲ τότε τὴν βασιλείαν τῶν Ἀβοριγίνων παρειληφὼς Φαῦνος Ἄρεος, ὥς φασιν, ἀπόγονος ἀνὴρ μετὰ τοῦ δραστηρίου, καὶ συνετός: ὃν ὡς ἐπιχώριόν τινα Ῥωμαῖοι δαίμονα θυσίαις καὶ ᾠδαῖς γεραίρουσι. B Varr. lib. 6. de lingua Latina, Faunos Latinorum Deos appellat. M. Tull. lib. 2. de nat. Deor. sub persona Balbi, ait sæpe Faunorum voces exauditas: sæpe visas formas Deorum, quęuis non hebetem, aut impium Deos esse præsenteis confiteri coêgisse. Faunum quidam volunt eundem esse, atque Pana, qui & Irius dicitur, Grecè Ἐπιάλτης. Fatidicum appellat Virgil. lib. 7. *At rex sollicitus monstris oracula Fauni Fatidici genitoris adit.* Fanno autem rem diuinam faciebant, & ouilia lustrabant Romani vere ineunte. Immolabant tamen eidem etiam nonis Decembris, vt Od XVIII. lib. 3. *Faune nympharum fugientum amator, &c.*

SEV POSCAT AGNAM, &c.] sic codex Iannoct. & duo Vaticani, non, vt vulgò, agna, hædo. Atq; ita locutus est ad Od. XVIII. lib. Epod. *Paratus expiare seu poposceris Centum iuuencos, siue mendaci lyra Voles sonari, &c.* Siue autem hîc sub- C intelligatur, *sibi immolari*, siue nihil subintelligatur, *agnam & hedam* videtur legendum potius, quàm *agna & hedo*. Quòd si quis dicet subintelligi *sibi fieri*, & ita retineri posse lectionem vulgatam, vt intelligamus eum ita esse locutum, *seu poscat sibi fieri*, id est, sacrificari, agna, &c. quemadmodum Virgili. Palęm. *Cum faciam vitula pro frugibus.* &c. nimis erit violenta hæc explicatio.

PALLIDA MORS] eadem figura loquendi mors dicitur pallida ab Horatio, qua Χλωρὸν δέος ab Homero, & φρίσσοντες ὄμβροι à Pindaro Πυθ. ᾠδ. α. & τακερὸς ἔρως ab Anacr. & μάργος ἔρως ab Apollon. lib. 2. Videtur autem hæc sententia ex Pindaro expressa Νεμ. ᾠδ. ζ. ἀφνεὸς πενιχρός τε θανάτου πέρας σᾶμα νέονται. sic idem Horat. Od. XVIII. lib. 2. *æqua tellus Pauperi recluditur, Regúmque pueris.* vide annot. ad Od. XXVIII. huius lib.

ÆQVO PVLSAT PEDE PAVP. TAB.] id est æquè fortiter, & liberè pulsat diuitum foreis, atque pauperum: æquè audet ingredi in ædeis D sumtuosas, validas, & munitas regum ac principum, vt humileis & fragileis pauperum casas. Nam qui domum aliquam ingredi volunt, interdum pedibus & calcibus pulsant, & (vt loquitur ille in Eunucho) insultant foreis. Sic & ille senex Plautinus Mostell. *Pultando pedibus pane confregi assulas*, inquit: omnes quidem, qui in clausam domum intrare cupiunt, ostium pulsant. sat. 1 lib. 1. *Sub Galli cantum consultor vbi ostia pulsat.*

VITÆ SVMMA BREVIS SPEM NOS VETAT] sic Od. XI. huius libri, *Et spatio breui Spem longam reseces.* summam posuit pro spatio. Et animaduerte in vtroque loco esse antithesin. breue enim longo opponitur.

IAM TE PREMET NOX] noctis nomine mortem intellige. sic Catull. *O malæ tenebræ orci.* & infrà Od. XXVIII. *Omneis vna manet nox.* quanquam illo loco in quibusdam exemplaribus, scriptum est *vna manet mors.*

FABVLÆQVE MANES] Integra & emendata huius loci scriptura hæc est, fabulæque manes. neq; inest hoc in loco vlla vel difficultas, vel obscuritas. Iam te (inquit) premet nox, manésq; & inferi fabulosi, id est, de quibus tam multa & Phi- E losophi fabulantur, & poetæ. Plato quidem omnem ferè, quem de inferis, pœnísque inferorum habet, sermonē, μῦθον, id est, fabulam appellat: vt in Phædone extremo. ἀλλὰ μὴν ἔφη ὁ Συμμίας, ὦ Σώκρατες, ἡμεῖς γε τούτου τοῦ μύθου ἡδέως ἀκούοιμεν. & primo de rep. Οἵ τε γὰρ λεγόμενοι μῦθοι περὶ τῶν ᾅδου. Et M. Tull. In Clueutiana: *Nam nunc quidem quid illi tandem mali mors attulit? nisi fortè ineptiis, & fabulis ducimur, vt existimemus illum apud inferos impiorum supplicia perferre.* & Tuscul. 1. tricipitem apud inferos Cerberum, Cocyti fremitum transuectionémque Acherontis, mento summam aquam attingentem, siti enectum Tantalum, & Sisyphum, poëtarum portenta dicit esse. Idem in Catilinaria quarta; *Itaque vt aliqua in vita formido improbis esset posita, apud inferos eiusmodi quædam illi antiqui supplicia impijs constituta esse voluerunt, quód videlicet intelligebant, his remotis, non esse mortem pertimescendam.* Ad hunc locum pertinet illud Callimachi, quod extat lib. 3. epig. Græce Ὦ Χαρίδα, τί τὰ νέρθε; πολὺ σκότος. αἱ δ' ἄνοδοι τί; ψεῦδος. F ὁ δὲ Πλούτων; μῦθος. ἀπωλόμεθα. id est, *O Charida, quid styx? nox est. quid auerna? tenebræ. Quid verò ad superos tam celebres reditus? Mendaces vatum voces. quid Pluto, vel Orcus? Fabula. nam exstincti puluis & vmbra sumus.* Homerus tamen, & tragici poetæ, & ceteri ferè tùm Græci, tùm Latini inferos, & pœnas post mortem in improbos, & impios constitutas comprobant. de quibus dubitare nobis Christianis est nefas.

ET DOMVS EXILIS PLVTONIA] exilis, id est, angusta & parua, vt epist. lib. 1. epist. ad Mæce. 2. *Exilis domus est, vbi non & multa supersunt, Et dominum, &c.* Exilis autem domus Plutonia iccirco dicitur, quia manes, & vmbrę, quę hāc domum incolunt, exiles & tenues, & aspectum oculorū fugientes. sic Virg. domos Ditis vacuas, & inania regna dixit lib. VI. Æn. significans fortasse vmbras & imagines mortuorum, esse inaneis.

QVò

A QVÒ SIMVL MEARIS.] quò simul atque permearis, ac perueneris. simul apud hunc poëtam plurimis in locis valet simulac, seu simulátq;, itémque apud Catull. M. Tull. Horatius Ode IX. huius libri. *qui simul Strauere ventos aequore feruido Deprælianteis, &c.* & XII. *quorum simul alba nautis Stella refulsit.* & Ode VIII. lib. 2. *simul obligasti Perfidum votis caput, enitescis Pulchrior multo.* & Ode XVI. eiusdem, *simul atra nubes Condidit lunam.* & XII. lib. 3. *Simul vnctos Tiberinis humeros lauit in vndis.* & IIII. eiusdem, *militia simul Fessas cohortes abdidit oppidis.* & XXVII. *Quæ simul centum tetigit potentem Oppidis Cretam.* & lib. 4. Od. VII. *Ver proterit æstas Interitura simul Pomifer autumnus fruges effuderit.* lib. 1. epist. ad Mæcenatem epist. ea quæ proximè antecedit vltimam: *Hoc simul edixit,* &c. & lib. 2. epist. secunda. *Vnde simul primum me dimisere Philippi Decisis humilem pennis.* & lib. 1. serm. Saty. prima: *Quæ simul inuersum contristat Aquarius annum.* & lib. 2. Saty. VI. *simul domus alta Molossis Personuit canibus.* Sic Cat. de Pelei & Thetidos nupt. *Quæ simul optatæ finito tempore luces Aduenêre.* & ad Iuuentium. *Nam* B *simul id factum est, multis diluta labella Guttis abstersisti omnibus articulis.* sic M. Tull. academic. II. *Itaque simul experrecti sumus, visa illa contemnimus,* & epist. ad Att. lib. 3. *Et simul a Cæsare ei litteræ, quas expectaret, remissa essent, auctorem etiam daturum.*

NEC REGNA VINI SORTIERE] regna vini ea appellat, quæ in conuiuiis constituebantur, in quibus is è conuiuis, cui tale regnum sorte obtigisset, leges bibēdi ferebat: quib⁹ ceteros omneis parêre necesse erat. huiusmodi Regē, arbitrū bibendi nominat Ode VII. lib. 2. *Quem Venus arbitrum Dicet bibēdi?* ad hūc morem spectās videtur illa dixisse M. Tull. Ver. V. *Iste enim prætor seuerus ac diligēs, qui populi Rom. legibus nunquam paruisset, illis diligēter legibus, quæ in poculis ponebātur, obtēperabat.* Has autē leges poeta noster insanas appellat Saty. VI. lib. 2. *solutus Legib⁹ insanis.* eò pertinet illud Catullianū ad puerum, *Ingere mi calices amariores, Vt lex Postumiæ iubet magistræ. Ebriosa acino ebriosioris.* quo loco Postumiā bibendi arbitrā, magistrā nominat. sic M. Tull. in Catone. *me verò & ma-* C *gisteria delectant, à maioribus instituta, & is sermo, qui more maiorum a summo adhibetur in poculo.* regna igitur vini ab Horatio dicuntur, ea, quæ à M. Tullio magisteria.

SORTIERE TALIS] Veneris iactus regem vini, seu magistrum efficiebat, Ode VII. lib. 2. *Quem Venus arbitrū Dicet bibendi?* qua de re plura dicemus ad eum locum. Sed non est mihi silentio prætereundum, Luisinum, alioqui virum doctum, minus rectè hunc locum ita explicasse: nec regna talis vini, id est, tam suauis & generosi vini, sortiere, vt talis, sit patrij casus à recto tale. cum sit sexti casus numeri multitudinis à recto talus.

NEC TENERVM LYCIDAM MIRABERE] puerum mollem, & impudicum, cuius nunc iuuenes ardent amore, dum imberbis est, & impubes: sed vbi adoleuerit, nucibúsque (vt aiunt) ludere desierit, quod non longum fiet: tum eius complexu, virgines cupient potiri. Peto autem à verecundo lectore, vt, quoties tales loci occurrent, qui ad puerileis illos, & flagitiosos amores pertineant, dent mihi hanc veniam, vt vel strictim attingam, vel omnino tacitos prætermittam. D

ET MOX VIRGINES TEPEBVNT.] & quem mox virgines exoptabunt: cuius amore erunt incensæ. totius igitur huius loci ab illis verbis, *Nunc decet aut viridi, &c.* vsque ad extremum, hæc sententia est: Tantisper dum tempus anni patitur, & vita suppetit, epulandum & bibendum est, atque ex floribus confectæ corollæ capiti imponendæ sunt. omnibus enim peræquè moriendum est: & hæc vita breuissima est. tamiam tempus aduentat, cùm tibi sit moriendum. quod quidem cum euenerit, neque amplius bibere, neque amare erit integrum. sed hac de re alibi plura. est enim sententia, tum ab hoc poëta, tum ab aliis multis sæpe decantata. Vide Od. IX. huius libri. Sed fugerat me lectorem admonere, hunc L. Sextium, Bruti amicissimum fuisse: & nihilominus tamen ab Augusto, cum esset consul, & Calpurnium Pisonem collegam haberet, in suum locum esse substitutum, anno ab vrbe condita 730.

E

AD PYRRHAM.
Ode 5.

Miseros esse, qui illius amore teneantur. se ex eo, tanquam è naufragio, enatasse.

QVIS multa gracilis te puer in rosa
Perfusus liquidis vrget odoribus
Grato, Pyrrha sub antro?
Cui flauam religas comam
Simplex munditiis? heu, quoties fidem
Mutatósque deos flebit, & aspera
Nigris æquora ventis
Emirabitur insolens,
Qui nunc te fruitur credulus aurea:
Qui semper vacuam, semper amabilem F
Sperat, nescius auræ
Fallacis miseri, quibus
Intentata nites. me tabula sacer
Votiua paries indicat vuida
Suspendisse potenti
Vestimenta maris deo.

QVIS MVLTA] quis puer, id est, quis adolescens, aut iuuenis tener, vnguēto delibutus, ac perfusus te tā molliter, arctéq; amplectitur? de verbo vrgendi vide ad Od. XVIII. lib. 2. perfusus liquidis odorib⁹ ꝓpriè dixit, vt Cicero Verr. III. *aqua denique feruenti Philodamus a Rubrio perfunditur.* Nam per liquidos odores, vnguenta significat. alij autem sunt aridi, quę Græci διαπάσματα appellant.

A Cvi flavam religas comam] vel cuius comam religas: vel cui, vt placeas, comam religas tuam.

Simplex mvnditiis?] ſimpliciter culta atque ornata? non admodum exquiſito, neque ſumtuoſo corporis cultu adhibito?

Hev qvoties] tale eſt illud Ode xv. epod. *Eheu translatos aliò marebis amores.*

et aspera Nigris æqvora ventis.] tralatio perpetua eſt, ducta à mari vi ventorum agitato & concitato. Significat, hũc adoleſcẽtẽ, qui nũc Pyrrha vtitur facillima ac liberaliſſima, valde miraturũ, cum illius leuitatẽ, mobilitatem, ſæuitiam, perfidiã cognouerit. hi enim ſunt vẽti, hæ tempeſtates, hæc denique naufragia, in quibus aſſiduè miſeri verſantur amatores.

Nigris ventis] cur nigris ventis? an quia tempeſtates, quæ à ventis excitantur, nigræ ſunt? iccirco tempeſtatibus, & hiemi nigra pecus immolatur. Virgil. lib. 3. Æneid. *Nigram hiemi pecudem, &c.* & lib. 5. *Tres Eryci vitulos, & tempestatibus agnam.* an quia Eurus pluuias excitat: cælum autem imbribus, & nubibus nigreſcit? Itaq;

B infrà Oda 10. epod. Eurum, nigrum appellauit. *Niger rudenteis Eurus inuerſo mari &c.* an quia nigra omnia, deformia, & iniucunda ſunt? epiſt. ad Piſon. *vt turpiter atrum Desinat in piſcem, &c.* tempeſtates autem turbulentæ, & minus ſerenæ, fœdæ & informes dicuntur. Virg. Georg. 1. *Et fœdam glomerant tempeſtatem imbribus atris.* Horat. Od. x. lib. 2. *informeis hiemes reducit Iupiter.* Sic autem Eurum, nigrum appellat Oda x. epod. *Niger rudenteis Eurus inuerſo mari, Fractóſq; remos differat.*

insolens] id eſt, inſuetus, qui tales in Pyrrha mores non ſit expertus. ſic dicimus inſolens belli, iniuriæ, &c. Cæſar lib. 2. de bello ciuili, *Erat in oppido multitudo inſolens belli diuturnitate otij.* M. Tull. 1. de orat. ad Q. Frat. *ea requiruntur à me, quorum ſim inſolens, atque ignarus.* Salluſt. in Prooemio hiſt. Cat. *quæ tametſi animus aſpernabatur, inſolens malarum artium.* aliter Od. huius lib. xvi. exercitum inſolentem appellat. & Od. IIII. lib. 2. Achillem inſolentem. & Od. xvi. epod. equitem inſolentem.

C Te frvitvr credvlvs avrea.] te experitur admodum paratam, promtam, ac liberalem: non aſperam, non duram, neque ſæuam, neque ferream. Auream autem vel pulchram accipe & formoſam: vel optatam, caram, amabilem. Quid enim auro carius aut amabilius eſt? Eadem ferè ratione mediocritatem auream dixit Od. x. lib. 2. ſignificans nihil eſſe mediocritate melius, nihil optabilius, nihil amabilius.

qvi semper vacvam] id eſt, qui ſperat te vnico ſemper amatore fore contentam, nulliſque aliis gratificaturam.

nescivs avræ fallacis] neſcius, atq; ignarus amoris muliebris, qui quouis vẽto mobilior, incertior, ac fallacior eſt. permãſit autẽ in tralatione, vt videatur ἀνταπόδοσις ab illo loco, *Heu quoties fidem Mutatóſque deos, &c.* vſq; ad extremum.

miseri qvibvs] miſeri ſunt ij, quibus places, & quibus videris amabilis. intentata, id eſt, non ſpectata, inexperta, non perſpecta, neque vſu cognita. vtitur hoc nomine lib. de arte poet. *Nil intentatum noſtri liquere poetæ.* D

me tabvla sacer] qui naufragium fecerant, ſolebant naufragij ſui caſum in tabula pingendum curare, eámque tabulam è pariete templi ſuſpenſam, vnà cum veſtimentis, in quibus fuerant ſeruati, Neptuno conſecrare. quod idem & hodie fieri ſolet, præterquàm, quod hic honos vel Diuæ Mariæ, vel alicui alij Diuo habetur. Significat igitur ſe, amores expertum eſſe non admodum lætos, neque dulceis, neque ſecundos: atque in eis naufragium aliquando feciſſe, cùm Pyrrham amaret ſeſéq; ab ea mutuò amari crederet. Nunc autem poſteaquàm eius inconſtantiam, leuitatémq; perſpexerit, & cognouerit: ſe iterum ad eundem ſcopulum ſuam nauim non appulſurum, id eſt, non amplius in eius amore mutuo ſpem habiturum. M. Tullius ad illum naufragorum morem alludens, ſic ad Attic. ſcribit lib. 4. *hæc enim me vna ex hoc naufragio tabula delectat.* vvida] ſecutus ſum aliquot lib. ſcriptos, qui ita habent, non vt vulgati, *humida*: in his Vatic. vnum, Vrſ. Torneſ.

potenti Vestimenta maris Deo.] E ordo eſt, Deo potenti maris, id eſt, imperium maris obtinenti, nempe Neptuno.

AD M. VIPSANIVM Agrippam. Ode 6.

Bella ab eo geſta, à Vario cantatum iri: ſe conuiuiis tantùm, & amoribus deſcribendis aptum eſſe.

Scriberis Vario fortis, & hoſtiũ
Victor, Meonij carminis alite,
Quam rem cumq; ferox nauibus, aut
Miles te duce geſſerit. (equis
Nos, Agrippa, neq; hæc dicere, nec gra-
Pelidæ ſtomachũ cedere neſcij, (uem
Nec curſus duplicis per mare Vlyſſei
Nec ſæuam Pelopis domum F
Conamur, tenues grandia: dum pudor,
Imbelliſque lyræ muſa potens vetat
Laudes egregij Cæſaris, & tuas
Culpa deterere ingeni
Quis Martem tunica tectum adamãtina
Dignè ſcripſerit? aut puluere Troico
Nigrum Merionen? aut ope Palladis
Tydiden ſuperis parem?
Nos conuiuia, nos prælia virginum
Sectis in iuuenes vnguibus acrium
Cantamus vacui, ſiue quòd vrimur,
Non præter ſolitum leues.

SCRIB-

A SCRIBERIS VARIO] id est, Scribêris à Vario. Atq; ita explicat Seruius, hûc locum proferês ad illum Virg. versũ, Georg. 3. *Cui non dictus Hylas puer?* profert eundem Æn. 1. ibi, *neq; cernitur vlli*, aitq; vtrobiq; esse gen⁹ loquẽdi græcũ, vt, *Scriberis Vario* (inquit) id est, *Scribet te Varius*. de quo genere alibi dicem⁹ Varius poeta (inquit Hor.) res abs te fortissimè gestas, tuasq; victorias Heroico carmine persequetur, & immortalitati commendabit. Commemorat hunc Varium multis locis Horat. vt epist. ad August. lib. 2. *Dilecti tibi Virgilius, Variúsque poëta*. & Saty. vi. lib. 1. *optimus olim Virgilius, post hunc Varius dixere, quid essem*. & ix. *non Viscum pluris amicum, Non Varium facies*. & in epist. ad Pisones de Arte poët. *quid autẽ Cæcilio, Plautóq; dabit Romanus, ademtum Virgilio, Varióque?* Virg. Varium nusquam, quod sciam, commemorat, Varum aliquot locis. falluntur autem qui in illis locis legendum putant Varum, quamuis nonnulli codices antiqui ita scriptum habeant. Iam de Agrippa sic Paterculus: *M. Agrippa, virtute nobilissimus labore, vigilia, periculo inuictus, parendique, sed vni, scientissimus: alius sanè* B *imperandi cupidus, & per omnia extra dilationes positus, consultisque facta coniungens*. Vipsanium autem nomẽ addidimus ex libro Rainuntij Faresf. Card.

MÆONII CARMINIS ALITE] sic omnes quidem habent libri, sed Io. Passeratius legendũ existimat *alite*, neque probat vulgatam interpretationem, seu explicationem huius loci, *alite Meonij carminis*, auspiciis Homerici carminis, seu granditate, & maiestate, seu celeritate Heroici & Homerici carminis. ipse sic explicat, *Scribêris Vario aliti Meonij carm. &c.* id est, scribêris à Vario, aue Mæonij carminis, hoc est poëta Heroico, seu poeta res gestas canente Homerico carmine, seu cantu prædito planè Mæonio, & Homerico. Ego de hac interpretatione nihil pronunciare ausim, nisi quòd est ingeniosa & acuta, & valdè probabilis. neq; me mouet omnium librorum consensus in voce *alite*. facilis enim mutatio fuit i, in e, facilisq; calami lapsus. Quin poetæ autem vsitatissimè dicantur aues, seu alites, nemini dubium erit mediocriter in his literis versato. Theocrit. C εἰδ. ζ. Καὶ μοισᾶν ὄρνιχες, ὅσοι ποτὶ Χῖον ἀοιδὸν Ἀντία κοκκύζοντες ἐτώσια μοχθίζοντι, id est, & Musarum aues omnes, quæ aduersus Chium cantorem garrientes frustra laborant. Quod si quis receptam scripturam tueri malet *alite*, putauerim per Meonii carminis alitem significari maiestatem, granditatem, altitudinem, elationem Homerici carminis: vel si quis, probet magis, celeritatem, & pedes concitatos & rapidos Homerici carminis. Gulielm. Canterus autem lib. 5. nouarum lectionum, cap. 12. alitem Meonii carminis interpretatur pennam & stilum Homerici carminis, quemadmodum (inquit ille) Propertius dixit contrà *felicibus pennis*, pro felicibus auibus. Iudicent eruditi. Mihi durum videtur loquendi genus, *scribere penna Homerica, aut Virgiliana carminis*. Vsitatè enim dicitur penna Homeri, Virgilij &c. placet igitur mihi magis Passeratij coniectura. NEC GRAVEM PELIDÆ STOMACHVM] nec iram Achillis implacabilem, id est, μῆνιν, quæ est argumentum Iliadis. D

CEDERE NESCII.] nam ne Diis quidem cedit in acie. non longè abieris. Apollini, qui Hectorem seruarat, atque è manibus ipsius cruentis eripuerat, minatur supplicium, si sibi vlciscendi potestas detur. sic enim Achilles Apollini ἰλιάδ. χ. ἦ σ' ἂν τισαίμην, εἴ μοι δύναμίς γε παρείη. Iam Agamemnonem in iurgio interfecisset, nisi à Pallade prohibitus, ac repressus esset ἰλιάδ. α. Homerus deniq; eum ἀπηνῆ nominat quodam loco. Cum idem Aiacem & Vlyssem, & vnà cum eis Phœnicem legatos ad eum misisset vt eum placarent, redierunt re infecta.

NEC CVRSVS] nec errores Vlyssis, nauigationes longas, vagas, incertas, & periculosas, quas Homerus in Odyss. persequitur.

DVPLICIS] sic habent codices Donati, Faerni, & vnus Vatic. Est autem coniungendum nomen duplicis cum voce Vlyssei, vt duplicem Vlyssem intelligamus subdolum, versutum, aliud loquentem, aliud sentientem, & (vt Græci dicunt) διπλοῦν. sic in epigramm. Græcis Μισῶ τὸν ἄνδρα, τὸν διπλῆν πεφυκότα, Χρηστὸν λόγοισι, πολέμιον δὲ ταῖς φρέσιν. E id est Odi hominem duplicem natura, verbis probum, & liberalem: moribus inimicum ac malignum. & Eurip. in Rheso. φιλεῖ λέγειν τ' ἀνθρώποις, κ' ὁ διπλοῦς πέφυκ' ἀνήρ. & ita cum Mureto Catulli locum illum intelligo, ad Manlium. *Nam mihi, quam dederit duplex Amathusia curam, Scitis, & in quo me torruerit genere*. sic autem secundum versum Turnebus emendauit, cùm in vulgatis omnibus legatur *corruerit* sed vt redeam ad Vlyssem, epitheta Vlyssis apud Homerum huic, quod ei ascribit Horatius, consentanea, sunt hæc, πολύτροπος, πολύμητις, ἐπίκλοπος, ποικιλομήτης, δόλων ἄτος, δολοφρονέων. Iam quòd ille ὀδυσσ. ξ. ait se æquè atque Orci portas eum odisse, qui paupertate coactus homines insidiosa oratione inducat ac fallat, (sic enim loquitur Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσι Γίνεται, ὃς πενίῃ εἴκων ἀπατήλια βάζει) respondeo Vlyssem in eo ipso, quod de se falsò prædicat, sui similem esse, id est, duplicem, fallacem, ac mendacem. Achilles autem ἰλιάδ. ι. verè, suóque ingenio conuenienter ait se morte acerbius eum odisse, qui F aliud loquatur, aliud in animo clausum, & tectũ habeat. Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσιν, Ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθει ἐνὶ φρεσὶν ἄλλο δὲ εἴπῃ. Priscianus tamen lib. 6. vbi hunc versum producit, legit duplices, nisi exemplaria sunt mendosa. Præterea doctissimi quidam viri, in his Germanus Valens Pimpunrius existimat, lectionem vulgatam ferri posse, vt per cursus duplices intelligamus nauigationem ad vrbem Troiam, & inde laboriosum, & multis erroribus implicatum in patriam reditum, quem Græci vno verbo δίαυλον nominant. Nam δίαυλος non solùm in stadio locum habet, verùm etiam ad cursum marinum transfertur: vt Euripid. in Hecuba. πολλοῖς διαύλοις κυμάτων φορούμενος: id est, multis fluctuum amfractibus agitatus, sic iidem Græci dicunt ἀμφοτερόπλοιαν, & ἐπιρόπλοιαν, & κατάπλοιαν καὶ ἀνάπλοιαν, inquit ille.

NEC SÆVAM PELOPIS DOMVM] Notæ sunt

A sunt omnibus Atrei, & Thyestæ, Pelopidarum tragœdiæ: notum etiam est Pelopa à Tantalo patre primùm in frusta dissectum, atque in lebetem coniectum esse: deinde Diis epulantibus appositum, denique notum est Atreum & Agamemnonem ab Ægysto, & Clytemnestra occisos esse, Clytemnestram ab Oreste filio. non immeritò igitur Pelopis domus ab Horatio sæua nominatur, id est, iracunda, aspera, horribilis, χαλεπή.

TENVES GRANDIA] nos, qui tenues, & humiles scriptores sumus, non conamur illa dicere, quæ sunt grandia, nostrisque viribus superiora, ac maiora. esset enim noster omnis inanis & irritus conatus.

DVM PVDOR, IMBELLISQVE] dum pudor, & lyra nostra ad res bellicas scribendas inepta, vt pote quæ res imbelleis tantùm, leueisque & amatorias scribere & possit, & soleat, vetant me tuas, & Cæsaris laudes attingere, ne, cum eas velim amplificare, ornare, atque illustrare, mei ingenij culpa imminuam, extenuem, obscurem. Oportet enim (vt ait Pindarus) πρόσφορον ἐν ἔργῳ κέλευθον ἔμμεναι.

B IMBELLISQVE LYRÆ MVSA POTENS] id est, Musa, cuius in potestate sita est imbellis lyra, quæ domina est Musæ non bellicosæ, sed imbellis, *lyra potens* dictum, vt suprà, *potens Cypri.*

CVLPA DETERERE INGENI.] imminuere ingenij mei culpa. tralatio ducta est à ferro, vel ære, vel simili metallo, quod limando deteritur, atque extenuatur. sic Od. III. lib. 3. *desine peruicax Referre sermones Deorum, & Magna modis tenuare paruis.* Tale argumentum est Odæ XII. lib. 2. *Nolis longa feræ bella Numantiæ, &c.*

TVNICA TECTVM ADAMANTINA] id est, armis adamante solidioribus tectum. χαλκοχίτωνα. expressit enim epitheton Homericum,

AVT PVLVERE TROICO NIGRVM] id est, qui prœlij tempore semper inter medios

C hosteis versabatur, neque vulnera extimescebat. Extat autem luculentum Idomenei de Merionæ virtute testimonium ἰλιάδ. ν. hîc enim ille (vt alia prætermittam) dicit nunquam vulnerari in ceruicibus, aut à tergo solere: sed semper in aduerso pectore, aut ventre. & ibidem dicitur ab Homero θοῷ ἀτάλαντος Ἄρηϊ. Erat autem Meriones Idomenei comes, atque amicus. ἰλιάδ. ρ. καί ὀπάων Ἰδομενῆος Μηριόνης ἀτάλαντος Ἐνυαλίῳ ἀνδρειφόντῃ. & ἰλιάδ. ψ. Μηριόνης θεράπων ἀγαπήνορος Ἰδομενῆος. de hoc autem loquendi genere, *niger puluere, & puluere sordidus*, dicemus plura ad Od. XV. huius libri.

AVT OPE PALLADIS] Multis locis apud Homerum Pallas Diomedi præstò est, opitulatur, consulit, ac pæne dicam, inseruit: exempli causa ἰλιάδ. ε. in principio Ἔνθ᾽ αὖ Τυδείδῃ Διομήδεϊ Παλλὰς Ἀθήνη Δῶκε μένος καὶ θάρσος, ἵν᾽ ἔκδηλος μετὰ πᾶσιν Ἀργείοισι γένοιτο, ἰδὲ κλέος ἐσθλὸν ἄροιτο. Ipse etiam Pindarus. Νεμ. ὠδ. ι. ait Diomedem à Pallade Deum immortalem esse factum. Διομήδεα δ᾽ ἄμβροτον ξανθά ποτὲ Γλαυκῶπις ἔθηκε θεόν.

SVPERIS PAREM] Homer. eodem lib. de Diomede Δαίμονι ἶσος aut igitur expressit epitheta Homerica θεοείκελον, θεοῖς ἀτάλαντον, θεοῖς ἐναλίγκιον, aut rem ipsam spectauit, propterea quòd Diomedes Venerem, atque adeò Martem ipsum vulnerauit, Pandarum interfecit, equos Æneæ cepit, arma aurea à Glauco accepit, Idæo Troiæ præconi solus reclamauit, fulminibus restitit, fugit omnium postremus, prœlium redintegrauit primus. Hæc Eustatius libro decimo Iliad. D

NOS CONVIVIA, NOS PROELIA] profitetur Horatius se has res leuiores scribere posse, non illas Heroicas, & tragicas. non dissimile est illud Anacreontis. Θέλω λέγειν Ἀτρείδας, Θέλω δὲ Κάδμον ᾄδειν, Ἁ βάρβιτος δὲ χορδαῖς Ἔρωτα μοῦνον ἠχεῖ. &c. id est, Volo referre Atridas, Volo referre Cadmum: Sed barbitus mihi vnum Chordis resonat amorem. sic & noster Horat. Ode XV. lib. 4. ait se prœlia, & vrbium expugnationes canere conantem ab Apolline esse reuocatum. *Phœbus volentem prœlia me loqui, Victas & vrbeis, increpuit Lyra, Ne parua Tyrrhenum per æquor, Vela darem.*

SECTIS IN IVVENES VNGVIBVS ACRIVM] iuuenum & puellarum pugna rarò est cruenta, cùm nec hæ acutis admodum vnguibus pugnent, immò verò eos studiosè præsecent, ne aduersarios lædant: nec illi eas ferro petant, sed iis armis vtantur, quæ puellis non mortiferum, sed optabile & iucundum vulnus infligunt. Ita igitur acres sunt virgines in iuuenes, vt tamen vngueis suos sectos habeant. E

CANTAMVS VACVI, SIVE] abest alterum, siue, vt annotauimus suprà ad Oden III. *Maior tollere, seu ponere vult freta.* cantamus igitur prœlia virginum. siue quòd otio abundamus, siue quòd ipsi amore vrimur nostro more. nobis enim vsitatum est amare. quidam libri sic habent: *siue quid vrimur.* quam scripturam si quis probabit, eius hæc erit sententia. siue vacui, id est, otio abundantes: siue quid, id est, aliqua ex parte vrimur, nostro more leues. quid, τι, κατά τι sed superiorem scripturam plures libri confirmant, & ego F eam magis probo: vt intelligamus in nomine *vacui*, subesse causam, hoc modo, Cantamus, quia vacui sumus: siue quòd, &c.

AD MVNATIVM PLANCUM CONSULAREM. Ode. 7.

Alias aliis: sibi Tiburtinam regionem placere. Cohortatio ad voluptates.

Laudabunt alij claram Rhodon, aut Mytilenen,
Aut Ephesum, bimarísue Corinthi
Mœnia, vel Baccho Thebas, vel Apolline Delphos

Insigneis

A *Insigneis, aut Thessala Tempe.*
Sunt quibus vnum opus est, intactæ Palladis vrbem
Carmine perpetuo celebrare, &
Vndique decerptæ frondi præponere oli-
Plurimus in Iunonis honorem (uam.
Aptū dicitequis Argos, ditéisq; Mycenas.
Me nec tam patiens Lacedæmon,
Nec tam Larissæ percussit campus opimæ
Quàm domus Albuneæ resonantis,
Et præceps Anio, & Tiburni lucus &
Mobilibus pomaria riuis (vda
Albus vt obscuro deterget nubila cælo
Sæpe Notus, neque parturit imbreis
Perpetuos: sic tu sapiens finire memento
Tristitiam, vitæq; labores
B *Molli, Plance, mero, seu te fulgentia signis*
Castra tenent, seu densa tenebit
Tiburis vmbra tui. Teucer Salamina, patrémque
Cùm fugeret: tamen vda Lyæo
Tempora populea fertur vinxisse corona,
Sic tristeis affatus amicos.
Quò nos cunque feret melior fortuna pa-
Ibimus ô socij, comitésque. (rente,
Nil desperandum Teucro duce, & auspice
Teucro.
Certus enim promisit Apollo,
Ambiguam tellure noua Salamina futurã
C *O fortes, peioráque passi*
Mecū sæpe viri, nunc vino pellite curas:
Cras ingens iterabimus æquor.

CLARAM RHODON] cur claram? an propter insulæ nobilitatem? vt Catull. ad Faselum. *Rhodum ve nobilem, horridámve Thraciam:* an propterea, quæ poetæ de hac memoriæ prodiderunt? Pindarus enim ὠδ. ζ. ὀλυμπ. ait, quo tēpore Iupiter, & ceteri Dij terram inter se diuiserunt, eo tempore Rhodum non fuisse in promptu positam, sed in altissimo maris fundo reconditam, atque abstrusam. Sole autem absente, cursúmque suum conficiente, cùm de portione orbis terrarum ei reseruanda nullus Deorum Iouem admonuisset, factum esse vt sua quasi legitima terræ portione cauerit. Ea re cognita, Iouem nouam de integro sortitionem, priore improbata, inire voluisse: Solem autem id recusasse, Rhodúmque, quam ceteris Diis occultam, & incognitam, ipse cognitam & perspectam haberet, sibi adoptasse: idque à Ioue & aliis Diis immortalibus ei concessum esse. sic Pindarus. φαντὶ δ' ἀνθρώπων παλαιαὶ ῥήσιες, οὔπω ὅτε χθόνα δατέοντο Ζεύς τε καὶ ἀθάνατοι, φανερὰν ἐν πελάγει Ῥόδον ἔμμεν ποντίῳ, ἁλμυροῖς δ' ἐν βένθεσι νᾶσον κεκρύφθαι. reliqua ex Pindaro requirat qui volet. Idem in eodem carmine supra dixerat, Rhodum Veneris esse filiam, Solis vxorem: mox τρίπολιν νᾶσον nominat, quia sunt in ea tres vrbes Lindus, Ialysus, Camirus. quas commemorat Hom. in Bœot. οἳ Ῥόδον ἀμφενέμοντο διὰ τρίχα κοσμηθέντες Λίνδον, Ἰηλυσόν τε, καὶ ἀργινόεντα Κάμειρον. Strabo autem lib. 14. cùm de Rhodi laudibus multa scribit, tum illud: λιμέσι δὲ καὶ ὁδοῖς καὶ τείχεσι καὶ ἄλλῃ κατασκευῇ τοσοῦτον διαφέρει τῶν ἄλλων πόλεων, ὥστ' οὐκ ἔχομεν εἰπεῖν ἑτέραν, ἀλλ' οὐδὲ πάρισον, μή τι γε κρείττω ταύτης τῆς πόλεως. id est portibus autem & viis, & muris, & alia structura ita præstat aliis vrbibus, vt nullam aliam huic vrbi parem commemorare possimus, nedum meliorem. Profert ad hunc locum Porphirio illum versum Lucilij. *Carpathium Rhodos in pelagus inclinat aperta.* D

MITYLENEN] M. Tullius Mytilenas vsurpat numero multitudinis contra Rull. *Quid Mytilenæ? quæ certè vestra Quirites belli lege ac victoriæ iure facta sunt, vrbs & natura, & descriptione ædificiorum, & pulchritudine in primis nobilis.* Horat. autem semper numero singulari, vt & epist. ad Bullatium. *Incolumi Rhodos & Mytilene pulchra facit quod penula solstitio,* &c. BIMARIS] διθαλάσσου, vel, vt quidam malunt, ἀμφιθαλάσσου, ἀλιζώνου. id est, duabus ex partibus mari cincti. E

BIMARISVE CORINTHI MOENIA] Homerus in Catalogo, seu Bœotiis Corinthum ἀφνειὸν appellat propter emporium (inquit Strabo) in Isthmo positum: bimarem autem nominat Horatius quia duobus sinibus cincta est: quorum alter Asiam, alter Italiam spectat, quorúmq; opportunitate efficitur, vt vtrinque & illorum ad hos, & horum ad illos facilis sit commeatus, rerúmque omnium inuectio atque exportatio. vide Strabonem lib. 8. De Corintho sic M. Tull. in agraria contra Rull. ad Quir. *Corinthi vestigium vix relictum est. Erat enim posita in angustiis atque in faucibus Græciæ, sic, vt terra claustra locorum teneret, & duo maria maximè nauigationi diuersa pæne coniungeret, cùm pertenui discrimine separarentur.* eadem ferè dicuntur off. 1. *Corinthum funditus euertit L. Mummius.* scribit idem Paterc. lib. priore, & Florus lib. 52. epit. F

VEL BACCHO THEBAS] Bacchi mater Semele. patria Thebæ. Semele enim Thebana fuit. & Pentheus Rex Thebarum ab Agaua, Inone, Antinoa, ceterísq; mulieribus Thebanis Baccho sacrificantibus discerptus fuit, qua de re alibi dicemus. Ephippus autem lib. de Alexandri & Ephestionis sepultura (vt scribit Athen. lib. 10.) mortem Alexandri iræ Bacchi assignat. iniquo enim animo Bacchus tulerat, Thebas patriam suam ab illo esse oppugnatas, atq; euersas. Ephippi verba sunt hæc, ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἐκ τούτου τοῦ πότου ἀπέθανε τοῦ Διονύσου μηνίσαντος αὐτῷ, διότι τὴν πατρίδα αὐτοῦ τὰς Θήβας ἐπολιόρκησε.

A VEL APOLLINE DELPHOS INSIGNEIS.] Nam & fuit Delphis nobile Apollinis oraculum, & Apollo Delphicus à poetis nominari solet, & Horat. Delphicam lautum dixit Od. XXX. lib. 3. & Delphos sortilegos lib. de Arte poetica.

ET THESSALA TEMPE] Tempe communi, & generali appellatione nemora significant: proprie antem loca sunt inter Ossam & Olympum interiecta, amœnissima, quæ appellantur Thessalica τέμπη.

SVNT QVIBVS VNVM OPVS EST] sunt qui in hoc vno sunt occupati, vt Athenas carminibus suis nobilitent.

PALLADIS VRBEM] id est Athenas. quod cur ita sit, docet interpres Pindari ad εἰδ. ζ. Olymp. his verbis. Iouis capite, qua parte grauidus erat & parturiebat, à Vulcano, secto ac diuiso, Mineruàque ex eo edita, præmonuit Sol Rhodios, vt primi omnium ei sacra facerent, quòd esset necessarium, & fatale, illam apud eos habitare, domiciliúmque suum collocare, à quibus ei primis sacrificatum esset. Cùm igitur Rhodij in arcem, vt Mineruæ sacrificarent, ascendissent, fugit eos cum

B ceteris rebus ad sacra comparatis, ac necessariis ignem capere. Ita sine igni sacra fecerunt. Athenienses autem, qui primi igni adhibito sacrificassent, digni sunt habiti, in quorum vrbe Minerua habitaret. vide Pindarum εἰδ. ζ. ὀλυμπ. & interpr. Quidam libri veteres habent, *Palladis arceis*.

INTACTÆ] virginis. Virg. Æn. 1. *Cui pater intactam dederat*.

ET VNDIQVE DECERPTÆ FRONDI PRÆPONERE] id est, & omnibus omnium locorum & terrarum frondibus, oliuam anteponere. Est autem oliua Palladis propria, quod cur ita sit, docet interpres Homeri his verbis. Dicuntur olim Neptunus & Minerua diu inter se de Attica decertasse, & contendisse. Neptunus tandem (hæc enim controuersiæ finiendæ ratio ab vtroque probata est) in arce Atticæ terra tridente pulsata, fluctum marinum excitauit: Minerua verò è terra oliuam extulit. Cecrops iudex vtrique datus, Atticam Mineruæ adiudicauit, cum diceret

C mare multis aliis in locis esse, oliuam autem Athenarum esse propriam. Hic locus erat ita scriptus in omnibus codicibus calamo exaratis: *Vndique decerptam fronti præponere oliuam*: in vulgatis autem fere omnibus, sic legitur: *vndique decerptæ frondi præponere oliuam*: vt, si forte hæc lectio minus probetur hominibus, non possim argui libros veteres corrupisse, sed vulgatos secutus esse. hoc tantum. sic igitur habent membranæ veteres: *vndique decerptam fronti præponere oliuam*. Atque hanc lectionem tuetur & retinet Turnebus lib. XI. & XIX. Aduersar. & ita explicat: ex omni loco & materia, & argumento veluti colligere oleagineum termitem, & ex eo coronam nectere: quod est vbique & in omni argumento de Athenis & olea Mineruæ narrare: cuius felici, festáq; fronde homines coronantur. Sed ego à Turnebo dissentio. Nam primùm sententia ipsa hanc lectionem refellit: deinde poetæ, opinor, non oleaginas, sed ederaceas coronas suis capitibus imponebant: sup. Ode 1. *Me doctarũ ederæ præmia frontium, &c.* D & epist. 3. lib. 1. *Prima feres ederæ victricis præmia.* Aut si etiam ex oliua coronam sibi imponebant: vt apud Papin. *Huc gemini vates sanctam canentis oliuæ Fronde comam, & niueis ornati tempora vittis*: & si coronas ederaceas ij soli merebantur, qui vicerant, vt ego fateor: nihil tamen oleagina corona frons euincta, atq; ornata pertinet ad id, quod sentit Horatius. Nam non continuò qui coronam ex oliua concinnatam capiti suo imposuerunt, Mineruam, aut vrbem Mineruæ laudant, neque eius ipsius coronæ ornatu Palladis vrbem laudare intelliguntur. quod Horatius velle dicere videtur. Præterea quis mortalium sic vmquam locutus est, *præponere oliuam fronti*, pro eo, quod est, frontem olea coronare, seu ornare? Postremò quod paullo ante significaui, cùm hoc sentiat Horatius, nonnullos esse, qui toti sunt occupati in laudandis Athenis, vrbe Palladis, nónne aptius cohæret hoc statim subiectum, *& in oliua omnibus frondibus anteponenda*, quàm illud, *& in colligendo oleagino termite ex omni argumento & ex eo corona nectenda?* verumtamen si quis scripturam antiquã pluris faciet & hanc damnabit, non equidem re- E clamabo.

PLVRIMVS IN] id est, plurimi dum Iunoni gratificari, & honorem habere volunt, Argos dicunt esse magnis & latis spatiis explicatum, & ita ad equorum cursum, aptum. Nam Græci poetæ Ἀργος ἱππόβοτον nominant: vt Eurip. in Iphige. in Tauris. ὅποι ἐς Ἑλλάδ', ἱππείου τ' Ἄργους μέλεις. & ἱππόβοτον. Homer. ἰλιάδ. γ. Ἄργος ἐς ἱππόβοτον. & Theoc. εἰδ. κε. ἐπεὶ μάλα πολλὰ θεοὶ ἐξήρατ' ἀέθλων Ἄργει ἐν ἱπποβότῳ κεκμήκασι. Iam ἰλιάδ. δ. Iuno ait sibi treis vrbeis esse carissimas: Argos, Spartam, Mycenas. Ἄργος τε, Σπάρτη τε, καὶ εὐρυάγυια Μυκήνη. & Pindarus. Νεμ. εἰδ. ι. Ἄργος Ἥρας δῶμα θεοπρεπὲς appellat, id est, domum Iunonis decoram, & dea dignam.

DITESQVE MYCENAS.] expressit Græcum epithetum πολυχρύσους. quod ascribit Mycenis Sophocles in Electra. φάσκειν Μυκήνας τὰς πολυχρύσους ὁρᾶν.

ME NEC TAM PATIENS LACEDÆMON] Homeri interpres, vt hoc quasi præteriens annotem, scribit agrum Lacedæmonium, Lace- F dæmona appellari: Spartam, vrbem: nonnullos autem esse, qui ipsius vrbis partem Lacedæmona, partem Spartam nominent. Iam quòd Horatius patientem vocat, id ad publicam puerorum institutionem referendum est, quæ tota erat posita in patientiæ disciplina. Plutarchus in Lucullo hac de re sic scribit. γράμματα μὲν ἕνεκα τῆς χρείας ἐμάνθανον. ἡ δ' ἄλλη πᾶσα παιδεία πρὸς τὸ ἄρχεσθαι καλῶς, ἐγίνετο, καὶ καρτερεῖν πονοῦντα, καὶ νικᾶν μαχόμενον. id est, litteras quidem vtilitatis causa discebant: Alia verò tota institutio eò referebatur, benè vt quisq; pareret, & vt laborem perferre fortiter, & pugnans vincere posset. Et M. Tul. Tuscul. 2. *Spartæ verò pueri ad aram sic verberibus accipiuntur, vt multus e visceribus sanguis exeat, nonnunquam etiam, vt cum ibi essem audiebam, ad necem: quorum non modo nemo exclamauit vmquam, sed ne ingemuit quidem.* quod item narrat Plutarchus loco suprà comme-

A cõmemorato: *τῶν ἐφήβων πολλὰς ἤδη τῷ βωμῷ τῆς ὀρθίας ἑωράκαμεν ἀποθνήσκοντας ταῖς πληγαῖς*, id est, multos ephebos in ara Dianæ Orthiæ vidimus plagis morienteis.

LARISSÆ] Larissam Thessalicam designat, quam condidit Acrisius, à Larissa Pelasgi vrbe nominatam, vt ait Hellanicus. sunt enim Larissę tres, vt docet interpres Apollonij lib. 1.

PERCVSSIT] sic legendum, non *perculsit*, vt habent vulgati, & nonoulli scripti cod. quod verbum ne Latinum quidem est. nam à verbo percello, præteritum vnum est, *perculi*. hanc scripturam confirmant cod. Iannor. Faer. Vrsini, duo Vaticani, Tornes. percussit autem idem valet, quòd permouit, affecit. Cicer. ad Attic. lib. 4. *Audiui ex Gauio hoc Firmano Romæ esse hominem, & fuisse assiduum. percussit animum: dices: tantulane causa?* sic Terent. Andr. *Percussit illico animum.*

OPIMÆ] Larissam opimam nominauit, Homerum secutus, qui *Φθίην ἐρίβωλον* vocat, *ἰλιάδ. α. ἤματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἱκοίμην.* Ita idem Horat. infrà eod. lib. Od. XXXI. *Sardiniam opimam.*

ANIO] Anienem fluuium sic describit Dio-
B nys. Halic. lib. quinto. *Οὐαλέριος δὲ ἐγγὺς τῶν πολεμίων παρὰ ποταμὸν Ἀνίητα, ὃς ἐκ πόλεως μὲν Τιβύρων καθ' ὑψηλοῦ πολὺς ἐκχεῖται σκοπέλου, φέρεται δὲ διὰ τῆς Σαβίνων καὶ Ῥωμαίων πεδιάδος ὁρίζων τὴν ἑκατέρων χώραν. συνάπτει δὲ τὸ ῥεῦμα τῷ Τιβέρει ποταμῷ καλὸς μὲν ὀφθῆναι, γλυκὺς δὲ πίνεσθαι.* id est, Valerius autem probe hosteis ad fluuium Anienem, qui ex vrbe Tibure deorsum de celso scopulo multam aquam effundit, labitur autem per Sabinorum & Romanorum campum vtrorúmque regionem definiens. Influit autem hic fluuius in Tiberim aspectu quidem pulcher, potu autem iucuodus.

ALBVNEÆ RESONANTIS] de qua Virgil. Æn. VII. *nemorum quæ maxima sacro Fonte sonat &c.* fuit autem Albunea Nympha & Sybilla Italica, & ab ea fons & nemus appellatur.

TIBVRNI LVCVS] rectè admonet M. A. Muretus legendum esse hoc loco Tiburni & ita excudendum curauimus: cùm præsertim sic habeant nonnulli libri manuscr. & ita legendum quoque est Æn. VII. *Fratris Tiburni dictam cog-*
C *nomine gentem:* non Tiburti. Quòd autem Adr. Turnebus *Tiburtis*, legi posse putat, fallitur. Nam primùm Tiburis conditor dicebatur Tiburnus: deinde Tiburtinus non à Tiburto, sed a Tiburte, cuius rectus casus est Tiburs, formatur.

ALBVS VT OBSCVRO &c.] albus Notus *Λευκόνοτος*. vide Arist. *μετεωρ. β.* Homerus quidē *ἰλιάδ. λ.* Notum *ἀργεστὴν* appellat, quæ vox *λευκὸν*, id est, album valet. quamuis *ταχὺν* interdum significet. *Albus* autem, id est, *αἰθρηγενέτης*: quod est, serenitatis effector, clarus. Itaque hîc opposuit album obscuro Horatius, non nomen, sed rem spectaos: atque ita interpretatur Seruius *claro* in versu illo Virgil. Georg. 1. *Et claro cernes siluas Aquilone moueri. Claro* (inquit) id est, *serenifico quia est & nubilus sicut omnes ferè venti:* Deinde producit testem hunc Horatii versum, his verbis, vt Horatius, *Albus vt obscuro deterg. nub. cælo, &c.* Videtur autem Horatius totum hunc locum ex Pindaro expressisse, non seruato tamen ordine, & D
paucis quibusdam immutatis. sic Pindarus *Νεμ. ᾠδ. ι. Εἰ δὲ νόῳ τις ἔχει θνατῶν ἀλαθείας ὁδόν, χρὴ πρὸς μακάρων τυγχάνοντ' εὖ πασχέμεν. ἄλλοτε δ' ἀλλοῖαι πνοαὶ ὑψιπετᾶν ἀνέμων*, id est, si quis mortalium veram vitæ rationem ac viam instituit, debet ille iis bonis, quæ à Diis immortalibus consecutus est, frui. aliàs enim alij flant venti. hæc Pindari, si ordinem immutes, videbuntur cum Horatianis ferè congruere. hoc modo Pindarus: Non semper iidem sunt ventorum flatus, & ventis pluuialib. ac turbulentis succeduor alij, qui serenitatem & tranquillitatem afferunt. Horat. *Albus vt obscuro, &c.* Pindarus: si quis mortalis veram vitæ traducendæ rationem animo comprehensam habet. Horat. *sapiens*. Pindarus: oportet eum cum sinunt Dij immortales, bonis quæsitis frui, & iucundè viuere, sibi denique bene facere. Hor. *finire memento Tristitiam, vitæq; labores.* Atque hæc quidem iccirco ita exposui, & pæne oculis subieci, vt intelligat adolescens quemadmodum sint nobis imitandi interdum veteres poëtæ, & ceteri scriptores.

DETERGET] detergit quidem reperi scriptum in duobus libris calamo scriptis Don. & E
Faer. sed *deterget* tamen, reposui, secutus lib. 2. Vaticanos, & Vrsini, & Tornes. In eadem coniugatione hoc verbo vsus est Saty. II. lib. 2. *Hoc potius, quàm gallina tergêre palatum.* sic Lucret. lib. 4. *Et quasi perterget pupillas, atque ita transit.* & paulo pòst. *Et nostros oculos perterget longior aura.*

NEQVE PARTVRIT IMBREIS PERP.] tralatio à mulieribus grauidis, ad ventum pluuium, seu nubeis pluuia grauidas. alia tralatio est epistola ad Pisonem. *Parturiunt montes: nascetur ridiculus mus.*

MOLLI MERO] Virgil. Georg. 1. *Tunc agni pingues, tunc sunt mollissima vina.* Sic Græci vinum, quod ad potum maturum est, quódque gratum & mitem saporem ætate collegit, *μαλακὸν* appellāt.

SEV TE FVLGENTIA SIGNIS] siue militiæ, siue domi tuæ eris. de signis militaribus dicemus fortasse alibi nonnulla.

TEVCER SALAMINA PATREMQVE] Teucer & Aiax Telamonius fratres fuerunt *ὁμοπάτριοι*, sed non ex eadem matre. Nam Teucer ex F
Hesiona Laomedontis filia, Priami sorore captiua susceptus est: Aiax autem ex Peribœa. iam Telamon & Peleus Æaci, & Endeidos filij Phoco Psamathi filio interfecto, Ægina profugere coacti sunt, illéque Salamina, hic in Thessaliam se cōtulit. Teucer igitur Troia euersa cùm in patriam reuersus patri in suspicionem de Aiacis morte venisset, à patris conspectu sese longè remouit, atque in Cyprum profectus est, vbi alteram Salamina condidit eiusdem nominis atque illam priorem in Attica sitam. quod & Isocrates narrat in oratione ad Euagor. his verbis. *Τεῦκρος ἐπειδὴ Τροίαν ξυνεξεῖλεν, ἀφικόμενος εἰς Κύπρον, Σαλαμῖνά τε κατῴκισεν ὁμώνυμον ποιήσας τῆς πρότερον αὐτῷ πατρίδος οὔσης*, &c. M. Tullius II. de oratore profert aliquot Pacuuij versus de hac Telamonis falsa in Teucrum suspicione, seu ira quòd fratris mortem vltus non esset, *Segregare abs te ausus,*

 aut sine

A *aut sine illo Salamina ingredi? Neque paternum aspectum es veritus? quem ætatis exacta indigum Liberum lacerasti, orbasti, extinxisti, neque fratris necis, Neque gnati eius parui, qui tibi in tutelam est traditus, &c.* hac eadem de re C. Velleius Paterculus lib. 2. quem locum quamuis proferat Muretus, adscribam tamen. *Teucer non receptus a patre Telamone ob segnitiem non vindicata fratris iniuria Cyprum appulsus cognominem patriæ suæ Salamina constituit.*

CVM FVGERET.] Plns est, quàm si dixisset, cùm relinqueret: id quod notat Seruius ad illud Virgil. Tityro, *Nos patriam fugimus.*

POPVLEA CORONA] Hercules deuicto Cerbero, populnm arborem ex Acheronte secum detulit, frondibúsque populeis coronatus, lætitiam, quam ex tot victoriis ceperat, declarauit. Itaque quam λεύκην Græci vulgò nominant, Homerus ἰλιάδ. ν. ἀχερωΐδα ab Acheronte appellat. Exemplo Herculis omnes in certamine aliquo cum laude & gloria versati, victoriámque consecuti, populi fronde coronabantur. Theoc. εἰδ. β. κρατὶ δ᾽ ἔχων λεύκαν Ἡρακλέος ἱερὸν ἔρνος. quo loco interpres scribit, populum, sacram esse Herculi, propterea

B quòd quàm plurimis laboribus perfunctus erat, & quàm plnrima certamina obierat, & profligarat. Virg. Æneid. 8. *Dixerat: Herculea bicolor cum populus vmbra Velauitque comas, foliisque innexa pependit.* Pausanias scribit in Eliacis populum apud Acherontem fluuinm in Thesprotia ab Hercule esse repertam, atque ob eam causam ab Homero Acheroida appellatam. Pausaniæ verba sunt hæc altius repetita: Τῆς δὲ λεύκης μόνης τοῖς ξύλοις ἐς τοῦ Διὸς τὴν θυσίαν οὐκ ἐπ᾽ οὐδενὸς δένδρου τῶν ἄλλων οἱ Ἠλεῖοι χρῶνται νομίζουσι, κατ᾽ ἄλλο μὲν οὐδὲν πρεσβεύοντες, ἐμοὶ δοκεῖν, τὴν λεύκην: ὅτι δὲ Ἡρακλῆς ἐκόμισεν αὐτὴν ἐς Ἕλληνας ἐκ τῆς Θεσπρωτίδος χώρας. καί μοι καὶ αὐτὸς ὁ Ἡρακλῆς ἐφαίνετο, ἡνίκα τῷ Διὶ ἔθυεν ἐν Ὀλυμπίᾳ, τῶν ἱερείων τὰ μηρία ἐπὶ λεύκης καῦσαι ξύλων. τὴν δὲ λεύκην ὁ Ἡρακλῆς πεφυκυῖαν εὗρε παρὰ τὸν Ἀχέροντα ἐν Θεσπρωτίᾳ ποταμόν, καὶ τοῦδε ἕνεκα φασὶν αὐτὴν ἀχερωΐδα ὑπὸ Ὁμήρου καλεῖσθαι. id est, Solius autem populi lignis ad sacrificia Iouis, & nullius alius arboris Elei vti in more positum habent, nullam aliam ob causam, mea quidem sententia, populum ceteris arboribus anteponentes, nisi

C quòd Hercules eam ex Thesprotide regione ad Græcos deportauit. Quinetiam ipse Hercules cùm Olympiæ Ioui sacrificabat. victimarum coxas lignis populeis cremasse mihi videbatur. Populum antem natam circum Acheronta flnnium reperit in Thesprotia. Atque ob hanc causam aiunt eam Acheroidam ab Homero appellari. Iam de hoc loquendi genere, caput seu tempora corona vincire, diximus ad Odam IIII. huius libri. ibidem, *nitidum caput impedire myrto.* Quidam existimant iccirco dici hîc ab Horatio Teucrum capiti coronam populeam potiùs, quàm ex alia arbore imposuisse, quòd Bacchi sacerdotes, & Bacchanteis hac fronde vti consueuerint: ex quo Demosth. de corona τοὺς ἐστεφανωμένους τῷ μαράθῳ καὶ τῇ λεύκῃ. vbi grammatici notant ἐστεφανοῦντο οἱ τὰ Βακχικὰ τελούμενοι τῇ λεύκῃ διὰ τὸ χθόνιον μὲν εἶναι τὸ φυτόν: χθόνιον δὲ καὶ τὸν τῆς Περσεφόνης Διόνυσον: τὴν δὲ λεύκην πεφυκέναι φασὶ πρὸς τῷ ἀχέροντι: ὅθεν καὶ ἀχερωΐδα καλεῖσθαι ὑπὸ Ὁμήρου.

D id est, coronabantur populo ij, qui sacris Bacchi initiabantur, propterea quòd & hæc arbor inferna est, & Dionysius Proserpinæ filius, infernus ac terrestris. Populum autem natam esse dicunt ad fluuium Acherontem: vnde & Acheroidem ab Homero nominari.

ET AVSPICE TEVCRO] id est, auctore, hortatore. ductum ab auspiciorum more, nihil enim publicè Romæ gerebatur, nisi auspicatò. Erat autem magistratuum auspicari, & cōsulere auspicia, eorundémqne obnunriare. sic locutus est epist. 3. lib. 1. *fidibúsne Latinis Thebanos aptare modos studet auspice Musa?* contrà epist. 2. *cui si vitiosa libido Fecerit auspicium.* propriè posuit Od. XXVII. lib. 3. *ego cui timebo Prouidus auspex?* & M. Tullius in Cluentiana, nullis auspicibus, funestis ominibus omnium. eodem pertinet locus Od. XIIII. lib. 4. *immaneisque Rhætos Auspicus pepulit secundis.* & Od. VI. lib. 3. *Iam bis Monæsis, & Pacori manus Non auspicatos contudit impetus nostros.* & epist. ad August. lib. 1. *tui, quo Auspicus totum confecta duella per orbem.* Quidam per auspicem Teucrum Apollinem significari volunt. Sed facilius hoc obtinerent, si, *auspice* E

Teucri, legeretur: quam scripturam reperi in duobus libris manu scriptis. Hac de re tota, iudicet lector. ego interea receptam tueor.

CERTVS ENIM PROMISIT] de hoc Apollinis oraculo sibi edito sic loquitur Teucer ipse apud Eurip. in Helena, ὅπῃ νεὼς στείλαιμ᾽ ἂν οὔριον πτερόν, Εἰς γῆν ἐναλίαν Κύπρον, οὗ μ᾽ ἐθέσπισεν Οἰκεῖν Ἀπόλλων ὄνομα νησιωτικὸν Σαλαμῖνα θέμενον τῆς ἐκεῖ χάριν πάτρας. certum autem accipe non cuius oracula apertam & simplicem sententiam habeant, (λοξίας enim propter obscuritatem & ambiguitatem dicebatur) sed verum, mlniméque mentientem. Nam, vt est apud Pacnuium in Perib. *Flexa, non falsa, autumare dictio Delphis solet.*

AMBIGVAM TELLVRE NOVA] id est fore nobis alteram Salamina in Cypro, quæ cum illa priore, quæ est in Attica, comparari possit.

O FORTES, PEIORAQVE PASSI] sumtum ex Homero ὀδυσσ. μ. ὦ φίλοι, οὐ γάρ πω τι κακῶν ἀδαήμονές εἰμεν· Οὐ μὲν δὴ τόδε μεῖζον ἔπι κακὸν ἢ ὅτε Κύκλωψ Εἴλει ἐνὶ σπῆϊ γλαφυρῷ κρατερῆφι βίηφι. quem quidem Homeri locum vberius atque ornatius F expressit Virg. Æneid. 1. *O socij, neque enim ignari sumus ante malorum, O passi grauiora, &c.*

NVNC VINO PELLITE CVRAS] tale illud est Ode XI. lib. 2. *dissipat Euius Curas edaces.* & IX. epod. *Curam, metúmque Cæsaris rerum iuuat Dulci Lyæo soluere.* sic Anacreon, Σκεδάσαι θέλω μερίμνας, volo dissipare curas. idem, Ὅταν πίνω τὸν οἶνον, Εὕδουσιν αἱ μέριμναι, Bibente me Falernum, Curæ anxiæ quiescunt. idem ὅτ᾽ ἐγὼ πίω τὸν οἶνον, Ἀπορρίπτονται μέριμναι. Latices vbi Lyæos Bibo, curæ abiguntur atræ. & Theognis, Τοῦ πίνων ἀπὸ μὲν χαλεπὰς σκεδάσεις μελεδώνας, Θωρηχθεὶς δ᾽ ἔσεαι πολλὸν ἐλαφρότερος. id est, Vina bibens atras pelles è pectore curas: Et madidus Baccho ritè leuabis onus. Iterum Horat. epist. ad Vall. lib. 1. *generosum & lene requiro, Quod curas abigat.*

CRAS

A CRAS INGENS ITERABIMVS ÆQVOR.] vel id mare, quod in patriam redeuntes, permensi sumus, iterum peragrabimus, patriam, patrémque fugientes: vel simpliciter iterum nauigabimus. sic Od. XXXIIII. huius lib. *atque iterare cursus Cogor relictos.* i. repetere cursus relictos. aliter hoc verbo vtitur Ode XIX. lib. 2. *atque truncis Lapsa cauis iterare mella:* id est, iterum atque iterum canere, seu dicere. Od. XII. epod. *Muricibus Tyrijs iterata vellera lana Cui properabantur?* per vellera iterata muricibus *δίβαφα* significat, purpureas vesteis bis tinctas. Od. III. lib. 3: *Troia renascens alite Lugubri Fortuna tristi clade iterabitur.* id est, iterum expugnabitur, ac delebitur. epist. ad Loll. lib. I. *Sic iterat voces, sic verba cadentia tollit.* Cic. ad Att. lib. 14. ex quodam poëta. *itera dum eadem istac mihi.* & Tuscul. 2. *Itera dum eadem istac mihi. non enim intelligo.*

AD LYDIAM
Ode 8.

B Obscurè iuuenem quendam, quem Sybarin vocat, vt amore perditum, & voluptatibus colliquefactum, notat.

LYDIA dic, per omneis
Te deos oro: Sybarin cur properes
amando
Perdere: cur apricum
Oderit campum patiens pulueris, atque
solis.
Cur neque militaris
Inter æqualeis equitet: Gallica nec lupatis
Temperet ora frenis.
Cur timet flauum Tiberim tangere? cur
oliuum
C *Sanguine viperino*
Cautius vitat? neque iam liuida gestat
armis
Brachia, sæpe disco,
Sæpe trans finẽ iaculo nobilis expedito?
Quid latet, vt marinæ
Filium dicunt Thetidis sub lacrymosa
Troiæ
Funera, ne virilis
Cultus in cædem, & Lycias proriperet
cateruas?

AMANDO] dum ab eo amaris: sic Virg. *vrítque videndo Fœmina*: id est, dum videtur. vel dum te amat.

CVR APRICVM ODERIT CAMPVM.] D cur oderit campum Martium, non quòd puluerem, laborémue ferre non possit, neque propter vllam animi, aut corporis mollitiem, cùm sit horum patientissimus: sed propter tui amorem, quo miserè torquetur.

CVR NEQVE MILITARIS. INTER ÆQVALEIS] cur Sybaris neque inter æqualeis equitet militaris, id est, militarem in morem, vel vt hominem militarem decet, vel cum sit militaris, vel qui militaris esset, si equitaret. & hoc postremo modo sæpe loquitur Horat. vt Saty. VI. lib. 2. *Si veneror stultus nihil horum*, id est, si nihil horum à Dijs precor, quod si facerem, stultus essem. quo de genere dicemus ad Od. XXVIII. huius libri, & ad oct. tertij. militaris autem est militiæ idoneus: in re militari exercitatus. Salust. coniur. Catilin. de M. Petreio: *homo militaris, quod amplius XXX. annis tribunus, aut præfectus, &c. fuerat, plerósque ipsos, factáque eorum fortia nouerat:* T. Liuius lib. 35. annalium. *Nihil ea res animum militaris viri, & multos experti casus imminuit.*

GALLICA NEC LVPATIS, &c.] nec ora equorum Gallicorum, seu equos ipsos Gallicos moderetur, & regat frenis lupinorum dentium in morem asperis, atque inæqualibus: cur non flectat equos Gallicanos in campo Martio. E Lupati freni, quibus equi ferociores coercentur: à lupinorum dentium similitudine, seu à lupo, instrumento ferreo, vnco, & tortuoso instar dentium lupinorum, quod pro lupato freno vsurpatur. Ouid. *Duros accipit ore lupos.* vnde equi præferoces, & ad tractandum difficiles *λυκοσπάδες* à Græcis nominantur. Extat Plutarchi disputatio *διὰ τί τοὺς λυκοσπάδας ἵππους θυμοειδεῖς εἶναι λέγουσι.* lib. I. *συμπο.* Virgil. Georgic. libro III. *& duris parêre lupatis.* Græci poetæ lupos à dentium asperitate *καρχαρόδοντας* appellant. Oppian. lib. I. de piscib. [illegible]

TEMPERET] moderetur, coerceat, regat. Od. XII. huius libri. *variísque mundum Temperat horis.* Od. IIII. lib. 3. *Qui terram inertem, qui mare temperat*, id est, regit, moderatur. sic Saty. V. lib. 2. *mulier si forte dolosa, Libertúsue senem delirum temperet* epist. II. lib. 2. *Scit Genius, natale comes qui temperat astrum.* Od. XVI. epod. *Vtrumq; rego temperante cælitum.* & fortasse Od. III. lib. 4. F *O testudinis aureæ, Dulcem quæ strepitum Pieri temperas*, aliàs pro verbo abstinendi. vt Od. XXIIII. lib. 3. *Illic matre carentibus Priuignis mulier temperat innocens.* quemadmodum & Virgil. Georg. I. *Iam sibi tum curuis male temperat vnda carinis.* aliàs pro eo, quod est ad mediocritatẽ quandam redigere. vt Od. XIX. lib. 3. *quis aquam temperet ignibus?* & epist. ad Mæcenat. tertia lib. I. *Temperat Archilochi Musam pede mascula Sappho.* aliter Od. XX. huius lib. *mea nec falerna Temperant vites, neq; Formiani Pocula colles.* & Od. VII. epod. *Desiderîq; temperare poculum.*

CVR TIMET FLAVVM TIBERIM TANGERE?] cur à natando, & à decursione seu denatatione Tiberina abhorret? sic Oda. 7.

A lib. 3. vtrumque coniunxit, equitationem in campo Martio, & decursionem Tiberinam. *Quamuis non alius Flectere equum sciens Æquè conspicitur gramine Martio: Nec quisquam citus æque Tusco denatat alueo.* CVR OLIVVM, &c.] cur luctari desijt? cur luctam horret? cur palæstram fugit mortis instar? Luctaturi oleo vngebantur. iccircò palæstras Græci λιπαρὰς nominant, id est, pingueis, & veluti oleo nitenteis. Et Battus ille apud Theocritum cùm dixisset ei Corydon Ægónem vnà cum Milone ad Alphéum, id est, ad certamina Olympica esse profectum: quærit ex eo deridens, quando ille oleum oculis viderit, significans illũ numquam, luctatum esse, quippe qui numquam oleo vnctus sit. sic Theoc. ἰδ. δ. καὶ πῶς τῆνος ἔλαιον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὄπωπεν. Marcus Tullius autem lib. accus. IV. scribit, cùm à senatu arcessitus in curiam Syracusanam iccircò se anteà non venisse dixisset, quòd Syracusanos amicos esse Verri suspicaretur, neque se ausum esse postulare, vt quicquam contra Verrem decerneretur in ea curia, in qua inauratam C. Verris statuam videret (fuerat autem hęc statua ex Heraclij bonis posita, quorum hono-
B rum possessionem palæstræ Syracusanorum Verres contra omnia iura tradiderat) maximo gemitu facto, aspectu & commemoratione statuæ, sibi responsum esse. ex Heraclij hereditate, quam palæstritia concessisset, multo maximam partem Verrem abstulisse, neque postulandum fuisse, vt ille palæstritas diligeret, qui etiam inuentorem olei sustulisset. Catull. de Berecinthia & Attide. *Ego gymnasij fui flos, ego eram decus olei.*

SÆPE DISCO] Saty. 11. lib. 2. *Seu te discus agit, pete cedentem aera disco.* Propert. lib. 3. *Missile nunc disci pondus in orbe rotat.* Hom. ὀδυσς. θ. Δίσκῳ δ' αὖ πάντων πολὺ φέρτατος ἦεν Ἐλατρεύς. Disco autem omnium præstantissimus erat Elatreus. Idem ὀδυσς. ρ. Μνηστῆρες δὲ πάροιθεν ὀδυσσῆος μεγάροιο Δίσκοισιν τέρποντο καὶ αἰγανέῃσιν ἱέντες Ἐν τυκτῷ δαπέδῳ. id est, Proci autem ante Vlyssis ædeis discis delectabantur, & iaculis mittendis, in area ad eam rem facta. erat aut discus æneus, aut ferreus, aut etiam lapideus, qui cùm medius esset loro, seu amento circumnexus, non modò viribus & lacertis, verùm etiam
C arte quadam adhibita ita in sublime iaciebatur, vt intra certos fineis decideret. sic enim describit Eustrat. Δίσκος ἐκ σιδήρου ἐγίνετο, ἢ ἐκ ξύλου, ἢ ἐκ χαλκοῦ: ἐκ λίθου δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἱμάντι περὶ τὸ μέσον ἐσφιγμένῳ στρεφόμενος, καὶ ἀφιέμενος. i. discus ex ferro fiebat, vel è ligno, vel ex ære: sed plerunque è lapide, qui loro circumnexus medius contorquebatur, ac iaciebatur. Dictus est autem à verbo δίσκειν, quod est βάλλειν, hoc est iacere. Itaque ludus erat planè Græcus, & à Græcis ad Romanos manarat.

SÆPE TRANS FINEM IACVLO, &c.] sæpe contorto & misso vltra finem constitutum, iaculo nobilitatus.

EXPEDITO] id est, expeditè, & validis lacertis emisso. de verbo expediendi vide annot. ad Oden XXII. huius libri.

FILIVM THETIDIS] Achillem. marinæ autem, quia nymphæ marinæ. Itaque apud Home. lib. α. ἰλιάδ. ab Achille vocata, & implorata exit è mari, vt crassus quidam & caliginosus halitus. sic D
autem Homerus, καρπαλίμως δ' ἀνέδυ πολιῆς ἁλὸς ἠΰτ' ὀμίχλη.

SVB LACRYMOSA TROIÆ FVNERA] paullo ante euersionem Troiæ. hanc fabulam sic narrat interpres Hom. ἰλιάδ. ι & τ. Thetis sciens Achillem si in Thessalia remaneret, neque cum ceteris Græciæ principibus ad Troiam oppugnandam nauigaret, sine gloria illum quidem, sed diu tamen victurum: sin vnà cum illis proficisceretur, vitam eius breuem, gloriam immortalem futuram: eum in thalamo quodam cũ puellis, & mulieribus apud Lycomeden collocarat in Scyro, vna ex Cycladibus. oraculo autem edito, Troiam sine Achille capi non posse: missi sunt à Græcis Nestor, Phœnix, Vlysses ad Peleum Achillis patrem, rogatum vt Achillem dimitteret. Peleo autem Achillem domi esse negante, id quod erat, Scyrum profecti sunt. Ac suspicati & subodorati cum virginibus Achillem educari, de Vlyssis sententia hinc arma, illinc quasillos & fusos, & cetera huius generis, ante ostium cubiculi, in quo erant puellæ, & Achilles, exposuerunt. Ita puellę quidem in calathos continuò impetum fecerunt. Achilles verò arma corripuit. quo facto E
est cognitus. hæc interpres Homeri, vt dixi: & Eusthatius ἰλιάδ. τ. de propositione, *sub*, hoc modo accepta dicemus ad Od. prox. NE VIRILIS CVLTVS IN CÆDEM, &c.] ne vestitus virilis eum protraheret ad bellum Troianum, id est, ne virili vestitu agnosceretur, & ita ad bellum Troianum proficisci cogeretur. *Virilis cultus*, sunt recti casus, numeri singul. & ita subintelligendum, *eum*.

AD THALIARCHVM
Ode 9.

Hieme indulgendum voluptati.

VIDES, vt alta stet niue candidum
Soracte: nec iam sustineant onus F
Siluæ laborantes: gelúque
Flumina constiterint acuto.
Dissolue frigus, ligna super foco
Largè reponens: atque benignius
Deprome quadrimum Sabina
O Thaliarche merum diota.
Permitte diuis cetera: qui simul
Strauere ventos æquore feruido
Deprœlianteis, nec cupressi,
Nec veteres agitantur orni.
Quid sit futurum cras, fuge quærere: &
Quem fors dierũ cumque dabit, lucro
Appo-

A *Appone: nec dulceis amores*
Sperne puer, neque tu choréas,
Donec virenti canities abest
Morosa. nunc & campus, & areæ,
Lenésque sub noctem susurri
Composita repetantur hora:
Nunc & latentis proditor intimo
Gratus puellæ risus ab angulo:
Pignúsque dereptum lacertis,
Aut digito male pertinaci.

VIDES VT ALTA] Expressit illos Alcæi versus, qui apud Athen. leguntur lib. 10. ὕει μὲν ὁ Ζεὺς, ἐν δ' ὀυρανῷ μέγας Χειμὼν, πεπάγασι δ' ὑδάτων ῥοαὶ, Κάββαλλε τὸν χειμῶν' ἐπὶ μὰν τιθεὶς Πῦρ, ἐν δὲ κιρνὰς οἶνον ἀφειδέως. id est, Pluit quidem Iupiter, in cælo autem magna est hiems seu tempestas: aquarum autem fluxiones concretæ sunt. hiemem depelle igne iniecto, vinóque largè infuso.

B NIVE CANDIDVM] sic lib. 3. Od. XXV. *Hebrum prospiciens, & niue candidam Thracen.* Quidam putant hæc ita esse coniungenda, *stet niue,* pro eo quod est, horreat, vel plenum sit niue: quale est illud Virgil. lib. 12. Æneid. *Iam puluere cælũ Stare videt.* sic & Cæcil. Siracus. *hic amet: familia fame pereant: ager autem stet sentibus.* & Sisenna, *Cælum caligine stat.*

SORACTE] mons est in Sabinis, vel, vt alij volunt, Faliscis, quod nomen ferè hodie retinet. quanquam & à nonnullis mons Diui Siluestri nominatur: monte san Tresto. Virgil. Æneid. XI. *Summe deûm sancti custos Soractis Apollo.*

SVSTINEANT ONVS] propriè dixit sustinere onus.

GELVQVE FLVMINA CONSTITERINT ACVTO] flumina nisi vehementi frigore conglaciarint, liberè fluunt: vi frigoris autem quodam modo impedita, & constricta insistunt. gelu autem acutum appellat, vt Pindarus χιόνα ὀξεῖαν: & Virg. *penetrabile frigus*, quia & qui niuem tractant, & qui à frigore offenduntur, ac læduntur,

C simili quodam modo afficiuntur, atque ij, quos ferri acies pupugerit.

DISSOLVE FRIGVS] Alcæus κάββαλλε τὸν χειμῶνα.

LIGNA SVPER FOCO, &c.] hæc respondent illis Alcæi ἐπὶ μὰν τιθεὶς Πῦρ. sic infrà Od. XVII. lib. 3. *dum potes, aridum Compone lignum.*

LARGE] Alcæus ἀφειδέως.

BENIGNIVS] liberalius, prolixius, largius. de nomine *benignus*, vide, quæ sunt annotata ad Od. XVII. huius libri, ad illum locum, *benigno cornu.* vbi complura ex hoc poëta, & alijs bonis scriptoribus collegimus exempla.

DEPROME] *deprome diota*, pro, prome de diota, Horatio vsitatissi. *vt deduxit corpore* epist. ad Loll. & Od. 1. lib. 3. *Decedit arata triremi,* & similia, de quibus alibi.

QVADRIMVM] vinum commendat vetustas: non item cantilenas. Nam quo quæque recentior est, eo placet magis, inquit Pindarus. Horat. epist. ad Aug. lib. 2. *Si meliora dies, vt vina poëmata reddit, &c.* Alcæus ἔγχεε, κίρνα παλαιόν. id est, infunde, misce vinum vetus. D

DIOTA] amphora duarum aurium, id est, duarum ansarum. aureis enim ὦτα nominant Græci. Est autem & amphora nomen Græcum. ἀμφορεὺς enim, & ἀμφιφορεὺς appellatur, & ita à Græcis Grammaticis explicatur, ac describitur, ἀγγεῖον κεραμεοῦν ἀμφοτέρωθεν φερόμενον, ὅ ἐστι δίωτον. id est, vas fictile, quod vtrioque portatur, id est, duas ansas habens. Latini hoc vas quadraotal appellant. quod octo & quadraginta sextarios capit. vt docet Festus.

PERMITTE DIVIS] videtur hoc loco Deorum prouidentiam, & procuratiooem rerum humanarum probare: non item Saty. v. lib. 1. *credat Iudæus Apella, Non ego. namque Deos didici securũ agere æuum.* quem versum à Lucretio mutuatus est lib. 5. & 6. vt ostendemus suo loco. Vult igitur hoc loco Horatius, dierum accessionem ad vitam superiorem, id est, vitæ longitudinem hominibus à fortuna donari. E

SIMVL] id est, simulatque, vt annotauimus ad Od. IV.

STRAVERE VENTOS ÆQVORE FERVIDO DEPROELIANTEIS] id est, posteaquam ventos inter se decertanteis in mari sedauerunt, domuerunt, compresserunt, ἐστόρεσαν, ἐκοίμισαν.

QVID SIT FVTVRVM CRAS, FVGE] quam vt ait Od. VII. lib. 4. *Quis scit, an adijciant hodiernæ tempora vitæ Crastina Dij superi?* Cùm igitur dies crastinus nihil ad nos pertineat, neque in nostra potestate situs sit, stultum est, quid eo die sit futurum, scire velle. sed hac de re vide, quæ annotauimus ad Oden illam septimam. Iam Ode huius libri XI. tota in hoc argumento occupata est.

QVEM FORS DIERVM] id est, quemcumque: tmesis, vt Ode XVI. *Quem criminosis cumque voles modum Pones iambis.* & XXVII. *Quæ te cunque domat Venus, Non erubescendis adurit Ignibus.* & epist. 1. lib. 1. *Quò me cunque rapit tempestas, &c.* & sup. Od. VII. *Quò nos cunque feret melior fortuna parente.* & Saty. v. lib. 2. *Quæ testamentum tradet tibi cunque legendum.* Secutus sum autem hoc loco meliores codices: in his duos Vatic. Faër. Tornes. in quibus scriptum est fors, non sors. Iam verò fors idem, quod fortuna, quam Græci interdum δαίμονα appellant. vide annotat. ad Saty. 1. lib. 1. F

LVCRO APPONE] quisquis dies tibi ad vitam accesserit, eum tibi deputato esse in lucro, vt loquitur Ter. sic M. Tullius epist. lib. 9. ad Pætum: *quia de lucro propè iam quadriennium viuimus.*

SPERNE] aspernare, reijce.

DONEC VIRENTI CANITIES ABEST] sic Od. III. lib. 2. Q. Dellio suadet, vt hilariter viuat, animo obsequatur, & voluptati o-

A peram det, *Dum res & ætas, & sororum Fila trium patiuntur atra.* & Od. XIII. epod. *dumque virent genua, Et decet, obducta soluatur fronte senectus.* & Ode XI. lib. 2. *Cur non sub alta vel platano, vel hac Pinu iacentes sic temere, & rosa Canos odorati capillos, Dum licet, Assyriáque nardo Potamus vncti?* & Theognis: Ἥβῃ τερπόμενος παίζω. δηρὸν γὰρ ἔνερθεν Γῆς ὀλέσας ψυχὴν κείσομαι, ὥστε λίθος, Ἄφθογγος· λείψω δ' ἐρατὸν φάος ἠελίου. id est, *Pubertate fruens ludo. nam multa iacebo Secula sub terra, mortuus, exanimis, Voce carens instar saxi. tum tela dies Aspicere, & solis lumina desiero.* Idem præcipiens omnibus mortalibus, vt, dum ætas integra est, iucundè viuant, suisque bonis vtantur, fruantur: hanc rationem subiungit, quia neque iterum pubescere, neque reuiuiscere Dij immortales quenquam mortalem sinunt. Verba autem illius hæc sunt: Ἐν δ' ἀνθρώποις ὑποθήσομαι, ὄφρα τις ἥβης Ἀγλαὸν ἄνθος ἔχων, καὶ φρεσὶν ἐσθλὰ νοῇ, Τῶν αὐτοῦ κτεάνων εὖ πάσχειν. οὐ γὰρ ἀνηβᾶν Δὶς πέλεται πρὸς θεῶν, οὐδὲ λύσις θανάτου Θνητοῖς ἀνθρώποισι. Simile est hoc Tibulli: *Interea dum fata sinunt, iungamus amores. Iam veniet tenebris mors adoperta caput. Iam subrepet iners ætas, nec amare licebit, Dicere* B *nec cano delicias capite.* sic Plautus Bacchid. *Nō tibi venit in mentem, amabo, si, dum viuas, tibi bene facias: Iam pol id quidem esse haud perlonginquum? neque si hoc hodie amiseris, Post in morte id euenturum esse vnquam?* sic Lucret. lib. 3. *Hoc etiam faciunt, vbi discubuere, tenéntque Pocula sæpe homines, & inumbrant ora coronis: Ex animo vt dicant: breuis est hic fructus homullis: Iam fuerit, neque post vnquam reuocare licebit.* sic infra Od. XII. lib. 4. *Nigrorúmque memor, dum licet, ignium, &c.* & Saty. VI. lib. 2. *Dum licet, in rebus iucundis viue beatus.*

CANITIES MOROSA] difficilis, & morosa senectus.

CAMPVS] Martius, vt sup. *cur apricum Oderit campum.*

SVB NOCTEM] vel paullo ante noctem, vel paullo pòst. Vtrumque enim significat apud probatos auctores: sed illud frequentius. vt sup. Od. proxima, *sub lacrymosa Troiæ Funera.* & Od XVIII. C li. 2. *Tu secanda marmora Locas sub ipsum funus.* & Od. II. epo. *Lassi sub aduentum viri.* & Saty. I. libri 1. *Sub Galli cantum consultor vbi ostia pulsat.* & epist. ad Quinctium lib. 1. *occultam febrem sub tēpus edendi Dissimules.* & Saty. VII. lib. 2. *iusserit ad se Mæcenas serum sub lumina prima venire.* & epist. II. libri 2. *Sub noctem gelidam lignis calefactas ahenum.* & Saty. VII. lib. 2. *an hic peccas, sub noctem qui puer vuam Furtiua mutat strigili?* & Virgi. Georg. 1. *Aut vbi sub lucem densa inter nubila sese Diuersi rumpent radij.* ibid. *sub ipsum Arcturum tenuis sat erit suspendere sulco.* iterum Horatius Saty. I. lib. 2. *Irriguumque mero sub noctem corpus habento.* Catull. de nuptijs Pelei & Thetidis: *Aurora exoriente vagi sub lumina Solis.* apud M. Tull. valet paullo pòst, lib. 10. epist. ad Plaocum. *sub litteras Lepidi statim recitata sunt tua.*

LENES SVSVRRI] quales edi solent ab amantibus, dum submissa voce vnà colloquuntur, ne ab aliis exaudiantur. nonnulli ad susurros rei venereæ referunt. sic Theocr. ἰδ. κζ. Ὣς οἱ μὲν χλωροῖσιν ἰαινόμενοι μελέεσσιν Ἀλλάλοις ψιθύριζον. id est, D sic illi viridibus membris se oblectantes inter se susurrabant.

COMPOSITA REPETANTVR HORA.] tempore constituto iterum atque iterum vsurpentur. T. Liuius dixit, ad compositam horam lib. 22. annalium: *Ad compositam cum ijs horam excitatus puerorum custodibus profectus, &c.*

NVNC ET LATENTIS PRODITOR] solet nonnumquam puella sese in angulum aliquem abdere, non quòd amantem aspernetur, sed vt partim eius amorem exerceat, atque exacuat: partim maiorem & sibi, & illi voluptatem pariat reperta. nam nun ita diu quæsita, statim se ipsa risu prodit. iccircò hunc risum proditorem appellat, id est, indicem puellæ delitescentis. repetatur igitur, id est, iterum atque iterum vsurpetur talis risus, repetatur etiam pignus è puellæ lacertis dereptum, nempe armillæ, vel è digito, nempe annulus, è digito (inquam) non admodum pertinaci: quia sibi facile patitur puella ab amante pignus eripi, neque sese præbet in eum nimis pugnacem, neque peruicacem. Profert hunc locum Seruius ad illud Virgil. Palæm. E *& se cupit antè videri.*

DEREPTVM] sic legendum, non vt anteà, direptum. Est autem deripere de quouis loco rapere, sed maximè de superiore. Plau. in Menæchmis. *sed quis hic est, qui capillo me hinc de curru deripit?* & apud hunc Poët. Od. XXVIII. lib. 3. *Parcis deripere horreo Cessantem Bibuli consulis amphoram.* & apud Virgil. lib. 1. Æneid. *Tergora deripiunt costis.* & lib. 3. *tum littore funem Deripere, excussósque iubet laxare rudenteis.* & apud eundem lib. 11. *Dereptumque ab equo dextra complectitur hostem.* & M. Tull. in orat. pro Sylla in princip. *Sed vt ille, iudices, quantum de mea auctoritate deripuisset, tantum se de huius præsidijs deminuturum sperauit, &c.* vbi in codicibus vulgatis corruptè legitur diripuisset, cùm diripere sit dilacerare, ac discerpere: deripere autem, de aliquo loco per vim mouere, & rapere, vt diximus. Idem lib. accus. 4. *Ennæ tu de manu Cereris victoriam deripere, & deam deæ detrahere conatus es?* vbi vulgati codices habent *diripere.* F

MALE PERTINACI] parum pertinaciter retinenti: malè aliâs pro valdè, vt annotatum est ad illum locum, *& male laxus In pede calceus hæret*, Saty. III. lib. 1. quo loco tamen aduerbium malè, cohærere debet cum verbo *hæret*, vt dicemus suo loco.

IN MERCVRIVM.
Ode 10.

MERCVRI facunde, nepos Atlātis,
Qui feros cultus hominum recentū
Voce formasti catus, & decoræ
More palæstræ:

Te

A *Te canam magni Iouis, & deorum*
Nuntium, curuæq; lyræ parentem,
Callidum, quicquid placuit, iocoso
Condere furto.
Te, boues olim nisi reddidisses
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetra
Risit Apollo.
Quin & Atridas duce te superbos
Ilio diues Priamus relicto,
Thessalósque igneis, & iniqua Troiæ
Castra fefellit.
Tu pias lætis animas reponis
Sedibus: virgáque leuem coërces
Aurea turbam, superis deorum
Gratus, & imis.

B

MERCVRI FACVNDE] meritò *facunde*. Est enim orationis Deus. Et Hermes dicitur à Græcis, ἀπὸ τῆς ἑρμηνείας, id est, ab elocutione, quo animi sensum eloquimur, interpretamur, exprimimus. Profert autem hunc locum Seruius ad illum Virgil. Æneid. 4. *Omnia Mercurio similis, vocémque, &c.*

NEPOS ATLANTIS] Maia Atlantis filia, Mercurij mater ex Ioue. vulgatissimum illud præterea de Atlante cælum, totamque hanc mundi fabricā humeris sustinente. qua de re Homer. ὀδυσσ. α. Ἄτλαντος θυγάτηρ ὀλοόφρονος, ὅς τε θαλάσσης Πάσης βένθεα οἶδεν, ἔχει δέ τε κίονας αὐτὸς Μακράς, αἳ γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχουσι. Plato in Phædone extremo eos reprebēdit, qui alium Atlantem mente diuina robustiorem ac valentiorem, magísque immortalem se reperturos existimant. hæc Plato: ἀλλ' ἡγοῦνται τούτου ἄν ποτε Ἄτλαντα ἰσχυρότερον, καὶ ἀθανατώτερον, καὶ μᾶλλον ἅπαντα συνέχοντα ἐξευρεῖν. M. Tullius poëtarum fabulas, & famam secutus in oratione pro Sextio, Pi-

C sonem falsè insectans, dicit in eius oculo tantam inesse grauitatem, tantam frontis cōtractionem, vt illo supercilio resp. seu annus ille, quo consulatum gerebat, tanquam Atlante cælum, niti videatur. Dionys. Halicarnass. Ῥωμαϊκ. ἀρχαιολ. α. Atlantem primum Arcadiæ Regem fuisse scribit. ᾤκει δὲ (inquit) περὶ τὸ λεγόμενον καυκάσιον ὄρος. Iterum M. Tullius Tuscul. v. ait Atlantem cælum sustinere ideò traditum esse, quòd rerum cælestium diuina cognitio nomen eius ad errorem fabulæ traduxisset. Ad hunc locum pertinent hi Virg. versus li. 8. Æn. de Euandro, quos mihi indicauit vir doctiss. Germ. Valēs. *Vobis Mercurius pater est, quem candida Maia Cyllene gelido Conceptum vertice fudit: Et Maiam (auditis si quicquam credimus) Atlas, idem Atlas generat, cæli qui sidera torquet.*

QVI FEROS CVLTVS.] M. Tullius lib. 1. de inuentione, & 1. de oratore ad Quinct. fratrem, scribit, nullam aliam vim, quàm sermonē,

D & eloquentiam, aut dispersos homines vnum in locum congregare, atque à fera, agrestique vita ad hunc humanum cultum, ciuilémque viuendi morem deducere: aut iam constitutis ciuitatib', leges, iudicia, iura describere potuisse. Idem tamen in Sextiana, hominum à feritate ad iustitiā atque mansuetudinem, traductionem, prudentiæ, consilióque paucorum assignat. Verùm cùm prudentia sine oratione in se ipsa vertatur, vt idem scribit alibi, neque ad alios vim suam explicare possit: intelligendum est, primorum illorum hominum consilium, cum sermone & facundia coniunctum perfecisse, vt feritas illa è vita hominum tolleretur. Cùm igitur oratione & eloquentia plurimùm exculta sit hominum vita, iisq; rebus maximè homines à feris differant, non immeritò Mercurio, qui propterea quòd in eo præcipua vis eloquentiæ fuerit, Deorum interpres esse fingitur, hunc mansuetiorem, & ciuilem vitæ cultum vult Horatius acceptum referri. in epistola autem ad Pisun. de arte poet. à poëtis & musicis hæc tanta beneficia ad homines vult esse profecta. Non absurdum fortasse fuerit huc ascribere quod mihi indicauit Germ. Valens, se-

E niores Mercurios ita fingi à veteribus esse solitos, sine manibus & pedibus membris virilibus arrectis, cùm significarent, senes à ceteris muneribus, quæ corpore obeuntur, immuneis, eloquentia & prudentia, & consilio reip. prodesse, & ciuitatis commoda amplificare debere. Refert Plutarch. lib. ἰσ'. εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον. Verba Plutarchi sunt hæc in extr. si quis fortè desideret: Διὸ καὶ τοὺς ἑρμᾶς τοὺς πρεσβυτέρους, ἄχειρας μὲν καὶ ἄποδας, ἐντεταμένους δὲ τοῖς μορίοις δημιουργοῦσιν, αἰνιττόμενοι τῶν γερόντων ἐλάχιστα δεῖσθαι διὰ τοῦ σώματος ἐνεργουμένων, ἐὰν τὸν λόγον ἐνεργὸν ὡς προσήκει καὶ γόνιμον ἔχωσι.

FEROS CVLTVS] viuendi morem ferum, immanem, nullaque humanitate politum.

VOCE FORMASTI] oratione & eloquentia, vnde λόγιος dictus: seu (si quis malit) musica conformauisti, atque expoliuisti. sic vtitur hoc verbo lib. 3. Ode XXII. *Et teneræ nimis Mentes asperioribus Formandæ studijs*. & in epistola ad Pison. *Format enim natura prius nos intus ad omnem Fortunarum habitum, iuuat, aut impellit ad irā, &c.*

F & ibid. *Vnde parentur opes, quid alat, formétq; poëtam.* & epist. ad August. *Mox etiam pectus præceptis format amicis.* Saty. IIII. lib. 1. *sic me Formabat puerum dictis.* pro eodem vsurpatur verbum fingere. vt Od. VI. lib. 3. *Et fingitur artubus Iam nunc, & incestos amores De tenero meditatur vngui.*

CATVS] id est, sollers, callidus, consideratus, acutus. quo nomine Ælius sextus appellatus est, vt declarat versus Ennij, qui extat apud M. Tull. lib. 1. Tuscul. *Egregie cordatus homo Catus Ælius Sextus.* Idem de legib. 1. *Quis igitur prudentem, & (vt ita dicam) catum non ex ipsius habitu, sed ex aliqua vi externa iudicet?* Vtitur & noster Horat. Od. XII. lib. 3. *Catus idem per apertum fugientes Agitato grege ceruos iaculari.* & li. 2. epist. ad Iul. Florum. *Post hæc ille catus, quātumuis rusticus, ibit, &c.* Plaut. Mostell. *Hercle mihi cauendum est: nimis orator cluet catus.* idem in Menæchmis, *sic*

A *decet dari facetè verba custodi catè.* Terent. Andria: *Nescio quis senex modò venit: ellum: confidens, catus.* Ennius: *Iam cata signa fera sonitum dare voce parabant.* quem versum producit Varro lib. 6. de lingua Latina, & interpretatur *cata*, acuta, aitq; verbum esse Sabinum: eò Catum Ælium Sextum esse nominatum: non (vt aiunt) sapientem, sed acutum: & cata dicta, accipienda pro acutis.

ET DECORE MORE PALÆSTRÆ.] feram, & agrestem hominum vitam expoliuisti, non voce solùm, & oratione: verùm etiam palæstra, eáque decora, venusta, & artificiosa. itaque ἀγώνιος etiam dicitur.

DEORVM NVNTIVM] expressit Homericum epithetum, διάκτορος, seu διάκτορα, & κήρυκα. nuntius autem hoc loco significat eum, qui nuntiat. sic Od. 7. lib. 3. *Atqui sollicita nuntius hospita Suspirare Chloën, &c.* & Od. 3. li. 4. *Kartagini iam non ego nuntios Mittam superbos.* quanquam potest dici illo loco pro rebus, quæ nuntiantur, poni. Cicero in orat. pro Murena, *repente eò accedat ipse nuntius suæ calamitatis.* Idem in Vatinium. B *adeóne tibi misera & prostrata resp. visa est, vt nō nuntios pacis ac belli, non curatores, non interpretes, nō bellici consilij auctores, non ministros muneris prouincialis senatus more maiorum deligere posset?* Lucret. lib. 4. *Refrigescit n. cunctādo plaga per auras, Nec calida ad sensus decurrit nūtia rerum.* sic enim legendum, non decurrunt. nuntia autem nomen est tanquā adiectiuum, vt Grammatici appellant, quemadmodum in duobus subsequentibus exemplis ex eod. auctore, eod. lib. *Conueniunt simulacra foris è corpore quoque Nuntia præclari vultus, pulcrique coloris: Qui ciet irritans loca turgida semine multo.* *Nuntia præclari vultus*, id est, quæ nuntiant & perferunt vultum præclarum. Idem. li. 6. *Nec de corpore quæ sancto simulacra feruntur, In menteis hominum diuinæ nuntia formæ, Suscipere hæc animi tranquilla pace valebis.* falluntur igitur qui ex his locis, & ex Tibulli versibus, quos mox proferam, ostendere conantur, nuntium in neutro genere vsitatum esse pro re, quæ nuntiatur. sic Tibull. eleg. 1. lib. 2. *Euentura precor: viden vt felicibus extis Si-* C *gnificet placidos nuntia fibra Deos?* Idem eleg. IIII. lib. 3. *Diui vera monent ventura nuntia sortis: Vera monent Tuscis exta probata viris.* quorum verborum ordo est, exta nuntia sortis futuræ vera monent. sic Virgil. lib. 4. Æn. de fama. *Tam ficti, prauique tenax, quàm nuntia veri.* Idem 6. *Infelix Dido: verus mihi nuntius ergo Venerat extinctam.* quanquam in hoc postremo exemplo nuntius accipi potest pro re nuntiata. Propert. eleg. IIII. lib. 3. *Omnis enim debet sine vano nuntius esse, Maiorémque metu debet habere fidem.* Vsurpatur præterea pro re nuntiata in eodem genere, non in neutro: cuius rei extant exempla similiter apud probatos linguæ Latinæ auctores. Virgil. Æneid. IX. *Turbantique viros perfertur nuntius, hostem Feruere cadenona.* Cæsar lib. 1. de bello ciuili: *Multi ex Italia ad Cn. Pompeiū proficiscebantur, alij vt principes talem nuntium attulisse, alij ne euentum belli exspectasse, aut ex omnibus nouissimi venisse viderentur.* M. Tull. pro Corn. Balbo. *nolite per Deos immortales, iudices, hunc illi acerbum nuntium velle deferri.* D Idem ad Att. lib. 3. *Me & tua littera, & quidam boni nuntij, non optimis tamen auctoribus. & exspectatio vestrarum litterarum, & quod tibi ita placuerat, adhuc Thessalonicæ tenebant.* ibid. de Q. Fratre: *nuntij nobis tristes, nec varij venerant.* & Catull. ad Verann. *Venisti? ò mihi nuntij beati.* Idem de Arrio. *Cum subitò affertur nuntius horribilis.*

CALLIDVM QVICQVID PLACVIT, IOCOSO CONDERE] callidum condere, genus est loquendi à Græcis sumtum: de quo dicemus ad Oden oct. lib. 4. de huiusmodi autem Mercurij ingenio hæc tradunt Græci. Iupiter Maiæ vnius Atlantidum amore captus Iunone insciente cum illa concubuit. ea hoc concubitu grauida facta, Mercurium in Cyllene Arcadiæ monte peperit, incredibili furandi studio deditum, non aliam (vt aiunt illi) ob causam, quàm quòd Iupiter concubitum illum vxori suæ furatus sit: quasi verò omnes Iouis amores, & concubitus non sint furtiui, & clandestini. Verùm, vt redeā ad Græcorū fabulas, eo ingenio natus Mercurius, & (quod E hic ei laudi ascribit Horatius) boues Apollinis furto auertit, eidémq; malum minanti etiam arcum subduxit, & cum Maia mater cum sororibus suis lauaret, omnium vesteis clam sustulit, ita vt illæ nudæ relictæ, quò se verterent, non haberent. sed Homeri & Pindari interpretes tradunt, Mercurium pro bobus Apollini subreptis lyram ei reposuisse. Itaque χέλυν chelyn, dictam esse λύραν, quasi λύτραν, quòd ea se redemerit. Iccircò Horatius Ode XXI. huius libri Apollinis humerum fraterna lyra insignem dicit. Mercurius enim & Apollo fratres sunt ὁμοπάτριοι.

VIDVVS PHARETRA RISIT APOLLO.] id est, dum te voce territat, tibique malum minatur Apollo, nisi boues redderes: sentit continuò te sibi pharetram quoque furtim ademisse. Quibus rebus cognitis, ridendum sibi, non te grauiore aliqua pœna dignum esse existimauit. Hanc fabulam sic depingit Philostratus εἰκόνων lib. 1. Ἔτ' αὐτῶν ἀντιλεγόντων ἀλλήλοις, ὁ Ἑρμῆς ἕστηκε κατόπιν τοῦ Ἀπόλλωνος· καὶ κούφως ἐπιπηδήσας τοῖς μεταφρένοις, ἀψοφητὶ λύει τὰ τόξα, καὶ συλῶν μὲν διέλαθεν· οὐ μὴν ἠγνοήθη σεσυληκώς. F ἐνταῦθα ἡ σοφία τοῦ ζωγράφου. Διαχεῖ γὰρ τὸν Ἀπόλλωνα, καὶ ποιεῖ χαίροντα. μεμέτρηται δὲ ὁ γέλως, οἷος ἐφιζάνειν τῷ προσώπῳ θυμὸν ἐκνικώσης ἡδονῆς. id est, Cùm adhuc inter se verbis concertarent Maia & Apollo, quis apud eum quæstus erat, Mercurium boues eas, quib[us] maximè delectabatur, sibi per dolum amouisse, atque abegisse, & in speluncam quandam deiecisse: Mercurius stans à tergo Apollinis, cùm admodum leuiter in eius humeros insilijsset, sine vllo strepitu arcum & pharetram solutam ei ita ademit, vt ille non animaduerteret, neque sentiret. Neque tamen postea dubitauit Apollo quin ille arcum sibi & pharetram sustulisset. Atque hîc elucet pictoris artificium. Risu enim diffundit Apollinem, eúmque efficit gaudentem. moderatus autem risus est, & eiusmodi duntaxat, vt eius vestigia in vultu insideant, iracundiam voluptate superante.

VIDVVS PHARETRA] spoliatus pharetra.

A tra. hoc nomine vtitur M. Tull. in iis, quæ de Æschylo vertit II. Tuſcul. *ſic me ipſe viduus peſteis excipio anxias.* Virg. in Ciri *Cogor adire lacus viduos a lumine Phœbi.* Immeritò autem reprehendit hîc Horatium Seruius, quaſi minus propriè locutum, ad illum Virg. verſum 8. Æn. *multis viduaſſet ciuibus vrbem.* his verbis: Propriè *viduaſſet*. quia vrbe eſt generis fœminei. Horatius autem abuſiuè, & ſatis incongruè in maſculino poſuit, cum dixit, *viduus pharetra.* Sed reſponderim Seruio, non eſſe verum, viduare locum habere tantum in fœminis. Nam viduare, eſt priuare, ſpoliare, aut ſeparare, & diſiungere. Itaque idem Horatius iterum dixit Ode 9. lib. 2. *Et foliis viduantur Orni.*

QVIN ET ATRIDAS] hæc ſunt petita ex ἰλιάδ. ω. vbi Homerus Mercurium inducit adoleſcentis nunc primùm pubeſcentis induta perſona, Priamo ſeſe ducem præbentem, ad Achillis naueis per media Græcorum caſtra eunti, & Hectoris corpus ſepeliendi cauſa ab Achille redimere cogitanti.

THESSALÓSQVE IGNEIS] vigilias Theſſalicas, quæ agebãtur in caſtris, & nauibus Achillis.

B INIQVA] inimica, infeſta. Quòd autem quidam libri manu ſcr. habent *inimica*, id natum eſt ex gloſſa.

FEFELLIT] ἔλαθε, id eſt, latuit: quod perinde eſt, ac ſi diceret, ita per media Græcorum caſtra ad Achillis naueis peruénit, vt à nemine cognitus, ac ne viſus quidem fuerit. atque eo ipſo verbo vtitur Homerus: apud quem ſic Achilles, Καὶ δέ σε γιγνώσκω Πρίαμε φρεσὶν, οὐδέ με λήθεις, Ὅττι θεῶν τίς σ' ἦγε θοὰς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν. οὐ γάρ κεν τλαίη βροτὸς ἐλθέμεν, οὐδὲ μάλ' ἡβῶν, Ἐς στρατόν. οὐδὲ γὰρ ἂν φυλάκους λάθοι, οὐδέ κ' ὀχῆας Ῥεῖα μετοχλίσσειε θυράων ἡμετεράων, id eſt, Et te animo cognoſco, Priame, neque me fallis, te à deorum aliquo ad celereis Græcorum naueis deductum eſſe. Non enim auſit quiſquam mortalis venire, ne valde iuuenis quidem, in exercitum Græcorum. neque enim cuſtodes latêre poſſit, neque repagula & ſeras forium noſtratum facilè conuellere, aut transmouere queat. Sed verbum fallere, apud Horatium pro Græco λανθάνειν, quod eſt latêre, vſurpari, id exemplis oſtendere libet.

C Od. XI. lib. 3. *Et ſceleſtas Falle ſorores.* & Od. XIIII. eiuſd. *Spartacum ſi qua potuit vagantem Fallere teſta.* & Od. XVI. *Et ſegetis certa fides mea Fulgentem imperio fertilis Africa Fallit ſorte beatior.* quem locum ſuo loco explicabo. & Od. IIII. lib. 4. *quos opimus Fallere & effugere eſt triumphus.* epiſt. ad Loll. lib. I. *An ſecretum iter, & fallentis ſemita vitæ.* & epiſt. ad Quinctium. *Sit ſpes fallendi, miſcebis ſacra profanis.* ibid. *Da mihi fallere, da iuſtum, ſanctúmq; videri.* & epiſt ad Scæuam. *Nec vixit malè, qui natus moriénsque fefellit.* Idem epiſt. ad Iulium Florum, lib. 2. *Dum mea delectent, mala me, vel denique fallant.* epiſt. ad Piſon. de arte poetica: *Numquam te fallant animi ſub vulpe latentes.* & Od. XV. epod. *Nec te Pythagoræ fallant arcana renati.* & Od. III. eiuſd. lib. *Num viperinus his cruor Incoctus herbis me fefellit?* Vſurpant pro eodem & alij ſcriptóres, vt Lucret. lib. 4. *Nec Veneres noſtras hoc fallit.* Idem lib. 5. *Et ſi fallit enim Diuûm genus, humanúmq;, Perpetuò tamen id fore clam diffidere debet.* Et Virg. lib. 4. Æneid. *Nec me adeo fallit veritam te mœnia noſtra Suſpectas habuiſſe domos Karthaginis altæ.* Terent. heautont. *num me fefellit hoſce id ſtruere?* Cicer. pro Flacco: *multa nos fefellerunt.* Idem lib. 9. epiſt. ad Attic. *etiã illum ipſum, quem ſequimur, multa fefellerunt.* Tit. Liuius lib. 31. *non fefellit Achæos, quò ſpectaſſet tam benigna pollicitatio.* piget ex alijs exempla colligere. D

TV PIAS LÆTIS ANIMAS] Iccirco πομπαῖος, & ψυχοπομπὸς dicitur à Græcis.

VIRGAQVE LEVEM] Videtur exprimere voluiſſe Græcam vocem χρυσόῤῥαπις. ſic enim dictus eſt à Græcis Mercurius, ab aurea virga, quam tenet, vt diximus ad Odam XXI. huius libri. de hac virga ſic Homer. ἰλιάδ. ω. Εἵλετο δὲ ῥάβδον, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει. Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει quem Virgil. imitatus eſt lib. 4. Æneid. *Tum virgam capit, hac animas ille euocat Orco, &c.* ὀδυσσ. ω. autem hac eadem virga animas deducit ad inferos. Τῇ ῥ' ἄγε κινήσας, αἱ δὲ τρίζουσαι ἕποντο. & ibid. Ἀγχίμολον δὲ σφ' ἦλθε διάκτορος Ἀργειφόντης Ψυχὰς μνηστήρων κατάγων Ὀδυσῆος δαμέντων. vnde ψυχοπομπὸς à Græcis appellatus eſt, vt paullo antè dixi. huc pertinet illud Od. 24. eiuſd. lib. *Non vanæ redeat ſanguis imagini, Quam virga ſemel horrida Nigro compulerit Mercurius gregi.* hanc Virgam κηρυκεῖον appellant Græci: Latini caduceum, ſeu caruceum potius, vt docti quidam malunt. E

SVPERIS DEORVM GRATVS ET IMIS] id eſt, Diis & ſuperis & inferis gratus. notum prouerbium κοινὸς Ἑρμῆς. i. communis Mercurius: quamquam huius prouerbij vſus etiam ad aliud pertinet. ſciendum autem, hoc genus loquendi olêre helleniſmum, vocántq; grammatici patrium caſum diuiſiuum. Deorum alij ſuperi, alij inferi. Iſocrat. τὰ καλὰ τῶν ζώων ſic Plin. *nigra omniũ.*

AD LEVCONOEN. Ode II.

Indulgendum voluptati, omiſſa futurorum cura. F

TV ne quæſieris ſcire, (nefas) quem mihi, quem tibi
Finem Dij dederint, Leuconoë: nec Babylonios
Tentaris numeros, vt melius, quicquid erit, pati:
Seu plureis hiemes, ſeu tribuit Iupiter vltimam:
Quæ nunc oppoſitis debilitat pumicibus mare

Tyrrhe-

A *Tyrrhenum: sapias: vina liques: & spatio breui*
Spem longam reseces. dum loquimur, fugerit inuida
Ætas. carpe diem, quàm minimùm credula postero.

Tv ne qvæsieris scire, (nefas).] omnes, qui in hunc Poetam scripserunt commentarios, coniunctè legunt, scire nefas: vt Ode xvi. lib. epod. *nefas videre:* & ita, *nefas.* erit hoc loco idem, quod Græci dicũt ἀδύνατον. vt Od. xxiiii. *Durum, sed leuius fit patientia, Quicquid corrigere est nefas.* quo modo etiam à M. Tull. vsurpatur in Timæo. *Atque illum quidem quasi parentem huius vniuersitatis inuenire difficile, & cum iam inueneris, indicare in vulgus, nefas.* Platonis verba, quæ ioterpretatur eo loco M. Tullius, sunt hæc: τὸν μὲν οὖν ποιητὴν, καὶ πατέρα τοῦδε τοῦ παντὸς εὑρεῖν τε ἔργον, καὶ εὑρόντα εἰς πάντας ἀδύνατον λέγειν. eadem ratio
B ne videtur Od. IIII. lib. 4. fas pro eo, quod δυνατὸν dicunt illi, posuisse. *Nec scire fas est omnia.* quãuis sciam aliter accipi posse, vt dicemus suo loco. sic ergo hic locus explicandus est, si hoc modo distinguamus, scire nefas. sed quid vetat, quo minus ita legamus? *Tu ne quæsieris scire (nefas) quem mihi, &c.* vt hoc, scire, cum verbo *quæsieris* coniungatur, & *nefas,* separatim legatur. Nam nemo, opinor, negabit, æque Latinè dici posse, qoæro scire, vt quæro doceri: quo vsus est Virgil. lib. 6. Æneid. *ne quære doceri, Quam pœnam, aut quæ forma viros, fortunáue mersit.* & M. Tull. lib. 3. de fioib. *Egóne, quæris (inquit) scire, quid sentiam?* & hic idem Horat. Ode xxvii. lib. 3. *spetiosa quæro Pascere tigreis.* & epist. ad Mæcen lib. 1. *quæris Mæcenas iterum antiquo me includere ludo.* & Ode i. li. 4. *Si torrere iecur quæris idoneum.* & Od. xxiiii. lib. 3. *Si quæret pater vrbium Subscribi statuis.* & Od. xvi. huius libri. *nunc ego mitibus Mutare quæro tristia.* Iam quòd ad genus carminis attioet, tale est illud
C Alcæi, apud Athen. lib. 10. Τέγγε πνεύμονας οἴνῳ· τὸ γὰρ ἄστρον περιτέλλεται. & Catulli. *Alphene immemor, atque vnanimis false sodalibus.* Extat autem similis sententia Oda xxix. lib. 3. *Prudens futuri temporis exitum Caliginosa nocte premit Deus, &c.*

Nec Babylonios Tent. nvm.] M. Tullius de Babylonijs lib. de diuin. 2. quædam scribit, quæ videntur ad bunc locum pertinere, his verbis: *Nam quòd aiunt quadringenta, & septuaginta millia annorum in periclitandis, experiendisque pueris, quicunque essent nati, Babylonios posuisse, fallunt, &c.* eadémq; reperiũtur lib. 1. *Contemnamus etiam (inquit) Babylonios, qui ex Caucaso cali signa seruantes, numeris, & motibus stellarum cursus persequuntur, &c.* buc pertinent hi Lucretij versus ex lib. v. *Vt Babylonica Chaldæam doctrina refutans, Astrologorum artem contrà conuincere tendit.*

Vt melivs qvicqvid erit] merus est bellenismus ὅτι, vel ὡς πᾶν τὸ συμβησόμενον βέλτιον φέρειν, id est, vt fortius, aut facilius, quicquid accidet, feras. neque veró qnicquam subaudiendum D est. sic enim loquuntur Græci, ὡς φέρειν, id est, vt pati. & ita Linacer & Erasmus. At Muretus legit cum interrogatione. Vt melius quicquid erit pati? id est, quàm meli⁹ est pati, quicquid euenerit? quam explicationem non improbo: puto tamen sic poti⁹ posse explicari, nec Babylonios tentaris numeros ὡς βέλτιον ὄν, id est, tãquam melius quiddã sit, pati quicquid acciderit, quàm futura præscire velle. solet enim ita loqui Horat vt Saty. vii. li. 2. *Et leporum auulsos, vt multo suauius, armos.* Atque hanc explicationem cùm bic legisset Adr. Turnebus, probatam in aduersaria sua retulit.

Sav plvreis hiemes] videtur *biemis* nomen hoc loco non simpliciter, nec vno modo pooi, sed duobus. Nam biemem nisi fallor, bic intelligere debemus anni tempus, id est, btumam: vt pars anni totum annum significet: & plureis hiemes, plureis annos: vt Ode. xv. buius lib. *Post certas biemes vret Achaicus Ignis Iliacas domos.* sic Virg. 10 Tity. *Post aliquos mea regna videns mirabor aristas.* ted quæ sequuntur deinceps, seruata eadem significatione constare non possunt. Nam hæc verba, *Quæ nunc oppositis debilitat pumicibus* E *mare,* proculdubio ita intelligi non possunt, vt dicamus annum, qui nunc debilitat, &c. sed biemem, id est, Χειμῶνα vndam, fluctum, tempestatem, quibus mare debilitatur, ac frangitur saxis oppositis. vt apud Pindar. ἰσθμ. ᾠδ. ἑπτ.' Ἀλλὰ νῦν μοι γαιάοχος εὐδίαν ὄπασσεν ἐκ χειμῶνος: id est, Sed ounc mihi Neptunus tranquillitatem obtulit ex tempestate, & hieme. Ad hunc locum pertinent illa Ciceronis, quæ sunt in epist. ad Pætum lib. 9. *Quam existimo leuem & imbecillam, ab animo firmo & graui, tanquã fluctũ a saxo frangi oportere.* Sic Lucreti⁹ littus fluctifragum dixit lib. 1. propterea quòd fluct⁹ ad littus illisi, ab eo fraoguntur, & debilitãtur.

Sapias, vina liqves] id est, fac sapias, fac vina liques. vult sapientis esse in rebus serijs, ac seueris non multúm temporis ponere: in vino, epulis, & voluptatibus maximam vitæ partem con sumere, vt sup. *sic tu sapiens finire memento Tristitiam, vitaq; labores.* Priscianus lib. 18. hunc locum F producit, & *sapias* vult esse positum, pro *si sapias.* potest tamen ita explicari, vt ego paullo antè ostendi. *vina liquare* autem positum pro, vina promere, & fundere, potare: vel referendum ad veterum delicias, qui sacculis, & colis vinarijs vina percolabant, & liquabant, vt essent liquidiora. quam explicationem probat Muretus.

Et spatio brevi, &c. quanto breuius est nostræ vitæ spatinm, tanto mious loogæ nostræ spes esse debent. Suor autem eius spes longæ, exempli causa, qui iucundè viuendi consilium in annum decimum differat, cùm sit fortasse postridiè, immò verò eo ipso die moriturus. quod vetat epist. ad Bullatinm lib. 1. *Tu quamcumque Deus tibi fortunauerit boram, Grata sume manu, nec dulcia differ in annum.* simile est huic loco is, qui est sup. Od. iiii. *O beate Sexti, Vita summa breuis spem nos vetat inchoare longam.*

Dvm loqvimvr, fvgerit] Suadet item Theogois, vt animum conuiuijs & epulis

A lis oblectemus, quia pubertas celeriter, & cogitationis in morem, prætereat, equorum cursum, ac celeritatem superans. Ἡμεῖς δ' ἐν θαλίῃσι φίλον καταθώμεθα θυμόν, Ὄφρ' ἔτι τερπωλῆς ἔργ' ἐρατεινὰ φέρῃ. Αἶψα γὰρ, ὥστε νόημα, παρέρχεται ἀγλαὸς ἥβη, Οὐδ' ἵππων ὁρμὴ γίνεται ὠκυτέρη.

CARPE DIEM] tralatio aptissima vel à fructibus & floribus carpendis, vel à lanificio. Quéadmodum igitur ij, qui vel flores, vel lanam carpunt, paulatim carpunt: sic debent homines hodiernæ vitæ munere ac beneficio vti frui, non spe & cogitatione quidem multos annos præcipere, occasionem autem & facultatem iucundè viuendi oblatam negligere ac prætermittere, aut in longum tempus differre. liber autem mihi huius verbi vsum aliquot maximè huius poetæ, secundo loco aliorum exemplis ostendere. Ode XXVII. lib. 3. *meliúsne fluctus Ire per longos fuit, an recenteis Carpere flores?* & ibid. *nisi herile mauis Carpere pensum.* Od. IX. lib. 4. *Tótve tuos patiar labores Impunè Lolli carpere liuidas Obliuiones.* Saty. VI. lib. 2. *Carpe viam (mihi crede) comes.* & Saty. V. lib. 1. *Inde Rubos fessi peruenimus, vt pote longum Carpentes iter.* Od. II. lib. 4. *ego apis Matinæ More, modóque Grata carpentis thyma, &c.* Plaut⁹ in Menæch. *Inter ancillas sedere iubeas, lanam carpere.* Catull. ad Manl. *Illa mihi sedes, illic mihi carpitur ætas*, id est, sensim senesco. Virg. Georgic. IIII. *tenuémq; magis, magis aëra carpunt*, id est, paulatim hauriunt. Idem IIII. Æn. *Solâne perpetua mœrens carpêre iuuenta?* id est, paulatim senesces, minuêris, tabesces, liquesces? Georg. III. *Iniusto sub fasce viam cùm carpit.* Idem ibidē, *& acri carpere prata fuga, Fluuiósque innare recenteis.* M. Tullius pro Cluentio: *Vt nō animaduertas in omneis, sed carpas, vt velis, & paucos ex multis ad ignominiam sortiare?* carpere agmen apud Iulium Cæs. lib. 1. de bello ciuili. *Relinquebatur Cæsari nihil, nisi vti agmen aduersariorum malè haberet, & carperet.* & ita Liuius multis locis.

QVAM MINIMVM CRED. POST.] quàm maximè diffidens diei, seu tempori futuro.

G

AD AVGVSTVM.
Ode 12.

Dijs, heroibus, virísque aliquot claris laudatis, postremò commendat Augustum.

Qvem virū, aut heroa lyra, vel acri
Tibia, sumes celebrare Clio?
Quem deum? cuius recinet iocosa
Nomen imago,
Aut in vmbrosis Heliconis oris,
Aut super Pindo gelidóve in Hæmo?
Vnde vocalem temerè insecutæ
Orphea siluæ,
Arte materna rapidos morantem D
Fluminum lapsus celeréisque ventos,
Blandum & auritas fidibus canoris
Ducere quercus.
Quid prius dicam solitis parentis
Laudibus: qui res hominum, ac deorum:
Qui mare, & terras, varijsq; mundum
Temperat horis?
Vnde nil maius generatur ipso:
Nec viget quicquam simile, aut secundū:
Proximos illi tamen occupauit
Pallas honores.
Prælijs audax neque te silebo
Liber, & sæuis inimica virgo
Belluis: nec te metuende certa
Phœbe sagitta.
Dicam & Alciden, puerósque Ledæ, E
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem: quorum simul alba nautis
Stella refulsit:
Defluit saxis agitatus humor:
Cóncidunt venti, fugiúntque nubes:
Et minax (quòd sic voluêre) ponto
Vnda recumbit.
Romulum post hos prius, an quietum
Pompili regnum memorem, an superbos
Tarquini fasceis, dubito, an Catonis
Nobile lethum.
Regulum, & Scauros, animæq; magnæ
Prodigum Paullum superante Pœno,
Gratus insigni referam camœna, F
Fabriciúmque:
Hunc, & incomtis Curium capillis
Vtilem bello tulit, & Camillum
Sæua paupertas, & auitus apto
Cum lare fundus.
Crescit, occulto velut arbor æuo,
Fama Marcelli: micat inter omneis
Iulium sidus, velut inter igneis
Luna minores.
Gentis humanæ pater, atque custos
Orte Saturno, tibi cura magni
Cæsaris fatis data: tu secundo
Cæsare regnes.

Ille,

A *Ille, seu Parthos Latio imminenteis*
Egerit iusto domitos triumpho:
Siue subiectos Orientis oræ
Seras, & Indos:
Te minor latum reget æquus orbem:
Tu graui curru quaties Olympum:
Tu parum castis inimica mittes
Fulmina lucis.

QVEM VIRVM, AVT HEROA] videntur hæc ex Pindaro expressa ᾠδ. β. ὀλυμπ. Ἀναξιφόρμιγγες ὕμνοι, τίνα θεὸν, τίν' ἥρωα, τίνα δ' ἄνδρα κελαδήσομεν? quod quidem & Muretus nuper, & alij iam pridem annotarunt. Iam quòd vel lyra, vel tybia vult homines, aut heroas laudare posse, Pind. item vtramque complectitur ᾠδ. δ. ἰσθμ. Κλέοντες δ' ἔντι φορμίγγεσσιν, ἐν αὐλῶν τε παμφώνοις ὁμοκλαῖς μυρίον χρόνον.

ACRI] sonora, acriorem sonitum edente, quàm lyra.

SVMES CELEBRARE] id est, suscipies celebrandum, vel vt celebres: quo de genere dicemus
B ad Od. XXIII huius lib. *sumes* autem multo plures habent libri veteres, quàm *sumis*.

CVIVS RECINET IOCOSA, &c.] imago vocis & cantionis tuæ. *sumes*, *& recinet* excudendum curaui, secutus cod. Vrs. & Tornes. Est autem ἠχὼ (vt Aristot. scribit in problem. τμημ. λβ.) ἀφὴ φωνῆς τῆς πεσούσης λεγούσης. Id est, echo tactio est nouissimæ, seu postremæ vocis desinentis. Virgil. Georg. 4. *aut vbi concaua pulsu Saxa sonant, vocisque offensa resultat imago*. poeta noster Od. XX. huius lib. *vt iocosa Redderet laudes tibi Vaticani Montis imago*. De ratione Echus seu Echonis lege pulcherrimos Lucretij versus lib. 4. &, si vacas, quæ in eos annotauimus.

AVT IN VMBROSIS HELICÔNIS] de Helicône sic Strabo lib. 9. ὁ δ' Ἑλικὼν συνεχής ἐστι τῇ Φωκίδι ἐκ τῶν πρὸς Ἄρκτον αὐτῆς μερῶν. id est, Helicô Phocidi est continens, seu continuus quibus ex partibus Septentrionem spectat. commemorat Hor.
C & in epist. ad Pison. *Excludit sanos Helicone poetas Democritus*. & in epist. ad Augustum lib. 2. *Vt studio maiore petant Helicona virentem*.

PINDO] Pindus, mons Arcadiæ, & fluuius. Alij autem volunt, Perrhebœæ montem esse mari propinquum: Interpres Theocriti Thessaliæ fluuium. sed hoc loco montis nomen est.

HÆMO] Hæmus & Rhodope montes sunt Thraciæ, sacris liberi patris & mænadum cœtu, Orpheo primũ initiante, celebrati, ac nobilitati.

VNDE VOCAL. TEMERE INSEC.] Quid illa de Orpheo fabula notius, eum cithara canentem etiam arbores secutas esse? quam quidem sic interpretatur hic poeta in epistola ad Pisones: *Siluestres homines sacer, interpresque Deorũ Cædibus, & victu fœdo deterruit Orpheus, Dictus ob hoc lenire tigres, &c.* Apollon. lib. 1. Argonaut. Αὐτὰρ τόν γ' ἐνέπουσιν ἀτειρέας οὔρεσι πέτρας Θέλξαι ἀοιδάων ἐνοπῇ, ποταμῶν τε ῥέεθρα. Φηγοὶ δ' ἀγριάδες κείνης ἔτι σήματα μολπῆς Ἀκτῆς Θρηικίης ζώνης ἐπὶ τηλεθόωσαι Ἑξείης στιχόωσιν ἐπήτριμοι. Apud Euripidem Iphigenia negat sibi D Orphei eloquentiam datam esse, qua persuadere possit saxis, vt se sequantur: itaq; lacrymas in subsidium adhibituram. Εἰ μὲν τὸν Ὀρφέως εἶχον, ὦ πάτερ, λόγον Πείθειν ἐπᾴδουσ', ὥσθ' ὁμαρτεῖν μοι πέτρας. Κηλεῖν τε τοῖς λόγοισιν οὓς ἐβουλόμην, Ἐνταῦθ' ἂν ἦλθον: νῦν δὲ τἀπ' ἐμοῦ σοφὰ Δάκρυα παρέξω. Philostratus iunior in imaginib. hæc de Orpheo: παρατολμᾷ δέ τι καὶ μεῖζον ὁ ζωγράφος. δένδρα γὰρ ἀνασπάσας τῶν ῥιζῶν, ἀκροατὰς ἄγει ταῦτα τοῦ Ὀρφέως καὶ περιίστησιν αὐτῷ. πίτυς τε οὖν, καὶ κυπάριττος, καὶ κλῆθρος, καὶ αἴγειρος αὕτη, καὶ ὅσα ἄλλα δένδρα συμβαλόντα τοὺς πτόρθους, οἷον χεῖρας, περὶ τὸν Ὀρφέα ἵσταται. id est, audet autem etiam quiddam maius pictor. Nam radicitus euulsis arboribus eas ipsas ad Orpheum ducit auditrices, & circum eum constituit, vt coronæ speciem præbeant. Pinus igitur & cupressus, & alnus, & nigra populus, & omnes aliæ arbores, quotquot sunt, ramos conferentes, veluti manus, Orpheũ circumsistunt. Pausanias Ἠλιακῶν β. narrat, Ægyptiũ quendam sibi dixisse, Amphionem & Orphea magos fuisse, atque iccircò hunc feras & arbores: illum saxa quibusdam vocibus, & carminibus, id est, ἐπῳδαῖς quoquò voluerint, ducere dictos esse. Virg. Georgic. 4. *Mulcentem tigres,* E
& agentem carmine quercus. Propert. lib. 3. *Orphea te tenuisse feras, & concita dicunt Flumina Threicia detinuisse lyra*. De eod. plura libro 3. epigram. Græc. quæ huc ascribere superuacaneum videtur.

TEMERE] ἀπερισκέπτως, αὐτομάτως, sine ratione, sua sponte, & ita mirabiliter: alij passim, vulgò.

INSECVTÆ] sunt, subaud.

FLVMINVM LAPSVS] benè, fluminum lapsus. nam labi dicuntur flumina. epist. 2. lib. 1. *at ille Labitur & labetur in omne volubilis æuum*.

BLANDVM ET AVRITAS] blandum ducere, dictum ab Horatio, vt alibi *sollers ponere*, & *catus iaculari*, quo de genere dicemus ad Od. 8. li. 4.

AVRITAS] tralatio est ab animatis. auritus (inquit Festus) vel à magnis auribus dicitur, vel ab audiendi facultate. Seruius ad illum Virg. locum, Georg. 1. *Auritósque sequi lepores*, profert hũc locum hæc annotãs, *auritos, id est, maiores aures habẽtes. alter Horat. Doctum & auritas fidib. canoris ducere quercus*.

QVID PRIVS DICAM] Cùm M. Ant. F
Muretus hunc locum corruptum esse iudicasset, eum ita putauit emendandum: *Quid prius dicam? solitus parentem Laudibus, qui res hominum, &c.* vt Iouem ipsum parentem nominari intelligamus, quam quidem hominis eruditiss. coniecturam magnopere probo, eique vt ignoscatur, vehementer ab omnibus harum litterarum studiosis peto, qui locum perspicuè corruptum, à libris veteribus destitutus ita restituit, vt eius diuinatio, nisi nobis libri calamo exarati subuenissent, pro vera scriptura haberi possit. Ego autem antè quàm veram scripturam in vno codice Vaticano reperissem, vulgatam sic explicari posse putabam, *Quid prius dicam solitis parentum laudibus?* id est, quàm solitas parentum nostrorum laudes? laudes porrò parentum intelligebam, non eas, quibus afficiendi sint parentes nostri: sed quibus illi Iouem afficere solebant, & quarum argumentum erat

Iupiter,

A Iupiter, & eius laudes. Itaque Iouem parentum laudes eò appellari arbitrabar, quòd veterum carmina magna ex parte è Iouis laudibus constabant: proinde quasi ita diceret Horat. *Quid prius dicam Ioue*, quem primo loco patres nostri canere, & laudare solebant? vel hoc modo, *Quid prius dicam?* scripta hîc interrogationis nota: *solitis parentum laudibus*, id est, quemadmodum parentes nostri Iouem laudare consueuerunt, dicam subaudi, eum, *Qui res hominum ac Deorum, &c.* Quæ iccircò ascripsi, vt si quis forte pertinacius contendet hunc locum non esse corruptum, ei quoque satisfactum sit. Nam ego quidem lectionem ex optimo cod. Vatic. erutam sequor: cuius mihi testes sunt ipse Muretus, & Federicus Brutius bibliothecæ Vaticanæ custos. Eius autem sententia perspicua est: *Quid prius dicam solitis parentis Laudibus?* id est, Quid prius dicam, quàm solitas, & vsitatas parentis, nempe Iouis laudes? *Qui res hominum, ac, &c.* In nonnullis libris legitur, *Qui rex hominum ac Deorum.* quam scripturam equidem non damno: sed alteram sequor, præsertim ab optimis cod. Faër. Vrs. vno Vatican. Tornes. con-
B firmatam.

Qui mare, et terras] huic loco simillimus, ac planè geminus est ille ex lib. 3. Od. IIII. *Qui terram inertem, qui mare temperat Ventosum, & vrbeis, regnáque tristia, &c.* Quidam libri habent, *& terram.*

temperat] moderatur, vel temperatum efficit. vide ann. ad Od. VIII. suprà de hoc verbo.

horis] horas hoc loco quatuor anni parteis dissimileis intellige.

Proximos illi tamen] nihil est Ioui secundum: est tamen ei Pallas proxima, sed longo proxima interuallo. secundum enim intelligitur, quod statim sequitur, & adhęret: proximum verò, etiam quod longè remotum est, dummodò inter duo discreta nihil medium interiectum sit, vt docet Nonius: & annotarat Muretus. sic Virg. lib. 4. Æneid. *Proximus huic, longo sed proximus interuallo.* & M. Tull. in Bruto. *L. Philippus Antonio*
C *proximus accedebat, sed longo interuallo tamen proximus.* Ita autem proximos Phœbi carminibus esse veri simile est, quamtumuis magni poëtæ mortalis versus, cum Phœbi carminibus comparatos. Sic igitur Virgilianus ille Corydō in Melib. de Codro. *Nam proxima Phœbi Versibus ille facit.*

Proeliis audax] nota est omnibus illa Deorum & gigantum pugna, in qua Bacchus interfuisse, cuiusque magna pars fuisse dicitur, vt est in Oda XIX. lib. 2. quo loco plura hac de re dicemus. Notæ sunt prætereà Bacchi de Indis victoriæ, ac triumphi. de quibus Diodorus Siculus lib. 5. & Lucianus in eo lib. qui inscribitur προλαλιά, ἢ Διόνυσος.

Et sævis inimica virgo] Diana venatrix: vt Od. VI. lib. 4. *Deliæ tutela Dea fugaceis Lyncas, & ceruos cohibentis arcu.* Homerus ἰλιάδ. ε. Ἄρτεμις ἰοχέαιρα. quo epitheto vtitur & Pindarus.

certa] quę sēper id ferit, quod petit. sic Catul. ad Manli. *Tempore quo certa Stymphalia monstra sagitta Perculit.*

Puerósque Ledæ] pueros Græcorum D
more dixit. nam παῖς significat filium & puerum. sic Od. XIX. *Semeles puer.* & XII. lib. 3. *Cythereæ puer ales.* & de arte poet. *Nec pueros coram populo Medéa trucidet.* significat autem per Ledæ pueros Castorem & Pollucem. Amborum enim vnam esse matrem Ledam inter poëtas conuenit. Sed iidem Castoris Tyndareum, seu Tyndarum, Pollucis Iouem patrem esse volunt: vt Pindarus Νεμ. ῳδ. ι. apud quem sic Iupiter Polluci, Ἐσσί μοι υἱός· τόνδ' ἔπειτα, πόσις σπέρμα θνατὸν ματρὶ τεᾷ πλάσας ἔσταξ' ἥρως. id est, Tu mihi filius es: istum autem vir heros semen mortale cum matri tuæ admouisset, constituit. Iccircò illum mortalem, hunc immortalem esse natum, vt Iouis filium. Castore autem ab Ida (vt scribit Pausanias Messanicis, cum quo consentit Theocrit. Διοσκύροις) vel, vt alij malunt, à Meleagro, vel, vt nonnulli, à Polynice, interfecto, Pollux, cùm ei liceret esse immortali, maluit cum fratre Castore immortalitatem suam communicare, partémque vicissim mortalis condicionis, quæ illius erat propria, ferre ac subire, quàm solus immortalitate potiri. quod declarat Pindarus in eo carmine, quod suprà proximè E
commemoraui. μεταμειβόμενοι δ' ἐναλλὰξ ἁμέραν τὰν μὲν παρὰ πατρὶ φίλῳ Διὶ νέμονται, τὰν δ' ὑπὸ κεύθεσι γαίας ἐν γυάλοισι Θεράπνας, πότμον ἀμπιπλάντες ὁμοῖον. ἐπεὶ τοῦτον ἢ πάμπαν θεὸς ἔμμεναι, οἰκεῖν τ' οὐρανῷ εἵλετ' αἰῶνα φθιμένου Πολυδεύκης Κάστορος ἐν πολέμῳ. id est, Permutantes autē inter se alternis diem alium quidem apud carū patrem traducūt, aliū sub terrę latebris in Therapnę cauitatib⁹, sortem similē subeūtes. Nam hāc vitam maluit Pollux, fratre Castore in bello mortuo, quam ꝓrsus de⁹ esse, & in cœlo habitare. sic & Hom. ὀδυσσ. λ. Κάστορά θ' ἱππόδαμον, καὶ πὺξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα. Τοὺς ἄμφω ζωοὺς κατέχει φυσίζοος αἶα. Οἳ καὶ νέρθεν γῆς τιμὴν πρὸς Ζηνὸς ἔχοντες Ἄλλοτε μὲν ζώουσ' ἑτερήμεροι, ἄλλοτε δ' αὖτε Τεθνᾶσι, τιμὴν δὲ λελόγχασιν ἶσα θεοῖσι. Dicuntur autem ambo nihilominus Διόσκουροι. & in carmine illo Homerico in Διοσκούρους, perspicuè vterque dicitur esse à Ioue procreatus: Τοὺς ὑπὸ Ταϋγέτου κορυφῇ ὄρεος μεγάλοιο Μιχθεῖσ' ἐν φιλότητι κελαινεφέϊ Κρονίωνι Σωτῆρας τέκε παῖδας ἐπιχθονίων ἀνθρώπων. à quo nihil discrepat Theocritus Διοσκύροις.

Hunc equis, illum] hunc equitem nobilem & victorem, videlicet Castorem: illum pu- F
gilem præstantissimum, nempe Pollucem. sic Saty. I. lib. 2. *Castor gaudet equis, ouo prognatus eodem Pugnis.* & Hom. vt sup. diximus. Κάστορα θ' ἱππόδαμον, καὶ πὺξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα.

Quorum simul alba nautis] id est, simulatque Castoris & Pollucis sidus nautis apparuit. &c. quod amicum appellat Ode X. epod. *Nec sidus atra nocte amicum appareat*, proptereà quòd sit nautis salutare, periculúmque abesse significet. & sup. Od. 3. lucida sidera nominat. *Sic te diua potens Cypri, Sic fratres Helenæ lucida sidera, Ventorúmque regat pater, &c.*

Defl. sax. agitatus hum. &c.] tale est illud Ode VIII. lib. 4. *Clarum Tyndaridæ sidus ab infimis Quassas eripiunt æquoribus rateis.* sic & Hom. vel aliquis alius in carmine illo εἰς Διοσκούρους. Αὐτίκα δ' ἀργαλέων ἀνέμων κατέπαυσαν ἀέλλας,

A Κύματα δ' ἐστόρεσαν λευκῆς ἁλὸς, ἐν πελάγεσσι, Ναύταις σήματα καλὰ πόνου σφίσιν οἱ δὲ ἰδόντες Γήθησαν, παύσαντο δ' ὀϊζυροῖο πόνοιο. quorum versuum hæc ferè sententia est: Statim autem sæuorum ventorum procellas compresserunt, fluctus maris strauerunt, nautis signa læta laboris: illi autem vt viderunt, lætati sunt, & finem metuendi ac laborandi fecerunt. & Pindarus Πυθ. ὠδ. ε. εὐδίαν ὃς μετὰ χειμέριον ὄμβρον τεὰν καταιθύσσει μάκαιραν ἑστίαν. Et Theocr. multo apertius, Διοσκύροις: Ἀλλ' ἔμπης ὑμεῖς γε καὶ ἐκ βυθοῦ ἕλκετε νᾶας Αὐτοῖσιν ναύταισιν ὀιομένοις θανέεσθαι. Αἶψα δ' ἀπολήγοντ' ἄνεμοι, λιπαρὴ δὲ γαλήνα Ἀμπέλαγος· νεφέλαι δὲ διέδραμον ἄλλυδις ἄλλαι. Ἐκ δ' ἄρκτοι τ' ἐφάνησαν, ὄνων τ' ἀνὰ μέσσον ἀμαυρὴ Φάτνη σημαίνουσα τὰ πρὸς πλόον εὔδια πάντα. quorum versuum hæc ferè seotentia est. Attamen vos ex imo maris fundo naueis trahitis vnà cum ipsis nautis iamiam sese jnteritutos putantibus. Siatim autem quiescnnt veoti, optata autem & nitida tranquillitas per totum mare permanat, nubes aliæ aliò dissipantur. vrsæ sese aperiunt, ac patefaciunt, & asinorum præsepe obscurum, significat omnia ad nauigationem esse parata, atque expedita. *Defluit saxis*, pro, *fluit de saxis*, Horatianum: de quo alibi.

B CONCIDVNT VENTI,] tale illud Virgilianum putat esse Germanus Valens, *Sic cunctus pelagi cecidit fragor*. Æneid. 1.

ET MINAX (QVÒD SIC VOLVERE)] sic repeti scriptum in cod. Faerni, Vrsin. & duob. Varic. Donati autem liber habet, quia sic. Torn. nam sic: quæ idem valent.

RECVMBIT] sternitur, exæquatur, sedatur, quiescit, ὑπίζεται, στρώννυται.

ROMVLVM POST HOS PRIVS] qui plura de Romulo & Numa Pompilio scite volet, legat Liuium lib. 1. & Plutarch. in Rom. Verumtamen hæc pauca ex Liuio huc ascribam: *Ita duo deinceps reges alius alia via, ille bello, hic pace ciuitatem auxerunt: Romulus septem & triginta regnauit annos: Numa treis & quadraginta. Tum valida, tum temperata & belli & pacis artibus erat ciuitas.*

C AN SVPERBOS TARQVINI FASCES] id est, an superbum Sext. Tarquinij Imperium. Alij existimant significari Iunium Brutum, quia (inquiunt) Tarquinio exacto, cùm statim L. Tarquinius se consulatu abdicasset, fasces penes vnum Brutum remanserunt. alij, vt Porph. & Acron, Tarqninium Priscum: & superbos fasceis interpretantur magnificos, gloriosos, & præstanteis. sic sup. Od. XI. *Atridas superbos* dixit: & infr. Od. XXXV. *superbos triumphos*. & Od. 4. lib. 2. *pauimentum superbum*. & Virgil. Æneid. 6. *animúmque superbam Vltoris Bruti.*

AN CATONIS NOBILE LETHVM] M. Tull. epist. ad Pap. Pætum, *Ceteri quidem, Pompeius, Lentulus tuus, Scipio, Afranius fœde perierunt: at Cato praeclarè.* Plutarchus scribit, Catonem, cùm audisset, Scipionem, Afranium, Iubam à C. Cæsare deuictos esse, sese Vticæ gladio percussisse, & cùm filij interuentu prohibitus esset, vulnúsque curari cœptum esset, intereà dum curaretur, vulnus obligatum rescidisse, atq; ita animam efflasse. Laudat etiam offic. 1. genus hoc mortis M. Tull. & Hor. Od. 1. lib. 2. *Et cuncta terrarum subacta. Præter atrocem animum Catonis.* D

REGVLVM] de Regulo lege Oden v. lib. 3. & offic. lib. 1. & 3. & orat. in Pisonem. quo loco ita de Regulo: *Nec mihi ille M. Regulus, quem Karthaginienses resectis palpebris illigatum in machina vigilando necauerunt, supplicio videtur affectus, &c.* & pro Sextio: *Tu mihi etiam M. Atilium Regulum commemoras, qui redire ipse Karthaginem sua voluntate ad supplicium, quam fine iis captiuis, à quibus ad senatum missus erat, Romæ manere maluerit.*

SCAVROS] Cùm Scaurorum in primis nobilis & clara virtus in rep. administranda extiterit, tùm singularis fuit M. Scauri grauitas & constantia, qui cùm accusaretur à Q. Vario Hispano, quòd socios ad arma concitasset, ita causam egit suam. *Q. Varius Hispanus M. Scaurum principem senatus arguit socios ad arma concitasse: M. Scaurus princeps senatus negat: testis nemo: vtri vos Quirites credere debetis?* quibus auditis absolutus est. hunc commemorat M. Tull. epist. lib. 1. ad App. cuius principium est *Periucunda*: & lib. 1. de orat. & in Bruto, & orat. pro Fonteio. E

ANIMÆQVE MAGNÆ PRODIGVM PAVLLVM] qui animam, id est, vitam pro rep. profudit. Paullum igitur Æmilium significat, Terentij Varronis collegam: quibus consulibus, ac ducibus maximam cladem ad Cannas accepit ab Annibale populus Rom. eo enim prœlio cæsa sunt XLV. Romanorum millia cum Paullo Consule, & LXXX. senatoribus: XXX. partim consularibus, partim prætoriis, partim ædilitiis. vide Liuium lib. 22. Quòd autem ad *magnam animam* attinet, magnorum virorum magnas animas esse credibile est. Itaque per magnas animas, magnarum animarum, seu magnorum animorum viros intelligere debemus.

FABRICIVMQVE] M. Tull. offic. 3. tradit, perfugam quendam, qui à Pyrrho in castra Fabricij venerat, eique pollicitus erat, si præmium sibi proposuisset, se, vt clam venisset, sic clam in Pyrrhi castra rediturum, & eum veneno necaturum, à Fabricio cum custodia ad Pyrrhum esse remissum. Plutarchus autem in Pyrrho scribit, epistolam à medico ad Fabricium esse missam, in qua promitteret se veneno regem necaturum, si sibi Romani sui facinoris præmium pollicerentur. Fabricium aotem offensum hominis iniustitia, collega in eandem sententiam adducto, ad Pyrrhum literas misisse, quibus eum moneret, vt sibi caueret. Plutarchi verba sunt hæc: Ἧκεν ἀνὴρ εἰς τὸ στρατόπεδον πρὸς Φαβρίκιον ἐπιστολὴν κομίζων, ἣν ἔγραψεν ὁ τοῦ βασιλέως ἰατρὸς ἐπαγγελλόμενος ἀναιρήσειν τὸν Πύρρον, εἰ χάρις αὐτῷ παρ' ἐκείνων ὁμολογηθείη λύσασι τὸν πόλεμον ἀκινδύνως. Ὁ δὲ Φαβρίκιος δυσχεράνας πρὸς τὴν ἀδικίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὸν συνάρχοντα διαθεὶς ὁμοίως, ἔπεμψε γράμματα πρὸς τὸν Πύρρον κατὰ τάχος φυλάττεσθαι τὴν ἐπιβουλὴν κελεύων. hunc eundem Fabricium scribit ibid. Plut. aurum à Pyrrho oblatũ accipere noluisse, & cùm die postero Pyrrhus instiisset elephantũ (quod animalis genus nunquam ille anteà viderat) à Fabricij. F

tergo,

A tergo, aulæo interiecto collocari, deinde aulæo sublato, elephantus ille supra Fabricij caput, immanem, atq; horribilem vocem misisset, dixisse neque herise ab auro esse corruptum, neque hodie à fera exterritum.

HVNC] Fabricium.

AT INCOMTIS CVRIVM] M. Tull. scribit in Catone maiore, Curio ad focum sedenti magnum auri pondus cùm Samnites attulissent, ab eo repudiatos esse. non enim aurum habere præclarum sibi videri dixit, sed eis, qui haberent aurum, imperare. *Incomtis* autem causa laudis posuit, quemadmodum contra turpe habebatur calamistratam comam habere, vt Seruius notat ad illud Virgil. Æn. 12. *crineis Vibratos calido ferro:* ibique hunc locum profert.

CAMILLVM] L. Furius Camillus, cùm ei dies à L. Apuleio tribuno pl. dicta esset, in exsilium sua voluntate abiit: idem Roma à Gallis capta, absens & exul consul creatus, Gallis in auro appendēdo iam occupatis cum exercitu interuēnit, eósq; sexto post Rom. captā mēse, ex Ital. expulit.

SÆVA PAVPARTAS] χαλεπὴ, ἀργαλέη: aspera,
B & perpessu difficilis. sic χαλεπότητα, sæuitiam Latinè reddidimus apud Arist. in libris de moribus, quos annis superioribus in lucem edidimus. Hesiodus paupertatem, κακὴν appellat ἔργ. καὶ ἡμ. Ἀλλὰ κακὴν πενίην. idem ibidem, οὐλομένην θυμοφθόρον, sine coniunctione: id est, perditam seu pestiferam, & animi corruptricem. & idem Theognis: θυμοφθόρον simpliciter. Horat. epist. 2. lib. 2. audacem. *paupertas impulit audax, Vt versus facerem.* Plutarchus lib. περὶ φιλοστοργ. quanta sit paupertatis sæuitia declarat his verbis: Οἱ μὲν γὰρ πένητες οὐ τρέφουσι τέκνα φοβούμενοι, μὴ χεῖρον, ἢ προσήκει, τραφέντα δουλοπρεπῆ καὶ ἀπαίδευτα, καὶ τῶν καλῶν πάντων ἐνδεᾶ γένηται. τὴν γὰρ πενίαν, ἔσχατον ἡγούμενοι κακὸν οὐχ ὑπομένουσι μεταδοῦναι τέκνοις, ὥσπερ νόσος χαλεπῆ καὶ μεγάλης νοσήματος. id est, Nam pauperes, liberos à se procreatos non alunt, metuentes ne deterius quàm conuenit, educati, seruilem in modum humiles atque abiecti, & inducti, & rerum omnium honestarum expertes euadant. Paupertatem enim malorum omnium extremum arbitrantes, à se impetrare non pos-
C sunt, vt eam filiis suis impertiantur, tanquam morbum quendam sæuum, grauem, ac difficilem. Hunc locum mihi indicauit Germ. Valens.

TVLIT] protulit, extulit.

ET AVITVS APTO CVM LARE FVNDVS.] fundus non emtus, sed à maioribus acceptus, cum domo non sumtuosius, nec magnificentius, quàm fundi fructus ferrent, aut quàm fundum deceret, exstructa.

CRESCIT OCCVLTO VELVT, &c.] Hęc videntur esse ex Pindaro sumta, & imitata, vt indicauit mihi Scaliger, Nem. ᾠδ. η. Αὔξεται δ' ἀρετὰ, Χλωραῖς ἐέρσαις ὡς ὅτε δένδρεον ἀίσσει, &c. id est, Crescit autem virtus, vt cùm arbor recentibus & virideis herbas elicientibus roribus, surgit, &c.

FAMA MARCELLI] M. Claudium Marcellum significari vulgò existimant, qui Gallos Insubres Viridomaro eorum duce superauit: qui Syracusas expugnauit: qui quinquies consul fuit:
D postremò qui cum collega speculandi causâ è castris egressus ab equitatu Annibalis circumuentus, & occisus est. Quem cùm interfectum esse audisset Annibal (vt scribit Plutarchus in eius vita) ipse ad locum, in quo exanimis iacebat, accurrit, mortuo diu astitit: staturam, & formam corporis diligenter & attentè considerauit, neque hoste tam infesto ac molesto sublato, aut vocem arrogantiorem misit, aut lætitiam immoderatam vultu significauit: sed mortis casum inopinatum miratus, annulum quidem ei de digito detraxit, corpus autem honorifico & insigni vestitu ornatum, comburendum curauit, cineréſque in vrna argentea conditos, imposita etiam aurea corona, ad eius filium misit. De eodem M. Tull. lib. 4. accusat. cùm alia multa, tum hæc quoque valde honorifica commemorat. *Nemo fere vestrûm est, quin quemadmodum capta sint a M. Marcello Syracusæ, sæpe audierit, nonnunquam etiam in annalibus legerit. Conferte hanc pacem cum illo bello, huius prætoris aduentum cum illius imperatoris victoria, huius cohortem impuram cum illius exercitu inuicto, huius libidines cum illius continentia: ab illo qui cepit, conditas: ab hoc, qui constitutas accepit, captas dicetis Syracu-* E
sas. Ego M. Marcellum Octauiæ filium significari puto: & ita Porph. de quo & Virgil. lib. 3. *Tu Marcellus eris.* & Paterculus postēr. volumine.

IVLIVM SIDVS] Iulium Cęsarem in Deorum numerum relatum accipe. Creditum est enim stellam illam, comatam, quæ nocteis septem fulsit, Cæsaris animum fuisse in cælum subuolantem, de qua sic Plutarch. Ἐφάνη γὰρ ἐπὶ νύκτας ἑπτὰ μετὰ τὴν Καίσαρος σφαγὴν διαπρεπὴς μέγας κομήτης. id est, visus est enim nocteis septem post Iulij Cęsaris cædem stella comata, illustris & magna. Virg. Mœr. *Ecce Dionæi processit Cæsaris astrum.*

TV SECVNDO CÆSARE REGNES.] ita diuisum sit inter te, & Cæsarem Augustum mundi totius Imperium, vt tu in cælo regnes: Cæsar orbem terrarum & res humanas moderetur, & procuret.

ILLE, SEV PARTHOS] Parthos Augustus non domuit, sed pacem cum eis fecit. Illi enim signa militaria rùm ea, quæ Crassus, rùm ea, quæ Antonius amiserat, Augusto reposcenti reddiderunt. vide anno. ad Od. xv. lib. 4. F

LATIO IMMINENTEIS] Italiæ insidianteis, & malè cogitanteis. Virgil. lib. 10. Æneid. *muris iterum imminet hostis Nascentis Troiæ.*

ORIANTIS ORÆ] sic habent cod. Iann. Faër. Vrsini, duo Vat. Torn. & Rullard. Nicol. Cleric.

EGARIT] duxerit, neque quicquam refert vtrùm Augustus ipse de Parthis triumpharit, an eo vel imperante, & principatum obtinente, vel consule, vel auspice, alij Parthos in triumphum duxerint.

TE MINOR, &c.] quanmuis magnas res gesserit, æquo animo tamen, te inferior terrarum Imperium obtinebit: tu autem in cœlo regnabis.

LATVM REGAT] nonnulli veteres codices, & quidem non pauci, habent *letum*,

A ÆQVVS] æquo animo, vt Od. xxix. lib. 3. *quod adest, memento Componere æquus.*

TV GRAVI CVRRV QVATIES] tale illud est Ode xxxiii. huius libri, *namque Diespiter Igni corusco nubila diuidens Plerumque per purū tonanteis Egit equos, volucrémque currum.*

AD LYDIAM.
Ode 13.

Dolet sibi Telephum anteponi.

CVM tu Lydia Telephi
  Ceruicem roseam, cerea Telephi
Laudas brachia: væ, meum
  Feruens difficili bile tumet iecur.
Tunc nec mens mihi, nec color
  Certa sede manent. humor & in genas
B Furtim labitur arguens,
  Quàm lentis penitus macerer ignibus.
Vror, seu tibi candidos
  Turparunt humeros immodicæ mero
Rixæ: siue puer furens
  Impreßit memorem dente labris notam
Non, si me satis audias,
  Speres perpetuum, dulcia barbarè
Lædentem oscula, quæ Venus
  Quinta parte sui nectaris imbuit.
Felices ter, & amplius,
  Quos irrupta tenet copula, nec malis
Diuulsus querimoniis,
  Suprema citius soluet amor die.

C CVM TV LYDIA] Hoc vnum est ex iis, quæ valdè mordent, & vrunt amantem, si amica vel illo audiente, riualem laudet, vel eo excloso, huoc intromittat, vel denique aliquam rem huic gratificetur, quam illi deneget. cuius rei elegans exemplum est id, quod in Eunucho parasitus suadet militi: *Vbi nominabit Phædriam, tu Pamphilam Continuò: si quando illa dicet, Phædriam Intromittamus comessatum. tu Pamphilam Cantatum prouocemus, &c.*

CERVICEM ROSEAM] sic Virgil. lib. 1. Æn. *Dixit: & auertens rosea ceruice refulsit.*

CEREA] vel solida, vel polita & sine rugis, vel flexibilia, vel candida, vel tenera, & ita pulchra. ductum fortasse à cereis imaginibus, quas habebant Romani veteres in atriis. Seruius ad illud Virgil. Alex. *Addam cerea pruna:* notat hæc, *aut cerei coloris, aut mollia.* Horatius *cerea Telephi Laudas brachia, &c.* D

BILE TVMET IECVR] iecur, sedes est libidinis, non iræ. Idque ita esse volunt ij, qui animi parteis sua quasque in sede collocatas esse dicunt, vt Plato. quam sententiam sequitur & Horatius alio loco, vt Ode 1. lib. 4. *Si torrere iecur quæris idoneum*: ad quem locum plura dicemus. cur igitur hoc loco dissidet à seipso, neque sibi constat? Poetę sunt liberiores, quam Philosophi, & maiore ex parte sequuntur sensum vulgi, & opinionem popularem. Et fortasse hac in re Archilochum imitatus est, vt aliis in rebus. cuius extat hic versiculus apud Athen. lib. 3. χολὴν γὰρ οὐκ ἔχεις ἐφ᾽ ἥπατι. sic Saty. ix. lib. 1. *meum iecur vrere bilis.* Germanus Valens putabat hoc etiam dici posse, ad κύστιν χοληδόχον, id est, fellis receptaculum, seu lienem, Horatium spectasse; qui sine dubio hepati adiunctus est: & pro humoris copia, aut paucitate, intumescit, aut extenuatur, ac minuitur. Atque iccirco tumere bile iecur dixit Horatius: quemadmodum Homerus ἰλιάδ. α. mentem etiam prudentium ira intumescere dicit, his versibus, Ἀλλ᾽ ὅτε δὴ Μελέαγρον ἔδυ χόλος, ὅς τε καὶ ἄλλων Οἰδάνει ἐν στήθεσσι νόον, πύκα περ φρονεόντων. non quòd mens tumeat ita, sed E quòd fel, quod iecori proximum locatum est, vt sanguinem impurum, & biliosum exciperet, immoderata bilis copia dilatetur, ac turgescat. Virgilius quidem Æn. octauo perspicuè iram in felle posuit, ibi. *Alcidæ furiis exarserat atro Felle dolor:* simúlque qualis bilis sit natura ostendit, verbo, *exarserat.* At Homerus eodem lib. sub persona Achillis, cor, sedem esse iracundiæ videtur sentire. Ἀλλά μοι οἰδάνεται κραδίη χόλῳ, &c. id est, vt M. Tull. vertit. Tuscul. quæst. lib. 3. *Córque meum penitus turgescit tristibus iris.* sic & Virg. lib. 6. Æn. *tumida ex ira tum corda residunt.*

TVNC NEC MENS MIHI] hæc sunt amoris indicia. quibus alia quædam adijcit Od. 1. lib 4. *Sed cur, heu, Ligurine cur Manat rara meas lacryma per genas? Cur facunda parum decoro Inter verba cadit lingua silentio?* & Od. xi. epod. *conuiuiorum & pœnitet, In queis amantem, & languor, & silentium Arguit, & latere petitus imo spiritus.* sed longè plura, eaque certiora eruditissima fæmina Sappho posuit in mollissimo illo, & politissimo carmine, quod F Franciscus Portus Græcorum hominum, qui hodie viuunt, mea quidem sententia, longè doctissimus, emendauit. Ὡς ἴδον γάρ σε, βραχέως με φώνας Οὐδὲν ἔτ᾽ εἴκει: Ἀλλὰ καμμὲν γλῶσσα ἔαγε, λέπτον δ᾽ αὐτίκα χρῷ πῦρ ὑποδεδρόμακεν, Ὀππάτεσσι δ᾽ οὐδὲν ὄρημι, βομβεῦσι δ᾽ ἀκοαί μοι: Κὰδ δ᾽ ἱδρὼς ψυχρὸς χέεται, τρόμος δὲ Πᾶσαν αἱρεῖ, Χλωροτέρα δὲ ποίας Ἔμμι, τεθνάκην δ᾽ ὀλίγω δέουσα φαίνομαι ἄπνους. Quod totum expressit Catul. ad Lesbiam: *nam simul te, Lesbia, aspexi, nihil est super mi, * Lingua sed torpet, tenuis sub artus Flamma demanat, sonitu suopte Tinniunt aures, gemina teguntur Lumina nocte.* Plutarchus autem in Demetrio narrat, Erasistratum medicum ex his amoris affectibus, & indiciis non solùm collegisse, ac deprehendisse Antiochi morbum, qui ex amore natus erat: sed etiam, cuius amore captus esset, cognouisse. Plutarchi verba sunt hæc: τῆς δὲ Στρατονίκης καὶ καθ᾽ ἑαυτήν, καὶ μετὰ τοῦ Σελεύκου φοιτώσης

A φωτιῶντος πολλάκις, ἐγίνετο τὰ τῆς Σαπφοῦς ἐκεῖνα ἀεὶ περὶ αὐτὸν πάντα· φωνῆς ἐπίσχεσις, ἐρύθημα πυρῶδες, ὄψεως ὑπόπτηξις, ἱδρῶτες ὀξεῖς, ἀταξία καὶ θόρυβος ἐν τοῖς σφυγμοῖς, τέλος τῆς ψυχῆς κατὰ κράτος ἡττωμένης ἀπορία, καὶ θάμβος, καὶ ὠχρίασις: id eſt, Stratonica aotem (hæc erat Antiochi oooerca, qoam ille amabat) & ſola, & cum Seleuco ſæpe ad Aotiochum eunte, exſiſtebaot in eo omnia illa, qoæ Sappho ponit, amoris indicia: vocis compreſſio, & hæſitantia lioguæ: robor igoeus: oculi in terram defixi, ſudores acres & celeres, inæqualitas, & perturbatio in pulſibus, ad extremum animo oppreſſo, & ſuccumbeote, conſilij inopia, & ſtupor, & pallor. Sed ooo eſt ſileotio prætereundum, in verbis Plutarchi Gul. Canterum lib. nouarum lectiooum 5. cap. 28. pro ὑπόπτηξις, qood feci ex corrupto ὑποδύξεις, cooſtanter aſſeuerare (eius eoim ſuot verba) ſcribeodum ὑπολείψεις, id eſt, quaſi defectiooes. At ego ὑπό πτηξις legendum arhitrabar, id eſt, ſtupor, ſeu torpor, vel ὑπότηξις, id eſt, liquefactio ſeu tabes. Quòd ſi neutrum horum placeat, malim ſcribi ἐπιλείψεις, ſeu ἐπίληψις, oumero multitudinis. Verumtameo indicent eruditi. Nam

B quod ad me attinet, Canteri coniecturam, vt probabilem & ingenioſam, valde laudo. Simile illud eſt Simæthæ apud Theocritum Daphnidis amore captæ, eiúſque aſpectu perturbatæ, & perculſæ: πᾶσα μὲν ἐψύχθην χιόνος πλέον, ἐκ δὲ μετώπω ἱδρώς μευ κοχύδεσκεν ἴσον νοτίαισιν ἐέρσαις. Οὐδέ τι φωνῆσαι δυνάμαν, οὐδ' ὅσσον ἐν ὕπνῳ κνυζεῦνται φωνεῦντα φίλαν ποτὶ ματέρα τέκνα. Ἀλλ' ἐπάγην δαγῦδι καλὸν χρόα πάντοθεν ἴσα. quorum verſuom hæc ferè ſententia eſt: tota quidem niue frigidior effecta ſum: ex froote aotem ſudor multus manabat roris auſtralis inſtar. Neqoe qoicquam eloqui, immo ne vocem qoidem mittere poteram, oe tantam quidem quantam pueri dormientes ad matrem optatam quaſi ganoientes, edere ſoleot. ſed obriguitoto corpore, & congelaui, vt glacies. Lncianus quoqoe in eo dialogo, qui Ζεὺς τραγῳδὸς inſcribitur, ſimilia qoædam profert: τὰ σημεῖα γὰρ ταῦτα, οἱ στεναγμοί, καὶ τὰ δάκρυα, καὶ τὸ ὠχρὸν εἶναι, οὐκ ἄλλου τινός, ἢ ἔρωτός ἐστι. & Apollooius lib.

C 3. argonaot. de Medea: Ἐκ δ' ἄρα οἱ κραδίη στηθέων πέσεν, ὄμματα δ' αὔτως ἤχλυσαν, θερμὸν δὲ παρηίδας εἷλεν ἔρευθος, Γούνατα δ' οὔτ' ὀπίσω, οὔτε προπάροιθεν ἀεῖραι ἔσθενεν, ἀλλ' ὑπένερθε πάγη πόδας. quorum verſuum hæc ferè ſententia eſt. Cor igitur ei ex præcordiis excidit, oculi caligarunt, rubor geoas occupauit, genua neque in aoticam, neque io poſticam partem attollere poterat, ſed prorſus ei pedes obriguerunt. Ne Valerij Æditui quidem poëtæ veteris verſus, quos profert Aol. Gellius lib. 19. cap. 9. ab hoc loco, & hac ſententia alieni ſont. *Dicere cum conor curam tibi Pamphila cordis, Quid mi abs te quaram: verba labris abeunt: Per pectus miſerum manat ſubitò mihi ſudor: Si tacitus ſubidus, duplo ideò pereo.*

CERTA SEDE MANENT] ſic cod. Doo. Faer. doo Vatic. Torneſ.

ARGVENS] indicans. Virgil. Æneid. 4. *Degeneres animos timor arguit.* & Hor. epiſt ad Mæceo. 3. lib. 1. *Laudibus arguitur vini vinoſus Homerus.* id eſt, eo ipſo', quòd Homerus moltus eſt in vino laudando, indicat ſe vinoſum fuiſſe.

QVAM LENTIS PENITVS MACERER] D quanto ſunt amoris flammæ languidiores, tanto & grauior morbus eſt, & longior. oam neque amans ita affectus conualeſcere poteſt, niſi te adamata potiatur: oeque vel metu, vel pudore deterritus, potiendi viam ſibi expedire, neque languens interire.

MACERER] tabeſcam, liqueſcam, conſumar: vt Od. XIIII. epod. *me libertina nec vno Contenta Phryne macerat.* Locret. lib. 3. Procem. *Macerat inuidia ante oculos illum eſſe potentem, &c.*

IMMODICÆ MERO RIXÆ] rixæ ob vinũ vltra modum progredientes.

PVER FVRENS] ardens libidine, & ἐνθουσιῶν.

IMPRESSIT MEMOREM DENTE LABRIS] labra tibi momordit: quale eſt illud Catul. *Quem baſiabis? cui labella mordebis?* ſolent enim amantes inter baſia & amplexus mutuò labella mordere ita acriter ioterdum, vt morſiuncularum notæ impreſſæ maneant. quod declarat & M. Tul. Verr. VII. *hic ſcilicet eſt metuendum ne excitetur Verres, ne denudetur à pectore, ne cicatrices populus Rom. aſpiciat ex mulierum morſu veſtigia libidinis, atque nequitiæ.* Et Plautus io Pſeud. *Teneris labellis* E *molles morſiuncula papillarum horridularum.* & Lucret. lib. 4. *Quod petiere premunt arctè, faciuntq; dolorem Corporis, & denteis illidunt ſæpe labellis.* & ibid. *Affigunt auidè corpus, iungúntque ſaliuas Oris, & inſpirant preſſantes dentibus ora Nequicquam, quoniam nil inde abradere poſſunt.* & Tibull. lib. 1. eleg. VI. *Tunc ſuccos, herbáſque dedi, queis liuor abiret, Quem facit impreſſo mutua dente Venus.* idẽ VIII. *Et dare anhelanti pugnantibus humida linguis oſcula, & in collo figere dente notas.* eodem pertinet id, quod narrat Plutarchus, in Pomp. Floram meretricem commemorare ſolitam ſe è Pompeij complexu morſus expertem nomquam diſceſſiſſe. ὡς οὐκ ἦν ἀδήκτως ἀπελθεῖν ἐκείνῳ συναναπαυσαμένην.

NON, SI ME SATIS AVDIAS] hæc pertinent ad alieoandam à riuali Lydiam, cùm dicit credibile oon eſſe eum cõſtantem in amore fore, qui barbarũ in morẽ acriore morſu lędat oſcula.

SPERES PERPETVVM] ſume negationis particulam, ooo, è ſuperiore verſu, hoc modo. *Non ſperes perpetuum, &c.* id eſt, non debes ſperare F eum fore tibi amatorem perpetuum, qui, &c.

OSCVLA, QVÆ VENVS] id eſt, oſcula, qoæ rei Veoereæ fructu cumnlantur. quinque enim ſunt amoris partes, ſeu gradus, ſeu lioeæ: aſpectus, collocutio, tactus, oſculũ, concubit9. Terent. Eunuch. *certe extrema linea amare haud nihil eſt.*

FELICES TER, ET AMPLIVS] τρὶς μάκαρες. Homer. ὀδυσσ. ε. vel τετράκις.

QVOS IRRVPTA TENET] quorum coniunctio & coocordia nullis diſſidiis dirimi poſſit. irruptam copulam autem dixit, imitatus, vt mihi indicauit Germ. Valens, Homericum illud, δεσμὸν ἄρρηκτον, id eſt, vinculum irruptum. ſic Hom. ἰλιάδ. ο. ἀμφὶ χερσὶ δὲ δεσμὸν ἴηλα χρύσεον ἄρρηκτον.

SVPREMA] vltima. vt epiſt. ad Torq. lib. 1. *Supremo te ſole domi Torquate manebo.* & Od. XVII. lib. 2. *ibimus, ibimus, Vtcumque præcedes, ſupremum Carpere iter comites parati.* Catullus in carmine de

A Thetidis & Pelei nupt. *& potius germanum amittere creui, Quàm tibi fallaci supremo in tempore deesse.* Varr. ex XII. tab. *solis occasus dies suprema tempestas esto.*

IN BRVTVM BELLVM ciuile reparantem. Ode 14.

O Nauis, referent in mare te noui
Fluctus. ô quid agis? fortiter occupa
Portum. nónne vides, vt
Nudum remigio latus,
Et malus celeri saucius Africo,
Antennæq; gemant, ac sine funibus
Vix durare carinæ
Poßint imperiosius
AEquor? non tibi sunt integra lintea:
B *Non Dij, quos iterum pressa voces*
Quamuis Pontica pinus, (malo:
Siluæ filia nobilis
Iactes & genus, & nomen inutile:
Nil pictis timidus nauita puppibus
Fidit. tu, nisi ventis
Debes ludibrium, caue.
Nuper sollicitum quæ mihi tædium,
Nunc desiderium, curáque non leuis,
Interfusa nitenteis
Vites æquora Cycladas.

O NAVIS, REFERENT IN MARE] Quintilianus scribit perpetuam in hac Ode esse allegoriam, & hoc rectè: tum nauis nomine remp. significari: quod proximum non probant C eruditissimi viri, multáque hìc esse dicunt, quæ ad rempub. accommodari non possint. sed videamus vtrùm, quod Quintilianus scripsit, defendi possit. an sine controuersia sit damnandum. Primùm igitur Cn. Pompeium Magnum aduersus Iul. Cæsarem: deinde Brutum & Cassium aduersus M. Antonium, & Octauianum: postremò Sex. Pompeium Magni filium aduersus Octauianum pro senatu, populóque Rom. id est, pro libertate ferro decertasse omnibus notum est. fuerunt igitur Pompeius Magnus, Brutus, Cassius, Sex. Pompeius, & ceteri earundem partium, reip. scilicet & libertatis propugnatores, ac defensores: atq; vt illis pugnantibus, de sua libertate dimicauit populus Rom. ita deuictis ac superatis, resp. profligata, & ad vnius principatum, dominatúmque redacta est. Cum autè victa esset reip. causa Pompeio duce, & penes vnum Iulium Cæsarem omnis potestas esset: eo idibus Martiis à Bruto & Cassio, ceterísque coniuratis interfecto, visa est D respub. respirasse. Nihil enim aliud agebant Brutus & Cassius, quàm vt populus Rom. non solùm tyranno, verùm etiam tyrannide sublata, liber esset. Verùm ne bis quidem ducibus suum ius recuperauit. sed illi duobus prœliis, in quibus interfuit Horatius, victi mortem sibi consciuerunt: & ita respub. primùm in trium, deinde in duorum, postremò in vnius potestatem venit. Successit his Sextus Pompeius. conatus est rempub. toties iugulatam ac perditam, præsidiisque, atque ornamentis suis omnibus spoliatam restituere, atq; in libertatem pristinam vindicare. Verùm de Sexto Pompeio fortasse nihil hìc dicere attinet. M. Brutus igitur victo, & mortuo Cassio, de libertate altero prœlio decernere cogitat. dissuadet Horatius. Quid agis M. Brute, seu tu popule Romane, cuius se vindicem ac propugnatorem M. Brutus profitetur? nónne vides Cassio superato, & extincto, tótque amplissimis, & clarissimis viris eadem belli calamitate consumtis tuas vireis infirmas, & imbecillas esse? non vides te cùm exercitum habeas mutilatum, paruáque belli subsidia: cùm ciuitates olim populi Rom. amicissimæ vel abs te sint alienatæ, vel ab aduersariis tuis occupatæ, atque oppressæ, vel denique metu perculsæ, belli fortunam non satis tutò de integro tentare, neque posse aduersariorum tuorum vireis, potentiámque sustinere? Nullæ tibi res integræ sunt, nulla propugnacula, non alia subsidia, non noua auxilia, non aliæ belli gerendi E facultates suppetunt: ne Deos quidem vllos habes tibi propitios, quos accepta clade iterum implorare possis. Neque verò est, quòd vel senatus, populique Rom. nobilitatem, vel tui generis antiquitatem, vel eorum, qui pro te propugnant, amplitudinem ac virtutem iactes, vel armorum pulchritudine, auróque glorieris. Quemadmodum enim nautis nihil prosunt ad tutius nauigandum nauis fractæ, & conquassatæ pigmenta, aplustra, ceteráque ornamenta: sic neque debes tuæ nobilitati nimium confidere. Quare nisi te mauis bellorum ciuilium calamitate funditus deleri, atque extingui: ne te toties prœliorum periculo committito. Siue illa superiora, quæ hactenus hac de F re exposuimus, ad populum Rom. accommodentur, siue ad Brutum: non videntur omnino absurda, aut inepta futura. Bruto tamen magis, quàm populo Rom. videntur conuenire. Quod autem nonnulli malunt, hanc Oden ad Sext. Pompeium pertinere, libertatis, Cassio & Bruto mortuis, defensorem: planè ab iis dissentio. Ad hunc locum pertinent, quæ scribit Plutarch. in Bruto his verbis, Ἀλλ' ὥσπερ ἐν πλοίῳ τῶν σανίδων συντριβεισῶν ἕτερα ξύλα προσπηγνύουσι, καὶ προσαρμόττειν ἐπιχειροῦσιν, οὐκ εὖ μὲν, ἀναγκαίως δὲ μαχόμενοι πρὸς τὴν χρείαν· οὕτω Βροῦτος ἐν δυνάμει τοσαύτῃ, καὶ μετεώροις πράγμασιν, οὐκ ἔχων ἰσοῤῥοποῦντα στρατηγὸν, ἠναγκάζετο χρῆσθαι τοῖς παροῦσι, &c. id est, quemadmodum in nauigio, clauo comminuto nautæ alia ligna affigere, atque adiungere conantur, non rectè illi quidem, sed necessitate coacti, & vtilitati seruientes. sic Brutus in tanto exercitu, & in rebus arduis, incertis, ac pertur-

A ac perturbatis, cùm ducem parem non haberet, cogebatur eo vti, quod fors obtulerat. Omnino ad Bruti potius, quàm ad Sext. Pompeij tempora videtur hæc Ode pertinere. Si quis autem nauis nomine remp. aut populum Rom. significari existimet, quod fecit Quintilianus, verba totius Odæ fortasse non inuita sequentur. nam sic & M. Tull. nauis nomine remp. aut certè reipub. partẽ significat epist. ad Q. Cornif. lib. 12. *Quamobrẽ, mi Quincte, conscende nobiscum, & quidem ad puppim. Vna nauis est iam bonorum omnium: quam quidem nos damus operam, vt rectam teneamus: vtinam prospero cursu: Sed quicunque venti erunt, ars nostra certè non deerit.* Sin Brutum malit: omnia magis quadrare videbuntur, vt multi existimant, sed Turnebus non item.

NONNE VIDES, VT] nónne vides Cassium interijsse? exercitum tuum accepta clade in Philippis imminutum & fractum esse? animos reliquorum militum metu perculsos concidisse?

NVDVM REMIGIO] sic dixit Saty. 3. lib. 2. *Nudus agris, nudus nummis.*

ET MALVS CELERI SAVCIVS] malus

B Africo saucius, id est, ab Africo perfractus. translatio est. sic Propertius de Ianua: *Nunc ego nocturnis potorum saucia rixis, Pulsata indignis sæpe queror manibus.* quem locum mihi indicauit Passeratius: & præterea illum ex Liuij annal. lib. 37. *contemplatus Eudamus hosteis, claudas, mutilatásq; naueis remulco trahenteis.* Idem paullo pòst: *Ipsius Eudami multis ictibus vulnerata nauis erat.*

DVRARE] perferre, ὑπομένειν, καρτερεῖν. hoc loco non significat actionem. sed de hoc verbo alibi.

IMPERIOSIVS ÆQVOR] tempestatem, & fluctus belli ciuilis: vim & potentiam aduersariorum. Translatè autem dixit, imperiosum æquor. propriè Saty. v. lib. 2. *sed me Imperiosa trahit Proserpina.*

NON DII, QVOS ITERVM PR. V. M.] Veteres habebant in puppi nauis quoddam veluti lararium, in quo erant locati dij nauis præsides, custodes, & quasi tutelares, siue Apollo, siue Castor & Pollux, siue Minerua, seu quis alius deus. Hesych. παταικοὶ θεοὶ φοίνικες, οὓς ἱστᾶσι κατὰ τὰς

C πρύμνας τῶν νεῶν: id est, Patæci dij Phœnices, quos ponunt in puppibus nauium. huc pertinet illud Persij, *iacet ipse in littore, & vna Ingentes de puppe Dei.* appellabantur dij illi, tutela, & παράσημον τῆς νεώς: id est, insigne nauis.

QVAMVIS PONTICA PINVS] quamuis generis nobilitate, & antiquitate glorieris, milites tamen speciosis istis imaginibus nihilo fiunt ad pugnandum alacriores, nihilóue pugnaciores. referri possunt hæc vel ad populi Rom. vel ad Bruti nobilitatem. sed hoc magis verbis conuenit, quàm illud, vt sæpe iam diximus. quamquam Turnebo aliter videtur. Ponticam pinum autem dixit, quia in Ponto magna copia materiæ est, vnde naues fiant. Catull. *Vbi iste post faselus, antea fuit Comata silua. nam Cytorio in iugo Loquente sæpe sibilum edidit coma.*

NIL PICTIS TIMIDVS] naueis pictura illustrare solebant antiqui. Virgil. Georg. 4. *Et circum pictis vehitur sua rura faselis.* ποικίλας ναῦς D
dicunt Græci: quem morem etiam nunc retinemus.

TV NISI VENTIS DEBES LVDIBRIVM] id est, tu nisi vis tuarum fortunarum, libertatis, vitæ naufragium facere, noli amplius tentare belli fortunam. Virgil. lib. 6. Æneid. *Ne turbata volent rapidis ludibria ventis.* Genus autem hoc loquendi, *debes ludibrium ventis*, pro eo, quod est, ludibrio ventis futura es, planè Græcum est. sic enim loquuntur illi, ὀφλισκάνειν γέλωτα, id est, debere risum, quod Latini dicunt, ludibrio esse. & ὀφλισκάνειν δίκην, condemnari. Plato in apolog. Socr. Νῦν δὲ ἐγὼ μὲν ἄπειμι ἀφ' ὑμῶν θανάτου δίκην ὀφλών. οὗτοι δὲ ὑπὸ τῆς ἀληθείας ὠφληκότες μοχθηρίαν καὶ ἀδικίαν. Idem in Sympos. ἵνα μὴ γέλωτα ὄφλω. Eurip. in Medea. Καί τοι τί πάσχω, βούλομαι γέλωτ' ὀφλεῖν. Ἐχθροὺς μεθεῖσα τοὺς ἐμοὺς ἀζημίους. Idem Iphig. in Tauris: μωρίαν τ' ὀφλισκάνει. Demosth. philippica 1. ἐξ ὧν αἰσχύνην, καὶ ἀνανδρίαν, καὶ πάντα τὰ αἴσχιστα ὠφληκότες ἂν ἦμεν δημοσίᾳ. ijsdem ferè verbis vtitur Olynth. secunda. Et Plutarch. in Bruto. ὠφλήκασιν σὺν τοῖς δίκας ἐρήμας. Dionys. Halicarn. lib. 3. ῥωμαῖ. ἀρχαιολ. πολλὴν ὀφείλοντες αἰσχύνην ἀπῆλθον.

NVPER SOLLICITVM] Tu respublica, quæ cùm te tribunus militum Bruto duce defendebam, mihi tædio fuisti: nunc autem me absentem desiderio afficis, ac maceras, curáque recuperandæ libertatis torques, vita scopulos, & angustias belli ciuilis: vel quod magis probant alij, tu Brute, qui mihi te duce rempublicam defendenti magno tædio fuisti: nunc autem &c. vt supra. Turnebus autem sic hunc locum explicat, Me nuper istius reip. tædebat, & pigebat, & iniquo animo victores istos ferebam: nunc autem postquam periculũ iteratur, ac renouatur: quod erat mihi tædio, nunc desiderio esse incipit: vt magnopere metuam, ne status reip. mutetur facto naufragio. E

INTERFVSA NITENTEIS VITES] Vites æquora effusa inter Cycladas: vites freta & maris angustias naufragijs infestas, vnde te explicare non facile possis. Cyclades, insulæ sunt in mare Ægæo, quas Virgilius sparsas appellat lib. 3. Æneid. *sparsásque per æquor Cycladas, & crebris legimus freta concita terris.* ad quem F
locum notat Seruius, sparsas dici, quia nullo certo ordine constant: Cycladas autem appellari non à rotunditate, sed quòd longo ordine, longóque flexu eas circumire necesse sit, vel propter promontoria, vel quia natura fert, vt concitatiora sint maria terris vicina. Dionys. περιηγ. Οὐ γάρ τις κείνῳ ἐναλίγκια κύματ' ὀφέλλει: id est, nullum mare fluctus attollit mari Ægæo simileis, aut æqualeis. Epigramm. Græc. lib. 4. χαῖρε θάλασσα, θάλασσα. ἡ κυκλάδας, &c. *interfusa nitenteis* positum pro fusa inter nitenteis, vt dicemus ad Oden VII. lib. 2. Videtur autem Horatius magnam huius Odæ partẽ ex illis Alcaïcis expressisse (vt indicauit Erricus Stephanus.) quę extant apud Heraclidem Ponticum, τὸ μὲν γὰρ ἔνθεν κῦμα, κυλινδεται, Τὸ δ' ἔνθεν: ἄμμες δ' ἂν τὸ μέσσον ναῒ φορήμεθα σὺν μελαίνᾳ *** Χειμῶνι μοχθεῦντες μεγάλῳ. πὰρ μὲν γὰρ

A ἄντλος ἰστοπέδαν ἔχει. Λαῖφος δὲ πᾶν ἄδηλον ἤδη, Καὶ λακίδες μεγάλαι κατ' αὐτὸ, χαλῶσι δ' ἄγκυραι. * idest, Alius enim fluctus, alius illinc voluitur: nos autem in medio iactamur cum atra naue, Tempestate conflictati magna. Nam aqua marina ipsam mali partem infimam possidet: Vela autem iam tota lacerata, & absumpta sunt, multaque in eo penicula-menta trita & lacera sunt: anchoræ autem laxátur.

NEREI VATICINIVM de ruina Troiæ. Ode 15.

PASTOR cum traheret per freta nauibus
Idæis Helenam perfidus hospitam:
Ingrato celereis obruit otio
Ventos, vt caneret fera
Nereus fata. MALA DVCIS AVI domum,
B *Quam multo repetet Græcia milite,*
Coniurata tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami vetus.
Eheu, quantus equis, quantus adest viris
Sudor? quãta moues funera Dardanæ
Gẽti? iam galeam Pallas, & AEgida,
Currúsque, & rabiem parat.
Nequicquam Veneris præsidio ferox,
Pectes cæsariem: gratáque fœminis
Imbelli cithara carmina diuides:
Nequicquam thalamo graueis
Hastas, & calami spicula Cnoßij
Vitabis, strepitúmq; & celerem sequi
Aiacem tamen, heu serus adulteros
C *Crineis puluere collines.*
Non Laërtiaden, exitium tuæ
Gentis, non Pylium Nestora respicis?
Vrgent impauidi te Salaminius
Teucer, te Sthenelus sciens
Pugnæ, siue opus est imperitare equis,
Non auriga piger. Merionen quoque
Nosces. ecce furit te reperiri atrox
Tytides melior patre:
Quem tu, ceruus vti vallis in altera
Visum parte lupũ graminis immemor,
Sublimi fugies mollis anhelitu,
Non hoc pollicitus tuæ.
Iracunda diem proferet Ilio, D
Matronísq; Phrygum claßis Achillei.
Post certas hiemes vret Achaicus
Ignis Iliacas domos.

PASTOR] Paris. fuerat enim in monte Ida expositus propter Hecubæ somnium, & à pastore quodam educatus.

HELENAM] sic habent cod. Iann. Tornes. & vnus Vatic. non vt vulg. *Helenen.*

HOSPITAM] Paridem duce Venere Lacedæmonem profectũ esse, & à Menelao hospitio perhonorifico acceptum, eius vxori Helenæ incontinentius, quàm hospitem decebat, oculos adiecisse, eámque raptam in vrbem Phœniciæ Sidonẽ primùm, deinde Troiam aduexisse, cùm alij complures tradunt, tùm Hom. interpres scribit Iliad. λ. Apud Homerum antem sic loquitur Paris eo, quem dixi, Iliad. libro. οὐ γὰρ πώποτε μ' ὧδε ἔρος φρένας ἀμφεκάλυψεν, Οὐδ' ὅτε σε πρότερον Λακεδαίμονος ἐξ ἐρατεινῆς Ἔπλεον ἁρπάξας ἐν ποντοπόροισι νέεσσι. quorum versuum hæc ferè sententia est: Numquam enim antea mihi amor ita mentem occupauit, ne tum quidem cùm te primùm è Lacedæmone raptam nauibus Troiam aduexi. E

INGRATO] non grato, molesto. cùm ventorum naturæ nihil sit accommodatius, atque optatius, quàm flare, seu spirare, vt pote qui sint spiritus, otium illis esse molestissimum probabile est. *Ventos autem obruit otio*, id est, compressit, ne spirarent.

NEREVS] Nereus Ponti filius, à mendacio alienus, & verax, vt vult Hesiod. in Theog. Νηρέα δ' ἀψευδέα, καὶ ἀληθέα γείνατο Πόντος. Idem Thetidis pater: & deus marinus. propter has causas hîc Nereus, nempe quia & deus marinus est, & minime mendax, fata Troiana canit. Nam quamuis etiam alij dij & futura præsciant, & vera loquantur, tamen magis erat consentaneum & consonum, deum marinum nauiganti Paridi vaticinari, quàm quemuis alium.

MALA AVI] ἀπαισίῳ ὄρνιθι. malis auspiciis. vt Od. III. lib. 3. *Troiæ renascens alite lugubri Fortuna tristi clade iterabitur.* & Od. x. epod. *Mala soluta nauis exit alite.* contrà Od. VI. lib. 4. *potiore ductos Alite muros.* & Od. XVI. epod. *secunda Ratem occupare quid moramur alite?* sic Catull. in nuptias Iuliæ: *bona cum bona Nubit alite virgo.* & Tibull. *Fulserit hic niueis Delius alitibus.* & Sophoc. in Oedip. Tyran. ὄρνιθι αἰσίῳ. contrà ἀπαισίοις ὄρνιθις F

FERA FATA] translatio est à feris animantibus.

CONIVRARA TVAS RVMPERE] Eustathius in illum locum Homeri ιλ. β. Πῆ δὴ συνθεσίαι τε, καὶ ὅρκια βήσεται ἡμῖν, hæc tradit ex Stesichoro. Cùm Græcorum fortissimus, & præstantissimus quisq; Helenam sibi vxorem expeteret tùm propter generis splendorem, tùm propter eximiam formam: pater Tyndareus, seu Tyndarus veritus ne vno delecto, & ceteris antepòsito, alios sibi inimicos atque infensos redderet: eos omneis ad iusiuran-

A iusiurandum adegit, ei, cui filiam suam in matrimonium collocaret, ceteros opitulaturos, siqua in illum propter Helenam à quoquam inferretur iniuria. Quo iureiurando ab omnibus dato, & accepto, Helenam Menelao despondit: ita non multo pòst tempore rapta Helena, principes Græcorum in societatem belli venerunt iurisiurandi religione obstricti. Pausanias Laconic. tradit, post iusiurandum illud vltrò, citróque datũ & acceptum, Tyndarum, equum, quem eo ipso tempore mactauerat, in eundem locum defodisse. errant autem qui hoc, *coniurata*, ad sacramentum militiæ referunt.

RVMPERE NVPTIAS] dirimere, dissoluere. Idem verbum etiam pertinet ad versum, qui sequitur. *Et regnum Priami vetus.* valebit autem ibi, euertere, diruere.

EHEV, QVANTVS EQVIS] sic Homer. ἰλιάδ. β. *Ἱδρώουσι μέν τευ τελαμὼν ἀμφὶ στήθεσφιν Ἀσπίδος ἀμφιβρότης, περὶ δ' ἔγχει χεῖρα καμεῖται· Ἱδρώσει δέ τευ ἵππος ἐΰξοον ἅρμα τιταίνων.* in vtroque enim loco est ὑποτύπωσις prœliorum, & cladis futuræ.

QVANTA MOVES FVNERA] quantam
B cladem, quantas strages Troianis excitare paras?

IAM GALEAM PALLAS] Pausanias Elia. 1. in ornamentis, & donis Olympiacis numerat Palladis statuam galea, & Ægide armatam. his verbis, Ἀθηνᾶ (inquit) ἔστιν κράνος ἐπικειμένη καὶ αἰγίδα ἐνδεδυκυῖα. Hom. sic de Pallade ἰλιάδ. ε. *Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετ' αἰγίδα θυσσανόεσσαν Δεινήν, ἣν περὶ μὲν πάντῃ φόβος ἐστεφάνωται· Ἐν δ' ἔρις, ἐν δ' ἀλκή, ἐν δὲ κρυόεσσα ἰωκή.* id est, Humeris autem Ægida fimbriatam humeris imposuit, horribilem aspectu, & vndique terrore coronatam: In ea erat contentio, in ea vires, in ea persecutio, seu clamor bellicus. & ἰλιάδ. β. *μετὰ δὲ γλαυκῶπις Ἀθήνη Αἰγίδ' ἔχουσ' ἐρίτιμον, ἀγήρων, ἀθανάτην τε.* id est, postea autem Pallas vultu horribili Ægida tenens valde honoratam, senij expertem, & immortalem. Non temerè autem Horatius in describenda prœlij imagine Palladem appellat. Ei enim Deæ, vt & Marti, rei militaris, & belli gerendi partes datæ sunt. Itaq; Iupiter apud Homerũ ἰλιάδ. ε. Venerem ab omni studio, & munere rerum bellicarum remouens,
C eas res Marti & Palladi curæ fore dicit. *Οὔ τοι τέκνον ἐμὸν δέδοται πολεμήϊα ἔργα. Ἀλλὰ σύ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο· Ταῦτα δ' Ἄρηϊ θοῷ, καὶ Ἀθήνῃ πάντα μελήσει.* Non tibi filia mea res bellicæ datæ sunt. At tu tracta & persequere res nuptialeis, optabileis & amoris plenas. Hæc autem omnia marti celeri, & Mineruæ curæ erunt. Pindarus item Pallada *κόραν ἐγχειβρόμον* vocat ᾠδ. ζ. ὀλυμπ. id est, hasta frementem, seu, si dicere licet, hastifremam.

NEQVICQVAM VENERIS] hoc ex Hom. ἰλιάδ. γ. *Οὐκ ἄν τοι χραίσμῃ κίθαρις, τά τε δῶρ' Ἀφροδίτης, Ἥ τε κόμη, τό τε εἶδος, ὅτ' ἐν κονίῃσι μιγείης.* id est, non tibi profuerit, aut præsidio fuerit cithara, & Veneris munera, coma, forma, cùm in terram deiectus fueris. & eodem libro Venus Paridem cum Menelao singulari certamine decertantem, iamiamque pæne victum, è campo subducit, ac liberat, & in thalamo odorato collocat. *τὸν δ' ἐξήρπαξ' Ἀφροδίτη Ῥεῖα μάλ', ὥστε θεός, ἐκάλυψε δ' ἄρ' ἠέρι πολλῇ. Κὰδ δ' εἷσ' ἐν θαλάμῳ εὐώδεϊ, κηώεντι.* aduerbium autem D
nequicquam vel cum nomine *ferox* coniungi potest hoc modo: nequicquam præsidio Veneris ferox, id est, fretus, confisus, pectes Cæsariem, vel (quod minus probo) cum verbo pectes: alterum *nequicquam* autem, quod sequitur, cum verbo; *vitabis*, cohærere omnino debet. non admodum huic dissimile est illud Virgil. Æn. XII. de Ænéa. *Longè illi Dea mater erit, quæ nube fugacem Femineâ tegat.* Iam ferox, idem ferè valet, quòd animosus, elatus, superbus: non, vt vulgus putat, crudelis, aut inhumanus. idque exempla ex bonis auctoribus linguæ Latinæ declarabunt. Atque ab Horatio ordiamur. Od. XXXII. huius lib. de Alcæo: *Qui ferox bello, tamen inter arma, &c.* Od. XXXV. eiusd. *Vrbésq., gentésq., & Latium ferox.* & Od. XXXVII. eiusd. *Deliberata morte ferocior.* cuius loci explicationem suo loco legito. & Od. V. lib. 2. *currit enim ferox Ætas.* Od. II. lib. 3. *& Parthos feroces Vexet eques metuendus hasta.* & III. *Roma ferox.* Od. II. lib. 4. *quandoque trahet feroceis Per sacrum cliuum merita decorus Fronde Sicambros.* & Od. IIII. eiusd. *nec imbellem feroces Progenerant aquilæ columbam.* & IX. eiusd. E
non ferox Hector, vel acer Deiphobus graueis Excepit ictus pro pudicis Coniugibus, puerísque primus. & de Arte poet. *Sit Medéa ferox, inuictáque.* M. Tull. Philipp. II. *Appellatus es de pecunia, quam pro domo, pro hortis, pro sectione debebas. Primò respondisti plane ferociter, &, ne omnia videar contra te dicere, propemodum æqua, & iusta dicebas.* Idem Philipp. XII. *sunt autem fortes illi quidem: sed propter memoriam rerum, quas gesserunt, pro populi Rom. libertate, & salute resp. nimis feroces, & ad suam vim omnia nostra consilia reuocantes.* Idem ad Attic. lib. 10. epist. *indulsit illi quidem suus pater semper: sed non facit indulgentia mendacem, aut auarum, aut non amantem suorum: ferocem fortasse, & arrogantem, & infestum facit.* Idem epist. ad M. Marcell. lib. 4. *sed miserius nihil, quam ipsa victoria: quæ etiam si ad meliores venit, tamen eos ipsos ferociores, impotentioresque reddit.* Virgil. Æn. 1. *Bellum ingens geret Italia, populósque feroceis Contundet.* Idem lib. 4. *Stat sonipes, ac frena ferox spumantia mandit.* Catull. de nupt. Thet. & Pel. *Morte fe- F
rox Theseus,* id est, morte Minotauri elatus. T. Liuius lib. 24. *legatisque Syracusanorum de cæde stationis Rom. querentibus, ferociter responsum est.* Idem lib. 1. *pastor accola eius loci nomine Cacus, ferox viribus, &c.* ibidem. *In eum hæc gloriantem cum globo ferocissimorum iuuenum Romulus impetum facit.* apud eundem: *ferox responsum, & ferociter respondere* crebrò leguntur.
Sallust. de bello Iugurth. *Sed Hiempsal, qui minimus ex illis erat, natura ferox, & iam antea ignobilitatem Iugurthæ despiciens, &c.* Idem ibid. *vt ille, qui nunc sceleribus suis ferox, atq; præclarus est, &c.*

IMBELLI CITH. CARM. DIVIDES] non, distribues fæminis, vt nonnulli explicant: sed grata fæminis carmina distinctè, aptè, accommodatè, dispositè lyra canes: carmina alijs atque alijs neruis carptis ac percussis modulaberis. vt Prop. *Hac ederas legit in thyrsos, hac carmina neruis Aptat.*

IMBELLI

A IMBELLI CITHARA] minime ad bellum apta: otiosis, & pacem colentibus conuenienti. Itaque qui ad Achillem iratum missi fuot Aiax & Achilles, vt eum plâcent, & molliant, reperiunt eum cithara canentem. Hom. ἰλ. ι. τὸν δ' εὗρον φρένα τερπόμενον φόρμιγγι λιγείῃ, &c. Horat. epist. 7. lib. 1. *Sed vacuum Tibur placet, aut imbelle Tarentum.*

CNOSSII] Cretensis. Cnossa vrbs Cretæ, de qua Hom. ὀδυσ. τ. Cretensem calamum autem posuit propter Idomeneum Cretensium ducem.

STREPITVMQVE] pugnantium: vt Tit. Liuius lib. 44. annalium. *Et ab XII. millibus propè clamorem, & strepitum pugnantium audiret.*

CELEREM SEQVI] genus loquendi à Græcis sumtum, Horatio vsitatum, vt aliàs pluribus verbis ostendemus.

SERVS] serò, vt Od. XVI. epod. *Nec vespertinus circumgemit vrsus ouile.* & epist. ad Aug. *Serus enim Græcis admonuit acumina chartis.*

CRINEIS PVLVERE COLLINES.] occumbes, cades, mortuus trahêris. sic ferè Od. VI. lib. 4. *posuitque collum in puluere Teucro.* de quo genere dicemus ad Oden VII. lib. 2. quamquam

B qui puluere obliti sunt, ac sordidi, non semper victi, aut cæsi intelliguntur. Sunt enim nonnulli *Non indecoro puluere sordidi.* vt Od. I. lib. 2. & Od. VI. lib. 1. *puluere Troico Nigrum Merionen.* nisi forte intelligas mortuos quidem esse illos, sed eam mortem esse laudabilem, & gloriosam. Pindarus sanè perspicuè hoc genere loquendi vtitur ad significandum animum in ipsa acie fortem & inuictum, corpúsque ad omnia belli pericula, & vulnera excipienda promptum, ac paratū. sic enim Tiresias apud eum multo antè prædicit, crinois Herculis in illa Deorum & Gigantum pugna luto & puluere inquinatum iri. καὶ γὰρ ὅταν θεοὶ ἐν πεδίῳ Φλέγρας γιγάντεσσι μάχαν ἀντιάζωσι, βελέων ὑπὸ ῥιπαῖσι κείνου φαιδίμαν γαίᾳ πεφύρσεσθαι κόμαν. Sed non mihi videtur tacendum, in cod. Tornes. ita legi: *tamen, heu, serus adulteros Cultus puluere collines.* quam scripturam tametsi nusquam alibi reperetim, damnare tamen non ausim. Verùm de ea iudicet lector emunctæ naris.

EXITIVM T. G.] Quidam libri veteres ha-

C bent *exitium tuæ Genti.* sic autem locutus est apud M. Tull. lib. 1. de diuinatione nescio quis poëta vetus, fortasse Pacuuius. hunc si tolleret, Eum esse exitium Troiæ, pestem Pergamo.

VRGENT] insequuntur.

TE SALAMINIVS TEVCER, TE STHENELVS] discrepant hîc libri manu scripti & à vulgatis, & inter se. Nam cum vulgati omnes, quos quidem viderim, sic habeant, *Teucérque, & Sthenelus*, ego copulationem *que* in nullo manu scripto reperi. habent autem scripti alij hoc modo, *Teucer te Sthenelus sciens*: in his duo Vatic. Iann. Faer. Russard. Nicotiani. alij, *Teucer, & Sthenelus*: in his Vatican. vnus, & Tornes. neque est quòd quemquam moueat syllaba posterior in nomine *Teucer*, breuis. sic enim sæpe alibi. vt, *Perrupit Acherunta, &c.* & Od. I. & *Cæca timet aliunde fata.* & Od. XIII. lib. 2. & vltimo versu huius Od. *Ignis Iliacas domos.* ego hanc scripturam, vt simpliciorem, & veriorem olim secutus eram. Nunc D alteram malo. vulgatam autem planè non probo.

SCIENS PVGNÆ] hoc epitheto sæpe vtitur Homerus, vt ἰλ. ε. Ἔνθ' Ἕκτωρ δύο φῶτε κατέκτανεν, εἰδότε χάρμης. & eod. lib. Κρήτων, Ορσίλοχόν τε, μάχης εὖ εἰδότε πάσης. & δ. πολέμοιο εὖ εἰδώς. & ibidem: Ὅς τε σοὶ πτώσσει ἰδ᾽ ἀλκτῆρες εὖ εἰδώς. sic infra Od. IX. lib. 3. *Dulces docta modos, & cithara sciens.*

SIVE OPVS EST IMPERITARE] omissum alterum, siue. esset autem integra loquendi ratio hoc modo: & Sthenelus, siue pugnandum sit, pugnandi scientia instructus, & bonus παραβάτης, idem, aurigæ socius ad pugnandum expeditus: siue equi moderandi, promtissimus auriga. erat autem Sthenelus Diomedis comes. Homerus ἰλιάδ. δ. &c.

MERIONEN QVOQVE] Meriones Idomenei comes. Homer. ἰλιάδ. θ. καὶ ὀπάων Ἰδομενῆος Μηριόνης, ἀτάλαντος Ἐνυαλίῳ ἀνδρειφόντῃ. & ἰλιάδ. γ.

ECCE FVRIT TE REPERIRE ATROX] Vel furit te reperire atrox: id est, furenter persequitur, vt te reperiat: vel atrox te reperire, id est, atrox in te reperiendo. nam vtrumque loquendi genus & à Græcis ductum, & Horatianum est. E Præterea illud *furit*, videtur Horatius ex Homero expressisse ἰλιάδ. ζ. ἀλλ' ὅδε λίην μαίνεται, οὐδέ τίς οἱ δύναται μένος ἰσοφαρίζειν. id est, At hic valde furit, neque ei quisquam par esse potest.

TYDIDES MELIOR PARTE] cùm Agamemnon ἰλιάδ. δ. Græciæ principes ad fortiter pugnandum cohortans, & alios, vt ignauos, obiurgans: alios laudans, vt strenuos, & acreis & forteis, Diomedem ignauiæ argueret, dicens, patrem eius quidem Tydeum, fortissimum & pugnacissimum fuisse: sed ex eo filium natum esse, oratione & lingua promptiorem, in pugna verò tardiorem, ac deteriorem: Diomedes pudore deterritus, regisque maiestatem reueritus, nihil respondet: Sthenelus autem, eius comes & familiaris, pro se, & pro illo refert, se & Diomedem patribus esse meliores. Verba Hom. sunt hæc. Τοῖος ἔην Τυδεὺς Αἰτώλιος, ἀλλὰ τὸν υἱὸν Γείνατο εἷο χέρεια μάχῃ, ἀγορῇ δέ τ' ἀμείνω, &c. responsum autem Stheneli: ἡμεῖς τοι πατέρων μέγ' ἀμείνονες εὐχόμεθ' εἶναι. Idem Homerus ὀδυσ. β. ait paucos admodum filios pa- F tribus virtute pares esse, plureis deteriores, raros meliores. sic Hom. Παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται· Οἱ πλέονες κακίους, παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους.

MELIOR] fortior, valentior, ἀμείνων, κρείσσων, κρείττων, vt Od. VI. lib. 3. *ille Missilibus melior sagittis.* & epist. X. lib. 1. *Ceruus equum pugna melior communibus herbis Pellebat.* sic Virgil. lib. 3. Georg. *Deterior qui visus, eum ne prodigus obsit, Dede neci: melior vacua sine regnet in aula.* sic & Græci, vt declarant superiora exempla ex Hom. & hoc ex Eurip. in Phœn. Ἐπὶ δὲ κρείσσω τὸ κακὸν ἔθετ' ἀγαθοῦ. Non me pigebit occasione oblata Plutarchi locum in Pyrrho corruptum in omnibus exemplaribus etiam manu scriptis, emendare, & explicare. Verba Plutarchi sunt hæc: ὡς δὲ τῶν παρόντων ἐνίοις μαχομένοις ὤετο πεπολεμῆσθαι, οἱ μὲν ὑπὸ τύχης θεῶν, ἰδίῳ μὴ πείθομεν ἢ γὰρ ἀδικοῦμεν αὐτ' ἀνθρώπους, ἐπεὶ καὶ τοπαρτοῦ ἄλλως. Legendum ἔστιν καὶ τῷ κρεῖττον ἄλλως.

A id est, quidam ex iis, qui aderant, Mandricida nomine, dixit Laconico sermone: si tu quidem Deus es, non metuimus, ne quid abs te incommodi nobis accidat: non enim te iniuria afficimus: sin homo es, exsistet etiam aliquis alius te melior. quam quidem emendationem cùm ego olim Amiotto viro doctiss. qui nuper Plutarchi vitas in sermonem Gallicum vertit, exposuissem, ita probauit, vt eam secutus sit.

QVEM TV, CERVVS VTI] quem tu non aliter fugies, quàm lupum ceruus. εἰκών. Aristoteles ceruum in timidis animantibus numerat. Tùm Homerus timidos homines, & fugaceis, cum ceruis comparare solet. ἰλ. χ. Ὡς οἱ μὲν κατ' ἄστυ πεφυζότες ἠΰτε νεβροὶ, &c. & Achilles Agamemnonem in iurgio dicit cerui cor habere. notus est versus ille Οἰνοβαρές, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο. infrà Od. 4. lib. 4. *Cerui luporum præda rapacium Sectamur vltro, quos opimus Fallere, & effugere est triumphus.*

SVBLIMI FVGIES MOLLIS ANHELITV] sublimem anhelitum accipio, eum, qui multo extrinsecus hausto aëre, & ita dilatatis, & di-
B ductis pulmonibus exspiratur, & qui ex alto, imóque pectore ducitur: quod accidere solet in magno corporis labore, & longo cursu, vel grauiore aliqua animi cura. Virg. Georg. 3. *Tum verò ardentes oculi, atque attractus ab alto Spiritus.*

NON HOC POLLICITVS TVÆ.] Helenæ. multa enim de te magnificè prædicaras. quod quidem ei exprobrat Helena ἰλιάδ. γ. his verbis, ἦ μὲν δή ποτ' εὔχεο, &c. vel dic pollicitus κατὰ τὸ σιωπώμενον. tuæ dixit, vt Od. XXV. *Me tuo longas pereunte nocteis. &c.*

IRACVNDA DIEM PROFERET] diuturna illa & penè implacabilis Achillis ira bellum Troianum producet, Troiæq; expugnationem, & euersionem morabitur, ac retardabit. Home. principio Iliad. Μῆνιν ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος.

POST CERTAS HIEMES.] post annos nouem: anno decimo. quod item Chalcas auguratus fuerat ex passerum numero.

G

PALINODIA.
Ode 16.

Veniam petit à puella, quam iambis læserat.

O Matre pulchra filia pulchrior,
Quem criminosis cumq; voles, modum
Pones iambis, siue flamma,
Siue mari libet Adriano.
Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem sacerdotum incola Pythius.
Non Liber æquè: non acuta
Sic geminant Corybantes æra
D *Tristes vt iræ: quas neque Noricus*
Deterret ensis, nec mare naufragum,
Nec sæuus ignis, nec tremendo
Iupiter ipse ruens tumultu.
Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam vndique
Desectam, & insani leonis
Vim stomacho apposuisse nostro.
Iræ Thyesten exitio graui
Strauere: & altis vrbibus vltimæ
Stetere causæ, cur perirent
Funditus, imprimerétque muris
Hostile aratrum exercitus insolens.
Compesce mentem: me quoq; pectoris
Tentauit in dulci iuuenta
Feruor, & in celereis iambos
E *Misit furentem. nunc ego mitibus*
Mutare quæro tristia, dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobriis, animúmque reddas.

QVEM CRIMINOSIS CVMQVE] quemcumque. sic epist. I. ad Mæcenat. *Quo me cumq; rapit tempestas, &c.* & sup. Od. IX. *Quem fors dierum cumque dabit.*

PONES IAMBIS] sic loquitur Od. XV. lib. 3. *Vxor pauperis Ibici Tandem nequitiæ pone modum tuæ.* sic enim legitur in nonnullis membranis manuscriptis, vbi libri vulg. habent. *fige modum.*

IAMBIS] quos in te scripsi, & edidi.

NON DINDYMENE] Cúm studeat Horatius puellam offensam versibus maledicis, sibi placare: primùm permittit ei, vt versus de medio tollat, siue exurere velit, siue in mare deijcere: Deinde quia vult videri iratus scripsisse, ostendit quanta F sit iræ vis, quippe quæ vehementius commoueat hominum animos, quàm Cybele, Apollo, Liber mentem sacerdotum: inter fratres implacabileis inimicitias concitet, vrbeis funditus euertat. Postremò fatetur se ita impulsum versus olim iambicos scripsisse, cum iuuenis esset: sed nunc ætatis maturitate mitigatum esse.

DINDYMENE] Cybele, Rhea. Dindymene autem à Dindymis, monte Phrygiæ: vt Berecynthia à Berecyntho, Pessinuntia à Pessinunte. Bonam Deam Romani appellabant, cuius sacra oculis viri ne imprudentis quidem aspici fas erat. vide Catulli Galliambum.

ADYTIS] remotis & occultis templi, vt interpretatur Cæs. lib. 3. de bello ciuili, his verbis, *Pergamique in occultis ac remotis templi, quò præter sacerdotes adire fas non est, quæ Græci ἄδυτα appellant, tympana sonuerunt.* Sic autem restitui hunc

locum

A locum apud Cæsarem, vbi libri vulgati babent *ac remotis templi* ἄδυτον (inquit Hesych.) σπήλαιον, ἢ τὸ ἀπόκρυφον μέρος τοῦ ἱεροῦ. Id est, adytum, est spelunca, aut intima, & abstrusa pars templi.

MENTEM SACERDOTVM] sic Virgil. Æn. VI. mentem Sybillæ ab Apolline concitatam describit. *Non comta mansere coma, sed pectus anhelum, Et rabie fera corda tument, &c.* M. Tull. hanc concitationem mentis à quadam vi & potestate terræ effici solitam esse putat. sic enim scribit de diuinat. lib. 1. *Potest autem vis illa terræ, quæ mentem Pythia diuino afflatu concitabat, euanuisse vetustate.*

INCOLA PYTHIVS] interpres Pindari, Pythia scribit à loco esse appellata: loco autem nomen fuisse Pythô. Iam Pythô tradit interpres Homeri fuisse vrbem Phocidis. Hom. ὀδυσσ. θ. Πυθοῖ ἐν ἠγαθέῃ ὅθ' ὑπέρβη λάϊνον οὐδὸν χρησόμενος. Idem ἰλ. ι. Οὐδ' ὅσα λάϊνος οὐδὸς ἀφήτορος ἐντὸς ἐέργει Φοίβου Ἀπόλλωνος Πυθοῖ ἔνι πετρηέσσῃ: id est, neque quàm multa saxeum limen, seu solum Phœbi oracula reddentis continet in vrbe Pythone lapidosa. Incola igitur Pythius intelligitur Apollo, quod Pythô, vel Pythôna incolit vrbem sibi sacram. B Est autem dicta vel ἀπὸ τοῦ πυνθάνεσθαι, quod est sciscitari, quærere: vel ab eo, quòd oraculi custos draco ab Apolline sagittis confixus ibidem computruerit, quod Græci dicũt πύθεσθαι. lege quæ scripsimus ad illum locum, *qui Pythia cantat*, in epistola de arte poet. ad Pisones.

NON LIBER ÆQVE] Iram Bacchi senserunt Pentheus & Lycurgus: sentiunt eius sacerdotes mænades: experti sunt denique & Centauri. Virg. Georg. 2. *Bacchus & ad culpam causas dedit, ille furentes Centauros letho domuit, Rhœcũmq́, Pholúmq́, Et magno Hylaeum Lapythis cratere minãtem.*

CORYBANTES] Corybantes, Rheæ sacerdotes ἀπὸ τοῦ κρύβειν dicti, propterea, quòd cùm Rhea partum, partúsque dolores Saturnum filios suos deuorare solitum celare vellet, eos ad eam rem administros, & adiutores adhibebat: illi autem tympanorum pulsu, cymbalorum sonitu, cornuum, & tibiarum cantu partim Saturnum terrebant, partim Iouis vagientis, & Rheæ parturientis vocem auertebant. quod declarat & Callim. C hymno in Iouem. Οὖλα δὲ Κούρητές σε περὶ πρύλιν ὠρχήσαντο Τεύχεα πεπλήγοντες, ἵνα Κρόνος οὔασιν ἠχὴν Ἀσπίδος εἰσαΐοι, καὶ μή σεο κουρίζοντος. Et Lucret. lib. 2. *Hic armata manus (Curetas nomine Graij Quos memorant Phrygios) inter se fortè catenas Ludunt, in numerúmque exsultant sanguine pleti, Terrificas capitum quatientes numine cristas, Dictæos referunt Curetas: qui Iouis illum Vagitum in Creta quondam occultasse feruntur, Cùm pueri circum puerum pernice choréa Armati in numerum starent: pernice chorea Armati in numerum pulsarent æribus æra, Ne Saturnus eum malis mandaret adeptus, Æternúmque daret matri sub pectore vulnus.* Lege & Strab. lib. 10. vbi multa de Curetibus, quos eosdem esse, atque Corybantas, ait. Idem Strabo eodem libro principium cuiusdam dithyrambi Pindarici profert, in quo Pindarus ritus sacrorum Bacchi apud Græcos, & cęremonias sacrorum matris Deorum, quę fiunt apud Phryges, communione quadam om- D nium rerum & similitudine inter se coniungere videtur: quod item facit Horat. Od. XVIII. huius lib. *saua tene cum Berecynthio Cornu tympana*, sic Virgil. Æn. 3. *Hinc mater cultrix Cybeli, Corybantiáq́, æra.* à Corybantibus manauit apud Græcos verbum κορυβαντιᾶν, quod valet Corybantum more insanire ac furere, diuino quodam spiritu afflari. Plato in Symposio: Ἐγὼ γοῦν ὦ ἄνδρες εἰ μὴ ἔμελλον κομιδῇ δόξειν μεθύειν, εἶπον ὀμόσας ἂν ὑμῖν οἷα δὴ πέπονθα αὐτὸς ὑπὸ τῶν τούτου λόγων, καὶ πάσχω ἔτι καὶ νυνί. ὅταν γὰρ ἀκούω, πολύ μοι μᾶλλον, ἢ τῶν κορυβαντιώντων, ἥ τε καρδία πηδᾷ, καὶ δάκρυα ἐκχεῖται ὑπὸ τῶν λόγων τῶν τούτου. id est, Ego igitur, viri, nisi vererer ne valde ebrius viderer, dixissem vobis iuratus quomodo ab istius verbis affectus sim, atque etiam nunc afficiar. Cùm enim audio, mihi multo magis, quàm Corybantum in morem insanientibus, & diuino quodam furore concitatis & cor salit, & lacrymæ excutiuntur vi verborum. & in Iône: καὶ οἱ μελοποιοὶ οἱ ἀγαθοὶ ὡσαύτως. ὥσπερ οἱ κορυβαντιῶντες, οὐκ ἔμφρονες ὄντες ὀρχοῦνται. id est, & boni poetæ, qui mele faciunt, similiter, vt diuino furore afflati, cùm sana mente non sint, saltant. & ibid. οὐ γὰρ τέχνῃ, οὐδ' ἐπιστήμῃ περὶ Ὁμήρου λέγεις, ἃ λέγεις, ἀλλὰ θείᾳ μοίρᾳ, καὶ κατοκωχῇ. E ὥσπερ οἱ κορυβαντιῶντες ἐκείνου μόνου αἰσθάνονται τοῦ μέλους ὀξέως ὃ ἂν ᾖ τοῦ θεοῦ, ἐξ ὅτου ἂν κατέχωνται. id est, non enim arte, neque scientia de Homero loqueris, sed diuino quodam numine atque afflatu, quemadmodum qui diuino quodam furore sunt concitati, illud solum melos statim intelligunt, atq; arripiunt, quod sit eius dei, cuius spiritu afflati sint.

QVAS NEQVE NORICVS DETERRET ENSIS] significat, eum, qui iratus est, neq; enseis, neque vllum denique periculum, aut cruciatum extimescere. Itaque rectè Ennius iram principium insaniæ esse dixit: & Pindarus ὀλυμπ. ᾠδ. ζ. αἱ δὲ φρενῶν ταραχαὶ παρέπλαγξαν καὶ σοφόν. id est, mentis perturbationes, etiam sapientem à recta via deduxerunt. Et Eurip. in Med. Θυμὸς δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων. Ὅσπερ μεγίστων αἴτιος βροτοῖς κακῶν. id est; ira autem meis consiliis potentior est: Quæ quidem hominibus magnorum malorum causas afferre solet. Noricus ensis à Noricis appellatus. sic Od XVII. epod. *Modò ense pectus Norico recludere.* F

FERTVR PROMETHEVS] Hæc de particulis vndique decerptis, & desectis, hominique illi primo adiunctis, aptissimè & elegantissimè ab Horat. sunt excogitata. nullus enim alius horum auctor extat, quod sciam: nisi quis hæc ad fabulam illam Platonicam referat, quæ est in Protagora: vbi scribit, cùm Epimetheus in fingendis animantibus rationis expertibus omneis naturæ facultates consumsisset, & ita cùm genus humanum fingendum esset, nihil, vnde instrueretur, atque ornaretur, superaret: Prometheum coactum esse sapientiam artificialem à Minerua, ignem à Vulcano suffurari: Mercurium posteà Iouis mandata iustitiam & pudorem hominibus impertisse vt ciuilem inter se societatem colere possent. huic igitur fabulæ hæc addit de suo Horatius. Ac fuit Prometheus Iapeti & Clymenæ filius, vt scribit Hesiodus in Theogon. vide sup. Od. III. faciunt

autem

A autem Prometheum poëtæ prouidum, sagacem, ac sapientem, idque à Theophrasto scriptum esse refert interpres Apollon. lib. 2. argonaut. itaque & nomen ἀπὸ τοῦ προμηθεῖσθαι, vel ἀπὸ τοῦ προμηθεύεσθαι consecutus est: contrà Epimetheum eius fratrem, imprudentem, atque insipientem, & malo demum accepto, atque ex rerum euentu, quid expediret, quid non, intelligentem.

PRINCIPI] primo sic Od. vlt lib. 3. *Princeps AEolium carmen ad Italos Deduxisse modos.* & Od. XVII. eiusd. *Qui Formiarum mœnia dicitur Princeps, &c.* sic Cæsar lib. 1. de bello Gall. *cuius legationis Numeius, & Verodoctius principem locum obtinebant.* idem ibid. *ea pars princeps pœnas persoluit.* M. Tull. Accus. lib. 2. *Primùm quod omnium nationum princeps Sicilia se ad amicitiam & fidem populi Rom. applicuit: prima omnium, id quod ornamentum imperij est, prouincia est appellata.* & lib. 2. epist. ad Attic. *ego princeps in adiutoribus, ego secundus.*

LIMO] πηλῷ. quomodo nati sint primi homines ex eorum sententia, quos hîc sequitur Horatius, lege Diodorum Siculum lib. 1. & Lucret. lib. 5. & Hesiod. interpretes non longè à princi-
B pio. huc pertinet illud Varronis, Eumenid. *Empedocles natos homines ex terra ait, vt blitum.*

INSANI LEONIS] iracundi, rabidi. tralatio est à ratione præditis. Lucretius lib. 3. de leonibus: *Sed calidi plus est illis, quibus acria corda, Iracundáque mens facilè efferuescit in ira: Quo genere in primis vis est violenta leonum, Pectora qui fremitu rumpunt plerumque gementes, Nec capere irarum fluctus in pectore possunt.*

STOMACHO] hinc stomachum facere, & stomachari dicunt Latini, pro eo, quod est, iram commouere, & irasci.

IRÆ THYESTEN] quamuis hæc sint omnibus nota ex tragicis poetis: tamen M. Tullium ad hunc locum explicandum adhibeamus. sic igitur ille Tuscul. 4. *Ira verò quamdiu perturbat animum, dubitationem insaniæ non habet: cuius impulsu existit etiam inter fratres tale iurgium. Quis te homo Superauit vnquam gentium impudentia? Quis autem malitia te? nosti quæ sequuntur. alternis enim versibus intorquentur inter fratres grauissima contu-*
C *melia, vt facilè appareat, Atrei filios esse eius, qui meditatur pœnam in fratrem nouam, Maior mihi moles, maius miscendum malum, Qui illius acerbum cor contundam, & comprimam. Quæ igitur hæ erunt moles? Audi Thyesten ipsum. impius Hortatur frater, vt meos malis miser Mandem natos: eorum apposuit viscera. Quid est enim quò non progrediatur ira? eodem, quo furor, &c.* vbi vulgò mendosè legitur *manderem.* eadem ferè reperiuntur in tertio libro de orat. ad Q. fratrem.

VLTIMÆ STETERE CAVSÆ] vltimæ causæ sunt, quibus nullæ aliæ sunt propinquiores. verbum stetère autem significat eas esse certas, fixas, & pæne necessarias: vel vltimas causas eadem ratione dixit, qua supplicium vltimum, seu extremum dicimus, vt vltimas intelligamus causas, quę exitum habeant, quæ non sint inanes. sic Liuius lib. 7. *ea vltima fuit causa, cùm multæ antè querimoniæ vltro citróque iactatæ essent, cur per fetiales rebus*
D *repetitis bellum Tiburti populo indiceretur.*

IMPRIMERETQVE MVRIS] Caius iurisconsultus in pandectis iuris ciuilis tit. de vsufructu, ait Karthagini euersę aratrum impressum esse: ex eóque probare, & colligere solent iurisconsulti tum demum vrbem aliquam esse desiisse, atque interiisse, cùm in ea aratrum circumductum sit. Ad hanc rem pertinet locus ille M. Tullij Philipp. 1. *vt vexillum tolleres, vt aratrum circumduceres: cuius quidem vomere portam Capuæ pæne perstrinxisti, vt florentis Coloniæ territorium minueretur.*

INSOLENS.] victoria elatus. vt Od. 16. epod. *ossa Quirini (Nefas videre) dissipat insolens.* M. Tull. pro Marcell. *victoria natura est insolens & superba.*

COMPESCE MENTEM] Comprime animum. vt epist. ad Loll. lib. 1. *animum rege, qui nisi paret, Imperat: hunc frenis, hunc tu compesce catena.* Od. 14. lib. 2. *Tityóng, tristi Compescit vnda.*

ME QVOQVE PECTORIS] vtitur excusatione ętatis, & perturbationis animi, quòd in eam olim scripserit iambos.

NVNC EGO MITIBVS MVTARE] studeo tristem atque acerbam naturam meam lenire ac mitigare: studeo tristia relinquere, mitia autem E
persequi, atque amplecti. hæc enim verbi *mutare* vis est interdum: vt Od. 19. huius libri. *Socraticam & domum Mutare loricis Iberis Pollicitus meliora tendis.* & epist. ad Mæcen. 2. lib. 1. *nec Otia diuitiis Arabum liberrima muto.* sic Sallust. *Nemo nisi victor pace bellum mutauit.* & Propert lib. 3. *Durus qui potuit lucro mutare puellam.* sic & verbũ ἀλλάττειν apud Græcos nonnunquam. Eurip. in Hec. ἀντὶ Ἀσίας Εὐρώπης θεράπαιναν, ἀλλάξασ' Ἀΐδα θαλάμους. contrà Od. 34. huius lib. *valet ima summis Mutare.* & Od. 1. epod. *Pecúsve Calabris ante sidus feruidum Lucana mutet pascuis.* sic Od. 12. lib. 2. *Num tu, quæ tenuit diues Achæmenes, Permutare velis crine Lycymniæ?* & Od 1. lib. 3. *Cur valle permutem Sabina Diuitias operosiores?* & Od. 9. epod. *Punico Lugubre mutauit sagum.* & Ode prox. *Velox amœnum sæpe Lucretilem Mutat Lycæo Faunus.* sciendum est autem, veteres mutandi verbo vsos esse pro eo, quod est, emere aut vendere. vt Saty. 4. lib. 1. *Hic mutat merces surgente a sole ad eum, quo Vespertina tepet regio.* cui simile F
est illud Virgil. Pollione: *nec nautica pinus Mutabit merces: omnis feret omnia tellus.* & Georg. 3. *quamuis Milesia magno Vellera mutentur Tyrios incocta rubores.* & Horat. Serm. lib. 2. Saty. 7. *an hic peccat, sub noctem qui puer vuam Furtiua mutat strigili:* id est, emit. sed illud, quod est in principio 1. lib. Georg. *vestro si munere tellus Chaoniam pingui glandem mutauit arista:* simile est huic loco Horatiano. Catullus quoque *mutari*, videtur dixisse pro *emi*, in Asinium: *crede Pollioni Fratri, qui tua furta vel talento Mutari velit.* Neque verò fit hoc temerè, veteres enim venditione & emtione non vtebantur, sed permutatione: in qua res pro re, non pretium dabatur. qua de re lege Aristotelis lib. 5. de moribus, & pandectas iuris ciuilis tit. de rerum permutatione. M. Tullius quoque (vt redeam ad id, quod initio dicebam) commutandi verbum in vtramque partem vsurpauit: vt pro

A Sextio, *vt cum patriæ caritate constantiæ gloriam commutaret*: id est, vt patriæ caritati constantiæ gloriam anteponeret: & in Cluentiana, *Qui fidem suam ad perniciem innocentis pecunia commutarunt*: id est, qui fidem suam pecunia vendiderunt. quod Græci dicunt ἀνταλλάξαι, vel καταλλάξαι. Ex his, quid sit apud M. Tullium *permutare pecuniam*, & *pecuniæ permutatio*, intelligere licet. qua de re tamen dicemus alio loco.

DVM MIHI FIAS RECANTATIS AMICA] id est, vsque eò dum & ego stilo verso, iisque maledictis, quæ in te conieci, oblitteratis, ac tuis laudibus scriptis, tecum in gratiam redeam, & tu placata metu à me alienatione exanimatum, recrees, & in spem erigas meliorem.

ANIMVMQVE REDDAS.] sic loquitur Terent. And. *reddidisti animum*.

AD TYNDARIDEM.
Ode 17.

Inuitat eam in Lucretilem.

B VELOX amœnum sæpe Lucretilem
Mutat Lycæo Faunus: & igneam
Defendit æstatem capellis
Vsque meis, pluuiósque ventos.
Impune tutum per nemus arbutos
Quærunt latenteis, & thyma deuiæ
Olentis vxores mariti:
Nec virideis metuunt colubras,
Nec Martialeis hædilia lupos,
Vtcumque dulci Tyndari fistula
Valles, & Vsticæ cubantis
Læuia personuere saxa.
Dij me tuentur: Diis pietas mea,
Et Musa cordi est. hinc tibi copia
Manabit ad plenum benigno
C *Ruris honorum opulenta cornu.*
Hic in reducta valle, caniculæ
Vitabis æstus: & fide Teïa
Dices laboranteis in vno
Penelopen, vitreámque Circen.
Hic innocentis pocula Lesbij
Duces sub vmbra: nec Semeleïus
Cum Marte confundet Thyoneus
Prælia: nec metues proteruum
Suspecta Cyrum, ne malè dispari
Incontinenteis iniiciat manus,
Et scindat hærentem coronam
Crinibus, immeritámque vestem.

VELOX AMOENVM] id est, Faunus sæpe ex monte Lycæo (qui mons est in Sabinis) demigrat. vide quæ annotauimus de verbo mutandi, ad Oden superiorem. Sed non est omittendum, Priscianum lib. 18. hunc locum ita explicare, Lucretilem mutat Lycæo, id est, Lycæum mutat Lucretili. de Fauno autem, vide quæ suprà ad Oden 4. annotaui. D

DEFENDIT ÆSTATEM] id est, propulsat æstatem à capellis. sic Virg. Melibœo: *Solstitium pecori defendite*. Plautus Rudente: *vt illas serues vim defendas, dum ego herum adduco meum*. M. Tull. in Catone maiore: *& nimios solis defendit ardores*. Idem pro Roscio Amer. *iniuriam nouo scelere conflatam putant oportere defendi*. Idem offic. 3. *etenim fi is, qui non defendit iniuriam, neque propulsat à suo cùm potest, iniustè facit, &c.* Cæsar lib. 1. de bello Gall. *& quòd non bellum intulerit, sed defenderit*. & Horat. Saty. 3. lib. 1. *& toga, quæ defendere frigus, Quamuis crassa, queat*.

PLVVIÓSQVE VENTOS] ventos, qui pluuiam pariunt. epist. de arte poët. *aut pluuius describitur arcus*.

IMPVNE TVTVM, &c.] quidam libri veteres habent, *Impune totum per nemus, &c.* E

DEVIÆ] quæ sæpe à recta via, seu regione deerrant. paullo aliter dixit *deuium scortum* Od. 11. lib. 2.

OLENTIS VXORES] hirci vxores, videlicet capellæ. ἄλοχοι, vt Saty. 3. lib. 2. *Bellua cognatos eliserit*. & Virg. Melib. *Vir gregis ipse caper*. & Georg. 3. *Quem legère ducē, & pecori dixère maritum*.

COLVBRAS] sic habent cod. 2. Vatic. & Faër. neque verò refert vtrùm legamus, *colubros* an *colubras*. vtrumq; enim vsu receptum est. Nonius.

NEC MARTIALEIS HÆDILIA LVPOS] nec hædorum septa, id est, greges metuunt lupos. hædilia autem pes est Ionicus pro choriambo. qui pedes tempore sunt inter se pares. sic Hom. Odyss. δ. Ἐκ δ' ἐγὼ ὧδε ... βιότῳ ... Ἠχ' ἄλωμαι. & Cat. ad Cinnam: *Consule Pompeio primum duo Cinna solebant Mœchilia: facto consule nunc iterum, &c.* vbi anapæstus pro spondæo positus est. ductum est autem mœchile à mœcho, vt hædile ab hædo. Et puto, οἱ δύ ... duobus mœchilibus significari à Catullo domum Luculli, cuius vxorē Clodiam, Clodij sororem, Clodius ipse adulterasse dictus est, vt scribit Plut. in Cæsare, & domū Lepidi, quem dolore perisse, vxoris adulterio ex quadam epist. cognito, Pompeio primùm consule, scribit Plutarchus in Pompeio. sed Aut. tus & apud Catullum, non *mœchilia*, sed *mœchidia* legēdum putat: & hic *hædules*. hæduleos autem idem vult valere quod hædulos. ego *hædulia*, malim legi, vt per hædulias intelligamus hædilia. Et verò liquidò confirmare possum, in libris veteribus ferè omnibus scriptum esse *hædilia*. F

VTCVMQVE] id est, quandocumque seu vbicumque. Nam, *vt*, quidem apud bonos scriptores valet interdum, vbi, qua parte, quo tempore, cum, simulatque. Catull. ad Fur. & Aurel. *Littus vt longè resonante Eoa Tunditur vnda*. Idem ad Coloniam: *Verum totius vt lacus, putidæq; paludis, Liuidissi-*

A *Liuidissima, maximéq; est profunda vorago*. id est, vbi. & ad Licinum: *Vt conuenerat esse*. id est, simul vt, vel vbi. & Virgil. Æneid. 5. *casus vt forte iuuencus Fusus humum, viridéisque super madefecerat herbas*: id est, vbi seu quo loco. sic Terent. *mater consequitur: iam vt limen exirem, ad genua accidit.* id est, cùm limen exirem. Horat. Od. 3. epod. *Vt Argonautas præter omneis candidum Medea mirata est ducem, Perunxit hoc Iasonem.* & Saty. 9. *vt illi Nil respondebam, miserè cupis (inquit) abire.* M. Tull. offic. 3. *at ille, vt ingressus est, confestim gladium destrinxit.* addatur igitur particula, cumq; tantundem valebit, aut etiam amplius. sic Od. 35. huius libri: *vtcumq; mutata potenteis Veste domos inimica linquis.* & Od. 4. libri quarti: *Vtcumque defecere mores, Dedecorant bene nata culpæ.* & Ode 17. libri. 2. *ibimus, ibimus, Vtcumque præcedes, supremum Carpere iter comites parati.* & Ode 17. epod. *Vtcumque fortis exsilis puerpera.* & Ode 3. lib. 3. *Vtcumque mecum vos eritis, libens Insanientem nauita Bosporum Tentabo.* sic Terêt. in Heautont. *sed nostrum est intelligere vtcumque, atque vbicumque opus sit, obsequi*, id est, quaodocuoque, & quo-
B cumque loco: & Plaut. in Epidico. *Vtcumque in alto ventus est, Epidice, ex imo velum vertitur.*

DVLCI FISTVLA] fistula Panos scilicet, aut Fauni. Pan enim fistulæ inuentor. Virgil. Alexi. *Pan primus calamos cera coniungere plureis Instituit: Pan curat oueis, ouiúmque magistros.* Idem Pharmaceot. *semper pastorum ille audit amores, Panáque, qui primus calamos non passus inerteis.* Pan deus pastorum est: atque iccirco monteis, siluas, valleis, & solitudines colit. Idem Virgil. ibidem. *Mecum etiam in siluis imitabere Pana canendo.* Idē. Georg. 2. *Fortunatus & ille, deos qui nouit agresteis, Panáque, Siluanúmque senem, Nymphásque sorores.* & Lucret. lib. 4. *Sex etiam aut septem loca vidi reddere voces, Vnam cum iaceres: ita colles collibus ipsis Verba repulsantes iterabant dicta referre. Hæc loca capripedes satyros, Nymphásque tenere Finitimi fingunt, & Faunos esse loquuntur: Quorum noctiuago strepitu, ludóque iocanti Affirmant volgò taciturna silentia rūpi: Chordarumq; sonos fieri, dulceisque querelas, Tibia quas fundit digitis pulsata canentum:*
C *Et genus agricolûm latè sentiscere cum Pan Pinea semiferi capitis velamina quassans, Vnco sæpe labro calamos percurrit hianteis, Fistula siluestrem ne cesset fundere musam.*

VSTICÆ CVBANTIS] montis in Sabinis: *cubantis*, leuiter declinis, vt cubantis hominis speciem præ se ferre videatur.

LÆVIA] læuia saxa, assiduo aquarum cursu attrita, & expolita. Virg. Georg. 2. *Nec tilia leues.* & ibid. *Tum leueis calamos, &c.* vide sup. quæ annotauimus ad Oden 2.

PERSONVERE] propriè, & vsitatè, id est, sonitum acceptum reddidere. vel sonitu completæ fuerunt. sic Saty. 6. lib. 2. *simul domus alta Molossis Personuit canibus.* & M. Tull. ad Lept. lib. 6. *& si abest maturitas ætatis, iam tamen personare aureis eius huiusmodi vocibus non est inutile.* & pro Rosc. Amerino. *animi & aurium causa tot homines habet, vt quotidiano cantu vocum, & neruorum tota vicinitas personet.* alia huius verbi vis est, epist. 1. li. D
1. *Est mihi purgatam crebrò qui personet aurem.* sic Virg. Æn. 6. *Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci Personat.* & ibid. *Sed tum forte caua dum personat æquora concha.*

HINC] ex meo fundo.

AD PLENVM] ita loquitur Virg. Georg. 2. *Huc ager ille malus, dulcésque à fontibus vndæ Ad plenum calcentur.*

BENIGNO CORNV.] pleno & largo cornu, vt in carmine sæculari ad Deos: *appare̍tque beata pleno Copia cornu.* & epist. ad Iccium: *aurea fruges Italiæ pleno defudit copia cornu.* ordo est, hinc, id est, ex agro meo opulenta ruris honorum copia tibi manabit ad plenum, benigno cornu. ruris honores appellat ea omnia, quæ ruri nascuntur. *benignus* autem valet idem, quòd largus, liberalis, munificus: propriè, qui bonis & dignis largitur, interdum etiam qui indignis, tùm apud M. Tull. tùm apud hunc poëtam, & ceteros bonos latinitatis auctores: ex quo benignitas, quæ idem valet, quòd beneficientia & liberalitas. M. Tull. frumentaria. *qui benignitate adducti per beneficium &*
gratiam ciuitatibus concesserunt, vt nummos pro frumento darent. & offic. 1. *videndum est, ne obsit benignitas & iis ipsis, quibus benignè videbitur fieri, & ceteris.* Idem pro Deiotaro, *Deiotarus dicere est solitus benignè sibi a populo Rom. esse factum*, &c. iterū, frumentaria. *vt ambitiosi homines & benigni, cum pluris senatus æstimasset, quam quanti esset annona, ex senatus æstimatione, non ex annonæ ratione, soluisses.* ibid. *benignè ac liberaliter*. orat. contra Rullum ad popul. *Gracchorum benignitas.* de orat. lib. 2. *rarò datur, vt possis liberalitatem ac benignitatem ab ambitu, atque largitione seiungere.* Terêt. in Hecyra. *nihil tibi apud me defieri patiar, quin, quod opus sit, benignè præbeatur.* Plaut. Menæchm. *Tanta ad narrandum argumentum est benignitas.* T. Liuius lib. 9. *prædæ erat largitor: & benignitatem per se gratam comitate adiuuabat.* Horat. Od. 29. lib. 3. de fortuna. *Nunc mihi, nūc alij benigna.* & Od. 18. lib. 2. *At fides, & ingens Benigna vena est.* & Od. 1. epod. *Satis superque me benignitas tua Ditauit.* & Saty. 2. lib. 1. *Quippe benignus erat: contra hic ne prodigus*
esse Dicatur, metuens, inopi dare nolit amico, Frigus F
quo, durámque famem depellere possit. ibid. *at hic si, Quæ res, quà ratio suaderet, quáque modestè Munifico esse licet, velles bonus atque benignus Esse, dares quantum satis esset.* & Saty. 3. lib. 2. *vini somnique benignus.* & Od. 2. lib. 4. *dabimúsque Diuis Tura benignus.* & Od. 17. epod. *Egens benigne Tantalus semper dapis.* & epist. ad Scæuam lib. 1. *Si prodesse tuis, pauloque benignius ipsum Te tractare voles.* & epist. ad Mæcenat. secunda lib. 1. *benigne, Respondes.* Festus vult esse compositum ex bono & gignendo. notissimum est prouerbium Ἀμαλθείας κέρας. id est, captæ Amaltheæ corno: quo significatur omnium rerum vbertas & copia.

HÎC IN REDVCTA VALLE] vallem reductam appellat (opioor) quæ sinus quosdam flexuosos, & recessus habeat: in quibus quis à ventis, & iniuria cæli tutus esse queat. sic Virg. Georg. 4. *inq; sinus scindit sese vnda reductos.* eadéq; repetita

A sunt Æneid. 1. & Æneid. 6. *Intereà videt Æneas in valle reducta Seclusum nemus.* & Horat. Od. 2. epod. *Aut in reducta valle mugientium Prospectat erranteis greges.*

CANICVLÆ VITABIS ÆSTVS] Caniculę nimios ardores vitabis. sed de Canicula dicemus nonnulla ad Od. 13. lib. 3. ibi, *Te flagrantis atrox hora Canicula Nescit tangere.*

ET FIDE TEÏA] Lyra Anacreontis Teïj, id est, modis & cantibus, qui Anacreontis versibus sint pares, & similes. *Anacreontis* (vt scribit M. Tull. Tusc. quæst. lib. 4.) *tota poesis est amatoria.* de eodem sic Pausanias Atticis. Anacreontis Teïj, qui maiore ex parte res amatorias scripsit, statua in arce Atheniensium prima post Sapphonē locata est, eo habitu, & statu corporis, cuiusmodi credibile est esse hominis ebrij canentis. sed de Anacreonte plura dicemus ad Od. 14. lib. epod.

DICES LABORANTEIS IN VNO PENELOPEN] canes Penelopen, & Circen vtramque vnius Vlyssis amore ardentem. Vlyssem autem ex Penelope Telemachum, ex Circe Telegonum patricidam suscepisse traditum est.

B VITREAM] vel splendidam instar vitri, & ita formosam: vel pellucidam, quales ab Epicuro Deos inductos esse scribit M. Tull. de diuinat. 2. his verbis: *Deos enim ipsos iocandi causa induxit Epicurus pellucidos, & perflabileis, &c.* quos alibi μονογράμμους appellat: vel marinam, quod magis probo. aqua enim, corpus est διαφανὲς vt vitrum. Atque iccirco aqua, vitrea dicitur: & color aquæ, vitreus, quasi pellucidus ac cæruleus. Itaq; Nymphæ marinæ apud Virg. 4. Georg. vellera carpūt vitreo colore fucata. sic Virg. *eam circum Milesia vellera Nymphæ Carpebant hyali saturo fucata colore.* & Horat. pontum, vitreum appellat. lib. 4. Od. 2. *vitreo daturus Nomina ponto.* Iam cæruleus, seu glaucus color diis & deabus marinis, & fluuiis tribuitur. idem Od. 13. epod. de Thetyde: *nec mater domum Cærula te reuehet.* Virg. lib. 8. Æneid. de Tiberi. *eum tenuis glauco velabat amictu, Carbasus & crineis vmbrosa tegebat arundo.* Idem 12. *& quæ cæruleo sunt numina ponto.* Idem quinto de Neptuno: *Cæruleo per summa leuis volat æquora*
C *curru.* Idem 8. extr. de Nilo: *& tota veste vocantem Cæruleum in gremium.* alia ratione dixit famam, vitream Saty. 3. lib. 3. *quem cepit vitrea fama.* per *vitream* enim, fragilem significari voluit, vt famā popularem. Apud Varronem vitreum, pellucidum significat. *Quorumdam vitrea toga ostentant tunicæ clauos.* Nonius in nomine *vitreum.*

HIC INNOCENTIS POCVLA] vinum Lesbium innocens appellat, idest, innoxium, quòd, qui eo vtatur, nihil intemperanter, nihil iracondè, nihil furiosè agat: vel refer ad moderatum, ac temperatum eius vsum. quod idem tamen de ceteris vinis dici potest.

DVCES] bibes, hauries. sic Plautus Amphit. *eam ego. vt matre fuerat natum, vini eduxi meri:* id est, ebibi. sic Horat. Od. 12. lib. 4. *Sed pressum Calibus ducere Liberum Si gestis.* & Od. 3. lib. 3. *lucidas Inire sedes, ducere nectaris Succos.* non dissimile est illud Od. 1. lib. 4. *Illic plurima naribus Duces thura.* & verbum compositum obducere. D
Cicer. Tuscul. 1. de Theramene: *qui cum coniectus in carcerem triginta iussu tyrannorum venenum, vt sitiens, obduxisset reliquum sic è poculo eiecit, vt id resonaret.* & ita quidam intelligendum putant locum illum. 1. epist. lib. 1. ad Attic. *qui sic inopes & ab amicis, & ab existimatione sunt, vt mihi videatur non esse, ἀδύνατον Curiū abducere.* i. vt non videatur esse ἀδύνατον æquo animo ferre etiā Curium competitorem. sic P. Victorius Florentinus explicat. tralatio ducta est à medicamentis liquidis, quæ ægri exsorbere solent, vt conualescant. vnde nata sunt illa genera loquendi, exsorbere & deuorare molestiam.

NEC SEMELEÏVS CVM MARTE] tum confundit Bacchus cum Marte prœlia, cùm à vino & poculis, ad ferrum & arma venitur: vel cùm vino simul, & ferro certatur, quale fuit Lapitharum, & Centaurorum conuiuium. Profert hunc locum Seruius ad illum Virg. Georg. 2. *Ille furenteis Centauros, &c.*

THYONEVS] sic dictus est Bacchus ἀπὸ τῆς Θυώνης τῆς Σεμέλης. Nam Semelen Pindarus Thyonem appellat Πυθ. εἰδ. γ. αὐτὰρ λευκωλένῳ γε Ζεὺς πατὴρ ἤλυθεν ἐς λέχος ἱμερτὸν Θυώνᾳ. Verùm Thyonen rursus E
dici volunt ἀπὸ τοῦ θύειν, quia Bacchus in choris concitatus feratur, & furat. Interp. Apollon. argon. 1. τὴν Σεμέλην Θυώνην καλοῦσιν, ἐπειδὴ Αἰσχύλος ἔγκυον αὐτὴν παρεισήγαγεν οὖσαν, καὶ ἐνθεαζομένην. idest Semelen, Thyonen nominant, quoniam Æschylus prægnantem, seu grauidam eam induxit, & diuino numine afflatam.

SVSPECTA] tu suspecta Cyro, videlicet suspicanti alium abs te amari.

NE MALÈ DISPARI] ne tibi tuo malo, dispari, vel misere & valde dispari viribus, id est, inferiori, imbecilliori. &c. Alij sic: non respondenti in amore. vel coniunge, *male*, cum verbo *injiciat*, vt paullo pòst dicemus.

INIICIAT MANVS] inijcere manus non est inferre. hoc enim semper cum vi intelligitur: illud autem etiam sine vi esse, & intelligi potest. vt M. Tull. pro Q. Roscio Com. *hic mihi veritas manum iniecit, & paulisper consistere, & commorari coëgit.* Et dominus apud Iurisconsultos, rei suæ manus F
inijcere dicitur, cum eam apud alium possessorem repertam, apprehendit, & vendicat. ex quo manus iniectio apud eosdem. Paterculus lib. posteriore. *secutus deinde est consulatus C. Cæsaris, qui scribenti manum inijcit, & quamlibet festinantem in se morari cogit.* hoc loco autem nomen, *incontinenteis*, adiectum, videtur augere vim verbi. Quin mihi magis placet, quod Passeratius nuper mihi dixit in sermone, videri *male* coniunctim esse intelligendum cum verbo *injiciat*: vt malè injiciat intelligamus, immaniter, & sceleratè inijciat. quā sententiam adiuuant hi Tibulli versus. *Non ego te pulsare velim: sed venerit iste Si furor, optarim non habuisse manus.* Idem. *Ah, lapis est ferrumq;, suam quicumque puellam Verberat: è cælo deripit ille deos.* sic alibi malum pro scelerato & impio vsurpatur. Hor. Od. 12. lib. 4. *quod male barbaras Regum est vlta libidines.*

CORO-

A Coronam] corollam è floribus. solebant enim vti coronis in conuiuiis antiqui. qua de re & supra diximus, & dicemus plura ad Od. 11. lib. 4. verumtamen etiam ex Lucretio, hoc intelligere licet lib. 3. *Hoc etiã faciunt, vbi discubuere, tenentq́; Pocula sæpe homines, & inumbrant ora coronis.* quod item declarat versus ille, quem citat Athen. lib. 3. ex Archestrato, Αἰεὶ δὲ στεφάνοισι κάρα παρὰ δαῖτα πυκάζου.

Immeritamqve vestem] quæ nihil commeruit, quamobrem ab amante Cyro irato scindatur. Satyra. 3. lib. 2. *Culpantur frustra calami, immeritusque laborat Iratis natus paries diis atq; poëtis.* Virgil. moreto. *Immeritóque furens dicit conuicia fumo.* Terent. Adelph. *Discidit vestem: resarcietur.*

AD QVINCTILIVM. VARVM.
Ode 18.

Vini potu moderato hilarari animum: immoderato, rixas excitari.

B *NVLLAM, Vare, sacra vite prius seueris arborem*
Circa mite solum Tiburis, & mœnia Catili.
Siccis omnia nam dura Deus proposuit: neque
Mordaces aliter diffugiũt sollicitudines.
Quis post vina grauem militiam, aut pauperiem crepat?
Quis non te potius Bacche pater, téque decens Venus?
At, ne quis modici trãsiliat munera Liberi
Centaurêa monet cum Lapithis rixa super mero
C *Debellata: monet Sithoniis nõ leuis Euius:*
Cum fas, atq; nefas exiguo fine libidinum
Discernunt auidi. non ego te candide Bassareu
Inuitum quatiam: nec variis obsita frondibus
Sub diuum rapiam. sæua tene cum Berecinthio
Cornu tympana: quæ subsequitur cæcus amor sui,
Et tollens vacuum plus nimio gloria verticem,
Arcaniq; fides prodiga, perlucidior vitro.

Nvllam Vare sacra] hic versus ex Alcæo expressus est. μηδὲν ἄλλο φυτεύσῃς πρότερον δένδρεον ἀμπέλω. D

Mite solvm] mite, quia vuæ in eo natæ mites sunt, seu quia miteis vuas effert. Virg. Georgic. 1. *Heu male dum miteis defendet Pampinus vuas.* ab eodem mitis vindemia dicta, lib. 2. extr. *Mitis in apricis coquitur vindemia saxis.*

Catili] Virgilius geminat literam l. *Tum gemini fratres Tiburtia mœnia linquunt, Fratris Tiburni dictam cognomine gentem, Catillusque, acérque Coras.* sic Horat. inf. Od. 22. lib. 3. in nomine Apullicum geminat l.

Siccis] sobriis, vino nequaquam madidis. vt Od. 5. lib. 4. *dicimus integro Sicci manè die.* & epist. ad Mæcenat. 3. lib. 1. *forum, puteálque Libonis Mandabo siccis, adimam cantare seueris* &. M. Tull. contra Rullum in Senatu, *Vtrùm esse vobis consilia siccorum, an vinolentorum somnia videntur?* & Academ. quæst. lib. 4. *dormientium & vinolentorum, & furiosorum visa imbecilliora esse dicebas, quam vigilantium, siccorum, sanorum.* & Plaut. in Persa. *Iamdiu factum est, cùm bibimus: nimis sicci sumus.* E

Mordaces] sic curas edaceis appellat Ode 11. lib. 2. *Dissipat Euius Curas edaceis.* Græci γυιοκόρους, & θυμοδακεῖς μελεδῶνας nominant, quasi membra rodenteis, & animum mordenteis: & θυμαλγεῖς, & θυμοβόρους.

Gravem milit. avt pavper. crepat?] id est, quis potus militiæ, aut paupertatis incõmoda queritur? quis de militia & paupertate loquitur, vt oneribus grauibus, & non ferendis? duobus codicibus calamo scriptis reclamantibus, qui habent, *increpat*, *crepat* excudendum curaui, vnum Vaticanum secutus, in quo scriptum est, increpat, alia manu, vt facile appareat initio, *crepat*, scriptum fuisse. Prætereà Nonius Marcellus docet, *crepare* hoc loco valere, queri, & dolere, citátque & hunc versum Horatij, & alterum Lucret. lib. 2. *Et crepat antiquum genus, vt pietate repletum Perfacile angustis toleraret finibus æuum.* sed simpliciter dici potest, crepare, per translationem quandam sermonis, esse assiduè aliqua de re loqui, sempérque eam in ore habere. quemadmodum in epist. ad Mæcen. 2. lib. 1. *Sulcos & vineta crepat mera.* & in epist. ad Pisones de arte. *Aut immunda crepent, ignominiosáque verba.* & Saty. 3. lib. 2. *Siquid Stertinius veri crepat.* & ita versus, qui deinceps sequitur, *Quis non te potius, &c.* facillime poterit explicari, hoc modo, Quis post vina militiam, aut paupertatem habet in ore? quis non potius Bacchum, & Venerem crebris vsurpat vocibus, ac sermonibus? Tale est illud Theognidis: Εἰ πίομαι, πενίης θυμοφθόρου οὐ μελεδαίνω, Οὐδ' ἀνδρῶν ἐχθρῶν, οἵ με λέγουσι κακῶς, id est. si bibero, paupertatem animorum pestem non curo: neque inimicos & malenolos homines, qui mihi maledicunt. F

At, ne qvis modici] At, ne quis supra modum bibat, monet Centaurorum, & Lapitharum pugna in poculis orta, & commissa, &c. sic Theognis, Ὃς δ' ἂν ὑπερβάλλῃ πόσιος μέτρον, οὐκ ἔτι κεῖνος Τῆς αὐτοῦ γλώσσης καρτερὸς, οὐδὲ νόου. quorum

A versuum hęc ferè sententia est, Qui autem bibendi modum superarit, neque ille iam linquæ suæ, neque mentis compos est. idem, Ἄφρονος ἀνδρὸς ὁμῶς, καὶ σώφρονος οἶνος ὅταν δὴ Πίνῃ ὑπὲρ τὸ μέτρον, κοῦφον ἔθηκε νόον. id est, Cùm vinum supra modum haustum fuerit, stulti peręquè & intelligentis mentem leuem ac mobilem reddidit. citantur & hi versus ab Athen. lib. 2. Πάσας δ' ἐκ κραδίας ἀνίας ἀνδρῶν ἀλαπάζει Πινόμενος κατὰ μέτρον, ὑπὲρ μέτρον δὲ χερείων. id est, Vinum modicè potum omneis ex animo molestias abigit, ac dissipat: sin immodicè hauriatur, malum est. huc pertinent & versus Anacreont. qui citantur item ab Athen. lib. 14. Οὐ φίλος, ὃς κρατῆρι παρὰ πλέῳ οἰνοποτάζων Νείκεα, καὶ πόλεμον δακρυόεντα λέγει· Ἀλλ' ὅστις μουσέων τε, καὶ ἀγλαὰ δῶρ' Ἀφροδίτης Συμμίσγων ἐρατῆς μνήσκεται εὐφροσύνης. i. non est mihi gratus qui ex pleno cratere vinum immoderate hauriens contentiones & bellum lacrymosum narrat: sed qui musarum & Veneris munera temperans, & commiscens, nihil præter lætitiam, & hilaritatem in ore habet.

CENTAVRÊA MONET CVM LAPITHIS] Pirithous Ixionis, & Diæ filius, epulum nuptiale
B Centauris, vt sibi necessitudine coniunctis, præbuit. Cùm fugisset autem eum Marti sacrificare, Deum illum irritauit, sibique insensum, atq; inimicum reddidit. Ita Centauri plus nimio poti sibi ipsi tẽperare non potuerũt, quin ingenio suo indulgentes Lapitharum vxoribus vim inferre conarẽtur. Lapithæ autẽ hãc tam atrocem iniuriã & cõtumeliã iniquo animo ferẽtes, atq; vlcisci volẽtes, magnas Cẽtaurorũ strages ediderunt. Antinous apud Home. ἰλιάδ. φ. malus auctor quidem ille, sed tamen hac parte verus, deterrere Vlyssem volens, ne arcum illum difficillimum ad inflectẽdum, intendere conaretur: hanc Lapitharum & Centaurorum historiam profert, dicens, Vlyssem immodico vini potu impulsum, & mente captum, vt illos, rem suis viribus imparem suscipere, ac tentare. Οἶνός σε τρώει μελιηδής, ὅς τε καὶ ἄλλους Βλάπτει, ὃς ἄν μιν χανδὸν ἕλῃ, μηδ' αἴσιμα πίνῃ. Οἶνος καὶ Κένταυρον ἀγακλυτὸν Εὐρυτίωνα Ἄασ' ἐν μεγάρῳ μεγαθύμου Πειριθόοιο Ἐς Λαπίθας ἐλθόνθ', ὁ δ' ἐπεὶ φρένας ἄασεν οἴνῳ, &c. M. Tullius oratione in Pisonem, consulum perpota-
C tionem cum Lapitharum & Centaurorũ conuiuio comparat. sic ille. *Quod quidem istius in illis reip. luctibus symposium, quasi aliquod Lapitharum aut Centaurorum conuiuium ferebatur.* Centaurũ Pindarus ex Ixione & nube Iunonis similitudinem gerente natum facit: eóq; loco hanc Centaurorum & Lapitharum pugnam multis verbis persequitur interpres: quam in templo Thesei depictam fuisse scribit Plutarchus in Theseo. lege & de eadem Hesiodi Apsidem.

RIXA SVPER MERO DEBELLATA.] rixa in conuiuio armis & ferro dijudicata. Verbo *debellandi* crebrò vtitur T. Liuius, sed impersonaliter, vt loquuntur Grammatici: & interdum absolutè.

MONET SITHONIIS NON LEVIS EVIVS] monet & Bacchus, qui à Thracibus summa religione colitur: quem non contemnunt Thraces Lycurgi exitio docti, vel, quem sæpe sibi habent iratum, cùm plus æquo poti, quicquid sibi libet, etiam licere putant. D

SITHONIIS] id est, Thracibus. Ode 26. lib. 3. *Memphim carentem Sithonia niue.* Euium autem Bacchum esse appellatum à voce bacchantium ἰοῖ, cùm sit notum, de ea re non dicam plura.

CVM FAS, ATQVE NEFAS.] cum fas, & nefas non iure, nec ratione, nec honestate, sed sua libidine discernere, ac metiri voũlt: quod cùm fit, res inter se maximè dissimiles, ac contrariæ facilè miscentur, & confunduntur. Libido enim omnium rerum discrimen, ac delectum tollit, résque maximè inter se disiunctas, ac diuersas coniungit, & exæquat, ne dum tanquã finis, ac terminus fas, & nefas discernere, aut distinguere queat.

AVIDI] libidine inflammati. aliter *auidos nautas* dixit Od. 28. huius lib. & Saty. 3. lib. 2. *auidum heredem.* & *conuiuas auidos* Saty. 5. lib. 1.

NON EGO TE CANDIDE.] candide, liber, simplex, aperte, verax, sincere, Ode 11. epod. *candidum Pauperis ingenium.* & Saty. 5. lib. 1. *animæ, qualeis neque candidiores Terra tulit.* & Od. 14. epod. *candide Mæcenas.* & epist. 6. lib. 1. epist. *si quid nouisti rectius istis, Candidus imperti: si non,* E
his vtere mecum.

INVITVM QVATIAM] sacra Bacchi maxima, occultissimáque religione contineri, reconditissimáque in eis mysteria subesse scribunt boni auctores. huius igitur loci hæc sententia est. te inuitum non commouebo, non te exagitabo. (nemo enim te lacessit impune) neque tua sacra pampinis inuoluta proferam in lucem, aut diuulgabo. neque res vllas arcanas, & reconditas enuntiabo. quod valet, non progrediar bibendo vsque ad ebrietatem. nam qui immoderatè bibũt, & nimio vini potu fiunt ebrij, res arcanas & reconditas ac tacendas enuntiare ac vulgare solẽt. *inuitum* autem dixit, quia quamuis Bacchus non inuitus munera sua largiatur hominibus, inuitus tamen eos vino obrui, & ebrios fieri videt. Licet etiam hæc ad sacrorum Bacchi consuetudinem referre, quam exponit Seruius ad illum Virgil. locum, Æneid. 4. *qualis commotis excita sacris Thyas, &c.* his verbis, *Commotis sacris ideo dixit,* F
quia in sacrorum renouatione commouebantur simulacra: vnde Horatius, non ego te candide Bassareu, Inuitum quatiam. Bassareum autem Bacchum dictum volunt à Bassaris. de quibus magna quæstio est. Alij enim eas Bacchi nutrices fuisse dicunt, dictas παρὰ τὸ βάζειν καὶ αἴρειν, propter insaniam scilicet, easdemque Lydas, Macetas, Mimallonas esse nominatas: alij Bassaras, calceos fuisse volunt, alij vestimenti genus, vt dicemus & ad Odam 25. lib. 3.

NEC VARIIS OBSITA.] id ẽst, obducta, operta. obserere enim hoc significat per tralationem. Plautus in Trinummo. *hem istic oportet obseri mores malos, si in obserendo possint interficier.* Orgia autem significat.

SVB DIVVM RAPIAM.] diuulgabo, aperiam. ordo, nec sub diuum rapiam tua sacra variis frondibus obducta.

SÆVA

A SÆVA TENE CVM BERECINTHIO.] diximus suprà ad Oden 16. tympana, cymbala, cornua in sacris Cybeles, & Bacchi adhiberi solita, eadémque fere religione, & eodem ritu vtraque culta esse. qua de re, qui plura scire volet, legat Clementis Alexandrini στρώματα. Tu igitur Bacche tympana, & cornua tua, quæ impios ad insaniam adigunt, contine, & comprime: ne pátere, me ad insaniam immoderato vini potu adigi, quemadmodum tuæ Bacchæ audito tuo tympano, & Berecinthio cornu, furore præcipites aguntur.

QVÆ SVBSEQVITVR CÆCVS AMOR.] hi sunt vini intemperantius poti comites: cæcus amor sui, quem Græci φιλαυτίαν nominant: arrogantia, atque insolentia caput altius, quàm par est, attollens: linguæ incontinentia, seu lingua soluta, atque expedita ad res arcanas, fideique commissas, enuntiandas ac diuulgandas.

ET TOLLENS VACVVM.] Profert hunc locum Seruius ad illum Virg. Æneid. 7. *Perque caput Romulo venit, &c.* vbi tamen legitur *Attollens* mendosè opinor.

B ARCANIQVE FIDES PRODIGA.] fides parum certa, & constans in tacendis consilijs occultis, atque arcanis: fides effusa in efferendis, & prodendis rebus tacendis. sic locutus est suprà Ode 12. *animaeq; magnæ Prodigum Paullum.* & epistola secunda ad Mæcenatem lib. 1. *neque multa prodigus herbæ.*

PERLVCIDIOR VITRO.] idem dicit, quod iam satis significarat: *fides perlucidior vitro:* id est, fides non continens clausa consilia sibi commissa, sed ea omnibus aperiens, & indicans. aptissima autem vitri similitudine vsus est ad significandam eorum leuitatem, ac perfidiam, qui consilium aliquod occultum sibi cõmissum continere, & tegere non possunt. Quemadmodum enim vitri natura, quæ perlucida est, nihil earum rerum, quibus imponitur, occultare, aut tegere solet: immò eas perspicuas, & aspectabileis, omniúmque oculis expositas relinquit: sic ingenia vana, & futilia, nihil rerum occultarum clausum habere possunt, sed eas non solùm lingua, verùm etiam fronte & vultu aperiunt ac declarant.
C Ad hunc locum pertinet illud Ode 11. epod. *Simul calentis inuerecundus Deus Arcana promorat loco.* & saty. 4. lib. 1. *Condita cùm verax aperit præcordia Liber.*

DE GLYCERA.
Ode 19.

Se illius amore vri.

MATER sæua cupidinum,
Thebanæq; iubet me Semilæ puer,
Et lasciua licentia
Finitis animum reddere amoribus.
Vrit me Glyceræ nitor D
Splendentis Pario marmore purius:
Vrit grata proteruitas,
Et vultus nimiùm lubricus aspici.
In me tota ruens Venus
Cyprum deseruit: nec patitur Scythas,
Et versis animosum equis
Parthum dicere: nec quæ nil attinent.
Hic viuum mihi cæspitem, hic
Verbenas pueri ponite, turáque
Bimi cum patera meri.
Mactata veniet lenior hostia.

MATER SÆVA CVPIDINVM] multos esse vnius Veneris Cupidines à nemine (quod sciam) traditum est. Philostratus autem multitudinem illam Cupidinum mala carpentium (ne quis forte miretur) Nympharum sobolem esse dicit
E his verbis: εἰ δὲ πλῆθος αὐτῶν (inquit) μὴ θαυμάσῃς. Νυμφῶν γὰρ δὴ παῖδές εἰσι. Quamobrem autem Lucianus dialogum quendam inscripserit, Ἔρωτες, ex eius dialogi lectione intelligi, quàm à me doceri, malo. hic versus iteratur Od. 1. lib. 4.

THEBANÆQVE IVBET] Cadmus Rex Thebarum: eius filia Semele. Hesiod. in Theog. Καδμείη δ' ἄρα οἱ Σεμέλη τέκε φαίδιμον υἱὸν. Μιχθεῖσ' ἐν φιλότητι Διώνυσον πολυγηθέα. id est, Cadméa autem peperit clarum filium Dionysum valde hilarum congressa cũ Ione. Iam Semelen complexu Iouis grauidam, & ad pariendum vicinam, dolis Iunonis circumuentam, atque inductam petijsse à Ioue, vt ea ad se specie, eóq; habitu ventitaret, quo fuerat tum, cùm primùm Iunonis nuptias experiuerat: Iouem autem, qui ei pollicitus erat, se, quicquid illa peteret, concessurum, in curru ad eam venisse cum fulgure, & fulmine, illámque metu exanimatam esse, vel (vt alij volunt) fulmine conflagrasse: Bacchum verò è flamma ereptum, in Iouis femur coniectũ, & insutum esse, docet Euripides in Bacchis. ali-
F quot libri veteres habẽt *iubent*. paullo pòst omnes fere *Semele* non vt vulg. *Semelæ*.

FINITIS ANIMVM REDDARE AMORIBVS] id est, referre animum ad amores, quibus finem constitueram. aliter dictum est illud suprà, *animúmque reddas*, Od. 16.

SPLENDENTIS PARIO MARMORE] de Pario marmore sic Strabo lib. 10. ἐν δὲ τῇ Πάρῳ ἡ Παρία λίθος λεγομένη ἀρίστη πρὸς τὴν μαρμαρογλυφίαν. In Paro est Parius lapis, qui dicitur esse optimus ad marmoris cælaturam.

GRATA PROTERVITAS] qui sunt exercitati in rebus amatorijs, dicunt ingenij ferocitatem, feruorem, & proteruitatem in puella, modestia, & pudore, & taciturnitate gratiorem esse. sic Od. 5. li. 2. *Iam proterua Fronte petet Lalage maritũ.* Od. 25. huius libri. *iuuenes proterui.* per translationẽ autem Od. 26. huius libri. *ventos proteruos*

A *ternos* nominat. & Od. 16. epod. *proteruum Africum.* Seruius ad illum Virg. locum Alex. *tristeis Amaryllidis iras* hunc locum profert: & videtur proteruitatem interpretari iram non veram: *quæ aliquid gratiæ* (inquit) *habere* consueuit.

LVBRICVS ASPICI] lubricus ad aspiciendum. quem difficile sit ita constanter, & continenter aspicere, vt Glyceræ complexum non expetas. qui aspicientem percellere solet. & tralatio ducta est à via lubrica, in qua insistere, aut ingredi sine casu aliquo, vel prolapsione ægrè quisquã potest. nonnulli sic: cuius splendorem oculi ferre non possunt. quod non displicet: alij vultum aspici lubricum, politissimum, nitidissimum, & pulcherrimum interpretantur. nihil præterea. animaduertendum autem hoc loquendi genus *lubricus aspici*, à Græcorum consuetudine ductum. de quo ad Od. 8. lib. 4. dicemus.

CYPRVM DESERVIT.] Cyprum, vbi religiosissimè colitur, & cuius est præses, custos & domina, vt suprà Od. 3. hoc loco autem studiosum adolescentem admonere volo de eo, quod tradit interpres Homeri ἰλιάδ. ε. cur Venus Cypris dica-
B tur, recentioribus hominibus non esse notum, Ait enim ille Cyprin dictam ab Homero, quasi κυΐσκειν, propterea quòd sine Venere, id est sine cõcubitu, & complexu venereo mulieres grauidæ non fiant. Induxit autem (inquit ille) & decepit Hesiodum, ceterósque poetas Homero posteriores, id, quod ait Homerus ἰλιάδ. θ. ἡ δ᾽ ἄρα Κύπρον ἵκανε φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη. ex illis verbis enim existimarunt Venerem in Cypro esse natam. sed eò (inquit) profecta est, quia ibi colitur. non continuò autem si quis Deus aliquo in loco colitur, in eo quoque natus est. ita nunquam ab Homero Apollinem Delium, aut Pythium esse appellatum, quamuis sciat Homerus vtroque in loco eum sanctissimè coli, templáque ei religiosissima esse consecrata. Omnia autem ferè deorum epitheta apud Homer. vel ab animi affectibus, vel ab actionib᾽, vel ab ijs, quæ ad corpus pertinent, deducta sunt: vt Ἀπόλλων ἑκατηβελέτης, & ἑκηβόλος & ἑκάεργος· γλαυκῶπις Ἀθήνη. λευκώλενος Ἥρη. ῥοδοδάκτυλος ἠώς. καλλίσφυρος Ἥβη. νεφεληγερέτα Ζεύς. Ἄρης βροτολοιγός. Ποσειδῶν ἐνοσίγαιος,
C & κυανοχαίτης. id est, Apollo iaculator, & longe iaciens, & procul à se arcens: Pallas glaucis oculis, seu horribili aspectu: Iuno candidis vlnis. Aurora roseis digitis: Hebe candidis talis, seu calcaneis. Iupiter nubium congregator. Mars mortalium pestis ac pernicies. Neptunus terræ concussor, & glauca Cæsarie.

ET VERSIS ANIMOSVM EQVIS PARTHVM] Parthos fugienteis ex equis pugnare traditum est: sic Ode 13. lib. 2. *Miles sagittas, & celerem fugam Parthi: catenas Parthus, & Italum Robur.* repetendum verbum, perhorrescit ἀπὸ κοινοῦ. & epistola ad August. lib. 2. *Ipse ego, qui nullos me affirmo scribere versus, Inuenior Parthis mendacior.* de quo loco suo loco. Virg. Georg. 3. *Fidentémque fuga Parthum, versisque sagittis.* Cicero ad Papir. Pætum, iocans. *Itaque obtemperare cogito præceptis tuis. hoc amplius, nauicularum habere aliquid in ora maritima. contra equitem Parthum negant vllam armaturam meliorem inueniri posse.* Quidam D legunt hoc loco, *Nec versis.* quam scripturam quã uis nusquam repererim, non improbo tamẽ. Sed receptam sequor. nam copulatio, *Et*, pertinet ad nomen *Scythas*, non ad verbum *patitur.* sic Ode 12. lib. 2. *Nec sæuos Lapithas, & nimium mero Hylæum.*

NEC, QVÆ NIHIL ATTINENT] Venus non patitur me bella scribere, nec Scythas, nec alia id genus, quæ nihil ad amorem attinent.

HIC VIVVM MIHI CÆSPITEM] aggreditur ad Venerem sacrificio placandam, vt facilius eius puellæ, cuius amore vritur, complexu potiatur. viuus cæspes autem interdum aræ locum obtinet, maxime in rebus subitis, & longiorem moram non ferentibus, vt Od. 8. lib. 3. *positusque carbo in Cæspite viuo.* Verbenarum quoque in sacrificijs vsus erat, & ad aras adhibebantur. Terent. in Andria *ex ara sume verbenas.* & Od. 11. lib. 4. *ara castis vincta verbenis. Sagmina* (inquit Festus) *vocantur verbenæ, id est, herba pura, quia ex loco sancto arcessebantur a consule, prætoréve, legatis proficiscentibus ad fœdus faciendum.* Quin etiam frondeis feliceis, vt laurum, myrtum, oliuam, verbenas appellabant veteres, & his aras coronabant: E Præterea tus adolebant, & vinũ è patera libabãt: quæ omnia hic enumerantur. Viuum aũt cæspitẽ intellige virentem: seu cuius herba adhuc viridis est, & terræ humore alitur. Contra Homerus. ἰλ. ι. Flammam arefactam seu marcefactam esse dicit, quæ exstincta est, Αὐτὰρ ἐπεὶ κατὰ πῦρ ἐκάη καὶ πῦρ ἐμαράνθη.

MACTATA HOSTIA] id est, postea quàm mactata fuerit hostia. Scio aliter explicare Erasmum, & referre hoc in prouerbiorum numerum, *lenior mactata hostia*, pro homine facili & mansueto. sed errat. VENIET.] Glycera.

AD MAECENATEM.
Ode 20.

Inuitat eum ad conuiuium minimè sumtuosum.

F

VILE potabis modicis Sabinum
Cántharis, Græca quod ego ipse testa
Cónditum leui, datus in theatro
Cùm tibi plausus,
Care Mæcenas, eques: vt paterni
Fluminis ripæ, simul & iocosa
Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago.
Cæcubum, & prælo domitam Caleno
Tu bibes vuam. mea nec Falernæ
Temperant vites, neque Formiani
Pocula colles.

VILE

A VILE SABINVM] vinum Sabinum, id est, non admodum magni pretij. epist. 12. lib. 1. Vilem amicorum annonam esse dicit, vbi quid deest vitis bonis. epist. 15. *omasum vile*. & 1. *Vilius argentum est auro*. Saty. 1. lib. 1. *vilem assem*. Sat. 11. lib. 2. *vilibus ouis*.

GRÆCA TESTA] condebant vinum in testis, id est amphoris, seu cadis fictilibus, antiqui: quarum optimæ erant, quæ fingebantur in Græcia. proptereà Græcam testam dixit. Græcam autem vel Cumanam, vel Samiam intellige. huc pertinet illud Od. 14. lib. 3. *Spartacum si qua potuit vagantem Fallere testa*. & Od. 21. eiusdem *O nata mecum consule Manlio, &c.* Falluntur autem qui restam, dolium interpretantur, quamuis dolia, fictilia fuisse, non negem.

LEVI] leui à verbo lino, id est, picaui, vel gypso obduxi. hinc relino. Ter. in Heaut. *releui dolia omnia, omnes seras*.

DATVS IN THEATRO CVM, &c.] tempus notat. notum est autem, claros, & gratiosos, & benè de rep. meritos viros, nisi fortè aliqua inuidia laborarent, à populo ludos spectante solitos

B esse plausu excipi: factiosos contrà, & inuidiosos, sibilis. M. Tull. pro Sextio. *In hunc consessum P. Sextius tribunus pl. cum ageret nihil aliud in eo magistratu, nisi meam causam, venit, ac se populo dedit, non plausus cupiditate: sed vt ipsi inimici nostri voluntatem vniuersi populi viderent. Venit (vt scitis) ad columnam Meniam. tantus est ex omnibus spectaculis vsque a Capitolio, tantus ex fori cancellis plausus excitatus, vt numquam maior consensio, aut apertior populi Rom. vniuersi fuisse vlla in causa diceretur.* ad quem morem referendum est illud Saty. 1. lib. 1. *populus me sibilat: at mihi plaudo Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca.*

VT PATERNI FLVMINIS.] Etrusci fluminis, id est, Tiberis: Mæcenas enim Etruscus erat origine, & à regibus Etruscis prognatus, vt diximus suprà ad Oden primam, *Mæcenas atauis edite regibus*: quod & Prop. docet. lib. 3. *Mæcenas eques Etrusco de sanguine Regum*. Tiberis autem ab Etruria fluit.

IOCOSA IMAGO] echo, vt sup. Od. 12.

C CÆCVBVM] Vinum subintell. Vinum Cæcubum etiam ab Athenæo commendatur lib. 1. his verbis: εὔγενὴς δὲ καὶ ὁ καίκουβος πληκτικός, εὔτονος. παλαιοῦται δὲ μετὰ ἱκανὰ ἔτη. i. generosum autem etiam est Cæcubum, sensum pungens, ac feriens, vehemens. colligit autem vetustatem post aliquã multos annos. scriptum est etiam in nonnullis codicib. Cæcubam, vt pertineat ad nomen, vuam.

ET PRÆLO DOMITAM CALENO.] de vino Caleno idem Athen. eod. lib. ὁ Καληνὸς, κοῦφος, τοῦ φαλέρνου εὐστομαχώτερος. id est, vinum Calenũ, ventriculo vtilius, quàm Falernum. Od. 31. huius lib. *Premant Calena falce, quibus dedit Fortuna vitem*. Calenum autem à Calibus dictum, quò deducta est Colonia à Romanis, vt scribit Paterculus lib. 1. Vuam pro vino posuit, vt docet Seruius ad illum versum Virgilij Georg. 2. *Et turpes auibus prædam fert vua racemos*.

MEA NEC FALERNÆ TEMPERANT.] nec Falernæ vites, nec Formiani colles mea pocu- D la temperant: id est, pocula mea non sunt temperata vino Falerno, neque Formiano, lege quæ ao not. ad Od. 8. sup.

IN DIANAM, ET Apollinem. Ode 21.

Sæculare Carmen.

DIANAM teneræ dicite virgines:
Intonsum, pueri, dicite Cynthium,
Latonámque supremo
Dilectam penitus Ioui.
Vos lætam fluuijs, & nemorum coma,
Quæcumq; aut gelido prominet Algido,
Nigris aut Erymanthi
Siluis, aut viridis Cragi:
Vos Tempe totidem tollite laudibus, E
Natalémque, mares, Delon Apollinis,
Insignémque pharetra,
Fraternaque humerum lyra.
Hic bellũ lacrymosum, hic miserã famẽ,
Pestẽq; à populo, & principe Cæsare in
Persas, atque Britannos
Vestra motus aget prece.

DIANAM] carmen est sæculare ἀποτρόπαιον: id est, comparatum ad mala impendentia, seu alioqui timenda, auertenda: ad Apollinem & Dianam. Hi autem dij offensi & irati, horribiles & formidolosi sunt. exanimant enim & interimunt: Exemplo est Niobe, cuius liberos mares quidem Apollo, fæminas autem interfecit Diana. Hom. ὀδυσσ. ο. Ἐλθὼν ἀργυρότοξος Ἀπόλλων Ἀρτέμιδι ξὺν Οἷς ἀγανοῖς βελέεσσι κατέκτανεν. Præterea Apollo, qui idem Phœbus est, & sol, annum metitur: Diana, quæ F eadẽ est luna, menstruum spatium conficit. & ita hi dij temporum omniũ æternitatem regunt & cõtinent. Hoc igitur carmine puellæ Dianam, pueri mares Apollinem placare ab Horatio iubentur, vt bello composito, & sedato, pacem atque otium: fame discussa, & profligata, frugum vbertatẽ & rerum omnium copiam: peste depulsa, cæli salubritatem, & corporum valetudinem populo Rom. impetrent. Denique si cui huius carminis sententia videbitur obscurior, legat aliud carmen sæculare, quod est post epod. Confirmo, illius carminis lectionem multum ad hoc lucis allaturam. Verùm non est omittendum, Apollinem apud Homerum semper fauere Troianis. Itaq; Paridis sagittam in Achillis eam corporis partem, quæ vulnerabilis esset, direxit. Virg. lib. Æneid. 6. princip. *Phœbe graueis Troiæ semper miserate labores, Dardana qui Paridis direxsti tela, manusq; Corpus*

A *pus in Æacide.* Meritò igitur orant eum Romani, qui ab Ænéa orti sunt.

INTONSVM] ἀκερσεκόμαν. Od. 15. epod. *Intonsósque agitaret Apollinis aura capillos.* Tibul. lib. 3. *Annue: sic tibi sint intonsi Phœbe capilli.*

LATONAM'QVE SVPREMO.] Hesiodus Latonam quartam oumerat Deam, cum qua Iupiter Titanibus deuictis, regnóque pacato, coocubuerit. Αὐτὰρ δ' Ἀπόλλωνα, καὶ Ἄρτεμιν ἰοχέαιραν Ἱμερόεντα γόνον περὶ πάντων οὐρανιώνων Γείνατ' ἄρ' Αἰγιόχοιο Διὸς φιλότητι μιγεῖσα.

VOS LÆTAM FLVVIIS, ET NEMORVM.] id est, vos virgines dicite Dianam *lætam fluuijs, &c.* id est, quæ fluuijs delectatur, & arborum frondibus. *coma* autem lego, oon *comam*, veterum codicum auctoritatem secutus, duorum Vatican. Iannoct. Vrsini, Faer. Tornes. Nicotian.

NEMORVM COMA.] arborum frondibus, vt Od. 3. lib. 4. *Et spissæ nemorum comæ.* & Od. 7. *redeunt iam gramina campis, Arboribúsque coma.* & Catull. de faselo: *nam Cytorio in iuge Loquente sæpe sibilum edidit coma.*

ALGIDO.] Algidum (inquit Strabo) πολίχνιον,
B id est, vrbs parua est inter Tusculum, & montem Albanum: & mons eiusdem oominis. vide Oden 4. lib. 4. & 23. lib. 3.

ERIMANTHI.] Erimanthus Arcadiæ fluuius, vt scribit Mela, & mons eiusdem nominis.

CRAGI.] seu Gragi: nihil refert. est autem Cragus (inquit Strabo 14. li.) moos, & oppidum in Lycia.

VOS] mares, quod sequitur versu proximo.

TAMPE] Tempe Thessalica. de quibus sup. Od. 1. & inf. Od. 1. li. 3. *Nō Zephyris agitata tempe.*

TOLLITE LAVDIBVS] ferte laudibus, laudate.

NATALEMQVE DALON.] in qua nati sunt Apnllo & Diana: qua de re sic M. Tullius libro accusat. 3. *ne postea quidem potuisti accipere id, quod est proditum memoriæ, ac litteris? Latonam ex longo errore & fuga grauidam, & iam ad pariendum vicinam, temporibus exactis fugisse Delum, atque ibi Apollinem, Dianámque peperisse, &c.*

FRATARNA'QVE.] & tollite laudibus Apol-
C linis humerum insignem lyra fraterna, id est, quā à Mercurio fratre accepit, vt supra diximus ad Oden 10. Mercurius enim fratri Apollini pro bob⁹ ab eo furtim ablatis lyram reposuit: ex quo χρυσάορ Apollo dictus ἀπὸ τοῦ φ κιθάρας ἀορτῆρος. sed rursus Apollo Mercurio virgam dedit ad vaticinandum magoam vim habentem. Vnde χρυσόῤῥαπις est oominatus. Profert hunc locum Seruius ad illum Virg. Æn. 4. *Tunc virgam capit: hac, &c.*

BELLVM LACRIMOSVM.] πόλεμον δακρυόεντα, vel πολύδακρυν. Home. ἰλιάδ. γ. πολύδακρυν Ἄρηα. lacrymosum Martem, id est, bellum, hîc enumerantur tria horribilia mala, bellum, fames, pestis, quæ placatum & propitium Apollinem confirmat Horatius à populo Rom. depulsurum. neque verò hoc incredibile aut absurdum est. Appellatur enim etiam hic deus ἀλεξίκακος: id est, malorum depul[illegible]r.

ET MISARAM FAMEM.] rectè miseram. Nam fame nihil miserius. M. Tull. ad Attic. lib. 5. D
iter igitur ita per Asiam feci, vt etiam fames, qua nihil miserius est, quæ tum erat in hac mea Asia (messis enim nulla fuerat) mihi optanda fuerit. Hom. ὀδυσ. μ. ait morteis omoeis esse homioibus tristeis, atque acerbas: sed omnium miserrimum esse fame mori. verba Homeri sunt hæc: Πάντες μὲν στυγεροὶ θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖσι. Λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν.

PESTEMQVE] Pestem immittit, & calamitatem importat Apollo iratus, vt lib. α. ἰλιάδ. νοῦσον ἀνὰ στρατὸν ὦρσε κακήν. Est ergo eiusdem etiam depellere.

AGET.] à populo Ro. in hosteis eius transferet: cùm præsertim sua spoote Romanis amicus sit ac propitius, vt Troianorum nepotibus. depellet (inquit) à populo Ro. mala vestris precibus adductus, oempe bellum, & famem, & pestem.

AD ARISTIVM.
Ode 22. E

Vitæ integritatem, & innocentiam vbique esse tutam.

INteger vitæ, scelerísque purus,
Non eget Mauris iaculis, neque arcu:
Nec venenatis grauida sagittis,
Fusce, pharetra,
Siue per Syrteis iter æstuosas,
Siue facturus per inhospitalem
Caucasum, vel, quæ loca fabulosus
Lambit Hydaspes.
Namque me silua lupus in Sabina,
Dum meam canto Lalagen, & vltra
Terminum curis vagor expeditis,
Fugit inermem: F
Quale portentum neque militaris
Daunia in latis alit esculetis:
Nec Iubæ tellus generat, leonum
Arida nutrix.
Pone me, pigris vbi nulla campis.
Arbor æstiua recreatur aura:
Quod latus mundi nebulæ, malúsque
Iupiter vrget:
Pone sub curru nimiùm propinqui
Solis, in terra domibus negata:
Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

INTE-

A INTEGER VITÆ.] Sic dictum *integer vitæ*, vt illud Saty. 3. lib. 2. *Integer animi. Quod si quis natam pro cara deuouet agna, Integer est animi?* & ibid. *Integer est mentis Damasippi creditor?* & Saty. 9. lib. 1. *ô te Bolane cerebri Felicem.* simile illud Virg. Æneid. 2. *vos ô, quibus integer æui Sanguis, ait.* & 9. *atque integer æui Ascanius.* ibid. *Hic annis grauis, atque animi maturus Alethes.* & libro 12. *O præstans animi iuuenis.* & lib. 5. *Hoc Helymus facit, hoc æui maturus Acestes.* & lib. 4. *Isq; amens animi.* & lib. 11. *fortunatusque laborum, Egregiúsque animi iuuenis.* & Catull. in Galliambo. *Vagus animi.* & Plautus Trinummo: *satin, tu sanus mentis, aut animi tui, qui conditionem hanc repudies?*

SCELERÍSQVE PVRVS.] sceleris purum accipio eum, qui castas, & puras à sanguine manus habet: qualeis Hyppoliti dicit esse Phædræ nutrix apud Eurip. Ἁγνὰς μὲν ὦ παῖ χεῖρας αἵματος φέρεις. contrà Adrastus ille apud Herodot. Clione: is, qui fratre suo interfecto sese ad Crœsum contulerat, non habebat puras manus. sic Herod. ἀπικνέεται ἐς τὰς Σάρδις ἀνὴρ συμφορῇ ἐχόμενος, καὶ οὐ καθαρὸς χεῖρας ἐών, &c. sic Horat. Satyr. 1. lib. 2. filij dexte-
B ram, quæ à matris cæde temperet, ridiculè, & dissimulanter *piam* vocat, quamuis ille matrem veneno sit necaturus. Od. 17. epod. *Tibi hospitale pectus, & pura manus.* & Saty. 4. lib. 1. *at benè si quis, Et viuas puris manibus.* M. Tull. purus à sanguine ciuili. Liuius lib. 45 *cum omnis præfatio sacrorum eos, quibus non sint puræ manus, sacris arceat, vos penetralia vestra contaminari cruento latronis corpore sinetis?* sic loquuntur & Græci. Plato lib. sex. de Rep. καθαρὸς ἀδικίας, καὶ ἀνοσίων ἔργων. id est, purus iniustitiæ, & impiorum facinorum. & vsquequaque apud eosdem ἁγνὸς φόνου, id est, purus à cæde. hoc idem nomen iunxit, cum auferendi casu Saty. 3. lib. 2. *Stas animo, & purum est vitio tibi, cum tumidum est cor?* eadem satyra cruentum sanguine paterno dixit, qui manus habet impuras sanguine paterno, id est, qui parentem interfecit.

NON EGET MAVRIS IACVLIS.] hanc esse germanam scripturam testantur aliquot antiqui codices. atque huic generi geminum est
C illud Od. 6. lib. 2. *vbi Maura semper Æstuat vnda.* & Od v. lib. 3. *Nec Mauris animum mitior anguibus.* in cod. Torn. deletum erat s. ab aliquo imperito, & arrogante lectore. Maura autem iacula dixit, quia Mauri optimi erant iaculatores.

SIVE PER SYRTEIS ITER] siue iter factur us per Syrteis, siue per Caucasum. Duæ Syrtes in mari Lybico à scriptoribus commemorantur, magna & parua. de quibus cùm alia multa ad hunc locum accommodata scribit Strabo lib. 17. tùm hæc inprimis: ἡ χαλεπότης δὲ ταύτης τῆς Σύρτεως, καὶ τῆς μικρᾶς ὅτι πολλαχοῦ τεναγώδης ἐστὶν ὁ βυθὸς κατὰ τὰς ἀμπώτεις, καὶ τὰς πλημμυρίδας. συμβαίνει δὴ περιπίπτειν εἰς τὰ βραχέα, καὶ καθίζειν: σπάνιον δ' εἶναι τὸ σωζόμενον σκάφος. διόπερ τὸν παράπλουν ποιοῦνται φυλαττόμενοι μὴ ἐμπίπτειν εἰς τοὺς κόλπους ὑπ' ἀνέμων ἀφύλακτοι ληφθέντες, &c. id est, huius aũt Syrtis, & alterius, quæ minor appellatur, difficultas est, quòd multis locis fundus paludosus ac limosus est sub æstus maritimos recedenteis, & accedenteis. Euenit igitur nonnullis, vt in breuia incidant, & considant: raraque sit ea nauis, quæ seruatur. Quocirca longè ab his nauigationis suæ D
cursum remouent, cauentes, ne, cùm in sinus inciderint, à ventis occupentur imparati. Quibus consentanea sunt, quæ de ijs scribit Apollon. lib. 4. argon. πάντῃ γὰρ τέναγος, πάντῃ μνιόεντα βυθοῖο Τάρφεα, κωφὴ δέ σφιν ἐπιβλύζει ὕδατος ἄχνη, Ἠερίη δ' ἄμαθος παρακέκλιται, id est, vsquequaque enim lacunæ limosæ, vsquequaque fossæ in fundo alga refertæ surda in eis scatet aquæ spuma. Obscura autem & densa arena adiacet. Dicta autem Syrtis est παρὰ τὸ σύρειν, ὅτι κατὰ καιρούς τινας πολὺ ὕδωρ ἐπισύρεται. De his Syrtibus ita scribit Dionysius Alexand. Ἑξείης δ' ἐπὶ Σύρτις ἀγάρροον ὁλκὸν ἑλίσσει Βαιοτέρη, μετὰ τὴν δὲ προσαγχάς ἔρχεται ἄλλη. Et Salustius de ijsdem sic bello Iugurt. *Nam duo sunt sinus propè in extrema Africa, impares magnitudine, pari natura, quorum proxima terræ prealta sunt: cetera vti fors tulit, alias alta sunt, alias in tempestate vadosa. Nam vbi mare magnum esse, & sæuire cœpit ventis, limum, arenámque, & saxa ingentia fluctus trahunt: ita facies locorum cum ventis simul mutatur: Syrtes ab tractu nominatæ.* Horat. Od. 6. lib. 2. Syrteis barbaras appellat: *vbi Maura semper Æstuat vnda.* Sed cùm Horat. hîc E
loquatur non de eo, qui nauigat, sed de eo, qui pedibus iter facit, & qui per loca belluis immanibus infesta ambulans iaculis & sagittis eget: non sunt hîc intelligendæ syrtes illæ in mari Lybico, sed potius Lybiæ solitudines mediterraneæ arenosæ, puluerulentæ, & siticulosæ: seu, si quis malit, littora talibus marinis syrtibus propinqua. tales sunt syrtes illæ Getulæ, quas ait se aditurum auem canoram factum, Ode vlt. lib. 2. *Visam gementis littora Bospori, Syrteísque Getulas canorus Ales, Hyperboreósque campos.*

ÆSTVOSAS.] æstuosas vocat non propter æstus maris accedenteis, & recedenteis: vt Od. 7. li. 2. *Te rursus in bellum resorbens Vnda fretis tulit æstuosis*, cùm hæ Syrtes sint Mediterraneæ: sed propter cæli, aut arenarum calorem: quemadmodum Od. 31. Calabriam æstuosam dicit.

INHOSPITALEM.] ἄξενον, ἀπόξενον appellat Æschylus: quod annotauit Muretus. Idem Æsch. ἄβατον ἐρημίαν.

VEL QVÆ LOCA FABVLOSVS.] F
vel per ea loca, quæ Hydaspes Indiæ fluuius prælabitur, & alluit: de quo multa fabulosa scribũtur ab historicis.

CVRIS VAGOR EXPEDITIS.] secutus sum omnium veterum librorum fidem, atque auctoritatem: in quibus sine vlla varietate excepto Faerni codice, reperi scriptum *curis expeditis*, non, *expeditus*, quam quidem scripturam agnoscit Porphyr. Quamuis autem sciam, Latinè dici posse, *curis expeditus*, tamen nescio quomodo hoc alterum est venustius, & magis Horatianum. sic dixit Catullus *curis solutis*, ad Sirmionem peninsulam: *O quid solutis est beatius curis?* quemadmodum enim vsitatè dicunt Latini, soluere animum cura, metu, & similibus: & item soluere curam, & metum, Horat. Od. 9. epod. *metumq; Cæsaris rerum iuuat Dulci Lyæo soluere.* Virg. Æn. 1. *Soluite corde metũ Teucri.* Lucr. lib. 4. *atque animi*

A *animi curas è pectore soluat.* & Græci, vt Eurip. in Oreste. οὐκοῦν χάριν μοι τὸν φόβον λύσεις δίς: sic expedire animum curis, & expedire curas. Prioris generis exempla ex Horario petere licet. Od. 23. lib. 3. *non animum metu, Non mortis laqueis expedies caput.* Od. 27. huius lib. *vix illigatum te triformi Pegasus expediet Chimera.* quamquam scio nonnullis in libris legi *Chimæra:* quæ scriptura si placet, subaudiendum, amore aut seruitute, aut Chimæra ipsa, aut quippiam aliud simile. & Od. 11. epod. *Amor Lycisci me tenet, Vnde expedire nō amicorum queant Libera consilia, Nec contumelia graues.* Iam apud M. Tull. crebra sunt hæc loquendi genera: *expedire se ab occupationibus, expedire se ex laqueis, expedire salutem.* pro Rabir. Post. *Sequidem tam non semper stulti, quam serò sapientis est, cùm stultitia sua impeditus sit, quoquo modo possit, se expedire.* Idem ad Attic. *nos expedias omni molestia.* Terent. Hecyra. *At sic citius, qui te expedias his ærumnis, reperias.* alterius exempla sunt, expedite negotia, expedite exitum, expedire nodum. & Horat. Od. 3. huius libri, *sæculo nobilis expedito.* sic Terent. Hecyra: *Rem cognosces: iram expedies.* Virgil. Æneid. 4. *Non arma expedient?*

B

Fvgit inermem.] vox, *inermem*, non est otiosa. videtur enim lupus ille tam ferus, & immanis Horatinm inermem diuinitus fugisse. quòd si iaculis instructum, atque armatum fugisset: neque ita mirum esset, neque integritati & innocentiæ vitæ assignandum videretnr.

Militaris Davnia] ad militiam apta. suprà Od. 8. *cur neque militaris Inter æquales equitet.* vel militaris, quæ milites effert strenuos, ac forteis. Apulos Strabo lib. quinto tradit Daunos à Græcis appellatos esse.

Escvletis.] ab esculo esculetum, vt à frutice fruticetum, à salice salicetum, à dumo dumetum.

Nec Ivbæ tellvs] Mauritania: seu potius Numidia, cuius rex Iuba. ab hoc C. Curio legatus Cæsaris in Africa cum exercitu cæsus est. qua de re Iulius Florus lib. 110. & C. Cæsar. lib. 2. de bello ciuili.

C

Pigr. vbi nvlla camp.] pone me in campis incultis, & sterilibus, & botridis propter immoderatum frigus, in quibus denique (vt ait ille) *nullæ arbores frondescunt, nullæ vites pampinis pubescunt, nulli rami bacarum vbertate incuruescunt, &c.* Hæ sunt igitur oræ duæ inhabitabiles, quæ obtiguerunt pruina. tertia est, quæ maximo solis ardore torretur, vt ait M. Tull. lib. sexto de rep. quam Horatius his verbis describit infrà deinceps. *Pone sub curru nimium propinqui Solis.* Atqui hanc esse temperatam, & habitabilem, qui nostra & auorum nostrorum ætate nauigarunt, comperierunt. huc pertinet ille locus lib. 3. Od. 3. *Qua parte debacchentur ignes, Qua nebulæ, pluuiique rores.* & Ode 24. eiusdem lib. *si neque feruidis Pars inclusa caloribus Mundi, nec Boreæ finitimum latus, Durataq; solo niues Mercatorem abigunt.* has easdem oras significat & describit Virg. Georgic. 1. *Quinque tenent cælum Zonæ, quarū vna corusco Semper sole rubens, &c.* notissimi enim sunt versus: & M. Tull. lib. sexto de rep. vt paullo antè diximus. D & lib. 1. Tuscul. *ceteras parteis incultas, quòd aut frigore rigeant, aut vrantur calore.* & Lucret. lib. 5. sed paullo aliter. *Inde duas porrò propè parteis feruidus ardor, Assiduusq; geli casus mortalibus aufert:* & Tib. lib. 4. ad Messallam pluribus versibus. nomine autem Latino, *pigris*, videtur Græcum nomen ἀργοῖς exprimere voluisse.

Malvsqve Ivpiter.] graue, caliginosum, insalubre cælum. vide supra ad Oden 1. *manet sub Ioue frigido.*

Vrget.] premit, occupat, perpetuò tegit.

Svb cvrrv nim. prop. Solis.] hanc orbis terrarum partem existimabant veteres Solis ardore torreri: quæ tamen est temperata, vt dixi, eiúsque temperationis rationem iam anteà docuerat Albertus Magnus.

Dvlce ridentem.] sic Catullus ad Lesb. *identidem te Spectat, & audit dulce ridentem, misero quod omneis eripit sensus mihi.* Quod quidem Sappho Græcè dixerat (nam ab ea transtulit in vsum suum Catullus) γελαίσας ἱμερόεν. Idem Catull. *illa, quam videtis turpe incedere.* Hom. ὀδ. ξ. καί τ' ἁπαλὸν γελάσαι. & Pindar. in Pyth. carm 9. γλυκερὸν γελάσσαις. E & Apollon. 3. Argon. Νεκτάρεον μείδησε. similia sunt hæc Horatiana. Od. 12. lib. 2. *me voluit dicere lucidum Fulgentes oculos.* & Od. 19. li. eod. *turbidum Lætatur.* & epist. ad Iul. Flor. lib. 2. *canet indoctum, sed dulce bibentis.* & Ode 27. li. 3. *Perfidum ridens Venus.* Quamquam illud *canet indoctum, sed dulce bibentis*, potest dici esse dissimile, propterea, quòd verbum canere cum quarto casu coniungi solet, & vocis agentis est.

AD CHLOEN.
Ode 23.

Non esse iam, quòd virileis complexus extimescat, viro matura.

VITAS inuleo me similis, Chloë, F
Quærenti pauidam montibus auijs
Matrem, non sine vano
Aurarum, & siluæ metu.
Nam seu mobilibus veris inhorruit
Aduentus folijs: seu virides rubum
Dimouere lacertæ:
Et corde, & genibus tremit.
Atqui non ego te, tigris vt aspera,
Getulúsve leo frangere persequor.
Tandem desine matrem
Tempestiua sequi viro.

Vitas invi. me simil.] Videtur Horatius hæc ex Anacreonte expressisse, vt iam pridem indicauit Erricus Stephanus vir doctissi.

versus

A versus autem Anacr. aliquantum deprauatos, sic emendaui: Ἀπιπεφρὶν νεοθηλέα γαλαθηνὸν, Ὅς ἐν ὕλῃ κεροέσσης ἀπολειφθεὶς ἀπὸ μητρὸς ἐπτοήθη. Iam verò *inuleo* habent libri veteres complures sine aspirationis nota, quos secutus sum.

Et silüæ.] *διαίρεσις* est, vt Ode 13. epod. *Niuésque deducunt Iouem, Nunc mare nunc silüæ Threicio Aquilone sonant.* Sic Catullus de coma Berenices. *Pristina vota nouo munere dissoluo.* ibid. *Condita quin verè pectoris euoluam.* & de poëmate Smyrna, *Smyrnam incana diu secula peruoluent.* Et Lucret. lib. 1. *Materies igitur, solido quæ corpore constat, Esse æterna potest, cùm cetera dissoluantur.* & eod. lib. *Atque in eas rursum res omnia dissoluuntur.* & lib. 3. *Quò quasi res possint discedere, dissoluique:* nisi quis contendat versus esse spondiacos. & Tibull. eleg. 7. lib. 1. *Hunc cecinere diem Parcæ fatalia nentes Stamina non vlli dissoluenda Deo.* & 10. *Sit satis ornatas dissoluisse comas.*

Non sine vano, &c.] Virgi. Georg. 3. *Nec vanos horret strepitus.*

Nam sev mob. veris inh.] cùm hæc scriptura optimorũ codicũ manu scriptorum B auctoritate uitatur, ex eáq; optima sententia ducatur, non video, cur debeat mutari, eáque probari, quam quidam viri docti dicunt in antiquis nonnullis libris reperiri, *Nam seu mobilibus vitis inhorruit Ad ventum folijs.* per veris aduentum autem Fauonium significari puto, veris comitem.

Et corde et genib. trem.] Virg. lib. 2. Æneid. *Nunc omnes terrent auræ, sonus excitat omnis suspensum, &c.*

Tigris vt asp.] epist. ad Pis. *Serpentes auibus geminentur, tigribus agni.* Virg. Æneid. 4. *Hircanæq; admorunt vbera tigres.*

Getvlvsve leo] Virg. Æn. 5. *tergum Getuli immane leonis.*

Frangere pers.] persequor vt frangam, & dilacerem. placet hoc loco colligere aliquot huiusmodi loquendi genera Horatiana à Græcis sumta. sup. Od. 12. *sumis celebrare Clio.* Od. 18. lib. 2. *hic leuare functum Pauperem laboribus Vocatus, atque non vocatus audit.* suprà Od. 15. *ecce furit te reperire.* infrà. Od. 26. *Musis amicus* C *tristitiam, & metus Tradam proteruis in mare Creticum Portare ventis.* & Od. 37. *Sæuis Liburnis scilicet inuidens Priuata deduci superbo Non humilis mulier triumpho.* & Od. 3. lib. 2. *quà obliquo laborat Lympha fugax trepidare riuo.*

Tempest. viro.] Virg. lib. 7. *Iam matura viro, plenis & nubilis annis.* Est autem fæmina viro tempestiua, sententia iurisconsultorum, anno duodecimo: Xenophontis in œconom. xv. Plato scribit, ἀκμῆς χρόνον, id est, tempus floris in fæmina esse annum xx. Hesiodus autem vult annos quatuor virginem pubescere: anno à pubertate quinto nubere. sic enim intelligendus versus ille Hesiodi est, ἡ δὲ γυνὴ τέτορ' ἡβώη, πέμπτῳ δὲ γαμοῖτο: id est, fæmina quattuor annos pubescat, quinto nubat. Itaque si pubertas, vt iurisconsulti censent, anno duodecimo incipit, anno xvii. erit nubilis: si anno xiiii. (vt mauult Proculus) xix. erit viro tempestiua.

AD VIRGILIVM. D
Ode 24.

Deflet Quinctilij Vari mortem.

QVIS desiderio sit pudor, aut modus
Tã cari capitis? præcipe lugubreis
Cantus Melpomene: cui liquidã pater
Vocem cum cithara dedit.
Ergo Quinctilium perpetuus sopor
Vrget? cui pudor, & iustitiæ soror
Incorrupta fides, nudáque veritas,
Quando vllum inuenient parem?
Multis ille bonis flebilis óccidit:
Nulli flebilior, quàm tibi, Virgili.
Tu frustra pius, heu, non ita creditum,
Poscis Quinctilium deos. E
Quid si Threicio blandius Orpheo
Auditam moderere arboribus fidem?
Num vanæ redeat sanguis imagini:
Quam virga semel horrida
Non lenis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius gregi?
Durum, sed leuius fit patientia,
Quicquid corrigere est nefas.

Qvis desiderio, &c.] id est, quid est, cur quenquam pudeat desiderio tam cari hominis affici? aut quid est, cur quisquam eius desiderij finem facere debeat?

Cari capitis.] sic loquuntur Græci, φίλη κεφαλὴ, μιαρὰ κεφαλή. vnde hæc Latinis vsitatissima: *festiuũ caput, lepidũ caput, ridiculũ caput.* ex nobilissima corporis scilicet parte, totũ intelligim⁹.

Præcipe lvgvbr. Cant.] Hortatur, & orat Musam, vt sibi suggerat, & subministret cantus lugubreis, & funebreis, & ad deplorandam Quinctilij mortem accommodatos. non F est autem *præcipere* idem, quod iubere aut imperare, vt vulgus putat: sed præmonstrare potius, & docere. vt Saty. secunda lib. 2. *Nec meus hic sermo est, sed quem præcepit Ofellus.* & in epistola de arte Poët. *Quicquid præcipies, esto breuis.* vnde præcepta, quæ Græci vocant ὑποθήκας, epist. ad August. *Mox etiam pectus præceptis format amicis.* M. Tull. Catilinaria 3. *orare, vt item illi facerent, quæ sibi legati eorum præcepissent.* Idem pro Murena. *Quòd si è portu soluentibus ij, qui iam in portum ex alto inuehuntur, præcipere summo studio solent & tempestatum rationem, & prædonum, & locorum, &c.* Idem Catil. 2. ad Quirit. *quibus hoc præcipiendum videtur, vnum scilicet, & idem, quòd ceteris omnibus,*

A *vt desperent, se id, quod conantur, consequi posse.* Terent. adelph. *Docui, monui, bene præcepi semper, quæ potui, omnia.* ibid. *& quod queo, Conseruus adeundē illis præcepio modum. Hoc falsum est, hoc adustū est, hoc lautum est parum.*

ERGO QVINCTILIVM.] Ibi sunt cantus lugubres, quos fingit Horatius à Musa sibi esse præmonstratos, præceptos & traditos. Non sine artificio autem Horatius Virgilium magno animi dolore ex Quinctilij Vari morte affectum consolatu rus, sensim & cautè ægro, sauciόque animo medicinam adhibet, ne ad vulnus recens illidat manus, vt ait ille apud Æschylum. Videtur enim primùm assentiri, atque indulgere lugenti, eiusque fletum & lacrymas approbare, qui talis amici iacturam fecerit: Itaque cum Dijs immortalibus de hac Quinctilij morte quodammodo expostulat: Deinde posteaquàm sese Virgilio lacrymarum & luctus quodammodo socium adiunxit, aggreditur paullo maiore fiducia ad eius ægritudinem minuendam, ac leuandam commemoratione conditionis humanæ: quæ est, vt semel omnibus moriendum sit. Postremò ostendit nihil eum lugendo assecuturum, neque vlla vnquam ratione effecturum, vt Quinctilius reuiuiscat. B

PERPETVVS SOPOR.] mors. Longum somnum appellat Od. 11. lib. 3. *ne longus tibi somnus, vnde non times, detur.* Græci χάλκεον ὕπνον, νήγρετον, νήδυμον vocant. ferreum somnum: somnum, vnde nemo expergiscitur somnum, quem nunquam quisquam exuere potest, vel à quo nemo (vt ita dicam) egredi, aut exire potest: quamquam νήδυμος ὕπνος interdum vsurpatur pro dulci, aut alto somno: Virgil. ferreum somnum, & durā quietem. Somnum autem mortis fratrem dici à poëtis vel pueri norunt. Homerus ἰλιάδ. ξ. Ἔνθ' ὕπνῳ ξύμβλητο κασιγνήτῳ θανάτοιο. Hesiod. Theog. somnum & mortem mortis esse filios tradit. Ἔνθα δὲ νυκτὸς παῖδες ἐρεμνῆς οἰκί' ἔχουσιν Ὕπνος καὶ Θάνατος, δεινοὶ θεοί, οὐδέ ποτ' αὐτοὺς Ἠέλιος φαέθων ἐπιδέρκεται ἀκτίνεσσιν Οὐρανὸν εἰσανιών. Pausanias Eliacor. 1. narrat se inter ceteras statuas, quæ erant Olympiæ, Noctem vidisse in muliebrem figuram, habitúmq; formatam, quæ manu dextera puerum album dormientem tenere: læua nigrum dormienti similem: vtrumque distortis pedibus: esse autem θάνατον, alterum: alterum, somnum, & vtriusque Noctem esse nutricem. De somno & morte & eorum causis post Aristot. lege Plutarchum περὶ τῶν τῆς φιλοσόφ. ἀρεσκ. C

VRGET?] occupat, opprimit, constrictum tenet? IVSTITIÆ SOROR, &c.] fidē appellarā esse ab eo, quòd fiat, quòd dictum est, scribit M. Tull. offic. 1. & in epistola quadam ad Tiron. & epist. ad Att. lib. 12. quæ res maximè est instinitæ consentanea. Nam vt qui fidem fallit, instus nullo modo dicendus est: ita qui iustus est, is maximè fidem præstat. verba autem Ciceronis in epist. ad Att. sunt hæc. *Coccεium velim appelles, quod enim dixerat, non facit.* id est, non præstat fidem.

INCORRVPTA.] quæ neque pretio, neq; gratia violatur. ἀδωροδόκητος, vel ἀδέκαστος, vel ἄφθαρτος, vt virgo. Raram appellat Od. 35. eiusd. lib.

NVDAQVE VERITAS.] cur nuda? an quòd, qui eam colunt, aperti sunt, ac simplices, minimè omnium tecti, aut insidiosi, aut fraudulenti? an quòd veritatis oratio simplex esse debet, neque vllum verborum ornamentum, neque artificium, neque fucum, aliúmve cultum desiderat? an quòd vult in luce, & in omnium oculis collocari: fugit latebras ac tenebras? non semper tamen nuda debet esse veritas, vt ait Pindarus: qua de re vide Oden 2. lib. 3. D

MVLTIS ILLE BONIS.] sic habent libri manu scripti: 2. Vatic. Don. Faer. Vrsin. Tornes. Nicotian. Russard. Sententia aperta est. Subintel ligendum enim, *viris.*

FLEBILIS.] deflendus, deplorandus, non idem valet hoc nomen Od. 2. lib. 4. *Flebili sponsæ iuuenémve raptum Plorat:* néque Od. 9. lib. 2. *Tu semper vrges flebilibus modis Mysten ademtum.*

NON ITA CREDITVM] non enim ita tibi creditus est Quinctilius à Dijs immortalibus, vt tibi eum nunquam abs te repetere liceret: immò verò ea lege in lucem editus fuit, vt aliquando, & cùm ita eis videretur, moreretur. iniquus es igitur, qui quasi eo repetito, ant erepto tibi facta fit iniuria, ita cum illis expostules, petásque vt eum tibi ab inferis excitatum restituant, quod numquam obtinebis, etiam si blandius Orpheo citharas canas. E

QVIN SI THREÏCIO.] de Orpheo suprà diximus Ode 12. Threicio autem dictum more Græcorum Θρηΐκιος. sic Od. 13. epod. *nunc mare, nunc siluæ Threicio Aquilone sonant.* secutus sum hoc loco scripturam cod. duorum Vatic, Faer. Vrs. cum quibus in eo consentit cod. Iannoct. quòd habet, *Num:* dissentit in eo, quod habet, *Quod si.* Tornesianus contrà congruit, quòd habet. *Quid si.* discrepat, quòd habet, *Non.* vulgari autem codices sic habent, *Quod si Threicio bland. Orph. &c. Non vana redeat sanguis imagini.*

AVD. MONER. ARB.] sup. Od. 12. *Blandū & auritas fidibus canoris Ducere quercus.*

VANÆ IMAGINI.] τῷ εἰδώλῳ. sic Virg. Æn. 4. *Et nunc magna mei sub terras ibit imago.* sic Vlyss. ὀδ. λ. εἴδωλον quidem Herculis apud inferos esse narrat: ipsum autem in cælo cum ceteris Dijs immortalibus oblectari. qua de re exstat apud Lucianum facetissimus, & argutissimus dialogus. F

VIRGA HORRIDA.] de hac virga diximus sup. Od. 10.

NON LEN. PREC. FATA RECL.] qui non est ea lenitate, vt precibus fati nexus, & necessitatem resoluat ac rescindat. *lenis recludere* genus loquendi Græcum, de quo aliàs.

NIGRO COMPVLERIT] compulerit in animarum, seu vmbrarum gregem.

QVICQ. CORR. AST NEF.] ἀδύνατον, non pote, vt suprà Od. 11. ad hanc sententiam pertinet illud Eurip. Med. Χρεὼς φέρειν χρὴ θνητὸν ὄντα συμφοράς. id est, Oportet eum, qui mortalis sit, calamitates leuiter ferre. Idem in Hippoly. coron. Ῥᾷον δὲ νόσον μετ' ἡσυχίας, Καὶ γενναίου λήματος οἴσεις: id est, quiescendo, seu patiendo, & animo generoso facilius morbum feres.

AD

A

AD LYDIAM. Ode 25.

Insultat ei, quòd iam vetula, vicissim à iuuenibus cootemoatur.

PArcius iunctas quatiunt fenestras
Ictibus crebris iuuenes proterui:
Nec tibi somnos adimunt, amátque
Ianua limen:
Quæ prius multùm facileis mouebat
Cardines. audis minus, & minus iam,
Me tuo longas pereunte nocteis
Lydia dormis?
Inuicem mœchos anus arroganteis
Flebis in solo leuis angiportu,
B *Thracio bacchante magis sub inter-*
Lunia vento,
Cum tibi flagrans amor, & libido,
Quæ solet matres furiare equorum,
Sæuiet circa iecur vlcerosum,
Non sine questu.
Læta quòd pubes edera virenti
Gaudeat, pulla magis atque myrto:
Aridas frondeis hiemis sodali
Dedicet Hebro.

PARCIVS IVNCTAS] dicit Horatius, Lydiæ fenestras ab adolescentibus rarius, qoàm anteà, lapidom iactu verberari, neque iam eam oocturno amatorum aduentu è somno excitari: C quibus verbis significat, pristinam eius formam, qua incendebantur amantes, tempore defloruisse. codices Dooati & Faerni & quidam alij, discordant hîc à vulgatis. *iactibus* enim in eis legitur, non, *ictibus*: cum quibus coosentit Tornes. atque hæc lectio fortasse est verior. Præterea in quibusdam libris veterib. scriptum reperi, *vinctas*: quos non sequor.

AMA'TQVE IAN. LIM.] ianua tua, quæ crebrò aperiebatur propter multitudinem eorũ, qui tuum complexum expetebant, nunc perpetuò clausa & obseruata est.

MVLTVM FACILEIS] multùm faciles erant cardines, quia ianua crebrò aperiebatur. quidam legunt *facilis*, vt sit recti casus, num. sing.

AVDIS MIN. ET MIN. IAM.] minus sæpe audiuntur à te illæ miserabiles amatorum voces, quos tu ætatis flore, & oris pulchritudine ferox excludebas. sic loquitur Satyra 5. lib. 2. *quarta sit partis Vlysses, Audieris, heres.* & Saty. 6. lib. 2. *Audis continuò, quis homo hic est? quo patre natus?* & Homerus ἰλιάδ. φ. ὥς ἄρα μιν Πριάμοιο προσηύδα φαίδιμος υἱὸς λισσόμενος ἐπέεσσιν· ἀμείλικτον δ' ὄπ' ἄκουσε, Νήπιε μή μοι ἄποινα πιφαύσκεο, μηδ' ἀγόρευε. id est, Sic eum affatus est Priami filius suppliciter orans. At hic vocem duram, & immitem audiuit, Stulte, ne mihi munera fare, neque narra. & M. Tull. Tuscul. 3. *Afflictusne, & lamentabili voce plorans audies, O virum fortem?* idem fragm. Academ. ad Varr. *Et quære quem magis amet: Zenonem, à quo bestia nominatur, an Arcesilam, à quo audit, Tu fortasse verum dicis: sed requiram diligentius.* D

ME TVO LONG. PERE. NOCT.] hæc erat amoris exclusi vox. post verbum dormis, in codice Faërni scripta est interrogationis oota: quem secutus sum.

LONGAS NOCTEIS] epist. 1. lib. 1. *Vt nox longa quibus mentitur amica, &c.*

INVICEM MOECHOS] tu ounc vicissim anus facta tuæ præteritæ arrogantiæ, atque intolerantiæ pœnas dabis, complexúmque iuuenum exoptans, illorum fastidium, ferociam, & superbiam experieris. Mœcbos autem appellat, corruptores, & amatores, vt infrà Od. 33. *Quam turpi Pholoë peccet adultero.* & 36. *Nec Damalis nouo Diuelletur adultero.* & Od. 16. li. 3. *Nocturnis ab adulteris.* IN SOLO ANGIP.] deserto, vt Catull. de oupt. Pel. *sola sub rupe.* Et Lucret. lib 4. *quo pacto per loca sola, Saxa pareis formas verborum ex ordine reddant.* & Virg. li. 11. *Pastorũ & solis exegit mõtibus annũ.* angiportus, & angiportum, vtrumq; est in vsu. Catull. *Nũc in quadriuijs, & angiportis Glubit magnanimos Remi nepotes.* Tereot. Adelph. *id quidem angiportum non est peruium.* Est autem angiportus iter compendiarium io oppido, iode dictus, quòd sit angustus in portum aditus. Festus. E

LEVIS.] amans, præsertim aous. nam si amare leue est etiam in iuuenibus, & puellis: quanto magis in senibus, & vetulis? vel leuis, id est, vilis & contemta, & nullius pretij.

THRACIO.] Thracio vento, Aquilone. de quo sic Hesiodus: Ὅς τε διὰ Θρήκης ἱπποτρόφου εὐρέϊ πόντῳ ἐμπνεύσας ὤρινε. idem, Πυκνὰ Θρηϊκίου Βορέω νέφεα κλονέοντος. Theocrit. εἰδ. κβ. Ἠὲ Νότοιο βίῃ, ἠὲ Θρηκὸς Βορέαο. Aratus de Andromeda. Ἡ μὲν γὰρ Θρήϊκος ὑπὸ πνοιῇ Βορέαο, &c. Homer. autem ἰλ. ι. Boream & Zephyrom facit è Thracia spiranteis. Βορέης καὶ ζέφυρος, τώτε Θρήκηθεν ἄητον. Horat. infrà Od. 13. epod. *Nũc mare, nunc silua Threicio Aquilone sonant.* Appellata autem est à nonnollis Thracia ἀνέμων ἐργαστήριον, ἢ οἰκητήριον: id est, ventorum officina, seu domicilium propterea, quòd est frigidissima. Itaq; Eurip. io Hecuba: Θρήκην χιονώδη appellat, & item Apolloo. lib. 1. argoo. id est, Thraciam niuosam. vide annotation. ad Od. 12. lib. 4. F

BACCHANTE] vebementer, & prænedicam, furenter flante. ducta tralatio est à sacerdotibus Bacchi bacchantibus.

SVB INTERLVN.] amplificatio est. Est enim grauissimum, noctu, flante Aquilone, & interlunij tempore, sub dio pernoctare. & attende, versum non esse nomine iotegro clausum, quod vitiosum esse docet Hephæstion in enchiridio, Profértque versus hos Simooidis, ἡ μὲν Ἀθηναίοισι

 καλῶς

A κλέος γένεθ', εὖτε Ἀριστο-Γείτων Ἵππαρχον κτανέτην, καὶ Ἁρμόδιος. sed fortasse in Lyrico, & maximè Sapphico carmine licentia maior est. itaque vtitur ea interdum Sappho exempli causa: *Ὀμμάτεσσι δ' οὐδὲν ὄρημ-μι: βομβεῦ-σι δ' ἀκοαί μοι.* Et Horat. item Od. 16. lib. 2. *non gemmis, neque purpuráve-Nale, nec auro.* Idem tamen crebrò diuidit nomina composita in hexametris. vt Saty. 9. lib. 1. *est locus vni-Cuique suus.* Saty. 3. lib. 2. *age, si stramentis incubet vnde-Octoginta annos natus.* ibidem, *Præterea ne vos titillet gloria, iure-Iurando obstringam ambo.* epist. ad Iulium Florum libro secundo. *Quanto cum fastu, quanto molimine circum-Spectemus vacuam Romanis vatibus ædem.* epist. ad Pison. de Arte poet. *si non offenderet vnum Quemque poëtarum limæ labor.* Est autem *interlunium*, tempus illud, quo Sol cum Luna coniungitur, quo tempore maximæ sunt noctis tenebræ: Varro vocat *intermenstruum*: Plinius lunam sileotem, aut silentium lunæ. vide infrà ad Od. 8. lib. 2.

SVB] paullo antè, vel circiter. vt sup. Od. 1.

QVÆ SOLET MATR. &c.] quæ solet equas concitare, & ad furorem adigere. Virgil. Ge-

B org. 3. *Scilicet ante omneis furor est insignis equarũ: Illas ducit amor trans Gargara, transque sonantem Ascanium, superant monteis, & flumina tranant.* vnde dicuntur *ἱππομανεῖν*, id est, equire, quod valet libidine maris ardere, *ὀργᾶν εἰς ὀχείαν.* Et mulieres libidinosæ, & libidine ardentes dicuntur *ἱππομανεῖς*, & *ἱππομανῆ*: quamuis aliàs *ἱππομανὴς* significet eũ, qui immoderato equorum studio teneatur: & *ἱππομανία* immoderatum equorum studium. Hæc à Germ. Valente. lege Plin. de equarum libidine.

FVRIARE] Virg. Æn. 2. *furiata mente Choræbus.* CIRCA IECVR.] iecur sedes est libidinis, vt ostendemus lib. 4. ad Od. 1. Plato quidem cupiditatem in iecore locat.

VLCEROSVM] vlceribus madens propter ardorem libidinis. Itaque Virgil. & ante eum ceteri, Tityi iecur fingunt à vulture depastum, perpetuò renasci. sic Virg. lib. 6. *rostróque immanis vultur adunco Immortale iecur tondens fecundáque pœnis Viscera, rimatúrque epulis, habitátque sub alto*

C *Pectore, nec requies fibris datur vlla renatis.* & Hom. ὀδ. λ. *γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον*, &c. id est, vultures autem duo ei vtrinque assidentes iecur tondebant.

NON SINE QV.] querêris, quòd iuuentus hilara magis delectetur edera virenti, & myrto, quàm frondib[us] aridis, id est, quòd puellas vetulis anteponat. ederam Fest[us] ait esse dictam vel quòd hæreat, vel quòd edita petat, vel quòd id, cui adhæserit, edat. reliqua lege apud Fest.

PVLLA MAG. ATQVE MYRTO] magísque gaudeat pulla, id est, subuiridi myrto, subaud. quàm frondibus aridis. falluntur autem, qui *atque* positum putant hoc loco pro, *quam.* Nam & suprà myrtum viridem nominauit Od. 4. & fiebant ex myrto corollæ, vt intelligere licet ex eadem Ode, & ex 7. li. 2. *quis vdo Deproperare apio coronas, Curátve myrto?* & Ode 15. eiusdem libri, myrtum numerat in ijs floribus, seu frondibus, è quibus suaues odores efflantur. *tum violaria, & Myrtus, & omnis copia narium Spargent oliuetis odorem* D

Fertilibus domino priori. & Ode vltima huius libri solam myrtum in conuiuij apparatu vult adhiberi. *Simplici myrto nihil allabores.* & Catull. in carm. in nuptias Iuliæ & Manlij, virginem Iuliam cum myrto comparat his verbis: *Floridis velut enitens Myrtus Asia ramulis.* Est autem myrtus sacra Veneri, eadémque gratissima, vt Oliua Palladi, Populus Herculi, Laurus Apollini. Virgil. in Melibœo, *Populus Alcidæ gratissima, vitis Iaccho: Formosæ myrtus Veneri, sua laurea Phœbo.* & Georg. 1. de Cæsare Aug. loquens. *cingens materna tempora myrto.* Itaque nonnulli Venerem Murtiam à myrto dicunt esse nominatam, vt scribit Varro lib. 4. de lingua Latina. Præterea myrtus memoratur in frondibus felicibus, vt laurus, oliua, &c.

HIEMIS SODALI.] sic Od. 18. lib. 3. *crateram Veneris sodalem* appellat. & Home. ἰλιάδ. ι. *φύζαν φόβου κρυόεντος ἑταίρην.* Id est, fugam timoris horribilis sodalem.

HEBRO.] Thraciæ fluuio. Est autem Thracia orbis terrarum pars frigidissima, sententia veterum, vt paullo antè diximus.

E

DE AELIO LAMIA.
Ode 26.

Se, soluto animo, velle Lamiam laudare.

MVsis amicus, tristitiam, & metus
Tradā proteruis in mare Creticũ
Portare ventis, quis sub arcto
Rex gelidæ metuatur oræ,
Quid Tiridatem terreat, vnicè
Securus. ô, quæ fontibus integris
Gaudes, apricos necte flores:
Necte meo Lamiæ coronam,
Pimpléa dulcis nil sine te mei F
Prosunt honores. hunc fidibus nouis,
Hunc Lesbio sacrare plectro,
Téque, tuásque decet sorores.

MVSIS AMICVS] significat, eum, qui Musas colat, non facilè à cura, metu, molestia, ægritudine, & ceteris animi pestibus inuadi solere. Hesiodus quoque ait in Theogonia, si quis mœrore affectus, poëtam, aut cantorem aliquem audierit vel Deorum, vel superioris ætatis hominum laudes canentem, statim omnem ex animo molestiam, luctúmque deponere, his verbis: *Εἰ γάρ τις καὶ πένθος ἔχων νεοκηδέι θυμῷ Ἄζηται κραδίην ἀκαχήμενος, αὐτὰρ ἀοιδὸς Μουσάων θεράπων κλεῖα προτέρων ἀνθρώπων Ὑμνήσει, μάκαράς τε θεοὺς οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν, Αἶψ' ὅγε δυσφροσυνέων ἐπιλήθεται, οὐδέ τι κηδέων Μέμνηται.* Theocritus autem

Musas

A Musas dicit optimom esse ad amoris vulnus sanandum, remedium ac medicamentum, in Cyclôpe. Οὐδὲν ποττὸν ἔρωτα πεφύκει φάρμακον ἄλλο, Νικία, οὔτ' ἔγχριστον, ἐμὶν δοκεῖ, οὔτ' ἐπίπαστον, ἢ ταὶ Πιερίδες.

TRISTITIAM ET MET. TRAD. PROT.] id est, tristitiam, & metum ex animo eijciam: ægritudioes, & curas omneis pellam. sic loquuntur poetæ, cùm significare voluot aliquid se obliuisci, aut negligere, aut deponere, ac delere ex animo velle. Homer. ὀδυσσ. θ. εἰ δ' ἔπος εἴρηται τι βέβακται δεινόν, ἄφαρ τὸ φέροιεν ἀναρπάξασαι ἄελλαι. id est, si quid antem graue ac molestum dictum est, id ablatom diripiaot & dissipeot venti, seo procellæ. Anacreoo. Ἀπορίπτεται μέριμναι, Πολυφρόντιδές τε βουλαὶ Ἐς ἀλικτύπους ἀήτας. id est, abijciuntur ac dissipantur curæ, & sollicitæ cogitatiooes in ventos mare verberanteis, seu maris murmur excitanteis. Idē Ἐμῶν φρενῶν μὲν αὔραις Φέρειν ἔδωκα λύπας. id est, animi mei ægritudioes auris dedi differendas. Theocr. Διοσκύρ. Ἶχον πολλά· τὰ δ' εἰς ὑγρὸν ᾤχετο κῦμα Πνοιὴ ἔχουσ' ἀνέμοιο. habebam talia multa: sed hæc io fluctum maris abstulit venti flatus. Apollon. lib. 1. argon. ἀλλ' ἀνέμοισι Δώομεν ἀμπλακίην, ὡς καὶ πάρος εὐμενέοντες.
B id est, at peccatum præteritum ventis tradamus, & vt antea, beneuolentiam inter nos colamus. Catull. ad Ortalum. *Ne tua dicta vagis nequicquam credita ventis Effluxisse meo forte putes animo.* Idem de nuptijs Pelei. *Irrita ventosæ linquens promissa procellæ.* Idem ad Alphenum. *Idem nunc retrahis te, ac tua dicta omnia, factáque Ventos irrita ferre ad nebulas aërias sinis.* Tibull. eleg. 5. lib. 1. *Hæc mihi fingebam, quæ nunc Caurúsque, Notusq́, Iactat odoratos vota per Armenios.* & Hor. Ode 11. epod. *Vt hæc ingrata ventis diuidat Fomenta.* Lucret. lib. 4. *tu fac ne ventis verba profundam.* Virgil. Æneid. 9. *sed aura Omnia discerpunt, & nubibus irrita donant.*

PROTERVIS] sic Lucretius petulanteis Euros, seu, vt habent alij libri, auras, dixit lib. 6. *Interdum perscissa furit petulantibus Euris.*

SVB ARCTO.] duæ vrsæ in regione Aqoilonari elucent, altera maior, quæ & Ἑλίκη, & ἅμαξα, id est, currus, qoia currus similitudinem gerat, ap-
C pellatur: altera ei propinqua, minor, qoæ Cynosura, sic dicta, quòd canis caudæ inflexæ similis sit. Callistooem autem Lycaonis filiam à Ioue amatam, & compressam esse: deinde à Iunooe recognita in vrsam conuersam, & Dianæ, instar feræ, sagittis configendam esse traditam: postremò à Ioue in cælo collocatam, poëtæ fabulantur. Aratus paullo aliter hanc fabulam oarrat, aitqne ab his duabus vrsis Iouem, cum puer esset, & cum à Corybaotibus custodiretur, educatum esse.

GELIDÆ MET. ORÆ] vel ab ora gelida metuatur: vel dic, à quibus Rex oræ gelidæ metuatur. QVID TIRID. TERR.] non admodum sollicitus, quid Tyridates extimescat, aut quis ei bellum inferre cogitet. sic Od. 11. lib. 2. *Quid bellicosus Cantaber & Scythes Hirpine Quincti cogitet, &c.* quidam libri scripti habent, *Mithridatem*, sed com litura.

FONTIBVS INTEG.] puris, sinceris, ἀμιάντοις. sic Lucret. lib. 4. *iuuat integros accedere fonteis, Atque haurire, iuuatq́, nouos decerpere flores.* D

PIMPLEA DVLCIS.] Musa Pimplea à Pimpleo moote & foote sic appellata: de quo Strabo lib. 9. Θρᾷκες τὴν Πιερίαν, καὶ τὸ Λείβηθρον, καὶ τὸ Πίμπλειον ὄρος ταῖς Μούσαις ἀνέδειξαν. Ἐκλιπόντων δ' ἐκείνων, Μακεδόνες νῦν ἔχουσι τὰ χωρία ταῦτα. Catull. *Mentula conatur Pimpléum scandere montem: Musæ furcillis præcipitem eijciunt.* Callimach. io hymno ad Delum. Ὡς Μοῦσαι τὸν ἀοιδόν, ὃ μὴ Πίμπλειαν ἀείσῃ, Ἔχθουσι.

NIL SINE TE MEI PROS.] codex Donati & nonnulli alij habent, *Nil sine te mei Possunt honores:* quæ lectio noo est reijcienda, immò verò fortasse vulgatæ antepooenda.

HVNC] Lamiam.

LESBIO. SACRARE] decet te & tuas sorores hunc immortalitati consecrare fidibus Latinis, & carmine Sapphico, vel Alcaico.

Ode 27.

Ad sodaleis inter pocula rixanteis, & poculis ipsis pugnanteis: hoc esse barbarorum. inuitatus vt bibat, id se ea lege facturū, si frater Megillæ nomeo amicæ suæ proferat, vel sibi in aurē dicat. E

NATIS in vsum lætitiæ scyphis
Pugnare, Thracū est tollite barbarū
Morem: verecundúmque Bacchum
Sanguineis prohibete rixis
Vino, & lucernis Medus acinaces
Immane quantum discrepat. impium
Lenite clamorem sodales:
Et cubito remanete presso.
Vultis seueri me quoque sumere
Partem Falerni? dicat Opuntiæ
Frater Megillæ, quo beatus
Vulnere, qua pereat sagitta.
Cessat voluntas? non alia bibam F
Mercede, quæ te cumq; domat Venus,
Non erubescendis adurit
Ignibus: ingenuóque semper
Amore peccas quicquid habes, age,
Depone tutis auribus. ah miser,
Quanta laboras in Charybdi.
Digne puer meliore flamma.
Quæ saga, quis te soluere Thessalis
Magus venenis, quis poterit deus?
Vix illigatum te triformi
Pegasus expediet Chimæra.

NATIS IN VSVM] Natis, id est, natura factis, πεφυκόσι. alioq iscyphi fiunt ab artifice, non

A nascuntur. Sic Lucilius, *Iudicis Hortensi est ad eam rem nata palaestra:* profert Porphir. Hoc igitur dicit. Ad compotationem, & hilaritatem scyphi cōparati sunt natura: ijs abuti ad pugnas, & prœlia, & Thracum est, & similiũ barbarorum, non humanitate politorum, & excultorum hominum. Thracum, & Scytharum ebrietatem notat Plato libro 1. de legibus, his verbis: Σκύθαι δὲ, καὶ Θρᾷκες ἀκράτῳ παντάπασι χρώμενοι γυναῖκές τε, καὶ αὐτοὶ, καὶ κατὰ τῶν ἱματίων καταχεόμενοι, καλὸν, καὶ εὔδαιμον ἐπιτήδευμα νενομίκασι. id est, Scythæ aũt, & Thraces vino mero prorsꝰ vtētes, & ipsi & mulieres, psusasq; ac made factas vino vesteis habētes, pręclarũ, & beatũ studiũ esse existimant, idq; ab illis more & consuetudine receptum est. Concinit his Horatianis illud Anacreontis: Ἄγε, δηὖτε, μηκέθ' οὕτω Πατάγῳ τε, κ' ἀλαλητῷ Σκυθικὴν πόσιν παρ' οἴνῳ Μελετῶμεν, ἀλλὰ καλοῖς Ὑποπίνοντες ἐν ὕμνοις. quorum versuum hæc ferè sententia est: (Nam mihi properanti, & aliud, quod magis ad rem attinet, agenti, numeros versuum reddere non licet) Age, date vt bibam, neque ita strepitu, & clamore omnia miscentes in vino Scythi-

B cam compotationem meditemur: sed carminibus potius concinnis ac iucundis pocula temperemus.

VERECVNDVM] id est, verecundè tractandum. eundem inuerecundum nominat Od. 11. epod. *Simul calentis inuerecundus Deus Fervidiore mero arcana promorat loco.* alia scilicet ratione, nē pe quia qui vinum intemperantius biberunt, inuerecundi sint, nihilque neque vereantur, neque extimescant.

SANG. PROH. RIXIS.] vel prohibete rixas à Baccho, vt sit hypallage: vel propriè, & vsitato more locutus est. sic enim M. Tull. pro lege Manil. *Erit igitur humanitatis vestræ tantum civium Rom. numerum calamitate prohibere.* Idē Hor. de arte poet. *Concubitu prohibere vago.* vsitatiora sunt illa, *prohibere itinere, prohibere domo.* Cæs. & Terent.

C VINO ET LVCERN. MED. ACIN. IMM. &c.] .i. longissimè distat, ac magnopere discrepat ferrum à vino & conuiuijs. lucernas autem cum vino coniungit, quia olim noctu potissimum conuiuia agitabantur, Od. 8. lib. 3. *& vigiles lucernas Perfer in lucem.* ad quem locum plura.

MEDVS ACINACES] acinaces nomen est peregrinum. quod genus γλῶτταν appellat Aristot. lib. περὶ ποιητικῆς. Est autem gladius Persicus. Plato lib. 8. de Rep. eo loco, vbi ostendit, quemadmodum rerum publ. status, hominésque, qui in eis versantur, commutentur, Persarum regis gladium acinacem ostendit appellari his verbis. τὸ φιλοχρήματον, μέγαν βασιλέα ποιεῖν ἐν ἑαυτῷ, τιάρας τε καὶ στρεπτὰς, καὶ ἀκινάκας παραζωννύντα. & Dion. lib. 50. de Antonio. καὶ ἀκινάκην ἔστιν ὅτε παρεζώννυτο· ἐσθῆτά τε ἔξω τῶν πατρίων εἶχεν: id est, & acinacem interdum accingebat: & vestitu alieno à patrijs institutis vtebatur. Medum autem appellat, quia Medorum imperium ad Persas translatum fuit, Medique, & Persæ vni Cyro paruerunt. sic sup. Ode 2. *Medos pro Persis posuit,* vt annotauimus. & Catull. de co-

ma Berenices. *Cum Medi irrupere nouum mare.* D Atque hæc à M. Ant. Mureto fuerant iam pluribus verbis explicata.

IMMANE QVANT. DISCR.] summoperè discrepat. Est autem hoc genus loquendi Græcorum proprium. sic enim loquuntur illi θαυμαστὸν ὅσον. mirabile quantum, id est, mirificè, & mirum in modum. ἀμήχανον ὅσον, ἀμύθητον ὅσον. Arist. πολιτ. β. ἔτι δὲ καὶ πρὸς ἡδονὴν ἀμύθητον ὅσον διαφέρει νομίζειν ἴδιόν τι, id est, prætereà dici non potest, quantùm referat ad voluptatem, existimare aliquid suum esse & proprium. Demosth. περὶ παραπρεσβ. ὡς θαυμάσια πλήθη πεπόνθασι διὰ τοὺς ἀγαθοὺς. i. tamquam mirabilibus quantis per hos bonis abundaturi. Plato polit. α. ἱδρῶτας θαυμαστὸν ὅσον. Idem θ. ἐάν τι πάντων ἡδονῇ πλείστῳ ἀγαθός τε, καὶ δίκαιος τὸν κακόν τε καὶ ἄδικον, ἀμηχάνῳ δὴ ὅσῳ πλείονι νικήσει τῇ βίῳ, καὶ κάλλει, καὶ ἀρετῇ. Si igitur vir bonus & iustus tanto improbum & iniustum hominem voluptate & iucunditate vitæ superat, inexplicabili quanto superabit vitæ elegantia, decóre, & pulchritudine. Idem in Alcibiade. θαυμαστὸν ὅσον ἄν σε οἶμαι ἐπιθυμίας ἔχειν. Tale illud Aristoph. in Ranis. ὑψηλὸς γὰρ ἡμῖν ἔνθεν ὁ τόπος ἐστὶν ὅσον. id est, statim enim aberrauit cæleste quantum: id est, E spatium ingens, quantum scilicet cælum à terris distat. Atque ad eundem modum M. Tullius loquitur lib. de finib. 4. *sed differre inter honestum, & turpe, nimium quantum, nescio quid immensum.* idem orat. perf. *huic generi orationis aspergentur etiam sales, qui in dicendo mirum quantum valent,* id est, θαυμαστὸν ὅσον. non dissimile exemplum est, quod è secundo historiarum Salustij libro producit Nonius Marcellus. *immane quantum animi exarsere.* nam immanis ponitur interdum pro magno, vt docet Festus. sic & Cornel. Tacitus lib. 19. *Et Flauianus exercitus immane quantum animo, exitium Valentis, vt finem belli, accepit.*

LENITE CLAM. SOD.] sic Od. 8. lib. 3. *procul omnis esto Clamor & ira.* notum est illud Pindari ἀσυχία φιλεῖ τὸ συμπόσιον, id est, silentium conuiuiorum carum est. hortatur autem siue Horatius, siue quis alius sodaleis suos, vt vociferari & contendere inter se desinant, seséque in lectis eo corporis F situ contineant, quo esse & bibere, non autem pugnare possint.

ET CVBITO REM. PR.] hoc corporis habitu ac situ cœnabant Græci ferè omnes, & Romani illi veteres, accumbentes scilicet, & cubito innitentes, non sedentes: cuius rei complura in ruinis & parietinis Italiæ, vestigia ac monumenta vidi. ad hunc locum pertinet ille, qui est Saty. 4. lib. 2. *Nec satis est cara pisceis auerrere mensa Ignarum, quibus est ius aptius, & quibus assis Languidus in cubitum sese conuiua reponat.* quos versus suo loco explicabimus: hoc tantùm dicemus in præsentia, ex his duobus locis perspicuum esse ita composito corpore cenasse veteres, vt modicè inflexa, & in curuata superiore corporis parte, reliqua iacerent: quod est accubare. Nam ridiculum est, quod scribit Acron: deorum esse accumbere, virorum discumbere, ferarum recumbere, cum ita loquatur M. Tullius oratione de supplicijs: *vt mulieria quotidie conuiuia essent, vir accumberet ne-*

A *mo, præter ipsum & prætextatum filium*, Idem epistol. ad Pap. Pætum, lib. 9. *Accubueram hora nona cum ad te harum exemplum in codicillis exaraui*, & pro Deiot. *huc te è balneo, priusquàm accumberes, ducere volebat.* & in Catil. 2. ad Quirit. *qui mihi accubantes in conuiuiis complexi mulieres impudicas, vino languidi, conferti cibo, &c.* & Terent. Eunucho. *At dum accubabam, quam videbar mihi esse pulchrè sobrius?* Itaque hoc tantum interesse puto inter illa duo priora, accumbere & discumbere, quod discũbere semper de pluribus dicitur: vt M. Tull. ad Attic. lib. 5. epist. 1. *discubuimus omnes præter illam*: accumbere autem, & de vno, & de pluribus siue hominib⁹, siue diis. Qui autem recubare putat ad feras duntaxat pertinere, legat primum versum Virg. in Tityro: & illum locum M. Tull. pro Deiot. *Cum in lectulo recubuisses.* & 2. de orat. *cum ceteris in campo se exercentibus, in herba ipse recubuisset.* & de diuinat. 2. *deinde cum se collegisset, idq; visum pro nihilo habendum esse duxisset, recubuisse.* Nam ex illis locis intelligere licet, recubare, seu recumbere, non esse ferarum proprium.
B Est autem *recumbere* toto corpore iacête, ita scilicet composito, vt facilè somnum capere possis. interdum tamen pro accumbendi verbo vsurpatur: vt ep. ad Torquat. lib. 1. *Si potes archaicis conuiua recumbere lectis.* Herôas porrò, & primos illos homines sedisse inter cenandum, non accubuisse, ex Homero perspici potest. vno aut altero exemplo contenti erimus. ἰλιάδ. λ. αὐτὰρ ἐπειτα ἐς κλισίην ἐλθόντες ἐπὶ κλισμοῖσι καθῖζον, &c. id est, Postea porrò cùm in tabernaculum venissent, in sedibus sedebant. & ὀδυσσ. υ. Δαιτύμονες δ' ἀνὰ δώματ' ἀκουάζοιντο ἀοιδοῦ ἥμενοι ἑξείης. Conuiuæ autem in ædibus audiant cantorem ordine sedentes. quod item scribit Athen. lib. 7. his verbis: ὑπολαμβάνοντες οὖν τοὺς θεοὺς πλησίον αὐτῶν εἶναι, τὰς ἑορτὰς κοσμίως καὶ σωφρόνως διῆγον. ὅθεν οὔ τι κατακλίνεσθαι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἔθος ἦν, ἀλλὰ δαίνυσθ' ἑζόμενοι: id est, moderatè, & temperanter dies festos agitabant antiqui. Itaq; neque solebant accumbere, sed epulabantur sedentes. Iterum Hom. ὀδυσσ. π. Δαίνυσθαί τι παρ' ἄμμι καθήμενοι, ὄφρα τε ἡμεῖς. Idem alibi: Ἑξείης δ' ἕζοντο κατὰ
C κλισμούς τε, θρόνους τε. Catullus etiam Deos sedenteis, non accumbenteis facit in carmine de Pelei & Thet. nuptiis: *Qui postquàm niueis flexerunt sedibus artus, &c.* Et Appolloo. argoo. lib. 2. Αὐτὰρ ἐπεὶ μέγα δόρπον ἐνὶ μεγάροισιν ἔθεντο, Δαίνυνθ' ἑζόμενοι. id est, Posteaquam autem magnam & copiosam cenam in amplis ædibus apposuerunt, Tum epulari cœperunt sedentes. Quod autem Germanus Valens indicauit mihi Seruium notare ad illum locũ Virgil. lib. 7. Æne. *hic ariete cæso Perpetuis soliti patres considere mensis: maiores enim nostri sedentes epulabantur, quem morem habuerunt a Laconibus & Cretensibus, vt Varro docet lib. de populo Rom.* nihil hoc valet ad refellendum quod dicebamus initio, Romanos illos veteres, cubanteis cenasse. Nam hæc verba Seruij, quæ sumta sunt ex Varrone, & Virgilij, referenda sunt ad primos illos & antiquissimos Romanos, qui seueriores, & duriores, & continentiores erant. posteriores enim mollius & remissius vixerunt antiquis, quemadmodum ostendimus ex Athenæo & Homero Heroas sedenteis corpora cibo curasse, non accumbentes. D Quin si res eget pluribus argumentis aut ampliore auctoritate, Plutarchus accedat, qui lib. συμποσ. πότερον αὐτὸν δεῖ κατακλίνειν τοὺς ἑστιωμένους τὸν ὑποδεχόμενον. vsquequaque his vocibus vtitur κατακλίνειν, κατάκλισις. κατακεῖσθαι, κατακλίνεσθαι. & Plato lib. 2. de rep. de epulis loquens: ἐπὶ κλινῶν κατακεῖσθαι, i. in lectis cubare. ibid. κατακλινέντες ἐπὶ στιβάδων ἐστρωμένων μίλακί τε καὶ μυρρίναις: id est, discumbentes in lectis gramineis edera & myrto stratis. Aristoph. Pluto, κοσμίως κατακείμεσθα, id est, modestè discumbebamus. idem Vesp. κατακλινόμενοί τε ἐπὶ ταῖς κλίναις: id est, & accumbentes in lectis. quæ postrema exempla suppeditauit mihi Germanus Valens. De tricliniis verò, in quibus discumbere solebant, dicemus ad illum locum Saty. 4. lib. 1. *Sæpe tribus lectis videas cenare quaternos.*

VVLTIS SEVERI] inuitatus ad combibendum, id se alia condicione facturum negat, quàm si frater Megillæ vnus è conuiuis, amicę suæ nomẽ edat, & pronuntiet, siue sibi in aurem dicat.

SEVERI FALERNI] austeri. forte appellat Saty. 4. lib. 2. *Aufidius forti miscebat mella Falerno Mendosè.* E Athen. lib. 1. scribit, vinum Falernũ aliud austerum esse, aliud dulce: dulce autem fieri, cùm sub vindemiæ tempus Noti flauerint, &c. verba Atheo. sunt hæc, εἴδη δύο τοῦ φαλερνοῦ, ὁ αὐστηρός, καὶ ὁ γλυκάζων. οὗτος δὲ τοιοῦτος γίνεται, ὅταν ὑπὸ τὸν τρυγητὸν νότοι πνεύσωσι

OPVNTIÆ] à nomine Opus fit Opuntius. Est autem Opus vrbs Locridis.

QVO BEATVS VVLNERE, QVA PEREAT] id est, cuius puellæ amore saucius. sed quomodo quisquam vno tempore & beatus, & saucius esse, atque adeò perire potest? amor est variũ quiddã & multiplex. noti sũt δυσέρωτες: notũ illud γλυκύπικρον: notũ illud Terẽt. Eũ. *in amore hæc omnia insunt vitia, iniuriæ, suspiciones, &c.* Postremò notum illud Anacreontis, χαλεπὸν τὸ μὴ φιλῆσαι, Χαλεπὸν δὲ καὶ φιλῆσαι, Χαλεπώτερον δὲ πάντων Ἀποτυγχάνειν φιλοῦντα. id est, Et non amare durum, Et verò amare durum, Durissima omnium res Amare, nec potiri. quibus consentaneum est hoc Tibull. lib. 2. *Ah miseri, quos hic grauiter Deus vrget, at ille Felix, cui placidus leniter afflat amor.* F in summa, amans eo, quòd potiatur, beatus dici potest: quòd seruiat autem, & quòd semper sollicitus sit, perit, & miser est.

SAGITTA] noti sunt Cupidinis arcus, notæ sagittæ. nihil tritius est apud poëtas tùm Græcos, tùm Latinos. Vnus Propertius nobis erit nunc instar omnium lib. 2. *Et merito hamatis manus est armata sagittis: Et pharetra ex humero Cnossia vtroque iacet.* Lege & Philostratum in imaginibus & infrà Ode 8. lib. 2. *Semper ardenteis acuens sagittas Cote cruenta.* Xenophon autem συμπ. α. ait idcircò Cupidines sagittarios fingi, quòd formosi & formosæ etiam e longinquo loco vulnerant. verba illius sunt hæc. ἴσως δὲ καὶ οἱ ἔρωτες τοξόται διὰ τοῦτο καλοῦνται, ὅτι καὶ πόρρωθεν οἱ καλοὶ τιτρώσκουσι.

A CESSAT VOLVNTAS? NON ALIA BIB. &c.] id est, negas te mihi eius puellæ, quam amas, nomen editurum, aut in aurem dicturum? at nihil aliud mereri velim, vt bibam: nulla alia mercede, nullóve alio pretio adducar ad bibendum. *voluptas* habent cod. Iann. Vrsin. Vatic. Torn. RusSard. & nonnulli alij, non. *voluntas*: quam scripturam non sum secutus tamen.

QVÆ TE CVNQ. DOM. VEN.] blanditur ei nunc, vt nomen amicæ ab eo eliciat, atque exprimat. hoc modo: quamcunque puellam amas, quocumque amorem tuum contulisti, eam tibi amicam quæsisti, & comparasti, cuius te neq; pudere, neque pœnitere debeat. amas aliquam honesto loco natam, & forma præstantem puellam. amorem tuum honesto aliquo, & gloriatione potius, quàm pudore digno loco collocasti. *Quæ te cumque*, pro, *Quæcumque te*.

INGENVOQVE SEMP. AM. PECC.] non aliquam ignobilem, & generis seruilis, sed liberam, & ingenuam amas.

QVICQVID HAB. AGE, DEP.] quæcumque ea sit age, committe mihi tacituro: dic mihi
B in aurem non vulgaturo.

TVTIS AVRIBVS] non perfluentibus, neque rimosis: sed vndique septis, & clausis ad continendam rem arcanam creditam.

AH MISER] audito tandem puellæ illius nomine, immitis fortasse, & illiberalis, & sæuo ingenio præditæ, ita exclamat.

QVANTA LAB. IN CHAR.] quàm sæuam, difficilem, improbam, rapacem, auaram puellam nactus es? Proculdubiò tibi res est cum illiberali, & immiti puella, quæ te sit excruciatura: qua numquam sis potiturus. Non dissimolabo in tribus libris manu scriptis scriptum esse, *Quanta laborabas Charybdi*.

CHARYBDI] Charybdin aquarum dicunt esse voraginem inter Adriaticum, & Tyrrheum mare, quæ vim quamdam absorbendi habeat, Scyllæ maximè geminã, quam Scyllam credibilius est scopulum aliquem fuisse, Idque ex Homero ipso colligere licet, cuius hi sunt versus. ὀδυσσ. μ. Τῷ δ' ἐν ἐρινεὸς ἔστι μέγας φύλλοισι τεθηλώς. Τῷ δ' ὑπὸ δῖα
C χάρυβδις ἀναῤῥοιβδεῖ μέλαν ὕδωρ. Τρὶς μὲν γάρ τ' ἀνίησιν ἐπ' ἤματι, τρὶς δ' ἀναῤῥοιβδεῖ δεινόν, μὴ σύγε κεῖθι τύχοις, ὅτε ῥοιβδήσειεν. eodem libro. Ἔνθεν μὲν γὰρ Σκύλλη, ἑτέρωθι δὲ δῖα χάρυβδις Δεινὸν ἀνεῤῥοίβδησε θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ. Idem videtur sensisse Virgil. Æneid. 3. *Dextrum Scylla latus, læuum implacata Charybdis Obsidet, atque imo barathri ter gurgite vastos Sorbet in abruptum fluctus rursúsque sub auras Erigit alternos & sidera verberat vnda*. M. Tul. orat. de harusp. respõ: *quam denique tam immanem Charybdin poëtæ fingendo exprimere potuerunt, quæ tantos exhaurire gurgites posset, quantas iste Byzantiorum, Brogitarorúmque prædas exsorbuit?* Idem de orat. 3. *Charybdin bonorum, voraginem potius dixerim. faciliùs enim ad ea, quæ visa, quàm ad illa, quæ audita sunt, mentis oculi feruntur*. Idem Phil. 2. *Quæ Charybdis tam vorax: Charybdin dico? quæ si fuit, fuit animal vnũ. Oceanus medius fidius vix videtur tot res, tam dissipatas, tam distantibus in locis positas, tam citò absor-*

bere potuisse. Tibull. ad Mess. lib. 4. *Nec violenta suo consumsit more Charybdis, Vel si sublimis fluctu consurgeret imo, Vel si interrupto nudaret gurgite pontum*. iam admonui, me in tribus exemplaribus antiquis scriptum reperisse, *Quanta laborabas Charybdi*. quam scripturam tamen non sum secutus. sic enim loquitur Oda 17. sup. *& fide Teia Dices laborantes in vno Penelopẽ, vitreamq; Circẽ*. D

FLAMMA] Virgil. Æneid. 4. *est mollis flamma medullas*.

QVÆ SAGA] quæ te saga cantionibus, & carminibus amore poterit liberare? *Sagire* (inquit M. Tull. de diuinat. lib. 1) *sentire acutè est: ex quo sagæ anus, quia multa scire volunt*.

THESSALIS] Thessali potionibus & venenis, id est, medicamentis, & poculis quibusdam partim bonam mentem hominibus adimebant, partim contrariis restituebant. Plaut. Amphit. *Ego pol illum vlciscar hodie Thessalum veneficum, Qui peruersè adeò perturbauit familiæ mentem meæ*. Tibull. lib. 2. eleg. 4. *Quicquid habet Circe, quicquid Medea veneni: Quicquid & herbarum Thessala terra gerit*. gradatio est. *saga, magus, Deus*.

VIX ILLIG. TE TRIF.] puellam illam cum Charybdi paullo antè comparauit: nunc cũ Chimæra: quam triformem fuisse ex vulgatissimo Homeri versu notum est, Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ Χίμαιρα. atque idem versus apud Hesiodum quoque reperitur in Theog. vt necesse sit vel Hesiodum ab Homero mutuatum esse, vel vtrumque ab aliquo superioris ætatis poëta, si quis Homero antiquior poëta fuit. Iam Chimæra ex Thiphône & Echidna nata est. soror eius fuit Hydra, fratres Orthus & Cerberus, vt scribit Hesiod. in Theog. Chimæram interfecit Bellerophõ equo Pegaso vectus. qua de re sic Hesiod. τὴν μὲν Πήγασος εἷλε καὶ ἐσθλὸς Βελλεροφόντης. E

PEGASVS] equum Pegasum Medusæ filium nominat Pindarus, quia ex Gorgonis capite, quod ei abscidit Perseus, exsilierit, vt scribit Hesiodus in Theog. τῆς ὅτε δὴ Περσεὺς κεφαλὴν ἀπεδειροτόμησεν, Ἐξέθορε χρυσάωρ τε μέγας, καὶ πήγασος ἵππος. Quantas autem, & quàm multas ad res fortiter & præclarè gerendas hic equus Bellerophonti fuerit vtilis atque opportunus, & quemadmodum eidem Bellerophonti Pallas in somnis frenum dederit, quo equum anteà ferum, indomitum, indocilem regeret, ac moderaretur, & quemadmodum eius opportunitate fretus Amazonas, Chimærámque flammas ex ore euomentem, & Solymos deuicerit, copiosé narrat Pindar. Olymp. ᾠδ. ιγ. σὺν δ' ἐκείνῳ (Pegaso) καί ποτ' Ἀμαζονίδων αἰθέρος ψυχρᾶς ἀπὸ κόλπων ἐρήμου τοξόταν βάλλων γυναικεῖον στρατόν, καὶ χίμαιραν πῦρ πνέοισαν, καὶ σολύμους ἔπεφνε, &c. Homerus autem hanc de Pegaso & Bellerophonte fabulam omnium plenissimè narrat, ἰλιάδ. ϛ. Aratus quoque de Pegaso scribit nonnulla. ex eis petat, qui volet. F

EXPEDIET] illigatum, & impeditum expediet, id est, soluet. Chimæræ quidem habent libri vulgati, & nonnulli scripti: Chimæra autem Donati, Faerni, Vrsini, vnus Vatic. Tornes. vt *triformis Chimæra* cohæreat cum verbo *expediet*.

OD.

A Ode 28.

Inducitur Archytas nautæ cuidam respondens, omnibus esse moriendum, oránsque: ne se insepultum iacére patiatur: sed corpori suo terram, aut arenam injiciat.

TE maris, & terræ, numeróque carentis arenæ
Mensorem cohibent, Archyta,
Pulueris exigui prope littus parua Matinum
Munera: nec quicquã tibi prodest
Aërias tentasse domos, animóq; rotũdum
Percurrisse polum morituro.
Occidit & Pelopis, genitor, cõuiua deorũ:
Tithonúsque remotus in auras:
Et Iouis arcanis Minos admissus: habent
B *Tartara Pãthoiden iterũ Orco (que*
Demissum: quãuis clypeo Troiana refixo
Tempora testatus, nihil vltra
Neruos, atq; cutem morti concesserat a-
Iudice te, non sordidus auctor (træ,
Naturæ, veriq;. Sed omneis vna manet
Et calcanda semel via leti (nox:
Dant alios Furiæ toruo spectacula Marti
Exitio est auidis mare nautis.
Mista senum, ac iuuenum densentur funera nullum
Sæua caput Proserpina fugit.
Me quoq; deuexi rapidus comes Orionis
Illyricis Notus obruit vndis.
At tu nauta vagæ ne parce malignus, a-
Ossibus, & capiti inhumato (renæ
C *Particulam dare. sic, quodcumque minabitur Eurus*
Fluctibus Hesperiis, Venusinæ
Plectãtur siluæ te sospite: multáq; merces,
Vnde potest, tibi defluat æquo
Ab Ioue, Neptunóq; sacri custode Tarẽti.
Negligis immeritis nocituram
Postmodo te natis fraudem committere
Debita iura, vicésq; superbæ (forsan,
Te maneant ipsum. precibus non linquar
inultis:
Téque piacula nulla resoluent. D
Quanquam festinas: non est mora longa: licebit
Iniecto ter puluere curras.

TE MARIS, ET TERRÆ] Archytas Tarẽtinus ita fuit philosophus, & geometra, vt à reip. administratione tamen non abstinuerit, quemadmodum declarat pulcherrima illa Platonis ad eum epistola.

COHIBENT] continent & coërceorte, qui viuus maria & terras dimensus es, cælúmque adeò ipsum mente & animo percurristi.

PVLVERIS EXIGVI PARVA MVNERA] paulum pulueris: non taotùm terræ, quantum satis sit ad totum corpus tuum contegendum.

PROPE LITTVS MAT.] io Apulia. Ode 2. lib. 4. *Ego apis Matinæ more, modóque, &c. Carmina fingo.*

NEC QVICQ. TIBI PROD. &c.] nec quicquam tibi adiumenti attulit ad mortem effugiendam, quòd in rerum cælestium cognitionem plurimùm studij, operæque contulisti, cælique magnitudinem mente peragrasti, E cùm esses omoino moriturus. Phauorinus apud Aulum Gellium lib. 10. hæc de Archyta, Ἀρχύτας Ταραντῖνος φιλόσοφος ἅμα καὶ μηχανικὸς ὢν ἐποίησε περιστερὰν ξυλίνην πετομένην, ὅπως εἴποτε καθίσειεν, οὐκ ἔτ᾽ ἀνίστατο. μέχρι γὰρ τούτου * cetera desunt apud Aulum Gell. id est, Archytas Tarentinus cùm philosophus simul & machinarum opifex esset, columbam ligneam effecit volantem: quæ si quando consideret, non amplius surgebat.

OCCIDIT ET PELOPIS] responsio est Archytæ. Pelopis genitor est Tantalus. de quo plura lib. 1. Saty. 1. Quid mirum est (inquit Archytas) me mathematicum, & philosophum, mortuum esse? mortuus est & Tantalus conuiua Deorum: Tithonus quoque Auroræ coniux ex hominum numero sublatus est, aliique præstaotissimi viri mortem obierunt. Plutarchus ἐν τῷ παραμυθητ. πρὸς Ἀπολλών. scribit, Antimachum poëtam mortua sibi vxore Lyda, quam vehemeoter amabat, scripsisse elegiam quamdam ad consolandum & leniendum mærorem suum: in qua calamitates Heroïcas colligebat, malis alienis suum casum, F ac dolorem leuare ac minuere studens. Est autem vnum hoc quoque ex iis, quæ in consolationibus adhibere & vsurpare solemus, si quem magnum & præstantem virum, cui similis calamitas, atque ei, quem consolari volumus, acciderit, proferre possimus. Eo argumeoto vsus est Seruius Sulpicius ad consolandum M. Tullium Cicer. de obitu filiæ. Primùm enim osteodit, vrbeis antiquissimas, & florentiss. funditus esse deletas, deinde viros clarissimos interiisse. sic Seruius. *Quæ res mihi non mediocrem consolationem attulit, volo tibi commemorare, si forte eadem res tibi minuere dolorem possit. Ex Asia rediens cùm ab AEgina Megarã versus nauigarẽ, cœpi regiones circumcircà prospicere. post me erat AEgina, ante Megara, dextra Piræus, sinistra Corinthus: quæ oppida quodã tempore florenti-*

A *florentissima fuerunt, nunc prostrata, & diruta ante oculos iacent. Cœpi egomet mecum sic cogitare: Hem nos homunculi indignamur, si quis nostrum interiit, aut occisus est, quorum vita breuior esse debet, cum vno loco tot oppidorum cadauera proiecta iaceant? &c.* & M. Tull. ad Torquatum lib. 7. *Postremo is vir, vel etiam ij viri hoc bello occiderunt, vt impudentis videatur eandem fortunam, si res cogat, recusare.* Sic & Achill. ἰλιάδ. φ. Lycaonẽ vnum e filiis Priami mortem deprecantem, pretiúmque salutis & vitæ promittentem, hortatur, vt æquo animo mortem ferat: cæsum esse Patroclum illo multo meliorem: se quoque eximia corporis statura, & pulchritudine præditum, Æaci & Thetidis filium, vel manè vel meridie, vel vesperi moriturum. sic ille. Ἀλλὰ φίλος θάνε καὶ σὺ, τίη ὀλοφύρεαι οὕτως? Κάτθανε καὶ Πάτροκλος, ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων. Οὐχ ὁράας οἷος κἀγὼ καλός τε μέγας τε, Πατρὸς δ' εἴμ' ἀγαθοῖο, θεὰ δέ μ' ἐγείνατο μήτηρ. Ἀλλ' ἔπι τοι καὶ ἐμοὶ θάνατος, καὶ μοῖρα κραταιή. Ἔσσεται, ἢ ἠῶ, ἢ δείλη, ἢ μέσον ἦμαρ, &c. Atq; hoc eodẽ mortis solatio nos vti iubet Lucret. lib. 3. ostendens, Æneam, Xerxem, Scipiones, Homerum, & innumerabileis alios clarissimos viros de vita decessisse. *Hoc*
B *etiam tibi tute interdum dicere possis, Lumina sis oculis etiam bonus Ancu' reliquit: Qui melior, quam tu, multis fuit improbe rebus: Inde alij multi reges, rerumque potentes, Occiderunt, magnis qui gentibus imperitarunt.* & apud Virgil. lib. 10. Æneid. Iupiter Herculem ob imminentem, & propinquum Pallantis interitum, ingemiscentem, his verbis solatur. *Stat sua cuique dies: breue & irreparabile tempus Omnibus est vitæ: sed famam extendere factis, Hoc virtutis opus. Troiæ sub mœnibus altis Tot nati cecidere Deûm: quin occidit vna Sarpedon, mea progenies, etiam sua Turnum Fata vocant, metásque dati peruenit ad æui.* Postremò Horatius duobus locis pro eo, quod est, mori, posuit, ire, aut decidere, quò Æneas, quò Numa, quò Ancus, & ceteri, Ode 7. lib. 4. *Nos, vbi decidimus Quo pius Æneas, quò Tullus diues, & Ancus, &c.* & epist. ad Numicium lib. 1. *cum bene notum Porticus Agrippæ, & via te conspexerit Appi: Ire tamen restat, Numa quò deuenit, & Ancus.*

TITHONVSQVE REMOTVS] Ode 16.
C lib. 2. *Longa Tithonum minuit senectus.*

ET IOVIS ARCANIS MINOS] Hom. ὀδ. τ. de Minoë Τοῖσι δ' ἐνὶ Κνωσσὸς μεγάλη πόλις, ἔνθα τε Μίνως Ἐννέωρος βασίλευε Διὸς μεγάλου ὀαριστής. i. In his autem Cnossus, vrbs magna, in qua Minos regnauit, qui cum magno Ioue sermones habere solebat. & Plato in Min. cùm multa alia de hoc tradat, qualia sunt, Minoëm fuisse à Ioue eruditum atque institutũ, & nono quoque anno cum eo versari & sermones conferre solitum: tùm illos Hom. versus profert, eorúmque sententiam explicat.

PANTHOÏDEN.] Pythagoram significat, qui παλιγγενεσίαν illam, & μετεμψύχωσιν in seipso confirmans, dicebat se Euphorbum fuisse Panthoi filiũ: de quo Hom. ἰλιάδ. π. Πανθοΐδης Εὔφορβος, ὃς ἡλικίην ἐκέκαστο Ἔγχεΐ θ' ἱπποσύνῃ τε, πόδεσσί τε καρπαλίμοισι. Nam Pythagoras quidem (vt scribit Pausan. Corinth.) Mnesarchi fuit filius, Euphronis nepos, Hippasi pronepos.

QVAMVIS CLYPEO TROIANA, &c.] D id est, quamuis detracto è poste templi Euphorbi clypeo testatus se Troianis temporibus Euphorbum fuisse, nihil præter corpus interire sibi persuaserat. Diogenes Laërtius hos versus ait se in hanc de Pythagora fabulam lusisse.

Τὰς φρένας εἰ ἐθέλεις τὰς Πυθαγόρεω νοῆσαι:
Ἀσπίδος Εὐφόρβου βλέψον ἐς ὀμφαλόεν.
Φησὶ γάρ, οὗτος ἐγὼν ἦμαν πρόσθεν βροτός: ὃς δὲ
Ὅτ' οὐκ ἦν, φάσκων: ὅστις ἔην, ὅτ' ἔην? id est.

Pythagoræ penitus si vis cognoscere mentem,
Euphorbi scutum conspice Panthoïdæ.
Quondam, inquit, fui homo hic. qui cùm haud erat, ipse fuisse.
Se dicit: viuus, dic mihi, qualis erat?

Interpres autem Sophoclis de Pythagora mihi videtur quædam scripsisse digna, quæ hûc ascribantur. Πυθαγόρας καθείρξας ἑαυτὸν ἐν ὑπογείῳ, λογοποιεῖν ἐκέλευσε τὴν μητέρα, ὡς τεθνηκὼς εἴη, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιφανεὶς, περὶ παλιγγενεσίας, καὶ τῶν καθ' ᾅδην τινὰ ἐτερατεύετο, διηγούμενος πρὸς τοὺς ζῶντας περὶ τῶν οἰκείων, οἷς ἐν ᾅδῃ συντετυχέναι ἔλεγεν. ἐξ ὧν ταύτην ἑαυτῷ δόξαν περιέθηκεν, ὡς πρὸ μὲν τῶν Τρωικῶν Αἰθαλίδης ἦν ὁ Ἑρμοῦ, εἶτα Εὔφορβος, εἶτα Ἑρμότιμος, εἶτα Πύθιος ὁ Δήλιος, ἐπ' ἐπὶ πᾶσι Πυθαγόρας. E id est, Pythagoras cùm se in loco quodam subterraneo conclusisset, iussit matrem hunc de se sermonem vulgare, se mortuum esse: Posteà autem cùm sese in conspectum hominum retulisset, quædam de palingenesia, id est, iterata quadam origine, & de iis rebus, quæ sunt apud inferos monstri similia, prædicabat: verba faciens apud eos, qui viuebant de eorum propinquis: quibuscum se apud inferos locutum & congressum esse dicebat. ex quibus hanc sibi hominum de ipso opinionem comparauit, se fuisse ante Troiana tempora Æthalidem Mercurij filium, deinde Euphorbum, deinde Hermotimum, deinceps Pythium Delium, postremò Pythagoram. similia quædam scribit interpres Apollon. in argonaut. lib. 1. Πυθαγόρας δὲ ἐν τῷ μεταλλεύεσθαι τὰς ψυχάς, καὶ περιοδεύειν εἰς ἕτερα σώματα φησὶν ἐκ γένους Ἑρμοῦ υἱός, καὶ Σαμίας ἑταίρας, καὶ Πυθαγόρας. id est, Pythagoras in eo quòd animæ immutantur, & migrant in alia corpora, dicit se fuisse Mercurij & meretricis cuiusdam Samiæ filium, & Pythagoram. F

REFIXO] id est, detracto. vt epist. ad Loll. 2. lib. 1. *Sub duce, qui templis Parthorum signa refixit.* & Od. 17. epod. *Refixa cælo deuocare sidera.*

NON SORDIDVS AVCTOR NATVRÆ, &c.] id est, qui rerum omnium occultarum naturas, & causas studiosissimé exquisierat, quiq; in vero inueniendo plurimum studij posuerat, ex iisque rebus magnam sibi auctoritatem compararat. scripserat autem lib. de natura, vt tradit Laërt. sic infrà Od. 15. epod. *Nec te Pythagoræ fallant arcana renati.*

SED OMNEIS VNA MANET NOX.] vt sententia hæc verissima est, ita à scriptoribus admodum frequentata. Horat. suprà Od. 4. *Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas, Regumq; turreis.* & Od. 14. lib. 2. *Eheu fugaces Postume, Postume, Labuntur anni, nec pietas moram, &c.*

quæ

A quæ ſequntur. & Od. 3. eiuſdem: *Omneis eôdem cogimur: omnium Verſatur vrna.* & Od. 18. eiuſd. *æqua tellus Pauperi recluditur, Regúmque pueris.* & Od. 3. lib. 2. *Diuésne priſco natus ab Inacho, Nil intereſt, an pauper & infima De gente ſub dio moreris Victima nil miſerantis Orci.* & Od. 1. lib. 3. *æqua lege neceſſitas Sortitur inſigneis & imos.* & Homerus ἰλιάδ. ζ. Μοῖραν δ' οὔτινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν Οὐ κακὸν, οὐδὲ μὲν ἐσθλὸν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται. Parcam autem neminem effugere poſſe dico, neque malum, neque bonum, poſtquàm ſemel natus ſit. & Pindar. ἰσθμ. ὠδ. ἑπτὰ: θνάσκομεν γὰρ ὁμῶς ἅπαντες, Δαίμων δ' ἄϊσος. id eſt, Omnes enim ſimiliter morimur. Parca autem non cernitur. & Lyſias ἐν ἐπιταφίῳ τοῖς κορινθίων βοηθοῖς. ὥστε τί δεῖ, ἃ πάλαι προσεδοκῶμεν πείσεσθαι, ὑπὲρ τούτων νῦν ἄχθεσθαι, ἢ λίαν οὕτω βαρέως φέρειν, ἐπὶ ταῖς τῆς φύσεως συμφοραῖς, ἐπισταμένους ὅτι ὁ θάνατος κοινὸς, καὶ τοῖς χειρίστοις, καὶ τοῖς βελτίστοις; οὔτε γὰρ τοὺς πονηροὺς ὑπερορᾷ, οὔτε τοὺς ἀγαθοὺς θαυμάζει· ἀλλ' ἴσον ἑαυτὸν παρέχει πᾶσι. id eſt, Quare quid oportet quæ nos olim mala eaſpectabamus, vt nobis euentura, iis nũc angi, aut ita grauiter ferre naturę caſ᷒ aduerſos, cùm ſciamus, mortẽ eſſe deterrimis, & præſtã-

B tiſſ. communem? Nam neque improbos deſpicit, neque bonos admiratur: ſed ſeſe omnibus æqualem præbet. Iterum Horat. Saty. 6. lib. 2. *neque vlla eſt, Aut magno, aut paruo lethi fuga.* & Propert. lib. 3. eleg. 16. *Sed tamen huc omnes, huc primus, & vltimus ordo, Eſt mala, ſed cunctis iſta terenda via eſt.*

N o x] id eſt, mors. ſic Catull. *Nobis cum ſemel occidit breuis lux, Nox eſt perpetua vna dormienda.* Nam vt lux pro vita à ſcriptoribus vſurpatur (M. Tull. pro Roſc. Amer. *propter quos hanc ſuauiſſimã lucem aſpexeris, eos indigniſſimè luce priuare?* & lib. 4. accuſ. de ſignis, *cur piratis lucis vſuram tam diuturnam dediſti?*) ita nox, & tenebræ pro morte. iterum Catull. *At vobis male ſit malæ tenebræ Orci, quæ omnia bella deuoratis.* & ſuprà Hor. Ode 4. *Iam te premet nox, fabuleq́ue manes.* in tribus lib. antiquis reperi ſcriptũ, *ſed omneis vna manet mors.*

M a n e t] id eſt, vna omnibus nox imminet, vna mortis neceſſitas omneis exſpectat, omneis exceptura eſt.

C D a n t a l i o s F v r i æ] ſignificat à Furiis bella conflari, & furioſorum eſſe armis decertare. Itaque apud Virgil. lib. 7. Æn. Iuno bellum conflare inter Latinos & Troianos cogitans, Alecto ab inferis euocat, vt hoc negotium conficiat. ſic Virg. *Hæc vbi dicta dedit, terras horrenda petiuit: Luctificã Alecto dirarũ ab ſede ſororũ, Infernisq́ue ciet tenebris: cui triſtia bella, Iræq́ue, inſidiæq́ue, & crimina noxia cordi.* hoc igitur dicit non obſcurè. alij in acie óccidunt, alij naufragio pereunt. cod. Torneſ. habet, *Exitio eſt auidum mare nautis.* fortaſſe non malè. vt Od. 29. lib. 3. *Addant auaro diuitias mari.* ego tamen ſequor alteram ſcripturam, & vulgatam.

D e n s e n t v r] ſic in cod. Torneſ. & trib. aliis ſcriptum eſt, *denſentur*, inquam, non vt in vulgatis *denſantur*. quo verbo vſus eſt Lucret. non ſemel, *denſentur* autem, id eſt cumulantur, exaggetantur. ἐπεσσύμενοι κεῖνται οἱ γέροντες καὶ οἱ νέοι. D

N v l l v m S æ v a c a p v t P r o s e r p i n a.] Proſerpina mortis & vitæ arbitra eſt. Martial. ad Lucioum quendam: *Non omneis fallis: ſcit te Proſerpina canum: Perſonam capiti detrahet illa tuo.* Et apud Virgil. lib. 4. Æn. extr. Cùm Dido magno cum cruciatu, & longo tractu temporis moreretur, quia ei, vtpote ante diem morienti, Proſerpina nondum *flauum vertice crinem Abſtulerat, Stygióque caput damnauerat Orco*, deuolat Iris è cœlo, quæ eam corpore exſoluat. & Satyra. 5. lib. 2. Tireſias cum Vlyſſ. pauca locutus à Proſerpina retrahitur, *ſed me* (inquit ille) *imperioſa trahat Proſerpina, viue, valeq́ue.* fûgit autem hoc loco, cum priorem ſyllabam habeat productam, temporis præteriti eſt.

R a p i d v s] liber Faërni, habet *rabidus*. non probo.

O r i o n i s.] Hyrieus Neptuni & Alcyonæ filius Tanagræ, quæ vrbs eſt Bœotiæ, habitabat: hic cum eſſet hoſpitaliſſimus; Deóſque aliquando liberaliter hoſpitio accepiſſet, Iupiter, Neptunus, Mercurius ob eam hoſpitalitatem, gratiam ei referre volentes, iuſſerunt, vt quod ei commodum eſſet, abs ſe peteret. Ille autem cùm liberis E careret, neque vxorem ducere vellet tamen, filium petiuit. Tum Dij pellem bouis ſibi ab illo immolari comminxerunt, & ſemine conſperſerunt. quo facto, monuerunt, vt eam pellem in terra cooderet, ac defoderet, & decem pòſt menſibus effoderet. Interea natus eſt Ourion, ducto nomine ἀπὸ τοῦ οὐρεῖν, id eſt, à meiendo. qui paullùm immutatis litteris, ὠρίων, Orion ſpecioſioris & honeſtioris appellationis gratia poſteà dictus eſt. is Dianæ, cum qua venabatur, ſtuprum inferre conat᷒ eſt. qua re dea irritata ſcorpiũ è terra extulit, à quo Orion in talo ictus interiit. Iupiter autem, eum miſeratus, in aſtra retulit. eò fit, vt Oriente Scorpio óccidat Orion. Verùm Homerus ὀδυσσ. ε. dicit eum à Diana ſagittis eſſe confixum. Ἕως μιν ἐν Ὀρτυγίῃ χρυσόθρονος Ἄρτεμις ἁγνὴ Οἷς ἀγανοῖς βελέεσσιν ἐποιχομένη κατέπεφνεν. Lege Aratum de Orione, & Diana. Horatius lib. 3. Od. 4. *Tentator Orion Dianæ.* & 13. lib. 2. *Ne curat Orion leones, Aut timidos agitare lyncas.* deuexum autem intellige, F vel qui ad occaſum vergit, vel qui in decliui cæli parte ſitus eſt, Siue autẽ oriatur, ſiue óccidat, tẽpeſtates excitat. iccirco Virgilius nimboſum vocat.

A t t v n a v t a v a g æ.] At tu nauta ne parce malignus particulam arenę dare oſſibus. & capiti inhumato. terram oſſibus & capiti inhumato benignè inijce.

M a l i g n v s.] malignus eſſes ſi parceres: vel nere in eo malignũ præbe, vt parcas. ſic loquitur Saty. 6. lib. 2. *Si veneror ſtultus nihil horum*, id eſt, ſi non ſum ita ſtultus, vt aliquid horum venerer, ſeu precer, & optem. vide annot. ad Od. 13. lib. 3. iam illud *parce dare* huic poëtæ vſitatum eſt: exempli cauſa. Od. 28. lib. 3. *Parcis deripere horreo Ceſſantem, &c.* & Sat. 2 lib. 2. *Et niſi mutatum parcit diffundere vinum:* id eſt, non vult. ſic Catullus de nuptiis Pelei. *Nil metuunt iurare, nil promittere parcunt,*

A *parcunt*. id eſt, nihil eſt, quod promittere non audeant. & Titus Liuius lib. 34. *Proinde parce ſic fidem ac iura ſocietatis iactare*. iterum Horat. Od. 8. *Parce priuatus nimium cauere*. Malignus idem ferè valet, quod anguſtus: opponitúrque benigno, vt annotatum eſt ad illum locum epiſt. ad Auguſt. lib. 2. *laudare malignè*.

SIC] lege, quæ ſuprà diximus de hac particul. Od. 3.

QVOTCVMQVE MINAB.] verbū minandi iunxit caſui accuſandi, vt epiſt. ad Celſum. *dic pulchra & multa minantem*, *Viuere nec rectè, nec ſuauiter*. & Od. 19. epod. *Minatus vrbi vincula*. ſic ſæpe M. Tull. vt Tuſcul. 1. *Theodoro cùm Lyſimachus Rex crucem minaretur, iſtis quæſo* (inquit) *iſta horribilia minitare purpuratis tuis*.

VENVSI. PLEC. SILVÆ] in Venuſinas ſiluas recidat: ſiluæ Venuſinæ luant, &c. ſic loquitur epiſt. 2. lib. 1. *Quicquid delirant reges, plectuntur Achiui*.

TE SOSPITE.] te ſaluo: te incolumi.

ÆQVO AB IOVE.] æquo, id eſt, tibi placato, ſeu fauente, ſeu non irato. ſic epiſt. ad Auguſt.

B lib. 2. *& mecum facit, & Ioue iudicat æquo*.

NEGL. IMMER. NOC. POSTM. &c.] hunc locum in omnibus libris corruptum non leui coniectura ductus emendaui. Nam cùm in vno codice Vaticano, & in Iannoč. & in Cleric. Ruſſatd. Nicot. *forſan* pro *fors &*, in nonnullis alijs *forſet*, repeririſſem: facile mihi perſuaſi, illud *forſan*, principio fuiſſe aſcriptum ad explicandā vocem obſcuriorem *forſit*, ſeu *forſet*, quod idem valet, deinde deleto *forſit*, quo & alibi vtitur Horat. in eius locum fuiſſe ſubſtitutum *fors &*. verumtamen nequis religioſior me paullo andaciorem eſſe diceret, *forſan* quod reperitur in quinque lib. antiq. pro meo iure arripui, ita tamē vt *forſit* multo malim. ſententia autem huius loci ſic reſtituti non eſt obſcura. *forſit*, ſeu forſan non dubitas, aut non veris religioni culpam admittere, quæ ſit etiam tuis liberis immerentibus nocitura. ſi ita eſt, debita iura, id eſt, Iuſtitia, quæ aliqua ex parte in reciproca perpeſſione cōſiſtit, & viciſſitudo mali, te maneant, id eſt, tibi impendeant & in-

C ſtent, te excipiant, pœnas denique abs te repetant: vel ſic, Hoc idem malum, nempe inſepultum eſſe, tibi eueniat.

IMMERITIS] quia pœna non debet alium quenquam attingere, quam eum, qui culpam commiſit. Verumtamen ſæpè aliter fit: vt Georg. 1. *Laomedonteæ luimus periuria Troiæ* ad quem Virgilij locum, hunc Horatij profert Serui⁹. Tale & illud Oda 6. lib. 3. *Delicta maiorum immeritus lues Romane*. & illud epiſt. lib. 1. *Quicquid delirant reges plectuntur Achiui*.

POSTMODO] paullo pòſt.

TE NATIS] ex te natis.

FRAVDEM] culpam, noxam.

DEBITA IVRA, VIC. SVP.] nunc his, quæ ſequuntur, ei malè precatur, ſi ſe inſepultum relinquat.

VICE'SQVE SVPERBÆ.] pœnæ reciprocæ graues & acerbæ, ἀμοιβαὶ, τὸ ἀντιπεπονθός. talio. pœnæ vltrices: vel pœnæ ſuperbis factis dignæ. Sed D Paſſeratius mauult legi *ſuperbe*, in vocandi caſu: adiuuat eum codex vnus manuſcr. quem domi habeo, in cuius ora aſcriptum eſt ad hunc locum, *ſuperbe* quia me inhumatum eſſe ſiuiſti.

TE MANEANT IPSVM] tibi ſint paratæ, te expectent. M. Tull. cum dandi caſu coniunxit Philipp. 2. *cuius quidem tibi fatum, ſicut C. Curioni, manet*: ſic enim ſcriptum eſt in antiq. codice. & Catullus. *Sceleſta, tene? quæ tibi manet vita?* cum accuſ. Plaut. Moſtell. *Meum bonum me, te tuum maneat malum*. & Hor. Od. 13. epod. *Te manet Aſſaraci tellus*, id eſt, tibi parata, & reſeruata eſt, te exſpectat. & Od. 16. epod. *Nos manet Oceanus circumuagus*. & Od. 17. *Si tardiora fata te votis manent?* & epiſt. ad Torquat. lib. 1. *Supremo te ſole domi Torquate manebo*. & epiſt. ad librum ſuum. lib. 1. *Hoc quoque te manet, vt pueros elementa docentem Occupet extremis in vicis balba ſenectus*. id eſt, hoc tibi impendet, hoc tibi euenturum eſt. & hac Ode paullo antè, *ſed omnes vna manet nox*. & Od. 18. lib. 2. *Nulla certior tamen Rapacis Orci fine deſtinata Aula diuitem manet Herum*. Terent. E Phor. *Simul autem non manebat ætas virginis Meam negligentiam*. & ita loquuntur Græci: vt Pindarus ἰδὼ. ειδ'. τ. τὸ γὰρ πὰρ δίκαν γλυκὺ πικροτάτα μένει τελευτά. conuerſa ratione dixit Horat. Od. 11. lib. 3. *Quæ manent culpas etiam ſub Orco*. id eſt, quæ etiam apud inferos, vbi pœnas ſuarum culparum ſufferunt, nondum tamen culpis liberantur: vel ita luunt pœnas, vt culpæ inexpiabiles maneant.

PRECIBVS NON LINQVAR] preces appellat, exſecrationes, ἀράς vt Od. 5. epod. vel ſimpliciter accipito. ſignificat autem Deos ſuis precibus adductos pœnas inhumanitatis ab hoc nauta repetituros, proinde ac ſi diceret, eueutura precatus ſum.

PRECIBVS NON LINQVAR INVLTIS] Paſſeratius putabat *inultus* eſſe reponendum, vt ſit hęc ſententia: non linquar inultus, ob eas preces, quibus te deuoui.

TE'QVE PIAC. NVLLA RES.] nullæ victimæ, nulla ſacrificia, nullæ denique placationes te culpa exſoluent, nec liberabunt, niſi meis oſſibus terram inieceris. ſignificat, ſcelus admiſſurū F neſarium, atque inexpiabile, niſi cadauer ſuum inſepultum repertum, terra iniecta tegat: quod ſepulturæ genus erat omnium poſtremum. Verumtamen qui corpus inſepultum reliquerat, neque ſaltem iniecta gleba ſepelierat, hoc nefas à ſe admiſſum, porca præcidanea immolata expiare ac luere poterat, vt docet Feſtus in voce *præcidanea*, *ſeu præcidaria agna & porca*.

QVAMQVAM FEST.] iterum ſtudet ei blandiendo perſuadere, vt humo iniecta corpus ſuum contegat.

INIECTO TER PVLV. CVR.] tradit M. Tull. lib. 2. de legibus, *humatos propriè dictos eſſe eos, quos humus iniecta contegeret*, eúmque morem à iure pontificali confirmari, quòd priuſquam in os iniecta gleba ſit, locus ille, vbi crematum corpus eſt, nihil habeat religionis. Et Varro lib. 4. de lingua Latina ſcribit, quoad quis inhumatus ſit,

qui

A qui Romæ combustus non est, aut cuius in sepulchrum iniecta gleba non est, eius familiam funestam manere. Et Seruius ad hunc locum Virgil. lib. 6. Æneid. vbi Misenus sepelitur, *Precipuè pius Æneas*, &c. hæc ascribit. Qui de pietatis generibus scripserunt, ptimum locum in sepultura esse voluerunt: Vnde cùm pontificibus nefas esset cadauer videre, magis tamen nefas fuerat, si visum insepultum relinquerent. Genus autem sepulturę fuerat, iniectio pulueris: vnde est, *aut tu mihi terram Inijce*: & Horat. *non est mora longa: licebit Iniecto te puluere curras.* Idem Seruius ad illum locum eiusd. eod. lib. inops, inhumataque turba, Inopem (inquit) intelligit sine pulueris iactu. Nam Ops terra est. Iniectio autem fieri poterat etiam sine cadauere, nempe quibusdam sacris sollennibus, ex ritu Pontificali. & sepultura inanis tantundem valebat, quantum plena, vt intelligere licet ex ea qua Deiphobus affectus est. Nam nihilo minus eius vmbra traiecta est, quamuis ei Æneas cenotaphium dumtaxat fecerit, id est, tumulum inanem, vt lib. 5. Æn. *Tunc egomet tumulum Rhœteo in littore inanem Constitui, & magna manes ter voce*

B *vocaui, &c.* Horribile autem & formidolosum fuisse veteribus illis iacere inhumatos, cùm alij scriptores, tùm maximè poëtæ declarant. Hector quidem apud Hom. ἰλ. χ. iamiam moriturus in magni beneficij loco ab Achylle petit, ne se canibus dilacerandum relinquat, sed patri Priamo potius, matrique Hecubæ sepeliendum, atq; humandum reddat. Apud eundem Patroclus Achilli in somnis obiectus eum orat, vt se quàm primùm sepultura afficiat, ne ab introitu, & ostio inferorum excludatur. vmbras enim & manes sibi obstare, quominus fluuium traijcere possit, ideóque se vagari, & errare per vastas Orci solitudines. verba Patrocli sunt hæc ἰλ. ψ. Θάπτέ με ὅττι τάχιστα· πύλας Ἀίδαο περήσω. Τῆλέ με εἴργουσι ψυχαὶ εἴδωλα καμόντων, Οὐδέ μέ πως μίσγεσθαι ὑπὲρ ποταμοῖο ἐῶσιν, Ἀλλ' αὕτως ἀλάλημαι ἀν' εὐρυπυλὲς Ἀΐδος δῶ. Ariadna quoque apud Catullum queritur se pro tot in Thesea officiis, ac beneficiis, dilacerandam feris relictum iri, neque iniecta terra tumulatum iri. sic illa: *Pro quo dilaceranda feris dabor, alitibúsque Preda, nec*

C *iniecta tumulabor mortua terra.* & apud Virgil. Palinurus Æneam orat, vt aut sibi terram inijciat, aut corpus suum secum tollat per vndas: *Sedibus vt saltem placidis in morte quiescam* (inquit ille.) Denique totum Antigonæ Sophoclis argumentum in eo versatur, quòd Creon Polynicen vetuit sepeliri: soror Antigona eum clàm humo contexit: quo in facto deprehensa, suóque ipsius indicio prodita, viua in terram defossa est. & ὀδυσ. γ. Telemacho de Agamemnonis nece quærenti cū alia multa, tùm hoc respondet Nestor, si Menelaus Troia reuersus Ægistum Agamemnonis percussorem domi viuum offendisset, neminem illi fuisse mortuo terram iniecturum: sed eum canes & volucreis fuisse discerpturos, ac dilaceraturos, neque vllam è Græciæ mulieribus mortem eius fuisse defleturam. sic Hō. Ἐζωόντ' Αἴγισθον ἐνὶ μεγάροισιν ἔτετμεν Ἀτρείδης Τροίηθεν ἰὼν ξανθὸς Μενέλαος. Τῷ κέ οἱ οὐδὲ θανόντι χυτὴν ἐπὶ γαῖαν ἔχευαν. Ἀλλ' ἄρα τόν γε κύνες τε καὶ οἰωνοὶ κατέδαψαν Κείμενον ἐν πεδίῳ ἑκὰς Ἄργεος, οὐδέ τις αὐτόν. quade re plura dicemus ad Od. 5. epod. D

Ter] hic numerus non solùm perfectionem quandam significat, sed etiam μυστηριώδης τις ἐστιν, vt diximus supra ad Oden primam.

Curras] nauiges. ex quo cursum etiam in nauigatione vsurpant Latini per translationem. M. Tull. offic. 3. *si idem sciat complureis mercatores ab Alexandria soluisse, naueisque in cursu frumento onustas petentes Rhodum viderit.* Idem de nat. deorum lib. 3. *Dionysius cùm fanum Proserpinæ Locris expilasset, nauigabat Syracusas: isq; cū secūdissimè cursum teneret, Videtisne (inquit) amici quàm bona a Dijs immortalibus nauigatio sacrilegis detur?* Idem ad Brutum epist. cuius initium est, *Messalam habes. Itaque in medio Achaico cursu, cùm Etesiarum diebus Auster me in Italiam, quasi dissuasor mei consilij retulisset, te vidi Veliæ.* Hor. Od. 34. huius lib. *nunc retrorsum Vela dare, atque iterare cursus Cogor relictos.* Catull. de nupt. Pel. & Thet. *Illa rudem cursu prima imbuit Amphitriten.* & crebrò Virgil.

AD ICCIVM. Ode 29. E

Mirum quiddam, & monstri simile dicit esse, eum à philosophiæ studio ad militiam transisse.

ICCI, beatis nunc Arabum inuides
Gazis: & acrem militiam paras
Non antè deuictis Sabéæ
Regibus, horribilique Medo
Nectis catenas, quæ tibi virginum
Sponso necato barbara seruiet?
Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum statuetur vnctis,
Doctus sagittas tendere Sericas F
Arcu paterno? quis negat arduis
Pronos relabi posse riuos
Montibus, & Tiberim reuerti:
Cum tu coëmtos vndique nobileis
Libros Panæti, Socraticam & domum
Mutare loricis Iberis,
Pollicitus meliora, tendis?

Beatis] opulentis.

Nunc Arab. inuid.] Arabia εὐδαίμων, cinnami, thurísque feracissima. infrà Ode 34. lib. 3. *Intactis opulentior Thesauris Arabum. &c.* & epist. ad Mæcen. lib. 1. *nec Otia diuitiis Arabum liberrimam muto.* Constat autem Augustū hoc tempore Parthis & Arabibus bellum inferre cogitasse.

A cogitasse. eóque referendum est id quod est infrà Od. 35. huius lib. *& iuuenum recens Examen Eois timendum Partibus, Oceanóq; rubro.*

GAZIS.] Γάζα (inquit Hesych.) πλοῦτος: οὕτω δὲ Πέρσαις βασιλεῖον, διὰ ἐκ τῶν πολλῶν φερόμενα φόροι, ἤγουν τίμια. M. Tull. *qui ab auro, Gazáq; regia manus abstinuisset.* & offic. 2. *omni Macedonum Gaza, qua fuit maxima, potitus est Paullus.* Horat. infrà Od. 16. lib. 2. *Non enim Gaza, neque consularis Summouet lictor miseros tumultus Mentis.* Pompon Mela. *Ceterum in Palæstina est ingens & munita admodum Gaza (sic Persæ ærarium vocant) & inde nomen est, quòd cum Cambyses armis Ægyptum peteret, huc belli opes, & pecuniam intulerat.*

HORRIBILIQVE MEDO] Medis & Persis, & Parthis. vt suprà Od. 2. *Neu sinas Medos equitare inultos Te duce Cæsar.* quibuscum bellum gerere populus Rom. seu potius Augustus populi Rom. nomine cogitabat.

NECTIS CATENAS] seruitutem meditaris, & comparas. nam bello capti, eorum, qui vicerunt, serui fiunt, iure gentium.

EX AVLA] vel puer aliquis, qui regi seruierit, B vel puer nobili genere natus à te bello captus. T. Liuius lib. 45. annal. *Pueri Regij apud Macedonas vocabantur principum liberi ad ministerium Regis electi.*

CAPILLIS VNCTIS] vnguento delibutis.

AD CYATHVM STATVETVR] pocula tibi ministrabit in conuiuio.

SAGITTAS TENDERE, &c.] Od. x. lib. 2. *arcum tendere* dixit magis propriè. Verum tamen etiam Virgil. ita locutus est lib. 9. Æneid. *& spicula tendere cornu.*

QVIS NEGET ARDVIS] quis neget, fluuios sursum relabi & refluere posse, cùm tu libros Platonis, Panætij, Xenoph. Aristot. quos tu legendi causa coemeras, armis commutes: philosophiæque studio relicto, te ad rem militarem conferas? Sunt autem hæc ex Euripidis Medea sumta, vbi sic chorus: ἄνω ποταμῶν ἱερῶν χωροῦσι παγαί. καὶ δίκα, καὶ πάντα πάλιν στρέφεται. id est sursum fluuiorum sacrorum eunt fontes: & iustitia, & omnia retro vertuntur. & prouerbij speciem quandam C obtinent. vtitur M. Tull. ad Atticum lib. 15. *de Lentulo rem laudo: si verò etiam Carsulenus, ἄνω ποταμῶν.* Vsurpauit & Demosth. in orat. περὶ παραπρεσβείας. ἀλλὰ δὴ τὰ ἄνω ποταμῶν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ πάντες, ὅσοι εἰ περὶ πορνείας, ἐρρήθησαν λόγοι. id est, sed planè scilicet fluuiorum instar sursum relabentium illo die omnia, quæ de impudicitia facta sunt, verba fluxerunt. non dissimile est illud eiusdem Euripid. ἱκετίδ. ἄνω γὰρ ῥεῖ τὰ πράγματ' οὕτως, εἰ πιεσόμεσθα δή. id est, sursum enim fluere res videbuntur, si nobis alterius imperio parendum erit.

RELABI] id est, lapsos è montibus in monteis reuerti.

PANÆTI] Panætij, philosophi Stoici, quem sæpe commemorat M. Tullius, quémque imitatus est in libris de officiis.

SOCRATICAM ET DOMVM] id est, Socraticam familiam, Platonem, Æschinem Socraticũ, Xenophontem, denique Academicos veteres, vide annot. ad illum locum epist. 1. lib. 1. *quo me* D *duce, quo lare tuter.*

MVTARE LORICIS IBERIS, &c.] id est, loricas Iberas Philosophiæ anteponere, vel Philosophiæ studio omisso, militiam persequi, & arma capere. de verbi *mutare* structura lege quę annotata sunt ad Od. 10. huius lib.

TENDIS] in quibusdam libris scriptum est *tennis*, quam scripturam si probamus, idem fere valet, quod, non dubitas, non vereris religioni, audes. vt sup. Od. prox. *negligis fraudem committere forsit.* sed plures, iíque manuscripti: in his cod. Don. Farnes. Torn. tres Vaticani, habent *tendis.* quam scripturam secutus sum. *tendis* autem positum esse intelligemus pro, contendis, seu cogitas, & in animo habes.

POLLICITVS MEL.] quàm rei militari operam dare. longè enim præstat philosophari, quàm militare.

AD VENEREM.
Ode 30. E

Vt in ædeis Glyceræ veniat.

O Venus regina Cnidi, Paphíque,
Sperne dilectam Cypron, & vocatis
Thure te multo Glyceræ decoram
Transfer in ædem.
Feruidus tecum puer, & solutis
Gratiæ Zonis, properéntque Nymphæ,
Et parum comis sine te Iuuentas,
Mercuriúsque.

REGINA CNIDI.] Venerem Cnidi sanctissimè coli tradunt boni auctores. in his Pausan. Attic. Κνίδιοι (inquit) τιμῶσιν Ἀφροδίτην μάλιστα, καὶ σφίσιν ἔστιν ἱερὰ τῆς θεοῦ, &c. de Cypro suprà diximus Od. 19. F

ET VOC. THVRE TE MVLTO] tibi sacrificantis.

ÆDEM] cur non dixit ad ædeis decoras: cùm *ædes* numero singulari significet templum, & locum, in quo Deus aliquis colitur? dicendum, per ædem Glyceræ significari sacellum à Glycera Veneri consecratum. colebat enim domi suos quisque Deos, qui dicebantur lares familiares, & penates.

FERVIDVS PVER.] Cupido.

ET SOLVT. GRAT. ZON.] cur Gratiarum zonæ solutæ sunt? an quòd munifici & liberales homines, qui sunt omnibus gratissimi, omnia habent aperta ac soluta? & ob eandem causam nudæ dicuntur ab eodem Od. 7. lib. 4. *Gratia cum Nymphis, geminisque sororibus audet Ducere nuda choros.* & 9. lib. 3. *Gratia nudis iuncta sororibus.* an quòd Gratiæ, quæ Veneris sunt comites, τὴν ζώνην λύουσι, id est, zonam soluunt (si quis autem nescit,

A nescit, quid sit zonam soluere, discat ex Homer. ὀδυσσ. λ. λῦσε δὲ παρθενίην ζώνην, κατὰ δ' ὕπνον ἔχευεν. & Theocr. ἰδ. κ. λῦσε δέ οἱ μίτρην, καὶ οἱ λέχος ἔπτυεν ὥ-ραν. & Catul. ad Ian. *Ne quærendum aliunde foret neruosius illud, Quod posset zonam soluere virgineam.* an quòd etiam pauperes, & qui nullis diuitiis, aut facultatibus instructi sũt, possunt ab altero gratiam inire, & in eum beneficium aliquod conferre, puta opera, & arte, & virtute? an quòd inter amicos omnia sunt nuda, soluta, & aperta? quod postremum est Porphyr. Ita autem pingi solebant Gratiæ tres, vt testatur Seneca, manibus Implexis, ridentes, iuuenes, virgines, solutis ac perlucidis vestibus. Adde huic Seruium, qui hæc notat ad illum Virg. locum Æneid. 1. *Matris Acidaliæ*: in monte Acidalio lauant se Gratiæ, quas Veneri constat esse sacratas. Ipsius enim & Liberi filiæ sunt, nec immeritò. Gratiæ enim per horum ferè numinum munera conciliantur. Ideo autem nudæ sunt, quòd Gratiæ sine fuco esse debent: ideo connexæ, quia eas insolubileis esse decet. Horat. *Segnésque nodum soluere Gratiæ.* (hæc sunt ex Od. 21. lib. 3.) Quòd verò vna auersa pingitur,
B duæ nos aspicientes, hæc ratio est, quia profecta à nobis gratia, duplex solet reuerti. alij sic, in quibus Michaël Ephesius in lib. 5. de moribus ad Nicom. διὰ τοῦτο καὶ τριῶν οὐσῶν ἐν τῷ ναῷ χαρίτων ἡ μία ἐστὶ τῶν ἄκρων, ἔμπαλιν ἐστράφθαι πρὸς τὸν χαρισάμενον, καὶ δεξιοῦσθαι: καὶ τὸ μὲν ἐπεστράφθαι πρὸς τὸν εὖ πεποιηκότα, ὡς σύμβολον ὑπηρεσίας. τὸ δὲ δεξιοῦσθαι, τὸ πάλιν ἀρχὴν αὐτὴν ποιεῖσθαι τοῦ ἀντευεργετεῖν. id est, iccirco media triũ Gratiarum, quæ in templo sunt positæ, retro versa est in eum, qui beneficium contulit, & dextram ei porrigit, benignéque eum accipit. Ac quòd in eum, qui bene meritus est, sit conuersa, signum est officij, atque obsequij: quòd autem manu porrecta eum accipiat, significat, eam non satis habere gratiam referre, sed etiam nouum beneficij conferendi initium facere.

Et parvm com. sine te Ivv.] significat, iuuenes sine rebus Venereis, & amatoriis seueriores ac tristiores esse, quàm ætatem deceat.
C est autem Iuuentas, iuuentæ Dea, Iouis & Iunonis filia, quam læuem, id est, imberbem appellat Od. 11. lib. 2. *fugit retrò Leuis Iuuentas.* De ea M. Tull. lib. 1. de natura deorum sic scribit: *At poëtæ quidem nectar, ambrosiam, epulas comparant, & aut Iuuentatem, aut Ganymedem pocula ministrantem,* & Tuscul. lib. 1. *non enim ambrosia Deos, aut nectare, aut Iuuentate pocula ministrante lætari arbitror.* Appellatur autem hæc à Græcis Hebe, id est, pubertas: quam Homer. Herculis vxorem facit.

Ode 31.

Se non diuitias: sed tranquillam, hilarémq; vitam ab Apolline poscere.

QVID dedicatum poscit Apollinem
Vates? quid orat, de patera nouum
Fundens liquorem? non opimæ
Sardiniæ segetes feraceis:
Non æstuosæ grata Calabriæ D
Armenta: non aurũ, aut ebur Indicum:
Non rura, quæ Liris quieta
Mordet aqua, taciturnus amnis
Premant Calena falce, quibus dedit
Fortuna vitem: diues & aureis
Mercator exsiccet culullis
Vina Syra reparata merce,
Diis carus ipsis: quippe ter, & quater
Anno reuisens æquor Atlanticum
Impune. me pascunt oliuæ:
Me cichoréa, leuésque maluæ.
Frui paratis & valido mihi
Latoë dones, &c, precor, integra
Cum mente: nec turpem senectam
Degere, nec cithara carentem.

E

Qvid dedic. posc. Apoll.] Apollinem, cui templum excitauit, dedicauítque Cæsar Augustus in palatio, vt scribit Sueton. eodémque loco bibliothecam libris omnibus instructam. Horat. epist. ad Iul. Flor. lib. 1. *& tangere vitet Scripta, palatinus quæcunq; recepit Apollo.* & lib. 2. ad August. *si munus Apolline dignũ Vis cõplere libris.*

De patera nov. fvnd. liqv.] vini primitias libans & offerens Diis immortalibus. sic Od. 5. lib. 4. *te prosequitur mero Defuso pateris.*

Non op. Sardiniæ segetes feraceis:] sic habent libri veteres Donati, Faërni, Vrs. Tornes. duo Vatic. non admodum dissimile est illud, quod optat Pindarus ὠδ. η. Νεμ. Alij (inquit) aurum optant, alij possessiones, fundos, & prædia: mihi autem detur, posteaquàm meis ciuibus placuerim, res laudabileis laudibus affecerim, iniustas & improbas, vituperarim, ossa terræ mandare. Verba Græca petat ex Pindaro, qui volet. nos locum indicauimus.

Opimæ] pinguis & vberis, sed tamen insalubris, & pestilentis. M. Tull. epist. lib. 7. ad Fad. Gallum. *Id ego in lucris pono non ferre, hominem pestilentiorem patria sua.* Idem ad Q. Frat. lib. 2. *Cura mi frater, vt valeas, & quamquam est hiems, tamen Sardiniam esse cogites.* Opimum Varro, & Festus ab Ope deducunt Saturni vxore, quòd ipse agrorum cultor habetur, à satu nominatus, tenénsque falcem effingitur: quod est insigne agricolæ. Vnde spolia quoque, quæ dux populi Rom. duci hostium detraxit, opima dicuntur. Hæc Festus. sic suprà idem Horatius *Larissam opimam* dixit. F

Segetes feraceis] agros fertileis. seges ea pars agri, quæ arata & consita est. Horatius translatè posuit epist. 7. lib. 1. *Hæc seges ingratos tulit & feret omnibus annis.*

Æstvosæ] solis ardore torridæ. sic suprà Od. 22. *Syrteis æstuosas* appellat.

Ebvr Indicvm] Virg. Georg. lib. 1. *India*

A *mittit ebur*. sed cui sunt inauditi elephanti Indici?

Liris.] Campaniæ fluuius. mendosè autem scribitur per y in quib. cod. de quo plura ad illum locum, & innantem Maricæ littoribus ten. Lirim. Od. 17. lib. 3.

Mordet] alluit. tralatio est. *Lambit*. sup. Od. 22. alia tralatione. sic Lucret. lib. 5. *& ripas radentia flumina rodunt*. & Virgil. lib. 8. Æn. *ego sum, pleno quem flumine cernis Stringentem ripas & pinguia culta secantem.*

Premant] amputent presso pollice, vel vuas cultello abscissas in torculari calcent, & premant. sic ferè Virgil. 1. Georgic. dixit falce vmbras premere. *& ruris opaci Falce premes vmbras.*

Calana falce.] cultello falcis instar incuruo. Calena autem à Calibus. vt sup. Od. 20. *Vinum Calenum*. falce autem Calena, qua vitem premant domini, vinum Calenum vult significari, vt Od 20. per vuam prælo domitam Caleno vinum Calenum. sic Propert. *Vináq; fundantur prælis elisa Falernis*. Idem Horat. per amphoram Læstrygoniam vinum Formianum vult intelligi Od. 16. lib. 3. *Nec Lestrygonia Bacchus in amphora Lan-*

B *guescit mihi*. quæ sunt obseruata à Passeratio.

Exsiccet] exhauriat, ebibat. hypallage. dicimus enim exsiccare culullos, & pocula. vt Sat. 6. lib. 2. *Siccat inæqualeis calices conuiua tributis*. Q. Cicero ad Tiron. lib. 16. epist. *lagenas etiam inaneis obsignabas, ne dicerentur inanes aliquæ fuisse, quæ furtim essent exsiccata*. Priscianus lib. 2. scribit, *ex*, ante *C. P. Q. S.* manere integrum: verumtamen, ne offendantur aures, S. elidi. quod si verum est, scribendũ *exiccet*. ego tamen *exsiccet* scribendum censeo: & cur censeam, causam afferre possum.

Culullis] poculis, calicibus. epist. ad Pis. *Reges dicuntur multis vrgere culullis, Et torquere mero, &c.* sed cululli erant initiò fictiles, & in sacrificiis tantùm vtiles, vt vult Acron. Alij volunt culullos, à culleis dictos per diminutionem: neq; tamen pocula, quibus in conuiuiis vterentur, fuisse negant.

Vina Syra reparata] Franc. Duarenus, iurisconsultus clarissimus, qui nuper morte

C immatura nobis ereptus est, lib. 1. anniuers. disputation. hunc locum sic explicat: *vina quæ sint emta nummis ex venditione Syra mercis refectis*: idq; confirmat testimonio veterum iurisconsultorum: apud quos *parare* pro *emendi* verbo in vsu est. sic & M. Tullius vsurpat cùm alibi, tùm in orat. pro Flacco. *Si tam te Crassi agri delectabant, hic alicubi in Crustumio, aut in Capenati parauisses*, & Horat. Saty. 3. lib. 2. *seruós ve tuos, quos ære pararis*. quemadmodũ autem redimere pro eo, quod est emere, ponere solemus: ita & reparare, pro parandi verbo ab Horatio vsurpatum est: vel reparata dictum est pro, permutata: quod idem valet vt suprà docuimus. aliter vsurpauit Ode 37. huius lib. ibi, *nec latenteis Classe cita reparauit oras*, vt suo loco dicemus.

Diis carus ipsis] argumentum est à cõsequentibus. ter, & quater in anno mare Atlanticum saluus nauigat: ergo Diis carus est. fieri enim non potest, vt quisquam tam secunda nauigatione vtatur sine Deorum immortalium beneficio ac benignitate: quemadmodum neque cuiquam res aduersæ sine eorundem ira, aut certè voluntate accidunt. quod ita esse Theognis ostendit. Οὐδεὶς ἀνθρώπων οὔτ' ὄλβιος, οὔτε πενιχρὸς, Οὔτε κακὸς νόσφιν δαίμονος, οὔτ' ἀγαθός. id est, Nullus mortalis neque diues, neq; pauper. neq; malus, neq; bonus sine deo est. D

Impune] sine vlla iactura, sine naufragio sup. Od. 17. *Impune tutum per nemus arbutos Quærunt latenteis, &c.*

Me pasc. oliva.] sic Ode 11. epod. *Non attagen Ionicus iucundior, Quam lecta de pinguissimus Oliua ramis arborum.*

Cichorea] cichoréa est numeri multitudinis κιχορεῖα à singulari κιχορεῖον. e, autem ex diphth. ει longum est. vide Prisc. lib. 2.

Leves] quæ ventrem grauem leuant: non vt quidam, inemtæ, aut contemtæ: quamquam iudicet lector.

Malvæ.] sic Od. 2. epod. *aut graui Malua salubres corpori.*

Frvi paratis] semper Horat. vsum bonorum partorum commendat: quod pluribus verbis alibi ostendemus. E

Valido] omnium enim rerum humanarum optimum est valere, proximum pulchritudo, tertium vires corporis, quartum diuitiæ. Vulgarissimus est apud Græcos hic senarius οὐκ ἔστιν ὑγιείας κρεῖττον οὐδὲν ἐν βίῳ. id est, Bona valetudine nihil est in vita melius.

Latoe] ô Apollo, da mihi, vt possim firmus & validus bonis quæsitis & partis frui. Latoum dixit à Græco λατῷος.

Integra cvm mente] humanitatem ex homine exuit, homóque esse desiit, tametsi hominis figuram, & speciem gerat, qui sanæ mentis non est. Nam neque homo quicquam in seipsum mente melius habet, & vnusquisque nostrûm mens est, vt docet Aristoteles in libris de moribus ad Nicomachum. Theognis autem nihil in nobis esse mente melius, nihil contrà amentia grauius, aut molestius, ita declarat. Γνώμης δ' οὐδὲν ἄμεινον ἀνὴρ ἔχει ἐν γε ἑαυτῷ, Οὐδ' ἀγνωμοσύνης Κύρν' ἀλγεινότερον. legendum autem, *& precor integra*, non, *at precor*. F

Tvrpam] inertem, vel inhonoratam, atque ingloriam.

Ode 32.

Barbiton, siue testudinem suam commendat.

POscimus, si quid vacui sub vmbra
Lusimus tecum, quod & hunc in annũ
Viuat, & plureis: age, dic Latinum
Barbite carmen,
Lesbio primùm modulate ciui:
Qui ferox bello, tamen inter arma,

Siue

A *Siue iactatam religarat vdo*
Littore nauim:
Liberum, & musas, Venerémque, & illi
Semper hærentem puerum canebat:
Et Lycum nigris oculis, nigróque
Crine decorum.
O decus Phœbi, & dapibus supremi
Grata testudo Iouis, ô laborum
Dulce lenimen, mihi cumque salue
Rite vocanti.

POSCIMVS] non est dissimulandum in omnibus ferè libris manu scr. reperiri, *Poscimur*.

VACVI] otiosi, feriati, σχολάζοντες.

LVSIMVS] id est, cecinimus, vel (vt Seruius) ad illum Virgilij versum, Tityro, *Ludere quæ vellem calamo permisit agresti*) scripsimus: quod mihi minus placet.

LATINVM] cuius ego sum auctor, & princeps.

B LESBIO PRIMVM MODVLATE] id est, qui primùm modulatis, & distinctis sonis temperatus es ab Alcæo. vel quò primùm Alcæus vsus est. sup. Od. 26. *Hunc Lesbio sacrare plectro Teque tuásque decet sorores*. & Od. 6. lib. 4. *Lesbium seruate pedem, meique Pollicis ictum*. vocem *modulate* ita accipio, vt sit participium παθητικὸν. cuius contrar. immodulatus. de arte poët. *Non quiuis videt immodulata poëmata iudex*. vel sic: *modulate*, id est, qui Alcæo obsecutus, & gratificatus, cantus modulatos edidisti: qui ab Alcæo sumtus, vsurpatus, adhibitus es ad modulandos & canendos versus lyricos.

TAMEN INTER ARMA] omisit alterum, siue, vt sup. Od. 3. *tollere, seu ponere vult freta*. hoc modo. siue inter arma, id est, siue esset in castris, siue in aliquo portu constiterat à longa, & difficili nauigatione conquiescens. Constat autem Alcæum virum militarem, & bellicosum fuisse. Gessit enim bellum cum Atheniensibus, & maximè cum tyrannis. nam Pittacum tyrannum Mi-
C tylenis expulit. Od. 12. lib. 2. *Vtrumque sacro digna silentio Mirantur vmbræ dicere, sed magis Pugnas, & exactos tyrannos, &c.*

RELIGARAT.] apto & vsitato verbo vsus est. sic Saty. 5. lib. 1. *ac missæ pastum retinacula mulæ, Nauta piger saxo religat*. & Cat. in nupt. Pelei. & Thet. *Perfidus in Cretam religasset nauita funem*. dissimile est illud sup. Od. 5. *Cui flauam religas comam*. Iam quòd ait Horatius hoc loco Alcæum virum militarem interdum res amatorias cecinisse, id testatur Cicero lib. 4. Tusc. his verbis, *Fortis vir in sua rep. cognitus, quæ de iuuenum amore scripsit Alcæus?*

ET ILLI SEMP. HÆR.] Cupidinem. Neque ab hoc loco aliena, neque fortasse omnibus nota illa est fabula apud Platonem in symposio, qua nouam rationem affert, cur Veneri semper adhæreat Cupido. Scribit igitur Plato, nata Venere Iouem natalitia Diis præbuisse, atque in eo conuiuio cùm ceteros Deos, tùm Porum Metidis filium interfuisse: Illum autem largius æquo potum, nectaréque ebrium, in Iouis hortos introiuisse, ibíque obdormiuisse? Peniam verò (paupertatem Latini dicunt) quę ad illud conuiuium mēdicandi gratia venerat insidias Poro egestate coactā struxisse, & propter illum cubuisse, vt ab eo (si modò id consequi posset) grauida facta filium pareret: illam igitur à Poro compressam esse, atque ex eo concubitu grauidam factam, Cupidinem peperisse: Inde euenisse, vt Cupido Venerem potius, quàm matrem, sequatur, illique ministret. Iam cùm omnes ferè Cupidinem Veneris filium faciant, Sappho ab aliis dissidens è cœlo & terra natum fingit, vt scribit Interpr. Apolloo. in lib. 3. Argon. D

ET LYC. NIGR. OC. NIGRO'QVE] nigros oculos laudabant veteres illi in pueris, & puellis. Catull. in Acmen. *Salue nec minimo puella naso, Nec bello pede, nec nigris ocellis*. & Horat. epist. ad Pisones, *Spectandum nigris oculis, nigróque capillo*. Anacreon taleis suo Bathyllo oculos, & capillos depingi iubet. Λιπαρὰς κόμας ποίησον Τὰ μὲν ἔνδοθεν μελαίνας, Τὰ δ' ἐς ἄκρον ἡλιώσας. deinde paucis versibus interpositis, Μέλαν ὄμμα γοργὸν ἔστω Κεκερασμένον γαλήνῃ, talem & suæ puellæ comam esse vult. E Γράφε τὴν ἐμὴν ἑταίρην, Γράφε μοι τρίχας τὸ πρῶτον Ἁπαλάς τε καὶ μελαίνας. id est, *Mihi pinge meam puellam, Primùm comas tenellas, Nigrásque pinge pictor*. Itaque quibus natura nigri non erant oculi, siue fœminis, siue maribus, fœminarum similibus, ij fuligine supercilia denigrabant. Arnob. lib. 2. aduers. Genteis: *Laminas pertunderent aurium, imminuerent fronteis limbis, fuligine oculos obumbrarent, nec informis erubescerent masculorum calamistris vibrare cæsariem*. Homer. ἑλίκωπας Græcos appellat, id est, μελανοφθάλμους, seu nigris oculis, quamuis sciam etiam aliter accipi.

ET DAPIBVS SVPR. GR. TEST.] Itaque apud Hom. ἰλ. α. Apollo cithara canit, cui Musæ voce respondent. Δαίνυντ', οὐδέ τι θυμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης, Οὐ μὲν φόρμιγγος περικαλλέος, ἣν ἔχ' Ἀπόλλων Μουσάων θ' αἳ ἄειδον ἀμειβόμεναι ὀπὶ καλῇ. id est, Epulabantur, neque quicquam eis deerat, quod comesse vellent: neque cithara, quam tenebat Apollo: neque Musæ, quæ ei vicissim voce respondebant. F

DVLCE LEN. MIHI CVMQ.] cumque, & quandoque idem valent. quandoque autem apud hunc poëtam sæpe pro quandocumque ponitur, vt alibi dicemus. vno nunc exemplo contentus ero. Od. 1. lib. 4. *Et quandoque potentior Largis muneribus riserit æmuli: Albanos prope, te, lacus, Ponet Marmoream*. sic igitur hunc locum explicat Porph. ô barbite, mearum curarum, ac molestiarum lenimen mihi suaue, ac iucundum, quoties-cumque te euoco, salue. alij salue mihi. &c. ego cumque, puto accipiendum pro quouis tempore. hoc modo: salue dulce lenimen mihi quouis tempore te vocanti.

AD ALBIVM TIBVLLUM. Ode 33.

A Ne doleat sibi riualem iuniorem à Glycera anteponi.

ALBI ne doleas plus nimio memor
Immitis Glyceræ, neu miserabileis
Decantes elegos, cur tibi iunior
Læsa præniteat fide:
Insignem tenui fronte Lycorida
Cyri torret amor: Cyrus in asperam
Declinat Pholoën. sed prius Appulis
Iungentur capreæ lupis,
Quàm turpi Pholoë peccet adultero.
Sic visum Veneri: cui placet impares
Formas, atque animos sub iuga aënea
Sæuo mittere cum ioco.
Ipsum me melior cùm peteret Venus:
Grata detinuit compede Myrtale
B *Libertina, fretis acrior Adriæ*
Curuantis Calabros sinus.

ALBI NE DOLEAS] Albi ne fortè doleas, &c. hoc te scire volo, *Insignem tenui, &c.* hæc ascripsi, ne quis putet, *ne* hîc esse prohibētis particulam. nam hîc valet, ne fortè, vel vt ne: vt Ode 4. lib. 4. *Ne fortè credas, &c.*

PLVS NIMIO MEMOR IMM.] plus nimio, id est, plus multo. idem epist. 10. lib. 1. *Quem res plus nimio delectauere secundæ, &c.* sic Lucret. lib. 5. *Nec nimio solis maior rota, nec minor ardor.* Idem ibid. *Nec nimio tū plus, quam nūc, mortalia secla Dulcia linquebant labentis lumina vitæ.* Anton. ad Ciceron. lib. 10. epist. ad Attic. *Sed quia te nimio plus diligo, non possum dissimulare, &c.* Plautus Bacchid. *Vixisse nimio satius est, quam viuere.* Idem ibid. *Nimio es tu ad istas res discipul⁹ docilior. Quam ad illa, quæ te docui, vbi operam perdidi.*
C
CVR TIBI] ne suprà modum doleas, quòd tibi riualis iunior anteponatur (hæc enim verbi, *præniteat*, vis est) seu, quòd pluris fiat à Glycera, quàm tu: id est, quòd ei carior sit, & gratior: Insignem tenui fronte, &c. sic suprà verbo simplici vsus est, Od. 5. *miseri, quibus intentata nites*: id est, grata es, places. cur, autem eleganter positum pro, eò quòd, vt epist. ad Celsum Albinoua. lib. 1. *Fidis offendar medicis, irascar amicis, Cur me funesto properent arcere veterno?* & ita ferè semper loquitur Horat. paullo aliter M. Tull. vt Verr. de iure dicundo. *tamen digna causa esset, cur inimicitias hominis improbissimi susciperem.* cuius rei plura exempla legito ad illum locum, *Cur me funesto, &c.*

INSIGNEM TENVI FRONTE LYCORIDA.] ostendit, quàm misera sit amantium conditio, qui rarò admodum pari voluntate, mutuóque amore inter se respondent. Lycoris (inquit) Cyri amore incenditur: Cyrus à Lycoride abhorret, in Pholoën, à se alienam, ꝓpensior, quæ eò tibi dico, ne forte doleas. &c. Nam hęc pendēt & apta sūt ex D superiorib⁹ vt diximus. hāc animorū & voluntatū in amantibus dissensionem ac discordiam pulcherrimè describit Lodoicus Ariostus, poëta Italus, versibus Italico sermone scriptis: quos, quia in his cōmentariis alium sermonē, quàm, quo olim Latini vtebantur, inculcare, indecorum esse puto, verti hoc modo: *Improbe amor, puer iniustissime: cur ita rarò Nostra a te efficitur votis sententia compos? Cur ita delectat te, perfide, corda duorum Cernere dissidiis inter se infesta superbis? Arces me a liquidisq; vadis, & gurgite tuto. Pertrahis in rapidósque amneis. cæcásque lacunas. Quæ me vltrò petit, hinc reuocas, alióque retorques: Quæ fugit, huius me tabescere cogis amore.* Ad eandem sententiam pertinent hi Moschi versus, Ἤρα Πὰν Ἀχῶς τᾶς γείτονος, ἤρατο δ' Ἀχὼ Σκιρτητᾶ σατύρω. σάτυρος δ' ἐπεμαίνετο Λύδᾳ. Ὡς Ἀχὼ τὸν Πᾶνα, τόσον σάτυρος φλέγεν Ἀχῶ. Καὶ Λύδα σατυρίσκον. ἔρως δ' ἐσμύχετ' ἀμοιβᾷ. id est, *Echonem ardebat vicinam Pan, satyrum Echo Lasciuum, satyrus Lydæ flagrabat amore, Quantum Echo Panem, Pan tantum Echona coquebat: Tam Lyde satyrum. perdebat talio amorem.* Ταῦτα δ' ἔπη ἐπόρευν ἐμοὶ Φυλλὶς ὁ Οὐρεῖτος, ἀνὴρ πάνυ πεπαιδευμένος. E

TENVI FRONTE] sic epist. 2. ad Mæcen. lib. 1. *reddes Forte latus, nigros angusta frōte capillos.*

SED PRIVS APPVLIS] sic Ode 16. Epod. *Nouáque monstra iunxerit libidine Mirus amor, iuuet vt tigreis subsidere ceruis. Adulteretur & columba miluo.* significat autem, Cyrum numquam Pholoa potiturum.

QVAM TVRPI] quàm Cyro amatori Pholoë gratificetur, & morem gerat. sic infrà amatorem, adulterum appellat, Ode 36. *nec Damalis nouo Diuelletur adultero.* sic Catull. ad Furium & Aurel. *Cum suis viuat, valeátque mœchis.* & Plaut. in Mil. glor. *herus meus ita magnus mœchus est mulierum, vt neminem fuisse, neque futurum credo. turpem* autem accipe, non quòd reuera sit turpis, sed quòd ei talis videatur: vel refer ad animi turpitudinem.

SIC VISVM VENERI] sic loquebantur veteres in rebus parum secundis, & casibus aduersis: Virg. lib. 3. *Postquam res Asiæ, Priamiq; euertere gentem Immeritam visum superis.* Idem 2. *Diis aliter visum.* Idem ibid. *Si nihil ex tanta superis placet* F *vrbe relinqui.* Homer. ἰλ. β. οὕτω που Διὶ μέλλει ὑπερμενέϊ φίλον εἶναι. qui versus iteratur & ἰλ. ι᾽, & alibi. Idem ἰλ. ν. ἀλλὰ που οὕτω Μέλλει δὴ φίλον εἶναι ὑπερμενέϊ Κρονίωνι. Et Plautus Amphitr. *Ita diis est placitum, voluptati vt mæror comes consequatur.*

CVI PLACET IMP. FORMAS, ATQVE] sine dubio ex formarum, aut animorum dissimilitudine nascitur amoris inæqualitas, atque adeò alienatio ac dissensio. cùm vel deformis formosam, vel senex puellam, vel quis alius ingenio & moribus disparem amat. Quoniam autem non sæpe contingit, vt pares ætates, formæ, naturæ, mores, ingenia copulentur inter se, & ad amandū sese applicent: iccirco quamplurimi exsistunt in amore naufragi, & calamitosi, &, vt Græci appellant, δυσέρωτες: pauci admodum, quibus omnia ex animi sententia procedant.

SVB

A SVB IVGA AËNEA] sub coniunctionem inæqualem, ac disparem, durámque seruitutem. Est enim durissimum seruitutis gen⁹ eam amare, quæ aspernetur amantem. *aënea* autem scriptum reperi in cod. Donati & Faerni sine aspirationis nota in secunda syllaba: quam scripturam secutus sum. nam & Aulus Gell. lib. 2. cap. 4. testatur nomen *aena* in libro mirandæ vetustatis 2. Æneid. scriptum fuisse sine aspiratione. Idem tamen ascribit aspirationis notam posteà esse appositam.

SÆVO] χαλεπῷ, difficili, immiti, vt suprà Ode 19. *Mater sæua Cupidinum.* hæc enim vis est nominis, sæuus. sic & Ode 29. lib. 3. *Fortuna sæuo læta negotio.* & epist. ad Iul. Florum lib. 2. *ne mea sæuus Iurgares, ad te quòd epistola nulla veniret.* & Saty. 2. lib. 2. *hic neque seruis Albuci senis exemplo, dum munia didit, Sæuus erit.* sup. Od. 12. *Sæua paupertas.* infrà Ode 35. *sæua necessitas.* epist. ad Lollium lib. 1. *Vt puerum credas sæuo dictata magistro Reddere.* Lucretius lib. 3. *sæuas tolerare procellas.* Terentius Phorm. *Conclusam hic habeo vxorem sæuam.* Ex quo sæuitia, asperitas quædam, & iracundia, χαλεπότης. Ode 12. lib. 2. *dum fragrantia detorquet ad*
B *Oscula Ceruicem, aut facili sæuitia negat.* Virgil. Æneid. 1. *sæuumq́; ambobus Achillem.* & 2. *hic sæuus tendebat Achilles.* & verbum sæuire χαλεπαίνειν. Saty. 2. *Sæuiat, atque nouos moueat fortuna tumultus, &c.* & Ode. 3. lib. 3. *Dum longus inter sæuiat Ilium, Românque pontus.* Plautus Epidico: *sed memento, si quid sæuiunt senes, suppetias mihi cũ sorore ferre.* Virg. Æn. 6. *ne sæui magna sacerdos.*

IOCO] Iocum, Deum hoc loco accipio. vt suprà Ode 2. *Quam Iocus circumuolat, & Cupido:* vt sit, cui Veneri, vnà cum sæuo Cupidine, placet impares & discordeis formas inter se iungere. Sed Passeratius mauult iocum hîc poni pro re ludicra & oblectamento Veneris: vt Od. 2. huius libri, bellum Martis ludum appellauit: *Heu nimis longo satiate ludo.* similia sunt illa: Od. 29. lib. 3. *Fortuna sæuo læta negotio, Ludum insolentem ludere pertinax.* & Ode 1. lib. 2. *Ludúmque fortunæ, &c.* & Od. 28. huius lib. *Dant alios furiæ sæuo spectacula Marti, &c.*

C IPSVM ME MELIOR] cùm ego ipse ab elegantiore & commodiore puella vltro expeterer, Myrtalæ tamen difficili, sæuæ, iracundæ, à me alienæ seruiebam: quæ mihi seruitus erat iucunda.

GRATA DETINVIT COMP. MYRT.] id est, grata seruitute. duo inter se coniunxit propemodum repugnantia. nam vix credibile est cuiquam seruitutem & compedes esse gratas. Et tamen hoc in amore euenit, quale est illud γλυκύπικρον. Ita autem gratæ sunt amantibus compedes, vt seruis dulcis est seruitus sub eo domino, vnde aliquid emolumenti sperant. Nam vt hi emolumenti spe capti dominorum sæuitiam perferunt: sic illi dominarum suarum amore irretiti, vnde sibi incredibileis voluptates promittunt, earum asperitatem æquo animo ferunt. hîc igitur nomen *compedis* seruitutem significat: epithetum autem *grata* ei adiunctum declarat, amanteis libenter, & iucunde puellis ijs, quarum amore deuincti sunt, seruire, quantumuis difficiles sint, atque illiberales. sic Oda 11. lib. 4. *tenétque grata Compede vinctum.* Verbis proprijs amantium seruitutem, & puellarum dominationem demonstrauit Oda 8. lib. 2. *Adde quòd pubes tibi crescit omnis: Seruitus crescit noua, nec priores Impiæ tectum dominæ relinquunt Sæpe minati.* alia translatione dixit epist. ad Iul. Flor. lib. 1. *Thracáne vos, Ebrúsque niuali Cõpede vinctus, &c.* D

ACRIOR] iracundior, vt Ode 9. lib. 3. *& improbo iracundior Adria.* ὑπερβολή.

CVRVANTIS CALAB. SINVS] id est, sese in Calabriam insinuantis.

Ode 34.

Pœnitere se, quòd, dum Epicuréam disciplinam sectatetur, parum studiosè Deos coluerit.

PArcus Deorum cultor, & infrequens,
Insanientis dum sapientiæ
Consultus erro, nunc retrorsum
Vela dare, atque iterare cursus E
Cogor relictos. namque Diespiter
Igni corusco nubila diuidens,
Plerumque per purum tonanteis
Egit equos, volucrémque currum:
Quo bruta tellus, & vaga flumina,
Quo Styx, & inuisi horrida Tænari
Sedes, Atlantéúsque finis
Concutitur. valet ima summis
Mutare, & insignem attenuat Deus,
Obscura promens. hinc apicem rapax
Fortuna cum stridore acuto
Sustulit: hîc posuisse gaudet.

F PARCVS DEORVM] Dicit se, qui anteà non satis piè, neque religiosè deos immortaleis coluerit, Cyrenaicæ & Epicureæ sectæ præceptis ac decretis imbutus, sententiam, consiliúmque nunc necessariò mutare, Deorum metu non inani perterritum.

INSAN. DVM SAP.] *consultus sapientiæ* sic dictum, vt dicimus, iurisconsultus. *Sapientiam* autem *insanientem* intelligit Epicuréam, aut Cyrenaicam, quæ præter cetera, docet contemnere omneis religiones. venustè autem *insanientem sapientiam* dixit Græcorum exemplo: apud quos crebrum est hoc genus loquendi. Eurip. in Hecuba, νύμφην ἄνυμφον, παρθένον τ' ἀπάρθενον. Sopho. in Aiace: ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα. Oppianus ἁλιευτ. δῶρα δύσδωρα. Iterum Sophocl. γάμον ἄγαμον. Idem in Electra: μήτηρ ἀμήτωρ. Aristoph. βίος ἀβίωτος. & Hom. ὀδυσσ. σ. Ἶρος ἄϊρος ἐπίσπαστον κακὸν ἕξει. & ὀδυσσ. ψ. μῆτερ δύσμητερ. & illud: ἁ χάρις ἁ βραδύπους, ἄχαρις χάρις.

A quæ cùm alij Latini scriptores, tum Horatius noster multis locis est imitatus. M. Tullius Philippica. 1. *ijdémque bustum in foro facerent, qui illam insepultam sepulturam effecerant.* & vetus quidam poeta apud M. Tull. lib. 3. de orat. *Qua tempesta te Paris Helenam innuptis iunxit nuptijs.* Catul. de nuptijs Pelei. *funera necfunera.* (quo loco admonitum lectorem velim, *necfunera*, vnum nomen esse: qualia sunt illa necopinatò, & apud Iuriscõs. res necmancipi, furtum necmanifestum.) Idem in Lucullo *vsus disciplina indocilis.* Ennius *artem inertem.* Horat. Ode 12. lib. 2. *facilis sæuitia.* (nam suprà ostendimus, sæuum idem valere, quod χαλεπὸν, id est, difficile.) his fere similia sunt illa, epist. ad Bullat. *Strenua nos exercet inertia.* & epist. ad Iccium *concordia discors.*

NVNC RETRORSVM VELA DARE,] sic Virg. lib. 3. *Certum est dare lintea retrò, &c.*

ATQVE ITERARE CVRS. COG. REL.] Græcum verbum expressit παλινδρομεῖν, id est, recurrere. De verbo *iterare* diximus ad Od. 7. est autem ἀναγκοφαγία, cum significet se cogi mutare cõsilium. Cursum perspicue hic posuit pro nauigatione, vt suprà annot. ad Od. 28 .

B DIESPITER] Iupiter. Varro lib. 4. de lingua Lat. *Diespiter, id est, Diespater.* Dies pater, id est, diei & lucis pater. Duonem etiam Δία κεραύνιον, id est Iouem Fulmineum esse dicunt: quæ notio huic loco valde quadrat.

IGNI CORVSCO.] fulmine. sic M. Tull. Tusc. 2. *Iace obsecro in me vim coruscam fulminis.* at Virg. Æn. 2. *ensem coruscum* appellat.

PLERVMQVE PER PVRVM] hoc negat Lucret. lib. 6. fieri posse, his verbis, *Fulmina gigni de crassis, altéque putandũ est Nubibus exstructis. nam cælo nulla sereno, Nec leuiter densis mittũtur nubibus vmquam.* idem paullo pòst, *Denique cur nũquam cælo iacit vndique puro Iupiter in terras fulmẽ, sonitúsque profundit?* Sallust. tamen hist. de bell. Catilinar. narrat M. Herennium die sereno fulmine ictum esse. Sed in his intelligendum est tonitrua & fulmina naturalia, cælo nubilo, & nubibus alte exstructis fieri: prodigiosa autem & diuina puro, & sereno. Itaque videtur hîc Horatius
C (vt rectè iudicabat Germanus Valens) significare, talia fulmina, qualia hîc describit, malum sibi minari, nisi resipiscat: eadémque valere, ad se & ceteros homines ab impietate deterrendos. Nam tonitrua & fulmina diuina, qualia sunt ea, quæ cælo puro fiunt, tristia, & mala portendunt hominibus. Ex ea opinione sunt illa Virg. Georg. 1. *Non alias cælo ceciderunt plura sereno Fulgura, nec diri toties arsere cometæ.* Idem lib. 8. Æn. *Iterum atque iterum fragor intonat ingens, Arma inter nubem cæli regione serena Per sudum rutilare vident, & pulsa tonare.* Idem lib. 9. Æneid. *Audijt & cæli genitor de parte serena Intonuit læuum.* Homer. ὀδυσσ. υ, ἦ μεγάλ' ἐβρόντησας ἀπ' οὐρανοῦ ἀστερόεντος. Οὐδέ ποθι νέφος ἐστὶ, τέρας νύ τεῳ τόδε φαίνεις. id est, ô Iupiter, profectò grauiter è cælo tonuisti: neque tamen vsquam nubes est: ostentum igitur aliquod tuum nobis præbes. M. Tull. *Aut cùm terribili percussus fulmine ciuis Luce serenanti vitai lumina liquit.*

PER PVRVM] cælo sereno. sic Virgilius Georg. 2. *& dum se lætus ad auras Palmes agit laxis per purum immissus habenis.* δι' αἰθρίας dicunt Græci. D

TON. EGIT EQ. VOLVCR.] tonuit. sed poëtarum more locutus est, vt suprà Ode 12. *Tu graui curru quaties Olympum.*

QVO BRVTA TELLVS] sic infrà Ode 4. lib. 3. tellurem inertem appellat: vtrumq; quia hoc elementum omnium grauissimum, atque (vt ita dicam) immobilissimum est. *Nam brutum* (inquit Festus) *antiqui grauem appellabant.* Nonius autem *Brutum dicitur hebes atque obtusum.* Seruius tamen *brutam* videtur interpretari immobilem. Ille enim ad illum Virgilij locum 10. Æneid. *Et tremefacta solo Tellus, &c.* notat hæc quæ sequuntur, *loquente Ioue stupor elementorum ostenditur per naturæ mutationem. Nam quicquid in æterno motu est, quieuit: & contra terra mota est, quæ semper immobilis est. vnde Horat. Quo bruta tellus, &c.*

STYX] Cùm multa scribat Pausanias in Arcadicis de Styge, tùm hæc quoq; tradit, Homerum Stygis nomen in suam poësin coniecisse respicientem ad eam aquam, quæ è Styge, fluuio Arcadico E manat. Nam in iureiurando Iunonis (inquit) fecit eam ita loquentem, Ἴστω νῦν τόδε γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθε, Καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ. Paullo pòst idem Pausanias, Τὸ δὲ ὕδωρ τὸ ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ τοῦ παρὰ τὴν Νώνακριν στάζον ἐμπίπτει μὲν πρῶτον ἐς πέτραν ὑψηλὴν διεξελθὸν δὲ διὰ τῆς πέτρας ἐς τὸν Κρᾶθιν ποταμὸν κάτεισι. θάνατον δὲ τὸ ὕδωρ φέρει τοῦτο καὶ ἀνθρώπῳ καὶ ἄλλῳ ζώῳ παντί. λέγεται δὲ ἐπὶ γένοιτό ποτε ὄλεθρος ἀπ' αὐτοῦ καὶ αἰξὶν, αἳ τοῦ ὕδατος ἔπιον πρῶτον. id est, aqua autem, quæ è saxo præarupto ad Nonacrin manat, incidit primùm quidem in rupem excelsam: deinde posteaquam per rupem illam dimanauit, & inde exijt, in Crathin fluuium delabitur. Mortem autem hæc aqua & homini, & alij cuiuis animanti affert. Atque etiam aiunt, capras quondam omneis, quæ ex hac aqua bibissent, interijsse. Sequitur deinceps apud Pausaniam, Fueritne hoc veneni genere enectus Alexander magnus, pro comperto non habeo. memoriæ certè proditum esse scio. Hæc Pausan. Plu F tarchus autem in Alexandro videtur non dubitare, quin Alexander huius aquæ potu extinctus sit. Iam quamobrem Dij per Stygiam paludem iurent, consule Eustath. & Seruium, & Arnobium.

TÆNARI.] Ταίναρος (inquit interpres Pindari) πόλις λακωνικὴ, ἐν ᾗ ἐστι πύλη εἰς ᾅδου. id est, Tænarus vrbs est Laconica, in qua est ad inferos ianua. alij dicunt esse promuntorium in Peloponneso, vbi specus est, Acherusiæ ei, quæ in Ponto est, similis.

VALET IMA SVMM. MVT.] id est, potest ea, quæ sunt humilia, & infima, summa efficere, & contrà. Atque hanc sententiam mutuatus esse videtur ab Hesiodo ἔργ. καὶ ἡμερ. vt rectè annotat M. Anton. Muretus: Ῥέα μὲν γὰρ βριάει, ῥέα δὲ βριάοντα χαλέπτει, id est, facilè humilem attollit, seu potentem efficit: Sublatum autem & potentem extenuat, ac deprimit. Huc pertinet illud Æsopi

A sopi responsum, qui interrogatus, quid Iupiter faceret, τὰ μὲν ὑψηλὰ ταπεινοῖ, (inquit) τὰ δὲ ταπεινὰ ὑψοῖ: id est, alta quidem humilia reddit, humilia autem attollit. Pindarus autem ὠδ. η. Πυθ. docet, bona quæ appellantur, præsertim ea, quæ non sunt labore parta, non esse cuiusquam sapientiæ, aut consilio assignanda: sed deo, seu fortunæ. non enim esse in hominibus situm, vt sint opulenti ac beati: sed à fortuna facultates rei familiaris & copias suppeditari, ac præberi, quæ modò hunc attollat, ceterísque omnibus superiorem efficiat: modò illum deprimat, & in aliorum potestatem redigat. Sic Pindar. Τὰ δ' οὐκ ἐπ' ἀνδράσι κεῖται· δαίμων δὲ παρίσχει, ἄλλοτ' ἄλλον ὕπερθε βάλλων μὲν, ἄλλον δ' ὑπὸ χειρῶν μέτρῳ καταβαίνει. Eandem rem sic Xenophon libro 6. ἑλληνικῶν. Καὶ θεὸς δ', ὡς ἔοικε, πολλάκις χαίρει τοὺς μὲν μικροὺς, μεγάλους ποιεῖν, τοὺς δὲ μεγάλους μικρούς. id est, Deus autem, vt appâret, sæpenumerò amat & paruos atque humileis magnos facere, atque attollere: & magnos atque excelsos, minuere, ac deprimere. & Salust. coniur. Catil. *sed profectò Fortuna in omni re dominatur: ea res cunctas ex libidine magis, quam ex vero celebrat, obscurátque.*

B INSIGNAM ATTENVAT] obscurat, ita tenuem reddit, vt fugiat aspectum. τὸν ἀριπρεπῆ ἀμαυροῖ, ἐκπρεπῆ ἀφανίζει, ἢ ἀφανῆ ποιεῖ.

OBSCVRA PROMENS] id est, ea, quę non appârent, retegens, aperiens, in promtu, atque in oculis omnium ponens.

HINC AP. RAPAX, &c.] Hæc cohęrent cum superioribus, vnóque spiritu (vt ita dicam) continentur. Ab hoc (inquit) fortuna summas opes, & amplissimos honores aufert, in illum transfert. ita videtur Deum & Fortunam pro eodem ponere.

CVM STRID. AC.] His verbis puto significari subitam fortunæ commutationem: quæ vix intelligi potest sine magno sonitu ac fragore, potius, quàm eorum, qui de superiore gradu in inferiorem deturbantur, clamores & lamentationes. stridor enim sonitum ac strepitum significat, non clamorem, quamquam si quis hoc malit, pugnare nolo, cùm præsertim sic explicet Porphyrio.

C

Ode 35.

AdFortunam orans, vt seruet Cæsarem in Britannos ire meditantem.

O Diua, gratum quæ regis Antium,
Præsens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus, vel superbos
Vertere funeribus triumphos:
Te pauper ambit sollicita prece
Ruris colonus: te dominam æquoris,
Quicunque Bithyna lacessit
Carpathium pelagus carina.
Te Dacus asper, te profugi Scythæ, D
Vrbesq;, gentesq;, & Latium ferox,
Regumq; matres barbarorum, &
Purpurei metuunt tyranni,
Iniurioso ne pede proruas
Stantem columnam: neu populus frequens
Ad arma cessanteis, ad arma
Concitet, imperiumq; frangat.
Te semper anteit sæua necessitas,
Clauos trabaleis, & cuneos manu
Gestans aëna: nec seuerus
Vncus abest, liquidumq; plumbum,
Te spes, & albo rara fides colit
Velata panno, nec comitem abnegat,
Vtcumque mutata potenteis E
Veste domos inimica linquis.
At vulgus infidum, & meretrix retro
Periura cedit. diffugiunt cadis
Cum fæce siccatis amici,
Ferre iugum pariter dolosi.
Serues iturum Cæsarem in vltimos
Orbis Britannos, & iuuenum recens
Examen Eois timendum
Partibus, Oceanóque rubro.
Eheu: cicatricum, & sceleris pudet,
Fratrúmque. quid nos dura refugimus
Ætas? quid intactum nefasti
Liquimus? vnde manus iuuentus
Metu Deorum continuit? quibus
Pepercit aris? ô vtinam noua F
Incude defigas recusum in
Massagetas, Arabásque ferrum.

O DIVA] M. Tull. lib. de natura Deor. 3. sub persona Cottæ ea, quæ à Balbo de dijs fuerant disputata, refellens, & contrà disserens, ijs Dijs reiectis, qui à vetere Græcia confictisunt, diíque habiti, ea quoque, quæ rerum vim habent, non Deorum, è numero, &, pæne dicam, è concilio Deorum tollit, qualia sunt, mens, fides, spes, victoria, salus, concordia: *Aut enim illa* (inquit) *in nobismet insunt ipsis, vt mens, vt spes, vt virtus, vt concordia: aut optanda nobis sunt, vt honos. vt salus, vt victoria: quarum rerum vtilitatem video: etiam consecrata simulacra: Quare autem in his vis deorũ insit, tum intelligam, cùm cognouero: quo in genere maximè est fortuna numeranda, quã nemo ab inconstantia &*

A *tia & temeritate seiungit: qua digna certè non sunt Deo*. Pindarus autem Fortunam Iouis liberatoris filiam, & seruatricem vrbium appellans, eius opera naueis in mari, in terra bellum, hominúmque conuentus, & conciones gubernari dicit, atque ita duodecimum carmen Olymp. orditur. *Λίσσομαι παῖ Ζηνὸς ἐλευθερίου ἱμέρ' εὐρυσθενὲς ἀμφὶ πόλει σώτειρα τύχα· τὶν γὰρ ἐν πόντῳ κυβερνῶνται θοαὶ νᾶες, ἐν χέρσῳ τε λαιψηροὶ πόλεμοι, κἀγοραὶ βουληφόροι.* Non est porrò dubium, quin fortunam in Deorum cœtu homines collocarint, ea, quorum causas ignorant, fortuitò fieri, magnámque partem rerum humanarum nutu, & arbitrio fortunæ gubernari existimantes. Pausanias scribit in Messenicis, Bupalum quendam præstantem templorum ædificandorum, fingendorúmque animalium artificem, primùm Smyrnæis Fortunæ statuam fecisse, polum in capite sustinentem, & altera manu Amaltheæ cornu tenentem. Idem Achaicis admonet, Pindarum Fortunam vnam è Parcis facere, eámque omnium sororum potentissimam: qua in re se illi assentiri dicit. Pausan. verba sunt. *Ἐγὼ μὲν οὖν Πινδάρου τά τ' ἄλλα πείθομαι τῇ ᾠδῇ, καὶ μοιρῶν τε εἶναι μίαν τὴν τύχην, καὶ ὑπὲρ τὰς* B *ἀδελφὰς τι ἰσχύειν.*

QVÆ REGIS ANTIVM] quemadmodum suprà Od. 28. Neptunum Tarenti custodem dixit non aliam ob causam, quàm quòd illi ea in vrbe templum erat consecratum: sic & hoc loco Antium, ait à fortuna regi: proinde ac si diceret, fortunam Antio præesse, ac præsidere: hoc est, Antij coli, sacrificiísque sollennibus placari, vt vrbis custodem. & ita sæpe M. Tull. loquitur. non longè abiero. pro lege Man. *testórque omneis Deos & eos maximè, qui huic loco, templóque præsident*. appellant autem Græci Deum, qui aliquo in loco præcipuè colitur, & in quo maximè toti ciuitati præsidium est constitutum, *πολιοῦχον*.

PRÆSENS VEL IMO, &c. id est, quæ potes etiam ex infimo gradu, & loco hominem ad summum extollere, & contrà è fastigio rerum humanarum, & maxima gloria, ad interitum, præcipitem agere. iam hoc gen⁹, *præsens tollere*, tale est, qualia sunt illa, *pertinax ludere*, *durus componere versus*, *nobilis superare*, & cetera: de quibus dice- C mus Od. 8. lib. 4. iccirco autem præsens pro potente positum est, vel quòd is, qui prestò est, maiorem vim habet, quàm qui abest: vel quòd vsitato loquendi more Deos præsenteis appellam⁹, qui in nostris dubijs, ac difficilibus temporibus statim nobis auxilium ferunt, aut, qui à nobis coluntur, & oculis cernuntur, vt Sol, & Luna. M. Tull. Tuscul. 1. *& vsque ad Oceanum Hercules, tantus, & tam præsens habetur Deus*. Terent. in Phorm. *non tu hunc habeas plane præsentem Deum?* Virgil. in Tityro. *Nec tam præsenteis alibi cognoscere Diuos*. & iterum M. Tull. Cat. 3. de Dijs: *tum verò ita præsentes his temporibus opem & auxilium nobis tulerunt, vt eos pæne oculis videre possemus*. ex eodem fonte manarũt illa, *præsens animus*, *præsens venenum*, *præsens auxilium*, *præsens pestis*. & fortasse assentans Augusto Horatius ambiguè dixit illud epist. 1. lib. 2. *Præsenti tibi maturos largimur honores*, vt dicemus suo loco. idem Od. 5. lib. 3. *præsens Diuus habebitur Augustus*. & Saty. 3. lib. 2 D *Rerecta præda, quam præsens Mercurius fert*.

VERTERA FVNERIBVS] vertere in funera. similia sunt his illa, quæ sunt in Od. superiore de deo & fortuna: *valet ima summis Mutare, &c.* & quæ Ode 29. lib. 3. *Fortuna sæuo læta negotio, &c.*

TE PAVPER AMB. SOLL. P. RVR. COLONVS] Od. 14. lib. 2. *Siue inopes erimus coloni.*

LACESSIT CARP. PEL.] remis impellit, in Carpathio mari nauigat è Bithynia profectus: vel, quod magis probo, speciem pro genere positam intelligito.

PROFVGI SCYTHÆ] eadem ratione hîc profugos Scythas appellat, qua Od. 24. lib. 3. *cãpestreis*. melius. *Campestres* (inquit) *melius Scythæ, Quorum plaustra vagas rite trahunt domos.*

PVRPVREI] idest, purpurati: purpura collucentes. itaque plus dixit, quàm si purpuratos dixisset. PRORVAS] percellas, euertas. Vtitur hoc verbo & Od. 4. lib. 4. *multa proruet integrum Cum laude victorem.*

STANTEM COLVMN.] statum, & incolumitatem imperij: Donat. in Phor. *columnam* hîc positum dicit esse pro columine imperij. E

NEV POP. FREQ.] néve populus congregatus seditionem conciter, & quietos ad arma capienda in tyrannum hortetur. hæc autem repetitio *ad arma, ad arma* populi concitati impetum, & furorem declarat, & pæne dicam, oculis subijcit. *ὑποτύπωσιν* vocant Græci.

TE SEMPER ANTEIT SÆVA] primùm mendosè legitur in quibusdam libris, *serua necessitas*, cùm *sæua* legendum sit, vt habent libri manu scripti. Deinde Aristoteles lib. 3. de morib. ad Nicomach. quattuor rerum causas enumerat *φύσιν, ἀνάγκην, τύχην, νοῦν*: id est, naturam, necessitatem, fortunam, mentem. Earum igitur rerum dominã esse fortunã, eásque res esse fortuitas arbitramur, quæ neque semper, neque plerumq; neq; alicuius rei gratia fiunt, & quarũ causæ non sunt terminatæ, vel quarũ causas ignoramus, cùm eæ causæ non sint necessariæ, & cùm earum effecta possint esse, vel non esse. quarum autẽ rerum causæ sunt nobis quidem incognitæ, & occultæ, sed necessariæ: earum causas necessitati ascribimus. Propte- F reà autem, quòd quæ necessariò fiunt, exploratiora, certiora, stabiliora denique sunt, quã quæ fortuitò, iccircò fortunã anteit necessitas. necessitatis autẽ firmitatẽ, ac stabilitatẽ, declarãt claui trabales, cunei, vncus, plumbũ. hæc enim omnia ad colligandũ, firmiterq; continendũ valẽt. Appellãt porrò Græci necessitatẽ *ἀνάγκην*, eamq; nonnulli eandem esse volunt, atque *εἱμαρμένην*, id est, fatũ. Itaq; & suprà Horat. *lethi necessitatẽ* nominat, mortem, seu Parcã, & multis alijs locis, vt ad Oden 3. annotauimus. alij necessitatem Parcarum matrẽ faciunt. Plato quidem lib. vltimo de Rep. necessitati, vt Parcæ, fusum attribuit, colum, vncum, verticillum. Idem in Timæo mundi principium, & originem à necessitatis & mentis conspiratione ducit, mentémque necessitati imperantem dicit plurima eorum, quæ fiunt, modificare, & in

quàm

A quàm optimum habitum fingere, & conformare. Intelligendum est autem, hæc fuisse Antij in tabula, depicta: quæ nunc Horat. nobis pulcherrimis versibus expressa proponit.

CLAVOS TRABALEIS] claui trabales, vncus, & cætera, quæ necessitati tribuuntur, pertinent vel ad exprimendam necessitatis vim ac potentiam, vel potius ad significandam firmitatem, ac stabilitatem. Quemadmodum enim hæc omnia vel vim afferunt, & adhibentur ad torquendum, & cruciandum: vel valent ad continendum, vinciendum, ac firmandum: sic necessitas primùm quouis impellit inuitos, neque quisquam eam effugere, neque domare, neque flectere potest: deinde ad perpetuitatem fixa & stabilis est, adeò vt neque labefactari, neque moueri, neque refigi possit. Sunt autem claui trabales, quibus trabes configuntur: quos necesse est magnitudine præstare. vnde prouerbium, *clauo trabali figere*. M. Tull. Verrina de supplicijs. *vt hoc beneficiũ (quemadmodum dicitur) clauo trabali figeret*, id est, confirmaret, & constabiliret. clauos adamantinos attribuit necessitati Od. 24. lib. 3. noster Horat.
B *Si figit adamantinos Summis verticibus dira necessitas Clauos: non animum metu, Non mortis laqueis expedies caput*. necessitate autem nihil esse potentius cùm alij multi, tùm Euripides ait in Helena bis verbis. λόγος γάρ ἐστιν ἐμὸς, σοφῶν δ' ἔπος, Δεινῆς ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχύειν πλέον.

ET CVNEOS MANV GEST.] cuneis insertis non solùm res perrumpuntur, & finduntur, vt lib. 1. Georg. *Nam primi cuneis scindebant fissile lignum*: & Tuscul. 2. *Hos ille cuneos fabricà crudelis inserens, Perrupit artus*: sed etiam continentur, vt intelligere licet ex Vitruuij lib. 10. cap. 10.

VNCVS] vnco vtebantur antiqui ad cruciatus, & maleficiorum pœnas. M. Tull. Philip. 1. *vncus impactus est fugitiuo illi*. Suet. in Tiber. *Putant Neronem ad voluntariam mortem coactum, cum ei carnifex, quasi ex Senatus auctoritate missus, laqueos, & vncos ostentaret*. Iterum M. Tull. in orat. pro C. Rabirio. *nos à verberibus, ab vnco, à*
C *crucis denique terrore neque res gesta, neque acta ætas, neque nostri honores vindicabunt?* vtebantur olim vncis etiam ad astrigendum & continendum plumbo liquido addito, itémque nos hodie vtimur. sunt autem tales vnci, hami quidam ferrei, quibus saxa & cæmenta firmissime inter se deuinciuntur & continentur, præsertim plumbo adiecto. Vitruuius ansas appellat lib. 2. cap. 8. *Quòd si quis noluerit in id vitium incidere, medio cauo seruato, secundum orthostratas intrinsecus ex rubro saxo quadrato, aut ex testa, aut silicibus ordinarijs struat bipedaleis parietes, & cum ansis ferreis & plumbo frõtes vincta sint*. Arnobius. *Quid miserius his esse, aut quid infelicius poterit, quam si eos in basibus ita vnci retineant, & plumbea vinctiones?* liquidum autem plumbum ad tenacitatem, & vinctionem plurimum valere declarat etiam Eurip. his versibus. Κάθησ' ἑδραία, Καὶ γὰρ ἢν περίξ σ' ἔχῃ Τηκτὸς μόλυβδος, ἐξαναστήσω σ' ἐγώ: id est sedeto stabilis & firma. Nam etiã si te circum deuinctam continebit liquidum plumbum, ego te è loco excitabo, & emouebo.

TE SPES] Nota est illa Hesiodi de Pandôra, eiúsque dolio fabula: quam cum Epimetheus domum recepisset, doliique operculum remouisset, innumerabilis illa malorum colluuio, quæ in dolio inclusa continebatur, erupit, & ab eo vsque tempore in omneis terrarum parteis dispersa, ac dissipata, homines assiduè exagitat, vexat, excruciat. spes sola dolio, priusquam & ipsa cum aliis euolaret, obturato, remansit, vt hæc esset humanarum miseriarum solarium, & lenimen. Itaque non temerè cum Fortuna in illa tabula, pingebatur. significabat enim pictura, homines in aduersa fortuna, spe sola sustentari, tanquam maximo, & vnico incommodorum, & dolorum suorum alleuamento. Versus Hesiodi sunt hi: Μούνη δ' αὐτόθι ἐλπὶς ἐν ἀῤῥήκτοισι δόμοισιν Ἔνδον ἔμιμνε, πίθου ὑπὸ χείλεσιν, οὐδὲ θύραζε Ἐξέπτη. πρόσθεν γὰρ ἐπέμβαλε πῶμα πίθοιο, &c. Atque ad hanc, opinor, fabulam respiciens Theognis, spem solam in terris cum hominibus remansisse deam præsentem, & propitiã: ceteros Deos, ac Deas in cælum abijsse dicit, Ἐλπὶς ἐν ἀνθρώποισι μόνη θεὸς ἐσθλὴ ἔνεστιν, Ἄλλοι δ' Οὔλυμπόνδ' ἐκπρολιπόντες ἔβαν. hoc igitur significat Horat. spem & fidem assiduas aduersæ fortunæ comites, ac socias esse: spem, E
quia fortis, & animosi est in rebus afflictis sperare: nam (vt ait Theocritus) viuorum est sperare, mortuis autem nihil reliquum est, quod sperent: ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες: fidem, quia veri, & fideles amici numquam, ne fortuna quidem aduersante, ac reflante, deserunt: sed vel amicis opitulantur, vel eorum miseriam, propè æquè dolendo, faciunt leuiorem: assentatores autem, parasiti, scurræ, lenones, meretrices statim, vt aliquid aduersi incidit, diffugiunt, neque à se impetrare possunt, vt rerum aduersarum onus pro sua parte ferant.

ET ALBO RARA FIDES, &c.] Seruius in illum Virgil. vers. Æneid. 1. *Cana fides & Vesta Remo cum fr. Quir.* hæc annotat. *Cana fides vel quòd in canis hominibus inuenitur, vel quòd ei albo panno inuoluta manu sacrificatur: per quod significatur, fidem oportere esse arcanam, tectam & velatam.* Vnde & Horat. *Te spes & albo rara fides, &c.* idem ferè notat ad illum locum, *raptas sine more Sabinas Consessu caueæ magnis circensibus actis, &c.* F

NEC COM. ABN. VTCVMQVE, &c.] id est, nec te comitem aspernatur, vel nec ipsa tibi comes esse recusat, quandocumque tu fugis, & deseris eos, quos antea coluisti, ac beasti, id est, cùm tu commutaris, & ex amica, & secunda, fis inimica, & aduersa. significat, viros bonos, & fideleis amicos non deserere amicum olim florentem, nunc miserum fortuna commutata, & rebus conuersis. per *fortunam abeuntem*, & aufugientem, significatur aduersa: per *manentem*, secunda, vt Od. 29. lib. 3. *Laudo manentem: si celereis quatit Pennas, resigno quæ dedit*: ad quem locum plura exempla afferemus.

AT VVLG. INF. ET MERETR.] At vulgus, & infideles amici diffugiunt, te mutata. Bonfinis autem omnium, qui vmquam fuerunt, corrector & ineptiss. & audaciss. malè hîc, &, pro, at, reponit.

A DIFFVG. CADIS CVM FÆCE] ἀλληγορία est. significat autem Horat. infideleis amicos, & eos, qui emolumentum sequuntur in amicitia, rebus amicorum accisis, & afflictis, diuitiisque vel consumtis, atque exhaustis, vel casu aliquo amissis, atque ereptis, diffugere. Huc pertinet Græcorum prouerbium ζεῖ χύτρα, ζῇ φιλία: id est, feruet olla, viuit amicitia. eodem Petronij Arbitri versus: *Si fortuna manet, vultum seruatis amici: Cùm cecidit, turpi vertitis ora fuga. Grex agit in scena mimū: pater ille vocatur: Filius hic, nomen diuitis ille gerit. Mox vbi ridendas inclusit pagina parteis, Vera redit facies, dissimulata perit.*

FERRE IVG. PARITER DOL.] *dolosi ferre* iugum, vnum est ex ijs loquendi generibus, quæ à Græcis mutuatus est Horatius: de quibus alibi. dolosi igitur ferre, id est, dolosi in ferendo pariter cum amicis calamitate affectis, iugo. quod simile est, ac si diceret: in secunda amicorum fortuna superiora omnia habere, aut omnium commodorum participes esse volunt: in aduersa autem, calamitatis partem subire nolunt. translatio est à bobus iunctis. non vacat autem dolo is, qui
B in societate, lucri partem æqualem, aut etiam maiorem sibi deposcit: damni verò si quid incidat, id ne minima quidem ex parte ad se pertinere velit. Sed verum est, quòd & hìc ait Horatius, & Nem. ᾠδ. ιώτ Pindar. paucos reperiri in laboribus, & periculis fideleis. verba Pindari sunt hæc, quibus cō sentanea sunt hæc Horatiana: Παῦροι δ᾽ ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν καμάτου μεταλαμβάνειν. Nam quale est hoc, quod dixit Hor. *dolosi ferre*, tale est illud Pindaricum, παῦροι πιστοὶ μεταλαμβάνειν. Horat. *iugum*, Pindar. καμάτου. Theognis hanc eandem sententiam sæpe iterat. Vuo & altero exemplo erimus contenti. Εὖ μὲν ἔχοντος ἐμοῦ πολλοὶ φίλοι· ἢν δέ τι δεινὸν Ἐγκύρσῃ, παῦροι πιστὸν ἔχουσι νόον. & alibi, Παύρους εὑρήσεις Πολυπαΐδη ἄνδρας ἑταίρους Πιστοὺς ἐν χαλεποῖς πράγμασι γιγνομένους, Οἵτινες ἂν τολμῷεν ὁμόφρονα θυμὸν ἔχοντες Ἴσον τῶν ἀγαθῶν, τῶν τε κακῶν μετέχειν. Πολλοί τοι πόσιος καὶ βρώσιός εἰσιν ἑταῖροι, Ἐν δὲ σπουδαίῳ πράγματι παυρότεροι.

IN VLTIMOS ORBIS BRIT.] Virg. Tit.
C *Et penitus toto diuisos orbe Britannos.*

ET IVVENVM RECENS EXAMEN] exercitum ex iuuenibus conflatum. examen de apibus propriè dicitur. transfertur autem ad alia, vt hìc, & Ode 2. epod. *Positósque vernas ditis examen domus.*

EOIS TIMENO. PARTIB. OCEANOQVE] serua (inquit) exercitum populi Ro. formidolosum partibus solis orientis, eiq; mari, quod ad orientem spectat. nonnulli Oceanum rubrum positum esse volunt, ad significandam eam mundi partem, quæ sita est ad solem occidentem: à quibus dissentio. hoc enim significat Horatius, se precari, vt, quemadmodum hic exercitus metuendus est partibus & mari solis orientis: puta Persis, Medis, Parthis, Arabibus: ita sit horribilis Britannis, qui oram mundi soli occidenti propinquam incolunt: aduersus quos hunc exercitum ducturus sit Augustus.

EHEV CICATRICVM, &c.] cur pudet? quia turpia sunt vulnera in bello ciuili accepta. Qui hic tuentur nescio quam scripturam antiquam, *Heu, Heu, cicatr. & scel. p.* nihil de eis grauius dicam, quàm quòd in sole caliganteis oculos habent. D

ET SCELERIS] scelus est enim ciuem interficere, & bellis ciuilibus interesse.

FRATRVMQVE] ciuium. vel dic propriè, consanguineorum, & germanorum. eueniebat enim interdum, vt duo fratres contrariarum essent partium.

QVID NOS DVRA REFVG. ÆTAS?] ætas annorum triginta spatium continet, vt infrà dicemus. Bella autem ciuilia à Sylla, Mario, Octauio, Cinna, iterum Sylla & Mario, Carbone, Pompeio, Cæsare gesta in triginta annorum spatio vertuntur. Consecuta sunt Octauiani, M. Antonij, Bruti & Cassij tempora. Itaque bella ciuilia ad alteram ætatem peruenerunt ac permanarunt, vt idem ait Ode 16. epod. *Altera iam teritur bellis ciuilibus ætas*. hoc igitur dicit Horatius. A quo maleficio aut scelere refugerunt huius ætatis homines? quid est tam nefarium, quod non admiserint? quas aras non violarunt?

METV DEORVM] metum deorum hìc pro cultu deorum, seu pietate, & religione aduersus deos, quam εὐσέβειαν Græci appellant, posuisse videtur. nam propriè metus deorum in vitio locum habet, & vituperatur. Est enim superstitio, & vitiosa religio, quam δεισιδαιμονίαν appellant Græci, id est, metum seu timorem deorum. vt Saty. 3. li. 2. *Quóne malo mentem concussa? timore deorum.* E

O VTINAM NOVA INCVDE DEFIGAS RECVSVM] ego hunc locum in omnibus libris & impressis & manuscriptis corruptum, literis leuiter immutatis, olim sic restituendum putaueram, *O vtinam noua Incude destringas recusum In Mass &c*. Vulgata enim lectio *diffingas*, planè corrupta erat. nam diffingere est dissoluere, & demoliri, vt Ode 29. lib. 3. *neque Diffinget, infectúmque reddet, Quod fugiens semel hora vexit.* quod huic loco non conuenit. distringere autem ferrum cùm alijs optimis linguæ Latinæ auctoribus valdè vsitatum est, tùm Horatio. M. Tull. offic. 3. F *At ille, vt ingressus est, confestim gladium destrinxit.* Idem in Catil. 3. *ijdémque gladios in remp. destrictos retudimus.* Horat. Ode 1. li. 3. *Destrictus ensis cui super impia Ceruice pendet, &c.* & saty. 1. lib. 2. *quem* (ensem) *cur destringere coner? &c.* prætereà illud alterum verbum, *retusum*, quod erat etiam corruptum, emendauimus, & *recusum*, substituimus. Erat igitur huiusmodi horum verborum sententia. O vtinam destringas ferrum in Massagetas & Arabas, & ceteros hosteis populi Rom. noua incude recusum, id est, posteaquam noua incude fuerit recusum. est enim bellis ciuilibus, & corporibus ciuium Rom. retusum. Sed nunc posteaquàm aduersaria mea relegi, in quibus notatum mea manu reperi, in codice Ful. Vrsini scriptum fuisse *defigas*, eodémque modò Canterium in alio codice item manu scripto, legisse audiui: scripturam veterem coniecturæ meæ antepono, & sic in omnibus exemplis reponendum censeo. quòd ad vocem *recusum* attinet, sententiam non muto.

Nam

A Nam *retusum* nullo modo ferri potest. Iam quòd Adr. Turnebus vulgatã lectionẽ *diffingas* tueri conatur,& *diffingas* ita explicat,aliter fingas, nõ probo. Nihilominº quòd Pseudoporphirio, *diffingas* interpretatur,*redacuas*. Nã neq; Porphirioni hoc venit vnquã in mentẽ, neq; à quoquo emũctę naris homine ferri potest: cùm, *diffingere*, vt dixi, sit, id,quod cusum, fictum,& fabricatũ est,deformare, corrumpere, atque interimere: qui deintegro autem ensem acuat, non perimat, sed reparet, ac restituat. Præterea si demus (quod tamen non possumus) diffingere, esse reparare, reficere, atque vt ita dicam, refabricari, nónne ineptissimus esset hic sermo: ô vtinam reficias ensem, seu redacuas ferrum, quod cæde ciuium retusum est, in Massagetas & Arabas? nónne elegantia Horatiana indignissimus? Postremò quid sibi vult illud reacuere, seu redacuere ferrum noua incude? noua cote diceret potius. Omnino nihil hac explicatione pinguius fingi potest.

Ode 36.

B

Ob Numidæ reditum gaudio exsultat.

ET THVRE, & fidibus iuuat
Placare, & vituli sanguine debito
Custodes Numidæ deos:
Qui nunc Hesperia sospes ab vltima
Caris multa sodalibus,
Nulli plura tamen diuidit oscula,
Quàm dulci Lamiæ, memor
Actæ non alio rege puerciæ,
Mutatæq; simul togæ.
Cressa ne careat pulchra dies nota:
Neu promtæ modus amphoræ,
Neu morem in Salium sit requies pedum:
C
Neu multi Damalis meri
Bassum Threicia vincat amystide;
Neu desint epulis rosæ:
Neu viuax apium, neu breue lilium.
Omnes in Damalin putreis
Deponent oculos: nec Damalis nouo
Diuelletur adultero,
Lasciuis ederis ambitiosior.

ET THVRE] thus semper adhibetur in sacrificijs, vt suprà, Od. 19. *Verbenas pueri ponite, thuráque, &c.* & 30. *& vocantis Thure te multo Glyceræ decoram Transfer in ædem.*

PLACARE] placare deos, iratos futuros, nisi eis sacrificia promissa persoluantur. de arte poët. D *vinóque diurno Placari Genius festis impune diebus.*

SANGVINE DEBITO] debito vel voti, vel officij causa. vt Od. 6. lib. 2. *ibi tu calentem Debita sparges lacryma fauillam Vatis amici.*

HESPERIA VLTIMA] epithetum, vltima, distinguit eam Hesperiam, quæ pro Italia ponitur, ab Hesperia, quæ est ad Occidentem versa. Nam aliàs per Hesperiam etiam apud hunc poëtam, Italia significatur, vt Ode 6. lib. 3. *Dij multa neglecti dederunt Hesperiæ mala luctuosa.* & Ode 5. lib. 4. *Longas ô vtinam dux bone ferias Præstes Hesperiæ.*

SOSPES] saluus, & incolumis.

NVLLI PLVRA TAMEN, &c.] Nulli tamen plura tribuit, aut impertit oscula, quàm Lamiæ.

ACTÆ NON ALIO REGE.] memor pueritiæ eodem rege traductæ, id est, eodem magistro, ac doctore, seu eodem & communi amico potentiore: vt epist. ad Mæcen. 2. lib. 1. *réxque patérque Audisti coram.* & ad Scæuam: *Coram rege suo de paupertate tacentes Plus poscente ferent.* idem valet potens amicus, vt epist. ad Loll. lib. 1. *tu cede potentis amici Lenibus imperijs.* & Ode 18. *nec potentem amicum largiora flagito.* E sic Parasitº apud Plautum in Asinaria regem eum appellat, à quo alitur. *Nam ni impetro, regem perdidi. ex amore tantum est homini incendium.* itémque in Menęchmis. Ego igitur hæc verba, *non alio*, sic accipio, vt significent, Pompeium Numidam & Lamiam eodem & communi rege, id est, potenti, seu magno amico, qui hic non nominatur, vsos esse, seu eodem magistro ac doctore: quod probabilius est, atque ita Turnebo videtur: alij, vt dicat Horat. Lamiam Numidæ regem fuisse: à quibus dissentio.

MVTATǼQVE SIMVL TOGÆ.] cùm essent æquales, eodem tempore togam virilem sumpserunt.

CRESSA NE CAREAT] Cressa nota, id est, alba, à Creta insula. ex quo nomine, Cressius, Cretensis, Creticus. Neque verò referendum est hoc ad Cretensium morem, quo Acro & Porphyrio eos solitos ait dies lætos albis lapillis notare, & contrà, &c. Thracom enim fuit hæc consuetudo, qui (vt scribit Plinius lib. 7.) eos dies, quibus F secunda fortuna essent vsi, iucundéque & beatè vixissent, albo lapillo notabant, nigro contrarios: sed Cressa idem valet, quod alba, seu candida, vt dixi: & Creta non solùm insulæ nomen est: sed etiam lutum illud album significat, quo vtebantur ceræ loco Græci Asiatici ad obsignandas litteras & priuatas, & publicas, propterea quòd in Creta magna est talis luti copia. Cic. pro Flacco: *Hæc quæ est a nobis prolata laudatio, obsignata erat creta illa Asiatica, qua vtuntur omnes in publicis & priuatis litteris.* Hoc igitur dicit Horat. notetur hic dies candida nota, vt verè felix & faustus. sic Catullus ad Lesbiam. *O lucem dignam candidiore nota.* & fortasse idem Catull. *soles candidos* appellat dies candida nota notandos, vt Horat. contrà satyra 9. lib. 1. *nigrum solem.* nisi forte alia ratione dictum est *nigrum solem*, vt videbimus suo loco.

A NEV PROMTÆ MODVS, &c.] néve modus adhibeatur in bibendo. promere & depromere vinum, & vini amphoras, Latinis scriptoribus vsitatum est loquendi genus. Ode 21. lib. 3. *Descende Coruino iubente Promere languidiora vina.* & 28. eiusd. libri: *prome reconditum Lyde strenua Cæcubum.* & infr. Ode prox. *Antehac nefas depromere Cæcubum.* & Plaut. in milit. glor. *Promsisti tu illi vinum? LVC. non promsi.* Quidam libri habent vbique *Nec*, pro *Neu*.

NEV MOREM IN SALIVM] neu cessemus Saliorum more salire, seu potius saltare. Ode. 1. lib. 4. *In morem Salium ter quatient humum.* Virgil. lib. 8. *Hinc exsultanteis Salios, nudósque lupercos.* Erant autem Salij, Martis Gradiui sacerdotes à Numa Pompilio instituti, qui certis anni temporibus carmina cantabant cum tripudijs & saltibus sollennibus: de quibus qui plura scire volet, legat Dionys. Halicar. lib. 2. Salium autem quarti casus esse numeri singularis, non patrij in numero multitudinis esse puto, ab adiectiuo (vt grammatici vocant) Salius, a, um: vt à Sulpicio subst. adiectiuum facit Ode 12. lib. 4. *Qui nunc Sulpitijs ac-*
B *cubat horreis.*

NEV MVLTI DAM. MERI] idest, néve Damalis puella bibacissima, certantibus inter se vino conuiuis, Bassum vincere contendat bibendo, aut magnitudine poculorum, sed cum Numida certet potius. sic dictum est autem ab Horat. *Damalis multi meri*, vt à M. Tull. *homo non multi cibi, sed multi ioci.* in epist. vltima lib. 9. ad Papirium Pætum. De huiusmodi certamine facetè in quendam Falcidium Cicero pro Flacco: *Magnum erat ei certamen propositum, magna cum Græcis contentio: qui tamen (vt opinor) iacent victi. Nam iste vnus totam Asiam magnitudine poculorum, bibendóque superauit.*

BASSVM THREÏCIA VINCAT AMYSTIDE.] Amystidem poculi genus fuisse quidam dicunt ἀπὸ τοῦ ἀμυστὶ πίνειν, id est, ab eo, quod est, haustim, & labris non clausis bibere. μύζω enim est mussare, sugere, os & labra claudere. quod si quis ἀμύστιδα, seu ἄμυστιν talem compotationem intem-
C peratam, & barbaram intelligi malit, ei libentius assentiar. vtitur hoc nomine Anacr. ἄγε δὴ φέρ' ἡμῖν ὦ παῖ Κελέβην, ὅπως ἄμυστιν Προπίω. & Eurip. seu Arist. in Cyclope: Ἐδέξατ', ἐξέσπασεν ἄμυστιν ἑλκύσας, id est, accepit, hausit poculum illud Thracium, & ebibit. & Callimachus apud Macrob. lib. 3. cap. 21. καὶ γὰρ ὁ Θρηϊκίην ἀπανήνατο χανδὸν ἄμυστιν ζωροποτεῖν, ὀλίγῳ δ' ἥδετο κισσυβίῳ, id est, ille enim Thracium poculum patente ore ebibere recusauit, paruo autem poculo delectabatur. Ex quo fit ἀμυστίζειν. quod valet, sine respiratione, & vno quasi spiritu bibere. Plutar. συμπο. lib. 7. κεφ. 1. Τοὺς γὰρ ἀθρόως καὶ ἀπνευστὶ πίνοντας, ὅπερ ἀμυστίζειν ὠνόμαζον, οἱ παλαιοὶ ἥκιστα φασὶ μεθύσκεσθαι. id est, eos enim, qui vno haustu & sine respiratione bibunt, quod ἀμυστίζειν nominatur, veteres aiunt minimè esse ebrietati opportunum.

NEV DESINT EP. ROSÆ, NEV VIVAX AP.] sic & Od. 3. lib. 2. rosæ & vnguenta in conuiuio adhibentur. *Huc vina & vnguenta, & nimium breueis Flores amœna ferre iube rosæ.* D

VIVAX] quod diu viret. Theocr. ὕλα, καὶ θάλλοντα σέλινα. verborum gratiam viuacem dixit epist. ad Pisones: *Nedum sermonum stet honos & gratia viuax.* contrà *breue lilium* idem Horat.

PVTREIS DEP. OC.] idest, omnes alij præter Numidam, putreis in Damalin oculos declinabunt, & claudent somno occupati, & obdormiscent, neque quantumuis eius amplexum concupiscant, ea potientur, sed eos Veneri intentos somnus auferet. *deponent oculos*, id est, demittent & declinabunt palpebras somno oppressi: *putreis in Damalin* autem, id est, vel amore & cupiditate Damalis fractos, vel ebrios. licet etiam coniungere verbum *deponent* cum hoc, *in Damalin*: vt sit *deponent oculos in Damalin* tanquam onus, putreis autem, id est, libidine fractos, libidine oatáteis, seu colliquefactos, vt apud Theoc. εἶδ. α. τάκεαι ὀφθαλμώς, ὅτι οὐ μετὰ ταῖσι χορεύεις. idest, colliquefiunt tibi oculi, quia cum eis non saltas. Sic Plautus, Curgul. *Propino magnum poculum. ille ebibit, Caput deponit: condormiscit.* Idem Mostell. *Ecce autem hic deposuit caput, & dormit: suscita.* Iam ijs, E quibus somnus obrepit, *Brachia palpebræq; cadũt, poplitésque procumbunt*, vt ait Lucretius lib. 4. Licet etiam interpretari *deponent*, condent, & quasi sepelient. Nam depositi dicuntur, deplorati, & quasi desperati. Cæcilius, *Depositus modò sum anima, vita sepultus sum.* Virgil. lib. 12. *Ille vt depositi proferret fata parentis.* sic depositam Remp. dixit M. Tull. actione 1. notant Asconius, & Nonius. Sic & Arnobius vsurpat depositum corpus lib. 1. aduers. genteis. *Vnus fuit è nobis, qui deposito corpore innumeris se hominum pro vita in luce detexit?*

ADVLTERO] amatore, vt suprà diximus Od. 33. nouo autem, videlicet Pomponio Numida.

LASCIVIS EDER. AME.] ambitiosam hoc loco accipe, brachia collo implicantem, complectentem. sic Ode 15. Epod. *Arctius, atque edera procera astringitur ilex Lentis adhærens brachijs.* & Catullus de Iuliæ & Manl. nuptijs. *tenax edera hac & hac Arborem implicat errans.* Sic contrà ambitiosi homines dicuntur nimis amplecti plebem, qui plebem largitionibus corrumpunt, & F qui regnum appetunt. M. Tull. in orat. pro Milone de Sp. Melio.

Ode 37.

Ob victoriam Actiacam, Genio indulgendum esse.

NVnc est bibendum: nunc pede libero
Pulsanda tellus: nunc Saliaribus
Ornare puluinar deorum
Tempus erat dapibus, sodales.
Antehac nefas depromere Cæcubum
Cellis auitis, dum Capitolio

Regina

A *Regina dementeis ruinas,*
Funus & imperio parabat,
Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum quidlibet impotens
Sperare, fortunáque dulci
Ebria. sed minuit furorem
Vix vna sospes nauis ab ignibus:
Mentémq; lymphatam Mareotico
Redegit in veros timores
Cæsar, ab Italia volantem
Remis adurgens, accipiter velut
Molleis columbas, aut léporem citus
Venator in campis niualis
Æmoniæ, daret vt catenis
Fatale monstrum: quæ generosius
Perire quærens, nec muliebriter
B *Expauit ensem, nec latenteis*
Classe cita reparauit oras.
Ausa & iacentem visere regiam
Vultu sereno fortis, & asperas
Tractare serpenteis, vt atrum
Corpore combiberet venenum,
Deliberata morte ferocior:
Sæuis Liburnis scilicet inuidens
Priuata deduci superbo
Non humilis mulier triumpho.

NVNC EST BIBENDVM] videtur hæc ab Alcæo esse mutuatus: cuius hi versus reperiuntur apud Atheo. lib. x. Νῦν χρὴ μεθύσκειν, καί τινα πρὸς βίαν Πίνειν.

C SALIARIBVS] opiparis, & sumtuosis. M. Tull. *Saliarem in modum.* Salios eosdem fuisse apod Romanos atque Curetas apud Græcos narrat Dionys. Halicarn. lib. 2. antiq. Ro. de quibus ille multa sub extrem. lib. ab illo loco Ἔστι δὲ μοῖρα τῆς περὶ τὰ θεῖα νομοθεσίας ἡ περὶ τοὺς καλουμένους ὑπὸ Ῥωμαίων σαλίους, &c.

ORNARE PVLV. DEOR.] solebant Rom. vel deuictis hostibus, vel quouis alio modo Republ. benè gesta, & periculo communi propulsato, ad omnia puluinaria Deorum supplicationem decernere, atque aliquot dies festos lætitia publica celebrandos indicere. Sic Cic. Cat. 3. *Quamobrem Quirites quoniam ad omnia puluinaria supplicatio decreta est, celebratote illos dies cum cõiugibus & liberis vestris.* Habebant autem singuli dij suos lectos & puluinos, quibus imponebantur: quam superstitionem Romanorum insectatur & irridet Arnob. lib. 7. aduersus genteis, his verbis. *Lectisternium Cereris erit idibus proximis.* *habent enim dij lectos atque, vt stratis possint mollioribus incubare, puluinorum tollitur, atque excitatur impressio.* Hac Oda autem Horat. sodaleis suos ad lætitiam exhortatur ob victoriam Actiacam. D

TEMPVS ERAT] sic scriptum reperi in libro Donati, Faërni, Tornes. Vaticanis duobus: alij corrumpentes, *erit* reponunt: alij *erat* positum volunt pro est. Ego puto propriè locutum esse Horatium, longéque adeò significantius, quàm si verbo præsentis temporis vsus esset: hoc modo, non erat fas antehac è cællis auitis vinum depromere, conuiuiáque agitare: Sed nunc deuicto M. Antonio cum Cleopatra, hoc erat illud tempus, in quo decebat epulari, & conuiuari. sic loquitur Ælian. vari. histor. lib. 1. Σοφὸν τι ἄρα χρῆμα ἦν γένος βατράχων Αἰγυπτίων. & Oppian. lib. 3. ἁλιευτ. Ἰχθύσι δ' οὐκ ἄρα μοῦνον ἐπ' ἀλλήλοισι νόημα Πυκνὸν ἔην, καὶ μῆτις ἐπίκλοπος, &c. & Hesiod. ἔργ. καὶ ἡμέρ. Οὐκ ἄρα μοῦνον ἔην ἐρίδων γένος, ἀλλ' ἐπὶ γαῖαν Εἰσὶ δύω. Theocr. εἰδ. ε. ὦ πεταί. ἦ σωμώνος ἦδε Κομάτα. & ita loquitur epist. ad Scæuam lib. 1. *atqui rerum caput hoc erat, hic fons.* & Saty. x. lib. 1. *Hoc erat excepto frustra Varrone Atacino, Atque quibusdam alijs, melius quod scribere possem.*

DVM CAPITOLIO] intereà dum Cleopatra, & M. Antonius ea moliebantur, quibus Capitolium, imperiúmque populi Ro. euerterent. E

DEMENTEIS RVINAS] à demente Cleopatra cogitatas, & comparatas. Fortasse hic locus versuum Ennian. qui sunt in Catone Ciceronis corrumpendorum occasionem dedit. Sic enim vulgò leguntur. *Quò vobis mentes, rectæ quæ stare solebant Ante hac dementis sese flexere ruina?* cum ita sint legendi. *Quò vobis mentes, rectæ q. st. sol. Ante hac, dementes sese flexere viaï?*

CONTAMINATO CVM GREGE TVRPIVM.] cum eunuchis turpi morbo laborantibus, viris effæminatis, & impudicis. Eunuchos igitur viros appellat non simpliciter, sed viros morbo illo corporis, & animi turpeis, & fœdos, propter quẽ ad patiendum, quàm ad agendum sunt aptiores, ac propensiores. vide annot. ad illum locum Saty. 6. lib. 1. *Vt si qui ægrotet, quo morbo Barrus.* Gregorius Nazianzenus ἐπιτάφ. Basilij magni, sic de Eunuchis: τοὺς ἐκ τῆς γυναικωνίτιδος, τοὺς ἐν γυναιξὶν ἄνδρας, ἐν ἀνδράσι γυναῖκας, τοὺς τοῦτο μόνον ἀνδρικοὺς τὴν ἀσέβειαν, ὃ τὸ φυσικὸν ἀπηλλάχθαι οὐκ ἔχοντες ὃ δυνάσθαι, μόνον τῇ γλώττῃ πορνεύειν. id est, Viros ex mulierum cubiculo egressos, atque ad eas custodiendas & oblectandas accommodatos: inter mulieres viros, inter viros mulieres, atque ad omnia obscæna patienda promtos ac paratos, vna re dumtaxat virileis & forteis, quòd impij ac scelerati sint: qui quoniam ijs membris, quę ad procreandum à natura viris data sunt, libidini obsequi nequeunt, lingua impura atque impudica, qua possunt tantùm, scortantur. Hæc Nazianzenus. Traditum est præterea ab ijs, qui ex figuræ inspectione de ingenio faciunt coniecturam, eos magnam partem immiti esse ingenio, fraudulentos, facinorosos, audaceis, maleficos, ac sceleratos. F

QVIDLIB. IMP. SPER.] impotens sperare, id est, in eo impotens, quòd quidlibet sperare

A suderer. impotens sperare æntem à Græcis sumtum, de quo genere vide ad Od. 8. lib. 4. Iam impotens valet apud bonos scriptotes idem ferè, quod apud Græcos ἀκρατὴς, iocontineos, effrenatus, non rarioni obediens, sed affectibus, & perturbarionibus animi seruiens. M. Tull. epist. ad M. Marcell. *Victoria etiam si ad meliores venit, tamē eos ipsos ferociores, impotentioresq́; reddit.* Idem de harusp. respons. *nihil feci iratus, nihil impotenti animo.* Idem Philipp. 5. Antonium impotentem, iracundum, contumeliosum, superbum, &c. nominat. sic Catull. de faselo. *freta impotentia*, id est, impotentium hominum more æstuantia, & sæuientia. idem ad papyrum, vt Cæcilium arcessat. *Illum deperit impotente amore*, id est, immodico, & immoderato. & Horat. Ode 1. lib. 2. *Iuno impotens*, id est, ira & odio elata, ira inflammata, ab ira victa, quæ iram continere noo poterat, vel quæ odium suum exsaturare non potuerat. & Od. vlt. lib. 3. *Aquilo impotens*, supra modum sæuiens, vehemens, vt sit tralatio à rebus animatis, vt *freta impotentia*. impotens igitur sperare, id est, quæ se se continere non poterat, quin quidlibet spera-
B ret.

FORTVNAQVE DVLCI EBRIA] rebus secundis elata, & impos mentis. sic Demosthenes Philipp. prima Philippum dicit magoitudine rerum gestarum ebrium esse. Ἐγὼ δ' οἴμαι μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι νὴ τοὺς θεοὺς, ἐκεῖνον μεθύειν τῷ μεγέθει τῶν πεπραγμένων, &c. & Anacreon. ἔρωτι μεθύοντα, id est, amore ebrium dixit. & Theocrit. in Dioscuris πληγαῖς μεθύων: id est, plagis ebrius. idem apud Hephæstionem: Ἀρθεὶς δ' ἠὖτ' ἀπὸ λευκάδος πέτρης Ἐς πολιὸν κῦμα κολυμβῶ μεθύων ἔρωτι.

SED MINVIT FVR.] sed eius dementiam, insolentiam atque impotentiam compressit tanta, in pugna Actiaca, clades accepta, vt vix vna nauis salua ei restiterit. Itaque eius animum rebus prosperis ferocem, impotentem, iosolentem, res aduersæ ἐσωφρόνισαν, id est, castigarunt, & ad sanitatem mentis reuocarunt.

MENTEMQVE LYMPH.] Lymphatos appellant Latini, quos Græci νυμφολήπτους, vt suprà di-
C ximus. quam vocem videtur vsurpasse Plato in Phædro pro furioso, & mente concitato. ὥστε ἐὰν ἄρα πολλάκις νυμφόληπτος προϊόντος τοῦ λόγου γένωμαι, μὴ θαυμάσῃς. Sext. Pompeius Festus scribit lymphas dictas esse à Nymphis, vulgóque memoriæ proditum esse, quicumqne speciem è fonte, id est, effigiem Nymphæ viderint, furendi finem non facere: quos Græci νυμφολήπτους, Latini lymphatos appellant. Alij lymphatos dici existimant eos, qui metu, & horrore quodam aquæ afficiuntur, adeò vt se sæpe in aquas, præcipiteis agant: quos Græci ὑδροφόβους appellant, morbo à canis rabiosi morsu contracto, quem ὑδροφοβικὸν πάθος vocat Dioscorides: & ὑδροφοβίαν, quo morbo tentati aquam horrent ceu canes ipsi, & aquæ metu simul & desiderio, sitique excruciantur. dicuntur autem νυμφόληπτοι eadem ratione qua μουσόληπτοι, vt si Latinè dicantur illi à oymphis: hi à musis capti.

MAREOTICO] vioo, quod ad Mareotidem Ægypti paludem nascitur. Virgil. Georg. 2. *sunt & Mareotides albæ.* Athen. lib. 1. *Δειπνοσ.* scribit D
vioum Mareoticum esse Alexandrinum, à Marea fonte, qui in Alexandria est, & ab vrbe ei fonti vicioa eiusdem nominis, appellatum: eámque vrbem fuisse olim maximam, ounc esse vicum: paucis verbis pòst, à Marone quodam vno ex ijs, qui cnm Baccho militarunt, esse nominatam. Multas aotem huius Mareotici vini laudes commemorat ibidem Atheo. Florem Libycum appellat Plautus Casina. *Nisi hæc Meraco se vspiam percussit flore Libico.*

REDEGIT IN VER. TIM.] qui rebus secundis insolentes fiunt, & quibus vinum bonam mentem ademit, aut corrupit, ij periculi, io qno fortè versantur, magnitudinem neque attendnnt, neqne sentiunt, quamdiu ita sont affecti: posteà autem, quàm ad se redierunt, tum demùm timere incipiunt, tum demùm periculo scilicet edocti ad se redeunt, & se colligunt. videtur igitur Horatius significare, Cleopatram, quamuis ob res secuodas furore, amentiaque præcipitem, & temulentam, veris tamen timoribus tum affectam fuisse, cùm eam Cæsar victor insequebatur. dixit antem *veros timores*, quia suot & alij vani timores, E
maximè in bello. notum illud πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου.

VEROS TIMORES] sic epist. 17. lib. 1. *vti mox nulla fides damnis, verisque doloribus adsit.*

VOLANTEM] quàm celerrime poterat fugientem. MOLLEIS COLVMBAS] imbelleis appellat Ode 4. lib. 4. *nec imbellem feroces Progenerant aquilæ columbam.*

ADVRGENS] persequens, proximè insequēs.

DARET VT CATENIS, &c.] vt viuam caperet. Quod Augustum duas ob causas vehementer exoptasse, primùm quòd verebatur, ne illa pecuniam, quam penes se habebat, corrumperet ac dissiparet: deinde qoò deam existimaret magnū momentum ad triumphi decus & gloriam, allaturam, si viua Romam deportaretur, scribit Plutarch. in Antonio, his verbis: Ἐκ δὲ τούτου τὸν Προκλήϊον ἔπεμψε κελεύσας, εἰ δύναιτο, μάλιστα τῆς Κλεοπάτρας ζώσης κρατῆσαι. καὶ γὰρ ἐφοβεῖτο περὶ τῶν χρημάτων, καὶ μέγα πρὸς δόξαν ἡγεῖτο τοῦ θριάμβου, καταγαγεῖν ἐκείνην. F

NEC MVLIEBR. EXP. ENS.] quemadmodum verè dicere licet eam non extimuisse ferrum: ita constat ense non perijsse: sed duntaxat conatam esse sibi maous afferre: à Proculeio autem esse probibitam. expauit autem, id est, extimuit.

MVLIEBRITER] Oda 6. epod. *Vos, quibus est virtus, muliebrem tollite luctum.*

NEC LAT. CLASSE CITA, &c.] id est, nec sese contulit in abditas & abstrusas Ægypti latebras, in quibus vel delitesceret, vel nouum exercitum aduersus Cæsarem compararet. Ad hunc locum pertinent hi Virgil. versus lib. 8. Æn. *Contrà autem magno mærentem corpore Nilum, Pandentémque sinus, & tota veste vocantem, Cæruleum in gremium, latebrosáque flumina victos:* ad quos notat Seruius, Cleopatram præsagio mortis futuræ, & metu perturbatam, tuti recessus immemorem fuisse, vbi facile pnterat bellum reparare: de qua re se moriens dicitur accusasse: ex quibus & Seruij verbis, & Virgilij versibus possum rectè videri

hunc

A hunclocum Horat. explicasse cùm ita dixi, *Nec Cleopatra sese contulit in abditas Ægypti latebras, in quibus vel latitaret, vel nouum exercitum compararet, seséque aduersus Cæsarem nouo belli apparatu instrueret*. Alij tamen sic malunt, nec se in Ægyptũ contulit, vbi latitaret: cum quibus pugnare nolo.

FORTIS ET ASPERAS TRACT. SERP.] Plutarchus scribit in Antonio, de genere mortis Cleopatræ nihil vmquam certi sciri potuisse: nullum veneni vestigium in eius corpore apparuisse: duas tantùm cicatrices esse repertas, exileis & obscuras, quibus adductum Cæsarem, fictam eius imaginem in triumphum deportasse, cui aspis affixa adhæreret. Propertius lib. 3. Fæminas imperare amantibus. *Brachia spectaui sacris admorsa colubris, Et trahere occultum membra soporis iter*.

CORPORE COMBIB.] conciperet, admitteret. & ita M. Tull. lib. 3. de finibus: *sed infici tamen iam debet ijs artibus, quas si, dum tener est, combiberit: ad maiora veniet paratior*. Idem in Hortẽs. *Vt qui combibi purpuram volunt, sufficiunt prius lanam medicamentis quibusdam*.

B DELIBERATA MORTE, &c.] Pet. Victorius vir optimè de litteris ac litteratis meritus, lib. x var. lect. hunc locum sic esse distinguendum docet, *Deliberata morte ferocior, Sæuis Liburnis scilicet inuidens, &c.* & sæuis Liburnis naueis significari, non Liburnos populos. cui prorsus assentior, præsertim cum faciat cum eo Plutarchus in Anton. his verbis: ἐν τούτῳ Λιβυρνίδες ὤφθησαν διώκουσαι παρὰ Καίσαρος. Prætereà Vegetius lib. 4. de re militari, scribit Actiaco prœlio Liburnorum auxilijs præcipuè victum esse Antonium, atque idcirco experimento tanti certaminis patuisse, Liburnorum naueis ceteris aptiores esse. Erit igitur hæc sententia, Cleopatra deliberata morte, id est, cùm moriendi consilium cepisset, seu cum mori decreuisset, ferocior, id est, animosior, quàm anteà, ausa est venenum bibere, & serpenteis tractare, quarum contactu & morsu venenum toto corpore conciperet, scilicet Augusto eam laudem, gloriamque inuidens, vt capta per triumphum duceretur. Præterea Lucianus, bonus auctor, Liburnos & Liburnorum naueis commemorat in eo
C dialogo, qui inscribitur ἔρωτες. ἐπὶ Ἰταλίαν μοι πλεῖν διανοουμένῳ, ταχυναυτοῦν σκάφος εὐτρέπιστο, τούτων τῶν δικρότων, οἷς μάλιστα χρῆσθαι Λιβυρνοὶ δοκοῦσιν, ἔθνος Ἰονίῳ κόλπῳ παρῳκισμένον. id est, in Italiam nauigare cogitanti scapha mihi parata fuerat, ex ijs, quæ duobus remis impelluntur. Quòd si quis volet seruata eadem, quã P. Victorio auctore, adhibeo, distinctione, nomine *Liburnis* populos, non eorum naueis intelligere, non admodum improbabo, vt sic explicetur hic locus: Cleopatra deliberata morte, ferocior effecta, quàm prius fuerat, scilicet inuidens sæuis Liburnis populis illis, quorum nauibus magna ex parte parta fuerat Augusto victoria, & cetera, vt suprà. ego tamen explicationem priorem malo.

INVIDENS DEDVC.] tale est hoc, qualia sunt illa, quæ collegimus ad Oden 23. Iam, quòd ad verbum inuidendi attinet, ita Homerus loquitur ὀδ. λ. vbi Vlysses ab Alcinoo oratus, vt reliqua D de suis erroribus, laboribus, incommodis persequatur, sic respondet: Εἰ δ' ἔτ' ἀκουέμεναί γε λιλαίεαι, οὐκ ἂν ἔγωγε Τούτων σοι φθονέοιμι, καὶ οἰκτρότερ' ἄλλ' ἀγορεύειν. id est, non inuidebo tibi his & alia miserabiliora narrare, &c. PRIVATA] non iam regina, vt sat. 3. lib. 1. *Priuatúsque magis viuam te rege beatus*. alij ineptè subintelligunt, regno.

SVPERBO] suprà Ode 35. *superbos Vertere funeribus triumphos*.

NON HVM. MVL. non abiecta, non contemta, immo summo loco nata ac generosissima. M. Tull. in Lælio: *humilem sanè & minimè generosum (vt ita dicam) relinquunt ortum amicitiæ*: vel non fracto, & paruo, sed excelso & magno animo.

AD PVERVM.
Ode 38.

Se tenui apparatu gaudere.

PErsicos odi, puer, apparatus: E
Displicent nexæ philyra coronæ:
Mitte sectari, rosa quo locorum
Sera moretur.
Simplici myrto nihil allabores
Sedulus curo. neque te ministrum
Dedecet myrtus, neque me sub arcta
Vite bibentem.

PERSICOS ODI, PVER,] id est, O puer, nolo in conniuio adhiberi vnguenta, odores, coronas operosas, & simileis delicias, quibus Medi & Persæ vti solebant. Persarum sumtuosum, & luxuriosum apparatum paucis verbis declarat Herodotus Καλλιόπῃ, quo loco Pausanias victoria potitus contra Persas, & supellectile Mardonij Persarum ducis visa, multo auro, atque argento, & peripetasmatis variè depictis, iubet pistores, & F coquos Mardonij eodem modo, eodémque ornatu cenam sibi apparare, quo modo Mardonio solebant. Quod cùm illi fecissent, hîc Pausanias cùm aspexisset lectos aureos & argenteos, & magnificum illum cenæ apparatũ, obstupefactus epularum appositarum, & ceterarum rerum expositarum copia, iussit ridens suos ministros sibi cenam Laconicam parare: quo facto cùm magnum inter hos duos apparatus interuallum esset interiectum, tum ridens Græcorum duces euocari iussit, &c. Intelligendum est autem, luxuriem, & sumtuosum apparatum apud Persas increbruisse posteaquam rerum potiti sunt, Medorúmque imperium subegerunt. Nam antea tenuissimum eorum victum fuisse tradit Xenophõ Κύρου παιδ. princip. his verbis: φέρονται δὲ οἴκοθεν σῖτον μὲν ἄρτους, ὄψον δὲ κάρδαμον, πιεῖν δὲ ἤν τις διψῇ, κώθωνα, ὡς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀρύσασθαι.

A *ρύπαδω* id eſt, nam domo afferunt, in cibum quidem, panes: in obſonium autem naſturtium, in potum autem, ſi quis ſitiat, poculum fictile, vt aquam de quouis flumine hauriant. Quem Xenophontis locum ſpectans M. Tull. lib. 5. quæſt. Tuſcul. *Perſarum victus* (inquit) *à Xenophonte exponitur: quos negat ad panem adhibere quicquam præter naſturtium.*

NEXÆ PHIL COR.] de corouis in conuiuio adhiberi ſolitis cùm aliquid ſuprà dixerimus, ad Odam 17. tum plura dicemus ad Oden 11. lib. 4. Huc autem libet aſcribete quæ tradita ſunr ab Athenæo lib. vltimo *Δειπνοσοφις.* vbi loquitur de coronis & vnguentis: qui locus non reperitur io libris vulgatis. Docet igitur ille, multorum antiquorum poëtarum, philoſophorum, aliorúmque ſcriptorum teſtimooijs collectis, initio reperta eſſe vincula forte fortuna oblata, quibus io conuiuijs & poculis capita religarent, propter dolorum capitis ex vino liberalius poto grauitatem & intétionem, cùm capitis & temporum vinctionem ad illos dolores ſedaudos valete exiſtimarenr: poſterius verò ornatum etiam ad hæc vincula acceſ- B ſiſſe, à conuiuijs non alienum, coronis floreïs cócinnatis, & connexis. Capiti autem coronas imponi ſolitas ad arceodos (vt diximus) capitis dolores ex immoderaro vini potu conflatos, quia in capite ſenſus omnes ineſſe videantur, & quia vtile ſir, io potu caput eſſe tectum, & tempora reuincta: quamquam etiam pectus corouare ſolereot, vt cordis & vitæ ſedem. Vincula autem capitis paratiſſima, & vſitatiſſima fuiſſe, hederacea, quia hedera & vbiuis locorum, vulgóque naſcatur, & aſpectum præbeat non iniucundum ob viriditatem inoatam, & laotudine frondium, ac magnitudioe corymborum facillime frontem opacare poſſit, & conteotionem in conſtringeodo ac vinciendo ſiue periculo ferte queat, & refrigerandi D vim habeat ſine odoris grauitate. Cùm igitur coronæ primùm ad prohibendum immoderati potus incommodum, & valetudinis cauſa eſſent excogitatæ, deinde etiam voluptatis ratio eſſet babita: ita coonecti cœptæ ſuor ex ruſa, viola, lauro, amaraco, lilio, narciſſo, myrto, & ſimilibus floribus: de quorum florum ſiugulorum natura & virtute multa ibidem Athenæus. philyra autem, tenuiſſima & ſubtiliſſima eſt tiliæ membrana, qua accuratius, & operoſius coronæ nectebantur. Plinius libro 16. cap. 14. *Inter corticem & lignum tenueis tunicas multiplici membrana, è quibus vincula tilia vocantur: tenuiſſimæ earum philira coronarũ lemniſcis celebres, antiquorumque honore.*

SERA] quæ in longinquis terrarum oris tardius naſcitur.

SIMPLICI MYRTO, &c.] oihil te adhibere volo ad coouiuij apparatum præter myrtum, cuius odor & gratiſſimus eſt, & minimè ſumtuoſus. Myrthum myrthinam appellaut Græci: de qua multa Athen. libro illo vltimo. Frons eſt & Veneri gratiſſima, & ad diſcutiendum vini vaporem vtiliſſima. de ea diximus nonnulla ſup. ad E Odam 25.

NIHIL ALLABORES] nibil addas. ſed allaborare eſt *ἐμφαντικώτερον*. Valet enim, labotioſe aliquid alteri addere. vtitur eod. verbo Ode 8. lib. epod. *Ore allaborandum eſt tibi.*

SEOVLVS CVRO] Ordo eſt, ſedulò curo, oe quid addas myrto. Ex mytto autem fiebant etiam coronæ, quibus in vino, & epulis vtebantur, vt Od. 7. lib. 2. *Quis vdo Deproperare apio coronas, Curátue myrto?*

SVB ARCTA VITE] ſub anguſta pergula, ex vite ad vmbram comparata.

CARMI-

CARMINVM LIBER SECVNDVS.

AD C. ASINIVM POLLIONEM. Ode I.

Commendat ſcripta illius, quibus bella ciuilia complectebatur.

OTVM ex Metello conſule ciuicum,
Belliq́ue cauſas, & vitia, & modos,
Ludumque Fortunæ, graueiſque
Principum amicitias, & arma
Nondum expiatis vncta cruoribus,
Perículoſæ plenum opus aleæ
Tractas, & incedis per igneis
B *Suppoſitos cineri doloſo.*
Paullum ſeueræ Muſa tragœdiæ E
Deſit theatris: mox, vbi publicas
Res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,
Inſigne mæſtis præſidium reis,
Et conſulenti, Pollio, curiæ:
Cui laurus æternos honores
Dalmatico peperit triumpho.
Iam nunc minaci murmure cornuum
Perſtringis aureis: iam litui ſtrepunt:
Iam fulgor armorum fugaceis
Terret equos, equitumque vultus.
Audire magnos iam videor duces
Non indecoro puluere ſordidos,
C *Et cuncta terrarum ſubacta,*
Præter atrocem animum Catonis.
Iuno, & deorum quiſquis amicior
Afris, inulta ceſſerat impotens
Tellure, victorum nepotes
Rettulit inferias Iugurthæ.
Quis non Latino ſanguine pinguior
Campus ſepulcris impia prœlia
Teſtatur, auditúmque Medis
Heſperiæ ſonitum ruinæ?
Qui gurges, aut quæ flumina lugubris
Ignari belli? quod mare Dauniæ
Non decolorauere cædes?
Quæ caret ora cruore noſtro?
Sed ne, relictis Muſa procax iocis
Céæ retractes munera næniæ,
Mecum Dionæo ſub antro
Quære modos leuiore plectro.

MOTVM CIVICVM] bellum ciuile. ſed aptius eſt nomen motus, & ſignificantius. Pollionem, qui tragœdias, ſeu prætextas potius, ſcribebat de bellis ciuilibus, monet Horatius, vt hanc ſcripturam tantiſper intermittat, dum reſtituatur in ordinem, atque in ſuum ſtatum Reſpub. vel, vt alij malunt, dum hiſtoriam de eodem bello ciuili, ordine perſcripſerit. Erat enim Pollio & tragœdiarum, & hiſtoriarum ſcriptor. Pollionem F autem tragœdiarum, ſeu prætextarum fuiſſe ſcriptorem declarant illa Horatiana ſat.x. lib.2. *Pollio Regum Facta canit pede ter percuſſo.* idem infrà hac eadem Oda, *Paullum ſeueræ muſa tragœdiæ Deſit theatris, &c.* Quòd autem quidam alioqui docti, exiſtimant, principium huius Od. *Motum ex Metell. &c.* intelligendum eſſe de ſcriptione hiſtoriæ mihi vehementer errare videntur: & miror, hoc eis vnquam in mentem venire potuiſſe. Nam & verborum ſtructura, & orationis ſeries, & ſententia ipſa perſpicue declarant, hoc totum ad tragœdiæ ſcriptionem pertinere. Sic enim Horatius. Tu pollio tractas motum ciuilem à Metello conſule, bellique cauſas, &c, periculoſæ plenum opus aleæ, &c. Intermitte (inquit Horatius) iſtam ſcriptionem, & ſine muſam tragicam paulliſper deſiderari à theatris: mox vbi cum aliis ſenatoribus rempubl. in ſuum ſtatum reſtitueris,

A ſeu in ordinem redegeris, atque ordinaris, grande munus ſcriptionis tragicæ repetes. hæc mihi videtur eſſe huius loci ſententia. qnam maleuoli quidam homines, & inuidia obcæcati non viderunt. Seruius bunc locum profert ad illum Virg. lib. 6. Æneid. *cinuli tempora quercu.*

EX METELLO CONSVLE] L. Afranij collega, de quo ſic M. Tull. epiſt. ad Attic. lib. 1. *Metellus tuus eſt egregius conſul. vnum reprehendo, quòd otium è Gallia non magnopere nuntiari gaudet.*

BELLI'QVE CAVSAS] belli cauſæ, verbo erant (vt ipſe Cæſar dicebat) quòd interceſſio ſublata, ius tribunitium ſublatum, circumſcriptus eſſet Antonius, reuera dominandi cupiditas, & πλεονεξία.

LVDV'MQVE FORTVNÆ] ſic ſup. Od. 2. lib. 1. bellum, ludum Matris appellauit. Iam quis neſcit fortunam in bello plurimum poſſe? Ex quo dicunt Latini, belli fortunam experiri, ſeu tentari, & apud Ennium: *Quorum virtuti belli fortuna pepercit, &c.*

GRAVEI'SQVE PRINCIPVM AMIC.] primùm L. Craſſi, Cn. Pompeij, C. Cæſaris: deinde Octauiani, M. Lepidi, M. Antonij.

B NONDVM EXP. VNCTA] arma ſanguine ciuili, cuius nondum pœnas meritas luimus, óblita: arma adhuc cruenta ſanguine ciuili, neque dum aliqua expiatione, pura effecta. videtur ſpectare ad morem veterum Græcorum, qui ſi cædem aliquam extra bellum admiſiſſent, tam diu manus babebant cruentas atq; impuras, donec ab aliquo rege expiati atq; abluti eſſent. annot. ſup. Od. 2. lib. 1. *Cui dabit parteis ſcelus expiandi Iupiter?*

PERICVLOSÆ PLEN. OP. AL.] propter incertum belli euentum. nam cùm ſit neceſſe in ſcribendis his prætextis, multorum vitia notare, multorúmque voluntates offendere, veriſimile eſt, eos, quos ſcriptis offenderis, ſi vicerint, grauiter laturos. Licet boc etiam referre ad hiſtoriarum ſcriptionem, ex ſententia Seruij. Hæc enim annotat ille ad illum Virg. verſum Palæm. *Pollio enim amat noſtram, &c. Blanditur iam Pollioni patrono: quem tragœdiarum & hiſtoriarum ſcriptorem fuiſſe teſtatur Horatius. Nam in ſecundo carminum*

C *dicit de hiſtoriis, periculoſæ plenum opus aleæ Tractas, &c. Idem paullo pòſt de tragœd. Paullum ſeueræ muſa tragœdiæ, &c.*

ET INCEDIS PER IGNEIS] allegoria eſt, qua obſcurè ſignificat idem, qnod proximè dixerat, periculoſam eſſe illorum temporum tragœdiam ſcribere, ſeu tragœdiæ ſcribendæ ex bellis ciuilibus argumentum ſumere.

CINERI DOLOSO] cineri, qui celat, & tegit igneis ſubiectos. ſic infrà Od. 27. lib. 3. *Taurum doloſum* appellat, qui deum celat.

PAVLLVM SEVERÆ] ſine, vt theatra tantiſper tuis tragœdiis careant, dum bi motus ciuiles conquieſcunt, perinde ac ſi diceret, intermitte vſque eò ſcriptionem tragicam, quo ad remp. diſſipatam ac diſiectam ordinaris: vel intermitte tragœdiæ ſcribendæ ſtudium: néue tragœdias tuas, quæ tali argumento conſtant, ſcenæ committe hoc tempore, rebus videlicet nondum compoſitis, neque ordinatis.

MOX, VBI PVBLICAS R. O.] id eſt, vbi ea, quæ ſunt in rep. turbata, diſſipata, diſiecta digeſſeris, diſpoſueris, in ſuum ordinem reſtitueris: munus ſcribendi abs te ſuſceptum repetes: vel vbi hiſtoriam belli ciuilis oratione ſoluta conſcripſeris, vt alij volunt. D

CECROPIO] Attico, ſeu Athenienſi. Theſpis enim, Æſchylus, Sopbocles, Euripides tragœdiarum ſcriptores, Athenienſes fuerunt, ſuasque tragœdias Athenis docuerunt. Fuit autem Cecrops Actæi gener, eius, quem primum in Attica regnaſſe ſcribit Pauſanias Atticis, bis verbis: Ἀκταῖον λέγουσιν ἐν τῇ Ἀττικῇ βασιλεῦσαι πρῶτον. ἀποθανόντος δὲ Ἀκταίου Κέκροψ ἐκδέχεται τὴν ἀρχὴν θυγατρὶ συνοικῶν Ἀκταίου.

INSIGNE MÆST. PRÆS. REIS ET CONSVLENTI] id eſt, qui & cauſis agendis, reiſq; defendendis, & conſilio dando, ſententiáque dicenda, cùm in ſenatu magnis de rebus conſultatur, multum vales.

CVI LAVRVS] ſignificat eum de Dalmatis triumphum egiſſe. Vicerat autem Salonam Dalmatiæ ciuitatem, vt notat Seruius ad illum Virgil. E
locum Palæm. *quo te quoq; gaudet*, vbi bos verſus Horatij profert.

IAM NVNC MINACI] oſtendit Pollionem ita ſubijcere oculis prœliorum imaginem, vt ij, qui legant, ſpectare, atque iis, quæ narrantur, intereſſe ſibi videantur. & eſt elegans ὑποτύπωσις. In prœliis autem ad exacuendos & excitandos militum animos, cornua, litui, tubæ adhibebãtur, vt ex hoc loco, & Ode 1. lib. 1. colligitur. & *lituo tubæ Permiſtus ſonitus.* Erat autem lituus genus buccinæ incuruæ. Ennius: *Inde loci lituus ſonitus effudit acutos.* Feſtus.

NON INDEC. PVL. SORD.] qui pro patriæ libertate fortiter pugnantes occubuerunt. vide ſup. Ode 15. lib. 1. *puluere Troico Nigrum Merionen.*

ET CVNCTA TERR.] Et omneis terrarum parteis. Similia ſunt illa, quæ alibi annotabimus, *anguſta viarũ, extrema finiũ, amara curarum, &c.*

PRÆTER ATR. AN. CAT.] ſup. Od. 12. *& Catonis Nobile lethum.* Plutarchus in Catone, ſcribit populum Vticenſem ſtatim audita Catonis F
morte, ad eius fores concurriſſe, atque vna voce conclamantem, illum ſolum ſeruatorem, ac beneficum, ſolum liberum, ſolum inuictum appellaſſe. bis verbis: καὶ μικρὸν ὕστερον ὁ δῆμος τῶν Ἰτυκαίων μιᾷ φωνῇ τὸν εὐεργέτην καὶ σωτῆρα, καὶ μόνον ἐλεύθερον, καὶ μόνον ἀήττητον καλοῦντων. Ipſe Cæſar verò accepto de eiuſdem morte nuntio dixiſſe fertur: Cato inuideo tibi mortem. tu enim mihi tuam ſalutem inuidiſti. atrocem igitur animũ intellige conſtantẽ, imperterritum, ἄφοβον. nam aſſentior iis, qui hoc nomen à verbo Græco deductum volunt, τρεῖν: quod valet tremere, vt ſit atrox is, qui non timeat: quamq̃ ſcio atrocem interdum aliud ſignificare.

IVNO, ET DEORVM] Iuno, & alij dij, qui Numidis fauerant in bello Iugurthino, Numidarum, & Afrorum calamitate, necéque Iugurthæ (fuit enim ille Romæ in carcere necatus) offenſi, victores ipſos, nempe Romanos, eorúmq; poſteros Iugurthæ mânibus, tamq̃ victimas mactarunt, ac parentarunt.

INVLTA

A INVLTA TELLVRE.] Africa.

IMPOTANS] vel ἀκρατὴς τῆς ὀργῆς, vt suprà Od. 37. id est, irata, vel non potens, id est, quæ non potuerat odium suum explere.

VICTORVM NEPOTES] posteros Romanorum, qui fuerant victoria potiti.

INFARIAS] victimas, quæ mânibus immolantur, seu mactantur. de Iugurtha autem lege Sallust.

IMPIA] scelerata, patriæ perniciosa, in quibus ciuis ciuem trucidat.

HESPARIÆ] Italicæ, vt Ode 36. lib. 1. Dionys. Halicar. ἀρχαιολ. Ρωμ. Ἕλληνες Ἑσπερίαν καὶ Αὐσονίαν ἐκάλουν τὴν Ἰταλίαν· οἱ δ᾽ ἐπιχώριοι Σατορνίαν. i. Græci, Italiam, Hesperiam & Ausnniam appellabant: Incolæ autem Saturniam.

DAVNIÆ CÆDES] Appulorum, & Italorum cædes.

SED NE RELICTIS MVSA] sic Musam reprimit Ode 3. lib. 3. *Quò Musa tendis? desine pernicax Referre sermones Deorum.* sic Pindarus in medio carmine, seipsum, ab eo, quod instituerat, aberrantem, aut ad ea, quæ ad rem susceptam minus pertinebant, digredientem reprimit, & renoB cat. ᾠδ. γ. Νεμ. θυμὲ τίνα πρὸς ἀλλοδαπὰν ἄκραν ἐμὸν πλόον παραμείβεαι? & Olymp. ᾠδ. θ. cùm Herculem tribus diis, quos eo loco nnminat, præstantiorem esse ostendisset, seipsum reprimens, talémque orationem abominans, odiosam atque inuisam sapientiam esse dicit diis maledicere. ἀπό μοι λόγον τοῦτον στόμα ῥῖψον· ἐπεὶ τό γε λοιδορῆσαι θεοὺς ἐχθρὰ σοφία. & paullo pòst, μὴ νῦν λαλάγει τὰ, &c.

CEÆ NÆNIÆ] Simonidei carminis. fuit enim Simonidis (vt Scribit Quinctilianus) virtus mirifica in commiseratione cnmmonenda, & in tractandis rerum tristium argumentis. Ideóque Catull. *Paullum quidlibet allocutionis Mæstius lacrymis Simonideis.* Céeæ sine dipthongo in priore syllaba scriptum est in omnib. lib. veter. Theoc. ᾠδ. ιζ. Εἰ μὴ θεῖος ἀοιδὸς ὁ Κήιος αἰόλα φωνέων, &c. aptissimo autem vocabulo vsus est, *nenia*, quod est carmen funebre, & lugubre, vt Ode vltima huius libri. *Absint inani funere neniæ.* quamuis pro C qunuis carmine ab eodem vsurpetur: vt Od. 28. lib. 3. *Dicetur merita nox quoque nenia.* & epist. 1. lib. 1. *an puerorum Nænia, quæ regnum rectè facientibus offert.*

RETRACTES] iterum tractes. sic Virg. lib. 7. Æn. *Agmina in arma vocat subitò, ferrúmque retractat.*

DIONEO SVB ANTRO] Dionen Veneris matrem esse etiam Homerus testatur ιλ. ε. quo in loco ait Venerem à Diomede vulneratam, atque in cælum reuersam statim in sinum, & complexum matris Dionæ concidisse. Ἡ δ᾽ ἐν γούνασι πῖπτε Διώνης δῖ᾽ Ἀφροδίτη Μητρὸς ἑῆς· ἡ δ᾽ ἀγκὰς ἐλάζετο θυγατέρα ἑώ. & Eurip. Hel. Κύπρι Διώνας Κύπρι, μή μ᾽ ἐξεργάσῃ. Theoc. autem ᾠδ. ιε. Venerem Dionæam appellat. Κύπρι Διωναία. & Virgil. in Mœride, Augustum Cæsarem tanquã ab Iulo & Venere prognatum, Dionæum vocat. *Ecce Dionæi processit Cæsaris astrum.* Hoc igitur loco antrum Dionæum, Venereum intelligemus, in quo sint canendæ res lenes, & amatoriæ, & Venereæ.

PROCAX] Saty. 6. lib. 2. *vernásque procaces* D *Pasco libatis dapibus.*

QVÆRE MODOS] versus, cantus, vt Od. 3. lib. 3. *Magna modis tenuare paruis.* & huius lib. Od. 12. *nec Siculum mare Pœno purpureum sanguine mollibus Aptari citharæ modis.* & 9. lib. 3. *Dulceis docta modos.* & de arte poët. *Accessit numerísque, modísque licentia maior.*

AD C. SALLVSTIVM Crispum. Ode 2.

Primùm Proculeium laudat ob liberalitatem in fratres: Deinde ostendit, eum, qui suas cupiditates reprimere, pecuniámque cnntemnere possit, solum regem, solum beatum esse.

NVLLVS argento color est, auaris
Abdita terris inimice lamnæ
Crispe Sallusti, nisi temperato E
Splendeat vsu.
Viuet extento Proculeius æuo,
Notus in fratres animi paterni.
Illum aget penna metuente solui
Fama superstes.
Latius regnes auidum domando
Spiritum, quàm si Libyam remotis
Gadibus iungas, & vterque Pœnus
Seruiat vni.
Crescit indulgens sibi dirus hydrops:
Nec sitim pellit, nisi causa morbi
Fugerit venis, & aquosus albo
Corpore languor.
Redditum Cyri solio Phraaten F
Dissidens plebi, numero beato-
Rum eximit virtus: populúmque falsis
Dedocet vti
Vocibus, regnum, & diadema tutum
Deferens vni, propriámque laurum,
Quisquis ingenteis oculo irretorto
Spectat aceruos.

NVLLVS ARGENTO COLOR EST, &c.] Horum verborum hæc sententia est, Nihil habet nitoris argentum, nihil splendoris, nihil pulchritudinis, nisi vsu modico ac moderato, id est, neque nimiùm profuso, neque nimiùm parco splendorem, & nitorem acquirat.

ABDITÆ TERRIS INIMICA LAMNÆ] O Crispe

A O Crispe Sallusti inimice laminis, id est, crustis tenuibus aureis, seu argenteis in terram defossis: qui odisti nimiam pecuniæ custodiam: liberalitatem autem & munificentiam diligis. *lamnæ* positum pro laminæ. vt epist. ad Vall. *ventres lamna candente nepotum Diceret vrendos.* falluntur autem, qui pertinaciter contendunt hic esse legendum *Abdito.* Nam planè hic est ordo verborum, O Crispe Sallusti, inimice lamnæ, seu laminæ terris abditæ, id est, in terras defossæ, Nullus est color argento, &c. Quòd si ita locutus esset Horatius, vt quidam eum locutum esse volunt, Nullus est color argento abdito terris, nisi splendeat vsu rem petato, nonne esset ineptissime locutus? Quid enim ineptius, atque absurdius, quàm ita loqui, nullus est nitor argento in terras abdito, & ita deformi, & rubiginoso, nisi niteat? &c. Est enim simile ac si quis ita dicat, Nulla est mulieris defotmis gratia aut venustas, nisi formosa sit.

EXTENTO] longo, producto. translatum. propriè dixit epist. ad August. *Ille per extentum funem mihi posse videtur Ire poëta.* & Od. 15. huius lib. *vndiq; latius Extenta visentur Lucrino Stagna lacu.*

B ILLVM AGET PENNA MET. SOLVI] Omnino sic est legendum: & ita reperi scriptum in omnibus codicib. manu scriptis. denique hanc lectionem agnoscit Porphyr. Corruperunt autem hunc locum arrogantes quidam, & indocti homines, qui, cùm facile animaduerterent hoc sentire Horatium, Proculeij nomen propter eius eximiam in fratres suos liberalitatem, immortale futurum, existimarentque, si *metuente* legeretur, planè aliam, & contrariam huius loci sententiam futuram, quasi penna metuens solui, sit ea, quam dies, aut vis aliqua sit solutura, negationem *haud*, addiderunt. Sed quamuis nemo mediocriter doctus dubitet, quin hæc sit vera, & germana scriptura, constitui tamen, vt adolescentibus consulam, eius rationem explicare. Penna igitur metuens solui ea est, cuius nulla vnquam dissolutio est futura. Atq; ita loquitur Virg. Georg. 1. *Arctos Oceani metuenteis æquore tingi.* quibus verbis nihil aliud significat Virgilius, quàm arctos nunquam occidere, & *metuenteis*, valet πεφυλαγμένας: C id est, cauenteis. Est enim versus ille ex Arato ad verbum ferè expressus. Ἄρκτοι κυανέου πεφυλαγμέναι ὠκεανοῖο. quod idem est apud Homer. ἰλ. σ. de vrsa maiore, Οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν ὠκεανοῖο. Sed cuius testimonium grauius nobis esse debet, quàm ipsius Horatij, qui frequentissimus est in huiusmodi loquendi generibus? sic loquitur Saty. quinta libro secundo, *forti nubet procera Corano Filia Nasicæ metuentis reddere soldum.* etiam *metuentis* hoc loco nihil aliud esse puto, quàm nolentis. & lib. 3. Ode 11. *metuitque tangi Nuptiarum expers*, id est, non vult tangi. & Od. 5. lib. 4. *Culpari metuit fides*, id est, nemo est, qui violare fidem velit. & Od. 24. lib. 3. *Et metuens alterius viri Certo fœdere castitas*, id est, castitas ab altero viro abhorrens: & epist. 1. lib. 2. *Sed turpem putat in scriptis, metuitque lituram*, & epist. ad Quinctium. lib. 1. *Labra mouet metuens audiri*, id est, nolens audiri. & ad Loll. 2. eod. lib. *Si benè te noui metues liberrime Lolli Scurrantis speciem præbere professus amicum.* D sic & Persius Saty. 1. *Non ego cùm scribo si forte quid aptius exit, Quando hæc rara auis est, si quid tamen aptius exit, Laudari metuam.* Tralationem autem ductam esse ex eo puto, quòd qui metuunt quippiam, id ipsum fugiunt, & vitant, quam maximè possunt. Itaque Virgil. hæc verba Arati πεφυλαγμέναι ὠκεανοῖο, ita vertit, *Oceani metuentes æquore tingi*, cum verbum Græcum φυλάττεσθαι idem, quod cauere, & vitare significet. Sic igitur hic locus est legendus: neque exsistat posthac quisquam vsque adeò audax, atq; impudens, vt, quæ apud bonos scriptores non intelligit, audeat corrumpere. Hæc ego cùm M. Mureto Venetiis demonstrassem quin ita esset, vt sentio, ne dubitandum quidem esse dixit: sed cùm in iis exemplis, quæ sunt ab eo (vt dicebat) aliquot locis emendata, hoc mendum hærere vidisset, huius errati culpam in operas typographi contulit: & paucis pòst mensibus, cùm libros variarũ lectionum ederet, magnam partem eorum, quæ ad hunc locum in meis commentatiis legerat, in sept. caput primi libri me conniuente & permittente retulit. E

LATIVS REGN. AVID, &c.] sententia generalis est. hoc enim significat, latiores vnũquenq; regni fineis habiturum, si suas cupiditates reprimat ac refrénet, quàm si disiunctissimas terrarum parteis possessionibus continuet, & coniungat.

SPIRITVM] φρόνημα.

CRESCIT INDVLGENS.] significat, auarum non sanari pecuniæ accessione, quemadmodum neque hydropicus conualescit aquæ potu. sic Bion apud Teletem lib. de comparatione diuitiar. & paup. Καὶ εἴ τις βούλεται ἢ αὐτὸς ἐνδείας καὶ σπάνεως ἀπολυθῆναι ἢ ἄλλον παραλῦσαι, μὴ χρήματα αὐτῷ ζητείτω. ὅμοιον γάρ φησιν ὁ Βίων, ὡς εἴ τις τὸν ὑδρωπικὸν βουλόμενος παῦσαι τοῦ δίψους, τὸν μὲν ὕδρωπα μὴ θεραπεύοι, κρήνας δὲ καὶ ποταμοὺς αὐτῷ παρασκευάζοι. ἐκεῖνός τε γὰρ ἂν πρότερον πίνων διαρραγείη, ἢ παύσαιτο δίψους: οὗτός τε οὐκ ἄν ποτε ἱκανωθείη, ὅταν ᾖ ἄπληστος: id est, & si quis vult aut ipse indigentia, & inopia liberari, aut alium liberare, ne pecunias sibi, aut illi quærat. Simile enim fuerit, inquit Bion, vt si quis hydropicum siti liberare volens, hydropa quidem non curet, fonteis F autem & fluuios ei paret atque apponat. Nam & ille prius bibendo rumpatur, quàm morbo leuetur, & hic nunquam satis habuerit, cùm sit insatiabilis.

DIRVS HYDROPS] Hydrops, morbus est notissimus & generis fœminei est apud Græcos, ἡ ὕδρωψ. Hydropicum nominant, qui eo morbo laborat. vide Corn. Celsum lib. 3. Videtur tamen hoc loco poni morbus pro ægro. Quidam libri veteres habent, durus: quos non sequor.

FVGERIT VANIS] fugerit è venis.

ET AQVOSVS ALBO CORP. LANG.] albo corpore, id est, pigro, languido, & inerti, ἀργῷ. sic Satyra 2, lib. 2. *pinguem vitiis, albùmq; nec ostrea, Nec scarus, aut poterit peregrina iuuare Lagoïs.* & Pers. *Turgidus hic epulis, atq; albo ventre lauatur.* Iam per hæc duo aquosum languorem, morbum significauit, ὕδρωπα.

PHRA-

A PHRAATEN] Fuit hic Phraates rex Parthorum. Iul. Flor. epit. 100. Cornel. Tacitus lib. 2. Strabo lib. 6. Hor. de eod. epist. ad Iccium lib. 1. *ius imperiúmq; Phraates Cæsaris accepit genibus minor.* fuit & Phraortes (aduersus quem pugnauit M. Antonius) rex Parthorum, Medorum, Persarum: de quo Plutarch. in Antonio. icircò quidam hoc loco legi volunt *Phraortem*: à quibus dissentio. nihil enim vetat, quo minus Phraates idem & Parthorum, & Persarum regnum obtinuerit, vt Ode 5. lib. 3. Præterea Priscian. lib. 18. hunc locum testem producens, vulgatam scripturam agnoscit.

REDDITVM CYRI SOLIO] in Cyri sedem & locum, id est, in regnum, imperiúmq; Persarum restitutum. Est autem hæc huius loci sententia, quam quidam indignis modis deprauauit. Virtus igitur (inquit Horat.) à plebe dissidens, Phraatem regem in numero beatorum non habet, populúmque & multitudinem imperitam, quæ solet reges & dynastas in beatis numerare, dedocet immò verò eos solos beatos prædicare, dedocet his vocibus vti, falsis præsertim, dum ipsa enim solum

B verè beatum, ac verè regem iudicat, qui pecuniam contemnit, qui auri splendore non capitur, neque commouetur. hunc Phraatem commemorat epist. 12. lib. 1. *ius imperiúmque Phraates Cæsaris accepit genibus minor.* Est autem hic versus, *Dissidens plebi numero beatorum*, hypermeter, & syllaba eius vltima pertinet ad versum sequentem. cuius generis exempla alibi colligemus. Iam hoc *dissidens plebi.* pro illo *dissidens a plebe*, Horatianum est. vt sup. lib. 1. Ode. 27. *Vino & lucernis Medus acinaces, Immane quantum discrepat*, pro discrepat à vino & lucernis. & epist. 2. lib. 2. in extr. *& tamen idem Scire volam, quantum simplex, hilarisq; nepoti Discrepet.* & Saty. 6. lib. 1. *longe mea discrepat istis Et vox, & ratio.* & Saty. 3. lib. 2. *quid discrepat istis? Qui nummos, aurúmque recondit nescius vti Compositis?* & de arte poët. *Primo ne medium, medio ne discrepet imum.* ibid. *& diuina futuri Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.* sic apud eundem *distare* & *differre* cum casu dandi coniunguntur. Ode 9. lib. 4. *Paullum sepultæ di-*

C *stat inertiæ Celata virtus.* & epist. ad Mæcen. 2. lib. 1. *quid distent æra lupinis.* & epist. ad Loll. 2. eod. lib. *infido scurræ distabit amicus.* de arte poët. *Nec sic enitar tragico differre colori, &c.* & Saty. 4. lib. 1. *nisi quòd pede certo Differt sermoni, sermo merus.*

PROPRIAMQVE LAVRVM] id est, perpetuam, & quæ amitti, aut eripi non possit, vt Saty. 6. lib. 2. *nihil amplius oro, Maia nate, nisi vt propria hæc mihi munera faxis.*

QVISQVIS INGEN. OC. IRR, &c.] Nemo mihi videtur hunc locum rectè explicare. Nam alij *oculo irretorto* interpretantur *sine cupiditate*, & *sine inuidia*: alij *non reflexo a continentia ad cupiditatem*: alij *non inuidente*: alij aliter, quæ omnia mihi sunt tenebræ. Ego verò huic pulcherrimæ sententiæ ab illis obscuratæ potius, quam declaratæ, lucem ex aliis scriptoribus afferre volo. Pindarus igitur πυθ. ὠδ. γ. de Æsculapio loquens, non dissimili dicendi figura ait eum auri aspectu, ac splendore captum, Hippolytū mortuum ab inferis reuocasse, his: ἀλλὰ κέρδει καὶ σοφία δέδεται. ἔτραπε κἀκεῖνον ἀγάνορι μισθῷ, χρυσὸς ἐν χερσὶ φανείς. id est, sed illius oculos reflexit, ac retorsit aurum splendens in alterius manibus conspectum: victa est oculorum eius acies auri splendore. Itaque ex his Pindari verbis, sic hunc Horatij locum explico: Virtus Phraatem è numero beatorum eximit, vni regnum deferens, qui ingenteis auri aceruos ita spectat, vt oculos suos nullam in aliam partem reflectat, aut retorqueat: qui aurum rectis oculis intueri potest: cuius ea est oculorum animi acies, vt auri splendore non offendatur, neque præstinguatur, id est, qui ita aspicit, vt non concupiscat, aut corrumpatur. Est autem metaphora ducta ab iis, qui oculorum vitio lucem aspicere non possunt: sed oculos ab ea demouere, atque in aliam partem reflectere coguntur. vnde natæ sunt hæ & apud Græcos, & apud Latinos loquendi figuræ: ὀρθοῖς ὄμμασι προσβλέπειν, ἀσκαρδαμυκτεῖν, ἀτενίζειν, id est, rectis, fixis, immotis, non reflexis oculis intueri, id est, sine dubitatione, & sine metu aspicere. Theocrit. εἰδ. ε. μέγα δ' ἄχθομαι, εἰ τύ με τολμᾷς ὄμμασι τοῖς ὀρθοῖσι ποτιβλέπειν: id est, molestè autem fero, si tu me audes rectis oculis intueri: si

E aspectus mei splendor & dignitas, meáque præstantia non te deterret, quo minus aduersum aspicere audeas. Suet. in Augusto, *vnde præbitam Antonio materiam putem exprobrandi, ne rectis quidem oculis eum aspicere potuisse instructam aciem.* Aristoph. ἱππ. βλέψον εἰς ἐμ' ἀσκαρδάμυκτος. Oppian. lib. 1. κυνηγ. Ἠνὸς ἀεὶ δίδορκ' ἀσκαρδαμύκτοισιν ὀπωπαῖς Αἰγλήεις λόχον τιτυσκομένοιο ἀνακτος. Καὶ χαλκὸν στίλβοντα, καὶ ἀστράπτοντα σίδηρον. Huc pertinet Plutarchi locus in Cicerone, quo loco eum cum Demosthene comparat, ostenditque, illum aduersus munera, & corruptelas integrum, sanctum, castum, atque vndique septum fuisse: hunc contrà ad corrumpendum tenerum ac facilem. Sic autem loquitur Plutar. πρὸς τὰς δωρεὰς βασιλέων ἀντιβλέψαι Δημοσθένης οὐκ ἂν ἐτόλμησεν. id est, non ausus esset Demosthenes regum munera aduersis & irretortis oculis intueri: erat illi ita tenera & imbecilla oculorum acies, vt auri splendore præstingueretur. Quemadmodum igitur ait Plutarchus Demosthenem non fu-

F isse ausurum regum munera irretortis oculis intueri: quibus verbis significat, illum fuisse δωροδόκον, id est, ad capienda munera facilem, promtum ac procliuem: sic hoc loco Horat. dicit eum verè regnare, veróque triumphos agere, qui magnam vim auri & argenti spectare possit oculis irretortis, id est, qui pecuniæ magnitudine de consilio suscepto ac proposito non deducatur: qui pecuniam contemnat: qui habeat animum à pecunia incorruptum, integrum, inuictum. Est enim (vt dixi) tralatio ab oculorum sanitate, & integritate, ad animi magnitudinem & castitatem. Vtitur eadem similitudine M. Tull. in epist. quadam ad Brutum cuius initium est, *Cum sæpe te litteris, &c.* significans periculum esse ne animus Octauiani vincatur à specie honoris falsa, his verbis, *videtur enim in eo esse indoles: sed flexibilis ætas: multique ad deprauandum parati. qui splendore falsi honoris obiecto,*

A *obiecto, aciem boni ingenij præstingui posse confidunt.* Quamobrem autem oculi splendore offendantur, elegantem reddit rationem Lucretius lib. 4. *Splendida porrò oculi fugitant, vitántque tueri. Sol etiam cæcat, contra si tendere pergas: Propterea, quia vis magna est ipsius, & alte Aëra per purum grauiter simulachra feruntur, Et feriunt oculos turbantia compositura. Præterea splendor quicumque est acer, adurit Sæpe oculos, ideò quod semina possidet ignis Multa, dolorem oculis quæ gignunt insinuando.* Quòd autem Turnebus ita hunc locum explicat, *Quisquis ingentes oculo irr. Sp. ac.* id est, quisquis non est auarus, nec aspectu pecuniæ mouetur: planè idem atque ego, sentit, nihilque à me in eo discrepat. sed cùm addit: *nam qui pecuniæ est auidus, & studiosus, ad eius aceruos subinde retorquet oculos, ac pæne strabus efficitur: nec sic ab ea auelli potest, quin oculos sæpennumero reflectat, vt eam aspiciat:* cùm, inquam, hæc addit, à mea sententia longissimè discedit, & in communem aliorũ multorum errorem reuoluitur. Ita enim dicunt, eum, qui aliquid inuitus relinquit, aut aliquid vehementer concupiscit, ideo tidem ad illud oculos retorquere. Esto. Sed quid hoc ad huius loci explicationem pertinet? Nihilo plus, quàm exempla, quæ colligũt, nihil enim io eis est, quod ad hũc locũ accommodari possit. Alij enim Orphei exemplum afferunt, cui cùm hac lege esset vxor reddita, vt sequeretur illa à tergo, præiret ipse, neque oculos ad eam retorqueret, id est, neque eam respiceret: *ille Restitit, Euridicémque suam iam luce sub ipsa Immemor, heu, victúsque animi respexit. ibi omnis Effusus labor, atque immitis rupta tyranni Fœdera, terque fragor stagnis auditus Auernis, &c.* Alij Catilinæ exemplum proferunt, qui cùm ex vrbe eiectus esset, oculos sæpe ad eam vrbem, quam inuitus reliquerat, reflectebat, ac retorquebat, eámque ex suis faucibus ereptam esse lugebat. Addunt & Ouidij versum nescio quo ex libro, *Ille dolore ferox caput in sua terga retorsit.* Sed hæc exempla nihil habent, quod huic loco conueniat. Nam neque Orpheus vxorẽ suam Eurydicen spectabat antè quàm ad eam oculos retorsit, sed cùm antecederet, oculósq; ad ea, quæ ante pedes erat, versos haberet, immemor condicionis, & legis, sub qua fuerat sibi vxor reddita, in vxorem pone sequentem caput, & oculos retorsit. Sic Catilina cùm vrbem inuitus reliquisset, viáque Aurelia in castra Manliana proficisceretur, quæ Fesulis erant, oculos in Etruriam versos habebat, vrbem à tergo relinquebat: in quam propterea quòd eam, vt cupierat, non incenderat, sæpe oculos retorquebat. idem de illo Ouidiano, caput in sua terga retorquente, dici potest. At hic, quem Horatius noster vult verè regem esse, veréque triumphare, spectat auri aceruos oculo irretorto, id est, ita spectat aceruos, vt oculos aliò non retorqueat, sed eos in aceruis defixos habeat: isti autem ita dicunt, aut certe ita debent dicere, si volunt, exempla, quæ afferunt, ad hæc accommodare, non retorquere oculum ad aceruos. At quomodo quis potest oculum retorquere ad id, quod spectat? hoc enim ratura, & ratio postulant, vt qui retorquet oculos, aliò retorqueat, quàm quò os versum habet, & quò intuetur, & spectat, vt Orpheus & Catilina aliò retorquent oculos, quàm quo oculos aduersos habent: eò autem oculos aduersos habent, quò versus iter faciunt: Orpheus in coetum, qui viuunt, sedem, & lucem versus: Catilina in Etruriam. non enim Orpheus ab inferis ad superos & ad hominum sedem vxore ponè sequẽte, rediens, oculos ad Orcum & inferos versos habet: nam instar nepæ retrogrederetur: neque Catilina ex vrbe in Etruriam proficiscens, vrbem aspicit: sed & ille aspiciens quæ ante oculos, & ante pedes sunt, iussorum Proserpinæ immemor, in vxorem retorquet oculos: & Catilina via Aurelia iter faciens, & in Etruriam aspectum & faciẽ directam habens, dolore affectus ob id quòd consilium vrbis incendendæ ad exitum non perduxit, subinde ad vrbem reflectit oculos. At hic noster beatus, qui ab Horatio describitur, quique ingenteis auri aceruos spectans oculo irretorto inducitur, si oculum retorqueret, nónne ab aceruis in aliam partem retorqueret? Cum igitur aceruos oculo irreflexo, atque irretorto spectat, rectos, ac defixos in aceruis oculos habere intelligitur, & ita sanos, & acreis, & integros & incolumeis, qualis est Aquilarum acies, quæ fulgore solis non læditur, neque obtunditur: non teneros, & imbecillos, quales sunt lipporum oculi, qui quouis splendore offenduntur, ita vt lucem ferre non possint, sedà re splendida, & lucida vel in aliã partem reflectendi, vel claudendi sint: quod nisi faciant, totam oculorum aciem corrumpunt, & vel strabones, vel cæci fiunt. Atque hoc modo conuenit ad hanc sententiam illud Varronis, quod profert Turnebus: sed ille aliter intelligit. *Multi enim, qui limina intrarunt integris oculis, strabones facti sunt. Habet enim quiddam ἑλκυστικόν,* (id est, ad trahendum valens,) *prouincialis formosula vxor.* significat enim Varro, multos esse magistratus, qui si quam in prouincia mulierem forma præstantem aspexerint, statim libidine incensi, ea potiri velint: quia non habent oculos sanos, continenteis, & rectos, sed imbecillos, prauos, & peruersos. Eos enim mulieris formosæ aspectus corrumpit ac deprauat, quemadmodum nimius fulgor oculorum nostrorum aciem præstinguit, hebetat, & corrumpit. est enim allegoria quædam, vt dixi, & translatio ab oculis corporis ad oculos animi. Potest tamen etiam hoc dici, translationem esse ab iis, qui iter facientes, atque ambulantes, retorquent oculos ad dexteram, aut læuam, ita vt strabi fieri videantur: Cuiusmodi illud quoq; est ex Lucilio: *Nullis me mundere: non strabonem fieri sæpius delicijs me istorum.* Nimis fortasse longus fui: sed refellenda fuit quorumdam hominum pertinacia: qui eo ingenio sunt, vt quiduis, quàm tumuis ineptum, effutire, quàm alterius inuenta approbare malint. Huc pertinent Laberij versus, quos profert Gellius lib. x. cap. 17. *Democritus Abderites physicus, philosophus, Clypeum constituit contra exortum Hyperionis, Oculos effodere vt posset splendore æreo Radiis solis aciem effodit luminis, Malis bene esse ne videret ciuibus: Sic ego splendore fulgentis pecuniæ*

A *pecunia Volo elucificare exitum ætatis meæ, Ne in re bona videam esse nequam filium.* Hos autem versus sic in suum modum, numerúmque restitui.

AD DELLIVM
Ode 3.

Neque demittendum aduersis, neque efferendum secundis rebus animum: sed hilariter viuendum, cùm æqua sit omnibus moriendi condicio.

AEquam memento rebus in arduis
Seruare mentem: nõ secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Lætitia, moriture Delli
Seu mæstus omni tempore vixeris:
Seu te in remoto gramine per dies
B *Festos reclinatum bearis.*
Interiore nota Falerni.
Quà pinus ingens, albáque populus
Vmbram hospitalem consociare amant
Ramis, quà obliquo laborat
Lympha fugax trepidare riuo:
Huc vina, & vnguẽta, & nimiũ breueis
Flores amœnæ ferre iube rosæ:
Dum res, & ætas, & sororum
Fila trium patiuntur atra.
Cedes coëmtis saltibus, & domo,
Villáque, flauus quam Tiberis lauit,
Cedes: & exstructis in altum
Diuitijs potietur heres.
C *Diués ne prisco natus ab Inacho,*
Nil interest, an pauper, & infima
De gente sub diuo moreris,
Victima nil miserantis Orci.
Omnes eòdem cogimur: omnium
Versatur vrna: serius, ocyus,
Sors exitura: & nos in æter-
Num exsulium impositura cymbæ.

ÆQVAM MEMENTO] æquam, id est, æquabilem, non contractam, aut demissam, aut fractam rebus aduersis, atque asperis: memento æquo animo ferre res aduersas. sic Plaut. Aulul. *Pol, si est animus æquus tibi, satis habes, qui bene vitã colas.* Idem in Ruden. *ergo animus æquus optimum est ærumnæ condimentum.* Terent. Adelph. *ne nimium modò Bona tua istæ nos rationes Mitio, & tuus iste animus æquus subuertat.* Lucret. lib. 5. *Diuitiæ grãdes homini sunt viuere parcè Æquo animo.* animus æquus, his locis valet, tranquillus, sedatus, non cõmotus, non perturbatus. sic Horat. epist. ad Loll. lib. 1. *Det vitam, det opes: æquum mi animum ipse parabo.* Idem satyra 5. lib. 1. *cenanteis haud animo æquo Exspectans comites.* Idem epist. ad Bullat.. *Est Vlubris, animus si te non deficit æquus.* Idem satyra 3. lib. 2. *Accipe, quid contra iuuenis responderit æquus.* interdum non iratus, neque offensus. Cic. pro Rosc. Amer. *Concedo, & quòd animus æquus est, & quia necesse est.* idem in orat. perfect. *Consequeris tamen, vt eos ipsos, quos contra statuas, æquos, placatósque dimittas.* Hor. Od. 18. li. 3. *abeasq. paruis Æquus alumnis.* & Od. 29. eius. lib. *quod adest, memento Componere æquus.* & carmine sæculari ad Deos: *Si palatinas videt æquus arceis.* Idem epist. ad Scæuam lib. 1. *Tentantem maiora, ferè præsentibus æquum.* & Od. 12. lib. 1. *Te minor latum reget æquus orbẽ.* & æquitas animi, est tranquillitas quędam, & placabilitas. M. Tull. in Agrar. *Quantũ tibi agri vẽdet socer tuus? Si ego eius æquitatem animi noui, vendet non inuitus.* Idem ad Attic. lib. 4. vlt. epist. *perspice æquitatem animi mei, & ludum, & contemtionem Seleucianæ prouinciæ.* D E

REBVS IN ARDVIS] in rebus asperis, & aduersis. ἐν τοῖς δεινοῖς, ἐν τοῖς φοβεροῖς.

NON SECVS IN BONIS] in secundis. in libro Donati, & Faërni scriptum est *non secus ac bonis.* sed in libro Faërni inest litura.

SEV MÆSTVS OMNI, &c.] hæc cohærent cum superioribus illis, *moriture Delli*, hoc modo, Delli, qui omninò moriturus es, siue te per omnem ætatem mœroti, & ægritudini dedideris, siue hilariter, & iucundè vixeris.

IN REMOTO GRAMINE] in loco aliquo viridi, & herboso, ab arbitris remoto, ac libero, in quo otiosus recubes, animúmque relaxes.

TE BEARIS] te hilariter, & beatorum in morem curaris: te vino præstantissimo inuitaris: tibi benè feceris, vt loquitur Plautus. Vtitur eodem verbo Od. 8. lib. 4. *Cælo Musa beat.* & epist. ad Loll. 2. lib. 1. *Munere te paruo beet.* & epist. 2. lib. 2. *Latiúmque beabit diuite lingua.* F

INTERIORE NOTA FALERNI.] vino optimo & vetustissimo, & propter eximiam bonitatem in intima cellæ vinariæ parte recondito, & notam insignem, quæ ætatem significet, nempe consulum nominibus inscriptis, præ se ferente: vel interiorem notam dixit pro meliore. Solebant autem veteres illi (qui mos etiam ad nostra tempora permansit) vini cados, testas, amphoras, in cellis condere, notatas, id est, insignibus quibusdam litteris, aut alijs notis, sed maximè cõsulum nominibus distinctas, ad tempus, ac præstantiam vini significandam. quo ex more natum illud est loquendi genus, *de meliore nota.* Curius ad Cic. lib. 7. *Quare Cicero mi, perseuera constanter nos conseruare. & Sulpicij successori nos de meliore nota commenda, &c.* Catul. ad Manlium: *Quare quòd scribis Veronæ turpe Catullo Esse, quòd hic quisquam de meliore nota, Frigida deserto tepefecit membra*

A *bra cubili, &c.* Horat. autem propriè Saty. 10. lib. 1. *vt Chio nota si commista Falerni est.* M. Tull. in Bruto de Thucydide. *Orationes autem, quas interposuit, (multæ enim sunt) eas ego laudare soleo. imitari neque possum, si velim, nec velim fortasse, si possim: vt si quis Falerno vino delectetur, sed eo nec ita nouo, vt proximis consulibus natum velit: nec rursus ita vetere, vt Opimium, aut Anicium consulem quærat. Atqui eæ notæ sunt optimæ: credo: sed nimia vetustas nec habet eam, quam quærimus, suauitatem, nec est iam sanè tolerabilis.*

QVA PINVS INGENS, &c.] nunc locum describit, vbi Dellius iucundè & beatè viuere possit: vmbrosum videlicet, amœnum, fonti perenni vicinum. sic Lucret. lib. 2. *Tum tamen inter se prostrati in gramine molli Propter aquæ riuum sub ramis arboris altæ, Non magnis opibus iucundè corpora habebant.* In nonnullis lib. antiquis scriptum est: *Quà pinus.* quam scripturam secutus sum. sic enim loquuntur boni scriptores. Tibull. lib. 2. *Tunc operata Deo pubes discumbet in herba, Arboris antiquæ quà leuis vmbra cadet.*

PINVS INGENS] Od. 10. huius lib. *Sæpius*
B *ventis agitatur ingens Pinus.*

QVA OBLIQVO] Codices quidem veteres Iannoct. Faer. Torn. & vulgati habent *Quo obliquo.* sed secutus sum rationem ac veritatem, præsertim aliorũ librorum auctoritate cõfirmatam.

AMANT.] φιλοῦσι, id est, solent, more Græco. vt Od. 16. lib. 3. *Aurum per medios ire satellites, Et perrumpere amat saxa, potentius Ictu fulmineo.* & Ode 8. epod. *Quid, quòd libelli Stoici inter Sericos iacêre puluillos amant.* sic loquitur Plato πολιτ. ε. οἷα δὴ ἐν πολέμῳ φιλεῖ. id est, qualia in bello amant. Idem η. καὶ τῷ ὄντι τὸ ἄγαν τι ποιεῖν, μεγάλην φιλεῖ εἰς τοὐναντίον μεταβολὴν ἀνταποδιδόναι. id est, & reuera supra modum aliquid facere, magnam amat in contrarium mutationem reponere. sic item alij, vt Dionys. Halicar. ἀρχ. Ῥωμ. 5. οἷα δὴ φιλεῖ πάσχειν στρατιὰ νεοσύλλεκτος, &c. id est, qualia accidere amant exercitui recens collecto.

LYMPHA FVGAX] mirus, ac pæne dicam, diuinus Horatius est, in epithetis inueniendis.
C *Lympha fugax* à cursu: alibi *Lymphæ loquaces* à strepitu & murmure. vt Od. 13. lib. 3.

TREPIDARE.] aptissimum verbum ad significandum aquæ trepidę, trepidéque fluentis cursum. est enim *trepidare* positum, pro trepidè fluere. Iam verò, hoc totum *laborat trepidare* idem valet, quod laboriosè fluit, laborat in fluendo, propter lapillos subiectos: & tralatio est à rebus animatis. trepidandi verbo autem sic vsus est epist. ad Fuscum Arist. lib. 1. *Quam, quæ per pronum trepidat cum murmure riuum.*

HVC VINA, ET VNG. &c.] præter vina, adhibebant veteres in conuiuijs ad luxum & delicias, rosas, & vnguenta. sic Od. 29. lib. 3. *Thyrrena regum progenies, tibi Non antè verso lene merum cado Cum flore Mæcenas rosarum, & Pressa tuis balanus capillis Iamdudum apud me est.* sic Anacreõ. Ἐμοὶ μέλει μύροισι Καταβρέχειν ὑπήνην. Ἐμοὶ μέλει ῥόδοισι, Καταστέφειν κάρηνα. id est, Mihi curæ est vnguentis madefacere Cæsariem: Mihi curæ est rosis coronare verticem. In hunc igitur locum, quem modò descripsi, iube vina, & ceteras delicias ferri. D

ET NIMIVM BREVEIS, &c.] qui citò deflorescunt.

DVM RES, ET ÆT. ET SOR.] sic suprà Od. 9. lib. 1. *Donec virenti canicies abest Morosa, &c.* res, οὐσία, τὰ ὑπάρχοντα, bona, facultates, vt sæpe alibi apud eundem.

SORORVM TRIVM] Parcarum: quas noctis filias facit Hesiod. in Theog. earum autem nomina sunt è re ficta. Κλωθὼ παρὰ τὸ συγκλώθειν τὰ ἀνθρώπινα, quia res humanas connectat: ἡ δὲ Λάχεσις παρὰ τὸ λαγχάνειν cuius opera suam quisque fortunam sortiatur: tertia Ἄτροπος παρὰ τὸ ἀμετάτρεπτον τῆς μοιριδίου ἀνάγκης: id est, propterea, quòd necessitas illa fatalis nullo modo flecti, aut immutari possit, vt suprà diximus.

LÂVIT.] semper ferè hoc verbo in tertia inflexione vtitur: numquam in prima. Od. 4. lib. 3. *Qui rore puro Castaliæ lauit Crineis solutos.* & Ode 13. eiusd. *Neque dulci mala vino lâuere.* & Od. 6. lib. 4. *Phœbe, qui Xantho lauis igne crineis.* & Saty. 5. lib. 1. *Ora, manúsque tua lauimus Feronia lympha.* sic & Cat. in Egnatium. *Aut quilibet, qui puriter lauit denteis.* Virgil. Georg. 3. *nec cùm præcipitem Oceani rubro lauit æquore currum.* & Æneid. 3. *Luminis effossi fluidum lauit inde cruorem.* Accius Medéa. *Lauere falsis* (al. *salsis*) *vultum lacrymis.* E

FLAVVS TIBERIS] sic Od. 1. lib. 1. *Vidimus flauum Tiberim.*

ET EXSTRVCTIS IN AL. DIVI. &c.] & diuitijs coaceruatis, atque exaggeratis. sic loquitur Lucret. lib. 6. *Scilicet hoc densis fit nubibus, & simul altè Exstructis.* insignis autem dementiæ esse incerti fortasse, aut certe ignoti heredis causa assiduè sollicitum, & anxium viuere, neque bonis vel quæsitis, vel à patre, aut aliquo propinquo acceptis vti animum inducere, multis locis ostendit Horat. eúmque animi morbum grauissimè insectatur epistol. ad Torquat. *Parcus ob heredis curam, nimiúmque seuerus Assidet insano.* epist. vltima lib. 2. *Vtar, & ex modico, quantum res poscet, aceruo, Tollam, nec metuam, quid de me iudicet heres.* & Od. 7. lib. 4. *Cuncta manus auidas fugient heredis, amico Quæ dederis animo.* & Saty. 3. lib. 2. *Ne tua custodis, auidus iam hoc auferet heres.* F

DIVESNE PRISCO NATVS AB, &c.] quia *Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas, Regúmque turreis,* Od. 4. lib. 1. *neque vlla Aut magno, aut paruo lethi fuga,* Saty. 6. lib. 2. lege, quæ collegimus ad Oden 28. lib. 1.

INACHO] Rege Argiuorum, de quo & Od. 19. lib. 3.

SVBDIO MOR.] sub cælo viuas, sine tecto. sub dio est, qui non est sub tecto (inquit Festus). Ode 2. lib. 3. *Vitámque sub dio, & trepidis agat In rebus.* nihil autem refert sub diuo, an sub dio scriptũ sit. Seruius tamen videtur legisse *sub diuo.* qui profert hunc locum ad illum Virg. Æneid. 12. *Diua deum:* & *sub diuo,* interpretatur, sub aëre.

VICTIMA NIL MIS. ORCI] videtur Græcum epithetum exprimere voluisse, quod Orco attribuit Hesiod. in Theog. νηλεὲς ἦτορ ἔχοντος.

A quia scilicet nullius eum miserescat. *Orci igitur victima*, id est, tu mortalis, seu moriturus.

OMNIVM VERS. VRNA] sic Od. 1. lib. 3. *Omne capax mouet vrna nomen.* Virg. lib. Æn. 6. *Quæsitor Minos vrnam mouet.* Porrò hæc de vrna, & sortibus fabula ex veterum more nata est: qui pleraque sortibus decernebant, ac iudicabant. Apud Homer. ἰλ. γ. cùm quæreretur vter prior in aduersarium hastam iaceret, Parisne, an Agamemnon, res sorti permissa est. Itaque cùm vterque sortem suam dissimilem, aut aliqua nota distinctam in galeam coniecisset, Hectórque sorteis, agitando cõfudisset: Paridis sors prior è galea extitit. verba Homeri sunt hæc. Κλήρους ἐν κυνέῃ χαλκήρεϊ βάλλον ἑλόντες, Ὁππότερος δὴ πρόσθεν ἀφείη χάλκεον ἔγχος, &c. sequitur deinceps: Ὣς ἄρ' ἔφαν, πάλλεν δὲ μέγας κορυθαίολος Ἕκτωρ Ἂψ ὁρόων. Πάριος δὲ θοῶς ἐκ κλῆρος ὄρουσεν. & ἰλ. η. vbi Hector, & Aiax singulare certamen ineunt. Ὣς ἔφαθ'· οἱ δὲ κλῆρον ἐσημήναντο ἕκαστος, Ἐν δ' ἔβαλον κυνέῃ Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο, &c. i. sic locutus est. illi autem sorteis singuli suas notarunt, Tum in cassidem Agamemnonis coniecerunt. Quin etiam in iudicijs, & actionibus, & quæstionibus

B sortes locum habebant. M. Tull. Verr. de iure dicundo. *Quod ab eo pridie, cùm multis lacrymis eum oraret, atque obsecraret Heraclius, impetrare non potuerat, id ei postero die venit in mentem, è lege Rupilia sortiri dicas oportere: educit ex vrna treis: ijs, vt absentem Heraclium condemnent, imperat: itaque condemnant.* Horat. satyra 1. lib. 2. *Ceruius iratus leges minitatur, & vrnam.* Atque huc referendus est hic locus & tota illa de vrna Minois fabula. Tũ sacerdotia in Græcia sortitò capiebantur, vt & in Sicilia. M. Tull. ead. Verr. *Syracusis lex est de religione, quæ in annos singulos Iouis sacerdotem sortitò capi iubeat: quod apud illos amplissimum sacerdotiũ putatur. cùm suffragijs tres ex tribus generibus creati sunt, res reuocatur ad sortem, &c.* ibid. *iubet ille sibi legem legi. recitatur: in qua scriptum erat, vt, quot essent renunciati, tot in hydriam sortes conijcerentur: cuius nomen exisset, vt is haberet sacerdotium.*

OMNES EODEM COG.] compellimur. sic

C suprà, *Omneis vna manet nox*, Od. 28. lib. 1.

SERIVS, OCYVS, &c.] siue tardius, siue celerius aut citius, moriendum est. Sic Archinus πᾶσιν ἀνθρώποις ὀφείλεται ἀποθανεῖν ἢ πρότερον, ἢ ὕστερον: id est, Omnes homines morri debentur, siue prius, siue posterius. Propert. lib. 2. ad Iouem pro amica ægrotante *Longius, aut propius, mors sua quemque manet.*

ET NOS IN ÆTER. EXS. IMP. CYMBÆ.] Charontis. Theocr. εἰδ. ιϛ. ἐς εὐρεῖαν σχεδίαν στυγνῶ Ἀχέροντος. quo loco fortasse legendum στυγνοῖο Χάροντος. id est, in amplam cymbam tristis Charontis. Sed non dissimulabo me scriptum reperisse in duob. lib. Vatic. & Tornes. *in æternum exitium impos. &c.* de qua scriptura iudicabit lector eruditus. Ego autem *exsulium* Latinos dixisse puto, non *exsilium*, ab exsúle, quòd nomen à solo ductum est, non ab exsiliendo, vt vulgus putat. Sulum (inquit Festus) quis dubitet, quin locum significet, cum exsules quoque dicantur loco pulsi?

AD XANTHIAM Phoceum. Ode 4. D

Quòd ancillam amet, non esse, cur eum pudeat. multis enim magnis viris idem vsu venisse.

Ne sit ancillæ tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu, prius insolentem
Serua Briseis niueo colore
Mouit Achillem.
Mouit Aiacem Telamone natum
Forma captiuæ dominum Tecmessæ:
Arsit Atrides medio in triumpho
Virgine rapta:
Barbaræ postquàm cecidere turmæ
Thessalo victore: & ademtus Hector E
Tradidit fessis leuiora tolli
Pergama Graijs.
Nescias, an te generum beati
Phyllidis flauæ décorent parentes.
Regium certè genus, & penateis
Mæret iniquos.
Crede non illam tibi de scelesta
Plebe dilectam: neque sic fidelem,
Sic lucro auersam, potuisse nasci
Matre pudenda.
Brachia, & vultum, tereteísque suras
Integer laudo: fuge suspicari,
Cuius octauum trepidauit ætas F
Claudere lustrum.

NE SIT ANC. TIBI AM. PVD.] sic in lib. de Arte poet. *ne forte pudori Sit tibi Musa lyræ sollers.* *ne* enim hîc non habet vim vetandi, sed negandi finem, vt suprà Od. 33. lib. 1. *Albi ne doleas, &c.*

INSOLENTEM] an qui non erat solitus amare? vt Ode 5. lib. 1. *& aspera Nigris æquora ventis Emirabitur insolens.* an elatum, & ferocem? vt Od. 16. eiusd. libri. *imprimeréique muris Hostile aratrum exercitus insolens.*

SERVA BRISEIS] δορικτήτη. Homer. δουριάλωτος. de qua sic Achilles ἰλ. ι. ἦ μοῦνοι φιλέουσ' ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων Ἀτρεΐδαι, ἐπεὶ, ὅστις ἀγαθὸς καὶ ἐχέφρων, &c. quos versus mox testeis producemus, eorúmque sententiam priore loco ponemus.

TECMESSÆ.] in voce Tecmessæ liquescit *m*, vt in illo versu Catull. Galliamb. *n*. in voce gymnasijs. *Abero foro, palæstra, stadio, atque gymnasijs.*

A MOVIT ACHILLEM.] ita mouit, vt ea sibi ab Agamemnone erepta, tantisper hello abstinuerit, donec Patroclum ab Hectore interfectum viderit: neque prius muneribus ab Agamemnone sibi promissis, ac delatis placari potuerit. Hom. ἰλ. ι. Eodem loco sic loquitur Achilles: Agamemnonem exercitum comparasse, bellúmque Troianis intulisse non aliam ob causam, quàm ob ereptam Menelao fratri Helenam: non solos Atridas suas vxores amare: sed, vt quisque vir est optimus, & prudentissimus, ita ei suam vxorem esse carissimam: se item Briseïda ex animo amauisse, quamuis hello partam, & seruam. verba Hom. sunt hæc: τί δὲ λαὸν ἀνήγαγεν ἐνθάδ' ἀγείρας Ἀτρείδης. ἢ οὐχ Ἑλένης ἕνεκ' ἠϋκόμοιο, Ἦ μοῦνοι φιλέουσ' ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων Ἀτρείδαι, ἐπειὴ ὅστις τ' ἀγαθὸς, καὶ ἐχέφρων, Τὴν αὐτοῦ φιλέει, καὶ κήδεται ὡς καὶ ἐγὼ τὴν Ἐκ θυμοῦ φίλεον, δουρικτητήν περ ἐοῦσαν. quem Hom. locum expressit Virg. Æneid. 9.

TELAMONE NATVM] Aiacem Telamonium. ἐμφατικῶς. multò enim præstabat Aiax Telamonius Oileo Homer. ἰλ. β. Ἀνδρῶν δ' αὖ μέγ' ἄριστος ἔην Τελαμώνιος Αἴας, Ὄφρ' Ἀχιλεὺς μήνιεν. & ibid. sup. Oileum cum Telamonio conferens, illum ait longè hoc fuisse minorem, his B verbis: Λοκρῶν δ' ἡγεμόνευεν Ὀϊλῆος ταχὺς Αἴας Μείων, οὔ τι τόσος γε, ὅσος Τελαμώνιος Αἴας, Ἀλλὰ πολὺ μείων.

ATRIDES] Agamemnon.

VIRGINE RAPTA] Cassandra, Priami filia. *Arsit virgine* autem dixit, vt Od. 9. lib. 3. *Donec non alia magis Arsisti.* Quamquam *Virgine rapta* dici potest esse absolutè positum.

THESSALO VICTORE.] Achille, vel Neoptolemo eius filio, vt quidam malunt, à quibus dissentio.

ET ADEMTVS HECTOR] quemadmodum Hectorem interfecerit Achilles, narrat Homer. ἰλ. χ.

TRAD. FESSIS LEVIORA TOLLI] multis locis declarat Homerus, maximum fuisse Troianis in Hectore præsidium positū. non longè abiero. Andromacha ἰλ. χ. in extremo, Οἶος γάρ σφιν ἔρυσο πύλας καὶ τείχεα μακρά. Solus enim custodiebas ac seruabas portas, & mænia vrbis Troiæ. sed C sine dubio respexit Horat. ad eum locum, qui est ἰλ. ω. vbi Homer. occiso Hectore Priamum facit Troianos obiurgantem & increpantem, quòd illos suspicaretur suis miserijs lætari, sibíque in suo luctu insultare: ipsos quantam iacturam mortuo Hectore fecerint, propediem sensuros. eorum enim cædem & cladem eo mortuo Græcis multo faciliorem futuram. sic Hom. ἀτὰρ γνώσεσθε καὶ ὔμμες. Ῥηΐτεροι γὰρ μᾶλλον Ἀχαιοῖσιν δὴ ἔσεσθε Κείνου τεθνειῶτος ἐναιρέμεν, &c. cui non dissimile est illud eod. lib. vbi Andromacha, Hectoris cadauere Troiam aduecto, se ab Hectore viduam relictam esse querens, sic loquitur: puerum Astyanactem ad pubertatem non esse peruenturum. prius enim Troiam funditus deletum iri, cùm interierit eius custos & propugnator. οὐδέ μιν οἴω Ἥβην ἵξεσθαι. πρὶν γὰρ πόλις ἥδε κατ' ἄκρης Πέρσεται. ἦ γὰρ ὄλωλας ἐπίσκοπος ὅς τέ μιν αὐτὴν Ῥύσκευ, ἔχες δ' ἀλόχους κεδνὰς, καὶ νήπια τέκνα. eodē pertinet illud Virg. Æneid. 9. *Haud sibi cum Danais rem faxo. & pube Pelasga Esse putent, decimum quos distulit Hector in annum.* Horat. lib. 3. Od. 3. D
nec Priami domus Periura pugnaceis Achiuos Hectoreis opibus refringit. Ex his perspicuum est, quámobrem suprà per Thessalum victorem, Achillem significari existimemus.

LEVIORA TOLLI] id est, faciliora ad euertendum, ac delendum. olet hellenismum. videtur spectare illud Homericum ἰλ. ω. quod suprà retulimus, Ῥηΐτεροι γὰρ μᾶλλον Ἀχαιοῖσι δὴ ἔσεσθε, &c.

NESCIAS AN.] id est, incertum est, an te generum, &c. vel hoc modo, fortasse tali loco nata Phyllis est, vt tibi honestum sit eam amare.

PENATEIS MÆRET INIQVOS] deos familiareis mærens accusat, vt parum sibi propitios, vt sibi inimicos, & præter meritum iratos, quòd honestissimo & summo loco nata, nunc in alterius potestatem venerit, perpetuò seruitura.

DILECTAM] dilectam habent libri scripti Donati, Faer. Vrsin. Torn. fortasse nō malè. Nam Festus ita scripsit: *Dilectus militum, & is, qui significatur amatus, a legendo dicti sunt.*

SIC LVCRO AVERSAM] abhorrentem à lucro: quam lucrum ad impudicitiam nō facilè impellere potest. pecuniam contemnere, & E lucrum aspernari, in muliere magnum pudicitiæ argumentum, atque adeo propugnaculum est. quemadmodum contrà, lucri studium, & pecuniæ cupiditas omnium mulierum pudicitiam expugnat. οἱ πολλοὶ γὰρ ἥττους τοῦ κερδαίνειν. vulgus enim à lucro vincitur, sed maximè mulierum genus. *auersam* autem habent lib. Faerni, vnus Vatican. Vrs. Tornes. non *aduersam*: & ita locutus est Saty. 3. lib 2. *Auersus mercaturis.* quam scripturam, reiecta altera, probaui.

TERETEISQVE SVRAS] longas & rotundas. Ode 11. epod. *Aut teretis pueri longam renodantis comam.*

CVIVS OCTAVVM] noli suspicari me Phyllidis tuæ brachia, faciem, suras iccircò laudare, quòd eius amore captus sim, cùm annum quadragesimum natus sim. Sed quis credat, quod dicitur ab Horatio, siquidem hoc dicitur, virum annos quadraginta natum, ineptum iam esse ad res F
Venereas, languidum, atque inertem? an hoc nō dicitur, sed virum ea ætate minus esse incontinentem aut libidinosum, minúsque ad res Venereas propensum ac præcipitem, quàm adolescentem aliquem annos xx. natum? Vsus est autem verbo ad significandum celerrimum ætatis nostræ cursum aptissimo, fluit enim & labitur ætas riui, aut fluminis instar, vt sup. Od. 3. *quá obliquo laborat Lympha fugax trepidare riuo.* trepidare igitur hoc loco valet celeriter labi & fluere. nam & Virgilio *trepidare* festinare est, vt Æneid. 9. *Ne trepidate meas Teucri defendere naueis.* Quod notat Nonius. sic & T. Liuius lib. 23. Annalium, *Móxque dum in sua quisque ministeria discursu trepidat ad prima signa, succeditque ad muros acies, &c.* aliter ponitur Od. 11. huius lib. *nec trepides in vsum Poscentis aui pauca.* & Ode 19. lib. eius. *Euœ: recenti mens trepidat metu.* & Ode 27. lib. 3. *Non vides, quanto trepidet tumultu Pronus Orion?* & Od. 29. lib.

A lib. eius. *si mortalis ultra Fas trepidat.* de quibus dicemus suis locis. Od. 11. autem lib. quarto, hoc verbo vtitur ad exprimendum flammæ celerem motum. *flammæ trepidant rotantes Vertice fumum.*

Ode 5.

Reuocandam esse mentem à cupiditate virginis immaturæ.

NOndum subacta ferre iugum valet
Ceruice: nondum munia comparis
Æquare: nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.
Circa virenteis est animus tuæ
Campos iuuencæ, nunc fluuijs grauem
Solantis æstum, nunc in vdo
Ludere cum vitulis salicto
B *Prægestientis. tolle cupidinem*
Immitis vuæ: iam tibi liuidos
Distinguet autumnus racemos
Purpureo varius colore.
Iam te sequetur: currit enim ferox
Ætas: & illi, quos tibi demserit,
Apponet annos. iam proterua
Fronte petet Lalage maritum,
Dilecta, quantum non Pholoë fugax,
Non Chloris: albo sic humero nitens,
Vt pura nocturno renidet
Luna mari, Cnidiúsue Gyges:
Quem si puellarum insereres choro:
Mirè sagaceis falleret hospites
C *Discrimen obscurum, solutis,*
Crinibus, ambiguóque vultu.

NOND. SVBACTA FERRE, &c.] Allegoria est, & translatio perpetua, ducta à iuuenca, seu boue, quæ nondum subijt iugum, qualis illa, quam apud Homerum ἰλιάδ. κ. pollicetur se immolaturũ Palladi Diomedes. Σοὶ δ' αὖ ἐγὼ ῥέξω βοῦν ἦνιν, εὐρυμέτωπον, ἀδμήτην, ἣν οὔπω ὑπὸ ζυγὸν ἤγαγεν ἀνήρ. quos versus mihi indicauit Germanus Valens. significat igitur Horatius, hanc puellam nondum esse ad concubitum maturam: nondum ad rem Veneream, tempestiuam. Libet huc annotare, quàm verecundè, quàm tectis verbis soleant poëtæ rei Venereæ turpitudinem significare. Atque ab Homero omnium principe initium sumamus. sic igitur ille ὀδυσσ. ψ. de Vlysse in patriam reduce, & Penelope. Τὼ δ' ἐπεὶ οὖν φιλότητος ἐταρπήτην ἐρατεινῆς: id est, posteaquam illi amicitia illa iucundiore, & complexu amatorio satis se mutuo oblectarunt. D idem ibidem de Telemacho & Euricl. ἶσα δέ μιν κεδνῇ ἀλόχῳ τίεν ἐν μεγάροισι. Εὐνῇ δ' οὔποτ' ἔμικτο. id est, eam colebat tanquam vxorem: sed lecto cum ea nunquam commiscebatur. & ὀδυσσ. ε. de Iasione & Cerere, Ὡς δ' ὁπότ' Ἰασίωνι ἐϋπλόκαμος Δημήτηρ ᾯ θυμῷ εἴξασα μίγη φιλότητι καὶ εὐνῇ. id est, suo animo obtemperans & indulgens cum eo lectum habuit communem. & ὀδ. ο. sic Eumæus de sua matre à Phœnicibus decepta. Πλυνούσῃ τις πρῶτα μίγη κοίλῃ παρὰ νηΐ, Εὐνῇ καὶ φιλότητι, τά τε φρένας ἠπεροπεύει. ὀδ' λ. de Neptuno & Tyrone: Λῦσε δὲ παρθενίην ζώνην, κὰδ δ' ὕπνον ἔχευε. quod vltimum genus suprà exposuimus Ode 30. lib. 1. aliàs verbum, in quo turpitudo & obscænitas inest, tacetur. vt epod. Od. 12. *Inachiam ter nocte potes.* Terent. Eun. *Ego illum Eunuchum, si sit opus, vel sobrius.* Catullus paullo apertius atque improbius. *Qui ipse sui nati minxerit in gremium.* sic & Horat. sed in satyris, in quibus licentia maior est. sic, inquã, ille sat. 7. lib. 2. *neque sollicitum, ne Ditior, aut forma melioris meiat eodem.* & sat. 2. lib. 1. *non alienas permolere vxores.* & iterum sat. 7. lib. 2. *Quæcumque excepit turgentis verbera caudæ.* & sat. 2. lib. 1. in re turpissima & flagitiosissima: *Hunc perminxerunt calones.* abeo igitur ab his flagitijs, & ad genera verecundiora redeo. Pindarus Apollinis cum Cyrena concubitum narrans, ita tectis verbis vtitur, vt ne virginales quidem aures eis offendi posse videantur. hoc modo, ἦρα καὶ ἐκ λεχέων κεῖραι μελιαδέα ποίαν, &c. id est, licet ne ex eius cubili suauem herbam tondére? & ib. de Antei filia, quam pater optimè currenti præmium proposuerat. χρυσοστεφάνου δέ οἱ ἥβας καρπὸν ἀνθήσαντ' ἀποδρέψαι ἔθελον, id est, cursores autem florentem ei pubertatis aureæ fructum decerpere volebãt. Lucret. lib. 4. in extr. de muliere motum adhibente in concubitu. *Eicit enim sulci recta regione, viáque Vomerem, atque locis auertit seminis ictum.* sic enim hos versus emendauimus, vt & complureis alios: quem quidem elegantissimum & puriss. poëtam propediem edemus in lucem longè, quàm anteà, emendatiorem. Virg. de Vulcani & Veneris concubitu lib. 8. *Optatos dedit amplexus, placidúmque petiuit Coniugis infusus* F *gremio per membra soporem.* Idem de re flagitiosa Palæm. *Nouimus & qui te transuersa tuentibus hircis, Et quo, sed faciles Nymphæ risere, sacello.* Et Sileno. *Carmina, quæ vultis, cognoscite: carmina vobis: Huic aliud mercedis erit.* Iam quòd ad hunc Horatij locum attinet, Plautus eadem translatione vsus est in Curculione. *Iámne ea fert iugum? Tam a me pudica est, quam mea si soror siet.*

NONDVM MVN. COMP.] nondum eius, cum quo forte coniungatur, munus exæquare potest: nondum viro patranti, accipiendo, seu potius (vt ita dicam) patiendo respondere potest.

NEC TAVRI RV. IN VEN.] tauri, id est, iuuenis firmi, validi, vegeti, ad concubitum prompti. sic Od. 12. epod. *pereat male, quæ te, Lesbia, quærenti taurum monstrauit inertem.* alias taurus pars est maris obscæna.

CIRCA VIRENTEIS, &c.] totus hic locus allegorijs tectus est, ita tamen, vt à quouis homine non tardissimo facile intelligi possit.

A SOLANTIS] leuantis. Sic dixit Virg. solari famem Georg. 1. *Concussáque famem in siluis solabere quercu.*

PRÆGESTIENTIS] magnopere cupientis, valdè gestientis. sic Priscian. declarat lib. 15. vbi hunc locum testem producit. Vtitur & Catull. in carm. de Pelei & Thet. nupt. *Quidam aliquid cupiens animus prægestit apisci, Nil metuunt iurare.* Festus autem gestire eum dicit, qui subita felicitate exhilaratus, nimio corporis motu præter consuetudinem exsultat.

TOLLE CVPIDINEM] alia allegoria. animum contine & comprime à cupiditate vuæ immaturæ, id est, puellæ impuberis, & ad concubitum, propter teneriorem ætatem ineptæ. auctũnus, quo anni tempore fructus omnes maturantur, racemos tibi cæruleo colore depinget, id est, tempus subsequens, vnus & item alter annus, puellam istam tibi maturabit. fortasse autem ad nomen Græcum respexit ὀπώραν, quod apud Græcos tùm auctumnum, tùm ætatem illam puellarum ad Venerem, & coniugium maturam significat. sic & Pindarus ὠδ. β. ἰσθμ. puerorum ætatem teneram, & ad pueriles illos amores, quibus flagitiose ardebant veteres, maturam, ὀπώραν appellat.

B

PVRPVREO VARIVS COLORE] id est, distinctus, & ornatus purpureo colore, id est, pomis & vuis purpurei coloris. varius, nisi fallor, idem ferè valet, quod πεποικιλμένος, id est, distinct⁹, ac depictus. huc pertinet illud Ode 2. epod. *Certantem & vuam purpuræ.* Sed non celabo lectorẽ libros nonnullos veteres habere, *Purpureus vario colore.* quos non sequor: neque tamen damno, si quis fortè hac lectione magis delectetur.

CVRRIT ENIM FEROX ÆTAS.] sic Ode 11. lib. 2. *fugit retro Leuis Iuuẽtas.* & Od. 14. *Eheu, fugaces Postume Postume Labuntur anni.* verũ non hoc solùm significat Horarius, annos labi, & fluere: sed puerilem ætatem ad maturitatem, ac pubertatem celeriter peruenire: quemadmodum, & adolescentiam, ætatémque mediam ad senectutem vergere.

C ET ILLI, QVOS TIBI DEMS.] quos tibi annos detraxerit, videlicet florenteis & integros, eos illi adijciet: illa maturescet, florescet, & corroborabitur: tu ætate ingrauesces, & senesces. epist. ad Pison. de arte poët. *Multa ferunt anni venientes commoda secum, Multa recedentes adimunt.*

PROTERVA FRONTE] ore duriore, & pæne inuerecundo, id est, non pudebit eam maritum petere.

VT PVRA NOCT. REN.] splendet, quandam puto lumine hilaritatem præ se fert. hæc enim vis est verbi *renidere*, vt dicemus Od. 18. huius libri. GYGES] pueri formosi nomen.

QVEM SI PVELL. INSER. CHORO] si Gygem inter puellas collocares. de verbo inserẽdi vide Saty. 4. lib. 1.

MIRE SAGACEIS FALL.] significat hunc Gygem ita mollem, tenerum, delicatum, ita facie, & crinibus puellarum esse similem, vt, si quis, cui ille sit ignotus, eum aspiciat, puellam esse existimet, neque eum à puella facile internoscere queat.

SAGACEIS] quantumuis acutos, & perspicaceis. FALLERET.] lateret hospites, ab hospitibus ignoraretur. D

DISCRIMEN OBSC.] parua admodum differentia.

SOLVTIS CRINIBVS] alebant enim comam pueri molles, & impudici: vt Od. 10. lib. 4. *Et, quæ nunc humeris inuolitant, deciderint comæ.*

AMBIGVOQVE VVLTV] id est, vultu candido, venusto, tenero, læui, polito, atque imberbi, ita vt incertum sit ei, qui aspiciat, sit'ne mas, an fæmina. sic sup. lib. 1. Od. 7. *ambiguam Salamina dixit.*

AD SEPTIMIVM. Ode 6.

Tiburtinæ & Tarentinæ regionis amœnitatem laudat.

SEptimi Gadeis aditure mecum, &
Cantabrũ indoctũ iuga ferre nostra, & E
Barbaras Syrteis, vbi Maura semper
Æstuat vnda.
Tibur Argéo positum colono
Sit meæ sedes vtinam senectæ:
Sit modus lasso maris, & viarum,
Militiæq;
Vnde si Parcæ prohibent iniquæ:
Dulce pellitis ouibus Galesi
Flumen, & regnata petam Laconi
Rura Phalantho.
Ille terrarum mihi præter omneis,
Angulus ridet, vbi non Hymetto
Mella decedunt, viridique certat F
Baca Venafro:
Ver vbi longum, tepidásque præbet
Iupiter brumas: & amicus Aulon
Fertili Baccho, minimùm Falernis
Inuidet vuis.
Ille te mecum locus, & beatæ
Postulant arces: ibi tu calentem
Debita sparges lacryma fauillam
Vatis amici.

ADITVRE] qui sis aditurus, si opus sit aut, si velim.

INDOCTVM IVGA FERRE NOSTRA] qui nondum didicit imperio populi Rom. parére. sic ferè loquitur Od. 1. lib. 1. *indocilis*

paupe-

A *pauperiem pati*. deuicti sunt tandem Cantabri ab Agrippa, vt declarat epist. ad Iccium lib. 1. *Cantaber Agrippæ, Claudi virtute Neronis Armenius cecidit*. cum hoc loco congruit ille Od. 8. lib. 3. *Cantaber sera domitus catena*. & ille Od. 14. lib. 4. *Te Cantaber non antè domabilis, &c.*

BARBARAS SYRTEIS.] de Syrtibus suprà Od. 21. lib. 1. satis multa diximus.

TIBVR ARGEO POSITVM] conditum à Tiburno Argiuo.

SIT MOD. LASSO MARIS, ET VIARVM] Tibur nauigationum, & itinerum nostrorum, & militiæ finem lassis nobis afferat: Tibure nos lassi à peregrinationibus nostris, & militia cõquiescamus. potest & ita dici, *lasso maris*. vt Virgil. Æneid. 1. *Cerealiáque arma Expediunt fessi rerum*.

DVLCE PELL. OVIB. GALESI FLVMEN] quidam legunt *Galesum*, vt infrà *Rhenum flumen*. est autem Calabr. fluuius, de quo Virgil. lib. 5. Æn. *Quà niger humectat flauentia culta Galesus*.

ET REGNATA PETAM LACONI.] regnata Laconi, id est, in quibus regnauit Phalanthus Lacon. Tarentina significat. sic loquitur Od. 29.
B li. 3. *Quid Seres, & regnata Cyro Bactra parẽt*, & Od. 3. eiusd. *Medis triumphatis*. & Od. 19. *Et pugnata sacro bella sub Ilio*. & epist. ad Quinct. lib. 1. *Si quis bella tibi terra pugnata, marique*. Od. 1. epod. *bellum militabitur*. & Catull. ad contubernaleis. *Pro qua mihi sunt magna bella pugnata*. Plaut. Amphitr. *Hæc illic est pugnata pugna ab vsque mane ad vesperum*. M. Tull. pro Murena. *pugna cum Rege commissa, & summa contentione pugnata*. & T. Liuius lib. 6. *inclytámque in ponte pugnam tum pugnatam*. Idem sub finem lib. 8. *Hoc bellum a Coss. bellatum quidam auctores sunt*. ad idem genus pertinet illud Od. 9. lib. 4. *non pugnauit ingens Idomeneus, Sthenelus ve solus Dicenda Musis prœlia*. & sat. 5. lib. 2. *Magna, minórve foro si res certabitur olim*.

PHALANTHO] de Phalantho sic Pausanias Phocaïc. Τάραντα δὲ ἀπῴκισαν μὲν Λακεδαιμόνιοι· οἰκιστὴς δ' ἐγένετο Σπαρτιάτης Φάλανθος. iccircò Hor. Od. 5. lib. 3. Tarentum, Lacedæmonium appellat. At Virg. Æn. 3. Herculeum, propterea quòd Phalanthus fuit ab Hercule octauus.

C RIDET.] renidet, γελᾷ, amœnus, lætus, & gratus est. vide annot. ad Od. 18. huius lib.

VBI NON HYM. MELLA DECED.] id est, vbi mella non sunt melle Hymettio deteriora. tralatio est. decedere enim est locum superiori, & honoratiori dare. epi. 2. lib. 2. *Ludere si rectè nescis, decede peritis*. Cicer. in Catone. *salutari, appeti, decedi, assurgi*. Virg. Georgic. 4. *Vicina inuitet decedere ripa calori*, id est, quod Græci dicunt ὑπεχωρεῖν. idem Pharmac. *Propter aquæ riuum viridi procumbit in herba Perdita, nec sera meminit decedere nocti*. Plautus Amphitry. *Nam mihi quidem herclè qui minus liceat deo, minitarier populo, ni decedat mihi, quam seruolo in comœdiis?* propriè Lucr. lib. 2. de simplicibus illis & solidissimis corporibus. *Incertisque locis spatio decedere paullum, Tantum, quo ad nomen mutatum dicere possis*. alia tralatione vtitur Virgil. cum idem significet tamen. Georg. 2. *Tmolus & assurgit quibus, & rex ipse*
D *Phanæus*. tractus igitur Tarentinus mihi præter omneis ridet. cuius mella nõ sunt Hymettio melle inferiora, aut deteriora.

VIRIDIQVE CERTAT B. V.] & cuius oliuæ conferri possunt cum oliuis Venafranis. Est autem Venafrum Minturnis, & Fregellis, & Liri fluuio vicinum, in Campaniæ littore situm. ὅθεν (inquit Strabo) κάλλιστον ἔλαιον. *Certat Venafro* autem Græcorum more dixit pro eo, quod est, certat cum Venafro. Nam ita loquuntur μάχεσθαί τινι, quod genus & Catullus imitatus est. *noli pugnare duobus*. Horatius autem non semel. vt Od. 1. lib. 1. *luctantem Icariis fluctibus Africum*, &c. & Od. 3. eiusd. *nec timuit præcipitem Africum Decertantem Aquilonibus*. & Od. 2. epod. *Certantem & vuam purpuræ*. & vndecima. *Desinit imparibus certare summatus pudor*. & Saty. 5. lib. 2. *haud ita Troiæ Megessi certans semper melioribus*. & 7. eiusd. *Altercante libidinibus tremis ossa pauore*. sic Virg. Georg. 11. *Nec pulcher Ganges, atq; auro turbidus Hermus Laudibus Italiæ certent*. Idem in Daphnide. *Montibus in nostris certet tibi solus Amyntas*. Lucr. lib. 3. *quid enim contendat hirundo Cycnis*. Horat. epist. x.
E lib. 1. *Non qui Sidonio contendere callidus ostro Nescit Aquinatem potantia vellera fucum*, &c. & epist. 18. eiusd. *mihi contendere noli*.

VER VBI LONGVM.] Ver assiduum dixit Virg. Georg. 2. ὑπερβολικῶς. *Hic ver assiduum atq; alienis mensibus æstas:* ad quem versum profert hunc Horatij Seruius.

ET AMICVS AVLON] credibile est collem, aut montem aliquem esse Tarento propinquum. alioqui eius commemoratio, nihil ad Tarenti laudes pertineret.

FERTILI BACCHO] sic dixit, *amicus Aulon Fertili Baccho*, id est gratus, seu potius carus, vt Od. 4. lib. 3. *Vestris amicum fontibus & choris, &c.* & Od. 11. eiusd. *Nec loquax olim, neque grata: nunc & Diuitum mensis & amica templis, &c.* Od. 6. lib. 4. *ego diis amicum Seculo festas referente luces, Reddidi carmen*. aliis verbis, eadem sententia dixit Tibull. *Bacchi cura Falernus ager*. sed Passeratius putat legendum *Fertilis Baccho*, vt sit vtrumq; Aulon & *amicus Baccho & fertilis Baccho*. sic Martialis. *Nobilis & lanis, & Baccho fertilis Aulon* Passeratium F
adiuuat codex vnus manuscript. in quo ita scriptum reperi.

MINIMVM FALERNIS] habet vuas Falernis non deteriores. inuidemus enim eiusdem generis melioribus ac præstantioribus: quod docet Arist. rhet. 2. Hor. Saty. 3. lib. 2. *Inuidiam placare paras virtute relicta*.

DEBITA SPARGES LACRYMA] meos cineres lacrymis consperges: me mortuum flebis. melius Ennius. *Nemo me lacrymis decoret, neque funera fletu Faxit: cur? volito viuu' per ora virum:* quamuis Solon vnus è septem, mortem suam lacrymis carere nolit. Homerus autem hoc munus, atque hunc honorem ait mortuis deberi, sub persona Achillis, mortuum Patroclum deflentis. Πάτροκλον κλαίωμεν· ὃ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων. & idem. δ. Pisistrat. negat se reprehẽdere si quis mortuos lugeat, ac defleat: nullum enim alium honorem

A illis tribui posse, quàm vt tondeatur coma, genæque lacrymis perfundantur. lugebantur autem mortui in ipso funere, & cùm sepeliebatur corpus. vide Od. 17. epod. *Luxere matres Ilia addictum feris*, &c. vbi nonnulli legunt, *Vnxere*.

AD POMPEIVM VArum. Ode 7.

Cui reditum gratulatur.

O SÆPE mecum tempus in vltimum
Deducte Bruto militiæ duce,
Quis te redonauit Quiritem
Diis patriis, Italóque cælo,
Pompei meorum prime sodalium?
Cum quo morantem sæpe diem mero
Fregi coronatus nitenteis
B *Malobathro Syrio capillos.*
Tecum Philippos, & celerem fugam
Sensi relicta non benè parmula,
Cùm fracta virtus, & minaces
Turpe solum tetigere mento.
Sed me per hosteis Mercurius celer
Denso pauentem sustulit aëre:
Te rursus in bellum resorbens
Vnda fretis tulit æstuosis.
Ergo obligatam redde Ioui dapem:
Longáque fessum militia latus
Depone sub lauru mea: nec
Parce cadis tibi destinatis.
C *Obliuioso læuia Massico*
Ciboria exple: funde capacibus
Vnguenta de conchis. quis vdo
Deproperare apio coronas,
Curátve myrto? quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? non ego sanius
Bacchabor Edonis, recepto
Dulce mihi furere est amico.

TEMPVS IN VLTIMVM] id est, vsque ad extremum vitæ diem, si fors ita tulisset.

REDONAVIT] restituit. vtitur etiam hoc verbo Od. 3. lib. 3. *& inuisum nepotem, Troica quem peperit sacerdos, Marti redonabo.*

CVM QVO MOR. SÆPE DIEM] morantem significatione (vt loquuntur Grammatici) absoluta, intellige longum, tardum, ponit & Catull. absolutè, carmine in nuptias Iuliæ: *Sed moraris, abit dies.* & Horat. Ode 3. sup. *an pauper, & infima De gente sub dio moreris.* & 20. *neque in terris morabor Longius.* & 17. *quid moror altera?* D Aliâs actionem significat apud hunc poëtam. Ode 5. lib. 3. *Et populum reditus morantem.* & epist. ad Iul. Florum lib. 1. *An pingues Asiæ campi, colléisque morantur?* & epist. ad Augustum. *Si longo sermone morer tua tempora Cæsar.* & epist. 13. lib. 1. *Carmina, quæ possunt oculos, aureisq; morari Cæsaris.* & Ode 11. lib. 3. *& riuos celereis morari.* & Epod. Ode 9. *Io triumphe, tu moraris aureos Currus.* & epistola ad Mæcen. 2. lib. 1. *ne te longis ambagibus vltra, Quam satis est, morer.*

MERO FREGI] non totum diem siccus traduxi, sed diuisi, partémq; in vino & poculis posui. vide quæ annotauimus ad Oden. 1. lib. 1. ibidem. *Nec partem solido demere de die.*

CORON. CAPIL.] Hellenismus, id est, coronatis capillis.

NITENTEIS MALOBATHRO] vnguento Syrio delibutos, λιπαρής. vt suprà Ode 4. lib. 1. *nitidum caput.* Solebant autem elegantiores & lautiores homines capillum vnguento perungere. Cic. pro Rosc. Amer. de Chrysogono Syllæ liberto: *ipse verò quemadmodum composito, & delibuto, capillo passim per forum volitet cum magna caterua togatorum, videtis iudices.* Catull. *Respondi id quod erat, nihil neque ipsis, Nec quæstoribus esse, nec cohorti, Cur quisquam caput vnctius referret.* Archestratus apud Athen. lib. secundo, Ἀεὶ δὲ στεφάνοισι κάρα παρὰ δαῖτα πυκάζου Παντοδαποῖς, οἷς ἂν γαίας πέδον ὄλβιον ἀνθῇ, Καὶ στακτοῖσι μύροις ἀγαθοῖς χαίτην θεράπευε. quibus versibus hortatur ille sui simileis, vt semper habeant caput floribus omnis generis, quas terra ferat, redimitum, & vnguentis liquidis ac suauibus comã delibutam. Iterum Horatius epist. ad villicum, *Quem tenues decuere togæ, nitidique capilli.* E

NON BENE] turpiter. turpe est enim clypeũ abijcere. notum illud de Epaminonda, tum denique sibi auelli spiculum iubente, posteà quàm ei percontanti dictum est, clypeum esse saluum, vt etiam in vulneris dolore æquo animo cum laude moreretur. ῥίψασπις à Græcis appellantur, qui abiecto clypeo fugiunt è prælio. Itaq; Aristoteles libro 2. rhetor. de pudore disserens, posteaquàm docuit, pudorem exsistere ob ea mala, quæ turpia videri solent, inter cetera turpitudinis exempla, hoc quoque ponit, ἀποβάλλειν ἀσπίδα, ἢ φυγεῖν, id est, abiicere, seu amittere clypeum, vel fugere. F

ET MINACES TVRPE SOL. TETIG.] id est, occubuerunt, ceciderunt. sic Virg. Æn. 11. *Procubuit moriens, & humum semel ore momordit.* ibidem. *cruentam Mandit humum.* Ouid Metamorph. 9. *& arenas ore momordit.* Homerus ἰλ. β. πολέες δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι Πρηνέες ἐν κονίῃσιν ὀδὰξ λαζοίατο γαῖαν. id est, multi autem circum eum amici proni humi dentibus terram mordeant. & ἰλ. λ. ὀδὰξ ἕλον ἄσπετον οὖδας. id est, dentibus autem prehenderunt magnum soli spatium. & ἰλ. χ. ἦ κ' ἐν πολλοὶ Γαῖαν ὀδὰξ εἷλον περὶ Ἴλιον εἰσαφικέσθαι. id est, Profectò præterea multi terram dentibus prehenderunt, prius quàm Troiam peruenerint. Euripides, Phœniss. Γαῖαν δ' ὀδὰξ ἑλόντες ἀλλήλων πέλας. Πίπτουσιν

A Πίπτετον ἄμφω. id est, terram autem dentibus vbi momorderunt, alter propè alterum ceciderunt. tale est illud iterum ex Homero ἰλ. λ. Αὐτὸς δ' ἐν κονίῃσι πεσὼν ἕλε γαῖαν ἀγοστῷ: id est, ipse autem in pulueres collapsus prehendit terram cubito, vel, vt alij interpretantur, palma. quale est illud Ennianum 10. Annal. *Pinsebant terram genibus.*

SEO ME PER HOSTETS, &c.] Sic apud Hom. ἰλ. γ. Venus Paridem nube tectum è certamine eripit. sic ἰλ. ε. Phageum Vulcanus. Ἀλλ' Ἥφαιστος ἔρυτο, σάωσε δὲ νυκτὶ καλύψας. id est, At Vulcanus eripuit, ac seruauit, nocte opertum. sic Æneam Venus, eáque à Diomede vulnerata, & fugiente, in eius locum succedens Phœbus. Ἡ δὲ μέγ' ἰάχουσα ἀπὸ ἕο κάββαλεν υἱόν, Καὶ τὸν μὲν μετὰ χερσὶν ἐρύσατο Φοῖβος Ἀπόλλων Κυανέῃ νεφέλῃ. id est, illa autem magno clamore sublato à se filium Ænéam deiecit: Atque eum quidem inter manus suas seruauit Apollo nigra nube tectum. Horat. infr. Saty. 9. lib. 1. *sic me seruauit Apollo.* quamquam hoc Horatianum quidam aliter dictum volunt.

DENSO AERE] nube, vt Hom. κυανέῃ νεφέλῃ.

FRETIS ÆSTVOSIS] æstus marinos appel-

B lant boni scriptores, maris accessus & recessus: maris feruorem. Cic. de natura deorum lib. 2. *æstus marini tum accedentes, tum recedentes.* Idem de diuinat. lib. 2. *Quid de fretis, aut marinis æstibus dicam?* vndam autem resorbentem dixit, vt exprimeret vim nominis Græci ἀμπώτεως. est enim ἀμπώτις quasi ὕδατος ἀνάποσις. id est, aquæ (vt ita dicam) resorptio, aut repotio. sic ferè locutus est M. Tull. in Bruto de Curione à Iuba interfecto. *sed hunc quoq; absorbuit æstus quidam non insolita adolescentibus gloriæ.* & Catullus ad Manlium, *tanto te absorbens vortice amoris Æstus in abruptum detulerat barathrum.*

OBLIGATAM] promissam, votam, debitam. Priscian. lib. 7. hunc versum testem producit.

DEPONE SVB LAVRV MEA] Seruius notat ad illud Virg. Alex. *Et vos ò lauri carpam,* hæc pauca, *licet Horatius dixerit, sub lauru mea.*

DESTINATIS] tibi reseruatis, tibi addictis, & quasi desponsis: vel ad te tanquam ad scopum relatis. hæc enim vis est verbi destinandi. M. Tull.

C ad Trebat. *Quòd tibi destinaras trapezophoron: si te delectat, habebis.* & Phil. 5. *qui non sortis quidem fortunas nostras destinauit.* Horat. Od. 18. huius lib. *Nulla certior tamen Rapacis Orci fine destinata, Aula diuitem manet Herum.* & Saty. 3. lib. 2. *Nescio, an Anticyram ratio illis destinet omnem.* & ibid. *fortique marito Destinet vxorem.* Virg. Æn. 2. *& me destinat aræ.* videtur nonnumquam idem valere, quod constitutum in animo habere, vt Od. 13. lib. 3. *cornibus Primis & Venerem, & prælia destinat.* Cæsar lib. 1. de bello ciuili: *agere destinauerat.* Idem lib. 7. de bello Gall. *milites operi destinatos* appellat eos, quibus opus faciendũ mandauerat.

OBLIVIOSO] quod ægritudinem & molestiarum obliuionem affert, ἐπιλησμονῶς. aliter dixit M. Tull. in Cato. maiore *obliuiosos senes.* sed quod ad sententiam attinet, de obliuione malorum, quam significat à vino oriri, siue per se vinum hanc obliuionem gignat, siue propter somnum, qui liberaliorem potum subsequitur: cum his D cōsentanea maximè sunt illa Euripidis in Bacchis, ὁ Σεμέλης γόνος Βότρυος ὑγρὸν πῶμ' εὗρε, κ' εἰσηνέγκατο Θνητοῖς, ὃ παύει τοὺς ταλαιπώρους βροτοὺς Λύπης, ὅταν πλησθῶσιν ἀμπέλου ῥοῆς· Ὕπνον τε λήθην τῶν καθημέραν κακῶν Δίδωσιν, οὐδ' ἔστ' ἄλλο φάρμακον πόνων. id est, Semelæ filius potionem humidam reperit, & impertiuit mortalibus, quæ homines calamitosos mœrore liberat, cùm impleti fuerint vitis succo: Et somnum, quotidianorum malorum obliuionem, confert, neque vllum aliud est laborum ac dolorum medicamentum. Vinum Massicum autem laudat Plin. lib. 14. cap. 6. Nascitur in iis Campaniæ montibus, qui Massici nominantur. commemorat & Athæn. lib. 1. cum ceteris vinis Italicis, aitq; esse austerum quidem illud, sed stomacho vtile. ætate maturescebat, austeritatémque minuebat. Hor. Od. 1. lib. 1. *Est qui nec veteris pocula Massici,* &c. & sat. 4. lib. 2. *Massica si cælo supponas vina sereno, Nocturna, si quid crassi est, tenuabitur aura.*

LÆVIA] expolita, vt sup. Od. 2. lib. 1.

CIBORIA] vasa fabarum Ægyptiarum, quæ ciboria appellantur, in modum, ab inferiore parte in angustum contracta, vt docet Athen. lib. 11. E his verbis: τῷ δὲ κώθωνι; οὐ μάλα πρεσβεβηκώς, λαβὼν ἓν τῶν κιβωρίων, ὡς ἐξεπιὼν ὡς μαινόμενος ἐνούρησε. Δίδυμος δὲ φησὶ ποτηρίου εἶδος εἶναι. καὶ τάχα ἂν εἴη τὰ λεγόμενα σκυφία, διὰ τὸ κάτωθεν εἰς στενὸν συνῆχθαι, ὡς τὰ αἰγύπτια κιβώρια. id est, cùm potu liberaliore, quem Græci κώθωνα appellant, longius procederet, ille capto poculo quodam, quod ciborium nominant Græci, eò imminxit tanquam bacchans & ebrius. Didymus ait hoc esse poculi genus. Et fortasse sunt ea, quæ σκύφια appellãtur, propterea quòd in angustũ pars infima cõtracta est, vt ciboria Ægyptia. vide Dioscor. lib. 2. de faba Ægyptia. appellantur & κιβώτια.

EXPLE] Faerni lib. habet *imple.* fortasse rectè. sequor tamen alteram lectionem: præsertim plurium codicum auctoritate confirmatam, interpretórque ebibe, exhauri, & (vt idem alibi loquitur) sicca: vel, si quis malet, imple: vt Lucret. lib. 6. in princip. de vase: *Vt nulla posset ratione expleri vmquam.*

CONCHIS] ex quibus fiebant vasa vnguentaria, quæ propterea conchæ appellantur. nam & F onyches testæ erant conchyliorum, de quibus dicemus ad Oden 12. lib. 4.

QVIS VDO DEPROP. &c.] id est, quis ex vdo apio curat coronas deproperare? quod est valdè properando efficere, & nectere? est autem frequens huius verbi vsus in voce agente, vt Ode 24. lib. 3. *Indignóque pecuniam Heredi properet,* id est, properè quærat, seu properet quærere. & Ode 12. epod. *Muricibus Tyriis iterata vellera lanæ Cui properabãtur?* id est, properè & summo studio texebantur? sic Virgil. Æneid. 9. *& pulchram properet per vulnera mortem.* idem Georgic. 4. *Ac veluti lentis Cyclopes fulmina massis Cum properant,* id est, properè cudũt, & Georg. 1. *Multa forent quæ mox cælo properanda sereno, Maturare datur.* Idem ibid. *Et quamuis igni exiguo properata maderent, &c.* Properl. li. 2. *Quod si fortè tibi properarint fata quietem.* & iterum Horat. epist. ad Iul. Flor. lib. 1. *Hoc*

opus,

A *opus, hoc studium parui properemus, & ampli.* sic & Pindarus Pyth. carm. 3. verbum σπεύδειν iunxit cum quarto casu μὴ, φίλα ψυχά, βίον ἀθάνατον σπεῦδε. i. ne care anime vitam immortalem propera. Quòd si quis illud, *deproperare apio*, dictum velit, pro de apio properare, vt sit ἀναστροφὴ, non refellam: qualia sunt illa apud hunc eũd. sat. 2. lib. 2. *cur improbe cara non aliquid patria tanto emetiris aceruo?* id est, è tanto aceruo metiris. & epist. ad Albium Tibullum lib. 1. *An tacitum siluas interreptare salubreis?* & de art. poët. *ne quid medios intercinat actus.* & epist. ad Iul. Flor. *An freta vicinas intercurrentia turreis?* & sat. 5. lib. 1. *Hinc nos Cocceij recipit plenissima villa, Quæ superest Claudi caupona.* & Sat. 2. lib. 2. *vides, vt pallidus omnis Cena desurgat dubia.* epist. 1. lib. 1. *Est, mihi purgatam crebro qui personet aurem.* ad Iul. Florum, *Quæ circumuolitas agilis thyma?* ad Vallam, *Dictáque cessantem neruis elidere morbum Sulfura contemni.* ad Numicium, *Ne plus frumenti dotalibus emetat agris Mucius.* Od. 2. lib. 1, *Quam Iocus circumuolat & Cupido.* Od. 14. eiusd. *Interfusa nitenteis Vites æquora Cycladas.* Od. 15. lib. 3. *Maturo propior desine funeri Interludere virgines.* Ode 27. eiusdem lib. *vtinam intererrem Nuda leones.* Od. 16. epod. *Nec vespertinus circumgemit vrsus ouile.* & Od. 5. lib. 4. *te prosequitur mero Defuso pateris.* Nam Ode 31. lib. 1. perspicuè diuisit hoc verbum. *de patera nouum Fundens liquorem.* sic Lucret. lib. 2. *& altos Interdum ramos egigni corpore vino.* idem lib. 3. *atque vnde animantum copia tanta Exos, & exsanguis tumidos perfluctuat artus?* idem lib. 1. *Permanat calor argentum, penetraléque frigus.* idem lib. 6. *Qui faciant solem certa desurgere parte.* ibidem. *Glandiferas intercurabant corpora quercus.* ibidem: *Et frutices intercondebant squallida membra.* sic Virg. in Mœride. *sed argutos interstrepere anser olores.* & Tibull. lib. 4. ad Mess. *Fertilis hanc interposita est, intérque rigenteis.* & Catull. in carm. de Iuliæ & Manlij nupt. *Transfer omine cum bono Limen aureolos pedes.* Accius, *Peruade polum.* quæ sic interpretatur Varro lib. 6. de ling. lat. *vade per polum.* Omnino verbo *deproperandi* composito vtitur Plautus in Pœnulo, *deproperant sedulo sacrificare,*

C id est, valde properant: vt hoc loco, *deproperare coronas*, valde propere nectere & concinnare coronas, interpretari possimus. Placet tamen altera explicatio, vt sit ἀναστροφὴ, & vt *de* iungatur cum voce *apio.*

CORONAS] quæ solebant in conuiuiis adhiberi, vt suprà ostendimus, fiebántque ex apio, myrto, & similibus. Theoc. εἰδ. ζ. πολυγνάμπτῳ τε σελίνῳ. & εἰδ. ιγ. καὶ λάσιον τε σέλινα.

QVEM VENVS, &c.] id est, talorum iactus Venereus, qui tùm erat, cùm omnes tali iacti dissimiliter cadebant. Nam Veneris iactus regem, seu magistrum conuiuij efficiebat. Vide sup. Od. 4. lib. 1. *Nec regna vini sortiere talis.* de Venere autem, seu iactu talorum venereo sic M. Tull. de diuin. lib. 1. *Quattuor tali iacti casu venereum efficiunt. Num etiam centum venereos si CCCC. talos ieceris, casu futuros putas?* Huc pertinet illud Plutarchi de Catone maiore in eius vita. ἐν δὲ ταῖς διατριβαῖς ἐκληροῦτο περὶ τῶν μερίδων. εἰ δὲ ἀπολάχοι, τῶν φίλων κελευόντων, ἔλεγε μὴ καλῶς ἔχειν ἀκούσης τῆς Ἀφροδίτης. id est, in conuiuiis autem tempestiuis de portionibus rem sorti permittebat. Quòd si sors non respondisset, hortantibus amicis vt primus tolleret, dicebat non decere inuita Venere. Denique Veneris iactus felix erat atq; optatus. Plautus in Asin. *ARGY. Iace pater talos, vt porrò nos iaciamus. DEM. maximè. Te Philenium mihi atque vxoris mortem. hoc venereum est, pueri plaudite.* Suet. in Aug. *talis enim iactis, vt quisque canem, aut senionem miserat: in singulos talos, singulos denarios in medium conferebat: quos tollebat vniuersos, qui Venerem iecerat.* est igitur hæc horum verborum sententia: Cui regnũ bibendi obueniet venereo iactu? quis regnum vini sortitò capiet? Profert hunc locum Seruius ad illum Virg. Georg. 3. *Quem legere ducem & pecori dixére maritum.* vbi *dixere* interpretatur *designauerunt*, vt hic *dicet designabit* quanquã videtur legisse *dicit:* quod fortasse rectum & verum est.

NON EGO SANIVS BACCH.] id est, libet mihi Edonos illos Thraciæ populos bibacissimos intemperanter bibendo imitari. *Insanire iuuat*, vt E Od. 19. lib. 3. de Thracibus autem diximus sup. ad Od. 27. lib. 1. Edonos commemorat Theocritus εἰδ. ζ. Εἴης δ' Ἠδωνῶν μὲν ἐν ὤρεσι χείματι μέσσῳ. id est, sis bruma media Edonorum in montibus altis.

RECEPTO] recuperato. Od. 2. lib. 4. *ô sol Pulcher, ô laudande canam recepto Cæsare Felix.*

FVRERE] insanire, bacchari, furenter potare.

IN BARINEN.
Ode 8.

Non esse, cur ei iuranti credatur: Formosarum enim periuria à diis non vindicari.

VLLA si iuris tibi peierati
Pœna, Barine, nocuisset vnquam:
Dente si nigro fieres, vel vno
Turpior vngui:
Crederem. sed tu, simul obligasti
Perfidum votis caput, enitescis
Pulchrior multo, iuuenúmque prodis
Publica cura.
Expedit matris cineres opertos
Fallere, & toto taciturna noctis
Signa cum cælo, gelidáque diuos
Morte carenteis.
Ridet hoc, inquam, Venus ipsa: rident
Simplices nymphæ, ferus & Cupido,
Semper ardenteis acuens sagittas
Cote cruenta.
Adde, quòd pubes tibi crescit omnis
Seruitus crescit noua: nec priores

Impia

A *Impiæ tectum dominæ relinquunt,*
Sæpe minati.
Te suis matres metuunt iuuencis:
Te senes parci: miseræq; nuper
Virgines nuptæ, tua ne retardet
Aura maritos.

VLLA SI IVRIS TIBI, &c.] iuris peierati, id est, periurij. hoc igitur dicit. si periurio fieres vel minima corporis parte deformior, crederem tibi iuranti: sed hoc video tibi euenire, vt quo improbius peieras, eo pulchrior exoriaris. Protagoras apud Platonem in Philebo, ait dici solere Deos immortaleis iis ignoscere, qui in rebus amatoriis, & venereis peierant, quasi voluptates, vt pueri minimū mentis habeant. sic ille, ὡς δὲ λόγος, καὶ ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ τὰ ἀφροδίσια (αἳ δὴ μέγισται δοκοῦσιν εἶναι) καὶ τὸ ἐπιορκεῖν συγγνώμην εἴληφε παρὰ θεῶν, ὡς, καθάπερ παίδων, τῶν ἡδονῶν, νοῦν οὐδὲ τὸν ὀλίγιστον κεκτημένων. Callimachus hoc idem sic, Ὤμοσεν, ἀλλὰ λέγουσιν ἀληθέα, τοὺς ἐν ἔρωτι Ὅρκους
B μὴ δύνειν οὔατ' ἐς ἀθανάτων. quorum versuum hæc fere sententia est, quamtumuis iurent amantes, deos id negligere, quia verum sit prouerbinm, iusiurandum, quod concipitur in amore non peruenire ad aureis deorum.

IVRIS TIBI PEIERATI] iuris iurandi abs te violati. *tibi* pro, abs te, huic poëtæ vsitatissimnm.

SED TV SIMVL] simul vt, simulatque, vt suprà Od. 4. lib. 1. *quò simul mearis.*

SIMVL OBLIG. PERFID. &c.] simulatq; caput tuum obstrinxisti votis ac promissis, iuris iurandi religione confirmatis: quæ tamen non exsoluis, neque præstas: simnlatque per caput tuum iurasti, te amāti gratificaturum, neque fidem liberas tamen, multo pulchrior, quàm anteà exsistis. potest & ita accipi nomen, *votis*, vt positum sit, pro, precibus, id est, ἀραῖς, exsecrationibus. vt Od. 28. lib. 1. *precibus non linquar inultis.*
C qnales sunt, *ne viuam*: ἐμοὶ χάνοι εὐρεῖα χθών. *mihi tellus ima dehiscat*: & *pater omnipotens adigat me fulmine ad vmbras.* Veteres autem caput, sacrum esse existimābant: cuius rei hæc argumenta sunt, quòd per caput iurare solebant, qnòd sternutamenta, quæ è capite ortum habent, bonis ominibus, & amicis apprecationibus prosequebantur, quòd assensiones, capitis nutu declarabant. vide Athen lib. 2.

IVVENV'MQVE PRODIS] ita pulchra exoreris post periurium, vt te vnam iuuenes expetanr: tui vnius amore flagrent: tu vna, vel certè tu in primis eos sollicites, ac maceres. nulla enim grauior cura est, quàm quę ab amore proficiscitur.

EXPEDIT] si verum est, vt res ipsa declarar esse verum, te periuriis, & fraudibus formosiorem effici: expedir, idest, vtile est tibi, & cuiuis alij, parenteis sepultos fallere, neqne ea, quæ illis promissa sint, persoluere, neque si per eorum manes iuraueris, iusiurandum seruare. sic verbo *expedit*, vsus est Od. 16. lib. epod. *Forte, quid expediat, cōmuniter, aut melior pars, Malis carere quæ-* D
ritis laboribus: vt sæpe & M. Tull. Vno, & altero exemplo contenti simus. epist. ad Rufum. lib. 5. *quid rectum sit, apparet: quid expediat, obscurum est.* & lib. 3. ad Seruium. *si, quid rectissimum sit, quærimus, perspicuum est: si, quid maximè expediat, obscurum.*

MATR. CIN. OPERT.] id est, matrem mortuam. sic in epist. ad Pison. de arte poët. vtrùm *Minxerit in patrios cineres.* sic Virg. dixit *cinerem, & manes sepultos.* Æn. 4. *Id cinerem, & manes credis curare sepultos?* natum ex veterum consuetudine, qui mortuorum corpora cremabant, cinerésque in vrnis conseruabant. M. Tullius Verr. 3. *cur hunc dolorem cineri eius, atq; ossibus inussisti, vt liberis eius bona patria, voluntate patris, iure, legibus tradita eriperes, & cui tibi esset commodum, condonares?* Idem ibid. *obsecrauit per fratris sui mortui cinerem,* &c. Idem 7. *Non ex luctibus æstimatis tuis pecuniam domum: sed ex tua calamitate cineri, atque ossibus filij sui solatium vult aliquod reportare.*

TACITVRNA NOCTIS SIGNA] crebra sunt hæc apud poëtas, *nocte silenti*: *silentia noctis.* Virg. Æn. lib. 7. *Hac responsa patris Fauni, monitúsque silenti Nocte datos, &c.* ibid. *cæsarum enium, sub* E
nocte silenti Pellibus incubuit stratis. Tib. lib. 1. *Vota nouem Veneri nocte silente dedi.* Catull. ad Lesb. *Aut, quam sidera multa, cum tacet nox, Furtiuos hominum vident amores.* Cæsar lib. 7. de bell. Gall. *tamen silentio noctis Cæsar egressus.* Lucret. lib. 4. *Et sonitus audire, seuera silentia noctis Vndique cum constent.* neq; ab his alienum est illud Od. 5. epod. *Nox & Diana, quæ silentium regis, Nocturna cum fiunt sacra, &c.* aliud est autem *silente nocte*, aliud *luna silente*, vt docet Plin. lib. 28. cap. 7. nam silentium lunæ, *interlunium* intelligitur, id est, tempus id, quo luna non lucet. Virg. Æneid. lib. 2. *tacita per amica silentia Luna.*

GELIDA'QVE DIVOS MORTE CARENTEIS] ἀθανάτους.

RIDET HOC, &c.] Quinetiam *ipse* (vt ait Tibullus) *periuria ridet amantum Iupiter, & ventos irrita ferre iubet.* qua de re suprà.

SEMPER ARD. ACVENS SAG.] de sagittis & arcu Cupidinis diximus ad Od. 27. lib. 1.
nonnulla: ad quæ non me pigebit addere id, F
quod est apnd Eurip. Iphig. in Aul. Vbi chorus ait, Cupidinem duos arcus intendere solere. vnum prosperum, & vitæ beatæ effectorem: alterum vitæ perturbatorem, & corruptorem. sic Eurip. ὅθι δὴ δίδυμ' Ἔρως ὁ χρυσοκόμας τόξ' ἐντείνεται χαρίτων, τὸ μὲν ἐπ' εὐαίωνι πότμῳ, τὸ δ' ἐπὶ συγχύσει βιοτᾶς

COTE CRVENTA.] cur cruenta? an propter opus rei venereæ, quod cruentum est? semē enim genitale cruor est, siue sangnis, nō placet. an ꝑpter cędeis ex amore orienteis? quod verisimilius est.

SERVITVS CRESCIT NOVA] crescunt noui amatores, qui tibi seruiunt, tuam perfidiam, & impietatem non experti.

NEC PRIORES, &c.] neque veteres tamen, quibus tui mores perspecti sunt, & cogniti, qui tuorum periuriorum testes sunt, in quos tu te sęuam, & immitem, & perfidam præbuisti, quāuis

sæpe

A sæpe minati sint, se tibi seruire desituros, à tuis ædibus, ac foribus descedere queunt.

SÆPE MINATI] vt ille apud Terent. *exclusit: reuocat: redeam? non, si me obsecret.*

SVIS IVVENCIS] suis filiis adolescentulis,

MISERÆQVE NVPER, &c.] nouæ nuptæ te quoque metuunt, ne tua venustas, & oris pulchritudo, & flagrãtia oculorum suos maritos efficiat in se tardiores, aut etiam abs sese alienet. aura hoc loco, ducta translatione à ventis, qui nauem quò lubet, impellunt, oris nitorem, venustatem, elegantiam significat. Virg. ad auri splendorem transtulit Æneid. sexto. *Discolor vnde auri per ramos aura refulsit.* propriè dixit Lucr. lib. 2. *cum primis quærere par est, Quo ad licet ac possis, reperire inolentis olim Naturam, nullam quæ mittat naribus auram.*

AD VALGIVM.
Ode 9.

B Vt mortuum puerum aliquando flere desinat.

NON semper imbres nubibus hispidos
Manant in agros, aut mare Caspiũ
Vexant inæquales procellæ
Vsque: nec Armeniis in oris,
Amice Valgi, stat glacies iners
Menseis per omneis, aut Aquilonibus
Querceta Gargani laborant,
Et foliis viduantur orni.
Tu semper vrges flebilibus modis
Mysten ademtum: nec tibi vespero
Surgente decedunt amores,
Nec rapidum fugiente solem.
C *At non ter æuo functus amabilem*
Plorauit omneis Antilochum senex
Annos: nec impubem parentes
Troilon, aut Phrygiæ sorores
Fleuere semper. desine mollium
Tandem querelarum: & potius noua
Cantemus Augusti tropæa
Cæsaris, & rigidum Niphaten,
Medúmque flumen gentibus additum
Victis, minores voluere vortices:
Intráque præscriptum Gelonos
Exiguis equitare campis.

HISPIDOS] horridos, deformeis propter hiemem.

MARE CASPIVM] quod est in Scythia. D

INÆQVALES PROCELLÆ.] quæ mare (quod sua sponte tranquillum, atque æquale est, vnde æquor appellatur) inæquale reddunt. Nam mare nulla ventorum vi agitatum, nullis procellis concitatum, æquale est: tempestate autem coorta, & procellis excitatis, tum fit inæquale. M. Tull. de nat. deorum lib. 3. hæc quattuor coniungit, imbreis, nimbos, procellas, turbines. sic & Philippica 5. *hac causa, cur lex tam præclara, maximo imbri, tempestate, ventis, procellis, turbinibus, inter fulmina, & tonitrua ferretur.*

GLACIES INERS.] quæ & fluuios, & agros, inerteis quodammodo efficit, illos ad nauigationem ineptos: hos sterileis & incultos. aliter terrã inertem nominat Od. 4. lib. 3.

QVERCETA GARGANI] Garganus mons Apuliæ, seu Iapygię. Idem epist. ad August. *Garganum mugire putes nemus, aut mare Tuscum.* Virg. lib. 11. Æneid. *Ille vrbem Argyripam patriæ cognomine gentis Victor Gargani condebat Iapygis agris.*

VIDVANTVR] spoliantur. vide annot. ad illum locum *viduus pharetra*, Od. 10. lib. 1.

ORNI] sup. Od. 9. lib. 1. *Nec veteres agitantur orni.* E

VRGES FLEBILIB. MOD.] insequeris carminibus ad flendum accommodatis, seu potius ad flendum prouocantibus. sic M. Tull. Tuscul. quæst. 1. *Hæc cum pressis & flebilibus modis, qui totis theatris mæstitiam inferant, concinnuntur, &c.* aliter sup. Od. 24. lib. 1. *Multis ille bonis flebilis óccidit.* valet enim illo loco, deflendus, deplorandus, vt diximus. dicimus autem Latinè, vrgere opus, vrgere forum pro eo, quod est, assiduè in opere, & in foro versari: sic dictum hoc loco ab Horatio *vrges flebilibus modis Mysten*, puerum tibi ereptum, pro eo, quod est, Mysten mortuum assiduè deploras, ac defles. in cod. Donati scriptum est *vrgues*, vt sæpe alibi.

NEC TIBI VESP. SVRG. DECED. AM. NEC RAP. FVG.] id est, nec vesperi, nec manè. sic Virg. lib. 4. Georg. *Te dulcis coniux, te solo in littore secum, Te veniente die, te decedente canebat.* sic Cinna, *Te Matutinus flentem conspexit Eous, Et flentem vidit paullo pòst Hesperus idem*: ex Seruio. F quos versus mihi indicauit Passeratius. Stella Veneris ἑωσφόρος, seu φωσφόρος à Græcis, lucifer à Latinis appellatur, cùm solem antegreditur orientem: eadem ἕσπερος, id est, vesperus dicitur, cùm solem occidentem subsequitur, quam ἰσόδρομον ἡλίῳ τάχει, ait esse Plato in Timæo, id est, cursum conficere Solis celeritati parem: idémque de Mercurio: sed eos vim quandam adeptos esse Soli contrariam: ex quo fieri, vt hi tres, Lucifer, Sol, Mercurius sua conuersione alij alios superent, vicissimque superentur.

AT NON TER ÆVO FVNCT.] Nestorem significat: de quo sic M. Tull. in Catone maiore: *Videtisne, vt apud Hom. sæpissimè Nestor de virtutibus suis prædicet? tertiam enim iam ætatem hominum viuebat, &c.* quæ sunt ex Homero sumta ἰλιάδ. α. τῷ δ' ἤδη δύο μὲν γενεαὶ μερόπων ἀνθρώπων ἐφθίαθ', οἵ οἱ πρόσθεν ἅμα τράφεν, ἠδ' ἐγένοντο ἐν Πύλῳ ἠγαθέῃ, μετὰ δὲ τριτάτοι-

A πρωτάτοισιν ἄνασσεν. Sciendum est autem, ætatis appellatione annos triginta intelligi, vt hoc dicam ἰσοπερόδην: quod declarat locus apud Plutarch, in Catone maiore, vbi tradit, illum sex, & octoginta annos natum in iudicium adductum fuisse, atque hanc nominis delationem propemodum fuisse quinquagesimam: quatuor autem annis pòst, nempe annos nonaginta natum, Ser. Galbam, accusasse. ex quo dici posse Catonem, vt Nestorem, ad treis hominum ætates & vita, & rebus gestis peruenisse. Verba Plutarchi sunt hæc: Σερουίῳ Γάλβᾳ κατηγόρησεν ἐνενήκοντα γεγονὼς ἔτη. Κινδυνεύει γὰρ, ὡς ὁ Νέστωρ, ἐς τριγονίαν τῷ βίῳ καὶ ταῖς πράξεσι καταλήγειν. cũ Plut. cõgruit Tit. Liu. lib. 39. annaliũ his verbis: *Qui* (Catonem describit) *sextum & octogesimum annum agens causam dixerit, ipse pro se orauerit, scripseritque: nonagesimo anno Ser. Galbam ad populi iudicium adduxerit.* Quod item ex Dionys. Halicar. probari potest. Herodotus autem in Euterpe, ætatem treis & triginta annos vult continere, his verbis: Καὶ τοι τριηκόσιαι μὲν ἀνδρῶν γενεαὶ δυνέαται μύρια ἔτεα. γενεαὶ γὰρ τρεῖς ἀνδρῶν ἑκατὸν ἔτεά ἐστι. id est, atqui trecentæ hominum ætates, annorum decem millia valent. nam tres ætates hominum, centum anni sunt.

B

AMABILEM] ἀγαπητὸν, τηλύγετον, vel natu minimum, vel in extrema senectute natum, & ita carissimum: vel dic vnicum, ceteris exstinctis, ac de medio sublatis.

ANTILOCHVM] Homer. in Iliade, mortem Antilochi non narrat, quemadmodum neque Achillis. tantummodò ὀδυσσ. γ. Nestor Telemacho de patre Vlysse percunctanti, filium suum Antilochum inter eos, qui ad Troiam occubuerint, numerat his verbis, Ἔνθα μὲν Αἴας κεῖται Ἀρήϊος, ἔνθα δ' Ἀχιλλεὺς, Ἔνθα δ' ἐμὸς φίλος υἱὸς ἅμα κρατερὸς καὶ ἀμύμων Ἀντίλοχος. & ὀδυσσ. δ. à Memnone interfectum esse ait. Τὸν ῥ' Ἠοῦς ἔκτεινε φαεινῆς ἀγλαὸς υἱός. Iam verò Pindarus Πυθ. ᾠδ. ϛ. scribit, Antilochum, dum patrem seruare cupit, Memnonisque vim, atque impetum sustinet, ab eo cæsum esse, de pietate in parenteis loquens: ἐγένετο καὶ πρότερον Ἀντίλοχος βιατὰς, νόημα τοῦτο φέρων, ὃς ὑπερέφθιτο πατρὸς ἐναρίμβροτον ἀναμείναις στράταρχον Αἰθιόπων Μέμνονα. Νεστόρειον γὰρ ἵππος ἅρμ' ἐπέδα Πάριος ἐκ βελέων δαϊχθείς. ὁ δ' ἔφεπε κραταιὸν ἔγχος· Μεσσανίου δὲ γέροντος δονηθεῖσα φρὴν βόασε παῖδα ὅν. Χαμαιπετὲς δ' ἄρ' ἔπος οὐκ ἀπέρριψεν αὐτοῦ. Μένων δ' ὁ θεῖος ἀνὴρ πρίατο μὲν θανάτοιο κομιδὰν πατρὸς, &c. id est, Fuit & antea Antilochus violentus ac fortis, hac mente præditus, qui pro patre mortem oppetiuit, cùm virorum interfectorem ac spoliatorem sustinuisset ducem Æthiopum Memnonem. Nestoris enim currum equus impediebat ac morabatur, Paridis telis vulneratus. Ille autem hastam validam gestabat. Senex porrò Messenius conturbatus, filium euocauit. Vocem autem iuuenem non misit, neque sermonem inutilem habuit: sed manens ille, plane diuinus vir, salutem patris à se recuperatam morte sua redemit.

C

NEC IMPVB. PAREN. TROÏLON.] Troïlus Priami filius. de quo Virg. Æn. 1. *Infelix puer, atque impar congressus Achilli.* & M. Tullius Tusculan. 1. *Quamquam non malè ait Callimachus, multo sæpius lacrymasse Priamũ, quàm Troilũ.* D

DESINE MOLLIVM, &c.] omitte querelas muliebreis, virúmque minimè decenteis. Græcorum more autem locutus est, vt solet. illi enim cum verbo λήγω, quod valet, desinere ac finem facere, patrium casum iungunt. Eurip. in Hippoly. Λῆγε μὲν κακῶν φρενῶν. Idẽ Phœniss. Ἔξελθ', ἄκουσον. Οἰδίπου κλεινὸν δάμαρ Λῆξασ' ὀδυρμῶν πενθίμων τε δακρύων. Theoc. εἰδ. α. Λήγετε βουκολικᾶς, Μῶσαι ἴτε, λήγετ' ἀοιδᾶς. Hesiod. ἔργ. καὶ ἡμ. φύλλα δ' ἔραζε χέει, πτόρθοιό τε λήγει ὕλη. Homer. ἰλιάδ. α. Ἀλλ' ἄγε, λῆγ' ἔριδος, μηδὲ ξίφος ἕλκεο χειρί. id est, Verùm age, fac finem contentionis, neque ensem manu à vagina extrahe.

ET RIGID. NIPH. MEDV'MQVE, &c.] hunc locum sic explico. & canemus hæc, videlicet Niphaten Armeniæ, & Medum Mediæ fluuios, quasi victos cum Armeniis & Medis, acceptęque cladis sensu, ac dolore affectos, angustius, ac lenius fluere. Est autem Medus proprium fluuij nomen, non Araxes, aut Tigris, aut Euphrates, vt alij arbitrantur, intelligendus: idque ex Strabone cognoscere licet lib. 15. vbi commemorat, quos fluuios traiecerit Alexander Magnus, cùm Persidẽ peragraret, ferróque vastaret. eius verba sunt hæc, πρὸς αὐτῇ δὲ Περσεπόλει τὸν Ἀράξην διέβη. ἦν δὲ ἡ Περσέπολις ἔχουσα βασίλεια ἐκπρεπῆ, καὶ μάλιστα τῇ πολυτελείᾳ τῶν κειμένων. ῥεῖ δ' ὁ Ἀράξης ἐκ τῶν Παραιτάκων. συμβάλλει δ' ἐς αὐτὸν ὁ Μῆδος ἐκ Μηδίας ὁρμηθείς, &c. id est, Ad ipsam autem Persepolim transiit Araxem. Habebat porrò Persepolis basilicas magnificas & præclaras, maximéque excellebat sumtu & pretio rerum in ea te conditarum. Fluit autem Araxes ex Parætacis. influit autem in eum Medus è Medea ortus. E Neque verò est, quòd quisquam miretur, Horatium ita locutum esse *Medum flumen*, si Medus proprium fluuij nomen est. Nam sic eum reperimus duobus locis esse locutum, vno lib. 4. Od. 4. *Quid debeas ò Roma Neronibus, Testis Metaurum flumen:* altero in epist. ad Pis. *Aut flumen Rhenum, aut pluuius describitur arcus.* licet & addere tertium, qui est suprà Od. 6. huius lib. *Dulce pellitis ouibus Galesum Flumen.* sic enim scriptum est in quibusdam libris calamo exaratis. F Atqui Metaurus Rhenus, Galesus, propria sunt fluuiorum nomina.

VOLVERE] κυλίνδειν. sic enim Homerus ἰλ. λ. πόθι κῦμα κυλίνδεται.

INTRA'QVE PRÆSCR. GEL. &c.] & cãtemus hoc, nempe Gelonos intra fineis angustiores, & à victoribus præscriptos equitare. sunt autem Geloni Scythiæ Europææ populi.

AD LICINIVM.
Ode 10.

Retinendam esse mediocritatem, & animi in vtraque fortuna, æquabilitatem.

A *Rectius viues Licini, neque altum*
Semper vrgendo: neq; dum procellas
Cautus horrescis, nimiúm premendo
Littus iniquum.
Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti
Sordibus tecti, caret inuidenda
Sobrius aula.
Sæpius ventis agitatur ingens
Pinus: & celsæ grauiore casu
Décidunt turres: feriúntque summos
Fulmina montes.
Sperat infestis, metuit secundis
Alteram sortem benè præparatum
Pectus. informeis hiemes reducit
Iupiter: idem
B *Summouet. non, si male nunc, & olim*
Sic erit. quondam cithara tacentem
Suscitat Musam, neque semper arcum
Tendit Apollo.
Rebus angustis animosus, atque
Fortis appare. sapienter idem
Contrahes vento nimiùm secundo
Turgida vela.

NEQVE ALTVM SEMP. VRG.] id est, neq; semper in alto mari nauigando. vrgere enim est assiduè persequi, occupare, premere, vt diximus ad Od 22. lib. 1. Od. 24. eiusd. *Ergo Quinctilium perpetuus sopor Vrget?* Od. 17. epod. *Vrget diem nox, & dies noctem.*

HORRESCIS] reformidas, fugis, pertimescis.

NIMIVM PREMENDO] nimiùm vrgendo. C nimiùm insistendo.

LITTVS INIQVVM] iniquum, vel inæquale accipe, id est, curuum, & flexuosum: vel nauibus iniquum, id est, inimicum, atque infestum, vt epist. ad Pison. *Seu cursum mutauit iniquum frugibus amnis.*

AVREAM] omnibus rebus anteponendam: maximi pretij. sic Pindarus ὑγίειαν χρυσέαν appellat, id est, vt Græci interpretantur, τιμίαν. Idem Pindarus Pyth. ᾠδ. α. ait, se, cum intelligat mediocreis ciuium fortunas diutius florere, stabilioresque permanere tyrannidum sortem, & exitum detestari. τῶν γὰρ ἀνὰ πόλιν εὑρίσκων τὰ μέσα μακροτέρῳ σὺν ὄλβῳ τεθαλότα, μέμφομ' αἶσαν τυραννίδων.

INVIDENDA] nimis magnificè, & sumtuosè ædificata. sic enim dicimus opes inuidiosas, & inuidiosam potentiam, propterea quòd inuidia cadit in ea, quæ maximè excellunt, si modò sint eiusdem generis, vt diximus sup. ad Od. 6. huius lib. sic Od. 1. lib. 3. *posteis inuidendos* dicit nimis D sumtuosos. Græci domum sumtuosam, & magnificè ædificatam, & ita inuidiosam μέγαρον, à verbo μεγαίρω, quod valet inuideo vel à μέγα αἴρω, id est, magnum attollo.

FERIVNTQVE SVMMOS FVLMINA MONTEIS] sic Lucret. lib. 6. de fulmine. *Altáque cur plerumque petit loca, plurimáque huius Montibus in summis vestigia cernimus ignis?* & lib. 5. *Inuidia quoniã, ceu fulmine, summa vaporant Plerumque, & quæ sunt alijs magis edita cumque.* in omnibus ferè libris manu scriptis: duob. Vatic. Tornes. Nicotianis, Russardinis, Cleric. *fulgura* legitur. Atque ita censeo reponendum, quamquam lectio vulgara ferri potest. à *fulgure* antem dictum *fulguritum*, quod est fulmine ictum: *qui locus* (inquit Festus) *statim fieri putabatur religiosus, quòd eum sibi Deus dicasse videretur.*

ALTERAM SORTEM] alteram vitæ condicionem.

BENE PRÆPARATVM PECTVS] animus benè institutus, & ad omnem euentum præmunitus.

INFORMEIS HIEMES] informeis hiemes E dixit ab effectu, quia terram informem efficiunt. Virg. Georg. 3. *Sed iacet aggeribus niueis informis, & alto Terra gelu.*

SVMMOVET] Od. 16. eiusd. lib. *Non enim Gazæ, neque consularis Summouet lictor miseros tumultus Mentis.* & Saty. 9. lib. 1. *dispeream ni Summosses omneis.*

OLIM] post hac. vt Saty. 5. lib. 2. *Magna minórve foro si res certabitur olim.*

QVONOAM] interdum.

NEQVE SEMPER ARCVN TENDIT] id est, non semper hominibus pestem immittit: non semper iratus est. Hom. ἰλιάδ. α. ὁ γὰρ βασιλῆϊ χολωθεὶς Νοῦσον ἀνὰ στρατὸν ὦρσε κακήν, ὀλέκοντο δὲ λαοί. Nam etiam Festus tradit Appollinem Pæana dictum ἀπὸ τοῦ παίειν, quod valet ferire, quòd eum sagittarum ictu nocere putabant. Vt igitur Arcus Apollinis intentus significat, eum esse iratum: sic remissus, propitium & placatum. huc pertinet illud F carmine sæcul. post epod. *Condito lenis, placidúsque telo, &c.* quæ annotata sunt sup. Od. 21. lib. 1.

REBVS ANGVST. ANIM. &c.] in rebus, tennibus, humilique & aduersa fortuna, fortem oportet animum præstare: in secundis, animum cõtrahere, & summittere. nihil hac sententia tritius, nihil eadem vtilius. eam sic exprimit Isocrates ad Demon. Νόμιζε μηδὲν εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον. οὕτω γὰρ οὔτ' εὐτυχῶν, ἔσῃ περιχαρὴς· οὔτε δυστυχῶν, περίλυπος. id est, Existima nullam esse rerum humanarum, stabilem ac firmam. sic enim neque rebus secundis lætitia efferêre: neque aduersis, mœrore contabesces. Theognis autem hoc modo, Μηδὲν ἄγαν χαλεποῖσιν ἀσῶ φρένα, μηδ' ἀγαθοῖσι Χαῖρ', ἐπεὶ ἔστ' ἀνδρὸς πάντα φέρειν ἀγαθοῦ. Neque rebus difficilibus & asperis animum tuum nimis excrucia, neqne bonis nimiùm lætate. Est enim viri boni omnia ferre. Idem, Μήτι κακοῖσι νοσῶν λυποῦ φρένα, μήτ' ἀγαθοῖσι Τερφθῇς ἐξαπίνης, πρὶν τέλος ἄκρον ἰδεῖν. id est, neque malis fractus mentem tuam macera, neque bonis

nimium

A nimium citò lętare prius quàm euentum vlt mu n videris.

CONTRAHES VENTO NIMIVM SEC.] sic habeo tomnes nostri libri veteres, & item vulgati. Quòd autem quidam testantur se scriptum reperisse in vno vetere, *continet*: non placet. Nam nullo modo neque hæc scriptura, neque *contine*, vt emendant, ferri potest. dicimus enim latinè contrahere vela, non continere.

AD Q. HIRPINVM.
Ode 11.

Omissis curis, iucundè viuendum esse.

QVid bellicosus Cantaber, & Scythes,
Hirpine Quincti, cogitet, Adria
Diuisus obiecto, remittas
Quærere: nec trepides in vsum
B *Poscentis æui pauca. fugit retro*
Læuis iuuentas, & decor, arida
Pellente lasciuos amores
Canitie, facilémque somnum.
Non semper idem floribus est honos
Vernis: neque vno Luna rubens nitet
Vultu. quid æternis minorem
Consiliis animum fatigas?
Cur non sub alta vel platano, vel hac
Pinu iacentes sic temere, & rosa
Canos odorati capillos,
Dum licet, Assyriáque nardo,
Potamus vncti? dißipat Euius
Curas edaceis. quis puer ocyus
Restinguet ardentis Falerni
C *Pocula prætereunte lympha?*
Quis deuium scortum eliciet domo
Lyden? eburna, dic, age, cum lyra
Maturet incomtum Lacænæ
More comam religata nodum.

CANTABER] sup. Ode 6. *Cantabrum indoctum iuga ferre nostra.* Cantabri ab Agrippa deuicti. epist. ad Iccium lib. 1. *Cantaber Agryppa, Claudi virtute Neronis Armenius cécidit.* & Od. 8. lib. 3. *Cantaber sera domitus catena.*

REMITTAS QVÆRERE] omittas quęrere, seu potius remissius quæras.

NEC TRSPIDES IN VSVM POSCENTIS] nec labores, néue sollicitus & anxius sis in vsum, id est, propter vsum vitæ: quæ cùm breuis sit, pauca desiderat, bonorúmque mediocritate contenta est. tale est illud Od. 29. lib. 3. *Ridetque, si mortalis vltra Fas trepidat.* D

FVGIT RETRO] quia iuuenes fiunt senes: meliores anni abeunt: subeunt curæ, cani, rugæ, morbi, senectus.

LÆVIS IVVENTAS] imberbis. vt epist. ad Pison. *Imberbis iuuenis tandem custode remoto Gaudet equis.* de Iuuentate iuuentæ dea, diximus ad Od. 30. lib. 1.

DECOR] forma, pulchritudo.

ARIDA CANITIE] epithetum accommodatissimum. canities enim ex siccitate nascitur, vt docet Aristot. Præterea senectus arida est, & senes aridi. At per canitiem, significatur senectus. Horat. Ode 9. lib. 1. *Donec virenti canities abest Morosa.*

PELLENTE LASCIVOS AMORES, &c.] senectus & ad amores inepta est, & insomnia, vigiliisque maximè vexatur, & conflictatur.

FACILEMQVE SOMNVM] eod. epitheto vsus est lib. 3. Ode 21. *siue geris iocos, Seu facilem pia testa somnum.* alibi leuis somnos appellat. vt infrà Ode 16. *Nec leues somnos timor, aut Cupido Sordidus aufert.* eundem autem significari puto, E quem Theocr. γλύκερον, καὶ ἐγέρσιμον nominat: contrà χάλκεον & νήγρετον Homerus mortem appellat: id est, somnum, è quo nemo expergiscitur. idem interdum valet νήδυμος ὕπνος. sed sæpius pro suaui & longo, & alto, & tranquillo somno ponitur, vt & νήγρετος.

NEQVE VNO LVNA RVB. NITET] Nam (vt est Oda 18. huius libri) *Truditur dies die. Nouaq́, pergunt interire Lunæ.* rubens autem hoc loco est epithetum ad commendationem nitoris Lunæ pertinens. idem valet apud Propert. lib. 1. verbum, *ruberet. Et medius cælo luna ruberet aquis.* ne quis forte ruborem hîc accipiat, quemadmodum Virgil. vsurpat. Georg. 1. *At si virgineum suffuderit ore ruborem, Ventus erit: vento semper rubet aurea Phœbe.* varij autem sunt lunæ vultus, variæ figuræ: vide annot. ad Oden 2. lib. 4. ibi: *Fronte curuatos imitatus igneis.*

QVID ÆTER. MIN. &c.] quid tu animum cogitationibus longissimis, ac pæne dicam, sempiternis, id est, quæ ad longissimi temporis curam F pertinent, conficis, quibus par esse nequeat? animi enim nostri cogitationes debent breuissimo tempore terminari, cùm vitæ nostræ spatium angustissimis finibus circumscribatur. Hæc autem loquor ex Horatij sententia, cui animorum immortalitas non probatur. eodem pertinet sententia illa, quam profert Arist. lib. 2. de arte dicendi, incerto auctore. Θνατὰ χρὴ τὸν θνατὸν, οὐκ ἀθάνατα θνατὸν φρονεῖν. id est, mortalia oportet mortalem, non immortalia mortalem sentire, aut cogitare, aut spirare.

VEL PLATANO, VEL HAC PINV] platanus & pinus arbores sunt ad vmbram præbendam natæ, vt suprà Ode 3. *Qua pinus ingens, &c.* & infrà 15. *platanusq; cælebs Euincet vlmos.*

TEMERE] ὡς ἂν τύχῃ, vt fors tulerit: membris non ordine, aut arte compositis, sed ita

A vt casus tulerit, & qualibet stratis.

ET ROSA CANOS ODORATI CAPIL.] id est, odoratis capillis. nam sic loquuntur Græci. iam odorati nomeo est ab odore, non participium ab odorando. sic infrà Ode 20. lib. 3. *Sparsum odoratis humeros capillis*. sic Virgil. Georgic. 3. *Disce & odoratam stabulis accendere cedrum*. Seru. huiusmodi nomina, participia appellat sine origine verbi, quale est *picturatus*. Virg. Æn. 3. *Fert picturatas auri subtemine vestes*: & *virgatus*. Idem Æn. 8. *Virgatis lucent sagulis*. & *bacatus*. Idem lib. 1. *colloque monile Bacatum*. & *stellatus*. Idem lib. 4. *atque illi stellatus iaspide fulua Ensis erat*. Catull. de nupt. Pelei. *Ante pedes autem candentis mollia lana Vellera virgati custodibant calathisci*.

ASSYRIA'QVE NAR. POT. VNCTI] vncti oleo, seu vnguento nardino, sup. Ode 7. *nitentes Malobathro Syrio capillos*.

DVM LICET] vt suprà Ode 3. *Dum res, & ætas, & sororum Fila trium patiuntur atra*. & Ode 17. lib. 3. *dum potes, aridum Compone lignum*.

DISSIPAT EVIVS] Anacreon, Σκιδνανται δ' ἐμοὶ μέριμναι. vide sup. Ode 7. lib. 1. *nunc vino pellite curas*. Xeophon in symposio vtitur verbo κοιμίζω, quod valet, sopire. apud quem sic loquitur Socrates: Ἀλλὰ πίνειν μὲν, ὦ ἄνδρες, καὶ ἐμοὶ πάνυ δοκεῖ. τῷ γὰρ ὄντι οἶνος ἄρδων τὰς ψυχὰς, τὰς μὲν λύπας, ὥσπερ ὁ μανδραγόρας τοὺς ἀνθρώπους, κοιμίζει· τὰς δὲ φιλοφροσύνας, ὥσπερ ἔλαιον φλόγα, ἐγείρει. At bibere quidem, viri, mihi videtur oportere. Nam planè vinum animos irrigans, dolores quidem veluti mandragoras homioes, sopit: hilaritates autem vt oleum flammã, excitat. Fortasse autem, *cessatum ducere curam*. epist. 2. lib. 1. idem valet, quod κοιμίζει. qua de re vide suo loco. sed admonendus est lector nondum multa lectione perpolitus, oomen *Euius* scribendum sine aspirationis nota, & i, Latino. sic enim Eurip. Bacch. βαρυβρόμοις ὑπὸ τυμπάνοις Εὔιον εὐάζουσαι θεόν: id est, grauisremis sub tympanis Euium cantu bilato canentes deum.

B

CVRAS EDACES] Hesiod. γυιοβόρους μελεδῶνας vide annot. ad Od. 18. lib. 1.

PRÆTEREVNTE LYMPHA] aqua è riuo, aut fluuio potius petita? aqua profluente? sic Tibul. lib. 1. eleg. 1. *Sed canis æstiuos ortus vitare sub vmbra Arboris, ad riuos prætereuntis aquæ*. Horat. Od. 7. lib. 4. *Mutat terra vices, & decrescentia ripas Flumina prætereunt*.

C

DEVIVM] quod non prostat in via publica: cuius domus à via publica remota est, & ita quod mious est vulgare, minúsq; omnium libidini expositum. vtitur hoc nomine & Ode 25. lib. 3. *vt mihi deuio Ripas, & vacuum nemus Mirari libet?*

DIC AGE CVM LYRA, &c.] licet quidem hunc locum sic explicare: dic age, ô puer, Lydæ, maturet cum lyra venire, coma religata in nodum more Lacænæ comtum, id est, oegligenter & simpliciter compositum, non ceterarum mulierum in morem concinnatum, vel religata coma more Lacænæ: parum refert. quod si probabimus, verbum *maturare* hoc loco idem valebit, quod properare, & subaudiendum erit, venire, aut aliquid simile. quibus verbis significabit Horatius se nolle, Lydẽ nimiam curam in comendo capillo, ceterôque corporis cultu ponere: sed Lacænarum mulierum more composito capillo, quamprimum venire. dixit autem *religata in nodum*, vt Virg. Æneid. 1. *in nodum collegerat. tum croceam chlamydémque, sinúsque crepantes Carbaseos fuluo in nodum collegerat auro*. qui tamen libro 4. pæne contrario modo, dixit, *crines nodantur in aurum*. Verùm cùm videam in plerisq; codicibus & calamo scriptis, & excusis *incomtum* vno vocabulo scriptum esse: videtur hoc modo potius hic locus explicandus: *dic maturet incomtum nodum*, id est, dic maturè nodum incomtum faciat, coma religata more puellarum Lacedæmoniarum: dic properè comam nodo incomto colligat. Adiuuat hanc explicationem quòd puellæ Lacænæ non solebant comam in nodum colligere, sed passam, & diffusam ventis iactandam permittere. Virgil. Æneid. 1. *Virginis os, habitúmque gerens, & virginis arma Spartanæ, vel, &c. Namque humeris de more habilem suspenderat arcũ Venatrix, dederátq; comas diffundere ventis*. Quòd si cui hæc explicatio placeat, verbum *maturet*, intelligendum erit habere significationem agentem: quod non est Horatio nouum, neque inusitatum. sic enim infrà lib. 3. Ode 7. dixit: *nimis Casto Bellerophonti Maturare necem*. & suprà, *properare coronas*, Ode 7. & epist. ad Loll. 1. lib. 1. *pœnas festinat*. huic loco similis est ille lib. 3. Ode 14. *Dic & argutæ properet Neæræ Myrrheum nodo cohibere crinem*: nisi quòd in eo loco verbum, *properet*, cum infinitiuo coniungitur. Omnino prior & explicatio, & lectio ferri potest, vt intelligamus, Neæram passo, & soluto capillo nunc quidem esse domi, vt fortasse solebant esse puellæ, & ita est puella illa apud Terent. in Andria: sed iuberi venire religata & collecta coma in nodum, more Lacænarum puellarum comtum. sed huic explicationi obstat, quòd puellæ Spartanæ solutis, & passis crinibus esse solebant. sequamur igitur codices veteres, & explicationem posteriorem.

D

E

AD MÆCENATEM.
Ode 12.

F

Res graueis & tragicas lyricis versibus non conuenire: soluta autem oratione, res gestas Augusti, Mæcenatem ipsum perscripturum: se nihil posse, præter Lycymniæ formam canere.

NOLIS longa feræ bella Numantiæ,
Nec dirum Annibalem, nec Siculum mare
Pæno purpureum sanguine, mollibus
Aptari citharæ modis:
Nec sæuos Lapithas, & nimium mero
Hylæum, domitósque Herculea manu
Telluris iuuenes, vnde periculum

Fulgens

A *Fulgens contremuit domus*
Saturni veteris: túque pedestribus
Dices historiis prœlia Cæsaris
Mæcenas melius, ductáque per vias
Regum colla minacium.
Me dulceis dominæ Musa Lycymniæ
Cantus, me voluit dicere lucidùm
Fulgenteis oculos, & bene mutuis
Fidum pectus amoribus:
Quam nec ferre pedem dedecuit choris:
Nec certare ioco, nec dare brachia
Ludentem nitidis virginibus, sacro
Dianæ celebris die.
Num tu, quæ tenuit diues Achæmenes,
Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias opes,
Permutare velis crine Lycymniæ,
B *Plenas aut Arabum domos:*
Cum fragrantia detorquet ad oscula
Ceruicem: aut facili sæuitia negat?
Quæ poscente magis gaudeat eripi:
Interdum rapere occupet.

NOLIS LONGA] Tale ferè argumentum est Odæ sextæ lib. 1. *Scriberis Vario fortis, & hostium Victor Mæonij, &c.* significat, res grauiores & bellicas versibus lyricis non conuenire.

NVMANTIÆ] quam deleuit Scipio Africanus anno post Karthaginem euersam decimo quarto. de quibus sic M. Tull. Offic. 1. *Maiores nostri Karthaginem, Numantiámque funditus sustulerunt, &c.*

NEC DIRVM ANNIB.] nonnulli codices habent *durū*, quos non sum secutus. nam & infrà Ode 6. lib. 3. *Annibalémque dirum* dixit.

NEC SICVLVM MARE] primus Cn. Duilius cos. Pœnorum classem deuicit, primúsque
C omnium Rom. victoriæ naualis triumphum egit. scribit Liuius lib. 17. & M. Tull. in Catone maiore, his verbis: *C. Duilium M. F. qui primus Pœnos classe deuicerat, redeuntem a cena sæpe videbam puer. delectabatur crebro* (aliàs *cereo*) *funali, & tibicine quæ sibi nullo exemplo priuatus sumserat: tantum licentiæ dabat gloria.* Polybius hist. lib. 1. scribit, bellum inter Romanos & Karth. de Sicilia gestum, anno XVIII. denique esse finitum, omniúmque bellorum, de quibus audierit, & longissimum fuisse, & maximum.

NIMIVM MERO] intemperanter & immoderatè se vino inuitantem. sic sup. *rixas immodicas mero* appellauit, ex immodico vini potu natas, Od. 13. libri primi.

HYLÆVM] vnum è Centauris.

TELLVRIS IVVENES] γηγενεῖς, terræ filios, Gigantes, quos ope & subsidio Herculis & Bacchi superatos esse annotabimus ad Oden 19. huius libri. sciendum est autem, cùm significare volunt scriptores, aliquem obscuro loco esse natum, Terræ filium appellare solere. M. Tull. epist. ad Trebat. *Cn. Octauius tuus familiaris summo genere natus, terræ filius, is me, quia scit tuum familiarem esse, crebrò ad cenam inuitat: adhuc non potuit perducere.* D

VNDE] à quibus. sic sæpe aliàs.

PEDESTRIBVS] soluta & prosa oratione scriptis. sic Græci ψιλῷ λόγῳ nominant. Plato in sophista: ψιλῶς ὧδε ἑκάστοτε λέγων, καὶ μετὰ μέτρων. id est, & pedestri sermone assiduè dicens, & versibus. Fuisse autem Mæcenatem eruditum, cum ex multis aliorum testimoniis cognoscere licet, tum accedit non leuis testis Seruius: qui ad illum Virg. versum Georgic. 2. *Non ego cuncta meis amplecti versibus opto,* hunc locum profert, & testatur eum res gestas Augusti scripsisse. Accedat & Horatius & hîc, & Oda 8. lib. 3. *Docte sermones vtriúsque linguæ,* & idem alibi.

DVCTAQVE PER VIAS] ducta in triumphum.

MINACIVM] liber Donati & Vrsini habent *minantium*: at Faer. duo Vaticani, & Torn. Nicot. Russ. *minacium*. quos secutus sum. Et vero ita legit Seruius ad eum, quem dixi, locum. E

DVLCEIS MOD.] dulceis cantus, vt Ode 9. lib. 3. *dulceis docta modos.* & ita scriptum est in lib. Don. & Vrsini, & Vatic. duob.

DOMINÆ] amicæ tuæ. solebant enim amantes, amicas suas, dominas appellare. Tibull. eleg. 5. lib. 1. *Sæpe aliam tenui, sed iam cum gaudia adirem, Admonuit dominæ deseruitq; Venus.* Idem nomen & vxoribus tribuebant. Ouid. lib. 3. de tristibus: *Nuntiet huc aliquis dominam venisse, resurgam.* Virg. lib. 6. Æneid. *Hi dominam Ditis thalamo deducere adorti.*

LYCYMNIÆ] Licinniæ habet liber Donati, vt & vulgati. at Faërn. & Tornes. *Lycimniæ*: alij *Lycymniæ*: quos sequor.

LVCIDVM FVLGENTEIS OCVLOS] *lucidum fulgenteis*, ex illo genere est, quod suprà annotauimus ad Oden 22. lib. 1. ibi, *Dulce ridentem.*

QVAM NEC FERRE PED. DEDEC.] non dedecuit inferre pedem in choros: non dedecuit saltare, non dedecuit autem, quia nec extra numerum mouetur, & puella est eximia forma. dedeceret, si anus esset, qualem Chlorida describit Ode 15. lib. 3. quam hortatur, vt admonendum vicina, ludere inter virgines, *Et stellis nebulam spargere candidis* desinat. F

SACRO DIANÆ] die festo Dianæ, qui colitur à virginibus.

NVM TV, QVÆ TENVIT] num tu velis, quicquid vmquam possedit Achæmenes Persarum rex, aut Mygdonis opes, aut Arabum domos, omnium rerum copia instructas ac refertas, crine Lycymniæ redimere? Num tu Persarum gazas, aut Phrygias opes, aut Arabum thesauros mereri velis, vt Lycymniæ complexibus & osculis careas? de verbo *mutandi*, vide quæ annotauimus ad Od. 16. lib. 1.

ACHÆMENES] Plato in Alcibiade α. scribit

A Persarum reges ab Achæmene originem ducere. οἱ Περσῶν βασιλεῖς Ἀχαιμένην ἔχοντες.

AVT PINGVIS PHRYGIÆ MYGD. OP.] Sic omnes quidem habent libri & vulg. & manuscr. Sed Seruius ad illum Virg. versum Æneid. 2. *Troianas vt opes, &c.* hunc locum proferens sic videtur legisse, *Aut pingueis phrygia, aut Mygdonias op.* Ego tamen nihil mutandum censeo. Scribit enim Stephanus, Μυγδονία μοῖρα μακεδονίας, καὶ ἑτέρα φρυγίας τῆς μεγάλης ἀπὸ μύγδονος: id est, Mygdonia, pars Macedoniæ, & altera phrygiæ eius, quæ magna est, à Mygdone, seu Mygdono Thrace. infrà Od. 17. lib. 3. *Quàm si Mygdoniis regnum Halyattici Campis continuem.*

DVM FRAGRANTIA] *flagrantia* quidem scriptum est in quattuor codicibus manu scriptis: sed *fragantia* excudendum curaui, partim ratione adductus: partim quòd in vno cod. ascriptum reperi, *aliàs fragrantia*: in vno ad oram libri annotatum, id est, *bene olentia*. Catull. *cubile Sertis, & Syrio fragrans oliuo. Flagrantia* tamen non damno, quod valet, ardentia.

AVT FACILI SÆV. NEG.] sæuitia simulata: quod simile est, ac si diceret. facili difficultate,
B vt declarant ea verba, quæ deinceps sequuntur: *Quæ poscente magis gaudeat eripi*, idest, quæ oscula puellæ erepta maiore voluptate eam afficiant, quàm eum ipsum, qui poscit atque eripit, videlicet amantem. Ostendit autem artem, astúmque puellarum, quæ sæpenumero dissimulant id se cupere, quod vehementer exoptant: quod quidem faciunt vel vt desiderium amantium magis exacuant, atque incendant: vel pudore deterritæ. Quemadmodum autem Horat. hic dixit *eripere osculum*, sic Catull. *surripere suauium*. Sic ille ad Iuuencium: *Surripui tibi, dum ludis, mellite Iuuenci, Suauiolum dulci dulcius ambrosia.*

INTERDVM RAP. OCC.] interdum anteuertat, & prior osculetur.

IN ARBOREM, CVIVS casu in agro Sabino pæne
C
oppressus est.

Ode 13.

Numquam homini satis exploratum esse, quid vitare debeat. Sapphonis & Alcæi laudes.

ILLE & nefasto te posuit die,
Quicumq; primùm, & sacrilega manu
Produxit arbos, in nepotum
Perniciem, opprobriúmque pagi.
Illum & parentis crediderim sui
Fregisse ceruicem, & penetralia
Sparsisse nocturno cruore
Hospitis: ille venena Colchica, D
& quicquid vsquam concipitur nefas,
Tractauit, agro qui statuit meo
Te, triste lignum, te caducum
In domini caput immerentis.
Quid quisque vitet, numquam homini satis
Cautum est in horas. nauita Bosporum
Pœnus perhorrescit, neque vltra
Cæca timet aliunde fata.
Miles sagittas, & celerem fugam
Parthi: catenas Parthus, & Italum
Robur. sed improuisa lethi
Vis rapuit, rapiétque genteis.
Quàm pæne furuæ regna Proserpinæ,
Et iudicantem vidimus Æacum, E
Sedeísque descriptas piorum, &
Æolius fidibus querentem
Sapphô puellis de popularibus?
Et te sonantem plenius aureo,
Alcæe, plectro dura nauis,
Dura fugæ mala, dura belli?
Vtrumque sacro digna silentio
Mirantur vmbræ dicere: sed magis
Pugnas, & exactos tyrannos
Densum humeris bibit aure vulgus.
Quid mirum, vbi illis carminibus stupens
Demittit atras bellua centiceps
Aureis? & intorti capillis
Eumenidum recreantur angues?
Quin & Prometheus, & Pelopis parens F
Dulci laborem decipitur, sono:
Nec curat Orion leones.
Aut timidos agitare lyncas.

NEFASTO DIE] ἀποφράδι ἡμέρᾳ. dies nefastus, infelix, infaustus, ad omneis res gerendas ineptus habebatur. quin nec eo die lege agere licebat. quod declarat vulgatissimus ille Ouidij versus, *Ille nefastus erit, per quem tria verba silentur.* tria verba sunt do, dico, addico. quæ sunt prætoris. eius enim est actionem & iudicium dare: ius dicere: rem, de qua controuersia est, addicere, aut possessionem alteri ex litigatoribus dare. Plutarchus in Camillo scribit, ab Heraclito rectè reprehensum esse Hesiodum, quòd alios dies faustos, alios infaustos, & infeliceis statuerit, tanquam ignorans vnam dierum omnium esse naturam: his verbis,

A ὀρθῶς Ἡράκλειτος ἐπέπληξεν Ἡσιόδῳ τὰς μὲν ἀγαθὰς ποιουμένῳ, τὰς δὲ φαύλας ἡμέρας, ὡς ἀγνοοῦντι φύσιν ἡμέρας μίαν οὖσαν. hanc arborem autem, quam dicit die nefasto esse satam, iterum commemorat Ode 17 *Me trūcus illapsus cerebro Sustulerat, &c.*

SACRILEGA MANV] impia.

PRODVXIT IN NEP. &c.] producere est, vel in longum tempus, vel foras, & in locum publicum ac propatulum ducere. sic dicimus produ cere conuiuium in multam noctem, & producere testeis. sic hoc loco in nepot. pernic. &c. productam arborem intellige arborem satione & cultura è terra prolatam & propagatam in posterorum perniciem, & totius vici infamiam.

FREGISSE CERV.] frangere ceruices apud M. Tullium vsitatum: vt orat. in Varin. *Fregerisne ceruices in carcere illi ipsi Vettio, ne quod indicium corrupti iudicij extaret.* Horat. autem infra Od. 3. Epod. *impia manu Senile guttur fregerit.*

ET PENETRALIA SPARS.] id est, & in intima ædium parte noctu hospitem interfecisse.

VENENA COLCHICA] venena præsentissima, venena venenis Medeæ, quæ venefica fuit no

B bilissima, potentiora. Ode 17. Epod. *Cales venenis officina Colchicis.* Admonendi autem sunt adolescentes, tertiam syllabam nominis *Colchica*, per tinere ad principium versus consequentis. est enim hic versus hypermeter. Sed tamen non dissimulabo, me in aliquot libris manuscriptis, vno Rustardino, & duobus Nicotianis, & nonnullis alijs reperisse scriptum, *ille venena Cholca.* quæ scriptura non est fortasse reijcienda: immò verò, vt Horatio vsitata, receptæ anteponenda. talia enim sunt illa Od. 22. lib. 1, *Mauris iaculis:* & Ode 12. lib. 4. *Sulpitijs horreis:* & epist. 12. lib. 1. *Stertinium acumen.* & simil.

CADVCVM] te lignum, quod incidisti in meum caput.

IMMERENTIS] qui nihil commerueram, quamobrem in caput meum irrueres. Od. 6. Epod. *immerenteis hospites.* & 7. *immerentis Remi Sacer nepotibus cruor.*

QVID QVISQVE VITET, &c.] In duob. cod. calamo exaratis, Iannoct. & Faërn. scriptum

C est, *Quod quisque vitet, &c.* de qua scriptura lector eruditus iudicabit. Degreditur ad sententiam generalem & vniuersam, neminem sibi in posterum ita cauere posse, vt non improuiso genere mortis exstinguatur: quam & Pindarus posuit Olymp. ᾠδ. β. Ἤτοι βροτῶν κέκριται πεῖρας οὔ τι θανάτου, οὐδ᾽, ἡσύχιμον ἁμέραν ὁπότε παῖδ᾽ ἀελίου ἀτειρεῖ σὺν ἀγαθῷ τελευτάσομεν. id est, nullus mortalium certus constitutus est mortis terminus: & incertum est quando quietum, & præsentem diem, solis filium, stabili cum bono finituri simus.

BOSPORVM] Thracium, Ponti fretum, in quo est Byzātium. Bosporum autem, nō Bosphorum imprimendum curaui, quòd Græci βόσπορον dicunt, à nominibus βοῦς & πόρος, non βόσφορον. Prætereà in libro Faërni, Bosporum scriptum reperi, & vno Vatic. De Bosporo sic interpres Apollon. lib. 2. ἀργοναυτ. βόσπορος ὀνομάζεται διὰ τὸ διαπερᾶσαι τὴν Ἰὼ βοῦν οὖσαν διαπερᾶσαι τὸ ἀπὸ Βυζαντίου καὶ Καλχηδόνος διάστημα, &c. ἢ διὰ τὸ πάντας τοὺς στενοὺς πορθμοὺς, βοσπόρους καλεῖσθαι. reliqua vide suo loco. id est, Bosporus nominatur proptereà quia Io cùm vacca esset, videatur spatium illud, quod est inter Byzantium & Calchedonem, transiuisse, &c. aut propte-

D reà quòd omnia angusta freta, Bospori appellantur.

NEQVE VLTRA CÆCA TIMET] neque ab alio periculo sibi metuit, quàm à Bosporo. Cæca autem sunt, quorum causæ ignorantur. Prætereà animaduerte hîc poni tribrachyn pro dactylo: *metuit*, vt sæpe aliâs.

ET CELEREM FVGAM PARTHI] quia fugiens pugnat, vt sup. Od. 19. lib. 1. & *versis animosum equis Parthum dicere.*

SED IMPROVISA LETI VIS] epist. 6. lib. 1. *Improuisa simul species exterret vtrumq;.*

QVAM PÆNE FVRVÆ] quantulum afui ab inferis, id est, à morte? *Furuum* (inquit Festus) *nigrum vel atrum. hinc dicta sunt furnus, funus, furia, fuligo, &c.*

PROSERPINÆ] quæ Orci vxor est, vitæ, & mortis arbitra. vide suprà ad Od. 28. lib. 1. *nullum Sæua caput Proserpina fugit.*

ET IVDICANTEM VIDIMVS ÆACVM] Plato in Gorgia de Æaco, & Rhadamātho, ἑκάτερος δὲ ῥάβδον ἔχων, δικάζει. id est, vterque virgam tenens ius dicit. vide Od. 7. lib. 4. *& de te splendida Minos Fecerit arbitria.* E

SEDESQVE DISCRIPTAS PIOR.] campum Elysium: de quo sic Homer. ὀδυσ. δ. Ἀλλά σ᾽ ἐς Ἠλύσιον πεδίον, καὶ πείρατα γαίης Ἀθάνατοι πέμψουσιν, ὅθι ξανθὸς Ῥαδάμανθυς. & Virg. 5. Æneid. *non me impia nāque Tartara habent, tristésque vmbræ, sed amœna piorum Concilia.* *discriptas* autem excudendum curaui libros septem veteres secutus: in quib⁹ omnibus ita legitur: nisi quòd in vno, & altero legitur *descriptas: discriptas* autem, id est, διατεταγμένας, dispositas, digestas, distributas. sic epist. ad Pison. *Discriptas seruare vices, operúmque colores, Cur ego sic nequeo, &c.* Putant tamen quidam ferri posse *discretas.* Est enim vox Latina & bonis scriptoribus vsitata. Lucret. lib. 5. *Et diuisa colebatur, discretáque tellus.* quamquam ibi legendum potius est, *discriptáque tellus*, vt habent libri nonnulli ve-

F teres.

QVERENTEM SAPPHÔ] querentem de puellis Lesbijs, vel quòd illæ se ad turpem amorem impulissent, vel quòd sibi in amore non respondetent.

SONANTEM] lyra canentem. *sonantem* enim agendi significationem habet, & coniungitur cū vocibus, quæ sequuntur, *dura fugæ mala.*

FVGÆ] exsulij, τῆς φυγῆς. nam Græci exsulium φυγὴν appellant, & exsulare φεύγειν dicunt. vel fugam intellige eorum, qui clade accepta è prœlio fugiunt.

VTRVMQVE] Alcæum & Sapphonem.

SACRO SILENTIO] cur sacro? an quòd in rebus diuinis, quæ publicè fiebant, imperabatur, vt linguis fauerent? id est, vel bona verba loquerentur, vel silerent? quod scribit M. Tull. de diuinat. lib. 1. & item scribunt Græci. hinc illa, *fa-*

A *nete linguis*. Od.1.lib.3. & *male nominatus Parcite verbis*. Od.14.lib.4. an propter Bacchi,& Cereris mysteria, quæ religiosissimo silentio constabaot? an quòd Pythagorei silentium, diuinum quiddam esse existimabant, atque ob eam causam eius vsus in sacris erat maximus? Oda 2. lib. 3. fidele appellat, *Est & fideli tuta silentio Merces, &c*. Itaque Seruius ad versum illum Virg. lib. 5. Æn. annotat, in sacris taciturnitatem, in ludis plausum, clamorem, strepitúmq; ac tumultuationem requiri.

Mirantvr vmbr. dicere] tale est illud Virg. Georg. 4. de Orph. *At cantu commotæ Erebi de sedibus imis Vmbræ ibant tenues, simulacráque luce carentum*. idem ibid. *Quin ipsæ stupuere domus, atq; intima lethi Tartara, cæruleósque implexa crinibus angues Eumenides, tenuitque inhians tria Cerberus ora, Atque Ixionei vento rota cõstitit orbis*.

Sed magis, &c.] id est, sed attentius audit vulgus pugnas, & tyrannorum exactiones, quæ canuntur ab Alcæo, quàm res amatorias, quas Sappho suis versibus persequitur. canebat tamen & Alcæus res amatorias, vt didicimus ex Oda 32.

B lib. 1. quamuis esset vir militaris, vt sup. diximus.

Densvm hvmeris] frequens, confertũ, spissum, ἐπισσύτερον.

Bibit avre.] audit cupidissime. sic Propert. lib. 3. *Incipe. suspensis auribus ista bibam*.

Qvid mirvm, &c.] Quid mirum, vmbras mortuorum, Alcæi & Sapphonis cantu teneri, ac delectari, cum carminibus illis delectatus, ac, pene dicam, stupefactus Cerberus aureis demittat?

Demittit atras b. c.] aliter dixit Saty. 9. lib. 1. *Demitto auriculas, vt iniquæ mentis asellus*. atras, vel quia quæ sunt apud inferos omnia, nigra sunt, vt infrà annotatum est ad illum locum Od. prox. *Visendus ater, &c*. vel intellige turpeis, vt epist. ad Pison. *atrum desinat in piscem*.

Bellva centiceps.] Cerberum significat, fortasse propter centum angueis, qui eius caput communiunt, vt ait Od. 11. lib. 3. *quamuis furiale centum Muniant angues caput eius*. Hesiod. autem in Theog. Cerberum πεντηκοντακέφαλον, id est,

C quinquaginta capitum, eodémque loco Echidnę filium facit. sed præstat Hesiodi verba ascribere. sic enim ille de Echidna, Δεύτερον αὖτις ἔτικτεν ἀμήχανον, οὔτι φατειὸν Κέρβερον ὠμηστὴν Ἀΐδεω κύνα χαλκεόφωνον, Πεντηκοντακέφαλον, ἀναιδέα τε, κρατερόν τε. id est, Secundo loco autem peperit ingentem, & ineuitabilẽ, & nefandum Cerberum, crudelem Orci canem, voce ferrea, quinquaginta capitibus præditum, impudentem & validum. Pausanias autem in Laconicis scribit Hecatæum Milesium probabilem quendam de Cerbero sermonem excogitasse: qui huiusmodi est: horribilem in Tænaro serpentem fuisse, cúmque Orci canem ideò esse nominatum, quia, quemcumque ille momordisset, eum necesse esset interire: tanta erat veneni perniciès ac diritas: atque hunc serpentem ad Eurystheum ab Hercule esse deductum. Iam primus Homerus eum Ditis, seu Orci canem appellauit, neque aliud ei nomen imposuit, neque vlla eum specie confor-

mauit: Posteriores autem Cerberum appellarũt, D eique canis similitudinem, ac figuram affinxerũt, triaque capita, nonnulli etiam quinquaginta attribuerunt, vt Hesiodus.

Evmenidvm] furiarum. appellatę autem sunt Eumenides ab Atheniensib. εὐφημισμοῦ ἕνεκα. vel vt præbeant se εὐμενεῖς, id est, placidas, placatas, propitias. Deæ sunt cædis, & impietatis vltrices, eædem dicuntur à Græcis σεμναὶ, δειναὶ, ἀνοίητες, ἔμφοβοι, ποινῶν, χαλκόποδες, ἄοινοι. id est, graues seu venerandæ, horribiles, horribili aspectu, terrificæ, vltrices, æreis pedibus, abstemiæ.

Recreantvr angves] vel furiarum crines, angues erant: vel furiarum crinibus angues erant implexi, atque implicati. Virgilius Georg. 4. *cæruleósque implexa crinibus angues*. Idem lib. 7 Æneid. *Huic dea cæruleis vnum de crinibus anguem Conijcit, inque sinum præcordia ad intima subdit*. Catull. de nuptijs Pelei & Thet. *Eumenides, quibus anguineo redimita capillo Frons exspirantis præportat pectoris iras*.

Qvin et Promethevs] De Prometheo diximus ad Odam 3. & 16. lib. 1.

Et pelopis parens] Tantalus. de quo E dicemus ad Od. 19. huius lib. & Saty. 1. lib. 1. sed de eius supplicio, reijcio lectorem ad Æschylum: cuius extat tragœdia, Prometheus nomine.

Laborem decipitvr] Si legamus *laborum*, vt habent omnes libri vulgati, & aliquot manuscripti, existimo ab Horatio dictum esse *decipitur laborum* exemplo Græcorum, qui ita loquuntur, λανθάνεται πόνων, id est, decipitur, vel fallitur, vel obliuiscitur laborum. de verbo autem λανθάνειν, quod valet latère, seu fallere, diximus ad Od. 10. lib. 1. notissimum enim est ijs, qui hunc poëtam terunt, *fallere* apud eum, idem valere, quod *latère*, obscurum & incognitum esse. qualia sunt illa, *Da mihi fallere, da iustum, sanctúmque videri*. & *fallentis semita vitæ*. & illud, *socerum & scelestas Falle sorores*. quo sensu & verbum *decipio* vsurpauit sat. 3. lib. 1. *amatorem quòd amicæ Turpia decipiunt cæcum vitia*, id est, quòd amicæ vitia ab amatore ignorantur, vel non animaduertuntur. non dissimile est illud Plautinum in Epid. *nec satis exaudiebam, nec sermonis fallebar tamen*. & ita Virg. Æn. F 4. dixit *infandum si fallere possit amorem*. quod etiam Græci dicunt ἐξαπατᾶν ἔρωτα. i. solatia quædam, & oblectamenta adhibere, quibus animi ægritudinem ex amore natam leuare possimus, aut quibus animum ab amoris cogitatione auocemus. sic Horat. Saty. 7. lib. 2. *fallere curam* dixit. *Iam vino quærens, iam somno fallere curam*. hoc igitur totum, *decipitur laborum*, coniunctè legendum, vt rectè annotauit Porphyr: valétque, obliuiscitur laborum suorum dulci sono, id est, carminibus Alcæi delectatus, suorum laborum sensu leuatur. Sed & Porphyrio videtur legisse *laborem*, & ita habent nonnulli veteres codices. Atque hanc puto rectam esse scripturam. Genus autem loquendi à Græcis sumtum est. Sic enim dicunt illi, λανθάνεται τὸν πόνον, seu πόνον οὐκ αἰσθάνεται: id est, non sentit laborem, nõ sentit dolorem. Iam cum hoc loco congruit ille, qui est Od. xi. lib. 3. *Quin & Ixion, Tityósque vultu Risit inuito, &c*.

Nec

A NEC CVRAT ORION, &c.] de Orione diximus sup. ad Od. 28. lib. 1. sed quòd hîc dicit Horatius, non curare eum apud inferos leones agitare, &c. id est, studium venationis intermittere, dum Alcæum, & Sapphonem canenteis audit, sumtum est ex Homero ὀδυσσ. λ. vbi Vlysses narrat Alcinoo se illum vidisse apud inferos in prato Asphodelo, quas feras in desertis montibus interfecit, eas vnum in locum cogentem. sic Homer. Τὸν δὲ μετ' ὠρίωνα πελώριον εἰσενόησα Θῆρας ὁμοῦ εἰλεῦντα κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα, Τοὺς αὐτὸς κατέπεφνεν ἐν οἰοπόλοισιν ὄρεσσι, Χερσὶν ἔχων ῥόπαλον παγχάλκεον αἰὲν ἀαγές. Videtur autem Horatius toto hoc loco Pindarum æmulatus esse Πυθ. ὠδ. α. apud quem, aquila illa, quæ sceptro Iouis insidet, Apollinis cantu delectata, primùm sensim vtramque alam remittit, ac relaxat: deinde palpebris tenebroso vapore perfusis (sic enim loquitur Pindarus) obdormiscit. Itemque Martis animus alioqui ferox, armis relictis, ferróque posito, eodem cantu permulcetur. verba Pindari nô ascribam, ne sim longior.

TIMIDOS] *tumidas* habet Faërni codex, sic Virg. pharmaceu. *quorum stupefacta carmine lynces.* alijfere omnes, *timidos*, quos secutus sum.

B AGITARE] διώκειν, persequi.

LYNCAS] Virg. Georg. 3. *Quid lynces Bacchi variæ?* Horat. Od 6. lib. 4. *Deliæ tutela deæ, fugaceis Lyncas, & ceruos cohibentis arcu, &c.*

AD POSTVMVM.
Ode 14.

Mortem vitari non posse.

EHeu, fugaces, Postume, Postume,
Labuntur anni: nec pietas moram
Rugis, & instanti senectæ
Afferet, indomitæq; morti.
Non, si trecenis, quotquot eunt dies,
C Amice places illacrymabilem
Plutona tauris: qui ter amplum
Geryonem, Tityónque tristi
Compescit vnda, scilicet omnibus,
Quicumque terræ munere vescimur,
Enauiganda, siue reges,
Siue inopes erimus coloni.
Frustra cruento Marte carebimus
Fractísque rauci fluctibus Adriæ.
Frustra per auctunnos nocentem
Corporibus metuemus Austrum.
Visendus ater flumine languido
Cocytus errans, & Danai genus
Infame, damnatúsque longi
Sisyphus Æolides laboris. D
Linquenda tellus, & domus, & placens
Vxor: neque harum, quas colis, arborũ
Te, præter inuisas cupressos,
Vlla breuem dominum sequetur.
Absumet heres Cæcuba dignior,
Seruata centum clauibus: & mero
Tinguet pauimentum superbum
Pontificum potiore cenis.

EHEV, FVGACES, &c.] videntur hæc ex Anacreonte expressa, si modò sunt Anacreontis. πολιοὶ μὲν ἡμὶν ἤδη Κρόταφοι, κάρα δὲ λευκόν: Χαρίεσσα δ' οὐκ ἔτ' ἥβη Πάρα, &c. id est, Cana iam nobis sunt tempora, caput albescit: venusta pubertas defluxit, &c.

POSTVME, POSTVME] ἀναδίπλωσις, seu reduplicatio ad maiorem acrimoniam comparata: B sic Od. 17. eiusd. lib. *ibimus, ibimus, &c.* sic Sappho, Παρθενία, Παρθενία, ποῖ με λιποῖσ' οἴχῃ. id est, Parthenia, Parthenia, quò, me relicta, abis?

NEC PIETAS MORAM, &c.] id est, ob pietatem neque tardius senesces, neque tardius morieris. sic Od. 7. lib. 4. dicit, Torquatum, cùm semel diem suum obierit, neque propter genus, neque propter facundiam, neque propter pietatem reuicturum. *Cùm semel occideris, & de te splendida Minos Fecerit arbitria, Non, Torquate, genus, non te facundia, non te restituet pietas.*

INDOMITÆ] ἀμείλιχῳ seu potius ἀτρύτῳ seu ἀνδαμάστῳ, seu ἀνίκήτῳ.

NON SI TRECEN. QVOTQV. EVNT DIES.] id est, non si quotidie trecentos tauros Plutoni immoles. sic Theognis Οὐδ' ἂν ἄποινα διδοὺς θάνατον φύγοι, οὐδὲ βαρείας Νούσους, οὐδὲ κακὸν γῆρας ἐπερχόμενον. id est, ne pretio quidem ad se redimendum dato, mortem quisquam effugiat, neque graueis morbos, neq; malam senectutem aduenientem, & Sophocles Electra: Ἀλλ' οὔτοι τόν γ' ἐξ Ἀΐδα Παγκοίνου λίμνας πατέρ' ἀνστάσεις, οὔτε γόοις, οὔτε λιταῖσιν. id est, sed ex F Orco, & palude omnium communi patrem neque lacrymis, neque precib⁹ excitabis. Et Æschy. Μόνος θεῶν γὰρ θάνατος οὐ δώρων ἐρᾷ. Sola Deorum mors muneribus non delectatur. quem versum vsurpat Aristoph. βατρᾶχ. sic epist. 2. lib. 2. *si metit Orcus Grandia cum paruis non exorabilis auro?* trecenis autem habent duo cod. Vatic. & Don. quos secutus sum.

ILLACRYMABILEM] id est, qui lacrymis neque mouetur, neque flectitur. Virg. Georg. 4. de dijs inferis, *Nesciaque humanis precibus mansuescere corda.* Od. 9. autem li. 4. *illacrymabiles* significat, qui lacrymis ab inferis reuocari, vel redimi nô possunt. Germanus Valens, quem semper honoris causa nominatum velim, putabat hoc loco *illachrymabilem* ἐνεργητικῶς positum pro eo, qui non lacrymatur, aut qui lacrymari non soleat, vt

A Græci interdum ἄκλαυστον vſurpant pro eo, qui non plorat. Homerus ὀδ. δ. Ἀτρείδη, μὴ ταῦτα διείρεαι· οὐδέ τί σε χρὴ ἴδμεναι, οὐδὲ δαῆναι ἐμὸν νόον, οὐδέ σέ φημι δὴν ἄκλαυστον ἔσεσθαι, ἐπὴν εὖ πάντα πύθηαι, id eſt, Atride, ne me iſta percunctare. non eſt opus ea te ſcire, neque meam mentem cognouiſſe: & verò te nego diu ſine fletu futurum, vbi probè omnia audieris. & item ἀδάκρυτος ab eodem vſurpatur pro eo, qui non lacrymatur. ιλ. α. Αἴθ' ὄφελες παρὰ νηυσὶν ἀδάκρυτος καὶ ἀπήμων Ἦσθαι, ἐπεί νύ τοι αἶσα μίνυνθά περ οὔ τι μάλα δήν, quorum duorum verſuum explicationem reperies annot. ad Odam 16. eiuſd. lib. ibi, *Abſtulit clarum, &c.* idem ὀδυσσ. ω. Μοῦσαι δ' ἐννέα πᾶσαι ἀμειβόμεναι ὀπὶ καλῇ Θρήνεον. ἔνθα κεν οὔ τιν' ἀδάκρυτόν γ' ἐνόησας Ἀργείων. Τοῖον γὰρ ὑπώρορε μοῦσα λίγεια. id eſt, Muſæ autem nouem omnes alternis canentes voce ſuaui lugebant, ſeu lamentabantur, vbi neminem lacrymarum expertem animaduertiſſes Argiuorũ. talem luctum excitauit muſa vocem claram edẽs. Sic & lib. epigr. Græc. Pluto dicitur ἀμείδητος, id eſt, qui minime rideat. Tale eſt & illud Euripidis πολυδάκρυτος, quod ſignificat multum lacrymantẽ. Sic ille in Alceſt. στένει δὲ καί τις ἀμφὶ τ' εὔροον εὐρώταν

B λάκαινα πολυδάκρυτος ἐν δόμοις κόρα, id eſt, Gemit autem & aliqua circum Eurotam liquidè fluentem Lacæna lacrymoſa domi puella.

TER AMPLVM GERYONEM] ter amplum vel tricipitem, vt vult Heſiodus: vel trium corporum, vt alij. Itaque Virgilius tergeminum appellat Æneid. 8. & Lucret. lib. 5. Eum interfecit Hercules boues ſuas ſuffurantem. Heſiod. in Theog. Χρυσάωρ δ' ἔτεκε τρικέφαλον Γηρυονῆα. Τὸν μὲν ἄρ' ἐξενάριξε βίη Ἡρακληείη Βουσὶ παρ' εἰλιπόδεσσι περιρρύτῳ εἰν ἐρυθείῃ, &c. id eſt Chryſaor autem genuit tricipitem Geryonem. hunc autem interfecit per vim virtus Herculea iuxta boues pedibus incuruis in Erythea circũflua. De Geryone Pauſanias in Atticis ita ſcribit: Ενταῦθα περιρραγέντος λόφου διὰ χειμῶνα, ὀστᾶ ἐφάνη τὸ σχῆμα παρεχόμενα, ὡς πιστεῦσαι ἐστιν, ἀνθρώπου. ἐπεὶ διὰ μέγεθος, οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν ἔδοξεν. Αὐτίκα δὲ λόγος ἦλθεν ἐς τοὺς πολλούς, Γηρυόνου τοῦ χρυσάορος εἶναι μὲν τὸν νεκρόν, εἶναι δὲ καὶ τὸν θρόνον, &c. id eſt, hic effracto colle vi tempeſtatis oſſa extiterunt, figuram & habitum præbentia, quoad credere licet, hominis. nam propter

C magnitudinem, non poterant oſſa hominis videri. Statim rumor vulgò diſſipatus eſt, Geryonis Chryſaoris filij & cadauer eſſe, & ſedem. Idem Eliacor. primo, καὶ Ἡρακλέους ἐστὶ πρὸς γηρυόνην ἀγὼν. τρεῖς δ' ἄνδρες γηρυόνης εἰσὶν ἀλλήλοις προσεχόμενοι: id eſt, & Herculis eſt cum Geryone certamen. Tres autem viri ſunt Geryo, inter ſe coniuncti, & continentes.

TITYVMQVE] Iupiter Elora potitus Iunonis ſuſpicionem, doloremque illum muliebrem veritus, eam in terra defodit. Terra ingenti ſtatura filium edidit, qui Tityus nominatus eſt. Hunc Latonæ amore captum, eique vim afferre conatum Apollo ſagittis confodit, vt tradunt multi. Pindarus autem Πυθ. ὠδ. δ. eum Dianæ ſagittis cõfixum eſſe ſcribit his verbis, καὶ μὰν Τιτυὸν βέλος Ἀρτέμιδος θήρευσε κραιπνὸν ἐξ ἀνικάτου φαρέτρας ὀρνύμενον, ὄφρα τις τᾶν ἐν δυνατῷ φιλοτάτων ἐπιψαύειν ἔραται. id eſt, Tityum porrò celere Apollinis iaculum confodit, ex inuicta pharetra erumpens, vt amet quis ſequi voluptates conceſſas & permiſſas. De Tityo plura ad Odam 4. lib. 3. D

VNDA SCILICET OMNIBVS, &c.] Sophocles in Electra λίμναν πάγκοινον, id eſt, paludem omnibus communem vocat.

QVICVMQVE TERR. MVN.] videtur expreſſiſſe illud Homericum ἀρούρης καρπὸν, id eſt, terræ fructum comedentes. & illud neſcio cuius poëtæ, quod profert Plutarch. lib. περὶ φιλαδελφίας. οὐριάδαι ὅσοι καρπὸν αἰνύμεθα χθονός. id eſt, Quicumque latæ fructum terræ ſumimus. & illud Phanoclis, Ἀλλὰ τὰ μοιράων νήμ' ἄλυτα, οὐδέ τις ἐστι, Ἐκφυγέειν ὁπόσοι γαῖαν ἐπιφερβόμεθα: id eſt, Sed Parcarum fila ſolui non poſſunt: nec quicumque terræ munere veſcimur effugere mortem poterimus. Sic iterum Homerus ἰλιάδ. ν. Ος θνητός τ' εἴη, καὶ ἔδοι δημήτερος ἀκτήν. id eſt, qui ſit mortalis, & Cereris munere veſcatur.

SIVE REGES, SIVE INOPES ERIMVS COLONI] ſic ſup. Od. 3. *Diueſne priſco natus ab Inacho, &c.* & Od. 4. lib. 1. *Pallida mors æquo pulſat pede, &c.* & ſimilia, quæ collegimus ad Oden 28. lib. 1.

INOPES COLONI] Sup. Od. 35. lib. 1. *Te pauper ambit ſollicita prece Ruris colonus.* Colonus, qui agrum alienum mercede colit: vt Saty. 2. lib. 2. *videas metato in agello Cum pecore & natis fortem mercede colonum, &c.* E

FRVSTRA CRVENTO MARTE, &c.] fruſtrà periculum hoc, vel illud vitabimus: fruſtrà omnem diligentiam, cautionémque adhibebimus, vt vitam quàm longiſſimè producamus. nam, quod genus mortis non timebamus, eo nobis erit fortaſſe moriendum. huic loco ſimilis eſt ille Oda ſuperiore. *Quid quiſque vitet numquam homini ſatis Cautum eſt in horas.* tale eſt & illud Hom. ὀδυσσ. π. οὐδ' ἂν μιν θάνατόν περ ἀλεύσεσθαι ἄνωγα Εκ γε μνηστήρων, θεόθεν δ' οὐκ ἔστ' ἀλέασθαι. id eſt, neque eum hortor vt mortem à Procis extimeſcat, à deo verò nõ licet effugere.

CRVENTO MARTE] μιαιφόνῳ, βροτολοιγῷ, αἱματόεντι.

FRACTIS] à ſcopulis. & littoribus franguntur fluctus, vt ſup. Od. 11. annotauimus ad illum locum, *Seu plures hiemes, &c.* F

AVSTRVM] Saty. 6. lib. 2. *nec plumbeus Auſter, Auctumnúſque grauis, Libitinæ quæſtus acerbæ.*

VISENDVS ATER, &c.] moriendum. ater autem Cocytus, vel quia triſtis & horribilis, vel quia fluuius infernus: vt ſuprà annot. ad illum locum Od. proximæ, *Demittit atras bellua Centiceps.*

FLVMINE LANG. COC. ERR.] id eſt, aqua languida, vel agmine languido. vt Virgil. *lenis fluit agmine Tibris.* & Hor. alibi *Galeſi flumen.* Ordo verborum hic eſt, *Cocytus errans flumine languido, &c.*

COCYTVS] Homer. ὀδυσσ. κ. Cocytum fluuium facit è Styge deriuatum, & cum Phlegetonte in Acheruntem confluentem. Ενθα μὲν εἰς Ἀχέροντα Πυριφλεγέθων τε ῥέουσι, Κωκυτός θ', ὃς δὴ Στυγὸς ὕδατός ἐστιν ἀπορρώξ. id eſt, hîc quidem in Acheruntem Phlegeton, & fluit, Cocytus: qui oritur & manat

A nat ab aqua Stygia. Pausanias autem in Atticis (vt suprà diximus) scribit, Cocytum, & Phlegetoontem fluuios esse Thesprotiæ: cuius verba sunt hęc, ποταμὸς δὲ τῇ Κιχύρῳ λίμνη ἐστὶν Ἀχερουσία καλουμένη, καὶ ποταμὸς Ἀχέρων. ῥεῖ δὲ καὶ Κωκυτὸς, ὕδωρ ἀτερπέστατον.

ET DANAI GENVS] Danai filiæ, de quibus dicemus ad Odam 11. lib. 3.

DAMNATVSQVE LONGI SIS. ÆOL. LAB.] hunc laborem narrat apud Hom. Vlysses ὀδυσ. λ. Καὶ μὴν Σίσυφον εἰσεῖδον κρατέρ' ἄλγε' ἔχοντα, Λᾶαν βαστάζοντα πελώριον ἀμφοτέρῃσιν. Ἤτοι ὁ μὲν σκηριπτόμενος χερσίν τε ποσίν τε Λᾶαν ἄνω ὤθεσκε ποτὶ λόφον· ἀλλ' ὅτε μέλλοι Ἄκρον ὑπερβαλέειν, τότ' ἀποστρέψασκε κραταιΐς, Αὖτις ἔπειτα πέδονδε κυλίνδετο λᾶας ἀναιδής. Αὐτὰρ ὅγ' ἂψ ὤσασκε τιταινόμενος, κατὰ δ' ἱδρὼς Ἔρρεεν ἐκ μελέων· κονίη δ' ἐκ κρατὸς ὀρώρει. quorum versuum hæc ferè sententia est. Et verò Sisyphum vidi magnis doloribus affectum, ingens saxum portantem vtraque manu. Atque ille quidem manibus & pedibus nixus, saxum sursum trudebat in montis verticem: sed cùm iam non longè abesset, quin cacumen montis supera ret, tum vis quædam valida saxum repellebat, & ita in planitiem reuoluebatur. ille autem denuò

B connitens & contendens sursum trudebat. sudor autem ex omnibus membris manabat. Huc pertinent hi Lucretij versus ex lib. 3. in extr. *Nam petere imperium, quod inane'st, nec datur vmquam, Atque in eo semper durum sufferre laborem: Hoc est aduerso nixantem trudere monte Saxum, quod tamen a summo iam vertice rursum Voluitur, & plani raptim petit æquora campi.* & illud ex vetere poëta: *illud quod Sisyphu' versat Saxum sudans nitendo, neque proficit hilum?* profert M. Tull. Tuscul. quæst. lib. 1. Huius autem laboris talem causam afferunt. Cum Iupiter Æginam Asopi filiam ex Phliunte in Oenônen per Corinthum transtulisset: Sisyphus Asopo filiam suam inuestiganti, eam à Ioue esse raptam enuntiauit, locúmque, quò delata esset, indicauit: ex quo Iouis in se odium grauissimum concitauit. Quare mortem in illum, vt eum exanimaret, immisit, Ille mortem durissimis, & solidissimis vinculis constrinxit. morte à Sisypho vincta, eueniebat, vt nemo moreretur, donec morte soluta, Sisyphum ei vicissim constrin-

C gendum, domandúmque tradidit. Ille autem prius quàm moritur, vxori mandat, vt sibi parentalia celebret, inferias ad inferos mittat. id non pręstat vxor. ille Orcum orat, vt sibi ad vxorem reuerti liceat, hanc iniuriam expostulatum. impetrat. Corinthum proficiscitur. cum vxore, & suis, vt olim solebat, sese oblectat, neque iam de reditu ad inferos cogitat. Vix tandem senio confectus eò ingratiis retrahitur. ibi saxum voluere iubetur, ne se subducat, iterúmque ad superos profugiat. Hæc Eusthat. ἰλ. ζ. Plato quoque, seu Xenocrates potius in dial. περὶ θανάτου hæc omnia, atque etiam plura enumerat, quæ hîc Horat. Χώρον ἀσεβῶν, καὶ Δαναΐδων ὑδρείας ἀτελεῖς, καὶ Ταντάλου δίψος, καὶ Τιτυοῦ σπλάγχνα, καὶ Σισύφου πέτρον. Alij autem scribunt, ijque boni auctores, Sisyphum multarum rerum cognitione præstitisse, eaque fretum, immortalitatem sibi comparare studuisse. quod confirmat Theognis, cùm ostendit, rebus omnibus

D diuitias anteponi, ceteras res omneis præ diuitijs pro nihilo putari, etiam si quis plura (inquit) Sisypho sciat. πλείονα δ' εἰδείη Αἰολίδεω Σισύφου. Hom. ἰλ. ζ. Ἔνθα δὲ Σίσυφος ἔσκεν, ὃ κέρδιστος γένετ' ἀνδρῶν. id est, hic autem Sisyphus erat, qui astutissimus hominum fuit. vnde prouerbium, Σισύφου μηχαναί: quod vsurpat Aristoph. Ἀχαρ. de hoc etiam Horat. Od. 17. epod. *Optat supremo collocare Sisyphus In mōte saxū.*

NEQVE HAR. QV. COL. ARB.] siue fertilium, siue sterilium, & tantummodò ad voluptatem, & delicias comparatarum, quales sunt platanus, pinus, laurus, & similes.

CVPRESSOS.] quas appellat funebreis Od. 5. epod. *Iubet sepulcris caprificos erutas, Iubet cupressos funebreis, &c.* Virg. Æn. 6. feraleis. *cui frondibus atris Intexunt latera, & ferales ante cupressos.* & Æn. 3. atram cupressum. *Stant manibus aræ Caeruleis mæstæ vittis, atráque cupresso.* Cur autem cupressus adhibeatur in funeribus, hanc vulgo causam afferunt, quòd semel excisa, numquam renascitur: & ita Sex. Pompeius. ego existimarim potius initiò iccircò adhiberi, coeptam esse, vt corpus humanum ab anima, animóque iam derelictum, diutius seruaretur, ac maneret incorruptū.

E Varro quidem putat iccircò cupressos in rogis adhiberi solitas esse, ne cadauerum, interea dum vrerentur, odor omnes offenderet. Plinius præterea eam arborem Diti sacram esse scribit. Seruius item notat, cupressum, Proserpinæ dicatam esse. cod. Iann. & duo Vatic. habent *cupressus*.

BREVEM DOMINVM] te dominum non diu victurum, non diu arboribus tuis, & ceteris delicijs fruiturum: δεσπότην ὀλιγοχρόνιον.

DIGNIOR] dignior te. quia vtetur fruetur, cùm tu parcas, vt sacris. Euenit autem hoc ferè, vt, quæ summa cura, omníque studio quæsierunt, & custodierunt homines, ea effusissime largiantur, & consumant heredes. Theocr. εἰδ. ε. Χρήματα δὲ ζώοντες ἀμαλδύνει θανόντων. id est, pecunias autem mortuorum viui consumunt. & Saty. 3. lib. 2. *Filius, aut etiam libertus vt ebibat heres, Dijs inimice senex custodis?*

SERVATA CENTVM CLAVIBVS] quibus parcis, & quæ custodis accuratissimè.

F ET MERO TINGVET PAVIM.] ita vino non parcet, vt etiam eo solum respergat: vel tantum bibet, vt statim effundat, atque euomat. M. Tull. Philipp. 2. *At verò te inquilino (non enim domino) personabant omnia vocibus ebriorum, natabāt pauimenta vino, madebant parietes.* Athenæus scribit. lib. 15. Alexandrum magnum solitum fuisse vnguento præstantissimo, vinoq; fragrantissimo solum respergere. Potest & ad veterem conuiuiorum morem referri, in quibus solebant puerorū aut puellarum, quas amabant, aut amicorum suorum nominibus commemoratis, ac prolatis vinū in humum fundere: quod declarat versus Theoc. εἰδ. ιδ. Ἤδη δὲ προϊόντος ἔδοξ' ἐπιχεῖσθαι ἄκρατον. id est, iam autem progrediente cōuiuio, visum est merum infundere. Neque verò mihi displiceat, si quis dicat, hîc significari ab Horatio illum Græcorum morē, qui erat huiusmodi, vt is, qui prior bibebat, cum aliquātum hausisset, reliquum sic è poculo effunderet,

A deret, vt id resonaret. quod dicebant ἀποκοτταβίζειν. Xenoph. Ἑλλην. βιβλ. β. de Socrate. καὶ ἐπεί γε ἀποθνήσκειν ἀναγκαζόμενος τὸ κώνειον ἔπιε, τὸ λειπόμενον ἔφασαν ἀποκοτταβίσαντα, εἰπεῖν αὐτόν, Κριτίᾳ τοῦτ᾽ ἔστω τῷ καλῷ. quæ verba vertit M. Tull. Tusc. 1. sed more suo, id est, paulo liberius, quàm audeat religiosus interpres, hoc modo: *qui, cùm coniectus in carcerem triginta iussu tyrannorum, venenum, vt sitiens, obbibisset*, vel vt doctissimi viri legunt, *obduxisset*) *reliquum sic è poculo eiecit, vt id resonaret*. Docet autem Athenæus lib. 11. cottabum à Siculis primùm introductũ esse in conuiuio, tantúmque studij in eo ludo veteres posuisse, vt etiam præmia, quæ κοττάβια dicebantur, proponerent. & calices (inquit) qui ad eam rem maximè vtiles, & idonei esse viderentur, conficiebantur. Tùm rotunda domicilia ædificabantur, vt omnes cottabo in medio locato, ex æquo interuallo, & locis similibus, ac paribus de victoria certarent. non enim solùm magno studio contendebant, vt ad signum propositum poculi reliquias eijcerent: sed etiam vt singula, quæ in eo ludo intercedebant, venustè, ac decenter efficerent. Oportebat enim læuo cubito innitentem, & lataga, id est, reliquum, quod eijciebatur
B è calice, dextera manu circumagentem, molliter eijcere. Vide apud eundem Athæneum plura de cottabo lib. 15. ego tamen simpliciter de solo resperso hunc locum intelligendum esse puto. Non est porrò omittendum, in cod. Iann. Vrs. tribus Vat. Torn. scriptum esse, *Tinguet*: quos secutus sum.

· SVPERBVM] sic legendum esse arbitror, non *superbo*, nonnullorum veterum codicum auctoritate fretus. pauimentum superbum autem intellige marmoreum. M. Tull. de leg. 2. *pauimẽta marmorea, laqueata tecta*. Tib. lib. 3. eleg. 3. *Aurataq; trabes, marmoreumque solum*. vel pauimentum domini superbi, vt Porph. & ita Lucret. lib. 4. *Posteisque superbos Vnguit amaracino*, id est, posteis puellæ superbæ & amatorem fastidientis ac spernentis.

PONTIFIC. POTIORE CENIS] vino meliore, quàm, quod adhibetur in cenis pontificijs, quæ solent esse magnificentissimæ, atque apparatissimæ. ὑπερβολικῶς dictum.
C

IN SVI SÆCVLI LVxuriam. Ode 15.

IAM pauca aratro iugera regiæ
Moles relinquent: vndique latius
Extenta visentur Lucrino
Stagna lacu: platanúsque cælebs
Euincet vlmos. tùm violaria, & Myrtus, & omnis copia narium
Spargent oliuetis odorem,
Fertilibus domino priori.
Túm spissa ramis laurea feruidos D
Excludet ictus. non ita Romuli
Præscriptum, & intonsi Catonis
Auspicijs, veterúmque norma.
Priuatus illis census erat breuis:
Commune magnum: nulla decempedis
Metata priuatis, opacam
Porticus excipiebat Arcton:
Nec fortuitum spernere cæspitem
Leges sinebant, oppida publico
Sumtu iubentes, & deorum
Templa nouo decorare saxo.

REGIÆ MOLES] ædificia sumtuosa & regibus conuenientia, molis instar. sic M. Tull. pro Milone *substructionum insanas moles* appellat, ædificia illa Clodiana. addit ei epithetum, *regia*, vt significantius declaret suæ ætatis hominum in ædificando insolentiam, luxuriam, insaniam. E

EXTENTA] extenta latius, id est, porrecta & producta latius, quamuis Acron, & Porph. aliter sentiant.

STAGNA] *Stagnum, quod Græce στάγνον*, (siue στεγνόν) inquit Varro. Et Festus, *Stagnum, quod in eo aqua perpetuò stet: alij quòd is locus a Græcis στεγνὸς dicitur, quia bene contineat aquam.*

LVCRINO LACV] Cæsar Augustus portum Iulium ad Baias effecit, immisso in lacum Lucrinum, & Auernum mari. Suet. in Augusto. Virg. Georg. 2. *An memorem portus, Lucrinóque addita claustra? Atque indignatum magnis stridoribus æquor, Iulia qua ponto longè sonat vnda refuso? &c.* *Lucrina Peloris* ab Horatio dicta, in lacu Lucrino capta. Satyra 4. lib. 2.

PLATANVSQVE CÆLEBS] quæ non solet adhiberi ad viteis sustentandas, vt vlmus, sed ad vmbram comparandam, vt sup. Od. x1. *Cur non sub alta vel platano, vel hac Pinu iacentes, &c. Potamus vncti?* & M. Tull. de orat. lib. 1. *Nam me hæc tua platanus admonuit, quæ non minus ad opacandũ* F *hunc locum patulis est diffusa ramis, quam illa, cuius vmbram secutus est Socrates.* & Virgil. Georg. 4. *Iámque ministrantem platanum potantibus vmbrã.* Ἀμφιλαφῆ πλάτανον appellant Græci, ramosam, & late explicatam.

VLMOS] & populos, vt Ode 2. Epud. *Altas maritat populos.*

TVM VIOLARIA, ET MYRTVS, &c.] nihil est hoc loco corrigendum, vt quidam volũt: neque choréus erit *myrtus*, sed spondeus, numero multitudinis. violaria autem sunt loca, in quibus violæ nascuntur. de myrto diximus suprà ad Oden 30. lib. 1.

OMNIS COPIA NARIVM] omnes flores, omniáque virgulta, ex quibus odor suauis naribus afflatur, eadem autem ratione ea omnia, quæ ad narium delectationem nata sunt, narium copiam

A piam appellat Horatius, qua hircum Catullus id, quod nareis offendit, *nasorum pestem*.

SPARGENT OLIVETIS, &c.] id est, ex oliuetis fient violaria, myrteta, roseta, &c. & quibus in locis oliuæ nascebantur, in ijs myrti, violę, & suauissimi flores decerpentur.

TVM SPISSA RAM. LAVR.] lauri non numerantur in arboribus vmbriferis, neque vel ramos habent ita explicatos vel frondeis ita densas, vt earum vmbra solis ardorem arcere possit. veruntamen tantus est (inquit Horat.) hominum luxus, tam inusitatæ deliciæ, tantum denique nouatum, & exquisitarum voluptatum studium, vt etiam lauri arte adhibita frondibus siluescant, latissiméque ramos suos diffundāt ad excludendos solis ardores.

FERVIDOS EXCLVDET ICTVS] sic legendum, & ita habent emendatiores libri & veteres, & impressi. Nam quòd in quibusdam legitur *Excludet æstus*, nata hæc scriptura est ex annotatione, & declaratione verborum *feruidos ictus*, cùm ad ea ascripsisset studiosus aliquis bonarum litterarum, *id est, solis æstus*. Eleganter enim & erudite
B dixit Horat. *feruidos ictus*, pro caloribus solis. sic Lucret. lib. 2. Luminis ictum dixit. *Quę quoniam quodam gignuntur luminis ictu*. & paullo antè de colore. *Recta, aut obliqua percussus luce refulget*. & lib. 5. *Luna potest solis radijs percussa nitère*. Itaque apud eundem *tela diei* sæpe vsurpatur pro luce diei & lumine solis. & radiorum ictus, pro solis calore eod. lib. 5. *Et radij solis cogebant vndique terram Verberibus crebris extrema ad limina apertā, &c.* ibid. *Vt queat accendi paruis ardoribus ictus*. ibid. paullo pòst. *Æstiferum vt tantum radiorum exaugeat ictum*. & lib. 6. *Aut dissoluuntur solis super icta calore*.

NON ITA ROM. PRÆSCR. &c.] ordo & structura hæc est: non ita præscriptum est auspicijs Romuli, & Catonis, veterúmque norma.

CENSVS] census est, tota rei familiaris æstimatio: lege annotation. ad illum locum, *Praconē tenui censu*. epist. 7. lib. 1.

C COMMVNE MAGNVM] commune, τὸ κοινὸν, quo Latino vtitur M. Tullius non vno loco.

NVLLA DECEMPED. MET. &c.] nulla illis erat priuata porticus obiecta septentrionibus, in qua inambularent æstiuo tempore, ita lata, vt decempedis eam commetirentur. vide Vitruu. *metata* autem positum videtur pro *mensa*, idque [illegible], quod probat Prisc. lib. 8. Natum ex veterum more, qui in agrorum diuisione atque assignatione perticis ac decempedis agrorum modum exquirebant, quod erat metiri, & metari. solebant ijdem limitibus & metis agrorum modos & formas circumscribere atque includere. Virg. diris. *Pertica, quæ nostros metata est impia agell.* s. & Horat. Saty. 2. lib. 2. *videas metato in agello Cum pecore & natis fortem mercede colonum*.

EXCIPIEBAT.] Sat. 4. lib. 1. *Neque enim cùm lectulus, aut me Porticus excepit, desum mihi*.

NEC FORTVITVM SPERN.] vetabant leges, ne quis locum turi forte fortuna oblatū sperneret, in quo iaceret: quia non sinebant villas sumtuosas, & porticus ædificare. ita necesse erat D
in fortuito cæspite recumbere, vel ex cæspitibus & luto domunculas ædificare.

CÆSPITEM] agellum. ἐδάφιον. vel cæspitem, locum intellige, in quo negotijs soluti quiescerēt ac recumberent, vel lateres è cæspite, vnde ædificarent.

NOVO SAXO] non rediuiuo lapide, sed nouo, & viuo. vt apud Virg. Æn. 1. *Intus aqua dulces, viuóque sedilia saxo*. De templis Deorum reficiendis Od. 6. lib. 3. *Delicta maiorum immeritus lues, Romane, donec templa refeceris Ædeisque labenteis Deorum*. & Saty. 2. lib. 2. *quare templa ruunt antiqua Deûm?*

AD GROSPHVM.
Ode 16.

Tranquillitatem animi optari ab omnibus: eam verò non congerendis opibus, honoribúsve consequendis, sed coercendis cupiditatibus comparari. E

OTium diuos rogat in patenti
Prensus Ægæo, simulatra nubes
Condidit Lunam, neque certa fulgent
Sidera nautis:
Otium bello furiosa Thrace,
Otium Medi pharetra decori,
Grosphe, non gemmis, neque purpura venale, neque auro.
Non enim gazæ, neque consularis
Summouet lictor miseros tumultus
Mentis, & curas laqueata circum
Tecta volanteis F
Viuitur paruo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum,
Nec leueis somnos timor, aut Cupido
Sordidus aufert.
Quid breui fortes iaculamur æuo
Multa? quid terras alio calenteis
Sole mutamus? patriæ quis exsul
Se quoque fugit?
Scandit æratas vitiosa naueis
Cura: nec turmas equitum relinquit,
Ocyor ceruis, & agente nimbos
Ocyor Euro.
Lætus in præsens animus, quod vltra est,
Oderit curare: & amara lento

A *Temperet risu. nihil est ab omni*
Parte beatum.
Abstulit clarum cita mors Achillem:
Longa Tithonum minuit senectus:
Et mihi forsan, tibi quod negarit,
Porriget hora.
Te greges centum, Siculæq; circum
Mugiunt vaccæ: tibi tollit hinni-
Tum apta quadrigis equa: te bis Afro
Murice tinctæ
Vestiunt lanæ. mihi parua rura, &
Spiritum Graiæ tenuem camœnæ
Parca non mendax dedit, & malignum
Spernere vulgus.

OTIVM] otium hoc loco accipe vitam tranquillam, pacatam, & quietam, vt apud M. Tull.
B in Rull. ad Quirit. *ita iucundum est otium, vt & vos, & maiores vestri, & fortissimus quisque vir maximos labores suscipiendos putet, vt aliquando in otio possit esse, præsertim in imperio ac dignitate.* aliod otiū describit Catullus ad Lesbiā, iners videlicet & ignauum. *Otium Catulle tibi molestum est: Otio exsultas, nimiúmque gestis: Otium & reges prius, & beatas Perdidit vrbeis.*

PRENSVS ÆGÆO] is, qui in medio mari Ægæo nauigat. Ægæum mare ab insulis appellatum est, qoæ in eo mari caprarum similitudinem præ se feruot: seu quòd in eo Ægæa Amazonum regina perierit: siue quòd eò Ægæus Thesei pater se præcipitauerit. Festus. vide & quæ aoootaui ad epist. XI. lib. I. Quidam libri veteres habent *Pressus.*

ATRA NVBES] Virg. lib. 10. Æn. *Sed sublime volans nubi se immiscuit atra.*

CONDIDIT] [illegible]it, obduxit, & quasi sepeliuit. NEQVE CERTA FVLGENT] sic Virg.
C Æn. 1. *Eripiunt subitò nubes cælúmque, polúmque.*

THRACE] Græcum est Θρήκη. sic Od. 25. lib. 3. *Hebrum prospiciens, & niue candidam Thracen.* alibi Thraca, vt epist. ad Quinctium: *vt nec Frigidior Thracam, nec purior ambiat Hebrus:* & ad Iul. Florum, *Thracáne vos, Hebrúsque niuali compede vinctus, &c.*

GAZÆ] diuitiæ immensæ, vt suprà Ode 29. lib. 1. *Icci beatis nunc Arabum inuides Gazis.* similis sententia est epist. 18. lib 1. *Non domus, aut fundus, non æris aceruus & auri Ægroto domini deduxit corpore febreis, Non animo curas.* sic Lucret. lib. 2. *Quapropter, quoniā nil nostro in corpore gaza Proficiūt, neq; nobilitas, neque gloria regni: Quod superest, animo quoque nil prodesse putandum est, Si nō forte, tuas legiones per loca cāpi Feruere cùm videas belli simulacra cienteis, His tibi tum rebus timefactæ relligiones Effugiunt animo pauidæ, mortísque timores.*

CONSVLARIS LICTOR] coosulatus, seu consularis potestas. Venustè autem consularem lictorem dixit potius, quàm consulatum, si- D
gnificans, consulareis lictores noo habere porestarem summouendarum curarum, & aliarum meotis perturbationū, quemadmodum turbam summouere solent ante incedentem consulem. sic ferè Plinius lib. 9. cap. 34. vnioοem dicit à fæminis in publico lictorem dictitari, quia, quemadmodum lictor ante magistratos, ita vnio ante fæminas turbam summouet. Dicti autem lictores à ligando, vt docet Nonius. Hi ante prætorem & consolem fasceis & secureis præferebaot. ῥαβδούχους appellant Græci scriptores. habebat autem & prætor suos lictores. Cic. in Rullum, *Deinde anteibant lictores, non cum bacillis: sed vt hic prætoribus anteeunt, cum fascibus duobus.* consulatum autem posuit pro quouis alio amplissimo magistratu. Iam vnde sint dicti lictores, docet Plutarchus quæst. Rom.

MISEROS TVMVLTVS MENTIS] animi perturbationes, curas, angores, timores, ægritudines, quibus coocitatus tumultuatur ac trepidat.

CVRAS LAQV. CIRC. &c.] curas, quæ in domibus locupletum, & potentium, ac beatorū
istorum, tum crebriores, tum molestiores soleot E
esse. *laqueata tecta* autem, laquearibus ornata. M. Tull. de leg. 2. *Magnificásque villas, & pauimenta marmorea, & laqueata tecta contemno.* Lucretius lib. 2. *Laqueata, auratáque templa.*

VOLANTEIS] tralatio. sic Saty. 6. lib. 2. *simul atras Ventum est Esquilias, aliena negotia centū Per caput & circa saliunt latus.* potest etiam dici esse συμπαθητικῶς, seu ὑπερβολικῶς, poëtis valde vsitatam.

VIVITVR PARVO BENE] subaudi ab eo, *cui paternum, &c.* id est, viuit is paruo benè, qui contentus est re sua familiari, & supellectili paterna, modicóque apparatu. Veteres salinorum apposítu mensas sacras faciebant, vt declarat illud Arnobij lib. 2. *in penetralibus Vestæ ignes perpetuos fouetis focos? sacras facitis mensas salinorum, & simulacrorum appositu?* Præterea sal condimentum est ciborom, immo verò obsonium tenuiorum. Nā
eùm præter panem & salem nihil habeant, quod F
sibi apponant, pane, & sale famem explere coguotur, vt Saty. 2. lib. 2. *Cùm labor extuderit fastidia, siccus, inanis Sperne cibum vilem: nisi Hymettia mella Falerno Ne biberis diluta: foris est promus, &c.* Itaque per saliοum, (id est vas, quo sal continetur) salem, vt primum omnium, quæ io mensa apponuntur: & per salem, tenuem & communem omnium hominum apparatum, miniméque sumtuosum victum significari puto. Adiuuat me quòd vulgo dicitur, *multos modios salis simul edendos esse, vt amicitiæ munus expletum sit:* quod est apud M. Tullium in Lælio: & apud Arist. lib. 8. de mor. ad Nicom. κατὰ τὴν παροιμίαν γὰρ οὐκ ἔστιν εἰδῆσαι ἀλλήλους πρὶν τοὺς λεγομένους ἅλας συναναλῶσαι. id est, Verum enim illud prouerbium est, Multos modios salis simul edendos esse, vt homines iοter se norint. Et Demosthenes, vt est in oratione Æschinis κατὰ Κτησιφ. insimulatus ab Æschine hospitem suum occaodum curauisse, respoodit audienre populo

A pulo, se τοὺς τῆς πόλεως ἅλας τῶν ξενικῶν τραπέζης περὶ πλείονος ποιεῖσθαι: id est, ciuitatis salem pluris fecisse hospitali mensa. ad hunc locum pertinet illud ex Saty. 3. lib. 1. *modò sit mihi mensa tripes, & Concha salis puri.* & illud Persij Sat. 5. *eheu Vare regustatum digito terebrare salinum Contentus perges, si vinere cum Ioue tendis.* Idem Saty. 4. *Ingemit hoc bene sit, tunicatum cum sale mordens Cepe, & farratam pueris plaudentibus ollam.* & illud Diogenis Cynici, quem cùm Craterus rex ad se inuitaret: βούλομαι, ἔφη, ἐν Ἀθήναις ἅλα λείχειν, ἢ παρὰ Κρατερῷ τῆς πολυτελοῦς τραπέζης ἀπολαύειν. id est, Malo, inquit, Athenis salem lingere, quàm apud Craterum mensa sumtuosa perfrui. & illud Plautinum ex Rudente, *Sed hic rex cum aceto pransurus est, & sale, sine bono pulmento.*

Cvpido sordidvs] cupiditas sordida, id est, amor, seu Cupiditas pecuniæ: quæ in hominem verè magni & excelsi animi cadere non solet. Et animaduertat adolescens harum litterarum studiosus, Cupidinis nomen etiam pro cupiditate apud hunc poetam semper esse generis masculini, vt Od. 16. lib. 3. *Contracto melius parua Cupi-*
B *dine Vectigalia porrigam.* & epist. 1. lib. 1. *Feruet auaritia, miseróque Cupidine pectus.* & Saty. 1. lib. 1. *At bona pars hominum decepta Cupidine falso.* & Ode 24. lib. 3. *Eradenda Cupidinis Praui sunt elementa.* Atque hæc, quamuis non ita magni ponderis, quidam, cùm scirent à me esse occupata, sibi iniustissimè arrogarunt. neque tamen viderũt, hîc Cupidinem esse Dei nomen. Cupido enim omnium rerum amoris & cupiditatis auctor est κατ' ἐξοχήν.

Qvid brevi fortes, &c.] id est, quid nos, qui ad breue tempus floremus, valemus, & viuimus, multa nobis proponimus, multáque desideramus? *iaculamur*, id est, quasi iaculando petimus, destinamus, & est tralatio à sagittarijs. στοχαζόμεθα. Illa autem *breui æuo fortes*, coniunctè sunt legenda, id est, ὀλιγοχρόνιοι, & (vt Homeri verbo vtar) μινυνθάδιοι, id est, breuis vitæ, seu breui tempore morituri: exiguum tempus victuri.

C Qvid terr. alio cal. Sole] quid proficiscimur in terras longinquas, & peregrinas patria relicta? non dissimile est illud Pindari Πυθ. ὠδ. γ. ἔστι δὲ φῦλον ἐν ἀνθρώποισι ματαιότατον, ὅστις αἰσχύνων ἐπιχώρια παπταίνει τὰ πόρσω, μεταμώνια θηρεύων ἀκράντοις ἐλπίσι. Id est, Genus est hominum vanissimum, quod despiciens domestica, & patria, longinqua circumspicit, & persequitur, res inaneis fallaci spe captãs. Sed Virgil. Georg. 2. magis ad rem, *Exsilióque domos, & dulcia limina mutant, Atque alio patriam quærunt sub sole iacentem.* *Alio sole*, carmine sæculari ad Deos, *aliúsque & idem nasceris.*

Patriæ qvis exsvl. &c.] si hæc Græcè exprimantur, magis appareat totius sententiæ venustas, hoc modo, τίς πατρίδος φυγὰς ὤν, καὶ ἑαυτὸν ἔφυγε. Nam exsulem Græci φυγάδα nominant, & exsulare φεύγειν dicunt, id est, fugere. Itaque hanc paronomasiam lingua Latina imitari nõ potest. sed is tamen, qui Græcè sciat, facilè eam agnoscat. Iã exsulẽ à solo Nonius ait esse nominatum, vt extorrem à terra: vnde mirum est ab exsule vulgò exsilium, non exsulium dici. hanc sententiam autem D
copiosè persequitur Lucret. lib. 3. in extremo. *Exit sæpe foras magnis ex ædibus ille, Esse domi quem pertæsum est, subitóque reuertit: Quippe foris nihilo melius qui sentiat esse. Currit agens mannos ad villam hic præcipitanter, Auxilium tectis quasi ferre ardentibus instans. Oscitat extemplo, tetigit cùm limina villæ, Aut abit in somnum grauis, atque obliuia quærit: Aut etiam properans vrbem petit atque reuisit. Hoc se quisque modo fugit: at, quod scilicet (vt fit) Effugere haud potis est, ingratis hæret, & angit, &c.* eodem pertinet illud Saty. 7. lib. 2. *Non horam tecũ esse potes, non otia rectè Ponere, téque ipsum vitas fugitiuus & erro.* Ad hunc locum pertinet etiam illud Aristot. lib. 9. de motib. ad Nicom. ζητοῦσι δὲ οἱ μοχθηροὶ μεθ' ὧν συνημερεύσουσι, ἑαυτοὺς δὲ φεύγουσιν, &c. nam ea reperies annotata, satyra illa. 7. ad illum versum *Non horam tecum, &c.*

Scandit æratas] eadem ferè Od. 1. li. 3. *sed timor & minæ Scandunt eòdem, quò dominus, neque Decedit ærata triremi, & Post equitem sedet atra cura.* Vberius autem Lucret. lib. 2. *Quòd si ridicula hæc, ludibriáque esse videmus, Reueráque me-* E
tus hominum, curæq; sequaces Nec metuunt sonitus armorũ, nec fera tela, Audacterq; inter Reges, rerũque potenteis Versantur, neque fulgorem reuerentur ab auro, Nec clarum vestis splendorem purpureai: Quid dubitas, quin omne sit hoc rationis egestas? &c.

Et agente n. Ocyor] Virg. li. 12. Æn. *Ni fuga subsidio subeat, fugit ocyor Euro.*

In præsens] non in posterum, aut futurum tempus. Suadet enim vt in diem viuamus: vt Ode 8. lib. 3. *Dona præsentis cape lætus horæ.* & 29. lib. eod. *ille potens sui, Lætúsque deget, cui licet, in diem, Dixisse, vixi: cras vel atra Nube polum pater occupato.* & epist. ad Bull. lib. 1. *Tu, quancumque Deus tibi fortunauerit horã, Grata sume manu, nec dulcia differ in annum.* Nam (vt idem ait Ode 7. lib. 4.) *Quis scit, an adijciant hodiernæ crastina vitæ Tempora dij superi?* Quin Pindarus, qui multo senior Horatio est, multóque grauiora tractat argumenta, ait se diurnam oblectationem perse- F
quentem, sensim senescere, atque ad mortem progredi. eius verba sunt hæc, ᾠδ. ἰσθμ. ζ. ὁ δ' ἀθανάτων μὴ θρασσέτω φθόνος, ὅ τι τερπνὸν ἐφάμερον διώκων, ἕκαλος ἔπειμι γῆρας, ἔς τε τὸν μόρσιμον αἰῶνα. & ἰσθμ. ᾠδ. η. apertius: quicquid ante pedes est, esse melius, eóque esse fruendum, cùm dies is, qui vitæ nostræ cursum terminat, capitibus nostris semper impendeat. sic Pind. τὸ δὲ πρὸ ποδὸς, ἄρειον αἰεὶ χρῆμα πᾶν. δόλιος γὰρ αἰὼν ἐπ' ἀνδράσι κρέμαται ἑλίσσων βίου πόρον. Denique Theognis monet, vt conuiuijs & sermonibus honestis in præsentia oblectemur: futura autem Dijs curanda relinquamus. sic Theog. Νῦν μὲν πίνοντες τερπώμεθα καλὰ λέγοντες· ἅσσα δ' ἔπειτ' ἔσται, ταῦτα θεοῖσι μέλει, id est, *Nunc oblectemur potantes, festa loquentes. Sint autem curæ postera dijs superis.* quibus concinunt illa Euripidis in Alcest. ταῦτ' οὖν ἀκούσας, καὶ μαθὼν ἐμοῦ πάρα, Εὔφραινε σαυτὸν, πῖνε, τὸν καθ' ἡμέραν Βίον λογίζου σὸν, τὰ δ' ἄλλα τῆς τύχης, id est, His igitur auditis, & ex me cognitis, Teipsum oblecta, bibe, diurnam vitam, tuam esse deputa: cetera fortunæ.

A QVOD VLTRA EST] id est, quod futurum est. nam præsentia duntaxat nos attingunt: futura autem nondum ad nos pertinent. Quemadmodum hìc futurum per id, quod vltra nos est, significatur: quia nondum ad illa peruenimus: ita Oda 29. lib. 3. per id, quod retro est, præteritum, quia illa præterijmus, *non tamen irritum Quodcunque retro est Efficiet, &c.*

LENTO TEMP. RIS.] sic reperi scriptum in sex libris calamo exaratis, Don. Faër. Vrsini, Tornes. Russardino, Nicotiano, cùm libri vulgati habeant *leto.* quam tamen scripturam, si quis malet, non refello, neque admodum improbo. sed *lento* magis probo: idque interpretor, moderato, non profuso.

NIHIL EST AB O. P. BEATVM] Pulchrè Pindarus Πυθ. ὠδ. γ. ostendens idem, quod hìc Horat. nihil esse ab omni parte beatum, ait, Deos immortaleis vni bono hominibus dato, duo mala admiscere solere: hæc autem mala insipienteis moderatè ferre non posse, suámque aduersam fortunam fronte & vultu declarare & prodere: &, si quid boni habeant, stultitia sua obruere, atque exstinguere: sapienteis contrà dissimu-
B landu sua quidem mala occultare: bona autem semper in promtu habere, & his suas molestias consolari ac leuare: sic Pinda. πήματα σὺν δύο δαίονται βροτοῖς ἀθάνατοι. τὰ μὲν ὦν οὐ δύνανται νήπιοι κόσμῳ φέρειν. ἀλλ' ἀγαθοὶ τὰ καλὰ τρέψαντες ἔξω. adde cet. quæ deinceps sequuntur de Peleo, Cadmo, Achille. illum autem Pindari locum videtur Theognis expressisse his versib. οὐδείς τοι πάντ' ἐστὶ πανόλβιος, ἀλλ' ὁ μὲν ἐσθλὸς Τολμᾷ ἔχειν τὸ κακὸν, κ' οὐκ ἐπίδηλος ὅμως· Δειλὸς δ' οὔτε κακοῖσιν ἐπίσταται, οὔτ' ἀγαθοῖσιν Θυμὸν ἔχειν μίμνειν. id est, Nullus est omni ex parte beatus: sed vir bonus quidem audet fortunam aduersam excipere & subire: neque tamen præ se fert ægritudinem, aut casum suum aduersum. At improbus & ignauus neque in malis, neque in bonis constantem animũ retinens manere potest. Rursus Pindar⁹ Νεμ. ὠδ. ζ. disertè negat fieri omnino posse, vt aliquis vnus vniuersam beatitudinem sit consecutus. τυχεῖν δ' ἓν ἀδύνατον εὐδαιμονίαν ἅπασαν ἀνελόμενον. Eodem per-
C tinent tres Eurip. senarij in Steneb. οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ. Ἢ γὰρ πεφυκὼς ἐσθλὸς οὐκ ἔχει βίον· Ἢ δυσγενὴς ὢν πλουσίαν ἀροῖ πλάκα, id est, non est quisquam, qui omni ex parte beatus sit. Nam aut bonus natura factus viuendi facultatibus caret: aut ignobilis & humilis natus, agros fertileis & opimos arat.

ABSTVLIT CLAR. CITA MORS ACH.] apud Homerum Achilles se μινυνθάδιον à matre editum esse, id est, vitæ breuis hominem, dicit: Μῆτερ, ἐπεί μ' ἔτεκές γε μινυνθάδιόν περ ἐόντα, Τιμήν πέρ μοι ὄφελλεν Ὀλύμπιος ἐγγυαλίξαι. id est, Mater, quandoquidem me peperisti breuis vitæ hominem, At certe Deus mihi honorem & gloriam tribuere debebat. cui sic respondet Thetis, Ὤ μοι τέκνον ἐμὸν, τί νύ σ' ἔτρεφον αἰνὰ τεκοῦσα, Αἴθ' ὄφελες παρὰ νηυσὶν ἀδάκρυτος, καὶ ἀπήμων Ἧσθαι, ἐπεί νύ τοι αἶσα μίνυνθά περ, οὔτι μάλα δήν. id est, Hei mihi, fili mi, quamobrem te sustuli & alui, posteaquàm cum dolore peperi? Vtinam expers lacrymarum, & malorum ad naueis sederes: quandoquidem breuis tibi vita à dijs concessa est, D
neque admodum diu victurus es. & eadem pro filio Iouem orans, Τίμησόν μοι υἱὸν, ὃς ὠκυμορώτατος ἄλλων Ἔπλετ'. id est, filium meum honore afficito, qui breuissimæ inter alios homines vitæ natus est. & ἰλ. ι. ipse Achilles narrat se de matre audiuisse, si gloriæ studeat, sibi breui esse moriendum. Μήτηρ γάρ τέ μέ φησι, &c.

LONGA TITHONVM] immortalitatem quidem Tithonus, quam optauerat, consecutus est: sed eam senectus insuauem, atque amaram reddidit, cùm se omnibus prorsus voluptatibus, atque oblectationibus, ætatis culpa, priuatum esse sentiret: quem ob id in cicadam versum esse aiunt. Narrant Tithonum ab Aurora immortalitatem quidem impetrasse, quam petiuerat, sed non ἀγηρασίαν, id est, vitam senectutis expertem, & perpetuam iuuentam, quam petere eum fugerat. Ita factum est, vt in cicadam versus sit, animal aridissimum & siccissimum, & canorum, & garrulum: quæ senectuti conueniunt. Senectus enim est natura loquacior, vt scribit M. Tullius in Catone maiore: & sola vox ferè in senibus remanet: quod notat Seruius hunc versum proferens ad illum
Virg. Æneid. 4. *Tithoni croceum linquens aurora* E
cubile. Admonet autem Eustathius ad primum versum ἰλ. λ. Tithoni nomen vsurpari solere de senibus infelicibus, & laboriosis. Sup. Od. 28. lib. 1. *Tithonusque remotus in auras.*

PORRIGET] producet, prorogabit: seu si quis malet, præbebit.

TE GREGES CENTVM, &c.] circum te greges centum, & Siculæ vaccæ mugiunt. Diuitiæ olim in boum armentis, & pecudum gregibus erant positæ. Hom. ἰλ. ι. Ἐν δ' ἄνδρες ναίουσι πολύρρηνες, πολυβοῦται. id est, in ea autem vrbe habitant viri agnis, & bobus abundantes. & Hesiod. ἔργ. καὶ ἡμ. ἄνδρες πολύμηλοι τ' ἀφνειοί τε. id est, viri ouib⁹, & diuitijs affluẽtes. & Her. οὐραν. οἳ δ' αὖτε καὶ ἐθήτευον ἐπὶ μισθῷ παρὰ τῷ βασιλεῖ ὁ μὲν ἵππους νέμων, ὁ δὲ βοῦς. ὁ δὲ νεώτατος αὐτῶν Περδίκκας τὰ λεπτὰ τῶν προβάτων. ἦσαν γὰρ τὸ πάλαι καὶ αἱ τυραννίδες τῶν ἀνθρώπων ἀσθενέες χρήμασιν, οὐ μόνον ὁ δῆμος. id est, hìc etiam hi tres fratres mercede condu-
ctì regi seruiebant: alius equos pascens, alius bo- F
ues, alius, qui erat natu minimus, Perdicca, oueis. Erant enim olìm reges pecunia tenues & infirmi, non solùm populus.

TOLLIT HINNITVM] edit hinnitum. vltima syllaba nominis hinnitum pertinet ad principium versus deinceps subsequentis, hoc modo: *tibi tollit hinni-Tum apta quadrigis equa.* vt sup. Ode 13. *ille venena Cholchi-Ca, & quicquid, &c. tollere hinnitum* autem sic dictum, vt tollere cachinnum, risum, clamorem. lib. de arte poët. *Romani tollent equites, peditésque cachinnum.* & ibidem, *Ne spissa risum tollant impune caterua.* & M. Tull. lib. 2. ad Q. Fratrem epist. 1. *deinde eius operæ repente a Gracostasi, & gradibus clamorem satis magnum sustulerunt.* & epist. tertia. *operæ Clodianæ clamorem sustulerunt.* & Lucret. lib. 3. *Tollunt clamores, quasi si iugulentur ibidem.* & Virgil. Æneid. 3. *Clamorem immensum tollit.*

APTA QVADRIGIS EQVA] etiam hoc

loco

A loco refelli, & coargui possunt ij, qui quadrigas, quatuor equos esse sine curru putant. Nam si hoc ita sit, quomodo hic locus explicari posit, non video. sed res est ita in promtu posita, vt silentio potius prætereunda, aut risu eludenda, quàm argumentis aut exemplis sit refellenda.

Te bis Afro mvrice tinctæ, &c.] lanas bis tinctas murice, seu purpura, διβαφῆ Græci vocant. ex quo M. Tullius purpuram bis tinctam dibaphum nominat epist. ad M. Cœlium, lib. 2. epist. *Curtius noster dibaphum cogitat, sed eum infector moratur.* Murex autem piscis è genere testaceorum, ex cuius sanguine conficiebatur color purpureus. Horat. epist. 2. lib. 2. *Argentum, vesteis Getulo murice tinctas.*

Spir. Graiæ ten. cam.] sic Pindarus ᾠδ. θ. Olymp. ait se Parcæ beneficio & benignitate eximiarum Gratiarum hortum depascere, id est, ex artis poëticæ studio flores lectissimos carpere. σύν τινι μοιριδίῳ παλάμᾳ ἐξαίρετον χαρίτων νέμομαι κᾶπον. Significat autem Horat. sibi à Parca, aut à fatis tributam esse vim & facultatem poëticam ex Græcis poetis expressam. sic Od. 30. lib. 3. *Di-*
B *car, qua violens obstrepit Aufidus, Et quà pauper aqua. &c. ex humili potens Princeps Æolium carmen ad Italos deduxisse modos.* Tenuem autem camœnæ spiritum dicit, vt Od. 6. lib. 1. *Imbellisque lyræ musa potens vetat Laudes egregij Cæsaris & tuas culpa deterere ingeni.*

Parca non mendax] sic Parcas veraceis appellat in carmine sæculari, post epod.

Malignvm] illiberabile, inuidum, iniquum. Sup. Ode 29. lib. 1. *ne parce malignus.* & epist. ad August. *laudare malignè.*

AD MÆCENATEM. ægrotum. Ode 17.

Negat se ei superstitem esse velle.

C *CVr me querelis exanimas tuis?*
Nec Dijs amicũ est, nec mihi, te prius
Obire, Mæcenas, mearum
Grande decus, columénque rerum.
Ah, te meæ si partem animæ rapit
Maturior vis, quid moror altera,
Nec carus æquè, nec superstes
Integer? ille dies vtramque
Ducet ruinam: non ego perfidum
Dixi sacramentum: ibimus, ibimus,
Vtcumque præcedes, supremum
Carpere iter comites parati.
Me nec Chimæræ spiritus igneæ,
Nec, si resurgat centimanus Gyas,
Diuellet vmquam. sic potenti D
Iustitiæ, placitúmque parcis.
Seu libra, seu me Scorpius aspicit
Formidolosus, pars violentior
Natalis horæ, seu tyrannus
Hesperiæ Capricornus vndæ:
Vtrumque nostrum incredibili modo
Consentit astrum. te Iouis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit, volucrísque fati
Tardauit alas, cùm populus frequens
Lætum theatris ter crepuit sonum:
Me truncus illapsus cerebro
Sustulerat, nisi Faunus ictum
Dextra leuasset, Mercurialium
Custos virorum. reddere victimas,
Ædémque votiuam memento: E
Nos humilem feriemus agnam.

Exanimas] occidis, interimis, seu conturbas, & mœrore afficis. M. Tull. pro Milone. *Me quidem, iudices, exanimant & interimunt hæ voces Milonis, quas audio assiduè, &c.* Horat. Sat. 4. lib. 1. *auidos vicinum funus vt ægros Exanimat: mortisque metu sibi parcere cogit.*

Nec diis amicvm est] à Græcis sumsit hoc loquendi genus. sic enim illi, οὐ θεοῖς φίλον, id est, non est dijs amicum: quod Latinè redderemus, non placet Dijs. Hom. ἰλ. π. εἰ δή που ὕμμι φίλον καὶ ἡδὺ γένοιτο. id est, siquidem vobis amicum & iucundum fuerit. idem ἰλ. ἰῶτα. ὡς που Διὶ μέλλει ὑπερμενεῖ φίλον εἶναι. id est, sic vtique videtur Ioui potentissimo amicum esse. & Theognis, Ζεῦ πάτερ, εἴθε γένοιτο θεοῖς φίλον. O Iupiter pater, vtinam hoc sit dijs amicum. rursum Hom. ἰλ. α. Αἰεί τοι τὰ κάκ' ἐστὶ φίλα φρεσὶ μαντεύεσθαι. id est, semper tibi amicum est mala vaticinari. Plat. in Theæteto. ἀλλ' εἰ οὕτως, ὦ Θεόδωρε, σοὶ φίλον, οὐδ' ἐμοὶ ἐχθρόν, φασὶν οἱ παροιμιαζόμενοι. id est, At si sic, O Theodore, tibi amicum est, nec mihi inimicum est, vt est in prouerbio. Callimachus in Delum, Ἥρη τοῦτο μὲν ἔρξον, ὅ τοι φίλον. Eurip. Phœniss. ἃ γὰρ σὺ βούλει, ταῦτ' ἐμοί, μᾶτερ, φίλα. id est. Nam quæ tu vis, ea mihi mater, sunt amica. Hesiodus. ἔργ. καὶ ἡμ. σοὶ δ' ἔργα φίλ' ἔστω μέτρια κοσμεῖν. id est, tibi autem amicum esto res modestas, & temperatas ornare & administrare. F

Mearvm grande dec. col.] *decus*, hoc est ornamentũ: *columen*, hoc est, præsidium, & robur. Od. 1. li. 1. *O & præsidiũ, & dulce decus meum.*

Ah, te meæ si partem animæ] Pythagoricum est hoc, σώματα μὲν δύο, ψυχὴ δὲ μία. id est, corpora quidem duo, animus autem vnus.

Rapit] epist. 14. *rapto de fratre dolentis Insolabiliter:*

A MATVRIOR VIS] mors immatura: vel maturior, id est, celerior, quàm natura ferr.

NEC CARVS ÆQVE, NEC, &c.] sensus est: ego nec carus mihi æquè futurus, nec integer, si tibi, qui meæ animæ pars vna es, sim superstes, quid moror altera?

ILLE DIES VTRAMQVE DVCET] non óccides, aut moriêris, quin ego eadem fati necessitate domitus atque oppressus exstinguar. eodem, quo tu morieris die, moriar: qui dies te eripiet, ille vtrumque eripiet: tuere aut mori non potes, quin ego eodem casu labefactatus cóncidam.

NON EGO PERFID DIXI] id est, non ego peieraui. translatio ducta à militari sacramento. sic enim loquitur Cæsar lib. 1. de bello ciuili. *Milites Domitianus sacramentum apud se dicere iubet.*

IBIMVS, IBIMVS,] concinna ἀναδίπλωσις. id reduplicatio. sic Alcæus, Δέξαι με κωμάζοντα, δέξαι: λίσσομαί σε, λίσσομαι. id est, recipe me comessantem recipe: obsecro te, obsecro. sic Oda 20. eiusd. lib. *non ego pauperum Sanguis parentum: non ego, quem*

B *vocas, Dilecte Mæcenas, obibo.*

VTCVMQVE PRÆCEDES] vbicumque, vel quandocumque præcedes. vt annotauimus ad Oden 17. lib. 1.

SVPREMVM CARPERE ITER] extremum vitæ diem tecum obire parati. *supremum* valet extremum, vt epistola ad Torq. *Supremo te sole domi Torquate manebo.* carpere iter autem etiam vsurpauit Saty. 5. lib. 1. *vt pote longum Carpentes iter, factum corruptius imbri.*

CHIMÆRÆ SPIRITVS IGNEÆ] Pindarus Chimæram appellat πῦρ πνέοισαν, id est ignem spirantem, vt diximus suprà ad Od. 27. lib. 1. vbi plura de Chimæra.

RESVRGAT] qui nunc iacet à Ioue prostratus. vsurpauit hoc verbum etiam lib. 3. Od. 3. *Ter si resurgat murus aheneus, &c.* & Virg. lib. 1. Æn. *illic fas regna resurgere Troiæ.*

CENTIMANVS GYAS] & hoc loco, & Od. 4. lib. 3. ibi. *Testis mearum, &c.* secutus eram initio

C scripturam, quæ in quibusdam libris calamo descriptis reperitur, & quam Priscian. lib. 6. & 17. agnoscit, *centimanus Gyges.* Prætereà Hesiodus Cottum, Briareum, Gygen fratres centimanos facit in Theogon. Ἄλλοι δ' αὖ γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἐξεγένοντο Τρεῖς παῖδες μεγάλοι τε καὶ ὄβριμοι, οὐκ ὀνομαστοί Κόττος τε, Βριάρεώς τε, Γύγης θ' ὑπερήφανα τέκνα, Τῶν ἑκατὸν μὲν χεῖρες ἀπ' ὤμων ἀίσσοντο. id est, Alij autem ex Terra & Cælo nati sunt tres filij magni & validi, non nominandi Cottus & Briareus, & Gyges, superbi fœtus: è quorum humeris centum manus assurgebant, &c. Prætereà interpres Apollonij lib. 1. scribit Briareum, Ægæona, Gygen vnum & eundem esse dissimilibus nominibus idem significantibus. illius verba sunt hæc, Βριάρεως δὲ καὶ Αἰγαίων καὶ Γύγης ὁ αὐτὸς λέγεται πολυωνύμως. Hom. autem ιλ. α. sub Achillis persona narrat, Briareum centimanum à Thetide euocatum Ioui, cùm eum ceteri Dij vincere vellet, aduersus illos opem tulisse: sic Achilles Thetidi. Ἀλλὰ σὺ τόν γ' ἐλθοῦσα θεὰ ὑπελύσαο δεσμῶν, Ὦχ' ἑκατόγχειρον καλέσασ' ἐς μακρὸν Ὄλυμπον, Ὃν Βριάρεων καλέουσι θεοί. At

D tu Dea illum (Iouem) profecta vinculis soluisti, celeriter centimano euocato in longum Olympum, quem Dij Briareum apellant. Sed cùm hos commentarios iam iam typis, operísque permittere cogitarem, iniectus mihi scrupulus est, ex duobus locis Hor. in quibus nomen *Gyges*, quamnis gigas in ijs non designetur, producitur. Od 5. lib. 2. *Cnidiusve Gyges.* & Od 7. lib. 3. *Constantis iuuenem fide Gygen:* & ex vnu Ouidiano, in quo gigas idem, qui hoc loco, describitur, *Centimanum Gygen, semibouémque virum:* Non esse enim verisimile alibi produci idem nomen, alibi corripi: quamuis in nonnullis nominibus proptijs hoc vsu venire sciam. Mouit me prætereà Apollodorus, cuius hæc sunt verba in principio. Οὐρανὸς πρῶτος τοῦ παντὸς ἐδυνάστευσε κόσμου. Γήμας δὲ Γῆν, ἐτέκνωσε πρώτους τοὺς ἑκατόγχειρας προσαγορευθέντας Βριάρεων, Γύην, Κόττον: id est, Cælum, seu Cælus primus totius mundi imperium obtinuit. cum autem Terram vxorem duxisset, suscepit ex ea liberos primos, Briareum, Gyam, Cœum: qui centimani sunt appellati. His testimonijs, & argumentis adductus, sententiam priorem mutaui, & apud Horat. vtrobique *centimanus Gyas*, legendum esse existimaui: quam scri E pturam probat idem M. Anton. Muretus, eámque se in quibusdam veteribus libris reperisse testatur. ego, ne mentiar, nusquam eam reperi, nisi quòd in lib. Faërni, & vno Vaticano, hoc nomé in litura, tamquam in luto demersum est. ex qua suspicari licet initio scriptum fuisse *Gyas*, & posteà ab ignaris literarum deprauatum. Hanc igitur scripturam si recipimus, emendandi sunt Hesiodus, & Apollonij scholiastes, & vbi vulgò legitur Γύγης, scribendum Γύης. eadémque opera puto apud Hesiod. non Κόττον, sed Κοῖον legendum esse. Quòd autem libri plerique veteres habent *Gigas*, ego hanc scripturam ex deprauata antiqua Gyas natam esse puto: quamquam si quis eam sequi voler, non repugnabo.

SEV LIBRA, SEV MX. &c.] Mathematici, & Astrologi ab aspiciendo, quo verbo hic vtitur Horatius, aspectus appellant: sed ij aspectus intelliguntur stellarum errantium, inter se: non ad ho- F mines referuntur: quo modo velle videtur Horat. Ad hûc locum pertinere videntur quæ scribit M. Tull. de diuinat. lib. 2. *Sed vt ratione vtamur omissis testibus, sic istis disputant, qui hæc Chaldæorum natalitia prædicta defendunt. vim quandam esse aiunt signifero in orbe, qui Græcè ζωδιακὸς dicitur, talem, vt eius orbis vnaquaque pars alia alio modo moueat, immutétque cælum, perinde vt quæque stella in ijs, finitimísque partibus sit quoque tempore: eamq́; vim varie moueri ab ijs sideribus, quæ vocantur errantia. Cum autem in eam ipsam partem orbis venerint, in qua sit ortus eius, qui nascatur, aut in eam, quæ coniunctum aliquid habeat, aut consentiens: ea triangula illi & quadrata nominant, &c.* seu me igitur (inquit Hor.) Venus, cui Taurus, & Libra attribuuntur, aspicit: seu Mars, cui Scorpius, & Aries: seu Saturnus, cui Capricornus: nostra astra incredibiliter consentiunt & conspirant.

FORMI-

A FORMIDOLOSVS] horribilis, metuendus.

PARS VIOLENTIOR NATALIS HORÆ] significat se eo temporis momento natum esse, quo Mars in orbis signiferi parte sibi imminente, & propinqua fuerit. Est autem Martis stella, vt & Saturni, malefica, & inclemens, Astrologorum sententia.

SEV TYRANNVS HESPERIÆ] id est, qui tempestates in Oceano occidentali, & quouis alio mari, excitat oriens: Capricornus autem Saturno ascribitur. Aiunt quidam tyrannos, & eos, qui patriam suam anteà liberam sibi seruire coëgerunt, Capricornum pro natalitio signo habere solere: iccirco Capricornum tyrannū ab Hor. appellari, quasi nascentibus ortu suo regnum & tyrannidem promittentem, ac præparantem. Immo Capricornum, iccirco Hesperiæ, id est, Italię, tyrannum dicit, quia Saturnus in Capricorno grauissimas pluuias excitat, vt annotat Seruius ad illud Virgil. Georg. 1. *Frigida Saturni sese quò stella receptet: &* *maxime* (inquit ille) *in Italia: vnde & Horat. ait, seu tyrannus Hesperiæ Capricornus oræ.*

TE IOVIS IMPIO, &c.] Iupiter prosper, &
B salutaris est: Saturnus maleficus, perniciosus, pestilens. significat igitur, cùm Mæcenatis ortus, diésque natalis Iouis, & Saturni sit particeps, Iouis stellam prosperam, ac salutarem, Saturni inclementiam contudisse, ac discussisse: à Mæcenate deniq; perniciem ei imminentem, ac præsentem auertisse. Iouis tutela igitur, id est, Iouis stella, quæ te tuetur. Ostendit autem etiam M. Tull. epist. ad Fab. Gallum. lib. 7. Saturnum esse perniciosum, & inclementem. sic enim ille, *Martis verò signum quò mihi pacis auctori? Gaudeo nullum Saturni signum fuisse. hæc enim duo signa putarem mihi æs alienum attulisse*: contrà Iouem, salutarem, lib. 6. de rep. *Deinde est hominum generi prosper, & salutaris ille fulgor, qui dicitur Iouis.* sic Virg. Georg. 1. *Frigida Saturni sese quò stella receptet.* Iterum M. Tull. lib. 1. de diuin. *Quid habet astrologus, cur stella Iouis, aut Veneris coniuncta cum Luna ad ortus puerorum salutaris sit, Martis've contraria?* Deniq; Mars & Saturnus dij sunt ἀναιρετικοὶ, id est, vim de medio tollendi habentes, & qui solent intercidere vitæ rationem, si aspectu suo, aut radiis suis or-
C tum genituræ attigerint, vt notat Seruius ad illum Virg. locum Æn. 4. *& dis morientis Elissæ:* vbi hunc locum profert.

VOLVCRISQVE FATI TARD. AL.] & mortis celeritatem, ac propinquitatem retardauit: mortem impendentem, & iamiam aduentantem repressit. Quidam libri manu scrip. habent, *volucrésq;, &c.* Rectè autem *tardauit*: quia necessitas fati impediri illa quidem potest, & retardari, sed non prorsus elidi, aut præcidi, quemadmodum notat idem Seruius.

REFVLGENS] suo fulgore contrario fulgens, & Saturno repugnans.

LÆTVM THEATR. TER CREP.] ter tibi applausit, vt suprà Od. 20. lib. 1. *datus in theatro Cum tibi plausus.* Propert. eleg. 8. lib. 3. *Et manibus faustos ter crepuere sonos.* Virg. lib. 2. Georgic. *hunc plausus hiantem Per cuneos geminatus enim plebisque patrúmque Corripuit.* ter autem valet, sæpi- D
us, vt Od. 3. lib. 3. *Ter si resurgat murus aëneus.* vide quę annot. ad Od. 1. lib. 1. si plura exépla requiris.

ME TRVNCVS] de hoc trunco, aut de hac arbore, vide suprà Od. 13. *Ille & nefasto te posuit die, &c.*

ILLAPSVS CEREBRO] in Oda suprà dicta, *te caducum In domini caput immerentis.*

SVSTVLERAT] sustulisset de medio, intermisset. sic Od. 1. lib. 3. *Fulmine sustulerit caduco.*

NISI FAVNVS ICT.] significat, Martis maleficentiam, & iniuriam, cui erat maximè opportunus, atque expositus, à Fauno, ac Mercurio esse repressam, ac propulsatam: quemadmodum & Saturni pestilentiam, quæ Mæcenatis ceruicibus impendebat, Iupiter sua præsentia discussit.

MERCVRIALIVM] ingeniosorum, quales sunt poetæ: qui sunt sub tutela Mercurij.

REDD. VICTIMAS.] reddere maiores hostias, *reddere* autem dixit, quia eas vouerat morbo affectus, si conualesceret. Admonet igitur Mæcenatem Horat. vt voti damnatus, nempe recuperata valetudine, voti se obligatione exsoluat.

ÆDEMQVE VOT.] Magni, & clari, & poten- E
tes viri, in rebus aduersis, & periculosis ædeis sacras vouebant, si salui euaderent. cuius rei innumerabilia sunt exempla.

FERIEMVS AGNAM] vt suprà Ode 4. lib. 1. *Seu poscat agnam, siue malit hædum.* humilem autē, id est, paruam, & quasi humo propinquam, seu humi repentem: nobis conuenientem, scilicet, qui humiles sumus.

Ode 18.

Se in re tenui, sua tamen sorte contentum viuere, at alios nullum ædificandi, nullum quærendi, nullum rapiendi modum facere, nihil de morte cogitanteis.

NON ebur, neque aureum
Mea renidet in domo lacunar: F
Non trabes Hymettiæ
Premunt columnas vltima recisas
Africa neque Attali,
Ignotus hæres, regiam occupaui:
Nec Laconicas mihi
Trahunt honestæ purpuras clientæ.
At fides, & ingeni
Benigna vena est: pauperémque diues
Me petit. nihil suprà
Deos lacesso: nec potentem amicum
Largiora flagito,
Satis beatus vnicis Sabinis.

 Trudi-

A *Truditur dies die:*
Nouæq́; pergunt interire Lunæ.
Tu secanda marmora
Locas sub ipsum funus: & sepulcri
Immemor struis domos:
Marísque Baijs obstrepentis vrges
Summouere littora,
Parum locuples continente ripa.
Quid, quòd vsque proximos
Reuellis agri terminos? & vltra
Limites clientium
Salis auarus? pellitur paternos
In sinu ferens deos
Et vxor, & vir, sordidósque natos.
Nulla certior tamen
Rapacis Orci fine destinata,
B *Aula diuitem manet*
Herum. quid vltrà tendis? æqua tellus
Pauperi recluditur,
Regúmque pueris: nec satelles Orci
Callidum Promethea
Reuexit auro captus. hic superbum
Tantalum, atque Tantali
Genus cohercet. hic leuare functum
Pauperem laboribus,
Vocatus, atque non vocatus audit.

RENIDET] quandam hilaritatem præ se fert, vt sup. Od. 5. *Vt pura nocturno renidet Luna mari.* & epod. Od. 2. *circum renidenteis Lares.* & lib. 3. Od. 6. *& adiecisse prædam Torquibus exiguis renidet,* C id est, lætatur, gloriatur. Catullus transfert ad animata, atq; adeò ad homines. *Egnatius quòd candidos habet denteis, Renidet vsquequaque.* Id est, ridet. quemadmodum & ridere transfertur ad inanima. idem Catull. de nuptiis Pelei. *Queis permulsa domus iucundo risit odore.* sic Lucret. lib. 1. *tibi rident æquora ponti.* & lib. 4. *Vnguenta, & pulchra in pedibus Sicyonia rident.* Idem ad idem significandum vtitur verbo renidendi. lib. 2. *Nec domus argento fulget, auróque renidet.* & Virg. Georg. 2. *ac latè fluctuat omnis Ære renidenti tellus.* Hor. lib. 4. Od. 11. *Ridet argento domus.* & Od. 4. *& pulcher fugatis Ille dies Latio tenebris. Qui primus alma risit adorea.* Talis est vsus apud Græcos verbi γελᾶν. Hesiod. Theog. γελᾷ δέ τε δώματα πατρὸς Ζηνὸς ἐριγδούποιο, θεῶν ὀπὶ λειριοέσσῃ σκιδναμένῃ. id est, Rident autem domus patris Iouis grauiter crepantis, deorum voce candida diffusa. Theognis, ἐγέλασσε δὲ γαῖα πελώρη. id est, risit autem ingens terra. Virg. in Melibœo, *omnia nunc rident.*

LACVNAR.] laquear. vtitur M. Tull. Tusc. 5. *in hoc medio apparatu fulgentem gladium è lacunari, seta equina appensum demitti iussit.* Virg. lib. 8. Æn. *Erigitur, summique ferit laquearia tecti.* ad quem locum Seruius hunc locum profert. D

NON TRABES HYMETTIÆ PREMVNT.] id est, non trabes ex monte Hymetto petitæ, columnis è lapide Numidico ab vltima Africa deuectis innituntur. trabes autem Hymettias vel ligneas intellige, puta abiegnas: vel marmoreas, vt alij volunt, quod ego magis probo. Plinius quidem lib. 36. cap. 3. columnas Hymettias marmoreas commemorat: necui fortè hoc mirum, aut incredibile videatur. quod cùm apud me Turnebus collega meus vir doctissimus legisset, retulit in Aduersaria sua, & vt aliquid amplius dixisse videretur, locum Plinij commemorauit, quem satis habui lectori indicare.

NEC ATTALI IGN. HER.] significat, se neque vi, neque blanditiis, neque aliis malis artibus, ac rationibus cuiusquam diuitis hereditatem expugnasse, quemadmodum populus Rom. Attali regis Pergami hereditatem sibi vendicauit, vt scribit Iul. Florus lib. 58. & simul auaritiam populi Roman. obscurè notat, qui reges non solùm E armis & ferro, & aperto Marte, verùm etiam simulatione iuris, & fraude, regnis auitis euerterit, ac spoliarit. non dissimile est, quod ait M. Tull. de regno Alexandrino in orat. Agr. contra Rull. quæ verba libet hoc loco ascribere, vt quiuis ex iis intelligat, multa regna non testamenti, aut victoriæ iure ad populum Rom. venisse, sed populum Rom. quo iure, qua iniuria omnium regum, ac liberorum populorum bona appetiuisse, & conciliasse. sic igitur M. Tull. *Quis enim vestrûm hoc ignorat, dici illud regnum testamento regis Alexandrini populi Rom. esse factum? hic ego consul populi Rom. non modò nihil iudico, sed ne quid sentiam quidem, profero. Magna enim mihi res non modò ad statuendum, sed etiam ad dicendum videtur esse. Video, qui testamentum factum esse confirmet: auctoritatem senatus extare hereditatis aditæ sentio, tum, quãdo Alexandro mortuo legatos Tyrum misimus, qui ab illo pecuniam depositã nostris recuperarent, &c.* mox sequitur, *Dicitur contra, nullum esse testamentũ: non oportere populum Rom. omnium regnorum appetentem videri: demigraturos in illa loca nostros homines propter agrorũ bonitatem, & omnium rerum copiam.* F

NEC LACONICAS MIHI] sic habent omnes nostri libri vet. nullus, *Laconias.*

TRAHVNT,] nent. ex quo per translationem *tracta oratio* appellatur, id est, non vehemens, non contorta, non interrupta, neque concisa: sed fluens, & continens, & fusa. Cic. de orat. 2. *verborum autem ratio, & genus orationis fusum, & cum lenitate quadam æquabili profluens.* Idẽ in pers. orat. *sed in his tracta quadam, & fluens expetitur, non hæc contorta, & acris oratio.* & tractus verborum apud eundem lib. 2. de orat. ad Q. Fr. *qui timor? quæ dubitatio, tractúsq; verborum?* sententia autem huius loci hæc est. meorum clientium vxores lanas mihi non carpunt, neq; nent, ex quibus mihi conficiantur togæ prætextæ cùm obtinuerim magistratum.

CLIEN-

A CLIENTA] ita admonet esse legendum Carisius lib. 1. his verbis, *Cliens communis est. Inuenimus tamen & clientam apud Afranium in Pompa. interim tua clienta: & apud Horatium, Nec Laconicas mihi Trahunt honestæ purpuras clientæ.* Atque hæc sunt annotata à M. Antonio Mureto. Verùm quòd ad hanc scripturam attinet, eam in vno duntaxat libro vetere reperi, eóque Vaticano: quem tamen corruperat nescio quis imperitus litteratum, adiecta s. Plautus quoque vtitur hoc nomine in Rudente, *Bene factum, & volupe est mihi, hodie his mulierculis Tetulisse auxilium: tam clientas reperi.* & in Mil. glor. *habeo, eccillam clientam meam.* Denique ita legit Porphyr. siue quis alius Pseudoporph.

BENIGNA] larga, affluens, abundans. vide quæ diximus ad Odam 17. lib. 1.

VENA] epist. de arte poët. *ego nec studium sine diuite vena, Nec rude quid prosit video, ingenium.*

NIHIL SVPRÀ DEOS LACESSO.] non fatigo deos precibus, vt plura donent. sic enim sup. locutus est. Od. 2. lib. 1. *prece qua fatigent, &c.*

NEC POTENTEM AMIC.] potentem amicũ
B τὸν ὑπερέχοντα φίλον appellat. sic autem licet eos hodie appellare, qui coluntur à tenuiorib⁹ spe vtilitatis alicuius: non autẽ dominos, cùm his tẽporib⁹ seruorum vsus sublatus sit. sic idem epist. ad Loll. 2. lib. 1. *Tu cede potẽtis amici Lenib⁹ imperiis.* idẽ appellatur rex, & ab ipso Horat. & à Plauto, nempe qui alit inferiorem. fortasse autem Mæcenatem significat.

SATIS BEATVS] agro Sabino contentus & ita beatus.

TRVDITVR DIES DIE] id est, diem dies excipit: diem hesternum hodiernus expulit, hodiernum vicissim crastinus exturbabit. significat, vitæ nostræ curriculum esse breuissimum, & temporis cursum celerrimum.

NOVÆQVE PERGVNT INTERIRE LVNÆ] nouæ Lunæ primùm complentur: deinde decrescunt, atque intereunt, & rursus oriuntur nouæ menstruo spatio confecto, vt Ode 7. lib. 4. *Damna tamen celeres reparant cælestia lunæ.*

TV SECANDA MARMORA LOCAS] id est, tu conducis operas mercenariorũ hominum,
C qui tibi marmora cædant ad ædificandum: vel cum redemtore aliquo pacisceris certa mercede, qui secanda curet suo periculo. sic loquuntur Latini: *loco opus faciendum,* id est, conduco eius operas, qui faciat opus: vel redemtori negotium do operis faciendi.

SVB IPSVM FVNVS] paullo ante funus: vt sup. Od. 9. lib. 1. *Lenésq; sub noctem susurri.*

ET SEPVLCHRI IMM.] id est, & oblitus breui esse moriendum, & ita cogitandum esse de sepulcro excitando, ędificas domos, quasi immortalis futurus.

BAIIS OBSTREPENTIS] sic Ode 14. lib. 4. *qui remotis Obstrepit Oceanus Britannis.*

VRGES SVMMOVERE] id est, in eo occupatus es, eique operi instas, in eam curam totus incumbis, vt summoueas maris littora: quia iactis vltra littus in mare molibus, ædificas. Varius est autem verbi *vrgeo* vsus apud hunc poëtam, Od. 6. lib. 1. *Quis multa gracilis te, puer, in rosa, Perfusus liquidis vrget odoribus?* vrget, id est, arctè amplectitur. Od. 22. eiusdem, *Quod latus mundi nebula, malusque Iupiter vrget,* id est, occupat, circumfundit. & Od. 9. huius libri, *Tu semper vrges flebilibus modis Mysten ademtum,* id est, insequeris. quòd perinde est, ac si diceret, assiduè eius mortem luges, ac deploras. & Od. 24. lib. 1. *Ergo Quinctilium perpetuus sopor Vrget?* id est, opprimit, occupat, detinet? aliter Saty. 3. lib. 2. *pudor, inquit, te malus vrget,* ibid. *& medicum vrget.* & Saty. 3. lib. 1. *optimus ille est, Qui minimis vrgetur.* & epist. ad villicum lib. 1. *& tamen vrges Iampridem non tacta ligonibus arua.* & Saty. 7. lib. 2. *Pars hominum vitiis gaudet constanter, & vrget Propositum,* id est, perseuerat in suscepto, & proposito consilio. & Od. 17. epod. *Vrget diem nox, & dies noctem,* id est, sine vlla intermissione excipit, ac subsequitur. Germanus Valens, vt Horatij Flacci, aliorumq; elegantium & politorum scriptorum, ita & Virgil. studiosissimus, indicauit mihi, cùm fortè hunc locum vnà legeremus, etiam apud Virgil. huius verbi vsum esse varium ac multiplicem. Sic 9. Æn. *Veste tegens, tibi quam noctes festina, diésque Vrgebam, & tela curas solabar aniles.* Idem 7. *aëriam sed gurgite ab alto Vrgeri volucrum raucarum ad littora nubem.* Georg. 1. *namque vrget ab alto Arboribúsque, satisque Notus, pecorique sinister.* & lib. 4. *Cecropias innatus apes amor vrget habendi.* & 3. *oculos stupor vrget inertis.* Æneid. 10. *Olli dura quies oculos & ferreus vrget Somnus.* ibid. *ferro rũpenda per hostes Est via, qua globus ille virum densissimus vrget.* E

PARVM LOCVPL. CONT. RIPA.] terra continente non contentus, in mari ædificas, & mari ipsi littus adimis. vt Od. 1. lib. tertio, *Contracta pisces æquora sentiunt, Iactis in altum molibus.* eandem cupiditatem reprehendit Ode 24. lib. 1. *Cæmentis licet occupes Tyrrhenum omne tuis, & mare Apulicum, &c.*

QVID, QVÒD VSQVE] Quid quòd assiduè vicinorum tuorum possessiones, & agellos reuulsis terminis occupas?

ET VLTRA LIM. CLIEN.] cùm eos defendere, ac tueri debeas. lege annot. ad illum locum, F *postico falle clientem,* epist. ad Torquatum. *Si potes archaicis.* lib. 1. epist.

PELLITVR PATERNOS] Sic Sallust. bello Iugurt. *Interea parentes, aut parui liberi militum, vt quisque potentiori affinis erat, sedibus pellebantur.*

R. O. F. D. A. D. MANET] diuiti imminet, parata est. lege annot. ad Od. 28. lib. 1. licet (inquit Horat.) in mari, & in alieno solo, iustis, & veris dominis eiectis, atque exturbatis, ædifices; nulla tibi tamen certior domus parata, ac reseruata est, quàm inferorum sedes. per verba illa *fine Orci destinata,* intelligo domicilium vltimum diuiti paratum. finem vsurpauit in genere fœminino, vt Od. 17. epod. *Quæ finis, aut quod me manet stipendium?* Sed lectorem celare non debeo, Seruium ad illum locum Virg. Æn. 6. *Sedibus hunc refer antè suis,* videri legisse hoc loco *sede destinata,* non,

A non, vt habent omnes libri, *fine*. sic enim ille: aut dicit, refer hunc naturalibus sedibus terræ. Nam in aqua perierat. verum tamen illud est, vt intelligamus, eam dicere, Sepeli eum. Nam sepulchrũ sedes vocatur. Horat. *Nulla certior tamen Rapacis Orci sede destinata Aula diuitem manet Herum.* Iam Orcum, rapacem appellat vel quia Proserpinam rapuit, vel quia mortaleis omneis rapit. Nam *metit Orcus Grandia cum paruis non exorabilis auro*, vt est in epist. 2. lib. 2. in extr.

ÆQVA TELLVS PAVPERI] sic sup. Od. 27. lib. 1. *Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas, &c.*

REGVMQVE PVERIS] id est, & regum filiis: vt Od. 12. libro primo *Dicam & Alciden, puerósque Ledæ*: & eiusd. Od. 19. *Thebanaq́; iubet me Semeles puer.* Sed non celabo lectorem meminisse me, in duobus codicibus Vatic. & in Faërn. scriptum videre *Regumq́; natis.* quomodo & postea scriptum reperi in vno Nicotiano, Clericano Russardino, meo.

SATELLES ORCI] Charon, Orci minister. epist. 1. lib. 1. *Virtutis veræ custos, rigidúsq́; satelles.*
B Alij tamen Cerberum significari volunt: à quibus dissentio. adiuuat me verbum *reuexit*, quod statim sequitur, quamquam (ne quid dissimulem) in quibusdam libris veteribus scriptum reperi *Reuinxit*.

CALLIDVM PROMETHEA] Hesi. epitheta expressit ποικίλον, id est, varium, ποικιλομήτην, & mox ποικιλόβουλον: id est, varia consilia capientem, & variè consultantem, seu varium in consultando. Fertur Prometheus, vir prudentissimus & consultissimus fuisse. Quapropter etiam dictus est ἀπὸ τῆς προμηθείας, id est, à prouidentia, vel ἀπὸ τοῦ προμαθεῖν, à prædiscendo, seu præintelligendo, vt notauimus ad Od. 16. lib. 1. Idem primus Astrologiam Assyriis indicauit: quam residens in monte altissimo, Caucaso, magno studio, magnaq́; cura & sollicitudine deprehendit. deprehendit & fulminum rationem hominibúsq́; aperuit. vnde ignem cæleste furat᷒ esse dicitur. de eod. plura ad Od. 3. lib. 1.

AVRO CAPTVS.] nec Orcus ipse auro capitur: vt epist. ad Iul. Fl. lib. 2. *si metit Orcus Grandia cum paruis non exorabilis auro?* vide ann. ad Od.
C 14. huius lib. *Non si trecenis, quotquot eunt dies, &c.*

TANTALVM] Vlyss. ὀδυσσ. λ. narrat Alcinoo se Tantalum vidisse apud inferos iis pœnis affectum, quibus omneis auaros plecti scribit Horat. Sat. 1. videto quæ annotauimus ad illum locum.

TANTALI GENVS] Pelopem, Atreum, Agamemnonem, Orestem.

HIC LEVARE FVNCTVM, &c.] *audit leuare*, id est, audit vt leuet. Siue mortem optet, siue extimescat, & horreat pauper aliquis, & calamitosus, continuò aderit illa, vt eum calamitate leuet, ac liberet. *omnium enim rerum mors est extremum*, vt ait M. Tull. epist. ad Torquatum. lib. 6. Et Demosth. orat. πέρας γὰρ ἅπασιν ἀνθρώποις τοῦ βίου θάνατος. id est, extremum omnibus hominibus est mors. quem locum mox integrum afferemus. & M. Tull. Catil. 4. *mors est aut necessitas naturæ, aut miseriarum quies.* Et Eur. τὸ γὰρ θανεῖν, κακῶν μέγιστον φάρμακον νομίζεται. id est, mori enim maximum malorum medicamentum existimatur.

VOCATVS, ATQVE NON VOC.] natum D
ex Apollinis oraculo Lacedæmoniis reddito καλούμενός τε, κ᾽ ἀκάλητος θεὸς παρέσται: id est, vocatus, & non vocatus, deus aderit.

IN BACCHVM.

Ode 19.

Sibi licere Bacchi laudes, vt eius numinis plenó & concitato, canere.

BAcchum in remotis carmina rupibus
Vidi docentem: credite posteri:
Nympháſque discenteis, & aureis
Capripedum Satyrorum acutas.
Euæ, recenti mens trepidat metu:
Plenóque Bacchi pectore turbidum
Lætatur. euæ, parce Liber, E
Parce graui metuende thyrso.
Fas peruicaceis est mihi thyadas,
Viníque fontem, lactis & vberes
Cantare riuos: atque truncis
Lapsa cauis iterare mella.
Fas & beatæ coniugis additum
Stellis honorem, tectáque Penthei
Disiecta non leni ruina,
Thracis & exitium Lycurgi.
Tu flectis amneis, tu mare barbarum:
Tu separatis vuidus in iugis
Nodo coërces viperino
Bistonidum sine fraude crineis:
Tu, cùm parentis regna per arduum
Cohors gigantum scanderet impia, F
Rhœcum retorsisti leonis
Vnguibus, horribilíque mala:
Quamquam choréis aptior, & iocis,
Ludóque dictus, non sat idoneus
Pugnæ ferebaris: sed idem
Pacis eras, mediúsque belli.
Te vidit insons Cerberus aureo
Cornu decórum, leniter atterens
Caudam, & recedentis, trilingui
Ore pedes, tetigitque crura.

BACCH. IN REM. CARM.] poëtæ, vates, ebrij amantes, & similes multa sibi videre videntur,

A tur, quæ reueta non vident. Sic igitur Horatius Bacchum carminum doctorem, & satyros cum Nymphis auditores & discipulos vidit.

CREDITE POSTERI] *credat Iudæus Apella, Non ego.*

CAPRIPEDVM SATYR.] lubet ad hunc locum ea ascribere, quæ Pausanias in Atticis narrat se à quodam Eupbemo Care de satyris accepisse. Dicebat igitur Eupbemus (inquit Pausanias) cum in Italiam nauigaret, se vi ventorum, & tempestate abreptum, à recto cursu longè admodum aberrasse, atque in mare peregrinum, & inauditum, in quo denique nauigari non solet, delatum esse: in eo mari insulas esse multas desertas atque incultas, in quibus habitarent tamen homines feri, & agrestes, & rufi: quibus caudæ non multo caudis equinis minores ad coxas vsque propenderent: insulas autem illas appellari Satyridas. Hæc Pausanias. reliqua de satyrorum profusa libidine, turpissimaque contumelia, & petulantia in mulierem illam barbaram illis traditam ac permissam, pudore reuocatus non persequar. Nonnulli scriptores, Satyros dicunt esse tanquam Silenos & Panas, eósque ad libidinem & rem Veneream admodum propensos esse: satyrósque ἀπὸ τῆς σάθης esse appellatos, quę vel est inflammata rei venereę cupiditas, vel πέος, id est, τῦ ἄῤῥενος μορίου: membrum virile. Battus quidem ille apud Theocritum εἰδ. δ. caprarium quendam libidinosiorem, dicit genere & cognatione cum Satyris, aut Panibus esse coniunctum, atque etiam cum illis libidine certare posse. Εἴη ὦ γ' Ἔρωτι φιλεῖσθαι· τί τοι γένος ἢ Σατυρίσκοις Ἐγγύθεν, ἢ Πάνεσσι κακοκνάμοισιν ἐρίσδη. Capripedes autem etiam Lucretius appellat lib. 4. *Hæc loca capripedes Satyros, Nymphásque tenere Finitimi fingunt.* vterque expressit epithetum Græcum αἰγίποδες, seu τραγόποδες, seu τραγοσκελεῖς: quamquam hoc postremum, non capripedes, sed capricruros significat.

B

ACVTAS] attentas, ad audiendum erectas. hic satyri, Bacchi sunt auditores: Bacchus doctor: aliàs iisdem auditoribus Silenus doctor: vt apud Virg. in Sileno. vel dic propriè acutas ὀξείας. Nam satyri ὀξεῖς τὰ ὦτα etiam à Luciano dicuntur.

C EVOE] Εὐοῖ vox est Bacchantium mulierum. Pausan. in Messen. scribit, montem quendam Ithoniæ vrbi vicinum Euan appellatum ab ea voce Bacchica, quam Bacchus ipse, & mulieres cum eo bacchantes illo primùm loco ediderunt.

TREPIDAT] tremit, conturbata est.

PLENOQVE BACCHI PECT.] concitato, commoto. Od. 15. lib. 3. *Pulsæ thyas vti concita tympano.*

TVRBIDVM LÆTATVR] lætitia afficitur turbida, miniméque liquida. huic similia multa loquendi genera collegimus suprà ad Oden 12. libr. 1.

PARCE GRAVI MET. TH.] metuendus est Bacchus, quia offensus, furore menteis concitat ac perturbat: placatus autem, lætitia, & voluptate afficit. notat Seruius ad illum Virg. locum. Æn. 1. *Adsit lætitiæ Bacchus dator.*

THYRSO] à thyrso, quæ erat virga, seu hasta Bacchica. thyrsigeri dicti: θυρσοφόρους appellant Græci. thyrsos *pampineas hastas* vocat Virg. Æn. 7. D

FAS PERVICACEIS] fas est, δυνατόν ἐστι, vt Ode 11. lib. 1. Vult autem, ex eo, quòd possit Bacchi Thyadas, & mysteria cantare, se poëtam Deo dignum existimari: & ita sentit Porphyr. alij (quos non refello) *fas est*, hoc loco, valere volunt idem, quod, licet.

PERVICACEIS] proteruas, pertinaceis, impudenteis. Nonius nomen *peruicax* ait esse laudi, pertinax *probro*. lib. 3. Musam suam *peruicacem* nominat. *Desine peruicax Referre sermones Deorum.*

ITERARE] iterum atque iterum cantare, vt suprà dixi annot. ad Od. 7. lib. 1.

VINIQVE FONTEM, LACT. ET] videtur planè Horatius, cum hæc de fontibus vini, lactis, mellis scriberet, locum illum Euripid. in Bacch. habuisse sibi ante oculos propositum, vbi Baccharum alia saxum thyrso pulsante fons aquę prosilit, alia in terram thyrsum deijciente, fons vini promanat: aliæ lactis cupidæ summis digitis terram scindentes, lactis copiam habebant: ex thyrsis autem ederaceis mellis riui fluebant. Sic Eurip. E
Θύρσον δέ τις λαβοῦσ' ἔπαισεν ἐς πέτραν, Ὅθεν δροσώδης ὕδατος ἐκπηδᾷ νοτίς. Ἄλλη δὲ νάρθηκ' ἐς πέδον καθῆκε γῆς· Καὶ τῇδε κρήνην ἐξανῆκ' οἴνου θεός· Ὅσαις δὲ λευκοῦ πώματος πόθος παρῆν, Ἄκροισι δακτύλοισι διαμῶσαι χθόνα, Γάλακτος ἑσμοὺς εἶχον· ἐκ δὲ κισσίνων Θύρσων γλυκεῖαι μέλιτος ἔσταζον ῥοαί.

BEATÆ CONIVGIS] Ariadnæ, quæ quemadmodum Thesei amore capta, Minotauri fratris interficiendi rationem ac viam ei ostenderit, ab eóque posteà Athenas reuertente relicta sit: quas, & quàm lugubreis querelas effuderit: postremò, vt eam sibi Bacchus vxorem adoptarit, elegantissimis versibus explicat venustissimus poëta Catullus: quamquam hoc vltimum de Baccho copiosius persequitur Ouid. metamorph. 8. & Eustath. ceterique Homeri interpretes. Hesiodus item eandem fabulam tangit in Theogonia: χρυσοκόμης δὲ Διώνυσος ξανθὴν Ἀριάδνην Κούρην Μίνωος θαλερὴν ποιήσατ' ἄκοιτιν. Τὴν δέ οἱ ἀθάνατον καὶ ἀγήρω θῆκε Κρονίων. id est, Dionysus autem aurea coma flauam Ariadnam Minois filiam teneram sibi sumsit vxorem. Hanc autem ei immortalem, & senectutis expertem fecit Iupiter. Homerus autem ὀδυσσ. λ. longè alia narrat de Ariadna: nempe eam à Theseo quidem esse è Creta Athenas auectam: verùm nullum fructum, nullamque voluptatem illum ex eo facto esse consecutum: proptereà, quòd eam Diana impietatis apud se à Baccho accusatam, quia in eius templo rem cum Theseo habuisset, interemit. Homeri versus sunt hi, καλήν τ' Ἀριάδνην Κούρην Μίνωος ὀλοόφρονος ἥν ποτε Θησεὺς Ἐκ Κρήτης ἐς γουνὸν Ἀθηνάων ἱεράων Ἦγε μὲν οὐδ' ἀπόνητο, πάρος δέ μιν Ἄρτεμις ἔκτα Δίῃ ἐν ἀμφιρύτῃ Διονύσου μαρτυρίῃσι, &c. F

ADDITVM STELLIS HON.] coronam, quàm Bacchus Ariadnæ à se raptæ donauit, quámque postea ceteri dij Baccho gratificari cupientes, inter sydera collocarunt. de qua sic Arat. Αὐτοῦ κἀκεῖνος Στέφανος, τὸν ἀγαυὸν ἔθηκε Σῆμ' ἔμεναι Διόνυσος ἀποιχομένης Ἀριάδνης. Νώτῳ ἐπιστρέφεται κεκμηκότος εἰδώλου.

id est

A id eſt, ibi & illa corona, quæ Dionyſi° admiratione dignus, ſeu admirandus, ſignum fecit ſui in Ariadnam mortuam amoris, vertitur in tergo laborantis imaginis.

TECTAQVE PENTH. DIIS.] Pauſanias hæc de Pentheo ſcribit in Corinthiacis: illum tùm alia in Bacchum auſum eſſe, atque admiſiſſe per contumeliam, tùm ad extremum in Cithæronem aſcendiſſe, vt mulieres bacchanteis, in quibus erant mater, vxor, & ſoror, ſpectaret. ita arbore conſcenſa, quæ ab illis fiebant, proſpexiſſe: illas autem, ſimulatque eum viderunt, Pentheum diſcerpſiſſe, & viuentis adhuc ac ſpirantis membra alia aliò diſtraxiſſe. Plaut. in mercat. *Pentheum diripuiſſe aiunt Bacchas: nugas maximas fuiſſe credo, præut, quo pacto ego diuorſus diſtrahor.* lege eadem de re Philoſtratum in Imaginib. & Euripidis Bacchas. & Ouid. Metamorp. 3. Dicemus & nonnulla ad Saty. 3. libri ſecundi. Fuit autem Pentheus rex Thebarum. epiſtol. ad Quinct. libri. 1. *Vir bonus & ſapiens audebit dicere, Penthen Rector Thebarum, &c.* dementem appellat Virgil. lib. 4. Æneid. *Eumenidum veluti demens videt agmina*
B *Pentheus, Et ſolem geminum, & duplices ſe oſtendere Thebas.*

NON LENI RVINA] ſic legendum, & ita habent aliquot libri manu ſcrip. non lenis ruina autem intelligenda, aſpera, ſæua, χαλεπὴ, & ab irato atque adeò iracundo deo illata: quemadmodũ ſuprà Od. 37. lib. 1. dementeis ruinas appellauit, quas demens Cleopatra minabatur vrbi. & ibid. pauimentum ſuperbum, pauimentum domini ſuperbi.

THRACIS ET EXIT. LYC.] Homerus ιλ. ζ Diomedem facit à Glauco quærentem qui ſit, Deúſne aliquis è cælo delapſus, an mortalis. nolle ſe cum Diis immortalibus decertare. non enim Lycurgo Dryantis filio ſuam amentiam bene proceſſiſſe, qui cum Diis contenderit, eorúmque inimicitias ſibi conflauerit, Bacchi nutricibus in fugam verſis, Bacchóque ipſo perterrito, atque in mare compulſo. Lege Homerum & Euſtathium
C ad eum locum.

EXITIVM] peſſimum exitum. Feſtus. Has ſuæ impietatis pœnas dedit Lycurgus, quòd oculis à Ioue priuatus eſt, atque etiam vita. Homerus ιλ. eodem lib. Τῷ μὲν ἔπειτ' ὀδύσαντο θεοὶ ῥεῖα ζώοντες· Καί μιν τυφλὸν ἔθηκε Κρόνου παῖς, οὐδ' ἄρ' ἔτι δὴν Ἦν, ἐπεὶ ἀθανάτοισιν ἀπήχθετο πᾶσι θεοῖσιν. id eſt, ei poſtea irati fuerunt dij facile, & placide viuentes: Eúmque cæcum fecit Iupiter Saturni filius, neq; ille diu vixit, quoniam diis omnibus immortalibus inuiſus fuit. alij dicunt ab ipſo Baccho fuiſſe interfectum.

TV FLECTIS AMN.] *tu vertis flumina retro*: vt loquitur Virg. lib. 4. Æn.

VVIDVS] vino madidus, βεβρεγμένος. Ode 5. lib. 4. *dicimus vuidi, Cum ſol Oceano ſubeſt.*

NODO COER. VIPER. BISTON.] colligis in nodum, Thraciarum mulierum bacchantiũ comas, earumq; capitibus ſerpenteis coronarum inſtar imponis.

SINE FRAVDE] id eſt, ſine vllo damno. impunè. ſic carm. ſæcul. *Cum per ardentem ſine fraude Troiam Caſtus Æneas patria ſuperſtes Liberum muniuit iter.* T. Liuius lib. 34. *nihil præterea cum conſule pacti, quàm vt ſine fraude Punicum emitteretur præſidium, ad conſulem tranſtulerunt ſigna.* Sed quod ad Baccharum crineis attinet, Eurip. in Bacchis ait Bacchum ipſum ſtatim vt è femore Iouis editus eſt, ſerpentibus fuiſſe coronatum. στεφάνωσέν τε δρακόντων στεφάνοις. ἔνθεν ἀγρὰν θηροτρόφοι μαινάδες ἀμφιβάλλονται πλοκάμοις. id eſt, Et coronauit eum ſerpentium coronis. hinc agram Mænades ferarum nutrices crinibus ſuis implicant. eſt autem ἀγρὰ ſerpentis genus: quo nomine Demoſthenem aiunt eſſe appellatum. D

TV, CVM PARENTIS, &c.] Cùm in Phlegra Dii cum Gigantibus ancipiti prœlio diu decertaſſent, aiunt Terram Ioui dixiſſe non aliter Deos Gigantibus ſuperiores futuros, niſi duos ſemideos ſibi belli ſocios & adiutores adiungerent. Ita Bacchus & Hercules arceſſiti ſunt: quorum opera & virtute Dij immortales victoria ſunt potiti. De Hercule autem ſuprà Ode 12. *& Domitos Herculea manu Telluris iuuenes.*

COHORS GIGANTVM SCANO. IMPIA] eò impia, quòd cum diis pugnarit. ex quo θεομαχεῖν, id eſt, cum Diis pugnare. E

RHOECVM] de quo Ode 4. lib. 3.

LEONIS VNG. HORR.] aiunt enim Bacchum ſpecie leonis induta, cum Gigantibus decertaſſe, eóſque vnguibus, & dentibus, tanquam leonem, deuiciſſe.

QVANQVAM CHOREIS] Lucianus in eo dialogo, qui inſcribitur Προλαλιά, ἢ Διόνυσος, ſcribit, Bacchum, bello aduerſus Indos ſuſcepto, exercitu iam in Indiam adducto, ab illis initiò contemtum, ac deriſum eſſe, quia totus ille exercitus partim ex mulieribus bacchantibus, partim ex iuuenibus ruſticis, nudis, córdaca ſaltantibus (eſt autem cordax mollis & laſciuæ ſaltationis genus) edera coronatis, furioſis, atque inſanis conſtare videretur: ſed ad extremum illos vim, & potentiam Bacchi ſuo magno malo ſenſiſſe.

PACIS ERAS, MED. QVE BELLI] id eſt, vtilis eras ad bellum, & ad pacem: ad vtrumq; aptus & paratus eras, ſiue pax colenda, ſiue bellum gerendum eſſet. vel hoc ſignificat, vinum modò homines ad arma, & pugnam excitare: modò etiam feros & inimiteis animos domare, lenire & mitigare. F

TE VIDIT INSONS] ita te vidit, vt tibi nulla ex parte nocuerit ad inferos deſcendenti. Profert hunc locum Seruius ad illum Virgil. Æn. 4. *Et nunc magna mei ſub terras ibit imago.*

CORNV DECORVM] Baccho cornu tribuunt poetæ, quod ij, qui liberalius biberint, ad vim & pugnam parati ſunt, atque inſtructi: ob eandémque rationem Bacchum tauro, & pardalo ſimilem faciunt, vt ſcribit Athen. lib. 2. his verbis. καὶ ταύρῳ παρεικάζουσι τὸν Διόνυσον, καὶ παρδάλει, διὰ τὸ πρὸς βίαν τρέπεσθαι τοὺς ἐξοινωθέντας. εἰσὶ δ' οἳ καὶ θυμικοὶ γίνονται. τοιοῦτος δ' ὁ ταῦρος. Εὐριπίδης, ταῦρον δ' ὑβριστὴν, κ' ἐκ κέρως θυμούμενον, &c. id eſt Tauro ſimilem faciunt Dionyſum, & pardali, ſeu pardo, propterea quòd qui ſupra modum vinum biberunt, ad vim ſe conferre

A ferre soleant. sunt & qui iracundiores euadant. talis autem taurus. Euripides, Tauri autem proterni & petulantes, & cornu intentato, iracũdi. Propert. lib. 3. *Quod superest vitæ, per te, & tua cornua viuam, Virtutisque tuæ, Bacche, poëta ferar.* Festus item scribit, cornua, Liberi patris simulacro adijci, quòd homines nimio vino truces fiant, vt belluæ. Euripides Bacchis, Bacchum ταυρόκερων θεὸν, id est, taurinis cornibus præditum appellat. & Eustathius ad hunc locum ἰλιάδ. β. ἵνα ξυνάγωμεν ἄρηα, &c. notat, Bacchum cognomento dictum esse ταυροκερασφόρον, id est, taurum cornigerum, quia vino madidi ad arma capienda sint promti & parati. Idem ad alium locum ἰλ. ν. sub principium, admonet, Bacchi statuam apud Cyzicenos specie tauri positam esse, & κερασφυῆ, id est, cornutũ fingi, eundémque taurum appellari, vel quòd ebrij sint pugnaces, & ad pugnandũ expediti, vel quòd veteres cornibus pro poculis vti solebant. huc pertinet illud, quod est Oda 21. lib. 3. *& addis cornua pauperi, Post te neque iratos trementi Regum apices, neque militum arma.*

LENITER ATTERENS CAVD.] id est, adulans. *Adulatio* (inquit Festus) *propriè blandimẽtum canum est.* Accius, Prometh. *sublimè auolans Pennata cauda nostrum adulat sanguinem.*

B ET RECEDENTIS, TRILINGVI ORE PEDES] & ore suo trilingui tuos pedes, tuáque crura redeuntis ad superos demulsit: quod est in cane amoris & gratulationis argumentum: neq; hoc nisi dominis, aut certè notis facere solet, vt scribit Plato polit. lib. 2. & M. Tull. de nat. deorum. lib. 2. *canum tam fida custodia, támque amãs dominorum adulatio.* Bacchum autem etiam ad inferos descendisse, vt vxorem Ariadnen reduceret, fabulantur poëtæ. Et Pausanias in Corinthiac. scribit, se Alcyoniam paludem vidisse, per quam ille descendisse dicitur: de cuius immensa altitudine vide apud eundem ibidem.

AD MÆCENATEM.
Ode 20.

C

Famam suam æternam fore.

NOn vsitata, nec tenui ferar
Penna biformis per liquidũ æthera
Vates: neque in terris morabor
Longius: inuidiáque maior
Vrbeis relinquam. non ego pauperum
Sanguis parentum, nõ ego, quem vocas,
Dilecte Mæcenas, obibo:
Nec Stygia cohibebor vnda.
Iam iam residunt cruribus asperæ
Pelles: & album mutor in alitem
Supernè: nascuntúrque leues
Per digitos, humerósque plumæ. D
Iam Dædaléo ocyor Icaro,
Visam gementis littora Bospori,
Syrteisque Getulas canorus
Ales, Hyperboreósque campos.
Me Colchus, &, qui dissimulat metum
Marsæ cohortis, Dacus, & vltimi
Noscent Geloni. me peritus
Discet Iber, Rhodaníque potor.
Absint inani funere næniæ,
Luctúsque turpes, & quærimoniæ.
Compesce clamorem, ac sepulcri
Mitte superuacuos honores.

NON VSITATA] significat Horatius, sibi suos versus, suáque poëmata nomen immortale peperisse, seséque exteris, atque adeò barbaris nationibus nobilem & clarum futurum, nomen denique suum toto orbe terrarum celebre & gloriosum fore. sic Theognis significans suis versibus Cyrno nominis immortalitatem esse comparatã, dicit se taleis ei alas dedisse, quibus auium in morem sublimis totum orbem terrarum peragrare, & mare immensum atque infinitum peruolare possit, &c. Σοὶ μὲν ἐγὼ πτέρ' ἔδωκα, σὺν οἷς ἐπ' ἀπείρονα πόντον Ποτήσῃ κατ γῆν πᾶσαν ἀειρόμενος Ρηιδίως, θοιναῖς δὲ καὶ εἰλαπίνῃσι παρέσσῃ ἐν πάσαις, πολλῶν κείμενος ἐν στόμασιν. E

id est,

Donaui tibi ego pennas, quibus æquora vectus,
Et terras omneis peruolitare queas:
Et cunctis epulis intersis perpete fama
Multorum assiduè positus in ore virûm.

Iam Plato in Phædro scribit τὴν τοῦ πτεροῦ φύσιν κεκοινωνηκέναι μάλιστα τοῦ θείου: id est, alæ naturam commune aliquid habere cum Deo.

BIFORMIS] vates lyricus, & satyricus. alij quia nuper homo, nunc ales. à quibus dissentio.

PER LIQVIDVM ÆTH.] Virg. Æne. 7. *Stridore ingenti siquidem trans æthera vecta, &c.* F

INVIDIAQVE MAIOR] superior. sic Od. 3. lib. 4. *Et iam dente minus mordeor inuido.* nam inuidia in eos, qui multo ceteris antecellunt ac præstant, imbecilla est. & intellige tum demum inuidia maiorem futurum, cùm excesserit è vita, vt epist. ad Aug. lib. 2. *Comperit inuidiam supremo fine domari:* quod & Plutarchus præclarè ostendit libro περὶ φθόνου καὶ μίσους, his verbis, Αἱ δὲ τῶν εὐτυχημάτων ὑπεροχαὶ, καὶ λαμπρότητες πολλάκις τὸν φθόνον κατασβεννύουσιν. οὐδὲ γὰρ εἰκὸς Ἀλεξάνδρῳ τινὰ φθονεῖν, οὐδὲ Κύρῳ κρατήσασι, καὶ γενομένοις κυρίοις ἁπάντων: ἀλλ' ὥσπερ ὁ ἥλιος ὅταν ὑπὲρ κορυφῆς γένηται καταχεάμενος τὸ φῶς, ἢ παντάπασι τὴν σκιὰν ἀνεῖλεν, ἢ μικρὰν ἐποίησεν, οὕτω πολὺ τῶν εὐτυχημάτων ὕψος λαβόντων, καὶ γενομένων κατὰ κεφαλὴν τοῦ φθόνου, συστέλλεται, καὶ ἀναχωρεῖ καταλαμπόμενος. id est, rerum secundarum præstantiæ & exsuperantiæ, & fulgores sæpe inuidiam exstinguunt. non est enim

A enim probabile quenquam Alexandro inuidere, neque Cyro, rerum potitis, & omnium nationũ dominationem consecutis. Sed quemadmodum sol, quorum super verticem versatur, lumen suum iaculans, aut prorsus eis vmbram adimit, aut paruam efficit: ita postquàm res secundę ad magnam altitudinem peruenerunt, & ascenderunt ad inuidiæ verticem, comprimitur, & coërcetur illa, & summouetur, à splendore rerum secundarum illustrata. quem locum mihi Germ. Valens indicauit.

PAVPERVM SANGVIS] obscuro loco natus: libertini hominis filius. contrà Ode 27. lib. 3. *nisi herile mauis Carpere pensum Regius sanguis.*

DILECTE MÆCENAS] fortasse coniunctè hæc sunt legenda, non, vt alij distinguunt, *quem vocas Dilecte.* sic suprà Ode 20. lib. 1. *Care Mæcenas eques.* nisi fortè illo loco legendum est *Clare Mæcenas.* de vtroque iudicet lector.

OBIBO:] obibo mortem, vel obibo diem meum.

NEC STYG. COHIB. VNDA] De Styge diximus suprà ad Oden 34. libri 1.

B ALBVM MVTOR IN ALITEM] cycnum, quem statim *canorum* appellabit. Cycni autem in tutela sunt Apollinis, vt ostendemus ex Platone ad Odam 3. lib. 4. Et poëtæ, cycni appellantur: vt Od. 2. li. 4. *Multa Dircæũ leuat aura cycnũ.*

SVPERNE] ἐκ τῶν ἄνω. mutor à partibus superioribus. sic enim legendum, non *superna.* & ita habent sine vlla varietate omnes libri manu scripti, quibus vsus sum. neq; verò dubium est, quin vltima syllaba vocis, *superne*, breuis sit, vt docuimus in scholijs Lucretianis.

LÆVES] non asperæ, vt *galeaq; leues*, Od. 2. lib. 1. & *leuia saxa* Od. 17. eiusdem.

DÆDALÆO] Icaro Dædali filio. De Dædalo & Icaro satis multa dicta sunt suprà ad Od. 3. lib. 1.

OCYOR] suprà Od. 16. *& agente nimbos Ocyor euro.* Quidam libri veteres habent, ocyórque, vnde suspicantur quidam legendum esse, *Iam Dædaléque ocyor Icaro.* Ego tamen nihil muto.

GEMENTIS BOSPORI] gementis, id est, murmur edentis gemitus simile. de Bosporo diximus suprà ad Oden 13.

C SYRTESQVE GETVLAS] de Syrtibus diximus ad Od. 22. lib. 1.

CANORVS ALES] cycnus. Ode 3. lib. 4. *ô mutis quoq; piscibus Donatura Cycni, si libeat, sonũ.* D

HYPERB. CAMP.] campos supra Aquilonem & Rhipæos montes, vbi sol non quotidie, vt nobis, sed æquinoctio verno exortus, autumnali occidit: ideóque sex mensium, dies: & totidem, nox vna perpetua est apud eos. Herodotus lib. 4. videtur negare esse Hyperboreos, quia si essent (inquit) Hyperborei, essent & Hypernotei. Possidonius ait esse, & Alpeis, Italiæ monteis, incolere. Festus Hyperboreos supra Aquilonis flatum habitare scribit, dictos, quòd humanæ vitæ modum superent, viuendo vltra centesimum annum. ὑπερβαίνοντες (inquit) ὅρον sæculi humani.

GELONI] populi in Scythia Europea. Ode 4. lib. 3. *Visam pharetratos Gelonos.*

IBER] Hispanus. Virgil. Georg. 3. *Aut impacatos à tergo horrebis Iberos.* Sed cur ab Horatio peritus dicitur? Fortasse vsu peritus intelligendus, id que propter longas & assiduas nauigationes. his enim multorum morum, multarúmque rerum cognitio comparatur.

RHODANIQVE POTOR] Gall°, seu Celta.

ABSINT INANI FVN. NÆN.] primùm vult abesse næniasà suo funere: deinde funus, id est omnem pompam, & sumtum funebrem, inanem fore dicit, quia scilicet non sit moriturus, nec sepulcro possit contineri, sed immortalis sit futurus, & in cycnum canorum mutandus: qui cantu totum orbem terrarum completurus est. E

NÆNIÆ] carmina lugubria, vt suprà diximus ad Od. 1. huius libri.

AC SEP. MITTE SVPERVAC. HON.] omitte mihi sepulcrum sumtuosum, & magnificũ exstruere. nam sine sepulcro satis honoratus sum gloria ingenio parta. Pausan. Arcad. duo sepulcra admirabili pulchritudine, & magnificentia commemorat: vnum Mausoli in vrbe Halicarnasso, structura & magnitudine visendum: alterum mulieris cuiusdam, Helenæ nomine, Solymis.

MITTE] *mitte*, positum pro *omitte*: vt epist. 5. lib. 1. *Mitte leues spes, & certamina diuitiarum:* & epist. ad Pison. extr. *Non missura cutem nisi plena cr. ir.* & Virg. Æn. 1. *mæstũmque timorẽ Mittite.* & Terent. Adelph. *Hera, lacrymas mitte.*

SVPERVACVOS] epist. ad Pison. *Omne supernacuum pleno de pectore manat.* F

CARMI-

CARMINVM LIBER TERTIVS.

Ode I.

Non opibus, aut honoribus: sed animi tranquillitate vitam beatam effici.

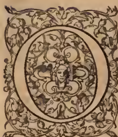

ODI profanum vulgus, & arceo.
Fauete linguis. carmina non prius
Audita, musarum sacerdos,
Virginibus, puerísque canto.
Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Iouis,
Clari giganteo triumpho,
Cuncta supercilio mouentis.
Est vt viro vir latius ordinet
B *Arbusta sulcis: hic generosior*
Descendat in campum petitor:
Moribus hic, meliórque fama
Contendat: illi turba clientium
Sit maior. æqua lege necessitas
Sortitur insigneis, & imos:
Omne capax mouet vrna nomen.
Destrictus ensis cui super impia
Ceruice pendet, non Siculæ dapes
Dulcem elaborabunt saporem:
Non auium, citharæq; cantus
Somnum reducent. somnus agrestium
Lenis virorum non humileis domos
Fastidit, vmbrosámque ripam:
C *Non zephyris agitata Tempe.*
Desiderantem quod satis est, neque
Tumultuosum sollicitat mare,
Nec sæuus Arcturi cadentis
Impetus, aut orientis Hædi.
Non verberatæ grandine vineæ,
Fundúsque mendax, arbore nũc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hiemes iniquas.
Contracta pisces æquora sentiunt,
Iactis in altum molibus. huc frequens
Cæmenta dimittit redemtor
Cum famulis, dominúsque, terræ
Fastidiosus. sed timor, & minæ E
Scandunt eodem, quò dominus: neque
Decedit ærata triremi: &
Post equitem sedet atra cura.
Quòd si dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum sidere clarior
Delenit vsus: nec Falerna
Vitis, Achæmeniúmque costum:
Cur inuidendis postibus, & nouo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Diuitias operosiores?

ODI PROFANVM VVLGVS] arcebantur non initiati, & profani à sacris, quos Græci βεβήλους, καὶ ἀμυήτους appellant. Plato Θεαιτήτῳ. ἄθρει δὴ περισκοπῶν μή τις τῶν ἀμυήτων ἐπακούῃ. id est, contemplare igitur circumspiciens nequis profanorum, & non initiatorum exaudiat. Theocr. in Amarillide. ζαλῶ δὲ φίλα γύναι Ἰασίωνα, Ὃς τόσσων ἐκύρησεν, ὅσ' οὐ πευσεῖσθε βέβαλοι. id est, fortunatum Iasionem existimo, qui ea consecutus est, quæ non audieris vos profani. Res graueis & serias, atque è media philosophia petitas, mysteriorum denique quodammodo simileis, non ludicras, neque amatorias cantaturus, homines prauis opinionibus imbutos & corruptos, atque iccircò vtilissima ad vitam bene instituendam præcepta respuenteis, ab his carminibus, tanquam profanos à sacris & mysterijs, arcet. F

FAVETE LINGVIS] εὐφημεῖτε. bona verba dicite: *male nominatis Parcite verbis*, vt loquitur Od. 14. huius lib. Tibul. eleg. 11. lib. 2. *Dicamus bona verba (venit natalis) ad aras. Quisquis ades*

A *lingua vir, mulierque faue.* Virg. lib. 5. Æne. *Ore fauete omnes, & cingite tempora ramis.* Eurip. Iphigen. στὰς δ' ἐν μέσῳ Ταλθύβιος, ᾧ τόδ' ἦν μέλον, εὐφημίαν ἀνεῖπε, καὶ σιγὴν στρατῷ. id est. Cùm autem in medio stetisset Talthybius, cui hoc erat curæ, bona verba, & silentium exercitui prædicauit. *Fauentia* (inquit Festus) *bonam ominationem significant. Nam præcones clamantes populum sacrificijs fauere iubebant. fauere enim est bona fari.* Propert. lib. 3. de pugna nauali Actiaca, *Sacra facit vates, sint ora fauentia sacris.* & bene ominari dicuntur, qui bona verba loquuntur. Cic. in Bruto. *Hortensij vox extincta fato suo est, nostra publico. Melius, quæso ominare, inquit Brutus.* Idem lib. 1. de diuinatione. *hominum voces vocant omina: quæ maiores nostri quia valere censebant, iccirco omnibus rebus agendis, quod bonum, faustum, fortunatúmque esset, præfabantur: rebúsque diuinis, quæ publicè fierent, vt fauerent linguis, imperabatur: inque ferijs imperandis vt litibus & iurgijs se abstinerent.*

Mvsarvm sacerdos] ego Horat. vates, & qui musarum sacra tracto. sic Virg. Georg. 2. *Me verò primùm dulces ante omnia musæ, Quarum*
B *sacra fero ingenti percussus amore, Accipiant, &c.*

Virginibvs pverisqve] vt castis, integris, incorruptis, & ab omni flagitij & sceleris macula puris.

Clari gig. trivmpho] de quo Hesiod. in Theogonia. & diximus suprà ad Oden 19. lib. 2. & idem Hor. Od. 4. huius lib. *Scimus vt impios Titanas, immanémque turmam Fulmine sustulerit caduco.*

Cvncta sverc. Mov.] Hom. ἰλ. α. ἦ, καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων. id est, dixit, & nigris supercilijs annuit Iupiter. sequitur paullo pòst, μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὄλυμπον, id est, magnum autē commouit Olympum. & Virg. 9. *totum nutu tremefecit Olympum.*

Est vt viro vir] sic loquuntur Græci: ἔστιν ὡς, vel ἔστιν ὅπως. i. fieri, vel euenire potest, vt: rursum non est, vt: οὐκ ἔστιν ὅπως. epist. ad Iccium lib. 1. *non est vt copia maior Ab Ioue donari possit tibi.* Ostendit. varia hominum esse ingenia ac studia, Fieri (inquit) potest, vt alius alio plus agri habeat,
C quod arboribus ordinatim conserat: alij se ad honorum petitionem conferant, atque horum rursos alius nobilitate fretus petat: alius moribus & bona existimatione sit superior: alius plureis habeat clienteis.

In campvm] Martium, in quo comitia habebantur. verbo autem *descendendi* vsus est, quia ex vrbe Roma antiqua in campum Martium venienti descendendum erat. M. Cœlius epist. 4. ad Cicer. lib. 8. *Ais quæso, quàm certa opinione descenderat?*

Necessitas] ἀνάγκη, eadem (vt quidam volunt) quæ εἱμαρμένη, id est, Parca. vide annot. ad Od. 35. lib. 1. Plutarchus tamen necessitatem distinguit à Parca, seu fato.

Sortitvr] λαγχάνει, sorte ducta capit. ex quo Λάχεσις, quæ temeritate quadam, & sine delectu homines vita spoliat: & quæ arbitra, alia alij viuendi & moriendi condicio (quam Horatius sortem nominare solet) contingit.

Insigneis et imos] *Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas, Regúmque turreis:* D
Od. 4. lib. 1. vide plura ad Od. 28. lib. 2. insigneis autem, id est, ἐπισήμους, ἐπιφανεῖς, claros, & nobileis, & in summo honoris gradu constitutos: sup. Od. 34. lib. 1. *& insignem attenuat deus.*

Imos] infimos, humileis, obscuros.

Omne cap. mov. vrna nom.] vide, quæ de vrna & sortib⁹ diximus sup. ad Od. 3. li. 2.

Destrictvs ensis cvi] ei, cuius ceruicibus impendet ensis destrictus, nullæ quantumuis apparatæ, & opiparæ epulæ, suaues, aut gratæ poterunt esse. respicit autem notissimam de Damocle Dionysij assentatore historiam: *qui cùm in sermone copias, opes, maiestatem illius dominatus commemoraret, ac prædicaret, negarétque vmquā quemquam beatiorem fuisse: iussit eum Dionysius fortunā experiri suam: collocandum curauit hominem in aureo lecto, strato pulcherrimo textili stragulo, magnificis operibus picto, abacósque complureis ornauit argento, auróque cælato, tum ad mensam eximia forma pueros delectos iussit consistere. aderant vnguenta, coronæ: incendebantur odores, mensæ conquisitissimis epulis exstruebantur. fortunatus sibi Damocles videbatur. In hoc medio apparatu fulgentem gladium è lacunari seta equina appensum demitti iussit, vt impenderet illius beati ceruicibus. Ita nec pulchros illos administratores aspiciebat, nec plenum artis argentum, nec manum porrigebat in mensam: iam ipsæ defluebant coronæ: denique exorauit tyrannū, vt abire liceret, quod iam beatus nollet esse.* Hæc sunt M. Tull. Tusc. li. 5. *declarabat autem Dionysius* (inquit idem Tull.) *nihil esse ei beatum, cui semper aliquis terror impēdeat.* E

Sicvlæ dapes] Siculæ dapes, & Syracusanæ mensæ prouerbij locum obtinent. lege Athē. lib. 12. Plato. lib. 3. de repub. Συρακουσίαν δὲ ὦ φίλε τράπεζαν, καὶ Σικελικὴν ποικιλίαν ὄψου, ὡς ἔοικας, αἰνεῖς. M. Tull. lib. 2. de finib. *sit voluptas non minor in nasturtio illo, quo vesci Persas esse solitos scribit Xenophon, quàm in Syracusanis mensis, quæ a Platone grauiter vituperantur.* Idem lib. 5. Tuscul. *Quò cùm venissem, vita illa beata, quæ ferebatur, plena Italicarum, Syracusanarúmque mensarum, nullo modo mihi placuit, bis in die saturum fieri, &c.*

Dvlcem elab. sap.] id est, exquisitissimæ, summóque artificio, & studio conditæ, & F
apparatæ epulæ, ei videbuntur insuaues, cuius in animo curæ graues, & terrores, & angores, ceteræque animorum pestes insideant. *elaborabunt* autem scriptum est in cod. Don. Faer. Vatic. 2. Torn. non, *elaborarunt*, vt habent vulgati.

Somnvm redvcent] in nonnullis veteribus cod. scriptum est *reducet*: sed secutus sum cod. Don. Faer. 2. Vatic. Torn. & vulg.

Somnvs agrest. lenis] somnus lenis nō spernit humileis agrestium hominum domos, neque vmbrosam ripam, id est, dormiunt plerunque suauius in suis tuguriolis rustici, & tenues homines, quàm reges & dynastę in suis ædibus sumtuosissimis, atque instructissimis.

Fastidit] spernit. semper Horatius hoc verbum cum accusandi casu cōiungit: quod nō item solet M. Tull. exēpli causa, epist. 3. lib. 1. *Fastidire lacus & riuos ausus apertos.* Tem-

A TEMPE] sup. Od. 7. lib. 1. *Thessala Tempe.*

DESIDER. QVOD SATIS EST] qui quãtum satis est, desiderat, non nauigat, neque se maris periculo committit, vt mercibus commutandis rem faciat, atque augeat. sic Od. 29. huius li. *Non est meum, si mugiat Africis Malus procellis, ad miseras preces Decurrere.* sic Hesiod. ἔργ. καὶ ἡμ. de ijs, qui iustitiam colunt. θάλλουσιν δ' ἀγαθοῖσι διαμπερὲς, οὐδ' ἐπὶ νηῶν Νίσσονται· καρπὸν δὲ φέρει ζείδωρος ἄρουρα.

TVMVLTVOSVM] quod timorem multum incutit. *Tumultus enim est perturbatio tanta, vt maior timor oriatur. vnde etiam nomen ductum est, tumultus.* Cic. Philip. 8.

SOLLICITAT] sollicitum reddit, & quasi è sede mouet.

NEC SÆVVS ARCT. CAD.] Plautus in Rudente, *Arcturus signum sum omnium quàm acerrimum: vehemens sum exoriens: cũ occido, vehemẽtior.*

AVT ORIENTIS HÆDI] oriuntur hædi statim post Capram, sole Sagittarium permetiente. Virg. Georg. 1. *Præterea tam sunt Arcturi sidera nobis, Hædorumque dies seruandi, & lucidus anguis,* B *Quam quibus in patriam ventosa per æquora vectis Pontus, & ostriferi fauces tentantur Abydi.* ἐπεὶ ἀνατέλλουσιν οἱ ἔριφοι (inquit interpres Theoc.) χειμαίνεται ἡ θάλασσα. id est, orientibus hædis sæuit mare.

NON VERB. GRAND.] epist. ad Albinouan. lib. 1. *non quia grando Contuderit vites.* χαλαζοκοπίαν nominant Græci.

FVNDVSQVE MENDAX] γῆ ἄπιστος. fundus infidelis. fundus, qui non respondet votis, aut expectationi agricolæ. epist. ad Mæcenat. 2. lib. 1. *Spem mentita seges.* contrà Od. 16. huius lib. *& segetis Certa fides mea.* videtur autem hoc loco sterilitatis agrorum causas enumerasse, nimiam siccitatem, imbreis immoderatos, incendium, hiemis præter modum frigidæ iniuriam: quæ omnia ponit & Xenocr. in Axiocho his verbis: νυνὶ μὲν αὐχμὸν, νυνὶ δὲ ἐπομβρίας, νυνὶ δὲ ἐπίκαυσιν, νυνὶ δ' ἐρυσίβην, νυνὶ δὲ θάλπος ἄκαιρον, ἢ κρυός. id est, nunc enim siccitatem, nunc imbreis immoderatos, nunc rubiginem, nunc calorem intempestiuum, aut fri- C gus: & Xenoph. in Oeconomico: Ἔτι δὲ τῆς γεωργικῆς τὰ πλεῖστα ἐστὶν ἀνθρώπῳ ἀδύνατα προνοῆσαι. καὶ γὰρ χάλαζαι, καὶ πάχναι ἐνίοτε, καὶ αὐχμοὶ, καὶ ὄμβροι ἐξαίσιοι καὶ ἐρυσίβαι, καὶ ἄλλα πολλάκις τὰ καλῶς ἐγνωσμένα, καὶ πεποιημένα ἀφαιροῦνται. id est, Præterea plurimæ res artis agri colẽdi, eiusmodi sunt, vt eas homo prouidere nõ possit. Nã & grandines, & pruinæ, & siccitates, & imbres immoderati, & rubigines, & alia quædam sæpenumerò, quæ pulchrè sunt cogitata, prouisa, & effecta, de manibus eripiunt. & Lucret. lib. 5. *Et tamen interdum magno quæsita labore, Cùm iam per terras frondent, atque omnia florẽt, Aut nimijs torret feruoribus æthereus sol: Aut subiti perimunt imbres, gelidæq; pruinæ, Flabráque ventorum violento turbine vexant.*

NVNC TORR. AGR. SID.] ἀστροβολουμένη, & σφακελισμὸν putabat significari Germanus Valens: id est, siderationem, quæ tùm éuenit, cùm arbores pestifero aliquo sidere afflantur, atque adeò percutiuntur. ex quo ἀστροβόλητοι, seu ἀστρόβλητοι dicuntur. ego putabam vel ἐπίκαυσιν describi, id est, D incendium, seu æstum immoderatum, ex quo rubigo oritur: vel vredinem. tale ferè illud est Oda 16. epod. *nullius astri Gregem æstuosa torret impotentia.*

CONTRACTA PISCES ÆQVORA] postea quàm immodicum pecuniæ quærendæ studium reprehendit, atque insectatus est, incipit nunc suæ ætatis hominum luxuriam, atque ædificandi insolentiam exagitare, qui terra continente non contenti in mari ædificant. eleganter autem, & venustè pisceis ait sentire maria fieri contractiora ædificiorum magnitudine, & fundamentorum, quæ in mare iaciuntur, molibus. vide Oden 15. lib. 2. *Iam pauca aratro iugera Regiæ Moles relinquent.*

CÆMENTA] cæmenta dicta sunt à cædendo: itáque appellantur lapides cæsi. Od 24. huius libri. *Cæmentis licet occupes Tyrrhenum omne tuis: & mare Apullicum.*

DIMITTIT] sic habẽt libri vet. vulg. *Demittit.* REDEMTOR] redemtores dicuntur, qui opus aliquod faciendum suo periculo, certa mercede pacta conduxerunt: ἐργολάβοι dicuntur à Græ- E cis. epist. ad Iul. Florum lib. 2. *Festinat calidus mulis, gerulisque redemtor.* Redimere enim interdum idem valet, quod conducere, ex quo redemtor idem, quod conductor.

TERRÆ FASTIDIOSVS.] qui terra spreta, in mari ædificat.

NEQVE DECEDIT ÆR. TRIR.] sic sup. Ode 16. lib. 2. *Scandit æratas vitiosa naueis Cura.*

POST EQVIT. SEDET ATRA C.] similis sententia est apud Lucr. lib. 2. in princip. *Quòd si ridicula hæc, ludibriáque esse videmus, &c.*

ATRA CVRA] atra, id est, tristis. sic Od. 11. lib. 4. *minuentur atræ Carmine curæ.*

QVOD SI DOL. NEC PHRY. LAP.] vide quæ annotauimus ad Oden illam 16. lib. 2. ita igitur concludit hunc locum. Si neque ædificia magnifica, neque purpureæ vestes, neque Falerna vina, neque vnguenta Persica morbis animi medentur: cur me meæ fortunæ pœniteat, diuitiásque consecter, & concupiscam ampliores? *Delinit* habent 2. Vat. cod. & Torn. congruit cum F hoc loco ille, epist. ad Loll. 2. li. 1. *Non domus, aut fundus, non æris aceruus, & auri, Ægroto domini deduxit corpore febres, Non animo curas.* Per Phrygium autem lapidem columnas Phrygias significat, quibus fulciebantur & ornabantur atria domorum sumtuosarum. Tibull. li. 3. eleg. 3. *Quidve domus prodest Phrygijs innixa columnis, Tænare siue tuis, siue Caryste tuis?*

FALERNA VITIS] sic habent libri Iann. & 2. Vat. quam scripturam probo. nam in vulgatis impressum est *Falerna Vitis*: quam lectionem qui recipiunt, subintelligunt ἀπὸ κοινοῦ *vsus.*

ACHÆMENIVMQVE COSTVM] Persicum vnguentum ab Achæmene Persarum Rege. sup. Od. 12. lib. 2. & Od. 13. epod. *nardum Achæmenium.* de costo vide Plin. lib. 12. cap. 12.

A INVIDENT. POSTIB.] sumtuosis, magoo pretio emtis. sup. Od.x.lib. 2. *aulam inuidendam* dixit. postibus autem, id est ostijs, seu foribus: vel simpliciter trabibus.

CVR VALLE PERM. SABINA] id est, cur spreto, & reiecto meo fundo Sabioo, in quo vallis est peramœoa, diuitias curarum, & molestiarum plenas, & plurimo labore partas, & quæsitas amplectar? de verbo *mutandi* vide annot. ad Oden 16. lib. 1.

DIVITIAS OPEROS.] id est, laboriosiores, vel maiores & ampliores, vel in quibus & parandis magoo labore, magnaque opera, & custodiendis magna cura opus est. Oda 2. lib. 4 *operosa paruus Carmina fingo.*

Ode 2.

Pueros ab ineunte ætate assuefaciendos
esse paupertati, rei militari,
vitæ laboriosæ.

B

ANgustam, amici, pauperiem pati
Robustus acri militia puer
Condiscat: & Parthos feroceis
Vexet eques metuendus hasta:
Vitámque sub diuo, & trepidis agat
In rebus. illum ex mœnibus hosticis
Matrona bellantis tyranni
Prospiciens, & adulta virgo,
Suspiret: eheu, ne rudis agminum
Sponsus lacessat regius asperum
Tactu leonem: quem cruenta
Per medias rapit ira cædeis.
Dulce, & decorum est pro patria mori.
C *Mors & fugacem persequitur virum:*
Nec parcit imbellis iuuentæ
Poplitibus, timidóque tergo.
Virtus repulsæ nescia sordidæ
Intaminatis fulget honoribus:
Nec sumit, aut ponit secureis
Arbitrio popularis auræ.
Virtus recludens immeritis mori
Cælum, negata tentat iter via:
Cœtúsque vulgareis, & vdam
Spernit humum fugiente penna.
Est & fideli tuta silentio
Merces. vetabo, qui Cereris sacrum
Vulgarit arcanæ, sub ijsdem D
Sit trabibus, fragilémque mecum
Soluat faselum. sæpe Diespiter
Neglectus, incesto addidit integrum.
Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede pœna claudo.

ANGVSTAM, AMICI, PAVPERIEM] Suadens Horatius vt in exercitatione fortitudinis, & patientiæ pueri versentur, oon temere paopertatem sumit, vt vnum è malis homanis, in quo perferendo & insignis patientia desideretur, & animi fortitudo magnopere acuatur. Od. 9. lib. 4. *rectius occupat Nomen beati, qui deorum Muneribus sapienter vti, Durámque callet pauperiem pati.* M. Tull. in Rullum, veteres quosdam Romanos cõmemorat non solùm populi honoribus, rebúsq; gestis, verùm etiam patientia paupertatis ornatos. Tùm Aristoteles lib. 3. de moribus ad Nicomach. πενίαν, id est, paupertatem in rebus malis, & formidolosis numerat: & pater Ennius ita B ferebat duo, quæ maxima putantur, onera, vt eis pæne delectari videretur. sæuam appellat Horat. Od. 12. lib. 1. Duram Od. 9. lib. 4.

ET PARTH. FER.] qui ipsi suot eqoites.

VITAMQVE SVB DIVO] omnes ferè libri calamo exarati habent, *sub dino*, quos sequor, quã quam etiam *sub dio* ferri potest.

ET TREPIDIS AGAT IN REBVS] Arist. ἐν τοῖς φοβεροῖς, id est, in rebus formidolosis, & horribilibus. Idem lib. 2. de mor. ad Nicom. airoos, dum assuescimus res formidolosas contẽmnere, easq; perferre, & perpeti, forteis fieri. sic locutus est T. Liuius lib. 4. *Et senatus, vt in trepidis rebus, dictatorem dici Mamercum Æmilium iussit.* Idem lib. 34. *orant, ne se in rebus tam trepidis deserat.*

ILLVM EX MOENIBVS HOSTICIS] illum, nempe militem Rom. prospicieos ex mœnibus hostilibus vxor Regis alicuios barbari, cum quo bellum gerat populus Rom. suspiret hoc modo, atque hæc queribunda voce loquatur.

MATRONA BELL. T.] id est, vxor tyranni F bellum gerentis. quid intersit inter matronam, & matrem familias docent Festus, & Nonius, & Seruius ad illum locum Virgil. Æneid. xi. *tum muros varia cinxere corona Matrona, puerisq;.*

RVDIS AGMINVM SPONSVS] non exercitatus io prœlijs: imperitos rei militaris.

ASPERVM TACTV LEONEM] militem Rom. sæuum, & formidolosum in congressu, seu conflictu. δυσπρόσιτον: translatio est.

QVEM CRVENTA PER MED. RAP.] mansit in translatione. leones autem maximè esse iracundos testatur his grauissimis versibus Lucretius lib. 3. *Sed calidi plus est illis, quibus acria corda, Iracundáque mens facile efferuescit in ira: Quo genere in primis mens est violenta leonum, Pectora qui fremitu rumpunt plerumque gementes· Nec capere irarum fluctus in pectore possunt.*

DVLCE ET DECORVM EST, &c.] hanc

A hanc sententiam paullo vberius exprimit Pind. Ἰσθμ. ᾠδ. ἑβδόμῃ. Ἴστω γὰρ σαφὲς, ὅστις ἐν ταύτᾳ νεφέλᾳ χάλαζαν αἵματος πρὸς φίλας πάτρας ἀμύνεται, λοιγὸν ἀμύνων ἐναντίῳ στρατῷ, ἀστῶν γενεᾷ μέγιστον κλέος αὔξων, ζώων τε καὶ θανών. sciat enim qui in hac nube grandinem sanguinis pro patria pugnans, & exitium propulsat aduersario ciuium exercitu, se suis posteris, suóque generi maximam gloriam relinquere, & viuentem, & mortuum. Lucianus in encomio patriæ scribit hanc in prœliis cohortationem plurimùm valere, si quis dicat bellum esse pro patria susceptum: neminémque esse, qui hac voce audita mortem extimescat, aut periculum metuat. Efficit enim (inquit) nomen & commemoratio ipsa patriæ, vt qui est alioqui timidissimus, ignauissimúsq; natura, fortissimus existat. Tyrtæus autem, qui *mares animos* (vt ait Horatius lib. de arte poët.) *Versib⁹ exacuit*, hāc eand. sententiā duob⁹ versiculis ita cōplexus est. Τεθνάμεναι γὰρ καλὸν ἐπὶ προμάχοισι πεσόντα Ἄνδρ' ἀγαθὸν, περὶ ᾗ πατρίδι μαρνάμενον. quorum versuū hæc ferè sententia est. Pulchrū est virum fortē ꝑ patria pugnantē, & caden-
B tem inter eos, qui in primo ordine dimicant, mori. Accedat his Homerus. εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. id est, optimum est auspicium pugnare pro patria. Et M. Tull. offic. 1. *Sed omneis omnium caritates patria vna complexa est: pro qua quis bonus dubitet mortem oppetere?*

Mors et fvg. perseq.] immo verò sæpius seruantur è prœlio, qui fortiter pugnant, quàm qui in fuga spem salutis constituunt. quod declarat Hom. ἰλιάδ. ε. Αἰδομένων τ' ἀνδρῶν πλέονες σόοι, ἠὲ πέφανται· Φευγόντων δ' οὔτ' ἂρ κλέος ὄρνυται, οὔτε τις ἀλκή. Hæc igitur huius loci sententia est, Si immortales essent futuri, qui pro patria cum vitæ periculo armis decertare nolunt, turpis esset quidem illa, sed esset aliqua tamen ignauorum causa, ac defensio, cùm dicerent se fugiendo saluti consulere maluisse, quàm contra nitendo, & repugnando occumbere. Nunc autem cùm belli periculo vitato, sexcenta nobis alia mortis genera impendeant: longè pulchrius, ac laudabilius est pro patria fortiter
C pugnantem, mortem oppetere, quàm vitam onustæ, aut necessitati reseruare, quod item M. Tull. Philipp. 10. ornatissimis verbis persequitur. *Ita præclara est, recuperatio libertatis, vt ne mors quidem sit in repetenda libertate, fugienda. Quòd si immortalitas sequeretur periculi fugam, tamen eo magis ea nē fugienda videretur, quòd diuturnior esset seruitus. Cum verò dies, & nocteis omnia nos vndique fata circumstent, non est vestri, Romanique nominis dubitare eum spiritum, quem naturæ quis debeat, patriæ reddere.* in illis autem verbis Ciceronis, *ea non fugienda videretur* (vt dicam ἐν παρόδῳ) subaudiendum est *mors*. Nam si sine negatione legas, vt in vulgatis, subintelligetur *immortalitas*. sed priorem lectionem magis probo. Sarpedon præterea apud Homerum ἰλιάδ. μ. verbis idem planè significantibus Glaucum ad fortiter pugnandum excitat. Ὦ πέπον, εἰ μὲν γὰρ πόλεμον περὶ τόνδε φυγόντε Αἰεὶ δὴ μέλλοιμεν ἀγήρω τ', ἀθανάτω τε Ἔσσεσθ', οὔτε κεν αὐτὸς ἐνὶ πρώτοισι μαχοίμην, Οὔτε κέ σε στέλλοιμι μάχην ἐς κυδιάνειραν· Νῦν δ' ἔμπης γὰρ κῆρες ἐφεστᾶσιν θανάτοιο Μυρίαι, ἃς οὐκ ἔστι φυγεῖν βροτὸν, οὐδ' ὑπαλύξαι. id est, *O mellis: si ex hoc bello num-*
D *quam agra senectus Saluos, pallida mors numquam nocte integat atra: Non equidem primos inter pugnare cruentus Sustineam, neque te ad pugnam, aut ad vulnera mittam: At nunc circumstant nos mille pericula leti, Quæ effugere haud vmquam liceat mortalibus ægris.* Sic & Theopompus, Εἰ μὲν γὰρ ἦν τὸν κίνδυνον τὸν παρόντα διαφυγόντας ἀδεῶς διάγειν τὸν ἐπίλοιπον χρόνον, οὐκ ἂν ἦν θαυμαστὸν φιλοψυχεῖν. νῦν δὲ τοσαύτας κῆρας τοῦ βίου περιπεφύκασιν, ὥστε τὸν ἐν ταῖς μάχαις θάνατον αἱρετώτερον εἶναι δοκεῖν: id est, Nam si fas esset præsenti periculo declinato, ac vitato, reliquū vitæ tempus securè & sine metu traducere, non esset mirum si quis retinendæ vitæ studio teneretur. Nunc autem tot vitam humanam fata circumuallant, vt mors in prœlio oppetita longè optabilior esse videatur. huc eodem pertinet illud Æschyli. Ἀλλ' οὔτι πολλὰ τραύματ' ἐν στέρνοις λαβὼν Θνήσκει τις, εἰ μὴ τέρμα συντρέχοι βίου, Οὔτ' ἐν στέγῃ τις ἥμενος παρ' ἑστίᾳ Φεύγει τι μᾶλλον τὸν πεπρωμένον μόρον. id est, At neque quisquam multis in pectore vulneribus acceptis moritur, nisi vitæ terminus adsit: neque domi suæ aliquis sedens ad focum eo magis mortem naturalem, & fato destinatam effugit. Demosthe-
E nes item in oratione περὶ στεφάνου, quam dudum Latinam fecimus, propè diem edemus, eandem ferè sententiam ponit: πέρας μὲν γάρ ἐστιν ἅπασιν ἀνθρώποις τοῦ βίου θάνατος, κἂν ἐν οἰκίσκῳ τις αὑτὸν καθείρξας τηρῇ. δεῖ δὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐγχειρεῖν μὲν ἅπασιν ἀεὶ τοῖς καλοῖς, φέρειν δ' ὅ, τι ἂν ὁ θεὸς διδῷ, γενναίως. id est, omnium, inquit, hominum vitæ mors est extremum, etiam si quis se domi suæ inclusum contineat, omnéque belli periculum fugiat, ac declinet: sed oportet viros forteis semper egregia, & præclara facinora conari bona spe fretos in posterum: quicquid autem Deorum voluntate euenerit, generoso, fortique animo ferre. Accedat ad superiores illos oratores, & poëtas, lyricorum princeps Pindarus, cuius sunt hæc ᾠδ. α. ὀλυμπ. θανεῖν δ' οἷσιν ἀνάγκα, τί κέ τις ἀνώνυμον γῆρας ἐν σκότῳ καθήμενος ἕψοι μάταν, ἁπάντων καλῶν ἄμμορος? id est, cùm sit omnibus mortalibus necesse mori, quid est quòd quisquam in tenebris residens senectutem ignobilem, & ingloriam frustra producat, omnium rerum hone-
F starum ac præclararum expers? Sed videtur Horatius Simonidis versum ad verbum ferè expressisse. ὁ δ' αὖ θάνατος ἔφικε καὶ τὸν φυγόμαχον. quem M. Ant. Muretus annotauit. in cod. Iann. & 2. Vatic. *prosequitur virum*, scriptum est.

Imbellis ivventæ] ἀπτολέμου.

Poplitibvs] per poplites iuuentæ imbellis, significat iuuenes ignauos atq; ad fugiendum, quàm ad pugnandum, expeditiores. poplites enim cernuntur eorum, qui fugiunt, quemadmodum & terga, hoc interest quòd ignauorum fugientium terga plerumque inhonestis vulneribus locum præbent: poplites celeriter explicati, salutem expediunt.

Timidoqve tergo.] homines ignaui, ac timidi, cum fugere, quàm pugnare malint, si forte vulnus accipiant, à tergo vulnerantur: Contrà fortes, aduerso pectore. Catullus Carm. de Pelei nupt. Parcas canenteis, & Peleo, ac Thetidi

prædi-

A prædicenteis facit Achillem eis nasciturum *Hostibus aut tergo, sed forti pectore notum*. Ita M. Anton. orator (vt scribit M. Tullius lib. 2 de orat. ad Q. fratr. & act. 5. in Vert. de suppliciis) M' Aquilium multis auaritiæ criminibus, testimoniisque con-uictum, causa propè perorata, ipse arripuit, constituitque in conspectu omnium, tunicamq; eius à pectore abscidit, vt cicatrices populus Rom. iudicésque aspicerent aduerso corpore acceptas. in cod. Raïnutij Farnes. Card. & in vno Vatic. & Torn. scriptum est, *tumidè ve tergo*.

VIRTVS REPVLSÆ NESCIA] cur repulsæ nescia? quia virtute præstantes viri à populo, aut à regibus honores non petunt, neque se ei periculo committunt, vt repulsam ferre possint: sed honore proprio, solido, fixo, ac stabili contenti sunt, qui virtuti debetur, atque adeò defertur, etiam si eam Reges, & populi inornatam, atque inhonoratam iacère patiantur. huic loco similis ille est Ode 2. lib. 2. *Redditum Cyri solio Phraaten Dissidens plebi numero beatorum Eximit virtus, populúmque falsis Dedocet vti Vocibus, regnum, & diadema tutum Deferens vni, propriámque laurum, Quisquis, &c.* Itaque vir bonus & sapiens non est B consul *vnius anni, Sed quoties bonus atq; fidus Iudex honestum prætulit vtili, &c.* quæ sunt Oda 9. lib. 4.

INTAMINATIS] puris, liquidis, non contaminatis. Sic autem habent omnes libri veteres, & quos in Italia vidi, & quos hîc in Gallia. Cleric. Nicotian. Russard. ceteri præter vnum: quod iccircò admonui, ne quis hîc legendum pertinaciter contendat, fretus sola auctoritate codicum antiquorum, *incontaminatis*, vt syllaba prima huius nominis pertineat ad versus superioris syllabam vltimam, quale est illud *uXorius amnis* Od. 2. lib. 1. quam scripturam tamen non improbo, neque damno si doctis probatur, quin receptæ ãtepono.

NEC PONIT, AVT SVMIT] id est, nec deponit, aut capit honores arbitrio popularis leuitatis: & meritò. Nam qui virtuti debentur honores, debent esse certi, proprij, & stabiles. at honores à populo delati, incerti, breues, & fluxi sunt, & ab eodem, qui dedit, eripi possunt: vt epist. ad Quint. lib. 1. *Qui dedit hoc hodie, cras, si volet, auferet: vt si Detulerit fasceis indigno, detrahet idem.* C *Pone: meum est, inquit. pono, tristisque recedo.* sic autem hoc loco secureis pro consulatu, seu prætura posuit, vt Od. 16. lib. 2. *lictorem consularem* pro consulatu. solebant enim, & consulibus Romæ, & prætoribus in prouincia fasces, & secures præferri: nisi quod in Oda illa 16. lictorũ consularium munus spectauit, quod erat, turbam summouere ante consules: qui tamen curas summouere non possunt: hîc consularem potestatem simpliciter. Cic. oratione in Verr. de suppliciis. quærit *quamobrem fasces prætorib. preferantur: cur secures data.*

SECVREIS] præturas, consulatus, denique honores & magistratus. Lucret. lib. 3. *Qui petere a populo fasceis, sæuásque secureis Imbibit, & semper victus, tristisque recedit.* vide annot. ad Sat. 6. lib. 1.

ARBITER POPVL. AVRÆ] popularis auræ nomine populi leuitatẽ ac mobilitatem significat in mandandis magistratibus, in ferendis suffragiis, D in contionibus, & similibus. Eodem pertinent illa apud M. Tull. *Ventus popularis, & concionum venti.* epist. ad Curium. *eorum ventorum, quos proposui, moderator quidam, & quasi gubernator.* Idem orat. de Harusp. resp. *Supplicium longius, quam voluit, popularis auroræ prouexit.* pro Murena. *totam opinionem parua nonnunquam commutat aura rumoris.* T. Liuius lib. 42. annalium. *Perseus magis aura popularis erat.* Virg. lib. 6. Æn. *quem iuxtà sequitur iactantior Ancus, Nunc quoq; iam nimium gaudens popularibus auris.* ad quem locum sic Seruius, *auris*, id est, *fauoribus. vnde etiam aurarij dicuntur fauores.*

VIRTVS RECLVD. IMMER. MO. CÆL. &c.] virtus, quæ cælum aperit laude præstantib. viris, quales sunt ij, qui ab omni cupiditate remoti sunt ac liberi (iis enim gloria debetur immortalis, neq; iisdem terminis eorum fama, quibus vita circumscribitur.) vias difficileis & impeditas indagat, & humilium hominum spreto contubernio in cęlum euolat.

RECLVDENS] aperiens. vtitur hoc verbo sup. Ode 18. lib. 2. *æqua tellus Pauperi recluditur.* E & Ode 24. lib. 1. *Non lenis precibus fata recludere.* & epistol. ad Torqu. lib. 1. *& operta recludit.* & ad August. lib. 2. *reclusa Manè domo vigilare.*

IMMERITIS MORI] iis, qui non meruerunt mori. qui meriti sunt immortalitatem. sup. Od. 17. lib. 1. *immeritámq; vestem*, & Od. 28. *Negligis immeritis nociturum Post modo te natis fraudem cõmittere forsit.* & infr. Od. 6. *Delicta maiorũ immeritus lues.* & Sat. 3. lib. 2. *immeritúsq; laborat Iratis natus pariès Dijs, atq; poetis.* & epistol. ad Villic. lib. 1. *Stultus vterq; locum immeritum causatur iniquè.*

NEC TENT. ITER VIA] iter sibi, & suis patefacit per vias desertas, incultas, interclusas, inusitatas, neque ab aliis tritas.

TENTAT ITER] Od. 4. eiusd. lib. *Insanientem nauita Bosporum Tentabo, &c.*

VDAM SPERNIT HVMVM] sic sæpe loquuntur poëtæ. idem in epist. ad Pison. *Aut dum vitat humum, nubes, & inania captet.* Virg. Georg. 3. *tentanda via est, qua me quoque possim Tollere humo.* contrà idem Horat. epist. ad Pison. *Serpit* F *humi tutus nimium, timidúsque procellæ.*

EST ET FIDELI] laudata abstinentia, & animo ab omni cupiditate libero, ac soluto, rerúmq; humanarum contemptore, degreditur, ac, pæne dicam, aberrat ad laudem silentij: neq; postea reuertitur ad sermonem institutum. Est enim poëtarũ, tanquam spiritu diuino afflatorum, & mentis agitatione concitatorum, non semper in proposito sermone hærere: sed ad alia nonnunquam aberrare, sententiáq; longè à principio diuersa carmen concludere, cuius rei exempla sunt in Od. 13. lib. 2. & Od. 7. lib. 1. & Od. 3. eiusdem: & alia multa. apud Pindarum autem quàm plurima.

SILENTIO] Pind. ὠδ. ε. Νεμ. ait non semper esse laudabilem, neq; vtilem orationis veritatem, quæ os suum (vt loquitur ille) nudet, ac retegat: sed sæpe prudentis hominis esse scire tacere. Pindari verba sunt hæc: *οὔτοι ἅπασα κερδίων φαίνοισα πρόσωπον*

A προσέστιν ἀλήθεια ἀτρεκής· καὶ σιγᾶν πολλάκις ἐστὶ σοφώτατον νόησαι.

VETABO] Vetabo, inquit, qui Cereris sacrum enunciarit, mecum habitet, & mecum nauiget.

QVI CERERIS SACRVM, &c.] quod religiosissimo silentio continebatur. cum cymbalis autem & tympanis etiam fiebat, quasi ea, cùm filiam suam Proserpinam ab Orco raptam quæreret, ab omnibus sciri vellet, quid quæreret. Quam cùm inuestigare, & conquirere vellet, dicitur inflammasse tædas iis ignibus, qui ex Ætnæ vertice erumpunt: quas sibi cùm ipsa præferret, orbem omnium peragrasse terrarum, vt scribit M. Tull. actione in Verr. 4. de signis. Hesiod. in Theog. paucissimis verbis hanc fabulam tangit. H (de Cerere loquitur) τίκε Περσεφόνην λευκώλενον, ἣν Ἀϊδωνεὺς Ἥρπασεν ἧς παρὰ μητρός. Interpres Theocriti annotat ad illum locum εἰδ. γ. ζαλωτὸς δὲ φίλα γύναι Ἰασίων, Ὃς τόσσων ἐκύρησεν, ὅσ' οὐ πευσεῖσθε βέβαλοι, amorem & concubitum Cereris cum Iasione Minois filio etiam ad mysteria Cereris pertinuisse, M. Tull. eadem orat. narrat, ad sacrarium Cereris aditum non pa-

B tuisse viris: sacra autem per mulieres & virgines administrari & confici solita. vide ad Sat. vlt. lib. 2. de canephoris. Per eum igitur, qui Cereris sacrum vulgarit, intellige hominem linguæ incontinentis, futilem, ac rimarum plenum, qui consilia arcana, & recondita tacere aut non possit, aut non velit. cod. Faërn. habet *Cereris sacra*.

SVB IISDEM SIT TRABIBVS.] sub eod. tecto. iisdem parietibus contineatur: in eodem domicilio maneat: sit mihi contubernalis ὁμωρόφιον μοι εἶναι ἀπείποιμι ἄν.

FRAGILEMQVE MECVM SOLVAT] & in eadem naui nauiget.

SÆPÆ DIESP. NEGL. &c.] sæpe Deus vnius impij scelus, piorum, & innocentium pœnis luit. sæpe casti, & integri viri cum sceleratis, & incestis plectuntur. sic Euripid. ἱκετίδ. Κοινὰς γὰρ ὁ θεὸς τὰς τύχας ἡγούμενος Τοῖς τοῦ νοσοῦντος πήμασιν διώλεσε Τὸν οὐ νοσοῦντα, κ' οὐδὲν ἠδικηκότα: id est, cõmuneis enim deus fortunas ducens eius qui ægrotat morbis & malis, eum qui non ægrotat, & qui nihil peccauit,

C perdere solet. & Hesiod. ἔργ. καὶ ἡμ. πολλάκι δὲ ξύμπασα πόλις κακοῦ ἀνδρὸς ἀπηύρα, Ὅστις ἀλιτραίνει, καὶ ἀτάσθαλα μηχανάαται. Τοῖσιν δ' οὐρανόθεν μέγ' ἐπήγαγε πῆμα Κρονίων, Λιμὸν ὁμοῦ καὶ λοιμόν· ἀποφθινύθουσι δὲ λαοί· Οὐδὲ γυναῖκες τίκτουσιν· μινύθουσι δὲ οἶκοι Ζηνὸς φραδμοσύνῃσιν Ὀλυμπίου· ἄλλοτε δ' αὖτε Ἢ τῶν γε στρατὸν εὐρὺν ἀπώλεσεν, ἢ ὅ γε τεῖχος, &c. id est. *Sed sæpe vniuersi ciues plectuntur ob vnum, Qui scelera admittit, qui res molitur iniquas. His autem exitium cælo demittit ab alto Iupiter, & letale malum, pestémq; famémq;: Non pariunt nuptæ, minuuntur tecta, domúsq; Consilijs & mente Iouis patris altitonantis: Nunc pereunt miseri ciues: sæpe ille cohorteis Interimit totas: sæpe altas diruit vrbeis, Et rapidis naueis iactatas obruit vndis.* Iupit. (inquit Varro lib. 4. de ling. Lat.) Diiouis & Diespiter dictus, hoc est aër, & dies, id est, diei & lucis pater.

NEGLECTVS] non cultus, aut etiam offensus facto aliquo improbo, & impio.

RARÒ ANTEC. SCEL.] raròscelestus admissi facinoris, aut culpæ commissæ pœnam effugit. culpam enim consequitur pœna, si non statim, neque pari celeritate, at aliquando. Plato lib. 5. de leg. D Τιμωρία δ' ἀδικίας ἀκόλουθος πάθη, ἧς ὅ, τε τυχὼν, καὶ μὴ τυγχάνων, ἄθλιος· ὁ μὲν, οὐκ ἰατρευόμενος· ὁ δὲ, ἵνα ἕτεροι πολλοὶ σῴζωνται, ἀπολλύμενος. id est, pœna iniustitiæ omnis comes est, quam & qui luit, & qui non luit, miser est: hic quidem, quia non sanatur, ille autem quia, vt alij multi salui sint, interit. Sententia igitur huius loci hæc est. raro ita tarda fuit pœna, vt scelestum assequi non potuerit, & de manibus amiserit: & ita nomen *tarda* intelligetur adiuuare vim verbi *Deseruit*. potest & hoc modo explicari. quamuis pœna tarda sit, assequitur tamen & comprehendit aliquando nocentem. tarda quidem est pœna, & βραδύπους, id est, tardo incessu: verumtamen scelestum hominem effugere non patitur, sed aliquando eum assequitur. sic Eurip. ἀλλὰ σιγᾷ, καὶ βραδεῖ ποδὶ στείχουσα μάρψει τοὺς κακοὺς ὅταν τύχῃ. id est, tacitè, & tardo pede incedens pœna improbos comprehendet, cùm fors tulerit. & Tibull. eleg. 9. *Ah miser: & si quis primò periuria celat: Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.* lege Plutarchi περὶ τ. θείου βραδέως τιμωρουμένων. E

Ode 3.

Virtute præditum virum nihil extimescere. oratio Iunonis de Troia euersa, bello Troiano finito, imperio Romano à Troianis initium capturo.

IVSTVM, & tenacem propositi virũ
Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida, neque Auster,
Dux inquieti turbidus Adriæ:
Nec fulminantis magna Iouis manus.
Si fractus illabatur orbis,
Impauidum ferient ruinæ.
Hac arte Pollux, & vagus Hercules F
Innixus, arceis attigit igneas:
Quos inter Augustus recumbens
Purpureo bibit ore nectar.
Hac te merentem, Bacche pater, tuæ
Vexere tigres, indocili iugum
Collo trahentes: hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit,
Gratum elocuta consiliantibus
Iunone diuis. Ilion, Ilion
Fatalis, incestúsque iudex,
Et mulier peregrina vertit
In puluerem, ex quo destituit deos
Mercede pacta Laomedon, mihi,

Castéq;

A *Castæq; damnatum Mineruæ*
Cum populo, & duce fraudulento.
Iam nec Lacenæ, splendet adulteræ
Famosus hospes: nec Priami domus
Periura pugnaceis Achiuos
Hectoreis opibus refringit:
Nostrísque ductum seditionibus
Bellum resedit: protinus & graueis
Iras, & inuisum nepotem,
Troica quem peperit sacerdos,
Marti redonabo. illum ego lucidas
Inire sedeis, ducere nectaris
Succos, & ascribi quietis
Ordinibus patiar deorum.
Dum longus inter sæuiat Ilion,
Romámque pontus: qualibet exsules
B *In parte regnanto beati.*
Dum Priami, Paridísque busto
Insultet armentum, & catulos feræ
Celent inultæ: stet Capitolium
Fulgens, triumphatísque possit
Roma ferox dare iura Medis.
Horrenda latè nomen in vltimas
Extendat oras, quà medius liquor
Secernit Europen ab Afro:
Quà tumidus rigat arua Nilus.
Aurum irrepertum, & sic melius situm,
Cùm terra celat, spernere fortior,
Quàm cogere humanos in vsus,
Omne sacrum rapiente dextra.
C *Quicumque mundi terminus obstitit,*
Hunc tangat armis, visere gestiens,
Qua parte debacchentur ignes:
Qua nebulæ, pluuiique rores.
Sed bellicosis fata Quiritibus
Hac lege dico, ne nimiùm pij,
Rebúsque fidentes, auitæ
Tecta velint reparare Troiæ.
Troiæ renascens alite lugubri
Fortuna, tristi clade iterabitur,
Ducente victriceis cateruas
Coniuge me Iouis, & sorore
Ter si resurgat murus aëneus
Auctore Phœbo: ter pereat meis D
Exscissus Argiuis, ter vxor
Capta virum, puerósque ploret.
Non hæc iocosæ conuenient lyræ.
Quo Musa tendis? desine peruicax
Referre sermones deorum, &
Magna modis tenuare paruis.

ET TENACEM PROPOSITI] constantem in proposito, susceptóque consilio, non quouis tamen, sed recto.

NON CIVIVM ARDOR] non ciues irati, ita ardentes. hæc sunt referenda ad democratiam: in qua populus reip. præest, vt olim Athenis. Quinetiã Romæ, vbi optimates cum populo reip. præerant, ita loquebantur, *populus iussit: & velitis, iubeatis Quirites.* praua iubentium igitur vel sic explica, prauas leges ferentium, seu ponentium potius & condentium: vel res prauas volentium atq; imperantium. E

NON VVLTVS INST. TYR.] non præsens tyrannus imperans quippiam minus rectum. hæc ad tyrannidem pertinent.

MENTE QVATIT SOLIDA] de sententia demouet, aut deturbat, id est, non habet eam vim, vt eum sententiam mutare cogat.

NEQVE AVST. DVX INQV. TVRB. ADR. etiam suprà Notum, id est, Austrum, arbitrum Adriæ dixit, Ode 3. lib. 1.

NEC FVLMINANTIS] nec Iouis fulmina. sic rubentem dexteram dixit sup. lib. 1. Od. 2. Hoc igitur dicit: non populus ira incensus, non tyrannus præsens, & vrgens, vt aliquid faciat minus rectum: non venti, non fulmen, virum iustum ac sapientem, atque in sententia permanentem, commouent, neque conturbant, neque inducunt, vt à proposito, susceptóque consilio desciscat.

SI FRACT. ILLAB. ORB.] denique si cælum ruat, non terrebitur ruinis. Non defuerunt, qui cælum ex lapidibus constare, atque àliquando collapsurum dicerent: quorum princeps fuit F Anaxagoras: de quo vide apud Diogenem Laër.

HAC ARTE] his artibus, id est, his virtutibus, vel his viis ac rationibus, iustitia scilicet, propositi constantia dicit Pollucem, Herculem, Bacchum, Romulum ex mortalibus immortaleis esse factos. Congruunt cum his ea, quæ scribit Pausan. Arcadicis, primos illos homines propter iustitiam & pietatem dignos esse habitos, à quibus Dij immortales hospitio acciperentur, & quorum mensis accumberent. Atque fiebat (inquit) vt & bonis rectè factorum præmium statim persoluerent, & de improbis ac sceleratis pœnas sumerent. Nam & Dij fiebant ex hominibus: qui etiam ad hunc diem diuinis honoribus afficiuntur, vt Aristeus Cyrenes, & Liber Semeles, & Hercules Alcmenæ, & Amphiaraus Oïclei, deniq; Pollux & Castor Clytemnestræ filij: contrà credibile est Lycaonem feram esse factum, & Nioben in saxum versam propter impietatem.

A mea autem ætate (latè enim patebat hoc tempore improbitas, atque orbem terrarum, vrbeisq; omneis occuparat) nemo Deus ex homine effectus est, nisi si qui verborum ornamentis, & orationis amplificatione, & assentatorum artificio, in Deorum numerum ascripti sunt. Hæc Pausan. vt quidem vertimus. Catullus quoque in Carmine illo pulcherrimo de Pelei & Thet. nupt. deos immortaleis olim cum hominibus versatos & congressos esse fatetur his verbis: *Præsentes namque antè domos inuisere castas Sæpius, & sese mortali ostendere cœtu Cælicolæ, nondum spreta pietate, solebant. Sæpe pater diuûm fulgentia templa reuisens, Annua cum festis venissent sacra diebus, Conspexit terra Cretum procurrere currus, &c.* Ne illa quidem, quæ scribit Themist. iunior, Euphrades ab eloquentia cognomento dictus, ab his aliena sunt, his verbis: *δικαίως μὲν δὴ καὶ οἱ πάλαι ἔπραξαν ἄνθρωποι ἐφ' Ἡρακλεῖ τῷ Διὸς καὶ Ἀλκμήνης, ἀποθειώσαντές τε αὐτὸν, καὶ ἱερὰ ἴδια κατασκευάσαντες, καὶ θυσίας θύοντες οὐ μόνον ὅσας ἥρωι θύειν καλὸν ἦν, ἀλλὰ ὅσας δαίμονι ἤδη, ἀλλὰ καὶ ὅσας θεῷ: ὅτι Ἡρακλῆς παράδειγμα ἐγένετο ἀρετῆς, καὶ τὴν γῆν ἅπασαν ἐπιφοιτήσας τυράννων τε ὠμότητα καὶ θηρίων ἐκάθηρεν ἀλλοκότων: &c.* B idest, *Iustè autem fecerunt etiam veteres in eo, quod Herculem Iouis & Alcmenæ filium in numerum deorum retulerunt, eiq; templa propria construxerunt, & sacrificia instituerunt, non ea solum, quæ heroë digna sunt, verum etiam quæ iam deo, quoniam Hercules specimen & exemplum virtutis fuit, & totam terram a se peragratam, tyrannorum crudelitate, & ferarum ac monstrorum immanitate purgauit, ac liberauit.* Sic M. Tullius lib. 3. de Offic. *Itémque magis est secundum naturam pro omnibus gentibus (si fieri possit) conseruandis, aut iuuandis maximos labores, molestiásq; suscipere, imitantem Herculem illum, quem hominum fama beneficiorum memor in consilio cælestium collocauit, quam viuere in solitudine, &c.* Strabo autem lib. Georg. primo ostendens, veteres longius ac latius nauigasse, pluteisq; terrarum regiones pedibus peragrasse, quàm posteriores, scribit, Castorem & Pollucem, iccircò maris procuratores ac tutores quosdam, nauigantiúmque C seruatores ac liberatores esse dictos, quòd longissimè, latissiméque nauigarint, & mari longinquo ac remoto bella gesserint: Bacchum verò, Herculem, Theseum, Pirithoum, propter eandem causam ad inferos descendisse creditos. De Castore & Polluce plura diximus sup. ad Od. 12. lib. 1.

VAGVS HERCVLES] vagus, qui multa maria, multásque & longinquas terras peragrauit, *πολύπλαγκτος*: quam de Hercule famam confirmat & Pindarus *ἰσθμ. ᾠδ. δ. ὃς Οὔλυμπόνδ' ἔβα. γαίας τε πάσας, καὶ βαθυκρήμνου πολιᾶς ἁλὸς ἐξευρὼν θέναρ, ναυτιλίαισί τε πορθμὸν ἁμερώσαις· νῦν δὲ παρ' Αἰγιόχῳ κάλλιστον ὄλβον ἀμφέπων ναίει, τιμαθείς τε πρὸς ἀθανάτων φίλος, Ἥβαν τ' ὀπυίει χρυσέων οἴκων ἄναξ, καὶ γαμβρὸς Ἥρας.* id est, qui in Olympum ascendit, cùm terras omneis, cúmq; maris & profundi altitudinem reperisset, & nauigationibus fretum mansuetum reddidisset. nunc autem apud Iouem vita beatissima perfruens habitat, atque à diis immortalibus in honore habetur, & amatur: Tùm Heben, seu Iuuentatem habet in matrimonio, ædiumque aurearum dominus est, & Iunonis gener. sic Horat. de Romulo, Baccho, Castore, & Polluce, Hercule, epist. D ad Augustum lib. 2. *Romulus, & Liber pater, & cum Castore Pollux Post ingentia facta, deorum in templa recepti.* & Ode 8. lib. 4. *sic Iouis interest Optatis epulis impiger Hercules: Clarum Tyndaridæ Sidus ab infimis, &c.* Virg. lib. 6. Æneid. *nec tantum Alcides telluris obiuit, &c.*

INNIXVS] quidam libri veteres, & ij sanè non pauci habent, *innisus*: nonnulli *enisus*.

RECVMBENS] immo accumbens potius, nam recumbere est toto corpore cubare & iacere, vt diximus ad Od. 27. lib. 1.

BIBIT] lib. Iannoct. & vnus Vatic. habent *bibet*: quam scripturam si probabimus, intelligemus, hoc dici ab Horatio, Augustum post mortem, in deorum numerum ascriptum iri. Sin, vt est in ceteris libris & manuscrip. & vulg. *bibit*, legemus: vel dicendum erit hanc Odam Augusto mortuo scriptam esse: quod mihi quidem non est verisimile: vel eò confugiendum, vt dicamus, significari ab Horatio, Augusto viuo, & videnti tribui diuinos honores: eúmq; deum præsentem haberi: quod Passeratio placebat. sic epist. ad August. *Præsenti tibi maturos largimur honores: Iurandásq; tuum per nomen ponimus aras.* & Oda 5. E huius lib. *præsens diuus habebitur Augustus, &c.*

HAC TE MERENTEM] hac te arte merentem præmium, nempe immortalitatem, & honores Diuinos: vel *merentem* accipe absolutè pro *militantem*: vt sit tralatio à militibus: quos merere dicimus.

TVÆ VEXERE TIGRES] iccircò Bacchi currum tigres trahere finguntur, quia nullum est tam ferum, neque tam immane ingenium, quin vino mansuescere, & cicurari possit: vt Od. 21. huius libri. *Tu lene tormentum ingenio admoues Plerúmq; duro: &c.* adiunguntur & lynces, quæ significant varias, & multum dissimileis inter se hominum naturas, ac menteis vino aperiri: immò forrasse vnius & eiusdem hominis ingenium varium, multiplex, subdolum vino domitum, simplicissimum, & verissimum fieri. Propert. lib. 3. *Lyncibus in cælum vecta Ariadna tuis.* eadem ratione iunguntur & Pardi.

MARTIS EQVIS] id est, bellis gerendis, seu F arte militari.

ACHERONTA FVGIT] immortalitatem consecutus est.

GRATVM ELOCVTA CONSILIANTIBVS, &c.] Iunone placata: oratione liberali, & leni à Iunone habita, qua significaret, se præteritas offensiones, atque inimicitias ex animo deponere: Romulum in ordinem ac cœtum Deorum admittere: Romanis in posterum fauturam, aut certè non obstiturã, quominus imperij sui fineis quàm latissimè proferant, ac propagent, dummodo ne Troiã. de integro cõdere, & reparare conẽtur.

CONSILIANTIBVS DIVIS] consultantibus, consilium habentibus. Vsus est hoc verbo & epist. ad Pisones: *Ille bonis faueátq;, & consilietur amicè.* & M. Tull. lib. 15. epist ad Attic. epist. 10. *difficili ad consiliandum legatione.*

A ILION, ILION] ab hoc loco, Iunonis oratio initium capit. Hæc autem nominis iteratio affectum animi declarat, atque exprimit.

FATALIS, INCEST. QVE IVD. ET MVLIER EG. V.] Paris & Helena excidij Troiani causam sustinent. fatalis autem, id est, à fatis datus sic suprà Ode 37. libr. 1. *dares vt catenis Fatale monstrum.*

VERTIT IN PVLVEREM] ἠμάθωσε: quo verbo vsus est Homer. ιλ. ι. πόλιν δὲ πῦρ ἀμαθυνει. id est, vrbem autem ignis in puluerem & cinerem vertit. Horat. epist. 15. lib. 1. *Quicquid erat nactus prædæ maioris, vbi omne Verterat in fumum, & cinerem.*

EX QVO DESTIT. DEOS MERC.] ab eo tempore, quo Laomedon Deos fraudauit pacta, id est, promissa mercede: seu non persoluit pactam mercedem: & ita fidem fefellit. Nam hæc vis est verbi *destituit*. Sed quos Deos destituit Laomedon? Neptunum, & Appollinem. Hi enim Iouis iussu Laomedonti suas operas mercede locarant, ad muros Troianos exstruendos. At Laomedon perfecto opere, murisque Troianis ad iustam altitudinem perductis, fidem non seruauit, neque pactam mercedem persoluit: quin eos ita fraudatos Troia expulit. qua de re Home. ἰλιάδ. φ. vbi sic Neptunus Apollini: Μίμνομεν, ὅσα δὴ πάθομεν κακὰ Ἴλιον ἀμφὶ, Μοῦνοι νῶι θεῶν, ὅτ' Ἀγήνορι Λαομέδοντι Πὰρ Διὸς ἐλθόντες θητεύσαμεν εἰς ἐνιαυτὸν Μισθῷ ἔπι ῥητῷ. Quanquam ex iis, quæ deinceps sequuntur apud Homerum, appáret, solum Neptunum in muris Troianis ducendis operam Laomedonti nauasse: Apollinem autem eius boues custodisse. sic enim Homerus ibidem: Ἤτοι ἐγὼ Τρώεσσι πόλιν, καὶ τεῖχος ἔδειμα Εὐρύ τε, καὶ μάλα καλὸν, ἵν' ἄρρηκτος πόλις εἴη, Φοῖβε, σὺ δ' εἰλίποδας ἕλικας βοῦς βουκολέεσκες Ἴδης ἐν κνημοῖσι πολυπτύχου ὑληέσσης. id est, Ego quidem Troianis vrbem, & murum struxi, latum, & præclarum, vt vrbs nulla vi frangi posset. Tu verò Phœbe, boues pascebas in collibus Idæ. Verùm Pindarus ὀλυμπ. ὠδ. η. vtrumque. Apollinem (inquam) & Neptunum, Laomedonti operas locasse ad murorum Troianorum exstructionem, narrat: Æacum etiam adhibuisse sibi socium & adiutorem. sic Pind.

C Τὸν (Æacum) ὁ Λατοῦς, εὐρυμέδων τε Ποσειδᾶν Ἰλίῳ μέλλοντες ἐπὶ στέφανον τεῦξαι, καλέσαντο συνεργὸν τείχεος. Hæc pœna autem eos affecerat Iupit. propterea, quòd cum Iunone conspirauerant ad illum è cælo, regnóque deturbandum, vt ait Hom. ἰλ. α. ὁππότε μιν ξυνδῆσαι ὀλύμπιοι ἤθελον ἄλλοι, Ἥρη τ', ἠδὲ Ποσειδάων, καὶ Φοῖβος Ἀπόλλων. sic enim legendum in secundo versu: non Παλλὰς Ἀθήνη, vt habent codices vulgati. Horatius quoque ipse Pindarum secutus, Apollinem vnà cum Neptuno muros Troianos exstruxisse significat inf. hac eadem Ode. *Ter si resurgat murus aëneus Auctore Phœbo.* & Eurip. in Oreste, pergama, Apollinea vocat: ξεστῶν περγάμων Ἀπολλωνίων ἐρειπωθέντων. aliter Catullus in carmine de nuptiis Pelei & Thet. *Vrbis Dardaniæ Neptunia soluere vincla.* & Virg. Æn. 5. *cuperem cum vertere ab imo Structa meis manibus periuræ mœnia Troiæ.* & 2. *Neptunia Troia.*

MIHI, CASTÆQVE DAMN. MIN.] Iuno & Minerua Troianos implacabili odio persequebantur. Itaque apud Virg. Æn. 2. partim hosteis arcessunt, partim ipsæ vrbem incendunt. & apud Homer. Menelao fauent. Hom. ἰλ. δ. Δοιαὶ μὲν Μενελάῳ ἀρηγόνες εἰσὶ θεάων Ἥρη τ' Ἀργείη, καὶ Ἀλαλκομενηῒς Ἀθήνη. Ac Iunonis quidē in Priamū odiū declarāt ea, quę loquitur Iupit. eod. lib. Δαιμονίη· Τί νύ σε Πρίαμος, Πριάμοιό τε παῖδες Τόσσα κακὰ ῥέζουσιν, ὅτ' ἀσπερχὲς μενεαίνεις Ἰλίου ἐξαλαπάξαι ἐϋκτίμενον πτολίεθρον? Εἰ δὲ σύ γ' εἰσελθοῦσα πύλας, καὶ τείχεα μακρά, Ὠμὸν βεβρώθοις Πρίαμον, Πριάμοιό τε παῖδας, Ἄλλους τε Τρῶας· τότε κεν χόλον ἐξακέσαιο. quorum versuum hæc ferè sententia est. Infelix, quid tibi te tantum Priamus, & Priami filij commeruerunt, quare perpetuò vrbē Troiam euertere studeas? At si tu Troiam ingressa Priamum crudum, & eius filios, aliósque Troianos deuorares, tum iram tuam expleres ac sedares. Rursus Palladis in Græcos studium ex illo loco intelligi potest, ἰλ. ι. ἐπεὶ ἴδε Παλλάδ' Ἀθήνην Οἰχομένην· ἡ γὰρ ῥα τότ' ἦεν Δαναοῖσιν ἀρήγων. id est, postquàm Mineruam discedentem vidit. hæc enim Græcis auxiliabatur,

DVCE FRAVDVLENTO] Laomedonte, qui fraudauit Apollinem & Neptunum mercede promissa. E

HACTORA'S OPIBVS] huc pertinet locus ille Od. 4. lib. 2. *& ademtus Hector Tradidit fessis leuiora tolli Pergama Graiis*, ad quem annotauimus pauca quædam ex Hom. quæ ad eandem rem pertinere videbantur.

FAMOSVS] semper hoc nomen in vitio locum habet: vt Od. 15. huius libri, *Tandem nequitiæ fige modum tuæ, Famosisque laboribus.* Sat. 4. lib. 1. *sicarius, aut alioqui Famosus.* Saty. 1. lib. 2. *Famosisque, Lupo cooperto versibus.* & de art. poet. *famosæ mortis amorem.* & Saty. 7. lib. 2. *Dimittit neque famosum, neque sollicitum, ne Ditior, aut forma melioris meiat eodem.*

HOSPAS] sic contrà sup. Od. 15. lib. 1. Helenam Paridis hospitam dixit.

NOSTRISQVE DVCT. SEDITION.] notum est ex Hom. ἰλ. υ. Deos inter se dissidenteis alios Troianis, alios Græcis fauisse, & consuluisse: Apollinem, Martem, Dianam, Latonam, Xanthum Troianis: Neptunum, Mineruam, Iunonē, Mercurium, Vulcanum Græcis. qua de re sic Homer. Ἥρη μὲν γὰρ ἔναρ ἐν Ποσειδάων γαιήοχος Ἑρμείας τ'... Ἄμῶν Φοῖβος ἄκερσεκόμης... &c. *Ductum* autem idem, quod productum sit. sic M. Tull. lib. 7. epist. *Suadere institui, vt bellum duceret.* Idem Offic. 3. *C. Marius Q. Metellum criminatus est apud populum Ro. bellum illum producere:* vbi libri aliquot veteres habent, *ducere.* idem valet *bellum trahere.* Cicero ad Atticum lib. 10. epist. cuius init. *Et res ipsa monebat, &c.*

RECADIT] compositum, & sedatum est.

PROTINVS AT GR.] & protinus, id est, porrotenus, deinceps.

INVISVM NEPOTEM] Romulum, suprà Ode 2. lib. 1. *Siue neglectum genus, & nepotes Respicis auctor.*

TROICA] Ilia, vt Ode 8. lib. 4. *Quid foret Ilia, Mauortisque puer.*

MARTI

A MARTI REDONABO] condonabo, & remittam, vel etiam restituam, vt Od. 7. lib. 2. *Quis te redonauit Quiritem Diis patriis, Italóque cælo?*

LVCIDAS INIRE SEDES] in cælum ascendere. Lucidas autem sedes, quas Homerus dicit δώματα αἰγλήεντα, seu ἀστερόεντα.

DVCERE] haurire, vt Od. 12. lib. 4. *Sed pressum Calibus ducere Liberum Si gestis, &c.* ducere autem nectaris succos, idem valet, quod *lucidas inire sedes,* & item illud, quod sequitur, *ascribi quietis Ordinibus deorum.*

DVM] dummodo, modò vt.

SÆVIAT] χαλεπαίνῃ, æstuet. tralatio est ab animatis. Ordo & sententia horum verborum est, dum longus pontus, seu longum mare interiectũ sit inter Troiam & Romam: quibuslibet in terris regnāto Troiani exsules, & patria profugi, regnanto, inquam, beati ac fortunati.

DVM PRIAMI] dummodò Troia ita deserta & inculta sit, vt in ea & armenta pascere, & feræ suos catulos occultare possint.

INSVLTET] ἐνθρῴσκῃ. hoc enim verbo vtitur Eurip. in Electra, quo loco ait Ægistum Agamem-
B nonis busto insultare.

TRIVMPHATIS] per triumpbum ductis. sic Virg. Georg. 3. *Bisque triumphatas vtroque ab littore gentes.* vide annot. ad Od. 6. lib. 2.

HORRENDA LATE NOMEN] Roma exteris gentibus horribilis, longè, latéque potentiæ suæ famam & gloriam porrigat ac proferat.

QVÀ MEDIVS LIQVOR] qua parte fretum interiectum diuidit Europam ab Africa. est autem fretum illud Gaditanum: de quo sic M. Tull. lib. 3. de nat. deorum, *Quid freto Siciliensi, Quid Oceani feruore illis in locis constantius, Europam, Lybiámque rapax vbi diuidit vnda?*

QVA TVM. RIG. ARVA NILVS] Ægyptum significat. M. Tull. lib. de nat. deor. 2. *Ægyptum Nilus irrigat, & cum tota æstate obrutam, oppletámque tenuerit, tum recedit, mollitósq; & oblimatos agros ad serendum relinquit:* Διονύσ. Ἀλεξ. Οὐ γάρ τις ποταμῶν ἐναλίγκιος ἔπλετο Νείλῳ Οὔτ' ἰλὺν βαλέειν, οὔτε Χθονὸς ὄλβον ἀέξειν. id est, Non enim vllus fluui-
C us Nilo similis est neque in adijciendo limo neq; in augenda terræ fertilitate. Seruius ad illum Virg. locum, *Et viridem Ægyptum nigra fecundat arena,* Georgicorum quarto, hæc, quæ sequuntur, ascribit. nouum enim limum semper trahit, qui efficit fæcunditatem. vnde & Nilus dictus est, quasi νέαν ἰλὺν trahens, id est, nouum limum. Herod. lib. 2. Nilum ἐργάτην appellat, id est, propemodum, aratorem, aut agricultorem. Pomponius Mela, *Non pererrat autem tantum Ægyptum, sed æstiuo sidere exundans etiam irrigat, adeo efficacibus aquis ad generandum, alendúmque, vt præter id, quòd scatet piscibus, quòd hippopotamos, crocodilósq; vastas belluas gignit, glebis etiam infundat animas, ex ipsáq; humo vitalia effingat*

AVRVM IRREPERTVM ET SIC, &c.] Ordo verborum hic, & hæc sententia est. Roma nomen suum in omneis oras terrarum proferat, Roma (inquam) fortior ad aurum spernendum, nondum repertum, id est, nondum ex aurifodinis effossum, aut erutum, & sic melius situm, quam- D
diu est in terræ latebris retrusum: quàm ad vtendum aut profundendum. Piget ascribere hoc loco, quæ de malis ab auro in hominum vitam illatis; scriptores litteris & memoriæ prodiderunt. Athen. lib. 6. scribit, apud veteres illos Græcos aurum vsque adeò rarum fuisse, vt Anaximenes Lampsaceous scriptum reliquerit, monile illud aureum, quo accepto Eriphyla salutem viri sui prodidit, nullam aliam ob causam tam celebre fuisse, quàm propter auri illo tempore pænuriam. ad Romanos autem multis post Romam conditam seculis auri studium irrepsisse. diúque anteà à principibus reip. aurum spretum & contemtum esse: paupertatem verò maiori laudi, quàm diuitias fuisse, testimonio sunt Fabricij, Curij, Coruncanij, Luscinij, Acidini, Calatini, Pisones Frugi, homines, (vt ait M. Tull.) non solùm honoribus populi, rebúsque gestis, verumetiam patientia paupertatis ornati. Pindarus ᾠδ. 8. Νεμ. Siculos laudans, ait apud eos esse nonnullos, qui & equorum studio ducantur, & pecuniam spernere, eiq; imperare possint. Ἐντὶ μὰ φιλόξεινοί τ' αὐτόθι, καὶ κτεάνων ψυχὰς ἔχοντες κρέσσονας ἀνδρες. huc pertinet illud, quod est Od. 9. lib. 4. *Non possidentem multa vocaueris Rectè beatum, rectius occupat Nomen beati, qui deorum Muneribus sapienter vti, Durámque callet pauperiem pati, &c.* E

COGERE HVMANOS IN VSVS] conferre ad res necessarias ac voluptarias.

QVICVMQVE MVNDI TERMINVS OBST.] secutus sum aliquot libros manuscr. qui habent, *Quicúmque mundi term. obst.* cum vulgati habeant *mundo.*

HVNC TANGAT ARMIS] tangat, ἐλλείψεως, seu μειώσεως, quam Latini extenuationem appellant pro, perrumpat ac perfringat. vel tangere armis dictum pro eo, quod est, arma vsque eò inferre. sic ferè loquitur infrà Od. 26. *sublimi flagello Tange Cloen semel arrogantem.* Lucret. lib. 1. de nat. diuina, *Ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri, Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.* aliter Od. 20. lib. 2. *& recedentis, trilingui Ore pedes, tetigitque crura.* Ad hunc locum pertinet illud Ciceronis de L. Crasso, oratione in Pisonem, *L. Crassus, homo sapientissimus nostræ ciuitatis, spiculis propè scrutatus est Alpeis, vt, vbi hostis non erat, ibi triumphi causam aliquam quæreret.* F

VISERE GEST. QVA PARTE DEBACCH. IGN. QVA NEB. &c.] id est, visere cupiens, qua parte mundus solis ardore torreatur, qua nubibus, & frigoribus immoderatis obrigescat, vt sup. Od. 22. lib. 1.

SED BELL. FAT. QVIR. HAC L. N.] quæ fata? eos belli gloria ceteris gentibus præstituros, imperiique sui fincis latissimè prolaturos.

NIMIVM PII] essent in eo nimium pij, si quòd à Troianis se profectos & oriundos esse sciant, Troiam instaurare, ac reficere conarentur, nimium pij, id est, nimium amantes patriæ, nempe, Troiæ.

ALITE LVGVBRI] malis auibus, malis auspiciis. sup. Od. 15. lib. 1. *mala aui.*

A TRISTI CLADE ITERABITVR] iterum ferro & flammis vastabitur, vt suprà dixi ad Od. 7. lib. 1.

CONIVGE ME IOVIS ET SOR.] Virgil. lib. 1 Æn. *Ast ego, quæ diuûm incedo regina, Iouisq; Et soror. & coniux.*

MVRVS AËNEVS] murus firmissimus ac solidissimus, vt Ode 16. huius lib. *turris aënea.* & epist. 1. lib. 1. *hic murus aeneus esto.*

AVCTORE PHOEBO] quidam testantur scriptū esse in antiquo codice nescio quo, *Ductore Phœbo.* Ego cùm libris nouem manu scriptis perantiquis olim in Italia vsus sim, & in Gallia posteà præterea quinque aliis, in nullo eam scripturam reperi, sed vulgatam, & receptam. Neq; verò hanc puto altera deteriorem esse, præsertim cùm ita locutus sit Virg. Georg. 3. *& Troiæ Cynthius auctor.* Iam quòd aiunt Latinis vsitatum esse *ducere muros*, vt & Horatio nostro infrà Ode 6. lib. 4. *potiore ductos Alite muros*, & Græcis ἐλαύνειν τείχος: non continuò mihi probant, hunc locum esse corruptum, & *ductore*, pro *auctore* esse reponendum. Vtatur tamen suo quisque iudicio: si
B quis malet legi *ductore Phœbo*, contendere cum peruicacibus non est meum.

VICTRICES] vocat hoc nomine epist. ad Iul. Florum lib. 1. paullo aliter, *Prima feres ederæ victricis præmia.*

TER PEREAT M. EXSCISS. ARG. TER VXOR] ex iis, quæ vrbis expugnationem consequuntur, vrbem expugnatam & captam vult intelligi. Libet autem mihi hoc loco vrbis captæ imaginem à duobus bonis auctoribus, altero omnium poëtarum principe Hom. altero claro oratore Æschine depictam proponere. Apud Hom. igitur ἰλ. ι. vxor Meleagri Cleopatra, virum suum orans ne Calydoniorum vrbem à Pleuroniis capi, atque euerti sinat, sic loquitur: Καὶ τότε δὴ μελέαγρον ἐΰζωνος παράκοιτις Λίσσετ' ὀδυρομένη, καί οἱ κατέλεξεν ἅπαντα Κήδε', ὅσ' ἀνθρώποισι πέλει, τῶν ἄστυ ἁλώῃ, Ἄνδρας μὲν κτείνουσι, πόλιν δέ τε πῦρ ἀμαθύνει: Τέκνα δέ τ' ἄλλοι ἄγουσι, βαθυζώνους τε γυναῖκας. Τοῦ δ' ὠρίνετο θυμὸς ἀκούοντος κακὰ ἔργα. quorum versuum hæc ferè sententia est. Tunc igitur Meleagrum vxor Cleo-
C patra supplex lamentabili voce orabat, eique mala omnia enumerabat, quæ iis accidunt, quorum vrbs capta sit. Hostes viros capiunt, vrbis ædificia incendio vastant, atque in cinerem vertunt: liberos & mulieres alij in seruitutem abducunt. Eius autem animus commotus est, vbi hæc atrocia facinora audisset. Æschines autem in orat. κατ' Κτησιφῶντ. hoc modo de Thebis ab Alexandro Macedone vi expugnatis ac direptis. Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῖς σώμασιν οὐ παρεγένεσθε, ταῖς γε διανοίαις ἀποβλέψατ' αὐτῶν εἰς τὰς συμφοράς, καὶ νομίσατε ὁρᾶν ἁλισκομένην τὴν πόλιν, τειχῶν κατασκαφάς, ἐμπρήσεις οἰκιῶν, ἀγομένας γυναῖκας, καὶ παῖδας εἰς δουλείαν, πρεσβύτας ἀνθρώπους καὶ πρεσβύτιδας γυναῖκας ὀψὲ μεταμανθάνοντας τὴν ἐλευθερίαν, κλαίοντας, ἱκετεύοντας ὑμᾶς, ὀργιζομένους οὐ τοῖς τιμωρουμένοις, ἀλλὰ τοῖς τούτων αἰτίοις. quorum interpretationem, quamquam eam orationem à me in Latinum sermonem conuersam propediem sum editurus, subscribam tamen. *Verùm quandoquidem corporibus præstò non fuistis, saltem animis adeste,* D *& cogitationibus vestris calamitates eorum contemplamini. Fingite vos videre vrbem capi, muros suffodi, ac funditus euerti, domos incendi, mulieres & pueros in seruitutem abduci, senes, & anus libertatem serò dediscenteis, ploranteis, vobis supplicanteis, irascenteis non iis, qui tam crudeleis ab ipsis pœnas expetiuerunt, sed iis, quorum opera, & culpa in has miserias inciderunt.* Non admodum dissimile est illud ex Cornificio lib. 4. rhetoric. ad Herennium, *O feros animos, ò crudeleis cogitationes. O derelictos ab humanitate homines qui agere ausi sunt, aut qui cogitare potuerunt, quo pacto hostes reuulsis maiorum sepulcris, deiectis mœnibus ouantes irruerent in ciuitatem: quomodo deûm templis spoliatis, optimatibus trucidatis, aliis abreptis in seruitutem, virginibus, matribus familiâs, ingenuis pueris sub hostilem libidinem subiectis, vrbs acerbissimo concidat incendio conflagrata.* & illud alterum ex eodem lib. infrà, *Nam neminem vestrûm fugit, Quirites, capta vrbe quæ miseriæ consequi soleant. arma qui contrà tulerunt, statim crudelissimè trucidantur: ceteri qui possunt per ætatem & vireis laborem ferre, rapiuntur in* E *seruitutem: qui non possunt, vita priuantur. vno denique atque eodem tempore domus hostili flagrant incendio, & quos natura, aut voluntas necessitudine aut beneuolentia coniunxit, distrahuntur: liberi partim à gremiis parentum diripiuntur, partim in sinu iugulantur, partim ante pedes constuprantur: nemo, iudices, est, qui possit satis rem consequi verbis, nec referre oratione magnitudinem calamitatis.* Eodem pertinent ea, quæ Cæsar apud Sall. ait esse ab iis, qui ante se sententias dixerant, de belli sæuitia, disputata his verbis. *Plerique eorum, qui ante me sententias dixerunt, compositè, ac magnificè casum reip. miserati sunt: quæ belli sæuitia esset, quæ victis acciderent, enumerauere: rapi virgines, pueros: diuelli liberos à complexu parentum: matres familiarum pati, quæ victoribus collibuissent: fana atque domos spoliari: cædem, incendia fieri: postremò armis, cadaueribus, cruore atque luctu omnia compleri.* Accedat his Cremonæ exscidium apud Cornelium Tacitum F lib. 19. *Non dignitas, non ætas protegebat, quo minus stupra cædibus, cædes stupris miscerentur. Grandæuos senes, exacta ætate fœminas, vileis ad prædam in ludibrium trahebant. Vbi adulta virgo, aut quis forma conspicuus incidisset, vi manibusque rapientium diuulsus, ipsos postremò direptores in mutuam perniciem agebat. Dum pecuniam vel grauia auro templorum dona sibi quisq; trahunt, maiore aliorum vi, truncabantur, &c.* *Exscissin* autem legendum, ab exscindo. qua de re alibi.

NON HÆC IOC. CONVENIENT] sic habent libri fere omnes veteres: pauci quidam vt vulgati, *Non hoc ioc. conueniet*, &c. Nonnulli etiam, *Non hæc iocosæ conueniunt lyræ*, &c.

QVO MVSA TENDIS?] sic sup. Od. 1. lib. 2. *Sed ne relictis Musa procax iocis, &c.*

MAGNA MOD. TEN. PARVIS] desine res magnas & graueis carmine humili imminuere quodammodo, atque extenuare. sumus enim tenues: sermones autem deorum, res magnæ atque amplæ sunt. Oda 6. lib. 1. *Nec sæuam Pelopis domum*

A *domum* (dicere) *Conamur tenues grandia*: ſequitur deinceps ibid. quod cum hoc loco congruit, *dum pud. Imbell. que lyram. p. v. Laudes egregij Cæſaris, & tuas Culpa deterere ingeni.*

AD CALLIOPEN.
Ode 4.

Se à multis periculis, Muſarum ope ereptum fuiſſe. Male ceſſiſſe omnibus, qui aduerſum deos aliquid moliri voluerint.

D*ESCENDE* *cælo, & dic, age, tibia*
Regina, longum, Calliope, melos,
Seu voce nunc mauis acuta,
Seu fidibus, citharáve Phœbi.
Auditis? an me ludit amabilis
Inſania? audire, & videor pios
Errare per lucos, amœnæ
B *Quos & aquæ ſubeunt, & auræ.*
Me fabuloſæ Vulture in Appulo,
Altricis extra limen Apulliæ,
Ludo, fatigatúmque ſomno,
Fronde noua puerum palumbes
Texere: mirum quod foret omnibus,
Quicumque celſæ nidum Acherontiæ,
Saltúſque Bantinos, & aruum
Pingue tenent humilis Ferenti,
Vt tuto ab atris corpore viperis
Dormirem, & vrſis: vt premerer ſacra
Lauróque, collatáque myrto,
Non ſine Diis animoſus infans.
C *Veſter, Camœnæ, veſter in arduos*
Tollor Sabinos: ſeu mihi frigidum
Præneſte, ſeu Tibur ſupinum,
Seu liquidæ placuere Baiæ.
Veſtris amicum fontibus, & choris,
Non me Philippis verſa acies retro,
Deuota non exſtinxit arbor,
Nec Sicula Palinurus vnda.
Vtcumque mecum vos eritis: libens
Inſanientem nauita Boſporum
Tentabo, & arenteis arenas
Littoris Aſſyrij viator.
Viſam Britannos hoſpitibus feros,
Et lætum equino ſanguine Concanum.
Viſam pharetratos Gelonos, D
Et Scythicum inuiolatus amnem.
Vos Cæſarem altum, militia ſimul
Feſſas cohorteis abdidit oppidis:
Finire quærentem labores
Pierio recreatis antro.
Vos lene conſilium & datis, & dato
Gaudetis almæ. ſcimus, vt impios
Titânas, immanémque turmam
Fulmine ſuſtulerit caduco
Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventoſum, & vrbeis, regnáque triſtia:
Diuóſque, mortaleiſque turbas
Imperio regit vnus æquo.
Magnum illa terrorem intulerat Ioui
Fidens, iuuentus horrida, brachiis:
Fratréſque tendentes opaco
Pelion impoſuiſſe Olympo. E
Sed quid Typhoëus, & validus Mimas
Aut quid minaci Porphyrion ſtatu.
Quid Rhœcus, euulſiſq; truncis
Enceladus iaculator audax,
Contra ſonantem Palladis Ægida
Poſſent ruentes? hinc auidus ſtetit
Vulcanus: hinc matrona Iuno, &
Numquam humeris poſiturus arcum,
Qui rore puro Caſtaliæ lauit
Crineis ſolutos: qui Lyciæ tenet
Dumeta, natalémque ſiluam,
Delius, & Patareus Apollo.
Vis conſili expers mole ruit ſua: F
Vim temperatam Dijquoq; prouehunt
In maius: iidem odere vireis
Omne nefas animo mouenteis.
Teſtis mearum centimanus Gyas
Sententiarum notus, & integræ
Tentator Orion Dianæ
Virginea domitus ſagitta.
Iniecta monſtris terra dolet ſuis:
Mæretque partus fulmine luridum
Miſſos ad Orcum: nec perêdit
Impoſitam celer ignis Ætnam:
Incontinentis nec Tityi iecur

A *Relinquit ales, nequitiæ additus*
Custos amatorem trecentæ
Pirithoum cohibent catenæ.

DESCENDE CÆLO, ET] habent enim etiam Musæ suam in cælo sedem, vt Iouis filiæ. Itaqꝫ dicuntur ab Homero & aliis poëtis etiam ὀλυμπιάδες, non solùm Pierides, aut Heliconiades, aut Lebethrides, &c. Et lib. α. ἰλ. Apollini cithara canenti, voce respondent. Μουσάων θ', αἳ ἄειδον ἀμειβόμεναι ὀπὶ καλῇ. Rectè igitur Ennius. *Musæ quæ pedibus magnum pulsatis Olympum.* Videtur autem Alcmanem exprimere, aut certè adumbrare voluisse: cuius extant bi versus apud Hephæstionem, Μῶσ', ἄγε Καλλιόπα, θύγατερ Διός, ἄρχ' ἐρατῶν ἐπέων. ἐπὶ δ' ἵμερον ὕμνῳ καὶ χαρίεντα τίθει χορόν: id est, O musa, Calliopa, Iouis filia, age, incipe versus amabileis. Optabilem autem hymno, & lepidum chorum adijce.

AVDITIS?] è sodalibus suis quærit audiántne Calliopen canentem, quam paullo antè è cœlo deuocarat, quasi ipse, vt pote poëta, eius cantum B exaudiat: an insaniat, & erret. Errant autem, atqꝫ adeò desipiunt qui putant Horatium etiam hic verba facere cum Calliope, & ex ea quærere num vocem suam audiat: vti autem verbo numeri multitudinis, quia Calliope sit musarum regina: vt Virg. *Vos ô Calliope, &c.* Cur igitur Horatius non dixit *Descendite?* Præterea ineptissima futura sententia est, si hæc verba ad Calliopen, & musas referantur.

AN ME LVDIT AMAB. INSAN.] an me fallit, ac decipit insania optabilis, nempe poëtica? de qua sic Plato in Phædro, τρίτη δὲ ἀπὸ μουσῶν κατοχή, καὶ μανία λαβοῦσα ἁπαλὴν, καὶ ἄβατον ψυχὴν ἐγείρουσα, καὶ ἐκβακχεύουσα κατά τε ᾠδὰς, καὶ κατὰ τὴν ἄλλην ποίησιν, μυρία τῶν παλαιῶν ἔργα κοσμοῦσα, τοὺς ἐπιγιγνομένους παιδεύει. ὃς δ' ἂν ἄνευ μανίας μουσῶν ἐπὶ ποιητικὰς θύρας ἀφίκηται πεισθεὶς, ὡς ἄρα ἐκ τέχνης ἱκανὸς ποιητὴς ἐσόμενος, ἀτελὴς αὐτός τε καὶ ἡ ποίησις ὑπὸ τῆς τῶν μαινομένων ἡ τοῦ σωφρονοῦντος ἠφανίσθη. id est, Tertia autē mētis concitatio & insania, quæ à musis proficiscitur, nacta animum tenerum, & recentem, nondúmque vllo quasi fuco C tinctum, eúmque excitans, & Bacchico quodam furore afficiens, cantibus & hymnis, & cetera poëtis innumerabilia antiquorum facta exornans, posteros instituit. Qui verò sine Musarum furore ad poëticas foreis adierit, sibi persuadens, se arte bonum & probabilem poëtam euasurum, & is ipse, & eius sapientis & sani scripta imperfecta ab operibus furentium obscurantur. Sed plura hac de re alibi. vel simpliciter insaniam accipe, id est, μανίαν, qualis erat illius, qui se putabat *miros audire tragœdos: In vacuo lætus sessor, plausórqꝫ theatro.* epist. 2. lib. 2.

ET PIOS ERR. P. L.] pios, id est, in quibus dij versantur: vel qui à diis incoluntur: vel quos violare impium & nefas est.

AMOENÆ QVOS ET AQ. SVB.] in quibus & auræ gratæ spirant: & aquæ iucundæ è fontibus manant. *amœna*, id est, quasi ad se amandum seu ad se amandas allicientes. Festus.

ME FABVLOSÆ, &c.] hæc sunt ita coniungenda, & hoc ordine collocanda, mea quidem sententia. fabulosæ palumbes me puerum fronde noua texere: non vt alij, extra limen Apuliæ, altricis fabulosæ. Iam cur palumbeis fabulosas dicat, si quis ex me quærat, responderem, eadem ratione dici fabulosas palumbeis, qua ratione *fabulosus Hydaspes* appellatur, & *fabula manes*. nempe quia de iis multa fabulantur poëtæ. Veneri autem sacræ, & dicatæ sunt columbæ. Virg. Æn. 6. *Vix ea fatus erat, geminæ cum fortè columbæ Ipsa sub ora viri cælo venere volantes: Et viridi sedêre solo: tum maximus heros Maternas agnoscit aueis, lætúsque precatur, Este duces, &c.* Tùm Veneris currum trahere dicuntur, vt & passeres, propter incredibilem in eis innatam libidinem, ac salacitatem. Pherecrates ἐν πετάλῃ. Ἀλλ' ὦ φέρουσα ὅμοιον Καλλισθένει, πέτου· κόμισον δέ μ' ἐς Κύθηρα, καὶ Κύπρον. id est, At ô columbula Callistheni similis, vola: defer to me in Cythera & Cyprum. Quamobrem verò se dicat lauro, & myrto à palumbis esse tectum, ne obscura quidem causa est. Primùm enim laurus, quæ Apol. est, significabat, eum poetã futurũ: deinde myrtus, quæ Veneris, res amatorias, & (vt ait ipse) prœlia virginum, & iuuenum curas cantaturum.

ALTRICIS] id est, nutricis. codex quidem Raïnutij. Card. habet, *nutricis*: cùm quo & alij duo congruunt. ego nihil muto. M. Tull. in Timæo. *Iam verè terram altricem nostram, quæ traiecto axe sustinetur, diei, noctísque effectricem, &c.*

VOLTVRE IN APPVLO.] monte Apuliæ. falluntur qui hîc legi volunt, *littore in Appulo*, libris omnibus reclamantibus, nulla ratione suffragante.

LVDO, FATIG. QVE SOMNO.] ludo fatigatum, somno oppressum. Saty. 2. lib. 2. *equóne Lassus ab indomito: vel si Romana fatigat Militia, assuetum græcari.*

FRONDE NOVA] id est, recenti, & viridi. aliter dixit Virg. lib. 2. Georg. *Miratúrque nouas frondeis, & non sua poma.*

QVICVNQVE CELSÆ NID. ACHERONT.] nidum Acherontiæ ideò dixit, quia Acherontia sita erat in monte. erat autem oppid. in Lucanis. sic M. Tull. Ithacam, *nidulum* appellat lib. 1. de orat. his verbis. *tanta vis patriæ est, vt Ithacam illam in asperrimis saxulis, tanquam nidulum, affixam, sapientissimus vir immortalitati anteponeret.* epist. ad Fuscum Arist. lib. 1. per nidum, domum propriam significat. *Tu nidum seruas: ego laudo ruris amœni riuos, &c.* sic Hesi. ἔργ. καὶ ἡμ. Οὐκ ἂν ἐπιγνοίης τόν γε νεοσσὸν καλιάς, ductum ab auibus.

SALTVSQVE BANTINOS] sic esse legendum, & veteres codices peruincunt, & Plinius confirmat lib. 3. cap. xi.

HVMILIS FERENTI] in valle positi. vnde dicti Ferentani, seu Frentani potius. Plinius eod. lib. eod. cap.

VT] mirum vt: mirum quo pacto.

SACRA.] Apollini sacra, Od. 30. huius lib. *Delphica lauro.* & Od. 3. lib. 4. *Deliis Ornatum foliis ducem.* sunt autem hæ frondes, laurus, oliua, myrtus, felices: & ita solent appellari.

COLLA.

A COLLATA] congesta, comportata. epistol. de arte poëtica, *Vndique collatis membris.*

NON SINE DIIS] non sine diuino numine, σὺν θεῷ· ἐν ἀθεεί. quo vtitur Theocr. Europa. Οὐκ ἄθεεὶ γὰρ ταῦτα διέρχομαι ὑγρὰ κέλευθα. id est, non sine deo has transeo humidas vias. Sallust. *vt tanta repente mutatio non sine Deo videretur.*

ANIMOSVS INFANS] qui non terrerer neque ab vrsis, neque à viperis.

VESTER, CAMOENÆ] siue me contulero in Sabinos, siue Præneste, siue Tibur, siue Baias; vester sum: vbicumque fuero, vester sum.

TOLLOR] conscendo, seu vehor potius.

TIBVR SVPINVM] alibi vdum appellat, vt Od. 29. huius lib. *Ne semper vdum Tibur, & Æsulæ Decliue contempleris aruum:* & in epist. ad Mæcen. 2. lib. 1. *vacuum. Sed vacuum Tibur placet, aut imbelle Tarentum.*

SEV LIQVIDÆ] epist. 1. lib. 1. *Nullus in orbe locus Baiis prælucet amœnis.* liquidas autem appellat propter aquas calidas.

NON MA PHILIPP. VERSA ACIES] non fusus & versus in fugam Bruti, & Cassij exercitus: quo in prœlio Cassius sua se manu interfecit: deinde & Brutus paucis post diebus. vide
B Od. 14. lib. 1. & 7. lib. 2. *Tecum Philippos, & celerem fugam Sensi relicta non bene parmula.* & epist. ad Iul. Flor. lib. 2. *Vnde simul primum me dimisere Philippi Decisis humilem pennis, &c.* Erat autem in eo bello Horat. tribunus militum. Saty. 6. lib. 1. *Quòd mihi parêret legio Romana tribuno.* Philippi vrbs in Thracia, seu Thessalia. His autem verbis *versa acies retro,* expressit Græcum nomen παλίωξις. quanquam παλίωξις significat propriè persecutionem & conuersionem, quæ fit ab iis, qui antea fugiebant, qualis describitur ἐν Ξ.

DEVOTA NON EXSTINXIT ARB.] sacra, exsecrabilis, scelerata. Od. 23. huius lib. *Deuota victima.* Od. 16. epod. *deuoti sanguinis ætas.* Od. 14. lib. 4. *Deuota morti pectora libera.* Catull. de nupt. Pelei. *deuota periuria.* Prop. lib. 2. eleg. 28. *Andromede monstris fuerat deuota marinis.* Tibullus lib. 1. eleg. 5. *Tunc me discedens deuotum fœmina*
C *dixit.* de hac arbore vide Od. 17. lib. 2. *Me truncus illapsus cerebro Sustulerat, &c.* & octauam huius. *prope funeratus Arboris ictu.* & totam 13. lib. 2. *Ille & nefasto te posuit die.*

PALINVRVS] promuntorium Lucaniæ non longe à Velia, à Palinuro Æneæ gubernatore dictum, circa quod cùm Horatius nauigaret, atque è Macedonia in Italiam rediret, magno in periculo versatus est. Virg. Æn. 6. *Nam tua finitimi longè latéq. per vrbeis Prodigiis acti cælestib. ossa piabunt, &c.*

VTCVMQVE] quandocumque. vide ann. ad Od. 35. lib. 1

INSANIENTEM] æstuosum, impotentem. sic Virg. Mœrid. *Huc ades: insani feriant sine littora fluctus.* suprà Od. vlt. lib. 2. *gementem* appellauit.

TENTABO] suprà Od. 2. huius lib. *negata tentat iter via.*

ARENTEIS ARENAS.] aptissimum epithetum. Lucret. lib. 2. *bibulam lauit æquor arenam* Non dissimulabo tamen, in quibusdã exemplaribus antiq. scriptum esse, *vrenteis:* quam scripturam non minus probo, quàm receptam. D

CONCANVM.] Concani Cantabriæ populi. Concana enim numerat Ptolemeus in Cantabriæ vrbibus, lib. 2. in descriptione Hispaniæ Tarraconensis: & quidem eam primam locat. Quòd autem Horat. Concanos equino sanguine lætos ait: nihil tale neque de Concanis, neque de vniuersis Cantabris vmquam legi: ne ipse quidem Strabo, qui lib. 3. multa de Cantabrorum victu, cultúq; planè barbaro, agresti, atque immani memoriæ prodidit, quicquam tale commemorauit. At de Bisaltis & Gelon. sic Virg. Georg. 3. *Bisaltaque more solent, acérque Gelonus, Cum fugit in Rhodopen, atq. in deserta Getarum: Et lac concretum cum sanguine potat equino.* & item Martialis de Sarmatis: *Venit & epoto Sarmata pastus equo:* de quibus ead. Plinius narrat lib. 18. cap. 10. *Sarmatorum quoq. gentes hac maximè pulte aluntur: & cruda etiam farina equino lacte, vel sanguine è cruris venis admisto.* Vnde existimant quidam, in his Nicolaus Montanus, iuuenis in primis doctus: qui superiores Virgilij versus ad huius Horatiani loci scripturam oppugnandam mihi proferebat: vel Concanum, sicubi terrarum reperitur (de hoc enim dubitabat ille) esse Scythiæ populum, non Cantabriæ: vel hîc, legendum esse *Caucasum.* Cuius sententiam non sum secutus. Nam primùm Concana, Cantabriæ vrbem esse constat, si Ptolemæo credimus. cuius ciuis, dicitur Concanus. deinde non si Sarmatæ, vel Geloni, & similes Thraciæ populi, sanguine equino vescuntur, continuò sequitur nullas alias esse nationes, quæ simili victu vtantur. Postremò si non esset verum Concanos tali potu vsos esse, neque vlli scriptores hoc tradidissent, tamen Horatij testimonium ad fidem huius rei faciendam satis apud nos valere deberet, vt omittam quod poëtis licet de gentibus longinquis, & barbaris, & immanibus multa ab historicis non testata, aut minus quæsita, pro suo iure confingere, & comminisci. De veritate autem huius scripturæ non est dubitandum, cùm omnes libri & manu scripti, & vulgati sine vlla varietate ita habeant. F

VISAM PHARETRATOS GELONOS.] Virg. Georg. 2. *Et gens illa quidem sumtis haud tarda pharetris.* Idem lib. 3. *Quaq. pharetrata vicinia Persidis vrget.*

ET SCYTHICVM AMNEM.] Tanaïm, de quo Od. 10. huius lib. *Extremum Tanaim si biberes Lyce:* & Od. 29. *Tanaisque discors.*

INVIOLATVS.] incolumis, saluus.

ALTVM] magnum, egregium, principem.

SIMVL] simul vt, simulatque. vide annot. ad Od. 4. lib. 1. ibi, *quæ simul mearis.*

FESSAS COHORTEIS ABD. OPP.] fessas militia cohorteis abdidit in oppida, propter anni tempus ad bellum gerendum, & ad castra ineptum: in hibernis collocauit. Atque hanc scripturam ita probo, vt tamen illa altera, quæ reperitur in codice Achillis statij, Donati, atque etiam Raïnutij Card. mihi non displiceat: quæ est, *Fessas cohorteis reddidit oppidis.* Iam hanc receptam cod.

A item manuscripti optimæ notæ confirmant: in his duo Vatic. Faer. Vrs. Tornes. Adde complura similia loquendi genera apud bonos scriptores. non longè abiero. M. Tull. pro Arch. poet. *si qui ita se litteris abdiderunt*. & Horat. ipse epist. 1. lib. 1. *latet abditus agro*. Iam in voce *fessas* aliquid inest scrupuli. nam propter verbum, *recreatis*, quod sequitur, videtur legendum, *Fessos*: vt sit hæc sententia, vos Cæsarem altum, fessum militia, simulatque cohorteis in hibernis collocauit, Musarū studio recreatis, ac reficitis.

PIERIO RECREATIS ANTRO.] reficitis & oblectatis studio litterarum, lectione, & scriptione, & arte poëtica. Per antrum Pierium, musarum recessus, & poëtarum secessum significat.

VOS LENE CONSILIVM] *sili* duæ breues pro vna longa. Nam cùm post spondéum & iambum, vnam syllabam longam lex carminis postularet, duas breueis in locum vnius longæ posuit. *vos lene consili*. sic infrà Od. 6. *Hinc omne principium, huc refer exitum*. Significat, ex studio litterarum consilium & prudentiam manare, quæ plus valent in re militari, quàm vires immanes.

B IMPIOS TITANAS.] qui cum Diis pugnarunt. vide Hesiod. in Theog. M. Tull. de leg. 3. *noster verò Plato Titanum è genere statuit eos, qui, vt illi cælestibus, sic hi aduersentur magistratibus*. Arrepta hinc occasione, incipit ostendere, vireis, & potentiam sine sapientiæ præsidio non admodum prodesse, immo obesse potius.

CADVCO] ira in caput Titanum, & gigantum immisso à Ioue, & contorto, vt è cælo cadere videretur. sic suprà arborem illam, cuius casu pæne oppressus fuerat, lignum nominat *caducum In domini caput*. Od. 13. lib. 2.

INERTEM] id est, immobilem sic sup. Od. 34. lib. 1. *bruta tellus*. alioqui iners meritò dici non posset, quæ tot flores, herbas, fruges, atque arbores ex se pariat, ac profundat.

TEMPERAT] regit, gubernat. annot. ad Od. 8. lib. 1.

VENTOSVM] à ventis concitatum. aliter epist. 8. lib. 1. *Romæ Tibur amem ventosus, Tibure Romam*. & epist. ad Mæcen. tertia lib. 1. *Non ego*

C *ventosæ plebis suffragia venor*. & epist. ad August. *Quem tulit ad scenam ventoso gloria curru, Exanimat lentus spectator, &c.*

REGNAQVE TRISTIA] inferorum sedem. sic Virg. Æn. 4. *alias sub tristia tartara mittit*. Idem lib. 6. *Vt tristeis sine sole domos, loca turbida adires?* Itaque mortuus Achilles apud Hom. ὀδυσ. λ. dicit se malle apud superos, hoc est, in terris, homini non admodum diuiti mercede conductum seruire, quàm in omneis mortuos regnum obtinere. sic Hom. Βουλοίμην κ' ἐπάρουρος ἐὼν θητευέμεν ἄλλῳ Ἀνδρὶ παρ' ἀκλήρῳ, ᾧ μὴ βίοτος πολὺς εἴη, Ἢ πᾶσιν νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν.

MORTALESQVE TVRBAS] corrupti sunt hoc loco omnes vulgati cod. qui habent *turmas*. legendum est enim *turbas*, vt est scriptum in antiquis.

FIDENS IVV. HORR. BR.] sic verba coniunge, iuuentus horrida, fidens brachiis. sic loquitur Hom. ἰλιάδ. μ. ὡς ἄρα τῷ χείρεσσι πεποιθότες, ἠδὲ D βίηφι. id est, sic hi manibus fidentes & viribus. & ita Porphy.

FRATRESQVE TEND. OP. PEL. &c.] Virg. Georg. 1. *Ter sunt conati imponere Pelio Ossam. tendentes*, id est, contendentes, conantes. sic epist. 2. lib. 2. *Tendunt extorquere poëmata*.

SED QVID TYPHOEVS.] Pindarus τυφῶ nominauit, pro eo, quod est τυφῶνα, vel pro τυφῶ à recto τυφώς. quem olim (inquit ille) Cilicium antrum educauit: nunc autem hirsutum eius pectus Cumarum littora, & Sicilia oppressum tenent. Pindari verba sunt hæc: Πυθ. ὠδ. α. τυφὼς ἑκατοντακάρανος, τόν ποτε κιλίκιον θρέψε πολυώνυμον ἄντρον. νῦν γε μὰν ταί θ' ὑπὲρ κύμας ἁλιερκέες ὄχθαι, σικελία τ' αὐτοῦ πιέζει στέρνα λαχνάεντα. De eodem sic Apoll. lib. secundo Argon. Ἔνθα τυφάονα φασὶ διὸς κρονίδαο κεραυνῷ βλήμενον, ὁππότε οἱ στιβαρὰς ἐπορέξατο χεῖρας, Θερμὸν ἀπὸ κρατὸς στάξαι φόνον. id est, hîc Typhonem aiunt Iouis Saturnij fulmine percussum, cùm ei validas manus admouit, calidam à capite manauisse cædem. ad quem locum lege interpretem. Typhoeum igitur, seu Typhonem, Tartari, & Terræ filium in cælo regnare conatum fulmine deturbaE uit Iupiter. cuius manus fuisse ad res magnas, & arduas conatodas expeditas, & pedes nunquàm defessos, & ex humeris centum draconis capita exstitisse, flammam ex oculis emicuisse, suam cuiusque capitis vocem fuisse, multáque alia portentade eo scribit Hesiod. in Theogon. his verbis: Ὁπλότατον τέκε παῖδα τυφωέα γαῖα πελώρη Ταρτάρου ἐν φιλότητι διὰ χρυσῆν Ἀφροδίτην, Οὗ χεῖρες μὲν ἔασιν ἐπ' ἰσχύϊ ἔργματ' ἔχουσαι, Καὶ πόδες ἀκάματοι κρατεροῦ θεοῦ· ἐκ δέ οἱ ὤμων Ἦν ἑκατὸν κεφαλαὶ ὄφιος κρατεροῖο δράκοντος Γλώσσῃσι δνοφερῇσι λελιχμότες.

MIMAS] Mimantem Hesiod. in illa Centaurorū, & Lapitharum pugna, quam describit in Apside, vnum facit è Centauris.

AVT QVID MIN. PORPHYR. STATV] Porphyrionem boues Herculis abigentem sagittis Apollo confixit. de quo Pind. Pyth. ὠδ. η. quem locum suprà restem produximus ad Od. 14. lib. 2.

RHOETVM] gigantem, vel centaurum. Virg. F Georg. 2. *Rhœtumque, Pholumque*.

ENCELADVS] de quo Virg. Æn. 3. & 4.

ÆGIDA] clypeum Iouis, quo vtitur & Pallas in prœlio. Hom. ἰλ. ε. Ἡ δὲ χιτῶν' ἐνδῦσα διὸς νεφεληγερέταο, Τεύχεσιν ἐς πόλεμον θωρήσσετο δακρυόεντα. Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετ' αἰγίδα θυσσανόεσσαν Δεινήν, ἣν πέρι μὲν πάντῃ φόβος ἐστεφάνωται· Ἐν δ' ἔρις, ἐν δ' ἀλκή, ἐν δὲ κρυόεσσα ἰωκή: id est, Hæc autem (Pallas) tunica induta Iouis nubium coactoris, in prœlium lacrymosum armabatur. humeris autem ægida bullis aut fimbrijs ornatam circumiecit, horribilem, omni ex terrore circumdatam, in ea erat contentio, in ea vires, in ea asperà persecutio, seu horrorem incutiens clamor.

HINC] à partibus Iouis, & Palladis.

MATRONA IVNO] cur matrona? an quia Iouis vxor? an quia matrimoniis præest, ex quo pronuba dicitur? Est autem matronæ nomen honestius, & honorificentius, quàm matrisfamiliâs, præter

A præter alias differentias, quæ traditæ sunt ab A. Gellio, & Nonio.

Avidus] vel pugnæ auidus, vel refer ad ignis naturam celerem, & quodammodo auidam.

Et Nunquam hum. posi.] Apollo, quem Homerus, & eius exemplo ceteri poëtæ Græci ἑκατηβελέτην, & ἑκηβόλον, id est, longè iaculantem, longéque tela mittentem, nominant. & apud Eurip. in Alcest. sic loquitur ille, σύνηθες ἀεὶ ταῦτα βαστάζειν ἐμοί. subaudi, τόξα, id est, semper hos arcus gestare soleo.

Rore puro] aqua sincera Castalij fontis, quem fontem caballinum Latini, Hippocrenen Græci vocant: neque laboro sit'ne in monte Helicone, an in Parnasso: quanquam Parnassum & Heliconem vnum & eundem montem vult esse Seruius: à quo alij dissentiunt. Castaliam vrbem Ciliciæ numerat Stephanus, à qua alij fontem eiusdem nominis dictum esse volunt: alij in Lycia esse tradiderunt. meum non est hanc controuersiam dijudicare.

Lavit] præsentis temp. vt sup. Od. 3. lib. 2. *flauus quam Tiberis lauit.*

B Crineis solutos] passos, humeris sparsos, non collectos in nodum, aut religatos. Sic Oda 5. lib. 2. *solutus Crinibus, ambiguoque vultu.*

Natalemque silv.] in qua natus est: quæ est in Delo insula.

Patareus] à Patara, vrbe Lyciæ, vbi edit oracula.

Vis consili expers] videtur ex Pindaro hanc sententiam expressisse. ordo verborum tantùm apud Horat. est immutatus. Pindarus enim priore loco sententiam ponit: deinde exempla subijcit. sic Pind. Pyth. ὠδ. η. βία δὲ καὶ μεγάλαυχον ἔσφαλεν ἐν χρόνῳ. Τυφὼς Κίλιξ ἑκατόγκρανος οὔ νιν ἄλυξεν. οὐδὲ μὰν βασιλεὺς Γιγάντων. δμᾶθεν δὲ κεραυνῷ, τόξοισί τ' Ἀπόλλωνος, id est, vis etiam eum qui gloriatur se ceteris præstare, percellere solet. Typhoeus Cilix multorum capitum eam non effugit, neque rex gigantum Porphyrio. Nam alter fulmine ictus est, alterum sagittis Apollo confixit. Etiam Ne-
C stor apud Hom. ἰλιάδ. ψ. docet, omnem ferè præstantiam, atque excellentiam in ratione & consilio potius, quàm in viribus corporis esse positam, omniáque melius consilio, quàm viribus explicari. sic Nestor. Μήτι τοι δρυτόμος μέγ' ἀμείνων, ἠὲ βίηφι, Μήτι δ' αὖτε κυβερνήτης ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ Νῆα θοὴν ἰθύνει ἐρεχθομένην ἀνέμοισι· Μήτι δ' ἡνίοχος περιγίγνεται ἡνιόχοιο. id est, Consilio & ratione longè præstat lignator, quàm viribus: consilio gubernator nauem regit & gubernat, ventis agitatam: Consilio auriga aurigam superat. sic & Oppianus lib. 5. ἁλιευτ. ait neque ex viribus corporis, neque ex pulchritudine tantùm vtilitatis proficisci, quantum ex consilio, & prudentia: vireisque corporis consilij experteis, esse inutileis, & inaneis. Ὡς οὔτ' ἠνορέης, οὔτ' εἴδεος ἔπλετ' ὄνειαρ Τόσσον, ὅσον πραπίδων, ἀλλὰ δὲ ἀτημελέως ἄφρον. Καί τι μέγα βριάοντα κατέσβεσεν, οὐδ' ἐσάωσε Βαιὸς ἀνὴρ εὔμητις.

Vim temperatam] consilio & ratione directam.

Animo moventeis.] animo agitanteis, cogitanteis. *mo mo* complosio syllabarum. D

Centimanus gyas] aliàs centimanus Gyges, vt Od. 17. lib. 2. sed illa scriptura reiecta hanc sequimur. al. gigas.

Integræ] castæ: intactæ: virginis.

Tentator Orion Dianæ] vide annot. ad Od. 28. lib. 1. tentatorem autem dixit, vt Græci πειραστὴν παρὰ τὸ πειρᾶν.

Domitus] δμηθείς, superatus & confossus.

Suis] ex se natis. sup. Od. 12. lib. 2. *Telluris iuuenes.*

Mæretque partus] suos fœtus interemptos mærore prosequitur.

Luridum] pallidum. sic Tib. lib. 3. eleg. 3. *Me vocet in vastos amnes, nigrámque paludem Dives in ignaua luridus Orcus aqua.* Lucret. lib. 4. *Lurida præterea fiunt, quæcumque tuentur Arquati.* infrà Od. 13. li. 4. *luridi dentes.* luridum dicitur à lura, quæ significat os culei, vel vtris, vt docet Fest⁹. significat & vtrem ipsum, seu corium, vnde conficitur, à cuius colore luridum est nominatum. Lucilius. *Verùm illud credo fore. in os prius accipiā ipse, Quam gladium in stomacho, lura, ac pulmonibus sisto, &c.* proferuntur lib. 4. Tuscul. quæst.

Nec peredit, &c.] ne vnquam montium E & terræ onere sibi imposito leuentur: & vt sit pœna impij eorum conatus sempiterna.

Ætnam] qua opprimuntur impij gigantes, vt fabulantur poetæ. Lucretius autem ignium Ætnę causas multis versibus, ijsque pulcherrimis explicat lib. 6.

Incontin. nec Tityi iec.] iecur libidinis est sedes, vt dicemus ad Oden 1. lib. 4. Tityū autem iccirco incontinentem appellat, quia Latonæ stuprum inferre conatus est. cuius pœnæ ex Homero, & Virg. & ceteris, notissimæ sunt. Hæc de eo Homerus, ὀδυσσ. λ. Καὶ Τιτυὸν εἶδον γαίης ἐρικυδέος υἱόν Κείμενον ἐν δαπέδῳ· ὁ δ' ἐπ' ἐννέα κεῖτο πέλεθρα· Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον, Δέρτρον ἔσω δύνοντες· ὁ δ' οὐκ ἀπαμύνετο χερσί· Λητὼ γὰρ ἥλκησε Διὸς κυδρὴν παράκοιτιν, &c. id est, & Tityon vidi terræ gloriosissimæ filium, in campo iacentem: ille autem vsq; ad nouē terræ iugera porrigebatur: Vultures autem duo vtrinq; assidentes ei iecur tondebāt, pellem penitus subeuntes ac penetrantes: at ille manibus eum F repellere nō poterat. Nam Latonam Iouis amicā venerandam rapuerat. Virg. Æneid. 6. *Nec non & Tityum terra omniparentis alumnum Cernere erat, per tota nouem cui iugera corpus Porrigitur: rostroq́; immanis vultur obunco Immortale iecur tondens, &c.* ad quos versus profert hunc locum Seruius. & Tibull. lib. 1. eleg. 3. *Porrectúsque nouem Tityus per iugera terræ Assiduas atro viscere pascit aueis.* hanc autem fabulam de Tityo, & ceteras de Tantalo, & Sisypho, exagitat & refellit Lucret. lib. 3. his versibus, *Nec Tityum volucres ineunt Acherunte iacentem: Nec, quod sub magno scrutentur pectore, quicquam Perpetuam ætatem poterunt reperire profectò, Quālibet immāni proiectu corporis extet, Qui nō sola nouem dispersis iugera membris Obtineat, sed qui terrai totius orbem: Non tamen æternum poterit perferre dolorē, Nec præbere cibū proprio de corpore semper. Sed Tityus nobis hic est, in amore iacentem, Quē*

o iij. volu-

A *volucres lacerant, atque exest anxius angor, Aut alia quauis scindunt torpedine curæ.* Pindarus autem Πυθ. ᾠδ. δ. hoc tantùm de Tityo, illum Latonæ stuprum inserre conatum esse, atque iccirco ab ea telis confixum: vt annotauimus ad Oden 14. lib. 2. Commemorat Horatius Tityum etiam Oda 11. huius lib. *Tityúsque vultu Risit inuito.*

NEQVITIÆ] intemperantiam quandam, & libidinem rerum Venerearum significat hoc nomen. vtitur Od. 15. huius lib. *Tandem nequitiæ fige modum tuæ.* & Saty. 3. lib. 2. *par nobile fratrum, Nequitia & nugis, prauorum & amore gemellum.* & Saty. 2. eiusd. *nos expulit ille: Illum aut nequities, aut vafri inscitia iuris.*

NEQ. ADDITVS CVSTOS] Idest, nequitiæ appositus custos. sic enim loquitur M. Tull. diuinatione in L. Cæcilium: *Custodem (inquit) Tullio me apponite.* sed licet etiam dicere, maiorem vim hîc esse in voce *additus*, quàm vulgò putant: nempe additum valere idem ferè, quod inimicum, atque infestum: seu affixum, atque ita infestum: quod notatum est à Macrobio lib. 6. Saturn. cap. 4. ad illum locum Virg. Æn. 6. *nec Teucris addita* B *Iuno Vsquam aberit.* quo modo locutum antè fuisse Lucilium libro 14. ostendit ille ibidem. Sic Lucilius, *Si mihi non prætor siet additus, atque agitet me: Non male sic ille, vt dico, me extenderet vnus.* In quorum versuum posteriore, vt dicam ἐν παρόδῳ mendum inesse puto: eúmque sic emendandum, *Non male sic ille, vt dico, me exenteret vnus.* & subintelligendum, seu repetendum ἀπὸ κοινοῦ, *si*, hoc modo, *si non, &c.* Sic & Plautus Aulul. *Quem quõdam Ioui Iuno custodem addidit*: vbi vulgo legitur, *quem quondam Ioui.* Idem Capt. *Quos me custodẽ addiderat herus maior.*

AMATOREM TREC. PIRITH.] Pirithous Ixionis & Diæ filius. is (vt est in fabulis) Proserpinam amauit, qua vt potiretur, cùm ad inferos socio & adiutore Theseo descendisset, à Cerbero discerptus est. Plutarch. in Theseo scribit, illum Aidonei Molossorum regis filiam amasse, quam pater, Proserpinæ nomine appellarat: cani autem suo Aidoneum nomen Cerbero imposuisse, cum C quo filiæ suæ procos decertare cogebat: Regem autem, cùm audisset venisse Pirithoum, non, vt filiam suam vxorem duceret, sed vt raperet, eum cani illi dilacerandum ac dilaniandum obiecisse: Theseum in vincula coniecisse. Horat. & hic opinionem vulgi secutus est, & Od. 7. lib. 4. *Nec lethæa valet Theseus abrumpere caro Vincula Pirithoo.* sic & Virg. lib. 6. Æn. *Hi dominam Ditis thalamo deducere adorti, &c.*

AVGVSTI LAVDES.
Ode 5.

Reguli constantia, & ad Pœnos reditus.

CÆlo tonantem credidimus Iouem
Regnare. præsens diuus habebitur
Augustus, adiectis Britannis D
Imperio, grauibúsque Persis.
Miléſne Crassi coniuge barbara
Turpis maritus vixit? & hostium
(Pro curia, inuersíq; mores)
Consenuit socerorum in armis,
Sub rege Medo, Marsus, & Appulus,
Anciliorum, & nominis, & togæ
Oblitus, æternæq; Vestæ,
Incolumi Ioue, & vrbe Roma?
Hoc cauerat mens prouida Reguli,
Dissentientis condicionibus
Fœdis, & exemplo trahenti
Perniciem veniens in æuum,
Si non periret immiserabilis
Captiua pubes. Signa ego punicis
Affixa delubris, & arma E
Militibus sine cæde, dixit,
Derepta vidi. vidi ego ciuium
Retorta tergo brachia libero,
Portásque non clausas & arua
Marte coli populata nostro.
Auro repensus scilicet acrior
Miles redibit, flagitio additis
Damnum: neque amissos colores
Lana refert medicata fuco:
Nec vera virtus, cùm semel excidit,
Curat reponi deterioribus.
Si pugnat extricata densis
Cerua plagis, erit ille fortis, F
Qui perfidis se credidit hostibus:
Et Marte Pœnos proteret altero,
Qui lora restrictis lacertis
Sensit iners: timuitque mortem.
Hic, vnde vitam sumeret, inscius,
Pacem duello miscuit. O pudor,
O magna Karthago probrosis
Altior Italiæ ruinis.
Fertur pudicæ coniugis osculum,
Paruósque natos, vt capitis minor,
A se remouisse, & virilem
Toruus humi posuisse vultum,
Donec labenteis consilio patres

Firma-

A *Firmaret auctor numquam aliàs dato:*
Intérque mærenteis amicos
Egregius properaret exsul.
Atqui sciebat, quæ sibi barbarus
Tortor pararet. non aliter tamen
Dimouit obstanteis propinquos,
Et populum reditus morantem,
Quàm si clientum longa negotia
Dijudicata lite relinqueret,
Tendens Venafranos in agros,
Aut Lacedæmonium Tarentum.

PRÆSENS DIVVS HABEBITVR] Præsens diuus ambiguè dictum: vel vt præsens intelligatur, qui cernitur oculis, & qui adest, cùm Iupiter contrà ex tonitru & ceteris similibus credatur in cælo esse: vel vt præsens significet eum, qui vim ac potentiam suam expromit ac declarat. Nam vt
B tonitrua, & fulmina, Iouem præsentem ac potentem esse docent, atque admonent: sic victoriæ Cęsaris potentiam, & diuinitatem eius arguunt. vide annot. ad Od. 35. lib. 1. Non admodum dissimile est illud in principio ferè epistolæ ad August. lib. 2. Romulum, Bacchum, Castorem & Pollucem, Herculem post præclara in homines merita vita functos Deorum honorem esse consecutos, atque in cælum sublatos: Augusto autem etiam viuo, ac videnti diuinos honores tribui. *Præsenti* (inquit) *tibi maturos largimur honores.*

GRAVIBVSQVE PERSIS] vt Ode 2. lib. 1. *Quo graues Persæ melius perirent.*

TVRPIS] refertur ad animum, vt Ode 31. lib. 1. *nec turpem senectam Degere.* & Od. 37. eiusd. *Contaminato cum grege turpium Morbo virorum.* & Od. 33. eiusd. *Quam turpi Pholoë peccet adultero.* epist. 2. lib. 1. *Sub domina meretrice fuisset turpis, & excors.* epist. ad Quinct. *Introrsum turpem, speciosum pelle decora.*

C SVB REGE MEDO.] sub rege Persa, & Partho, vt sæpe aliàs.

ANCILIORVM, ET NOM.] ancilium à recto ancile, erat vsitatum & verum. Notum est autem, ancilia (quæ erant scuta quædam breuia, numero duodecim) fuisse in æde Martis seruata: ex quibus vnum de cælo lapsum esse credebatur: vt scribit Liuius lib. 1. At Virg. omnia Æneid. 8. *Et lapsa ancilia cælo Extuderat*, vbi tamen Seruius notat, Virgilium numero multitudinis vsum esse pro singulari. De his vide Dionys. Halic. βιβ. β. ῥωμ. ἀρχ. & Sex. Pomp. in nomine *Mamurij*. Dictum est autem ancile ab am, quod idem valebat, quod circum, & cædo. idque confirmant & Sex. Pompeius eo, quem dixi, loco, & Varro lib. 6. de ling. Lat. his verbis, *ancilia dicta ab ambecisu, quod ea arma erant ab vtraque parte, vt pelte Thracum, incisa.* nam amcidere, seu ancidere circumcidere est: eóque verbo vtitur Lucret. lib. 3. vt quidem legitur in quibusdam exemplaribus. *Omnia iam seorsum cernes amcisa recenti Vulnere tortari.* alij an- D
cylia volunt esse dicta à Græco nomine ἀγκύλον: quod significat curuum, rotundum: quod si probabimus, ancylia scribendum erit per y. Alij, in quibus est Seruius, *ancile* dictum putant, quasi ἀμφίχειλον, id est, vndique labrum habens: alij quasi ἀμφίκοιλον, id est, vndique cauum. Is, quem iam commemoraui, Seruius ad illum locum Virg. Æn. lib. 7. *læuáque ancile gerebat*, cùm multa tradat de ancili Numa regnante è cælo delapso, tum hunc locum Horatij profert. & Macrob. lib. 1. Saturn. cap. 4. *Sed cum legamus, læuáque ancile gerebat, tamen anciliorum ab Horat. relatum est.* *Et nominis* autem adiecta copulatione, &, excudendum curaui auctoritate fretus cod. Rainut. Card. Faët. Iannoct. trium Vatic. Tornes.

ÆTERNÆQVE VESTÆ] cuius in æde seruabatur ignis æternus: & idcircò custodiebatur à virginibus (vt tradit Dionys. Halic. lib. 2. ῥωμ. ἀρχ.) ὅτι πῦρ μὲν ἀμίαντον· παρθένος δ' ἄφθορον: id est, quia ignis quidem impollutum quiddam est: virgo autem, incorruptum. Quòd si ignis ille aliquando interstinctus esset: virgines à pontifice verberibus afficiebantur. Virg. lib. 4. Æn. *Centū aras posuit, vigilémque sacrauerat ignem. Excubias* E
diuum æternas. per æternam Vestam igitur, ignis æternus intelligendus est: πῦρ ἄσβεστον: quem vigilem appellat Virg. vbi notat hæc Seruius. *Quid est ignis peruigil? excubiæ deorum. Et sciendum non vacare ratione, vt in aliquibus templis sit ignis peruigil. nam potestates aut terrenæ sunt, aut aereæ, aut æthereæ. Sed quia æther, ignis est, ideo in æthereαrum potestatum templis ignis est, vt reddatur eis imago sui elementi. Est autem in templo Iouis, qui æther est: & Mineruæ, quæ supra ætherem est. Vnde de patris capite procreata dicitur.* Ad hunc locum pertinet illud M. Tull. ex lib. 2. de legib. *Virgines vestales in vrbe custodiunto ignem foci publici sempiternum.* sequitur aliquanto pòst: *Cúmque vesta quasi focum vrbis, vt Græco nomine est appellata, quod nos propè idem Græco interpretatum nomen tenemus, complexa sit: ei colendæ virgines præsint, vt aduigilent facilius ad custodiam ignis, & sentiant mulieres, in natura feminarum omnium deum castitatem pati.* F

INCOLVMI IOVE] incolumi Capitolio: quæ Iouis erat sedes.

MENS PROVIDA REGVLI] mens Reguli: vel simpliciter, consilium Reguli: vel περιφραστικῶς, Regulus. quod loquendi genus Græcis & Latinis poetis valdè vsitatum est. Homer. ὀδυσ. β. ἱερὴ ἲς Τηλεμάχοιο. ὀδυσ. η. ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο. idem ἰλ. γ. Πριάμοιο βίη. ἰλ. υ. Αἰνείαο βίη πρόμολεν ἀΐξας. Hesiod. Theogon. Ἀλλ' ὅ ἐς ἀδάμασσε βίης Ἡρακληείης. Pind. ᾠδ. ε. Μισσατέν δὲ χέροντος δυνάθειν φρενῶ. Eurip. Phœniss. Ἐτεοκλέα, κλεινήν τε Πολυνείκους βίαν. Apollon. ἀργ. α. μέγα τε σθένος Ἡρακλῆος. Catull. de Pel. & Thet. nupt. *Electos iuuenes, simul & decus innuptarum*, id est, innuptas. Lucret. lib. 3. *Democriti quod sancta viri sententia ponit.* Ibid. *Nec tam doctus equi pullus, quam fortis equi vis.* Horat. Od. 12. huius lib. *Liparæi nitor Hebri Eques ipso melior Bellerophonte.* Od. 21. eius. *Narratur & prisci Catonis Sæpe mero caluisse virtus.*

Od.

A Od.3.1. *Perrupit Acheronta Herculeus labor*. epist. ad Iccium lib.1. *Empedocles, an Stertinij deliret acumen*. Saty.1.lib.2. *Virtus Scipiadæ, & mitis sapientia Læli*. Sat.2.lib.1. *macte Virtute esto, inquit sententia dia Catonis*. eodem fortasse pertinet illud Saty. 7.lib.1. *Proscripti Regis Rupili pus, atque venenum*, id est, Rupilium Regem, hominem purulentum, & fugiendum. Iam de M'. Atilio Regulo, hæc M. Tull. off. 3. *M. Atilius Reg. cum consul iterum in Africa ex insidijs captus esset duce Xanthippo Lacedæmonio: imperatore autem patre Annibalis Amilcare: iuratus missus est ad senatum, vt nisi redditi essent Pœnis captiui nobiles quidam, rediret ipse Karthaginem. Is cum Romam venisset, vtilitatis speciem videbat: sed eam, vt res declarat, falsam iudicauit: quæ erat talis, manere in patria, esse domi suæ cum vxore, cum liberis: quam calamitatem accepisset in bello, communem fortunæ bellicæ iudicantem, tenere consularis dignitatis gradum. In senatum venit: mandata exposuit. sententiam ne diceret, recusauit. quamdiu iureiurando hostium teneretur, non esse se senatorem: atq; etiam reddi captiuos negauit esse vtile: illos enim adolescenteis esse, & bonos duces: se iam confectum senectu-*
B *te. cuius cum valuisset auctoritas, captiui retenti sunt: ipse Karthaginem rediit, neque eum caritas patriæ retinuit, nec suorum. neque tamen ignorabat, se ad crudelissimum hostem, & ad exquisita supplicia proficisci: sed iusiurandum conseruandum putabat*. Hactenus M. Tull. quibus verbis nihil significatur de captiuis Rom. quibuscum Karthaginienses voluerint suos permutari, quósve Regulus vetuerit redimi, enim ostenderet eos, qui sese capi viuos & integros passi essent, numquam bonos milites, postea quam auro redemti essent, futuros. At in primo disertè de commutandis captiuis scribitur. Sic enim Cicero, *Regulus primo bello Punico captus a Pœnis cùm de captiuis commutandis Romam missus esset, iurassétque se rediturum: primùm vt venit, captiuos reddendos in senatu non censuit: deinde cùm retineretur a propinquis & amicis, ad supplicium redire maluit, quam fidem hosti datam fallere*. Idem lib. 3. *Itaque quid fecit? in senatum venit: mandata exposuit: sententiam ne diceret, recusauit: quamdiu iure-*
C *iurando hostium teneretur, non esse se consulem, non esse senatorem. atque illud etiam, (ô stultum hominē, dixerit quispiam, & repugnantem vtilitati suæ) reddi captiuos negauit esse vtile. illos enim adolescenteis esse, & bonos duces: se iam confectum senectute, &c.*

Dissentientis cono. F. et ex. tr.] id est, dissentientis à condicionibus fœdis, & ab exemplo trahente perniciem, &c. participium *dissentientis* iunxit cum dandi casu, quemadmodum verba pugnandi, & certandi, suo more. *trahentis* autem legendum esse sententia ipsa declarat: (quam tamen quidam *συνηγορῶσιν*) idque aliquanto post editionem primam, iudicatam. Sed anteuertit homo candidiss. moribus Gul. Canterus, & prior admonuit libris omnib⁹ inititis sic esse scribē dum, non (vt vulgo legitur,) *trahentis*.

Cono. foedis] de permutatione & redemtione captiuorum. attende autem particip. *dissentientis*, iunctum esse cum dandi casu, vt Od. 2. lib. 2. *Dissidens plebs*.

D Et exemplo trahenti] hæc est verborum & structura & sententia: Hoc cauerat mēs prouida Reguli, dissentientis à condicionibus fœdis ac turpibus, & ab exemplo trahenti, id est, quod traheret, perniciem in posterum tempus. dicebat Regulus in senatu, redemtionem ac permutationem illam captiuorum non solùm re, & in præsenti, sed etiam exemplo & in posterum, turpem & perniciosam esse. tali enim exemplo prodito, multo pósthac ignauius milites esse pugnaturos, seséque hostium potestati viuos tradituros potius, speranteis futurum, vt redimantur, quàm fortiter pugnando morituros. Dicebat exemplum redemtorum captiuorum perniciem secum tracturum in posteram ætatem. Hortabatur, ne periculosam imitationem exempli in posterū proderent. Tale exemplum, quod secum perniciem in posterum tempus traheret non probabat, sed vehementer improbabat.

Si non periret immiser.] si non periret iuuentus illa Romana captiua potius, quam militibus Karthaginiensibus redditus, redimeretur, indigna, cuius quisquā misereretur: vel, vt alij malunt, nisi iuuenes Karthaginienses necarentur, atque ita non redderentur. E

Signa ego Punicis] vidi (inquit Regulus) arma, quæ militibus nostris sine cæde fuerūt ademta, delubris affixa. Est autem flagitium insigne arma abijcere, aut amittere sua propemodum voluntate, nullóque vulnere nec accepto, nec illato, vt sup. ad Od. 7. lib. 2.

Derepta] id est, detracta. lib. Iannoct. habet *arrepta*. fortasse legendum *Erepta*. vulgata autem scriptura, *direpta*, mendosa est.

Vidi ego civium] solent captiuorum manus & brachia à tergo reuinciri, vt epistol. 1. lib. 2. *Mox trahitur manibus regum fortuna retortis*. Homerus in. φ. τοὺς ἔξω δ' ἀναγε, ... ὀπίσσω χεῖρας ... ἱμᾶσι. id est, eos autem foras eduxit, expauefactos, tamquam hinulos. Manus autem in tergum loris reuinxit. & Demost. orat. ... id est, Nihil aliud videbuntur, quàm Philippo F & Thebanis Phocenseis tradidisse, tantùm non manus in tergum vincientes. Virg. Æn. 2. *Ecce manus iuuenem interea post terga reuinctum, &c.* Ait igitur se ciueis Romanos Karthagine vidisse manibus in tergum liberum retortis ac reuinctis. tergum autem liberum intellige ciuium Romanorum, qui sese Karthaginiensibus vltrò dediderāt. sic verò hunc locum esse intelligendum argumento sunt illa, quæ paullo pòst sequuntur, *Qui lora restrictis lacertis Sensit iners, &c.*

Portasque non clausas] Hæc eò pertinent, vt ostendat Karthaginiensium securitatem à Romanis, vt & ea, quæ deinceps sequuntur. hoc enim fit sublato hostium metu: vt *Panduntur porta, &c.* Virg. Æn. 2. & Horat. de arte poet. *& apertis otia portis*.

Et arva Marte coli] & vidi ea arua coli, quæ fuerant iam à nobis populata ac vastata. populata ..., cuius ..., populo:

Propert.

A Propert. lib. 3. *Hic olim ignaros luctus populauit Achiuos.* Virg. Georg. 1. *populátque ingentem farris aceruum Curgulio, atque inopi metuens formica senectæ.* Idem lib. 1. Æn. *Non nos aut ferro Libycos populare penates Venimus, aut raptas ad littora vertere prædas.* Idem 12. *& littora vestra Vi populat.*

AVRO REPENSVS SCILICET] auro repensus, id est, auro redemtus. Nam pendebantur olim nummi, non numerabantur: & in emtionibus adbibebatur libra, & pondus, & libripens. Est autem ironia: quemadmodum in illo Terent. Andria. *id populus curat scilicet.* & Virg. Æn. 4. *Scilicet is superis labor est, ea cura quietos Sollicitat.* non est (inquit) verisimile, militem auro redemtum, acriter aut fortiter pro patria pugnaturum.

FLAGITIO ADDITIS DAMNVM] flagitium, peccatum est ab aliqua animi mollitia, aut ignauia profectum, quod dedecus ac turpitudinem affert: scelus autem, vel cum aliqua crudelitate & cæde, vel cum impietate coniunctum est. Itaque libidines flagitiosas dicimus: & flagitiosam vitam: & militem flagitium admisisse, qui locum non tenuit, qui hostem extimuit, qui fugit. B sic M. Tullius lib. 2. de finib. *satisne ergo pudori cõsulat, si quis sine teste libidini pareat? an est aliquid per seipsum flagitiosum, etiam si nulla comitetur infamia?* idem pro Cluent. *Statuerunt enim ita maiores nostri, vt si a multis esset flagitium rei militaris admissum, sortione in quosdam animaduerteretur, vt metus videlicet ad omneis, pœna ad paucos perueniret.* Idem ad Attic. lib. 9. *spes me sustentabat fore, vt aliquid conueniret potius, quam aut hic tantum sceleris, aut ille tantum flagitij admitteret.* sceleratum Cæsarem, flagitiosum Pompeium esse significat. T. Liuius lib. 44. annalium, *nam neque manere in iugo inopi, neq; regredi sine flagitio poterat.* Hor. Od. 9. lib. 4. *Peiúsque letho flagitium timet.* Milites igitur ignauos, & qui propter timiditatem, hosti sese tradiderunt: auro redimere, est turpitudinem damno cumulare. hic de commutatione captiuorũ nullũ verbum: immò quæ hìc dicuntur, non commutationem captiuorum non esse vtrinq; faciendam, sed redemtionem captiuorum Romanorũ C esse turpem atque inutilem significant.

NEQVE AMISSOS COLORES] quemadmodum (inquit) lana, quæ prius erat candida, posteaquam aliquo alio colore tincta & infecta est, numquam suum candorem pristinum semel amissum recuperare potest: sic vera virtus vbi semel vitijs ei contrarijs inquinata, atque ex animo deleta est, numquam postea reparari ab ijs, qui corrupti iam, ac deprauati sunt, vllo pacto potest. hoc etiã pertinet ad significandum, non esse redimendos captiuos Roman. Animaduertendum est autem, eum, nomen *medicata* posuisse significatione patiendi à verbo medico, as: quo & Virg. vtitur Georg. 1. *Semina vidi equidem multos medicare serentes.* & 4. *Ipsa consident medicatis sedibus.*

CVRAT REP. DET] id est, solet, vel potest. tribuit sensum rei inanimæ. significat autem, virtutem vbi semel amissa est, si virtus amitti potest, numquam posse recuperari, numquámq; ad eos posse reuerti, qui ea amissa facti sunt deteriores.

DETERIORIBVS] deprauatis, & corruptis. D

SI PVGNAT EXTRICATA] talis argumentatio est, qualis illa: si cælum ruet, aut si meridie non lucebit, reperietur mulier pudica. sic M. Tul. 1. epist. li. 1. ad Attic. *Catilina, si iudicatum erit meridie non lucere, certus erit competitor.* quamquam illo loco legendum puto hoc modo, *si iudicatum erit, rationem eius haberi licere.* corruptè autem scriptum est in quibusdam libris, *Sic pugnat extricata, &c.* cum interpunctione post vocẽ *plagis.* Hæc enim horum verborum sententia est: si fieri potest, vt ceruа, fugacissimum animal ac timidissimum natura, è plagis elapsa, ac tendiculis explicata, pugnare audeat: euenire etiam poterit, vt ille fortis sit, qui sese hostibus metu mortis, coactus tradiderit, & commiserit: atque vt is, qui in hostium potestatem venerit, loráque & vincula senserit, denuò sit ad pugnandum alacrior, hostémque in fugam vertat.

QVI PERFID. SE CRED. HOST.] qui se permisit hostium potestati. hæc enim vis est verbi credere hoc loco. aliâs fidei committere significat, aut committere simpliciter, quorum omnium exempla reperiuntur apud bonos scriptores. E M. Tull. epist. ad Marcell. lib. 4. *aut enim renouare bellũ conati sunt: & hi se in Africam contulerunt: aut, quemadmodum nos, victori sese crediderunt.* pro lege Manilia. *Quare nolite dubitare, quin huic vni credatis omnia. &c.* Terent. Eunuch. *credere exercitum, consilia.* Idem Adelph. *Illi credunt consilia omnia.* Idem Phorm. *Cuius tu fidem in pecunia perspexeris, es verere pecuniam credere?* & Virg. Georg. 1. *Inuitæ properes anni spem credere terræ.* & Æn. 5. *Nate Dea, si nemo audet se credere pugnæ.* Idem lib. 4. *solam nam perfidus ille Te colere, arcanos etiam tibi credere sensus, &c.* idem 5. *Æneam credam quid enim fallacibus Austris?* & 6. *Ausus se credere cælo.* idem 11. *Cautius vt sano velles te credere Marti.* Tibuli. lib. 2. eleg. 6. *spes sulcis credit aratis Semina, quæ magno fœnore reddat ager.* & Horat. Od. 27. huius lib. *Sic & Europe niueum doloso Credidit tauro latus.* & ibid. *age, te procellæ Crede veloci.* Idẽ saty. 1. lib. 2. *Ille velut fidis arcana sodalibus olim Credebat chartis.* Ibidem, *Scenæ viuacem crede nepoti Matrem.* sic & Græci loquuntur ἐπίστευσεν ἑαυτὸν τοῖς ἐχθροῖς. sic loquitur Plutarchus in Catone Vticensi, οὕτως οὐ τῷ ξίφει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ γραφείῳ τὸ ἀνυπεύθυνον καὶ τὸ ἀνυπόδικον ἐπίστευε. sic enim legendum est eo loco, non vt in vulgatis, τὴν ἀνυπεύθυνον, καὶ τὴν ἀνυπόδικον. loquitur autem de Cæsare Catonis acerbissimo inimico, qui, cùm Cato fratrem Cæpionem magnificentissima sepultura affecisset, neque sumtus tamen, quos in ea re fecerat, coheredibus suis reputasset, nihílque repetiuisset: scripsit tamen in Anticatonibus, illum mortui fratris cineres cribro percolasse, vt aurum in rogum à se coniectum colligeret ac recuperaret. sequuntur iam illa Plutarchi verba, οὕτως οὐ τῷ ξίφει, &c. id est, vt ego interpretor, ita auctoritatem illam suam ac licentiam à rationibus referendis ac iudicijs omnibus liberam ac solutam, non gladio solùm, verùm etiam stilo credebat, ac permittebat. quod perin-

de

A deest ac si diceret Plutarchus, Cæsar sua illa regia potestate abutebatur non solùm ad occidendos homines, verumetiam ad criminandos, & scripto maledico insectandos. éstque, meo quidem iudicio, in illis Plutarchi verbis tralatio perelegans, quemadmodum enim, quod alteri creditum est, eo ille suo arbitratu vti & abuti potest, quamuis interdum iure non faciat: quia eius est fidei commissum, potestatique permissum: sic auctoritas, nullis legibus, nullísque iudicijs alligata, eleganter & venustè dicitur à Plutarcho, stilo & gladio credita ea, quam quis vsurpat ad alterum scripto acerbo & famoso lacerandum, gladióque occidendum: qui locus ab alijs interpretibus est prætermissus: ab alijs perperam è Græco conuersus. sed, ne virum doctiss. eundémque mihi amicissimum, Guliel. Sirletum merita laude fraudem ac spoliem, is hunc Plutarchi locum sic scriptum in codice manuscripto mihi Romæ ostendit: quam scripturam posteà mihi confirmauit codex Donati Iannoctij manuscriptus.

Et marte poenos prot. alt.] & altero prœlio Pœnos superabit, ac subiget is, qui lora, &c. proteret progrediendo, seu porrò teret. paullo aliter vsurpauit Od. 7. lib. 4. *ver proterit æstas.* Qui lora restrictis lacertis] ex hoc loco perspicuum est, ciuium Roman. captiuorum lacertos loris vinctos & astrictos fuisse, non, vt quidam putant, animi causa in tergū reiectos.

Iners] ignauus. aliter Oda superiore, *Qui terram inertem, &c.*

Hic, vnde vitam svm. inse. &c.] huius loci hæc sententia est. Hic miles nesciens, vitam ac salutem non esse ab hoste petendam, sed manu & victoria esse retinendam, &, si belli fortuna victoriam hostibus adiudicet, pro libertate, & in libertate cadendum esse potius, quàm hostis beneficio in seruitute viuendum: pacem, quæ nulla debet esse cum hoste, quamdiu vita suppetit, nisi armis aut victoria ereptis, aut condicione positis, cum bello confudit.

Pacem dvello misc.] quod non fuit faciendum. Nam in bello, cum hoste acriter, & C implacabiliter pugnandum: in pace, ab armis recedendum.

Probrosis] flagitiosis, turpibus, vituperabilibus.

Vt capitis minor] vt capite minutus. dictum est autem *capitis minor* eadem ratione, qua *maturus æui, integer vitæ*, & similia, de quibus vide annot. ad Od. 22. lib. 1. Germanus Valens dicebat, intelligendum hîc sibi videri capitis minutionem, qua libertas quidem & ciuitas retinentur, status verò mutatur: qua de re consulendæ sunt institutiones iuris ciuilis. Germanum Valentem adiuuat illud, quod scribit M. Tullius lib. 3. de offic. *sententiam in senatu dicere recusauit, quòd diceret, quamdiu iureiurando hostium teneretur, non esse se senatorem.*

Et virilem Torvvs hvmi pos. &c] & vultu toruo oculos in terra defixos habuisse. hoc loco gestus est constantis, vt alibi dicemus.

toruus: ὑπόδρα ἰδὼν. epist. ad Mæcen. 3. *Quid? si quis toruo vultu ferus, & pede nudo, &c.* D

Donec labanteis consilio] ordo est, donec consilio numquam aliàs dato firmaret patres labanteis, id est, nutanteis, & in certa sententia non constanteis, seu dubitanteis: vel non satis firmos, non satis rectè sentienteis. huc pertinet illud Ennianum. *Quò vobis mentes, rectæ quæ stare solebant Antehac, dementes sese flexere viaï* sic autem postremum versum restitui, qui sic vulgò legitur, *dements sese flexere ruina?*

Atqui sciebat, qvæ sibi] *M. Regulum illigatum in machina resectis palpebris Karthaginiéses vigilando necauerunt*, M. Tull. in Pison. Idem de offi. 3. *neque tamen ignorabas, se ad crudelissimum hostem, & ad exquisita supplicia proficisci, sed iusiurandum conseruandum putabat.*

Dimo. obst. prop.] liber Rain. Card. habet, *amicos.*

Morantem] tardantem, impedientem. significat actionem. aliter in Od. 7. lib. 2. *morantem diem* dixit.

Diivdicata lite] transacta, decisa.

Tendens] meditans ire. iter habens, vt epist. E ad Valam lib. 1. *quò tendis? nō mihi Cumas Est iter.*

Venafranos] Venafrum, Oppidum in Campania, vt sup. diximus ad Odam 6. lib. 2. *Viridique certat, &c.*

Lacedæmonivm] à Phalantho Lacedæmonio cónditum. Od. 6. lib. 2.

AD ROMANOS. Ode 6.

Corruptos suæ ætatis mores insectatur.

Delicta maiorum immeritus lues
Romane, donec templa refeceris,
Ædeisque labenteis deorum, & F
Fœda nigro simulacra fumo.
Dijs te minorem quòd geris, imperas:
Hinc omne principiū: huc refer exitū.
Dij multa neglecti dederunt
Hesperiæ mala luctuosæ.
Iam bis Monæsis, & Pacori manus
Non auspicatos contudit impetus
Nostros: & adiecisse prædam
Torquibus exiguis renidet.
Pæne occupatam seditionibus
Deleuit vrbem Dacus, & Æthiops,
Hic classe formidatus, ille
Missilibus melior sagittis.
Fœcunda culpæ sæcula, nuptias

Primum

A *Primùm inquinauere, & genus, & domos.*
Hoc fonte deriuata clades
In patriam, populúmque fluxit.
Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo: & fingitur artibus
Iam nunc, & incestos amores
De tenero meditatur vngui.
Mox iuniores quærit adulteros
Inter mariti vina: neque eligit,
Cui donet impermissa raptim
Gaudia luminibus remotis:
Sed iussa coràm non sine conscio
Surgit marito, seu vocat institor,
Seu nauis Hispanæ magister,
Dedecorum pretiosus emtor.
B *Non his iuuentus orta parentibus*
Infecit æquor sanguine Punico:
Pyrrhúmque, & ingentem cecidit
Antiochum, Annibalémque dirum:
Sed rusticorum mascula militum
Proles, Sabellis docta ligonibus
Versare glebas: & seueræ
Matris ad arbitrium recisos
Portare fusteis, sol vbi montium
Mutaret vmbras, & iuga demeret
Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru
Damnosa quid non imminuit dies?
Ætas parentum peior auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
C *Progeniem vitiosiorem.*

IMMERITVS.] immerens. non meritus. vt sup. Od. 2. eod. lib. *Virtus recludens immeritis mori Calum.* & Saty. 3. lib. 2. *immeritúsq. laborat Iratis, &c.* Immeritò autem dant pœnas posteri ob culpam maiorum suorum. pœna enim iure ciuili non debet prodire extra eos, qui culpam commiserunt. quamquam Plato quodam loco peccatorum pœnas vsque ad quartam prolem produci, & porrigi, atque in quarti gradus posteros interdum à Diis reseruati existimat. Tale est illud Od. 38. lib. 1. *immeritis nocituram, &c.*

DONEC TEMPLA REFECERIS] sic sup. Od. 15. lib. 2. *& deorum templa nouo decorare saxo.*

DIIS TE MIN. QVÒD GERIS] significat, imperij Romani perpetuitatem cæremoniis, religione, auspiciis, & sollennium sacrorum ritu maximè contineri: populúmq; Rom. propter auspicia neglecta, religionémque contemtam maximis esse calamitatibus affectum. D

HINC] à cultu deorum, & pietate in deos.

NEGLECTI] vel contemti, vel minus diligenter, aut studiosè culti. vt sup. Od. 2. huius lib. *sæpe diespiter Neglectus incesto addidit integrum.*

HESPERIÆ] Italiæ, vt sup. vt Od. 1. lib. 2 *auditúmque Medis Hesperiæ sonitum ruinæ.*

BIS] semel Crasso: iterum imperatore Antonio, vel eius legato Didio Saxa.

MONÆSIS] Parthorum & Persarum regis. In cod. Iannoct. Faër. duob. Vatic. *Monæsis* in patrio casu scriptum est, quos secutus sum Aldo Manutio reclamante.

ET PACORI MANVS.] M. Tull. epist. ad Att. lib. 5. Pacorum quendam Parthorum Regis filium commemorat.

NON AVSPIC. CONTVD. IMP.] conatus nostros non auspicatos, inaneis reddidit. translatio est. propriè dixit epist. 8. lib. 1. *haud quia grando Contuderit viteis.* Insignem auspiciorum contemtorem fuisse Claudium Pulchrum traditum est, E qui non pascētibus in Sicilia pullis, ac per contētum religionis, demergi iussis, vt biberent, quando esse nollent, prœlium nauale iniit, &c. vide Sueton. in Tib. M. Tull. autem lib. 1. de diuinatione, multis exemplis collectis ostendit, non solùm auspicia, verùm etiam signa rerum futurarum neglecta, magnarum cladium Reip. causas fuisse: Clandium Appij Cæci filium, eiúsque collegam L. Iunium classeis maximas perdidisse, quòd vitio nauigauissent. *Sed quid vetera?* (inquit ille) *M. Crasso quid acciderit, videmus, dirarum obnuntiatione neglecta.* Idem lib. 2. *Flaminius non paruit auspiciis. Itaque perijt cum exercitu.* Sed hac de re vide plura apud Dionysium Halic. libro 3. ἀρχ. Ῥωμ. Quidam libri vet. habent, Inauspicatos contulit, &c.

ET ADIEC. PRÆD. TORQVIB. EXIG. RENID.] renidere valet, vt suprà diximus ad Od. 18. lib. 2. quandam hilaritatem præ se ferre, lætari, gaudere. renidet igitur adiecisse, &c. id est, lætatur se adiecisse prædam torquibus exiguis. F quod perinde est, ac si diceret, lætatur, vel gloriatur, se nostris spoliis ornatiorem esse, quàm anteà. nam cùm paullo antè torquibus aureis, ceterísque ornamentis parcius vteretur: nunc nostris cladibus ornatior incedit, prædáque ex nostris exuuiis facta, & suis torquibus adiecta, auro iam totus collucet, & fortasse Græcorum more locutus est. sic enim illi dicerent γελᾷ τῷ ..., &c.

SEDITIONIBVS] dissensionibus, & bellis ciuilibus. Plato lib. 5. de Rep. in extr. seditionem, morbum grauissimum ciuitatis appellat.

MELIOR] κρείττων, vt sup. Od. 15. lib. 1. *Tytides melior patre.*

DACVS ET ÆTHIOPS] duce Antonio cum Cleopatra.

FÆCVNDA CVLPÆ SÆCVLA] vult ex matrimoniorum corruptela, & adulteriis omnia

A reipub. mala manasse. Notat hæc tempora & Catullus. *Consule Pompeio primum duo, Cinna, sedebant Mœchilia*, (vel, vt legit Auratus, *Mœchidia*) *facto consule nunc iterum, Manserunt duo: sed creuerunt millia in vnum Singula. fecundum semen adulterio.* quos versus suprà explicauimus ad Od. 17. lib. 2. Fæcunda culpæ, id est, in quibus homines assiduè peccant, crebróque culpam committunt.

HOC FONTE] ex nuptiarum maculis, & adulteriis.

MOTVS DOC. GAVD. IONIC.] molleis, & impudicos, quales sunt Ionici. Plaut. in Sticho in extremo. *Quis Ionicus, ac cinædicus, qui hoc tale facere possiet?* Athen. lib. 14. ἦν δέ τις Ἰωνικὴ ὄρχησις πάροινος. Itaque lib. 3. de rep. Ionicam harmoniam, vt nimis mollem, parúmque virilem è sua ciuitate exigit Plato: sic ille. τίνες οὖν μαλακαί τε καὶ συμποτικαὶ τῶν ἁρμονιῶν. Ἰαστὶ ἦ δ᾽ ὅς, καὶ Λυδιστὶ αἵ τινες χαλαραὶ καλοῦνται, id est, quæ sunt igitur molles & conuiuio conuenientes harmoniæ? Ionica (inquit ille) & Lydia quæ remissæ, molles & laxæ nominantur.

B ET FINGITVR ARTIBVS] Varia est huius loci scriptura in veteribus cod. Alij enim habent *franguntur artubus.* quæ reperitur etiam in libr. Achillis Statij: alij *finguntur artubus*: cum quibus congruunt vulgati: alij in quibus est Iannoct. & Vatic. & aliquot alij, *fingitur artibus*: quam scripturam existimo esse veram, aut certè omnium probabilissimam. fingere enim per translationem est docere, atque instituere. epist. 2. lib. 1. *Fingit equum tenera docilem ceruice magister Ire viam, quam monstrat eques.* idem de arte poet. *O maior iuuenum quamuis & voce paterna Fingeris ad rectum.* Sic igitur hunc locum explico. *Fingitur artibus*, id est discit malas arteis: discit membra molliter mouere, & saltare, docetur membra ad quemuis motum conformare. quòd si quis putet hanc sententiam magis exprimi posse illa scriptura *fingitur artubus*: non pugnabo: hoc vnum dicam, mihi videri ita potius Horat. fuisse locuturum, *Fingitur artus.*

ET INCESTOS AMORES DE TEN. MED.] ab ineunte ætate: ἐκ τῶν ἁπαλῶν ὀνύχων: amores C flagitiosos discit, atque exercet, meditatur, μελετᾷ.

MOX] marita, seu nupta.

IVNIORES] viro suo.

QVÆRIT] quærit ipsa amatores, neque expectat dum rogetur.

ADVLTEROS] amatores, vt suprà admonuimus, vel dic propriè, nuptiarum corruptores.

NEQVE ELIGIT] quærit viro suo iuniores amatores: non est satis: nullum adhibet dilectum, sed cuiuis sui corporis copiam præbet.

CVI DONET IMPERMISSA] quidam ait in libro suo vetere scriptum esse *improuisa.* quam scripturam si probemus, intelligemus significari ab Horatio insignem mulieris impudicitiam, quæ cuiuis homini, & prorsus ignoto, neque diu rogata, ac ne speranti quidem, gratificetur. *impermissa* tamen magis placet.

GAVDIA] incidi nuper hic in Gallia in codices duos manusc. in quibus scriptum erat, *Oscula* pro eo, quod est in aliis, *Gaudia.*

SED IVSSA, &c.] puto hanc totius huius loci sententiam esse, non deligit sibi amatorem aliquẽ, cui furtim, & raptim, & luminibus remotis, insciòque marito morem gerat, quod faciunt paulùm quæ sunt tolerabiles mulieres: sed à quouis institore, aut mercatore arcessita, etiam audiente, & vidente marito, surgit è lecto, atque ad illum liberalem flagitiorum emtorem properat. D

INSTITOR] *institor appellatus est* (vt scribit Vlpian. li. 29. ad edictum) *ex eo quòd negotio gerendo instet: nec multum facit: tabernæ sit præpositus, an cuilibet alij negotiationi.*

SEV NAVIS HISP. MAGIST.] idem Vlpian. ibid. *Magistrum nauis accipere debemus eum, cui totius nauis cura mandata est.*

DEDECOR. PRET. EMTOR] qui magno redimit turpem, & ab adulterio profectam voluptatem.

NON HIS IVVENT. ORTA PARENT.] sed iis, qui ius matrimonij castum & sanctum seruarent: ipsi autem filij assiduo labori, & agriculturæ assuetiessent.

INFECIT ÆQVOR SANG. PVN.] suprà Od. 12. lib. 2. *nec Siculum mare Pœno purpureum* E *sanguine.*

PYRRHVM] Epirotarum regem: cuius vitam scripsit Plutarchus.

ANTIOCHVM] Syriæ regem, quem vicit M'. Acilius Glabrio.

ANNIBALEMQVE DIRVM] sic Od. 12. lib. 2. *Nec dirum Annibalem.* dirum autem, id est, tristem, infestum, & quasi deorum ira immissum: & ita Nonius.

MASCVLA] non mollis, nec fracta voluptatibus, nec impudica.

SOL VBI MONTIVM, &c.] id est, vesperi. Virgil. in Tityro, *Maioresque cadunt altis de montibus vmbræ.* Idem Alex. *Et sol crescenteis decedens duplicat vmbras.*

ET IVGA DEMERET BOBVS] *demeret*, id est, detraheret. idem tempus significat, quod idcirco à Græcis βουλυτὸν appellatur. Hesych. βουλυτὸν, δείλη ὥρα, ἢ τὸ ἄροτρον λύεται τῶν βοῶν. id est, Bulyton tempus serotinum, quo aratro soluuntur boues. Hom. ιλ. π. ἦμος δ᾽ ἠέλιος μετενίσετο βουλυτόνδε, id est. F Cùm autem sol transibat ad id tempus, quo tempore disiungũtur boues, seu soluuntur. Cicero ad Attic. lib. 15. *Aduentabat autem* βουλυτῷ cenantibus nobis. Et Aratus, ἐρχόμεναι σταθμόνδε βόες βουλύσιον ὥρην, id est, Euntes ad stabulum boues eo tempore, quo tempore soluuntur ac disiunguntur. Nonnulli libri manu scripti habent *Bubus fatigatis.*

AMICVM TEMPVS AGENS] id est, gratum, φίλον, vt Græci loquuntur, tempus adducens.

ABEVNTE CVRRV] fingunt poëtæ, solem conuersionem annuam, & diurnam conficientem curru vehi. Theocr. in φαρμακευτ. Σάμερον ἁνίκα πέρη ποτ᾽ ὠρανὸν ἔτρεχον ἵπποι, &c. hodie cùm in cælum currebant equi. vbi sic interpr. ἵπποι τῆς ἀοῦς, δηλονότι τοῦ ἡλίου. Pind. Olymp. ᾠδ. ζ. de sole: ὁ γενέθλιος ἀκτίνων πατὴρ πῦρ πνεόντων ἀρχὸς ἵππων. id est, Genitalis radiorum pater, ignem spirantium dux equo-

A equorum. Virgil. Georgic. 1. *Nósque vbi primus equis oriens afflauit anhelis.* eodem pertinet principium Phœnissarum Euripid. ὦ τὴν ἐν ἄστροις οὐρανοῦ τέμνων ὁδὸν, καὶ χρυσοκολλήτοισιν ἐμβεβὼς δίφροις ἥλιε, θοαῖς ἵπποισιν εἱλίσσων φλόγα. Ὡς δυστυχῆ Θήβαισι τῇ τόθ᾽ ἡμέρᾳ Ἀκτῖν᾽ ἐφῆκας. id est, ô sol, qui viam in astris cæli frangis, quique sedens in curru aureo, celeribus equis flammam voluis, Quàm infaustum Thebaois illo die radium immisisti? Postremò interpres Sophoclis in Aiace Mastigophoro de Solis etiam hæc scribit: τὸ ἥλιον, ὃς ποιεῖ τὴν ἡμέραν ἐπὶ ἅρματος, φασὶν ὀχεῖσθαι, δύο ἵππους ἔχοντα λευκούς, χαρόποντα καὶ φαέθοντα, id est, solem, qui diem efficit, aiunt in curru vehi duos equos habentem albos, Charopontem, & Phaëtontem. Horat. carmine sæculari ad Deos, *Alme Sol, curru nitido diem qui Promis & celas.* Idem epist. ad Quinct. lib. 1. *Lenum discedens curru fugiente vaporet.* Plautus autem in Amphitr. quadrigas soli attribuit. *Sum dic quid est. Me. cum quadrigis sol exoriens.* & Accius Melagro, *Sol, qui meantem candido curru, atque equis Flammam citatus feruido ardore explicas, Quam natum aduerso augurio & inimico omine Thebis radiatum lumen ostendis tuum.* qui versus expressi sunt ex illis

B Euripidis Phœniss. princip. Ὦ τὴν ἐν ἄστροις οὐρανοῦ τέμνων ὁδὸν, &c. quos modò protuli.

DAMN. QVID NON IMMIN.] Aristot. lib. 4. Physic. audit. de princip. ostendit, omnia, quæ sunt in tempore, non solùm tempore contineri necessariò, quemadmodum & cetera, quæ sunt in re aliqua: verbi gratia quæ sunt in loco, loco continentur: sed etiam à tempore affici. solemus enim (inquit) dicere: tempus consumit, & liquefacit: & omnia tempore consenescunt, & tempore obliuiscuntur homines, quæ sciunt, potius, quàm discunt: denique nihil tempore fit recentius, aut pulchrius. Tempus enim per se rebus omnibus affert interitum. verba Aristot. sunt hæc, si quis fortè magis delectatur Græcis, quàm Latinis, præsertim nostris: Διὸ ἀνάγκη πάντα τὰ ἐν χρόνῳ ὄντα περιέχεσθαι ὑπὸ τοῦ χρόνου ὥσπερ καὶ τἆλλα, ὅσα ἔν τινι ἐστὶν οἷον τὰ ἐν τῷ τόπῳ, ὑπὸ τοῦ τόπου, καὶ πάσχει δή τι ὑπὸ τοῦ χρόνου, καθάπερ καὶ λέγειν εἰώθαμεν ὅτι κατατήκει ὁ χρόνος, καὶ γηράσκει πάνθ᾽ ὑπὸ χρόνου, καὶ ἐπιλανθάνεται διὰ χρόνον, ἀλλ᾽ οὐ μεμάθηκεν· οὐδὲ νέον γέγονεν, οὐδὲ καλόν. φθορᾶς γὰρ αἴτιος καθ᾽

C αὑτὸν μᾶλλον ὁ χρόνος.

ÆTAS PARENT.] sic Aratus, Οἵην χρύσειοι πατέρες γενεὴν ἐλίποντο Χειροτέρην, ὑμεῖς δὲ κακώτερα τεξείεσθε. & Lucret. lib. 2. in extr. *Iámque adeò affecta est ætas, effætáque Tellus: Vix animalia parua creat, quæ cuncta creauit Secla, deditque ferarum ingentia corpora partu.* & Hom. non vno loco videtur significare, suæ ætatis homines breuioris esse staturæ, quàm superiores heroas illos, vt ἰλιάδ. ε. ὁ δὲ χερμάδιον λάβε χειρὶ Τυδείδης μέγα ἔργον, ὃ οὐ δύο ἄνδρε φέροιεν, Οἷοι νῦν βροτοί εἰσι. & μ. οὐδέ κε μιν ῥέα Χερσὶ γ᾽ ἀπὸ χθονὸς ἀνὴρ ἐχμάσσειε δυω καὶ ἐχθροί, ἀλλ᾽ ὁ δ᾽ ... Οἷοι νῦν βροτοί εἰσ᾽, ὁ δ᾽ ὑψόθεν ἔμβαλ᾽ ἀείρας. id est, hic autem Tydeus saxum in manum sumsit magnum, & graue: quod duo viri non ferrent, quales nunc homines sunt. & lib. 12. neque eum lapidem facile manu altera tollat vir, ne valde iuuenis quidem, quales nunc sunt homines: at hic sublato brachio intorsit, &c. Sic & Virg. Æn. 12. *Vix illud lecti bis sex ceruice subirent,*

D *Qualia nunc hominum producit corpora tellus.* Piget ascribere versus illos Hesiodi vulgatiss. de ætatibus: quarum primam facit auream, vltimam ferream. Platonis autem distichum non prætereo. Αἰὼν πάντα φέρει· δολιχὸς χρόνος οἶδεν ἀμείβειν Οὔνομα, καὶ μορφὴν, καὶ φύσιν, ἠδὲ τύχην. quod ego sic verti. *Omnia fert ætas: mutatur tempore longo Fortuna, & forma, & nomen, & ingenium.* quod fortasse adumbrare voluit Virg. Gallo. *Omnia fert ætas: animum quoque.* hic est vnus ex iis locis (sunt enim complures) quos, cùm quidam sciret à me in his commentariis tractatos esse: nescio quibus inanis gloriæ stimulis excitatus, in commentarios quosdam à se editos retulit. De qua iniuria & per litteras, & coram cum eo expostulaui. questus sum etiam apud clariss. quendã virum de me, ac de illo optimè meritũ.

MOX DATVROS PROGENIEM VITIOS.] mox, id est, paullo pòst. profert hunc locum Seruius ad illum Virg. Gallo. *Teq; adeò, quem mox quæ sint habitura deorum, Concilia, &c.* Obserua autem hic bellam & venustam gradationem, vt appellant rhetorici magistri, à præterito tempore in

E futurum progredientem, hoc modo: parentes nostri suis auis sunt peiores. nos parentibus sumus nequiores, progenies nostra nobis deterior futura est.

AD ASTERIEN.

Ode 7.

Consolatur eam, de viri sui absentia mœstam, ac sollicitam.

QVid fles, Asterie, quem tibi candidi
Primo restituent vere Fauonij,
Thyna merce beatum,
Constantis iuuenem fide
Gygen? ille notis actus ad Oricum
Post insana Capræ sidera, frigidas
Nocteis, non sine multis
Insomnis lacrymis agit.
Atqui sollicitæ nuntius hospitæ F
Suspirare Chloën, & miseram tuis
Dicens ignibus vri,
Tentat mille vafer modis.
Vt Prœtum mulier perfida credulum
Falsis impulerit criminibus, nimis
Casto Bellerophonti
Maturare necem, refert.
Narrat pæne datum Pelea Tartaro,
Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens:
Et peccare docenteis
Fallax historias monet,

A *Frustrà. nam scopulis surdior Icari*
Voces audit adhuc integer. at, tibi
Ne vicinus Enipeus
Plus iusto placeat, caue:
Quamuis non alius flectere equum sciens
Æquè conspicitur gramine Martio:
Nec quisquam citus æquè
Tusco denatat alueo.
Prima nocte domum claude. neq; in vias
Sub cantu querulæ despice tibiæ:
Et te sæpe vocanti
Duram, difficilis mane.

QVID FLES] quid flendo desideras absentem amicum, quem, &c. Ex ipso nomine, quod non est Romanum, hanc puellam esse meretricem, non matrem familiâs perspicuum est. In quibusdam sanè libris manuscr. talis inscriptio est,
B *Ad Asterien meretricem.*

CANDIDI] vel eò candidos dixit, quia veris sunt nuntij: vel quia virum desideranti vxori sunt restituturi: vt Catullus *candidos soles* dixit, id est, iucundos. *Fulsere quondam candidi tibi soles.* Vide quæ annotaui ad Saty. 9. lib. 1. ad illum locum. *hunccine Solem Tam nigrum, &c.* vel quia serenitatis effectores, aut sereni, quasi αἰθρηγενέται. quod tamen minus probarit aliquis, propterea quòd epithetum αἰθρηγενέτης, Boreæ tribuitur ab Homero. Dicamus igitur, candidos esse dictos fauonios, quia ver, cuius sunt nuntij, & quasi πρόδρομοι, tepidum est, & quia *Frigora mitescunt Zephyris*, vt est in Od. 7. lib. 4. sic Virg. Georg. 2. *Parturit almus ager, Zephyrique tepentibus auris, Laxant arua sinus*: vel candidos intellige lætos, & iucundos, vt nigra ferè omnia, tristia sunt.

THYNA] id est, Bithyna, seu Bithynica. Cat. ad Sirmionem. *Vix mi ipse credens Thyniam, atque Bithynos Liquisse campos.*

C THYNA MER. BEATVM] locupletatum mercibus è Bithynia aduectis.

CONSTANTIS IVVENEM FIDE] cod. manu scripti. Iann. Vrs. duo Vatic. cum quibus congruit Tornesian. nisi quòd in eo scriptum erat, *fidi*, non sine litura, habent *fide*: alij duo vaticani, Clericanus, Russardinus vnus, Nicot. vnus *fidei*. vtraque lectio probabilis est. Nam si *fidei* probabimus, erit, dissyllabum: si *fide* patrius casus erit antiquus: non sextus aut septimus: qua de re alibi. constantis autem fidei Gygeo dixit, id est, in amore mutuo perseuerantem.

ILLE NOTIS ACT.] ille (inquit) notis, seu austris pulsus ad Oricũ, noctes frigidas traducit, ipse insomnis, id est, somni expers, non sine lacrymis. significat autẽ, Gygen non sua sponte tamdiu abesse à patria, & à suis, sed tẽpestate retẽtum, atq; à reditu prohibitum, magno huius puellæ desiderio affici, noctesq; insomneis curis somnum adimentibus, traducere, siue sit vxor, siue amica.

ORICVM] portum, & oppidum in Epiro: de quo Cæs. lib. 3. de bello ciuili. *At ille expositis militibus, eodem die ad Oricum proficiscitur: quo cum venisset L. Torquatus, &c.* D

POST INS. CAP. SID.] posteaquam Capra, & Hædi occiderunt. *insana* autem appellat, quia eorum ortus magnas tempestates excitat. sic Od. 30. huius lib. *Aquilonem impotentem* dixit, & Catul. *impotentia freta.* Oritur autem Capra ortu (vt loquuntur) matutino, sole Capricornum prætereunte circiter solstitium brumale. De capra & hædis sic Aratus. Εἰ δέ τοι ἡνίοχόν τε καὶ ἀστέρας ἡνιόχοιο Σκέπτεσθαι δοκέει. καί τοι φάτις ἤλυθεν αἰγὸς Αὐτῆς, ἠδ' ἐρίφων, οἵ τ' εἰν ἁλὶ πορφυρέῃ πολλάκις ἐσκέψαντο κεδναμένους ἀνθρώπους, &c. quorum versuum hæc sententia est. *Si vero tibi aurigam, & aurigæ sidera contemplari libet: & si ad tuas aureis Capræ & hædorum fama peruenit, qui sæpe in mari vasto iactatas videre rateis, hominesque pauenteis, &c.*

ATQVIN SOLLICITÆ NVNTIVS] Atqui nuntius (inquit) à Chloë ad virum, seu amicum tuum missus, narrans ei illam eius amore perire, conatur eum variis modis corrumpere, & labefactare: affert exempla Bellerophontis & Pelei, qui dum mulieres amanteis spernunt, ac repudiant, in E maximum vitæ discrimen adducti sunt. *Atquin* habent omnes ferè libri veteres: eos sequor. Vulgati, *Atqui.*

HOSPITÆ] Chloës, quæ tuum virum amat.

TVIS IGNIBVS] id est, eo amore, quo tu virum, seu potius amicum tuum complécteris. igneis autẽ pro amore poni non est nouũ. sup. Od. 27. lib. 1. *Non erubescendis adurit Ignibus.* & Od. 13. eiusd. *arguens Quam lentis penitus macerer ignibus.* Virg. in Palæm. *meus ignis Amyntas.* Idem Daphnid. *Incipe Mopse prior si quos aut Phyllidis igneis, &c.*

VRI] Od. 14. ad Mæcenat. epod. *Vreris ipse miser.* & Od. 11. ad Pectium. *Amore, qui me præter omneis expetit Mollibus in pueris, Aut in puellis vrere.* Virg. Alex. *Me tamen vrit amor.*

VAFER] callidus, astutus, vt Saty. 3. lib. 2. *Quo vafer ille pedes lauisset Sisyphus ære.* & Saty. 2. lib. 1. *Illum aut nequities, aut vafri inscitia iuris.*

VT PROETVM MVLIER] Bellerophon cùm prius Hipponis appellaretur, posteà Bellero Corinthiorum principe interfecto, ab euentu Bellerophon, seu Bellerophontes dictus est. Erat autẽ re, & natura, Neptuni: verbo, & opinione hominum, Glauci filius. Accepto igitur à Neptuno, F Pegaso equo alis prædito, qui ex eo appellationẽ traxerat, quòd è collo Medusæ exsilierat, eo sublimis per medium aëra vehebatur. Atque interfecto quidem Bellero, cum Argos profugisset, vbi regnum Prœtus obtinebat, ab eo cædis à se admissæ expiationem consecutus, & apud eum aliquandiu commoratus est. Intereà Antêa Prœti vxor Bellerophontis amore capta, eius complexum, & concubitum exoptabat, eòque potiri magnopere cupiebat. Is ab hoc flagitio auersus, negabat se vlla condicione adduci posse, vt tantum dedecus admitteret. Antêa verita, ne illum suum amorem Prœto indicaret, ac renuntiaret, præoccupatis Prœti auribus, questa est illum sibi stuprum inferre esse conatum. Qua re audita, & credita, Prœtus eum

A [illegible] quidem interficere noluit, sed in Lyciam ad socerum Iobatum misit cum litteris in eius perniciem scriptis. cetera, quę ad hunc locum non pertinent, suo loco dicentur ad Od. xi. lib. 4. versus autem Homeri, qui hanc siue historiam, siue fabulam exponunt, sunt ἰλιάδ. ζ. Τῷ δὲ γυνὴ Προίτου ἐπεμήνατο δῖ' Ἄντεια Κρυπταδίῃ φιλότητι μιγήμεναι, ἀλλὰ τὸν οὔ τι Πεῖθ' ἀγαθὰ φρονέοντα δαΐφρονα Βελλεροφόντην. Ἡ δὲ ψευσαμένη Προῖτον βασιλῆα προσηύδα· Τεθναίης ὦ Προῖτ' ἢ κάκτανε Βελλεροφόντην, Ὅς μ' ἔθελεν φιλότητι μιγήμεναι οὐκ ἐθελούσῃ, &c. id est, Eum autem Prœti vxor nobilissima fœmina Antéa ita insanè & perdite amauit, vt cum eo commisceri concupierit: sed Bellerophonti, vt pote cordato, & prudenti persuadere vt tantum flagitium admitteret, non potuit. Illa autem mentiens ita cum Prœto locuta est. Aut morere Prœte, aut Bellerophontem occide, qui mecum per vim rem habere conatus est.

Criminibus] criminationibus, vt Saty. 3. lib. 1. *vbi acris Inuidia, atque vigent vbi crimina.* & epist. ad Loll. lib. 1. *Vt, penitus notum si tentent crimina, serues.* Varro lib. 8. de lingua Latina, *ac singula crimina, quæ dicunt in analogias, soluemus.*

Maturare necem] accelerare. sic Virg.
B lib. 1. Æn. *Maturate fugā, regiq; hæc dicite vestro, &c.*

Pæne datum Pel. Tart.] Creteis, seu Hippolyta Hippolyti filia, Acasti vxor, Pelei amore capta, cùm eum ad stuprum sollicitasset, neque ei persuadere potuisset: dolore, odióque incensa, prior eum apud Acastum criminata est, vt improbum, & vim sibi inferre conatum. Ille autem his auditis, suóq; consilio celato, ac dissimulato, eum in Pelij montis solitudines, quasi aliud agens, deduxit. quo dormiente inter Centauros relicto, domum reuersus est. Dij autem Pelei miserti, eiq; suam integritatem, ac temperantiam perniciosam esse iniquum arbitrati, Vulcanum ad eum miserūt. Hic ei gladium donauit, quo Centauros in se irruenteis perculit, atq; interfecit: reuersúsq; in Thessaliam Acasto bellum intulit, & Iolcum expugnauit. Hæc Pindari interpres, & Pindarus ipse Nem. carmine quarto, & quinto: quibus duobus in locis hanc historiam persequitur, sed multo fusius quinto. verba Pind. sunt hæc, Αἱ δὲ (de Musis loquitur) πρώτιστον μὲν ὕμνησαν Διὸς ἀρχόμεναι σεμνὰν Θέτιν, Πηλέα θ',
C ὥς τέ νιν ἁβρὰ Κρηθεῒς Ἱππολύτα δόλῳ πεδᾶσαι ἤθελε ξυνᾶνα Μαγνήτων σκοπὸν πείσαισ' ἀκοίταν ποικίλοις βουλεύμασι. ψεύσταν δὲ ποιητὸν συνέπαξε λόγον ὡς ἄρα νυμφείας ἐπείρα κεῖνος ἐν λέκτροις Ἀκάστου εὐνᾶς. τὸ δ' ἐναντίον ἔσκεν. πολλὰ γάρ νιν παντὶ θυμῷ παρφαμένα λιτάνευεν. τοῦ δ' ὀργὰν κνίζον αἰπεινοὶ λόγοι. εὐθὺς δ' ἀπανάνατο νύμφαν, ξεινίου πατρὸς χόλον δείσαις. i. illæ autem primùm cantu suo laudarunt, principio à Ioue ducto, venerandam Thetin, & Peleum: quemadmodum eum tenera Hippolyta Creteis dolo illaqueare studuerit, cùm ipsa vxor, virum suum Magnetum regem callidis consiliis induxisset. Mendacem autem & fictum coagmentauit sermonem, illum Acasti cubile, vt cum eius sponsam haberet, inire voluisse. At longè aliter erat. ipsa enim sæpe cum blandis verbis, toto pectore supplex orauerat. At illius animum offendebant difficiles, & ardui sermones, & continuò aspernatus est fœminam maritam, Iouis hospitalis iram veritus. eadem ferè leguntur apud D
Apollonij interp. lib. 1. in quarto porrò carmine ait Acastū Peleo dormienti insidias gladio summa arte fabricato, struxisse: Chironem autem ei subuenisse, casumque mortiferum à Ioue cogitatum ab eo depulisse. verba Pindari sunt hæc, Τᾷ Δαιδάλου δὲ μαχαίρᾳ φύτευέ οἱ θάνατον ἐκ λόχου Πηλεῖ παῖς. ἄλαλκε δὲ Χείρων, καὶ τὸ μόρσιμον Διόθεν πεπρωμένον ἔκφερεν.

Et peccare docenteis, &c.] monet eam historias, id est, redigit ei in memoriam, vel proponit historias, quæ peccandi rationem, ac viam ostendunt. Lege Euripidis Hyppolytum coronatum, & annot. ad Od. 7. lib. 4. de Hippolyto.

Nam scopulis surdior] significat, eum non moueri, neque flecti verbis nuntij illius à Chloa missi. Sed quo modo audit, si surdior est Icarei maris scopulis? audit ille quidem: sed audit integer, ita audit, vt non commoueatur, neq; det manus. non adducitur eius oratione, vt sui oblitus amorem suum in Chloën transferat. Non temerè autem, neq; sine arte Horatius Asterien in officio cōtinere, & ab amore alterius viri deterrere volēs, commemorat ei sui viri constantiam, & continentiam, & fidem. Nam si contrà credat illa, Gygen E
virum suum aliò animum appulisse, facile sit ei persuadere, vt alterius viri libidini obtemperet: Nihil est enim, quod mulieri nuptæ acriorem dolorem inurat, quódque magis eam a viro alienet, quam pellex. Testem citabo Eurip. Androm. κἀγὼ θυγατρί, μεγάλα γὰρ κρίνω τάδε λέχους στέρεσθαι, σύμμαχος καθίσταμαι. Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα δεύτερ' ἂν πάσχοι γυνή· Ἀνδρὸς δὲ ἁμαρτάνουσ', ἁμαρτάνει βίου. id est, & ego filiæ (graue enim esse existimo, lecto priuari) adiutricem me prœbeo. Nam ceteros casus moderatè ferre debet mulier, sed viro orbata, orbatur vita. Quemadmodum autem Homerus dicere solet κῦμα κωφὸν· id est, fluctum surdum, qui non edit sonitum, seu qui non auditur, & βέλος κωφὸν dixit ἰλ. λ. telum, qu[illegible] d[illegible]iud magno admodum impetu vênit: sic & Horatius scopulos surdos, qui nullum sonitum edunt: nisi dicamus surdos eò esse dictos scopulos, quia nautis tempestate iactatis & opem implorantibus nō respōdeāt, & quia vota facienteis nō audiat: quale illud Od. 17. epod. *Non saxa nudis surdiora nauitis.*

Integer] incorruptus, vt Od. 4. lib. 2. *Brachia, &* F
vultum, teretéisq; suras Integer laudo. & sup. Od. 4. huius lib. *Et integræ Tentator Orion Dianæ.*

At, tibi ne vicinus] virum habes in suo erga te amore obfirmatissimum, & constantissimum: sed tu vide, ne te Enipeus vicinus quantumuis equitandi, & natandi, & ceterarum artium peritissimus, labefactet, & percellat.

Flectere equum sciens] in eo equitandi scientia maxime vertitur, vt equus sessori fræ num moderanti pareat, & quamcumq; in partem velit ille, sequatur. quod declarat locus Cæsaris lib. 4. de bello Gallico, vbi & eodem verbo vtitur, loquens de essedariis Britannicis. *ac tantum vsu quotidiano, & exercitatione efficiunt, vt in decliui, ac præcipiti loco incitatos equos sustinere, & breui moderari & flectere, & per temonem percurrere, & in iugo insistere, & inde se in currus citissime recipere possint.* sic Virg. Æn. 1. *caléq; nunc libus aperto Flectit equos.*

A & 9. *Flectere ludus equos, & spicula tendere cornu.*

Gramine Martio] cāpo Mart. Od. 1. li. 4. *iam volucrem sequor Te per gramina Martij Campi, &c.*

Tvsco denatat alveo] secundo fluuio natat. decursionem Tiberinam significat. vide annotation. ad illum locum, *Cur timet flauum Tiberim Tangere? &c.* Od. 8. lib. 1.

Prima nocte] prima noctis parte.

Qverulæ tibiæ] cuius cantu Enipeus, aut quiuis alius amator, se amore tui perire significet, queratúrque se immeritò abs te sperni. Lucret. lib. 4. *Chordarúmque sonos fieri, dulceisque querelas, Tibia quas fundit digitis pulsata canentum.* Idem lib. 5. *Inde minutatim dulceis didicere querelas, Tibia quas fundit digitis puls. can.* sic Hor. Od. 2. epod. *Queruntur in siluis aues.* μινυρίζειν dicunt Græci, ita canere, & taleis querelas, μινυρισμοὺς appellant. Profert hunc locum Seruius ad illum Virg. versum Georg. 3. *Et cantu querulæ rumpent arbusta cicadæ:* vbi *querulæ* interpretatur *canoræ.*

Despice] deorsum aspice.

B Dvram] id est sæuam, & difficilem, & inexorabilem, seu illiberalem: Sic patres seueriores, duri, & ferrei appellātur: ex quo *duritas.* Cic. in Caton. *quanta in altero duritas?* Sic enim legi malo, reclamante & inuito Nonio, quàm *diritas.*

Difficilis] sæua & inexorabilis, & inexpugnabilis. χαλεπή. sic Od. 10. eiusdem lib. *Non te Penelopen difficilem procis Tyrrhenus genuit parens.* Iam hoc totum *difficilis mane,* Græcorum more dictum, χαλεπὴ ἔση διατελεῖν.

AD C. MÆCENATEM.
Od. 8.

Cur Kalend. Martiis, cùm vxorem non habeat, nihilominus sacrificet, & epuletur tamen.

Martiis cælebs quid agam Kalendis:
Quid velint flores, & acerra turis
Plena, miraris, positúsque carbo in
Cæspite viuo,
C *Doctè sermones vtriúsque linguæ,*
Voueram dulceis epulas, & album
Libero caprum prope funeratus
Arboris ictu.
Hic dies, anno redeunte festus,
Corticem astrictum pice demouebit
Amphoræ, fumum bibere institutæ
Consule Tullo.
Sume Mæcenas cyathos amici
Sospitis centum: & vigiles lucernas
Perfer in lucem: procul omnis esto
Clamor, & ira:
Mitte ciuileis super vrbe curas
Occidit Daci Cotisonis agmen:
Medus infestus sibi luctuosis
Dissidet armis: D
Seruit Hispanæ vetus hostis oræ
Cantaber, sera domitus catena:
Iam Scythæ laxo meditantur arcu
Cedere campis.
Negligens, ne quà populus laboret,
Parce priuatus nimium cauere.
Dona præsentis rape lætus horæ:
Linque seuera.

Martiis cælebs qvid agam] Kalendas Martias & amantes, & mariti religiosè colebant: illi, vt à puellis suis, hi vt ab vxoribus gratiam inirēt: illi, vt omnia sibi læta & secunda in amore euenirent: hi, vt vxores castas & pudicas haberent domi. Itaq; solebant vtriq; ad matronas & ad amicas munera mittere. Atq; iccircò Iuuenalis Kal. Mart. *fœmineas* appellat. & Mart. eādē *Saturnalia muliebria Seu certe, puto, vestra iā venere Sat. Mart. kal. Tum reddam tibi Galla, quod dedisti.* Tibull. lib. 3. *Martis Romani festæ venere kalendæ.* B
Exoriens nostris hic fuit annus auis: Et vaga nunc certa discurrunt vndiq; pompa, Pérq; vias vrbis, munera, pérque domos. Dicite Pierides, quonam donetur honore Seu mea, seu fallor, cara Neæra tamen. colebant eundem diem & puellæ. Idem Tibull. lib. 4. *Sulpicia est tibi culta tuis Mars magne kalendis: Spectatum è cælo (si sapis) ipse veni.* mittebāt & sua matronæ munera. Plaut. in Milite glor. *Da mihi vir, kalendis qua mittam, quom Martia venerint, &c.* Martias autē Kalendas matronæ celebrabant (inquit Festus) quòd eo die Iunonis Lucinæ ædes coli cœpta est. Seruius autem ad eum Virg. locū Æn. 8. *Tatióq; seni, Curibúsq; seueris: Iure,* inquit, *dixit seueris. Cum enim filias perdidissent Ceninenses, Antemnates, Crustumij, Sabini, ceteris quiescentibus, soli Sabini bellum susceperūt qui interuenientibus triginta fœminis iam enixis, de illis, quæ raptæ fuerant, pacē fecerunt: ex quarum nominibus curiæ dictæ sunt. Præterea in communem mulierum honorem kal. Martiæ fœminis dicatæ sunt. Horat. Martiis cælebs quid agam kalendis. Iuuenal. Munera fœmineis tractat secreta kalendis. Nec enim aliter congruit: kalendas Martias esse fœminarū, nisi quia fœminæ, vt diximus, bella sedarūt.* F Hactenus Seruius, quę mihi indicauit Germ. Valens Pimpōtinus. Nomē, *kal.* secut9 & nobiliū grāmaticorum auctoritatem, & veterum marmorum, ac lib. testimonium, & doctorum virorum vsum, per K, excudendum curaui.

Cælebs] qui nec vxorem, nec vllam fœminam, quæ mihi vxoris loco sit, domi habeam.

In Cæspite vivo] sup. Od. 19. lib. 1. *Hic viuum mihi cæspitem, hic Verbenas pueri ponite.*

Et alb. Libero capr.] cur Baccho caper immoletur, omnibus notissimum est. Virg. Georg. 2. *Non aliam ob causam Baccho caper omnibus aris Caeditur.* notū est illud epigramma, quod extat epigrammatum Græcorum lib. 1. cuius hęc sententia est, Etiamsi radicitus caper vitem depascat, tantum tamen vini prolaturam, quantum

satis

A facis sit ad li[illegible]dum, dum immolatur. [illegible Greek] Album autem dixit, quia dijs superis albæ hostiæ immolantur: inferis, nigræ.

Propè fvneratvs Arb. ictv] de hac arbore lege Od. 13. lib. 2. *Ille & nefasto te posuit die.* & 17. *Me truncus illapsus cerebro Sustulerat, &c.* Funeratus autem, id est, funere elatus, & ita exanimatus.

Doctæ sermones] ita legendum, non *doctæ sermonis*. Ita enim scriptum est in cod. Faër. & vno Vatic. adde quod ita loquitur Oda proxima. *Dulces docta modos, & citharæ sciens.* Denique ita legit Donat. producens testem hunc locum comment. in Eunuch.

Hic dies anno redevnte] dies festus anniuersarius. *anno redeunte*, anno vertente: [illegible Greek]. Horat. Sat. 2. lib. 2. *Sine diem festum rediens aduexerit annus.* [illegible Greek] Græci nominis [illegible Greek], quasi in seipsum reuolutus.

Corticem astrictvm pice] hodie festo relineutur dolia, & amphoræ picato cortice obturatæ.

B Demovebit] *demouebit*, excudendum curaui, non, vt vulgo legitur, *dimouebit*, quòd ita scriptum repererim in tribus libris calamo exaratis. amphoræ autem dictum pro ab amphora, vt & Priscian. docet lib. 17. Amphora porrò, seu quadrantal vini sextarios octo & quadraginta continebat, vt suprà ex Festo admonuimus.

Fvm. bib. instit.] quæ didicit, vel cœpit fumum bibere. Arist. lib. 4. [illegible Greek] scribit in Arcadia vinum in vtribus à fumo ita exsiccari, vt bibatur abrasum ac desectum. Quod igitur hîc de fumo dicitur, non est referendum ad vini vaporem, quem fumum Gallica lingua appellamus, qui tempore extenuatur: sed ad eum, quem propriè fumum appellant Latini, quo, vinum maturatur, dẽsúmque ac spissum efficitur. cuiusmodi ego nouẽ ab hinc annos in Rhœtia vidi, cum ex Italia per Rhœtorum fineis in comitatu clariss. viri, Francisci Turnonij Cardinalis in Galliam reuerterer. id erat annorum qoadraginta, vt mihi affirmabat is, apud quem deuersabar, ita dura & alta crusta

C obductum, vt non, nisi ea ferro rescissa, vinum depromi posset. atq; id ita crassum erat, vt, nisi molta aqua dilutum, ac temperatum, neque liquescerer, neque bibi posset. Amphoram igitur fumum bibere institutam intellige, quæ cœpta est fieri fumosa: quemadmodum Tibullus cados Falernos fumosos appellat lib. 2. his versibus, *Nunc mihi fumosos veteris proferte Falernos Consulis, & Chio soluite vincla cado.* fiunt enim non vina, sed vasa fumosa. M. Tull. in Pison. *fumosas imagines*: & Horat. Sat. 2. lib. 2. *pernam fumosam* dicunt: ex quo veteres intelligimus. vide hac de re plura annotation. ad Od 28. huius libri.

Consvle Tvllo] L. Volcatius Tullus designatur, qui fuit consul cum M. Æmilio Lepido, anno ab vrbe condita, IↃC. LXXXVII. Significatur huius vini ætas.

Sospitis] salui, & seruati ab arboris illius casu. Od. 36. libro 1. *Qui nunc Hesperia sospes ab vltima, &c.*

Et vigiles lvcern. Perfer] compotationes & cenas [illegible]mtuosiores, ac liberaliores noctu fieri solitas esse cùm ex hoc poeta, tùm ex multis alijs scriptoribus intelligere licet. Od. 21. lib. 3. ad amphoram. *Te liber, &, si læta aderit, Venus, Viuæq. producent lucernæ, Dum rediens fugat astra Phœbus.* epistola ad Torq. lib. 1. *Supremo te sole domi Torquate manebo.* epist. ad Mæcenatem 3. lib. 1. *Hoc simul edixit, non cessauere poetæ Nocturno certare mero, putère diurno.* Theognis, [illegible Greek] quibus versibus hoc ferè significatur: Ei, qui bibere velit, ministrum semper astare debere, qui vinum fundat, & pocula ministret: non enim datum hominibus vt nocteis omneis iucundè & hilariter traducant. Lucret. lib. 2. *Lumina nocturnis epulis vt suppeditentur.* Athenæus autem lib. 7. ostendere volens, cenas nocturnas cuiuis corpori vtiliores esse, quàm diurnas, medicum quendam Daphnum nomine inducit ita loquentem, [illegible Greek] &c. id est, vtiliores sunt omni corpori nocturnæ cenæ. Nam Lunæ astrum ad cibum concoquendum valde accommodatum est, cùm vim habeat putrefaciendi. Cõcoctio autem putrefactione constat. eódem pertinet locus ille Horat. Od. 27. lib. 1. *Vino & lucernis Medus acinaces Immane quantũ discrepat.* Quin veteribus non fuisse in vsu prandia, restatur Seruius ad illum locum lib. Æn. 4. *Nunc eadem labente die conuiuia quærit.* Ex quo Iuuenalis in Marium illum, *Exsulat ab octaua Marius bibit.*

Procvl om. esto Clam. et ira] sic Ode suprà dicta, lib. 1. *Lenite clamorem sodales, Et cubito remanete presso.*

Cotisonis] sic reperi scriptum in duobus Vatic. codicibus, & in Iannoct. Faër. Torn. Nicot. Ruff. Clem. nam vulg. habent, *Cotisontis*. antiquam scripturam confirmat Suetonius in Augusto, his verbis, *M. Antonius scribit, primum eum* [Augustum] *Antonio filio suo despondisse Iuliam Deinde Cotisoni Getarum Regi, quo tempore sibi quoque inuicem filiam regis in matrimonium petijsset.*

Medvs infestvs sibi] Medi seditionibus inter se concitantur. F

Cantaber sera domitvs] Od. 14. lib. 4. *Te Cantaber non antè domabilis, Medusque, &c.* & 6. lib. 2. *Cantabrum indoctum iuga ferre nostra.* Cantabros deuicit Agrippa Augusti auspicijs. epistola ad Iccium lib. 1. *Cantaber Agrippæ Claudi virtute Neronis Auspicijs cecidit.*

Laxo arcv] id est, abiecto pugnandi consilio, armis positis, aut conditis. sic Od. 27. eod. lib. *& remisso Filius arcu.* & carmine sæculari post epod. *Condito mitis, placidusque telo.*

Negligens, ne qva pop.] videtur aliquanto difficilior atque impeditior esse horum verborum structura. *Parce* (inquit) cùm sis priuatus, id est, cùm magistratum non geras, *nimium cauere*, quod valet, noli nimis sollicitus esse, ne qua partè populus Rom. laboret. ita (inquam) parce, vt in eo sis negligens. est autem vsitatum

A Horatio cum verbo nomen aliquod epithetum coniungere, quod verbi significationem augeat, aut certè adiuuet, vt Od. 28. lib. 1. *At tu nauta vaga ne parce malignus arena Particulam dare.* quẽ locum explicauimus suo loco. simile exemplum est sup. Od. 7. huius lib. *Magnessam Hyppolyten dũ fugit abstinens.* & infrà hoc eod. lib. Od. 24. *Illic matre carentibus Priuignis mulier temperat innocens,* id est, in eo se præbet innocentem, quod priuignis temperat: vel eo ipso, quòd priuignis temperat, innocens habenda est. & Od. 21. eiusdem libri: *Non ille, quanquam Socraticis madet Sermonibus, te negliget horridus.* & Od. 11. eiusd. lib. *Quod viro clemens misero peperci.* id est. quòd clementem me in virum præbui, dum ei parco. & Saty. 6. lib. 2. *Si veneror stultus nihil horum, ò si angulus ille, &c.* quorum verborum explicationem ad suum locum reseruare malo. & Od. 13. lib. 4. *Ludisque & bibis impudens.* & Od. 16. Epod. *Credula nec flauos timeant armenta leones.* & epist. 2. lib. 1. *Rusticus expectat dum defluat amnis.* & epist. ad Iul. Florum lib. 2. *quod Exspectata tibi non mittam carmina mendax.* & epist. de arte poet. *an omneis Visuros B peccata putem mea tutus, & extra Spem veniæ cautus?* & Saty. 6. lib. 2. *laudat Arelli Sollicitas ignarus opes.* & Od. 8. lib. 4. *Donarem pateras, grataque cõmodus Censorine meis æra sodalibus.*

Et Dona præsentis] suadet his verbis, vt in diem viuat, vt Od. 16. lib. 2. *Lætus in præsens animus, quòd vltrà est, Oderit curare.* ad quem locum plura hac de re diximus.

Rape] sic habent quattuor libri manu scripti, non vt vulg. *cape.* sic locutus est Oda 13. epod. *rapiamus amici Occasionem de die, &c.* ad quem locum vide quæ sunt à nobis annotata.

Linqve severa] omitte res serias, & nimiam curam, cogitationémque requirenteis.

Ode 9.

Dialogus Horatij & Lydæ.

HO. Donec gratus eram tibi,
Nec quisquã potior brachia
C *candidæ*
Ceruici iuuenis dabat:
Persarum vigui rege beatior.
LY. *Donec non alia magis*
Arsisti, neque erat Lydia post
Chloen:
Multi Lydia nominis
Romana vigui clarior Ilia.
HO. *Me nunc Thressa Chloë regit,*
Dulceis docta modos, & citharæ sciẽs:
Pro qua non metuam mori,
Si parcent animæ fata superstiti.
LY. *Me torret face mutua*
Thurini Calais filius Ornithi: D
Pro quo bis patiar mori,
Si parcent puero fata superstiti.
HO. *Quid, si prisca redit Venus?*
Diductósque iugo cogit aëneo?
Si flaua excutitur Chloë?
Reiectæq; patet ianua Lydiæ?
LY. *Quanquam sidere pulchrior*
Ille est: tu leuior cortice, & improbo
Iracundior Adria:
Tecum viuere amem: tecum obeam
libens.

Donec gratvs er.] hæc Oda est ἀμοιβαῖα. id est, constat mutua responsione.

Nec qvisqvam potior] quem pluris faceres, vt infr. Od. 15. epod. *Nec feret assiduas potiori te dare noctes:* & Sat. 5. lib. 2. *vltro Penelopen facilis potiori trade.* E

Non alia magis Arsisti] sic habent codices antiqui, Faërni, Vrsini, Tor. duo Vatic. Russ. vnus Cleric. Nicot. & ita loquitur Od. 14. epod. *Non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo Anacreonta Teium.* Idem Od. 11. lib. 4. *Non enim posthac alia calebo Femina.* & Od. 9. lib. 4. sine vllo casu. alij, ita vt vulg. *Non aliam, &c.* quo modo & Virgil. loquitur, Alex. *Formosum pastor Corydon ardebat Alexin.*

Neqve erat Lydia post] neque ego posteriore eram loco apud te, quàm Chloë: vel, neque Chloen mihi anteponebas.

Ilia] Numitoris filia, Romuli matre: vt Od. 8. lib. 4. *Quid foret Iliæ, Mauortisque puer, &c.* cõmemorat & Od. 2. lib. 1. *Iliæ dum se nimium querenti, &c.* & sat. 2. lib. 1. *Ilia & Egeria est,*

Regit] mihi imperat, ego ei seruio tanquam dominæ. sic Oda 24. eiusd. lib. *Nec dotata regit virum Coniux.*

Et citharæ sciens] sic loquitur Od. 15. lib. 1. *& Sthenelus sciens pugnæ.* F

Pro qva non metvam mori] pro qua libenter mortem oppetam: pro qua, quin moriar, non recusabo. de verbo metuendi lege annot. ad Odam 2. lib. 2.

Si parcent animæ] si modò mea morte assequar, vt sit mihi superstes, & immortalis.

Me torret face mvtva] amore mutuo. nemini autem sunt inauditę Cupidinis faces. torret autem, id est, vrit. sic Od. 19. eiusdem lib. *Me lentus Glycera torret amor mea.* & Oda 1. lib. 4. *Si torrere iecur quæris idoneum.*

Pro qvo bis patiar mori] his verbis sui in Calaïm amoris magnitudinem declarat, cùm bis mori tamen possit nemo. Nam (vt est apud Athen. lib. 8.) [illegible] id est, immortalis mors est, si quis semel mortuus fuerit.

Didvctos-

A DIDVCTOSQVE] diuulsos, diremtos, disiunctos, discordeis.

IVGO COGIT AËNEO] in firmissimam concordiam ducit. Suprà Ode 33. lib. 1. *iuga aënea* posuit in malum, pro coniunctione amantium inæquali ac dispari, atque ingrata seruitute: in qua mutuus amor non intercedit. hic autem iugum aëneum accipe pro concordia amantium eiusmodi, quam nullum interueniens dissidium sit dissoluturum. copulam irruptam dixit Od. 13. lib. 1. *Felices ter & amplius, Quos irrupta tenet copula, nec malus Diuulsus querimonijs Suprema citius soluet amor die.* *ahenenm* igitur accipere hìc debemus pro firmo, & solido, & quod frangi non possit, vt *murum aeneum* dixit, epist. 1. lib. 1. & *turrem aheneā* Oda 16. huius lib. Sic Apollonius non semel taurorum Colchicorum iuga, χάλκεα appellat. & fortasse Homerus cælum eadem ratione deorum χαλκοβατὲς δῶ, id est, domum pauimento, seu solo firmissimo substratam, ac suffultam nominat. Iugū autem fortasse iccircò posuit Horatius, quia in amantium concordia, & coniunctione multæ insunt seruituris similitudines.

B EXCVTITVR] eijcitur tanquam iugum, vel onus. Terent. Eunucho: *homo quatietur certè cum dono foras.*

LEVIOR CORTICE] Saty. 4. lib. 1. *nabis sine cortice.*

ET IMPROBO IRAC. ADR.] Adriaticum mare sæpe vi ventorum agitari, & tempestatibus concitari constat. iccircò improbum & iracundū dixit, translatè. sic Od. 2. epod. *Nec horret iratum mare.* & Od. 3. lib. 1. *Qui vidit mare turgidum.* huc pertinet illud ex Oda 33. li. 1. *Libertina fretis acriore Adriæ Curuantis Calabros sinus.* & Oda 27. huius libri, Adriæ sinum, *atrum* appellat.

IN LYCEN.
Ode 10.

Vt, posita duritie, aliqua ipsius misericordia capiatur.

C
Extremum Tanaim si biberes Lyce,
Sæuo nupta viro: me tamen asperas
Porrectum ante foreis obijcere incolis
Plorares Aquilonibus.
Audis, quo strepitu ianua, quo nemus
Inter pulchra situm tecta remugiat
Ventis? & positas vt glaciet niueis
Puro numine Iupiter?
Ingratam Veneri pone superbiam:
Ne currente retro funis eat rota.
Non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.
O, quamuis neque te munera, nec preces, D
Nec tinctus viola pallor amantium,
Nec vir Pieria pellice saucius
Curuat, supplicibus tuis
Parcas, nec rigida mollior æsculo,
Nec Mauris animū mitior anguibus.
Non hoc semper erit liminis, aut aquæ
Cælestis patiens latus.

EXTREMVM TANAIM] Si in vltima Scythia, aut Sarmatia viueres: si Scythæ, aut Sauromatæ alicui nupsisses.

ME TAMEN ASPERAS, &c.] non ita tamen dura & inhumana esses, vt me ante foreis tuas iacêre expositum, atque obiectum Aquilonibus, qui oram illam assiduè perflant, paterêris. Foreis autem asperas dixit, puellæ asperæ & inexorabilis foreis. tale est illud, *pauimentum superbum.* Od. 14. lib. 2.

E PORRECTVM] extentum. Saty. 3. lib. 2. *Si quis ad ingentem frumenti semper aceruum Porrectus vigilet.*

OBIICERE INCOLIS PLORARES] id est, non sineres, quæ tua lenitas & misericordia est, me proiectum ante tuas foreis mihi iniquas, ab Aquilonibus iactari. obstaret tibi tua lenitas & misericordia, quo minus me ante foreis tuas iacêre sineres. sic loquitur Plautus Aulul. *Aquam hercle plorat, cum lauat profundere.*

INCOLIS] Aquilones, venti sunt Thracij, iccirco incolas Thraciæ dicit. sup. Od. 25. libro 1. *Thracio bacchante magis sub inter-Lunia vento.*

INTER PVLCHRA SITVM] quidam libri veteres habent *satum*, pro *situm*. ego tamen nihil muto.

REMVGIAT] grauem quendam & immanē sonitum ad aureis referat. translatio à bobus. sic Od. 10. epod. *Ionius vdo cum remugiens sinus Noto carinam ruperit.* & Od. 29. huius lib. *Non est meum si mugiat Africis Malus procellis, &c.* sic Hesiod. ἔργ. καὶ ἡμ. μέμυκε δὲ γαῖα καὶ ὕλη.

F GLACIET] vocis & significationis agentis. Apud M. Tull. *conglaciandi* verbum, absolutum est, lib. de nat. Deorum 2. *tùm aqua declarat effusio, quæ neque conglaciaret frigoribus, neque niue. pruināque concresceret, nisi eadem se admisto calore liquefacta & dilapsa diffunderet.* Cœlius Ciceroni, *Curioni nostro tribunatus conglaciat.*

PVRO NVM IVP.] cælum purum & serenum: quod quidem hiberno tempore frigidius est, quam nebulosum, aut caliginosum. si quis autem quærat cur cælo sereno, quàm nebuloso, frigus fit acrius, respondet Aristoteles in problem. τμήμ. μά. ideò fieri, quia cælo puro, sereno, atque aperto nihil est, quod frigus continere possit: sed diffunditur ac dissipatur, ita vt ad nos perueniat. nebuloso autem facile coërcetur. quidam testantur se reperisse scriptum in lib. manu scriptis, *lumine.* ego tamen magis probo, *numine.* nam per

Iouem,

A Iouem, cælum, seu æther significatur. Ioui autem meritò numen tribuitur. per numen igitur Iouis, cæli nitor intelligendus est κατ' ἀλληγορίαν. Quòd si dixisset Hor. *Iupiter puro lumine conglaciet niueis*, corrupisset, & quasi mutilasset figuram poeticam. nunc autem his duobus ita coniunctis, manet integer & incolumis locutionis ornat⁹. Quin hoc contendo, si *lumine* legendum esse constet, nomen *Iupiter* hîc ferri non posse, & in eius locũ, si lex carminis patiatur, cælum aut æther, esse substituendum. hoc igitur dico, *Puro numine* legendum esse, & hoc *lumine*, ex annotatione natum: vt desinant [illegible] quidam iuuenes bonarum literarum studiosi, minime mali. sic numen coniũxit cum Ioue Od. 4. lib. 4. *Quas & benigno numine Iupiter Defendit, &c.* quamquam illic Iupiter pro deo positus est, non pro cælo aut æthere.

INGR. VEN. PONE SVPERB.] Ingrata est & Veneri & Baccho puerorum & puellarum in amanteis superbia. Libet hîc vnum atque alterum huius rei exemplum ex Pausania ascribere. Amabat Calirrhoam quandam virginem Corrasus Bacchi sacerdos: sed quanto vehementius a-
B mabat Corrasus, tanto erat illa ab hoc alienior, tantóque se in eum duriorem ac sæuiorem præbebat. Posteaquàm autem neque precibus, neque muneribus sæuitia virginis potuit mitigari, supplex Corrasus accedit ad Bacchi statuam. orat vt vim sui numinis in virginem expromat ac declaret. Vixdum finem orandi fecerat, cùm Calydonij ferè omnes (Calydone enim hæc gerebantur) proinde ac si ebrij essent, mente capti, furoréque præcipites huc & illuc ferebantur. Confugiunt tandem ad oraculum Dodonæum. responsum est, Dionysum Calidonijs esse iratum, neque illum irascendi finem antè facturum, quàm Corrasus ei immolasset Calirrhoam ipsam, alium've, qui eius vice fungi, mortémque oppetere auderet. Virgo in has angustias redacta, cœpit primùm auxilium à nutricijs & nutricibus suis petere: à quibus cùm sprera esset, ac reiecta, restabat miseræ, vt ipsa ad aram Dionysi mactaretur. omnibus igitur rebus necessarijs ad sacrificium comparatis, intererat huic spectaculo Currasus, qui amore victus, nullóque iræ loco relicto, seipsum pro Calirrhoa de-
C uouet, atque exanimat. At Callirrhoe altera ex parte, vt prostratum atque exanimem Corrasum vidit, serò mente mutata, misericordia commota, pudóre denique eorum, quæ inhumaniter & superbè in eum admiserat, affecta, seipsam secundam Baccho victimam mactat. Hæc Pausanias Achaic. quæ nos arbitratu nostro, quàm breuissimè potuimus, Latinè vertimus. Alterum est æquè miserabile, quod idem affert Atticis, eiúsque rei se vidisse argumentum narrat, Cupidini dicatam Anterôtis aram. Meles Atheniensis Timagoram inquilinum, & hospitem contumeliosè despiciens, iussit, vt sese è summo saxi vertice præcipitem ageret. Timagoras, vt qui adolescenti omnibus in rebus obtemperare & gratificari cuperet, alioqui vitæ non admodum cupidus, neque animæ parcus natura, sese non dubitanter, neque cunctabundus è saxo illo præcipitem deiecit. Melerem autem, simul vt exanimem D
Timagoram vidit, vsque adeò facti sui pœnituit, vt seipsum quoque ex eodem saxo præcipitem egerit. Accedat tertium ex Theocrito, si modò verum, & non fictum est, de adolescente illo, qui, cùm vsque adeò, tandiúque spreuisset amantem, vt ille dolori suo remedium morte & suspendio quærere cogeretur, atque id pro foribus adolescẽtis fecisset: adolescens autem manè die postero domo exiens, amantémque suspensum, ac mortuum cernens, nihil commotus esset, neque condoluisset, neque ingemuisset: sed rectà ad gymnasium (vt solebat) in quo balneum, statuáque Cupidinis erat, iuisset, accidit vt statua, dum lauat adolescens, in eius caput decideret, eúmque interimeret. carmen Theocriti inscribitur ἐραστής. sed hæc posteriora duo exempla cùm ad flagitiosos illos, & nefarios puerileis amores pertineant, à nostris auribus respuantur. *Pone* autem, id est, abijce, ac depone, vt epist. 16. lib. 1. *Pone: meum est. pono, tristisque recedo.*

NE CVRRENTE RETRO] ne nimia ista sæuitia in caput tuum recidat, tibique ipsi calamitatem, & perniciem afferat: vel ne idem tibi eueni- E
at, quod in amanteis vsurpas & exerces: & fortuna, quam nunc experiris valde secundam, tibi aduersari ac reflare incipiat. ducta similitudo est à rotis fune circumactis, quo rupto, illæ in contrariam partem voluuntur. Tibull. lib. 1. eleg. 5. *At tu, qui potior nunc es, mea furta caueto: Versatur celeris sors leuis orbe rota.* Iterum dixit Horat. *currente rota* epist. ad Pisones: non longè à principio. alij dicunt ductam esse similitudinem ab equo funali, retrò currente, & in contrariam partem currum trahente.

NON TE PENEL. DIFFIC.] Non tu es Penelope à patre tuo procreata, sed Lyce. Fuit autem Penelope eo in procos difficilior ac sæuior, quo blandior. eorum enim animos verbis mulcebat, & spe lactabat: alia mens erat. nota sunt illa Homerica ὀδυσσ. σ. θέλγε δὲ θυμὸν Μειλιχίοις ἐπέεσσι, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοίνα. id est, animum autem procorum blandis verbis mulcebat, mens eius aliud cogitabat. & ὀδυσσ. β. Ἤδη γὰρ τρίτον ἐστὶν ἔτος, τάχα δ' εἶσι τέταρτον, Ἐξ οὗ ἀτέμβει θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν Ἀχαιῶν· Πάντας μὲν ῥ' ἔλπει, καὶ ὑπίσχεται ἀνδρὶ ἑκάστῳ Ἀγγελίας προϊεῖσα, νόος δέ οἱ F
ἄλλα μενοινᾷ: id est, Tertius enim iam annus abijt, agitur nunc & quartus, ex quo Penelope Græcorum animos decipit, damnóque afficit. Omnibus enim spem inanem ostentat, & vnicuique pollicetur, missis etiam ad quemque nuntijs: sed aliud animo molitur. nota est denique illa Penelopæ tela, quæ interdiu texebatur, noctu retexebatur. de qua ὀδυσσ. β. & τ.

NEC TINCT. VIOLA PALL.] nec pallor amantium violacei coloris particeps: luridus, & pallidus color. Seruius ad illum Virg. locum, Alexide, *pallenteis violas*, annotat. *pallenteis*, id est, *amantium colore tinctas*. Hor. *Nec tinctus viola pallor amantium, &c.*

NEC VIR PIERIA PELL. SAVC.] & quamuis non te flectat viri tui iniuria, qui Pieriam amat, eiúsque amore saucius est, &c. Nihil est

A est autem, quod matronam magis vrat, faciliúsq; ad adulterium impellat, quàm dolor ex tali viri libidine susceptus: & cùm acerrimè ad pœnas sui dolotis repetendas mulieres exstimulentur, tum virorum suorum incontinentiam simili facto libenter vlciscuntur. qua de re vide quæ suprà annotauimus ad illum locum, *Nam scopulis surdior Icari Voces audit adhuc integer*, Od. 7. huius lib.

CVRVAT] flectit, ab iostituto tuo detorquet.

PIERIA PELLICE] pellicem appellant Latini eam, quam maritus amat, sempérque refertur ad vxorem, vt pater ad filium. Cic. in Cluent. *Vxor generi, nouerca filij, filiæ pellex.*. Horatius infra Od. 27. eod. lib. *dominæq; tradi Barbaræ pellex.* & Od. 3. epod. *Hoc delibutis vlta donis pellicē Serpente fugit alite.* & Oda. 5. *Quibus superbam fugit vlta pellicem.*

SVPPLICIBVS TVIS PARCAS] quamuis tu neque muneribus, neque precibus, neque pallore, & languore meo, neque viri tui contumelia, atque iniuria inflectaris: miserere tamen supplicis tui, qui omnem salutis suæ rationem in tua

B lenitate, & clementia collocatam habet.

NEC RIGIDA MOLLIOR ÆSCVLO] Tu quæ neque æsculo mollior es, nec mitiore animo, quàm Mauritaniæ serpentes, &c.

NEC MAVRIS ANIM. MITIOR] nec mitiore animo, quàm angues Mauritaniæ. *mitis animum* hellenismus est. *Mauris anguibus* autem sic dictum, vt *Mauris iaculis.* suprà Oda 22. lib. 1. & *venena Colcha*: Oda 13. lib. 2. sic enim habent aliquot libri veteres. vbi vulg. *Colchica.*

LIMINIS] Od. 11. epod. *Limina dura, quibus lumbos & infregi latus.*

AQVÆ CÆLESTIS.] epist. ad August. *Cælestes implorat aquas docta prece blandus.* significat, se non semper iuuenem, eaque ætate futurum, vt super limen ianuæ huius puellæ, & sub diuo, idq; cælo nubilo & imbrifero, cubare possit.

AD MERCVRIVM.
Ode II.

C

Vt cantus sibi dictet, quibus Lyde flecti possit, Danaidum fabula.

Mercuri: nam te docilis magistro
Mouit Amphion lapides, canendo:
Túque testudo resonare septem
Callida neruis:
Nec loquax olim, neque grata, nunc &
Diuitum mensis, & amica templis,
Dic modos, Lyde quibus obstinatas
Applicet aureis.
Quæ, velut latis equa trima campis,
Ludit exsultim: metuítque tangi, D
Nuptiarum expers, & adhuc proteruo
Cruda marito.
Tu potes tigreis, comitésque siluas
Ducere: & riuos celereis morari.
Cessit immanis tibi blandienti
Ianitor aulæ
Cerberus, quamuis furiale centum
Muniant angues caput eius, atque
Spiritus tæter, saniésque mânet
Ore trilingui.
Quin & Ixion, Tityósque vultu
Risit inuito. stetit vrna paullùm
Sicca, dum grato Danai puellas
Carmine mulces.
Audiat Lyde scelus, atque notas
Virginum pœnas, & inane lymphæ E
Dolium fundo pereuntis imo,
Seráque fata:
Quæ manent culpas etiam sub Orco:
Impiæ: nam quid potuere maius?
Impiæ sponsos potuere duro
Perdere ferro.
Vna de multis face nuptiali
Digna, periurum fuit in parentem
Splendidè mendax, & in omne virgo
Nobilis æuum:
Surge, quæ dixit iuueni marito:
Surge: ne longus tibi somnus, vnde
Non times, detur: socerum, & scelestas
Falle sorores.
Quæ, velut nactæ vitulos leænæ, F
Singulos, eheu, lacerant. ego illis
Mollior, nec te feriam: nec intra
Claustra tenebo.
Me pater sæuis oneret catenis,
Quod viro clemens misero peperci:
Me vel extremos Numidarum in agros
Classe releget.
I, pedes quò te rapiunt, & auræ,
Dum fauet nox, & Venus: i secundo
Omine, & nostri memorem sepulcro
Sculpe querelam.

MERCV-

A MERCVRI: NAM TE DOC. MAG.] Lyræ enim inuentor Mercurius est: sup. Od. 10. lib. 1. *Te canam magni Iouis, & deorum Nuntium, curuaq́ lyræ parentem.* Hæc Ode autem est προσφωνητική.

MOVIT AMPHION.] hac de re vide annot. ad epist. ad Pisones. ibi. *Dictus & Amphion.*

TVQVE TESTVDO RESON. SEPT. CALL.] callida resonare, id est, quæ scis resonare. quæ sciè resonas. *septem neruis*, id est, septem chordis. ideo Piodarus φόρμιγγα ἑπτάγλωσσον, id est, ἑπτάφωνον nominat.

NEC LOQVAX OLIM] antequam Mercurius te neruis instruxisset.

NVNC ET DIVITVM MENSIS, &c.] Vlysses in patriam iam ille quidem reuersus, nondum tamen à suis agnitus, specie, & ornatu feoili, ab Eumæo ad ædeis suas deductus citharam cõuiuiorum sodalem appellat. ἐν δέ τε φόρμιγξ Ἠπύει, ἣν ἄρα δαιτὶ θεοὶ ποίησαν ἑταίρην. id est, in eis ædibus autem cirbara resonabat: quam dij conuiuij sodalem fecerunt.

OBSTINATAS] obfirmatas, & à me auersas: B siue duras, & rigidas.

APPLICET] aduertat, admoueat: mihi scilicet.

QVÆ VELVT LATIS, &c.] Hic locus ex Anacreonte est expressus. sunt autem Anacreontis versus bi: Πῶλε Θρῃκίη, τί δή με Λοξὸν ὄμμασι βλέπουσα Νηλεῶς φεύγεις, δοκέεις δέ μ' οὐδὲν εἰδέναι σοφόν, Ἴσθι τοι καλῶς μὲν ἄν τοι Τὸν χαλινὸν ἐμβάλοιμι· Ἡνίας δ' ἔχων στρέφοιμί σ' ἀμφὶ τέρματα δρόμου. Νῦν δὲ λειμῶνάς τε βόσκεαι, Κοῦφά τε σκιρτῶσα παίζεις. quod quidem nuper notauit Erricus Stephanus. horum autem versuum hæc propemodum sententia est: Pulla, seu equulea Thracia, quid me obliquis oculis aspiciens immisericorditer fugis, videris que nihil sapere? Atqui sciro, me tibi pulchrè frenum iniecturum: &, si habenas teneam, ad cursus metam te flexurum, ac perducturum. Nunc autem in pratis pasceris, & ludis leniter exsiliens: seu ludis exsultim.

METVITQVE TANGI] id est, non vult se rangi, vt supra diximus ad Od. 2. lib. 2. φυλάττεται. canet ne tangatur.

C NVPTIAR. EXP.] ἄγαμος, ἀνύμφευτος, ἀνυμέναιος.

CRVDA] immatura: nondum viri potens.

TV POTES TIGREIS, &c.] vt epist. de arte poët: de Orpheo, *Dictus ob hoc lenire tigreis, rabidósque leones.*

ET RIVOS CELEREIS MORARI.] Oda 12. lib. 1. *Arte materna rapidos morantem Fluminum lapsus.*

CESSIT IMMANIS TIBI BLANDIENTI] Orpheo Eurydicen suam repetente. qua de re Virg. Georg. 4. *Quin ipsæ stupuere domus, atque intima Lethi Tartara, cæruleósque innexæ crinibus angueis Eumenides, tenuitque inhians tria Cerberus ora, Atque Ixionej vento rota constitit orbis.*

IMMANIS] coniunge cum voce aulæ, vt sit, immanis aulæ, id est, ingentis & vastæ: proptereà scilicet quòd omnium mortalium est capax: contrà suprà Oda 4. libri 1. *Et domus exilis Plutonia.*

D propter aliam rationem. potest tamen vox *immanis* cohærere cum voce *ianitor*, aut *Cerberus*: sed minus aptè, minúsque commodè.

BLANDIENTI] blande canenti, vt Od. 19. lib. prim. *Blandum & auritas fidibus canoris Ducere quercus.*

QVAMVIS FVR. CENT. MVN. ANGVES, &c.] sic sup. Od. 13. lib. 2. *Quid mirum vbi illis carminibus stupens Demittit atras bellua centiceps Aureis? &c.* Cum hoc loco congruit illud ex Od. 19. eiusdem lib. *Te vidit insons Cerberus aureo cornu decorum.*

QVIN ET IXION] de Ixione notissima fabula est, illum Iunonem persequentem, eiq; stuprum inferre conantem, in nube libidinem suam expromsisse, specie deceptum. Tibull. lib. 1. *Illic Iunonem tentare Ixionis ausi Versantur celeri noxia membra rota.* Quòd si quis plura de Ixione scire volet, legat Pindarum Pyth. ωδ. 6. & interpretem. quem locum aliâs attingemus.

TITYOSQVE] de Tityo suprà Od. 4. huius lib.

VVLTV RIS. INV.] Risit: id est, hilaritatem quandam animi vultu significauit, cantus dulcedine delectatus scilicet: sed vultu inuito, quia mœstum vultum eius esse consentaneum est, cuius membra per iugera nouem porriguntur, iecurq; à vulture assiduè rondeatur ac depascatur. E

STET. VRNA PAVLL.] id est, Danai puellæ laborem suum tantisper intermiserunt, atque aquam haurire dolio pertuso destiterunt, dum eas grato carmine oblectas.

DANAI PVELLAS.] Cùm cognouisset Danaus ex oraculo quodam, vnum è filijs Ægypti quinquaginta, quibus totidem suæ filiæ nupserant, sibi necé illaturum, iussit vt suum vnaquæq; virum interficeret. Qua in re patris imperio omnes præter vnam, paruerunt, & propter tam immane facinus ijs pœnis, quas hîc commemorat Horat. & quæ sunt omnibus notissimæ, apud inferos plectuntur. Idem Oda 14. lib. 2. *Cocytus errans & Danai genus infame.* Cùm his Lucretius li. 3. in extremo elegantissimè eos homines cõfert, qui numquam hac lucis vsura explentur, his verbis. *Hoc (vt opinor) id est, æuo florente puellas, Quod memorant laticem pertusum congerere in vas. Quod tamen expleri nulla ratione potestur.* ad hoc dolium alludit Plaut. in Pseud. *in pertusum ingerimus dicta dolium. operam ludimus.* F

AVDIAT LYDE SCELVS, &c.] Commemorata de Danai filiarum supplicio fabula, hinc arripit occasionem Horat. huius puellæ, quam amat, à sæuitia, & contumacia deterrendæ, & ad facilitatem, ac benignitatem reuocandæ. Quemadmodum enim illæ omnes, quæ se in sponsos suos præbuerunt inhumanas atque immaneis, pœnas luunt apud inferos suæ impietatis sempiternas: ea verò, quæ sponsum suum seruauit, meritis & sempiternis laudibus effertur: ita si Lyde contumacia & duritia sua examinabit amantem, dabit pœnas: si miserebitur, laudem immortalem comparabit.

ET INANE LYMPHÆ] & dolium aqua vacuum,

A cuom, quamuis assidue impleatur, propterea scilicet quòd pertusum est, & funduoi non habet.

SERAQVE FATA] vel pœnas fataleis, sempiternas, & quas nulla mors sit terminatura: vel dic propriè *fata*: sera autem propter ea, quæ deinceps sequuntur, vt iam iam dicemus.

QVÆ MANENT CVLPAS ETIAM] Quò referatur, & quò pertineat, boc *qua*, ad puellasne, an ad fata, non cuiuis notum est. Si ad puellas, sic videotur hæc verba explicanda, & declaraoda: quæ puellæ Danai manent culpas etiã sub Orco: id est, culpas sustinent sempiternas: nondum sunt culpa liberatæ, seu numquam culpa liberantur, vt pœnas suffetaot sempiternas. Sin ad *fata*, quod Porphyrio innuit, idque indicauit mihi Passeratius, & ego magis probo, sententia erit aperta. hoc enim sigoificat Horatius, Fata etiam sub Orco culpas manere: id est, post mortem culpas exspectare, ne quis se morte, culpa simul & pœna liberatum iri confidat. Atque boc modo locutum esse Ciceronem ille ostendebat, Philip. 2. *Cuius quidè tibi fatum, sicuti C. Curionis, manet: quoniam domi tua est, quod fuit illorum vtrique fatale.* & M. Antonium in epist. quadam ad Hirt. & Cæs. B *Si me rectus, vt spero, sensibus, euntem dij immortales adiuuerint: viuam libenter: Sin me aliud fatum manet, pracipio gaudia suppliciorum vestrorum.* Huius igitur loci hæc sententia videtur esse. Quę fata manent culpas, &c. id est, sequuntur, & excipiunt, & exspectant culpas etiam apud infetos. vide quæ aonot. ad Od. 28. lib. 1.

VNA OE MVLTIS] Atqui duæ viros suos seruasse dicũtur, Hypermoestra, & Bebryce, vt scribit Eustathius in commentarijs ad Dionys. Aleand. Pindarus autem vnam Hypermnestram nominat. ὠδ. ι. Nem. Neque verò Hypermnestra (inquit) mentem à recta ratione auersam habuit, quæ à sororibus suis dissentiens, sola gladium vagina tectum, clausúmque continuerit. verba Pindari sunt bæc, ἡ δ' ὑπερμνήστρα παρ' ἐπαγγέλλει μονόψαφον ἐν κολεῷ κατασχοῖσα ξίφος. Quòd autem Pindarus idem ὠδ. θ. Πυθ. quadragiota octo duntaxat Danai filias numerat, cùm fuerint quinquagiota, ooo est ea C causa, quam affert Eustathius, quia duæ viris suis pepercerint: sed illa, quam affert interpres Pindari, quia cùm eo loco Pindarus de filiarum collocandarum ratione & via, quam secutus esset Danaus, loquatur, duæ iam quodammodo viros erant nactæ. Amymone enim fuerat à Neptuno corrupta: Hypermnestram autem Lynceus amabat, illaque Lynceum: quam ei causam iustam visam esse aiunt, quamobrem viro suo parceret, cũ existimaret sibi in eo viro, patris imperium negligere licere, quem sibi sua ipsa sponte legisset, non à patre quæsitum haberet. Etiam hoc traditum est, iccircò illam mao⁹ à viro suo abstinuisse, quòd luæ virginitatis florem ab illo illibatum, atque intactum retinuisset. Pausanias autem Coriothiacis narrat, illam à patre in iudicium esse vocatam: partim quòd existimaret Lyncei salutem sibi periculosam esse: partim quòd illa societatem facinoris aspernata, sibi, qui suasor, auctórque necis fuisset, inuidiam, infamiamque iam conflatam auxisset:

sed re diligeoter, diúque vtrinque disceptata, fuisse absolutam. D

FACE NVPTIALI) facibus nuptialib. quinque enim faces sponsæ præferebantur, vt scribit Plut. ῥωμαϊκοῖς: & quam ob rem quinque, præferrentur, rationes aliquot probabileis affert. Et M. Tull. in Cluentiana, quo loco Sasiæ effrenatam libidinem exagitat, quæ genero suo nupsisset, numero multitudinis vtitur, bis verbis, *o audaciam singularem, non timuisse, si minus vim Deorum, hominúmque famam, at illam ipsam noctem, faceisque illas nuptialeis? non limen cubiculi, &c.* Et Catull. in carmine de Iuliæ & Manlij nuptijs. *viden vt faceis Splendidas quatiunt comas?* Tùm Iulius Pollux cõmemorat δᾳδὰς νυμφικάς. id est, faceis nuptialeis, quas qui præferebant, δᾳδοῦχοι appellabantur. Æneas apud Virg. Æn. 4. significans se eo animo nõ venisse, vt cum Didone matrimonio coniungeretur, sic loquitur. *nec coniugis vmquam Pratendi tadas, aut hac in fœdera veni.* Mater autem apud Græcos præferebat faceis in nuptijs filiæ, vt ex Iphigen. in Taur. Eurip. cognoscere licet. Αγα. Χώρει πρὸς Ἄργος, παρθένους τε τημέλει. Κλυταιμ. Λιποῦσα παῖδα, τίς δ' ἀνασχήσει φλόγα? Αγα. Ἐγὼ παρέξω φῶς, ὃ νυμφίοις πρέπει. Κλυτ. Οὐχ ὁ νόμος οὗτος. id est, Agam. proficiscere Argos, & virgioes adorna. Clyt. relictane filia? E at quis facem tollet? Ag. ego lumen præbebo, quod spoosos decet. Clyt. non est institutum Græciæ. Festus. *Facem in nuptijs in honorem Cereris praferebant, aquáque spargebatur noua nupta, siue vt casta, puráque ad virum veniret, siue vt ignem atque aquam cum viro communicaret.*

SPLENDIDE MENO.] laudabiliter, magnificè, gloriosè mendax. Nam interdum mentiri laudabile & honestum est.

NE LONGVS TIBI SOMNVS] longum somoum, mortem intellige, vt sup. diximus ad Od. 24. lib. 1. ibi. *perpetuus sopor.* Atque iccirco mors ab Homero τανηλεγὴς dicitur, boc est, longũ cubandi & quiesceodi tempus præbens, ἰλιάδ. γ. Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο. id est, quem Parca mortis diu cubate sineotis, aut facientis corripuerit. quod epithetum expressit Ouidius, *Longa quiescendi tempora fata dabunt.* F

SCELESTAS] sanguine contaminatas, μιαιφόνους.

Falle] λάνθανε, late, effuge. sup. Od. 10. lib. 1.

SINGVLOS] separatim suum quæque lacerat.

MOLLIOR] mitior, bumanior.

NEC INTRA CL. TEN.] neque te clausum tenebo, sed euadere, & periculum effugere sinam.

CLEMENS PEPERCI] id est, elementem me præbui in eo, quòd tibi peperci. notauimus hoc loquendi genus ad Odam 8. huius lib. ibi. *Negligens, ne qua populus, &c.*

NVMIDARVM] *Numidas dicimus* (inqoit Festus) *quos Graci Nomadas: siue quòd id genus hominum pecoribus negotiatur, siue quòd herbis, vt pecora, aluntur.* Plinius li. 5. ca. 3. *Numidia Massanissa clara nomine, Metagonitis terra à Gracis appellata: Numida verò Nomades à permutandis pabulis, mapalia sua, hoc est domus plaustris circumferentes.*

A RELEGET] longe à patria remoueat. M. Tull. orat. post reditum. *nominatim alij compellabantur, alij reicitabantur, alij relegabantur.* translatè dixit Sat. vlt. lib. 1. *Ambitione relegata te dicere possum Pollio.*

I, PET. QVO TE RAP. ET AVRÆ] siue terra, siue mari iter facere voles, propera, quantū potes. ὅπη πόδες ἄγωσι, καὶ ἄνεμοι. sic Eurip. Med. φεῦγε, φεῦγε, μήτε ναίας ἀπτῆς ἀπήνης, μήτ' ὄχων πεδοστιβῆ. id est, fuge, fuge, neque naualem currum omittens, neque vehiculum pedestre.

MEMOREM] cuius memoria sit diuturna ac sempiterna. vt sup. Od. 13. lib. 1. *memorem notam.*

SCVLPE QVEREL.] ita reperi scriptum in aliquot cod. manu scriptis, Vatic. & item Don. Facr. Russardinis, Cleric. Nicot. non *scalpe.* quos secutus sum. nam *scalpere*, fodere est: quod ad hunc locum non satis quadrat: nisi tralationem esse dicamus.

AD NEOBVLEN.
Ode 12.

B

Eam Hebri adolescentis amore captam inertiæ se, & desidiæ dedisse.

MISERARVM *est neque amori*
dare ludum,
Neque dulci mala vino lăuere:
aut ex-
Animari metuenteis patruæ verbera
linguæ.
Tibi qualum Cythereæ puer ales,
Tibi telas, operosæq; Mineruæ
Studium aufert, Neobule, Liparæi ni-
tor Hebri,
C *Eques ipso melior Bellerophonte:*
Neque pugno, neque segni pede victus,
Simul unctos Tiberinis humeros lăuit
in vndis:
Catus idem per apertum fugienteis
Agitato grege ceruos iaculari: &
Celer arcto latitantem fruticeto exci-
pere aprum.

MISERARVM EST] hæc Ode est παραινετική, seu προτρεπτική, id est, ad suadendum & exhortandum comparata.

NEQVE AM. D. LVD.] neque amori indulgere. sic loquitur Plaut. Bacchid. *ego dare me ludū meo gnato institui.* ibid. *sed nimium nolo desidiæ ei dare ludum.*

LAVERE] à verbo lauo is. sup. ann. ad Od. 3. lib. 2. sic Lucr. vsurpauit sonere à sono is. libro 3. D *Scire licet non sincerum sonere, atq; esubesse Cæcum aliquem cordi stimulum.* & item féruere, fúlgere, &c. Eleganti autem & concinna tralatione vsus dixit *mala lăuere vino*, quasi de sordibus quibusdam loqueretur. tale est *abstergere metum, dolorē, curam, ægritudinem animi.* Suprà autem Od. 7. lib. 1. *nunc vino pellite curas*, ab eodem dictum est alia translatione. sic vini cadum dixit *amara curarum eluere efficacem* Od. 12. lib. 4.

AVT EXANIMARI] *exanimari*, metu scilicet. sequitur enim, *metuenteis pat. verb.* sic Sat. 4. lib. 1. *auidos vicinum funus vt ægros Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit, &c.* ex quo exanimatus participium, semper pro conturbato vsurpatur, vt notat Donatus ad illud Terent. in Andr. *ibi tum exanimatus Pamphilus, &c.* & ad illud Hecyr. *Qua me propter exanimatum citius eduxi foras.*

METVENTEIS PATR. VERB.] *lingua patrua* pro lingua patrui Horatianum. Sed cur metuitur lingua patrua, aut cur patruus ponitur pro obiurgatore acri & aspero? paucis expediam. Sciunt omnes, quanta vis sit στοργῆς φυσικῆς: quæ procul dubio in patre erga filium multo maior est, quàm in filio erga patrem, vt docet Aristot. lib. 8. de mo E ribus ad Nicom. patruus autem, quamuis etiam ipse amet fratris filios: patrio illo, & immoderato affectu caret tamen. Itaque cùm *male verum examinet omnis Corruptus iudex* (vt ait Hor.) verisimile est patrem incredibili illo in filium amore impeditum, multa errata filij præterire, ac dissimulare, atque adeò probare: quæ si quis alius cernat, valdè improbet, ac reprehendat: tanta est oculorum paternorum in peccatis filij lippitudo, seu potius cæcitas. At patruus, vt dixi, ab hoc impotente affectu liber, ac solutus, de fratris filiorum peccatis iudicat incorruptè. Ita si quid delinquunt, id acriter, & seuerè reprehendit, coërcet, & castigat, neque à se impetrare potest, vt vel mediocribus illorum peccatis facile concedat. Ex eo natum est, vt patruus pro sæuo, & aspero reprehensore, seu castigatore ponatur. M. Tull. pro Cœlio. *Qui in reliqua vita mitis esset, fuit in hac causa pertristis quidam patruus, censor, magister.* Idem ad Att. lib. 2. F *Cura, amabo te, Ciceronem nostrum. ei nos πατρικοὶ videmur*, id est, patrui. & Catull. in Gellium. *Gellius audierat, patruum obiurgare solere, Si quis delicias diceret, aut faceret, &c.* & Hor. Sat. 3. lib. 2. *sine egoprane, Seu rectè, ne sis patruus mihi.* & Sat. 2. eiusd. libri. *adde Iratum patruum, vicinos.* Mitionē illum Terentianum Æschini patruum excipio, lenissimum, & placatissimum: contrà patrem Demeam durissimum, atque acerbissimum.

QVALVM] id est, calathum, ex quo quasillus: quo nomine est vsus M. Tull. Philipp. 2. Petrus Victorius lib. Var. lect. nono, cap. 17. admonet, hos versus treis, qui deinceps sequuntur, ex Sapphone esse expressos, cuius hi sunt versus, Γλυκεῖα μᾶτερ ὔτοι δύναμαι κρέκην τὸν ἴστον, Πόθῳ δαμεῖσα παῖδος, Βραδινὰν δι' Ἀφροδίταν, Nam sic emēdo postremū. quorum hæc sententia est, Iucunda mater, non possum ordiri telam, aut texere, amore pueri capta, Veneris teneræ opera, seu culpa.

PVER

A PVER ALES] Cupido, quem poetæ pennigerum, alisque instructum finguor, talémque pingunt & pictores. libet aotem mihi ad hunc locũ, Enbuli cuiusdam versus ascribere de pennigero Cupidine venustissimos, ac facetissimos: quos profert Athen. lib. 13. Τίς ἦν ὁ γράψας πρῶτος ἀνθρώπων ἄρα, Ἢ κηροπλαστήσας ἔρωθ' ὑπόπτερον, Ὡς οὐδὲν ᾔδει πλὴν χελιδόνας γράφειν, Ἀλλ' ἦν ἄπειρος τῶν τρόπων τῶν τοῦ θεοῦ. Ἔστιν γὰρ οὔτε κοῦφος, οὔτε ῥᾴδιος Ἀπαλλαγῆναι τῷ φέροντι τὴν νόσον, Βαρὺς δὲ κομιδῇ. πῶς ἂν οὖν ἔχοι πτερὰ Τοιοῦτο πρᾶγμα, λῆρος, εἰ φησίν τις, quorum hæc ferè senteotia est. *Quis hominum primus Cupidinem penniger um pinxit, aut cera finxit? Vt nihil ille præter hirundines pingere didicerat. sed erat planè huius dei morum imperitus. Nam neque leuis est, neque ad excutiendum facilis ei, qui hoe morbo affectus sit. Qui fieri igitur potest, vt alas habeat? mera nugæ.* Pinnatum Cupidinem Mercurio & Diana prima natum esse refert M. Tullius lib. 3. de nat. deorum. sic pinnigerum amorem appellat Lucretius lib. 5. *Denique nõ hinnitus item differre videtur, Inter equas vbi equus florenti ætate iuuencus Pinnigeri sæuit calcaribus ictus amoris? &c.*

B OPEROSÆQVE MINERVÆ STVD.] id est, studium lanificij. Nam cùm omnibus artibus, atque operibus præsit Minerua, tùm maximè lanificio. Oppianus lib. β. ἁλιευτ. ad princip. Δοῦρα δὲ τεκτήνασθαι, ἀναστῆσαί τε μέλαθρα, Φάρεά τ' ἀσκῆσαι μίτων εὐάνθει καρπῷ Παλλὰς ἐπιχθονίους ἐδιδάξατο. id est, ligna autem fabricari, & ædeis excitare, & vesteis tenui filo, seu lana conficere, Pallas homines docuit. & Homer. ὀδυσσ. η. de Phæacibus, ὡς δὲ γυναῖκες Ἱστὸν τεχνῆσσαι. πέρι γάρ σφισι δῶκεν Ἀθήνη Ἔργα τ' ἐπίστασθαι περικαλλέα, καὶ φρένας ἐσθλάς. id est, vt mnlieres autem [sciunt Phæaces] telam texere. egregiè enim eis dedit Minerua pulchrorum operum scientiam, & bonam mentem, seu prudentiam, seu bonitatẽ. & Virg. de Camilla lib. 7. Æneid. *Bellatrix: non illa colo, calathisve Mineruæ Fœmineas Assueta manus.* idem. lib. 5. *Olli serua datur operum haud ignara Mineruæ.* Tibull. lib. 2. *Atque aliqua assiduè textrix operata Mineruam Cantat, & applauso tela sonat latere.* Ælianus lib. 1. ποικίλης ἱστορ. περὶ φαλαγγίων. ὑ-

C φαντικὴν, καὶ ὑφαίνειν καὶ δῶρα ἐργάνης δαίμονος οὔτε ἴσασιν αἱ φαλάγγιοι, οὔτε εἰδέναι βούλονται. id est, texeudi aut artẽ, & munera deæ operosæ, seu opificis, neque sciũt eæ bestiolæ, quæ phalanges nominaotur, araoeæ similes, neque scire volunt. Propert. lib. 2. de Penelope, *Coniugium poterat falsa differre Minerua, Nocturno soluens texta diurna dolo.* Expressit autẽ Horatius Græcum epitheton ἐργάνην. Palladem enim ἐργάνην δαίμονα appellant.

LYPARÆI NITOR HEBRI] ex bona valetudine, & maximè ex bona corporis habitudine exsistit oitor: quamuis interdum etiam nitére dicantur ij, qui vngueoris delibuti sunt, vt suprà diximus ad Od. quartam lib. 1. *nitidum caput.* oitor Hebri autem positum pro Hebro ipso περιφραστικῶς, vt annot. suprà Od. 5. huius lib. qnod non videntes quidam, ordioem horum versuum teme reperuertere conati sunt. sic Homer. ἰλ. λ. Ἐλθὼν γάρ ῥ' ἐκάκωσε βίη Ἡρακληείη: id est, profectus autem eum malè accepit, seu vexauit virtus Herculis. & ὀδυσσ. lib. nescio quoto, ψυχὴ Τειρεσίαο χρύσεον σκῆπτρον ἔχων. id est, anima Tiresiæ, qui habebat aureum sceptrum. D

BELLEROPHONTE] de Bellerophonte suprà diximus ad Od. 7. buius lib. & 27. lib. 1. dicemus & ad Od. 11. lib. 4. nonnulla. is equo Pegaso vectus Chimæram superauit.

NEQVE PVGNO, NEQVE SEGNI] præstantissimus & pugil, & cursor.

NEQVE SEGNI P. V.] segni pede esset, si à quoquam cursu vinceretur.

SIMVL] simulatque, vt sæpe aliàs.

CATVS] catus iaculari, peritus iaculandi, seu acutus & ingeniosus io iaculandis, & configendis ceruis fugientibus. annotabitur hoc loquendi genus ad Od. 8. lib. 4. iam iaculari ceruos, pro configere ceruos iaculis, Horatio familiare, vt annotauimus sup. ad Od. 2. lib. 1. ibi, *iaculatus arceis.* Catus autem idem ferè valet, quod doctus, seu potius acutus, vt vult Varro. lege annot. ad Od. 10. lib. 1. ibi. *Voce formasti catus.* significat Horatius, hùnc iuuenem esse etiam præstantem venatorem.

PER APERTVM FVGIENTEIS] per liquidum & purum campum, non siluis interseptum, aut arboribus consitum. sic autem hîc dictum est *per apertum*, vt Oda 34. lib. 1. *per purum*: quamquam ibi subintelligatur, *cælum*. E

CEL. ARCTO LAT. FR. EXCIP.] celer ad excipiendum. excipere hîc propriè positum. Nam hoc verbum venatorum est proprium. δέχεσθαι dicunt Græci. Homer. ἰλιάδ. δ. δεδεγμένος ἐν προδόμοισι Virg. in Palæmone, *Non ego te vidi Damonis pessime caprum Excipere insidijs?* Idem lib. 6. Æn. *Æmulus exceptum Triton (si credere dignum est) Inter saxa virum spumosa immerserat vnda.* translatum illud Ciceronis pro Roscio Amer. *Nimirum similiter arbitrantur isti bonorum emtores, vos hic taleis viros, sedere, qui excipiatis eos, qui e suis manibus effugerint.* tale illud eiusdem, Catil. 3. *presto esset ille, qui & fugienteis exciperet, & secum his vrbanis ducibus coniungeret.* Horat. epist. 1. lib. 1. *Excipiant que senes, quos in viuaria mittant.* Cæsar lib. 6. de vris, *sed assuescere ad homines, & mansuefieri ne paruuli quidem excepti possunt.* F *arcto* autem aut certè, ne mentiar, partim *arcto*, partim *arto* scriptum reperimus in cod. Iann. Faër. tribus Vatic. ceteris omnibus, quos secuti sumus. nam vulg. habent *alto*: quod tameo non damno. videtur enim exprimere illud Homericum, βαθεῖαν ξύλοχον. sic Homer. ἰλ. λ. de apro, ὁ δέ τ' εἶσι βαθείης ἐκ ξυλόχοιο: ille au rem exit ex alto fruticeto, seu loco dumoso, & arbusculis denso.

AD FONTEM BLANDUSIAM. Ode 13.

Commendat eius amœnitatem.

O Fons Blandusiæ splendidior vitro,
Dulci digne mero, non sine floribus:

A *Cras donaberis hædo:*
Cui frons turgida cornibus
Primis & Venerem, & prælia destinat,
Frustrà: nam gelidos inficiet tibi
Rubro sanguine riuos,
Lasciui suboles gregis.
Te flagrantis atrox hora Caniculæ
Nescit tangere: tu frigus amabile
Fessis vomere tauris
Præbes, & pecori vago.
Fies nobilium tu quoque fontium,
Me dicente cauis impositam ilicem
Saxis: vnde loquaces
Lymphæ desiliunt tuæ.

O FONS BLANDVSIÆ.] Blandusia est in Sabinis. quidam libri habent & hîc, *O fons Bandusia*, & in ioscriptione, *Ad fontem Bandusium*. B

SPLENDIDIOR VITRO] purior, liquidior, vel διαφανέστερος, καὶ διαυγέστερος, id est, perlucidior. suprà Od. 18. lib. 1. *fides perlucidior vitro.*

DVLCI DIGNE MERO] diximus ad Od. 1. lib. 1. veteres existimasse in omnibus aquis, fontibus, fluuijs, aliquid numinis inesse. iccircò etiam fontibus sacrificabant, tamquam Dijs, quod hîc se facturum ostendit Horatius. Iam in sacris præter cetera, adhibebatur & vinum. Quidam tamen hunc locum aliter explicant: Putant enim significare Horatium vel aquam Blandusiæ fontis dignã esse, quæ cum vino misceator, vel fontem Blandusiæ dignum esse, qui vinum fuodat pro aqua: vt apud Ouid. lib. 1. Metam. *Flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant.* vel aquam ex hoc fonte manentem tantidem esse quanti vinum, & quasi ἀντάξιον εἶναι οἴνου: pretio & dignitate vino parem esse: hoc est, esse saluberrimam. Ego autem nihil istorum probo.

C NON SINE FLORIBVS] vel ad morem veterum refer, quo fonteis floribus inspergebant. Virg. Daphnide. *Spargite humum folijs: inducite fontibus vmbras, Pastores. mandat fieri sibi talia Daphnis.* ibid. *Quis caneret nymphas, quis humum florentibus herbis Spargeret, aut viridi fonteis induceret vmbra?* vel ad alium quo hostias floribus & sertis coronabant. VENEREM, ET PROEL. DEST. FRVSTRÀ] constituit apud se quodammodo Veneri operam dare, & præliari cum alijs hædis, vt qui iam adultus. Frustrà autem prœlia & Venerem meditatur, quia sanguine suo riuos tibi inficiet.

INFICIET] tinget, vt supà Od. 6. *Infecit æquor sanguine punico.*

RVBRO SANGVINE] epitheton perpetuum, vt apud Hom. λευκὸν γάλακτος, mel flauum, & similia. Idem Homerus tamen ferè semper αἷμα κελαινὸν & μέλαν αἷμα dicit, id est, nigrum sanguinem.

SVBOLES] sic legendum, non *soboles*. & ita habent libri manuscripti, idemque docent Festus, & D Nonius Marcellus. lasciui autem gregis suboles, id est, hœdus. Virg. Alex. *Florentem cytisum sequitur lasciua capella.* Hor. Od. 15. huius lib. *Lasciuæ similem ludere capreæ.*

TE FLAGR. ATROX HORA CANIC.] *Canicula* (inquit M. Tull. de diuinatione lib. 2.) *in his locis, quæ nos incolimus, post solstitium exoritur, & quidem aliquot diebus apud Troglodytas (vt scribitur) ante solstitium.* Sirium Græci nominant. de ea sic Aratus. Τοῖος δὴ καὶ φρουρὸς ἀειρομένοιο ὑπ' οὐρῇ Φαίνεται ἀμφοτέροισι κύων ὑπὸ ποσσὶ βεβηκώς, Ποικίλος, ἀλλ' οὐ πάντα πεφασμένος, ἀλλὰ κατ' αὐτὴν Γαστέρα κυάνεος περιτέλλεται· ἣ δέ οἱ ἄκρη Ἀστέρι βέβληται δεινῷ γένυς, ὅς ῥα μάλιστα Ὀξέα σειριάει, καί μιν καλέουσ' ἄνθρωποι Σείριον, &c. id est (vt M. Tullius vertit) *Namque pedes subter rutilo cum lumine claret Feruidus ille canis stellarum luce refulgens: Hunc tegit obscurus subter præcordia vesper, Nec toto spirans rabido de corpore flammam, Æstiferos validus erumpit flatibus igneis. Totus ab ore micans iacitur mortalibus ardor.* Apud Hom. ἰλ. Χ. Priamus Achillem cum hoc astro comparat, idque pulcherrimè describit his verbis: Τὸν δ' ὁ γέρων Πρίαμος πρῶτος ἴδεν ὀφθαλμοῖσι Παμφαίνονθ', ὥς τ' ἀστέρ' ἐπεσσύμενον πεδίοιο, Ὅς ῥά τ' ὀπώρης εἶσιν. ἀρίζηλοι δέ οἱ αὐγαὶ Φαίνονται πολλοῖσι μετ' ἀστράσι νυκτὸς ἀμολγῷ, Ὅν τε κύν' Ὠρίωνος ἐπίκλησιν καλέουσι. Λαμπρότατος μὲν ὅ γ' ἐστί, κακὸν δέ τε σῆμα τέτυκται, Καί τε φέρει πολλὸν πυρετὸν δειλοῖσι βροτοῖσι: Ὣς τοῦ χαλκὸς ἔλαμπε. E id est, cum autem primus senex Priamus vidit vndique collucentem, vt sidus, in campum irruentem, quod auctumno existit: valde autem clarus eius fulgor inter alia sidera videtur nocte obscura: Quem Orionis canem cognomento nominant. Atque hoc quidem astrum clarissimũ est: mala autem hominibus portendit, & morbos complureis mortalibus importat. Sic illius arma ærea fulgebant. Quos Homeri versus videtur his suis adumbrasse Virgilius lib. 10. Æneid. *Ardet apex capitis, cristisque a vertice flamma Funditur, & vastos vmbo vomit aureus igneis: Non secus, ac liquida si quando nocte cometæ Sanguinei lugubre rubent, aut Sirius ardor. Ille sitim, morbósque ferens mortalibus ægris Nascitur, & læuo contristat lumine cælum.* F Vult igitur Homerus canem esse Orionis. alij autem non Orionis, sed Icari, aut Erigonæ aiunt esse, eúmque inter astra locatum propter hanc caussam. Icarus Atheniensis genere, filiam habuit Erigonam nomine. hæc canulum alebat. Ille cùm Bacchum aliquando hospitio accepisset, pro sua in eum liberalitate, vino donatus ab eo est, & vite. Iusserat autem Deus, cùm illum hoc munere remuneraretur, vt beneficium acceptum cum alijs hominibus communicaret. Itaque cùm terras obire ac peragrare, dei erga se beneficium prædicans inciperet, ac iam ex vrbe exisset, canémque Erigonæ vnà secum haberet: bubulcis quibusdam, qui primi ei in agro occurrerant, vinum dedit. quo illi immoderatè hausto, altissimo somno oppressi sunt. Experrecti autem cùm arbitrarentur sibi ab Icaro venenum esse datum, eum interemerunt. Canis ad Erigonem reuersus, voce & latratu, quæ accidissent, ei indicauit. Illa, re comperta, suspendio vitam finijt. Morbo autem tæterrimo

A mo & pestilenti Atheois orto, Atheoienses ab oraculo admoniti Icarum & Erigonam diuinis, iisque sollemnibus atque anniuersarijs hooori bos affecerunt & veoerati sunt: atque ita illi in cælo locati, & in astrorum numerum ascripti suot: Icarúsque, Bootes: Erigona, Virgo sont appellati: Canis nomen suum retinuit. Neque verò me fugit, Canem Icari à ooonullis *προκύονα* existimari, eundémque Sirium. Atque ita M. Tull. in Arato. Horatius ad Od. 17. lib. 1. *Hic in reducta valle Caniculæ Vitabis æstus.*

NESCIT TANGERE] nescit, id est, nequit, seu non potest tangere: proptereà scilicet quòd ilex ijs saxis, vnde oasceris, iosita, suis froodibus, ac ramis feruidos abs te solis excludit ictus, vt idẽ alibi loquitur.

FRIGVS AMABILE] *διακρινεῖ*. est enim aliquod frigus naturæ inimicum & mortiferum. vt Saty. 1. lib. 2. *ò puer, vt sis Vitalis metuo, & maiorũ ne quis amicus Frigore te feriat.* Præbes igitur frig' am. pec. vago, id est, vt loquitur Oda 17. lib. 1. Defendis æstatem pecori vago, nempe ouibus & capellis. sic enim de Lucretili: *& igneam Defendit æ-*
B *stasem capellis Vsque meis.* Sic & Virgil. Melib. *Muscosi fontes, & somno mollior herba, Et quæ vos rara viridis tegit arbutus vmbra, Solstitium pecori defendite: iam venit æstas Torrida.* idem Alex. *Nunc etiam pecudes vmbras, & frigora captant.*

PRÆBES] suppeditas, sufficis, *παρέχεις*. hoc enim significat verbum præbeo. vsus est sup. Od. 6. lib. 2. *Ver vbi longum, tepidásque præbet Iupiter brumas.* & Od. 14. lib. 4. *Te copias, te consilium, & tuos Præbente Diuos.* & Saty. 1. lib. 1. *Nescis, quid valeat nummus? quem præbeat vsum?* Od. xi. li. 4. *& exemplum graue præbet ales Pegasus.* epist. ad Numicium lib. 1. *chlamydes Lucullus, vt aiunt, Si posses centum scenæ præbere, rogatus, Qui possum tot? ait.* Sat. 6. lib. 1. *aiunt Ex re præberi sumtus mihi crederet illos.* epist. ad vill. lib. 1. *Nec vicina subest, vinum præbere taberna Quæ possit tibi.* sic Lucret. lib. 1. *Dædala tellus Vnde alit atque auget, generatim pabula præbens.* Idem lib. ?. *Pabula viua feris præbebat dentibus haustus.* & lib. 6. *Et multis alijs præbet regionibus*
C *æquor Vtilitatẽ opportunam sitientibu' nautis.* Plautus Rud. *Ne thermopolium quidem vllum instructũ hodie ita salsam præbet potionem, & frigidam.* idem in Menæchm. *quando ego tibi ancillas, penum, lanã, aurum, vestem, purpuram benè præbeo.* idem Curgul. *N.ã & operam mihi, & pecuniam bene præbuisti.* & Tereot. in Heauton. *nolunt crebro conuiuarier: præbent exiguè sumtum.* Idem io Phormione. *ea qui præbet, non tu hunc habeas planè præsentem Deum?* in Hecyra. *Nihil apud me tibi desieri patiar, quin, quod opus sit, benigne præbeatur.* Tibull. li. 2. *Illi selectos certent præbere colores: Africa Puniceũ, purpureúmque Tyros.* ibidem. *præbebat apertè Mitis in vmbrosa gaudia valle Venus.* Sallust. coniur. Catilinæ. *Nam vt cuiusque studiũ ex ætate flagrabat, alijs scorta præbere, alijs canes atque equos mercari.* ibid. *si voluptatibus vestris otium præbere vultis.* Virgil. Georg. 3. *iubeo frondentia capris Arbuta sufficere, & fluuios præbere recenteis.* M. Tull. epist. ad Q. Frat. lib. 2. *reliqua singulorum dierum scribemus ad te, si modò tabellarios tu præbebis.* idẽ de nat. Deor. D
lib. 2. *aër cæli tenuitate & calore temperatus vitalẽ & salutarem spiritum præbet animantibus.* Idem in orat. pro Rosc. Amerino. *cibaria vobis præberi videmus.* Hirtius de bello Alex. *quod vtrumque pabus largè præbere poterat.* idem ibid. *seruos præterea puberes armauerant, quibus domini locupletiores victum quotidianum, stipendiúmq; præbebant.* Potest etiam dici præbere idem valere, quod *παρέχειν*. ex quo parochi, qui legatis & magistratibus ligna, salem, & similia præbebaot. Horat. Saty. 5. lib. 1. *Proxima Campano ponti quæ villula, tectum Præbuit, & parochi, quæ debent ligna, salémque.* ibidem. *Murena præbente domum, Capitone culinam.* Sat. 4. *Præter eum, qui præbet aquam.* sic Plaut. Aulular. *Neque ligna ego vsquam gentium præberi vidi pulchrius, Ita omneis exegit foras, &c.* quibus verbis iocans Congrio coquus significat, omneis coquos ab Euclione fuste esse exactos, atqoe eiectos.

FIES NOBILIVM TV QVOQVE] tu quóque ascribêris in numerum oobiliũ fontium meis carminibus, quibus ilicem, ex qua tua aqua defluit, saxo inoatam, immortalitati consecrabo.

LOQVACES] cum mormure labentes: cum E
murmure trepidaotes. sic enim loquitur epist. 10. lib. 1. *Quam quæ per pronum trepidat cum murmure riuum.*

DESILIVNT] ex loco superiote labuntur, defluunt, decurrunt. hoc totum autem *loquaces desiliunt*, fortasse poëtæ Græci dicerent *κελαδοῦσι*, seu *κελαρύζουσι*. tale est illud ex Oda 16. epod. *montibus altis Leuis crepante lympha desilit pede.*

AVGVSTI LAVDES.
Ode 14.

HERCVLIS ritu modò dictus, ô plebs,
Morte venalem petijsse laurum,
Cæsar Hispana repetit Penateis
Victor ab ora. F
Vnico gaudens mulier marito
Prodeat iustis operata diuis:
Et soror clari ducis, & decoræ
Supplice vitta
Virginum matres, iuuenúmque nuper
Sospitum. vos ô pueri, & puellæ
Iam virum expertæ, malè nominatis
Parcite verbis.
Hic dies verè mihi festus atras
Eximet curas: ego nec tumultum,
Nec mori per vim metuam, tenente
Cæsare terras.
I, pete vnguentum, puer, & coronas,

A *Et cadum Marsi memorem duelli:*
Spartacum si quà potuit vagantem
Fallere testa.
Dic & argutæ properet Neæræ
Myrrheum nodo cohibere crinem.
Si per inuisum mora ianitorem
Fiet, abito.
Lenit albescens animos capillus,
Litium, & rixæ cupidos proteruæ.
Non ego hoc ferrem calidus iuuenta,
Consule Planco.

HERCVLIS RITV] Quemadmodum Hercules grauissimis ærumnis exanclatis, seu exantlatis, plurimisque susceptis laboribus, atque aditis vitæ periculis, vt hominum generi otium ac tranquillitatem compararet, in cælum vocatus est: sic Augustus gloriosissimam deuictis hostibus victoriam in Hispania consecutus, in Italiam saluus B reuertitur. De Hercule sup. ad Od.3. huius libri.

MORTE VENAL.] Oda 16. lib.2. *non gemmis, neque purpura ve-Nale, nec auro.*

LAVRVM] frondem felicem, qua coronabantur victores, & triumphaturi.

VNICO GAVDENS] vninupta, vnóque contenta matrona, hoc est, casta, & pudica.

OPARATA] operari & facere pro sacrificandi verbo vsurpant Latini, vt ῥέζειν Græci ἱερὰ ῥέζειν. quod docet Athenæus lib.14. Virgil. Georg.1. *laetis operatus in herbis.* Tibull. lib.2. eleg.5. *Tunc operata Deo pubes discumbet in herba, Arboris antiquæ qua leuis vmbra cadet.* alioqui operari proprie, opus facere est, seu operam in aliqua re ponere. Virgil. Æneid. 3. *Connubijs, aruisque nouis operata iuuentus.*

IVSTIS DIVIS] dijs patrijs, & consuetudine, atque vsu receptis, plerique libri veteres habent, C *iussu operata sacris.*

ET SOROR CLARI DVCIS] Octauia, quæ M. Antonio nupsit.

ET DEC. SVPPL. VITTA VIRGIN. MATR.] & fœminæ natu grandes supplici vestitu cultæ, atque ornatæ. Virgil. Æneid.7. *Praferimus manibus vittas, ac verba precantum.*

SOSPITVM] qui è bello salui redierunt.

IAM VIRVM EXPERTÆ] nuptæ. contrà Oda 11. sup. *Nuptiarum expers.*

MALE NOMIN. PARC. VERB.] id est, εὐφημεῖτε, εὔφημα φωνεῖτε, εὐφημεῖν σιγᾶν, fauete linguis, vt loquitur Od.1. huius lib. sed ne cui sit mirum, me scripturam vulgatam, *male ominatis*, immutasse, & *male nominatis* reposuisse, primùm testificor, me in octo libris manuscriptis, Don. Faët. Tornes. Vrs. quattuor Vaticanis, & item alijs hanc repetisse sine vlla litura expressam: deinde cùm de ea ad Gabr. Faernum retulissem, is hortatus est me, atque adeò mihi auctor fuit, vt eam sequerer tamquam veram, & incorruptam. Nunc si quis ex me huius scripturæ rationem quærat, ego dubitanter & singultim respondebo, videri mihi Horatium vocem δυσώνυμα exprimere voluisse: &, quemadmodum illi δυσώνυμα ὀνόματα dicunt, sic poëtam nostrum verba malè nominata: id est, turpia, seu potius mala verba, dixisse. Notum est autem olim imperari solitum esse, vt rebus diuinis, quæ publicè fierent, fauerent linguis, id est, bona verba loquerentur, & à malis verbis, seu malis nominibus abstinerent. Præterea, vt scribit M. Tull. li. 1. de diuin. *cum imperator exercitum, censor populum lustraret, bonis nominibus qui hostias ducerent, eligebantur, & consules in delectu obseruabant, vt primus miles fieret bono nomine.* Credibile igitur est, fortasse Horatium eadem ratione dixisse *verba malè nominata*, qua ratione diceremus hominem malè nominatum, seu mali nominis: hominē vel verba malè nominata pro malis nominibus posuisse.

ATRAS EXIMET CVRAS] sic Od. 1. huius lib. *Post equitem sedet atra cura.*

TENENTE CÆSARE TERRAS] κρατοῦντος τῆς γῆς. terrarum imperium obtinente.

I, PETE VNGVENTVM] adhibebant elegantiores homines in conuiuijs vnguenta & coronas. sup. Od.7. lib.2. *funde capacibus Vnguenta de conchis. quis vdo Deproperare apio coronas, Curátve myrto?* Anacr. Ἐμοὶ μᾶλλον μύροισι Καταβρέχειν ὑπήνην, Ἐμοὶ μᾶλλον ῥόδοισι Καταστέφειν κάρηνα. quibus verbis significat Anacreon, sibi curæ esse vnguenus cæsariem madefacere, sibi curæ esse rosis caput coronare. E

ET CADVM MARSI MEM.] cadum, qui iam tum fuerit in cella conditus, cùm bello Marsico Italia arderet. Dictum est autem Marsicū bellū (inquit Strabo libro 10.) ab ijs, qui defectionis illius auctores ac principes fuerunt, maximéque à Propedio Marsorum duce. quamquam initium belli à Picentibus esse natum tradit Liuius, quibus cum vnà desecerant à populo Romano Marsi, Peligni, Marrucini, Lucani, Samnites, cui' defectionis causa ex eo nata est, quòd cùm se cōmunione ciuitatis ac libertatis cum populo Ro. cōiungi postulassent à senatu, populóque Ro. id nō obtinuerant. Necesse verò est hoc vinum, vetus admodū fuisse, cùm bellum Marsicum conflatum sit L. Iulio Cæsare, & Rutilio Lupo Coss. à quo tempore F vsque ad M. Lollium, Q. Æmilium Lepidum, qui bus Coss. annum ætatis suæ agebat Horatius quadragesimum quartū, si rationem inire voles, LXX. anni intercedunt. Cadus autem, ne quis erret, & Græca vox est, & Græca mensura. Est enim à verbo χαδεῖν, quod est χωρεῖν, id est, capere. idem autē valent, cadus, metretes, ceramium. Hesych. κάδος ὁ κεράμιον, id est, cadus est ceramium. Iam ex Dioscoride licet intelligere, metreten & ceramium rem idem esse: ex Plinio, metreten & cadum. Quæ rat aliquis, si hæc tria, nomina Græca sunt, & mensuræ Græcæ nomina, quæ vox, & quæ mensura Latina eis pariter respondet? nulla, quod sciam: nisi forte amphora, aut (quod idem valet) quadrantal: quæ tamen mensura, vt docet Festus, octo & quadraginta sextarios capit. At metretes, vt tradit Nicander interpres, duos & septuaginta sextarios continet. Quare amphora Romana, seu qua-

A quadrantal, tertia fere parte minus cõtinet, quàm cadus, aut metretes, aut ceramium: quæ proximæ mensuræ, amphoram, & vrnam, seu treis vrnas capiunt: amphora autem duas vrnas duntaxat aut certè paullo plus.

SPARTACVM] Bellum seruile, quòd Chryso & Spartaco ducibus cum populo Romano gestũ est, anno fere decimo sexto post Marsicum, ortum est, L. Licinio Lucullo, & M. Aurelio Cotta. Coss. De Spartaco sic Athen. libr. 7. καὶ Σπάρτακος δὲ ὁ μονομάχος ἐκ Καπύης πόλεως Ἰταλικῆς ἀποδρὰς κατὰ τὰ μαθόμα Ἀττικὰ, πολὺ πλῆθος ἀποστήσας οἰκετῶν (ἦν δὲ καὶ αὐτὸς οἰκέτης, θρᾷξ γένος) καταδραμὼν πᾶσαν Ἰταλίαν, χρόνον οὐκ ὀλίγον, πολλῶν δούλων καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν συῤῥεόντων ὡς αὐτόν. καὶ εἰ μὴ ἀπέθανεν ἐν τῇ πρὸς Λικίνιον Κράσσον παρατάξει, οὐ τὸν τυχόντα ἂν ἱδρῶτα τοῖς ἡμεδαποῖς παρέσχεν. quibus ex verbis (ne verbum verbo reddamus) intelligere licet, hunc Spartacum seruum & gladiatorem, & genere Thracem fuisse, totámque Italiam diu populatum esse, maiore in dies seruorum multitudine ad eum confluente: & nisi in eo prœlio, quod aduersus Crassum commisit, occobuisset, magnũ in discrimen rem Romanam fuisse venturam. Plutarchus autem in Crasso scribit, B quamuis in ea pugna, quæ aduersus Spartacum pugnata est, Crassus (cui id bellum fuerat mandatum à senatu) sese fortissimè gesserit, suúmque ipsius corpus periculo obtulerit: illius victoriæ tamen gloriam Pompeio esse quæsitam, atq; ascriptam, propterea quòd eos, qui è prœlio ausugerant, exceptos Pompeius interfecerit: ita vt ad senatũ scripserit, Crassum quidem aperto Marte vicisse fugitiuos: se autem belli reliquias sustulisse, & (vt ait Plutarchus) τοῦ πολέμου τὴν ῥίζαν ἀνῃρηκέναι, id est, belli radicem excidisse.

SPART. SI QVA, &c.] si qua testa, seu si quis cadus effugere potuit Spartaci, & fugitiuorum manus, totam Italiam suo arbitratu percurrentiũ ac vastantium. Sed videtur non posse ferri hęc explicatio, *si qua testa*: id est, si aliqua testa: alioqui erit trochæus, seu tribrachus pro dactylo, *quà pôtû- qua* enim recti casus, breuis est syllaba. Dicendum igitur est, vel hîc legi debere, *siqua* pro *siquà*. quod quibusdam placet: vel si seruetur lectio C recepta, *si qua*, *qua* hîc præter naturam, longum fieri: aut, quod magis probo, *si qua*, positum esse pro, si qua parte, seu potius, si qua ratione, vt apud Virg. lib. 1. Æn. princip. *Si qua fata sinant.* quamquam Carisius lib. 2. *siqua* vult esse positum apud Virgil. pro *siquo*, hoc est, si quo modo: quemadmodum & lib. 6. in extr. *si qua fata aspera rumpas, Tu Marcellus eris.* non dissimile est illud eiusdem, Palæm. *Et si non aliqua nocuisses, mortuus esses.* Non desunt qui sic explicant, *Spartacum si qua, &c.* id est, si vinum in aliqua testa conditum, potuit Spartacum fallere: vt vox *cadus* subintelligatur, & iungatur cum verbo *potuit*, & pro vino posita intelligatur: *qua testa* autem sint sexti casus, pro in aliqua testa. quod mihi nullo modo placet. Non est autem dubium, quin, quem cadum paullo antè dixerit, hîc testam appellet. hoc tantum interest, quòd testa materiam declarat, cadus mensuram.

FALLERE] λανθάνειν, latére, vt sæpius iam dixi.

D DIC ET ARGVTÆ PROPERET, &c.] dic & Neæræ, vt properet colligere crinem nodo. id est, religare comam in nodum. tale est illud Ode 11. lib. 2. *dic age cum lyra Maturet incomtum Lacænæ More comam religata nodum.*

MYRRHEVM] subflauum: vel myrrhei coloris: vel myrrhino vnguento delibutum. Tibull. lib. 3. eleg. 4. *Stillabat Tyrio myrrhea rore coma.* Propert. lib. 1. *Aut quid Orontea crines perfundere myrrha? iuuat* repetendum ἀπὸ κοινοῦ.

NODO COHIBERE] colligere, seu religare in nodum. sup. Od. 19. lib. 2. dixit *nodo coërcere.*

LENIT ALBESCENS ANIMOS, &c.] coniungenda sunt hæc, *animos, litium & rixæ cupidos*, vt significet τὸν θυμόν. canities (inquit) & ætas ingrauescens me mitiorem & placidiorem reddidit. Atqui facit nos amariores senectus: & senes sunt iracundiores viris, vitio ætatis: & odiosa est omnis in imbecillo corpore offensio. Itaque pueri, senes, mulieres maximè sunt iracundi. Respondeo senes, quidem, vt & mulieres, & pueros, esse admodum iracundos: sed tamen quia sunt imbecilli, iram continent: aut si non continent, frustrà E irascũtur: at viri & iuuenes irati, sui doloris continuò pœnas expetunt, & manu, vi, ferro, iniuriam acceptam vlciscuntur.

CALIDVS IVVENTA,] epist. ad Pison. *florente iuuenta Feruidus*: id est, iuuenis: quem Græci vno nomine αἴθωνα dicunt, quasi ἀεὶ ζέοντα: id est, semper feruentem. Profert hunc locum Seruius, ad illum Virg. Æn. 5. *Tum verò exarsit iuueni dolor.*

CONSVLE TVLLO] L. Volcatio Tullo, id est, anno ab vrbe condita ıↃCCXX. quo tempore annum ætatis suæ agebat circiter XXXI. si verum est eum natum esse L. Aurelio Cotta, & M. Manlio Torquato Coss. quod quidem de se ipse testatur Od. 12. epod. *Tu vina Torquato moue Consule pressa meo.*

IN CHLORIM, seu Chloridem.

Ode 15.

F

Vt saltem vetula, nequitiæ & libidini modum constituat.

VXOR pauperis Ibici,
Tandem nequitiæ fige modum tuæ
Famosisq; laboribus.
Maturo propior desine funeri
Inter ludere virgines,
Et stellis nebulam spargere candidis.
Non, si quid Pholoen satis,
Et te, Chlori, decet. filia rectius
Expugnat iuuenum domos,

A *Pulso thyas vti concita tympano.*
Illam cogit amor Nothi
Lasciuæ similem ludere capreæ.
Te lanæ prope nobilem
Tonsæ Luceriam, non citharæ, decent,
Nec flos purpureus rosæ.
Nec poti vetulam fæce tenus cadi.

VXOR PAVP. IB.] banc Oden veteres notant esse mempticen: id est, ad reprebeodendum compararam.

NEQVITIÆ FIGE MODVM TVÆ] coostitue modum tuæ libidioi, tuæque incootinentiæ. sic loquitur M. Tullius paradoxo 3. in extr. *Etiam ne in minimis rebus? Etiam: siquidem rerum modum figere non possumus: animorum tenere possumus.* quidam libri veteres habent *pone modum:* in his Torn. & Iann. & Danielis Aurelianensis, & Nicotian. & Russard.

FAMOSISQVE LABORIBVS] Venereis & B meretriciis. famosus enim semper turpitudinem significat, vt buius lib. Od. 3. *Famosus hospes.*

MATVRO PROP. DES.] id est, desioe morti maturæ iam propinqua, id est, anus decrepita, desine, inquam, inter virgines & puellas iocari, & ludere.

INTER LVDERE VIRGINES] ludere ioter virgines. vide annot. ad Od. 7. libri 2.

ET STELLIS NEBVLAM, &c.] id est, & te vetulam, atque aridam puellis teoeris, atque ætate florentibus admiscere.

CANDIDIS] id est lucidis. oam vt teoebræ nigræ: ita lux, candida est.

PHOLOËN] puellam, filiam tuam.

EXPVGNAT IVVENVM DOMOS] non quòd iuuenum foreis maoibos, aut saxis effringat, sed quòd mulieris forma, & flos ætatis, bastarum & gladiorum instar, viros etiam fortissimos & constaotissimos labefactet ac prosternat. Testem C huc producam locupletem Anacreontem, Νικᾷ δὲ καὶ σίδηρον, Καὶ πῦρ καλή τις οὖσα. id est, mulier formosa ferrum & ignem superat. Quòd si quis conteodet, haoc Pholoën reuera amore stimulatam, & coocitatam vltrò ad iuueoum foreis cucurrisse, & io eas irrupisse, non pugnabo. & fortasse bæc seoteotia verior est.

PVLSO THYAS VTI, &c.] tbyadi similis, pulso tympani exaudito, furore concitatæ. sunt autem thyades Bacchi sacerdotes, quæ aliis oominibus mænades, Bassaræ, & Bassarides, Bacchæ, &c. appellantur.

LVCERIAM] oppidûm Apuliæ, circa quod lanæ optimæ tondebantur. aiunt etiam io hoc oppido templum fuisse Mineruæ consecratum: cui deæ lanificium curæ est. decet (inquit) te colus, & fusus, & radij, & lanificium.

AMOR NOTHI] amor, quo Notbum deperit.

NEC POTI VETVLAM, &c.] nec te decet cados vsque ad fæcem exbaurire: sed puellas oem pe impudicas, vt Od. 36. lib. 1. *Neu multi Damalis meri Bassum Threicia, &c.* Nam fæminis, & oiatronis Romaois nefas erat omnino vinum gustare. Scribuot Plutarchus, Valerius Max. & Athenæus. Athenæi verba sunt hæc lib. 10. ex Polybio, D Παρὰ Ῥωμαίοις δὲ (ὥς φησι Πολύβιος ἐν τῇ ἕκτῃ) ἀπείρηται γυναιξὶ πίνειν οἶνον. τὸν δὲ καλούμενον πάσσον πίνουσι: id est, apud Romanos autem (vt ait Polyb. lib. 6.) interdictum est mulieribus vini potu. vioum autem ex vuis passis bibunt. Idem tradidit & Valerius Maxim. lib. 2. cap. 1. bibere autem fæce tenus, prouerbium olet. sic loquuotur & Græci. Lycida quidem ille apud Tbeocr. in Tbalysiis, dicit se potaturum labris vsque ad fæcem impressis. Αὐτᾷσιν κυλίκεσσι καὶ ἐς τρύγα χεῖλος ἐρείδων. cod. Raïn. Card. habet *Sed poti.* non probo. Sed oon dissimulabo, in vno Codice Vaticano & Faërn. meminisse me scriptum videre Romę, *vetula*: & item bîc in Gallia reperi in vno Russard. & vno Nicotiano: vt scilicet cohæreat cum voce *fæce*: atque ita iotelligamus boc sentire Horatium, ooo decere banc anū vini veteris amphoras vsque ad fæcem exhaurire. Omnino vocem *vetulam* retineo, vt multo pluriū librorum manu scriptorum auctoritate confirmatam: neque tamen, *vetula* damno, si cui pro- E babitur magis. quod fortasse verum & rectum est.

AD C. MÆCENATEM.
Ode 16.

Se contentum esse sua sorte: bac autem affectione animi vitam beatam coostare.

INCLVSAM Danaën turris ahenea,
Robustæque fores, & vigilum canum
Tristes excubiæ munierant satis
Nocturnis ab adulteris:
Si non Acrisium, virginis abditæ
Custodem pauidum, Iupiter & Venus F
Risissent: fore enim tutū iter, & patens,
Conuerso in pretium deo.
Aurum per medios ire satellites,
Et perrumpere amat saxa, potentius
Ictu fulmineo. côncidit auguris
Argiui domus, ob lucrum
Demersa exscidio. diffidit vrbium
Portas vir Macedo, & subruit æmulos
Reges muneribus. munera nauium
Sæuos illaqueant duces.
Crescentem sequitur cura pecuniam,
Maiorúmque fames. iure perhorrui
Latè conspicuum tollere verticem,

Mæcenas.

A *Mæcenas, equitum decus.*
Quanto quiſque ſibi plura negauerit,
A diis plura feret. nil cupientium
Nudus caſtra peto: & trāsfuga, diuitū
Parteis linquere geſtio,
Contemtæ dominus ſplendidior rei,
Quā ſi, quicquid arat impiger Appulus
Occultare meis dicerer horreis,
Magnas inter opes inops.
Puræ riuus aquæ, ſiluáque iugerum
Paucorum, & ſegetis certa fides meæ,
Fulgentem imperio fertilis Africæ
Fallit ſorte beatior.
Quamquā nec Calabræ mella ferūt apes:
Nec Læſtrygonia Bacchus in amphora
Langueſcit mihi: nec pinguia Gallicis
B *Creſcunt vellera paſcuis:*
Importuna tamen pauperies abeſt:
Nec, ſi plura velim, tu dare deneges.
Contracto melius parua Cupidine
Vectigalia porrigam,
Quám ſi Mygdoniis regnum Halyattici
Campis continuem multa petentibus
Deſunt multa. benè eſt, cui deus obtulit
Parca, quod ſatis eſt, manu.

INCLVSAM DANAEN] Acriſius conſulto de liberis maſculis, ſi quos filia ſua pareret, oraculo, reſponſum tulit, ſe ab eo, qui è filia ſua naſceretur, interfectum iri. Hoc igitur metuens, extructo ſub terra æreo thalamo (de quo Pauſanias Corinthiac.) Danaen acerrima cuſtodia ſeptam tenebat. Verumtamen illa (vt tradunt nonnulli) C à Prœto patruo corrupta eſt. ex quo diſſidium inter fratres implacabile natum eſt. Alij autem ſcribunt (atque hæc opinio magis vulgata, & probata eſt) Iouem in aurum conuerſum, per impluuium in ſinum Danaæ influxiſſe, & cum ea rem habuiſſe. quam opinionem ſequitur & Pindarus Pyth. carmine duodec. υἱὸς Δανάας, τὸν ἀπὸ χρυσοῦ φάμεν αὐτοῤῥύτου ἔμμεναι. Danaæ filius, quem ex auro ſua ſponte fluente natum eſſe dicimus. ex eo concubitu Perſeus natus eſt: de quo Hom. ἰλ. ξ. Οὐδ' ὅτε περ Δανάης καλλισφύρου Ἀκρισιώνης, Ἣ τέκε Περσῆα πάντων ἀριδείκετον ἀνδρῶν. id eſt, Neque cùm amaui Danaëo formoſam Acriſii filiam: Quæ Perſeum peperit omnium virorum clariſſimum. Hic Gorgonis caput, cuius aſpectus homines in lapides vertebat, abſcidit. Pindar. Pyth. ὠδ. ι. ἐπηρίν τι γεγόνα, &c. ſed idem Pindarus, quæ de auro & Danaë dicuntur, videtur in carmine ſexto Iſthmiorum ad Alcmenam tranſtuliſſe. Quærit enim ex Thebis, quo maximè tempore lætitia affectæ D ſint: vtrùm cùm capillatum Bacchum genuerunt, an cùm intempeſta nocte optimum, & maximum Deorum, aurea niue ſtillantem, in Alcmenæ Amphitryonis vxoris ſinum, complexúmque venientem, vt Herculem procrearet, acceperunt? an, &c. Verba Pindari ſunt hæc, quæ quidem ad hunc locum pertineant: ἢ χρυσῷ μεσονύκτιον νίφοντα δεξαμένα τὸν φέρτατον θεῶν ὁπότ' Ἀμφιτρύωνος ἐν θυράτροις σταθεὶς ἄλοχον μετῆλθεν Ἡρακλείοις γοναῖς. tabula autem picta illa, quam ſpectabat Chærea in Eunucho, non ſignificabat, Iouem ſeſe in aurum conuertiſſe, ſed in hominem conuerſum, imbrem aureum in Danaæ gremium demiſiſſe, ac per alienas tegulas, & per impluuium fucum factum mulieri veniſſe clanculum. Attingit & Sophocles in Antigone hanc Danaæ fabulam his verbis: ἔτλα καὶ Δανάας οὐράνιον φῶς Ἀλλάξαι δέμας ἐν χαλκοδέτοις αὐλαῖς· Κρυπτομένα δ' ἐν τυμβήρει θαλάμῳ κατεζεύχθη. id eſt, Etiam Danaæ corpus potuit ætheris lucem cum tenebris mutare, & delituit in Thalamo ſubterraneo incluſa, &c. ſignificat autem Danaæ fabula, nullam eſſe fœminam vſque adeò pudicam, quæ auro expugnari non poſſit. E

TVRR. AHENEA] Soph. αὐλὰς χαλκοδέτους appellat. profert hunc locum Seru. Georg. 3.

ROBVSTÆQVE FORES] & ſolidiſſimæ, ac validiſſimæ fores munierant ſatis.

NOCT. AB ADVLT.] id eſt, ſatis munitam, ac tutam reddiderant aduerſus adulteros nocturnos. ſic loquuntur boni ſcriptores. Lucret. lib. 3. *Quod ſi fortè ideò magis immortalis habēda'ſt, Quòd letalibus ab rebus munita tenetur, &c.* lege annot. ad Saty. 1. lib. 2. *Tutus ab infeſtis latronibus?*

ADVLTERIS] amatoribus, corruptoribus. *adulter & adultera dicuntur, quia & ille ad alteram, & hæc ad alterum ſe conferunt.* Feſtus.

FORE ENIM TVTVM ITER, &c.] Iupiter, & Venus Acriſii patris anxiam illam, & omnis diligentem cuſtodiam deriſerunt. ſciebant enim aditum ad Danaam, facilem, & expeditum futurū conuerſo in aurum Ioue.

IN PRETIVM] in aurum, aliter epiſt. 17. lib. 1. *Et decus & pretium rectè petit experiens vir.* & epiſt. 16. eiuſd. *Nec furtum feci, nec fugi. ſi mihi dicat Seruus: habes pretium. loris non vreris, aio.* & Od. 24. huius lib. *Et peccare nefas, aut pretium eſt mori.* Nam veteres pretium pro mercede, & præmio vſurpabant. F

AVRVM PER MED. IRE SATELL.] M. Tull. procemio actionum Verr. Verrem, qui ſuos iudices corrumpere cogitabat, omnémque ſalutis rationem in ſola pecunia collocabat, ita diſputantem inducit: *nihil eſſe tam ſanctum, quod non violari, nihil tam munitum, quod non expugnari pecunia poſſit.* Quòd autem hìc auro tribuit Horatius, idem argento Sophocles in Antigone. neq; ſanè quicquam refert de vtro metallo verba fiant, cùm vtroque ſermone ſignificent ſcriptores quantùm valeat pecunia. verba Sophoclis hæc ſunt: οὐδὲν γὰρ ἀνθρώποισιν οἷον ἄργυρος Κακὸν νόμισμ' ἔβλαστε. τοῦτο καὶ πόλεις Πορθεῖ. Τόδ' ἄνδρας ἐξανίστησιν δόμων. Τόδ' ἐκδιδάσκει, καὶ παραλλάσσει φρένας Χρηστὰς

πρὸς

A ... τὰ πράγματ' ἵστασθαι βροτῶν· Πανουργίας δ' ἔδειξεν ἀνθρώποις ἔχειν. Καὶ παντὸς ἔργου δυσσέβειαν εἰδέναι. quorum versuum hæc ferè sententia est, Nihil est, vnde talia mala nascantur, qualia ab argento. Hoc vrbeis euertit: hoc viros è suis sedibus exturbat: hoc dedocet & deprauat bonas menteis, & ad res turpeis traducit: hoc versutias & fallacias hominibus tradit, vt eas scientia comprehendant, & & omnem impietatem discant.

ET PERRVMP AMAT SAXA] amat, id est, solet, vt sup. Od. 3. lib. 2. *Vmbram hospitalem consociare amant.* sumtum est autem hoc genus loquendi à Græcis. exemplum ex Platone ad illum locum protulimus. Accedat nunc & ex Sophocl. in Antigone: φιλεῖ γὰρ τοῦτο καὶ ταύτῃ ῥέπειν.

CONCIDIT AVG. ARG.] Amphiarai fabula talis est. Amphiaraus augur Eriphylam Talai filiam duxit vxorem. Huic cùm forte cum Adrasto nescio quid controuersiæ fuisset, iurauit vterque se arbitrio Eriphylæ de omnibus controuersiis transacturum. Bello autem inter Argiuos, & Thebanos orto, cùm excercitus in expeditionem iam duceretur, idque vehementer improbaret, ac
B dissuaderet Amphiaraus, perniciémque & calamitatem eis imminentem multo antè denuntiaret, ac prædiceret: Eriphyle accepto ab Adrasto, monili aureo, iis assensa est, qui bellum gerendum esse censerent, Amphiaraúmque bello interesse oportere pronuntiarent. Ita coactus est ille ei bello, à quo tantopere abhorrebat: propterea, quòd sciebat sibi quoque pestem, & calamitatem ex eo esse paratam, interesse. Sed cùm cognouisset, vxorem suam auro corruptam fuisse: non antè necessario illo belli administrandi munere fungi instituit, quàm & vxorem acerrimè accusasset, & filio Alcmæoni mandauisset, atque imperauisset, vt priusquam in castra veniret, matrem Eriphylam necaret. Quo in facinore obeundo cùm patri paruisset Alcmæon, in furorem incidit. Amphiaraus autem terræ hiatu absumtus est. de quo M. Tull. ad Cecinam lib. 6. *Itaque vel officio, vel fama bonorum, vel pudore victus, vt in fabula Amphiaraus, sic ego prudens, & sciens ad pestem ante o-*
C *culos positam, sum profectus.* Idem M. Tullius lib. 3. accus. de signis, Verrem, qui pocula quædam Diodôri pulcherrima nunquam à se visa, concupiuerat, cum Eriphyla comparat, his verbis, *Eriphylam accepimus in fabulis, ea cupiditate fuisse, vt, cum vidisset monile (opinor) ex auro & gemmis pulchritudine eius incensa, salutem viri proderet. similis istius cupiditas. hoc etiam acrior, atque insanior, quòd illa cupiebat id, quod viderat: huius libidines non solum oculis, sed etiam auribus excitabantur.* Plato lib. nono de repub. pulcherrimam illam de iustitia, & iniustitia, vtra sit vtilior, disputationem concludens, ita loquitur. Est' ne igitur ex iis, quę diximus, quisquam, cui expediat, aurum iniustè accipere, si futurum est, vt aliquid ei eiusmodi accidat, vt cùm aurum accipit, eadem opera optimam sui partem in potestatem deterrimæ redigat? an ita dicimus, si auro accepto filium, aut filiam sæuis & immanibus hominibus constringendam traderet, futurum ei aurum inutile, etiam si multum aurieo nomine accipiat: partem verò sui diuinissimam si impurissimæ, & Deo inimicissimæ D
parti seruire cogat, nihilque eius misereatur: non fore miserrimum, neq; sese auro corrumpendum præbiturum in perniciem, ac pestem multo grauiorem, quàm Eriphylen, quæ aureum monile in perniciem, atque interitum viri sui accepit? verba Platonis Græca, si quis nostris Latinis non contentus, fortè desiderabit, ex ipso fonte petat. Vlysses quoque apud Hom. ὀδυσσ. λ. Alcinoo narrat, se vidisse Eriphylam apud inferos, quæ aurum in caput viri acceperit. στυγερήν τ' Ἐριφύλην, Ἣ χρυσὸν φίλου ἀνδρὸς ἐδέξατο τιμήεντα. & Æneas apud Virgil. lib. 6. *mæstámque Eriphylen, Crudelis nati monstrantem vulnera, &c.* Sed, vt ad Amphiaraum redeam, de eo hæc pauca (quæ ad hunc locum pertineant) scribit Pausanias Atticis. λέγεται δ' Ἀμφιαράῳ φεύγοντι ἐκ Θηβῶν, διαστῆναι τὴν γῆν, καὶ ὡς αὐτὸν ὁμοῦ καὶ ἅρμα ὑπεδέξατο. id est, aiunt autem Amphiaraum fugienti discessisse terram, eúmque vnà cum curru terræ hiatu absumtum esse.

DEMERSA EXSCIDIO] quidam libri manuscr. habent *Demersa exitio.* quæ scriptura non est reijcienda. Nam siue hanc scripturam siue alteram sequamur, significat Horat. ob lucrum, id est, E
ob aurum, seu ob aureum illud monile, quo Eriphyle corrupta est, Amphiarai domum funditus exstinctam, atque euersam esse: hoc est totam Amphiarai familiam, nempe vxorem & liberos & ipsum, interiisse.

DIFFINDIT VRBIVM PORTAS] *Philippus Alexandri Magni pater* (vt scribit M. Tullius epist. lib. 1. ad Attic.) *omnia castella expugnari posse dicebat, in qua modo asellus onustus auro posset ascendere.* Plutarchus in Paulo Æmilio, scribit traditum esse à veteribus historicis, non Philippum, sed eius aurum Græciam subegisse, atque euertisse: constatque inter omneis, illum plureis vrbeis auro, quàm vi, & ferro cepisse. Eundem Pausanias in Arcad. scribit rerum gestarum magnitudine superiores quidem Macedoniæ Reges superasse: bonum autem imperatorem non iccircò appellandum esse: quippe qui & iusiurandum Deorum F
semper conculcarit, & fœdera ob quamlibet causam violarit, & fidem maximè omnium mortaliũ neglexerit, ac pro nihilo putarit. verba Pausan. sunt hæc. Φίλιππον δὲ βασιλέων μὲν τῶν πρὸ αὐτοῦ, καὶ ὅσοι Μακεδόσι γεγόνασιν ὕστερον τούτων μὲν πλείω οὔ τις μέγιστα αὐτὸν ἔργα ἀποδείξασθαι· στρατηγὸν δ' ἀγαθὸν οὐκ ἄν τις εὖ φρονῶν καλέσειεν αὐτόν, ὅς γε καὶ ὅρκους θεῶν κατεπάτησεν ἀεί, καὶ σπονδὰς ἐπὶ παντὶ ἐψεύσατο, πίστιν τ' ἠτίμασε μάλιστ' ἀνθρώπων. Eidem consulenti, quibus potissimum rationibus vrbeis expugnare, & hostium copias profligare posset, Apollinem ita respondisse ferunt: Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου, καὶ πάντα νικήσεις, id est, Argenteis hastis confligito, & omnia vinces. Quod quidem Philippi consilium, atque institutũ elegãtissimè, vt omnia exponit Demost. in orat. περὶ στεφάνου. his verbis, πολὺ γὰρ τῶν πραγμάτων ἐγκρατὴς γέγονε Φίλιππος ἀπὸ τούτων, καὶ πλεῖστα κατείργασται τῶν πεπραγμένων, ὥς ἔφασκεν. τῷ παρὰ τῶν πωλούντων τὰς πράξεις πολιτῶν, τῷ τοὺς προεστηκότας ἐν ταῖς πόλεσι διαφθείρειν, καὶ

A *καὶ ἐπαίρει τόπους.* id eſt, quibus enim rationibus rerum omnium potitus ſit Philippus, & quibus modis maximas rerum à ſe geſtarum effecerit, videte. emendis actionibus, ac rebus à venditoribus: iis cortumpendis, qui in ſingulis vrbibus ſummæ rei præerant: his locupletandis, atque ornandis.

SVBRVIT ÆMVL. REG. MVNER.] *ſubruit*, poſtrauit, qui antea ſtabant. Sed, quod hîc dicitur ab Horatio de ducibus corruptis, animaduertendum eſt, quod tradit Pauſanias Meſſen. ptimos omnium Lacedæmonios hoſti munera dare cœpiſſe, primòſque belli victoriam auro venalem effeciſſe: antequàm autem Lacedæmonij in eo bello, quod cum Meſſeniis geſſerunt, belli adminiſtrandi leges, & iura violaſſent, Ariſtocratéſque Arcas ſocios prodidiſſet: vel virtute, vel fortuna eos, qui pugnabant, de victoria decernere conſueuiſſe. M. Tull. off. 2. ſcribit *C. Pontium Samnitem optare ſolitum, vt ad illa tempora ſe fortuna ſeruaſſet, & tunc eſſet natus, quando Romani dona accipere cœpiſſent: non fuiſſe paſſurum diutius eos imperare.* hoc appellat Ennius, *bellum cauponari.*

MVNERA NAV. SÆV. ILLAQVEANT] B *illaqueant*, irretiunt, capiunt. Medea apud Eurip. ait dici ſolere, etiam Deos flecti muneribus. *μή μοι σύ. πείθειν δῶρα καὶ θεοὺς λόγος.* Sed ad hunc locum quadrat magis illud: *Δῶρα γὰρ ἀνθρώπων νοῦν ἤπαφεν, ἠδὲ καὶ ἔργα*: id eſt, Munera decipiunt ſacta, & mortalia corda. ſed non prætetibo ſilentio quod Paſſeratius, homo & mihi amicus, & ſingulari ingenio, doctrináque præditus, mihi in ſermone dicebar, ſibi hunc locum longè aliter, quàm vulgò, videri intelligendum. vulgò enim has voces duas, *duces nauium* connectunt & coniungunt, & *τριηράρχους*, ſeu nauium præfectos accipiunt. ille autem *munera* volebat cohærere cum voce *nauium*: & per *nauium munera*, merceis peregrinas, quæ nauibus ad nos aduehuntur, ſignificari exiſtimabat. *munera nauium* autem eadem ratione dictum ab Horat. putabat, qua ratione ab eodem *munera terra*, & *munera maris*, in epiſt. ad Numicium. *quid cēſes munera terra, Quid maris extremos Arabas ditantis & Indos?* Propertius, *munera peregrina* appellat. *Téque peregrinis vendere muneribus.* ego na- C *uium duces* coniunctim accipio: veruntamen iudicet lector.

CRESCENTEM SEQ. CVRA PEC.] duo moleſtiſſima mala pecuniam creſcentem ſequuntur, cura ſeruandi, & augendi cupiditas. ſic M. Tull. Parad. *ὅτι μόνον ἀγαθὸν τὸ καλόν*, cupiditatem augendi, & metum amittendi, pecuniæ comites poſuit. *neque enim* (inquit) *vmquam expletur, nec ſatiatur cupiditatis ſitis: neq; ea ſolum, qua habent, libidine augendi cruciantur: ſed etiam amittendi metu.* quam igitur Cicero libidinem augendi dixit. Horatius *maiorum famem* nominat: quam ille metum amittendi, hic curam. Sed pauci hanc curam extimeſcunt, pauci pecuniam contemnunt. Anacreon quidem duobus à Polycrate Samio talentis acceptis, cùm duas iam nocteis inſomneis præ cura traduxiſſet: ea remittenda ad illum curauit, hanc vnam ſacti ſui cauſam afferens, *οὐ τιμᾶσθαι αὐτὰ τῆς φροντίδος*, id eſt, non tanti ea à ſe fieri, quãta illa cura D fuiſſet, hunc metum pluribus verbis deſcribit, & exagitat Horat. Saty. 1. lib. 1. *An vigilare metu exanimem, noctesque, diésque Formidare malos fures, incendia, ſeruos, Ne te compilent fugientes, hoc iuuat? horum Semper ego optarem pauperrimus eſſe bonorum.* alterum autem malum, nempe maiorum famem, ſeu augendi libidinem, & cupiditatem, vt grauiſſimum cruciatum precatur auaris Theocritus εἰδυλ. ις. quod inſcribitur Ἱέρων. *Χαιρέτω ὅστις τοῖος, ἀνάριθμος δέ οἱ εἴη Ἄργυρος, αἰεὶ δὲ πλεόνων ἔχοι ἵμερος αὐτόν.* de eadem ſic Horat. Od. 24. huius lib. *ſcilicet improba Creſcunt diuitiæ, tamen Curtæ neſcio quid ſemper abeſt rei.* & epiſt. ad Iul. Florum lib. 2. *Si tibi nulla ſitim finiret copia lymphæ, Narrares medicis: quòd, quanto plura paraſti, Tanto plura cupis, nulline faterier audes? &c.*

IVRE PERHORRVI] id eſt, non immeritò diuitias immenſas, ſummos honores, & nimiam potentiam fugi, quandoquidem tam ſollicito, & anxio animo ſunt pecunioſi, honoribus ornati, ac potentes.

TOLL. VERTICEM] attollere caput. aliter Od. 1. lib. 1. *Sublimi feriam ſidera vertice.*

QVANTO QVISQVE SIBI PLVRA] id eſt, quanto quiſque pauciora deſiderabit, tanto facilius cupiditatem ſuam explebit. E

FERET] auferet, accipiet, conſequetur, obtinebit. vide annot. ad Od. 8. lib. 4.

ET TRANSFVGA] tralatio, ſeu allegoria à re militari.

CONTEMTÆ DOM. SPLEND. REI.] Sed quomodo quiſquam eius rei dominus eſſe poteſt, quam contemnit, id eſt, quam non habet, neque poſſidet? dicam, qui rem aliquam contemnit, quamuis eam non poſſideat, non deſiderat tamen: ſi non deſiderat, non caret. At, qui quauis re non caret, eius verior eſt dominus, eaque verius potitur, quàm, qui, quæ habet, iis vti non audet. Nam, qui iis bonis, quæ poſſidet, miſer abſtinet, ac timet vti, vt alibi ait Horat. profectò ſi verum quærimus, talium bonorum non eſt dicendus dominus, vt pote, quæ ne tangere quidem audeat. Exemplo ſit Socrates: qui in pompa cùm F magna vis auri, argentique ferretur, *Quàm multa non deſidero?* inquit. Accedat Diogenes Cynicus, qui diſputare ſolebat, quanto regem Perſarum vita, fortunaque ſuperaret: ſibi nihil deeſſe, illi nihil ſatis vmquam fore: ſe eius voluptates non deſiderare, quibus numquam ſatiari ille poſſet, ſuas eum conſequi nullo modo poſſe. Præterea, qui pecunia vti non audet, nequid de ſumma deminuat, ac deperdat, non ille pecuniæ dominus eſt, ſed eius, pecunia domina eſt. Poſtremò id cuiuſque proprium eſt, quo quiſque vtitur, ac fruitur, vt ſcribit M. Tull. ad Curium: quamuis iuriſconſulti proprietatem, quam appellant, ab vſufructu ſeparent, ac diſtinguant, illud dominium directum, hoc vtile nominantes. ſit ita ſanè, dummodò hoc ſit vtile, illud inutile, atque inane. ſed plura hac de re dicemus, cùm ad locum illum peruenerimus, qui eſt in epiſt. ad Iulium Florum lib. 2. *ſed quod non deſit, habentem, &c.* quem video à nemine adhuc eſſe intellectum.

Quòd

A Quòd autem quidam nescio quibus veteribus libris freti, legendum putant, *contenta*, id est, compositæ & medioctis, nodum in scirpo quærunt. Neque verò est quòd mihi Acronem aut Porphyrionem opponant. Nam primùm multa falsò Acroni & Porphyrioni ascripta sunt, quæ numquam illis venerunt in mentem. Ac Porphyrionem quidem corruptum multis locis esse scio: Acronem autem istum, cuius nomen scholiis quibusdam Horatianis præpositum est, Pseudacronē esse arbitror, non verum illum Acronem, quem grammaticum doctissimum fuisse accepimus: deinde si Acro & Porphyrio, & ceteri grammatici veteres mihi dicerent, *contenta* hoc loco esse legendum, & ita interpretarentur, id est, *composita & mediocris*, ego non crederem. Nam quòd ad veteres libros attinet, scio plerosque habere *Contemta*, aut, ne mentiar, *Contempta*: Et præter eos, quos in Italia vidi, nactus sum & alios hîc Lutetiæ quinque vetustissimos: in quibus omnibus scriptum est sine vlla varietate, *contempta*. Quòd autem ad vocis *contentus* vim, & virtutem pertinet, numquam mihi persuadebit grammaticus vllus B *contentum* significare *mediocre*. didici enim ex bonorum scriptorum lectione, *contentus* participium esse à verbo *contineor*, & à *contendor*. cùm à verbo contineor oritur, iungitur cum sexto casu, & ita loquuntur Latini, contentus sua re familiari, contentus sua sorte. Hor. Sat. 1. lib. 1. *Qui fit Mæcenas, vt nemo quam sibi sortem Seu ratio dederit, seu fors obiecerit, illa Contentus viuat?* & Saty. 4. eiusdem libri. *Viuerem vti contentus eo, quod mi ipse parasset:* Cùm à verbo *contendor*: per se ponitur, & per se valet: vt contenta vox, contentus cursus, contenta oculorum acies. i. magna contentione profusa vxor vehemens & acer cursus: acies oculorum acriter ad rem, quæ spectatur, defixa. Cùm igitur, hoc loco, *contenta*, neq; à contineor manare possit, quia sine casu est: neque à contendor, quia volunt hîc significari hac voce rem mediocrem: contentus autem à contendor, contrarium significat, vt docuimus, reliquum est, vt illi desinere debeant σφετερίζειν, seu potius φλυαρεῖν.

C IMPIGER] sic reperi scriptum in cod. Iannoct. Vrs. tribus Vatic. Raïnut. Card. Nicotiano, Clericano, Ruff. Nam vulgati habent, *non piger*.

MAGNAS INTER OPES INOPS] paradoxum, & ὀξύμωρον. Nam implicatam habet repugnantiam. sic M. Tull. parad. 1. *Numquam me hercule neque pecunias istorum, neque tecta magnifica, neque opes, neque imperia, neque eas, quibus maxime astricti sunt, voluptates, in bonis rebus, aut expetendis numerandas esse duxi: quippe cum viderem, homines his rebus circumfluẽteis, ea tamen desiderare quibus abundarent*. sic & Plaut. in Aulul. *Tenaces nimium dominos nostra ætas tulit. Quos harpagonas, harpyias, & Tantalos Vocare soleo, in opibus magnis pauperes, Et sitibũdos in medio Oceani gurgite. Nulla illis satis diuitiæ sunt: non Midæ, non Crœsi, non omnis Persarum copia Explere illorũ Tartaream ingluuiem potest*. significat autem Horat. vel opulentissimos homines, inopes esse, atque egenteis, siue metu summæ minuendæ sumtum facere, non audeant, siue augendi, & plus habendi cupiditate inflammati, perpetuo plura, quam habeant, quærant. D

PVRÆ RIVVS AQ. SILVAQVE IVGER. &c.] hoc dicit: hæc bonorum mediocritas fallit: hoc est, latet eum: vel ignoratur ab eo, qui Africæ imperat, beatior esse sorte, id est, beatiore sorte, subintellige, quàm ipsius ingentes opes. Est autem hoc genus loquendi planè Græcum. sic enim Græci loquerentur, λανθάνει ὄντα εὐδαιμονεστέρα, τῷ κλήρῳ, τοῦτ' ἐστι τῇ μερίδι, ἢ τῇ μοίρᾳ, subaudi τῶν μεγίστων αὐτοῦ κτημάτων. sic Plato in Gorgia. ἔλαθεν ἑαυτὸν ἀθλιώτατος γενόμενος, id est, si verbum verbo reddas, latuit seipsum miserrimus factus. Latinè dicerem, miserrimus factus est, cùm aliter putet tamen: vel nescit se miserrimum esse factum. Iam verò vox *sorte* non regitur à nomine *beatior*, potestate comparationis: sed est septimi casus: (vt loquuntur grammatici) quemadmodum cùm dicimus aliquem esse beatum patria, parentibus, ingenio, diuitiis, &c. hunc igitur locum sic explico, riuum aquæ puræ, siluàmque breuem, & angustam, & fundum fidelem, & respondentem votis agricolæ, vt ait Virgil. is qui toti Africæ imperat, nescit esse beatiore sorte, id est, meliore condicione: id est, nescit plus valere ad vitam beatam comparan- E dam, quàm suas maximas opes, imperiúmque latissimum. verba igitur illa sorte beatior, sic explico: sorte beatiore, vt Saty. 8. lib. 2. deterior carne, id est, deteriore carne. beatum autem accipe, pro eo, quod beatum & contentum efficit, εὐδαιμονικὸν Græci dicunt, vt opes beatæ. potest & sic explicari, vt nihil tamen à priore explicatione discedamus. Is, qui toti Africæ imperat, nescit, sortem esse meliorem eius, qui aquæ puræ fonticulum habeat, siluámque exiguam, & fundum minimè mendacem, subintellige, quàm suam, qui tot ciuitatibus, & prouinciis imperet. de verbo *fallendi* vide suprà Od. 10. lib. 1. sic loquitur infrà Od. 2. lib. epod. *num viperinus his cruor Incoctus herbis me fefellit*.

PVRÆ AQVÆ] Oda 4. sup. eod. lib. *Qui rore puro Castaliæ lauit Crines solutos*.

SEGETIS CERTA FIDES MEÆ.] γῆ πιστή: fundus fidelis: *fundus non mendax*, vt sup. Od. 1. F huius libri.

LÆSTRYGONIA] Lęstrygoniam amphoram sublata omni cõtrouersia expono, Formianam auctore M. Tull. ad Att. lib. 2. cuius hæc verba sunt, *si verè in hanc τηλέπυλον veneris λαιστρυγονίαν, Formias dico: qui fremitus hominum?* ad Hom. enim versum respicit, qui est ὀδυσσ. κ. vt dicemus Od. prox. Formiæ autem (inquit Strabo) Λακωνικὸν κτίσμα, ὁρμίαι λεγόμεναι πρότερον διὰ τὸ εὔορμον. id est, Formiæ (inquit Strabo) vrbs à Lacedæmoniis condita, prius hormiæ dictæ propter portus bonitatem, & commoditatem.

LANGVESCIT MIHI] languescit vinum, quod deferuescit, atque inueterascit. nam *languidiora vina* appellat (opinor) Od. 11. huius libri, quæ sunt vetustiora: quandoquidem vinum ætate vapores crassiores & minus salubreis amittit: maturitatem autem amatam quidam illam, sed salubrem tamen, & ad ventriculum accommodaram,

A datam, capitique vtilem colligit & comparat. potest & ita dici, languescete vinum, quod maturescit. Nam etiam Athenæus lib. 1. scribit, quædam vina tardissimè maturescere, quale est Surrentinum, quod anno 25. post quàm pressum est, ad vsum bibendi idoneum esse incipit.

IMPORTVNA] quæ neminem veluti in portu conquiescere finit: vel quæ quodammodo à portu prohibet. sic epist. ad Loll. 1. lib. 1. *argenti sitim, importunam* appellat. & Saty. 8. lib. 1. *importunas volucreis*. sic Virgil. lib. 2. Æneid. *bellum importunum*. eadem ratione M. Tull. in Cluentiana, Sassiam illam Cluentij matrem, *mulierem importunam* nominat. & offic. 2. *tyrannum importunū: & Verrinis naturam immanem, atque importunam*. Est etiam importunus, qui vix vmquam, aut ne vix quidem quiescit, vt epist. ad Iul. Flor. lib. 2. *Alter diues & importunus*. & Saty. 5. lib. 2. *Importunus amat laudari*. & Od. 13. lib. 4. *Importunus enim transuolat aridas Quercus*. & epist. ad Numic. lib. 1. *Cuilibet hic fasceis dabit, eripietque curule, Cui volet, importunus ebur*. Hoc igitur sentit Horat. se tantum habere bonorum fortunæ, quantum satis

B sit & ad victum, cultúmque, & ad animi æquitatem, ac vitæ tranquillitatem. Nam quemadmodum, cui desunt res ad victum necessariæ, is quieto aut otioso animo esse non potest: sic cui tantum, quantum satis est, suppetit, quieto, & soluto animo esse debet. Importunum ait esse Festus, in quo nullum auxilium est, velut esse solet portus nauigantibus.

CONTRACTO M. P. CVP.] Cupido pro cupiditate semper, quod sciam, apud hunc poëtā, generis est masculini, vt annot. ad Od. 16. lib. 2. re ftenata (inquit) & compressa cupiditate, facilius vectigal pendam, quàm si Lydiam vsque ad Mygdones continuem. habitant porro Mygdones, vt tradit Strabo lib. 12. in ea Olympi montis parte, quæ ad Septentriones spectat. *Contracto* autem legendum, vt habent omnes nostri libri veteres, & similiter vulgati, non *contento*. Contracto autem Cupidine, id est, contracta cupiditate. translatio est.

MYGDONIIS] id est, Thracijs, seu Macedo-

C nicis, seu potius Phrygijs. fuit enim Mygdon Trax, qui Phrygiam, seu Mysiam tenuit. Oda 12. lib. 2. *Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias opes*. vbi tamen Seruius legit, *Aut pinguis Phrygiæ, aut Mygdonias opes*. ad illum Virgil. locum Æneid. 1. *Troianas vt opes, &c*. quem non sum secutus.

HALIATTICI] Crœsi patris, vt aiunt.

MVLTA PET. DES. M.] hoc est, qui multa appetunt, multa non habent. contrà suprà eadem Oda, *Quanto quisque sibi plura negauerit*, id est, pauciora optarit, tanto plura habebit. quemadmodum Socrates quę non desiderabat, ea omnia quodammodo habere videbatur.

BENE EST] subintell. ei.

PARCA, QVOD SATIS EST, MANV] dedit parca manu, & tamen dedit, quantum satis est. significat, ei, qui modica re familiari contentus sit, beatè viuere licere.

AD ÆLIVM LAMIAM. D
Ode 17.

Primùm nobilitatem ipsius laudat: deinde admonet, vt se præparet ad diem crastinum, qui pluuius fore videbatur, hilariter exigendum.

ÆLI vetusto nobilis ab Lamo,
Quando & priores hinc Lamias ferunt
Denominatos, & nepotum
Per memores genus omne fastos:
Auctore ab illo ducis originem,
Qui Formiarum mœnia dicitur
Princeps, & innantem Maricæ
Littoribus tenuisse Lirim,
Latè tyrannus, cras folijs nemus E
Multis, & alga littus inutili
Demissa tempestas ab Euro
Sternet, aquæ nisi fallit augur
Annosa cornix. dum potes, aridum
Compone lignum: cras Genium mero
Curabis, & porco bimestri,
Cum famulis operum solutis.

ÆLI] Multæ erant Æliæ gentis familiæ, Tuberonum, Pætorum, Catorum, Ligurum, Lamiarum.

VETVSTO AB LAMO.] etiam Homerus Odyss. κ. videtur Lamum Formiarū, quam Λαιστρυγονίην nominat, conditorem fuisse, significare. sic Home. Ἑβδομάτῃ δ' ἱκόμεσθα Λάμου αἰπὺ πτολίεθρον, Τηλέπυλον Λαιστρυγονίην, ὅθι ποιμένα ποιμὴν Ηπύει εἰσελάων. id est, die septimo ad vrbem Lami peruenimus, Longinquam Læstrygoniam: vbi pastorem pastor vo-

F catpecus agens. fuit autem hic Lamus Neptuni filius, quemadmodum ad eum locum annotat Eustathius.

PER MEM. GEN. OMNE FAST.] siue *fastos*, siue *fastus* legas, nihil refert, vt rectè annotat Muretus: & testatur Priscian. lib. 6. vtramque scripturam reperiri: illud tamen vsitatius est. sic infrà Od. 13. lib. 4. *Notus cōndita fastis*. memores nominat etiam Od. 14. eod. lib.

PRINCEPS] primus, vt sup. Ode 15. lib. 1. *principibus imo*. & Od. 30. huius lib. *Princeps Æolium carmen ad Italos deduxisse modos*.

MARICÆ] Nymphæ, de qua Virg. lib. 7. Æn. *hunc* (Lat. num) *Fauno, & Nympha genitum Laurente Marica*. Hanc, vxorem Fauni fuisse, ex Virgilij verbis ait Seruius ad illum versum, cùm Fauni vxor Fauna fuisse tradatur. Ita Marica & Fauna idē sunt. ibidem profert ille hunc Horatij locum.

A INNANTEM] influentem. tralatio ducta à rebus animatis.

LIRIM] fluuium, qui in Minturnas influit, vt docet Strabo lib. 5. his verbis, παρὰ τὰς Φρεγέλλας ὁ Λεῖρις ῥεῖ, ὁ εἰς τὰς Μιντούρνας ἐκδιδούς. Horat. Od. 31. lib. 1. *taciturnum amnem* appellat. Commemorat hunc fluuium & M. Tull. lib. 2. de legib. *Fibrenus statim præcipitat in Lirem, & quasi in familiam patritiam venerit, amittit nomen obscurius, Lirémque multo gelidiorem facit, &c.* suprà Od. 31. lib. 1. *quæ Liris quieta Mordet aqua taciturnus amnis.*

LATÈ TYRANNVS] expressit epithetum Homericum, εὐρυκρείων. sic Virg. lib. 1. Æn. princ. *Hinc populum latè regem, belloque superbum, &c.* & lib. 7. *patrijs sed non & filius aruis Contentus latè iã iam ditione premebat Sarrasteis populos, &c.*

ALGA INVTILI] alga, herba est, quam mare ad littus proijcit. Idem Horat. Saty. 5. lib. 2. *Et genus & virtus, nisi cum re, vilior alga est.*

AQVÆ NISI FALLIT AVG.] Od. 27. huius lib. *imbrium diuina auis imminentum.*

ARIDVM] vt facile, & citò flammam concipiat. COMPONE] exstrue, vt frigus propulses. B facito vt focus tuus sit luculentus. Od. 9. lib. 1. *Dissolue frigus ligna super foco Largè reponens.*

CRAS GENIVM MERO] sic epistola ad August. lib. 2. *Floribus & vino Genium memorem breuis æui.* repete ἀπὸ κοινοῦ *piabant.* curabis ergo Genium porco, vt comedas: non vt immoles.

CVRABIS] cur non dixit, *Placabis*, vt in epist. ad Pison. *vinóque diurno Placari Genius festis impune diebus:* aut *piabis*, vt epist. ad August. *Siluanum lacte piabant, Floribus & vino Genium?* an aliud est Genium curare, aliud placare aut piare? quod mihi non videtur.

ET PORCO BIMESTRI] Lati, & Genio porcus immolabatur, propterea quòd hæc pecus ad escam tantùm vtilis est: ob idque nihil porca genuit natura fæcundius, vt scribit M. Tull. lib. 2. de nat. deor. At Lar quidem & deus familiaris est, & familiam significat, quam rebus omnibus aduescendum aptis abundare optamus: Genius autem deus est, qui vim obtinet rerum genendarum, id est, gignendarum. Meritò igitur etiam Genio por C cum veteres immolabant, cum tacitè orantes, vt rerum omnium, quæ natura gigni possunt, gignẽdarum facultatem daret. Non dissimili ratione Telluri porca fæmina immolabatur. epist. ad Augu. *Tellurem porco* [al. porca] *Siluanum lacte piabant.* vide quæ annotata sunt ad illum locum. Sat. 3. lib. 2. *immolet æquis Hic porcum Laribus.* sed cur & hîc, & in Satyra illa. 3. porcus Laribus immolatur: Oda autem 27. eiusdem libri, porca? sic enim ad Phidilen. *Si tu replacaris & horna Fruge Lares, auidáque porca, &c.* vel genera confudit, vel Laribus quidem & Genio porcus immolatur, vt dijs maribus: laribus autem non tantùm porc⁹: verùm etiam & porca immolatur, propter fæcunditatem porcæ fæmineæ, proinde ac si, qui Larib⁹ porcam immolat, is à Dijs familiaribus rerum omnium ad victum necessariarum copiam tacitè petat. neque verò est quòd quisquam dicat, Horatium hîc vti verbo *curandi*, non *immolandi*. Nam perspicuè in Sat. 3. lib. 2. dicit, *immolet æquis Hic* D *porcum laribus.*

OPERVM SOLVTIS] feriatis, vacantibus ab opere, otiosis, operum vacuis, vt saty. 2. lib. 1. *Sine operum vacuo gratus conuiua per imbres Vicinus, &c.* M. Tull. lib. 2. de legib. *Feriarum, festorumque dierum ratio in liberis requietem habet litium & iurgiorum: in seruis, operum & laborum, &c.*

AD FAVNVM.
Ode 18.

Vt sibi propitius sit.

FAVNE, Nympharum fugientum
amator,
Per meos fineis, & aprica rura
Lenis incedas: abeásque paruis
Æquus alumnis, E
Si tener pleno cadit hædus anno:
Larga nec desunt Veneris sodali
Vina crateræ: vetus ara multo
Fumat odore:
Ludit herboso pecus omne campo,
Cùm tibi nonæ redeunt Decembres:
Festus in pratis vacat otioso
Cum boue pagus:
Inter audaceis lupus errat agnos:
Spargit agresteis tibi silua frondeis:
Gaudet inuisam pepulisse fossor
Ter pede terram.

FAVNE.] Fauno sacrificabant Romani vere ineunte, & nonis decembribus. Est autem hæc F Oda προσευκτικὴ, id est, ad precandum apposita. de Fauno autem diximus suprà ad Odam 17. & Ode IV. lib. 1. quibus adde, quæ notat Seruius ad illum locum Virg. Æneid. 7. *atque imis e Acheronta affatur auernis*, Faunum esse deũ terrenum, seu infernum, quia terræ nihil sit inferius: hinc noxium induci ab Horatio, *Per meos fin. & apr. r. Lenis incedas, &c.*

LENIS] πρᾶος, propitius, minime iratus. Nam hi dij Pan, Faunus, & similes, iracundi sunt. Quidam libri veteres habent, *latus*, quos non sequor.

ÆQVVS] ἐπιεικής, placatus, moderatus, non offensus. vide annot. ad Oden 3. lib. 2.

ALVMNIS] vt agnis, hædis.

SI TENER] preces concipiebantur cum conditione. vide annot. ad Saty. 6. lib. 2. ibi. *Si neque maiorem feci ratione mala rem.*

A PLENO] confecto, exacto. infrà eod. lib. Oda 22. *Quam per exactos ego latus annos, &c.*

CADIT] tibi immolatur.

VENERIS SODALI] sic Od. 25. lib. 1. *Hebrum hiemis sodalem:* neq; dissimili ratione Lucr. lib. 2. ploratus, mortis & funeris comites dixit. Sic ille. *Nec nox vlla diem, neque noctem aurora secuta est, Qua non audierit mistos vagitibus agris Ploratus, mortis comites, & funeris atri.* crateræ autem scriptum est in omnibus cod. antiquis. neque est quòd *crateri* substituamus in huius vocis locum: cùm vtraque per æquè sit in vsu pro re eadem, quã uis aliter sentiat Nonius.

VETVS ARA MVLTO FVM. OD.] & siue tus ara, &c. sic Virg. in Tityro. *Bissenos cui nostra dies altaria fumant.*

CVM TIBI N. RED. DECEMB.] Faunalibus anniuersarijs.

FESTVS IN PRATIS, &c.] aiunt, in Achillis Statij libro ita legi: *Festus in pratis vacat, otioso Cum boue, pardus.* quam lectionem ego etiam in cod. Tornes. nonnullisque alijs reperi: sed cum li tura, & receotiore manu. Eam probare non vide

B tur Muretus: ego autem magnopere improbo. quorsum enim pardum festum dicat, qui numquam in opere faciendo versatur? præterea cùm de agro suo loquatur, quis vmquam pardos vidit in Sabinis?

VACAT] vacat ab opere, otiosus est.

INTER AVDACEIS L. ERR.] audaceis, id est, lupum non pertimescenteis, quod alio qui natura faciunt. vt Oda 12. epod. *O ego non felix, quem tu fugis, vt pauet acreis Agna lupos.* audaces autem suo præter naturam, tui numinis præsidio freti.

INVISAM] cur inuisam? propter laborem, quem in ea fodienda & colenda perfert.

PEPVLISSE TERR.] pellere & pulsare terram, idem valere, quod saltare, apud hunc poëtam, admonuimus supra ad Od. 4. lib. 1.

AD TELEPHVM, OB Muræn am augurem factum, esse compotandum. Ode 19.

C

Reprehendit eum, quòd veterum historiarum studiu deditus, ea, quæ ad bilariter & iucun dè viuendum pertinent, negligat.

QVANTVM distet ab Inacho
 Codrus, pro patria nõ timidus mori,
Narras, & genus Æaci,
 Et pugnata sacro bella sub Ilio:
Quo Chium pretio cadum
 Mercemur: quis aquã tẽperet ignibus:
Quo præbente domum, & quota
Pelignis caream frigoribus, taces. D
Da lunæ propere nouæ,
 Da noctis mediæ: da, puer, auguris
Murenæ. tribus aut nouem
 Miscentur cyathis pocula commodis.
Qui Musas amat impareis,
 Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates. treis prohibet supra
 Rixarum metuens, tangere Gratia
Nudis iuncta sororibus.
 Insanire iuuat. cur Berecynthiæ
Cessant flamina tibiæ?
 Cur pendet tacita fistula cum lyra?
Parcenteis ego dexteras
 Odi: sparge rosas: audiat inuidus
Dementem strepitum Lycus:
 Et vicina seni non habilis Lyco. E
Spissa te nitidum coma:
 Puro te similem, Telephe, vespero,
Tempestiua petit Chloe:
 Me lentus Glyceræ torret amor meæ.

QVANTVM DISTET, &c.] historias, quæ nihil ad hilariter, iucundéque viuendum pertinent, scribis, & res gestas narras: vnde & quanti vinum generosum paremus: quis aquam & balneum calfaciat: vbi cenemus, & quota hora frigus so co luculento arceamus, non narras.

AB INACHO] Phoroneus Inachi filius, rex Argiuorum, primus homines fusos ac dispersos, & suo quemque arbitratu, modúque viuenteis, vnum in locum congregasse, & ad societatem, cõ munitatémque ciuilem redegisse dicitur, ei succes sit Argus ex eius filia natus. Argi duo filij exstiterunt, Pirasus, & Phorbas. Phorbantis filius Triopa, Iasi & Agenoris pater. Atque Iasi quidem filia : Agenoris autem filius Crotopus post Agenotem regnauit: ex quo natus est Sthenela. Danaus F porrò ab Ægypto profectus, Sthenelæ filium, illiúsque posteros regno spoliauit. Inachum Æschylus vocat Ἀργείων πατέρα: quem Argiuorum regem fuisse tradunt chronologi.

CODRVS] Codrus rex Atheniensium vltim°, vt testatur Paterculus, Melanthi filius: qui sese in medios hosteis immisit seruili vestitu, ne posset agnosci, si esset ornatu regio insignis: quia ex oraculo respondebat Apollo, quorum rex interfectus esset, eos superiores futuros. scribit M. Tull. Tuscul. 1. & alij complures.

NON TIMIDVS MORI] sic loquitur Od. 9. lib. 4. *Non ille pro caris amicis, Aut patria timidus perire.*

GENVS ÆACI] Æacidæ: Peleus, Achilles, Pyrrhus, Neoptolemus, &c. Æacus enim Iouis

A ex OEnone Asopi filia, quæ postea Ægina fuit appellata, filius: Pelei & Telamonis & Phoci ex Endeide pater. ex Peleo & Thetide natus Achilles: ex Telamone Aiax, & Teucer, oon ex eadem matre. Achillis filius Pyrrhus Neoptolemos, &c. Sic autem loquitur Oda 14. lib. 2. *& Danai genus Infame.* & Oda 18. eiusdem, *Tantalum atque Tantali genus.*

ET PVGN. SACRO BELLA SVB ILIO] pugnata bella, & pugnatæ pugnæ, genus loquendi non inusitatum bonis scriptoribus: cui similia quædam alia collegimus ad Od. 6. lib. 2.

SACRO] vel exsecrando, vt Od. 7. epod. *Sacer nepotibus cruor.* & Saty. 3. lib. 2. *is intestabilis & sacer esto.* Sup. Od. 3. huius libri, Iuno sibi & Mineruæ damnatum Ilium esse dicebat. Catull. ad C. Licinium Caluum, *Dij magni: horribilem & sacrum libellum.* Plaut. Bacchid. *ego sum sacer, scelestus.* vel *sacro*, quia Troiani muri à Dijs conditi fuot, vt not. ad Odam 3. huius libri. vel sacrum puta dictum esse exemplo Homeri: apud quem sæpenumero repetitur hic dimidi' versus, προτὶ Ἴλιον ἱρὴν... & ἰλ. δ. ... Præterea docet

B Eustath. vrbeis omneis & quicquid custodit, ac tuetur, ἱερὸν, id est, sacrum veteres appellasse.

CHIVM CADVM] Cadum vini Chij. Vinum Chium numerat Athenæus lib. 1. in laudatissimis, & optimis vinis. Quemadmodum autem Horat. *cadũ Chium dixit*, ita & Tibull. *cados Falernos* lib. 2. & ibid. *Chiũ cadum.* QVIS AQ. TEMP. IGN.] i. quis balneum calfaciat. Notissimum est autẽ veteres, illotos ad cenam venire non consueuisse. Plaut' in Sticho. *Quam mox cocta est cena? impransus ego sum. E. abi intrò ad me, & laua.* & in Amphitryone. *lauisti.* AMPH. *quid postquam laui?* ALC. *accubuisti.* M. Tullius quidem lib. 2. epist. ad Attic. sic loquitur, Atticum innitans. *Tu pridie Compitalia memento. balneum calfieri iubebo: & Pomponiam Terentia rogat: matrem adiungemus.* Iam aquam ignibus temperare, calefacere est, aut certe tepefacere. quam si quis malit intelligere adhiberi ad vinum hieme tepefaciendum, non pugoabo.

QVO PRÆB. OOM. &c.] cuius domi, & quota hora cenantes Pelignum frigus luculento

C foco propulsemus. Præbere domum Græci παρέχειν dicunt, vt præbere aquam, salem, &c. de quo genere dicemus Sat. 4. lib. 1. sic locutus est & sat. 5. eiusdem lib. *Murena præbente domum, Capitone culinam.* Peligni, populi Samnitibus vicini: quorum metropolis est Corfiniom. in voce *quota* sub intellig. *hora.* DA LVNÆ PR. NOVÆ] Quemadmodum amantes, seu amatores, amicarom suarum nomina toties commemorabant, quoties bibebant, ita & eorum, quos honestè amabant, absentium, & Deorum quoque memoriam solebãt interbibendum recolere ac renouare. superioris moris exemplum est apud Theocrit. εἰδ. ιδ. ... id est, semper amoris vinum fundebat, seu bibebat. Amoris vinum est (inquit interpres) quod quis bibit, amicam suam, aut puerum memoria repetens. quod intelligere licet ex illo eiusdem Theocriti versu in θαλυς. Καὶ πίομαι μαλακῶς μεμναμένος Ἀγεάνακτος. id est, & mollioter bibam Agyanactis memor. posterioris apud D

Tibull. eleg. 1. lib. 2. *Sed benè Messallam sua quisque ad pocula dicat, Nomen & absentis singula verba sonent.* Athæneus lib. 10. παῖ τὴν μεγάλην δεξιοῦ φιάλην ἐγχέας φιλίας κυάθους τῶν παρόντων τέτταρας, τοὺς τρεῖς δ' ἔρωτος. ... ὕστερον καὶ Ἀντιγόνου τοῦ βασιλέως νίκης ... καὶ τοῦ νεανίσκου κύαθον Δημητρίου. φέρε τὸν δέκατον φίλης Ἀφροδίτης: id est, heus puer, magnum da mihi calicẽ infundens amicitiæ eorum, qui adsunt cyathos quattuor, treis amoris, præterea dabis posterius etiam Antigoni regis victoriæ, & adolescentis Demetrij cyathum. affer & decimum caræ Veneris. In his verbis autem *Da lunæ propriè nouæ, Da noctis mediæ*, subaudiendum *cyathum*, aut *poculum*. Sed quid sibi vult *Luna noua*, aut cur *luna noua* cyathum poscit? Alij hanc causam afferunt, propterea quòd mensis à nascente luna initium ducebat, & Kalendæ, quæ olim erant ipso nouæ lunæ die, festus dies erat: & hoc die Dij precibus & sacrificijs colebantur. Iccirco Oda 23. huius libri sic Phidilen alloquitur. *Cælo supinas si tuleris manus Nascente luna rustica Phidile, &c.* alij per nouam lunã, lunam vespertinam significari volunt, quasi nunc

E orientem, vt apud Virgil. Georg. libro 1. *Aut cum sole nouo terras irrorat Eous.* vbi *nouo sole*, id est, oriente sole. adiunat horum sententiam id, quod sequitur: *Da noctis mediæ.* Videtur enim poculum poscere lunæ vespertinæ, seu temporis vespertini, & poculum *mediæ noctis*, seu lunæ, quæ lucet media nocte. Nouam igitur lunam, id est, oriẽtem & vespertinam cyatho colere instituit, quia ab hoc tempore cena initium capit: noctem mediam, quia vsque ad mediam noctem conuiuium & compotationem perducere in animo habet. sic Od. 28. huius lib. *Dicetur merita nox quoque nænia.* alibi perducitur vsque ad lucem, vt Od. 21. eiusd. ad Amphoram. *Te liber, & si leta aderit Venus, Segnésque nodum soluere gratia, Viuæq. producent lucernæ, Dum rediens fugat astra Phœbus.* Auson. epist. quadam ad Symm. huc locum videtur respexisse, his verbis. *Super mensam meam facta est innitatio non illa de Rubrij conuiuio*, [sic enim hic legendum esse admonuit Russardus, iurisconsultum doctiss.] *vt Græco more biberetur, sed illa de Flacci ecloga, in qua propter mediam noctem & no-*

F *uam lunam, & Murenæ auguratum, ternos ter cyathos attonitus petit vates. hunc locum de ternario numero ibico nostra illa poëtica scabies cœpit exsculpere, &c.* Quidam lib. manuscr. habent, *attonitus petat Vates.* Sed videtur Ausonius Horatij sententiam non satis esse assecutus. Nam (quod Simeo Bosius Lemouix, homo doctiss. qui pollicetur se propediem post alios omneis Vattoaem de lingua Latina emendatissimum editurum, existimat) tria hic tempora describit Horatius, tempus vespertinum, nempe per nouam lunam, vt diximus: noctem mediã, ibi, *Da noctis mediæ*: tempus matutinum, *da puer auguris Murenæ.* tempus matutinum autẽ per augurẽ Murenã significat, quia augures auguria captabãt, auiũmque volatus & garritus obseruabãt sub ortum solis. Ita ostendit Horatius, se & sodaleis suos totam noctem compotaturos, compotationemque ad lucem producturos:

A ros: quemadmodum Od. 8. eiusdem lib. *& vigileis lucernas Perfer in lucem.*

QVI MVSAS AMAT IMPAREIS, &c.] poeta (inquit) Musis deditus, Musarúmque amore perculsus, nouies bibet, si volet insanire: sed Gratiæ vetant eum, qui à rixis & conuicijs abhorreat, plus quàm treis vini cyathos haurire.

TREIS PROHIBET SVPRA] extat apud Græcos prouerbium tale, ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέτταρα. quod putabant quidam ad hunc locum pertinere, vt præscribat, quoties sit bibendum. sed Eustath. commentar. in lib. ὀδυσσ. ἰῶτα sic hoc prouerbium explicat, vt non ad numerum cyathorũ vini, quos quis ebibit: sed ad vini & aquæ temperationem referat. Ait enim tria, significare vnius vini cyathi, cum duobus aquæ, confusionem: quinque, duorum vini, cum tribus aquæ: quattuor, totidem vini, quot aquæ: quod appellatur ἴσον ἴσῳ: superiores illas temperationes, esse hominum sanorum, & tamen hilarorum: hanc insanorum. esse & quartam bibendi rationem, si quis merum bibat, hancque παράνοιαν afferre. Athenæus autem lib. 10. videtur paullo aliter explicare. eius enim

B sunt hæc verba: ἡ δ' ἔγκρασις αὕτη παρὰ τὸ ἔθος οὖσα ὑπέμνησε τάχα καὶ τὴν θρυλλουμένην παροιμίαν, ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέτταρα. ἢ γὰρ δύο πρὸς πέντε πίνειν φησὶ δεῖν, ἢ ἕνα πρὸς τρεῖς. i. hæc igitur temperatio cùm præter morem fieret, admonuit fortasse vos omnium sermone celebrati prouerbij, aut quinque bibere, aut tria, aut non quattuor. Nam aut duos aquæ cyathos ad quinque vini bibere dicit oportere: aut vnum ad treis. Et profert eo loco Anacreontis versus aliquot corruptos: ex quibus intelligere licet, Anacreontem duos aquæ cyathos quinque cyathis vini admisceri velle. vtitur hoc prouerbio & Plautus in Sticho. *vide quot cyathos hos bibimus?* ST. *tot, quot digiti sunt tibi in manu. cantio est Græca* ἢ πέντε πίνε, ἢ τρία, ἢ μὴ τέτταρα. Nihil igitur hoc prouerbium ad hunc locum (opinor) pertinet. Sed id certè pertinet, quod apud eundem Athen. lib. 2. Panyasis primum potum Gratijs, Horis, & Baccho tribuit: secundum Veneri, & iterum Baccho: tertium contumeliæ & damno, seu noxæ, quam ἄτην vocat. Eubulus autem apud eundem, Bac-

C chum ita facit loquentem: τρεῖς γὰρ μόνους κρατῆρας ἐγκεραννύω, τοῖς εὖ φρονοῦσι· τὸν μὲν ὑγιείας ἕνα, Ὃν πρῶτον ἐκπίνουσι· τὸν δὲ δεύτερον Ἔρωτος, ἡδονῆς τε· τὸν τρίτον δ' ὕπνου. & vsque ad decimum progreditur, quem insaniæ esse dicit. Nam treis cyathos tantùm sanis se miscere dicit: vnum bonæ valetudinis: alterum amoris & voluptatis: tertium somni: quartum petulantiæ & contumeliæ: quintum clamoris, &c.

RIXARVM METVENS] sic locut⁹ est Od. 24. lib. 3. *& metuens alterius viri certo fœdere castitas.*

GRATIA NVDIS IVNCTA SOR.] sic infrà Od. 7. lib. 4. *Gratia cum Nymphis, geminisque sororibus audet Ducere nuda choros.* Præter ea quæ diximus suprà de Gratijs Od. 30. lib. 1. ibi, *& solutis Gratiæ zonis*, licet dicere, nudas idcirco fingi Gratias, quia sine fuco esse debent, vt notat Seruius ad illum locum Virg. lib. 1. Æn. *at memor ille Matris Acidaliæ.*

INSANIRE IVVAT.] sic Anacreon ait se insanire velle bibentem. Ἄφες με τοὺς θεούς σοι Πιεῖν, πιεῖν ἀμυστί· Θέλω, θέλω μανῆναι. Ἐμαίνετ' Ἀλκμαίων τε, Χ' ὁ λευκόπους Ὀρέστης, Τὰς μητέρας κτανόντες. Ἐγὼ δὲ μηδένα κτὰς, Πιὼν δ' ἐρυθρὸν οἶνον, Θέλω, θέλω μανῆναι, id est, *Potare me thiassos, Sinito: hauriam Lyæi Dona haustibus profundis. Furere hunc volo furorem. Furebat olim Orestes, Alcmæon item furebat, Vterque matre cæsa. Ego nemine interemto, Sed ebrius Lyæo, Furere hũc volo furorẽ.* Suprà Od. 7. li. 2. *nõ ego sanius Bacchabor Edonis: recepto Dulce mihi furere est amico.*

D

BERECYNTHIÆ] Phrygiæ. nam in Phrygia & Lydia tybiarum vsus primùm inuentus est. Itaque etiam adhibebantur in sacris Cybeles matris Deorum. infrà Od. 15. lib. 4. Lydas appellat. *Lydis remisto carmine tibijs.*

CVR PENDET TACITA] sic Sappho citharam suam appellans, hortatur, vt vocalis fiat. ἄγε μοι, δῖα χέλυ, φωνάεσσα γίνεο. id est age, mihi, dia lyta, vocalis fias.

PARCENTEIS EGO DEXT.] ignauas & otiosas: vel parcè ministranteis.

NON HABILIS] nõ conueniens: quia puella.

NITIDVM] nitida & benè curata cute, vt epist. ad Albium Tibul. lib. 1. *Me pinguem & nitidum, &c.* vel nitidum intellige, vnguento nitentem, vt suprà Od. 4. lib. 1. *Nunc decet aut viridi nitidũ caput impedire myrto.* & ita Græci λιπαρὸν sæpe accipiunt. ego tamen malim hoc loco *nitidum* accipi pro eo, qui sit benè curato, & benè habito corpore, qualis est ille Delphis apud Theoc. εἰδ. β. quem λιπαρόχροον Simætha nominat, id est, εὐτραφῆ, benè curatum, nitida cute. sic Virg. 6. Æn. *equos nitenteis* appellat. & Terent. in Eunu. *Qui color, nitor, vestitus? quæ habitudo est corporis?*

E

TEMPESTIVA] matura, viri potens.

CHLOË] quidam libri vet. habent *Rhoda.*

LENTVS] languidus: qui me langoore afficit. sic sup. Ode 13. lib. 1. *Quam lentis penitus macerer ignibus.*

TORRET] sic Catull. ad Manl. de Venere: *Scitis, & in quo me torruerit genere.* & suprà Od. 9. eiusd. *Me torret face mutua, &c.* & infr. Od. 1. lib. 4. *Si torrere iecur quæris idoneum.*

AD PYRRHVM.
Ode 20.

F

Ne formosum puerum à puella abstrahere conetur.

NON vides, quanto moueas periclo
Pyrrhe, Getulæ catulos leænæ?
Dura post paullo fugies inaudax
Prælia raptor:
Cùm per obstanteis iuuenum cateruas
Ibit, insignem repetens Nearchum:
Grande certamen, tibi præda cedat
Maior, an illi.

A *Interim dum tu celereis sagittas*
Promis, hæc denteis acuit timendos:
Arbiter pugnæ posuisse nudo
Sub pede palmam
Fertur, & leni recreare vento
Sparsum odoratis humerum capillis:
Qualis aut Nireus fuit, aut aquosa
Raptus ab Ida.

NON VIDES] ἀποτροπὴ est. Nõ vides (inquit) quanto periculo amanti puellæ formosum adolescentem adimas? Profectò tu, qui puerum ei eripuisti, cùm illa Nearchum suum abs te repetet, bellúmque tibi ob eam causam inferet, non audebis cum ea prœlium inire: sed te statim in fugam conijcies, victúmque fatebere. amantem mulierem, cum leæna: adolescentem amatum, cum catulis comparat. Est autem hæc Oda ἀποτρεπτική, hoc est ad dissuadendum, & deterrendum comparata.

B GETVLÆ CATVLOS LEÆNÆ] suprà Od. 23. lib. 1. *tigris vt aspera, Getulúsue leo*. Virgil. lib. 5. Æneid. *tergum Getuli immane leonis.*

MOVEAS] loco moueas, auferas, rapias. mox enim raptorem appellat.

POST PAVLLO] quidam libri veteres habẽt, *post paullum*. sic Sat. 2. lib. 1. vbi libri vulg. habẽt, *Illam post paullo: sed pluris, si exierit vir, &c.* omnes fere libri manuscr. habent, *post paullum.*

INAVDAX] non audax, ignauus, timidus. Vox à nemine alio, quod sciam, vsurpata.

RAPTOR] Tu Pyrrhe, qui catulos suos leænę rapias, seu rapueris.

CVM PER OBSTANTEIS IVVEN. CAT.] διὰ δι' ὁμίλου, seu καθ' ὅμιλον.

GRANDE CERTAMEN] magnum certamẽ erit inter vos, vter vestrûm superior sit futurus, id est, vter Nearcho sit potiturus.

INTERIM DVM TV] Intereà dum tu sagittas expedis, quas in eam mittas: illa tanquam leæna, denteis acuit, quibus te discerpat, ac laceret. HÆC
C DENT. ACVIT TIM.] videtur manere in tralatione, seu potius similitudine. hanc enim fœminã cum leæna comparauit, cui eripiuntur sui catuli. sed tamen acuere denteis magis videtur apris conuenire, qui sunt è genere χαυλιοδόντων, id est, corũ animalium, quibus dentes sunt exserti, quàm leonibus, qui sunt de genere καρχαροδόντων, id est, serratos denteis habentium. Adiuuat me Homerus, qui ἰλ. λ. perspicuè ostendit, apros denteis acuere solere, eo loco, vbi Vlyssem à Troianis circumuẽtum, cum apro comparat, quem canes, & venatores insequuntur. sic Hom. Ὡς δ' ὅτε κάπριον ἀμφὶ κύνες, θαλεροί τ' αἰζηοὶ Σεύωνται, ὁ δέ τ' εἶσι βαθείης ἐκ ξυλόχοιο Θήγων λευκὸν ὀδόντα μετὰ γναμπτῇσι γένυσσιν, &c. i. Quemadmodum cùm circum aprum canes & iuuenes vegeti, & viuidi concitantur: ille autem prodit ex siluestri & dumoso loco, album dentem acuens inter flexibileis malas, &c, Sic & Cornificius lib. 4. rhetoric. ad Herenn. *Quòd si istum, iudices,* *vestris sententijs liberaueritis, statim sicut è cauea leo emissus, aut alia aliqua taterrima bellua soluta ex catenis, volitabit & vagabitur in foro, acuens denteis in cuiusque fortunas, in omneis amicos & inimicos, &c.* D

ARBITER PVGNÆ, &c.] ille autem Nearchus tanquam pugnę arbiter, & iudex, victoriam pedibus supposuisse dicitur, vel pugnæ euentum exspectãs, vel declarans in sua potestate esse sitũ, vtri potius victoriam gratificetur, atque adiudicet. *Ponere* autem *sub pede*, seu *sub pedibus* dicuntur, qui domuerunt, qui sunt superiores, qui habẽt in potestate: quale est illud Lucretij lib. 1. *Quare relligio pedibus subiecta vicissim Obteritur: nos exæquat victoria cælo.* Titus Liuius lib. 34. annalium. *Argos & Lacedæmonem duas clarissimas vrbes, lumina quondam Græciæ, sub pedibus tuis relinquemus?* Virg. Æn. lib. 7. *quorúmque a stirpe nepotes Omnia sub pedibus, qua sol vtrumque recurrens Aspicit Oceanum, vertique, regique videbunt.*

ODORATIS] vel rosa, vel alio suauis odoris flore, vt Od. 11. lib. 2. *& rosa Canos odorati capillos, Dum licet.* *Odoratus* autem participium est sine origine verbi: de quo genere suprà ad Od. 11. lib. 2. E

QVALIS AVT NIREVS] omnium Græcorum Achille excepto, pulcherrimus, vt ait Hom. ἰλ. β. Νιρεύς, ὃς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθε, Τῶν ἄλλων Δαναῶν μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα, id est, Nireus, qui vir pulcherrimus ad bellum Troianum venit aliorũ Troianorum, post strenuum Achillem. Od. 15. epod. *Formáque vincas. Nirea.*

AVT AQVOSA RAPTVS] Ganymedes. Virgil. lib. 1. Æneid. *rapti Ganymedis honores.* aquosam autem Idam vocat Homeri exemplo, qui πολυπίδακα nominat, quasi πολυπίδακον, id est, fontibus abundantem. Hom. ἰλ. λ. Ἴδης ἐν κορυφῇσι καθέζετο πιδηέσσης: id est, in verticibus seu cacuminibus Idæ aquosæ & fontibus circumfluentis sedebat.

AD AMPHORAM.
Ode 21.

F

Ex qua se in Coruini gratiam vinum vetustum promturum ostendit, & occasione oblata vini laudes commemorat.

O Nata mecum consule Manlio,
Seu tu querelas, siue geris iocos,
Seu rixam, & insanos amores,
Seu facilem: pia testa, somnum:
Quocumque lectum nomine Maßicum
Seruas moueri digna bono die,
Descende, Coruino iubente
Promere languidiora vina.
Non ille, quamquam Socraticis madet
Sermo-

A *Sermonibus, te negliget horridus*
Narratur & prisci Catonis
Sæpe mero caluisse virtus.
Tu lene tormentum ingenio admoues
Plerumque duro: tu sapientium
Curas, & arcanum iocoso
Consilium retegis Lyæo:
Tu spem reducis mentibus anxiis:
Vireísque, & addis cornua pauperi,
Post te, neque iratos trementi
Regum apices, neque militum arma.
Te Liber, &, si læta aderit, Venus,
Segnésque nodum soluere Gratiæ
Viuæq; producent lucernæ,
Dum rediens fugat astra Phœbus.

B CONSVLE MANLIO] L. Manlio Torquato, L. Aurelio Cotta coss. Hi P. Sylla, & P. Autronio, qui erant designati, ambitus à se accusatis, & conuictis, consules in eorum locum facti sunt, beneficio legis. sic Od. 13. epod. *Tu vina Torquato moue Consule pressa meo.* Sed quòd ad Cottam attinet, vel ei duo nomina gentilia fuerunt, vt Aurélius, & Aurunculeius diceretur, quod absurdum dictu est: vel Cottarum alij Aurelij fuerunt, alij Aurunculeij: vel mendosè dicuntur Cottæ Aurelij, & omnes sunt Aurunculeij. Nam perspicuè Cæsar lib. 5. de bello Gallico L. Cottam Aurunculeium appellat. Altera dubitatio mihi ex eodem nomine oritur, quamobrē Iulia, quæ nubit Mālio apud Catullum, dicatur Aurunculeia. sic enim legendum in illo epithalamio Iuliæ & Manlij *Flere desine: non tibi Au-Runculeia periculum est, Ne qua femina pulchrior Clarum ab Oceano diem Viderit venientem.*

SEV TV QVER. SIVE GER.] nullum (opinor) vinum est, in quo ea propriè vis sit innata,
C vt vel querelas, vel iocos, vel amores, vel somnum afferat: verùm, vt Oda superiore ex Athenæo ostendimus, quædam sunt necessitatis pocula, quædam Veneris & amoris, quædam rixæ & pugnæ, quædam somni. Præterea constat, viuum, cùm varia sint hominum ingenia, ad illam varietatem commutari, & accommodari. verbi gratia, si quis iracundus natura paullo largius bibat, iracundiam suam statim in promtu habet, ac declarat: si quis libidinosus & voluptarius, libidine inflammatur: & ita de ceteris sentiendum. vide annot. ad Saty. 4. lib. 1. ibi, *Condita cum verax aperit præcordia Liber.*

SEV FACILEM, &c.] somni epithetum apud Horat. non cuiuslibet, sed quieti, leuis, placidi, & tranquilli. Sunt enim nonnulli turbidi, turbulenti, graues, implacidi, & concitati. sic Od. 11. lib. 2. *Pellente lasciuos amores Canitie, facilémque somnum.*

QVOCVMQVE LECT. NOM.] paullo antè dixit, se, & hanc testam, eiusdem esse ætatis, iisdém que coss. natos: nunc hoc præterea, cuiuscumq; consulis nomen testa præ se ferat, dignā esse, quæ suo loco moueatur læto aliquo die. vsus est autem verbo *mouendi* & Oda 13. epod. *Tu vina Torquato moue Consule pressa meo.* Inscribebantur autem consulum nomina in testis, seu amphoris, seu cadis, ad notandam vini ætatem. D

MASSICVM] vinum Campanum, quod in Massicis montibus nascitur. suprà Od. 1. lib. 1. *Est qui nec veteris pocula Massici, &c.*

DESCENDE] ex verbo descendendi intelligere licet, solitos esse veteres vasa vinaria in apothecis editioribus locare. quod declarat & locus Od. 28. huius lib. *Parcis deripere horreo Cessantem Bibuli consulis amphoram.* & Od. 12. lib. 4. *Nardi paruus onyx eliciet cadum: Qui nunc Sulpiciis accubat horreis:* fortasse vt fumum biberent, seu fumosa fierent.

PROMERE] vel descende promere, id est, vt ex te promas, vel iubente promere, id est, iubente Coruino, vt promam.

LANGVIDIORA VINA] languidiora vina puto ea esse, quæ ætate maturuerunt, acerbitatémque insitā, tempore amiserunt, vt dixi suprà Od. 16. E

NON ILLE, QVAMQ. S. M. SERM. TE NEGL. HORR.] quamquam pectus est ei præceptis philosophicis refertum: non ita se præbebit horridum tamen, vt te negligat. similia loquendi genera annotauimus sup. ad Od. 8. huius libri. madet autèm translatè, imbutum est, refertum est. sic Lucret. lib. 4. *Scilicet arte madent simulachra, &c.* vbi lib. vulg. habent, *valent*, mendosè. Propriè & magis vsitatè madere vino dicuntur vinolenti. Plautus Trinummo: *Si alia membra vino madeant, cor sit saltem sobrium.*

NARRATVR ET PRISCI CAT.] virtus Catonis περιφραστικῶς positum pro Catone, vt annotauimus ad Od. 5. huius lib. fuit autem hæc opinio de Catone maiore, illum vino se nonnumquam largius inuitare solitum esse, sed falsa. Plutarchus quidem in eius vita nihil tale de eo tradit. tantum scribit eum delectari solitum cenis lautioribus, & copiosioribus, maximè cum rusticis vicinis, non solùm æqualibus, verumetiam adolescentibus. sic. Plut. ἦν δὲ καὶ τὸ δεῖπνον ἐν ἀγρῷ δαψιλέστερον. ἐκάλει γὰρ ἑκάστοτε τῶν ἀγρογειτόνων, καὶ περὶ χώραν τοὺς συνήθεις, καὶ συνδιῆγεν ἱλαρῶς οὐ τοῖς καθ' ἡλικίαν μόνοις ἡδὺς ὢν συγγενέσθαι, καὶ ποθεινός, ἀλλὰ καὶ τοῖς νέοις. Et M. Tull. in libello de senectute sic eum loquentem facit: *Ego propter sermonis delectationem tempestiuis conuiuiis delector, nec cum æqualibus solum, qui pauci admodum restant: sed cum vestra etiam ætate, atque vobiscum: habeóque senectuti magnam gratiam, quæ mihi sermonis auiditatem auxit: potionis & cibi sustulit.* De iuniore autem idem Plutar. in eius vita scribit. προϊόντι δὲ τῷ χρόνῳ μάλιστα προσίετο τὸ πίνειν: ὥστε πολλάκις ἐν οἴνῳ διάγειν εἰς ὄρθρον, &c. διὸ καὶ Μεμμίου τινὸς ἐν συλλόγῳ φήσαντος, ὅλας τὸν Κάτωνα μεθύσκεσθαι τὰς νύκτας, ὑπολαβὼν ὁ Κικέρων, ἐκεῖνο δὲ οὐ λέγεις, εἶπεν, ὅτι καὶ τὰς ἡμέρας ὅλας κυβεύει. id est, progressa autem iam ætate maximè recipiebat F

A compotationes, vt sæpe vsque ad horam matutinam io vino permaneret, &c. Itaque cùm Memmius quidam io conuentu dixisset Catonem totas oocteis ebrium esse: suscepto sermone Cicero, at illud non addis (inquit) etiam totos dies eum alea ludere.

Tv lene tormentvm] Plato lib. 1. de legibus, in extremo ait, nullum esse tormentum minus sumtuosum, minúsque periculosum, quàm vinum, ad explorandos & exquirendos hominum affectus & mores. Verba Platonis suot hæc: καὶ μυρία δὴ λέγοι ἂν οὐκ αὖ τις πῃ ἀνύσειεν, ὅσῳ διαφέρει τὸ μετὰ παιδιᾶς τοιαύτης ἄνευ μισθοῦ ζημιώδους, ἤθος ψυχῆς θεωρεῖν. καὶ δὴ τοῦτο μὲν αὐτό, φαίνεταί γε τοίνυν οὔτ' αὖ Κρῆτας, οὔτ' ἄλλους ἀνθρώπους οὐδένας οἰόμεθα ἀμφισβητήσειν μὴ οὐ μέτριόν τε ἀλλήλων ἐπίσκεψιν ταύτην εἶναι, τό τε εὐτελείας καὶ ἀσφαλείας, καὶ τάχους διαφέρειν πρὸς τὰς ἄλλας βασάνους. id est, *Et, vt quis res innumerabileis proferat, nihil proficiat, neque dicendo consequi possit, quanto præstet cum ludo & ioco, aliúdque agendo, sine iactura ingenium & mores animi spectare atque explorare. Atque hoc sanè neque Cretas, neq; alios vllos homines in controuersiam vocaturos existimamus, hanc probationem de ingenio*
B *mutuo esse modestam, & laudabilem, & hoc genus probationis cùm minimo sumtu fiat, tum omni periculo vacare, & præterea si cum alijs probationibus comparetur, maxima celeritate constare.* hoc pertinet locus ille io epist. ad Pison. *Reges dicuntur multis vrgere culullis, Et torquere mero, quem perspexisse laborant, An sit amicitia dignus.* & epist. ad Lolli. 1. lib. 1. *Commissúmque teges & vino tortus, & ira.* significat autem Horatius, iogeoia seueriora, & asperiora, vino interdum leoiri actemperari: vel vino tanquam tormento quodam, explorari, & spectari qualia sint. Lene autem dixit, quia alia tormenta, aspera, grauia, molesta, & acerba sunt.

Tv sapientivm cvras, &c.] tu sapientium graueis cogitationes & consilium recooditum, vino aperis, & in lucem profers.

Tv spem red. mentib.] sic sup. Od. 17. lib. 1. *Quis post vina grauem militiam, aut pauperiem crepat?* & epist. ad Torq. lib. 1. *Quid non ebrietas designat? operta recludit: Spes iubet esse ratas,*
C *&c.* extant in hanc seotenriam apud Athen. lib. 2. aliquot Diphili versus, quos me non pigebit ascribere. Nam huoc locum non solùm illustrabunt, verùm etiam explicabunt. sic igitur Diph. Ὦ πᾶσι τοῖς φρονοῦσι προσφιλέστατε Διόνυσε καὶ σοφώτατ', ὡς ἡδύς τις εἶ· Ὅτι τὸν ταπεινὸν μέγα φρονεῖν ποιεῖς μόνος, Τὸν τὰς ὀφρῦς αἴροντα συμπείθεις γελᾶν· Τόν τ' ἀσθενῆ τολμᾶν τι, τὸν δειλὸν θρασύν. id est, ò prudentibus omnibus carissime Dionyse, & sapieotissime: quàm iucundus es, cùm tu solus humilem & abiectum magnos sibi spiritus sumere facis: tristem, & contrahentem aut tollentem supercilia, ad ridendum impellis: infirmum, atq; imbecillum audere aliquid cogis: timidum atque ignauum, audacem efficis. eòdem pertinent illa Plat. lib. 1. de leg. de vioo. πότερον τὸν ἄνθρωπον, αὐτὸν αὑτοῦ ποιεῖ πρῶτον ἵλεων εὐθὺς μᾶλλον, ἢ πρότερον, καὶ ὁπόσῳ ἂν πλέον αὐτοῦ γεύηται, τοσούτῳ πλειόνων ἐλπίδων ἀγαθῶν πληροῦσθαι, καὶ δυνάμεως εἰς δόξαν. καὶ τελευτῶν δὴ πάσης ὁ τοιοῦτος παρρησίας, ὡς σοφὸς ὤν, μεστοῦται, καὶ ἐλευθερίας, πάσης δὲ ἀφοβίας, ὥστε εἰπεῖν τε ἀόκνως ὁτιοῦν D ὁτιοῦν ἀόκνως δὲ καὶ πρᾶξαι. id est, homioem, qui biberit, primùm efficit placidiorem, quam erat anteà, & quo plus de eo gustarit, ranto illi plureis bonas spes præbet, tànto plus virium ad gloriam & existimatiooem suppeditat. ad extremum igitur omni orationis licentia, ac libertate, quasi sapiens sit, omníque confidenria, atque audacia completur, ita vt quiduis strenue atque impigrè & dicat pariter, & agat. & Aristoph. ἱππεῦσι. Ὁρᾷς; ὅταν πίνωσιν ἄνθρωποι, τότε πλουτοῦσι, διαπράττουσι, νικῶσι δίκας, εὐδαιμονοῦσιν, ὠφελοῦσι τοὺς φίλους. id est, Vidésne? Cúm bibunt hoioines, tunc diuites sunt, rem suam bene gerunt, superiores è iudiciis discedunt, bean & fortunati sunt, amicis suis sunt vtiles.

Et addis corn. pavp.] id est, panperem efficis audacem, & pugnacem, & certandi cupidum. Cornua Baccho affiogi notum est: qua de re suprà diximus ad Odam 19. lib. 2. ibi, *aureo Cornu decorum.*

Trementi] cum tremore timenti, vt iosrà Od. 27. eiusd. lib. *palluit*, positum pro cum pallore extimuit. & *scatentem Belluis pontum, mediásque fraudes Palluit audax.* & paueat pro cum paoore E timeat Od. 5. lib. 4. *Quis Parthum paueat?*

Regvm apices] id est, Regum maiestatem, potentiam, fastigium. sup. Od. 35. lib. 1. *hinc apicem rapax Fortuna cum stridore acuto Sustulit, &c.* iratos autem *regum apices* dixit pro, *regum iratorum apices*, per hypallagen. *Apex* (inquit Festus) *qui est sacerdotum insigne, dictus est ab eo, quòd comprehendere vinculo antiqui, apere dicebant, &c.* Ab hoc apice dictum, id, quod eminet.

Segnésqve nod. sol. Grat.] id est, quæ non facilè concordiam dissoluunt: quæ vsque adeò arctis, & firmis vinculis inter se coniunctæ sunt, vt ægrè dissideaot, aut distrahantur. *segnes soluere* autem genus est loquendi Græcum, vt annot. ad Od. 8. lib. 4. Seruius ad locum illum, Virgil. lib. 1. Æn. *at memor ille Matris Acidaliæ*, notat Gratias iccirco connexas, & colligatas fingi, ac pingi, quia insolubileis esse decet. quod spectauit Horatius (inquit) cùm dixit, *Segnésque nodum soluere Gratiæ.*

F

Vivǽqve prod. lvc.] id est, totam noctem bibetur, & Veoeri indulgebitur. tota nox in vino, & bilaritate coosumetur. sic suprà Od. 8. huius libri, *& vigiles lucernas Perfer in lucem.* ad quem locum annotauimus, Romanos illos veteres, atque etiam Græcos, cenas suas totam noctem producere solitos esse. crebra certè lucernarum, & lychnorum apud scriptores, cùm de cenis loquuntur, mentio satis declarat, eos noctu cenare consueuisse. suprà idem Horatius significans multùm interesse inter arma, & conuiuia, sic loquitur. *Vino & lucernis Medus acinaces Immane quantum discrepat.* M. Tullius pro Cœlio, *Quam volent in conuiuiis faceti & dicaces, nonnunquam etiam ad vinum diserti sint: alia fori vis est, alia triclinij: alia subselliorum ratio, alia lectorum. non idem iudicum, comessatorúmque conspectus. lux denique alia solis, & lychnorum.*

Vivæ-

A VIVÆQVE] accensæ, ardentes, non exstinctæ. ignem enim viuere & mori dicimus, vt animantem quendam. notauimus ad Lucretium: ibi, *& viuunt labentes ætheris ignes*. lib. 1.

IN DIANAM.
Ode. 22.

MOntium custos, nemorúmq; virgo,
Quæ laboranteis vtero puellas
Ter vocata audis, adimísque letho,
Diua triformis:
Imminens villæ tua pinus esto:
Quam per exactos ego lætus annos,
Verris obliquum meditantis ictum,
Sanguine donem.

B

MONTIVM CVST. NEM.] ὄρέων ἐπίσκοπε. Od. 21. lib. 1. *Vos lætam fluuiis & nemorum coma, &c.* Virg. lib. 1. Æn. *Qualis in Eurotæ ripis aut per iuga Cynthi Exercet Diana choros: quam mille secutæ Hinc atque hinc glomerantur Oréades.*

QVÆ LABORANTEIS VTERO PVELL.] Eandem esse Dianam, Ilithyiam, Lucinam, Genitalem, ex hoc loco, & ex carmine sæculari pro imperio populi Romani, intelligere licet: quo in carmine tribus his postremis nominibus eam appellat. *Rite maturos aperire partus Lenis Ilithyia, tuere matres, Siue tu Lucina probas vocari, seu Genitalis.* de qua sic M. Tull. 2. de nat. deor. *Dianam autem eandem esse putant, à lucendo vtramq; nominatam. Itaque vt apud Græcos Dianam, eámq; Luciferam: sic apud nos Iunonem Lucinam in pariendo inuocant: quæ eadem Diana omniuaga dicitur, non à venando: sed quod in septem numeratur tamquam vagantibus. Diana dicta, quia noctu quasi diem efficeret. Adhibetur autem ad partus, quòd ij maturescunt aut septem nonnunquam, aut plerumque nouem*
C *Lunæ cursibus: qui, quia mensa spatia conficiunt, menses nominantur, concinnéque, vt multa, Timæus, qui, cum in historia dixisset, qua nocte natus Alexander esset, eadem Dianæ Ephesiæ templum deflagrauisse, adiunxit, minime id esse mirandum, quod Diana, cũ in partu Olympiadis adesse voluisset, afuisset domo.* hactenus M. Tull. Sed cùm Diana Latonæ: Ilithyia autem Iunonis sit filia: quî potest esse eadẽ Diana & Ilithyia? Atqui Pindarus Neme. carmine sexto, Ilithyiam, & Iunonis esse filiam, & præstò adesse partubus, non obscurè significat. Ilithyia (inquit) quæ Parcis assides, filia Iunonis, filiorum genitrix: sine te neque diem, neque noctem aspicimus, neque pubescimus. Pindari verba sunt hæc, si quis magis delectatur Græcis: Ἐλείθυια πάρεδρε μοιρᾶν βαθυφρόνων, παῖ μεγαλοσθενέος, ἄκουσον, Ἥρας, γενέτειρα τέκνων. ἄνευ σέθεν οὐ φάος, οὐ μέλαιναν δρακέντες εὐφρόναν τεὰν ἀδελφεὰν, ἐλάχομεν ἀγλαόγυιον ἥβαν. Hesiodus item Ilithyiam, Iunonis filiam facit in Theogon. ἡ δ' Ἥβην καὶ Ἄρηα, καὶ Εἰλείθυιαν ἔτικτε. Homerus autem Ilithyiam, μογοστόκον, quasi μογοῦσαν, quod valet πονοῦσαν, περὶ τοὺς τόκους. id est, laborantem, seu occupatam in partubus, ap- D pellat ἰλ. π. his verbis: Αὐτὰρ ἐπειδὴ τόν γε μογοστόκος Εἰλείθυια Ἐξάγαγε πρὸ φόωσδε, καὶ ἠελίου ἴδεν αὐγάς. & ἰλ. λ. numero multitudinis μογοστόκους εἰλειθυίας Iunonis filias appellat. Ὡς δ' ὅταν ὠδίνουσαν ἔχῃ βέλος ὀξὺ γυναῖκα δριμύ, τό τε προϊεῖσι μογοστόκοι Εἰλείθυιαι Ἥρης θυγατέρες. id est, Quemadmodum autem cùm telum acutũ atque amarum, mulierem partus dolores sentientem tenet, tum procedunt Ilithyiæ partus laborem leuantes, Iunonis filiæ, &c. & Theocritus εἰδ. κζ. μογοστόκον Ἄρτεμιν. Pausanias quoque aliam facit à Diana, & Iunonis filiam dicit haberi: quin etiam eam Latonæ partum adiuuisse ab Hyperboreis profectam: ceteros homines autem Ilithyiæ nomen ab his didicisse: Delios quoque ei sacra facere, & carmen in eius laudem de partus doloribus cantare: Cretas verò existimare Ilithyiam in Cnossia regione natam, & Iunonis filiam esse. Pausaniæ verba sunt hæc. Att. ἐν ἐλθοῦσαν ἐξ Ὑπερβορέων ἐς Δῆλον, γενέσθαι βοηθὸν ταῖς Λητοῦς ὠδῖσι. Τοὺς δ' ἄλλους παρ' αὐτῶν φασὶ τῆς Εἰλειθυίας μαθεῖν τὸ ὄνομα. καὶ E θύουσι δὲ τῇ Εἰλειθυίᾳ Δήλιοι· καὶ ὕμνον ᾄδουσιν ὠδῖνος. Κρῆτες δὲ τῆς χώρας τῆς Κνωσσίας ἐν Ἀμνισῷ γενέσθαι νομίζουσιν Εἰλείθυιαν, καὶ παῖδα Ἥρας εἶναι. Idem Arcad. narrat se Ilithyiæ statuam vidisse apud Aegyenseis à Damophonte fictam, quæ tota esset à capite vsq; ad calcẽ veste textili tecta, cuiúsq; nihil esset nudũ, præter faciem, & extremas manus, & pedes: eius alteram manum porrectam esse, & explicatam: alteram facem tenere: quæ res vnum è duobus significaret, vel partus dolores mulieribus instar ignis esse: vel illam pueros ex vtero matris in lucem, atque in luminis oras (vt ait ille) protrahere. verba Pausaniæ sunt hæc: Εἰλειθυίᾳ δ' εἰκάσαι τις ἂν εἶναι δᾷδας, ὅτι γυναιξὶν ἐν ἴσῳ καὶ πῦρ εἰσὶν αἱ ὠδῖνες. ἔχοιεν δ' ἂν λόγον καὶ ἐπὶ τῷδε αἱ δᾷδες, ὅτι Εἰλείθυιά ἐστιν ἡ ἐς φῶς ἄγουσα τοὺς παῖδας. Plato autẽ in Theæteto eãdẽ esse Dian. & Ilithy. putat, vt ex eius verbis perspicuũ esse potest. αἰτίαν δὲ τοῦ ἔθνους γυναῖκα αὐτὴν κατακειμένην τι καὶ τίκτουσαν ἄλλας μαιεύεσθαι, φασὶν εἶναι τὴν Ἄρτεμιν, ὅτι ἄλοχος οὖσα τὴν λοχείαν εἴληχε. id est, causam autem, cur nulla mulier, quæ ipsa grauida fieri, & F parere possit, obstetricis munere fungatur, aiunt hanc esse, quòd Diana à pariendo immunis, maturandorum, & procurandorum partuum prouinciam nacta est. Plutarchus Sympos. 3. probl. 1. de luna loquens: Λέγεται δὲ καὶ πρὸς εὐτοκίαν συνεργεῖν. ὅταν ᾖ διχόμηνος, ἀνέσει τῶν ὑγρῶν μαλθακωτέρας παρέχουσα τὰς ὠδῖνας: ὅθεν οἶμαι καὶ τὴν Ἄρτεμιν, λοχείαν, καὶ Εἰλείθυιαν οὐκ οὖσαν ἑτέραν ἢ τὴν σελήνην ὠνομάσθαι. id est, aiunt autem lunam etiam ad pariendi facilitatem, & felicitatẽ adiumento esse, cùm est semiplena, remissione & relaxatione rerũ liquidarũ & humidarũ partus dolores efficientẽ molliores, & leniores. Ex quo arbitror etiã Dianam Lochiã, id est, partuum præsidem, atq; arbitram, & Ilithyiam, vt pote quę non sit alia a luna, esse nominatam. Idem Plutarchus ibidem lunam à Timotheo quodam ὠκυτόκον ostendit esse appellatam, id est, ad accelerandos partus vtilem. Plautus, Terentius, Varro,

A Varro, Catullus, & ceteri Latini, Iunonem Lucinam coniunctè, vel Lucinam tantùm efferunt. Terent. Heautontim. *Iuno Lucina fer opem.* & Idem alibi. Plaut. Aulul. *Iuno Lucina tuam fidem.* Catull. in carmine sæculari ad Dianam, *Tu Lucina dolentibus Iuno dicta puerperis: Tu potens Triuia, & notho es Dicta lumine luna.* Plautus in Truculento, *date mihi huc ligna, atque ignem in aram, vt venerer Lucinam deam.* Varro lib. 4 de lingua Lat. *quare ideo videtur à Latinis Iuno Lucina dicta, vel quòd terram, vt physici dicunt, iuuat, & lucet: vel quòd ab luce eius, qua quis conceptus est, vna iuuat, donec mensibus actis produxit in lucem. Facta igitur à iuuando, & luce Iuno Lucina: a quo parientes eam inuocant. Luna enim nascentium dux, &c.* sic Horat. Od. 5. epod. *Per liberos te, si vocata partubus Lucina veris affuit.* Dionys. Halicarn. lib. 4. ὑπὲρ δὲ τῶν Ῥωμαίων καλοῦσιν Ἥρας φωσφόρου. Ilithyiam appellant Romani Iunonem luciferam. Theocritus εἰς γέννημα. Εἰλείθυιαν, λυσίζωνον, id est, soluentem zonam appellat. Ἔνθα γὰρ Εἰλείθυιαν ἐβώσατο λυσίζωνον Ἀντιγόνας θυγάτηρ βεβαρημένα ὠδίνεσσι. Ἡ δέ οἱ εὐμενέοισα παρέστα. id est, hic enim Ilithyiam inclamauit,
B quæ zonam soluit, Antigonæ filia doloribus partus grauiter affecta. Illa autem ei præstò futura, & apud eam permansura adstabat. Virgil. etiam ad equas transfert Georgic. 3. *Ætas Lucinam, iustósque pati Hymenæos Desinit ante decem: post quattuor incipit annos.* Oppianus lib. 1. partus dolores omnibus animantibus acerbos, & molestos esse significans, sic ait, ὡς οὐ μοῦνον ἐμοὶ χαλεπὸν, οὐδ' ἰχθύσι μοῦνοι ὠδῖνες, οὐδ' ἄρα μοῦνοι ἐπιχθονίοισι γυναιξὶν Ἀλγινόεις, παντὶ δ' ἴσον ἐπαχθέες εἰλείθυιαι, id est. Quàm non facilem ortum, seu nascendi rationem ne piscibus quidem fata tribuerunt neque terrestribus solùm fœminis dolores incidunt, sed omni loco graues sunt Ilithyiæ. Cur eadem genitalis dicatur, ex iis, quæ suprà exposita sunt, intelligere licet: qua de re tamen non nihil diceremus ad carmen illud sæculare, quod est post epod.

Diva triformis] τρίμορφος. Athenæus lib. 7. ait Apollodorum scribere in libris de Diis, triglam Hecatæ immolari propter communitatem, & coniunctionem nominis. Deam enim
C esse triformem. sic Athen. Ἀπολλόδωρος ἐν τοῖς περὶ θεῶν, τῇ Ἑκάτῃ φησὶ θύεσθαι τρίγλην διὰ τὴν τοῦ ὀνόματος κοινότητα. τρίμορφος γὰρ ἡ θεός. citat & Chariclidę cuiusdā versum: δέσποιν' Ἑκάτη, τριοδῖτι, τρίμορφε, τριπρόσωπε, τρίγλαις κηλουμένη. id est, ô regina Hecate, triuia, triformis, triplicem vultum, seu personam gerens, quæ triglis mulceris. iccircò autem triformem appellari dicunt alij, quòd eadem sit Diana, & Lucina, & Hecate, seu Proserpina. Virg. Æneid. 4. *Tergeminámque Hecaten, tria virginis ora Dianæ.* eandem, Triuiam appellat Ennius vel quòd in triuio ponitur, vel quòd in cælo tribus viis mouetur, in altitudinem, latitudinem, & longitudinem. Seruius ad illum Virg. locum, *numero deus impare gaudet.* Pharmaceutr. notat, *Dianam dicit propter triplicem eius potestatem.* hactenus Seru. Triplicem autem potestatem intelligit, in cælo, in terris, sub terris, seu apud inferos. Quidam tradiderunt, Dianam fingi solitam specie humana, equina, caninā: atque iccircò triformem dictam. Alij quia D luna, quæ Diana est, modò fit ἀμφίκυρτος, id est, gibbosa, seu gibbera, seu μηνοειδής, modò διχότομος, id est, dimidiata: modò plena.

Imminens villæ tua p.] id est, pinus, quæ villæ meæ imminet, tua esto. his verbis hanc pinum Dianæ consecrat.

Exactos] confectos. *per exactos annos*, id est, quotannis.

Obliquum meditantis] qui dum cæditur, conetur morsione obliqua eum, à quo cæditur, malè multare: vel qui videatur sese ad obliquas morsiones assuefacere, & exercere. hęc enim vis est verbi *meditandi* propria, quod à Græco μελετῶ tractum est.

AD PHIDILEM.
Ode 23.

Suadens, vt deos puris manibos, & conscientia benè actæ vitæ colat.

CÆLO supinas si tuleris manus
 Nascente luna, rustica Phidile: E
Si ture placaris, & horna
 Fruge Lareis, auidáque porca:
Nec pestilentem sentiet Africum
 Fœcunda vitis, nec sterilem seges
Rubiginem, aut dulces alumni
 Pomifero graue tempus anno:
Nam, quæ niuali pascitur Algido
 Deuota, quercus inter, & ilices:
Aut crescit Albanis in herbis
 Victima, pontificum secureis
Ceruice tinguet. te nihil attinet
 Tentare multa cæde bidentium
Paruos coronantem marino
 Rore deos, fragilíque myrto.
Immunis aram si tetigit manus: F
 Non sumtuosa blandior hostia,
Mollibit auersos Penateis
 Farre pio, & saliente mica.

Cælo supinas] notat interpres Homer. ad illum versum, Ιλ. α. Ἀεὶ δ' ἐν μέσσῃσι θεοῖσι δὲ χεῖρας ἀνέσχον. i. *gentes autem precati sunt, & ad deos manus sustulerunt*, sublatos esse heroas manibus in cælum sublatis Iouem, ceterósq; deos cælesteis precari: marinos, ad mare porrectis: manes, & inferos, terra percussa. Primi moris exempla sunt hæc. Virg. Æn. 1. *Ingemit, & duplicis tendens ad sidera palmas, Talia voce refert.* Idem secundo. *Sustulit exutas vinclis ad sidera palmas.* Idem 3. *tendóq; supinas Ad cælum cum voce manus.* & 4. *Multa Iouem manibus supplex orasse supinis.* Lucret. lib. 5. *& pan-*

A *& pãdere palmas Ante Deûm delubra.* Salloſt. cõiur. Catil. *manus ſupplices ad cælum tendere, miſerari paruos liberos, rogitare Deos.* Hom. ὀδυσσ. ι. Εὔχετο χεῖρ' ὀρέγων εἰς οὐρανὸν ἀστερόεντα. id eſt, precabatur manum porrigens ad cælum ſtellatum. Apollon. lib. 1. ἀργ. αἱ δὲ γυναῖκες Πολλὰ μάλ' ἀθανάτοισιν ἐς αἰθέρα χεῖρας ἀνεῖσαι Εὐχόμεναι νόστοιο τέλος θυμηδὲς ὀπάσσαι. id eſt, mulieres autem valde multum ad deos immortaleis in cælum manus ſuſtulerunt, orantes vt iucundum reditum darent. præ lætitia manus ad cælum tollit ille apud Horat. Saty. 5. lib. 2. *donec obeſam, Ad cælum manibus ſublatis, dixerit, vrge.* Secundi hoc nunc mihi exemplũ ſuccurrit. Virg. Æneid. 4. *Ni palmas ponto tendens vtraſque Cloanthus Fudiſſétque preces, diuósque in vota vocaſſet: Dij quibus imperium pelagi.* Poſtremi ſunt hæc. Euripid. ἑκάβ. Ὦ χθόνιοι θεοί, σώσατε παῖδ' ἐμόν, ὃς μόνος οἴκων ἄγκυρά τ' ἐμῶν, τὴν Χιονώδη Θρῄκην κατέχει. id eſt, ò inferi, ſeu terreſtres dij: ſeruate filium meum, qui ſolus ædium mearum ancora Thraciam niuoſam tenet. ad quẽ locum vetus interpres ἀνώνυμος notat, hiſtrionem, cùm hæc verba loqueretur, ter-

B rã pedibus pulſaſſe. Idem Oreſt. πότνια, πότνια νύξ, ὑπνοδότειρα τῶν πολυπόνων βροτῶν, Ἐρέβοθεν ἴθι. id eſt, ò veneranda, veneranda nox, quæ ſomnum largiris laborioſis mortalibus: ex Erebo prodi. Hom. ἰλ. ι. Πολλὰ δὲ καὶ γαῖαν πολύφορβον χερσὶν ἀλοία Κικλήσκουσ' Ἀΐδην καὶ ἐπαινὴν Περσεφόνειαν. id eſt ſæpe autem etiam terram multa alimenti genera hominibus præbentem manibus pulſabat. Plutonẽ inuocans: & laudabilem Proſerpinam, idem & cum mortuos appellabant. M. Tull. Tuſc. 2. *Tum Cleanthem, cum pede terram percuſſiſſet, verſum ex Epigonis dixiſſe ferunt, Audisne hæc, Amphiaraë, ſub terram abdite? Zenonem ſignificabat, à quo illum degenerare dolebat.*

Rvstica phidile] libri aliquot veteres habent, *ruſtica Phillide.* ego nihil muto: quamquam legendum potius fortaſſe eſt *Phidale*, vt intelligamus, ſignificari nomine ipſo puellam quandam ruſticam, parcam, & à ſumtu abhorrentem.

Horna frvge] hornotina: huius anni. Od. 2. epod. *Et horna dulci vina promens dolio.* M. Tull. Verr. de annea&#0;ctis. *frumentum hornotinum.* Pro-

C pert. lib. 4. *Illa dies hornis cædem denuntiat agnis.*

Avidaqve porca] cur Laribus porcam, ſeu porcum veteres immolarent, annotatum eſt ſuprà ad illum locum, *& porco bimeſtri*, Oda 17. eiuſdem libri.

Sterilem rvbiginem] Virg. Georg. 1. *malam* vocat. *Mox & frumentis labor additus, vt mala culmos Eſſet rubigo.* aſperã appellat Ouidius.

Pomifero grave temp. anno.] auctumnum ſignificat, quem pomiferum item appellat Od. 7. lib. 4. *ſimul Pomifer auctumnus fruges effuderit.* & Od. 2. libr. epod. ſic deſcribit. *Vel cum decôrum mitibus pomis caput Auctumnus aruis extulit.* graue autem tempus hoc loco dicit, quia peſtileus, & inſalubre, vt Saty. 6. lib. 2. *Auctumnúsq; grauis Libitinæ quæſtus acerbæ.* φθινόπωρον vocant Græci. ordo eſt: aut dulces alumni graue tempus non ſentient anno pomifero, id eſt, anni parte pomifera, nempe auctunno.

Nivali Algido] Algidum, mons, & vrbs eiuſdem nominis. ſuprà Od. 12. lib. 1. *gelidum* appellat. Od. 4. lib. 4. *Nigræ feraci frondis in Algido.* D

Devota] vota, & promiſſa, ſeu obligata ex voto. ſic deuotos appellat Cæſar lib. 3. de bello Gallico, ſoldurios illos, qui, cuius amicitiæ ſe deuouiſſent, cum eo omnibus in vita commodis fruebantur: omnia rurſus incommoda, & mala perferebant. ſuprà arborem illam, cuius caſu propemodum oppreſſus eſt, deuotam nominauit, Od. 4. eiuſd. lib.

Victima] ouis bima, ſeu bidens: vel maior aliqua hoſtia.

Pontific. secvr. Cervi. ting.] à pontificibus publicè immolabitur.

Bidentivm] *bidentes* (inquit Feſtus) *ſunt pecudes, ſeu oues, quæ duos denteis ceteris longiores habent.* ſed alij, quorum ſententia à doctis probatur. magis aiunt bidenteis dictas eſſe, quaſi biennes, quòd bimæ immolarentur. Virgil. lib. 5. Æneid. *cædit quinas de more bidenteis.* Idem 6. *totidem lectas de more bidenteis.*

Parvos coronantem, &c.] te quæ paruos deos habes domi. E

Marino rore] rore marino, ſeu roſmarino, coronario ſcilicet, quem deſcribit Dioſcor. lib. 3. cap. 89.

Immvn. aram si tetig.] manus immunis propriè, quæ nihil porrigit, inanis, vt Od. 12. lib. 4. *non ego te meis Immunem meditor tingere poculis*, id eſt, nihil afferentem. & epiſt. ad Villic. lib. 1. *Quem ſcis immunem Cynaræ placuiſſe rapaci.* Virg. lib. 4. Georg. *Immunisque ſedens aliena ad pabula fucus.* ſed hoc loco videtur ſubaudiri, à ſcelere: vt ſit, manus à ſcelere, aut culpa immunis: & ita Acr. & Porph. Sed videri poſſit, hoc loco *immune* ſignificare *improbum*: quemadmodum apud Plautum, *immune*, ſeu *immœne eſt facinus*, vt docet Feſtus. quod ſi cui placeat, dicendum erit, hanc eſſe huius loci ſententiam. Si manus improba, & impura deorum aram tanget, id eſt, ſi mente impura deos orabis, ſumtuoſa hoſtia deos non mollies, neque efficies ſacrificiorum ſumtu, vt tuæ victimæ diis ſint gratiores: ſed farre pio, & ſaliente mica deos placabis. Solebant autem orantes aram tangere, ſeu tenere. Itaque Varro F rerũ diuinar. lib. 5. (vt refert Macrob. lib. 3.) *ſcribit, aras primum anſas dictas, quod eſſet neceſſarium à ſacrificantibus eas teneri: quemadmodum vaſorum anſas tenere & prendere ſolemus.* ad quem morem reſpiciens Virg. Æn. 12. vt & hîc Horatius, Latinum Regem ſic facit loquentem. *Tango aras: mediósque ignes, & numina teſtor.* idem Æn. 4. *Talibus orantem dictis, arásque tenentem.* & lib. 6. *Talibus orabat dictis, arásque tenebat.* & M. Tull. pro Flacco. *qui ſi aram tenens iuraret, crederet nemo, per epiſtolam, quod volet, iniuratus probabit?*

Non svmt. bland. host. &c.] *ſumtuoſa hoſtia* ſunt ſeptimi caſus: hæcq; eſt huius loci ſententia. ſi tua manus immunis, id eſt, ſine vlla victima, vel, vt alij, innocens, aram tetigit: æquè placabit & flectet deos familiareis farre, & mica ſalis, nihilo gratior Diis futura propter ſumtuoſam

aliquam

A aliquam hostiam. quòd si immunis pro improbo accipiatur, sic erit hic locus explicandus, vt paullo antè diximus, ad illa verba, *immunis aram, &c.* Plato in Alcibiade β. perspicuè ostendit, Deos immortaleis, sumtuosas hostias non spectare, sed animorum integritatem, & preces, seu bona verba, quam ille appellat εὐφημίαν: idque Ammonis oraculo responsum esse dicit. Cùm enim quondam inter Athenienseis, ac Lacedæmonios dissidium, bellúmque grauissimum natum esset: accideret autem, vt multis prœliis mari & terra commissis, semper Athenienses magna clade accepta inferiores discederent, eos indignanteis & consilij inopia laboranteis, neque vllum malorum præsentiũ remedium reperienteis, decreuisse tandem quàm optimũ esse Iouem Ammonẽ hac de re consulere, & preterea rogare quare vincerẽtur, cùm ipsi hostias omniũ Grecorũ & plurimas & pulcherrimas diis immortalib. immolarẽt, eorúmq; tẽpla plurimis & carissimis donis ornarent, pompas denique facerent solenneis & magnificentissimas, & sumtuosissimas, Lacedæmonij autem nihil quicquam tale omnino curarent, immo verò ita essent in hac re negligentes. vt sæpe hostias mancas ac debileis
B mactarent, cùm essent nihilo minus opulenti, quã Atheniensium ciuitas: hoc vnum respondisse Ammonem, Lacedæmoniorum εὐφημίαν, id est, bona verba, Deo esse gratiora, quàm vniuersas Græcorum victimas. bona verba autem Socrates interpretatur preces ritè conceptas, & iustas: aitque hominibus magnopere esse cogitãdum, & videndum quas preces diis immortalibus nuncupent. Deos enim immortaleis neque bobus auratis, neque talibus victimis, neque precibus maledicentiæ, quam Græci blasphemiam nominant, plenis, sed bonis dictis placari. Δεινὸν γὰρ ἂν (inquit) εἴη πρὸς τὰ δῶρα, καὶ πρὸς τὰς θυσίας ἀποβλέπουσιν ἡμῶν οἱ θεοί, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὴν ψυχήν. & mox, οἱ δὲ ἂν ἀδωροδόκητοι ὄντες, καταφρονοῦσιν ἁπάντων τούτων. &c. id est, *absurdum enim sit & ingemiscendum, si dij dona nostra, & sacrificia spectent, non animum, &c.* deinde sequitur: *illi verò cùm muneribus non corrumpantur, hæc omnia contemnunt.* Sic & Xenophon. ἀπομνημ. α. θυσίας δὲ θύων μικρὰς ἀπὸ μικρῶν, οὐδὲν ἡγεῖτο μειοῦσθαι τῶν ἀπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων πολλὰ καὶ μεγάλα θυόντων. οὔτε γὰρ τοῖς
C θεοῖς, ἔφη, καλῶς ἔχειν, εἰ ταῖς μεγάλαις θυσίαις μᾶλλον, ἢ ταῖς μικραῖς ἔχαιρον. πολλάκις γὰρ ἂν αὐτοῖς τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν μᾶλλον, ἢ τὰ παρὰ τῶν χρηστῶν εἶναι κεχαρισμένα. Οὔτ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις ἄξιον εἶναι ζῆν, εἰ τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν μᾶλλον ἦν κεχαρισμένα τοῖς θεοῖς, ἢ τὰ παρὰ τῶν χρηστῶν· ἀλλ' ἐνόμιζε τοὺς θεοὺς ταῖς παρὰ τῶν εὐσεβεστάτων τιμαῖς μάλα χαίρειν. id est, *cũ ante sacrificaret parua de paruis, nihilo se deteriore cõditione esse putabat iis, qui de multis ac magnis multa, & magna immolant. Nam neq; Diis honestũ fore, si magnis sacrificiis magis delectarẽtur, quã paruis: sæpenumero enim ea, quæ ab improbis proficiscãtur, gratiora eis futura quã, quæ a viris bonis: neq; hominib. vitã optabilem, aut vitalem futuram, si quæ ab improbis donentur, diis sint gratiora, quam, quæ a probis. quin existimabat deos immortaleis hominum piorum cultu, & muneribus magnopere delectari.* Iterum Plato in Euthyphrone ait dona nostra (dona autem, quæ Diis ab hominibus dari debent, sunt τιμή, γέρας, χάρις, i. honos decus, gratia) ait igitur Plato dona D nostra Diis nihil prodesse.

Aversos Penates] Ode x1. epod. *Precus & auersum ad Iouem.*

Farre pio et s. m.] ad hunc locum pertinent, quæ scribuntur à Philostrato de Pythagora initio libri 1. de vita Apollonij, memoriæ esse proditum, Pythagoram aras sanguine non aspersisse, sed tus, & placentam, & hymnos diis immortalibus, & similia, diis solitum sacrificare. quibuscum congruunt illa M. Tullij lib. 3. de nat. deorum. *Quamquam Pythagoras cum in geometria quiddam noui inuenisset, musis bouem immolasse dicitur. Sed id quidem non credo: quoniam ille ne Apollini quidem Delio hostiam immolare voluit, ne arã sanguine aspergeret.*

Saliente mica] id est, mica salis. Tibull. lib. 3. eleg. 4. *At natum in curas hominum genus, omnia noctis Farre pio placant, & saliente sale.* Idem lib. 4. ad Messal. *Paruáque cælesteis placauit mica.* Catullus, *Non est in tanto corpore mica salis.*

IN AVAROS. E

Ode 24.

INTACTIS opulentior
Thesauris Arabum, & diuitis Indiæ
Cæmentis licet occupes
Tyrrhenum omne tuis, & mare Apullicũ:
Si figit adamantinos
Summis verticibus dira necessitas
Clauos: non animum metu,
Non mortis laqueis expedies caput.
Campestres melius Scythæ,
Quorũ plaustra vagas rite trahũt domos,
Viuunt, & rigidi Getæ:
Immetata quibus iugera liberas
Fruges, & Cererem ferunt: F
Nec cultura placet longior annua:
Defunctúmque laboribus
Æquali recreat sorte vicarius
Illic matre carentibus
Priuignis mulier temperat innocens:
Nec dotata regit virum
Coniux: nec nitido fidit adultero.
Dos est magna, parentium
Virtus, & metuens alterius viri
Certo fœdere castitas.
Et peccare nefas, aut pretium est mori.
O, quisquis volet impias

Cadeis,

A *Cædeis, & rabiem tollere ciuicam:*
Si quæret pater vrbium
Subscribi statuis, indomitam audeat
Refrenare licentiam,
Clarus post genitis, quatinus, heu nefas,
Virtutem incolumem odimus:
Sublatam ex oculis quærimus inuidi:
Quid tristes querimoniæ,
Si non supplicio culpa reciditur?
Quid leges sine moribus
Vanæ proficiunt, si neque feruidis
Pars inclusa caloribus
Mundi, nec Boreæ finitimum latus,
Durataq; solo niues
Mercatorem abigunt? horrida callidi
Vincunt æquora nauitæ.
B *Magnum pauperies opprobrium iubet*
Quiduis & facere, & pati:
Virtutisque viam deserit arduæ.
Vel nos in Capitolium,
Quò clamor vocat, & turba fauentium:
Vel nos in mare proximum
Gemmas, & lapides, aurum & inutile,
Summi materiam mali,
Mittamus. scelerum si bene pœnitet:
Eradenda Cupidinis
Praui sunt elementa: & teneræ nimis
Mentes asperioribus
Formandæ studijs nescit equo rudis
C *Hærere ingenuus puer:*
Venarique timet, ludere doctior,
Seu Græco iubeas trocho,
Seu malis vetita legibus alea.
Cùm periura patris fides
Consortem socium fallat, & hospitem
Indignóque pecuniam
Heredi properet: scilicet improbæ
Crescunt diuitiæ, tamen
Curtæ nescio quid semper abest rei.

INTACTIS OPVL. THES. ARAB.] suprà Od. 29. lib. 1. *beatas Arabum Gazas* dixit & secunda epist. ad Mæcen. lib. 1. *Diuitias Arabum.* Intactos autē thesauros intellige dictos esse, quia nondum Romanorum arma senserant. sic Propert. *India quin Auguste tuo dat colla triumpho: Et domus intacta te tremit Arabia.*

CÆMENTIS] lapidibus cæsis, vt suprà Od. 1. huius lib. *huc frequens Cæmenta demittit redemtor.* D

MARE APVLLICVM] sic reperi scriptum in duobus lib. Vatic. & item Faër. Tornes. in codice Donati autem *Ponticum* erat recenti manu scriptum, & in litura. Iam, quòd ad syllabas attinet, simile est illud Od. 4. huius lib. *Altricis extra limen Apulliæ.*

ADAMANTINOS, &c.] solidissimos, firmissimos. fortasse, quos sup. Od. 35. lib. 1. *clauos trabaleis* dixit, hîc nominat adamantinos. vtrobique enim vim & firmitatem, & pæne dicam æternitatem necessitatis significat. Plato quidem lib. de rep. decimo ἀδαμαντίνως, id est, adamantinè, vsurpat pro eo, quod est ἰσχυρῶς καὶ ἀμετακινήτως, his verbis ἀδαμαντίνως (inquit) δεῖ ταύτην τὴν δόξαν ἔχοντα εἰς ἅδου ἰέναι. Neque temerè porrò, neque ineptè adamantioi claui τῇ ἀνάγκῃ, id est, necessitati, quæ eadem ferè est hoc loco, atque εἱμαρμένη, tribuuntur. Significatur enim fati, mortisque necessitas immutabilis, & vis inuicta. Pindarus autem cùm de alia necessitate loquatur, ita quærit ex Musa: Quod periculum Argonautas solidis ex adamante clauis vinctos ad nauigandum impulit? sic Pindar. τίς κίνδυνος κρατεροῖς ἀδάμαντος δῆσεν ἅλοις? id est, E quod periculum necessarium coëgit, vt nauigarent? Æschylus item in Prometh. ἀδαμαντίναις πέδαις dixit pro solidissimis ac durissimis, vide annot. ad Od. 3. & 35. lib. 1.

DIRA] infesta, tristis, horribilis: vt & alibi.

NON MORTIS LAQ. EXP.] *expedies*, id est, explicabis, extricabis, sunt enim hi laquei ἄφυκτοι, καὶ ἀδιέξοδοι, id est, inexplicabiles, & quos effugere nemo queat. Homerus tantam vim Parcæ esse dicit, vt ne Dij quidem ab eo, qui sibi sit carus, mortem propulsare possint, vbi eum Parca semel comprehenderit. Verba Homeri sunt hæc, ὀδυσσ. γ. Ἀλλ' ἤτοι θάνατον μὲν ὁμοίιον, οὐδὲ θεοί περ Καὶ φίλῳ ἀνδρὶ δύνανται ἀλαλκέμεν, ὁππότε κεν δὴ Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο. id est, At profectò mortem, omnibus æquè infestam, ne dij quidem ab homine amico arcere possunt, vbi eum Parca mortis longum somnum dantis comprehenderit.

CAMPEST. MEL. SCYTHÆ] suprà Od. 35. F lib. 1. *profugos* appellauit. Strabo ἁμαξοίκους, id est, in plaustris habitanteis, tanquam in domibus.

RIGIDI GETÆ] cur rigidi? an quòd sunt cælibes, & ἀνέστιοι, id est, sine foco & familia? an quòd ἄβιοι, id est, carentes rebus ad victum paratis, & congestis. seu vitæ cultu vtentes tenuissimo, parcissimo, ac durissimo? quæ etiam de Scythis tradita sunt: obidque ἄβιοι appellantur ab Hom. Quin eosdem ἱππημολγοὺς appellant tum alij Græci poëtæ, tum in primis Homerus: id est, equorum emulctores. Dionys. Alex. Ἔνθα μελαγχλαινοί τε, καὶ ἀνέρες ἱππημολγοι. Homerus ἰλ. ν. αὐτὸς δὲ πάλιν τρέπεν ὄσσε φαεινὼ Νόσφιν ἐφ' ἱπποπόλων Θρῃκῶν καθορώμενος αἶαν Μυσῶν τ' ἀγχεμάχων, καὶ ἀγαυῶν ἱππημολγῶν Γλακτοφάγων, ἀβίων τε, δικαιοτάτων ἀνθρώπων: id est, ipse autem [Iupiter] reflexit oculos lucidos longè ab vrbe Troia ad terram Thracum in studio equorum assiduè versantium respiciens, & Mysorum comminus pugnantium, & admirabilium

A Scytharum equas mulgentium, & lac potantium, in diem viuentium, rebúsque ad victum antè paratis carentium, hominum iustissimorum. Ex quibus versibus cognoscere licet, per hippemolgos, id est, equarum emulctores, Scythas, & populos illos omneis esse intelligendos, qui ab occasu, mari Sarmatico, & Gothico: ab ortu, palude Mæotide & Tanaï, & Ponto Euxino: à meridie, Æmo, & Danubio: à septentrione, hyperboreis gentibus, & Rhipæis montibus continentur. hanc sententiam adiuuat Herodotus, qui in Melpomene narrat, Scythas equas mulgere, & lac earum vasis exceptum potare: id quod testatur & Strabo lib. 7.

IMMETATA QVIBVS] quorum agri, nullis cùm limitibus sint inter se separati, aut distincti, sed cõmunes, etiam fruges efferũt liberas & communes. *immetata* autem *iugera* accipe nullis metis, id est, terminis distincta, vel nullis decempedis *dimensa*, aut descripta. lege quæ suprà notauimus ad illum locum, *nulla decempedis Metata, &c.* Od. 15. lib. 2.

NEC CVLTVRA PLACET, &c.] nemo vnus per omnem vitam in eodem agro colendo ver- B satur: sed alij ad certum numerum descripti ac distributi vnum annum agrum colunt: anno subsequente succedunt his alij ad eundem numerum: quiescunt ij, qui superiore anno coluerant, & ita deinceps. Atque hanc sententiam declarant ea verba, quæ statim sequuntur: *Defunctúmque laboribus Æquali recreat sorte vicarius:* id est, eum, qui in labore annũ versatus, eóque labore defunctus est, vicarius, qui eius locum, vicémque subit, reficit ac recreat æquali sorte, id est, dat illi sui reficiendi facultatẽ æquali sorte: id est, dat illi sui reficiendi facultatem, æquali agri colendi, laborisque perferendi condicione vicissim accepta. Sic Cæsar de Sueuis lib. 4. de bello Gall. *Hi centum pagos habere dicũtur, ex quibus quotannis singula millia armatorum bellandi causa suis ex finibus educunt, Reliqui, qui domi manserint, se, atque illos alunt. Hi rursus inuicem anno pòst in armis sunt: illi domi remanent. Sic neque agricultura, neque ratio, atque vsus belli intermittitur.*

C TEMPERAT] nouerca manus abstinet à priuignis: priuignis parcit, neque eis insidias comparat, vllámve perniciem molitur, vt solent nouercæ. sic loquitur & Virg. Georg. 1. *Iam sibi tum curuis male temperat vnda carinis.* & M. Tull. Verr. 4. siue accusation. lib. 2. *non solum sociis in eo bello consuluit, verumetiam superatis hostibus temperauit.* ibidem: *sicuiquam denique vlla in re vmquam temperauerit, vt ei vos quoque temperetis.* idem lib. 1. *Te putet quisquam cum ab Italia freto disiunctus esses, sociis temperasse?* Sallust. coniur. Catil. *Quippe secundæ res sapientium animos fatigant: nedum illi corruptis moribus, victoriæ temperarent.* sic enim hunc locum emendauimus, cùm in omnibus libris vulgatis corruptè legatur *obtemperarent.* emendauimus & locum apud Cæsar. lib. 1. de bello Gall. itidem corruptum, *neque sibi homines feros ac barbaros temperaturos existimabat, quin, &c.* vbi vulgò legitur *obtemperaturos.*

TEMPERAT INNOCENS] id est, temperando priuignis est innocens: vel in eo se innocentem præstat, quod temperat, vt diximus ad Od. octauam huius libri. D

NEC DOTATA REGIT VIRVM] regit virum, id est, imperat viro, domina est viri: vt sup. Od. 9. *Me nunc Thressa Chloë regit.* Aristoteles lib. 8. de moribus, viri & vxoris societatem scribit esse Aristocraticam, id est, ei reip. formæ similem, in qua præstantiores, & meliores, & optimates imperant. iccircò virum præesse debere, cúm vxori virtute præstet. Sed interdum (inquit) imperant mulieres, nempe eæ, ad quas amplæ venerunt hereditates, & benè dotatæ. ἐνίοτε δ' ἄρχουσιν αἱ γυναῖκες ἐπίκληροι οὖσαι. sic Plautus in Asinaria: *argentum accepi: dote imperium vendidi.*

NEC NITIDO FIDIT ADVLTERO] nitido, vel comto, & benè curato: vel vnguentis delibuto, vt annot. ad Od 19. huius lib. & alibi. vel vt epist. 7. lib. 1. *ex nitido fit rusticus, atque Sulcos, & vineta crepat mera.*

ADVLTERO] amatori, vt sup. Od. 33. lib. 1. vel propriè accipe.

DOS EST MAGNA P. VIRT.] Querebatur iam sua ætate Theognis, non spectari in vxore quærenda genus, & parentum virtutem, sed pecuniam, his verbis: Κριοὺς μὲν καὶ ὄνους διζήμεθα, Κύρνε, καὶ ἵππους Εὐγενέας· καί τις βούλεται ἐξ ἀγαθῶν Βήσεσθαι· γῆμαι δὲ κακὴν κακοῦ οὐ μελεδαίνει Ἐσθλὸς ἀνήρ, ἤν οἱ χρήματα πολλὰ διδῷ. quorum versuum hæc ferè sententia E est: *Arietes quidem, & asinos, & equos generosos quærimus, & vult vnusquisque, equas si quas habet, aut alias fœminas, a maribus generosis iniri, & grauidas fieri: puellam autem vitiosam, & vitiosi filiam, vir bonus vxorem ducere non magnopere dubitat, si modò magnam pecuniæ vim in dotem afferat.* Magnam igitur habet dotem sponsa, ait Horat. quæ honesto loco nata est, quæque ab alio viro abhorret. Non admodum dissimile est huic Horatiano, Plautinũ illud in Amphitry. *Non ego illam mihi dotem duco esse, quæ dos dicitur: sed pudicitiam & pudorem, & sedatum Cupidinem, Deûm metum, parentum amorem, & cognatûm concordiam.* Priscianus lib. 7. F hunc locum profert ostendens, *parentum* æquè *ac parentũ* vsitatum esse. idémq; locum quendam ex M. Tull. Verr. 7. producit. metuere autem alterum virum, nihil aliud est, quàm φυλάττεσθαι, id est, vitare, & fugere, ab alio viro tangi nolle, vt annot. ad Od. 2. lib. 2.

ET PECCARE NEFAS, AVT PRETIVM] id est, aut non putant illorum matronę sibi licere matrimonij castitatem, fidémque violare: aut si violant, extremo supplicio afficiuntur. sic infrà Od. 4. lib. 4. *Culpam pœna premit comes.*

AVT PRETIVM EST MORI] id est, aut merces est peccati mors. sic vsurpat vocem *pretium* epist. 16. lib. 1. *Nec furtum feci, nec fugi si mihi dicat Seruus: habes pretium: loris non vreris, aio.*

O, QVISQVIS VOLET] significat, ex peccandi licentia, & impunitate cædeis, bellaque ciuilia manare: quæ mala qui tollere velit, paréntsque patriæ appellari cupiat, eum oportere seuerissimis legibus latis maleficia coërcere, & comprimere:

A mere: in eos autem, qui leges neglexerint, acerrimè animaduertere. Placet autè mihi magnopere ea scriptura, quam in duodecim libris manuscriptis reperi: *Cades & rabiem, &c.* vbi vulgati habent, *aut rabiem.*

SI QVÆRET PATER] quidam libri veteres habent, si queritp. vrb. *pater vrbium* autem tale est, vt si diceret, parens patriæ.

REFRENARE] comprimere. sic dixit *injicere frena licentiæ* Od 15. lib. 4. quem locum, quemadmodum emendauerimus, videto suo loco.

CLARVS POST GENITIS] clarus futurus posteris: immortalem nominis sui gloriam posteris traditurus. sic quidem habent nostri libri ferè omnes: Sed quidam aiunt se reperisse in vno item manuscr. *Carus.* quam scripturam probo. & ita cum iis, quæ antecedunt, aptè hærebunt quæ sequuntur, *quatinus odimus virt. incol.*

QVATINVS, HEV NEFAS, VIRT. &c.] *quatinus*, legendum, non *quatenus*. & ita cod. Faerni, & vnus Vatic. & aliquot alii. Præterea sic legendum esse docent veteres grammatici. in his Festus. Pendent autem hæc ex iis, quæ proximè
B antecedunt, rationémq; continent, quamobrem dixerit, eum, qui res illas gesserit, clarum, seu carũ fore non apud suæ ætatis homines, sed apud posteros, hoc modo. quoniam (inquit) virtutem incolumem odimus. id est, eorum virtutem, qui viui sunt, & incolumes: virorum autem virtute præstantium mortuorum desiderio afficimur. Sed nomen *inuidi* non videtur suo loco esse positum: debuitque poni statim post verbum *odimus*. est enim inuidi præstanteis & excellenteis viros odisse: mortuos desiderare non item. vt epistola ad August. libro secundo. *diram qui contudit hydram, Notáque fatali portenta labore subegit, Comperit inuidiam supremo fine domari. Vrit enim fulgore suo, qui pregrauat arteis Infra se positas, &c.* sic Paterculus. *naturaliter audita visis laudamus libentius, & præsentia inuidia, præterita veneratione prosequimur: & his non obrui, illis instrui credimus.*

VIRTVTEM INCOLVM. ODIM. SVBL. EX OC.] Non solùm hoc de virtute, sed & de om-
C nibus aliis bonis verè dici potest, tum denique nos intelligere quæ sunt bona, cum quæ erant in nostra potestate, quibúsque frui poteramus, ea amisimus: neque hoc solùm ad inuidiam, sed etiam ad alia animi vitia pertinet. Plautus Capt. *Tum denique homines nostra intelligimus bona, Cum, quæ in potestate habuimus, ea amisimus,* Sophocl. Aiace. Οἱ γὰρ κακοὶ γνώμαισι τἀγαθὸν χεροῖν Ἔχοντες οὐκ ἴσασι πρίν τις ἐκβάλῃ. id est, Mali bonũ in manibus habentes, illud ignorant: vbi amiserunt, tũ cognoscunt. Hanc eandem sententiam copiosè tractat Cicero oratione post reditũ ad Quirit. non longè à princip.

QVID TRIST. QVERIM. SI NON, &c.] non est satis bonas leges ferri, sed oportet præterea pœnas legibus constitutas de improbis sumi. Leges enim sine moribus nihil prosunt reip. Et quemadmodum præclarè dictum est *ex malis moribus bonas leges natas esse*: ita bonis legibus hoc propositum esse debet, vt ciues benè sint morati: quem finem si lex non assequetur, inutilis & otiosa futura est. licet & aliter explicare, vt iam dicam. D

QVID LEGES SINE MORIB. VANÆ PROF.] licet etiam hunc locum sic explicare, vt per se intelligatur, non vt è superioribus duobus versibus pendeat: hoc modo: *Quid leges sine moribus vanæ proficiunt?* Non satis est hominum peccata metu pœnæ coërcere, quod facit lex: sed etiã oportet ciueis à pueris bene institui, atque ad virtutem informari: quo facto, pauci erunt improbi, & scelerati: & ita pœnis à lege constitutis facile continebuntur. contrà si nulla erit disciplina ciuium, omnes erunt iniusti, libidinosi, scelerati, impij, cùm alij tales euaserint natura, alij mala consuetudine naturæ bonitatem corruperint: quæ vitia funditus tollere lex non potest, quantumuis graueis atque acerbas pœnas improbis infligat.

SI NEQVE FERVIDIS, &c.] declarat qui sint perditi, & corrupti mores: nempe immensum pecuniæ studium, & auaritia: paupertatis pudor & timor: cupiditates, & similes animorum pestes. ex hoc fonte omnia reip. mala manarunt. pendent autem hæc ab iis, quæ proxime antecedunt, hoc modo: Quid leges prosunt sine moribus, verbi gratia, si neque ea mundi pars, quæ immoderatis torretur caloribus, neque eæ, quæ frigore E obriguerunt, mercatorem deterrent, quominus pecuniam quærat, & rem in dies magis ac magis amplificet? Has mundi parteis partim propter immoderatum ardorem (vt existimarunt antiqui) partim propter nimia frigora inhabitabileis, commemorat & aliis locis, vt annot. ad Od. 22. lib. 1. Cum his autem congruunt illa ex epist. 1. lib. 1. *Impiger extremos curris mercator ad Indos Per mare pauperiem fugiens, &.*

MAGNVM PAVPERIES OPPR.] id est, quę habetur turpis & probrosa, maximè auaris, qualis inducitur Staberius ille, Saty. 3. lib. 2. *qui quoad vixit, credidit ingens Pauperiem vitium.* Itaq; Euripid. in Med. Πένητα φεύγει πᾶς τις ἐκποδὼν φίλος, id est, Fugit omnis amicus longè amicum pauperem. At Demosthenes in oratione περὶ στεφάνου, ait neq; eum, qui paupertatem alteri maledicti loco obijciat, sana mente esse: neque eum, qui eò, quòd diuitiis circumfluat, sese efferat insolenter. ἐγὼ γὰρ οὔτ᾽ εἴ τις F πενίαν προπηλακίζει, νοῦν ἔχειν ἡγοῦμαι, οὔτ᾽ εἴ τις ἐν ἀφθόνοις, ὅτι τούτῳ σεμνύνεται. & item Hesiodus, his versibus: Μηδέ ποτ᾽ οὐλομένην πενίην θυμοφθόρον ἀνδρὶ Τέτλαθ᾽ ὀνειδίζειν, μακάρων δόσιν αἰὲν ἐόντων. id est, ne vmquã paupertatem vitæ corruptricem cuiquam maledicti loco objicere audeto, cùm sit deorum donum. Vide annot. ad illum locum Satyr. 3. lib. 2. *credidit ingens Pauperiem vitium.*

IVBET QVIDVIS ET FACERE, ET PATI] sic epist. 1. lib. 1. *Impiger extremos curris mercator ad Indos Per mare, &c.* & Satyr. 4. lib. 1. *Hic mutat merces surgente à sole ad eum, quo Vespertina tepet regio: quin per mala præceps Fertur, vti puluis collectus turbine.*

VIRTVTISQVE VIAM DES. ARD.] si legeremus *arduam*, magis concineret cum Hesiodo, cuius versus illi noti omnibus sunt: Τῆς δ᾽ ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν Ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ᾽ αὐτήν, &c. id est, *Virtutem voluere dij sudore*

ſ iij parari,

A *parari, Longa autem eſt ad eam via, & ardua, & aſpera ſaxis.* Sed cum omnes codices veteres hanc lectionem comprobent: nihil mutandum eſſe puto. Cur autem virtutem arduam appellat? an quòd homines, claros, admirabileis, & præſtanteis, & deorum ſimileis efficit? an quòd difficilis eſt, & ſine multo labore ad eam perueniri non poteſt? quam ſententiam profectò altera lectio magis exprimeret.

Vel nos in Capitolivm, &c.] vel in Capitolium, aurum omnium malorum materiam, deferamus, quemadmodum cenſet populus & multitudo: vel in mare proximũ proijciamus. Sed quærat aliquis, quorſum hîc Capitolij mentio fiat. dicebat Germanus Valens, ſpectaſſe Horatium illa tempora, quibus matronæ Ro. rep. in ſummum diſcrimen adducta, mundum omnem ſuum muliebrem in Capitolium comportaſſent, atque ad vſus, ſumtusque belli contuliſſent. Ego exiſtimabam reſpexiſſe potius ad morem veterum & Græcorum, & Romanorum: qui pecuniã in fanis, & templis deponere, & ſacro quaſi commendare ſolebant, idque maxime cùm rebus ti-
B merent, aut diffiderent ſuis, vt teſtatur M. Tullius lib. 2. de legib. vbi loquitur de ſacrilegij pœna, quo loco narrat, Cliſthenem quendam, Athenienſem, ciuem egregium, cùm rebus timeret ſuis, Iunoni Samiæ filiarum doteis credidiſſe. Sic igitur ſuadet hoc loco Horatius, vt aurum & pecunia deferatur in Capitolium, ſi quis fortè pecuniam magni faciendam exiſtimat, quod facit vulgus: aut potius in mare proijciatur, quod philoſophis magis probatur. Licet etiam dicere, velle Horatium, aurum in Capitolium portari, vel ad ornatum templi, vel vt ſit donum Ioui Capitolino conſecratum, ſeu ἀνάθημα.

Qvò clamor vocat, &c.] id eſt, ſecunda populi voluntate, ſeu approbante populo: vel quod mauult populus, quam in mare proijci.

Avrvm et invtile] rectè inutile, ſi materia eſt mali. Nam vt præclarè diſputat Xenoph. Oeconom. χρήματα, id eſt, pecuniæ ab vtendo dictæ, non ſunt χρήματα ei, qui pecunijs ne-
C ſciat vti, & multo minus ei, qui ex ijs detrimentum capiat.

Eradenda Cvpidinis, &c.] ſi verè nos ſcelerum pœnitet, funditus tollenda, & radicitus exſtirpanda ſunt vitioſæ cupiditatis primordia. Cupido pro cupiditate, maſculini generis eſt apud hunc ſcriptorem, vt ſuprà notatum eſt ad Od. 16. lib. 1.

Et teneræ nimis Mentes] educationem, & exercitationem ſignificat. quæ duo magnam vim habent in vtramque partem. ſic ſuprà Od. 2. huius libri, *Anguſtam amici pauperiem pati Robuſtus acri militia puer Condiſcat, &c.*

Neſcit eqvo rvdis] pueri ingenui diſcũt potius trocho Græco ludere, aut alea, quàm equitare, aut venari. hærere in equo dixit & M. Tull. in orat. pro Deiot.

Ven. qve timet] φυλάττεται, non vult, vt alibi admonuimus. Venatio autem *Romanis ſolemne viris opus vtile famæ, Vitaq; & membris,* vt ait D
epiſt. 18. lib. 1.

Sev græco ivbeas tr.] trochi nomen, & ludus ipſe Græca ſunt. Itaque fortaſſe melius ſentiunt qui Satyra 2. lib. 2. Græcari interpretantur, *trocho & diſco ludere*, quàm qui *potare*. ſic Horat. *vel ſi Romana fatigat Militia aſſuetum græcari, &c.*

Trocho] vide annot. ad epiſt. de arte poët. ibi, *Indoctusq; pilæ, diſcive, trochive quieſcit.*

Sev malis vet. legib. alea] fortaſſe lege Cornelia, & lege Titia, quæ commemorantur à Martiano iuriſconſulto lib. 5. regularum: & exſtat hoc caput lib. xi. pandect. iuris ciuilis, titulo de aleatoribus.

Cvm periura patris fides, &c.] cùm pater (inquit) in rebus contrahendis fidem iuriſiurandi religione obſtrictam non ſeruet: ſed ſocium fallat, & hoſpitem, omneque ſuum ſtudium eò conferat, vt citò heredem indignum locupletet: éuenit ſcilicet, vt diuitiarum aceruus amplificetur: ſemper aliquid deſit tamen. Simile eſt illud ſup. Od. 16. huius libri, *Creſcentem ſequitur cura pecuniam, Maiorumq; fames.* E

Indignoqve pecvniam her. properet] verbum properandi cum accuſandi caſu coniunxit: vt ſup. Od. 7. lib. 2. *quis vdo Deproperare apio coronas, &c.* ſic Virg. lib. 9. Æneid. *pulchram properet per vulnera mortem.* Hic igitur *properet heredi pecuniam*, interpretor, citò & properè heredem locupletare ſtudeat.

Scilicet improbæ] *improbæ* ab effectu, quia improbos efficiunt, vt ſup. Od. 4. lib. 1. *Pallida mors*: vel improbè & ſummo ſtudio, & magno labore coaceruatæ.

AD BACCHVM.
Ode. 25.

Se Bacchi inſtinctu, afflatuque concitatum, noua quædam & inaudita de Auguſto dicturum. F

*Q*Vò me, Bacche, rapis tui
Plenum? quæ in nemora, aut quos
agor in ſpecus
Velox mente noua? quibus
Antris, egregij Cæſaris audiar
Æternum meditans decus
Stellis inſerere, & concilio Iouis?
Dicam inſigne, recens, adhuc
Indictum ore alio. non ſecus in iugis
Exſomnis ſtupet Euias,
Hebrum proſpiciens, & niue candidam
Thracen, ac pede barbaro
Luſtratam Rhodopen. vt mihi deuio

A *Rupeis, & vacuum nemus*
Mirari libet? ô Naiadum potens,
Baccharumque valentium
Proceras manibus vertere fraxinos:
Nil paruum, aut humili modo:
Nil mortale loquar. dulce periculũ est,
O Lenæe, sequi deum
Cingentem viridi tempora pampino.

QVÒ ME BACCHE RAP. TVI PLEN.] significat, se Bacchi numine afflatum, & mente concitatum, Augusti laudes canere, nouoque carminis genere celebrare velle, nempe lyrico: quod gloriatur à se primo Latinorum poëtarum institutum, ac vulgatum.

AVT QVOS AGOR IN SPECVS] sic legi malo, vt reperi scriptum in tribus codicib. antiquis, quàm vt in alijs, *& quos ag. in sp.* quamquam ne illud quidem improbo.

VELOX] κοῦφος, celer, expeditus.

B MENTE NOVA] mente, quam mihi Bacchus innouauit, & diuino quodam instinctu concitauit, mente non mea, sed diuina.

QVIBVS ANTRIS] in quibus antris: in quibus locorum solitudinibus: quibus in locis secretis ac remotis, &c. Od. 4. huius lib. *Finire quærentem labores Pierio recreatis antro.* epist. 2. lib. 2. *Scriptorũ chorus omnis amat nemus, & fugit vrbeis, Rite cliens Bacchi, etc.* & epist. ad Pison. *secreta petit loca.*

STELLIS INSERERE] *in cælum vocare*, vt loquitur Catullus, id est, immortalitati commendare & cõsecrare: immortalibus laudibus afficere.

DICAM INSIGNE, &c.] non dicã res communeis, vulgareis, obsoletas, & omnium sermone vsurpatas: sed insigneis, nouas, & à nemine vsque adhuc cantatas, neque tractatas. sic epist. ad Mæcenatem tertia libri primi. *Iuuat immemorata ferentem Ingenuis oculisq; legi, manibusq; teneri.*

NON SECVS, &c.] sic concitari solent thyades, seu mænades, seu Euiades, seu Bassarides, vt
C ego nunc mente concitata, & commota, feror ad Augusti laudes meo carmine prædicandas.

EXSOMNIS] experrecta sic cod. Faërn. Vrs. Don. Torn. tres Vatic. sed ad marginẽ libri Faërn. ascriptum erat *Insomnis.*

HEBRVM] Thraciæ fluuium. epist. 16. lib. 1. *Fons etiam riuo dare nomen idoneus, vt nec Frigidior Thracam, nec purior ambiat Hebrus.* quem hiemis sodalem appellat Oda 25. lib. 1.

NIVE CANDIDAM] sic suprà Od. 9. lib. 1. *niue candidum Soracte*: vbi diximus Soracte montem esse in Sabinis, cùm situ Faliscis potius, vt apparet ex Plinio.

THRACEN] Θρήκην, alibi Thracam, vt epist. ad Iul. Florum lib. 1. *Thracane vos, Hebrusq; niuali compede vinctus.* vide sup. annot. Od. 16. lib. 2. *Otiũ bello furiosa Thrace, &c.* sed cur niue candidã? quia regio est frigidissima, & ideò habetur ventorum ἐργαστήριον, seu officina, vt diximus ad illum locum, *Thraciæ bacchante magis, &c.* Od. 25. lib. 1.

AC PEDE BARB. LVSTR.] quam barbari, nempe Thraces peragrant, & incolunt. D

RHODOPEN.] Thraciæ montem. Virg. Sileno. *Nec tantũ Rhodope miratur, & Ismaros Orphea.*

VT MIHI DEVIO] mihi vago, erranti, vias inusitatas, atque à nemine tritas indaganti. *vt libet*, &c. id est, quàm libet, &c. significat autem se versus lyricos primum protulisse Latinorum. *vt* igitur hoc loco valet quàm: vel quo modo, vt sit admirantis. quale est illud Virgil. *vt perij, vt me malus abstulit error!* quod ex Theocrito expressum est in Amarillide. ὡς ἴδεν, ὡς ἐμάνη, ὡς ἐς βαθὺν ἅλατ' ἔρωτα, id est, vbi vidit, vt insaniit! vt in altũ desilijt amorem! sic etiam Horatius Od. 2. epod. *Vt gaudet insitiua decerpens pyra!* & epist. ad Mæcenat. 3. lib. 1. *vt mihi sæpe Bilem, sæpe iocũ vestri mouere tumultus!* *Ripas* autem habent nonnulli libri manuscr.

VACVVM NEMVS] ἀλσος ἔρημον. epist. ad Mæcen. 3. lib. 1. *Libera per vacuum posui vestigia princeps.*

O NAÏADVM POTENS] ô Bacche Naïadum, & Baccharum domine. sic Od. 3. lib. 1. *Sic te diua potens Cypri.* Naïades sunt Nymphæ, vt sup. diximus libro primo.

VERTERE] euertere. Virg. Æn. 1. *Tyrias qua verteret arceis.* E

DVLCE PERIC. EST, O LENÆE] Periculosum illud quidem est, ô Bacche, profiteri se aliquid magnum, nouũ, immortale, & elato quodã, & grandi modo dicturum: sed tamen dulce est id facere Deo illo ducente, instigante, atque impellente, qui capiti vel suo, vel eorum, quos caros habeat, viridem pampinum circundat. *Lenæus* dictus est Bacchus ἀπὸ τῶν ληναίων, id est, à Lenæis Bacchi diebus festis. λήναια autem fortasse ἀπὸ τοῦ ληνοῦ, id est, à torculari. Virg. Georg. 2. *Huc pater ô Lenæe veni.* idem dictus Lyæus ἀπὸ τοῦ λύειν, quod animos curis astrictos soluat. Hor. Od. 9. libri epod. *Curam, metumq; Cæsaris rerum iuuat Dulci Lyæo soluere.* Liber autem cur nominetur, nemini obscurum est. *Thyoneus* à Thyone Bacchi matre, quæ alio nomine Semele appellatur. Od. 17. libri 1. *nec Semeleius Cum Marte confundet Thyoneus Prælia. Euius* à voce Bacchantium *euoe*, vt diximus ad Odam 18. F
libri 1. *Bassareus* ἀπὸ τῶν βασσαρῶν. βασσάρας autem aiunt fuisse calceos quosdam, quibus vtebantur mulieres illæ bacchantes, à quibus Bassarides etiã dictę. alij βασσάρας vestimenti genus fuisse putant, quo eædem amictæ bacchanalia agitabant. suprà Od. 18. lib. 1. *Candide Bassareu. Dionysus*, quasi è Ioue natus, & in Nysa monte Thraciæ, seu, vt alij, Indiæ, educatus: vel à Ioue, & Nysa eius nutrice appellatus. quamquam Plato in Cratylo, hoc ἔτυμον affert, ὁ Διόνυσος εἴη ἂν ὁ διδοὺς τὸν οἶνον, id est. Dionysus dictus esse videri possit, qui dat vinum, quod Græci dicunt οἶνον. *Dithyrambus* autẽ vel ab antro quodam διθύρῳ, id est, quod duas ianuas haberet: vel ex eo, quòd Bacchus bis natus, & è duabus quodammodo ianuis egressus sit. Sed de Dithyrambo, vide quæ annotauimus ad Od. 2. lib. 4. *Bromius*, vel à strepitu tympanorum, & voce mulierum bacchantium, & satyrorum, & Silenorum & ceterorum Bacchi comitum: vel à tonitru, & ignis, fulminisq;

A minisque, quo Semele deflagrauit, sonitu, fremitu, ac fragore. βρέμειν enim fremere est, & βρόμος fremitus.

CINGENTEM VIRIDI TEMPORA PAMP.] cingentem tempora vel sibi, vel alijs, quos ornare instituerit: vel & sibi & suis. Od. 8. lib. 4. de Libero. *Ornatus viridi tempora pampino.*

Ode 26.

Se iam senem factum rebus amatorijs minus aptum esse.

VIXI puellis nuper idoneus,
Et militaui non sine gloria:
Nunc arma, defunctumq; bello
Barbiton hic paries habebit:
Laeuum marinae qui Veneris latus
Custodit hic, hic ponite lucida
B *Funalia, & vecteis, & arcus*
Oppositis foribus minaceis.
O, quae beatam diua tenes Cyprum, &
Memphim carentem Sythonia niue,
Regina, sublimi flagello
Tange Chloen semel, arrogantem.

VIXI PVELL. NVPER IDON.] cùm essem aetate integra, & ad amores accommodata: qualis est adolescentium aetas, & virorum vsque ad annum quadragesimum: tum vixi puellis idoneus: tum me decebat puellas colere, atque amare. Erat enim spes amoris mutui: neque puellae, tali aetate amatores aspernantur.

ET MILITAVI] amaui, amori operam dedi. Od. 1. lib. 4. *Et centum puer artium Latè signa feret militiae tuae.*

NVNC ARMA] quia dixerat, se militauisse, perstans in tralatione ait nunc sese arma amatoria Veneri consecrare velle. arma autem amatorum haec sunt, funalia ad nocturnas ambulationes, & comissationes, versus lyrici, citharae, vectes, & arcus ad foreis & fenestras effringendas. sic Delphis ille apud Theocr. φαρμακευτρ. dicit Simaethae, à qua fuerat arcessitus, se, si sibi non patuissent eius fores, & si exclusus esset, lampades & secureis in eius domum illaturum fuisse. Theocriti verba sunt haec: Καί μ' εἰ μέν κ' ἐδέχεσθε, τάδ' ἦς φίλα, &c. Εἰ δ' ἄλλᾳ μ' ὠθεῖτε, καὶ ἁ θύρα εἶχετο μοχλῷ. Πάντως καὶ πελέκεις, καὶ λαμπάδες ἤνθον ἐφ' ὑμέας. & Thraso apud Terent. in Eunucho, aedeis Thaïdis expugnaturus, Donactem quendam iubet cum vecti in medium agmen prodire. Neque enim (vt vulgò putant) vectibus claudebantur fores, sed effringebantur potius: muri, statuę, ędificia subruebantur. quemadmodum fugitiui illi, Verris iussu, duce Timarchide (vt scribit M. Tull. orat. in Verrem de signis) signum Herculis, quod erat in templo Agrigentino, subiectis vectibus commouere, & labefactare D conantur. Lucil. lib. 29. apud Non. *Vecte atq; ancipiti ferro effringam cardines.* Iccirco eorum, qui parietes perfodiunt, vita, vecticularia appellatur à Catone, quòd vecte parietes effringant: & Graeci parietum perfossoribus, quos illi τοιχωρύχους nominant vecteis tribuunt.

DEFVNCTVMQVE BELLO] defunctus re aliqua dicitur, qui ea vsus est, quamdiu debuit, aut quamdiu licuit, vti autem iam desijt: & defunctus munere, qui munus susceptum, aut receptum administrauit: & defunctus opere, qui opus absoluit: & defunctus periculo, qui periculo, in quo versabatur, liberatus est. Ex his nata sunt illa genera loquendi, defungi vita, defungi temporibus. Horat. epist. ad August. lib. 2. *Et nisi quae terris semota, suisq; Temporibus defuncta videt, fastidit, & odit.* & Od. 23. huius libri: *Defunctumq; laboribus, Aequali recreat sorte vicarius.*

LAEVVM MAR. QVI VEN. LATVS CVST.] id est, paries laeuo Veneris lateri proximus, dexter ijs, qui statuam ore aduerso intuentur.

MARINAE] eodem epitheto vsus est & Od. 11. lib. 4. *Qui dies mensem Veneris marinae Findit Aprilem.* E quamobrem autem Venerem marinam dicat, omnibus notum est: idque declarat vocabuli notatio. ἀφρὸς enim spuma maris est: ex qua facit eam natam Hesiod. in Theog. cui Plato in Crat. non putat quicquam contrà dici aequum esse his verbis, περὶ δὲ τῆς Ἀφροδίτης, οὐκ ἄξιον Ἡσιόδῳ ἀντιλέγειν, ἀλλὰ συγχωρεῖν, ὅτι διὰ τὴν τοῦ ἀφροῦ γένεσιν, Ἀφροδίτη ἐκλήθη. id est, de Venere autem non est ęquum Hesiodo aduersari aut reclamare, sed potius ei assentiendum est, propterea quòd ex spuma maris nata sit, iccirco Aphroditen esse appellatam.

TENES] κρατεῖς κύριον, vt *Diua potens Cypri.* sic supra Od. 4. huius libri de Apolline, *qui Lyciae tenet Dumeta.* alij annotant, *tenes* hoc loco idem valere, quod Graecum ἀμφιβέβηκας. Libri aliquot veteres habent, *regis.*

SITHONIA NIVE] Thracia. Sithonij enim sunt Thraces. vt sup. Ode 18. lib. 1. *Sithonijs non leuis Euius.* F

SVBLIMI FLAGELLO] sublato flagello, vt grauior sit plaga.

TANGE] feri, percute, vt sit ἐλάττωσις.

SEMEL] ἀθρόως: vel dic propriè *semel*, vt illa, quę numquam vim tuā sensit, aliquando & semel sentiat, desinatque tantum sibi arrogare, & se tam superbam ac ferocem in amanteis prębere.

AD GALATHEAM Nauigaturam.
Ode 27.

Deterret eam praecipuè exemplo Europae.

IMpios parrae recinentis omen
Ducat, & praegnans canis, aut ab agro

A *Raua decurrens lupa Lanuuino,*
Fœtáque vulpes.
Rumpat & serpens iter institutum,
Si per obliquum similis sagittæ
Terruit mannos. ego cui timebo
Prouidus auspex?
Antè quàm stanteis repetat paludes
Imbrium diuina auis imminentum:
Oscinem coruum prece suscitabo
Solis ab ortu.
Sis licet felix, vbicumque mauis,
Et memor nostri Galathéa viuas:
Téque nec læuus vetat ire picus,
Nec vaga cornix.
Sed vides, quanto trepidet tumultu
Pronus Orion. ego, quid sit ater
B *Adriæ, noui, sinus: & quid albus*
Peccet Iapyx.
Hostium vxores, puerique cæcos
Sentiant motus orientis Hædi, &
Æquoris nigri fremitum, & trementeis
Verbere ripas.
Sic & Europe niueum doloso
Credidit tauro latus: & scatentem
Belluis pontum, mediásque fraudeis
Palluit audax.
Nuper in pratis studiosa florum, &
Debitæ nymphis opifex coronæ,
Nocte sublustri, nihil astra præter,
Vidit, & vndas.
C *Quæ simul centum tetigit potentem*
Oppidis Creten: pater ô relictum
Filiæ nomen, pietásque dixit
Victa furore,
Vnde? quò veni? leuis vna mors est
Virginum culpæ. vigilánsne ploro
Turpe commissum? an vitijs carentem
Ludit imago
Vana: quæ porta fugiens eburna
Somnium ducit? meliúsne fluctus
Ire per longos fuit: an recenteis
Carpere flores?
Si quis infamem mihi nunc iuuencum
Dedat iratæ: lacerare ferro, & D
Frangere enitar modò multùm amati
Cornua tauri.
Impudens liqui patrios Penateis:
Impudens Orcum moror. O, deorum
Si quis hæc audis: vtinam inter errem
Nuda leones.
Antè quàm turpis macies decenteis
Occupet malas, teneræq; succus
Defluat prædæ, speciosa quæro
Pascere tigreis.
Vilis Europæ pater vrget absens:
Quid mori cessas? potes hac ab orno
Pendulum zona bene te secuta
Lædere collum.
Siue te rupes, & acuta letho
Saxa delectant: age, te procellæ E
Crede veloci: nisi herile mauis
Carpere pensum
Regius sanguis, dominæq; tradi
Barbaræ pellex. aderat querenti
Perfidùm ridens Venus, & remisso
Filius arcu.
Mox vbi lusit satis abstineto,
Dixit, irarum, calidæq; rixæ:
Cùm tibi inuisus laceranda reddet
Cornua taurus.
Vxor inuicti Iouis esse nescis?
Mitte singultus: bene ferre magnam
Disce fortunam: tua sectus orbis
Nomina ducet. F

IMPIOS PARRÆ RECINENTIS, &c.] hoc sentit Horatius. Impijs obijciantur huiusmodi omina, auspicia, ostenta, quæ eos ab instituto itinere reuocent, ac deterreant, id est, mala: tibi autem nihil tale metuendum est. Ego enim data opera auspicium feci, vt scirem, ecquid tibi ista nauigatio benè esset euentura. Itaque neque coruus, quem ego solis ab ortu precibus suscitaui, neque picus, neque cornix, neque ceteræ aues alites, & oscines vetant, qunminus proficiscare. quin licet tibi per auspicia, vbicunqe malis vitam traducere, secundissima fortuna frui. aues mihi pro te auspicanti, addixerunt. Dij immortales iter tuū approbant. Sed vides, quanto trepidet, &c. id est, sed vides anni temp⁹: vides tempestatem imminentē. Orionis occasus denunciat ingenteis, & horribileis fluctus. quàm periculosum sit mari Adriatico

A nauigare, scio. quantas procellas oriens Auster ex citare soleat, nemo est, qui nesciat. quid multa? etiam si tibi aues omnia secunda, ac læta promittât, non debes te tamen tali anni tempore, tam infido mari committere.

PARRÆ] Festus. *picus autem Martius, feroniúsque & parra & in oscinibus, & in alitibus habentur.* Plinius scribit lib. 18. cap. 29. auem parram Sirio oriente, ipso die non apparere, donec occidat. Partæ cantum tristem, atque infelicem veteribus habitum esse credibile est propter vocis insuauitatê, atque asperitatem. Vocem autem ei esse insuauê declarat Ausonij versus. *Si confers fulicas cycnis, & aedona parræ.*

RECINENTIS] iterum atque iterum canentis. vtitur Od. 12. lib. 1. in aliam paullo sententiam. *cuius recinet iocosa Nomen imago?* & Od. proximè sequ. *Tu curua recines Lyra Latonam.* & epist. 1. lib. 1. *hæc recinunt iuuenes dictata, senésque.*

OMEN] omen propriè vox est hominum, quæ aliquid faciendum, aut non faciendum esse significat. M. Tull. de diuinat. lib. 1. *Neque solùm deorum voces Pythagorei obseruauerunt, sed etiam hominum, quæ vocant omina: quæ maiores nostri quia valere censebant, iccirco omnibus rebus agendis,* QVOD BONVM, FELIX, FORTVNATVMQVE SIT, *præfabantur: rebusque diuinis, quæ publicè fierent, vt fauerent linguis, imperabatur: inque ferijs imperandis, vt litibus, & iurgijs se abstinerent: itémque in lustranda colonia, ab eo, qui eam deduceret, & cùm imperator exercitum, censor populum lustraret, bonis nominibus, qui hostias ducerent, eligebantur. quod item in delectu* COSS. *obseruant, vt primus miles fiat bono nomine. quæ quidem a te scis & Consule, & Imperatore summa religione esse seruata. Prærogatiuam etiã maiores omen iustorũ comitiorum esse voluerunt, &c.* Apud Hom. ὀδυσσ. υ. omen petit Vlysses domesticum, quo exploratum habere possit, se deorum voluntate in patriam esse restitutum. petit & signum aliquod, aut portentum externum. At Iupiter eo audito intonuit; & hoc fuit signum externum. domi autem mulier quædam ex ijs, quæ triticum molebant, audito ingenti illo cæli fragôre, admirata, & pæne obstupefacta, dicit non esse illum è nubibus sonitum editum: sed homini alicui signum aliquod, atque ostentum prosperum datum: precatúrque à Ioue, vt proci eo die postremùm in ædibus Vlyssis cibum capiant: atque hoc fuit omen. verba Homeri sunt hæc, Ζεῦ πάτερ, ὅς τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισιν ἀνάσσεις, ... Ἡ μὲν ἐμβρόντησας ἀπ' οὐρανοῦ ἀστερόεντος, Οὐδέ ποθι νέφος ἐστί· τέρας νύ τεῳ τόδε φαίνεις. Κρῆνον νῦν καὶ ἐμοὶ δειλῇ ἔπος, ὅττι κεν εἴπω, Μνηστῆρες πύματόν τε καὶ ὕστατον ἤματι τῷδε Ἐν μεγάροις Ὀδυσῆος ἑλοίατο δαῖτ' ἐρατεινήν. cetera, qui volet, ex Homero petat. nos locum indicauimos. Apud M. Tull. primo libro accus. cùm Verres ex senatusc. rationes præturæ statim referre deberet, neque id faceret tamen, quòd se quæstorem exspectare, idémque Dolabellam impetrasse diceret (fuerat autem Dolabella condemnatus) sic M. Tull. *Itaque* (inquit) *omen magis patribus conscriptis, quam causa, placuit: probauerunt.* Significat autem ijs verbis Cicero, eam Verris orationem, condemnationis ipsius omen fuisse.

B

C

DVCAT] voluerat dicere, deterreat, reuocet ab instituto suo: Impij hanc aué habeant suorum consiliorum, & inceptorum ducem, cuius vox tristis est, & infelix. D

ET PRÆGN. CAN.] fœta. Festus. *Grauida est, quæ iam grauatur fetu: prægnans,* seu (vt alij scribunt) prægnas, *velut occupata in generando, quod conceperit.*

RAVA] rauicoloris, inquit Festus, appellantur, qui sunt inter flauos, & cæsios, quos Plautus rauistellos appellat. Sic rauũ mare apud M. Tull. lib. 4. Acad. vt profert Nonius, id est, flauũ: nempe vespeti cùm à sole collucescit. lectorem admonitum velim, quamuis de integritate huius loci non dubitem: hoc nomen tamen in duobus codicibus manu scriptis esse in litura. quam ex huius vocis ignoratione natam esse puto, cùm aliqui in hanc vocem incidentes, sibi inauditam, in eius locum aliam sibi notam substituere gestirent. quod fecerunt in Cicerone, eo, quem commemorauí, loco: apud quem *flauum*, pro *rauum* supposuerunt.

RVMPAT ET SERPENS] serpens transuersa ex parte equo terrorem inferens, præsignificabat apud veteres tristem itineris euentum. huiusmodi monstris apud Terent. in Phorm. Geta nuptias ait se disturbaturum, vel certè tardaturum. *Introijt in ædes ater alienus canis: Anguis per impluuium décidit de tegulis: Gallina cécinit, &c.* E

SI PER OBLIQVVM] id est, cùm per obliquum. sic Catull. *Nam si luxeris, ad librariorum Curram scrinia.*

SIMILIS SAGITTÆ] sagittam hoc loco non esse accipiendam pro ea sagitta, quæ arcu mittitur, sed pro ea surculi parte, quæ in vitibus contorta pangitur, admonuit me Passeratius meus: cui facilè assensus sum. Est .n. hæc sagitta, vt potè incurua, longè serpenti similior, quã quę à sagittario mittitur. Plin. *Tertium genus adiectum etiamnum expeditius sine calce, propter quod sagitta vocantur, cum intortæ panguntur. ijdem cum recisi, nec intorti trigemmes, &c.* & paullo pòst, *sagittas serere minus vtile, quoniam in transferendo facilè rumpitur quod intortum fuit.*

MANNOS] equos minores. Od. 4. epod. & *Appiam mannis terit.* & epist. ad Mæcen. a. lib. 1. *Impositus mannis.* F

EGO CVI TIMEBO] cod. Raïn. Card. & 1. Vat. *quid timebo?* quã scriptura fortasse vera est. Verontamen nihil muto. Nam hæc lectio hoc modo defendi potest. Impios superiora illa omnia tristia auguria, monstra, ostenta, omnia ducant: ego cui timebo? quasi hoc dicat: ego tibi timere non debeo, primùm quia impia non es: deinde quia talia monstra consilium tuum non retardant, neque tibi tristem aut infelicem euentum significant.

ANTEQVAM STANTEIS] id est, quæ non fluunt, neque labuntur, neque currunt, vt flunij: sed stant, vt stagna, quæ propterea fortasse à stando dicta sunt, vt Festo videtur: quamquam alij à voce Græca στέγειν, aut à στάζειν.

IMBRIVM DIVINA AVIS] sup. Od. 17. huius lib. *aquæ augur*, id est, præsignificatrix, prænun-

A prænuntia. ὑπημάτην appellat Euphorion, quod mihi indicauit Germ. Valens. in epist. ad Pisones de arte poët. *diuina futuri.*

OSCINEM CORVVM] Oscines appellantur aues, quæ cantu, seu occentu augurium præbent, quasi ore canentes; vel (vt Festus) auspicium ore facientes: quales sunt coruus, cornix, noctua. M. Tull. de diuinat. lib. 1. *Eadémque efficit in auibus diuina mens, vt tùm huc, tùm illuc volent alites: tùm à dextra, tùm à sinistra parte canant oscines.* Tit. Liu. lib. 10. *Ante consulem hæc dicentem coruus clara voce occinuit.* Apud Hom. Ἰλ. ω. Priamus Hecubam dissuadentem, ne ad Achillem eat redimendi Hectoris mortui gratia, cùm diceret illum esse immitem, inexorabilem, atque infidum, auem malam appellat his verbis, Μὴ δέ μοι ὄρνις ἐνὶ μεγάροισι κακὸς πέλευ. Tulit autem etiam ætas Homeri augures, & auspices. i. οἰωνοπόλους. Hom. ὀδυσσ. α. Οὔτε μάντις ἐὼν, οὔτ' οἰωνῶν σάφα εἰδώς. Nam & senex ille Alitherſa ὀδ. β. ex aquilarum volatu, collorúmque, & genarum laceratione, reditum Vlyssis, & procorum interitum auguratur. & Priamus libro ἰλιάδ. quem paullo antè diximus, ab Hecuba ad-

B monitus, Iouem orat, vt aquilam mittat, cuius volatu in bonam spem erectus, auspicióque secundo confisus ad naueis Græcorum sese conferat. Πέμψον δ' οἰωνὸν ταχὺν ἄγγελον, ὅς τε σοὶ αὐτῷ Φίλτατος οἰωνῶν, καί εὑ κράτος ἐστὶ μέγιστον, Δεξιόν, ὄφρα μιν αὐτὸς ἐν ὀφθαλμοῖσι νοήσας Τῷ πίσυνος ἐπὶ νῆας ἴω Δαναῶν ταχυπώλων. id est, Mittito auem oscinem, celerem nuntiam, quę tibi auium oscinum carissima. & cuius vis est maxima, dexteram, vt ego ea cōspecta, eaq; confisus eā ad naueis Græcorum celeribus equis vectorū.

CORVVM] qui canterà dextra manu. nam si à læua crocitaret, triste esset augurium. Plaut. Aulul. *Non temere est quòd coruus cantet mihi nunc ab læua manu. Simul radebat pedibus terram, & voce crocitabat sua, &c.*

SOLIS AB ORTV] non temere hoc dicit. nam augures cælum in quattuor parteis diuidebant, & cùm augurium captabant, orientem solem spectabant, vt meridies eis esset pars dextera, septentrio sinistra.

SIS LICET FELIX, &c.] nihil est (inquit

C Horat.) quod tibi nauigare cogitanti casum vllū aduersum minetur, aut prænuntiet: non oscinum cantus, non alitum volatus, non serpentis, aut canis prægnantis, aut lupæ grauidæ occursus iter tuum impediunt: denique per hæc omnia licet nauigationem institutam suscipias. quocumque proficisci, & vbicumque ætatem agere in animo habes, illic omnia tibi læta, ac secunda euenient: sed Orion astrum infelix, & formidolosum: maris, inconstantissimi, atque infidissimi elementi, maximéque Adriatici natura: venti, res incertissimæ: tempestates denique impendentes te ab isto naui gandi consilio deterrere debent. *Sis licet felix*, id est, licet tibi esse felici: nihil obstat, quo minus feliciter ætatem agas, vbicumque quod tibi vitæ reliquum est, mauis traducere.

VBICVMQVE MAVIS] tale fere est illud. Æneid. 4. *Quæ me cumque vocant terræ, &c.*

ET MEMOR NOSTRI] hæc legenda sunt, quasi interposita, quibus eam orat, vt, vbicumq; vitam agat, sui memor sit. D

TEQVE NEC LÆVVS VETAT] sic est legendum, & ita reperi scriptum in vno codice Vaticano, non, vt in vulg. *vetet.* Est enim hæc huius loci sententia: (dicendum autem est sæpius, propter eius difficultatem, cùm videam, doctissimos homines in eo hærere) paullo antè dixerat, se tam quam augurem, coruum oscinem prece suscitaturum ab oriente sole, vt ex eius garritu de huius institutæ nauigationis euentu iudicare, certique aliquid cognoscere queat. Nunc proinde quasi corui, & ceterarum auium garritum, ac volatum notauerit, atque obseruauerit, hæc subiungit, ex quibus vult intelligi, coruum, picum, cornicem addixisse, id est, Galateæ nauigationem comprobasse. *Sis licet felix* (inquit) id est, licet tibi per omneis alites, atque oscines prospetè nauigare, beatéque viuere, quocumque te conferre voles: omnes aues tibi secundum, ac lætum tuę profectionis, tuíque consilij euentum promittunt, atque ostendunt. sic Plaut. in Asinar. *Picus, & cornix est ab læua: coruos porrò ab dextera Consuadent.* huc etiam pertinet, quod est lib. 2. Academic. quæst. E *Non enim magis assentiuntur, neque approbant lucere nunc, quam, cùm cornix cecinerit, tum aliquid eā aut iubere, aut vetare.*

PICVS] picum Martium vocant Latini, Græci δρυοκολάπτην. de quo lege Plinium. lib. 10. cap. 18. & Plutarch. Ῥωμαϊκοῖς.

SED VIDES QVANTO TREPIDET TVMVLTV] sed vides quantam tempestatem denunciet, &c.

PRONVS] occidens. de Orione diximus ad Od. 28. lib. 1.

ATER ADR.] atrum Adriæ sinum appellat, quasi tristem, & infestum, propter huius maris improbitatem atque iracundiam, vt Oda 9. huius lib. *improbo Iracundior Adria.*

SINVS] κόλπος, dicitur autem maris sinus per translationem à corpore humano, ea maris pars, quam littora curuata complectuntur.

ALBVS] sic sup. Od. 7. lib. 1. Notum, *album* dixit. *Albus vt obscuro deterget nubila cælo Sæpe Notus.* Iapix autem Calabriæ ventus est, vt suprà diximus ad Od. 3. lib. 1. F

HOSTIVM VX. PVERIQVE, &c.] vsitatissimum est scriptoribus Græcis, & Latinis, cùm magnum aliquod malum significare, ac describere volunt, sine longiore vlla oratione, quicquid id est, hostibus precari, atque optare. Sophocl. in Electra. Εἰ μὲν πέφηνεν ἐσθλά, δὸς τελεσφόρα. Εἰ δ' ἐχθρά, τοῖς ἐχθροῖσιν ἔμπαλιν μέθες. id est, siquidem bona sunt, dato integra, & ad exitum perducito: Sin inimica, & mala, ad hosteis transferto. Xenoph. ἀναβάσ. γ. οἶμαι γὰρ ἂν ἡμᾶς τοιαῦτα ἂν παθεῖν, οἷα τοὺς ἐχθροὺς οἱ θεοὶ ποιήσειαν. id est, puto fore vt talia nobis accidant, qualia dij immortales hostibus ingerant. tale est illud Homericum. (sunt autem Achillis verba ad Asteropæum.) ἰλ. φ. τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν, ὅ μευ ἔτλης ἀντίος ἐλθεῖν, Δυστήνων δέ τε παῖδες ἐμῷ μένει ἀντιόωσι. id est, Quis & vnde venisti hominum, qui contra me congredi ausus es? Infelicium filij se meis viribus opponunt,

A nunt. Dionysius Alexandr. ἐν περιηγήσει. Δυσμενέων παῖδες ἐνιεσσύμενοι περὶ πόντον Κεῖνοις αἰνότατοι αἰχμῆσι [illegible]. id est, hostium filij in mari versantes in illos incidãt errantes. Et Antisthenes, vt refert Diogenes Laertius in Antisthene, ad quendam qui laudabat delicias, & luxum ἐχθρῶν παῖδες, ἔφη, τρυφήσειαν, id est, hostium, seu inimicorum filij delectentur, & luxurient. Virg. Georg. 3. *Dij meliora pijs, errorémque hostibus illum.* Ouid. *Hostibus eueniant conuiuia talia nostris.* Terent. Heautont. *Ah, obsecro te, istuc inimicis nostris fiet.* Plaut. Mercat. *A. perimus. C. principium inimicis dato.* Idem in Asin. *Vtinam, male qui mihi volunt, sic rideant.* non dissimile est illud Marci Tullij, Catone maiore. *Mirari solitum C. Fabricium, quòd, cùm apud Regem Pyrrhum legatus esset, audisset a Thessalo Cinea Athenis quendam esse, qui se sapientem profiteretur: eúmq́, dicere, omnia, quæ faceremus, ad voluptatem esse referenda: quod ex eo audienteis M. Curium, & T. Coruncanium optare solitos, vt id Samnitibus, ipsiq́, Pyrrho persuaderetur, quo facilius vinci possent, cum se voluptatibus dedissent.* Propert. lib. 3. *Hostibus eueniat lenta puella meis.* Idem lib. 2. eleg. 5. *Hostis si
B quis erit nobis, amet ipse puellas: Gaudeat in puero, si quis amicus erit.* CÆCOS] quorum causæ, & principia ignorantur: vel simpliciter, obscurus: vt sup. Od. 13. lib. 2. *cæca fata.* & Virg. lib. 2. Æn. *Multáque per cæcam congressi prœlia noctem Conserimus.* & 3. *Excutimur cursu, & cæcis erramus in vndis.* Lucret. lib. 2. *Quod tales turbæ motus quoque materiai Significant clandestinos, cæcósque subesse.*

ORIENTIS HÆDI,] quidam libri veteres habent *orientis Austri.*

ET TREMENTEIS VERB.] quæ videntur tremere, vndarum ictu, & fluctibus conquassatæ. paullo verecundius dixit *trementeis ilices* Oda 10. epod.

SIC ET EVROPE] Europæ exemplo Galatéam deterret, ne se mari, quantumuis in præsentia tranquillo, committat. Exstat autem elegantissimum Theocriti carmen de Europa Phœnicis filia, & hoc tauro. Etiam M. Tullius lib. 1. de nat.
C deorum hunc taurum commemorat his verbis: *At me hercule ego (dicam enim quod sentio) quãuis amem ipse me, tamen non audeo dicere pulchriorẽ esse me, quam ille fuit taurus, qui vexit Europam, &c.*

DOLOSO] qui deum tegebat, vt ait Theocrito illo carmine, Κρύψε θεὸν, καὶ τρέψε δέμας, καὶ γείνετο ταῦρος. id est, Celauit deum, & mutauit corpus, & factus est taurus. sic sup. Od. 1. lib. 2. *cinere, doloso* appellauit, qui ignes suppositos tegeret, ac celaret.

CREDIDIT.] commisit, ἐπίστευσε. supra Od. 5. huius lib.

PALLVIT AVDAX] palleos extimuit pericula illa, in quæ sese decepta, audaciùs coniecerat. neque est, quòd quisquam miretur, hîc ab Horatio cum pallore seu timore coniungi audaciam. Nam & Aristotel. lib. 3. de moribus ad Nicom. scribit, multos esse θρασυδειλούς, id est, qui audaciam habeant cum timiditate coniunctam. *palluit* hoc loco ἐνεργητικὸν, cùm alioqui verbum sit absolutum: vt epist. 1. lib. 1. *Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.* & Saty. 3. lib. 2. *quisquis Ambitione mala, aut argenti pallet amore.* & de arte poët. *Pallescit super his.* D

DEB. N. OPIFEX COR.] quæ coronam nectebat Nymphis debitam, hoc est promissam.

SVBLVSTRI] aliquantulum luminosa. T. Liuius lib. 5. *nocte sublustri, cùm primò inermem, qui tentaret viam, præmisissent: tradentes inde arma, vbi quid iniqui esset, &c.* Virg. lib. 9. Æn. *Et galea Euryalum sublustri noctis in vmbra Prodidit immemorem.*

SIMVL] simulatque, vt sup. Od. 4. lib. 1. *quo simul mearis.*

CENTVM TETIG. POTENT. OPP. CRET.] sic Homer. ἰλ. β. οἳ Κρήτην ἑκατόμπολιν ἀμφενέμοντο. & Virgil. Æneid. 3. de Cretensibus, *Centum vrbes habitant.* & Horat. Od. 9. epod. *Aut ille centum nobilem Cretam vrbibus, Ventis iturus non suis, &c.*

PATER, Ô RELICT. FILIÆ NOMEN] ô pater, ô nomen paternom à filia relictum. *nomẽ* autem legendum, vt habẽnt omnes libri veteres, & plerique excusi: non, *numen.*

FVRORE] amore perdito, & insano.

LEVIS VNA M. EST VIRGIN. CVLPÆ.] leuis est pœna virgini, quæ parentibus inscijs corpus cum viro commiscuerit, semel mori: grauiore pœna multari debet. hyperbole: cuiusmodi est apud Propertium, vbi de Tarpeia vestali loquitur: E
Et satis vna malæ potuit mors esse puellæ: Quæ potuit flammas fallere, Vesta, tuas? Nausicaa apud Hom. ὀδυσ. ζ. grauem in ea virgine culpam residêre dicit, quæ vtroque parente inuito, præsertim propitio, cùm viris rem habeat, neque expectet palàm nubendi tempus. Καὶ δ' ἄλλῃ νεμεσῶ, ἥ τις τοιαῦτά γε ῥέζοι, Ἥ τ' ἀέκητι φίλων πατρὸς καὶ μητρὸς ἐόντων Ἀνδράσι μίσγηται, πρίν γ' ἀμφάδιον γάμον ἐλθεῖν.

IMAGO VANA] species falsa in somnis occurrere solita. φάντασμα.

QVÆ P. FVG. EBVR.] sumtus est hic locus ex Hom. ὀδυσ. τ. in extremo. Δοιαὶ γάρ τε πύλαι ἀμενηνῶν εἰσὶν ὀνείρων. Αἱ μὲν γὰρ κεράεσσι τετεύχαται, αἱ δ' ἐλέφαντι. Τῶν οἱ μέν κ' ἔλθωσι διὰ πριστοῦ ἐλέφαντος, Οἵ ῥ' ἐλεφαίρονται ἔπε' ἀκράαντα φέροντες· Οἱ δὲ διὰ ξεστῶν κεράων ἔλθωσι θύραζε· Οἵ ῥ' ἔτυμα κραίνουσι, βροτῶν ὅτε κέν τις ἴδηται. F
quos Homeri versus expressit Virg. Æneid. 6. *Sũt geminæ somni portæ: quarum altera fertur Cornea, qua veris facilis datur exitus vmbris: Altera candenti perfecta nitens elephanto.* huc alludit Plato in Charmide. Ἄκουε δὴ, ἔφην, τὸ ἐμὸν ὄναρ, εἴτε διὰ κεράτων, εἴτε δι' ἐλέφαντος ἐλήλυθεν, id est, audi igitur, inquam, meum somnium, vtrùm per cornu, an per ebur venerit. eodem pertinet epigramma Græcum non inuenustum ex lib. 3. epigrammatum Græcorum, in Callimac. Ὦ μέγα Βαττιάδαο σοφοῦ περίπυστον ὄνειαρ. Ἦ ῥ' ἐτεὸν κεράων, κοὐδ' ἐλέφαντος ἔης. Τοῖα γὰρ ἄμμιν ἔφηνας, ἅ τ' οὐ πάρος ἀνέρες ἴσμεν Ἀμφί τε ἀθανάτους, ἀμφί τε ἡμιθέους. quorum versuum interpretatio ad verbum expressa, hæc est. O Battiadæ sapientis valde clarum somnium. Planè re vera è cornibus, non ex ebore ortũ es. Talia enim nobis aperuisti ac declarasti, quæ anteà nos homines nesciebamus, de dijs immortalibus, & de semidijs.

SI QVIS INFAM. MIHI N.] re transacta solent puellæ virginitatem amissam deflere,

vene-

A venereamque illam voluptatem oratione deresta ri. Quod dico autem, id sic accipi volo, quasi Europa certò scierit, se cum Ioue rem habuisse. Nam si taurum esse putauisset, iusta causa esset, cur eam talis turpitudinis pœniteret. sed certè nouæ nuptæ non sine lacrymis primos illos Veneris fructus cū sponsis suis decerpunt. Súntne igitur veræ hæ lacrymæ, an falsæ? falsas ait esse Catullus in carm. de coma Berenices. *Est'ne nouis nuptis odio Venus? án ne parentum Frustrantur falsis gaudia lacrymulis, V bertim thalami quas intra lumina fundunt? Non, ita me Diui, vera gemunt, iuerint.* Ita puella illa apud Theocr. εἰδ. vltimo; à pastore Daphnide mulier è virgine facta, ad oueis suas reuertitur, oculis quidem pudore suffusis: animo autem penitus exhilarato. ὄμματα αἰδομένη κραδίη δέ οἱ ἔνδον ἰαίνη.

FRANGERE] *Διασπᾶν*, diripere, diuellere ac ac discerpere.

COR. TAVRI] nonnulli libri habent *cornua monstri:* quos non sequor, quanquam non damno.

IMPVD. LIQ. PAT. PEN.] impudens in eo fui, quòd patrem reliqui: impudens nunc sum, B quòd tali flagitio admisso maneō in vita. sup. Od. 24. *Et peccare nefas, aut pretium est mori.*

ORCVM MOROR] Orcum moratur is, qui non moriturum, cùm mori debet. Est enim quodammodo Orco in mora. nam quamuis nos omnes morti debeamur, nostráque, vt idem ait alibi: non vno tamen die sumus omnes morituri: sed alij alijs vel citius, vel tardius. sic iunxit hoc verbū cum accusandi casu Od. 12. lib. 1. *rapidos morantē Fluminum lapsus.* plura exempla collegimus ad Od. 7. lib. 2.

SI QVIS HÆC AVDIS] cod. vnus Vatic. & Tornes. habent *hæc audit* in 3. persona. vt Od. 5. epod. *At ô deorum quicquid in cælo regit, &c.*

VTINAM INTER ERREM NVDA LEON.] Vtinam errem nuda inter leones. talia aliquot loquendi genera sub vno quasi aspectu posuimus ad Od. 7. lib. 2.

TENERÆQVE SVCCVS DEFL. PR.] C id est, & antequàm ego præda leonibus & tigribus debita, ac penè deuota, contabescam, velim integra pascere tigreis, & similes feras. legendū fortasse est *teneræque succ. Defl. præda*, nisi ita dictum intelligamus, vt illud, *Corticem demouebis amphoræ*, Od. 8. lib. 3.

SPEC. QV. PASC. TIGR.] quæro etiamnum speciosa, & dum forma integra manet, tigribus esca & pabulum esse. *quæro pascere* genus loquendi Horatio vsitatum, alibi à nobis notatum.

VILIS EVROPÆ PATER VRG. ABS.] Vulgata quidem hæc est lectio: *vilis Europe, pater vrget absens:* quam si quis fortè ei, quam secutus sum, anteponet, sic explico, O Europa, contenta iam, & minimi pretij, posteaquàm pudicitiam tu am prodidisti: pater, qui abest, adesse videtur tamen, & te vrgere, tibique instare. Sed cùm Europæ per æ diphthongum scriptum reperissem in vno cod. Vatic. eandemque scripturam codex Faerni, quamuis hoc loco interlitus, comprobaret: putaui mihi sine arrogantiæ crimine à vulgata lectio ne discedere licere. accessit cod. Tornes. ad cuius oram hæc verba sunt ascripta, *vilem Europa patrē dicit, quia eo relicto taurum secuta est.* solemus autem ea vilia nobis esse dicere, quæ non sunt nobis cara, & quæ contemnimus, paruique facimus. sic M. Tull. Philipp. 12. *vita mihi quidem minimè cara est, præsertim cum Dolabella fecerit, vt optanda mors esset, modò sine cruciatu, & tormentis: vobis tamen, & populo Rom. vilis esse spiritus meus non debet.* Sic igitur hunc locum explico. Pater tibi Europæ filiæ vilis, id est, quem tu filia præ tauro contemsisti, & pro nihilo putasti, videtur te absens vrgere, & stimulare, vt moriaris: ita me excruciat mei flagitij conscientia, vt quoquò eam, patrem mihi corām videar audire, quamuis absentem, qui me ob iurget, atque increpet, &c. Et sanè congruit hæc explicatio cum verbis illis superioribus, *pietas victa furore.* idem sunt enim: pietatem in patrem, vi ctam esse ab amore, ac libidine: & patrem ab Europa filia contemtum esse præ amante.

D

QVID MORI CESSAS?] putant quidam hæc esse verba patris Europam vrgentis. mihi non rendere non placet. ego tamen malim hæc quoq; Europæ esse verba intelligi, vt intelligamus, eam perpetuò seipsam affari. E

VRGET] codex etiam ille Vatic. habet, *vrgues.*

POTES HAC AB ORNO PENO.] potes te de hac orno suspendere. quidam per ornum, nauis malum significari putant, vt intelligamus, Europam in naui esse. sed refellit hanc opinionem id, quod sequitur, *age, te procellæ Crede veloci.* Sūt autem Europæ verba à principio vsque ad extremum, vt dixi: nisi quis malit hæc à patre tanquam præsente dici, vt Europa perturbata, & de gradu mentis deturbata hæc loquentem patrem audire sibi videatur. Iam hæc *Pendulum ab orno*, coniunctè sunt legenda, vt epist. ad Loll. 2. lib. *ne fluitē dubiæ spe pendulus horæ.*

ZONA BENÈ TE SEC.] quam opportunè tecum deportasti, vt ea tibi collum obstringas, animámque intercludas. erát autem verisimile, zonam virgineam, quam taurus Europæ soluisset, ei aliud agenti excidisse.

LÆDERE COLLVM] codex Card. Rainutij, F & vnus Vatic. & nōnulli alij manuscripti habent *elidere collum*, quæ scriptura quamquam non est mihi visa vulgatæ anteponenda, *lædere collum*: nō tamen videtur reijcienda aut damnanda; vt prima littera verbi *elidere*, pertinet ad versum antecedentem, hoc modo *Zona benè te secuta e- Lidere collum.*

SIVE TE RVPES, ET AC.] siue, non gemi natum, annotatum ad Od 3. lib. 1. acuta autem leto saxa dicit, quòd eum, qui se ex eis præcipitē agat, celeriter exaniment, vt morbi acuti appellātur, quòd celeriter tollant de medio.

AGE, TE PROC. CREDE] id est, committe, seu permitte te procellæ: ex hac rupe te præcipi tem in mare deijce.

REGIVS SANGVIS] sic Od. 2. lib. 4. *Seu Deos, Regésque canit, Deorum sanguinem*, & carm. sæculari, *Clarus Anchisæ, Venerísque sanguis.* & de art. poët. *Vos ô Pompilius sanguis.*

QVÆ-

A QVERENTI] Europæ. hoc loco adducor, vt credā orationem esse Europæ ab initio continuatam ad hunc vsque locum.

PERFIDVM RIDENS] Hellenismus, vt annot. Od. 22. lib. 1. ad illum locum, *Dulce ridentem*. Sic quidem omnes hunc locum connectunt, & explicant. Sed Passeratius, coniunctè legit *querēti Perfidum*, id est, querenti taurum perfidum ac dolosum: vel querenti perfidiam tauri, cui latus crediderat, cuique se vehendam tradiderat. sic locutus est Ouid. in epist. Didonis. *Non tamen Æneam quamuis male cogitet, odi. Sed queror infidū: questaque peius amo.*

REMISSO] iam laxato, posteaquàm Europā suis sagittis sauciarat. probabiliter autem, & ex sagittariorum more dixit, *remisso arcu*. Nam sagittarij vbi arcu vti necesse habent, eum intendunt. vbi iaculari velle desierūt, remittunt. sic suprà Od. 8. *Iam Scytha laxo meditantur arcu Cedere campis.*

ABSTINETO (DIXIT) IRARVM] etiam hoc è Græco expressum puto, ἀπέχου τῶν ὀργῶν. nam Latino more dixisset, *abstineto ab iris.* Simile est illud suprà Od. 9. lib. 2. *desine mollium Tandem que-*
B *relarum.*

CÙM TIBI INVISVS LACERANDA, &c.] cùm taurus is, cui te tantopere iratam esse ostendis, te reuiset: ne, quod te facturam esse minata es, eius cornua frangito, aut lacerato: sed in eum te facilem ac placatam præbeto.

VXOR INVICTI IOVIS ESSE NESCIS?] hoc quoque loquendi genus Græcum est. sic enim loquuntur illi, κὰ οἶδα τοῦ Διὸς γυνὴ οὖσα, Latini autem sic, te vxorem inuicti Iouis esse nescis? tale est illud, *patiens vocari Cæsaris vltor.* Od. 2. lib. 1.

BENE FERRE MAGNAM] οὐ γὰρ παντὸς ἀνδρὸς φέρειν εὐτυχίαν, inquit Aristot. lib. 5. polit. id est, nō est cuiuslibet ferre res secundas. Quòd si quis secundam fortunam consecutus aut certaminibus gloriosis, aut pecuniæ magnitudine, insolentem atque odiosam petulantiam comprimere sciat, dignus sit, quem homines certatim laudibus efferant, vt ait Pindarus: cuius hæc verba sunt ὠδ. γ.
C ἰσθμ. princip. Εἴ τις ἀνδρῶν εὐτυχήσαις ἢ σὺν εὐδόξοις ἀέθλοις, ἢ σθένει πλούτου κατέχει φρεσὶν αἰανῆ κόρον, ἄξιος εὐλογίαις ἀστῶν μεμίχθαι. Vtrum autem sit difficilius secūdam, an aduersam fortunam moderatè & compositè ferre, non est facilè pronuntiare. Aiunt quidam, quemadmodum dolor interimit, voluptas autem liquefacit: sic rebus aduersis homines opprimi, atque affligi: secundis verò, dumtaxat immoderata lætitia efferri. Ego tamen existimarim, si mihi quod sentio, liceat dicere, difficili⁹ esse res secundas æquo animo, & moderatè ferre, quam aduersas: propterea quòd secundæ res animos hominum vanissimis opinionibus imbuere, eosdémque ad superbiam, ferociam, ignorationem sui, perniciosam securitatem, omnem denique peccandi licentiam atque impunitatem facillimè impellere solent, dum suas fortunas, tanquam deorum, stabileis, fixas, & sempiternas fore sperant. Ita fit, vt secundis rebus elati, præ se contemnant alios, sese alijs omnibus anteponant, sua profundant, alienis rebus manus afferant, leges negligant, sacra cum profanis misceant, omnia sua libi- D
dine metiantur: postremò suæ intemperantiæ ac temeritatis meritas pœnas luant. Contrà in rebus aduersis præcipua vis inest excitandorum ad virtutem animorum, acuendæ fortitudinis & industriæ, comprimendæ superbiæ, coercendarum cupiditatum. Nam si quis, exempli gratia, sit inertior, ignauior, dissolutior, mollior natura, is rebus aduersis stimulatus, atque exsuscitatus, omnem continuò ex animo inertiam, ac mollitiam discutit, atque eijcit, totúmque se ad fortitudinis & patientiæ studium traducit: si quis elatior, ferocior, ac superbior: is à rebus aduersis correctus, & quodam modo eruditus, ad modestiam & facilitatem sese dicto citius inflectit: ex quo Græci solēt ita loqui, τοὺς ἀνθρώπους ταῖς ἀτυχίαις σωφρονίζεσθαι: id est, homines rebus aduersis sapientiores fieri, atque erudiri: si quis luxuriosus, profusus, ac sumtuosus: is cōsilio mutato, frugalitatem, & parsimoniam amplectitur. Hanc sententiam confirmat Cornelius Tacitus, non optimus ille quidem latinitatis auctor, sed historiæ certè scriptor prudens, verus, atque acutus, lib. 17. his verbis: *fortunam adhuc tantū aduersam tulisti. secundæ res acrioribus stimulis animū* E
explorant: quia miseriæ tolerantur, felicitate corrumpimur. & item Sallust. coniur. Catil. *Quippe secundæ res sapientium animos fatigant: nedum illi (milites) corruptis moribus victoriæ temperarēt.* Sic & Cato oratione pro Rhod. apud Gell. lib. 7. cap. 3. *Scio solere plerisque hominibus rebus secundis, atque prolixis, atque prosperis animum excellentem, atque superbiam, atque ferocitatem augescere, atque crescere: quod nūc mihi magnæ curæ est, quod hæc res tam secūdè processerit, nequid in consulendo aduersi eueniat, quod nostras secundas res confringat: néve hæc lætitia nimis luxuriosè eueniat. Aduersæ res se domant & docent quid opus sit facto: secundæ res lætitia transuorsum trudere solent a rectè consulendo, atque intelligēdo.* Ad huoc locum pertinet illud epist. 8. lib. 1. in extr. *subinde Præceptum auriculis hoc instillare memento: Vt tu fortunam: sic nos te, Celse, feremus.* & illud Saty. 2. lib. 2. in extr. *quocirca viuite fortes, Fortiáq; aduersis opponite pectora rebus.* F

TVA SECT. ORB. &c.] id est, tertia pars orbis terrarum tuo nomine appellabitur, ad sempiternam tui memoriam.

AD LYDEN.
Ode 28.

Diem Neptuni sacrum hilariter exigendum esse.

FESTO quid potius die
Neptuni faciam? prome reconditum,
Lyde strenua, Cæcubum:
Munitæq; adhibe vim sapientiæ.
Inclinare meridiem
Sentis: ac, veluti stet volucris dies,

Parcis

A *Parcis deripere horreo*
Cessantem Bibuli consulis amphoram.
Nos cantabimus inuicem
Neptunũ, & virideis Nereidũ comas.
Tu curua recines lyra
Latonam, & celeris spicula Cinthiæ:
Summo carmine, quæ Cnidon
Fulgenteisq; tenet Cycladas, & Paphõ
Iunctis visit oloribus.
Dicetur merita Nox quoque nænia.

Festo qvid potivs die, &c.] ὕστερον πρότερον. Erat enim hic ordo. Prome Lyde reconditum Cæcubum, vt bibam. quid enim potius festo Neptuni die facere possum?

Mvnitæqve adhibe vim] id est, seueriorem istam sapientiam septam, & munitam aduersus voluptates, expugna liberaliore potu, vt derloci aliquid ioco, & ludo. non dissimile est illud, quod est supra Od. 21. ad testam. *Tu lene tormentum ingenio admoues Plerumque duro.* nam qui B ingenium durius, rebúsque seriis semper deditum, & sapientiam obfirmatam, atque in proposito cõsilio pertinacem, vini potu temperat, ac relaxat, videtur cùm dulcem quandam vim sapientiæ afferre, tùm lene quoddam tormentum ingenio duriori adhibere.

Inclinare meridiem sentis] vides, solem à meridie iam ad occasum vergere: & tameo proinde quasi stet in cælo fixus, oeq; se commoueat, sicca manes, neque ea, quæ ad curandum corpus pertinent, comparari iubes. Eandem expressit sententiam aliis verbis, sub persona parasiti Plautus Menæch. *Dies quidem iam ad vmbilicum est dimidiatus mortuus.* sic M. Tull. lib. 3. Tuscul. quæst. princip. *Vt enim in Academiam nostram descendimus, inclinato iam in pomeridianum tempus die, &c.* Conuenienter autem & accommodatè ad naturam rerum ita loquebantur Latini. Nam veteres Græci diem ad meridiem vsque crescere C dicebant, à meridie minui ac decrescere. Itaque manè sol surgere dicitur & oriri: vespeti occidere & cubare. Homer. ιλ. λ. Ὄφρα μὲν ἠὼς ἦν, καὶ ἀέξετο ἱερὸν ἦμαρ. id est, Interea dum erat aurora, & dies sacer augescebat: & φθινάδα ὥραν appellant Græci tempus pomeridianum: quasi tempus decrescens.

Ac velvti] sic quidem habent omnes, quos vidi, libri calamo scripti: mallem tamen *at veluti.*

Parcis derip. horr.] deripere scriptum reperi in quattuor libris Vatican. Don. Vrs. Tornes. eámque scripturam puto esse rectam & germanam. condebant autem vini cados, & testas in borreis amiqui, id est, vinia pothecis, vt Ode 12. lib. 4. *eliciet cadum, Qui nunc Sulpiciis accubat horreis.* vide annot. ad Od. 21. huius libri. quo loco cum vtatur verbo descendendi, satis declarat, vini apothecas fuisse in locis editioribus collocatas, & in eis testas & amphoras seruari solitas, fortasse vt facilius fumum biberent, & ita vinum in- D ueterasceret, quemadmodum docet Columella lib. 1. cap. 9. & nos diximus suprà ad Oden 8. huius libri.

Bibvli consvlis amph.] ætatem huius vini notat. Fuit autem Bibulus C. Iulij Cæsaris collega, anno ab vrbe condita DCXCIV.

Invicem] vicissim, vt sup. Od. 25. lib. 1. *Inuicem mœchos anus arrogantes Flebis.* quidam libri manuscr. habent, *Inuices.*

Et viridei s] talis color tribuitur diis & deabus marinis, seu glaucus, & cæruleus. idem valet *vitreus.* icciircò suprà Circen *vitream* dixit Oda 16. lib. 1.

Tv cvrvæ] sup. Od. 10. lib. 1. *curuaq; lyra parentem.*

Recines] iterum atque iterum canes, vt Od. 12. 1. libri. *cuius recinet iocosa Nomen imago?*

Cel. spic. Cynthiæ] Dianæ. Cynthus mons Deli, à quo & Apollo, Cynthius: & Diana, Cynthia nominata est. cur celeris, quia tales oportet esse venatores. Diana autem venatrix est. præterea Diana, luna est. at luna breuissimo tempore nempe 28. diebus orbem & cursum suum E conficit. Quare ob hanc causam *lunas celeres* dixit Oda 1. lib. 4. & Oda 6. eiusdem, lunam celerem *pronos voluere menses.* Spicula porrò Dianæ tribuuntur, quia est iaculatrix. icciircò & ab Homero, & à ceteris ἰοχέαιρα appellatur, id est, spiculis, seu iaculis gaudens. Postremò habet etiam luna suos radios. Virg. lib. 9. *Et galea Euryalum sublustri noctis in vmbra Prodidit immemorem, radiisque aduersa refulsit.* At radij, sunt spicula.

Svmmo] vltimo, vt epist. 1. ad Mæcen. 1. lib. 1. *summa dicende camœna.*

Qvæ Cnidon, &c.] Venerem designat, sup. Od. 30. lib. 1. *O Venus, regina Cnidi, Paphiq;.*

Fvlgenteisqve] *nitenteis:* Oda 14. lib. 1. *Interfusa nitentes Vites æquora Cycladas.*

Ivnctis visit olorib.] cycnis: à quibus trahitur currus Veneris. Od. 1. lib. 4. *purpureis ales oloribus*, id est, vtens olorum pennis, & alis ad currum suum trahendum. Vtitur etiam Venus passeribus ad eandem rem. Sappho. πατρὸς δὲ δόμον λιποῖσα Χρύσεον ἦλθες ἅρμ' ὑποζεύξασα, καλοὶ δέ σ' ἄγον F ὠκέες στρουθοὶ πτέρυγας μελαί- ας Πυκνὰ δινεῦντες ἀπ' ὠρανῶ αἰθέρος διὰ μέσσω: id est, patris autem domo relicta, venisti curru aureo iuncto: Pulchri verò & celeres passeres te vehebant crebrò nigras alas agitantes à cælo per medium æthera. Eò fortasse spectans Catullus passerem, suæ puellæ delicias, & tam lepido carmine cecinit, & mortuum tam tristibus versibus luxit. Vtitur & columbis. Propertius lib. 3. in somnio suo. *Et Veneris dominæ volucres mea turba columbæ Tingunt Gorgoneo Punica rostra lacu.*

Merita nænia] carmine debito. aliàs nænia carmen est funebre, vt suprà Od. 1. lib. 2. Putant quidam propterea hic positam esse vocem *nænia*, pro carmine tristi & lugubri, quia (inquiunt) nox sit mortis & somni mater.

t AD

A AD MÆCENATEM.
Ode 29.

Inuitat eum ad cenam.

TYrrhena regum progenies, tibi
Non antè verso lene merum cado
Cum flore, Mæcenas, rosarum, &
Pressa tuis balanus capillis
Iamdudum apud me est. eripe te moræ,
Ne semper vdum Tibur, & Æsulæ
Decliue contempleris aruum, &
Telegoni iuga patricidæ.
Fastidiosam desere copiam, &
Molem propinquam nubibus arduis:
Omitte mirari beatæ
B Fumum, & opes, strepitumq; Romæ.
Plerumq; gratæ diuitibus vices,
Mundæq; paruo sub Lare, pauperum
Cenæ sine aulæis, & ostro
Sollicitam explicuere frontem.
Iam clarus occultum Andromedæ pater
Ostendit ignem. iam Procyon furit,
Et stella vesani leonis,
Sole dies referente siccos.
Iam pastor vmbras cum grege languido,
Riuumq; fessus quærit, & horridi
Dumeta Siluani: caretq;
Ripa vagis taciturna ventis.
Tu, ciuitatem quis deceat status,
C Curas, & vrbi sollicitus times:
Quid Seres, & regnata Cyro
Bactra parent, Tanaisq; discors.
Prudens, futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus:
Ridetq;, si mortalis vltra
Fas trepidat. quod adest, memento
Componere æquus: cetera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alueo
Cum pace dilabentis Etrus-
Cum in mare, nunc lapides adesos,
Stirpeisq; raptas, & pecus, & domos
Voluentis vnà, non sine montium
Clamore, vicinæq; siluæ,
Cùm fera diluuies quietos
Irritat amneis. ille potens sui,
Lætusq; deget: cui licet, in diem,
Dixisse, vixi: cras vel atra
Nube polum pater occupato,
Vel sole puro: non tamen irritum
Quodcumq; retro est, efficiet: neq;
Diffinget, infectumque reddet,
Quod fugiens semel hora vexit.
Fortuna sæuo læta negotio, &
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alij benigna.
Laudo manentem: si celereis quatit
Pennas: resigno, quæ dedit: & mea
Virtute me inuoluo: probamque
Pauperiem sine dote quæro.
Non est meum, si mugiat Africis
Malus procellis, ad miseras preces
Decurrere: & votis pacisci,
Ne Cypriæ, Tyriæq; merces
Addant auaro diuitias mari.
Tunc me biremis præsidio scaphæ
Tutum per Ægæos tumultus
Aura feret, geminusq; Pollux.

THYRRHENA REG. PROG.] Mæcenatem significat, ab Etruscis Regibus oriundum, vt diximus sup. Od. 1. lib. 1. *Mæcenas atauis edite Regibus.* & Propert. lib. 3. *Mæcenas eques Etrusco de sanguine Regum, Intra fortunā quæ cupis esse tuā, &c.*

TIBI NON ANTE VERS. L. M. C. CVM FL. &c.] ita se præcipuè apparasse ostendit vinum, rosas, vnguenta. sic sup. Od. 3. lib. 2. *Huc vina, & vnguenta, & nimium breues Flores amœnæ ferre iube rosæ.*

NON ANTE VERSO CADO] quid sit cadum vertere, & cadus versus, ex Plauto intelligere licet in Sticho. *Nolo ego nos pro summo bibere: nulli relecimus postea: Namq; edepol quamuis de subito vel cadus verti potest.* & Virg. Æneid. 9. *Indulgent vino, & vertunt crateras ahenos.* & Lucil. *Vertitur œnophoris fundus, sententia nobis.* Horat. sat. 8. lib. 2. *Inuertunt Alifanis vinaria tota.* Vinum igitur è cado promturi cadum vertebant: & ita exhauriebant, seu vinum depromebant.

PRESSA] id est, ex qua oleum expressum est, quod balaninum appellatur. per glandem igitur pressam, oleum balaninum ex glande vnguentaria expressum significat.

TVIS CAPILLIS] vt eo vnguento tui capilli delibuti niteant.

BALANVS]

A BALANVS] balanus, glans vnguentaria. Plin. lib.12.cap.28.

ÆSVLÆ] Æsula oppidum in colle situm, Tiburi propinquum. Æsolanos commemorat. Plin. lib.3.cap.5. Quare malim hîc legi *Æsolæ*. quamquam ab eodem etiam Æsulani, seu Asulani eodem loco referuntur.

ET TELEGONI IVGA PATR.] id est, Tusculum item in colle situm. de quo multa Strabo lib. 5. De Telegono autem scribit Homeri interpres ὀδ. λ. recentiores poëtas ea, quæ de Telegono Vlyssis & Circes filio dicuntur, confinxisse, nempe ab eo, cùm in Ithacam patrem quærens venisset, imprudente patrem esse interfectum.

FASTIDIOSAM COPIAM] quæ fastidium parit. nã *Putet aper, rhombusq́; recens, mala copia quando Ægrum sollicitat stomachum*, vt est Saty. 2.lib. 2. suprà Od.1. huius libri, dominum, *terræ fastidiosum* dixit, qui terræ fastidio afficiatur. Omnino copia satietatem, satietas fastidium parit.

. MOLEM PROPINQ. NVBIB.] ædificia ad eam altitudinem perducta, vt nubeis attingere videantur. sup. Od.15. lib.2. *regias moles* appellauit.

B MVNDÆ] neque sordidæ, neque nimis opiparæ, & sumtuosæ, vt Saty.1.lib.2. *Mundus erit, qui nõ offendet sordibus, atq; In neutram partẽ cultus miser.*

SOLLICITAM EXPLIC. FR.] ademerunt curas, tristitiam discusserunt & animos exhilararunt. *explicare frontem* dicitur tùm id, quod lætitiæ causam affert, vt hoc loco: tùm is, qui re aliqua læta sibi oblata, vultu & fronte lætitiam declarat. sic Saty. 2.lib. 2. *Ac venerata Cerei vt culmo surgeret alto, Explicuit vino contracta seria frontis.* Terentius de eo, qui hilariter viuit, dixit *exporrigere frontem*, Adelph. *da te hodie mihi: Exporge frontem.* paullo pòst idem dicit alijs verbis, *hodie modò hilarum te face.*

IAM CLARVS OCCVLTVM] videtur hîc Alcæum esse imitatus: cuius extant hi versus apud Athen.lib.1.& 10. Τέγγε πνεύμονας οἴνῳ, τὸ γὰρ ἄστρον περιτέλλεται: Ἡ δ' ὤρη χαλεπὴ, πάντα δὲ δίψαισ' ὑπὸ καύματος. quibus verbis hæc ferè sententia exprimitur. Madefacito pulmones vino. Astrum enim oritur fer-

C uidum: aoni tempus graue & molestum est, omnia præ æstu siriunt. & alibi, Πίνωμεν· τὸ γὰρ ἄστρον περιτέλλεται. significatur autem æstatis aduentus.

ANDROMEDÆ PATER] Cepheus Andromedæ pater ex Cassiepéa vxore. de quo sic Aratus: Αὐτὸς μὲν κατόπισθεν ἐὼν κυνοσουρίδος ἄρκτου Κηφεὺς ἀμφοτέρας χεῖρας τανύοντι ἔοικεν. id est, *Ipse breuem patulis manibus stat post Cynosuram Cepheus. Andromedæ* autem reposui, secutus libros veteres.

IAM PROCYON FVRIT] anticanem Aratus sub geminis locat. καὶ μὴν καὶ προκύων διδύμοις ὕπο καλὰ φαείνει. quem versum sic vertit M. Tull. *Et hic Geminis est ille sub ipsis Anticanis, Græcè procyon qui nomine fertur.* sic autem lege, odũ potius, quàm vt vulgò, *Antecanem.*

ET HORRIDA DVMETA SILVANI] ita scriptũ reperi in duobus lib. Vatic. & Iann. alij habẽt *horridi, &c.* vnus, *horrida Dumeta siluarũ*. ego probabiliorẽ, meo iudicio, scripturam secutus sum.

CARETQVE RIPA] cod. Achillis Statij *careat qua*, quam scripturam non memini me vsquam reperire. D

REGNATA CYRO BACTRA] Bactra, in quibus regnauit Cyrus. notauimus hoc genus loquendi suprà ad Od. 6.lib.1. *Et regnata petam Laconi Rura Phalantho.* Strabo Βάκτρα nominat numero singulari lib. 2. εἶτα εἰς Βάκτρα τὴν πόλιν, &c. Plinius Bactra numero multitudinis, vt Horat.

TANAÏSQVE DISCORS] cur discors? an quòd cum Mæotide palude Asiam ab Europa disterminat? an quòd desinens in duas se parteis findit, vnaque in Mæotidem paludem, altera in Cimmerium Bosporum influit? an quòd Scythæ & Sarmatæ, per quos fluit, continua inter se bella gerunt? an quòd Parthi, seu Medi, Tanaï vicini inter se discordant, & seditiones agitant? eoque minus Mæcenati de rep. laborandum est? quod postremum placet Passeratio: confirmatq́; simili loco, qui est Oda 8. huius libri, *Mitte ciuiles super vrbe curas. Occidit Daci Cotisonis agmen. Medus infestus sibi luctuosis Dissidet armis.*

PRVD. FVT. TEMP. EXIT.] nihil est hac sententia tritius. eam sic complectitur Pindarus ὠδ. E 12. Olymp. σύμβολον δ' οὔπω τις ἐπιχθονίων πιστὸν ἀμφὶ πράξιος ἐσσομένας εὗρεν θεόθεν. τῶν δὲ μελλόντων τετύφλωνται φραδαί, id est, nullus dum mortalium certam rei futuræ notam diuinitus consecutus est: & futurorum cognitio est obscura.

VLTRA FAS TREPIDAT] vltra id, quod ei licet, laborat, id est, se cura rerum futurarum macerat, vt Od.16.lib.2. *Lætus in præsens animus, quod vltra est, Oderit curare.*

QVOD ADEST] id, quod præsens est. sic Pindar. ὠδ. η. Ἰσθμ. τὸ δὲ πρὸ ποδὸς ἄρειον αἰεὶ χρῆμα πᾶν. δόλιος γὰρ αἰὼν ἐπ' ἀνδράσι κρέμαται ἑλίσσων βιότου πόρον, id est, res autem omnis, quæ ante pedes est, semper est melior. dolosa enim ætas hominibus impendet vitæ cursum voluens.

ÆQVVS] id est, æquo animo. annot. ad Od.3. lib.2.

CETERA FLVM. RITV FER.] ea tantùm, quæ præsentia sunt, in nostra potestate sunt sita, eaque nostro arbitratu componere, & moderari possumus, inquit. cetera autem vel Dei immor- F talis voluntate, ac prouidentia administrantur, & horum causæ sunt æternæ ac necessariæ: vel temerè, arbitrioque fortunæ eueniunt, & horum causæ sunt fortuitæ. dico autem hæc de philosophorum sententia. Quemadmodum autem fluuij, qui nunc lenis & pacatus est: nunc rapidus & violentus, cursum moderari non possumus: sic neque rerum futurarum naturam, quę interdum tranquilla est, sedata, læta, optata: interdum concitata, & turbulenta, & mortalibus calamitosa, atq; aduersa, immutare fas est. Sæpe vtuntur poëtæ hac torrentis similitudine: sed variè. Virg. Ænean armorum sonitu & fragore è somno excitatum cum pastore confert, è montis vertice torrentem ingenti cum murmure præcipitantem, omniaque secum trahentem, exaudiente Æneid. 2. *Excutior somno, & summi fastigia tecti Ascensu supero, atq; arrectis auribus asto: In segetẽ veluti cùm flam-*

A *ma furentibus Austris Incidit, aut rapidus montano flumine torrens Sternit agros, sternit sata læta, boúmque labores, Præcipitesque trahit siluas, stupet inscius alto Accipiens sonitum saxi de vertice pastor.* Sic Lucret. lib. 1. vbi disputat de primis corporibus, docétque, ea cerni non posse: ventorum affert similitudinem, qui, cùm oculis non cernantur, arbores sternunt tamen, & mare turbant, & concitant, non aliter (inquit) *Quam cum mollis aquæ fertur natura repente Flumine abundanti, quod largis imbribus auget Montibus ex altis magnus decursus aquai, Fragmina coniiciens siluarum, arbustáque tota: Nec validi possunt pontes venientis aquai Vim subitã tolerare: ita magno turbidus imbri Molibus incurrẽs validis cum viribus amnis: Dat sonitu magno stragem, voluitq́ sub vndis Grandia saxa: ruit, qua quicquam fluctibus obstat.* & Hom. ἰλ. λ. Aiacem in prœlio viros, equosque sternentem cum fluuio torrente comparat. Ὡς δ' ὁπότε πλήθων ποταμὸς πεδίονδε κάτεισι Χειμάῤῥους κατ' ὄρεσφιν ὀπαζόμενος Διὸς ὄμβρῳ· Πολλὰς δὲ δρῦς ἀζαλέας, πολλὰς δέ τε πεύκας ἐσφέρεται, πολλὸν δέ τ' ἀφυσγετὸν εἰς ἅλα βάλλει· Ὡς ἔφεπε κλονέων πεδίον τότε φαίδιμος Αἴας. quotũ versuum hæc sententia est, Quemadmodum autem cùm fluuius torrens extra ripas suas effusus in campum delabitur è montibus præcipitans, cælestibus imbribus auctus, Multas autem quercus aridas, multasque piceas secum trahit, multum limum in mare coniicit: Sic clarus Aiax campũ turbans hosteis insequebatur. itémque Diomedem ἰλ. ε. Θῦνε γὰρ ἂμ πεδίον ποταμῷ πλήθοντι ἐοικὼς Χειμάῤῥῳ, &c. id est, furebat autem per campum Diomedes flumini torrenti exundanti similis. quos versus adumbrasse videtur Virg. li. 2. Æneid. *Non sic aggeribus ruptis cum spumeus amnis Exijt, oppositásque euicit gurgite moles, Fertur in arua furens cumulo, camposq́ per omneis. Cum stabulis armenta trahit.* Horatius quoque Od. 2. lib. 4. Pindarum cum tali fluuio comparat. *Monte decurrens velut amnis, imbres Quem super notas aluere ripas, Feruet, immensúsque ruit profundo Pindarus ore.* Idẽ Od. 14. eiusdem libri, Claudium Neronem eiusmodi fluuio similem facit, *Sic Tauriformis voluitur Aufidus: Qui regna Dauni præfluit Appuli, Cum sæuit, horrendámque cultis Diluuiem meditatur agris: Vt Barbarorum, &c.* Sic Homerus ἰλ. γ. Vlyssis orationem cum niuibus hibernis confert. Ἀλλ' ὅτε δὴ ὄπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος εἵη, Καὶ ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσιν, Οὐκ ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆΐ γ' ἐρίσσειε βροτὸς ἄλλος.

B (margin)

NVNC MEDIO ALVEO] quidam libri veteres habent *nunc medio æquore.*

CVM PACE] ἠρέμα, ἡσύχως, seu ἠσύχως: leniter, quietè, placidè.

DELABENTIS] sic est legendum, non, *delabentis.* & ita scriptum reperi in duob. codicib. Vaticanis, Don. Faer. Vrs. Torn. Russard. Nicot. Cleric. & nonnullis impressis.

C (margin)

IRRITAT] irritandi verbum vnico r. scriben dum esse aliquando existimaui, tanquam à verbo *irascor,* sen ab ira ducatur. sed cùm in omnibus libris calamo scriptis reperiatur scriptum irritare, Faer. Vrs. Don. Tom. ceteris, hoc loco *Irritat* sine vlla litura: Plin. & Colum. vtantur verbo *prorritandi,* à sententia discesso. Est autem *irritare* propriè iram commouere, & concitare, fortasse à canibus D iratis ductum. ὀργίζειν dicunt Græci. ex quo excitare interdum significat. M. Tull. Philip. 7. *irritari Antonium non oportuit.* Brutus ad Att. *nescio, quid scribam tibi, nisi vnum, pueri & cupiditatem, & licentiam potius esse irritatam, quam compressam.* Terent. Adelp. *ne si magis irritatus siet, aliqua ad patrẽ hoc permanet, atque ego tunc perpetuò perierim.* Plaut. Amphit. *Nam si me irritassis, hodie lumbifragium hinc auferes.* Horat. in epist. ad Pisones, *Segnius irritant animos demissa per aureis, &c. Irritat amneis* autem translatè dictum est: cuius tralationis hæc ratio est. fluuius imbribus auctus dum arbores secum rapit, & ponteis disturbat, & sata læta boúmque labores diluit, iratus esse videtur, quia homo iratus potestatẽ & facultatẽ nactus, talia faceret. At qui irascendi causam dedit, irritasse dicitur. Ita diluuies ex imbribus orta, quæ fluuio torrenti tan tam vim, tantumque impetum præbet, fluuium ab Horatio dicitur irritare.

ILLE POTENS SVI, LÆTVSQVE] ἐγκρατὴς ἑαυτοῦ: liber, & solutus omni cupiditate, & vacuus ab omnibus animi morbis: compos sui.

IN DIEM VIXI] crebrò monet Horat. vt in E diem viuamus, id est, vt bonis præsentibus, & paratis, atque in nostra potestate sitis fruamur: vt Od. 16. lib. 2.

CRAS VEL ATRA] respexit ad illud ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί. me mortuo terra misceatur incendio. quæ oratio est eorum, qui futura ad se nihil pertinere putant. nõ dissimile est illud ex Hymnide Cæcilij. *Mihi sex menses satis sunt vitæ: septimũ Orco spondeo.*

NON TAMEN IRRITVM] Aristot. lib. 6. de morib. ad Nicom. quo loco disputat περὶ προαιρέσεως, id est, de consilio, vt nos quidem vertimus: duos versus Agathonis profert in hanc sententiã, Μόνου γὰρ αὐτοῦ καὶ θεὸς στερίσκεται, Ἀγένητα ποιεῖν, ἅσσ' ἂν ᾖ πεπραγμένα. quos versus sic vertimus. *Hoc namque dun taxat negatum etiam Deo est, Quæ facta sunt, infecta posse reddere.* eandem sententiam sic complexus est Simonides, τὸ γὰρ γεγενημένον, οὐκέτι ἄπρακτον ἔσται. id est, quod enim factum est, non iam infectum esse poterit.

ATRA NVBE] Virg. lib. 10. Æneid. *nubi se* F *immiscuit atræ* idem lib. 5. *Plaudentem nigra figit sub nube columbam.*

QVODCVMQVE RETRO EST] quodcumque præterijt.

DIFFINGET] ex hoc loco intelligi potest, quid sit diffingere, nempe contrarium esse verbo fingendi, quemadmodum suprà docuimus ad Od. 35. lib. 1. vbi locum illum in omnibus exemplarib. corruptum, *diffingas retusum, &c.* olim ita quidem emendaueramus coniectura ducti: *destringas recusum:* sed postea secuti scripturam veterem, quam se alij reperisse testantur, *defigas recusum,* reposuimus. quidam tamen hoc loco legunt *Diffringet.* quam scripturam neque vsquam reperi, neque probo.

LVDERE PERTINAX] de hoc genere loquendi diximus ad Od. 8. lib. 4. Iam *ludum ludere, & gaudium gaudere,* & similia, Latinis sunt peruli-tata.

A tata. Terent. in Eunucho. *quia consimilem luserat Iam olim ille ludum.*

TRANSMVTAT INCERT. HON. NVNC, &c.] sic sup. Od. 34. lib. 1. *valet ima summis Mutare, &c.* & *hinc apicem rapax Fortuna cum stridore acuto Sustulit, hic posuisse gaudet.*

BENIGNA] quid sit benignus, & benignitas, diximus ad Oden 17. lib. 1.

LAVDO MANENTEM] si fortuna manet, laudo: si à me discedit, æquo animo reddo quæ dedit. *fortuna manens* intelligitur secunda: *auolans*, & *fugiens*, aduersa. ita loquitur lib. de arte poet. *Vt redeat miseris, abeat fortuna superbis.* & Od. 35. lib. 1. *Vtcumq; mutata potentes Veste domos inimica linquis.* sic Eurip. Phœniss. Κρέων· Μένοιτ᾽, ἢ φεύγεις; Τειρεσ. ἡ τύχη σ᾽, ἀλλ᾽ οὐκ ἐγώ. id est, mane. quid fugis? Tir. fortuna te fugit, non ego.

SI CELE. QVAT. PENN.] id est, si auolat: si mutatur fortuna, si fugit, id est, si aduersa est, vt diximus.

RESIGNO, Q. D.] quæ obsignata habebã, aperio, & reddo. sic epist. ad Mæcen. 2. lib. 1. *Hac ego si compellor imagine, cuncta resigno*, id est, reddo.

B Nam propriè, resignare valet aperire. Idem ead. epist. princip. *Adducit febreis & testamenta resignat.* aliter Virg. lib. 4. Ænei. & *lumina morte resignat.* quamquam legendus ad illum locũ Seruius.

MEA VIRT. ME INVOLVO] bona externa non desidero: sed meis contentus viuo: in mea virtute meæ vitæ præsidium constituo, non in rebus externis: meis me viribus orno, tutor, ac defendo, non alienis. videtur esse translatio à vestimentis, quibus nos inuoluimus.

PROBAMQVE PAVP. S. D. Q.] id est, paupertatem cum virtute coniunctam expeto. ducta est similitudo ab ijs vxoribus, quæ indotatæ ducuntur domum. congruit cum his id, quod est Od. 9. lib. 4. *Non, possidentem multa vocaueris Rectè beatum, &c.* quæ sequuntur.

NON EST MEVM, &c.] non est meum nauigare, nauigationisque me periculo committere, vt ditescam: seu non est meum, rem facere, & augere per mare, per saxa, per igneis. à consequentibus, intelligenda sunt antecedentia. nemo enim

C nauigat vt rem augeat, nisi cui quæsito opus est, & qui plus habendi studio ducitur. notat Seruius ad illum locum Virg. Pollione. *Pauca tamen suberũt prisca vestigia fraudis: Quæ tentare Tethim ratibus, &c.* Solent autem homines in dubijs temporibus, & rebus aduersis, quemadmodum coorta in mari tempestate, ad deos confugere. sup. Od. 1. huius libri. *Desiderantem quod satis est, neq; Tumultuosum sollicitat mare: Nec saeuus, &c.*

ET VOTIS PACISCI] non est meum (inquit) votis, & precibus cum dijs quodammodo transigere, ac pacisci, ne naufragio facto merces meæ in mari pereant.

TVNC ME BIREMIS] significat, id nunquam futurum. Quis enim se in mari Ægæo, tempestate coorta, & ventis increbrescentibus scapha biremi tutò nauigaturum speret? Paruis nauibus scilicet, & orarijs, littus legere & secundum oram nauigare oportet: corbitis autem & onerarijs, & magnis pelagus medium tentandum est. D quamquam Catullus faselum laudans negat vlla vota *litoralibus Deis sibi esse facta, cùm veniret a mare Nouissimo vsq; ad Benacum lacum.* Melius igitur Eurip. Ναῦς ἡ μεγίστη κρείσσων, ἢ μικρὸν σκάφος. id est, nauis maxima melior est, quàm paruum nauigium.

GEMINVSQVE POLLVX] sic Catull. *Gemelle Castor, & Gemelle Castoris.* de Castore, & Polluce diximus ad Od. 12. lib. 1.

Ode 30.

Carminum suorum gloriam æternam fore.

Exegi monumentum ære perennius,
Regaliq; situ pyramidum altius:
Quod nõ imber edax, nõ Aquilo impotẽs
Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series, & fuga temporum.
Non omnis moriar: multaq; pars mei E
Vitabit Libitinam. vsq; ego postera
Crescam laude recens, dum Capitolium
Scandet cum tacita virgine pontifex.
Dicar, quà violens obstrepit Aufidus:
Et, quà pauper aquæ Daunus agrestium
Regnauit populorum, ex humili potens
Princeps Æolium carmen ad Italos
Deduxisse modos sume superbiam
Quæsitam meritis: & mihi Delphica
Lauro cinge volens Melpomene comam.

EXEGI] absolui, perfeci.

MONVMENTVM] monumentum est, quod mortui causa ædificatum est: & quicquid ob memoriam alicuius factum est, vt fama, porticus, scripta, & carmina: Festus.

ÆRE PERENNIVS] æreis statuis durabilius. F

QVOD NON IMBER EDAX, &c.] hæc videntur è Pindaro expressa: qui Pyth. ὠδ. ἕκτῃ, ait laudum thesaurum Xenocrati, eiusq; maioribus in Apollinis fano opulentissimo repositum neque ab imbre hiberno, neque vi ventorum in altissimos maris recessus, ac latebras delatum iri. sic Pind. Τὸν (sub. θησαυρὸν) οὔτε χειμέριος ὄμβρος ἐπακτὸς ἐλθὼν ἐριβρόμου νεφέλας, στρατὸς ἀμείλιχος, οὔτ᾽ ἄνεμος ἐς μυχοὺς ἁλὸς ἄξει παμφόρῳ χεράδι τυπτόμενος.

SITV] statu, positu, θέσεως, σχέσεως.

PYRAMIDVM] de Pyramidibus lege Herodotum, Euterpe, & Plin. lib. 36. cap. 12.

IMPOTENS] vehementer sæuiens. tralatio ducta ab impotentibus, & incontinentibus hominibus, qui sibi temperare non possunt, quo minus, quod ira suadet, aut libido, exsequantur. vide annot. ad Od. 37. lib. 1.

A INNVMERABILIS ANNORVM SERIES] immensa temporis longinquitas. series, ὁρμός, id est, conuexio. sic Stoici fatum, causarum seriem, & ordinem definiunt, cùm causa ex causa nexa rem gignit.

FVGA TEMPORVM] cursus temporum. sic sup. Od. 11. lib. 2. *fugit retrò Leuis iuuentas*. & Od. 14. eiusd. *fugaces annos* dixit. & Oda superiore, *horam fugientem*.

NON OMNIS MORIAR] non totus moriar. sic loquitur epist. 1. *Quid verum, atq; decens, curo, & rogo, & omnis in hoc sum*. Sic & Græci Homerus ἰλ. λ. πᾶς δ' ἄρα χαλκῷ λάμφ', ὥστι στεροπὴ πατρὸς Διὸς Αἰγιόχοιο: id est, Omnis autem ære fulgebat, vt fulgur Iouis ægida tenentis.

MVLTAQVE PARS MEI] mens, ingeniũ, consiliũ, maxima, & præstantissima hominis pars.

VITABIT LIBITINAM] erit immortalis, mortem effugiet. Libitina Dea funerum. epist. ad Aug. lib. 2. *Miraturq; nihil, nisi, quod Libitina sacrauit*, id est, nisi, quod sepultum, & munere viuendi defunctum est. & Sat. 6. lib. 2. *Autumnusq; grauis Libitinæ quæstus acerbæ*. T. Liuius lib. 41. an-

B nalium, *Ne liberorum quidem funeri Libitina sufficiebat*. vide quæ annotata sunt ad illum locum *Libitinæ quæstus acerbæ*. Sed vtrùm hoc sentit Horatius, animum esse immortalem, quemadmodũ nos Christiani credimus: an id significat, se laude, & gloria libris suis parta perpetuò victurũ? quod sanè credibilius est. Nam Horatius quidem animorum immortalitatem nusquam probat: eam autem immortalitatẽ solam nouit, quæ sit in memoria viuorum posita, quemadmodum omnes ferè veteres existimabant, præter Platonem, & paucos alios. Nam de Aristotele quidem, vtram sententiam sequatur, philosophi certant, *& adhuc sub iudice lis est*. Videtur tamen non obscurè, quid sentiat, significare, si quis eius verba attentè consideret.

RECENS] nunquam senescens, semper incolumis, incorruptus, atque integer.

DVM CAPITOLIVM SCAND.] Pontifices, & sacerdotes, viri & fœminæ Idualibus in Ca-

C pitolium per sacram viam ad sacra facienda ascendere solebant.

CVM TAC. VIRG.] solitas esse virgines Vestaleis sacris publicis interesse, declarant hæc verba Dionysij Halicarn. lib. 3. ἔπειτα ταῖς ἱεραῖς παρθένοις, ὑφ' ὧν τὸ ἄσβεστον φυλάττεται πῦρ, τέτταρσιν οὔσαις δύο προσκατέλεξεν ἑτέρας. πλειόνων γὰρ ἤδη συντελουμένων ὑπὸ τῆς πόλεως ἱερουργιῶν, αἷς ἔδει τὰς τῆς ἑστίας παρθένους ὑπηρετεῖν, οὐκ ἐδόκουν αἱ τέτταρες ἀρκεῖν. id est, deinde sacris virginibus, à quibus ignis æternus custoditur, quæ qua-

tuor erant numero, duas allêgit. Nam cùm plura D iam à ciuitate sacrificia fierent, quibus oportebat Vestæ sacerdotes interesse, non videbantur ad id munus quattuor satis esse. Sed cur tacitam virginem dixit? an propterea quòd sacra, sunt ἀπόῤῥητα, id est, arcana, minimeque vulganda? ex quo illud à Virgilio dictum est lib. 3. Æneid. *hinc fida silentia sacris*. adde quę annotauimus ad illum locũ Od. 13. lib. 2. *Vtrũq; sacro digna silentio, &c.* an quòd fœminas cùm in reb. ac locis omnibus, tũ maximè in sacris tacere oportet? an quòd more & instituto Romano non solùm aliæ fœminæ, quæ à sacris arcebantur, sed etiam sacerdotes Vestales tacebant?

VIOLENS] violentus. epist. 10. lib. 1. *Sed postquam victor violens discessit ab hoste*. acrem appellat Saty. 1. lib. 1. *Cum ripa simul auulsos ferat Aufidus acer*.

AVFIDVS] Apuliæ fluuius, de quo Strabo libro 5. commemorat & Horat. Od. 9. lib. 4. *Longè sonantem natus ad Aufidum*. & Satyr. 1. lib. 1. *Cum ripa simul auulsos, &c.* & Od. 14. lib. 4. *Sic tauriformis voluitur Aufidus*.

ET QVA PAVPER AQVÆ DAVNVS] Od. 14. lib. 4. *Qui regna Dauni præfluit*, seu, *perfluit Appuli*. pauperem aquæ autem Daunum in- E tellige fluuium eiusdem nominis. epod. Od. 3. *Nec tantus vnquam siderum insedit vapor Siticulosæ Apuliæ, &c.*

REGNAVIT POPVLORVM] ego sic hunc locum emendaui à Seruio admonitus in 11. lib. Æneid. idque duobus locis: vno, *Iustitiæ'ne prius mirer, &c.* altero, *nec veterum memini, lætórne malorum*: & item à Porphyrione. *regnauit* autem idem valet, quod rex fuit, ἐβασίλευσεν, ἦρξε. solet enim Horat. structuram Græcam seruare etiam in sermone Latino, vt *desine mollium querelarum*, *abstineto irarum*, *& inuidit auenæ, &c.* Sententia igitur, & ordo horum verborum talis est, Dicar ego, qui ex humili, potens & clarus exstiti, qua parte labitur Aufidus, & quà regnauit Daunus, princeps, id est, omnium primus, deduxisse carmen Æolium ad modos, seu cantus Latinos.

PRINCEPS] primus. sup. lib. 1. Od. 16. *principi limo*. sic Lucret. lib. 1. de Iphianassa. *Nec misere* F *prodesse in tali tempore quibat, Quòd patrio princeps donarat nomine regẽ*. M. Tull. lib. 2. accus. *omnium nationum exterarum princeps Sicilia se ad amicitiam fidemq; populi Rom. applicuit*.

SVME SVPERBIAM] sume spiritus iustos, & tibi iure debitos, nempe ingenio partos. Nam cùm Musam alloquitur, eamque laudat, sibi eodem tempore, eademque opera blanditur, & fauet.

CARMI-

A

CARMINVM LIBER QVARTVS. D

Ode I.

Se iam ea ætate esse, vt à rebus amatorijs & carminibus ludicris & Venereis alieno esse animo debeat: & tamen Ligurini vesano amore torreri.

NTERMISSA Venus diu,
Rursus bella moues. parce, precor, precor.
Non sum qualis eram bonæ
Sub regno Cynaræ. desine dulcium
Mater sæua Cupidinum,
Circa lustra decem flectere mollibus
Iam durum imperijs. abi
B *Quò blandæ iuuenum te reuocant preces.* E
Tempestiuius in domo
Paulli, purpureis ales oloribus,
Comissabere Maximi,
Si torrere iecur quæris idoneum.
Namque & nobilis, & decens,
Et pro sollicitis non tacitus reis:
Et centum puer artium,
Latè signa feret militiæ tuæ.
Et, quandoque potentior
Largis muneribus riserit æmuli:
Albanos prope, te, lacus
Ponet marmoream sub trabe citrea.
Illic plurima naribus
C *Duces tura: lyræq;, & Berecinthiæ*
Delectabere tibiæ
Mistis carminibus non sine fistula.
Illic bis pueri die
Numen cum teneris virginibus tuum
Laudantes, pede candido
In morem Salium ter quatient humum:
Me nec fæmina, nec puer
Iam, nec spes animi credula mutui,
Nec certare iuuat mero:
Nec vincire nouis tempora floribus.
Sed cur, heu, Ligurine, cur
Manat rara meas lacryma per genas?
Cur facunda parum decoro
Inter verba cadit lingua silentio?
Nocturnis te ego somnijs
Iam captū teneo: iam volucrem sequor
Te per gramina Martij
Campi, te per aquas, dure volubileis.

PRECOR, PRECOR] sic Sappho, apud quam crebræ sunt hæ repetitiones: *Λίσσομαί σε, λίσσομαι.* eadem: *παρθενία, παρθενία, ποῖ με λιποῖσα οἴχῃ*, sic idem Horat. Od. 17. lib. 2. ibimus, ibimus. & Od. 3. lib. 3. *Ilion, Ilion.* Od. 4. epod. *Deus, Deus nam me vetat, &c.* Notauimus & suprà ad Od. 14. lib. 2. ibi, *Postume, Postume.*

NON SVM Q. ER.] nunc annos quinquaginta natus, & fortasse amplius: vt infrà, *Circa lustra decem, &c.* F

BONÆ SVB REGNO CYNARÆ] bonam (opinor) appellat propterea, quòd liberaliter gratificabatur Horatio, neque vllam mercedem exigebat, vt fatetur ipse epist. ad villicum lib. 1. *Quem scis immunem Cynaræ placuisse rapaci.* neque obstat, quòd epistola ad Mæcen. 2. lib. 1. proteruam appellat. *Inter vina fugam Cynaræ mærere proteruæ.* Nam nihil pertinet hoc ad quæstum meretricium, neque quicquam prohibet, quominus eadem puella dici possit & liberalis, & proterua, vt sup. Od. 19. li. 1. *Vrit grata proteruitas.* & Od. 5. lib. 2. *iam proterua Fronte petet Lalage maritū.* Mentionem huius Cynaræ facit etiam Od. 13. huius lib. *Felix post Cynaram.* sub regno autē dixit, quia qui amant, seruiunt. lege quæ annotata sunt ad illum locum, *Grata detinuit compede*

 Myrta-

A *Myrtale*. Oda 33. lib. 1. & ibi, *iugo cogit aheneo*, Oda 9. huius lib.

Mater sæva Cupid.] hic idem versus positus est suprà Od. 19. lib. 1. in principio.

Mollib. Iam dur. imp.] antithesis. mollia autem appellat Cupidinis, seu amoris imperia, quia molliunt animos. sic Homer. Χλωρὸν δέος. & idem Horat. *pallidam mortem* nominat, quod annot. ad Od. 4. lib. 1. sic Ouid. lib. 1. de re med. amor. *Lude. decent animos mollia regna tuos.*

Tempestivius] opportunius, & decentius: vt epist. 2. lib. 2. versu vlt. *Rideat & pulset lasciua decentius ætas.* Putant quidem hoc referendum ad ea conuiuia, quæ dicebantur tempestiua. M. Tull. in Catone. *Tempestiuis conuiuijs delector.*

Purpureis ales olorib.] id est, quæ celeriter vehi soles curru oloribus iuncto. sic suprà Od. 28. lib. 3. *quæ Cnidon Iunctis visit oloribus.* Sed quòd olim *marmoreis* reposueram, pro *purpureis*: fateor equidem me in omnibus veteribus libris, quos vidi, scriptum reperisse *purpureis*. Verùm cùm mihi videretur hæc vulgata scriptura inepta, & corrupta: (quis enim vidit vmquã cycnos B purpureos, seu purpurei coloris? aut quid insolentius, & pæne dicam, ineptiùs, quàm *purpureis* interpretari, pulchris, & nitidis? Nam quamobrem dicat *purpureos tyrannos* Od. 34. primi li. *& auctũnum purpureo varium colore* Od. 5. lib. 2. *& purpureum, latè qui splendeat, pannum* de arte poet. ratio perspicua, & in promtu posita est) Cùm igitur hic locus mihi corruptus videretur: approbantibus quibusdam viris doctissimis hanc scripturam veram esse existimaueram. marmoreum enim pro candido, & candidi coloris, vsurpant optimi scriptores. Lucret. lib. 2. *Quòd si cærulea constarent æquora ponti Seminibus, nullo possent albescere pacto. Nam quocumque modo perturbes: cærula quæ sint, Numquam in marmoreum possunt migrare colorem.* ibid. sup. *Vt mare cum magni commorunt æquora ponti, Vertitur in canos candenti marmore fluctus.* Virg. Georg. 4. *Tum quoque marmorea caput à ceruice reuulsum Gurgite cum medio portans Oeagrius Ebrus Volueret, &c.* & Ouid. lib. C 4. fast. *Aurea marmoreo redimicula demite collo.* Nunc autem retrorsum vela dare, atque iterare cursus cogor relictos, vt ait noster Horat. Mouet me, primùm omnium librorum manuscr. consensus, qui habent sine vlla varietate, *purpureis*. Neque dissentiunt vulgati. Deinde hanc scripturam agnoscunt veteres *grammatici*: in his Seruius: qui ad illum Virg. locum lib. 1. Æneid. *luménque iuuentæ Purpureum*, notat: *purpureum*: id est, pulchrum. Sic Horat. *Purpureis ales oloribus.* Præterea Albinouanus ad Liuiam, niuem purpuream dixit, pro pulchram & candidam, vt docti interpretantur. Sic enim ille: *Purpurea sub niue terra latet.* Sic igitur interpretemur, *purpureis*, id est, nitidis, puris, pulcris. Quamquam purpureos olores etiam intelligere licet, qui sint purpureis stragulis instrati, vt apud Virg. lib. Æneid. 7. *Instratos ostro alipedes, pictisque tapetis.* Quin & habenæ equorum apud Homerum & ceteros poëtas Græcos purpureæ, & ornamenta, puniceo colore suffecta seu contacta finguntur. Simonides. μὴ βάλῃ φοινικὰς ἐκ χειρῶν ἱμάντας: id est, ne amittat è manibus lora purpurea: & Hom. ἰλ. δ. ὡς δ' ὅτε τίς τ' ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μιήνῃ, &c. id est, quemadmodum autem cùm ebur aliqua mulier puniceo colore infecerit, &c. Idem ἰλ. θ. Νέστωρ δ' ἐν χείρεσσι λάβ' ἡνία φοινικόεντα. Id est, Nestor autem manibus prehendit habenas purpureas. ex quibus locis hoc dici potest, purpureos cycnos ab Horatio dictos esse non pulchros, sed quorum habenæ & stragulæ vestes, quibus instrati erant, & cetera ornamenta, essent purpurea. Nam quemadmodum equi currui iuncti, hoc est bigæ, & quadrigæ, insternebãtur purpurea veste: ita & hos cycnos, qui currum Veneris trahunt, fortasse vult intelligi Horatius, purpura esse instratos & purpureis habenis aurigatos. Ad hunc locũ pertinẽt illa ex Oda 28. lib. 3. *Summo carmine: quæ Cnidon, Fulgentesque tenet Cycladas, & Paphum Iunctis visit oloribus.* Quare nihil hic mutandum: & ita sentiebant Memmius, Germanus Valens, Turnebus, Auratus, Passeratius, & Scaliger. Existimabat tamen Passeratius, purpureos olores etiam hac ratione dictos ab Horatio intelligi posse, quòd cycni, cùm currum Cupidinis trahant, qui purpureus à poëtis appellatur: verbi gratia, ab Ouidio, *Carmina, purpureus quæ mihi dictat amor*: propter vicinitatem & propinquitatem, similem colorem referant, quantumuis licet sint cãdidi: videlicet (libet enim mihi hominis ingeniosi, mihique amici sententiam confirmare) quemadmodum russa, aut lutea, aut purpurea vela consimilem colorem aspergunt ijs locis, quibus intenta sunt: quod docet Lucret. lib. 4. non longè à principio, *Et vulgo faciunt id lutea, russáque vela, Et ferrugina cum magnis intenta theatris Per malos vulgata, trabésque trementia pendent. Namque ibi consessum caueai subter & omnem Scenai speciem patrum, matrúmque deorúmque Inficiunt, coguntque suo fluitare colore.* & Ouid. lib. 1. Metam. *Inq; puellari mixtum candore ruborem Traxerat, haud aliter quàm cum super atria velum Candida purpureum, similem dat, & inficit vmbram.* Ne quis autem (inquit Passeratius) *purpureis* positum esse putet pro pulchris, Catullus Cupidini tunicam crocinam attribuit his versibus: vnde similẽ colorem etiam cycni contrahere possunt. *Quam circumcursans huc illuc sæpe Cupido Fulgebat crocina candidus in tunica.*

Comissabere] lasciuies, iocabere, delicate & voluptariè viues. Est autem ita legendum, *comissabere*, non, *comessabere*, vt putat vulgus, existimans à comedendo, aut comesse ductum esse: vel, vt emendauerat Fuluius Vrsinus vir doctiss. in cod. Rain. Card. *comassabere*. Mutuati autem sunt Latini hoc verbum à Græcis, vt alia pleraque, apud quos κωμάζειν, est ebriorum, aut intemperantium more se gerere, lasciuire, scortatum ire, &c. Theocr. Amaryllide Κωμάσδω ποτὶ τὰν Ἀμαρυλλίδα, Ταὶ δέ μοι αἶγες βόσκονται κατ' ὄρος. &c. id est, eo lasciuiendo ad Amarillidem: capræ autem mihi pascũtur, &c. Omnino apud Festum legitur *comissatio*, sed eò errat Festus, quòd ἀπὸ τῶν κωμῶν. id est, à vicis dictum putat. melius Varro lib. 6. de lingua Lat.

A Lat. qui ἀπὸ τῶ κώμου dicit appellatam esse *comessationem*: seu, vt scriptum est in exemplarib. Varronis, *comissationem*. Omnino vel *comassatio*, & *comassari* dicendum, vel *comissari*, & *comissatio*. Nō celabo autem lectorem, quosdam libros scriptos habere, *Tempestiuius in domum, &c.* quæ scriptura fortasse recta est. Sic enim Theocr. Κωμάσδω ποτὶ τὰν Ἀμαρυλλίδα. quæ si doctis probabitur, *comissabere* interpretabor intemperanter, & lasciue, & libidioose ibis. atque ita vsurpat Plaut. Mostell. *Alio credo comissatum abijsse.* nisi quis dicat apud Plautum, aduerbium significans motum esse positum propter verbum *abijsse*: qood verisimilius est. Qui aotem hæc referenda esse putant ad sacrificij apparatum, & epulas, ad quas deos aduocabant, atqoe adbibebant veteres, errant. nō enim hîc agitur de epulis, aut dijs ad epulas adhibeodis, sed hoc dicit Horatius, Venerem tempestiuius & opportuni° suis artibus, suóque iure vsuram in domo Paulli, quàm in sua: id est, Horatij.

Si torr. iecur quær.] iecur sedes est libidinis, & ita sentiunt etiam ipsi pbilosophi. Nā Plato quidem perspicuè, vt in corde τὸ θυμοειδὲς, καὶ τὸ ὀργιστικὸν, id est, irascendi vim locat: ita in hepate

B τὸ ἐπιθυμητικὸν, id est, cupiditatem. & Aristoteles ita scribit topic. 4. καὶ ἡ μὲν λύπη ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ: ἐν τούτῳ γὰρ καὶ ἡδονή· ἡ δὲ ὀργὴ ἐν τῷ θυμοειδεῖ. Poëtę autem minus accuratè banc distinctionem seruant. Horatius epist. ad Lollium 2. lib. 1. *Non ancilla tuum iecur vlceret vlla, puérve.* sup. Od. 25. lib. 1. *Cùm tibi flagrans amor, & Cupido Saniet circa iecur vlcerosum.* & Od. 4. lib. 3. *Incontinentis nec Tityi iecur Relinquit ales.* quibus locis & hac Ode, perspicuè iecur, libidinis, & amoris sedem facit. at Od. 13. eiusdem primi libri, iræ: vt, *meum feruens difficili bile tumet iecur.* & Saty. 9. lib. 1. *meum iecur vrere bilis.* Sic Iuoen. Saty. 1. *Quid referam, quanta siccum iecur ardeat ira?* Homerus declarat in corde iram efferuescere ὀδ. υ. κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει. & ἰλ. ι. Ἀλλά μοι οἰδάνεται κραδίη χόλῳ. quem versum sic Latinè vertit M. Tull. *Córque meum penitus turgescit tristibus iris.* Apud eundem libidinis tale exemplum est ἰλ. ξ. Οὐ γάρ πώποτέ μ' ὧδε θεᾶς ἔρος, οὐδὲ γυναικὸς Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι περιπροχυθεὶς ἐδάμασσεν. nusquam enim Homerus (quod sciam) hepar æstuare libi-

C dine dicit: sed pectus potius, aut aliquid simile. ceteri libidinem nooobscurè in bepate locaot. Theoc. Hyla ὁ δ' ἄπ πόδες ἆγον, ἐχώρει Μαινόμενος. χαλεπὸς γὰρ ἔσω θεὸς ἧπαρ ἄμυσσεν. id est, ille autem quò pedes ducebant, ibat furens. sæuus porrò penitus ei deus iecur torrebat, ac laniabat. & Anacr. de Cupidine arcum tenente: Τανύει δὲ, καί με τύπτει Μέσον ἧπαρ, ὥσπερ οἶστρος. id est, arcum intendit, & sagittā mittit, & mihi medium iecur ferit, tamquam œstrum.

Idoneum] id est, tibi & tuis rebus aptum, atque accommodatum.

Et decens] pulcher, vt sup. Od. 27. lib. 3. *malas decentes.*

Non tacitus] non mutus, immo facundus, & eloqnens. εὐλάλητος.

.Et cent. puer artium] & qoam plurimis laodabilibus artibus instructus iuuenis. oumerus est finitus pro infinito.

Qvandoqve, &c.] Id est, qnandocumque superiore apud amicam loco fuerit, quàm æmuli quantumuis in eam largi, & profusi, &c. sic Od. proxima. *quandoque trahet feroceis Per sacrum cliuum merita decorus Fronde Sicambros.* & in epist. ad Pisones. *& idem Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.* D

Potentior largis mun.] plus valens apud amicam, quàm larga æmuli munera.

Riserit] id est, bilaris & lætus fuerit: seu lætitia affectus fuerit, ex eo scilicet, quòd riualis, seu æmoli muoera, quantumuis larga, nihil apud amicam valuerint, neque hoc effecerint, vt minoris ab amica fiat, quàm æmulus.

Albanos prope, te, lacus] te prope Albanos lacus, &c. totius huius loci hæc sententia est, quandocumque superior fuerit æmulis suis, qui primum locum apud amicam pretio emere cunaotur: te marmoream locabit prope lacus Albanos: vbi Paullus optima prædia habebat, inquiunt.

Ponet marmoream] tibi marmoreum sigoum statuet: & ita Porph. explicat. sic Virg. Georg. 3. *Et viridi in campo templum de marmore ponam.* Idem Meliboeo: *leui de marmore tota Puniceo stabis suras euincta cothurno.* E

Svb trabe citrea] sic reperi scriptum in codice Cleric. Nicot. Russard. nisi quòd in Nicoriano erat *ciprea.* & ita babebant duo Vaticani, & nonnulli alij: quod tamen in priore editiooe aliud agens neglexeram. Atque hoc posteà obseruatum ab Iac. Cruquio Messinio, viro in primis docto reperi. Est autem citrus, arbor odorata, ex qua citrea mâla: & citreæ meosæ. Petronius Arbiter, *ecce Afris eruta terris Citrea mensa, greges seruorum, ostrúmque renidens Ponitur.*

Plurima naris. Duces tura.] plurimi tibi ex ture incendeotur odores. *Duces naribus*, quasi diceret, bibes naribus, vt suprà Od. 13. *bibere aure.* lib. 2. *Densum humeris bibit aure vulgus.*

Lyræqve et Berec.] quidam libri manuscrip. habeot, *lyráque & Berecinthia Delect. tibia, &c.*

Berecynthiæ] Pbrygiæ. suprà Od. 18. F lib. 1. *cornu Berecynthium* dixit, quo vtebantur in sacris Bacchi, & matris deorum. vide annot. ad Od. 16. lib. 1.

Non sine fistula] tria hîc organa mosica enumeraotur, lyra, tibia, fistula: qoæ vt inter se differunt, ita ab alijs atque alijs inueota sunt. lyra enim ab Apolline, seu, vt alij volunt, à Mercurio: tibia à Marsia: fistula à Pane.

Pede cand. In mor. Sal. ter qvat.] Saliorum in morem ter saltabunt. Od. 36. lib. 1. *Nec morem in Salium sit requies pedum.* pellere, aut pulsare, aut quatere terram, pro eo, quod est, saltare, apud bunc poëtam valdè suot vsitata. vide Od. 4. lib. 1.

Nec spes animi cred. &c.] nec spes eum persnasione coniuncta fore, vt mutuo amer ab ea, cuius impotenti amore captus sum.

Nec certare ivvat mero] epist.

ad

A ad Mæcen. 3. lib. 1. *Nocturno certare mero, putère di urno.* Od. 12. lib. 2. *certare ioco.*

SED CVR HEV, LIG. CVR] posteaquàm multis verbis ostendit, se iam ad amorem esse ineptum, atque (vt ita dicam) mancum, deoique iudicio tandem, ac voluntate ab huiusmodi delicijs, ineptijs, ac nequitijs abhorrere: nunc vi amoris coactus fatetur se, quamuis ætate iam ingrauescéte à tali mollitie, ac nequitia remotissimus esse debeat, amore Ligurini pueri incensum tamen ad pristinas lasciuias reuocari.

MANAT RARA M. LACR.] lacrymarum raritas acrem quidem significat doloris vim esse, quæ lacrymas exprimat: verumtamen ita lentum, & tabificum morbum, vt non vniuersæ erumpát, sed spatio interposito guttatim defluant.

INTER VERBA CADIT] titubat, hæsitat in medio sermone. Plutarchus in Demetrio ἐνίσχεσθαι φωνῆς appellat. Seruius hunc locum profert ad versum illum Virg. Æneid. 4. *Incipit effari, mediáque in voce resistit.* Vide annot. ad Od. 13. lib. 1.

NOCTVRN. TE EGO SOMN.] quo quisque in studio diem conterit, & quibus in curis est occupatus, eas res plerumque somniare solet: quod
B elegantissimis versibus docet Lucret. lib. 4. *Et, quo quisque ferè studio deuinctus adhæret, Aut quibus in rebus multum sumus ante morati, Atque in qua ratione fuit contenta magis mens, In somnis eadē plerumque videmur obire: Causidici causas agere, & componere leges: Induperatores pugnare, & prœlia obire, Nauta cum ventis contractum cernere bellum.* sic autem hunc postremum Lucretij versum emédaui. Virg. pharm. *an qui amant ipsi sibi somnia fingunt?* sic Philippides ille apud Aristoph. ὀνειροπολεῖ equos somniat. huc pertinét ea, quæ notat Seru. ad illud Virg. Alexide. *Eheu, quid volui miser, m. &c. Quem fugis?* de gemina voluptate: vna, quæ re vera, & sensibus percipitur: altera, quæ cogitatione informatur. Vnde ita debemus accipere, hunc visum, per cogitationem, opinata illa & depicta voluptate: qua cernere & alloqui videbatur absentem. Hæc fere Seruius.

PER GRAMINA MART. CAMPI] quasi
C ludentem in campo Martio.

PER AQVAS VOLVB.] quasi in Tibiri denatantem.

DVRE] inexorabilis.

AD ANTONIVM IVLUM, M. Antonij triumviri fil. Ode 2.

Pindarum imitari periculosum esse.

Pindarum quisquis studet æmulari, I-
Vle, ceratis ope Dædaléa
Nititur pennis, vitreo daturus
Nomina ponto.
Monte decurrens velut amnis, imbres D
Quem super notas aluere ripas,
Feruet, immensúsque ruit profundo
Pindarus ore,
Laurea donandus Apollinari,
Seu per audaceis noua dithyrambos
Verba deuoluit, numerísque fertur
Lege solutis:
Seu deos, regésque canit, deorum
Sanguinem: per quos cecidere iusta
Morte Centauri: cécidit tremendæ
Flamma Chimæræ:
Siue, quos Eléa domum reducit
Palma cælesteis: pugilémve, equúmve
Dicit: & centum potiore signis
Munere donat:
Flebili sponsæ iuuenémve raptum E
Plorat: & vireis, animúmque, morésque aureos educit in astra, nigró-
Que inuidet Orco.
Multa Dircæum leuat aura cycnum,
Tendit, Antoni, quoties in altos
Nubium tractus: ego apis Matinæ
More, modoque
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum circa nemus, vuidíque
Tiburis ripas, operosa paruus
Carmina fingo.
Concines maiore poëta plectro
Cæsarem, quandoque trahet feroceis F
Per sacrum cliuum, merita decorus
Fronde, Sicambros:
Quo nihil maius, meliúsve terris
Fata donauere, bonique diui,
Nec dabunt: quamuis redeant in aurum
Tempora priscum.
Concines lætósque dies, & vrbis
Publicum ludum, super impetrato
Fortis Augusti reditu, forúmque
Litibus orbum.
Tum meæ, si quid loquar audiendum,
Vocis accedet bona pars: & ô Sol
Pulcher, ô laudande, canam recepto
Cæsare felix. Téque,

A *Teque, dum procedis, Io triumphe,*
Non semel dicemus, Io triumphe,
Ciuitas omnis: dabimúsque diuis
Tura benignis.
Te decem tauri, totidémque vaccæ,
Me tener soluet vitulus relicta
Matre, qui largis iuuenescit herbis
In mea vota,
Fronte curuatos imitatus igneis
Tertium Lunæ referentis ortum,
Quà notam duxit, niueus videri,
Cetera fuluus.

PINDARVM] hæc Ode est ad laudandum cõparata, seu ἐγκωμιαστική. Laudat autem Pindarum poëtam lyricum, Thebanum.

ÆMVLARI] æmulari cum quarto casu iunctum, imitari significat.

B I-VLE] prima vocalis huius nominis pertinet ad pedem vltimum primi versus, hoc modo, *æmulari I-ule, &c.* vt rectè animaduertit Passerarius: quod & alibi. Od. 2. lib. 1. *Ioue non probante v-Xorius amnis.* &, vt in quibusdam libris legitur, Od. 27. lib. 3. *potes hac ab orno Pendulum zona bene te secuta e-Lidere collum.* & apud Catull. carmine de Iuliæ & Manlij nuptijs. *Flere desine: non tibi e-Aurunculeia periculũ est, Ne qua fœmina pulchrior, &c.*

CERATIS OPE DÆDALEA, &c.] *ceratis*, id est, cera iunctis. ope Dædaléa autem, id est, arte Dædali: quemadmodum Icarus scilicet. De Dædalo & Icaro, satis multa diximus ad Od. 1. & 3. lib. 1.

PENNIS] nonnulli libri veteres, habẽt *pinnis*.

VITREO] pellucido instar vitri: διαφανεῖ, vt Od. 13. lib. 3. *ô fons Blandusiæ splendidior vitro.* & Od. 18. lib. 1. *Arcanique fides prodiga pellucidior vitro.* vel vitreum dixit quia aqua omnis vitrei, id est, viridis, aut cærulei coloris videtur, vt annot. ad Odam 17. lib. 1.

C MONTE DECVRR. VELVT AMN. &c.] Ordo verborum talis est. feruet Pindarus velut amnis monte decurrens, id est, torrens, quẽ imbres, &c. significat hoc simili, Pindarum verbis esse grandem & elatum, sententijs vberem & copiosum, ipso sermonis cursu celerem, & incitatum. de hoc autem genere ordinis aliquantũ perturbati dicemus ad illum locum Saty. 5. lib. 1. *aqua non ditior vrna Qui locus a forti Diomede est conditus olim.* huc pertinent, quæ annotauimus ad illum locum, *cetera fluminis Ritu feruntur, &c.* Od. 29. lib. 3. Quòd autem quidam libri habent, *Cum super notas saliere ripas:* non placet, neq; ferri potest. Quid est enim *imbres saliere super ripas?* dixisset potius, cùm amnis salijt super ripas notas, seu potius extra ripas. Omnino inepta scriptura est, & primùm ab aliquo semidocto, & tamen cõfidente, excogitata, atque adscripta: deinde ab ali quo scriptore librario in texturam verborum D translata.

LAVREA DONANDVS APOLLINARI] Sup. Od. vlt. lib. 3. *Laurum Delphicam* dixit. & infrà Oda prox. *Delijs Ornatum folijs ducem.*

SEV PER AVD. NOVA DITHYR.] M. Tull. lib. 3. de oratore, de numeris oratorijs disputans, *Namque ego* (inquit) *Theophrasto assentior, qui putat orationem, quæ quidem sit polita, atque facta quodammodo, non astricte, sed remissius numerosam esse oportere. Etenim, sicut ille suspicatur, ex illis modis, quibus hic vsitatus versus efficitur, post anapæstus procerior quidam numerus effloruit: inde ille licentior & diuitior fluxit dithyrambus, cuius membra, & pedes (vt ait idem) sunt in omni locuplete oratione diffusa: &, si numerosum est id in omnibus sonis atque vocibus, quod habet quasdam impressiones, & quod metiri possumus interuallis æqualibus, rectè genus hoc numerorum, dummodo ne continuum sit, in orationis laude ponetur.* quo ex loco colligi potest, dithyrambum, pedem non fuisse, sed vel chorum, vel carmen aliquod, idque in Bacchum, qui præter alia, etiam hoc nomine appellatur, vt suprà di- E ximus. Idem Tull. in eo libello, qui inscribitur de optimo genere oratorum, dithyrambicum genus in poëmatis numerat. *Poematis enim* (inquit) *tragici, Comici, Epici, Melici etiam, ac Dithyrambici, quod minus est tractatum a Latinis, suum quodnis genus est diuersum a reliquis.* Iam Dithyrambũ Olymp. carm. 13. Pindarus significat Corinthi esse inuentum, eúmque βοηλάτην nominat, vel quòd victori bos erat præmium, vel quòd cum clamore recitabatur: quamuis idem Pindarus in primo dithyrambo vt scribit eius interpres: Nam nihil nos quidem comperti habere possumus, cũ omnes Pindarici dithyrãbi interierint) dicat Thebis esse repertum. Tradunt nonnulli dithyrambum, chorum fuisse in orbem actum, ad honorẽ Bacchi, laudémque pertinentem: eúmque esse appellatum ἀπὸ τοῦ Διονύσου τοῦ ἐκ δύο θυρῶν ἐξελθόντος, id est, à Baccho binis foribus egresso, nempe ex vtero materno, & Iouis femore: Postremò illius inuentores fuisse Corinthios in Dionysiacis. hæc Pindari interpretes. Alij Bacchum ipsum διθύραμβον, F & θρίαμβον esse dictum scribunt. Fuisse autem dithyrambos planè Bacchicos, in eísque magnam vim ad animos concitandos & perturbandos fuisse, neque eos vllis, prǽterquàm furore quodam affectis, & lymphaticis conuenisse, declarat Plato in Phædro his verbis, Σιγῇ τοίνυν ἄκουε. τῷ ὄντι γὰρ θεῖος ἔοικεν ὁ τόπος εἶναι. ὥστε ἐὰν ἄρα πολλάκις νυμφόληπτος προϊόντος τοῦ λόγου γένωμαι, μὴ θαυμάσῃς. τὰ νῦν γὰρ οὐ πόρρω διθυράμβων φθέγγομαι: id est, tacitus ergo audi. Reuera enim diuinus hic locus videtur esse. Itaque si crebrò tibi progrediente oratione lymphatus fieri videar, ne mirare. Nunc enim, quæ loquor, nõ longè absunt à dithyrambis, audaceis autem appellat dithyrambos, vel propter inusitatam & audacem verborum iuncturam, vel propter pedes & numeros lege solutos, vt mox subijcit.

DEVOLVIT] deorsum voluit, id est, quasi è superiore loco verba fundit, verba grandia loquitur.

A quitur, permansit autem in priore similitudine fluminis magna vi delabentis, & praecipitantis.

Lege solvtis] non quod numeri Pindarici, etiam dithyrambici, lege sint soluti, sed quod numerorum dithyrambicorum maior sit licentia, quàm aliorum.

Sev deos, regesqve] quidam libri habent, regésue. Deos, vt Apollinem: reges: vt Hieronem Siciliae regem.

Deorvm sangvinem] Homerus multis locis διογενέας, & διοτρεφέας βασιλῆας, id est, a Ioue natos, & à Ioue educatos, appellat: & Hesiod. Ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆες. id est, Ex Ioue reges.

Centavri] Herculem, Pirithoum, & ceteros Lapithas significat, qui centauros deuicerunt.

Cecidit trem. flam. Chimae.] Bellerophontem significat: de quo lege Pindar. carm. 13. Olymp. & vide annot. ad Od. 27. lib. 1.

Elea dom. red. palma] Virg. Georg. 1. *Eliadum palmas Epiros equarum*. & 3. *Hic vel ad Elei metas & maxima campi Sudabit spatia, & spumas aget ore cruentas*. & lib. 6. Aeneid. *Quattuor hic inuectus equis, & lampada quassans, Per Graium populos, mediaq; per Elidis vrbe Ibat ouans, &c.*

B Caelesteis] id est, quasi caelum gloria attingenteis, vel cum alijs caelestibus ob gloriam cō parandos.

Pvgilemve. eqvvmve] siue cum laudat, qui pugilatu vicerit, siue eum, qui cursu, & certamine equestri superior fuerit. epist. ad Pisones, *Et pugilem victorem, & equum certamine primum*. alij de Castore & Polluce dictum volunt, à quibus dissentio.

Et cent. potiore sign. mvnere] videlicet carminibus donat, quae quibuslibet signis & operibus manu factis sunt diuturniora. Pindarus Nem. quinto carmine ait se non esse statuarum faciendarum artificem, neque signa fingere motu carentia, & quae perpetuò insistant in sua basi: sed carmina condere, quae terras & maria peragrent, eorúmque, qui certamine aliquo victores extiterint, laudes nuncient, & coronas. Verba Pindari sunt haec, οὐκ ἀνδριαντοποιός εἰμ' ὥστ' ἐλινύσοντα ἐργάζεσθαι ἀγάλματ' ἐπ' αὐτᾶς βαθμίδος ἑσταότ'. ἀλλ' ἐπὶ πάσας ὁλκάδος ἔν τ' ἀκάτῳ, γλυκεῖ' ἀοιδά, στεῖχ' ἀπ' Αἰγίνας διαγγέλλοισ', ὅτι Λάμπωνος υἱὸς Πυθέας εὐρυσθενὴς νίκη Νεμείοις παγκρατίου στέφανον.

C Flebili sponsae] flebilis hoc loco valet tristis, moestus. Interdum significationem habet patiendi, vt Ode 24. lib. 1. *Multis ille bonis flebilis occidit*. siue (inquit) deplorat sponsum suae sponsae immatura, atque acerba morte ereptum.

Mores avreos] id est, mores antiquos, & aureae aetatis, eíque ex eo probos, castos, & sanctos. vt Od. 16. epod. *Vt inquinauit aere tempus aureum*. eòdem pertinet quod statim sequitur: *quamuis redeant in aurum Tempora priscum*. Nota est autem ex Hesiodo aetas aurea, argentea, aerea, ferrea. Χρύσεον μὲν πρώτιστα γένος μερόπων ἀνθρώπων Ἀθάνατοι ποίησαν, &c. id est, Aureū quidē primum gen' hominum, distinctè & articulatè loquentium fecerunt dij immortales. &c.

Edvcit in astra] i. vt Od. 25. lib. 3. loquitur, *stellis inserit*. Catull. *vocare in caelum*. Virg. Aeneid. 3. *tollere in astra*. M. Tull. *ferre in caelum*. idem ad Att. lib. 2. *laudes nostras in astra sustulit*. & idem Horat. Saty. 7. lib. 2. *absentem rusticus vrbem Tollis ad astra leuis*. Idem epist. ad Iulic. Att. *Quae vos ad caelum effertis rumore secundo*. ... autem legitur in alijs libris *deducit*, cùm libri ... omnes veteres habeant, *educit*. sic Virg. lib. 1. Aeneid. *caelóque educere iussit*. ibid. *summi q; sub a... Eductam tectis*.

D Nigroqve invidet Orco] adimit Orco, id est, a morte vindicat. nam quae alijs inuidemus, adimimus, aut certe adimere volumus.

Dircaevm] Pindarum poëtam Thebanum. Dirce fons Thebanus. cycnum autem, id est, vatem. sup. Od. 20. lib. 2. *& album mutor in alitem*. de cycnis dicemus ad Od. proximam. horum autem verborum haec sententia est: Pindarus longè se ab humo tollit, quoties canit Deorum, aut regū, aut victorum laudes. non serpit humi, sed sublimis, & longissimè remotus à terra volat.

E Ego apis Mat. M.] Pindarum quidem cum cycno, se autem cum ape Calabra comparat, arrogantiae crimen fugiens. sic ... cret. lib. 4. in princip. se cum apibus comparat. *Floriferis vt apes in saltibus omnia libant, Omnia nos itidem depascimur aurea dicta*. vsus est eadem comparatione & Simonides, vt refert Plutarchus πῶς ἂν τις αἴσθοιτο ..., &c. his verbis, Ὥσπερ γὰρ αὐτοῖς ... ὁ Σιμωνίδης φησὶ τῷ μέλιτι, ξανθὸν μέλι μηδομένα, &c. id est, quemadmodū. n. versari circum flores apem ait Simonides, mel flauum molientem, &c.

Matinae] Calabrae. Nam Matinus mons in Calabria est. supra Od. 28. lib. 1. *littus Matinum*. & Od. 16. epod. *Matina cacumina*.

Carpentis thyma] sic sup. Od. 27. *carpere flores*: quod Graeci vno verbo dicunt ἀνθολογεῖν. vide annot. ad Od. 11. lib. 1.

Vvidiqve Tibvris] sup. Od. 29. lib. 3. *vdum Tibur*. idque propter aquarum, quibus irrigatur, copiam, vt Od. proxima. *Sed quae Tibur aquae fertile perfluunt*. al. *praefluunt*.

Operosa] elaborata, laboriosa, multo labore perfecta. Od. 12. lib. 3. *Mineruam operosam* dixit. & Od. 1. lib. 2. *diuitias operosiores*. iam *operosa paramus*, ἀττικῶς est.

F Carmina fingo] facio, tamquam figulus, aut fictor. fictor cùm dicit fingo, figuram imponit, inquit Varro lib. 5. de ling. Lat. Virg. Georg. 3. *& dedala fingere tecta*. lib. 8. Aen. *& corpora fingere lingua*.

Concines] canes. vtitur eodem verbo & Catull. in nupt. Iuliae & Manl. *Nuptialia concinens Voce carmina tinnula*. aliter M. Tull. de finibus 5. *videásue vt haec concinant?* id est, concordent?

Maiore poeta pl.] versibus sublimioribus, & carmine grauiore, & maiore scribendi spiritu.

Qvandoqve] quandocumque, vt Od. superiore.

Per sacrvm clivvm] per cliuum Capitolinum, qui forum Romanum spectat. Nam, qui triumphabant, per viam sacram, & forum Romanum

A manum in Capitolium vehebantur, vt intelligere licet ex M. Tull. orat. de supplicijs. *At etiam, qui triumphant, eóque diutius viuos hostium duces seruant, vt his per triumphum ductis, pulcherrimũ spectaculum, fructũmque victoriæ populus Ro. percipere possit, cùm de foro in Capitolium, currum flectere incipiunt, illos duci in carcerem iubent, idémque dies & victoribus imperij, & victis vitæ finem facit.* Alij putant per eum cliuum, triumphum agi solitum esse, qui Velabrum attingit, auctoritate Suetonij adducti, in Iulio Cæsare: cuius hæc verba sunt, *Gallici triumphi die Velabrum prætervehens pene curru excussus est, axe effracto, ascenditque Capitolium ad lumina quadraginta elephantis dextra, atque sinistra lychnuchos gestantibus.* Porphirio *per sacrum cliuũ* interpretatur, per sacram viam, qua in Capitoliũ ascendebatur per ascensum Capitolij.

SICAMBROS] Germaniæ populos, Menapijs finitimos, quos hodie Gheldrenseis appellam⁹. infrà Oda 15. *Te cæde gaudentes Sicambri Compositis venerantur armis.* Non dissimulabo in aliquot libr. manuscr. scriptum esse *Sygambros.*

BONIQVE DIVI] sic Od. 5. huius lib. *Diuis*
B *orte bonis optime Romulæ Custos gentis.* boni autem Dij appellantur, id est, benefici, largi, liberales.

IN AVRVM PRISCVM] in aureos mores: in mores illius ætatis, aureæ.

ET VRBIS PVBL. LVDVM] & publicam ciuitatis lætitiam, quam declarabit populus ferijs, & festis diebus, & ludo.

FORVMQVE LITIBVS ORBVM] Æschines in nobili illa oratione contra Ctesiphontem, reprehendens statim à principio orationis, suorũ temporum mores, queréósque veterum instituta esse corrupta, dicit, si hoc, & illud fiat, tũ & ciuitatem optimè administratum iri, & iudicia paucissima futura, quasi iudiciorum & accusationum frequentia, & multitudo sit vnum ex reip. malis non minimum. verba Æschinis hæc sunt: *ὅτω γὰρ ἂν μοι δοκεῖ ἡ πόλις ἄριστα διοικεῖσθαι, αἱ τε κρίσεις ἐλάχισται γίνεσθαι.* & Plato lib. 3. de rep. ostendit, in ea ciuitate, vbi increbruerit intemperantia, multa iudicia multásque liteis exsistere: quemadmodum, vbi est mor-
C borum multitudo, ibi sunt crebræ medicorum, & pharmacopolarum officinæ. Videtur autem Horatius, vt putabat Ios. Scaliger, expressisse hoc Pindaricum Isthm. *ῳδ. δ. Κελαδεννᾶς τ' ὀρφανοὶ ὕβριος,* id est, contumeliæ magnum sonitum edentis expertes. sed hoc interest quod *ὀρφανοὶ*, apud Pind. significationẽm habet actiuam: orbum apud Horat. passiuam.

TVM MEÆ, SI QVID LOQVAR, &c.] bona & præcipua meæ vocis pars, constat è laudibus Cæsaris. ea igitur meæ vocis pars tum accedet ad tuos cantus, cùm Cæsar Sicambros deuictos & captiuos ducet in triumpho. & tum ego recepto Cæsare incolumi, felix & beatus, hæc canam: *ô sol candide, ô dies pulcher, & laudande.* Catull. ad seipsum. *Fulsere quondam candidi tibi soles.* contrà *solem nigrum* dicit Horat. Sat. 9. lib. 1. Quidam libri manuscr. habent, *siquid loquor audiendum, &c.* quæ lectio mihi non displicet. quin magnopere probatur.

RECEPTO CÆSARE] recuperato, qui videbatur amissus: vel de cuius salute laborabamus propter incertos belli euentus, & Sicambrorum, seu Sygambrorum, quibuscum bellum gerebat, ferocitatem, siue potius immanitatem. vtitur eodem vocabulo sup. Od. 7. lib. 2. *recepto Dulce mihi furere est amico.* & epist. 2. lib. 2. *Idem finitis studijs, & mente recepta.* D

TEQVE O. PROCEDIS] Sic legendum videtur, & ita habent quidam libri manuscr. alij vt vulgati *Túque dum proc.* eritque hic ordo verborum, *dúmque tu procedis, &c.*

IO TRIVMPHE] Od. 9. epod. *Io triumphe, tu moraris aureos Currus, & intactas boues.* Varro lib. 5. de lingua Latina: *triumphare* (inquit) *appellatum, quòd cum imperatore milites redeuntes clamitant per vrbem in Capitolium euntis: io triumphe, io. idque à Θριάμβῳ Græco Liberi patris cognomento, potest ductum esse.*

BENIGNIS] liberalibus & beneficis erga nos, qui Cæsarem nobis saluum reddiderint. eodem sensu hîc deos *benignos*, quo paullo antè bonos dixit.

SOLVET] voto. damnantur votis ij, quibus id, quod optarunt, contigit: & ita obligantur: soluuntur, cùm id, quod Dijs promiserant vel tacitè, vel disertè persoluunt. E

RELICTA MATRE] vacca. sic infrà Sat. 3. lib. 2. de rana, *vnus vbi effugit, matri denarrat.*

IVVENESCIT] adolescit, fit iuuencus.

FR. CVRV. IMIT. IGN. TERT. LVNÆ, &c.] id est, qui cornibus imitatus est curuam tertiæ lunæ figuram, significat, huius vituli valde parua esse cornua, & ita vitulum admodum tenerum. varij sunt lunæ vultus, variæ figuræ, atque ex hac varietate, similitudines, & locutiones varias ducunt poëtæ. Hom. *ιλ.* ψ. Diomedis equum describens, ait eum toto corpore rufum fuisse, præterquàm quòd in fronte notam candidam, & rotundam instar lunæ habuerit. *Ὃς τὸ μὲν ἄλλο τόσον φοῖνιξ ἦν, ἐν δὲ μετώπῳ Λευκὸν σῆμ' ἐτέτυκτο περίτροχον, ἠΰτε μήνη.* Horat. sup. Od. 12. lib. 1. *micat inter omneis Iulium sidus, velut inter igneis Luna minores.* Od. F
xi. lib. 2. *neque vno Luna rubens nitet vultu.* eiusdem lib. Od. 18. *Nouæq; pergunt interire Lunæ.* Od. 7. huius lib. *Damna tamen celeres reparant cælestia Lunæ.* & Od. 6. *canentes Rite crescentem face noctilucam.* & carmine sæculari ad Deos, *Siderum regina bicornis.* Virgilius georgic. 1. *Luna reuertẽteis cumprimum colligit igneis.* Idem lib. 3. Æn. *quà se Plena per insertas fundebat luna fenestras.* ibidem, *Tertia iam Lunæ se cornua lumine complent.* Quidam libri habent, *Tertium lunæ referentis orbem:* quam scripturam minus probo.

QVÀ NOTAM DVXIT] qua parte notam contraxit, candidus, cetero corpore fuluus.

NIVEVS VIDERI] Græca loquendi figura est. sic enim Græci *λευκὸς, ἢ φαιδρὸς ἰδέσθαι.* de qua plura dicemus ad Od. 8. huius lib. Sic describit equum Virgilius, quo puer Priamus vehebatur: *quem Thracius albis Portat equus bicolor maculis: vestigia primi Alba pedis, frontémque ostentans arduus albam.*

A CETERA] τἄλλα. etiam hoc genus Græcum est. Eurip. in Oreste. ὦ, πλὴν γυναικὸς οὕνεκα στρατηλατεῖν, τἄλλ' οὐδέν. id est, O præter quàm quòd strenuus es ad ducendum exercitum pro muliere, cetera nullius pretij homo. Horatius epist. ad Fuscum Aristium lib. 1. *Excepto, quòd non simul esses, cetera lætus.* Plinius libro 36. cap. 6. *Lucullēum marmor atrum alioqui, cum cetera maculis, aut coloribus commendetur.* Idem alibi, *Tradunt in Mysia feram esse, quæ Bonasus vocatur, equina iuba, cetera tauro similem.* Virgil. Æneid. 3. *Consertum tegmē spinis: at cetera Graius.* Sallust. bello Iugorth. *Mauris omnibus rex Bocchus imperitabat, præter nomen, cetera populi Rom. ignarus.* Paterculus lib. poster. de Crasso, *qui vir cetera sanctissimus, immunisq́; voluptatibus, &c.* M. Tull. aliter hanc sententiam efferret, vt in orat. perf. *subtilem hunc oratorem, nisi quòd solum, ceteroqui rectè quidam vocant Atticū.* Idem ad Q. fratr. lib. 2. *Ego me in Cumano & Pompeiano, præter quam quòd sine te, satis commodè oblectabam.* Idem tamen sic locutus est in Quinctiana, si, vbi vulgò legitur: *sanè ceterarum rerum paterfamilias & prudens & attentus: vna in re minus* B *consideratus:* legendum est, *sanè cetera paterfamilias & prudens, & attentus, &c.* quemadmodum mihi aliquando visum est.

AD MELPOMENEN Ode 3.

Se natum esse ad artem poëticam, eiúsq; beneficio nominis immortalitatem, & gloriam consecutum esse.

QVem tu Melpomene semel
Nascētem placido lumine videris:
Illum non labor Isthmius
Clarabit pugilem: non equus impiger
Curru ducet Achaico
Victorem: neque res bellica Delijs
C *Ornatum folijs ducem,*
Quòd regum tumidas cōtuderit minas,
Ostendet Capitolio:
Sed, quæ Tibur aquæ fertile præfluunt,
Et spissæ nemorum comæ,
Fingent Æolio carmine nobilem.
Romæ principis vrbium
Dignatur suboles inter amabiles
Vatum ponere me choros:
Et iam dente minus mordeor inuido.
O, testudinis aureæ
Dulcem quæ strepitum Pieri temperas:
O mutis quoque piscibus
Donatura cycni, si libeat, sonum,
Totum muneris hoc tui est, D
Quòd monstror digito prætereuntium,
Romanæ fidicen lyræ:
Quòd spiro, & placeo: si placeo: tuū est.

QVEM TV MELPOMENA, &c.] significat, eum, qui ad poëticam factus sit natura, neque clarum pugilem, neque ludis Olympicis equestri certamine victorem, neque præstantem imperatorem vnquam futurum: sed poetam nobilem.

PLACIDO LVMINE] oculis placidis, beneuolis, amicis, non obliquis, vt Callim. ὄμμασι λοξοῖς. Sappho. λοξὸν βλέποντα.

VIDERIS] aspexeris. vt suprà Od. 17. lib. 2. *Seu libra, seu me scorpius aspicit.* coniunctè autem sunt intelligenda *semel videris,* non *semel nascentē.*

ILLVM NON LAB. ISTHM.] i. certamen curule Isthmium. certamen autem Isthmium, seu Isthmicum à Sisypho fuisse institutum Melicertæ cadauere, quod à delphino in Isthmum, vbi sita Corinthus est, delatum fuerat, reperto, tradunt scriptores. certaminis præmium pinea corona erat: quæ prius ex apio fuerat. Isthmia ne Corintho quidem à Memmio euersa, fuisse intermissa: E sed tantisper dum ciuibus infrequens, ac deserta fuit, à Sicyonijs fuisse procurata, atq; administrata scribit Pausan. Corinth.

ACHAICO] Eléo. Virg. lib. 1. Georg. *Eliadum palmas Epirus equarum.*

CLARABIT] clarum reddet. Vtitur hoc verbo M. Tull. in poemate illo de suis rebus gestis in secūdo consulatu: *Iuppiter excelsa clarabat sceptra columna:* & itē sæpe in Arato. & Lucr. li. 3. pro verbo declarādi. *Hasce secundū res animi natura videtur, Atque animæ claranda meis iam versibus esse.*

NEQVE RES BELLICA, &c.] neque rebus benè gestis in bello, deuictísque ac subactis hostibus, laureatus, & aurato curru vectus triumphabit.

DELIIS] Delphicis & Apollinaribus folijs: i. laurea corona. Laurus enim Apollini sacra est.

OSTENDET CAPITOLIO.] hoc idcirco F dicit, quia qui triumphabant, in Capitolium (vt suprà dixi) vehebantur.

PRÆFLVVNT] duo cod. Vatic. Tornes. Russard. Nicot. habent *præfluunt,* quos secutus sum. nonnulli *perluunt:* alij, *perfluunt,* vt vulg. T. Liu' quidem lib. 44. annal. ferè ita loquitur, vt habēt libri illi, quos primo loco commemoraui. *Duo cingunt eam flumina: Clausula latere vrbis, quod in orientem patet, præfluens: Barbana ab regione, &c.*

COMÆ] frondes, vt infr. Od. 7. *redeunt iam gramina campis, Arboribúsque coma.*

FINGENT] reddent, efficient. sic Virg. lib. Æneid. 2. *nec si miserum fortuna Sinonem Finxit, vanum etiam, mendacémque improba finget.* Sallust. bello Catil. *quæ natura, prona, & ventri obedientia finxit.* lege quæ annotata sunt sup. ad illum locū, *Carmina fingo.* Oda 2. huius lib.

ÆOLIO] Sapphico, & Alcaico. Od. 30. lib. 3. *Princeps Æolium carmē ad Italos Deduxisse modos.*

PRINCI-

A PRINCIPIS VRBIVM] Virg. in Tityro. *Verùm hæc tantū alias inter caput extulit vrbeis, Quātum lenta solent inter viburna cupressi.* Horat. Od. 14. huius lib. *o tutela præsens Italiæ, dominæq́ Romæ.*

SVBOLES] sic habent tres Vatic. & aliquot alij libri manuscr. & ita apud Lucret. in emendatis codicib. lib. 5. *Sine virûm suboles, sine est muliebris origo.* & apud Virg. Pollione, *Cara Deûm suboles, magnum Iouis incrementum.* Festus, & Nonius. Per Romæ subolem populum Romanum significari puto.

ET IAM DENTE MIN. MORD. INVIDO] tamquam inuidia maior, vt sup. Od. 20. lib. 2. *inuidiaque maior Vrbeis relinquam.* Sic & Sallustius, *Gloria inuidiā vicisti.*

DVLCEM QVÆ STREPITVM] testudinis cantum, strepitum dixit, vt epist. 2. lib. 1. *At strepitum citharæ cessatum ducere curam.* & epist. 13. *nec meretrix tibicina, cuius Ad strepitum salias.* sed hoc loco addidit epithetum, *dulcem*: in illis duobus non item. Petrus Victorius in commentarijs suis in lib. 2. Aristot. de arte dicendi, scribit, fortasse Horatium in eandem culpam incidisse, cùm

B tibicinæ, seu tibiæ & citharæ cantum, strepitum nominauit, in quam Dionysius ille, qui Æneus dictus est, cùm Calliopæ vocem, κραυγὴν, id est, clamorem seu clangorem appellauit. Ego Horatium proprio nomine, non translato, vsum esse putarim. At Aristoteles diserte dicit nomen κραυγὴν translatè ab illo poëta esse positum, eamque trāslationem, vt vitiosam & ineptam, reprehendit. strepitum autem, quem ψόφον Græci vocant, propriè conuenire inanimis, docet idem Arist. lib. β. de animo, his verbis: ἡ δὲ φωνὴ ψόφος τίς ἐστιν ἐμψύχου. τῶν γὰρ ἀψύχων οὐδὲν φωνεῖ, ἀλλὰ καθ' ὁμοιότητα λέγεται φωνεῖν, οἷον αὐλὸς, καὶ λύρα, καὶ ὅσα ἄλλα τῶν ἀψύχων. id est, vox autem sonitus est quidam corporis animati. Inanimorum enim nihil vocem mittit: sed ex similitudine quadam vocem mittere dicuntur: exēpli gratia, tibia, & lyra, & alia omnia inanima. Quòd si quis strepitum citharæ translatè dictum esse contendet: sic Horatium defendam, strepitū ab eo esse positum, pro eo, quod Græci τερέτισμα,

C vel κρέκειν, vel quippiam simile, dicunt. τερετίζειν autem translatum est ab hirundinis, aut cicadæ strepitu. κρέκειν verò verbum est fictum à re ipsa: significatque strepitum quendam edere: ex quo κρεγμὸν citharæ sonitum appellat Apollon. lib. 4. Argon. vbi de Orpheo loquitur, citharæ cantu Sirenum voces auertente. Idem ibid. φόρμιγγα εὔκρεγκτον nominat, id est, εὔηχον, suauiter sonantem, seu strepentem. eodem pertinet versiculus ille, quem testem producit Suidas, Ἀλλ' ὅκα δὴ πλάκτρῳ Λοκρὶς ἐκρέξε χέλυς. id est, sed cum plectro Locra cithara strepuit. Ordo autem verborum hic est, O Pieri, id est, ô Musa, quæ testudinis, hoc est citharæ, aureæ dulcem strepitum temperas.

PIERI] vocandi casus, Græcus: qui breuis est, à recto in ις. docet Seruius ad illum locum *Amarillis vocares*: in Tityro: & hunc versum profert.

TEMPERAS] moderaris, aptas, modularis, ad concentum concordem inflectis. vide annot. ad Od. 8. lib. 1.

O MVTIS QVOQVE PISCIBVS] Pisceis omneis præter scarum, & fluuiatilem porcum, mutos esse, id est, vocem non mittere scribit Aristotel. sed Mnaseas Patrensis (vt scribit Athen. lib. 8.) ait pisceis, qui sunt in fluuio Clitore, vocaleis esse. Præterea Philostephanus pisceis quosdam ποικιλίας nomine, in Aorno vocem mittere tradit. Sed Pausanias Arcad. narrat se propterea, quòd acceperat ποικιλίας esse vocaleis, ad fluuium Aornum à prima luce vsque ad vesperam (quo tēpore maximè vocem mittere dicebantur) commoratum esse: verùm ne tenuissimum quidem eorum sonum audiuisse. Vniuersè igitur piscium genus est ἄφωνον, id est, mutum, seu vocis expers. ex quo natus iocus ille Stratonici citharistæ in quendam Propin nomine, citharœdum, magna quidē corporis statura, sed imperitum artificem: μέγας ἰχθύς, id est, magnus piscis. piscem nominauit ἀπὸ τῆς ἀφωνίας, inquit Athenæus, propterea quòd nihil caneret, quod quidem esset ἀξιόλογον. significat autem Horatius, se beneficio musæ poëtam esse, non sua virtute, suóue ingenio, cùm ea possit etiā pisceis, qui sunt natura muti, vocaleis, atque adeò musicos efficere. E

CYCNI.] Plato in Phædone cycnos vult esse cùm in omni reliqua vita, tùm maximè mortis tēpore musicos, & canoros. sic enim apud illum loquitur Socrates, ἀλλὰ φοβεῖσθε μὴ δυσκολώτερόν τι νῦν διάκειμαι, ἢ ἐν τῷ πρόσθεν βίῳ, καὶ, ὡς ἔοικε, τῶν κύκνων δοκῶ φαυλότερος ὑμῖν εἶναι τὴν μαντικήν: οἳ ἐπειδὰν αἴσθωνται, ὅτι δεῖ αὐτοὺς ἀποθανεῖν, ᾄδοντες καὶ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ, τότε δὴ πλεῖστα καὶ μάλιστα ᾄδουσι γεγηθότες ὅτι μέλλουσι παρὰ τὸν θεὸν ἀπιέναι, οὗπέρ εἰσι θεράποντες. mox subijcit ἅτε οἶμαι τοῦ Ἀπόλλωνος ὄντες, id est, *sed veremini, ne amariore, atque inquiore animo sim, quam superiore vita fui: atque (vt apparet) ego vobis diuinandi scientia deterior cycnis esse videor: qui, vbi senserint sibi moriendum esse, cùm antea canere soliti sint, tùm illo tempore plurimum, & maximè canunt, lætantes se statim ad Deū, cuius famuli sunt, abituros*: Lucianus autem in libello περὶ τοῦ ἠλέκτρου, ἢ τῶν κύκνων, significat, totum illud esse fabulosum de electro, & de cycnorum cantu apud Eridanum. Nam irrident eum nautæ, F qui putat quosdam homines canendi scientia, & facultate præditos, eo loco in aueis fuisse commutatos, atque iccircò etiam nunc canere, musicæ non oblitos. Ælianus lib. 1. ποικίλης ἱστορ. omnino nihil à Luciano dissidet. sic enim scribit de cycnis: ὅτι δ' εἰσὶ φιλῳδοὶ, τοῦτο μὲν ἤδη καὶ τεθρύλληται. ἐγὼ δ' ᾄδοντος κύκνου οὐκ ἤκουσα. ἴσως δ' οὐδ' ἄλλος. πεπίστευται δ' οὖν ὅτι ᾄδει. καὶ λέγουσί γε αὐτὸν μάλιστα ἐκεῖνον εἶναι τὸν χρόνον εὐφωνότατον, καὶ ᾠδικώτατον, ὅταν ᾖ περὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ βίου, id est, *Cycnos autem canendi studio teneri, hoc quidem iam etiam omnium sermone vulgatum est. Ego autē canentem cycnum audiui numquam, & fortasse neque alius quisquam. sibi igitur omnes persuaserunt cycnum canere, aiúntque eum illo maximè tempore, maximè vocalem, & maximè canorum esse, cum agit supremum vitæ diem.* & Plinius cap. 23. lib. 10. *Olorum morte narratur flebilis cantus, falsò, vt arbitror, aliquot experimentis.* Secutus igitur est Horatius opinionem vulgi, præsertim veterum poëtarum testimonio confirmatam. Lucretius lib. 3.

A proœm. *quid enim contendat hirundo Cygnis?* Idem lib. 4. *Paruus vt est cycni melior canor, ille gruum quàm Clamor in ætheriis dispersus nubibus Austri.* ibidem, *Nec similis penetrant aureis primordia forma, Cùm tuba depresso grauiter sub murmure mugit: Vallibus, & gelidis orti cycni ex Heliconis Cum liquidam tollunt lugubri voce querelam.* Virg. Mœr. *Varetuum nomen, (superet modo, &c.) Cantantes sublime ferent ad sidera cycni.* Idem lib. 7. Æneid. *Ceu quondam niuei liquida inter nubila cycni Cùm sese è pastu referunt, & longa canoros Dant per colla modos:* ad quem locum Seruius notat: *Secundum Plinium, qui ait in naturali historia, cycnos idee suauius canere, quia colla longa & inflexa habent: & necesse est eluctantem vocem per longum & flexuosum iter varias reddere modulationes.* Ex quo δουλιχόδειροι dicuntur ab Homero, id est, δολιχαύχενες. Postremò Plutarchus lib. εἰ πρεσβ. πολιτ. ex eadem opinione scripsit illa: Οὕτως ἐπεὶ τὸ πράττειν καὶ λέγειν μᾶλλον ἀνθρώποις, ἢ κύκνοις τὸ ᾄδειν μέχρι τελευτῆς κατὰ φύσιν ἐστὶν, οὐκ ἀφετέον τὴν πρᾶξιν, ὥσπερ τινὰ λύραν σύντονον: id est, Itaque quoniam agere, & dicere hominibus magis, quá cycnis canere vsque ad exitum vitæ consentane-
B um naturæ est, non est ea res omittenda, tanquá lyra quædam contenta. Quem Plutarchi locum mihi Germ. Valens indicauit.

QVÒD MONSTR. DIG. PRÆTERE] notum illud est de Demosthene, *qui illo susurro* (vt ait M. Tull. Tuscul. 5.) *aquam ferentis mulierculæ vt mos in Græcia est, insusurrantisque alteri, hic est ille Demosth.* οὗτος ἐκεῖνος Δημοσθένης, *delectari se dicebat.*

ROMANÆ FIDICEN LYRÆ] epist. lib. 1. ad Mæcen. 3. *Libera per vacuum posui vestigia princeps, Non aliena meo pressi pede, &c.* Idem Oda 30. lib. 3. *Dicar quà violens obstrepit Aufidus, Et quà pauper aquæ Daunus agrestium Regnauit populorum, ex humili potens, Princeps Æolium carmen ad Italos Deduxisse modos.*

DRVSI LAVDES.
Ode 4.

C QValem ministrum fulminis alitem,
Cui rex deorum regnum in aueis vagas
Permisit expertus fidelem
Iupiter in Ganymede flauo,
Olim iuuentas, & patrius vigor
Nido laborum propulit inscium:
Vernique, iam nimbis remotis,
Insolitos docuere nisus
Venti pauentem: mox in ouilia
Demisit hostem viuidus impetus:
Nunc in reluctanteis dracones
Egit amor dapis, atque pugnæ:
Qualémve lætis caprea pascuis
Intenta, fuluæ matris ab vbere D
Iam lacte depulsum leonem,
Dente nouo peritura, vidit:
Videre Rhæti bella sub Alpibus
Drusum gerentem, Vindelici: (quibus
Mos vnde deductus per omne
Tempus Amazonia securi
Dextras obarmet, quærere distuli:
Nec scire fas est omnia) Sed diu,
Latéque victrices cateruæ
Consiliis iuuenis reuictæ
Sensere, quid mens rite, quid indoles
Nutrita faustis sub penetralibus
Posset, quid Augusti paternus
In pueros animus Nerones.
Fortes creantur fortibus, & bonis:
Est in iuuencis, est in equis patrum E
Virtus: nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.
Doctrina sed vim promouet insitam:
Rectique cultus pectora roborant:
Vtcumque defecere mores,
Dedecorant bene nata culpæ.
Quid debeas, ô Roma, Neronibus
Testis Metaurum flumen, & Asdrubal
Deuictus, & pulcher fugatis
Ille dies Latio tenebris:
Qui primus alma risit adorea,
Dirus per vrbeis Afer vt Italas,
Ceu flamma per tædas, vel Eurus F
Per Siculas equitauit vndas.
Post hoc secundis vsque laboribus
Romana pubes creuit: & impio
Vastata Pœnorum tumultu
Fana deos habuere rectos:
Dixitque tandem perfidus Annibal,
Cerui luporum præda rapacium
Sectamur vltro quos opimus
Fallere, & effugere est triumphus.
Gens, quæ cremato fortis ab Ilio
Iactata Tuscis æquoribus sacra,
Natósque, maturósque patres
Pertulit Ausonias ad vrbeis,

Duris

A *Duris vt ilex tonsa bipennibus*
Nigræ feraci frondis in Algido,
Per damna, per cædeis ab ipso
Ducit opes, animúmque ferro.
Non Hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem creuit in Herculem:
Monstrúmve summisere Colchi
Maius, Echioniæúe Thebæ.
Merses profundo: pulchrior éuenit.
Luctere: multa proruet integrum
Cum laude victorem: gerétque
Prœlia coniugibus loquenda.
Karthagini iam non ego nuntios
Mittam superbos: óccidit, óccidit
Spes omnis, & fortuna nostri
Nominis, Asdrubale interemto.
B *Nil Claudiæ non perficient manus:*
Quas & benigno numine Iupiter
Defendit, & curæ sagaces
Expediunt per acuta belli.

QVALEM MINISTRVM FVLMINIS, &c.] Quo tempore in lucem editus est Iupiter, eodem natam esse aquilam, & ad id prælium, quod aduersus gigantes commissum est, aduolasse, quasi victoriæ Deorum nuntiam, tradunt fabularum scriptores. Itaque in auium partitione, Iupiter aquilam sibi adoptauit: qua ministra, & nuntia vti solet ad eos, quibus læti aliquid significare, quosq; insigneis, & claros efficere in animo habet. Propterea αἰετὸς à Græcis appellatum esse volunt non ἀπὸ τοῦ αἴσσειν, sed παρὰ τὸ ἐτεὸν δηλοῦν, id est, quia verum parefaciat, ac declaret. Qualis igitur (inquit) aquila est, quam iuuenta volandi seu potius pugnan-
C di, & prædandi imperitam è nido primùm foras extrusit, ventique verni docuerunt insolitos volandi conatus, mox in ouium greges, & septa vigor à natura insitus deorsum immisit, tùm edendi, pugnandique cupiditas in dracones incitauit, atque impulit: aut qualis est catulus leonis, quem caprea pascuis intenta eius dentibus iamiam dilaceranda, ac peritura vidit, talem Drusum Rhœti, & Vindelici vidére, lege hac de re Strabonem lib. 4. & Paterculum lib. poster.

REGNVM IN AV. VAG.] quamobrem auium rex est aquila? an quòd omnium auium celerrimè volat? an quia sola ex auibus solem irretortis oculis intuetur, & spectat? an propter eius officia & fidem erga Iouem?

EXPERTVS FIDELEM] immo Iuppiter ipse (vt est in fabulis) aquilæ specie Ganymedem rapuit.

PATRIVS] paternus: nempe aquilæ. Itaque statim sequitur, *neque imbellem feroces Progenerant aquilæ columbam.*

NIDO PROPVLIT] nido foras expulit nondum volatui assuefactam. in alijs lib. est *pretulit*: sed *propulit* malo: & ita habent libri aliquot manuscripti: in quibus est Faern. Vrs. Vatic. 2. & quattuor, quibus hîc nuper in mea Gallia vsus sum. D

LABORVM INSCIVM] vel volandi inscium, seu insuetum. sequitur enim mox, *Insolites docuere nisus venti, &c.* vel prædandi, & pugnandi insolentem, & nescium, seu imperitum.

INSOL. NISVS] vel non vsitatos prædandi conatus, vel non vsitatos volatus.

MOX IN RELVCT. DR.] sic apud Hom. ἰλ. μ. aquila serpentem correptum vnguibus, deferre in nidum suum parat. sed à reluctante dracone acriter morsa, prædam ex vnguibus dimittere cogitur. quo auspicio Polydamas Hectorem murum Græcorum oppugnare, & perrumpere cogitantem, reuocare ac deterrere conatur, sed frustrà.

AMOR DAPIS] cibi cupiditas, & fames.

LACTE DEPVLSVM LEONEM] catulum leonis, modò ab vbere matris seiunctum, seu à lacte remotum. Virg. Tityro, *quò sæpe solemus Pastores, ouium teneros depellere fœtus.* ad quem locum E Seruius, *depellere*, id est, à lacte remouere. sic idem Virg. Melib. *Depulsos a lacte domi quæ clauderet agnos.* idem Palæmone, *Dulce satis humor, depulsis arbutus hœdis.*

DENTE NOVO PERITVRA] peritura dente leonis iuuenis nouo, id est, nondum prædæ assuefacto, seu nondum in pugna exercitato.

RHOETI] Strabo lib. 4. Rhœtos, & Vindelicos in ijs Alpium partibus collocat, quæ ad orientem, & Austrũ spectant, vt sint Heluetijs, & Boijs finitimi: vbi & de Druso eadem scribit, quæ hîc laudat Horatius. de Vindelicis etiam Ode 14. huius libri: *Vindelici didicere nuper, Quid Marte posses. Rhœti, Vindelici* autem, est ἀσύνδετον, vel addenda copulatio, &, quæ tamen abest à codicibus Donati, Faern. Torn. & duob. Vatic.

DRVSVM.] Claud. Drusum, qui in Germania diem suum obijt.

(QVIBVS MOS VNDE DED. &c.] id est, qui Vindelici quamobrem vtantur securibus in F prœlio Amazonum more, non nimis diligenter hoc quidem tempore exquisiui, atque in aliud tẽpus distuli. Strabo lib. 2. quæ de Amazonibus tradita sunt, monstri similia, fabulosa, incredibilia denique esse existimat, his verbis: Περὶ δὲ τῶν Ἀμαζόνων τὰ αὐτὰ λέγεται καὶ νῦν καὶ πάλαι τερατώδη, καὶ πίστεως πόρρω. Τίς γὰρ ἂν πιστεύσειεν ὡς γυναικῶν στρατὸς, ἢ πόλις, ἢ ἔθνος συσταίη ἂν χωρὶς ἀνδρῶν, καὶ οὐ μόνον γε συσταίη, ἀλλὰ καὶ ἐφόδους ποιοῖτο ἐπὶ τὴν ἀλλοτρίαν χώραν, id est, *De Amazonibus eadem nunc dicuntur quæ & olim, nempe monstri similia, & longè a fide remota. Quis enim credat, mulierem exercitum, aut ciuitatem, aut nationem sine viris consistere, neque verò solum consistere, sed etiam in alienos fines incurrere atque inuadere potuisse?* Similem ἀτοπίαν, seu ἀπίθανον esse dicebat Ios. Scaliger apud Pindarum quodam loco, καί τις ἄνδρας ἀλκιμάχους δαίμων ἀπὸ τολμαίους ἐλᾶν. &c. Præclarè autẽ Horatius, id, quod sciebat, aut certè accipere, atque audire potuerat, nempe Vindelicos,

A quos Liburnos esse putat Seruius, ab Amazonibus originem duxisse, se vel nescire, vel non quæsiuisse dicit, quasi in alia re magis occupatum, & aliud agentem. lege Seruium ad illum Virgil. locũ Æn. 1. *atque intima tutus Regna Liburnorum, &c.* Vbi hunc Horatij locum profert.

NAC SCIRE FAS AST OMNIA)] fas, id est, pote, δυνατὸν, vt diximus sup. ad Od. 11. lib. 1. vel ita interpretare. nec scire licet omnia vt alij malunt: quibuscum pugnare nolo. Tibullus quidem fas proeo, quod δυνατὸν dicunt Græci, vsurpauit eleg. 9 lib. 1. *Nec tibi celanti fas sit peccare:* fortasse & eleg. 5. *proprios ego tecum, Sit modò fas, annos contribuisse velim.* & Propert. lib. 1. *Mi neque amare aliam, neque ab hac discedere fas est.* & Virg. lib. 7. Æn. *Quem neque fas igni cuiquam, nec sternere ferro.* & Cæs. lib. 1. de bell. Gall. *Eas ita dicere, non esse fas Germanos superare, si ante nouã Lunam prælio contendissent.*

SED DIV, LATÉQVE, &c.] superiora illa, *quibus mos vnde, &c.* vsque ad hunc locum, includenda sunt interpositionis nota: vel potius ita sunt legenda, vt à proposito sermone aberrantia: quod genus appellant Græci hyperbatum. iccirB cò hac particula, *sed,* vtitur Horatius. quam adhibere solent scriptores in hyperbatis, cùm ad id, vnde aberrarunt, regredi volunt. adhibent & has: verumtamen, igitur, & simileis. cuius rei passim occurrunt exempla apud M. Tull.

CONSILIIS IVVENIS REVICTÆ] sic puto legendum, non, vt alij volunt, reuinctæ: & ita habet liber Faet. Don. Vrs. Torn. Vatic. 2. & alij quidam. Est autem hæc sententia: Rhæti (inquit) & Vindelici, qui olim victores latissimas excursiones etiam vsque ad agros Italiæ finitimos fecere, nunc consilijs Drusi vicissim victi, ac domiti, sensere quid mens, &c. hæc enim vis est verbi, *reuinco.* sic Lucr. lib. 5. *Ignis enim superare potest, vbi materias Ex infinito sunt corpora plura coorta: Inde cadunt vires aliqua ratione reuicta.* non displicet tamen altera scriptura, *repressa,* quæ reperitur in nonnullis emendatis codicibus. vide autem hac de re Strabonem lib. 4.

C INDOLES] indoles dicta ab *inolesco,* quod est incresco: & incrementum significat. ex eo pro ingenio puerili vsurpatur: quoniam vnà cum corpore ex sententia philosophorum mens crescit, & decrescit. NARONAS] Tiberium & Drusum.

FORTES CREANTVR FORTIBVS] primo loco ponit naturam, & genus: deinde doctrinam, & educationem. sic Plato in oratione funebri: ἀγαθοὶ δ' ἐγένοντο διὰ τὸ φῦναι ἐξ ἀγαθῶν. τὴν εὐγένειαν οὖν πρῶτον αὐτῶν ἐγκωμιάζωμεν· δεύτερον δὲ τροφήν τε, καὶ παιδείαν. id est, boni autem fuerunt, quia ex bonis nati sunt: generis igitur præstantiam primùm laudemus: deinde educationem, & doctrinam. sic Aristoteles politicorum tertio scribit esse probabile, viros præstantiores esse eos, qui è præstantiorib[us] nati sint: nobilitas enim, generis præstantia, & perfectio est. verba Aristot. hæc sunt: ἡ δ' εὐγένεια παρ' ἑκάστοις οἴκοι τίμιος. ἔτι δ' εἰκὸς βελτίους εἶναι τοὺς ἐκ βελτιόνων. εὐγένεια γάρ ἐστιν ἀρετὴ γένους. Quantum valeant ad ingenium, hoc, vel illo habitu imbuendum, mo-D résque conformandos, atque etiam inserendos stirps generis, & educatio, declarant poetæ, qui, quem significare volunt sæuo, immiti, inhumano esse ingenio, eum dicere solent è saxis, ac rupibus, è mari natum, à leonibus educatũ, vt Hom. Il. π. γλαυκὴ δέ σε τίκτε θάλασσα, Πέτραι τ' ἠλίβατοι, ὅτι τοι νόος ἐστὶν ἀπηνής. id est, cæruleum autem te mare peperit, Rupésque præruptæ, quoniam tibi mẽs est infrenis atque indomita. Theocrit. εἰδ. γ. Νῦν ἔγνων τὸν Ἔρωτα· βαρὺς θεός. ἦ ῥα λεαίνας Μαζὸν ἐθήλαζε, δρυμῷ τέ μιν ἔτρεφε μάτηρ. quos versus Virg. expressit Pharmaceut. *Nunc scio, quid sit amor, duris in cotibus illum Ismarus, aut Rhodope, aut extremi Garamantes Nec nostri generis puerum, nec sanguinis edunt.* Idem Æneid. 4. *Nec tibi Diua parens, generis nec Dardanus auctor, Perfide, sed duris genuit te cautibus horrens Caucasus.* Catull. de nuptijs Pelei, *Quænam te genuit sola sub rupe leæna? Quod mare conceptũ spumantibus expuit vndis? Quæ Syrtis, quæ Scylla vorax, quæ vasta Charybdis?*

PROMOVET] prouehit, προάγει. amplificat virtutem à natura insitam.

FEROCES AQVILÆ] ferox, plerumque in laude ponitur, & siquando in vitio, non crudelẽ, E sed elatum, aut animosum significat, vt sup. Od. 5. lib. 2. *ferox ætas.* & infrà Od. 9. huius libri *ferox Hector.* annotatum ad Od. 15. lib. 1.

RECTIQVE CVLTVS] nihil equidem muto, cùm hæc lectio ab omnibus codicibus, quos quidem viderim, confirmetur: sed putaui aliquãdo, Porphyrionis verbis motus, scriptum esse ab Horatio, *Rectique cultus pectora roborat:* vt, *cultus* sit numeri singularis. *recti* autem patrij casus à nomine neutro rectum, cti. quod est τὸ ὀρθόν. Nam hoc modo explicat Porph. nisi quòd *cultus* vult esse numeri multitudinis: nisi fortè Porphyrio corruptus est. Iam nomen *rectum* vsurpat Horat. & Saty. 8. lib. 2. *Rectum animi seruas?* id est, τὴν ὀρθότητα. rectitudinem redderemus Latinè, si pateretur Latini sermonis vsus. colere rectum autem, honestum, virtutem, veritatem: & cultus, id est, amor & studium recti, honesti, virtutis, veritatis, bonis scriptoribus sunt vsitata loquendi genera. Iam si *recti cultus* vtrumque numero multitudi F nis esse intelligetur, idem valebit, quod, rectæ institutiones, seu potius recta viuendi instituta: quẽadmodum primorum illorum hominum feram, & agrestem viuendi consuetudinem *feros cultus hominum recentum* dixit Od. 10. lib. 1. quam interpretationem multo malim, quàm illam Pseudoporphyrionis, nisi vna opera legamus *roborat,* & nomen *cultus* ita accipiamus, vt sit numeri singularis, vt dixi.

ROBORANT] si *cultus* sit numeri multitud. vt accipit Porph. legendum *roborant:* si singul. *roborat.* Verumtamen nihil muto.

VTCVNQVE DEFECERE MORES,] id est, vbicumque, seu quandocumque naturæ bonitas, quam εὐφυΐαν Græci nominant, à bonis moribus, qui studium, exercitationémque desiderãt (vt docet Aristotel. lib. 2. de moribus ad Nicom.) destituta est: vitæ turpitudo bonum illud generis, & naturæ dedecore, maculáq; afficit. de particula,

A ticula, *vtcumq.*, diximus sup. ad Od. 17. lib. 1. licet & *benè nata* interpretari εὐγένειαν, id est, generis præstantiam, ac nobilitatem.

DEDECORANT] sic habet lib. Donati, & omnes vulgati. Faërni autem, & 2. Vat. *Indecorant.*

CVLPÆ] corrupti mores, seu facta improba ex corruptis moribus nata, & ideò culpanda, & vituperanda. *Culpæ* numeri est multitudinis.

NERONIBVS] Claudio Neroni. de quo sic Sueton. *Claudius Nero aduenientem ex Hispania cum ingentibus copijs Asdrubalem, priusquam Annibali fratri coniungeretur, oppressit.*

TESTIS METAVR. FLVM.] sic Virg. Daph. *vos Coryli testes, & flumina nymphis.* & Propert. lib. eleg. *testes sunt sidera nobis.* quæ mihi indicauit Germa. Valens. & sunt notata à Seruio ad eum, quem commemoraui locum, in Daphn.

METAVRVM FLVMEN] sic sup. Od. 9. lib. 2. *Medum flumen.* & in epist. ad Pison. *Rhenum flumen.* fluuius est in Vmbria, ex Picenis finibus oriens, qui nomen retinet, nisi quòd aliquantum corruptum est. Nam hodie, *il Metro*, appellant Itali. Apud hunc fluuium cæsus est Asdrubal Annibalis frater.

B ET ASDRVBAL] Narrat T. Liuius lib. 27. Asdrubalē, qui cum recente exercitu Alpeis transcenderat eo consiliō, vt sese cum fratre Annibale coniungeret, à M. Liuio Salinatore victum, ac cæsum esse, cùm haberet in suo exercitu quinquaginta sex hominum millia: eamque victoriam non minore opera Claudij Neronis, alterius consulis, esse partam, propter eà quòd, cùm Annibali oppositus esset, relictis ita castris, vt hostem latêret, lecta manu profectus Asdrubalem circumuênit.

ET PVLCHER FVGATIS ILLE DIES, &c.] pulcher dies, id est, felix & fortunatus dies. sic loquitur. M. Tull. lib. 4. epist. ad familiar. *Noli quærere: ita mihi pulcher hic dies visus est, vt speciē aliquā viderer videre quasi reuiuiscentis reip.* Hora. infrà Oda prox. *Instar veris enim vultus vbi tuus Affulsit populo, gratior it dies, Et soles melius nitent.* Est autem hìc translatio, seu potius allegoria. Nam

C per diem pulchrum, diei illius lætitiam significat, quo die victus ac cæsus est Hasdrubal: per tenebras fucatas: metum ex omnium animis atque ex Italia depulsum, Karthaginiensibus, & Afris ex Italia pulsis.

RISIT] lætus, & hilaritatis plenus fuit, ἐγέλασε. vt infrà Ode 11. *Ridet argento domus.* & Lucretius lib. 5. *ridenteis vndas* dixit. vide annot. ad Oden 18. lib. 2.

ADOREA] victoria, & gloria. Plinius lib. 18. cap. 3. *Gloriam ipsam à farris honore adoream appellabant.* Pompeius Festus. *Adoream, laudem, seu gloriam dicebant, quia gloriosum eum putabant, qui farris copia abundaret.* Plaut. in Amphitr. *Qui præda, atq. agro, adoreaq. affecit populareis suos.* Propriè tamen adorea frugum copiam, & vbertatem significat. Varro lib. 4. de lingua Lat. *Plebi rura largiuntur adoream.*

DIRVS PER VRBEIS AFER VT] horum verborum hæc sententia est: pendentque à superioribus: *vt*, id est, posteaquàm Italiam peruasit, & percursauit Annibal, veluti flamma tædas, vel Eurus vndas peragrare solet, hic primus dies parta victoria lætitiam attulit populo Rom. D
Errant autem qui hìc legi posse putant, *Afer vt Italas.* Iam *dirus Afer* consuetudine Horatiana dictū est. sic enim Oda 12. lib. 2. *Nec dirum Annibalem, nec Sicul. mare* & Oda 6. lib. 3. *Antiochum, Annibalemq. dirum.*

EQVITAVIT] sic Euripid. in Phœniss. Zephyrum equitasse in cælo dicit, Ἰόνιον κατὰ πόντον ἐλάτᾳ πλεύσασα, περιρρύτων ὑπὲρ ἀκαρπίστων πεδίων Σικελίας Ζεφύρου πνοαῖς ἱππεύσαντος ἐν οὐρανῷ. id est, Cùm in mari Ionio remis nauigasset super circumfluos, & fructus experteis Siciliæ campos, flatibus Zephyri in cælo equitantis. notauit Muretus lib. 1. Var. lect. cap. decimo.

POST HOC] post Asdrubalis cædem, victoriamque populi Rom.

SECVNDIS LABORIBVS] secundis prœlijs.

IMPIO] impio tumultu dixit, quoniā impiorum, & barbarorum est templa deorum, aras, statuas vastare, incendere, euertere, quod fecerunt E
Persæ, quo tempore Xerxe duce toti Græciæ bellum intulerunt. quam eorum immanitatem, atq; impietatem barbaram Æschylus his versibus describit in Persis: Οἳ γῆν μολόντες Ἑλλάδ᾽, οὐ θεῶν βρέτη ᾐδοῦντο συλᾶν, οὐδὲ πιμπράναι νεώς, βωμοὶ δ᾽ ἄιστοι, δαιμόνων θ᾽ ἱδρύματα πρόρριζα φύρδην ἐξανέστραπται βάθρων. id est, Qui cùm in Græciam venissent, neque deorum simulacra diripere, neque templa incendere veriti sunt: aræ autem deletæ, deorumque statuæ funditus è sedibus suis euersæ sunt.

VAST. POEN. TVM. FANA DEOS HABEBET.] horum verborum hæc sententia est. fana à Karthaginiensibus anteà vastata, post hanc victoriam, Deorum statuas habuere rectas, seu erectas, quæ fuerant videlicet de suis sedibus deturbatæ. sic hunc locum explico, non, vt inepti quidam homines somniant, deos propitios. Deos autem pro Deorum statuis poni non est nouum, neque inusitatum. M. Tull. accus. Verr. procem. F
Deum denique nullum Siculis, qui ei paulo magis affabrè, atq. antiquo artificio factus videretur, reliquit. Idem frumentar. *Deum verò nullum violauit, nullū attigit.* Idem de signis. *Dij ablati, fana vexata.* ibidē. *Tum imperator populi Rom. vir clarissimus Deos patrios reportabat Segestanis ex vrbe hostium recuperatos.* T. Liuius. lib. 27. *Sed maiore generis eius præda abstinuit Fabius, quam Marcellus, qui interroganti scribæ, quid fieri de signis vellet, (ingentis magnitudinis Dij sunt, suo quisq. habitu in modum pugnantium formati) Deos iratos Tarentinis relinqui iussit.* Iam verò quòd rectos hoc loco pro iustis, ac propitijs accipi volunt, in eo non satis mihi videntur Latini sermonis vsum tenere. rectum enim appellant propriè Latini, quod est directum, quod obliquo, pranoque contrarium, quod erectum est, quod stat: quorū reperiuntur exempla apud hunc poëtam. Catull. M. Tull. Horat. Saty. 2. lib. 1. *Candida, rectaq. sit.* epist. ad August. lib. 1. *Securus cadat, an recto stet fabula talo.* Catull. *Quintia formosa est multis, mihi candida, longa, Recta est.* Idē rectos homines appellat, seruos lecticarios. M. Tull. Academ.

A eadem.lib.2 *interesse oportet, vt inter rectum, & prauum: sic inter verum, & falsum.* pro Murena, *homines, cùm rectè, & in loco constitissent, iuberi abire.* & *recti anguli* (ὀρθὰς nominant Græci) qui neque sunt acuti, neque obtusi, sed pares. Idem valet apud Græcos ὀρθός. Hom. ἰλιάδ. ω, ὀρθαὶ τείχεος. Pausan. in Att. τὸ δ' ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, ὀρθόν ἐστιν ἐν χιτῶνι ποδήρει. id est, simulacrum autem Palladis, rectum est cum tunica talari. & Eurip. in Hecuba, ἕως μὲν οὖν γῆς ὄρθ' ἔκειθ' ὁρίσματα. id est, Tantisper dum recti terræ siti erant termini, &c. & Athen. lib. 4. scribit Athenienses templũ Dionysi rectum condidisse ab Amphictyone vini, & aquæ temperationem edoctos. tunc enim (inquit) rectus Bacchus est, & non ad prolapsionem procliuis, cùm vinum dilutum est, & cùm modice bibitur: vt fortasse locus ille, qui est Od. 18. lib. 1. *non ego te candide Bassareu, Inuitum quatiam*, sic explicari possit. ego te inuito neque vinum immodicum, neq; aqua minus, quàm oporteat, temperatum bibam. *inuitum* autem dixit, quia quicquid fit dijs inuitis, atque iratis, infeliciter cadit, vt alibi dicemus. sed verba Athe. sunt B hæc: διὰ τοῦτο ἱερὸν Διονύσου ὀρθοῦ ἱδρύσασθαι. τότε γὰρ ὀρθὸς ἐστι τῷ ὄντι, καὶ οὐ σκολιός, ὅταν συμμέτρως, καὶ κεκραμένος πίνηται. Plato Lachete: ὀρθὴ ἂν ἡμῶν ἡ πόλις ἦν, καὶ οὐκ ἂν ἐπεπτώκει τοιοῦτον πτῶμα. id est, recta esset vrbs nostra, neque talem casum cecidisset. Per translationem autem sermonis, rectum pro eo, quod est cum virtute coniunctum, & pro bono ponitur, & rectè pro benè. M. Tullius pro Murena, *Negat fuisse rectum Catone me tam seuerè gesto consulatu pro Murena dicere.* & *rectè facta*, quæ Græci κατορθώματα dicunt: & *recta studia* in Topicis. & Horatius Oda 9. huius libri, *rectum animum secundis, dubijsq; rebus* appellat eum, qui neque secunda fortuna effertur, neque aduersa deprimitur, qui semper erectus est, nunquam aut nimium elatus, aut nimium demissus: & saty. 3. lib. 2. *rectum animi*, constantiam, æquabilitatem, tranquillitatem. Quod ita esse, vt dico, declarat eadem sententia alijs verbis expressa eadem saty. *stare animo.* sic Horat. *Cum prudens* C *scelus ob titulos admittis inanes, Stas animo? stare animo* enim valet, animum habere à vitio purum, & incorruptum, minimeq; deprauatum. Et Plautus in Bacchid. *rectum ac ingenuum bonum* dicit, qui non est deprauatus, qui non est procliuis ad nequitiam, aut libidinem. & Ennius. *Quò vobis mentes, rectæ quæ stare solebant Ante hac, dementes sese flexere viai?* rectus autem pro eo, quem propitium, aut placatum, aut beneuolum dicimus, mihi non videtur esse vsitatum in tota lingua Latina.

CERVI LVPORVM PRÆDA] hæc dicuntur, ab Annibale. nos Karthaginenses, tamquam cerui, Romanos tanquam lupos, insequimur.

QVOS OPIM. FALLERE, ET EFFVG.] quos si effugere possimus, magnam Dijs habere gratiam, magnique triumphi loco ducere debeamus. tale est illud Terent. in Heauton. *triumpho, si licet me latere tecto abscedere*, id est, triumphi loco habeo, si mihi licet latus tegere, periculumque in quo versor, declinare. Græcè diceretem εὖ ζῆν ὑπεκκλίναντα καὶ ἐκφεύγειν τὸν κίνδυνον ἀγαπητόν ἐστιν.

OPIMVS] amplus, magnificus. sic spolia opima dicuntur, quæ dux populi Rom. duci hostium detraxit. quod alibi annotauimus. D

FALLERE] id est, latere. vide annot. ad Od. 10. lib. 1.

GENS, QVÆ CREMATO, &c.] hæc sunt vel ex secundo lib. Æn. notissima. ad hunc autem locum pertinent illa ex carm. sæcul. ad Deos: *Cui per ardentem sine fraude Troiam Castus Æneas patriæ superstes Liberum muniuit iter.*

NATOSQVE] & filium Ascanium, Æneas scilicet: itemq; suos liberos alij Troiani, qui Æneam secuti sunt.

MATVROSQVE PATRES] vt Anchisen Æneas. Virg. Æneid. 5. *aut maturus Acestes*. in lib. de art. poet. *Maturusne senex, an adhuc florente iuuenta.* DVRIS VT ILEX, &c.] à similitudine ducta ab ilice, quæ bipennibus & securibus tonsa, id est, ramis spoliata, eo magis crescit, ostendit, Romanos incommodis, damnis, aduersis prœlijs & cædibus magis ac magis inualescere & vigere. ALGIDO] Algidum nomen montis est hoc loco, in agro Tusculano. vt Ode 21. lib. 1. *aut gelido prominet Algido*, oppidum etiam eodem nomi E ne appellatur.

PER DAMNA, PER CÆDES] Virg. lib. 11. Æn. *Bellum importunum ciues cum gente deorum, Inuictisq; viris gerimus: quos nulla fatigant Prælia, nec victi possunt absistere ferro.*

DVCIT] acquirit, sumit, comparat. vt de arte poët. *& veras hinc ducere voces.* & Sat. 1. lib. 2. *aut, qui Duxit ab oppressa meritum Karthagine nomen.*

NON HYD. SECTO CORP.] Hydram Alcæus ἐννεακέφαλον, id est, nouem capitum: Simonides πεντηκοντακέφαλον, id est, quinquaginta capitum facit. hanc in Lerna delitescentem (Lernam autem alij fontem, alij locum densa silua obsitum fuisse volunt) interfecit Hercules. Pausanias Corinth. narrat hydram sub platano quadã, quæ fonti Amymonæ fluuij propinqua erat, vixisse, eamque ceteris hydris magnitudine præstitisse. caput vnum ei, non plura fuisse: (quod postremum abhorret ab inueterata, & peruulgata omnium opinione) hy- F dræ vno capite ab Hercule abscisso, nescio quot alia renasci confictum esse: quam opinionem hoc loco sequitur Horatius. Idem Pausanias ibidem tradit, Herculem Hydræ cruore, & veneno, telorum suorum cuspides tinxisse. multa alia de hydra scribunt poëtæ, quæ, ne sim longior, prætermitto. Horat. epist. 1. ad Aug. lib. 2. *Diram qui contudit hydram. Notaq; fatali portenta labore subegit, Comperit, inuidiam supremo fine domari.*

FIRMIOR CREVIT IN H.] subintell. quàm hæc gens in nos.

MONSTRVMVE SVMMISERE COLCHI] vel tauros ignem spiranteis, quos tamen à Medea edoctus Iason iunxit aratro, & agrum sulcauit: vel potius draconem illum ingentem, insomnem, velleris aurei custodem: vel armatos homines ex huius Draconis dentibus disseminatis natos: qui tandem Medeæ carminibus concitati, mutuis vulneribus confossi conciderunt, atque interierunt. vide annot. ad Od. 3. epod.

ECHIO-

A ECHIONIAE THEBAE] Thebæ dicuntur Echioniæ ab Echione Cadmi genero. significatur autem hoc loco draco ille Marti sacer Aretiani fontis custos, quem Cadmus propterea, quòd eos, qui ex illo fonte aquabantur, necabat, iratus interfecit: ex cuius dentibus Palladis monitu satis, nati sunt quinque homines armati, Vdæus, Chthonius, Pelor, Hyperenor, Echion (Pherecydes autem, & Apollonius multo pluteis natos esse volunt) qui omnes, præter vnum Echionem, mutuis similiter vulneribus saucij perierunt. Virg. Georg. 4. hanc vtramque fabulam tangit: *Hæc loca non tauri spirantes naribus ignem Inuertêre, satus immanis dentibus hydri: Nec galeis, densisq. virûm seges horruit hastis, Sed grauidæ fruges, &c.* Hanc fabulam persequitur item Eurip. in Phœniss. & Apolloo. lib. 3. Argon.

MERSES PROFVNDO, &c.] si mersès in mare, pulchrior emergit: si luctere, &c. non dissimulabo in vno atq; altero libro manuscripto me scriptum reperisse, *Mersus profundo, &c.*

PRORVET] prosternet. proruendi verbo etiam suprà vsus est Od. 35. lib. 1. *Iniurioso ne pede proruas Stantem columnam.* & Lucre. lib. 3. *neq; autem corpora desunt, Ex infinito quapossint forte coorta Proruere hanc rerū violento turbine molē. &* 5. *Proruere hanc rerum violento turbine summā.* sic enim vtrobique est legendum, ooo *corruere:* vt in scholijs Lucretianis pluribus verbis ostendimus.

B

INTEGRVM] hostem etiam integrum, & incolumem, & paullo antè victorem, profligabit ac subiget. oamminus esset mirum, si saucium percelleret, ac peruerteret.

CONIVGIBVS LOQVENDA] id est, à coniugibus commemoranda. Sed ab vtrorum coniugibus? eorúmne, qui vicerint, virorum suorum virtutem, ac victoriam prædicantibus: an eorum, qui prostrati, ac subacti sint, viros suos interemtos desiderantibus, ac lugentibus?

KARTHAGINI IAM NON EGO] verisimile est Annibalem toties iam in Italia victorem, quamplurimos Karthaginem misisse suatum victoriarum nuntios. Nunc igitur ait, Annibalem, tanta clade accepta, & Asdrubale occiso desiturum de se postbac tam gloriosè & scribere, & prædicare: vel tam superbos de suis victorijs nuntios mittere.

C

OCCIDIT, OCCIDIT SPES OMNIS] spes omnis præcisa est, spes omnis interijt. Sic Plautus Mostell. *occidit spes nostra.* Hoc ad historiam referendum est. Narrant enim historici, Annibalem Asdrubalis capite aspecto, res Karthaginiensium desperasse, sic locutum, *agnosco te Karthaginis fortuna.*

PERFICIENT] sic habent codices 2. Vatic. Iann. Faër. Vrs. Toro. vulg. *efficient:* nonnulli etiā manuscr. *perficiunt*, quod se reperisse in alijs libris item manuscr. testatur & vir doctus Iaco. Gruquius Messinius.

CVRAE SAGACES] diligentia, & cura cum ingenio, & consilio coniuncta.

EXPEDIVNT] expeditum reddunt. dant ei facultatem euadendi, & vincendi. sic Virg. lib. 2. Æneid. *Descendo, ac ducente Deo flammam inter & hostes Expedior.* D

PER ACVTA BELLI] Cùm Hugolinus Martellius Florentinus vir doctissimus Laurentij Strozzij Cardinalis familiaris, me admonuisset ita scriptum esse in codice quodam manu scripto, non vt in vulgatis, *acuta bella*, ego eos libros, quos domi habebam à Iann. Faër. Vrsino mihi commodatos statim consului: in eisque eandem scripturam sine vlla litura expressam reperi. quam confirmarunt duo Vatic. à me posteà aditi. accessit omnium postremus Torn. & alij, quos in Gallia quinque pòst annis nactus sum: vt omittam vnum & alterum impressum, cum antiquissimo & manuscr. comparatum. Itaque de lectionis quidem veritate minimè dubitandum est. quid autē significet per acuta belli, videndum. Egò existimabam per *acuta belli* intelligi posse, discrimina, & pericula belli, seu prœlij potius, in quibus celeritate, & ingenio, & sagacitate, & vsu opus est: consilio autem nullus locus. Sed Hugolinus dicebat per acuta belli, Achilli Statio Lusitano videri significari acumina, & sollertias, & (vt ita dicam) subtilitates belli: quæ à Græcis στρατηγήματα nominantur. Cuius sententiam si probemus, erit hæc huius loci sententia, Eam curam in re militari adhibet Claudius, eaq; sagacitate est, vt hostium arteis, & strategemata facile declinet, aut propulset. Sex. Iulius Frontinus quidem in præfatione lib. 1. strategematicôn, strategematica interpretatur *belli sollertias*, & *sollertia ducum facta.* Iam verò hoc loquendi genus *acuta belli* & Horatio vsitatū est, & illis simile, *subita belli, obliqua tumuli*, &c. quæ extant apud T. Liuium. sic ille lib. 6. annal. *tres exercitus scriberent, vnum ad præsidium vrbis: alterum, qui, siqui alicubi motus extitissent, ad subita belli mitti posset: tertium longè validissimum, &c.* Idē 27. *obliqua tumuli.* idem lib. 30. *incerta belli.* eodem lib. *incerta fortuna, & incerta casuum.* idem lib. 33. *quassata muri.* eodem libro, *auersa insulæ.* Catull. de coma Bereo. *condita pectoris.* Lucret. lib. 1. *Ardua dum metuunt, amittunt vera viai.* ibid. *non tibi cæca Nox iter eripiet, quin vltima naturæ Peruideas.* sic Cæsar lib. 3. de bello ciuili, *Pergamiq; in occultis, ac remotis templi, quò præter sacerdotes adire fas non est, quæ Græci ἄδυτα appellant, tympana sonuerunt.* Nam sic hunc locum emendamus, cùm in omnibus exemplis vulgatis legatur *templis.* E F

AD AVGVSTVM. Ode 5.

Vt tandem in vrbem redeat.

Diuis orte bonis, optime Romulæ
Custos gentis, abes iam nimiùm diu:
Maturum reditum pollicitus patrum
Sancto concilio, redi.

Lucem

A *Lucem redde tuæ, dux, bone patriæ.*
Instar Veris enim vultus vbi tuus
Affulsit populo, gratior it dies,
Et soles melius nitent.
Vt mater iuuenem, quem Notus inuido
Flatu Carpathij trans maris æquora
Cunctantem spatio longius annuo
Dulci distinet à domo:
Votis, ominibusq́;, & precibus vocat:
Curuo nec faciem littore demouet:
Sic desiderijs icta fidelibus
Quærit patria Cæsarem.
Tutus bos etenim rura perambulat:
Nutrit rura Ceres, almaq́; Faustitas:
Pacatum volitant per mare nauitæ:
B *Culpari metuit fides:*
Nullis polluitur casta domus stupris:
Mos, & lex maculosum edomuit nefas:
Laudantur simili prole puerperæ:
Culpam pœna premit comes.
Quis Parthũ paueat? quis gelidũ Scythẽ?
Quis, Germania quos horrida parturit
Fœtus, incolumi Cæsare? quis feræ
Bellum curet Iberiæ?
Condit quisq; diem collibus in suis:
Et vitem viduas ducit ad arbores:
Hinc ad vina redit lętus, & alteris
Te mensis adhibet deum.
C *Te multa prece, te prosequitur mero*
Defuso pateris: & Laribus tuum
Miscet numen, vti Græcia Castoris,
Et magni memor Herculis.
Longas ô vtinam, dux bone, ferias
Præstes Hesperiæ, dicimus integro
Sicci manè die: dicimus vuidi,
Cum sol oceano subest.

BONIS] beneficis. deorum est epithetũ. Deorum enim est benefacere.

ABES IAM NIMIVM DIV] sic loquitur Liuius lib. 29, *vt mos est ijs, qui diu absunt.*

PATRVM SANCTO CONC.] senatui, seu potius senatorum conuentui, vt loquitur M. Tull. epist. ad Seru. Sulpic. lib. 4. Est ènim concilium cœtus, coogregatio, conuentus, frequentia quædam, à concalando, id est, conuocando dictum, inquit Festus. Plaut. Milite glorioso, *sed, si ambas videre in vno miles concilio volet.* Lucre. lib. 2. *Multaq́, præterea magnum per inane vagantur, Concilijs rerum quæ sunt reiecta*: id est, quæ non potuerunt congregari, & cohærere. Idem lib. 3. *Quam, mortale quod est, immortali, atq; perenni Iunctum, in concilio sæuas tolerare procellas?* iterum lib. 2. *Quod tamen vt possint, ab cœtu, concilioq́, Nil facient præter vulgum, turbamq́, animantum.* Virg. Æneid. 3. de Cyclopibus, *Concilium horrendum.* itaque concilio per c non per s scribeodnm est hoc loco. D

LVCEM REDDE TVÆ] redde te patriæ, cui lux es. redi in patriam.

INSTAR VERIS ENIM, &c.] horum verborũ hæc, sententia est: Cùm vultns tuus, qui instar veris est, affulsit populo, dies sunt lætiores, & sol quodammodo nitidius, ac purius lucere videtur, id est, maior est dierum serenitas. sic infrà in carmine sæculari ad Deos, solis currum, nitidum dixit: *Alme sol, curru nitido diem qui Promis, & celas.* Sol maculosus. atque in nubem cònditus, imbreis, Notosque denuntiat: pallidus grandinem: cæruleus pluuiam: ruber & igneus Euros: at nitidus ac lucidus, serenitatem. Virg. Georg. 1. Scaliger indicauit mihi hæc ex Æschylo videri esse imitata, in Agamem. Σὺ γὰρ μολόντος δωματῖτιν ἑστίαν Θάλπος μὲν ἐν χειμῶνι σημαίνεις μολόν, &c. id est, domum cùm venis, calorem in bruma significas & nuntias. E

VT MATER IVVENEN, &c.] vt mater (inquit) votis, & ominibus, id est, bonis verbis, & precibns vocat filium iuuenem, qnem Auster aduerso flatu longius anno morantem à domo materna distinet: nec curuo, &c. Sic, &c. iuuenẽ pro filio vsurpauit, vt Od. 12. lib. 2. *Telluris iuuenes*: & epist. ad Pison. *Pater & iuuenes patre digni.*

INVIDO] qui inuidet matri reditum filij: aduerso.

DISTINET] sic habent libri manuscripti: *detinet* libri vulgari. sed nescio quomodo mihi magis placet ea scriptura, quam sequitur Porphyr. *Distinet*: confirmaturq́ue auctoritate librorum 2. Vatic. Faërn. Vrs. Torn. Nicotiani.

DEMOVET] sic legendum potius, quàm *dimouet*, vt sit ἀναστροφή, pro de littore mouet. sic loquitur Terentius Adelph. *Caue nunc iam oculos à meis oculis quoquam demoueas tuos.* Tali fere similitudine vtitur Oppian. lib. 4. de piscib. vbi de sargis loquitur. Ὡς δ' ὅτε παῖδα μήτηρ γόον, ἢ καὶ ἀκοίτην Εὐνῆς ἀλλοδαπὴν ἐπὶ Χθόνα γαῖαν ἰόντα Ἀχνυμένη στέλλῃσι, νόος δέ οἱ ἔνδον ἀλύει, Ὅσσον οἱ μεσσηγὺ ἁλὸς χύσις, ὅσσα τε κύκλα Μηνῶν, ἀκροτάτοισι δ' ἐπεμβαίνουσα θαλάσσης Κύμασι, δακρυόεσσαν ἐπὶ σφισι γῆρυν ἵησι, Σπεύδειν κεκλομένη, καί μιν πόδες οὐκ ἔτ' ὀπίσσω Ἱεμένην φορέουσιν, ἔχει δ' ἐπὶ πόντιον ἀτμόν, id est, Quemadmodũ autem cùm mater filiũ vnicũ, aut nupta virũ in oras longinqnas profectũ mærens dimiserit, mens ei domi languet cogitanti quantũ mare sit interiectũ, & quot menseis absit: accedens autẽ ad vltimos maris fluctus vocem lugubrem, & lacrymosam mittit, orans vt properet: nec eam pedes desiderio exanimatam domum reducunt, habet autem oculos in mari defixos. F

SIC DESIDERIIS ICTA FIDELIBVS] sic pio desiderio affecta.

TVTVS

A TVTVS BOS ETENIM RVRA] βοῦς ἀρότηρ: bos arator. hoc igitur dicit, tuti sunt agricolæ, & aratores.

PERAMBVLAT] peragrat. Od. 17. epod. *Perambulabis astra sidus aureum.*

VOLITANT] nauigant. non est infestum mare prædonibus. tralatio. sic sup. Od. 37. lib. 1. *ab Italia volantem Remis adurgens.*

CVLPARI METVIT FIDES] non culpatur cuiusquam fides, quia nemo est, qui fidem datam non seruet: nemo, qui eam violet, aut labefactet *metuit* valet hoc loco φυλάττεται, cauet, non vult, vt annot. ad Od. a. lib. a. fides igitur culpari metuit, id est, commisisse cauet quamobrem culpetur: quod est, fides non fallitur, sed inuiolata, & sancta seruatur.

MOS, ET LEX MACVLOSVM] boni mores, & lex Iulia de adulterijs, cōpresserūt adulteria.

LAVD. SIM. PR.] Hesiod. ἔργ. καὶ ἡμέρ. in ceteris bonis, ac præmijs, quæ aiteos homines, qui iustitiam colant, consecuturos esse, hoc numerat, filios parentibus simileis, his verbis, Τίκτουσι δὲ γυναῖκες ἐοικότα τέκνα γονεῦσι & Theocritus ἐγκωμ. Πτολεμ. eius mulieris, quæ virum suum nō amat, mentem dicit in alio viro semper esse occupatam, eàmque liberos patri dissimileis parere. sic Theocr.
B Ἀστόργω δὲ γυναικὸς ἐπ' ἀλλοτρίῳ νόος αἰεί· Ῥηΐδιοι δὲ γοναί, τέκνα δ' οὔποτ' ἐοικότα πατρί. id est, mulieris virum suū ex animo non amantis, semper in alieno mens est: faciles fætus: liberi nunquam patri similes. Politissimus autē poëta Catull. in eo carmine, quod scripsit, in Iuliæ nuptias, precatur, vt Torquatus filius nasciturus suo sit similis patri Manlio, *& facile insciis Noscitetur ab omnibus, Et pudicitiā suæ Matris indicet ore.* Aristot. lib. a. politicorū, scribit, populis quibusdam Libyę superioris (quos Garamantes esse ex Pomponio Mela suspicor) communeis esse inter ipsos vxores: liberos aūt natos diuidi ex parentū similitudine in eis expressā. sic Aristot. τὰ μέντοι γενόμενα τέκνα διαιρεῖσθαι κατὰ τὰς ὁμοιότητας.

CVLP. POENA PREM. COM.] id est, culpam continuò sequitur pœna. culpam ita celeriter sequitur pœna, vt pede pedem premat sic Od. a. lib. 2. *Raro antecedentem scelestum Deseruit pede pœ*
C *na claudo.* Quamquam in illa Oda a. sententia generalis est, quę significat, rarò impia & scelerata facta manere impunita, etiam si dij non statim ea puniant: & ita explicat Seruius ad illum Virg. versum lib. 1. Æneid. *At sperate deos memores fandi, atq; nefandi.* hic autem significat Horatius, beneficio Cæsaris leges esse validas, & ratas: statim, vt aliqua mulier peccauit, & in adulterio deprehensa est, eā supplicio affici. sic sup. Od. a 3. lib. 3. *Et peccare nefas, aut pretium est mori.* Idemque de viris sentiendum, qui in legem Iuliam commiserint.

QVIS PARTHVM PAVEAT] Quis Parthos extimescat, viuo & saluo Cæsare? Augusto Cæsare imperium obtinente, Parthi signa, quæ Crasso, & Antonio ademerant, Romam vltrò remiserunt. vide Od. 15. huius libri.

CONDIT QVISQVE DIEM, &c.] diem totum vsque ad vesperum traducit in vinetis suis, occupatus in vitis cultu, verbi gratia in adminiculorum ordinibus, capitum coniugatione, & religatione, & similibus: neque metu incursionum D hostilium ab opere rustico deterretur. conditur dies, cum sol occidit, aut certè paullo post solis occasum. Non admodum dissimile est Plautinum illud, *comburere diem.* Menæch. *Clam vxorem vbi sepulcrum habeamus, & hunc comburamus diem.* Simillimum & planè geminum est, componete diem. Virg. lib. 1. Æneid. *Ante diem clauso componet vesper Olympo, &c.*

ET VITEM VIDVAS, &c.] *quæ natura caduca est,* (inquit M. Tull.) *& nisi fulta sit, ad terram fertur, eademq́, vt se erigat, claniculis suis, quasi manibus, quicquid est nacta, complectitur.* Vitem igitur iungit cum viduis arboribus: quales sunt vlmi, populi, & similes, quæ viduæ sunt, antequàm iungantur vitibus: iunctæ autē, maritæ dicuntur, vt sup. Od. 15. lib. 2. *platanusq́, cælebs Euincet vlmos.* & Od. 2. epod. *Altas maritat populos.* ad quem locū aliquot ex Catullo exempla annotauimus.

HINC AD VINA REDIT] quidam libri veteres habent, *Hinc ad vina venit, &c.*

ALTERIS] secundis. Saty. 2. lib. 2. *tum pensilis vua secundas, Et nux ornabat mensas cum duplice* E *ficu.* Athenæus lib. 14. docet etiam apud veteres fuisse secundas mensas eleganter, & accuratè apparatas, idque confirmat Pindari testimonio. Athenæi verba sunt hæc: ὅτι γὰρ ἦσαν καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις αἱ δεύτεραι τράπεζαι πολυτελῶς μεμεριμνημέναι, παρίστησι Πίνδαρος ἐν Ὀλυμπιονίκαις περὶ τῆς Πέλοπος κρεουργίας διηγούμενος. τραπέζαισί τ' ἀμφὶ δεύτατα κρεῶν σέθεν διεδάσαντο, καὶ φάγον. ἐμοὶ δ' ἄπορα γαστρίμαργον μακάρων τιν' εἰπεῖν. id est, fuisse autem etiam apud antiquos secundas mensas sumptuosè apparatas, & accuratas, ostendit Pindarus in Olympionicis de carnibus à Pelope concisis ita narrans: In mensis autem secundis carneis tuas diuiserunt, & comederunt. mihi verò difficile est quemquam deorum, lurconem & voracem dicere.

TE PROSEQVITVR MERO] tibi libat.

DEFVSO PATERIS] id est, de pateris fuso, quod faciant libantes Dijs immortalibus, vt annotauimus sup. Od. 31. lib. 1. ad illum locum, *quid* F *orat de patera nouum Fundens liquorem?* Idque docet Festus in voce, calpar. *Calpar* (inquit) *vinum nouum, quod ex dolio demitur sacrificij causa antequàm gustetur. Iouis enim prius sua vina libabat, quæ appellabantur Vinalia.* Iam *Defuso pateris*, pro *Fuso de pateris*, διαχυθὲν est, & genus loquendi Horatio, ceterisque poëtis vsitatum, & familiare, vt annotatū est ad Od. 7. lib. 2. Virg. lib. Æn. 5. sine præpositione, & cum verbo simplici, dixit, *Vinaq, fundebat pateris.* cui simile est illud Georg. 2. *hic fertilis vua, Hic laticis, qualem pateris libamus, & auro.* Cùm haberent autem omnes cod. vulgati *Diffuso*, ego auctoritatem cod. duor. Vatic. & Iann. Faër. Tornes. secutus *Defuso* reposui.

HESPERIÆ] Italiæ, vt sup. Od. 1. lib. 2. *Hesperiæ sonitum ruinæ.*

INTEG. SICCI MANE DIE] quid sit integro die, declarat vox interiecta *sicci*, id est, non poti. vt sup. Od. 18. lib. 1. Est enim dies integer is, quo quis nihil dum gustauit, neque bibit. *solidum* appellat

A appellat Od. 1. lib. 1. *Nec partem solido demere de die Spernit.* ex quo *frangere diem* Od. 7. lib. 2. vide quæ sunt aooorata hac de re ad Odam illam primam lib. 1.

Vvidi] contrarium est hoc oomen nomini *sicci*. idem enim valet *vuidi*, quod madidi, poti. Græci dicunt βεβρεγμένοι, à verbo βρέχειν, ὃ εὕρηται καὶ ἐπὶ τοῦ πίνειν, (inquit Athenæus) id est, madefacere vsurpatur pro eo, quod est, bibere. Profert ille eo loco versiculum Antiphanis δεῖ γὰρ φαγόντας, δαψιλῶς βρέχειν. id est, oportet enim eos, qui comederunt, largè bibere. sic Virgil. Gallo. *Vuidus hiberna vênit de glande Menalcas.*

Cvm sol oceano svbest] id est, vesperi. Et ita omnia hîc inter se contrariè respondent *sicci, vuidi: manè, cum sol Oceano subest*, id est, vt dixi, vesperi. subest Oceano autem, est ἀναστροφὴ, pro eo, quod est, cùm sol est sub Oceano, quod etiam à Gruquio ootatum est.

B

IN APPOLLINEM ET Dianam. Ode 6.

Carmen sæculare.

Dive, quem proles Niobæa magnæ
Vindicem linguæ, Tityosq; raptor
Sensit, & Troiæ propè victor altæ
Phthius Achilles,
Ceteris maior, tibi miles impar:
Filius quamuis Thetidis marinæ
Dardanas turreis quateret tremenda
Cuspide pugnax.
Ille, mordaci velut icta ferro
Pinus, aut impulsa cupressus Euro,
Prócidit latè: posuitq; collum in
C *Puluere Teucro.*
Ille non inclusus equo Mineruæ
Sacramentito, malè feriatos
Troas, & lætam Priami choreis
Falleret aulam:
Sed palàm captis grauis, heu nefas, heu,
Nescios fari pueros Achiuis
Vreret flammis, etiam latenteis
Matris in aluo:
Ni tuis victus, Venerisq; gratæ
Vocibus diuûm pater annuisset
Rebus Æneæ potiore ductos
Alite muros.
Doctor argutæ fidicen Thaliæ
Phœbe, qui Xantho lauis amne crineis: D
Dauniæ defende decus camœnæ
Leuis Agyieu.
Spiritum Phœbus mihi, Phœbus artem
Carminis, nomenq; dedit poëtæ.
Virginum primæ, puerique claris
Patribus orti,
Deliæ tutela deæ, fugaceis
Lyncas, & ceruos cohibentis arcu,
Lesbium seruate pedem, meiq;
Pollicis ictum,
Ritè Latonæ puerum canentes,
Ritè crescentem face noctilucam,
Prosperam frugum, celeremq; pronos
Voluere menseis.
Nupta iam dices, ego Dijs amicum,
Sæculo festas referente luces, E
Reddidi carmen docilis modorum
Vatis Horati.

Proles Niobæa] Niobe Tantali filia Amphionis vxor, filios ex eo suscepit duodecim, sex mares, totidemque fœminas. Hæc liberorum multitudine, & pulchritudine ferox Latonam præ se contemnere ausa est, cùm diceret, illam duos solùm peperisse. Apollinem, & Dianam: se duodecim. Iccircò Dij hac cõtumelia offensi, Niobę filios ad vnum interemerunt: Apollo masculos in Cithærone venanteis, Diana fœminas intra parietes domesticos, & propemodum in complexu, & gremio matris sagittis confixit. Iupiter autem Nioben suas miserias deflentem, ac deplorantem miseratus, eam in saxum vertit: quod vsque ad hoc tempus (vt aiunt) in Sipylo monte Phrygiæ lacrymarum fonteis profundens ab omnibus cernitur. Hæc interpres Hom. ιλ. ω. quo loco hanc fabulam sic persequitur poëta, Καὶ γάρ τ' ἠΰκομος Νιόβη ἐμνήσατο σίτου, Τῇ περ δώδεκα παῖδες ἐνὶ μεγάροισιν ὄλοντο, Ἓξ μὲν θυγατέρες, ἓξ δ' υἱέες ἡβώοντες. Τοὺς μὲν Ἀπόλλων πέφνεν ἀπ' ἀργυρέοιο βιοῖο Χωόμενος, &c. id est, Nam & formosa Niobe cibi memor tandem fuit, Cui duodecim filij domi interierunt, sex filiæ, & sex filij puberes. Hos quidem Apollo interemit suo arcu argenteo, Iratus, &c. Pausanias autem Atticis narrat, si propius spectes, saxum illud nullam mulieris speciem præ se ferre: sin longius absis, videberis (inquit) tibi mulierem mærore, & lacrymis contabescentem intueri. sic Pausan. Ταύτην τὴν Νιόβην καὶ αὐτὸς εἶδον ἀνελθὼν ἐς τὸν Σίπυλον τὸ ὄρος. ἡ δὲ πλησίον μὲν, πέτρα καὶ κρημνός ἐστιν, οὐδὲν παρόντι σχῆμα παρεχόμενος γυναικὸς, οὔτ' ἄλλως, οὔτε πενθούσης. εἰ δέ γε πορρωτέρω γένοιο, δεδακρυμένην δόξεις ὁρᾶν, καὶ κατηφῆ γυναῖκα. Huc pertinet illud Ciceronis ex lib. 3. quæst. Tusc. *Et Niobe fingitur lapidea propter æternum, credo, in luctu silentium.* Aristoteles lib. 7. de moribus ad Nicomach. vbi de continen-

A continentia, & incontinentia disputat, volens ostendere, vtramque versari in iisdem rebus, in quibus temperantia, atque intemperantia, non in ijs, quæ natura bonæ, aut honestæ sunt, quales sunt victoria, honos, liberi, parentes, neque in earum nimio: ita loquitur, καὶ ἐπαινοῦνται οἱ περὶ ταῦτα σπουδάζοντες, ἀλλ' ὅμως ἐστί τις ὑπερβολὴ καὶ ἐν τούτοις, εἴ τις ὥσπερ ἡ Νιόβη, μάχοιτο πρὸς τοὺς θεούς, &c. id est, & qui in hæc studium suum conferunt, laudantur: veruntamē etiam in his aliquod est nimium, si quis, vt Niobe, cum dijs pugnet. Callimachus in hymno εἰς Δῆλον, Niobeu κακόγλωσσον nominat, id est, malę linguæ, propterea quòd se liberorum numero, & pulchritudine Latonæ præstare dixerat.

MAGNÆ VINO. LING.] *magna lingua vindicem*, hoc est, μεγαληγορίας, seu μεγαλοῤῥημοσύνης: id est, iactantiæ, & gloriosæ de se, suisque rebus prædicationis: quam Græci magnam locutionem, seu magnam dictionem nominant, vltorem. *magnæ* igitur rectè interpretatur Porphir. *superbæ*. Atque hoc obseruatum est à Cruquio.

TITYOSQVE RAPT.] de Tityo Latonam rapere conato diximus sup. ad Odam 5. lib. 3.

B TROIÆ PROPÈ VICTOR.] cur propè victor? quia Hectorem interfecit, quo facto facilius Troia capi potuit, vt Od. 4. lib. 2. *& ademtus Hector Tradidit fessis leuiora tolli Pergama Graijs.* Victorem autem non dixit ἁπλῶς, quia ante Troiam captam à Paride interemtus est, idque Apollinis impulsu. Virg. lib. 6. Æn. princip. *Phœbe graueis Troiæ semper miserate labores, Dardana qui Paridis direxsti tela, manúsque Corpus in Æacidæ.* Sed quid locutus est Achilles, quod Apollinem offenderit? id fortasse, quod est apud Homer. ἰλ. χ. in princip. Nam eo loco Achilles minatur Apollini se de eo pœnas sumturum, si potestas detur. Troianis autem sui recipiendi facultatem, spatiúmque dederat Apollo Agenori similatus. sic Homer. Ἦ σ' ἂν τισαίμην, εἴ μοι δύναμίς γε παρείη.

ALTÆ] ἰλιάδ. ε. αἰπεινὸν πτολίεθρον. & alibi sæpius Τροίης αἰπὺ πτολίεθρον. & ὀδυσ. γ. αὐτὰρ ἐπεὶ Πριάμοιο πόλιν διεπέρσαμεν αἰπήν. Virg. lib. 2. Æneid. *ruit alto à culmine Troia.*

PHTHIVS] Phthia Achillis patria: quod quidem

C notum est vel ex illo vulgatiss. Homeri versu ἰλ. ι. Ἤματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον ἱκοίμην. quem sic Latinè reddidit M. Tull. lib. de diuin. 1. *Tertia me Phthiæ tempestas læta locabit.*

THETIDOS MARINÆ.] Nerei filiæ. Nereus autem Deus marinus.

MORD. VELVT ICTA FERRO, &c.] sic Homer. ἰλ. δ. Simoisium Anthemionis filium, ab Aiace Telamonio interfectum, & lethali vulnere accepto cadentem, cum vlmo comparat, quam curruum opifex ferro abscidit. Hom. ὁ δ' ἐν κονίῃσι χαμαὶ πέσεν αἴγειρος ὥς, &c. Et ἰλ. ν. Imbrium Mentoris filium ab eodem Aiace cæsum cum fraxino, ὁ δ' αὖτ' ἔπεσεν μελίη ὥς Ἥ τ' ὄρεος κορυφῇ ἕκαθεν περιφαινομένοιο Χαλκῷ ταμνομένη τέρενα χθονὶ φύλλα πελάσσῃ. id est, ille autem cécidit, vt fraxinus, quæ in vertice montis longè vndique apparentis ferro cæsa teneras frondeis terræ admouit. & ἰλ. π. Sarpedonem à Patroclo interfectum cum quercu, aut populo, aut pinu. Ἤριπε δ' ὡς, ὅτε τις δρῦς ἤριπεν, ἢ ἀχερωίς, Ἠὲ πίτυς βλωθρή, τήν τ' οὔρεσι τέκτονες ἄνδρες Ἐξέταμον πελέκεσσι νεήκεσι νήϊον εἶναι. id est, Concidit autem vt cùm quercus aliqua corruit, aut populus, aut pinus alta, seu frondosa, quam fabri securibus recens acutis exciderunt, vt esset nauale, seu pars nauis. quos Homeri versus exprimere voluit Virg. Æneid. 2. vbi de Troia cadente loquitur, *Ac veluti summis antiquam in montibus ornū, Cùm ferro accisam, crebrisq; bipennibus instant Eruere agricolæ certatim: illa vsque minatur, Et tremefacta comam concusso vertice nutat, Vulneribus donec paullatim euicta supremum Congemuit, traxitque iugis auulsa ruinam.* D

POSVITQVE COLL. IN PVL. TEVCRO.] id est, occubuit. similia sunt illa. *Turpe solum tetigere mento. & humum ore momordit.* de quibus diximus Od. 7. lib. 2. Verùm Achillis mortē non narrat Hom. in Iliade, vt antè diximus. Tantùm ὀδυσ. γ. fit de ea mentiō. lib. autem vltimo ὀδυσ. facit animas Achillis, & Agamemnonis apud inferos vnà colloquenteis, hoc modo. Τὸν δ' αὖτε ψυχὴ προσεφώνεεν Ἀτρεΐδαο, Ὄλβιε Πηλέος υἱὲ θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ, Ὃς θάνες ἐν Τροίῃ ἑκὰς Ἄργεος· ἀμφὶ δέ σ' ἄλλοι Κτείνοντο Τρώων καὶ Ἀχαιῶν υἷες ἄριστοι Μαρνάμενοι περὶ σεῖο, σὺ δ' ἐν στροφάλιγγι κονίης Κεῖσο μέγας μεγαλωστί, λελασμένος ἱπποσυνάων. quorum versuum si quis postremū; E & partem eius, qui antecedit, cum hoc loco Horatiano conferet, videbitur Horatius Homeri verba Latinè exprimere voluisse. hanc autem scripturam *posuitq; collū in Pul. Teuc.* reperi in duob. Vat. & Faër. Ian noct. eámque puto veram, & germanam.

ILLE NON INCLVS. EQVO. MIN. SACR.] id est, si Achilles vitam vsque ad Troiam captam perduxisset, neque à Paride Apollinis hortatu, atque impulsu interfectus esset: non per dolos, neque per insidias Troianos inopinanteis, & securos oppressisset: sed primùm eos aperto Marte cepisset, deinde omnem in eos immanitatem effudisset.

EQVO] In hoc equo totius Græciæ principes inclusi, Menelaus, Vlysses, Diomedes, Pyrrhus, Mnestheus, Teucer, aliique complures Troiam igni, ferrôque vastarunt. de quo sic Hom. ὀδυσ. δ. Ἵππῳ ἔνι ξεστῷ, ἵν' ἐνήμεθα πάντες ἄριστοι Ἀργείων, Τρώεσσι φόνον, καὶ κῆρα φέροντες. id est, in equo ligneo, in quo F insidebamus Græcorum principes, Troianis cædem, & interitum inferentes. & θ. οἱ δ' ἤδη ἀγακλυτὸν ἀμφ' Ὀδυσῆα Εἵατ' ἐνὶ Τρώων ἀγορῇ κεκαλυμμένοι ἵππῳ. id est, Vlysses autem, & qui cum eo erant, sedebant in Troianorum contione, seu conuentu, seu senatu, equo tecti. & λ. Αὐτὰρ ὅτ' εἰς ἵππον κατεβαίνομεν, ὃν κάμ' Ἐπειός, Ἀργείων οἱ ἄριστοι. id est, verùm cùm in equum descendimus, quem Epeus fabricatus est, nos Græcorum optimates, &c. Virg. Æneid. 2. *Instar montis equum diuina Palladis arte Ædificant, &c.* sequitur mox, *Huc delecta virûm sortiti corpora furtim Includunt cæco lateri.* M. Tull. lib. 2. de oratore scribit *ex Isocratis ludo, tanquam ex equo Troiano, meros principes exijsse.* idem pro Murena, de Catilina, eiúsque copijs, ac socijs loquēs, ostendénsque coniurationis Catilinariæ contagionem ad plureis pertinere, neque omneis illius

A ſceleris participes cum Catilina ex vrbe exijſſe: ſed intra mœnia reſtitiſſe: magnopere denique me tuendas eſſe inſidias, *Latius patet* (inquit) *illius ſceleris contagio, quàm quiſquā putat, atque ad plureis pertinet: Intus, intus, inquam, eſt equus Troianus.* & in oratione pro M. Cœlio, eo loco, quo loco de amatoribus Clodiæ verba facit, quos illa in quibuſdam latebris deliteſcere: deinde, cùm veniſſet Licinius, qui venenum, quo ipſa necaretur, traditurus erat, proſilire, & hominem comprehendere iuſſerat: quærit, *quónam modo latuerint, aut vbi: alueóſne ille, an equus Troianus fuerit, qui tot inuictos viros muliebre bellum gerenteis tulerit, ac texerit.* Plautus Bacchid. totam hanc equi Troiani fabulam ſub Chryſali ſerui perſona, multis verbis perſequitur: eámque ad rem, quæ agitur, facetiſſime accommodat. Lucretius hunc equum, durateum appellat lib. 1. his verbis. *Nec clam durateus Troianis Pergama partu Inflammaſſet equus nocturno Graiugenarum.* Idem autem valet durateus apud Lucretium, quod apud Plautum ligneus. Eundem Pauſanias durium nominatum eſſe tradit eodem fere nomine: Epeique fuiſſe machinā bel-
B licam ad verberandos, ac perfringendos muros comparatam. Pauſaniæ verba ſunt hæc Atticis: ἵππος ὁ καλούμενος δούρειος ἀνάκειται χαλκοῦς. καὶ ὅτι μὲν τὸ ποίημα τὸ Ἐπειοῦ μηχάνημα ἦν ἐς διάλυσιν τοῦ τείχους, οἶδεν ὅστις μὴ πᾶσαν ἐπιφέρει τοῖς Φρυξὶν εὐήθειαν. λέγεται δὲ ἐς τὸν ἵππον, ὡς τῶν Ἑλλήνων ἔνδον ἔχοι τοὺς ἀρίστους. καὶ δὴ καὶ τοῦ χαλκοῦ τὸ σχῆμα ἐστὶ κατὰ ταῦτα, καὶ Μενεσθεὺς, καὶ Τεῦκρος ὑπερκύπτουσιν ἐξ αὐτοῦ. προσέτι δὲ καὶ οἱ παῖδες οἱ Θησέως. id eſt, equus durius qui appellatur, æreus, dedicatus eſt. Hoc autem opus, Epei machinam fuiſſe ad muri Troiani euerſionem comparatam intelligit is, qui non putat Troianos prorſus ſtolidos ac ſtultos fuiſſe. Aiunt autem, in illo equo Græcorum præſtātiſſimos & fortiſſimos incluſos fuiſſe. Et verò æris figura, planè ita ſe habet. Tum Mneſtheus & Teucer caput ex eo proferunt: & præterea Theſei filij. Appellatur eodem quoque nomine apud Eurip. Troad. ſed alia ratione: ὅθεν πρὸς ἀνδρῶν ὑστέρων κεκλήσεται δούρειος ἵππος κρυπτὸν ἀμπίσχων δόρυ. id eſt,
C vnde à poſteris durius equus appellabitur, quòd lignū ſeu haſtam ligneā abſconditam contineat.

MINER. SAC. MENT.] id eſt, quem ſimulabant Græci à ſe fabricatum eſſe, vt Palladem offenſam placarent. Virg. Æn. 2. *Votum pro reditu ſimulant.* ibidem. *Hanc pro Palladio moniti, pro numine læſo Effigiem ſtatuêre, nefas quæ triſte piaret.*

MALÈ FERIATOS] intempeſtiuè, & magno ſuo malo otiānteis, quia tum non debuerunt ferias agitare, nec otioſi eſſe. M. Tull. ferè ſemper *feriatum* pro otioſo ponit. de natura deorum 1. *deum ſic feriatum volumus ceſſatione torpere, vt, ſi ſe commouerit, vereamur, ne beatus eſſe non poſſit.* & de orat. 3. *ſic illi à negotijs publicis aut temporibus excluſi, aut voluntate ſua feriati, &c.* Plaut. in Milite glorioſo. *tibi ego dico, feriatus ne ſis.*

FALLERET] lateret, ἔλαθεν ἄν.

AVLAM] ἀγορὴν, Hom. ἰλ. θ. ſenatum. vel dic aulam Priami, id eſt, domum regiam Priami, & ita totam vrbem.

PALÀM CAPTIS] aperto Marte, non inſidioſè captis. libri aliquot veteres habent. *Sed palam victor grauis, &c.* D

GRAVIS] acerbus, ſæuus, immitis, δεινὸς ἀπηνής.

NESCIOS FARI] neſcios fandi, infanteis. νήπια τέκνα, ἰλιάδ. β. & δ.

ETIAM LATENTEIS MATR. IN AL.] ſic Agamemnon apud Hom. ἰλιάδ. ζῆτα Menelaū hortatur, ne quemquam Troianum pretio accepto ſuis incolumē reddat, ac ne pueris quidē parcat adhuc cuſtodia ventris materni ſeptis. Homeri verba ſunt hæc, τῶν μή τις ὑπεκφύγοι αἰπὺν ὄλεθρον, Χεῖράς θ' ἡμετέρας, μηδ', ὅντινα γαστέρι μήτηρ Κοῦρον ἐόντα φέροι, μηδ' ὃς φύγοι, ἀλλ' ἅμα πάντες Ἰλίου ἐξαπολοίατ' ἀκήδεστοι, καὶ ἄφαντοι.

POTIORE ALITE] melioribus auibus, melioribus auſpicijs. vide Od. 15. lib. 1.

MVROS] Romanos. ductos autem muros in dixit, vt Græci ἐληλαμένα τείχη.

ARGVTÆ] argutè canentis, canoræ, ſonoræ.

LAVIS] lauas. ſic loquebantur veteres, & ita ſemper Horatius, vt annotat. ad Od. 3. lib. 2.

QVI XANTHO LAV. AMNE] tale eſt illud. ſup. Od. 2. lib. 3. *Qui rore puro Caſtaliæ lauit Crineis ſolutos, qui Liciæ tenet Dumeta, &c.* Xanthus Troiæ fluuius. Virg. lib. 1. Æn. *prius quàm Pabula guſtaſſent Troiæ, Xanthúmque bibiſſent.* E

DAVNIÆ] Latinæ. vt ſup. Od. 1. lib. 2. *Daunia cades.* LÆVIS] imberbis. vt ſup. ad Od. 2. lib. 1. annotauimus.

AGYIEV] Apollo, Ἀγυιεὺς dictus eſt παρὰ τὰς ἀγυιάς: id eſt, vias, ſeu plateas. appellant autē ἀγυιὰς Elei τὰς ὑπ' Ἀθηναίων καλουμένας στενωπούς. id eſt, appellant Elei ἀγυιὰς, ea angiporta, quæ dicuntur ab Athenienſibus στενωποί. Hæc Pauſanias Eliacorum lib. 1. commemorat idem Pauſanias Apollinem Ἀγυιέα in Corinthiacis. Docet Suidas, eſſe etiam ἀγυιὰ columnam in acumen deſinentem, quam pro foribus collocant: taleiſ autem columnas à nonnullis Apollini ſacras dici: ab alijs Baccho, ab alijs vtrique. Idem mox ſcribit, Ἀγυιὰς apud Atticos fortaſſe eſſe aras, quæ ante ædeis priuatas poni ſolent: Et ἀγυιὰ eſſe etiam columnam ante ædium atrium & veſtibulum, coni formam in extremo præ ſe ferentem. Hunc locum in libris vulgatis, qui habebant *Agylen*, iam olim corruptum eſſe viderat P. Bembus, vir clariſſ. F

SPIRITVM PHOEB. MIHI] ſup. Od. 16. lib. 2. *mihi parua rura, & Spiritum Graiæ tenuem camœnæ Parca non mendax dedit.*

VIRGINVM PRYMÆ] Iulia Auguſti filia, Marcellæ Marcelli, & Octauiæ ſororis Auguſti, filiæ: vel Iulia, & Agrippina neptes, ex Agrippa, & Iulia.

PVERIQVE CLARIS PATRIB. ORTI] C. & L. nepotes Auguſti.

DELIÆ TVTELA DEÆ] qui eſtis ſub tutela Dianæ, venatricis, & iaculatricis: ſeu quos Diana tuetur. idem ſenſit Catullus alijs verbis, carm. ſæcul. ad Dianam, *Dianæ ſumus in fide Puellæ, & pueri integri.* Iuriſconſulti eos ad ſuam tutelam perueniſſe dicūt, quibus deſijt eſſe tutor, & qui ipſi per ſe res ſuas adminiſtrare, & tueri poſſunt: ſed Hora

tius

A tius hos principes pueros, & virgines Dianæ tutelam appellat, quia sub eius sunt tutela. aliter Od. 14. *Augustum Italiæ. Romaq́, tutelam*: & epist. 1. lib. 1. Mæcenatem *rerum tutelam suarum* appellat.

Cohibentis] id est, percutientis, & vulnerantis, seu configentis lyncas & ceruos fugienteis, & ita cohibentis, ac reprimentis.

Lesbium] Sapphicum. Sappho enim Lesbia fuit.

Latonæ puerum] Apollinem Latonæ filium. Ex quo Latoum appellat Oda 31. lib. 1. Puerum autem pro filio ab Horatio Græcorum more pro filio vsurpari interdum solere, alibi obseruauimus, lectorémque admonuimus.

Noctilucam] lunam noctelucentem. Varro lib. 4. de lingua Latina, *itaque ea dicta Noctiluca in palatio. nam ibi noctu lucet templum*. Fortasse expressit epithetum νυκτιλαμπῆ, quod vsurparat antè Simonides, vt intelligere licet ex quibusdam eius versibus, qui reperiuntur apud Dionys. Halicarn. quod annotauit Muretus, ab Achille Statio admonitus.

B Prosperam frugum] inest in nomine *prosper* interdum vis quædam agendi, vt hoc loco: & apud M. Tull. lib. 6. de repub. *Deinde est hominum generi prosper, & salutaris ille fulgor, qui dicitur Iouis. prosperam frugum* igitur interpretor, *fruges prosperantem*. suo more autem iunxit hoc nomen patrio casui.

Celeremque pron. Volu.] *celerem voluere* genus est loquendi Horatio familiare, quod Ode Octaua annotabimus: id est, celerem in voluendis mensibus, vel celeriter voluenté menseis. hoc eò pertinet, quòd Luna 28. circiter diebus orbem suum conficit: quod est spatium menstruum: ex quo lunam Græci μήνην, & μῆνας menseis appellant. Vide quæ annotata sunt ad Odam 28. li. 3. ibi *celeris spic. Cynthia*.

Pronos] epist. de arte poet. *Vt siluæ folijs pronos mutantur in annos*.

Sæc. fest. ref. luces] anno centesimo, aut centesimo decimo, vt infra dicemus.

Diis amicum] φίλον, id est, gratum, atque
C acceptum. sup. Oda 17. li. 2. *Nec dijs amicum, nec mihi te prius Obire, Mæcenas, mearum Grande decus, &c.*

Reddidi] quod accepi, reddidi, id est, cecini, recitaui. vide annot. ad Od. 11. huius lib.

Docilis modorum] ego, quæ studiosè, & facilè didici versus, seu cantus Horatianos.

AD L. MANLIVM.
Torquatum. Ode 7.

Veris aduentu, & æqua omnibus hominibus moriendi condicione sine spe reuiuiscendi, omniúmque rerum mutatione & vicissitudine proposita inuitat ad hilariter, iucundéque viuendum.

DIFFVGERE niues: redeunt iam D
gramina campis,
Arboribúsque comæ.
Mutat terra vices: & decrescentia ripas
Flumina prætereunt.
Gratia cum Nymphis, geminísque sorori
bus audet
Ducere nuda choros.
Immortalia ne speres, monet annus, &,
almum
Quæ rapit hora diem.
Frigora mitescunt zephyris: ver proterit
æstas,
Interitura, simul
Pomifer autumnus fruges effuderit: &
mox
Bruma recurret iners. E
Dāna tamē celeres reparāt cælestia Lunæ
Nos vbi decidimus
Quò pius Æneas, quò Tullus diues, &
Ancus:
Puluis, & vmbra sumus.
Quis scit, an adijciant hodiernæ crastina
summæ
Tempora Dij superi?
Cūcta manus auidas fugiēt heredis, amico
Quæ dederis animo.
Cùm semel occideris, & de te splendida
Minos
Fecerit arbitria, F
Nō, Torquate, genus, nō te facūdia, nō te
Restituet pietas.
Infernis neque enim tenebris Diana pu-
dicum
Liberat Hippolytum:
Nec lethæa valet Theseus abrūpere caro
Vincula Pirithoo.

Diffugêre nives] Verni temporis descriptio. Est & altera lib. 1. Oda 4. *Soluitur acris hiems, &c.*

Comæ] frondes, vt suprà Od. 3. huius lib. *Et spissa nemorum coma*. & Od. 21. lib. 1. *Vos lætam fluuijs, & nemorum coma, &c.* honorem appellat Od. 11. epodon. *Hic tertius december, ex quo destiti Inachia furere, Siluis honorem decutit.*

A MVTAT TERRA VICES.] id est, mutatur anni tempus. fit in terris temporis commutatio, & vicissitudo.

ET DECRESCENTIA, RIPAS, &c.] id est, flumina, quæ niuibus, & pluuijs hibernis creuerant, nunc decrescentia intra alueos suos, & intra ripas suas labuntur, & fluunt. hæc enim vis est verbi *præterire* hoc loco, vt & Od. 11. lib. 2. *quis puer ocyus Restinguet ardentis Falerni Pocula prætereunte lympha?* & Tibull. *Sed canis æstiuos ortus vitare sub vmbra Arboris, ad riuos prætereuntis aquæ.* Contrà Od. 2. huius lib. *Monte decurrens velut amnis, imbres, Quem super notas aluere ripas.*

GRATIA CVM NYMPH. &c.] Pausanias Bœoticis, complureis enumerat Gratiarum imagines, & statuas à veteribus pictoribus, ac fictoribus pictas, & fictas. sua autē ætate miratur, cur fingantur, & pingātur nudæ. nos sup. Ode 30. lib. 1. rationes aliquot probabileis attulimus. Cum hoc loco cōgruit id, quod est Od. 19. li. 3. *Gratia Nudis iuncta sororibus.* & Oda 4. lib. 1. *Iunctæq; nymphis Gratiæ decentes Alterno terram quatiunt pede.*

DVCERE NVDA CHOROS] Gratiæ nudæ
B fingebantur. vt suprà diximus: sed hîc ideò fortasse nudæ choros audent exercere, quia *frigora mitescunt zephyris*, vt ait tribus pòst versibus.

IMMORTALIA NE SPERES] sæpe nos deterret Pindarus à spe, & cogitatione immortalitatis, iubétque ea & sperare, & optare, quæ in nobis sita sunt. vt Pyth. ᾠδ. γ. μὴ φίλα ψυχὰ βίον ἀθάνατον σπεῦδε· τὰν δ' ἔμπρακτον ἄντλει μαχανάν. id est, ne, care anime, vitam immortalem expete, sed facilem & in potestate tua positam hauri & experire machinam. & item ᾠδ. ἰσθμ. quem locum testem producemus infrà Od. 11. huius lib. Annus (inquit Horat.) in quo magnæ exsistunt varietates, & qui certo dierum numero aliquando clauditur, ac terminatur: menses, dies, hora, monent nos ne immortalia speremus.

MITESCVNT ZEPHYRIS] mitigantur à vere, cuius nuntij sunt, & prodromi Zephyri, seu Fauonij.

C VER. PROT. ÆST.] id est, ver sequitur æstas, atque ita sequitur, vt pedem pede premat, & tandem proterat, & consumat.

INTERITVRA] quæ interitura est, simul atque auctunnus fruges & fructus pepererit.

SIMVL] simulatque, simul vt. vide annot. ad Od. 4. lib. 1.

POMIFER AVCTVMNVS] sup. Od. 23. lib. 3. *Pomifero graue tempus anno.* Scribit Festus, quosdam existimare auctumnum ex eo dictum, quòd tum maximè augeantur opes hominum coactis agrorum fructibus: quod si verum est, scribi debet *auctumnus*, seu *auctunnus*, non *auctumnus*.

BRVMA REC. INERS] Virg. Georg. 1. *hiems ignaua colono.* suprà Od. 9. lib. 2. *glacies iners.* Nonnulli libri manuscr. habent, *recurret*: quos sequor.

DAMNA TAMEN CELERES, &c.] attamen hæc damna temporum reparant, & resarciunt lunæ, sol, & ceteri planetæ (Lunam autem posuit, quia nobis est omnium proxima, & quia eius vim maximè sentimus.) tempora igitur rede- D unt: sed nos semel exstincti numquam renascimur. aliter M. Tul. in Catone maiore de temporibus: *horæ quidem cedunt, & dies, & menses, & anni, nec præteritum tempus vmquam reuertitur.* Catullus hanc Horatij sententiam sic complectitur. *Soles occidere: & redire possunt: nobis cùm semel occidit breuis lux, Nox est perpetua vna dormienda.* Theocr. epitaph. Bionis, eandem pastorali quidē sermone & more, sed in primis eleganter, & venustè expressit, Αἰ, αἰ ταὶ μαλάχαι μὲν ἐπὰν κατὰ κᾶπον ὄλωνται, Ἠ τὰ χλωρὰ σέλινα, τό τ' εὐθαλὲς οὖλον ἄνηθον Ὕστερον αὖ ζώοντι, καὶ εἰς ἔτος ἄλλο φύοντι· Ἄμμες δ' οἱ μεγάλοι, καὶ καρτεροί, ἢ σοφοὶ ἄνδρες, Ὁππότε πρᾶτα θάνωμες, ἀνάκοοι ἐν χθονὶ κοίλᾳ Εὕδομες εὖ μάλα μακρὸν, ἀτέρμονα, νήγρετον ὕπνον. quos versus sic Latinè reddidi ludibundus. *Eheu: cum semel in culto malua aruit horto, Aut viuax apium, foliúmque virentis anethi: Vere reuiuiscunt, alium & nascuntur in annum: Nos autem magni, & sapientes, atque potentes, Vt semel occidimus: sub terra lumine cassi Dormimus longum, immensum, æternúmque soporem.* Homerus omnium antiquissimus, vt facilius, qui volet, disputare, ac defendere E queat, nihil hodie dici, quin prius sit dictum, esséque in omnium nostrûm animis innatas, atque insitas communeis quasdam, & generaleis sententias: ἰλ. ι. sub Achillis persona ait, pecudes, boues, equos, tripodes quæri, comparari, & redimi posse: animum autem hominis, posteaquàm semel è corpore euolarit, numquam emissum retrahi, numquam recuperari, numquam reprehendi posse, id est, numquam eum, qui mortuus sit, ab inferis posse excitari. Versus Homeri sunt hi Ληϊστοὶ μὲν γάρ τε βόες, καὶ ἴφια μῆλα, Κτητοὶ δὲ τρίποδές τε, καὶ ἵππων ξανθὰ κάρηνα. Ἀνδρὸς δὲ ψυχὴ πάλιν ἐλθεῖν οὔτε λεϊστὴ, Οὔθ' ἑλετὴ, ἐπεὶ ἄρ κεν ἀμείψεται ἕρκος ὀδόντων. Non dissimili admodum ratione queritur Tibullus lib. 1. pueritiam, & florem ætatis reuerti numquam, vbi semel defloruerit. *Crudeles diui: serpens nouus exuit annos: Formæ non vllam fata dedere morã. Solis æterna est Phœbo, Bacchóque iuuenta. Nam decet intonsus crinis vtrumque Deum.* Lunas autem celereis dixit, F quia breuissimo tempore orbem suum metiuntur. suprà Oda 28. lib. 3. *& celeris spicula Cynthiæ.*

QVÒ PIVS ÆNEAS, QVÒ TVL. &c.] In eum locum, quò, &c. ad inferos voluit dicere: sed vel extenuandæ rei tam formidolosæ: vel consolandæ condicionis humanæ gratia, ita locutus est. Nam, qui dicit eundum esse, quò Æneas, quò Romulus, quò Themistocles, quò Socrates, quò Plato, molliore oratione vtitur, quàm si disertè diceret, moriendum esse: simúlque magnum affert tali oratione solatium ei, quicum loquitur, cùm ille eodem tempore cum animo suo considerat, sibi non esse recusandum, quo min' eadem, atque illi clarissimi, & præstantissimi viri, condicione vtatur. sic loquitur epist. ad Numicium lib. 1. *Ire tamen restat, Numa quò deuênit, & Ancus.* lege annot. ad Od. 28. lib. 1. lectorem non celabo in cod. Faet. & aliquot alijs, quos in Gallia nactus sum, legi, *Quò pater Æneas.* ego tamen scripturam receptam sequor. Sic Virg. lib. 1. Æneid. *Sum pius Æneas, raptos qui ex hoste penateis, &c.*

Neque

A Neque tamen alteram damno. Nam etiam hoc epithetum Ænéæ tribuit idem Virgil. eodem lib. *Iam pater Ænéas, & iam Troiana iuuentus*. Castũ appellat Horatius carmine sæculari post epod. *Castus Ænéas patriæ superstes*.

PVLVIS ET VMBRA SVM.] Pleni sunt veterum scriptorum libri huius sententiæ. Soph. in Aiace, Ὁρῶ γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ὄντας ἄλλο, πλὴν Εἴδωλ᾽, ὅσοιπερ ζῶμεν, ἢ κούφην σκιάν. id est, Video enim, nos, qui viuimus, nihil aliud esse, præterquàm imagines, aut vmbram leuem. Pindarus duo inanissima coniunxit inter se: vmbram, & somnium. Ait enim, homines esse vmbræ somnium, ᾠδ. η. Πυθ. ἐπάμεροι. τί δέ τις, τί δ᾽ οὔ τις, σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωποι. id est, diurni sumus. quid refert simus, an non simus? vmbræ somnium sunt homines. Athenæus lib. octauo versus nescio cuius poëtæ profert: quorum hæc sententia est: suadere omnibus mortalibus, vt in diem viuant, volo. nam hominem mortuum, esse nihil, & vmbram sub terra. verba illius poëtæ non nominati sunt hæc, Πᾶσιν θνητοῖσι βούλομαι παραινέσαι, Τὸν ἐφήμερον ζῆν ἡδέως· ὁ γὰρ θανὼν Τὸ μηδέν ἐστι, καὶ σκιὰ κατὰ χθονός. Theognis item animum suum hortatur, vt sese tantisper dum viuit, oblectet, quando ætas succedat ætati, aliique homines citò orituri sint: ipse

B autem puluis, & cinis futurus sit. Τέρπεό μοι φίλε θυμέ, τάχ᾽ αὖ τινες ἄλλοι ἔσονται Ἄνδρες· ἐγὼ δὲ θανὼν γαῖα μέλαιν᾽ ἔσομαι. Anacreon similiter, Ὀλίγη δὲ κεισόμεσθα Κόνις ὀστέων λυθέντων. id est, Exiguus autem puluis iacebimus ossibus solutis. & in epigr. Græcis, ἐν δ᾽ Ἀχέροντι Ὀστέα καὶ σποδιὴ παρθένε κεισόμεθα. id est, in inferis autem ossa & cinis, ô virgo, iacebimus. Eurip. in Protesilao apud Stob. οὐ θαῦμ᾽ ἔλεξας θνητὸν ὄντα δυστυχεῖν, Ἄνθρωπός ἐστι πνεῦμα, καὶ σκιὰ μόνον. id est, nihil mirum dixisti, homini nato fortunam aduersari, ac resistare. homo enim ventus est, & vmbra solùm.

QVIS SCIT, AN ADIICIANT, &c.] Quis scire potest, an Dij immortales diem crastinum vitæ nostræ adiecturi sint, quando ne id quidem exploratum habemus, an vsque ad vesperũ victuri simus? Quia autem dies crastinus hodierno est proximus, iccircò Horatius significans, vitæ nostræ spatium esse incertissimum: ait incertũ

C nobis esse etiam vtrùm die crastino simus victuri, nécne. sic Theucr. in Hyla. Οἱ θνατοὶ πελόμεσθα, τὸ δ᾽ αὔριον οὐκ ἐσορῶμες. id est, nos, qui mortales sumus, quique diem crastinum non cernimus. Eurip. in Alcestide, Βροτοῖς ἅπασι κατθανεῖν ὀφείλεται: Κοὐκ ἔστιν αὐτῶν ὅστις ἐξεπίσταται, Τὴν αὔριον μέλλουσαν εἰ βιώσεται. Τὸ τῆς τύχης γὰρ ἀφανὲς ὅποι προβήσεται. id est, Mortalib⁹ omnibus moriendum est: neque quisquam eorum est, qui sciat, vtrùm diem crastinum sit victurus, nécne. Nam fortunæ arbitrium quò sit euasurum, obscurum est. Sophocl. in Trach. ὥστ᾽ εἴ τις δύο, Ἢ καὶ πλείους ἡμέρας λογίζεται, Μάταιός ἐστιν. οὐ γὰρ ἔσθ᾽ ἥ γ᾽ αὔριον Πρὶν εὖ πάθῃ τις τὴν παροῦσαν ἡμέραν. id est, si quis duos, aut plureis dies secum reputet, suósque numeret, inanis est. non est enim dies crastinus prius, quã quis hodie sibi fecerit benè.

HODIERNÆ SVMMÆ] id est, ad numerum, aut multitudinem dierum, quos vsque ad hodiernum diem viximus. cod. Faër. Iann. Tornes. Ranut. Card. & duo Vaticani habent *vitæ*, non, *summæ*, alij, tum ij, quibus in Italia vsus sum, tum ij ferè omnes, quos in Gallia nactus sum, quibuscum omnes vulgati consentiunt, *summæ*, eósque secutus sum: non quòd alteram illam scripturam improbem: sed quòd hæc vulgata videatur mihi quodammodo venustior, & magis Horatiana. Est enim tralatio vel à nummis. vel ab aceruis frugum, & similium rerum. Saty. 4. lib. 1. *quin per mala præceps Fertur, vti puluis collectus turbine, ne quid Summa deperdat, metuens*. & 3. lib. 2. *Quantulum enim summæ curtabit quisque dierum? &c.* M. Tull. de offic. 1. *Addendo, deducendóque videre quæ reliqui summa fiat*. Idem pro Roscio comœdo. *Non refert parua nomina in codicem? Immò omneis summas*. & ita ferè locutus est Od 4. lib. 1. *Vitæ summa breuis spem nos vetat inchoare longam*. D

CVNCTA MANVS AVIDAS, &c.] id est, ea omnia, quæ tu in curando corpore, & explenda libidine consumseris, tua erunt, neque ad heredem peruenient, qui tuis bonis auidè imminet, atque (vt ita dicam) inhiat. Planè hæc sententia cum ijs, quæ Sardanapali sepulcro litteris Chaldaicis fuisse inscripta tradit Athenæus lib. 12. consentanea est. ea autem sunt huiusmodi, ἐγὼ ἐβασίλευσα, E καὶ ἄχρις ἑώρων φῶς τοῦ ἡλίου, ἔφαγον, ἔπιον, ἠφροδισίασα εἰδὼς τὸν χρόνον ὄντα βραχὺν, ὃν ζῶσιν οἱ ἄνθρωποι, καὶ τοῦτον πολλὰς ἔχοντα μεταβολὰς, καὶ κακοπαθείας· καὶ ὧν, ἂν καταλίπω ἀγαθῶν, ἄλλοι ἕξουσι τὰς ἀπολαύσεις. διὸ κἀγὼ ἡμέραν οὐδεμίαν παρέλιπον τοῦτο ποιῶν. id est, *ego regnaui, & quãdiu mihi lucis vsura data est, edi, bibi, rei Venereæ operam dedi, cùm scirem & perbreue esse vitæ humanæ curriculum, & in hoc multas rerum commutationes, & calamitates incidere: &, quæ bona reliquero, eorum bonorum fructum alios percepturos. Quocircà nullum diem intermisi, quin hoc agerem*. Verborum autem illorum *amico animo*, eam, quam dixi sententiam esse, Græcorum testimonio vincam, à quibus Latini hoc genus mutuati sunt. sic enim loquuntur illi, φίλῃ ψυχῇ χαρίζεσθαι, id est, caro animo obsequi, aut gratificari, pro, *libidini suæ seruire*. Simonides apud Stobæum, Νήπιοι, οἷς ταύτῃ κεῖται νόος, οὐδὲ ἴσασιν, Ὡς χρόνος ἔσθ᾽ ἥβης, καὶ βιότου ὀλίγος Θνητοῖς· ἀλλὰ σὺ ταῦτα μαθὼν βιότου ποτὶ τέρμα Ψυχῇ τῶν ἀγαθῶν τλῆθι χαριζόμενος, id est, vt nos quidem vertimus, *Stulti, mens quibus est talis, nec, quanta iuuenta, Et vita humanæ quàm breuis hora, tenent. Tu verò hæc doctus bona, donec viuere perges, Obdura caro gratificans animo*. Theocr. Hierone, οὐχ ᾧδε πλούτου φρονέοντι ὄνασις· Ἀλλὰ τὸ μὲν ψυχᾷ, τὸ δὲ καί τινι δοῦναι ἀοιδῶν. i. non est hic diuitiarum vsus, seu fructus, aurum domi cõditum seruare: sed alteram partem animo, alterã poetæ alicui donare. & apud Athenæum, Bacchida ille, qui consimilem, & geminam Sardanapali vitæ vitam egit, ita loquitur in ea inscriptione, quã in sepulcro suo incîdi iussit: Πῖνε, φάγε, καὶ πάντα τῇ ψυχῇ δίδου, id est, ede, bibe, & omnia animo largire. Atque ita Latini Græcorũ exemplo *animũ* vsurparũt. Plautus Aulular. *egomet me fraudans, Animũq; meũ, Geniũq; meũ*. Idẽ Bacchid. *Paullisper, Lyde, lubido est homini animo obsequi. Iã aderit tempus, cũ sese etiã ipse oderit*. Idẽ Mil. glor. *meo animo morem gero*. idem in Trinummo, *si animus hominẽ* F

A *percubit, actum est*, id est, si libido à ratione auersa: qua de re locū alias explicabimus. Terent. Adelp. *Vxor, si cesses, aut te amare cogitat, Aut tete amari, aut potare, aut animo obsequi.* MANVS AVIDÆ HERED.] sat. 3. lib. 2. *auidus iam hæc auferet heres.*

CVM SEMEL OCCIDERIS, &c.] vbi semel mortuus fueris, reuiuisces numquam, cùm θάνατος sit ἀθάνατος, vt inquit ille apud Athen.

ET DE TE SPLENDIDA MINOS FECERIT] & cùm de te Minos splendide & præclarè iudicarit, sententiámque æquissimam tulerit. Homerus Minoa iudicem facit apud inferos ὀδυσ. λ. Narrat enim Vlysses Alcinoo inter cetera, se illum vidisse iudicantē cū sceptro, his verbis. ἔνθ' ἦτοι Μίνωα ἴδον Διὸς ἀγλαὸν υἱὸν Χρύσεον σκῆπτρον ἔχοντα, θεμιστεύοντα νέκυσσιν Ἥμενον, οἱ δέ μιν ἀμφὶ δίκας εἴροντο ἄνακτα. id est, hîc autem Minoa vidi Iouis filium, aureum sceptrum tenentem, Mortuis iu3 dicentem, ac sedentem: illi autem de iure dominum consulebant. Plato quoque in Gorgia, in ea fabula, quam narrat de iudicijs morientium, quæ anteà penes viuos erant, ad mortuos translatis: Iouem inducit duos ex Asia iudices dantem, Minoëm & Rada-
B manthum: vnum ex Europa, Æacum, quia cùm ipsi quoque mortui sint, verisimile sit eos integrè & incorruptè de mortuis iudicaturos. Primæ autem, & præcipuæ iudicandi partes Minoi dantur, vt ex his Platonis verbis intelligere licet. Μίνῳ δὲ πρεσβεῖα δώσω ἐπιδιακρίνειν ἐὰν ἀπορῆτόν τι τὼ ἑτέρω, ἵνα ὡς δικαιοτάτη ἡ κρίσις ᾖ περὶ τῆς πορείας τοῖς ἀνθρώποις. vide annot. ad Od. 13. lib. 2.

NON TE RESTITVET PIETAS] sic suprà Od. 14. lib. 2. *Eheu, fugaces, Postume, Postume, Labuntur anni, nec pietas moram Rugis, & instanti senectæ Afferet, indomitaq́; morti.* habet autem hęc repetitio, *Non genus, non te facundia, non te, &c.* quam Græci ἀναδίπλωσιν vocant, multum venustatis. Sic Sappho. οὐκέτι ἥξω πρὸς σέ, οὐκέτι ἥξω. id est, nō amplius ad te veniam, non amplius veniam. lege quæ annotata sunt suprà ad illum locum, *Ibimus, Ibimus, &c.* Od. 17. lib. 2.

INFERNIS NEQ. ENIM TENEBR. &c.]
C Pallas apud Hom. ὀδυσ. γ. ait ne deos quidem immortaleis ab eo, quem carum habeant, mortem arcere, aut propulsare posse, his versibus, Ἀλλ' ἤτοι θάνατον μὲν ὁμοίιον οὐδὲ θεοί περ Καὶ φίλῳ ἀνδρὶ δύνανται ἀλαλκέμεν, &c. quos suprà testeis produximus ad Od. 24. lib. 3.

PVDICVM] pudicus est propriè, qui alterius libidinem in suo corpore non est passus, vt epist. ad Quinct. lib. 1. *neget esse pudicum.* quæ significatio huic loco fortasse conuenire non potest. Itaq; putabam hîc pudicum accipiendum, pro eo, qui alterius pudicitiam non violet: & qui alterum nō efficiat impudicum. qualis fuit Hippolytus, qui nouercæ stuprum inferre noluit. Sed dic etiā hoc loco pudicum propriè poni. Nam pudicus eò dicitur Hippolytus, quòd nouercæ libidinē in suo corpore non pertulit, quin eam depulit, ac discussit. Non enim ipse, sed ei⁹ nouerca Phœdra libidine ardebat, quā sua tēperātia cōpressit, ac retudit.

LIBERAT HIPPOLYT.] Theseus Ægæi filius Hippolyto ex Antiopa Amazone suscepto, Phædram Minois filiam duxit vxorem. Illæ vxo- D
ris in filium insidias veritus, Hippolytum Trœzenem amandauit, vt illic regnaret. Phædra autem illius amore incensa, primùm Veneri templum consecrauit Athenis, vt eam sibi placatam, propitiámque haberet, quod posteà Hippolytéum appellatum est: Deinde Trœzenem profecta, sperans se iuueni persuasuram, vt secum rem haberet: ab eóque malè accepta, ac repudiata, dicitur crimen, quod erat ipsius proprium, in illum transtulisse, Theseóque renuntiasse se ab illo de stupro esse appellatam. Theseus re credita, Hippolyto iratus, cùm treis ei optiones dedisset Neptunus, filij sui interitum optauit. Neptunus autem Hippolyto sese quadrigarum curriculo exercente, repente belluam marinam in equos immisit: cuius aspectu territi, Hippolytum distraxerūt. lege Euripidis Hippolytum coronatum. Sed quòd hic negat Horatius Hippolytum à Diana liberatum esse, nihil videtur ad rem attinere, cum Pindarus Πυθ. ᾠδ. γ. eum ab Æsculapio ad lucem, vitamque ab inferis reuocatum esse auro accepto tradat: atque ob id Iouem iratum fulmen in vtrumque misisse: alij autem in Æsculapium solum: quod confirmat Pausan. Corinth. his ver- E
bis: ταύτης τῆς στήλης τῷ ἐπιγράμματι ὁμολογοῦντα λέγουσιν Ἀρικιεῖς, ὡς τεθνεῶτα Ἱππόλυτον ἐκ τῶν Θησέως ἀρῶν ἀνέστησεν Ἀσκληπιός. id est, huius columnæ inscriptioni consentanea dicunt Aricienses: nempe mortuum Hippolytum Thesei diris precibus ab Æsculapio esse ab inferis excitatum. & Plato lib. 3. de legibus, Ἀπόλλωνος μὲν ὄντα Ἀσκληπιὸν εἶναι· ὑπὸ δὲ χρυσοῦ πεισθῆναι πλούσιον ἄνδρα θανάσιμον ὄντα ἰάσασθαι· ὅθεν δὴ κεραυνωθῆναι αὐτόν. id est, Apollinis quidem filium aiunt esse Æsculapium, Sed eum auro adductum esse, vt hominem diuitem moribundum ab interitu vindicaret: quocirca eum fulmine percussum esse. Virgil. lib. 7. Æneid. *Namque ferunt fama Hippolytū, postquam arte nouercæ Occiderit, patriásque expleerit sanguine pœnas, Turbatis distractus equis: ad sidera rursus Ætheria, & superas cæli venisse sub auras, Pæonijs, reuocatum herbis, & amore Dianæ.* Hæc igitur non pugnarent inter se, Hippolytum nō esse à Diana liberatum, quod dicit Horat. & eundē F
excitatum esse ab inferis beneficio Æsculapij: nisi adderet Virgil. *& amore Dianæ.* Profert hunc locum Seruius ad illum Virgilij.

NEC LETHÆA VALET THESEVS ABRVMP. &c.] de Pirithoo diximus sup. ad Od. 4. lib. 3. ibi, *amatorem trecentæ Pirithoum cohibent catenæ.* de Theseo vide Plutarchum in Theseo.

AD MARCIVM CENSORINUM Ode 8.

Nihil esse carminibus potentius ad sempiternam sui nominis memoriam posteris prodendam, atque ab obliuione hominum vindicandam.

DOnarē pateras, grataq́; commodus,
Censorine, meis æra sodalibus:

Dona-

A *Donarem tripodas, præmia fortium*
Graiorum: neq; tu pessima munerum
Ferres: diuite me scilicet artium, (pas,
Quas aut Parrhasius protulit, aut Sco-
Hic saxo, liquidis ille coloribus
Sollers nunc hominem ponere, nunc deũ.
Sed non hæc mihi vis: non tibi talium
Res est, aut animus deliciarum egens.
Gaudes carminibus: carmina possumus
Donare: & pretium dicere muneris.
Non incisa notis marmora publicis,
Per quæ spiritus, & vita redit bonis
Post mortem ducibus: non celeres fugæ,
Reiectæq; retrorsum Annibalis minæ,
Non incendia Karthaginis impiæ,
B *Eius, qui domita nomen ab Africa*
Lucratus rediit, clarius indicant
Laudes, quàm Calabræ Pierides: neq;
Si chartæ sileant quod bene feceris,
Mercedem tuleris. quid foret Iliæ,
Mauortisq; puer, si taciturnitas
Obstaret meritis inuida Romuli?
Ereptum Stygiis fluctibus Æacum
Virtus, & fauor, & lingua potentium
Vatum diuitibus consecrat insulis.
Dignum laude virum Musa vetat mori:
Cælo Musa beat. sic Iouis interest
Optatis epulis impiger Hercules.
C *Clarum Tyndaridæ sidus ab infimis*
Quassas eripiunt æquoribus rateis.
Ornatus viridi tempora pampino
Liber vota bonos ducit ad exitus.

PATERAS] pateræ in poculis erant (inquit Varro lib. 4. de lingua Lat.) à patendo dictæ.

COMMODVS] Sic reperi scriptum in duobos cod. Vatic. longè optimis, & Iannoct. & vno Nicotiano, & Danielis, & vno Russardino, & præterea meo. alij cum vulgatis consentiunt, qui omnes (præter Aldinos) habent *commodis*. Ego ita priorem scripturam amplexus sum, vt tamen vulgatã, præsertim à veteribus codicibus confirmatã, non damnem. sed hæc certè mihi videtur elegantior, Horatioque familiarior: quam sic explico, *Donarem commodus*, id est, in eo me commodum præberem, & in eo commodus essem, quòd donarem pateras meis sodalibus, &c. Iam verò commodi dicuntur ij, qui sese ad aliorum mores vel suo iudicio accommodant, vel sunt accommodati natura, & qui alijs facilè, & libenter obsequuntur, & prosunt. D Cice. pro Murena, *Nemo Catone pro auo tuo commodior, comior, moderatior fuit ad omnem rationem humanitatis*. Idem de amicit. *Qui autem commodis fuerint moribus, eos prosperis rebus immutari.* Idem frumentar. *tantamq; habebat morum similitudo coniunctionem, atq; concordiam, vt Apronius, qui alijs inhumanus, ac barbarus, isti vnus commodus ac disertus videretur.* Horat. in epist. ad Pisones, *Spondeos stabiles in iura paterna recepit Commodus, & patiens.* & in epist. ad August. *Commodus vltro Arcessas.* Terent. Heautont. *mulier commoda & faceta hæc est meretrix.* Plaut. Pœnulo, *commodos continuas.* ἀρτίους appellant Græci. *Donarem commodus* autem ex illo genere est, cuius illa sunt, *ne parce malignus, Parce negligens, Si veneror stultus*, & similia, quæ annotata sunt ad Od. 8. lib. 3.

ÆRA] signa ærea, statuas æreas: vel vasa ærea affabrè facta, & antiqua. epist. ad Numic. *I nunc, argentum, & marmor vetus, æraq;, & arteis Suspice.* & Saty. 4. lib. 1. *stupet Albius ære.* & Saty. 3. lib. 2. *Qui vafer ille pedes lauisset Sisyphus ære.*

TRIPODAS, PRÆMIA FORTIVM] exemplum est apud Hom. ἰλ. ψ. Δῶκε δ' ἄγειν ἑτάροισιν E ὑπερθύμοισι γυναῖκα, Καὶ τρίποδ' ὠτώεντα φέρειν. id est, dedit autem socijs magnanimis fœminam agere, & tripoda ferre. ita Hesiod. ἔργ. καὶ ἡμερ. cuius vers. mox proferemus. Iterum Hom. ἰλ. ι. ὑμῖν δ' ἐν πάντεσσι περικλυτὰ δῶρ' ὀνομήνω: Ἕπτ' ἀπύρους τρίποδας, δέκα δὲ χρυσοῖο τάλαντα, &c. quos Homeri versus sic videtur adumbrasse Virg. Æn. 9. *Bina dabo argento perfecta atq; aspera signis Pocula, deuicta genitor quæ cepit Arisba: Et tripodas geminos, auri duo magna talenta.* Iterum Hom. ὀδ. ο. δώσει δέ τοι ἕν γε φέρεσθαι, Ἠέ τινα τρίποδ' εὐχάλκεον, ἠὲ λέβητα: Ἠὲ δύ' ἡμιόνους, ἠὲ χρύσειον ἄλεισον: dabit autem tibi vnum quidem ferre, Aut aliquem tripodem ex ære, aut lebetem, Aut duos asinos, aut aureum poculum.

FERRES] auferres, acciperes, vt sup. Od. 16. lib. 3. *a Dijs plura feret.* & epist. ad Iulium Florum lib. 2. *nõ temerè a me Quiuis ferret idem.* ead. epist. *Grandia laturus meritorum præmia.* & epist. ad August. eod. lib. *Munera, quæ multa dantis cum laude* F *tulerunt.* & Saty. 1. lib. 2. *multa laborum Præmia laturus.* & epist. 3. lib. 1. *Prima feres ederæ victricis præmia.* & epist. 17. eiusd. lib. *Coram rege suo de paupertate tacentes Plus poscente ferent.* sic loquuntur & Græci. Hesiod. ἔργ. καὶ ἡμέρ. ἔνθα μέ φημι Ὕμνῳ νικήσαντα φέρειν τρίποδ' ὠτώεντα. id est, hîc me dico cùm hymno victor discessissem, tulisse tripodẽ auritũ, seu ansatum. sic Virg. Æn. 4. *magnum dat ferre talentum.*

DIVITE ME SCILICET ARTIVM, &c.] id est, si abundarem signis & tabulis pictis.

PARRHASIVS] pictor clarus, Atheniensis: vel, vt alij volunt, Ephesius. de quo Xenoph. ἀπομνημονευμ. γ. εἰσελθὼν μὲν γάρ ποτε πρὸς Παῤῥάσιον τὸν ζωγράφον, καὶ διαλεγόμενος αὐτῷ, &c. & Plin. lib. 35. cap. 6. & cap. 10. statim à principio capitis.

SCOPAS] statoarum fictor: cuius opus commemorat Pausanias Corinth. Herculem è saxo. Idem Atticis opera omnium præstantissima vel ipsius artificis iudicio, Satyrom, & Cupidinem. De eodem Tullius lib. 1. de Diuinatione, *Finge-*

bat Carneades, in Chiorum lapicidinis saxo diffisso caput extitisse Panisci. Credo, aliquam non dissimilem figuram, sed certè non talem, vt eam factam a Scopa diceres.

HIC] Scopas. refertur enim ad id, quod propius abest.

LIQVIDIS ILLE COLORIBVS] ille, Parrhasius.

SOLLERS] sollers dictus, quasi ὅλος ἀρετή. id est, totus ars, seu virtus. Itaque prior syllaba rectè scribitur duobus ll, vt producatur: vel à voce Osca sollo, id est, toto, & arte, inquit Festus.

SOLLERS NVNC HOMI. PONERE] id est, sollers in ponendo, hoc est, in fingendo, seu faciendo homine. frequens est Horatius hoc loquendi genere: quod à Græcis sine dubio manauit. solent enim ita loqui, δεινὸς λέγειν, ἱκανὸς ποιεῖν. Æschylus in Prometh. Δεινὸς γὰρ εὑρεῖν κἀξ ἀμηχάνων, πόρον. id est, sollers & callidus ad inueniendam viã, & facultatem etiam in rebus impeditis, & pæne inexplicabilibus. Plutarchus de Catone maiore, ἡδὺς συγγενέσθαι, id est, suauis in congressibus. Hom. ἰλ. μ. Τάφρος οὔτ᾽ ἂρ ὑπερθορέειν σχεδὸν, οὔτε περῆσαι ῥηϊδίη. id est, fossa neque ad transiliendum, neq; ad transeundum facilis. Libet autem mihi hoc loco Horatiana omnia, quæ ad hoc genus pertinent, colligere, ac sub vno veluti aspectu ponere. Od. 12. lib. 1. *Blandum & auritas fidibus canoris Ducere quercus*. ibidem, *superare pugnis Nobilem*. Od. 10. eiusdem, *Callidum, quicquid placuit, iocoso Condere furto*. Ode vndecima eiusdem, *scire nefas*, nisi quis malit illud *scire*, pertinere ad verbum *quæsieris*. Od. 35. *Præsens vel imo tollere de gradu*. ibid. *Ferre iugum pariter dolosi*. Od. 37. eiusd. *quidlibet impotens Sperare*. Od. 11. lib. 3. *Tuq; testudo resonare septem Callida neruis*. Od. 12. eiusd. *catus iaculari*. ibi. *celer excipere*. Od. 3. eiusd. *Aurum irrepertum spernere fortior, Quam cogere humanos in vsus*. Od. 21. eiusd. *Segnesq; nodum soluere Gratiæ*. Od. 29. eiusd. *Ludum insolentem ludere pertinax*. Od. 3. lib. 1. *Audax omnia perpeti Gens humana*. in carmine sæculari ad Deos, post epod. *maturos aperire partus Lenis Ilithyia*. ibid. *veraces cecinisse Parcæ*. Od. 6. huius lib. *celeremq; pronos Voluere menses*. Od. 14. eiusd. *impiger hostium Vexare turmas*. Od. 4. lib. 2. *leuiora tolli Pergama Grais*. Od. 2. hoc lib. *niueus videri*. Od. 12. eiusd. lib. *curas eluere efficax*. ibi. *Spes donare nouas largus*. epist. ad librũ suũ lib. 1. *Irasci celerẽ*. & epist. ad Scæuã eod. lib. *fundus nec pascere firmus*. Sat. 4. lib. 1. *durus componere versus*. ibid. *piger scribendi ferre laborem*. Saty. 8. lib. 2. *Ridiculus totas simul obsorbere placentas*. Saty. 7. eiusd. libri, *Responsare cupidinibus, contemnere honores Fortis*. & Od. 16. epod. *Nefas videre*. & epist. ad Quinctium, *Fons etiam riuo dare nomen idoneus*. de arte poët. *amata relinquere pernix*. ibid. *foramine pauco Aspirare, & adesse choris erat vtilis*. ibid. *Cereus in vitium flecti*.

PONERE] fingere, facere, ποιεῖν, τιθέναι. Sic enim Græci sæpe τιθέναι, quod valet ponere, pro facere vsurpant.

SED NON HÆC MIHI VIS] sed non est mihi hæc facultas, seu potestas, δύναμις: seu copia.

RES] res familiaris: aut quia abundas, aut quia non desideras, vt declarat id, quod sequitur.

ET PRETIVM DICERE MVNERIS] æstimare munus, & indicare quanti sit, non, vt vendamus tamen: sed vt scias, quanti pretij rem accipias à nobis, nempe carmina. *muneris* autem, non *muneri* legendum videtur: & ita Acron & Porph. Accedit vnius codicis antiqu. Vatic. auctoritas, & Tornes. & aliquot aliorum. Iam per munus perspicuè carmina significat, quæ se donare posse dicit. *muneri* tamen non damno: si quis forte malit: cùm in pluribus codicibus antiquis reperiatur.

NON INCISA NOTIS MARMORA, &c.] horum verborum sententia hæc est, Non statuæ marmoreæ, literis & inscriptionibus honorificis notatæ, ceteraq; monumenta à senatu P. Scipioni Africano decreta, neque retractus Annibal ab Italia in Africam consilio & virtute P. Scipionis, non domita ab eo Karthago, clariorem illum reddiderunt, quàm Ennij poema. Non enim omnes, qui res præclaras ac laudabileis gesserunt, ijdem sui nominis memoriam posteritati prodere potuerunt: sed ij demum, qui præconem aliquem suarum virtutum, rerumque gestarum nacti sunt, vt dicemus ex Pindaro Od. proxima. non dissimile est id, quod ait epist. ad Aug. lib. 2. *Nec magis expressi vultus per aënea signa, Quàm per vatis opus mores, animiq; virorum Clarorum apparent.*

INCISA NOTIS PVBLICIS] verbi gratia his litteris, S. P. Q. R. AD ÆTERNAM P. CORNELII SCIP. AFRICANI MEMORIAM.

PER QVÆ SPIR. ETV. R. B.] id est, quæ efficiunt & præstant, vt boni & fortes imperatores mortui quodammodo renascantur, & reuiuiscant. BONIS] fortibus, ἀγαθοῖς. ἐσθλοῖς.

REIECTÆQVE RETRORSVM] reuocatæ, ac retractæ in Africam. vide T. Liuium lib. 28. 29. 30. annal.

IMPIÆ] fœdifragæ, & contra fœdera bellum renouantis.

EIVS, QVI, &c.] P. Cornelius Scipio Africanus describitur. Coniunge autem, *eius* cum voce *laudes*.

LVCRATVS] nam ob deuictam Karthaginem ei cognomen Africano ex virtute fuit. Sat. 1. lib. 2. *num Lælius, aut qui Duxit ab oppressa meritum Karthagine nomen, &c.*

QVAM CALABRÆ PIERIDES] quàm Ennij scripta, qui Calaber fuit, nempe Rudius. Sic Pindarus Olymp. ιά. ἰοῦσι. ἔχοντι δ᾽ εὐρὺ κλέος κόραι Πιερίδες Διός. id est, habent enim amplam laudem Iouis filiæ Pierides.

NEQVE, SI CHARTÆ SILEANT, QVOD, &c.] si litteris (inquit Horat.) non mandentur rectè facta, præclaraque facinora: nulla erit eorum merces, nullum præmium: erunt autem tenebris sepulta sempiternis. Hanc sententiam splendidè sanè, atque ornatè persequitur Pindarus Nem. carm. septimo, hoc modo. *Magna corporis vires, magnaq; animi virtutes, ab hymnis & laudationibus derelictæ densis tenebris circumfundũtur.*

Vnicum

A *Unicum est autem rerum fortiter gestarum speculum, quo videlicet illæ posteritati produntur, atq; immortalitati commendentur, & consecrentur, carmen a docto aliquo poëta conscriptum, quod illarum rerum laudes, tanquam laborum præmia, complectatur.* Verba Pindari sunt hæc, καὶ μεγάλαι γὰρ ἀλκαὶ σκότον πολὺν ὕμνων ἔχοντι δεόμεναι. ἔργοις δὲ καλοῖς ἔσοπτρον ἴσαμεν ἑνὶ σὺν τρόπῳ, εἰ Μναμοσύνας ἕκατι λιπαράμπυκος εὕρηται τις ἄποινα μόχθων κλυταῖς ἐπέων ἀοιδαῖς.

QVOD BENE FECERIS] tua in temp. bene merita: tuas res gestas, reipublicæ vtileis ac salutareis.

MERCEDEM] ἄποινα μόχθων vocat Pind. carmine illo 7. quod suprà protuli. & alibi. μισθόν. sic ille, πρόφορος δ' ἀγαθοῖσι μισθὸς οὗτος. TVLERIS] abstuleris, acceperis, vt sup. annot.

QVID FOR. ILIÆ, MAV. QVE PVER] Romulus. hanc sententiam videtur ex Theocrito, nominibus domtaxat immutatis, expressisse. sic autem ille ex Hierone, Τίς δ' ἂν ἀριστῆας Λυκίων ποτέ, τίς κομόωντας Πριαμίδας, ἢ θῆλυν ἀπὸ χροιᾶς Κύκνον ἔγνω, Εἰ μὴ φυλόπιδας προτέρων ὕμνησαν ἀοιδοί, Οὐδ' Ὀδυσεὺς ἑκατόν τε καὶ εἴκοσι μῆνας ἀλαθεὶς Πάντας ἐπ' ἀνθρώπους, ἀίδαν τ' εἰς ἔσχατον ἐλθὼν Ζωός, καὶ σπήλυγγα φυγὼν ὀλοοῖο Κύκλωπος,
B Δηναιὸν κλέος ἔσχεν· ἐσιγάθη δ' ἂν ὑφορβὸς Εὔμαιος, καὶ βουσὶ Φιλοίτιος ἀμφ' ἀγελαίαις Ἔργον ἔχων, αὐτός τε περισπλαγχνος Λαέρτης, Εἰ μή σφεας ὤνασαν Ἰάονος ἀνδρὸς ἀοιδαί. idest, Quis vnquam optimateis Lyciorum, quis Priami filios, aut Cycnum nouisset, nisi superiora bella cecinissent poëtæ? Neque verò Vlysses post errores decem annorum, per omnium ferè hominum vrbeis vagatus, etiam ad inferos profectus viuus, tot denique periculis perfunctus, atque ex antro Cyclopis saluus reuersus, diuturnam laudem consecutus esset: tùm subulcus Eumæus silentio præteritus esset, & Philœtius, & Laërtes: nisi eos Homeri cantus ab obliuione vindicassent. sic Tibull. lib. 1. *Carmine purpurea est Nisi coma, carmina ni sint, Ex humero Pelopis non nituisset ebur.*

DIVITIBVS CONSECRAT INSVLIS] consecrat immortalitati. sic & Od. 16. epod. *arua, beata Petamus arua, diuiteis & insulas.* μακάρων νή-
C σους vocant Græci.

CÆLO MVSA BEAT] in cælo collocans beatum efficit. annotatum ad Od. 3. lib. 2.

SIC IOVIS INT. OPTATIS, &c.] Vlysses apud Hom. ὀδ. λ. Alcinoo narrat, se Herculis idolum quidem apud inferos vidisse: ipsum Herculem autem cum ceteris dijs immortalibus suauissimis epulis oblectari, Iouisque & Iunonis filiam Heben in matrimonio habere. Verba Homeri sunt hæc: Τὸν δὲ μετ' εἰσενόησα βίην Ἡρακληείην, Εἴδωλον· Αὐτὸς δὲ μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι Τέρπεται ἐν θαλίῃς, καὶ ἔχει καλλίσφυρον Ἥβην, Παῖδα Διὸς μεγάλοιο καὶ Ἥρης χρυσοπεδίλου. Hoc idem scribit Hesiod. in Theogon. bis verbis, Ἥβην δ' Ἀλκμήνης καλλισφύρου ἄλκιμος υἱὸς Ἲς Ἡρακλῆος ... τελέσας στονόεντας ἀέθλους, Παῖδα Διὸς μεγάλοιο, καὶ Ἥρης χρυσοπεδίλου, Αἰδοίην θέτ' ἄκοιτιν ἐν Οὐλύμπῳ νιφόεντι, Ὄλβιος, ὃς μέγα ἔργον ἐν ἀθανάτοισι τελέσσας Ναίει ἀπήμαντος, καὶ ἀγήραος ἤματα πάντα. id est, Heben autem Iouis & Iunonis filiam vxorem in cælo nactus est Alcmenæ filius, duris laboribus perfunctus: Fortunatus, qui magna re gesta inter immortaleis habitat, malo- D rum, & senectutis semper expers. Pindarus item Nem. ᾠδ. α. Tiresiam facit cùm alia, tùm hæc de Hercule vaticinantem, ac prædicentem, multis eum exhaustis laboribus, omni reliquo tempore otiosum, quietumque victurum, & in domicilio Deorum immortalium commorantem & epulantem Hebes nuptijs potiturum. & ἰσθμ. ᾠδ. δ. de eodem sic, Νῦν δὲ παρ' Αἰγιόχῳ κάλλιστον ὄλβον ἀμφέπων ναίει, τετίματαί τε πρὸς ἀθανάτων φίλος· Ἥβαν τ' ὀπυίει χρυσέων οἴκων ἄναξ καὶ γαμβρὸς Ἥρας.

IMPIGER HERCVLES] sup. Od. 3. lib. 3. *vagus Hercules.* infrà efficacem dixit Od. 3. epod.

TINDARIDÆ] Castor, & Pollux, quamuis Castor, Tyndari: Pollux, Iouis esset filius. *clarum sidus* autem κατ' σύλληψιν. *lucida sidera* dixit numero multitudinis Oda 3. lib. 1. *Sic fratres Helenæ lucida sidera.* Eodem pertinent illa ex Oda 12. eiusd. lib. *puerosq; Ledæ, Hunc equis, illum superare pugnis Nobilem: quorum simul alba nautis Stella refulsit: defluit saxis agitatus humor, &c.*

ORNATVS VIRIDI TEMP. PAMP.] Liber, cui tempora sunt ornata pampino, carminibus poëtarum in cælum sublatus, & deus factus, ab hominibus imploratus, & precibus fatigatus, E eorum preces ad bonos & secundos exitus perducit. Ex eo quòd Baccho vota faciunt homines, intelligimus deum esse factum: deus autem factus est carminibus poëtarum, vt extrema cum primis consentiant. suprà Od. 25. lib. 3. *dulce periculum est, O Lenæe sequi deum Cingentem viridi tempora pampino.*

AD LOLLIVM.
Ode 9.

Scripta sua nunquam interitura. sine poëtarum ope, virtutem obliuione sempiterna deleri. se suis versibus res à Lollio gestas memoriæ proditurum. Laus constantiæ, abstinentiæ, & ceterarum virtutum.

F

NE forte credas interitura, quæ
Longè sonantem natus ad Aufidū,
Non ante vulgatas per arteis
Verba loquor socianda chordis:
Non, si priores Mæonius tenet
Sedeis Homerus: Pindaricæ latent,
Ceæq;, & Alcæi minaces,
Stesichoriq; graues camœnæ.
Nec, si quid olim lusit Anacreon,
Deleuit ætas. spirat adhuc amor:
Viuuntq; commissi calores
Æoliæ fidibus puellæ.
Non sola comtos arsit adulteri

Crinis,

A *Crineis, & aurum vestibus illitum*
Mirata, regaleisq; cultus,
Et comites, Helene Lacæna:
Primúsue Teucer tela Cydonio
Direxit arcu: non semel Ilios
Vexata: non pugnauit ingens
Idomeneus, Sthenelúsue solus
Dicenda Musis prœlia: non ferox
Hector, vel acer Deiphobus graueis
Excepit ictus pro pudicis
Coniugibus, puerisq; primus.
Vixere fortes ante Agamemnona
Multi: sed omnes illacrymabiles
Vrgentur, ignotiq; longa
Nocte: carent quia vate sacro.
Paullùm sepultæ distat inertiæ
B *Celata virtus. non ego te meis*
Chartis inornatum silebo,
Tótue tuos patiar labores
Impune Lolli carpere liuidas
Obliuiones. est animus tibi
Rerumq; prudens, & secundis
Temporibus, dubijsq; rectus,
Vindex auaræ fraudis, & abstinens
Ducentis ad se cuncta pecuniæ,
Consulq; non vnius anni,
Sed quoties bonus, atq; fidus
Iudex honestum prætulit vtili: &
Reiecit alto dona nocentium
C *Vultu: & per obstanteis cateruas*
Explicuit sua victor arma.
Non possidentem multa, vocaueris
Rectè beatum: rectius occupat
Nomen beati, qui deorum
Muneribus sapienter vti,
Duramq; callet pauperiem pati:
Peiusq; letho flagitium timet
Non ille pro caris amicis,
Aut patria timidus perire.

NE FORTE CREDAS] vt ne forte credas, &c. *Non, si priores, &c.* hæc enim peodent ex ijs, quæ sequuntur, vt statim dicemus.

LONGE SONANTEM NATVS] ego Hor. de Aufido sup. Od. vlt. lib. 3. & sat. 1. lib. 1. *Aufidus acer.* Significat, sua carmina immortalia futura, quamuis alios ante se poëtas præstantiores fuisse fateatur: quemadmodum poëtarum, qui post Homerum scripserunt, multo illo inferiorum scripta manent, & viuunt. D

NON ANTE VVLGATAS PER ARTEIS] nouis, & inusitatis artibus, qa primus sum poëta Lyricus Latinus. vt sup. Od. vlt. lib. 3. *Dicar, &c. ex humili potens Princeps Æolium carmen ad Italos Deduxisse modos.* & epist. ad Mæcen. 3. lib. 1. *Libera per vacuum posui vestigia princeps.* & Oda 3. huius lib. *Romanæ fidicen lyræ.*

VERBA LOQVOR] quidam libri vet. habent *Verba loquar:* quos non sequor.

SOCIANDA CHOROIS] Lyrica, ad lyram canenda. in cod. Rain. Card. scriptum est, *neruis.* non clauditur autem hîc sententia, sed cohærent hæc verba cum ijs, quæ deinceps sequuntur, hoc modo. vt ne forte existimes, versus meos propterea, quòd non sum poëta Latinorum primus, nec Epicus, sed Lyricus, interituros: non continuò si Homerus primum in poëtis locum meruit, Pindarus, Simonides, Alcæus, Stesichorus, Anacreon, Sappho sunt obscuri: ita non, si principem inter poëtas Latinos locum nõ obtineo, quem Ennius occupauit, existimare debes, nullum mihi, in quo consistam, esse reliquum. Non enim accipiendũ est illud *ne* quasi sit prohibentis particula, vt diximus, sed vt valeat *vt non.* sic Od. 1. lib. 2. *Sed ne relictis Musa procax iocis, Ceæ retractes munera Næniæ, Quære modos, &c.* & epist. de arte poët. *ne forte seniles Mandentur iuueni partes.* ibid. *ne forte pudori Sit tibi Musa Lyræ solers.* & Od. 3. lib. 2. *Ne sit ancillæ tibi amor pudori, &c.* & Od. 33. lib. 1. *Albi, ne doleas plus nimio memor, &c.* E

MEONIVS.] Lydius sup. Od. 6. lib. 1. *Mæonij carminis alite.*

LATENT] obscuræ sunt.

CEÆQVE] Simonideæ. sup. Od. 1. lib. 2. *Ceæ retractes munera næniæ.* quo loco notauimus, Simonidis præcipuam virtutem fuisse in commouenda miseratione, Quinctiliano teste citato. accedat, si voles, Dionysij Halicarn. de eodem testimonium. Σιμωνίδου δὲ παρατήρει τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, τῆς συνθέσεως τὴν ἀκρίβειαν· πρὸς τούτοις (καθ' ὃ βελτίων εὑρίσκεται καὶ Πινδάρου) τὸ οἰκτίζεσθαι μὴ μεγαλοπρεπῶς, ὡς ἐκεῖνος, ἀλλὰ παθητικῶς: id est, *Simonidis autem delectũ verborum obserua, compositionis concinnitatem accuratam. præterea (in quo etiam Pindaro præstat) rationem miserationis commouendæ non magnificè, vt ille, sed dolenter, & miserabiliter.* Iam, quòd ad huius loci sententiam pertinet, sic M. Tull. in perfecto orat. *Prima enim sequentem honestum est in secundis, tertijsq; consistere. Nam in poëtis non Homero soli locus est (vt de Græcis loquar) aut Archilocho, aut Sophocli, aut Pindaro: sed horum vel secundis, vel etiam infra secundos.* F

ALCÆI MINACES] minaceis Alca[illegible] nas vocat, quia Alcæus non modo armis [illegible] tyrannos persecutus est, verum etiã amaris & acribus versibus lacerauit, atque insectatus est. suprà Od. 13. lib. 2. *sed magis Pugnas & exactos tyrannos Densum humeris bibit aure vulgus.*

STESI-

A STESICHORÍQVE OR. CA.] Stesichorus, Tisias prius dictus est, vt scribit Suidas: Stesichorus postea appellatus, ὅτι κιθαρῳδίᾳ πρῶτος χορὸν ἔστησεν, id est, quia primus citharæ cantu chornm statoit, & stabiliuit. fuit autẽ Himeræus: quæ est vrbs Siciliæ. M. Tull. Verr. de iure dicundo. *Erat etiam Stesichori poëtæ statua, senilis, incurua: summo, vt putant, artificio facta ab eo, qui fuit Himera: sed est, & fuit tota in Græcia summo propter ingenium honore, & nomine.*

LVSIT ANACREON.] Teïus sup. Od. 17. lib. 1. *& fide Teia Dices laborantes in vno, &c.* Insit antem, quia res leueis, & amatorias scripsit. sic Virgil. in Tityro. *Ludere, quæ vellem.* Horat. saty. 4. lib. 1. *vbi quid datur oti, Illudo chartis.*

DELEVIT ÆTAS] Anacreontis odas aliquot, maiorum nostrorum negligentia, & superiorum temporum culpa sepultas, ac demersas, in lucem reuocauit non ita dudum Erricus Stephanus Roberti F.

SPIRAT ADHVC AMOR, &c.] amor (inquit) quem Lesbia puella Sappho suis politissimis, & eruditissimis versibus lyricis mandauit, & com-
B misit, nondum obliuione hominum sepultus est. Quamquam huius quidem poëtriæ versus nobis eripuit vetustas. Extant tantùm quædam eorum fragmenta pauca, ac minuta: & de ea Græcorum, Latinorumque scriptorum testimonia, quibus illius memoria ab hominum obliuione vindicatur.

CALORES] amores. Od. 11. huius lib. *Non enim posthac alia calebo Femina.*

NON SOLA COMTOS, &c.] Postea quàm ostendit, sibi locum aliquem esse inter poëtas relictum, docet nunc idem ferè, quod oda superiore, quæcumque vmquam fortiter, & præclarè gesta sunt, eorum memoriam ad posteros non fuisse peruenturam, si litteris mandata, atque ab aliquo vel poëta, vel quouis alio scriptore probato, ab obliuione vindicata non essent: indicat præterea, multa olim, magnaque bella esse gesta, in quibus viri fortissimi interfuerint, quorum nomen tamen, & memoria eò deleta sit, quia suarum lau-
C dum scriptore, ac præcone caruerint. Athen. lib. 13. plurima bella enumerat præter Troianũ, propter mulieres conflata: cum quo concinit illud, Sat. 3. lib. 1. *Nam fuit ante Helenam cunnus taterrima belli Causa.* Non sola igitur Helena Paridis formam, capillos accuratè pexos, & comtos, vesteis auro pictas, seu limbis aureis prætextas, cultum & ornatum regium, comitatum denique tali duce dignum mirata, arsit amore. Nam verbum *arsit* malim ita accipi, vt sit absolutum, nec actionem significet. Non sola (inquam) Helena alterius viri amore capta belli causam præbuit.

ET AVRVM VESTIB. ILLITVM] sic describit Paridis cultum Eurip. Iphigen. in Aulide, Ἀνθηρὸς μὲν εἱμάτων στολῇ Χρυσῷ τε λαμπρὸς, βαρβάροις χλιδήμασι. id est, floridus quidem vestimentorũ cultu, & auro lucidus ac splendidus, barbaris delicijs. per aurum igitur vestibus illitum, vesteis aureas, aut certè auro prætextas & ornatas significat.

PRIMVSVE TEVCER, &c.] aut non primus Teucer bonus fuit iaculator. Homerus de D
Teucro ἰλ. ν. Τευκρόν θ', ὃς ἄριστος Ἀχαιῶν τοξοσύνῃ, ἀγαθὸς δὲ καὶ ἐν σταδίῃ ὑσμίνῃ. id est, Teucerque, qui optimus erat Græcorum iaculator: & bonus miles etiam in pugna stataria. Menelaus autem apud Sophoclem in Aiace, Teucrum maledicti loco sagittarium appellat. Menel. ὁ τοξότης ἔοικεν οὐ σμικρὰ φρονεῖν.

CYDONIO] Cretensi. Virg. Gallo. *libet Partho torquere Cydonia cornu Spicula.*

NON SEMEL ILIOS VEX.] Ilios vrbs ipsa: Ilium arx vrbis: quamquam interdum Ilium pro Troia vsurpatur: vt fortasse sup. Od. 19. lib. 3. *Et pugnata sacro bella sub Ilio.* & apud Virgilium principio libri 3. Æneidos, *ceciditq́; superbum Iliũ.* vbi Seruius hunc Horatij locum profert. Troiam ter obsessam esse traditum est: semel ab Hercule: iterum ab Amazonibus: tertiùm à Menelao, & ijs, qui eum secuti sunt.

IDOMENEVS] cùm alibi, tùm ἰλ. ν. licet præclara, & gloriosa Idumenei conguoscere facinora.

STHENELVSVE] de Sthenelo diximus sup. ad Od. 15. lib. 1. Iam hu cloquendi genus *pugnauit prœlia*, annotauimus ad Od. 6. lib. 2.

HECTOR] Aiax Hectorem grauiter vulnerauit. ἰλ. ξ. adeò vt ille ingenti lapide ictus ex prœlio ablatus, atque ad ripas Xanthi flouij collocatus, animo pæne deficeret: etiam præ dolore humi supinus iacẽre cogeretur, sanguinem vomeret, vsum oculorum immensæ offusæ tenebræ adimerent. E

VEL ACER DEÏPH.] Deïphobus ἰλ. ν. à Merione vulneratur in brachio. Itaq; à Polita germano suo tectus, ac desensus, & in curru collocatus in vrbem reuehitur.

VIXERE FORTES ANTE AGAM.] ἰλιάδ. λ. suæ victoris specimen edit certissimum, argumentumq; prębet luculentissimum Agamemnon, ab illo loco, Ἔσπετε νῦν μοι Μοῦσαι Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι Ὅς τις δὴ πρῶτος Ἀγαμέμνονος ἀντίος ἦλθεν, &c. id est, dicite nunc mihi musæ, quæ domos Olympicas incolitis, Quis primus Agamemnoni obuius venerit, &c. Itaq; quàm diu hic pugnat inter primos ordines, atque in prima acie, Iouis monitu F
hortatur suos Hector vt strenuè repugnent ac resistant: ipse recedit, & à prœliando abstinet, donec in brachio dextero à Coone vulneretur Agamemnon. Quo facto cùm paullo pòst dolore coactus, quamuis vulnus letale nõ esset, è prœlio, & ex acie ad naueis curru reuectus esset, Hector eius discessu cognito init prœlium incredibili fiducia, maximoque animo & spiritu elatus.

SED OMNES ILLACRYM. VRG.] sed omnes iacent æternis demersi tenebris, propterea quòd nullum poëtam nacti sunt, à quo sua facta memoriæ proderentur.

ILLACRYMABILES] ἄκλαυτοι, quos nemo lacrymis décorat (vt loquitur Ennius) propter quos nemo lacrymatur, auditis scilicet aut lectis eorum rebus gestis, & casibus aduersis, ab aliquo scriptore memoriæ mandatis. vel *illacrymabileis* accipe, qui nullis lacrymis ab inferis reuocari possunt. Suprà Od. 14. lib. 2 *illacrymabilem*

A *Plutona* nominauit, id est, inexorabilẽ, lacrymis inflexibilem, qui lacrymis non commouetur.

VRGENTVR LONGA NOCTE] æternis tenebris obruuntur: obliuione sui nominis sempiterna merguntur. vel longam noctem, mortem intellige, vt sup. Od. 28. lib. 1. *sed omnes vna manet nox.* & Od. 11. lib. 3. *ne longus tibi somnus, vnde Non times, detur.* vbi notauimus θάνατον ab Homero appellari τανηλεγέα, id est longum somnum, longasq; ad dormiendum tenebras præbentem.

SACRO] poetas Græci ἱεροὺς ἀοιδοὺς appellant, id est, sacros cantores. sunt enim Musis sacri, earúmque sacris initiati res sacras, & diuinas, & humano sensu maiores plerumq; nuntiant. Virgil. Georg. 2. *Me verò primùm dulces ante omnia Musæ, Quarum sacra fero ingenti percussus amore, Accipiant.* Horat. de arte poet. *Siluestres homines sacer, interpresq́; deorum Cædibus, & victu fœdo deterruit Orpheus.* Itaque fortasse propter hanc causam suprà idem Horat. Od. 13. lib. 2. de Alcæo & Sappho dixit illud, *Vtrumque sacro digna silentio Mirantur vmbræ dicere.*

PAVLLVM SEPVLTÆ DISTAT, &c.]
B Id est, virtus non laudata, nullisque litteris illustrata, & incognita, parum differt ab ignaua, & otiosa vita. parum interest, vtrùm quis totam vitam otio, & desidia traduxerit, nulla sui nominis memoria posteris prodita, an rebus præclarissimè gestis nemo exstiterit, qui eas scriptis eruditis ac politis memoriæ sempiternæ consecret, & commendet. Nam (vt ait Pindarus) Pyth. ᾠδ. γ. γιγνωσκομένα δ' ἀρετὰ κλειναῖς ἀοιδαῖς, χρονία τελέθει. id est, virtus carminibus eruditis illustrata, & celebrata, diuturna est. tùm verba lecta, & ornata, quæ lingua ex alto animi recessu depromserit, diutius viuũt, quàm facta, vt idem Pindarus ait Nem. carm. 4. verba Pindari sunt hæc, ῥῆμα δ' ἐργμάτων χρονιώτερον βιοτεύει, ὅ, τι κε σὺν χαρίτων τύχᾳ γλῶσσα φρενὸς ἐξέλοι βαθείας. & ᾠδ. ζ. Νεμ. ait hymnos, & carmina, esse quædam rerum fortiter, & præclarè gestarum specula. Verbum *distat* autem cum dandi casu coniunxit, vt discrepandi, & differẽdi verba in epist. de arte poët. *nisi quòd pede certo Differt sermoni, sermo merus.* & Saty. 4. lib. 1. *& tamen idem Scire velim, quantum*
C *simplex, hilarisq́, nepoti Discrepet.*

NON EGO TE M. CHART. INORN. SIL. TÔTVE TVOS, &c.] non committam, vt tu silentio à me prætermissus meis scriptis non illustreris, ac celebreris: vel nõ te ita silebo, vt meis chartis sis inornatus: nec sinam, tot tuas res gestas vetustate paullatim obscurari, posteritatisq; obliuione deleri. Vetus est dictum (inquit Pindarus Nem. ᾠδ. θ.) nõ oportere id, quod fortiter, & cum virtute gestum est, silentio tegere. verba Pindari sunt hæc, ἔστι δέ τις λόγος ἀνθρώπων τετελεσμένον ἐσλὸν μὴ χαμαὶ σιγᾷ καλύψαι. Cùm in aliquot libris manuscr. Russard. Nicotiano, Clericano, nonnullis alijs, reperissem scriptum *inornatum silebo*: eandemque scripturam expressam fuisse meminissem in duobus Vaticanis, & Iannoctiano, & Faern. Gulielmusq; Canterus, homo doctus admonuisset nos se itẽ in vno perantiquo codice reperisse, ego damnata vulgata scriptura *sileri, silebo* edendum curaui.

CARPERE] id est, paullatim obscurare, atque imminuere. translatio est. vide annot. ad Od. 11. lib. 1. D

RERVMQVE PRVDENS, &c.] id est, rerum cognitione præstans, vel rerum futurarum prouidus.

ET SECVNDIS TEMP. &c.] & in secunda, atque aduersa fortuna constans, & æquabilis: & in neutram partem propensus, id est, neque insolens, & elatus, neque fractus, ac demissus. Est autem elegans metaphora à corpore ad animum. nam quemadmodum corpus rectum esse dicitur, quod non est inflexum, aut incuruatum, vt ann. suprà ad Od. 4. sic animus dicitur esse rectus, qui non est perturbatus, neque concitatus, neque anxius: sed sedatus, tranquillus, & pacatus. eadem translatione vtitur saty. 3. lib. 2. *Rectum animi seruas?* cui par est illud, quod est ibidem, *Stas animo?* vt suprà diximus.

DVBIIS] *dubia tempora, res dubiæ, casus dubij* dicuntur à Latinis non admodum secundi, & propemodum aduersi. Cœlius Cice. lib. 8. epist. *nunc te contra victorem facere, quem dubijs rebus lædere noluisti.* Horat. saty. 2. lib. 2. *vter nam*, vel, vt habent E libri manuscr. *vtérne Ad casus dubios fidet sibi certius, &c.* Plautus in Mostellar. *Quis homo timidus erit in dubijs rebus, si nauci non erit.* Sallust. coniur. Catil. *qui labores, pericula, dubias, atq; asperas res facile tolerauerant, ijs otium, diuitiæq́, optandæ alijs, oneri, miseriæq́, fuere.* Catull. de Pel. & Thet. nupt. *Nate, ego quem in dubios cogor dimittere casus.* T. Liuius lib. 30. annalium. *In bonis tuis rebus, nostris dubijs, tibi ampla, ac speciosa danti est, pax: nobis petentibus, magis necessaria, quam honesta.*

VINDEX AVARÆ FRAVDIS] qui pœna coërcet auaritiam, & animaduertit in auaros. vindex (inquit Festus) *ab eo dictus, quòd vindicat, quo minus is, qui prensus est ab aliquo teneatur.* sed hîc *vindex* vltorem, & quasi punitorem significat.

CONSVLQVE NON VNIVS ANNI] consul est vnius anni, qui comitijs centuriatis, populi beneficio, & suffragijs consulatum adeptus est. magistratus enim Romæ erant annui: consul autem perpetuus est ille, atq; etiam Rex, qui suas cupiditates comprimere, suisque appetitionibus imperare potest, qui honestum vtili anteponit, qui muneribus non capitur, vt sup. Od. 2. lib. 2. *regnum & diadema tutum Deferens vni, propriamq́, laurum, Quisquis ingentes oculo irretorto Spectat aceruos.* F Atque hæc sunt dicta ea Stoicorum sententia: qui sapientem volunt esse solum liberum, solum diuitem, pulchrum, honoratum, consulem, regem. M. Tull. Lucullo. & Tuscul. 4. & lib. 1. de finib. & parad. 5.

SED QVOTIAS BON. ATQVE FID. IVD. HON.] Quæritur hîc cur quem consulem fecerit, eundem statim iudicem faciat. ego Horatium hoc significare puto, eum, quem pecunia ab officio non deducat, esse verè consulem, neque vnius anni consulem, vt sunt ceteri consules, sed perpetuum, & tandiu quandiu pecunia non corrumpitur in perniciem alterius, siue sit iudex, siue aliqua alia potestate præditus, in qua integritas & absti-

nentia

A hentia eius alteri salutatis: *ἀφιλοδοξία*, & auaritia perniciosa esse possit. Passeratius ad ea, quæ de cõsule scribit Liuius lib. 3. annalium referebat. Sic autem Liuius. *Fuere qui interpretarentur, eadem hac Horatia lege consulibus quoque & pratoribus, quia iisdem auspicijs, quibus consules, crearētur, cautum esse. Iudicem enim consulem appellari.* Cicero 3. de legibus, de consulati potestate loquens, *Regio imperio duo sunto, iique praeundo, iudicando, cõsulendo pratores, iudices, consules appellantor.*

REIEC. ALTO D. NOC. VVLTV.] erecto vultu, excelsóque animo munera hominũ nocentium à se repulit: nõ accepit pecuniam, vt nocentem absoluat. quod erat animi, ad vultum transtulit. alti enim animi est pecuniam aspernari ac reijcere. licet etiam dicere *alto vultu* dictum esse ab Horatio, quia animi affectiones sæpe declarantur atque exprimuntur consimili corporis gestu.

ET PER OBSTANTEIS CATERVAS. &c.] & sibi per mediam hostium aciem armis iter patefecit: vel per obstanteis cateruas: id est, per munera, & pecuniam, quibus sæpe expugnatur reli-
B gio & fides iudicis, & magistratus, expromsit sua arma: id est, suam integritatem & abstinentiam, & magnitudinem animi ab omni corruptela tutam, ac munitam: quam explicationem magis probo, vt sit allegoria. & ita Passeratius noster: neque longe aliter Porphyrio, qui *per obstanteis catern.* interpretatur, per vitia obsistentia ratinni.

SVA ARMA] vel propriè, vel *ἀντωνυμικῶς* suam integritatem, abstinentiam, magnitudinem animi, &c.

NON, POSSIDENTEM MVLTA, &c.] ordo est, non rectè vocaueris eum beatum, qui multa possidet, vel non eum, qui multa possidet, rectè beatum vocaueris: sequitur deinceps, *rectius occupat, &c. rectè* aũt, id est, meritò: vt epist. 17. lib. 1. *Aut decus & pretium rectè petit experiens vir.*

DVRAMQVE CALL. PAVP.] sup. Od. 2. lib. 3. *Angustam, amici, pauperiem pati Robustus*
C *acri militia puer Condiscat.* paupertatem non esse alteri maledicti loco obijciendam, collectis aliquot exemplis diximus ad Odam 24. eiusd. libri, ibi, *Magnum pauperies opprobrium, &c.*

PEIVSQVE L. FL. TIM.] *peius timet*, .i. peius odit, seu accuratius vitat, vt epist. 17. lib. 1. *cane peius & angue Vitabit chlamidem.*

FLAGITIVM] turpitudinem, vt suprà Od. 5. lib. 3. *flagitio additis Damnum.*

NON ILLE PRO CAR. A. AVT PATR. TIM. P.] sup. Od. 2 lib. 3. *Dulce & decorum est pro patria mori.* *Timidus perire* autem sic dictum hac Oda, vt illud lib. 3. Od. 19. *Codrus pro patria non timidus mori.*

AD LIGVRINVM.
Ode 10.

Vt, dum per ætatem licet, fruatur formæ suæ bono: alioqui fore, vt ipsum pœniteat, cùm flos ille ætatis exaruerit.

O Crudelis adhuc, & Veneris muneri D
bus potens:
Insperata tuæ cùm veniet pluma superbiæ:
Et, quæ nunc humeris inuolitant, deciderint comæ:
Nunc & qui color est Puniceæ flore prior rosæ,
Mutatus Ligurinum in faciem verterit hispidam,
Dices, heu (quoties te in speculo videris alterum)
Quæ mens est hodie, cur eadem nõ puero fuit?
Vel cur his animis incolumes non redeũt genæ?

O CRVDELIS] Sic Virg. Alex. *O Crudelis Alexi, nihil mea carmina curas.* E

VENERIS MVNER. POT.] formosus, venustus. lepidus, candidus, comatus, & florens ætate hũc Ligurinũ credibile est amatum fuisse ab Hor. sup. Od. 1. huius lib. *Sed cur, heu, Ligurine, cur Manat rara meas lacryma per genas?* vt & Lyciscum Od. 11. epod. *Nũc gloriantis quamlibet mulierculam Vincere mollitia Amor Lycisci me tenet.*

INSPERATA TVÆ CÙM VENIET, &c.] cùm tibi pili, & barba os, parteisque corporis nũc læueis, & politas occupabunt. superbiam Ligurini appellat, oris, & totius corporis læuitatem: comam humeris inuolitantem, id est, dispersam, & diffusam, florem ætatis denique. per plumam autem pilos & barbam significat.

ET, QVÆ NVNC HVMERIS INVOLIT. DEC. CO.] comæ non collectæ in nodum, sed diffusæ, & passæ. Pueri concubini alebant comã puellarum in morem: vt Od. 11. epod. *Aut teretis pueri longam renodantis comam.* & suprà de F
Gyge puero Od. 5. lib. 2. *Quem si puellarum insereres choro, Mirè sagaceis falleret hospites Discrimen obscurum solutis Crinibus, ambiguóque vultu.* Decõdebantur autem, cùm vel domini vxorem ducebant, vel pueri ipsi ætate adulta, & corroborata esse cœperant. Catull. in nuptias Iuliæ; *Nunc tuũ cinerarius Tondet os, miser, ah, miser Concubine nuces da.* hæc verba igitur *cum deciderint coma*, licet ita accipere: cùm exoletus fueris, cùm ad vsum illum puerilem, & impudicum, quem nunc præbes, ineptus fueris, nempe adultus, & vir factus, & detonsa coma. Cùm in Italia essem, quendam adolescentem vidi Siculum, hoc nomine malè audientem, & impudicitiæ nota aspersum; quòd mẽtum & genas tum primùm florescenteis, vitro læuigaret, ac poliret. Dicebatur etiam murium, & soricum vrina parteis illas oris, quas commemoraui, manè defricare, & madefacere; vt lanugi-

A nem, & barbam nascentem funditus exstirparet ac deleret: atque hoc pacto glaber, læuis & imberbus permaneret. quod ei benè processit. nam cùm eum adolescentem annorum decem & octo Venetijs vidissem, in eundem postea Romæ annos triginta natum anno duodecimo pòst fortè incidi, æquè imberbum, vt erat adolescentulus.

PVNICEÆ] purpureæ. Od. 9. *Punico Lugubre mutauit sagum.* Virgil. lib. 12. Æn. *cùm primùm crastina cælo Puniceis inuecta rosis aurora rubebit.*

HISPIDAM] hirsutam, horridam, barbatam, pilosam, asperam. Theocritus Ἐραστῇ, formæ puerilis breuitatem cum rosa, viola, lilio, niue confert his versibus, Καὶ τὸ ῥόδον καλόν ἐστι, καὶ ὁ χρόνος αὐτὸ μαραίνει. Καὶ τὸ ἴον καλόν ἐστιν ἐν εἴαρι, καὶ ταχὺ γηρᾷ. Λευκὸν τὸ κρίνον ἐστί, μαραίνεται ἁνίκα πίπτει. Ἁ δὲ χιὼν λευκά, καὶ τάκεται ἁνίκα παχθῇ. Καὶ κάλλος καλόν ἐστι τὸ παιδικόν, ἀλλ᾽ ὀλίγον ζῇ. id est, *Pulchra rosa est, sed eam tempus corrumpit & vrit: Pulchra quidem viola est Zephyris spirantibus, illam Sed nimium festina vrget, præcepsque senectus. Lilia candida sunt, sed tempore victa fatiscunt. Candida nix etiam est, sed sole aut igne liquescit. Sic pueri facies, pulcra, & iucunda, decensque est: Sed cito marcescit, neque longos permanet*
B *annos.*

TE IN SPECVLO] sic habent septem libri veteres: cùm vulgati præpositionem *in* non habeant.

ALTERVM] differentem, dissimilem, mutatum ab hoc, qui nunc es. Greci ἕτερον dicunt, id est, alterum. Ἀρισ. ῥητορ. β. τὸ γὰρ δεινὸν, ἕτερον τοῦ ἐλεεινοῦ. & ἠθικῶν κ. ὁ φίλος ἕτερος ὢν τοῦ κόλακος. nam quod horribile est, differt à miserabili. & de moribus ad Nicom. lib. 10. amicus, qui alter est ab assentatore. Sed hac de re plura alibi.

QVÆ MENS EST HODIE, CVR EADEM, &c.] Non dissimile est illud Tibulli lib. 1. *At te pœna manet, nisi desinis esse superba. Quam cupies votis hunc reuocare diem?* & Terent in Hecyra, *Eheu me miseram. cur non aut istac mihi Ætas & forma est, aut tibi hac sententia?* & Auson. *Nunc piget & quereris, quòd non aut ista voluntas Tunc fuit, aut*
C *non est nunc ea forma tibi.* & Homer. ὀδ. π. Αἲ γὰρ ἐγὼν οὕτω νέος εἴην τῷδ᾽ ἐπὶ θυμῷ. id est, Porrò autē [vtinam] ego ita iuuenis essem hac mente.

INCOLVMES] læues, & imberbes, quamdiu enim tales manent impudici pueri genæ, saluæ sunt, & integræ: barbatæ autem, & pilosæ atque hirsutæ, corruptæ sunt, & quodammodo mortuæ, neque iam integræ, neque incolumes: quia ineptæ ad quæstum meretricium, & amores pueriles.

AD PHYLLIDEM.
Ode 11.

uitat eam ad epulas die natali Mæcenatis.

EST mihi nonum superantis annum
Plenus Albani cadus: est in horto,
Phylli, nectendis apium coronis, D
Est ederæ vis
Multa, qua crineis religata fulges:
Ridet argento domus: ara castis
Vincta verbenis auet immolato
Spargier agno:
Cuncta festinat manus: huc, & illuc
Cursitant mistæ pueris puellæ:
Sordidum flammæ trepidant rotantes
Vertice fumum.
Vt tamen noris, quibus aduoceris
Gaudijs: idus tibi sunt agendæ,
Qui dies mensem Veneris marinæ
Findit Aprilem,
Iure sollennis mihi, sanctiórque
Pæne natali proprio, quòd ex hac
Luce Mæcenas meus affluenteis E
Ordinat annos.
Telephum, quem tu petis, occupauit
Non tuæ sortis iuuenem puella
Diues, & lasciua: tenétque grata
Compede vinctum.
Terret ambustus Phaëton auaras
Spes: & exemplum graue præbet ales
Pegasus, terrenum equitem grauatus
Bellerophontem:
Semper vt te digna sequare: & vltrà,
Quàm licet, sperare nefas putando,
Disparem vites. age, iam meorum
Finis amorum, F
(Non enim posthac alia calebo
Fœmina) condisce modos, amanda
Voce quos reddas. minuentur atræ
Carmine curæ.

EST MIHI NONVM S. A.] Est mihi Albani vini cadus, quod vinum nouem & amplius, annorum est.

PLENVS ALBANI CADVS] Albanum vinum commemorat Athenæus lib. 1.

NECTENDIS APIVM CORONIS] vtebantur veteres illi coronis in conuiuijs, obscurè significantes rerum abundantiam, & copiam. στέφαι enim, quod valet coronare Latinè, implere est: vt apud Hom. ὀδυσσ. α. Κοῦροι δὲ κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο, qué versum propemodum ad verbum expressit Virg. lib. 1. Æn. *Crateras magnos statuūt, & vina coronant.* quamquam nonnulli arbitrantur, solitos

A solitos esse poculis imponere coronas, & ita Virgilij versum intelligendum: quæ senteotia Tibulli auctoritate confirmari porest lib. 2. *Aut è veste sacris tendent vmbracula sertis Vincta: coronatus stabit & ipse calix.* Iterum Virg. Æn. 3. *Tum pater Anchises magnum cratera corona Induit, impleuitque mero.* conficiebant autem ex edera, vel apio coronas ad significandam eam, quæ in conuiuio versari debet, hilaritatem, & iucunditatē. Theocr. in Amaryllide. Τὸν στέφανον τῖλαι με καταυτίκα λεπτὰ ποιησεῖς, Τόν τοι ἐγὼν Ἀμαρυλλὶ φίλα, κισσοῖο φυλάσσω. id est, coges me tua sæuitia coronam statim discerpere: quam ego tibi Amarylli ex edera connexā seruo. Anacr. ἐπὶ δ' ὀφρύσι σελίνων στρεπτοὺς θέμενοι, θάλειαν ἑορτὴν ἀγάγωμεν Διονύσῳ. id est, superciliis autem coronas ex apio impooentes diem festum & epulas Dionyso celebremus. Ænea, & socijs eius, cùm primùm in Italiam aduenissent, humi discūbentibus, ac prandentibus, solum apio fuisse substratum, idque illis mensæ loco fuisse scribit Dionysius Halycarn. lib. 1. ἀρχαιολ. ῥωμ. vide suprà annot. ad Od. 17. lib. 1. Linus apud Virgilium in Sileoo, apio coronatus est. *Vt Linus hac illi diuino carmine pastor Floribus, atque apio crineis ornatus amaro Dixerit.* B Sed cur hîc ex apio coronas conficere cogitat, cùm apium sit herba lugubris, & funebris, si Suidæ credimus? sic enim ille, σελίνου στέφανος, πένθιμος ἐστι. τὸ γὰρ σέλινον πένθει ἀνεῖται: id est, corona ex apio, lugubris est. apium enim luctibus cónuenit. cum quo congruit & Plinius li. 20. cap. 11. *Chrysippus & Dionysius dicunt neutrum appium ad cibos admittendum: immo omnino nefas. nam id defunctorum epulis dicatum esse.* An apium Græcis lugubre, Romanis noo item? an cib' quidem ex apio, funebris est: corona verò ex apio nequaquam? Nam & alibi in rebus lætis, & secundis coronæ ex apio ab Horatio adhibentur: vt Oda 36. lib. 1. *Neu desint epulis rosæ, Neu viuax apium, neu breue lilium.* Huc pertinet illud Arnobij lib 5. aduersus gentes, *Obliuioni etiam Corybantia sacra donentur: in quibus sanctum illud mysterium traditur, frater trucidatur à fratribus: interemti ex sanguine apium natum, prohibitum mensis olus* C *illud apponi, ne a manibus mortui inexpiabilis contraheretur offensio.* Sed ἐν παρόδῳ, quòd doctus quidam ad ostendendum, hanc herbam esse tristem & funebrem, affert verba illa Ciceronis ex epist. quadam ad M. Cœlium lib. 2. epist. non longè ab extr. *Vtor ætatis vitio, inquit. velim ita sit. sed tamen togam prætextam texi Appio, puto te audisse, &c.* vbi ille legit *apio*, cùm sit scriptum in omnibus libris emendatis Appio, & sit nomen proprium gētile Appiorum: vehementer errat. conficiebantur etiam ex philyra coronæ. sed hæ erāt sumtuosiores, vt Od. vlt. lib. 1. *Displicent nexæ philyra corona.* ad quem locum lege, si tibi commodum est, quæ aonotauimus. commemorat coronas etiam lib. 2. Sat. 3. *potus vt ille Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas, Postquā est imprāsi correptus voce magistri.* ad quem locum quædam alia annotata sunt similia.

CRINEIS RELIGATA] sup. Od. 11. lib. 2. *comam religata.* & Od. 5. lib. 1. *cui flauam religas comam.* & Od. 11. epod. *Flauam renodantis comā.* D *fulges* autem pro eo, quod est, fulgere soles, vt rectè Porph.

RIDET ARGENTO DOMVS.] γελᾷ. renidet. hilaritatem quandam præ se fert. vide anoot. ad Od. 18. lib. 2.

ARA CAST. VINCTA VERB.] aræ ex cæspitibus, & terra exstructæ, verbenis reuinciebātur. Est autem verbena (vt scribit Plin. li. 22. cap. 11.) grameo ex ara, seu ex arce cum sua terra euulsum. Hac vtebantur legati cùm ad hostes clarigatum, id est, res repetitum mittebantur: hac Iouis mensa verrebatur, domus purgabantur, ac lostrabantur, vt idem scribit lib. 25. cap. 9. Quāquam verbenæ in sacris non herbam certam, sed quamlibet frondem, & quemuis ramum, modò felicem, significant: verbi gratia frondem pineā, myrream, lauream, oleaginam. Festus. *Sagmina vocantur verbena*, id est, *herba pura, quia ex loco sancto arciebantur.* [sic autem legendum, non, *arcebantur*] *a consule, pratoréue legatis proficiscentibus, ad fœdus faciendum, bellúmque indicendum, &c.* Porphir. *Verbena dicta quasi herbena.*

AVET IMMOLATO, &c.] videtur cupere infici, seu imbui sanguine agni mactati. E

CVNCTA FESTIN. MAN.] omnes diligentiam adhibent, manúsq; admouent ad eā rē, quā paro. festinat σπεύδει, studium adhibet. sic Theoc. Ἡρακλίσκῳ ἐνὶ πλήθει δὲ δόμος σπεύδοντος ἑκάστου. significat quaotus sit apparatus. SORDIDVM] ab effectu, quia quicquid fumus contingit, sordescit.

TREPIDANT] cum trepido, seu tremulo motu sursum feruntur. vide annot. ad Od. 4. lib. 2.

ROTANTES] torquentes, glomerantes, rotarum in morem voluentes. sic Virg. Georg. 1. & Æn. 3. *globos flammarum* appellat, flammas Ætnę globorum in modum erumpenteis.

VT TAMEN NOR. Q. AOV.] Vt tameo scias ad quem diem festum omni lætitia celebrandum voceris, *idus, &c.*

QVIBVS GAVDIIS] Oda proxima infrà, *Ad quæ si properas gaudia, &c.*

IDVS] Idus Apriles, vt statim declarat. *eidus* malim scribi per ei, vt docet Plut. & vetera marmora admonent. F

MARINÆ] sup. Od. 26. lib. 3. *Læuum marina qui Veneris latus Custodit.* Aprilem autem à Venere, quam Ἀφροδίτην Græci appellant, oomen traxisse docet Plutarch. in Numa, vel, vt alij volunt, ab aperiendo, quod idem auctor scribit.

FINDIT] videtur voluisse declarare iduū etymon. Nam Plutarchus ῥωμαικοῖς, idus deriuat vel ἀπὸ τοῦ εἴδους διὰ τὸ κάλλος. quia idibus dimidiata luna est, vel ἀπὸ τοῦ διός, vel ἀπὸ τοῦ ἰδυάρε: iduare, quod est μερίζειν. id est, diuidere. idus enim διχοτομοῦσι τὸν μῆνα. id est, idus enim mensem in duas partes diuiduot. Sed admooendus est lector, hęc postrema verba Plutarchi, ne quis frustra quærat, noo reperiri in vulgatis codicibus. IVRE] propter amicitiam, quæ mihi cum Mæcenate intercedit.

SOLLENNIS] dies festus staros, & fixus: vt dicimus sacrificium sollenne, quod & certo anni tempore, & omnibus annis præstari debet à solso, id

A so, id est, toto. Festus. M. Tull. Tuscul. 1. *cùm venisset illam ad solenne, & statum sacrificium curru vehi ius esset satis longè ab oppido ad fanum, &c.* de hac voce vide annot. ad epist. 1. lib. 1. ibid. *Insanire putas sollennia me.*

QVÒD EX HAC LVCE, &c.] idest, quia ab hoc die annos ætatis suæ ordine numerat ab hoc die annorum ætatis suæ numerandorum initium ducit. hic dies est eius natalis. significat, Mæcenatem idibus Aprilibus esse natum, & idus Apriles, esse diem eius natalem.

AFFLVENTEIS] accedenteis, seu accrescenteis. translatio est à fluminibus. Virg. Æneid. 2 *leni fluit agmine Tibris.* Sic iterum Horat. epist. 1. li. 1. *Sed mihi tarda fluunt, ingratáque tempora.*

ORDINAT] ordine numerat. alij sic, *affluenteis ordinat annos*, id est, à singulis diebus natalibus constituit quid quoque anno sit acturus. non placet.

TELEPH. QVEM TV PET. OCCVP. &c.] Telephus, quem tu amas, & expetis, in puella tibi valde dissimili, loco, re, genere, amorem suum collocauit, eiúsque amore irretitus est.

B NON TVÆ SORTIS] non tui generis, loci, rei, fortunæ. TENETQVE GRATA COMP. VINCT.] tenétque grata seruitute deuinctum. sic Oda 33. lib. 1. *Ipsum me melior cùm peteret Venus, Grata detinuit compede Myrtale Libertina, fretis acrior Adriæ, Curuantis Calabros sinus.*

TERRET AMBVST. PHAËTHON] Notissimum est, Phaetontem, cùm ætate iam adulta se Solis esse filium ex matre Rhoda, seu, vt alij volunt, Clymena, cognouisset, currúmque patris moderati illo diu, multúmque negante voluisset, cælúmque, & terras ob aurigandi inscientiam incendio miscuisset, ambustum ipsum, fulminéque percussum in Eridanum fluuium decidisse. Plato in Timæo sic interpretatur Phaëtontis fabulam: Τὸ γὰρ οὖν καὶ παρ' ὑμῖν λεγόμενον, ὥς ποτε Φαέθων ἡλίου παῖς τὸ τοῦ πατρὸς ἅρμα ζεύξας διὰ τὸ μὴ δυνατὸς εἶναι κατὰ τὴν τοῦ πατρὸς ὁδὸν ἐλαύνειν, τά τ' ἐπὶ γῆς ξυνέκαυσε, καὶ αὐτὸς κεραυνωθεὶς διεφθάρη, τοῦτο μὲν μύθου σχῆμα ἔχον λέγεται. τὸ δὲ ἀληθές ἐστι τῶν περὶ γῆν, καὶ κατ' οὐρανὸν ἰόντων παράλλαξις,
C καὶ διὰ μακρῶν χρόνων γιγνομένη τῶν ἐπὶ γῆς, πυρὶ πολλῷ φθορά. Quæ verba (vt summatim perstringam) hanc sententiam continent: per illam Phaetontis fabulã, omnium, quæ circum terram, & sub cælo feruntur ac mouentur, mutationem, eorúmque, quæ sunt in terra, longo temporis spatio interitum, & deflagrationem multò igni erumpente significari. Lucretius libro 5. Platoni assentiens idem cõplectitur his pulcherrimis versibus, *Ignis enim superauit, & ambiens multa perussit, Auia cùm Phaëtonta rapax vis Solis equorum Æthere raptauit toto, terrásque per omneis. At pater omnipotens ira tum percitus acri Magnanimum Phaetonta repenti fulminis ictu Deturbauit equis in terram, Sólque cadenti Obuius æternam suscepit lampada mundi, Disiectósque redegit equos, iunxitque trementeis. Inde suum per iter recreauit cuncta gubernans, Scilicet, vt veteres Graium cecinere poetæ. Quod procul a vera 'st animi ratione repulsum.* Horatius autem hoc Phaëtontis exemplo Phyllidem deterret, ne maiora, quam, quæ sibi conueniunt, expetat, & cõcupiscat. D

AVARAS SPES] id est, spes cupidas & auidas. hoc totum autem *terret auaras spes*, hoc est, vetat auidè sperare, seu vetat cupere & sperare, quæ nefas est cupere & sperare scilicet.

ET EXEMPL. GR. PRÆB. ALES PEGAS.] poëticè id attribuit Pegaso Horatius, quod à Iouis ita natum est. Nam Bellerophon Anteæ calumnia liberatus, grauissimísque periculis perfunctus, denique gener Prœti, regnique socius ac particeps factus, his rebus omnibus elatus, & Pegaso fretus, dicitur, quid in cælo esset, quidque ibi fieret, explorare voluisse. Qua audacia offensus Iupiter, œstrum in Pegasum immisit. Ita ex illius equo Bellephoron in Lyciæ campum decidit, qui Aleius ἀπὸ τοῦ ἀλᾶσθαι, quod est errare, dictus est, quia in eo campo, debilitato corpore errauit. hæc Homeri interpretes ἰλ. ζ. Vtitur eodem exemplo Pindarus Isthm. ὠδ. ζ. monens, ne quis sibi immortalitatis spem proponat, cùm simus mortales, vitæque multo breuioris, quàm vt Deorum sedem attingere possimus. Verba Pindari sunt hæc, τὰ μακρὰ δ' εἴ τις παπταίνει, βραχὺς ἐξικέσθαι χαλκόπεδον θεῶν ἕδραν· ὅ τοι πτερόεις ἔρριψε Πάγασος δεσπόταν ἐθέλοντ' ἐς οὐρανοῦ σταθμοὺς ἐλθεῖν μεθ' ὁμάγυριν Βελλεροφόνταν Ζηνός, id est, longa autem siquis circumspicit, cùm sit breuior & imbecillior, quam vt ad deorum se dem aheneo pauimento constratam peruenire possit: primùm Pegasus pennatus dominum Bellerophontem Iouis familiarem, & consabulatorem ad cæli stationes transire cupientem excussit, &c. E

ALES] alatus, pennatus, penniger, πτερόεις, Pindarus. alitem posuit Oda 1. huius libri pro eo, qui alatis iumentis vehitur: *Tempestiuius in domo Pauli purpureus ales oloribus, &c.* De Pegaso sup. Od. 27. lib. 1.

TERRENVM EQVITEM GRAVATVS] *grauatus equitem*, pro eo, quod est, grauatus ferre equitem, Horatianum est. Nam sic loquuntur & Græci, βαρύνομαι τὴν πενίαν, τὴν ἀτιμίαν, id est, grauiter fero paupertatem, infamiam, &c. Plutarchus in Cæsare. τοῖς βασκαίνουσι, καὶ βαρυνομένοις τὴν δύναμιν. Sic & Suetonius in Tiberio, *matrem Liuiam grauatus.* idem in Augusto, *ampla & operosa prætoria grauabatur.* F

TE DIGNA] tibi apta, tibi conuenientia.

ET VLTRA QVÀM LICET, SPER. NEF. P. DISP. V.] ordo est, & disparem vites, putando nefas esse, sperare vltrà quàm licet.

DISPAREM VITES] Prouerbium est vulgatum apud Græcos, quod monet, vt sibi quisque æqualem vxorem ducat, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα: subintellige βέμβικα. hoc est, turbinem tibi conuenientem & propinquum age. natum à luso puerorum turbines flagellis circumagentium ac versantium. lege in libris epigrammatum Græcorum, pulcherrimum Callimachi epigramma ad Dionem. Ita igitur & Horat. Phyllidi suadet, vt amicum sibi parem deligat: ab amore Telephi animum auertat.

FINIS AMORVM] ô Phylli, quam omnium postre-

A postremam amare constitui. sic Propert. libro 1. *Cinthia prima fuit, Cinthia finis erit.*

CALEBO] incendar, ardebo, vt Od. 9. lib. 3. *Donec non alia magis Arsisti.*

MODOS] cantus, carmina modulata.

REDDAS] reddere interdum est id, quod ab aliquo acceperis, ac didiceris vel recitare, vel cantare, vt hîc, & suprà Od. 6. huius libri, *Reddidi carmen docilis modorũ Vatis Horati.* & epist. ad Loll. 2. li. 1. *Vt puerum sæuo credas dictata magistro Reddere.* idem ad Pisones de arte poet. *Reddere qui voces iam scit puer.* & Lucret. li. 4. *reddere dicta. Et sonitus audire* | *seuera* [al. *sonora*] *silentia noctis Vndiq; cum constent) & reddere dicta tacentes.*

ATRÆ] id est, tristes, vel quia tenebræ nigræ sunt, quæ viuis inuisæ, & tristes sunt: vel quia nigra omnia per se tristia & horribilia sunt. centies notauimus. vsitatum est Horatio hoc epithetum. sup. Od. 14. li. 3. *Hic dies verè mihi festus atras Eximet curas.* & Od. 1. eiusd. *Post equitem sedet atra cura.* & Saty. 7. lib. 2. *nam comes atra premit, sequiturque fugacem.*

B

AD VIRGILIVM.
Ode 12.

Describit veris aduentum: tùm eum inuitat ad epulas, ea condičione, vt secum pro symbola, vnguenti nardini onychem afferat.

IAm veris comites, quæ mare tẽperant,
Impellunt animæ lintea Thraciæ:
Iam nec prata rigent, nec fluuij strepunt
Hyberna niue turgidi.
Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
Infelix auis, & Cecropiæ domus
Æternũ opprobriũ, quòd malè barbaras
Regum est vlta libidines.
C *Dicunt in tenero gramine, pinguium*
Custodes ouium, carmina fistula:
Delectántque deum, cui pecus, & nigri
Colles Arcadiæ placent.
Adduxere sitim tempora Virgili:
Sed, pressum Calibus ducere Liberum
Si gestis, iuuenum nobilium cliens,
Nardo vina merebere.
Nardi paruus onyx eliciet cadum,
Qui nunc Sulpitijs accubat horreis,
Spes donare nouas largus, amaráque
Curarum eluere efficax.
Ad quæ si properas gaudia, cum tua
Velox merce veni. non ego te meis
Immunem meditor tinguere poculis, D
Plena diues vt in domo.
Verùm pone moras, & studium lucri.
Nigrorúmq; memor, dum licet, ignium
Misce stultitiam consilijs breuem.
Dulce est desipere in loco.

IAM VERIS COMITES] hæc Ode eiusdem fere est argumenti, atque septima.

IMPELLVNT LINTEA] impellunt vela.

ANIMÆ THRACIÆ] id est, venti Thracij, nempe Fauonij. Quidam putant Etesias significari, à quibus valde dissentio. nam Etesiæ æstate spirant: Fauonij vere ineunte. Quòd autem Fauonios, qui dicuntur à Græcis Zephyri, aiunt quidam non esse Thracios, quia Aquilones, qui sunt Septentrionales, Thracij appellantur à poetis, respondeo, Homerum ἰλ. ἰῶτα facere etiam Zephyrum à Thracia vnà cum Borea spirantem. Sic enim ille, Βορέης, καὶ Ζέφυρος, τώ τε Θρήκηθεν ἄητον: ad quem versum notat Eustathius, Zephyrum dici vnà cum Borea spirare ex Thracia, vel quòd Thracia sit communis omnium ventorum quasi officina, seu commune domicilium: vel quòd Zephyrus per Thraciam in mare Græcum incidat: vel quòd Thracia falcis figuram præ se ferat: vel, vt alij volunt, sigma litteræ: quare cùm ita latè pareat, non esse mirum si ab vtraque eius parte hi venti spirare dicantur, Boreas à septentrionali, Zephyrus ab Occidentali. vide quæ sunt annotata sup. ad Odam 25. lib. 1. ibi, *Thracio vento.* Iam verò quòd alij dicunt, hîc æstatem perspicuè describi vel ex hoc versu intelligi posse, *Adduxere sitim tempora Virgili:* dico eum referendũ esse nõ ad anni, sed ad diei tempus: nempe ad horam diei septimam aut octauam, seu potius nonam, ac decimam: quo tempore Romani cenare solebant. Quòd si quis cõtendat pertinaciter ad anni tempus esse referendum, respondebo, in Italia Vernum tempus multo calidius, & siticulosius esse quàm in Gallia. Quocirca non debere esse mirum si dicat, *Adduxere sitim.* Præterea versus illi superiores, *Nidũ ponit, Ityn, &c.* declarãt, hîc ver describi, non æstatem. hirundo enim Veris est nũtia, vt sciunt omnes: vnde prouerbium, *Vna hirundo ver non efficit.* Itaque Horatius vernum tẽpus significat per Zephyros & hirundinem primam, epist. 7. lib. 1. ad Mæcen. *2. te dulcis amice reuiset Cum Zephyris, si concedes, & hirundine prima.* adde quòd epithetum illud *veris comites*, argumẽto est significari Fauonios, qui vna cum vere ineunte spirant, neque probo quòd illi, *veris comites*, interpretantur, *ver sequentes.* quemadmodum (inquiunt) Od. 7. huius libri, dixit *ver proterit æstas.* Longè enim hoc illi dissimile est. Nam ver quidem sequitur æstas: & cónuenit ita loqui. sed *etesiæ sequuntur ver*, non item cónuenit. Multo autem minus cónuenit ita describere etesias: *ventos ver sequentes, mare temperãtes, &c.* Postremò vocem *comes* non significare eum, qui subsequa-

A tor, & qui pòst eat: sed qui vnà & eodem ordine ingrediatur, argumento est locus ille Od. 28. lib. 1. *Me quoque deuexi rapidus comes Orionis Illyricis notus obruit vndis.* Sed oimis multa de nugis. Vtatur suo quisq; iudicio. Iam ex Lucretio. M. Tullio, Plauto, Terentio intelligere licet, quid inter sit inter aoimum, & animam. Lucret. lib. 3. *Nũc animum, atque animam dico coniuncta teneri Inter se, atque vnam naturam conficere ex se: Sed caput esse quasi, & dominari in corpore toto Consilium, quod nos animum, mentémque vocamus.* Idem lib. 5. *ac prece quæsit Ventorum pauidus paces, animásque secundas.* Idem lib. 3. *Et magis est animus vitai claustra coercens, Et dominãtior ad vitam, quàm vis animai. Nam sine mẽte, animóque nequit residere per artus Temporis exiguã partem pars vlla animai, Sed comes insequitur facile, & discedit in auras, Et gelidos artus in lethi frigore linquit, &c.* & M. Tull. Tuscul. lib. 1. *Animum autem animam nostri declarant nominari. Nam & agere animam, & efflare dicim⁹.* animam, id est, ventum. ibid. *Ipse aũt animus ab anima dictus est.* Idem ibid. *quam regionem cũ superauit animus, naturamq; sui similem cõtigit, & agnouit: iunctus ex anima tenui, & ex ardore solis temperato, ignibus insistit, &c.*

B Idem ibid. *anima sit animus, ignisne, nescio.* Plaut. Asinar. *DE. Animã adepol suauiorẽ, quam vxoris mea. PHILAEN. Dic, amabo, an fœtet anima vxoris tua?* Idẽ Aulular. *sed me animam recipere sinas, te rogo.* idẽ ibid. *S. Quin cũ it dormitum, follem obstringit ob gulam. A. curẽ S. nequid animæ fortè amittat dormiens.* Terent. Adelph. *quid festinas, mi Geta? animam recipe.* Idem in Phorm. *Animam compressi, aurem admoui.* Iterum M. Tull. frumeotaria, de Apronio, *qui non modò animum integrum, sed ne animam quidem puram conseruare potuisset.* idem in Timæo, *ita contigit, vt inter ignem, & terram, aquam Deus, animãque poneret, eáque inter se compararet, & proportione cõiungeret, vt, quemadmodum ignis animæ, sic anima aquæ: quodq; anima aquæ, id aqua terræ proportione redderet.* Virg. io Sileno, *Semina terrarũ que, animaq;, marisq;, fuissent, Et liquidi simul ignis.*

C Idẽ Georg. 2. *animasq;, & olentia Medi Ora fouẽt illo, & senibus medicantur anhelis.* Idem lib. 8. Æneid. *Quantum ignes, animæq; valent.*

RIGENT] horrent, squalleot: frigore, glacie, gelu.

NEC FL. STR. HIB. N. T.] oec fluuij niuibus & imbribus hibernis aucti, horribilẽ strepitum edũt. sup. Od. 2. eiusd. lib. *Monte decurrens velut amnis, imbres Quem super notas aluere ripas.*

NVN. PON. ITYN FLEB. GEM.] hirundo (inquit) veris ountia Ityn filium gemens à se ioterfectum in odium Terei viri sui, nidum ponit. Hesiodus ἐργ. καὶ ἡμ. hiruodinem ὀρθογόην appellat, id est, manè gementẽ. Τὴν δὲ μετ' ὀρθογόη Πανδιονὶς ὦρτο χελιδὼν Ἐς φάος ἀνθρώποις ἔαρος νέον ἱσταμένοιο. id est, post hunc autem hirundo Pandionis filia surrexit, & in lucem prodijt hominibus vere ineunte, apud Homerum item ὀδυσσ. τ. Penelopa Vlyssem virum suum noodum agnoscens, & tamẽ cũ eo loquens, sese cum luscinia comparat Itylum filium suũ lugente, his verbis: Ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρη Χλωρηῒς ἀηδὼν Καλὸν ἀείδησιν ἔαρος νέον ἱσταμένοιο Δενδρέων ἐν πετάλοισι καθεζομένη πυκινοῖσιν, Ἥτε θαμὰ τρωπῶσα χέει πολυηχέα φωνήν, Παῖδ' ὀλοφυρομένη Ἴτυλον φίλον. id est,

D Quemadmodum autem cùm Pandarei filia Chloreis luscinia suauiter canit vere ineunte ramis densis arborum insidens: Quæ se crebrò conuoluens vocem variam, & flexibilem mittit? filium Itylũ optatum lugeos, &c. Plato autem in Phædone, negat hirundinem, lusciniam, vpupam, cycnos doloris, gemitúsve causa canere, his verbis, οὐδ' αὐτὴ ἡ ἀηδὼν, καὶ χελιδὼν, καὶ ὁ ἔποψ, ἃ δή φασι διὰ λύπην θρηνοῦντα ᾄδειν, ἀλλ' οὐδὲ ταῦτα φαίνεταί μοι λυπούμενα ᾄδειν, οὔτε οἱ κύκνοι.

CECR. OOM. ÆTERN. OPPR. &c.] Erysichthon Cecropis filius non regnauit Athenis. nam parte vino mortuus est. Cecropi successit Cranaos, quẽ Amphictyon eius gener regno spoliauit. Hic rursus ab Erichthonio eiectus est. Erichthonij aũt patrem mortalem fuisse negant, natumq; eum dicũt alij ex Marte & Terra, alij ex Vulcano & Terra, cùm Vulcanus Mineruæ coniugio à Ioue impetrato, illa reluctaote effectum libidinis in terram profudisset. Huios filius fuit Pandion: cuius filiæ Procne & Philomela. Itaque, quòd hanc auem æternum Cecropiæ domus opprobrium dicit esse, non est ita intelligeodum, eam ex stirpe & sanguine Cecropis ortam esse: sed Cecropia domus iotelligenda est, regum Atheniensium familia, tametsi non sit vna. Fabula autem notissima est de Procoe in hirundinem, Philomela in lusciniam motata: quam cũ Tereus rex Thraciæ, qui Procnen in matrimooio habebat, constuprasset, ei ipsi, quam constuprarat, lioguam præcidit, ne vxori suæ rem enuntiaret. quamquã alij putant Philomelam in hiruodinem, Procnen io lusciniam esse versas: vt Gorgias, qui, cùm hirundiois volantis stercore inquinatus esset, αἰσχρόν γε (inquit) ὦ Φιλομήλα. refert Aristotel. lib. 3. Rhetoricor. Sic Virg. in Sileno: *Quas illi Philomela dapes.* Sic & Varro lib. 4. de lingua Latina.

QVÒD MALÈ BARBARAS, &c.] quia barbaram illam Terei viri sui libidinem immaniter, & crudeliter vlta fuerat, nempe filio communi Iti ioterfecto. Propert. lib. 3. *Increpet absumtum ne sua mater Ityn.*

DELECTANTQVE DEVM] Pana. fuit autem Pan (vt scribit Theocriti interpres) Penelopæ, & procorum filius: ideóque Pao vocatus est, quia ἐκ πάντων ἐσπάρη, id est, omnium semine satus est. alij Mercurium eius patrem fuisse, io hircum mutatum. De Pane scribit Plutarchus mirabile quiddam lib. περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρ. Epithersen quendam sibi narrasse, cùm ille iu Italiã nauigaret, & ad insulas Echioadas peruenisset, vesperi, mari placido, & traoquillo vocem esse auditam cuiusdam Thamuni appellantis. Erat autem is Thamus gubernator nauis Ægyptius non omoibus vectoribus notus. Qui cùm bis appellatus tacuisset, atque ad tertiam appellationem respondisset: eum, cuius erat illa vox, summa vocis contentĩone ita locutum esse: Vbi ad Palodes delatus fueris, ountiato, Pana magnum diem suum obijsse. qua voce audita, primùm omnes,

A nes, qui in naui erant, metu perterritos esse: deinde consultasse vtrùm præstaret, eine voci obtemperare, an totam rem negligere, re inter eos communicata, & consultando agitata, ad extremum placuisse, vt Thamus, quod iussus esset, faceret, maximè si tum, cùm ad illum locum peruenissent, malacia esset. itaque fecit: & quàm clarissima voce potuit, proclamauit, magnum Pana obijsse. Vixdum clamandi finem fecerat, cùm ingens factum est non vnius, sed veluti complurium hominum gemitus. Id cùm Romam perlatum esset, Tiberium, qui tum imperium obtinebat, ita ei nuntio fidem habuisse, vt doctissimis quibusque hominibus conuocatis, & coactis, quærere instituerit de Panis ortu, genere, & natura. Illos autem re multum, diuque disputata, ad extremum sine vlla dissensione ac varietate pronuntiasse, Pana, de quo quæreretur, & qui diem suum obijsse diceretur, Mercurij, & Penelopæ filium fuisse. Non defuerunt Christiani homines, qui hunc Pana, B Christum fuisse putarint, magnum omnium mortalium pastorem, & seruatorem: tempora certè conueniunt. conueniunt & ea, quę ab antiquis de Pane tradita sunt: Pana, deum esse rusticum in naturæ similitudinem conformatum: vnde & πᾶν dictus est, id est, omne, quasi naturæ vniuersæ deus. habet enim cornua, quæ radios solis, & cornua lunæ significant. rubet eius facies, quæ significat naturam ætheris igneam. ad pectus pellem ceruinā habet stellatam, qua cælum stelliferum, seu stellis distinctum significatur. pars eius inferior, hirsuta est, qua designantur arbores, virgulta, herbæ, fruges, feræ, & ceteræ animantes in terra sedem habentes. pedes sunt ei caprini, vt declaretur terræ stabilitas, firmitas, ac soliditas. fistulam tenet septem calamis compactam, vt ostendatur cæli harmonia ex motu cæli, & altero septem siderum motu contrario, vnde septem soni efficiuntur, constans. virgam incuruam, seu pedum gestat, propter annum, qui in se recurrit. Idem cum Amore deo, seu Cupidine luctatus est, ab eoque superatus. Sic Deum huius mundi opificem, amor C generis humani vicit, & (pænè dicam) coëgit, vt forma humana sumpta terras incoleret: oues pasceret, hoc est, homines veritatis & simplicitatis amanteis erudiret, eosque ex Orci faucibus morte sua vindicatos ac redemtos seruaret, & (vt Arnobij verbo vtar) suspitaret. Herodotus in Euterpe Pana scribit à Mendesijs in octo dijs numerari. hos aūt deos octo, duodecim dijs priores haberi. Addit prætere a Pana à pictorib. & fictoribus Gręcis ac Latinis αἰγοπρόσωπον, καὶ τραγοσκελέα. i. facie caprina, & cruribus hircinis pingi, & sculpi solere.

NIGRI COLLES ARCAD.] Virg. Gallo, *Pan deus Arcadiæ*. Arcadia, frumenti ferax. Nigra autem terra, frumentis optima. iccirco nigros Arcadiæ colleis dixit. Virg. Georg. 2. *Nigra ferè, & presso pinguis sub vomere terra, Et cui putre solum (namq; hoc imitamur arando) Optima frumentis. nō vllo ex æquore cernes Plura domum tardis decedere plaustra iuuencis.*

ADDVX. SITIM TEMP. VIRGILI] Alcæus, πάντα δὲ δίψαις' ὑπὸ καύματος. id est, omnia præ calore & æstu sitiunt. Virg. li. 3. Georg. *Inde vbi quarta sitim veniens collegerit hora.* D

SED PRESSVM CALIB.] sed si vinum Calenum haurire & bibere cupis. sup. Od. 11. lib. 1. *Cæcubum, & prælo domitam Caleno Tu bibes vuam.* *ducere* interdū est spiritu attrahere, vt hìc, & sup. Od. 17. lib. 1. *Hic innocentis pocula Lesbij Duces sub vmbra.* & apud M. Tull. lib. 2. de nat. deorum *ab aëre eo, quem spiritu ducimus.*

GESTIS] id est, vehementer cupis. *Gestit* (inquit Festus) *qui subita felicitate exhilaratus, nimio corporis motu præter consuetudinem exsultat.*

IVVENVM NOBILIVM] Claudij, & Drusi.

NARDO VINA MEREBERE] vnguento nardino dato, vinum Calenum accipies, id est, si vnguentum nardinum afferes, ego vinum Calenum tibi depromam. In quibusdam libris scriptū reperi, *mereberis*.

NARDI PARVVS ONYX] idem dicit, quod paullo antè dixerat. nam Virgilium ad cenam ea conditione inuitat, si nardi concham, aut onychem afferat. Contrà Catull. cenaturum esse apud E se Fabullum dicit paucis pòst diebus, si modò ille cenam lautam, & copiosam attulerit cum vino & sale: se autem nihil præter vnguentum fragrantissimum præbiturum. sic Catull. *Cenabis bene mi Fabulle apud me Paucis, si tibi Dij fauent, diebus, Si tecum attuleris bonam, atq; magnam Cenam, non sine candida puella, Et vino, & sale, & omnibus cachinnis.* deinde paucis versibus interpositis, *Nam vnguentum dabo, quod meæ puellæ Donarunt Veneres, Cupidinesq;.* ὄνυξ autem (vt ait Dioscorides lib. 2. πῶμά ἐστι κογχυλίου ὅμοιον τῷ τῆς πορφύρας, εὑρισκόμενον ἐν τῇ Ἰνδίᾳ ἐν ταῖς ναρδοφόροις λίμναις. διὸ καὶ ἀρωματίζει νεμομένων τῶν κογχυλίων τὴν νάρδον. id est, onyx, conchylij est operculum, purpuræ operculo simile, quod reperitur in India in paludibus ijs, quæ nardum ferunt. Itaq; & odores suauissimos afflat, quoniam conchylia nardo vescuntur. Ex his igitur siue testis, siue conchis, fieri poterant vasa ad vnguentum seruandum aptissima, quippe quæ nardi odore iam essent penitus imbuta. alij dicunt Onychem esse F marmoris genus, & onychem hìc interpretantur, ampullam marmoream. Est etiam ὄνυξ lapis idem, qui alabastrites, ex quo ὄνυξ vnguentarius, id est, vas ad diuturnam vnguenti custodiam probatissimum. vide Hermolaum Barbarū. Duxerunt autem appellationē & hic lapis, & hæc concha à similitudine vnguis humani, quia nihil sit in eis rugosum, nihil asperum: sed omnia, vt in vngue, læuia ac polita. Propertius li. 3. *Sic mensa ratio, noxq; inter pocula currat: Et crocino nareis myrrheus vngat onyx.* & Catull. de coma Berenices, *Nunc vos, optato quas iunxit lumine teda, Non prius vnanimis corpora coniugibus Tradite nudantes reiecta veste papillas, Quam iucunda mihi munera libet onyx.* Est etiam onyx gemma coloris candidi, ex qua vas vnguentarium fieri solitum esse constat.

QVI NVNC SVLP. ACCVB. HORR.] Od. 28. lib. 3. *Parcis deripere horreo Cessantem Bibuli consulis amphoram.* in verbo *accubat* autem tralatio est à rebus animatis: positumque est pro acclinatur, seu acclinatum est.

A SPES DONARE NOVAS LARGVS] largus & liberalis in afferenda & donanda noua spe: vt epist. ad Torqu. lib. 1. *Spes iubet esse ratas. largus donare*, id est, largus ad donandum.

AMARAQVE CVRARVM] id est, amaras curas, seu potius amarores curarum. sic loquitur Od. 1. lib. 2. *Et cuncta terrarum subacta*. & saty. secunda libri secundi, *Corruptus vanis rerum*. & vltima eiusdem, *dumq́; Ridetur fictis rerum Balatrone secundo*. & epist. ad Pisones *Indicijs monstrare recentibus abdita rerum*. & epist. ad Sequam, *tu poscis vilia rerum*. sic Liu. *subita rerum* lib. 9. *incerta casuum*, lib. 30. & alibi, *diuersa montium*. & Lucret. lib. 1. *Inter septa meant voces: & clausa domorum Transuolitant*. idem lib. 2. *Nunc hic, nunc illic superant vitalia rerum, Et superantur item*. ibid. *Contemplator enim, cùm solis lumina cumq́; Insertim fundunt radios per opaca domorum*. & lib. 6. *penetrat per rara viarum*. Virg. lib. 6. Æn. *per opaca viarum Corripiunt spatium medium, foribusq́; propinquant*.
B idem lib. 2. *Obsedere alij telis angusta viarum*. Paterculus *auersa viarum*, & *auia itinerum*. sic etiam Græci. Aristoph. Pluto. ὁ ζεὺς μὲν οὖν εἰδὼς τὰ τούτων μωρία. id est, Iupiter igitur sciens horum stulta, id est, stultitias.

ELVERE EFFICAX] ad eluendas curas efficax. suprà annot. ad Od. 8. Iam, quòd hoc vinum ad curas eluendas efficax esse dicit, id omnium vinorum commune ferè est: atque hanc laudem omnibus propemodum vinis tribuunt poëtæ. itaque vinum λαθικηδέα, id est, obliuionem mærorum afferens: & παυσίλυπον, id est, molestiæ modum & finem imponens, & νηπενθὲς, id est, luctũ adimens, seu luctu liberans. & κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων, id est, malorum omnium obliuionem inducens, appellant Græci: obliuiosum Latini, vt Horat. sup. Od. 7. lib. 2. *Obliuioso pocula Massico Ciboria exple*. eodem pertinet illud Od. 9. epod. *Curam, metumq́; Cæsaris rerũ iuuat Dulci Lyæo soluere*. & illud Od. 13. eod. lib. *Illic omne malum vino, cantuq́; leuato Deformis ægrimoniæ Dulcibus alloquijs*. & illud Saty. 7. li. 2.
C *Nunc vino quærens, nunc somno fallere curam*. & hi Alcæi versus apud Athenæum. Οὐ χρὴ κακοῖσι θυμὸν ἐπιτρέπην. Προκόψομες γὰρ οὐδὲν ἀσάμενοι, Ω Βάκχι. φάρμακον δ' ἄριστον Οἶνον ἐνεικαμένοις μεθύσθην. Nam. quos sic vertimus, *Stultum est malis cor dedere languidum, O Bacchi: assequemur prorsus enim nihil Mærendo. pharmacum optimum autem est, Feruidiore madere vino*.

CVM TVA MERCS] cum onyche nardi.

IMMVNEM] inanem, nihil afferentem, vt annotatum est ad Od. 23. lib. 3. sic apud Virg. Geor. 4. *Immunisq́; sedens aliena ad pabula fucus*. Sed Græcum verbum exprimere voluit, *asymbolum*: quo vtitur Terent. Phorm. *téne asymbolum venire vnctum, atq́; lautum e balneis?* Non vult igitur Horatius, Virgilium venire ἀσύμβολον, id est, sine symbola. Animaduertendum est autem tùm apud Græcos, tùm apud Latinos, quemadmodum & apud nos, cenas alias fuisse conuiuatoris sumtu apparatas, atque instructas: alias, in quas suam quisque partem conferebat. has ἐράνους, illas εἰλαπίνας appellant Græci, ab eo, quòd quasi gregatim, seu turmatim, aut turbatim compotarent, παρὰ τὸ κατ' ἴλας πίνειν: vel ab eo, quòd vniuersim, & quasi in gyrum, παρὰ τὸ εἰλαδὸν, seu εἰλαδὸν, seu εἰλαδόν. Homer. ὀδυσσ. α. Τίς δαὶς, τίς δὲ ὅμιλος ὅδ' ἔπλετο; τίπτε δέ σε χρεώ; Εἰλαπίνη, ἠὲ γάμος; ἐπεὶ οὐκ ἔρανος τάδε γ' ἐστίν. id est, Quod epulum, quis cœtus hic est? quæ tandem te cogit necessitas? vtrùm conuiuium publicum, an nuptialis cena? Nam non est conuiuium ex collecta. & ὀδυσσ. λ. Ἢ γάμῳ, ἢ ἐράνῳ, ἢ εἰλαπίνῃ τεθαλυίῃ. id est, Aut nuptiali conuiuio, aut ex collecta, aut cena publica & vniuersa omni epularum copia referta. in ἐράνῳ autem, id, quod confertur à conuiuis, συμβολὴν Græci, & symbolam Latini vsucapto vocabulo nominant: *collectam* Latino & proprio. itaque quòd apud Terent. Andr. vulgò legitur *symbolum dedit*, corrupta scriptura est. nam, vt alias admonui, symbolam legendum, quod item dudum docuit Adrianus Turnebus, vir doctiss. & ita scriptum est apud Plautum in Sticho, *eadem nocte symbolam dabo*. Præterea interpretes Homeri sic docent, ἔρανος λέγεται τὸ ἐκ συμβολῆς γινόμενον δεῖπνον. & in-
E terpres Theocriti ad εἰδ. ζ. ἐπὶ δὲ τῶν βραδυνόντων παροιμία, ὅτις ἐπὶ δεῖπνον κληθεὶς ὀψὲ ἔρχεται, ἢ χωλός ἐστιν, ἢ οὐ δίδωσι συμβολάς. qui ad cenã vocat᷑ tardius venit, aut claud᷑ est, aut nõ dat symbolas. & Procul᷑ in hũc locum Hesiodi, Μηδὲ πολυξείνου δαιτὸς δυσπέμφελος εἶναι. Ταῦτα, φησί, χώραν δίδωσι ταῖς καλουμέναις συμβολαῖς. αὗται γὰρ πολύξενοι ἦσαν, ἐκ τοῦ κοινοῦ πολλοὺς συσσιτεῖν εἶναι, προξενοῦσαι μὴ οὐκ εἶναι δυσπρόσιτον ἐν ταύταις, καὶ δύσκολον, ὀλίγην δαπάνην μὲν ἐχούσας, χάριν δὲ πλείστην διὰ τὴν κοινωνίαν. οὕτω γὰρ πάλαι συνεσίτουν ἀλλήλοις συνεισφέροντες εἰς τὸ κοινὸν ἕκαστοι, καὶ μετ' ἀλλήλων ἑστιώμενοι. id est, hæc, inquit, locum dant symbolis, quæ appellantur. hæ enim valde hospitales, & multorum hospitiũ fuerunt, multos inter se conciliantes, vt vnà cibum capiant, & efficientes ne quis in eis se aditu difficilem, & morosum præbeat, quia sumtum quidem exiguum habeant, iucunditatem autem & gratiam plurimam propter communionem. Sic enim olim vnà inter se cibum capiebant, conferentes singuli in commune, & vnà inter se epulantes.
F sic Alexis apud Athen. lib. 6. οὗ γὰρ μὴ τίθενται συμβολάς, Πρυτανεῖα ταῦτα προσαγορεύεται. vbi enim non conferuntur symbolæ, ea prytanéa appellantur. Hegesander apud eundem lib. 8. τὴν συμβολήν, τὴν εἰς τὰ συμπόσια ὑπὸ τῶν συμπινόντων εἰσφερομένην Ἀργεῖοι χῶν καλοῦσι, τὴν δὲ μερίδα, αἶσαν. id est, symbolã, quæ à compotantibus in conuiuia confertur, Argiui χῶν appellant, portionem autem αἶσαν. Erat & tertiũ genus, γάμος, id est, conuiuium nuptiale, vt intelligere licet ex illis versibus Homeri, quos suprà protulimus. quod quamobrem præberetur, nomen ipsum declarat. Erat autem hoc quoque, quod nuptiale dicitur conuiuium, magnificum, & sumtuosum, & liberale, vt perspicuum est tùm ex ijsdem versibus, tùm ex Aristot. lib. 4. de moribus ad Nicom. vbi loquitur de eo, quem βάναυσον Græcè nominat, ego operariorum more insolentem in sumtu faciẽdo Latinè reddidi. verba Aristot. sunt hæc, καὶ λαμπρύνεται παρὰ μέλος, οἷον ἐρανιστὰς γαμικῶς ἑστιῶν, id est, & splendorẽ ac magnificentiã ostentat inconcinnè, atq; inuenustè, verbi gratia, nuptiali apparatu eos accipit, qui symbolã in cenã dederunt.

TINGERE]

A TINGERE] τέγγειν, quo verbo vtitur Alcæus: vel dicendum positum esse tiogere, pro madefacere: cui respoodet Græcum βρέχειν. Sed non dissimulabo me reperisse in vno cod. Vatican. & Iaonoct. aliquotque alijs, *tinguere*.

NIGRORVMQVE MEMOR] idest, rogi, busti, mortis memor.

DVM LICET] dum vita manet, & dum fert ætas. sic Sat. 6. lib. 2. *quo, bone, circà, Dum licet, in rebus iucundis viue beatus: Viue memor, quam sis æui breuis.* vide anoot. ad Od. 9. lib. 1.

MISCE STVLTIT. CONSIL. BREV.] misce serijs iocosa. Nam animus humanus perpetuá contentioné ferre non potest. & nisi interdū ioco ac ludo remittatur & relaxetur, obtunditur, atq; (vt verbo Lucretiano vtar) obbrutescit. Rectè igitur poëta noster ita mooet, Od. 11. li. 2. *quid æternis minorem Consilijs animum fatigas?*

IN LOCO] opportunè: cùm tempus, & locus seruot, aut etiam postulaot. ἐν καιρῷ.

B

IN LICEN.
Ode 13.

Insultat ei, quòd iam aous fiat, & libidine flagrans, cootemnatur à iuuenibus.

AVdiuere, Lyce, dij mea vota: dij
Audiuere, Lyce: fis anus: & tamen
Vis formosa videri:
Ludisq;, & bibis impudens:
Et cantu tremulo pota Cupidinem
Lentum sollicitas. ille virentis, &
Doctæ psallere Chiæ
Pulchris excubat in genis.
Importunus enim transuolat aridas
C Quercus: & refugit, te quia luridi
Dentes, te quia rugæ
Turpant, & capitis niues.
Nec Coæ referunt iam tibi purpuræ,
Nec clari lapides tempora, quæ semel
Notis cóndita fastis
Inclusit volucris dies. (cens?
Quò fugit Venus? heu: quóue color de-
Quò motus? quid habes illius, illius,
Quæ spirabat amores:
Quæ me surpuerat mihi,
Felix post Cynaram, notaq;, & artium
Gratarum facies? sed Cynaræ breueis
Annos fata dederunt,
Seruatura diu parem
Cornicis vetulæ temporibus Lycen: D
Possent vt iuuenes visere feruidi
Multo non sine risu,
Dilapsam in cineres facem.

AVDIVERE LYCE] Lycæ meretrici nunc tandem senescenti, insultat, cuius ferociam ac superbiam queritur Oda. 10. lib. 3. *Extremum Tanaim si biberes Lyce, &c.*

LVDISQVE] & ludis ludos amatorios, & Venereos. boc enim sigoificat *ludere* interdū. vt *Lusisti satis, edisti satis, atq; bibisti.* epist. 2. li. 2. Terent. Euoucho, *quia consimilem luserat ille ludum.*

ET BIBIS IMPVDENS] in eo declaras, quàm sis impudens, quòd ludas, & bibas proinde ac si puella esses. puellas autem hoc loco accipio pro scortis. nam oeque puellæ virgines, & pudicæ, oeque matronæ Romanæ vinum bibebant, vt annotauimus sup. ad Od. 15. lib. 3. quem locū huc ascribere libet, quia cum hoc congruit. *Te lanæ prope nobilem Tonsa Luceriam, non cithara decent: Nec flos purpureus rosæ, Nec pots vetulam face tenus cadi.* vbi quidam non rectè censuerunt legendum *Sed pots vetulam, &c.* E

CANTV TREMVLO] qualis est senum, & vetularum.

CVPIO. LENTVM SOLLIC.] amoris flammam in te iam exstinctam, & pæne emortuam, cantu prouocas, & excitas.

ILLE VIRENTIS ET DOCT.] Ille aotem, nempe Cupido, vigil cubat in genis Chiæ puellæ ætate florentis, & psallendi peritæ.

EXCVBAT] vigil cubat, cùm in te sit sopitus, ac, pæne dicam, sepultus.

IMPORTVNVS] qui nec quiescit, nec alios conquiescere sinit. diximus suprà ad Odam 16. lib. 3.

ARIDAS QVERCVS] δρῦς αὐαλέας, γεράνδρυα. vetulas significat, quæ ætate defloruerunt, atque exaruerunt.

LVRIDI DENTES] illuuie squallidi, & crocei coloris: liuidi. suprà *Orcum luridum* dixit Od. 4. lib. 3. & infrà Od. 17. epod. *ossa pelle amicta lurida.* γεραλέοι ὀδόντες eodem sensu dixit Anacr. Luridum dictum est à lura, vtre, seu culleo, seu pelle: quæ prius quàm sit aliquo colore suffusa, pallida & crocei, vel lutei coloris est. F

CAPITIS NIVES] canities, cani. sic loquitur Antipater in epigram. illo, qood scripsit in Biaotem lib. 3. epigr. Τῇδε Βίαντα κέκευθα, τὸν ἀστερίαις ἤγαγεν Ἑρμῆς Εἰς Ἀΐδην πολιῷ γήραϊ νιφόμενον. id est, bic Biantem texi, quem tacitè, seu quietè ad Orcum duxit Mercurius canæ senectæ niuibus perfusum. Iam Græci γῆρας πολιοκρόταφον solcot appellare.

NEC COÆ REFERENT] oec Coæ vestes (inquit) id est, tenues, subtilique, & bombycino filo contextæ: nec gemmæ ætatem illam florentem, quæ iam abijt, tibi reducent. Significat nec vestitus elegantia ac nitore, oec gemmarum pretio, ac fulgore formam amissam, & tempore ac vetustate coosumtam atque exstinctam reuocari. Coas vesteis fuisse admodū tenueis, & pæne pellucidas

A pellucidas declarat locus Saty. 2. lib. 1. *Altera nil obstat Cois tibi, pene videre est, Vt nudam.* quamquã quidam libri veteres illic habent, *Altera nil obstat. Chlorim tibi pane videre est, Vt nudam.* Hermolaus Barbarus autem conatus est ostendere, in omnibus libris, vbi Coæ vestes appellantur, meodum ioesse, & Céas vestes, ab insulæ Céo, nõ Coas esse nominatas. ego tameo non sum ausus scripturam inueteratam immutare.

Nec clari lapide] nihil muto. Nam quamuis mihi valde placeat altera scriptura, quæ reperitur in duobus codicibus Vaticanis, & in Ian noct. Vrs. Tornes. vno Russard. *Nec cari lapides,* mouet me tamen locus ille apud M. Tull. lib. 4. accus. *Candelabrum è gemmis clarissimis opere mirabili perfectum.* nisi quis etiam locum illum corruptum esse dicet, & legendum esse contendet, *è gemmis carissimis.* Omnino & hæc recepta tolerabilis, & illa altera probabilis est.

Tempora, quæ semel Notis, &c.]
B id est, tempora præterita, ætatem exactam, præteritos annos: vt Virg. Æn. 5. *O, mihi præteritos referat si Iupiter annos.* solebant autem Romani (vt sciunt omnes) cùm res foris gestas, tùm acta vrbans singulorum annorum, & coss. nomina in fastis, memoriæ publicæ causa, perscribere. iccircò suprà *memores fastos* appellat Od. 17. lib. 3. & Saty. 3. lib. 1. *fastos mundi. Tempora si, fastosq́; velis euoluere mundi.* Quæ sunt igitur in fastis perscripta, aut incisa, ea sunt præterita: & quæ præterita, si modò sunt alicuius momenti, fastis includuntur. Porphyrion *inclusit* interpretatur *signauit, deposuit, sepeliuit. Inclusi enim tumulo, vita defuncti intelliguntur.*

Quóve color decens?] colorem decentem eadem ratione, eodemq́; ferè sensu dixit, quo sup. Od. 27. lib. 3. *malas decenteis. Antequam turpis macies decenteis Occupet malas.* in quibusdã lib. scriptum est *calor decens.*

Spirabat amores] ἐρωτας ἔπνει. sic enim loquuntur Græci. Anacron ἁπαλὴν παῖδα κατέχων,
C Κύπριν ὅλην πνέουσαν. id est, teneram puellam tenens, quæ totam Venerem spirat. M. Tull. ad Q. Fratr. lib. 3. *sed minatur tamen, in primisq́;* Ἄρη πνέων. *Q. Scæuola,* id est, Martem spirans. sic epistola ad Augustum lib. 2. *Et spirat tragicum satis.* & Virgil. Georg. 2. *spirantes naribus ignem.*

Quæ me surpuerat mihi] id est, quę optimam mei partem mihi furtim ademerat. *surpuerat* autem συγκοπή, pro subripuerat: quod est admodum vsitatum & huic, & ceteris poëtis. vt Sat. 3. lib. 2. *vnum me surpite morti,* pro subripite. Lucret. 2. *quapropter vbi ipsam Cernere iam nequeas, motus quoq; surpere debet.* Virg. Æn. 8. *Cingite fronde comas, & pocula porgite dextris.*

Felix post Cynaram] de Cynara sic epist. ad Villicum lib. 1. *Quem scis immunem Cynaræ placuisse rapaci.* & epist. ad. Mæcen. 2. lib. 1. *Inter vina fugam Cynaræ mærere protervæ.* post Cynaram autem, vel quia soli Cynaræ cedebat: vel quia Cynara mortua est.

Artium grat. pac.] facies lepôris, & venustatis plena: facies instructa atque ornata ijs
D rebus omnibus, quæ homines ad amandum allicere & possunt, & solent, vt oculorum splendor & flagrantia, frontis læuor, oris nitor, vultus ad risum & hilaritatem compositus, & quasi natura factus, labrorum natiuus rubor, & arte adiutus, genarum candor puniceo colore temperatus. & simil.

Parem Corn. vetulæ temp.] sup. Od. 17. lib. 3. *Annosa cornix.* cornicum viuacitas prouerbij locum obtinuit. Hesiodus Ἐννέα τοι ζώει γενεὰς λακέρυζα κορώνη Ἀνδρῶν ἡβώντων. id est, *Tres inuenum ætates, & bis sex garrula cornix Metitur viuendo dies.* Lucret. lib. 1. *cornicum vt sæcla vetusta.*

Dilapsam in cin. facem] vel te, quæ olim oris tui suauitate, & flagrantia oculorum iuuenes incendebas, nunc consumtam, aridam, exsanguem: vel formam tuam olim eximiã, nunc corruptam. *dilapsam* autem legendum est, non *delapsam,* vt habent nonnulli mendosi codices, etiam veteres. sic Virgil. Georg. 4. *dilapsus in aquas* dixit, vbi de Proteo loquitur. *aut in aquas
E tenueis dilapsus abibit.* idem lib. 4. Æneid. *dilapsus calor,* absolutè. *& vna Dilapsus calor, atq; in ventos vita recessit.*

AD AVGVSTVM.
Ode 14.

A senatu, populoq; R. dignos ei honores tribui non posse.

Quæ cura patrum, quæue Quiritiũ,
Plenis honorum muneribus tuas,
Auguste, virtutes in æuum
Per titulos, memoresq́; fastos
Æternet? ô, quà sol habitabileis
Illustrat oras, maxime principum,
F *Quem legis expertes Latinæ*
Vindelici didicere nuper,
Quid Marte posses: milite nam tuo
Drusus Genaunos, implacidum genus,
Brencosq́; veloceis, & arceis
Alpibus impositas tremendis,
Deiecit acer plus vice simplici
Maior Neronum: mox graue prœlium
Commisit: immaneisq́; Rhætos
Auspicijs pepulit secundis,
Spectandus in certamine Martio,
Deuota morti pectora liberæ
Quantis fatigaret ruinis:
Indomitas propè qualis vndas
Exercet Auster Pleiadum choro

A *Scindente nubeis: impiger hostium*
Vexare turmas: & frementem
Mittere equum medios per igneis.
Sic tauriformis voluitur Aufidus:
Qui regna Dauni præfluit Appuli,
Cum sæuit: horrendamq; cultis
Diluuiem meditatur agris:
Vt barbarorum Claudius agmina
Ferrata vasto diruit impetu:
Primosq; & extremos metendo
Strauit humum sine clade victor,
Te copias, te consilium, & tuos
Præbente diuos. nam tibi, quo die
Portus Alexandréa supplex,
B *Et vacuam patefecit aulam,*
Fortuna lustro prospera tertio
Belli secundos reddidit exitus:
Laudemq; & optatum peractis
Imperijs decus arrogauit.
Te Cantaber non antè domabilis,
Medusq; & Indus: te profugus Scythes
Miratur, ô tutela præsens
Italiæ, dominæq; Romæ:
Te, fontium qui celat origines
Nilusq; & Ister: te rapidus Tigris,
Te belluosus, qui remotis
Obstrepit Oceanus Britannis:
Te non pauentis funera Galliæ,
C *Duræq; tellus audit Iberiæ:*
Te cæde gaudentes Sicambri,
Compositis venerantur armis.

QVÆ CVRA] significat, senatum, populúmque. Rom. quantumuis studij, curæque conferat ad iustos, & meritos Augusto honores decernendos, nullos tamen eius in patriam meritis dignos decernere vllo modo posse.

PATRVM] senatorum. Sallust. de bello Catil. *Delecti, quibus corpus annis infirmum, ingenium sapientia validum erat. Resp. consulebant. hinc vel ætate, vel curæ similitudine patres appellabantur.*

QVIRITIVM] populi Rom. sup. Od. 1. lib. 1. *Hunc si mobilium turba Quiritium, &c.*

PLENIS HONOR. MVNERIB.] honorificis muneribus, vt statuis, triumphis, monumentis publicis.

PER TITVLOS] per inscriptiones tuæ virtutis, tuorumq; in remp. meritorum indices.

MEMORESQVE FASTOS] qui continent memoriam rerum foris, & domi gestarum, actorumque publicorum: sup. Od. 17. lib. 3. & Ode superiore. D

ÆTERNET] perpetuet, æternas reddat. Varro lib. 2. rerum humanar. *litteris ac laudibus æternare*, ex Nonio.

O, QVA SOL HABITABILES] ô omnium princips, qui terrarum parteis habitabiles incolunt, maxime. non enim omnes terrarum partes sunt habitabiles, vt sup. Od. 22. lib. 1. *qua*, id est, qua parte, seu quibus partibus. cod. Raïn. Card. habet *O, quà lux, &c.*

QVEM LEGIS EXPERT. LAT. VINDEL.] de Vindelicis sup. Od. 4. huius libri. *Videre Rhæti bella sub Alpibus Drusum gerentem, Vindelici.* Iam hoc genus loquendi, *Quem*, nempe te, *Vindelici didicere*, *Quid Marte posses*, Græcorum est proprium, quo sæpe vtuntur Comici, & Tragici, & alij. Aristoph. in Pluto. ἄγε δή· σεαυτὸν πρῶτον αὐτόν, ὅστις εἶ, φράσον: age igitur, prius te ipsum, qui sis, dicito. Sophocl. in Thracin. πρὸς θεῶν, φράσον, φίλη δέσποινα, τόνδε, τίς ποτ' ἐστὶν ὁ ξένος. id est, per deos, dicito hunc, cara domina, seu hera, quis tandem sit hospes. Plato in Phædro. καὶ εἰδέναι χρὴ τὴν ἐραστοῦ φιλίαν, ὅτι οὐ μετ' εὐνοίας γίγνεται, id est, & scire oportet amatoris amicitiam, quòd non est cum beneuolentia coniuncta. Terent. in Eunucho. *Ego illum nescio, qui fuerit. hoc quod fecit, res ipsa indicat.* M. Tull. epist. ad Q. Frat. lib. 2. *Hæc me, vt confidam faciunt.* Plautus Asinar. *Verùm meam vxorem nescis, qualis siet.* Idem Aulular. *Ego te faciam, miserrimus mortaliû vti fies.* Idem in Menæchmis, *Solem vides, vt statim occæcatus est præ huius corporis candoribus?* E

LEGIS EXP. LAT.] id est, qui suis legibus viuunt, neque Romanis, aut vllis alijs astricti sunt.

GENAVNOS, &c.] Magna est in his nominibus librorum antiquorũ varietas. alij habent *Gerannos, Breunosq;*, alij *Genaunos, Breunosq;*: sed plures *Genaunos, Brencosq;*. Strabo li. 4. si locus emendatus est, hos populos Tenauos, & Brencos appellat his verbis, οἱ δὲ Οὐινδολικοὶ καὶ Νωρικοὶ τὴν ἐκτὸς παρώρειαν κατέχουσι τὸ πλέον μετὰ Βρέγκων καὶ Τεναύων. id est, F
Vindelici autem & Norici eam, quæ extrà est, partem montibus vicinam ferè totam incolunt, cum Brencis & Tenauis. Itaq; vel ex illo Strabonis loco Horatius est emendandus, & legendum hîc Tenauos, seu Tenaunos, & Brencos: vel ex Horatio, Strabo est corrigendus. omnino vel *Tenaunos*, & *Brencos*, vel *Genaunos*: vel *Gerannos*, & *Brennos*, seu Breunos potius: non *Golonos* legendum puto.

IMPLACIDVM GENVS] horum populorum immanitatem ex paucis verbis Strabonis cognoscere licet. οὐ μόνον ἀνδροφονοῦσιν, ἀλλὰ καὶ μέχρι νηπίων ἀρρένων προσέρχονται· καὶ μηδ' ἐνταῦθα παυόμενοι καὶ τὰς ἐγκύους γυναῖκας κτείνουσιν, ὅσας φασὶν οἱ μάντεις ἀρρενοκυεῖν, id est, non solùm viros interficiunt, verùm etiam vsque ad infanteis masculos progrediuntur: & ne hîc quidem desinentes, etiam prægnanteis mulieres trucidant eas, quas vates dixerint in vtero masculos gerere.

DEIECIT] aptissimo verbo vsus est, & pæne dicam,

A ne dicam, militari: vtitur eo sæpissime & Cæsar. *Deiecit* autem *plus vice simplici*, id est, plus quàm semel: semel atque iterum deiecit.

MAIOR NERONVM] Claudius Tiberius Nero. de quo sic Sueton. *Exhinc Rhæticum, Vindelicumq; bellum, inde Pannonicum, inde Germanicum gessit. Rhætico, ac Vindelico genteis Alpinas, Pannonico Brencos & Dalmatas subegit*. epist. ad Iul. Florum lib. 1, *Iuli Flore, quibus terrarum militet oris Claudius Augusti priuignus, scire laboro*. *Maior Neronum* autem sic dixit hoc loco, vt in lib. de arte poët. *O maior iuuenum*. & saty. 6. lib. 1. *qui se Vultum ferre negat Nouiorum posse minoris*.

MOX GR. PROEL. COMM.] mox, Genaunis, & Brencis, seu Breunis præsidio deiectis, pugnam cum hostibus commisit, & signa contulit.

SPECTANDVS IN CERT. MART.] dignus, qui spectaretur in prœlio, quantis ruinis & cladibus vexaret Rhoetorum animos, mortem liberam non extimescenteis. certamen Martium
B dixit, quia sunt quædã certamina ludicra, vt prœlia campestria, vt epist. 18. lib. 1. sunt & *certamina diuitiarum*, vt epist. 4. eiusd. & certant interdum inter se homines ingenio, contendunt nobilitate, vt ait Lucret. lib. 3. *Certare ingenio, contendere nobilitate*.

DEVOTA MORTI PECT. LIB.] Rhœtorum pectora ita mortem nõ horrentia, vt se morti deuouisse viderentur. *morti libera* autẽ, vel quia sponte sua, & nulla necessitate coacti mortem oppetebant: vel quia qui pugnantes in acie cadunt, liberi moriuntur: & ita *libera* epithetum est perpetuum mortis, quæ in acie oppetitur.

INDOMITAS PROPE QVAL. VND.] Drusum Rhœtorum turmas prœlijs secundis vexantem, ac profligantem comparat cum Austro Virgilijs exortis, quæ tempestates excitant, vndas maris agitante. Ordo autem verborum hic est, Drusus impiger hostium vexare turmas, & mitt. frem. eq. p. m. ign. qualis propemodum est Auster cùm vndas exercet, Pleïadum choro scin-
C dente nubeis.

EXERCET] fatigat, agitat. vt apud Virgil. Georg. 3. *exercita cursu Flumina*.

PLEÏADVM CHORO] Pleïadas Atlantis fuisse filias, nunc stellas in Tauri cauda locatas, (Virgilias nominant Latini) quarum sex duntaxat cernantur, septima sit obscurior: earumq; ortum, atque obitum, pluuium esse: prætereà eas ortu matutino, qui est à Kal. Maijs vsq; ad decimum Kalend. Quinctileis, æstatem: vespertino, qui est à Kal. Octobribus vsque ad v. Idus Decemb. hiemem præsignificare, ac nuntiare, notum est vel pueris. Hesiod. ἔργ. ἡμ. Πληϊάδων ἀτλαγενέων ἐπιτελλομενάων Ἄρχεσθ' ἀμήτου, ἀρότοιο δὲ δυσομενάων. id est, *Pleiades Atlantigenæ cælo exorientes Messis tempora significant, eædemq; cadentes Venisse agricolis ostendunt tempus arandi*. & Aratus. Ἑπτάποροι δὴ ταίγε μετ' ἀνθρώποις καλέονται, Ἓξ οἶαί περ ἐοῦσαι ἐπόψιαι ὀφθαλμοῖσιν. Ἀλκυόνη, Μερόπη τε, Κελαινώ τ', Ἠλέκτρη τε, Καὶ Στερόπη, καὶ Τηϋγέτη, καὶ πότνια Μαῖα. quos versus sic Latinè reddidit Cicero, *Hæ septem vulgò perhibentur more vetusto Stellæ: cernuntur verò sex undiq; paruæ. At non interijsse putari conuenit vnam, Sed frustrà ac temerè à vulgo ratione sine vlla Septem dicier, vt veteres* D *statuêre poëtæ, Æterno cunctas æuo qui nomine dignant, Alcyone, & Merope, atq; Celeno, Taygeteq;, Electra, Steropeq;, simul sanctissima Maia*. & Theocrit. in Hyla. Ἆμος δ' ἀντέλλοντι πελειάδες, ἐσχατιαὶ δὲ Ἄρνα νέον βόσκοντι τετραμμένω εἴαρος ἤδη, Τᾶμος ναυτιλίας μιμνάσκετο θεῖος ἄωτος Ἡρώων. id est, Cùm autẽ oriuntur Virgiliæ, prata autem remota agnum nouellũ pascunt, conuerso iã vere: Tũ nauigationis memor erat flos heroüm diuinus. Ostẽdit aũt his versib. Aratus, eas æstatis, & brumæ nũtias esse. Ζεὺς φράσε καὶ θέρεος, καὶ χείματος ἀρχομένοιο Σημαίνειν ἐπένευσεν, ἐπερχομένου τ' ἀρότοιο. Athen. li. 2. docet Pleiadas ab Æschylo, Pindaro, Simonide peleïadas, quod valet πελειάδες. id est, columbas, nominari. Vnius Simonidis verba ascribam ea, quæ ad hunc locum pertinent. Ἔπεται δ' Ἄτλας ἑπτὰ ἰοπλοκάμων φιλᾶν θυγατρῶν τᾶν (Μαίας) ἔξοχον εἶδος, αἳ καλέονται πελειάδες οὐράνιαι. Sed de his qui plura scire volet, legat Athenæũ eo, quem dixi, libro.

E SCINDENTE NVB.] id est, imbreis profundente nubibus à vento scissis.

IMPIGER HOST. VEX. TVRM.] impiger in vexandis hostium turmis.

ET FREMENTEM] Virgil. Georg. 1. princ. *tuq; ô, cui prima frementem Fudit equum, &c.* & Horat. Oda 9. epod. *Ad hunc frementes verterunt bis mille equos, &c.*

MEDIOS PER IGNEIS] id est, per medias prœlij flammas, per media, eaq; acerrima pericula. sic epist. 1. lib. 1. *Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per igneis*. sic Hom. ἰλ. κ. Τούτου γ' ἑσπομένοιο, καὶ ἐκ πυρὸς αἰθομένοιο Ἄμφω νοστήσαιμεν, ἐπεὶ περίοιδε νοῆσαι: id est, *Hoc comitante vel ex ardentibus ignibus ambo Salui euadamus, quoniam egregiè sapit vnus*.

SIC TAVRIFORMIS VOLVITVR, &c.] Hercules ab inferis reuersus, in Ætoliam profectus est ad OEneum, filiam suam Deianiram vxorem sibi vt ille daret. quam cùm offendisset Acheloo fluuio vicino iam desponsam, cum eo luctatus est, tauri speciem præ se ferente: cuius altero F cornu auulso puella potitus est. Est autem Achelous omnium, qui sunt in Græcia, fluuiorum maximus, videturq; tauriformis habitus vel propter eius multas flexiones, vel potius propterea, quòd multis locis relicto suo alueo exundabat. Ab eo ceteri fluuij maximè ij, qui imbribus augentur, non solùm tauriformes, sed etiam Acheloi solent appellari. Quin etiam tam Græci, quàm Latini Acheloum pro aqua vsurpare solent. Eurip. Bacch. ὁ δ' ὡς ἐσεῖδε, δώματ' αἴθεσθαι δοκῶν, Ἧσσ' ἐκεῖσε, κᾆτ' ἐκεῖσε δμωσὶν Ἀχελῷον φέρειν Ἐννέπων, &c. id est, ille autem, vt vidit, ædeis conflagrare putans, eò se properè contulit: deinde iubens illuc famulos Acheloum ferre, &c. Virg. Georg. 1. *Poculaq; inuentis Acheloia miscuit vndis*. Homerus ἰλ. φ. Xanthum Achilli Iratum, quòd alueum suum cadaueribus impediret, facit erumpentem, atque exæstuantem, corpora denique in terram eijcientem cum mugitu instar tauri: ex quo fortasse, qui Homerum secuti sunt, poëtæ, fluuijs omnibus tauri speciem tribuerunt. verba Homer. sunt hæc: Τοὺς ἐκβαλλε θύραζε μεμυκὼς ἠΰτε

A εἶναι ταύρος Χέρσονδι. bis consentanea scribit interpres Sophoclis in Trach. οἱ ποταμοὶ ταυρόκρανοι ἀνεπλάττοντο, ἢ ὅτι μυκηθμῷ εἰσὶ ταύροις παραπλήσιοι περὶ τὰς ὀχθολάς, ἢ ὅτι σχίζουσι τὴν γῆν, ὡς βόες, ἢ διὰ τὸ τὰς κατανομὰς παρὰ τοῖς ποταμοῖς εἶναι, id est, fluuij taurinis cornibus fingebantur, vel quòd mugitu ad ostia, taurorum sunt similes, vel quòd terram scindunt, vt boues: vel quia pascua sunt propter fluuios. sic Ælianus ποικ. ἱστορ. β. τὴν τῶν ποταμῶν φύσιν, καὶ τὰ ῥεῖθρα αὐτῶν ὁρῶμεν. ὅμως δ' οἱ τιμῶντες αὐτοὺς, καὶ τὰ ἀγάλματα αὐτῶν ἐργαζόμενοι, οἱ μὲν ἀνθρωπομόρφους αὐτοὺς ἱδρύσαντο, οἱ δὲ βοῶν εἶδος αὐτοῖς περιέθηκαν. sic enim emendandus Ælianus, vt hoc notem ἐν παρόδῳ. quorum verborum hæc sententia est, Fluuiorum autem naturam & eorum alueos videmus. Verumtamen qui eos colunt, & qui eorum simulacra fingunt, alij in humanam figuram eos conformant, alij eis boum formam affingunt. licet etiam dicere, ostia & ora fluuiorum per cornua significari. Itaq; Virgilius lib. 8. Æn. in extr. Rhenum bicornem appellat, vel quia duo-
B bus alueis fluit, vt vult Seruius, vel quia duobus ostijs in Oceanum influit. Idem de Tiberi lib. 8. *Corniger Hesperidum fluuius regnator aquarum.*

AVFIDVS] suprà *longe sonantem* appellat Od. 9. de quo plura ad Od. vlt. lib. 3.

PERFLVIT] reclamantibus ferè omnibus cod. veteribus, in quibus scriptum est *prefluit*, aut *præfluit*, vulgatos secutus sum, non pugnaturus, si quis malit, *præfluit*. sic suprà Od. 3. huius libri, vbi vulgati habent *perfluunt*, veteres pleriq; omnes habebant *præfluunt*. Et verò ita Liuius locutus est lib. 54. *Duo cingunt Scodram flumina: Clausula latere vrbis, quod in orientem patet, præfluens: Barbana palude oriens.* Quare quamuis & olim & nũc editum sit me assentiente, perfluit, antiquam tamen censeo restituendam.

CVM SÆVIT] cum auctus imbribus *sternit sata læta, boumq; labores*, vt ait Virgil. vide supr. annot. ad Od. 29. lib. 3. sic Homer. de Diomede ιλ. ε. Θῦνε γὰρ ἂμ πεδίον ποταμῷ πλήθοντι ἐοικὼς Χειμάρρῳ, ὅς τ' ὦκα ῥέων ἐκέδασσε γεφύρας. Τὸν δ' οὔτ' ἄρ τε γέφυραι ἐεργμέναι
C ἰσχανόωσιν, Οὔτ' ἄρα ἕρκεα ἴσχει ἀλωάων ἐριθηλέων Ἐλθόντ' ἐξαπίνης, ὅτ' ἐπιβρίσῃ Διὸς ὄμβρος, Πολλὰ δ' ὑπ' αὐτοῦ ἔργα κατήριπε κάλ' αἰζηῶν. id est, Ruebat autem per campum fluuio torrenti exundanti similis: qui celeriter fluens ponteis disturbat. Eum autem neque pontes continent, neque septa agrorum virentium cumprimunt repente labentem, cùm eum auxerit cælestis imber: multa autem ædificia, & opera manu hominum facta eius impetu labefactata concidunt.

MEDITATVR] secutus sum scripturam trium veterum codicum, quos in Italia vidi, & totidem, quos in Gallia, in his Tornes. quam & viri docti valde probant: agnoscit Porphyr. Nam vulgati haberit *minitatur*, quam tamen nũ aspernor. nam ita legit Non. Marcell. testem citans hunc locum. inest autem in verbo *meditatur* mirabilis, & longè audacior, quàm in illo altero *minitatur*, tralatio à re animata ad inanimam.

PRIMOSQVE ET EXTR. MET.] sic Virg. lib. 10. *Proxima quæq; metit gladio.* quem locum producunt testem Acron & Porphyr.

STRAVIT HVMVM] sic scriptum reperi in plerisque libris calamo exaratis, tribus Vatic. & Iannoct. Facr. Vrs. Torne. Nicor. Russard. *Strauit humum* autem, id est, operuit, & compleuit humum. vulgati habent, *Strauit humi*, quod minus probo. sic enim locutus est sup. Od. 17. lib. 3. *& alga littus inutili Demissa tempestas ab Euro Sternet, aqua nisi fallit augur, &c.* D

SINE CLADE VICTOR] victor sine vlla suorum iactura. longè huic dissimilis est ea, quam victoriam Cadmeam nominant.

PRÆBENTE] sufficiente, suppeditante, παρέχοντος, ἐπαρκοῦντος.

TVOS DIVOS] qui tibi fauent, qui tua omnia incœpta fortunant. hoc ideò dictum (inquit Porphyrio) quòd Augusti auspicijs hæc a Druso gesta sunt.

NAM TIBI, QVO DIE PORT. &c.] sententia huius loci hæc est. Quo die Alexandria, in quam Antonius, & Cleopatra confugerant, potitus es, anno scilicet, post initium belli Mutinen- E
sis, decimo tertio: eo ipso die omnium bellorum præteritorum felicem exitũ habuisti. Nam bellis omnibus compositis, & victoria parta, remp. constituisti, imperium populi Rom. stabiliuisti, laudem, & gloriã tibi sempiternam tot victorijs partis comparasti, tertium deniq; consulatum, dominatumq; perpetuum consecutus es. Priscian. lib. 2. docet, vtrumq; esse vsitatũ, *Alexandréa*, & *Alexandria*: vt Antiochía & Antiochéa.

LVSTRO TERTIO] nondum finito, id est, anno decimo tertio nondum exacto. Errant autem, qui duo lustra nouem annis duntaxat putant constare, quasi quintus annus finis sit vnius, & principium alterius.

ARROGAVIT] peperit, vendicauit.

TE CANTABER] sup. Od. 8. lib. 3. *Cantaber sera domitus catena.* & Od. 6. lib. 2. *Cantabrum indoctum iuga ferre nostra.*

PROFVGVS] Od. 24. lib. 3. *Campestres melius Scythæ.* & Od. 35. lib. 1. *te profugi Scythæ.*

O TVTELA PRÆSENS ITAL. DOMI- F
NÆQVE] qui tanquam Deus præsens Italiam, Romamque tutaris. alia ratione dixit sup. Od. 6. *Virginum primæ, puerique, &c. Deliæ tutela deæ*, id est, quos Diana tuetur. magna autem vis est in nomine *præsens*. dicimus enim *Deum præsentem*, cuius numinis vim, auxiliumq;, quasi præsentis, sentimus. vide annot. ad Od. 35. lib. 1.

DOMINÆQVE ROMÆ] Od. 3. huius lib. *Romæ principis vrbium Dignatur suboles, &c.*

TE, FONT. QVI CEL. ORIGINES] Herodotus in Euterpe scribit neminem vnquam neque Græcum, neq; Afrum, neq; Ægyptium ausum esse sibi profiteri se scire Nili fonteis, seu origines, præterquàm quendam tabularium, & ædis Mineruæ, pecuniæq; custodem in vrbe Sai: atque eum tamen sibi ludere, & nugari visum esse: quippe qui dixerit Nilum ex quodam lacu infinitæ altitudinis inter duos monteis interiecto manare. Scriptores recentiores, quibus hæc exquirere fuit curæ, aiunt Nilum ex montibus Lunæ oriri. Tibul. lib. 1. *Nile pater, quánam possum te dicere causa, Aut*

z *quibus*

A *quibus in terris occuluisse caput? originem* autem habente ... l. Faër. & Iann. ceteri omnes, quibuscum vulgat. congruunt, *origines:* quos sequor: quia perspicue Herodotus eo, quem dixi libro, πηγὰς Νείλου dicit, nõ πηγήν. de Nilo plura in commentar. Lucr.

Ister] quem eundem esse, atq; Danubium nonnulli volunt, sed alijs atque alijs gentibus. Apollonius lib. 4. argon. scribit Istrum ex hyperboreis montibus oriri, & cùm ad eum locum, qui interiectus est inter Scythiam, & Thraciam peruenerit, in duas parteis secari: quarum altera in Pontum Euxinum, altera in mare Tyrrhenum influit: eademq; tradit interpres ad eum locum. de eodẽ lege Strabon. lib. 4.

Te rapid. Tigr.] Tigris, Armeniæ fluuius, à celeritate nomen traxit. Itaque meritò rapidus ab Horatio appellatur: quamquam quidam legi volunt, trepidus, id est, celer.

Te belluosus] Oceanum belluosum vocat propter ingenteis belluas in eo nascenteis, &
B viuenteis. in quibus est phyleter, *ingentis columnæ modo* (vt narrat Plin. li. 9. ca. 4.) *se attollens, altiorq; nauium velis, diluuiem quandam eructans.*

Te non pav. fvn.] Aristot. lib. 3. de moribus ad Nicom. scribit, Celtas neque terræ motus, neque fluctus extimescere. Ælianus autem lib. 12. Var. hist. etiam amplius, nempe illos pugnare coronatos: argumentumq; eis suarum cantilenarum constare ex hominibus ijs, qui fortiter in bello pugnantes ceciderint: eosdem partim rebus præclarę gestis glorianteis, partim suæ ipsorum virtutis monumenta Græcorum more relinquenteis, tropæa victoriæ excitare: fugere autem, apud eos vsque adeò turpe esse, vt ne ex domibus ruinosis quidem, ac labantibus sese auferant: quin ne his quidem incendio deflagrantibus saluti suæ fuga consulere, à flamma iam occupatos: nonnullos autem maris æstum accedentem expectare, ac subire: alios vltrò fluctibus arma inferre, eorumq; impetum excipere nudis gladijs, hastisque destrictis, quasi eos possint vel exterrere, vel sauciare.
C

Cæde gavdentes Sicambri] suprà Od. 2. eiusd. lib. *quandoq; trahet feroceis Per sacrum cliuum merita decorus Fronde Sicambros.* Cæde gaudentes autem, vel quia bellicosi, & belli studio dediti sunt, vnde cædes oriuntur: vel simplicius, quia cædibus delectantur: quod argumentum est immanitatis.

Compositis] vno consensu, vnoq; tempore de manu positis: vel cónditis, & suo loco positis, vt Od. 7. epod. *cur dexteris Aptantur enses cónditi?* eadem fortasse significatione dixit Satyra 3. lib. 2. *Audire atq; togam iubeo componere, quisquis Ambitione mala, aut argenti pallet amore.*

AVGVSTI LAVDES.
Ode 15.

PHœbus volentem prœlia me loqui,
Victas & vrbeis, increpuit lyra:
Ne parua Tyrrhenum per æquor D
Vela darem. tua, Cæsar, ætas
Fruges & agris rettulit vberes,
Et signa nostro restituit Ioui,
Derepta Parthorum superbis
Postibus: & vacuum duellis
Ianum Quirini clausit: & ordinem
Rectum euaganti frena licentiæ
Iniecit: emouitq; culpas:
Et veteres reuocauit arteis:
Per quas Latinum nomen, & Italæ
Creuere vires: famaq;, & imperI
Porrecta maiestas ad ortum
Solis ab Hesperio cubili.
Custode rerum Cæsare non furor E
Ciuilis, aut vis exiget otium:
Non ira, quæ procudit enseis,
Et miseras inimicat vrbeis.
Non, qui profundum Danubiũ bibunt,
Edicta rumpent Iulia: non Getæ,
Non Seres, infidiue Persæ,
Non Tanain prope flumen orti.
Nosq; & profestis lucibus, & sacris
Inter iocosi munera Liberi
Cum prole, matronisq; nostris,
Rite deos prius apprecati,
Virtute functos more patrum duces,
Lydis remisto carmine tibijs,
Troiamq;, & Anchisen, & almæ F
Progeniem Veneris canemus.

Phoebvs volentem proelia, &c. sic Virgil. in Sileno, *Cùm canerem reges & prœlia, Cinthius aurem Vellit, & admonuit pastorem Tityre pingues Pascere oportet oueis, &c.* Idem in Copa. *Mors aurem vellens, viuite, ait: venio.*

Ne parva Tyrrh. per æqvor] allegoria est. nam alijs verbis aliud significat. nempe vetuisse Phœbum, ne humilibus versibus, & imbelli Musa, res grandeis, amplas, & bellicas canat. quod sup. Od. 3. lib. 3. dixit, *Magna modis tenuare paruis.* Quemadmodum enim periculosum est paruo nauigio in mari Tyrrheno nauigare, sic non est tutum tenuibus, & humilibus versibus res magnas & graueis persequi.

Et signa nostro rest. Iovi] Parthi Phraate regnum obtinente signa, quæ Crassus amiserat, Romam ad Augustum vltro remiserunt. scribunt Strabo, Sueton. Paterculus, & alij. *nostro Ioui* autem, id est, Ioui Capitolino.

Horat.

A Horat. epist. ad Lollium 2. lib. 1. *& Cantabrica bella tulisti Sub duce, qui templis Parthorum signa refixit.* Idem ad August. *Et formidatam Parthis te principe Romam.* & saty. 5. lib. 2. *Tempore, quo iuuenis Parthis horrendus ab alto Demissum genus Ænea, &c.* sic & Virg. lib. 7. Ænei. *Auroramq́; sequi, Parthosq́; reposcere signa.*

DEREPTA] id est, detracta. Sic autem legendum vel inuitis codicibus omnibus & antiquis, & recentioribus, non *Direpta*: quamquam in duobus non obscura exstant huius germanæ scripturæ vestigia.

ET VACVVM DVELLIS IANVM QVIRINI, &c.] Hac de re sic Sueton. in Augusto, *Ianum Quirinum semel atq; iterum a condita vrbe ante memoriam suã clausum, in multo breuiore temporis spatio, terra, mariq; pace parta, tertiò clausit.* & Varro lib. 4. de lingua Latina, *Tertia est Ianualis porta ab Iano: & ideo ibi positum Iani signum, & institutum à Numa Pompilio rege, vt scribit in annaB lib. L. Piso, vt sit semper clausa, nisi cùm bellum sit. Nusquam traditum est memoria Pompilio rege fuisse apertam. sed pòst T. Manlio consule bello Karthaginiensi primo confecto, & eodem anno apertam.* Hactenus Varro. Plutarch. de fortuna populi R. δίθυρον Ἰανῦ, id est, portam Iani biforem appellat: quã (inquit ille) πολέμου πύλην καλοῦσι, id est, belli portam nominant. Idem in Numa. Ἔστι δὲ καὶ αὐτοῦ ναὸς ἐν Ῥώμῃ δίθυρος, ὃν πολέμου πύλην καλοῦσι. id est, est aũt & eius templũ Romæ cuius duæ sunt ianuæ: quod belli portam appellant. Virgil. lib. 7. Æneid. geminas belli portas appellat. *Sunt geminæ belli portæ (sic nomine dicunt) Religione sacræ, & sæui formidine Martis, &c.* Porrò autem, *Fanum Quirini* edendum putarim M. Antonio Mureto, & I. Passeratio assensus: quorum alter coniectura ductus sic reponit, alter mihi asseuerauit se scriptum vidisse Romæ in vno libro manuscr. *Eanum Quirini.* vnde quàm sit facile facere *Fanum Quir.* neminem esse puto, qui non videat. Putabat tamen Passeratius etiam legi posse. *Ianum Quirinum.* quę lectio
C nec mihi displicet.

EVAG. FRE. LICEN. INIE.] hanc scripturam in vno Vatic. repertam, cum quo tamen consentiunt cod. Iannoct. Faer. & Tornes. Russard. Nicor. Cleric. sic proho, vt contendam, eam esse veram & germanam. dicimus enim Latinè frenos, aut frena inijcere, vt M. Tull. Philip. 13. *namq; illis exsultantis tanquam frenos furoris inieci.* *Ordinem inijcere*, nemo, qui Latinè loqueretur, meo quidem iudicio, dixit vmquam. Significat autem, Augusti Cæsaris ætate immoderatam, & ordine carentem peccandi licentiam veluti quibusdam frenis esse repressam. sup. Od. 24. lib. 3. *indomitam audeat Refrenare licentiam.* ordo autem est, Iniecit frena licentiæ euaganti ord. rect. id est, extra ordinem rectum vaganti: ordinem non seruanti. Atque hæc ipsa lectio in nonnullis libris vulg. reperitur.

EMOVITQVE CVLPAS] nempe supplicio in improbos constituto. sic suprà Oda, quammodò commemoraui, *Quid tristes querimoniæ, Si non supplicio culpa reciditur? Quid leges sine moribus, etc.*

secutus sum autem hoc loco cod. Iannoct. Tornes. 2. Vatic. & Clericanum, & Nicotianum, qui D
ita habent, non *amouit*. neq; verò dubitabit quisquam Latinè doctus, quin hæc scriptura sit vera. vtitur eodem verbo Saty. 3. lib. 2. *Emouit veterem mirè nouus.* & epist. 2. lib. 2. *Dura sede mouere loco me tempora grato.* & Virg. lib. 2. Æneid. *Neptunus, magnoq́; emota tridenti Fundamenta quatit.* Idem lib. 6. *His dictis curæ emotæ, pulsusq́; parumper Corde dolor tristis.* ibidem, *Egregia intereà coniux arma omnia tectis Emouet.*

ET VETERES REVOC. ART.] id est, virtutes: vt frugalitatem, patientiam paupertatis, contemtum pecuniæ & diuitiarum, studium laudis & gloriæ, cõtinentiam, &c.

PORRECTA] prolata, amplificata, propagata.

AD ORTVM SOLIS] quidam libri veteres habent *ad ortus*, in his Torn. Nicotiani duo, Clericanus, Danielis.

AB HESPERIO CVBILI] à solis occasu. E
ἕσπερος Græcis, vesper est Latinis.

FVROR CIVILIS] bellum ciuile: quod ciues furore concitati inter se gerunt. Virgil. lib. 1. Æneid. *Iamq́; faces & saxa volant: furor arma ministrat.*

EXIGET OTIVM] secutus sum meliorum codicum, Iannoctij, & Vaticanorum 2. & Clericani, & vnius Nicotiani scripturam, quam Porphyr. comprobat. nam vulgati habent *eximet*. exigere autem hoc loco valet, eijcere, expellere: vt dicimus, *Regibus exactis.* vel, vt Nonius interpretatur apud Lucilium, excludere. Lucill. *Vestimentis frigus atq; horrorem exacturum putet. Exacturum pro exclusurum*, inquit Nonius: quod minus proho. Nam etiam apud Lucilium exigere frigus valet, expellere, meo quidẽ iudicio. sic apud Næuium, seu Nouium potius, *Indignè exigor patria innocens.*

PROCVDIT ENSEIS] ad procudendos & fabricandos enseis impellit.

INIMICAT] inimicas inter se reddit. συγκρούει, F
στασιάζει. verbum non admodum vsitatum. non dissimile est id, quo vtitur Laberius, *iniquare*. sic ille apud Nonium, *Æquum animum indignantis iniquat contumelia.*

NON QVI PROFVND. DANVB. BIB.] Thraces, Pannones, Taurici, Germani.

EDICTA RVMP. IVL.] leges Iulias infirmabunt, vel de adulterijs, vel quaslibet alias.

INFIDIVE PERSÆ] Duo cod. Vatic. Rain. Card. Tornes. *infidiq́;*. sic infrà Allobrogem nouis rebus infidelem dicet Od. 16. epod. *Nouisq́; rebus infidelis Allobrox.*

TAN. PR. FLV. ORTI] Scythæ, & Sarmatæ.

PROFESTIS] dies profesti hominibus concessi sunt ad rem priuatam, ac publicã administrandam. vtitur hoc nomine Saty. 5. lib. 2. *Qui Veientanũ festis potare diebus Campana solitus trulla, vappamq́; profestis.* & Saty. 2. lib. 2. *luce profesta.*

VIRTVTE FVNCT. MORE PATR.] apud Hom. ἰλιάδι. Aiax, Vlysses, Phœnix ad Achillem missi, vt eius animum placarent, atque ad le-

A nitatem inflecterent, offenduntenm citharæ cantu animum oblectantem, priscorumq; virorum laudes canentem, his verbis, Τῶν γ' ὑμῶν ἵππων, ἀνδρῶν δ' ἀρχαίων ἀνθρώπων, &c.

LYDIS TIBIIS] siue Phrygijs, nihil refert. Tibiæ enim in Barbaria primùm repertæ sunt, io quas cùm aliquando incidisset Minerua, easq; semel inflasset, continuò reiecit, vt omnium organorum musicorum deterrimas. Quamquam D Porphyrio Phrygijs tibijs res tristeis: Lydijs lætas cani solitas scribit.

REMISTO] in libro de arte poët. *sic veris falsa remiscet.*

ET ALMÆ PROGEN. VEN.] Iulium Cæsarem, Augustum, Tiberium, Drusos: vel, si quis malet, Iuliam gentem ab Iulo nominatam. sic Lucretius princip. lib. 1. *Æneadum genitrix, hominum, diuûmq; voluptas, Alma Venus.*

EPODON LIBER.

LAMBINVS LECTORI.

Diu, multumque dubitaui, & quæsiui: neque dnm dubitandi finem feci, lector erudite, quamobrem hic liber vel epodôn, vel epodos nominetur. Nam quid sit στροφὴ, ἀντιστροφὴ, ἐπῳδὸς apud Pindarum, docent eius interpretes. Apud Horatium autẽ vbi locus est ἐπῳδῷ si neq; στροφαὶ, neq; ἀντιστροφαὶ reperiuntur? an dicemus ἐπῳδῶν librum dici propter adiunctos breuiores versiculos: qnos, qui canebant, in neutram partem mouebantur: sed in vno loco insistebant? atque in his Odis esse stropheo, siue antistrophen cum epodo, vt in choréa mouerentur à sinistra parte in dexteram, deinde quiescerent, vnoq; in loco insisterent? an epodôn liber dictus propterea, quòd duo essent, qui canerent: vnus, qui longiores versus pronuntiaret: alter, qui breuiores subijceret, qui dicebatur ἐπῳδὸς, quasi accentor, aut succentor quidam, respondendi munere fungens? an, quod vir quidam doctissimus Florentious mihi dixit io sermone, cùm eius hac de re sententiam exquirerem, in superioribus libris fuisse στροφὴν, & ἀντιστροφὴν, in hoc esse ἐπῳδὸν, an placebit, huius libri Odas appellatas esse ἐπῳδοὺς, quasi odas posteriores, non ἐπῳδὸς: quemadmodum liber posterior Platonis de legibus ἐπινομὶς inscribitur? an ἐπῳδοὶ appellati versiculi breuiores, eò quòd accinuntur longioribus. vt, *Beatus ille qui procul negotijs, Vt prisca gens mortalium?* an, quod quidam testantur se vidisse in quodam codice vetere, hunc librum ita inscriptum, *Quinctus Odarum liber*, id sequemur, vt nullus iam dubitandi locus sit relictus, nihilq; causæ, quamobrem hac de re plura quæramus? ego quidem neque vnius codicis auctoritate standum esse censeo, neque vllam earum, quas exposui, causarum, satis certam, aut necessariam esse puto. Itaq; verus illud Academicum verbum hîc vsurpans, ἐπέχω, ne rei falsæ assentiens, temeritatis culpam sustineam. Interea tamen placet Diomedis, & Marij Victorini, & aliorum Grammaticorum veterum sententiam probare, qui propterea hunc librum ita inscriptum esse dicunt, quia singulis longioribus versibus, singuli breuiores accinuntur, qui ἐπῳδοὶ appellantur. Docent enim illi carminis genus vnum esse, in quo versus ita inter se connexi sunt, vt alter sine altero audiri non possit: quorum prior προῳδὸς, id est, præcinens, posterior ἐπῳδὸς, id est, quasi succinens, nominatur, vt in elegis, longus & hexameter, est προῳδὸς: breuior, & pentameter, ἐπῳδός. Eadem igitur ratione hic trimeter *Ibis Liburnis inter alta nauium*, προῳδὸς erit, quasi præcinens. alter autem, dimeter, ἐπῳδὸς, quasi succinens. *Amice propugnacula.* Sed lubet mihi Marij Victorini verba hic subscribere ex lib. 3. *Archilochus fuit singularis artificij in excogitandis ac formandis nouis metris, primusq; epodos excogitauit, alios breuiores, alios longiores, detrahens vnum pedem, seu colum metro, vt illi subijceret id quod ex ipso detractum esse videbatur, vt in heroo, à quo primùm cœpit,* Diffugêre niues: redeunt iam gramina campis: *Dehinc epodus sui generis*, Arboribusque comæ. Idem paullo pòst. *Idem Archilochus penultimis heroi hexametri partibus adiecta syllaba huiusmodi versum induxit, qui metro Phalæcio: id est, tribus trochæis vltimis clauderetur: vt est*, At tuba terribilẽ sonitum dedit ære canoro. *Adiecta enim ante vltimos pedes, sed syllaba, fiet* ære sed canoro. *quod est carmen Phalæcium. Iuncto omni fiet versus huiusmodi:* At tuba terribilem sonitum dedit ære sed canoro. *Quod quidam hexametrum heroum ὑπερκατάληκτον dixerunt. Huic idem epodum subdidit trimetrũ versum Iambicum catalecticum*: id est, *vltima parte imminutum. Cuius exemplum noster Horatius secutus est illa Oda, Soluitur acris hiems grata vice veris & Fauoni. Dehinc trimeter catalecticus vice epodi Trahuntq; siccas machinæ carinas, &c.* Ex quibus Marini verbis intelligere licet & qui sint, & quare dicantur epodi. Sed quærat aliquis, cùm etiam in superioribus libris reperiantur minores versiculi longioribus subtexti: cur non etiam libri epodôn appelleotur, & cur hic solus appelletur, respondeo, quia totus hic liber, & omnes odæ, quæ in hoc libro sunt, habent taleis versiculos, qui epodi dicuntur: non item odæ librorum superiorum, sed paucæ. hæc mea de huius libri inscriptione sententia est, quæ si cui minus probetur, afferat probabiliorem: & ego manus dabo.

AD

Ode I.

Ait se cum eo ad bellum Actiacum proficiscente, ire velle.

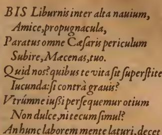

BIS Liburnis inter alta nauium,
Amice, propugnacula,
Paratus omne Cæsaris periculum
Subire, Mæcenas, tuo.
Quid nos? quibus te vita sit superstite
Iucunda: si contrà grauis?
Vtrúmne iussi persequemur otium
Non dulce, ni tecum simul?
An hunc laborem mente laturi, decet
B *Qua ferre non molleis viros?*
Feremus: & te vel per Alpium iuga,
Inhospitalem & Caucasum,
Vel Occidentis vsq; ad vltimum sinum,
Forti sequemur pectore.
Roges, tuum labore quid iuuem meo,
Imbellis, ac firmus parum.
Comes minore sum futurus in metu:
Qui maior absenteis habet.
Vt assidens implumibus pullis auis
Serpentium allapsus timet:
Magis, relictis: non, vt adsit, auxill
Latura plus præsentibus.
Libenter hoc & omne militabitur
C *Bellum in tuæ spem gratiæ:*
Non vt iuuencis illigata pluribus
Aratra nitantur meis:
Pecúsue Calabris ante sidus feruidum
Lucana mutet pascua:
Nec, vt superni villa candens Tusculi
Circæa tangat mœnia.
Satis, superq; me benignitas tua
Ditauit. haud parauero, (mam:
Quod aut, auarus vt Chremes, terra pre
Discinctus aut perdam vt nepos.

LIBVRNIS] nauibus sic dictis à Liburnorum gente: de qua Veget. lib. 4. cap. 28. & tribus deinceps sequentibus cap. vide Od. 32. lib. 1. Nauibus igitur Liburnis, quę sunt aliquanto triremibus humiliores, ibis inter altas & magnas triremeis, ac naueis rostratas. fortasse Antonianas significat. Ná Cęsarianę humiliores erant, vt narrat Plutarch. in Anton. & Dion. lib. 50. sed alij per alta nauiũ propugnacula, turreis, quæ erant in nauibus Cæsaris, aut etiam ipsas Cæsaris naueis, quæ turritæ erant, significari volunt: quorum sententiam confirmat Seruius ad hunc Virg. locũ li. 8. Æn. extr. *Vna omnes ruere, ac totũ spumare reductis Conuulsum remis, rostrisq; tridentibus æquor. Alta petunt pelago. credas innare reuulsas Cycladas, aut monteis concurrere mõtib. altis. Tanta mole viri turritis puppibus instant.* ad quæ verba notat: *hoc de historia traxit. Nã Agrippa primus hoc genus turriũ inuenit, vt de tabulatis subitò erigerentur, simul ac ventũ esset in prælium, turres hostibus improuisæ.* Accedit Prudentius, cuius sunt hi versus. *Fluctibus Actiacis signũ symphonia belli Ægypto dederat: clangebat buccina contra. Institerãt tenues cymbæ, fragilesq; phaseli Inter turritas Memphitica rostra Liburnas.* Ego suum cuiq; iudiciũ liberũ relinquo: sed tamen mouet me Plutarchus, qui naueis Antonianas longè Cæsarianis altiores fuisse narrat: mouet & Dion: apud quem sic Antonius E F ad milites. ὁρᾶτε γάρ που καὶ αὐτοὶ καὶ τὸ μέγεθος, καὶ τὸ πάχος τῶν ἡμετέρων σκαφῶν. ὥστ᾽ εἰ καὶ τὸ πλῆθος ἰσοπαλεῖς αὐταῖς ἐκεῖναι ἦσαν: ἀλλ᾽ ὑπό γε τούτων οὐδὲν ἂν οὔτε ταῖς ἐμβολαῖς, οὔτε ταῖς προσβολαῖς ἐκακούργησαν. τὸ μὲν ἡ παχύτης τῶν ξύλων, τὸ δὲ αὐτὸ τὸ ὕψος τῶν νεῶν, κἂν εἰ μηδεὶς ἀπ᾽ αὐτῶν ἠμύνετο, πάντως ἂν ἐπέσχε. ποῦ δὲ δὴ καὶ τοξοτῶν, καὶ σφενδονητῶν τοσούτων ἐπιπλεόντων καὶ προσέτι καὶ ἀπὸ τῶν πύργων ἄνωθεν αὐτῶν ἐφικνουμένων, δυνήσεταί τις σφίσι προσμῖξαι, εἰ δὲ δὴ καὶ πλησιάσειέ τις, πῶς μὲν ἂν οὐχ ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ πλήθους τῶν κωπῶν βαπτισθείη, πῶς δ᾽ οὐκ ἂν ὑπὸ πάντων τῶν τε ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων, καὶ τῶν ἀπὸ τῶν πύργων βαλλόμενος καταποντωθείη, id est, *Videtis enim etiã ipsi & magnitudinem, & crassitudinẽ nauium nostrarũ. Itaq; etiãsi Cæsaris naues nostris numero essent æquales, attamẽ propter hæc neq; incursionibus, neq; eminus pugnando nostris nocere possent. Nã ab incursionib. lignorũ crassitudo, a telorum iactu defenderet eas altitudo, etiã si nemo ab eis hostem repelleret. Nunc autem cum tot sagittarij, & funditores in eis nauigent, & præterea ex turribus è loco superiore tela iácere, & impetum hostium arcere possint, poteritne quisquam illorũ nobiscum congredi,*

A *& ad naueis nostras accedere? Quod si quis accesserit, nónne multitudine remorum obruetur? nónne & de nauium nostrarum tabulatis & de turribus iaculis appetitus mersabitur?* Adde quòd Vegetius lib. 4. cap. 33. & 34. vbi de Liburnis scribit, nullum verbum de earum altitudine, aut turribus facit. quod verisimile non est, prætereiturum fuisse, si verum esset, quod isti dicunt. Postremò L. Annæus Florus, seu L. Annæus Seneca in Epitoma rerum Ro. ex T. Liuio perspicuè Turnebi sententiam refellit, his verbis *Nobis quadringentæ amplius naues: ducentæ non minus hostibus: sed numerum magnitudo pensabat: quippe à senis in nouenos remorum ordinibus: ad hoc turribus atq; tabulatis sublata castellorũ & vrbium specie, non sine gemitu maris & labore ventorum ferebantur. quæ quidem ipsa moles illis exitio fuit.* sed ne Plutarchi quidem verba omittenda sunt in Antonio, δυσχεραίνοντες οἱ Ἀντωνίου πρὸς τὴν διατριβὴν, καὶ τοῖς ὕψεσι, καὶ μεγέθεσι τῶν ἰδίων νεῶν πεποιθότες ὡς ἀτειχομαχίας, τὸ εὐώνυμον ἐκίνουν: id est, ægrè

B ferentes autem Antoniani moram, & altitudinibus, ac magnitudinibus nauium suarum confisi, sinistrum cornu mouerunt. Adiuuant me & ea, quæ apud eundem paucis post versibus sequuntur, vbi dicit τειχομαχίαν verius fuisse, id est, pugnã è muris, quàm pugnam naualem, cùm Antoniani è nauibus suis, tanquam è muro, pugnarent.

AMICE] ô amice Mæcenas. neque est quòd quisquam dicat non conuenire pudori Horatij, Mæcenatem amicum appellare: Nam Horatius erat amicus inferior, Mæcenas, potentior, Saty. 6. lib. 1. *Dissimile hoc illi est · quia non vt forsan honorem Iure mihi inuideat quiuis, ita te quoq; amicum.* ibidem. *felicem dicere non hoc Me possum casu, quòd te sortitus amicum.* Od. 20. li. 1. *Care Mæcenas.* Od. 18. lib. 2. *nec potentem amicum Largiora flagito.*

SVBIRE] excipere, ἀναδέχεσθαι, sufferre.

SI CONTRA] me tibi superstite.

VTRVMNE IVSSI] vtrùm nos, quos manere, & quiescere iubes, otiabimur, vitam iniucundam victuri, nisi tecum viuamus?

C AN HVNC LABOREM MENTE LATVRI, &c.] an hunc militiæ laborem laturi sumus ea mente, eóque animo, quo viros forteis, & patienteis laborum ferre decet? subaudi verbum *sumus*, vt sit, laturi sumus. vel, quod minus probo, repete ἀπὸ κοινοῦ persequemur. legendum autem *qua*, non *quem*.

NON MOLLEIS] id est, patienteis & toleranteis laborum, quos Græci καρτερικοὺς appellant μαλακοῖς contrarios.

FEREMVS] sibi ipse respondet.

INHOSPITALEM] ἄξενον. sic sup. Od. 22. li. 1. *Siue facturus per inhospitalem Caucasum.*

ROGES] quæras fortasse, quid ego tibi sim comes profuturus, qui neque admodum sim bellicosus, neque valde robusto corpore.

IMBELLIS, AC FIRM. P.] ἀπόλεμος καὶ ἄναλκις.

COMES] respondet superiori tacitæ quæstioni hoc modo. si tecum proficiscar: multo minus sollicitus sum futurus, quàm si maneam, & à te absim.

VT ASSIDENS IMPLVM. &c.] id est, D quemadmodum auis pullis implumibus assidens, atque accubans, serpentium illa quidem insidias & impetus extimescit: sed multo magis tamen timet absens, cùm scilicet pullos suos reliquit. Tali similitudine vtitur Theocritus. εἰδ. κς. quod inscribitur Μέγαρα. Ὡς δὲ τ' ὀδύρεται ὄρνις ἐπὶ σφετέροισι νεοσσοῖς Ὀλλυμένοις, οὕς τ' αἰνὸς ὄφις ἔτι νηπιάχοντας Θάμνοις ἐν πυκινοῖσι κατεσθίει. ἡ δὲ κατ' αὐτοὺς Πωτᾶται κλάζουσα μάλα λιγὺ πότνια μήτηρ, Οὐδ' ἄρ' ἔχει τέκνοισιν ἐπαρκέσαι. ἦ γάρ οἱ αὐτῇ Ἆσσον ἴμεν μέγα τάρβος ἀμειλίκτοιο πελώρου, Ὡς ἐγὼ, &c. id est, Quemadmodũ autem ingemiscit auis pullis suis pereuntibus, quos horribilis serpens in dumis densis deuorat: Illa autem circum eos volat vociferans valde clarè eorum mater: neq; tamen exitiũ à pullis suis depellere potest. re vera enim valde metuit propius accedere ad implacidam belluam. Sic ego, &c. nec admodum discrepant illa Oppiani lib. quinto ἁλιευτ. Ὡς δ' ὅτ' ἐπ' ὀρταλίχοισι χελιδόσι νηπιάχοισι Νέρθεν ὑπ' ἐξορόφοιο μυχοῖο ὄφις ἄγχι πελάσσῃ· Καὶ τοὺς μὲν κατέπεφνε, καὶ ἔσπασεν ἔνδον ὀδόντων· Μήτηρ E δὲ πρῶτον μὲν ἀτυζομένη ποτέεται Λοίγια πεπτηυῖα φόνον, γόον, ἀλλ' ὅτε παῖδας ἀθρήσῃ φθιμένους, ἡ δ' οὐκ ἔτι φύξιν ὀλέθρου Δίζεται, ἀλλ' αὐτῇσιν ὑπαὶ γενύεσσι δράκοντος Εἱλεῖται, μέσφ' ὄφιν ἕλῃ παιδοκτόνος ἄτη. Ὡς ἄρα, &c. id est, *Quemadmodum autem cùm ad hirundines implumeis & paruulas serpens fortè sub tecto propius accessit: & eas quidem interemit, ac dentibus discerpsit: mater primum quidem pauens circumuolat, deplorans cædem pullorum suorum. Cùm autem eos interire videt, non amplius exitu fugam quærit, sed circum maxillas ipsas serpentis versatur, donec eam iactura pullorum interfectorum in perniciem traxerit: Sic, &c.* Neque verò admodum dissimilis est illa comparatio ducta à cerua apud Hom. ἰλ. λ. Ὡς δὲ λέων ἐλάφοιο ταχείης νήπια τέκνα Ῥηϊδίως συνέαξε λαβὼν κρατεροῖσιν ὀδοῦσιν Ἐλθὼν εἰς εὐνὴν, ἁπαλόν τέ σφ' ἦτορ ἀπηύρα: Ἡ δ' εἴπερ τε τύχῃσι μάλα σχεδὸν, οὐ δύναταί σφι Χραισμεῖν. αὐτὴν γάρ τε ὑπὸ τρόμος αἰνὸς ἱκάνει, Καρπαλίμως δ' ἤϊξε διὰ δρυμὰ πυκνὰ καὶ ὕλην Σπεύδουσ', ἱδρώουσα κραταιοῦ θηρὸς ὑφ' ὁρμῆς: Ὡς ἄρα, &c. id est, Vt leo ceruæ celeris paruos innulos facile confregit dentibus correptos, cùm ad eorũ cu- F bile iuerit: tenerámque eis animam abstulit: illa autem etiamsi valde prope adsit, non tamen eis opitulari potest. eam enim tremor grauis occupat: Continuò autem gradum corripit per densa dumeta, & siluam properans, sudans propter validæ bestiæ impetum: Sic, &c.

NON, VT ADSIT, AVXILI] id est, quæ, quamuis adsit, plus auxilij non est latura præsentibus, quàm relictis. in quibusdam libris calamo exaratis scriptum reperi, *Non vti sit auxili Latura, &c.* quorum verborum hic sensus est, Non quo sit plus auxilij latura præsentibus, subintell. quàm, &c. ego tamen priorem scripturam malo.

MILITABITVR BELLVM] tale est hoc, *militabitur bellum*, qualia illa, *bella pugnata, & rura regnata.* de quibus vide ad Od. 6. lib. 2. ego (inquit) totius huius belli laborem ac periculum subibo ac perferam, nulla abs te sperata mercede, nulloque præmio exspectato: sed tuæ erga me beneuolentiæ retinendæ studio & spe ductus.

NON,

A NON, VT IVVENCIS, &c.] id est, non vt plura agri iugera possideam.

ARATRA NIT. M.] Quidam libri veteres habent *Aratra nitantur mea*.

PECVSVE CALABRIS ANTE SIDVS &c.] aut vt pecus meum pascuis Calabris paullo ante Caniculam relictis, quæ post ortum Caniculę nimio solis ardore sunt torrida, in Lucaniam, quæ temperatior est, transferatur. sic epist. 2. lib. 2. *Quid vici prosunt, & horrea, quidve Calabris Saltibus adiecti Lucanis: si metit Orcus, &c.* hæc eò pertinent, quòd quibus magni pecudum greges erãt, ij saltus hibernos & æstiuos habebant, in quibus pascebantur pecora.

LVCANA MVT. PASCVA] *pascuis* habent complures cod. veteres. in his tres Vatic. & Tornes. Russard. Nicotiani duo: quam scripturam non reijcio.

NEC, VT SVPERNI VILLA] supernum Tusculum ideò dixit, quia in colle situm est. Strabo lib. 5. sup. Od. 29. lib. 3. *Telegoni iuga patricidæ*. nec (inquit Horatius) vt villa mei fundi Tusculani perueniat, & producatur vsque ad mœnia
B Circæa. ὑπερβολικῶς dictum est, ad exprimendam ædificij magnitudinem, magnificentiam, atque amplitudinem.

BENIGNITAS TVA] liberalitas & munificentia tua, vt docuimus sup. ad Od. 17. lib. 1.

HAVD PARAV. QVOD AVT AVAR.] nolim parauisse, quod aut defodiam & condam in terra auarorum more, qui bonis quæsitis parcunt vt sacris, aut profundã vt luxuriosus nepos.

DISCINCTVS] dissolutus, luxuriosus, intemperans. nam discingi fere mollitiem & turpitudinem quandam significat. Itaque turpe erat Romanis illis veteribus in publicum prodire discinctos. vnde prouerbium *discincta vestis, discinctus animus*. Seruius ad illum Virgil. locum *discinctos Mulciber Afros*: notat *vel habitum eorum ostendit, qui vsque ad talos fluebat: quod Plautus in Pœnulo ridet, his verbis, Quæ est illa auis? cum Afrum vidisset vestem demissam trahentem: vel discinctos dixit, militiæ inhabiles. omnes enim, qui militant, cincti sunt, alioqui inefficaces: vt contra præcinctos strenuos dicimus*. Horatius. *Hoc iter ignaui diuisimus altius ac nos, Præcinctis, vnum. Vnde Græce* εὔζωνος *appellatur non qui habet bonam Zonam, sed qui strenuus est, & expeditus ad iter faciendum, aut aliquid agendum*. Hactenus Seruius. Horat. Saty. 2. lib. 1. *Discincta tunica fugiendum est, ac pede nudo*. discinctus tamẽ aliquando etiã accipitur pro eo, qui remissiore & liberiore quidẽ interdũ victu, ac ludo, vitæ quotidianæ seueritatem leuat ac temperat: verùm sine flagitio & turpitudine, vt sat. 1. lib. 1. *Nugari cum illo, & discincti ludere, donec Decoqueretur olus*. NEPOS] nepos præter vulgatam significationem, profusum & perditum hominem significat, quem Græci ἀσώτους nominant. *Nepotes* (inquit Paullus in epitome Festi) *luxuriosæ vitæ homines appellati, quòd non magis his rei suæ familiaris cura est, quam ijs, quibus pater, auusque viuunt*. Horat. sat. 8. lib. 1. *Pantolabo scurra, Nomentanóque nepoti*. epist. ad Vallam, *Scilicet vt ventres lamna candente nepotum Diceret vrendos*. sat. 4. lib. 1. *quòd meretrice nepos insanit amica Filius*. al. insanus, &c. D

VITÆ RVSTICÆ
Laudes. Ode 2.

BEatus ille, qui procul negotijs,
Vt prisca gens mortalium,
Paterna rura bubus exercet suis,
Solutus omni fœnore:
Neque excitatur classico miles truci:
Neque horret iratum mare:
Forúmque vitat, & superba ciuium
Potentiorum limina.
Ergo aut adulta vitium propagine
Altas maritat populos:
Aut in reducta valle mugientium E
Prospectat erranteis greges:
Inutileisque falce ramos amputans,
Feliciores inserit:
Aut pressa puris mella condit amphoris:
Aut tondet infirmas oueis:
Vel, cum decórum mitibus pomis caput
Autumnus aruis extulit,
Vt gaudet insitiua decerpens pira:
Certantem & vuam purpuræ:
Qua muneretur te, Priape, & te pater
Siluane, tutor finium.
Libet iacêre modò sub antiqua ilice:
Modò in tenaci gramine. F
Labuntur altis interim ripis aquæ:
Queruntur in siluis aues:
Fonteśq; lymphis obstrepunt manãtibus,
Somnos quod inuitet leueis.
At, cùm tonantis annus hibernus Iouis
Imbreis, niueísque comparat:
Aut trudit acreis hinc & hinc multa cane
Apros in obstanteis plagas:
Aut amite leui rara tendit retia,
Turdis edacibus dolos:
Pauidúmque léporem, & aduenam laqueo gruem,

A *Iucunda captat præmia.*
Quis non malarum, quas amor curas habet,
Hæc inter obliuiscitur?
Quòd si pudica mulier in partem iuuet
Domum, atque dulceis liberos:
Sabina qualis, aut perusta solibus
Pernicis vxor Appuli:
Sacrúmq; vetustis exstruat lignis focum
Lassi sub aduentum viri:
Claudénsq; textis cratibus lætum pecus,
Distenta siccet vbera:
Et horna dulci vina promens dolio,
Dapes inemtas ápparet:
Non me Lucrina iuuerint conchylia,
Magísue rhombus, aut scari:
B *Si quos Eois intonata fluctibus*
Hiems ad hoc vertat mare:
Non Afra auis descendat in ventrem meum:
Non attagen Ionicus
Iucundior, quàm lecta de pinguissimis
Oliua ramis arborum:
Aut herba lapathi prata amantis, & graui
Maluæ salubres corpori:
Vel agna festis cæsa Terminalibus:
Vel hædus ereptus lupo.
Has inter epulas, vt iuuat pastas oueis
C *Videre properanteis domum?*
Videre fessos vomerem inuersum boues
Collo trahenteis languido:
Positósq; vernas, ditis examen domus,
Circum renidenteis Lareis?
Hæc vbi locutus fænerator Alphius,
Iam iam futurus rusticus,
Omnem relegit idibus pecuniam:
Quærit Kalendis ponere.

VT PRISCA GENS MORT.] vt primi homines, qui nondum vrbibus conditis ruri viuebant, atque in siluis babitabant: quin neque arabant, neque fodiebant, neque serebāt, &c. quá vitam pulcbrè describit Lucretius lib. 5. *Multaq; per cælum solis voluentia lustra Volgiuago vitam tractabant more ferarum: Nec robustus erat curuus moderator aratri Quisquam, nec scibat ferro molirier arua, Nec noua defodere in terram virgulta, neq; altis Arboribus veteres decidere falcibu' ramos. Quod sol, atq; imbres dederant, quod terra crearat Sponte sua, satis id placabat pectora donum, &c.* D

BVBVS] sic babent libri aliquot veteres, itáq; legit Priscian. lib. 7.

EXERCET] colit, subigit. Virgil. Georg. 2. *Aut presso exercere solum sub vomere.*

NEQVE EXCIT. CLASS. MIL. &c.] id est, neque militat, neque nauigat quæstus causa, neque vel litigat, vel litigatoribus operam dat, neque in potentiorum hominum edibus emolumētis spe inuitatus commoratur.

NEC HORRET IR.] Glauco comœdus dicere solebat se libentius iuxta mare pedibus iter facere, quàm iuxta terram nauigare. sup. Od. 3. *Qui vidit mare turgidum.* Virg. Georg. 2. *Sollicitāt alij remis freta ceca, ruuntq; In ferrum.*

FORVMQVE VITAT,] Virgil. ibid. *nec ferrea iura, Insanúmve forum, aut populi tabularia vidit.*

AVT SVPERBA CIVIVM POT. LIM.] Virgil. ibid. *penetrant aulas, & limina regum.* superba autem, id est, superbis conuenientia, vel superborum dominorum, vt Oda 14. lib. 2. *pauimentum superbum.* E

PROPAGINE] Virg. ibid. non longè à princip. *Sed trūcis olea melius: propagine vites Respōdent.*

ALTAS MARITAT POPVLOS.] sic Catullus vlmum maritum appellat in carmine nuptiali, *At si fortè eadem est vlmo coniuncta marito.* & in eodem carmine *vitem viduam*, quæ non est coniuncta cum vlmo. *Vt vidua, in nudo vitis quæ nascitur aruo, Numquam se extollit numquam mitem educat vuam.* Horat. sup. Od. 15. li. 2. *platanúsque calebs Euincet vlmos.* Idem contra Od. 5. lib. 4. Vlmum, populum, & simileis arbores *viduas* appellat, quæ vitibus carent. *Et vitem viduas ducit ad arbores.* Idem in epist. ad Quinctium lib. 1. *Pomisne, an pratis, an amicta vitibus vlmo.* Sed quid hoc loco valet epithetum *altas*? quid altitudo populi cōfert ad coniunctionem seu maritationem vitium? Quid si legendum dicamus, *Albas mar. pop.*? Nam & suprà hoc epithetum populo tribuit Od. 3. li. 2. *Qua pinus ingens, albáque populus, &c.* nisi fortè illic legendum est, *altáque pop.* vt respōdeant pariter inter se *pinus ingens, altaq; populus:* & contrà hîc *Albas mar. pop.* An *altas populos* hoc loco dixit, vt significaret, altitudinem populorum valere ad extollendam vitis, quæ natura caduca est, & humi repit, humilitatem? Nihilominus tamen etiam epithetum *alba*, populo cōuenit. habet enim frondeis altera ex parte albas: atque iccircò λεύκη à Græcis dicitur: atque ob eandem caussam candida à Virgilio appellatur, in Mœride, *hic candida populus antro Imminet.* quamquam est & populus nigra. Ex quo fortasse à Virgilio bicolor dicta est 8. Æneid. *Dixerat: Herculea bicolor cum populus vmbra, &c.* nisi potius propterea quòd frons populi etiam albæ re vera bicolor est. F

AVT IN REDVCTA VALLE] sic sup. Od. 17. lib. 1. *Hic in reducta valle Caniculæ Vitabis æstus.*

PRO-

A PROSPECTAT] procul ſpectat. Virg. Æn. 9. *Hac ſuper è vallo proſpectant Troes.*

ERRANTEIS GREGES] Virgil. Tityro, *Ille meas errare boues.*

INVTILEISQVE] ſuperuacaneos, aut ſterileis.

AMPVTANS] *putare* (inquit Varro lib. 5. de ling. Lat.) *eſt purum facere.*

FELICIORES INSERIT.] Virg. Georg. 2. *nec longum tempus: & ingens Exijt in cælum ramis felicibus arbos.* ſteriles arbores, infelices nominantur. M. Tull. in orat. pro C. Rabirio. *infelici arbori ſuſpendito.* & ita Liuius. de infelicibus arboribus conſule Macrob. lib. 3. cap. 20.

INSERIT] Virgil. Tit. *Inſere nunc Melibœe pyros.* Idem Mœride, *Inſere Daphni pyros.*

DECORVM MIT. POM. CAP.] pomis ornatum. ſic ſup. Od. 7. lib. 4. *Pomifer auctumnus.*

MITIBVS] maturis, non acerbis. ſic Virgil. Tityro, *ſunt nobis mitia poma.*

AGRIS EXTVLIT] ſic habent omnes fere, quos vidi, libri manuſcr. non, vt vulgati, *aruis.*

VT GAVDET] quàm gaudet, vt ſuprà, Od. B 25. lib. 3. *vt mihi deuio Ripas, & vacuũ nemus Mirari libet.* & hac eadem Oda infrà, *Has inter epulas, vt iuuat paſtas oueis Videre properanteis domũ.* annot. ſup. ad Od. 25. lib. 3.

CERTANTEM ET VVAM PVRP.] liuidam, purpuream, certantem colore cum purpura. de verbis pugnandi, & certandi, & ſimilibus, vide annot. ad Od. 6. lib. 2.

MVNERETVR TE] donet te. Terentius Heaut. *munerarier ancillas primum.*

PRIAPE] de Priapo dicemus Saty. 8. lib. 1.

SILVANE] epiſt. 1. lib. 2. *Tellurem porco, Siluanum lacte piabant.*

SVB ANTIQVA IL.] annoſa. Virg. lib. 4. Æneid. *Ac veluti annoſam valido cum robore quercum, &c.* Idem *argutam* appellat propter lenem venti ſuſurrum: *Forte ſub arguta conſederat Ilice Daphnis.*

TENACI GRAMINE] tenax gramen appel- C lat, quod terræ firmiter adhæret. ſup. Od. 12. lib. 4. *tenerum.* Od. 3. lib. 2. *remotum.* Virgilius cretam, tenacem dixit, quæ valet ad conglutinandum, argillam ſignificans, lib. 1. Georg. *creta ſolidanda tenaci.* alia ratione Plautus ſenem quẽdam tenacem & pertinacem dicit.

LABVNTVR] fluunt. vt epiſtola ad Lollium lib. 1. *at ille Labitur, & labetur in omne volubilis æuum.* & Od. 29. lib. 3. *cetera fluminis Ritu feruntur, nunc medio alueo Cum pace delabentis Etruſcũ in mare, &c.*

RIPIS] complures libri veteres habent, *riuis.*

QVERVNTVR IN SILVIS AVES] ita canunt: vt queri videantur: quod reſellit Plato, vt alibi annotauimus. μινυρίζουσι. vide annotat. ad Odam 7. lib. 3. ibi. *Sub cantu querulæ, &c.* ſic Virg. Tityro, *Nec gemere aeria ceſſabit turtur ab vlmo.* idem 3. Georg. *Et cantu querulæ rumpent arbuſta cicadæ.* vbi notat Seruius *querulæ*, id eſt, canoræ. & profert verſum illum ex Oda 7. lib. 3. *Sub cantu querulæ deſpice tibiæ.*

SOMNOS QVOD INVITET] quod, nempe fonteis lymphis manantibus circumſtrepere, D ſomnos leueis ſuadeat. ſic Virg. Tityro, *Sæpe leui ſomnum ſuadebit inire ſuſurro.* Theocrit. εἰδ. ν. Ἁδὺ δὲ τῶ θέρεος παρ᾽ ὕδωρ ῥέον αἰθριοκοιτεῖν. id eſt, Dulce eſt æſtate ad aquam fluentem ſub dio cubare.

LEVEIS] ſic Od. 16. lib. 2. *Nec leueis ſomnos timor, aut Cupido Sordidus aufert.* alibi *ſomnum facilem* appellat. vnde Lucret. canes *leuiſomnos* dicit lib. 5. *At leuiſomna canum fido cum pectore corda.*

TONANTIS IOVIS] eadem ratione hic Iouem tonantem dixit, qua ſup. Od. 1. lib. 1. *Iouem frigidum.* & Od. 3. li. 3. *fulminantẽ Iouem.* & Virg. Georg. 1. *Iouem humidum.* & Theocr. Δία αἴθριον, vt annot. ad Od. 1. lib. 1.

ANNVS HIBERNVS] tempus anni hibernum. annum pro parte anni poſuit, vt rectè Porphyr. ſic Virg. Palæm. *Nunc frondent ſilua, nunc formoſiſſimus annus.*

MVLTA CANE] id eſt multis canibus, vt ſup. Od. 15. lib. 1. *multo milite*, pro eo, quod eſt, multis militibus: & infr. Od. 16. *Argoo remige.* & Virgil. lib. 2. Æneid. *vterumq; armato milite complent.* idem lib. 1. *raptoſq; ex hoſte penateis:* ad quem locũ E profert hunc Seruius.

OBSTANTEIS] oppoſitas, obiectas.

AMITE LÆVI] *pertica, ſeu furcula aucupalis.* Feſtus.

TVRDIS EDACIBVS DOLOS] tendit retia, κατ᾽ σύνθεσιν, dolos turdis. Turdorũ, quos κίχλας Græci nominant, tria genera ponit Ariſtoteles.

PAVIDVMQVE LEPOREM] rectè *pauidũ.* nam huic animali maius eſt quàm pro portione cor. quibus autem animalibus hoc naturâ contigit, ea ſunt timidiſſima, teſte Plin. lib. 11. cap. 17: vbi de corde loquitur. ſic Plin. *Maximum autem eſt portione muribus, lepori, aſino, ceruo, panthera, muſtelis, hyænis, & omnibus timidis, aut propter metum maleficis.* Quapropter Demoſthenes oratione περὶ στεφάνου Æſchinem conſcientia vitæ anteactæ, & facinorum ac flagitiorum à ſe admiſſorũ metu perterritum ait in rebus ſecundis ciuitatis leporis vitam vixiſſe, trepidantem & pauentem, & ſemper plagas exſpectantem. ſic Demoſt. Τοιαύτην γὰρ εἵλου πολιτείαν (ἐπειδή ποτε καὶ τοῦτ᾽ ἐπῆλθέ σοι ποιῆσαι,) δι᾽ ἣν εὐτυχούσης μὲν τῆς πατρίδος λαγὼ βίον ἔζης, δεδιὼς καὶ τρέμων, καὶ ἀεὶ πληγήσεσθαι προσδοκῶν ἐφ᾽ οἷς σ᾽, &c. i. *Talem enim reip. adminiſtrandæ rationem ſecutus es, poſteaquam tibi tandem remp. adminiſtrare venit in mentem, vt in rebus ſecundis ciuitatis, leporis vitam viueres, omnia circumſpectares, horreres, tremeres, paueres, plagas & verbera ob ea, quorum tibi conſcius eras, ſcelera, & flagitia, ſemper exſpectares, &c.* Profertur etiam ab Euſtathio ad librum ια. κ. hic verſiculus in eandem ſententiam, Λαγὼ βίον ζῇς ὁ πρὶν ἀτρεμὰς λέων. id eſt, leporis vitam viuis, qui antea leo intrepidus eras. F

ADVENAM GRVEM] aptiſſimum epithetum. Grues enim in oris ſeptentrionalibus non niſi vere, æſtate, & auctunno commorantur. ſub finem auctunni in regiones commigrant temperatiores, ac tepidiores. nos Galli hanc ob cauſam peregrinatrices, ſeu (ſi dicere liceat) viatrices appella-

A appellamus. Aristoteles hanc auem ait esse ἀγελαῖαν καὶ πολιτικήν: id est. congregabilem, & ciuilẽ. Itaque ducem habere cuius imperio pateat: ducem autem nudo capite prospicere, & speculari. tum, si quid forte periculi impendeat, clamando significare, ac denuntiare. M. Tull. lib. 2. de nat. deorum. *Illud verò ab Aristot. animaduersum, à quo pleraque, quis potest non mirari? grues cùm loca calidiora petentes, maria transmittunt, trianguli formam efficere, &c.* satis enim mihi est locum indicasse.

CAPTAT] non dixit, capit. iucundius.n.est captare, quàm capere. vt saty. 2. lib. 1. *nam Transuolat in medio posita, & fugientia captat.* & ibid. *positum sic tangere nolit: Captat, & apponit.* Sic enim legendum, quantumuis alij nescio qui obstrepãt, & reclament.

QVIS NON MALARVM] mendosè legitur in nonnullis Cod. *Quis non malorum*, cùm omnes manuscripti habeant, *malarum*. hoc autem epithetum distinguit curas malas à bonis. sunt enim aliquæ curæ laudabiles, & cum virtute coniunctæ: vt cura rei familiaris, cura valetudinis, cu-
B ra eius nostri partis, quæ præest, & imperat: amoris autem curæ, vitiosæ sunt, ac vituperabiles. sed quòd attinet ad amoris, aut curarum earum, quæ propter amorem suscipiuntur, obliuionem, scribit Pausanias in Achaicis, aquam Selemni fluuij viris, & fœminis ex amore laborantibus mederi, eámque vim habere, vt, qui in eo fluuio loti fuerint, illos amoris capiat obliuio: quod si verum est (inquit ille) τιμιώτερον πολλοῦ χρημάτων ἐστὶν ἀνθρώποις τὸ ὕδωρ τοῦ Σελέμνου. id est, aquam Selemni multo pluris facere debent homines, quàm magnam pecuniæ vim.

QVÒD SI PVD. MVL. IN P. I. &c.] quemadmodum nihil viro optabilius est vxore pudica: ita nihil mulieri iucundius euenire potest viro, qui vnum, & idem cum ea sentiat, eámque amet ex animo: quod quidem Nausicaæ precatur Vlysses summæ felicitatis loco ὀδύσσ. ζ. nihil enim (inquit) præstabilius, nihil melius est, quã viri, & vxoris consentiens, & conspirans volun-
C tas: talísque coniunctio inimicis acrem dolorem inurit, amicis voluptatem affert: ipsi autem experiendo sentiunt, quanta insit in tali coniunctione, vitæ iucunditas. verba Homeri sunt hæc sub Vlyssis persona. Σοὶ δὲ θεοὶ τόσα δοῖεν, ὅσα φρεσὶ σῇσι μενοινᾷς, Ἄνδρα τε, καὶ οἶκον, καὶ ὁμοφροσύνην ὀπάσειαν Ἐσθλήν. οὐ μὲν γὰρ τοῦ γε κρεῖσσον. καὶ ἄρειον, Ἢ ὅθ' ὁμοφρονέοντε νοήμασιν οἶκον ἔχητον Ἀνὴρ, ἠδὲ γυνή, πόλλ' ἄλγεα δυσμενέεσσι, Χάρματα δ' εὐμενέτῃσι, μάλιστα δέ τ' ἔκλυον αὐτοί. Hesio. item ἔργ. καὶ ἡμ. ait virum nihil sibi bona, & pudica vxore melius parare posse: contrà nihil grauiꝰ, atque acerbius mala. his verbis, Οὐ μὲν γάρ τι γυναικὸς ἀνὴρ ληΐζετ' ἄμεινον Τῆς ἀγαθῆς, τῆς δ' αὖτε κακῆς οὐ ῥίγιον ἄλλο Δειπνολόχης, &c. Quidam hîc reponendum cẽsent *iuuans*, & infrà legunt, detracta copulatione *que*, *Sacrum vetustis, &c.* Præterea quidam libri vet. habent, *Quid si pud. mul. &c.*

DVLCEIS LIBEROS] sic Virg. 3. Georg. *Sed tota in dulceis consument vbera natos.* idem lib. 2. Æn. *Nec mihi iam patriam antiquam spes vlla videndi. Nec dulceis natos, exoptatúmque parentẽ.* & D
lib. 4. *Nec dulceis natos, Veneris nec præmia noris.*

SABINA QVALIS] quales sunt Sabinę mulieres, aut Apulæ.

PERVSTA SOLIBVS] Græci vno vocabulo dicunt, ἡλιοκαυσής. Theocr.

PERNICIS VX. APP.] profert hunc versum Seruius ad illum Virg. Georg. 3. *Dura iacet pernix, &c.* atque vtrobique interpretatur pernicem, perseuerantem: aitque ductum esse à pernitendo.

SACRÚMQVE] focus sacer est Vestæ, & Lari. sic autem legendum potius *sacrúmque*, inquam, quàm, vt vulgò, *Sacrum vet.* quo posito, nihil est suprà mutandum in voce, *iuuet*, quod quidam volunt: pro quo reponunt *iuuans* contra auctoritatem omnium librorum antiquorum: neque tamen lectionem illam damno, si quis forte eam receptæ anteponat.

EXSTRVAT LIGNIS FOCVM] hypallage est, i. exstruat ligna super focum. Od. 9. lib. 1. *ligna super foco Largè reponens.* Ad hunc locum pertinent ea, quæ sunt apud Eurip. in Electra: vbi E-
lectra colono cuidam, & operario nupta, sic cum E
eo loquitur. satis tibi negocij exhibent, quæ foris sunt: nos autem domestica curare, & adornare oportet. aduenienti enim foris operario iucũdum est domestica, composita & pulchre adornata reperire. Verba Euripid. hæc sunt, ἅλις δ' ἔχεις Τἄξωθεν ἔργα. τἀν δόμοις δ' ἡμᾶς χρεὼν Ἐξευτρεπίζειν. εἰσιόντι δ' ἐργάτῃ Θύραθεν ἡδὺ τἄνδον εὑρίσκειν καλῶς.

SVB] paullo ante, vt annotauimus suprà ad Od. 9. lib. 1.

DISTENTA] sat. 1. lib. 1. *Quódque aliena capella gerat distentius vber, Tabescat.* Virg. Pollione *Ipsæ lacte domũ referent distenta capellæ Vbera.* Idẽ in Melibœo. *Thyrsis oueis: Corydon distentas lacte capellas.* Lucret. lib. 1. *& candens lacteus humor Vberibus manat distentis.*

ET HORNA] huius anni: vt suprà Od. 23. li. 3. *hornam frugem* dixit. & saty. 6. lib. 2. *palea porrectus in horna.*

DVLCI DOLIO] *dulci*, propter vinum, quod F
eo continetur.

PROMENS] sup. Od. 28. lib. 3. *prome reconditum, Lyde strenua, Cæcubum.* & Od. 21. eiusd. *Coruino iubente Promere languidiora vina.*

DAPES INEMTAS] escas dominatas: non pisceis vrbe peritos, vt Saty. 2. lib. 2. *bene erat, nõ piscibus vrbe petitis: Sed pullo, atque hœdo.* Virg. Georg. 4. *seráque reuertens Nocte domũ dapibus mensas onerabat inemtis.* nam inemtas malè quidam vileis interpretantur.

LVCRINA] in lacu Lucrino capta. vt Saty. 4. lib. 2. *Lucrina peloris.*

IVVERINT] delectauerint. sic vsurpat ep. 19. lib. 1. *iuuat immemorata ferentem Ingenuis oculis legi, manibúsq́ teneri.* & Saty. 6. lib. 2. *Tandem vrbanus ad hunc: quid te iuuat (inquit) amice Prærupti nemoris patientem viuere dorso?* eadem non lon[g]è à princip. *si quod adest, gratũ iuuat: hac prece te oro, Pingue pecus domino facias. &c.* & paullo pòst: *Hoc iuuat, & melle est.* & epist. ad Pison. de arte poet. *iuuat,*

A *iuuat, aut impellit ad iram.* ibidem sub extr. *Sic animis natum, inuentúmque poëma iuuandis, Si paullum a summo discessit, vergit ad imum.* Od. 19. lib. 3. *Insanire iuuat.* & Oda 9. hoc lib. *Curam, metúmque Cæsaris rerũ iuuat Dulci Lyæo soluere.* Od. 11. ibid. *Pectus nihil me sicut antea iuuat Scribere versiculos amore perculsum graui.* Oda 16. eod. lib. *Nouaq́, monstra iunxerit libidine Mirus amor, iuuet vt tigreis subsidere ceruis, &c.* Saty. 1. lib. 1. *Quid iuuat immensum te argenti pondus & auri Furtim defossa timidum deponere terra?* ibid. *An vigilare metu exanimẽ, noctésque, diesq́, Formidare malos fures, incendia, seruos, Ne te compilẽt fugientes: hoc iuuat?* & Saty. 3. lib. 1. *inanem Hoc iuuat, haud illud quærentes, num sine sensu, &c.* Iuuare interdum est prodesse. idem epist. 2. lib. 1. *Qui cupit, aut metuit, iuuat illum sic domus aut res, Vt lippum picta tabulæ fomenta podagram.*

CONCHYLIA] conchylium nomen est generale omnia testacea complectens, vt musculos, mitylos, ostrea, pectines, echinos, &c. putatque Athenæus conchylia esse dicta παρὰ τὸ κεχηνέναι, id est, ab hiando.

B RHOMBVS] quem Romani rhombum Græco nomine appellant, Græci alio etiam Græco ψῆτταν dicunt, vt scribit Athenæus lib. 7. in extremo. à figura autem rhombus appellatus est. nos Galli nostra lingua turbinem, & (vt propius accedam ad consuetudinem nostri sermonis) turbonem nominamus. piscem fuisse magni pretij declarat etiam locus Hor. Saty. 2. lib. 2. *quid? tum rhombos minus æquora alebãt? Tutus erat rhombus, &c.* Hodie quoq; apponitur in mensis diuitum, & in caris piscibus habetur. Idem Athen. lib. 8. videtur ψῆτταν à rhombo distinguere.

SCARI] Diphilus apud Athen. lib. 8. his verbis scarum commendat. σκάρος ἁπαλόσαρκος, ψαθυρὸς, γλυκὺς, κοῦφος, εὔπεπτος, εὐανάδοτος, εὐκοίλιος, id est, Scarus molli, seu tenera carne præditus est, friatilis, dulcis, leuis, ad concoquendum facilis, facile redditur, ventrem mollit. Addit idem, recentem scarum esse suspectum propterea, quòd lepores marinos captat, iisque vescitur. ιccircò eius inte-
C stina vim bilis effectricem habent. Idem lib. 7. hunc solum ex omnibus piscibus dormire dicit, & propter eam causam numquam noctu capi. Oppian. lib. 1. Ἁλιευτ. solum vocalem esse scribit, Καὶ σκάρος, ὃς δὴ μοῦνος ἐν ἰχθύσι πᾶσιν ἀναύδοις Φθέγγεται ἱμαλέην λαλαγὴν, καὶ μοῦνος ἰδωδὴν Ἀψορρον μηρύκει ἀνὰ στόμα δύσπεπτον ὧδε, &c. vide annot. ad Od 3. li. 4.

SI QVOS EOIS INTON.] id est, Si quos scaros coorta tempestas, & fluctus excitati in mari Ionio, & Orientali ad hoc mare, nempe Tyrrhenũ, conuertant, & compellant. ad Eleusinem scaros pulcherrimos capi Lynceus quidã Samius scribit in epistolis, vt tradit Athen. lib. 7. Priscianus lib. 9. docet tonitum à verbo tonandi vsitatius esse, quàm tonatum, & producit hunc locum testem, vt nouum, & pæne inusitatum.

AD HOC VERTAT MARE.] Tyrrhenum, seu Etruscum.

AFRA AVIS] gallinam Africanam, seu Numidicã significat, de qua Columella, & Plinius.

DESCENDAT IN VENTREM MEVM IVC.] mihi sit cibus iucundior. D

ATTAGEN IONICVS] Mart. *Ionicarum gustus attagenarum.* Aristoteles lib. 6. περὶ ζώων ἱστορ. Attagenam ponit inter eas aueis, quas ὄρνιθας κονιστικοὺς vocant Græci, id est, quæ in puluere volutãtur: qualis est gallina, perdix, phasianus. Idem li. 9. ὁ ἀτταγὴν, κονιστικὸς ὄρνις. τῶν γὰρ ὀρνίθων ὅσοι μὲν μὴ πτητικοί, ἀλλ᾽ ἐπίγειοι, κονιστικοί, &c. i. Attagen, auis est in puluere volutabilis. Aues enim omnes, quæ non sunt pugnaces, sed terrestres, sunt in puluere volutabiles.

AVT HERBA LAPATHI] lapathum Latini rumicem nominant. eum commendat Lucillius apud M. Tull. lib. 2. de finibus. *O lapathe, vt iactare necesse est, cognitu' cui sis.* vnde lapathium, deminutum nomen: Varro, *Hanc eandem voluptatem taciturnus taxim consequi lapathio & ptisana possim.* hæc herba mollit aluum, vt docet infra Sat. 4. lib. 2. *si dura morabitur aluus, Mitulus, & viles pellent obstantia conchæ, Et lapathi breuis herba, sed albo non sine Coo.* & vers. seq. *& graui Maluæ salubres corpori.* & Od. 31. lib. 1. *me pascunt oliuæ, Me cichorea, leuésque maluæ.* Quin lapathus ἀπὸ τοῦ λαπάζειν dictus est, quod valet exinanire, & pro ven- E trem leuare vsurpatur: vnde λάπαξις, qua voce vtitur Arist. lib. β. φυσ. ἀκροάσ. οἷον τὸ βαδίζειν, εἰ λαπάξεως ἕνεκα ἐστιν: id est, verbi gratia, ambulare, si est alui leuandæ gratia. Iam ἐξαλαπάζειν, populari, & vastare significat.

TERMINALIBVS] Terminalia dies festi, qui agebantur in honorem Termini Dei. *Termino autem sacrificabant* (inquit Festus) *quòd in eius tutela fineis agrorum esse putabant. Denique Numa Pompilius statuit, eum, qui terminum exarasset, & ipsum & boues sacros esse.* Idẽ addit deinceps. *Terminus quo loco colebatur, super eum forame patebat in tecto, quòd nefas esse putabant, terminum intra tectum consistere.* Ei autem quotannis agna immolabatur, mense februario, eiúsque mensis die vltimo: propterea scilicet, quod initio vrbis conditæ Februarius mensis fuerat vltimus. Immó falsum est, si Plutarcho credimus, agnam, aut aliam F animantem Termino immolari solitam. nihil enim viuum, animàque præditum Romani ei immolabant, vt testatur ille, propterea fortasse (inquit) quòd, cùm Romulus terminos eos constituisset, quò progredi armis liceret, omnémque terram propriam esse statuisset, ad quam hastæ, & ferri acies peruenire posset: Numa Pompilius vir iustus, & ciuilis, & philosophus, agrum Romanum ab agrõ finitimorum finibus distinxerit, atq; iccirco Terminum, vt pacis & amicitiæ præsidem & custodem, à sanguine & cęde purum esse oportere existimarit. Ouidius tamen lib. 2. Fastor. priorem sententiam confirmat: & addit, *Nec queritur, lactens cùm sibi porca datur.* de Termino notauimus etiam quædam alia ad carmen sæculare infrà.

VEL HÆDVS EREPTVS LVPO.] vir quidam doctiss. annotat, Plutarchum libro secundo συμποσιακῶν tradere, earum pecudum, quas lupus momorderit, carnem quidem teneriorem fieri,

A fieri, lanam autem corrumpi: ex hoc intelligi posse, cur Horatius ereptum lupo hædum dixerit. Ego hæc verba *ereptum lupo*, non iccirco ab Horatio esse addita, puto, quòd hædi caro à lupo morsa, sit tenerior: sed propterea quòd rustici, & aratores, quorum hominum vitã, & victum, vt frugalem, hîc laudat Horatius, non aliter essent hædum in cenam apposituri, nisi à lupo dentibus appetitus, ac laceratus esset. multo enim malunt caprum adultum habere viuum, quàm hædum tenellum, ac delicatum comesse. nunc autem, posteaquam à lupo morsus, & fortasse interemtus est, multo satius est eum lupo ereptum comesse, quã deuorandum reliquisse, pręterea, quòd è lupi faucibus ereptum edunt, non videntur ex hędili suo sumere: sed alienum, neque iam suum capere, & apponere: & ita de lucro quodammodo cenare. sententiam meam adiuuat Martialis lib. 10. in epigrammate, cuius initium est, *Nuntiat octauam Pharia*, &c. ex quo paucos hos versus proferam: *Paruus onyx, vna ponetur cenula mensa, Hædus inhumani raptus ab ore lupi, Et, quæ non egeant ferro structoris, ofellæ, Et faba fabrorum, prototomiq; rudes: Pullus ad hoc, cenisq; tribus iam perna superstes*

B *Addetur, saturis mitia poma dabo*, &c. Postremò mecum facit & Porphyrio, his paucis verbis: *Factus gratior ex perdito.*

Vt ivvat] quàm delectat? ὡς ἡδύ: quàm iucundum est? vt paullo antè.

Videre fess. vom. inv.] Sic Virg. Alex. *Aspice: aratra iugo referunt suspensa iuuenci.* profert hunc locum Seruius ad illum Virgilij versum.

Renidenteis] ridenteis, hilaros, vt sup. Od. 18. lib. 2.

Hæc vbi locvtvs] nihil subaudiendum puto. fingit autem superiora illa omnia dicta esse à fœneratore Alphio. ostenditque tantam esse vitæ rusticæ iucunditatem, & opportunitatem, vt etiam homines ab hac alienissimi, eam laudare cogantur: qui tamen lucri dulcedine, & sordibus irretiti, eius suauitatem gustare non possint. nonnulli subaudiunt verbum, *sum*, vt totus ille sermo

C sit poëtæ. quod si placet, addenda distinctionis nota post vocem *locutus*, vt sit hic Horatij sensus. Hæc vbi locutus sum, id est, postquàm Alfius me hæc loquentem audiuit: is *omnem pecuniam idibus*, &c. *quærit Kalendis ponere*, id est, collocare: nempe ad ingenium suum rediens, & oblitus illorum omnium, quæ de laudibus vitæ rusticę dicta sunt. Quidam tamen, vt mihi referebat Germ. Valens, hunc Alfium aiunt iccirco ab Horatio induci studentem & properantem Kalendis pecuniam collocare, quam idibus à suis debitoribus relegerat, quòd vereatur, ne Romani ij, qui sumtuosius & luxuriosius viuunt, quique nummos alienos pascunt, vt alibi loquitur, vitæ rusticæ laudibus auditis luxuriosè viuere desinant, & sese ad continentiam & frugalitatem conferant: & ita non habeat iam qui nomina facere velint, & pecuniam fœnori accipere, atque hoc modo pecunia sua sit sterilis & otiosa. Quam explicationem minus probo. Verumtamen iudicet lector.

Iam iam fvtvrvs] id est, eo animo, & consilio, vt rusticam vitam colat. D

Omnem relegit] id est, omnem pecuniam in fœnore positam, exegit idibus. statim ad ingenium rediens, denuo quærit apud quos Kalendis collocet.

Relegit] in nonnullis cod. scriptum est, *redegit*. ego tamen *relegit* malo, vt habẽt cod. duo Vatic. Iannoct. Vrs. Tornes. Russard.

Idibvs] idibus nomina exigebant, vt ex hoc loco intelligere licet. & Saty. 6. lib. 1. *magni Quò pueri magnis e centurionibus orti Ibant octonis referentes Idibus æra*: Kalendis autem, & exigebant, & collocabant, vt Saty. 3. lib. 1. *Qui, nisi cùm tristes misero venêre Kalendæ, Mercedem, aut nummos vnde vnde extricat, amaras Porrecto iugulo historias, captiuus vt, audit.* quod item declarat Plutarchus in libello περὶ τοῦ μὴ δανείζεσθαι. Οὐδ' ἀναμιμνήσκει τὰς Καλανδῶν, καὶ τῆς νουμηνίας, ἣν ἱερωτάτην ἡμερῶν οὖσαν, ἀποφράδα ποιοῦσιν οἱ δανεισταί, καὶ στυγνήν. id est, neque Kalẽdarum memoriam refricat, & nonæ lunæ: quę cũ sit omniũ dierum sacerrima, & sanctissima, nefastam tamen & horribilem, ac tristem faciunt fœneratores. Præterea interdum fœneratores, præsertim moderatiores, quæ summo iure debebant debitores soluere Kalendis, ea exigebant demũ idibus, & dabant eis diem soluendi laxiorem. E

AD MÆCENATEM.

Ode 3.

Allium detestans.

Parentis olim si quis impia manu
  Senile guttur fregerit:
Edit cicutis allium nocentius.
  O dura messorum ilia,
Quid hoc veneni sæuit in præcordijs?
  Num viperinus his cruor F
Incoctus herbis me fefellit: an malas
  Canidia tractauit dapes?
Vt Argonautas præter omneis candidum
  Medéa mirata est ducem:
Ignota tauris illigaturum iuga,
  Perunxit hoc Iasonem:
Hoc delibutis vlta donis pellicem,
  Serpente fugit alite.
Nec tantus vmquam siderum insedit
  vapor
  Siticulosæ Apulliæ:
Nec munus humeris efficacis Herculis
  Inarsit æstuosius.

At,

A *At, ſi quid vmquam tale concupiueris*
Iocoſe Mæcenas, precor,
Manum puella ſuauio opponat tuo:
Extrema & in ſponda cubet.

PARENTIS OLIM SI QVIS] ideſt, ſi quis poſthac patrem ſenem ſtrangulauerit, aut iugulauerit: non cicutam, aut aliud vſitatum venenum, ſed allium quouis veneno pernicioſius, ac præſentius edat. *frangere guttur.* ita dictum, vt ſuprà *frangere ceruicem*, Od. 13. lib. 2. *Illum & parentis crediderim ſui Fregiſſe ceruicem.* tale illud epiſt. 16. libri 1. *Contendat laqueo collum preſſiſſe paternum, &c.*

EDIT] Petrus Victorius, quem ſemper honoris cauſa nomino, Variar. lectionum lib. 6. ſcribit, hoc loco legendum eſſe *edit*, ab edim, is, it, teſtaturque ita ſe reperiſſe ſcriptum in codicibus manuſcriptis: Cui aſſentior. namq; eam ſcripturam
B & agnoſcunt Acro, ac Porph. & ego in trib. cod. Vatic. & Iann. Vrſ. Torneſ. ſine vlla litura expreſſam reperi. Deniq; ita loquitur Plaut. in Trinummo, *hoſtéſne, an ciues comedis, parui péndere.* & ita loquitur ſat. vlt. lib. 2. *Et léporum auulſos, vt multo ſuauius, armos, Quàm ſi cum lumbis quis edit.* Nouius apud Noniũ, *Quod editis, nihil eſt: ſi voltis, quod cacetis, copia eſt.* iterum Plaut. Mænechm. *Dum tu illi quod edit, & quod potet, præbeas, &c.* Idem Trinummo, *De mendico male meretur qui ei dat, quod edit, aut quod bibat. Nam & illud, quod dat, perdit, & illi producit vitam ad miſeriam.*

CICVTIS] quæ necant frigore. nam alliũ contrà calore nocet. de cicutis epiſt. 2. lib. 2. plura.

O DVRA MESSORVM ILIA] quæ ferre poſſint tam dirum venenum, vt quidem Hor. videtur. nam allium, cibus eſt ruſticis, & meſſoribus non iniucundus. Virg. Alex. *Theſtylis & rapido feſſis meſſoribus æſtu Allia, ſerpillumq;, herbas contundit olentes.*

QVID HOC VEN. SÆV.] Quid hoc eſt
C veneni, quod ſæuit in præcordijs? ſæuit, id eſt, æſtuat: ventriculum, & totum corpus nimio calore incendit.

IN PRÆCORDIIS] præcordia, vt nomen ipſum indicat, pars eſt corporis interior, corde anterior, & ſuperior: ſub qua ſunt pulmones, vngulæ bubulæ ſpeciem gerentes, & cor eis annexum, in pectore ſub ſiniſtra mamma ſitum: ſub corde & pulmonibus ſæptum eſt tranſuerſum ex valida membrana conſtans: infrà ſunt à dextra parte iecur: à ſiniſtra lien. ſaty. 4. lib. 2. *lenis præcordia mulſo Prolueris melius.*

NVM VIPERINVS HIS CRVOR, &c.] num me inſciente cruor viperinus his herbis incoctus eſt? *fefellit*, id eſt, latuit. *inde fefellit incoctus*, id eſt, ignoraui eſſe incoctum. de verbo fallendi diximus ad Od. 10. lib. 1. *incoctus herbis* autem ſic dictum, vt inf. ſat 8. lib. 2. *Erucas virideis inulas ego primus amaris Monſtraui incoquere.* vt quidem olim putabam legendum. & ita Virg. Georg. 4. *Huius odorato radices incoque Baccho.*

CANIDIA] Gratidia venefica, quam multis locis exagitat, & inſectatur acerbiſſimis verſibus Horatius, vt infrà tota Oda 17. & ſaty. 1. lib. 2. D
Canidia Albuci, quibus eſt inimica, venenum. & tota ſat. 8. lib. 1. Canidiam autem nominat, quia non licebat quemquam nominatim ſcripto maledico, & contumelioſo deſcribere.

VT ARGONAVTAS, &c.] Id eſt, poſteaquàm Medéa præ omnibus Argonautis Iaſonis amore capta eſt, hoc illum veneno perunxit, ne à tauris illis ignem ſpirantibus, quos aratro iungere ab Æeta cogebatur, vlla ex parte offenderetur. Hoc dicit, non quòd re vera ita fecerit Medéa, vt ego quidem arbitror, ſed vt allij diritatem, & inclementiam declaret. quamquam licet etiam dicere, Horatium ſpectaſſe allij vim, & naturã: quæ eſt eiuſmodi, vt venena efficiat præſentiora, certiora, atque efficaciora. Iccirco veneficijs accommodatiſſimum eſt, ſiue quis amicos ſeruare velit, ſiue inimicos de medio tollere. Quin etiam hoc traditum de allio eſt, ſi galli gallinacei prœlium commiſſuri, allium guſtarint, ad pugnandum animoſiores, ac ferociores reddi. Idem equis paullo E
antequàm ſigna conferantur, aciesque concurrant, cum pane & vino datum, miram in eorum pectoribus ferociam, incredibilemq; pugnandi cupiditatem, & laboris tolerantiam ingenerat. Nonnulli autẽ ex interpretibus Pindari ſcribunt, Medéam Iaſoni præcepiſſe, ne tauros reflante, & aduerſo vento ageret: ſed ſecundo vento, vt ita vis flammæ in anteriorem partem auerteretur. Itaq; conſuluit ei eadem opera, vt ſulco vno confecto, ne ab eius extremo nouum ſulcum inſtitueret, vt ſolent aratores: ſed ad eundem locũ reuerſus, vnde primùm arare cœpiſſet, ſulcum ſecundum deſignaret. alij tradunt, Medéam neſcio quod pharmacum cum oleo confudiſſe, & miſcuiſſe, eoque Iaſonem perunxiſſe, ne flamma quicquam in eum valere poſſet. hanc totã fabulam perſequitur Pindarus in carmine illo elegantiſſimo quarto Pyth. cuius hæc pauca verba mihi aſcribere libet, *Ἀλλ' ὅτ' Αἰήτας ἀδαμάντινον ἐν μέσοις ἄροτρον σκίμψατο, καὶ βόας, οἳ φλόγ' ἀπὸ ξανθᾶν γενύων πνέον καιομένοιο πυρός. χαλκέαις δ' ὁπλαῖς ἀράσσεσκον χθόν' ἀμειβόμενοι· τοὺς ἀγαγὼν ζεύγλα πέλασσεν μόνος*, id eſt, ſed vbi Æetas ferreum aratrum F
medio in agro ſtatuit, taurosq;, qui flammas ignis ardentis ex naribus, & faucibus ſpirabant, vngulisq; ferreis terram gradientes pulſabant: eos adductos Iaſon ſolus admouit iugo. de his tauris ſic Apoll. li. 3. *Δύω πεδίον τὸ ἀρήιον ἀμφινέμοντες Ταύρους χαλκόποδας στόματι φλόγα φυσιόωντες.* cetera vide apud eundem Apollon. de tauris illis, & de Medea amore Iaſonis capta. dicemus nos quoque nonnihil ad Od. 5. huius lib.

HOC DELIBVTIS VLTA DONIS PELLICEM] Glaucam Creontis filiam: de qua dicemus ad illum locum Od. 5. *cur dira barbaræ minus Venena Medeæ valent, Quibus ſuperbam fugit vlta pellicem Magni Creontis filiam? Cùm palla tabo munus imbutum, &c. hoc delibutis*, id eſt, allio imbutis, ſeu victis. hoc autem ſignificat, non alia re delibutam eam veſtem fuiſſe, quam Medéa Glaucæ donauit, quàm allio: quaſi allium ignem, & flammam concipere potuerit, qua illa & tota do-

A mus cooflagrarit, instat naphthæ: seu olei viui, quo credibile est donum illud Medeæ perunctũ fuisse, Glaucamque flamma subitò comprehensa exarsisse. Plinius lib. 2. cap. 105. de naphtha, *Ita se runt a Medea pellicem crematam, postquàm sacrificatura ad aras accesserat, corona igne rapta.*

Serpente fvgit alite.] à dracone alis instructo, & pennigero vecta. notum est hoc ex Medea Euripidis in extrem. Λέγ', εἴ τι βούλει. χειρὶ δ' οὐ ψαύσεις ποτέ. Τοιόνδ' ὄχημα πατρὸς ἥλιος πατὴρ Δίδωσιν ἡμῖν, ἔρυμα πολεμίας χερός. id est, dic, siquid vis. manu autem tanges numquam: tale oobis vehiculum pater Sol dooat, arcem, & præsidium aduersus hostilem manum. Varro Marcip. *Dixe regis Medeam aduectam per aëra in rheda anguibus.*

Nec tantvs vmqvam siderum, &c.] vapor apud Lucretium, & ceteros booos scriptores semper valet idem, quod calor. Lucret. lib. 3. *Tenuis enim quædam moribundos deserit aura Mista vapore: vapor porrò trahit aëra secum: Nec*

B *calor est quisquam, cui non sit mistus & aër.* duobus nominibus vaporis, & caloris, eandem rem significat. Virgil. Æneid. 5. *lentusq; carinas Est vapor, & toto descendit corpore pestis.* ibid. *restinctus donec vapor omnis, & omnes, Quattuor amissis, seruata à peste carinæ.* siderum vaporem, seu calorem nimis acrem, æstuosam impotentiam appellat Oda 16. infrà, *Nulla nocent pecori vestigia, nullius astri Gregem æstuosa torret impotentia.* huc pertinet illud, Oda 1. lib. 3. *arbore nunc aquas Culpante, nunc torrentia agros Sidera.*

Siticvlosæ] aridæ, siti hiulcæ, vt loquitur Virgil. Georg. 2.

Nec mvnvs hvmeris, &c.] id est, nec id munus, quod Deïanira ad Herculẽ misit, Nessi Centauri cruore imbutum, vehementiore calore humeros eius, & viscera excruciauit, quàm alliũ, eorum, qui eo vescontur, inflammare corpora solet. De hac tunica ad Herculem missa qui plura scire volet, legat Sophoclis Trachinias, & M. Tullij Tuscul. lib. 2. vbi aliquot Sophoclis versus, qui

C ad hanc rem pertinent, producuntur, ab ipso Tullio Latini facti. *Sed videamus Herculem ipsum* (ioquit M. Tull.) *qui tum dolore frangebatur, cum immortalitatem ipsa morte quærebat. quas hic voces apud Sophoclem in Trachinijs edit? cui, cùm Deianira sanguine Centauri tinctam tunicam induisset, inhæsissetq; ea visceribus, ait ille, O multa, &c.* vide & annot. ad Od. 17. huius libri.

Efficacis] id est, ad agendum, & efficiendum apti. πρακτικοῦ, δραστικοῦ, ἀνυτικοῦ.

Si qvid vmqvam tale] nempe alliũ.

Iocose Mæcenas,] opportunè hoc loco iocosum appellauit, de Mæcenatis osculis, & reb. amatorijs verba facturus, vt notat Porphyrio.

Manvm pvella svavio &c.] id est, te osculari volentem opposita maou prohibeat. In quibusdam libris veteribus scriptum est, *sauio.*

Extrema et in sponda cvbet.] & sese quàm longissimè abs te remoueat, neq; se tibi complectẽdã, potiendamq; præbeat, cum iti commuoi tecum lecto cubabit. spondæ extrema sunt lecti latera: seu exteriores lecti partes.

IN MENAM LIBERTUM Pompeij Magni. Ode 4. D

Lupis, & agnis quanta sortitò obtigit,
Tecum mihi discordia est,
Ibericis peruste funibus latus,
Et crura dura compede.
Licet superbus ambules pecunia:
Fortuna non mutat genus.
Vidésne sacram metiente te viam
Cum bis ter vlnarum toga,
Vt ora vertat huc, & huc euntium
Liberrima indignatio?
Sectus flagellis hic triumuiralibus E
Præconis ad fastidium,
Arat Falerni mille fundi iugera:
Et Appiam mannis terit:
Sedilibusq; magnus in primis eques
Othone contemto sedet.
Quid attinet tot ora nauium graui
Rostrata duci pondere
Contra latrones, atq; seruilem manum,
Hoc hoc tribuno militum?

Lvpis et agnis] Luporum & agnorum discordiam, atq; inimicitias etiam Homerus significat his versibus Il. X. Οὐδὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν· Ἀλλὰ κακὰ φρονέουσι διαμπερὲς ἀλλήλοισι. id est, neq; lupi & agni coocordem animum habent. sed perpetuò ioter se male cogitant & maleuoloot. & Plato in Phædro, Ὡς λύκοι ἄρνα φιλοῦσ', ὡς παῖδα φιλοῦσιν ἐρασταί. id est, vt lupi agoum amant, sic puerum amatores. versus est nescio cuius poëtæ. infrà Od. 12. *vt pauet acreis Agna lupos.* F

Tecvm mihi disc.] subiotellige, tanta vt sit, Tanta mihi tecum discordia est.

Sortito] sortitò oon est fortuitò: sed hoc scotit Horatius, cùm primùm nata animalia sunt, suum cuiq; animali à natura proprium quendã, &, vt ita dicam, peculiarem affectum, verbi gratia, alicoius rei persecutionem vel fugam, amorem vel odium esse attributũ. sumtum fortasse à veterum more, qoi plurimis & maximis io rebus sortibus vtebaotur: vnde & apud Græcos λαγχάνειν, & apud Latinos sortiri vsurpatur pro consequi, atque obtinere. Potest etiam hoc dici, sortem, quam κλῆρον Græci dicunt, idem esse, quod alijs verbis δαίμονα, & μοῖραν à partiendo appellant, quia vnusquisq;, statim ab ortu suo certam viuendi & moriendi condicionem diuinitus, aut à fatis diuisam, ac tributam consequatur. de sortibus nonnihil diximus ad Odam 3. lib. 2. Quanta igitur inter

A tur inter lupos & agnos discordia est natura: tantæ mihi tecum inimicitiæ intercedunt.

IBERICIS PERUSTE FUNIB.] significat, eum fuisse seruum, vtpote cuius in lateribus & tergo, verberum: in cruribus, vinculorum & compedum exstarent vestigia. Funes Iberici autem è sparto intelliguntur: cuius magna est in Hispania copia. iam *peruste latus*, est Hellenismus, id est, tu, cuius latus perustum est.

ET CRURA DURA COMP.] & cuius crura perusta sunt duris compedibus. epist. 16. lib. 1. *in manicis & Compedibus duro te sub custode tenebo.*

SACRAM METIENTE TE VIAM] cùm per viam sacram incedis. Via sacra ad Capitolium ducit. sic autem dicta est, quòd in ea fœdus inter Romulum & Tatium ictum sit. auctor Festus Pomp. Ode 7. eodem lib. *vt descenderet Sacra catenatus via.* & saty. 9. lib. 1. *Ibam forte via sacra, sicut meus est mos.*

CUM BIS TER ULNAR. TOGA] amplissima. togæ laxitas & amplitudo diuitū est: contrà arcta toga eorū, qui sunt mediocris, aut etiam tenuioris fortunæ, vt epist. ad Loll. a. lib. 1. *Arcta decet sanum comitem toga.* Porphyr. iubet togæ magnitudinem sex vlnis constitisse vult intelligi.

B

VT ORA VERTAT, &c.] quo pacto homines prætereuntes, in te ora vertere ac te indignentur: indignationem Græci νέμεσιν, & indignari νεμεσᾶν vocant. quod distinguit Aristoteles ἀπὸ τοῦ φθονεῖν lib. 2. de motibus ad Nicomachum, his verbis, νεμεσητικὸς λυπεῖται ἐπὶ τοῖς ἀναξίως εὐπραγοῦσιν· φθονερὸς ὑπερβάλλων τοῦτον ἐπὶ πᾶσι λυπεῖται. id est, indignabundus, seu is, qui ad indignandum propensus est, dolet eorum rebus secundis, qui eis indigni sunt: inuidus hunc superans rebus omnium secundis contabescit. Idem propemodum scribit ῥητορ. β. τὸ γὰρ ἐπὶ τῷ νεμεσᾶν λυπεῖσθαι ἐπὶ τῷ φαινομένῳ ἀναξίως εὐπραγεῖν, ὅτι τι μὲν δῆλον, ὅτι καὶ ὅτι ὁ ἐπὶ ... ἀγαθοῖς νεμεσᾶν, ἀλλ' ἐπὶ πλούτῳ καὶ δυνάμει, &c. id est, *Siquidem indignari, est dolore affici ob eum, qui præter dignitatem & meritum videtur rem suam bene gerere, res secundas: primùm quidem perspicuum est non licere ob omnia bona indignari, sed ob diuitias & potentiam, &c.* duntaxat. & item Topic. β. νεμεσητικὸς δὲ ὁ λυπούμενος ἐπὶ ταῖς τῶν κακῶν εὐπραγίαις. huc pertinet locus ille Ciceronis ad Atticum lib. 5. non satis explicatus. *vt libet: sed planè gaudeo, quoniam τὸ νεμεσᾶν interest τοῦ φθονεῖν. vt libet* (inquit M. Tull.) *sed planè gaudeo,* videlicet Hirrum repulsam tulisse. erat enim indignus eo honore, quem petebat, nempe auguratu. itaque si eum obtinuisset, ego meritò indignatus essem, neque propter meam indignationem, inuidere ei honorem dicendus essem. differt enim τὸ νεμεσᾶν, quod indignari Latinè dicimus, ab eo, quod est inuidere, seu φθονεῖν, vt Græci nominant. Atque hunc quidem locum sic arbitror esse explicandum, non, vt alij interpretantur, *interest*, id est, vtile est, &c. nam illud *interest*, pro differt, est positum, vt Academic. 2. *quis illa visa, è quibus omnia decreta sunt nata, negant quicquam à falsis interesse.* Plurarchus præterea, vt mihi indicauit Germau. Valens, libello περὶ ἠθικῆς ἀρετῆς, his Aristotelis consentanea scribit: ὅταν πολὺ χρησιμώτερα τὰ τῶν παθῶν θρέμματα τῷ λογισμῷ συμπαρόντα, καὶ συνεντείνοντα ταῖς ἀρεταῖς, ὁ θυμὸς ἀνδρείᾳ μέτριος ὤν, καὶ μισοπονηρία τῇ δικαιοσύνῃ, καὶ ἡ νέμεσις ἐπὶ τοὺς παρ' ἀξίαν εὐτυχοῦντας τοῖς ἐπὶ τυφῷ καὶ ὕβρει φλεγομένοις ... ἀφροσύνην. id est, quibus multo vtiliores sunt affectuum alumni impetus, cùm rationi præstò sunt, & virtutes adiuuant: vt animi excandescentia fortitudinem acuit, improbitatis odium ad iustitiam valet, indignatio ad eorum, qui præter meritum fortunati sunt, obiurgationem & monitionem excitat.

C

D

SECTUS FLAGELLIS HIC] μίμησις est orationis eorum, qui indignantur, hunc Menam esse tribunum militum, sumtuosissimis & mollissimis vestibus collucêre, tot agri iugera possidere; in quattuordecim ordinibus sedere, cùm ciuis Romanus non sit. Nam triumuiri capitales de maleficio eorum cognoscebant, qui ciues Romani non erant, id est, aut peregrini, aut serui: eosque flagellis dissecari, ac verberari iubebant. ijdem Treuiri dicebantur. Erant & triumuiri, seu treuiri monetales, qui his litteris significabantur, I I I V. A A A F F. id est, Treuiri auro, argento, æri flando fundendo: vnde natus iocus Ciceronis in epistola ad Trebat. *Treuiros vites censeo: audio capitales esse: mallem auro, argento, æri essent, &c.* id est, Treuiros populos Belgis & Germanis interiectos vites censeo. audio esse bellicosos & pugnaceis. mallem esseut monetales, id est, pecuniosi & locupletes, vt eorum spolijs, & præda te locupletare posses. Atq; hæc ex Bembo.

E

PRÆCONIS AD FASTIDIUM] vsque ad satietatem præconis, qui absentibus, aut etiam aliud agentibus triumuiris hunc Menam aliquando flagellis dissecandum curauit, & satiatus verberibus lictorem finem cædendi facere iussit.

ARAT FALERNI MILLE F. IUG.] indignum, libertum impurum tot agri iugera, præsertim Campani, arare.

ET APP. MANNIS TERIT] & vectus equis breuibus, & ad delicias & luxum fortunatorum hominū accommodatis, viam Appiam perequitat. Epist. 7. lib. 1. *Impositus mannis aruum calumq; Sabinum Non cessat laudare.*

F

SEDIL. QVE MAGN. IN PRIMIS EQ. OTH.] in primis sedilibus, id est, in primis ordinibus. L. Roscius Otho legem tulit, ne quis equestris ordinis esse posset, qui quadringenta millia sestertium non haberet, & vt equitibus Rom. solis 10 quattuordecim ordinibus, & separatim à plebe ludos spectare liceret. excepti autem erant duo primi tribunis. Iccirco hunc Menam dicit lege Roscia contemta, in primis sedilibus sedere, qui esset indignus tribunatu. De hoc Roscio Othone sic M. Tull. in orat. pro Muræna, *L. Otho vir fortis, meus necessarius, equestri ordini restituit non solùm dignitatem, sed etiam voluptatem.* Idem Philipp. 2. *Illud tamen audacia tua, quòd sedisti in quattuordecim ordinibus, cùm esset lege Roscia decoctoribus certus locus constitutus, quamuis quis fortunæ vitio, non suo decoxisset.* Horat. epist. 1. ad Mæcen. lib. 1. *Roscia dic sodes, melior lex, an puerorum Nænia, quæ regnum rectè facientibus offert?*

A TOT ORA NAVIVM, &c.] tot naueis rostratas.

CONTRA LATRONES] piratas, cùm hic ipse Mena pirata esset, vt eum appellat Plutarch. in Antonio.

ATQVE SERVILEM MANVM] & contra fugitiuos, id est, contra seruos: qui bellum seruile gesserunt Chryso, & Spartaco ducibus. de bello seruili diximus suprà nonnulla ad Odam 14. lib. 3. sed præstat seruilem manum, fugitiuos accipi, quos armauit Sex. Pompeius Magni filius, in quo exercitu Mena & Menecrates erant tribuni militum.

IN CANIDIAM VEneficam. Ode 5.

AT ô, deorum quicquid in cælo regit
Terras, & humanum genus:
B *Quid iste fert tumultus? & quid omniũ*
Vultus in vnum me truces?
Per liberos te, si vocata partubus
Lucina veris affuit:
Per hoc inane purpuræ decus, precor:
Per improbaturum hæc Iouem,
Quid, vt nouerca, me intuêris: aut vti
Petita ferro bellua?
Vt hæc trementi questus ore constitit
Insignibus raptis puer,
Impube corpus, quale posset impia
Mollire Thracum pectora:
Canidia breuibus implicata viperis
Crineis, & incomtum caput,
C *Iubet sepulcris caprificos erutas,*
Iubet cupressus funebris,
Et vncta turpis oua ranæ sanguine,
Plumamq; nocturnæ strigis,
Herbasq;, quas Iolcos, atq; Iberia
Mittit venenorum ferax:
Et ossa ab ore rapta ieiunæ canis,
Flammis aduri Colchicis.
At expedita Sagana per totam domum
Spargens Auernaleis aquas,
Horret capillis, vt marinus, asperis
Echinus, aut currens aper.
Abacta nulla Veia conscientia,
Ligonibus duris humum
Exhauriebat ingemens laboribus,
Quò posset infossus puer D
Longo die bis, terue mutatæ dapis
Inemori spectaculo: (aqua
Cùm promineret ore, quantùm exstant
Suspensa mento corpora:
Exsucta vti medulla, & aridum iecur,
Amoris esset poculum:
Interminato cùm semel fixæ cibo
Intabuissent pupulæ.
Non defuisse masculæ libidinis
Ariminensem Foliam,
Et otiosa credidit Neapolis,
Et omne vicinum oppidum:
Quæ sidera excantata voce Thessala,
Lunamq; cælo deripit. E
Hic irresectum sæua dente liuido
Canidia rodens pollicem,
Quid dixit? aut quid tacuit? ô rebus meis
Non infideles arbitræ
Nox, & Diana, quæ silentium regis,
Arcana cùm fiunt sacra:
Nunc nunc adeste: nũc in hostileis domos
Iram, atq; numen vertite.
Formidolosæ dum latent siluis feræ
Dulci sopore languidæ:
Senem, quod omnes rideant, adulterum
Latrent Suburanæ canes,
Nardo perunctum, quale, nec perfectius,
Meæ laborarunt manus. F
Quid accidit? cur dira barbaræ minus
Venena Medeæ valent,
Quibus superbam fûgit vlta pellicem
Magni Creontis filiam,
Cùm palla, tabo munus imbutum, nouam
Incendio nuptam abstulit?
Atqui nec herba, nec latens in asperis
Radix fefellit me locis.
Indormit vnctis omnium cubilibus
Obliuione pellicum.
Ah, ah, solutus ambulat veneficæ
Scientioris carmine.
Non vsitatis, Vare, potionibus,
(O multa fleturum caput,)

Ad

A *Ad me recurres: nec vocata mens tua*
Marsis redibit vocibus.
Maius parabo: maius infundam tibi
Fastidienti poculum:
Priusq; cælum sidet inferius mari,
Tellure porrecta super:
Quàm non amore sic meo flagres, vti
Bitumen atris ignibus.
Sub hæc puer, iam non, vt antè, mollibus
Lenire verbis impias:
Sed dubius vnde rumperet silentium,
Misit Thyesteas preces.
Venena, magnum fas, nefasq;: non valent
Conuertere humanam vicem.
B *Diris agam vos: dira detestatio*
Nulla expiatur victima.
Quin, vbi perire iussus exspirauero:
Nocturnus occurram furor:
Petamq; vultus vmbra curuis vnguibus:
Quæ vis deorum est Manium:
Et inquietis assidens præcordijs,
Pauore somnos auferam.
Vos turba vicatim hinc, & hinc saxis petens
Contundet obscænas anus.
Pòst insepulta membra different lupi,
Et Esquilinæ alites.
Neq; hoc parenteis, heu, mihi superstites,
Effugerit spectaculum.

C AT ô, DEORVM QVICQVID] facit quendam puerum loquentem, quem Canidia, hoc est Gratidia: (Gratidiam enim mutato nomine, per Canidiam significat) Sagana, & ceteræ venefice mento tenus sub terra defoderaot, sameque oecare constituerant, vt ex eius iecore, & medulla amoris poculum conficerent. *quicquid* autem scriptum reperitur in codicibus manuscriptis, Donati. Faër. quinq; Vatic. Torn. Vrs. ceteris ferè omnibus: itaqne legit Seruius annotatione quadam ad lib. 7. Æn. eamq; scripturam secutus sum. non enim vnum aliquem Deum, sed omoeis implorat. sic loquitur Horat. Satyra 6. lib. 1. *Non quia Mecenas, Lydorum quicquid Etruscos, &c.* & Liuius lib. 23. *pauca horæ sunt, intra quas iurantes per, quicquid Deorum est, dextras dextra iungentes fidem obstrinximus.* in eo dissident inter se, quòd alij habent *regis*: alij *regit*. sed plures *regit*: nempe quinque Vatic. Faër. & Torn. & Nicot. vnus, & Russard. Iam quòd Priscian. lib. 17. ait, *at* hoc loco abundare, id mihi mirum est, & pæne dicam, incredibile. Est enim interiectio dolorem, aut conquestionem exprimens, non coniunctio. Idem tamen videtur sentire Seruius, qui ad illum Virgilij versum lib. 7. Æn. *At non sic Phrygius penetrat Lacedæmona pastor, &c.* hæc annotat, *legitur & An nō, &c. Sed hoc absolutum & planum est. Si autem legeris At, copulatiua particula est, ad ornatum solum pertinens. Horat. At ô deorum quicquid in cælo regit, &c.* Idemque ferè scribit ad illum locum lib. 9. *an non viderunt mœnia Troiæ, &c.* nisi quòd ibi scriptum est *regis*. D

QVID ISTE FERT TVMVLTVS?] quid sibi vult iste tumultus? quid affert? quorsum tumultuamini?

ET QVID OMNIVM] sic habent quinque libri Vatic. & Tornes. & Nicotianus, & Russard. vnus non *aut*.

PER LIBEROS TE] genus obtestandi religiosissimū, & sanctissimū, orare aliquē per res ei carissimas, aut misericordia dignissimas. Sic Plautus Asinaria, *Ita te obtestor per senectutem tuā, Perq; illam, quam tu metuis, vxorem tuam, &c.* Sic hoc loco hic puer orat Canidiam primùm per res ei carissimas, per liberos: deinde per prætextam suam, id est, ornamentum ætatis, quod proinde est ac si oraret per ætatem suam, videlicet ætatem iofitmam, atq; imbecillam. vide annot. ad illum locū infrà, *Supplex & oro regna per Proserpinæ, &c.* Oda vltima. Male autem vtrobiq; quidam accipiunt præpositiooem *per*, quasi sit iurantis, cùm sit orantis & obsecrantis, vt dixi. E

SI VOCATA PARTVBVS LVCINA] de Lucina diximus sup. ad Od. 22. li. 3. hoc igitur, dicit, Oro te per liberos tuos, si vmquam verè pepe-risti: si vmquam tibi parienti Lucina affuit, &c.

VERIS] vult intelligi Canidiam falsos sibi supposuisse partus, neq; vmquam peperisse. cui concinit illud antiphasticū Od. 17. infrà, *Tuusq; venter partumeris.* Catul. ad Ianuam, *Longus homo est, magnas cui lites intulit olim Falsum mendaci ventre puerperium.*

PER HOC INANE PVRPVRÆ] prætextam significat, qua vtebantur pueri vsque ad annum decimum quartum: deinde sumebant togā vitilem, quam puram appellabant. inane autem appellat purpuræ decus, quia nihil ei prodest ad molliendam aut flectendam harum mulierū immanitatem, & crudelitatem. Valent autem hæc ad augendam facinoris atrocitatem à persona, cui fiat tam immanis iniuria. F

QVIN, VT NOVERCA] quæ inimica est priuignis, inquit Eurip. io Alcest. nihiloq; vipera mitior. ἐχθρὰ γὰρ ἡ 'πιοῦσα μητρυιὰ τέκνοις τοῖς πρόσθ', ἐχίδνης οὐδὲν ἠπιωτέρα. id est, Inimica enim est subiens nouerca liberos priores, vipera nihilo mitior.

AVT VTI PET. FERRO BELL.] aut vt bellua ferro lacessita. Aristoteles lib. 3. de moribus ad Nicomach. ait feras, si noo lacessantur, & quamdiu in silua sunt, nō temerè sæuire in quemquam: sed tum denique cùm percussæ fuerint, aut perterritæ.

VT HÆC TREM.] posteaquam puer hæc tremula voce questus, finem querendi fecit, &c. participiū *questus* iunxit cum quarto casu, vt Od. x. lib. 1.

A lib.1. *Sæculum Pyrrhæ noua monstra questa.*

INSIGNIBVS RAPTIS] prætexta, & fortasse etiam bulla sibi à Canidia ereptis. Bullam sic describit Virg. Æneid. 5. *it pectore summo Flexilis obtorti per collum circulus auri.* M. Tull. primo accus. lib. de Iunio pupillo, *Itaq. tibi Hortensi non illius ætas, sed causa: non vestitus, sed fortuna popularis videbatur. Neq. te tam commouebat, quòd ille cum toga prætexta, quàm quòd sine bulla venerat. Vestitus enim neminem commouebat is, quem illi mos, & ius ingenuitatis dabat: quod ornamentum pueritiæ pater dederat, indiciũ atq. insigne fortunæ, hoc ab isto prædone ereptum esse, grauiter, & acerbe homines ferebant.* prætexta vtebantur pueri omnes, modò ingenui: prætexta & bulla, senatorum filij duntaxat.

IMPVBE CORPVS] si puer erat, & prætextatus: ergo & impubes. Quare quòd addit, *Impube corpus*, valet etiam ad amplificationem facinoris.

THRACVM] qui tamen sunt barbari: & ita,
B immites, & inhumani. ex quo vult intelligi, has veneficas inhumanitate, & immanitate populos barbaros atq; immaneis superare.

CANIDIA BREVIB. IMPLIC.] Canidia, cui crines erant viperis implicati. Hellenismus est, *implicata crineis & caput.* hanc Canidiam, furiam facit. ornat enim eam, viperis, & anguibus furiarum in morem: quarum crinibus angues implicati finguntur à poëtis. Vide quæ notauimus suprà ad illum locum, *Eumenidum recreantur angues*, Oda 13. lib. 2. Iam Satyra 8. lib. 1. planè hanc Canidiam, & Saganam, quæ paullo pòst commemoratur, furias appellat: *& vt non testis inultus Horruerim voces furiarum & facta duarum?*

CVPRESSVS FVNEBREIS] suprà Od. 14. li. 2 *inuisas* appellat. ad quem locum multa de cupresso diximus: quibus hæc ascribantur, quæ tradita sunt à Seruio ad illum Virgilij versum Æn. 3. *Ceruleis mæstæ vittis, atraq. cupresso.* cupressum atram dici à Virgilio: id est, funestam: quia inferis consecrata est, & quia cæsa numquam reuirescit.
C Præterea moris Romani fuisse ramum cupressi domui funestæ præponi, ne quis pontifex per ignorantiam ingressus, pollueretur. Hinc Horat. (inquit ille) *nec harum, quas colis, arborum, Te præter inuisam cupressum Vlla br. dom. seq.* in duobus Vatica. & Vrs. scriptum reperi *cupressus.* in alijs *cupressos.*

TVRPIS RANÆ] rubetæ. Propertius quoque significat, rubetam adhiberi solitam à veneficis ad amatoria pocula. sic enim ille lib. 3. ad Lygdamum, *Illum turgentis ranæ portenta rubetæ, Et lecta exsectis anguibus ossa trahunt.*

PLVMAMQVE NOCT. STRIG.] idem Propert. deinceps, *Et strigis inuenta per busta iacentia plumæ.* strigem describit Ouid. li. 6. Fastor. auis est nocturna mali ominis (inquit Porphyr.) Plinius lib. 11. cap. 39. hoc de strige scribit duntaxat, *Esse in maledictis iam antiquis strigem conuenit: sed quæ sit auium constare non arbitror.*

IOLCOS] vrbs Thessaliæ. Iam Thessalica venena celebrantur à scriptoribus. ne longius abeamus, sup. Od. 27. li. 1. *Quæ saga, quis te soluere Thessalis Magus venenis, quis poterit deus?* & mulieres
D Thessalæ, veneficæ habebantur. Aristophan. Nubib. Γυναῖκα φαρμακίδ' εἰ πριάμενος θετταλήν, &c. Iolcos aũt esse legendũ admonuit iampridẽ Beroaldus: quam lectionem comprobant boni codices. in his Faërn. & duo Vatic. agnoscit Porphyrio.

ET OSSA AB ORE RAP. IE. C.] vtrùm dentes ieiunæ canis, an ossa aliena, quæ ieiuna canis rodebat? quod probabilius est. Iam ieiuna canis, auida, & desiderio æstuans. Iccircò, quæ ab eius saliua contacta sunt, ad philtrum conficiendum vtilia.

FLAMM. ADVRI COLCH.] qualibus tota Creontis domus, & eius filia Glauca, seu Creusa conflagrauit, vt mox dicemus. Colchicas autem appellat, quia opera & arte Medéæ Colchidis excitatæ sunt.

AT EXPEDITA SAG.] εὔζωνος, succincta. Saganam veneficam commemorat etiam Satyra octaua lib. 1.

SPARGENS AVERN. AQV.] sic Virg. de Didone sacra quædam magica simulante: lib. 4. E
Æn. *Sparserat & latices simulatos fontis Auerni.*

HORRET CAPILL. VT MARIN. &c.] Echinus marinus è genere est ostreorum, seu testaceorum malis. est & terrenus, quorum vtrumque aduersus eorum, à quibus captatur, insidias esse cautissimum ac munitissimum spinis & capillis suis oppositis, scribit Athen. lib. 3. his verbis, ὅτι δ' οἱ ἐχῖνοι, λέγω καὶ τοὺς χερσαίους καὶ τοὺς θαλαττίους, καὶ ἑαυτῶν εἰσι φυλακτικοὶ πρὸς τοὺς θηρῶντας προβαλλόμενοι τὰς ἀκάνθας, ὥσπερ τι χαράκωμα, Ἴων ὁ Χῖος μαρτυρεῖ, λέγων οὕτως. Ἀλλ' ἔν τε χέρσῳ τὰς λέοντος ἤνεσα, Ἢ τὰς ἐχίνου μᾶλλον ἀϊζηρὰς τέχνας, Ὃς εὖτ' ἂν ἄλλων κρεισσόνων ὁρμὴν μάθῃ, Στρόβιλος ἀμφ' ἄκανθαν εἱλίξας δέμας, Κεῖται δακεῖν τε, καὶ θιγεῖν ἀμήχανος. quæ verba Latinè reddemus ad Satyram 4. lib. 2.

ABACTA NVLLA VEIA, &c.] idest, Veia non vllius facinoris, aut maleficij conscientia ab instituto depulsa, nec deterrita. Hæc est tertia venefica.

HVMVM EXHAVRIEBAT] scrobem faciebat, in quam puerum defoderet. F

QVO POSS.] quam in terram defossus puer, posset immori longo spectaculo dapis bis, aut ter die mutatæ: id est, spectaculo dapis nouæ aliàs atq; aliàs appositæ, & semper sublatæ, numquam concessæ, vt pueri auiditas hoc spectaculo in horas augeretur, & in hoc desiderio fame moreretur: & ita ex eius medulla præsentissimum amatorium poculum conficeretur.

CVM PROMINERET ORE, &c.] cùm puer in terram defossus mento tenus, ore è terra tantùm promineret, quantùm ex aqua extant corpora mento suspensa.

EXSVCTA VTI MEDVLLA] cùm in omnibus lib. scriptis Vaticanis, & ceteris, Iannoct. Faërn. Vrs. Nicot. & alijs aliquot, scriptum repertissem *exsecta*. in vno autem atque altero *exsucta*, sine vlla litura, idque ad Gulielmum Faërnum, hominem acerrimo iudicio, & ad restituendos veterum scriptorum libros temporis iniuria corruptos cùm natura factum, tùm arte comparatũ, retulis-

A retulissem: is re aliquantisper considerata, respõdit sibi videri legendum *exsucta* ab exsugendo, mihique, vt ita excudendũ curarem, auctor fuit. libri vulgati autem habent *Exerta*: quos si quis malet sequi, non inuideo.

AMORIS ESSET POCVLVM] φίλτρον. quod infrà desiderij poculum nominat, Od. vltima. *Desider Iq, temperare poculum.*

INTERMINATO] id est, interdicto, intermi nari est minando vetare, vt Terent. And. *Intermi natus sum ne faceres?* & Heautont. *meministin' me esse grauidam, & mihi te magnopere interminatum, Si puellam parerem, nolle tolli?* habet autem hoc qui dem verbum significationem agendi: sed nobiles grammatici tradiderunt, omnium verborum, quæ deponentia nominantur, participia interdũ etiam passionem significare. itaque interminatus cibus intelligendus est, quem quis tangere prohibitus est: cibus vetitus, & interdictus. Hoc igitur dicit Horatius. fiebant illa omnia à Canidia, Sagana, Veia vt exsucta ex puero ita mortuo medulla, amoris esset poculum, cùm pupulæ oculo rum huius pueri cibo alio atque alio aliàs appo-

B sito, & sæpe mutato, & numquam concesso, sed negato, & interdicto, ac vetito infixæ contabuissent, atque exstinctæ essent, puero fame mortuo. Hoc autem fiebat, vt, puero fame necato, quam cibus appositus quidem atq; ostentatus, sed negatus & sublatus augebat, amoris poculum ex pueri iecore & medulla compositum, & conflatum, præsentius, ac validius esset.

PVPVLÆ] oculorum acies, κόραι.

MASCVLÆ LIBIDINIS.] significat, hanc fuisse tribada, & amore fæminarum, tanquam virum, arsisse, qualem fuisse Sapphonem plerique tradiderunt.

VOCE THESSALA] carminibus, & cantionibus Thessalicis. τῇ ἐπῳδῇ. de cantionibus, quas Græci ἐπῳδὰς appellant, quibus constar veteres studiosè vsos esse, quibúsque multum tribuisse, diceimus ad epist. 1. lib. 1.

LVNAMQVE CÆLO DERIPIT] Virg. di-

C cit *deducere lunam*, in Pharmac. *Carmina vel cælo possunt deducere lunam.* Horat. infrà Od. vltima. *deuocare Lunam: Per atque libros carminum valentium Refixa cælo deuocare sidera.* & ibid. *& polo Derripere Lunam vocibus possum meis.* Prop. lib. 2. *Et iam Luna negat toties descendere cælo.* κατάγειν, & καταγειν τὴν σελήνην dicunt Græci. Plato in Gorgia. ὅπως μὴ πεισόμεθα, ὅ, φασι τὰς τὴν σελήνην καθαιρούσας τὰς θετταλίδας, &c. id est, vt ne nobis accidat quod aiunt mulieribus Thessalicis eruentibus, lunam dedocentibus. Eodem pertinent Petronij Arbitri versus, quos quia neque emendati leguntur in vulgatis exemplis, (descripsi autem nuper ex v. c. Errici Memmij exemplari, cùm id esset Petro Rõsardo, Antonio Baifio, Remigio Bellaqueo, poëtis nostræ Galliæ clarissimis, & mihi commodatum) & multas alias veneficarum arteis, & præstigias, complectuntur, non me pigebit huc ascribere. *Quicquid in orbe vides, páret mihi: florida tellus Cùm volo, siccatis arescit languida succis: Cum volo, fundit opes, scopulique atque arida saxa Niliacis iaculantur aquas: mihi pontus inerteis Summittit fluctus, Zephyrique tacentia ponunt Ante meos sua flabra pedes: mihi flumina parent, Hyrcaneq; tigres: & iussi stare leones. Quid leniora loquor? luna descendit imago Carminibus deducta meis, trepidúsque furenteis Flectere Phœbus equos reuoluto cogitur orbe: Tantum dicta valent. taurorum flamma quiescit Virgineis exstincta sacris, Phœbéiaq; Circe Carminibus magicis socios mutauit Vlyssis: Proteus esse solet, quicquid libet: his ego callens Artibus Idæos frutices in gurgite sistam, Et rursum fluuios in summo vertice ponam.* καταιρεῖν dicit Lucian. in φιλοψευδ. id est, deuellere. deripere autem est è loco superiore rapere, vt suprà Od. 28. lib. 3. *deripere horreo.* & Virg. Georg. 2. *tu spisso vimine qualos, Colàque prælorum fumosis deripe tectis.*

D

IRRESECTVM] pollicis vnguem, quem ita roserat ad viuum, vt amplius resecari non posset: vel simpliciter, non resectum.

QVID DIXIT AVT QVID TACVIT?] epist. ad Mæcen. 2. lib. 1. *dicenda, tacenda locutus.*

O REBVS MEIS] hæc dicuntur à Canidia.

ET DIANA] Hecate, seu Luna. Sed cur Lunam implorat? scribunt Græci interpretes, mulieribus amore captis vsitatum esse Lunam inuocare, vt viris Solem: quemadmodum & Euripides Phædram inducit in Hippolyto: vel propterea quòd nox taciturna est: amoribus autem furtiuis, & clandestinis silẽtio, & nocte opus est: vel quia Luna quoque ex amore aliquando laborauit: ex quo fieri, vt mulieribus, quæ eodem malo affli- ctantur, adiutricem se præbeat: vel quia hæc dea ignis colorem præ se fert: amor autem ignis instar est. hæc interpr. Theocr.

E

QVÆ SILENTIVM REGIS:] Primùm cur hîc silentij mentio fit? deinde quamobrem luna silentium regit? respondeo. Sacris omnibus silentio opus est, etiam magicis, & maleficis. Virg. lib. 3. *Idæúmque nemus: hinc fida silentia sacris.* Itaque pronuntiabat præco in sacris publicis; *fauete linguis.* annotatum ad Odam 1. lib. 3. Ad sacra autẽ nocturna & nefaria, præcone, qui silentium indiceret, opus non erat, cùm luna reste, & nocte silente fierent: vt appàret ex Theocr. pharmaceut. Luna enim silentio præest, quia nox taciturna est. Virg. lib. 4. Æneid. *Cum tacet omnis ager, pecudes, pictæq; volucres, Quæq; lacus latè liquidos, quæq; aspera dumis Rura tenent somno posita sub nocte silenti.* Idem lib. 8. *cæsarum ouium sub nocte silenti, Pellibus incubuit stratis.* & lib. 2. *tacita per amica silentia lunæ.* Lucret. lib. 4. de Faunis. *Quorum noctiuago strepitu, ludóque iocanti Affirmant vulgò taciturna silentia rumpi.* Horat. sup. lib. 2. Oda. 8. *& toto taciturna noctis Signa cum cælo.*

F

NOCTVRNA] arcana, & muliebria, & malefica. Diagondas Thebanus, vt scribit M. Tullius lib. 2. de legibus, nocturna omnia sacra perpetua lege è media Græcia sustulit. Idem Marcus hanc legem sanxit eod. libro. *Nocturna mulierum sacrificia ne sunto, præter olla, quæ populo rite fient.*

CVM FIVNT] Sic habent plerique libri manuscr. alij *dum fiunt sacra.*

NVMEN] vim & potentiam vestram diuinã.

A FORMIDOLOSÆ DVM LATENT, &c.] noctu. sic Virgil. lib. 4. *Nox erat, & placidum car pebant fessa soporem Corpora per terras, silueq;, & sa ua quierant Æquora, &c. formidolosa*, quæ metũ incutiunt, horribiles. alij timidas interpretantur. in quibusd. libris legitur *formidolosis*, vt cohæreat cum voce *siluæ*. sed plerique libri manusc. habẽt, *formidolosa*, quos sequor.

DVLCI SOPORE LANGVIDÆ] Virg. lib. 4. Æn. *nec dulci declinat lumina somno*. Hom. ἰλ. κ. ὕπνος ἔχε γλυκερός.

SENEM, QVOD OMNES RIDEANT, ADVLT.] Est enim ridiculum quiddam, senex amator. Ouid. *Turpe senex miles: turpe senilis amor*. Tibull. eleg. 1. lib. 1. *Iam subrepet iners ætas, nec amare decebit, Dicere nec cano blanditias capite*.

ADVLTERVM] Varum amatorem, & scortatorem: qui me spreta, & reiecta meretrices Suburanas sectatur.

LATRENT SVBVRANÆ CANES] Primùm hoc sit constitutum, ita legendum consentientibus omnibus veteribus codicibus, non *suburbana*, neq; *Suburrana*: deinde quid sit Subu
B ra videamus. Subura locus in vrbe Roma, in quo sunt mons Cœli°, & Carinæ. Varro li. 4. de ling. Latina putat Suburam dictam esse à pago Suculano C in B mutato. idem eod. lib. Suburanam regionem, primam scriptam esse tradit. P. Victor autem Suburam in secunda regione vrbis collocat. à Subura dicta est tribus Suburana. de quib° lege Dionys. Halicarn. lib. 4. ἀρχ. Ῥωμ. In Subura prostabant meretrices: quas dum noctu sectatur Varus, optat Canidia vt eum allatrent canes, quę in eo loco sunt.

NARDO PERVNCT. QVALE, NEC PERF.] id est, tali vnguento nardino perunctum, quale meæ manus non laborarunt, & quo perfectius non laborarent, seu laborarint: vel nardo perunctum, quale meæ manus numquam laborarunt: aut certè quo perfectius non fecerunt, vt sit correctio. sic enim mihi videtur explicandus hic locus: ne cogamur dicere, quod quidam, *quale* hic
C positum pro *quali*: quemadmodum inquiunt, loquebantur antiqui. quamuis ita explicet Priscianus lib. 17. quod si demus ita esse, non video tamen: quomodo hæc possint cohærere: nardo per unctum tali, quali non elaborarunt meæ manus perfectius. numquam enim quisquam Latinus *quale* vsurpauit pro *quod*: nec *quali* pro *quo*. Denique, ne sim longior, præsertim in re non ita magni momenti, sic est locutus Horat. saty. 5. lib. 1. vt hoc loco: *animæ, quales, neque candidiores Terra tulit, neque queis me sit deuinctior alter*: quorũ versuum explicationem videto suo loco. est enim plane huic similis, & geminus. Neque verò mihi vllo modo probari potest eorum sententia, qui sic explicant, Perfusus erit ille tali vnguento, qualem eiusdem generis numquam melius feci, sen fecerim. Non enim ita loqui solent Latini, *quale perfectius, aut quale melius, &c.* Sed non celabo lectorem, me in nonnullis libris manuscriptis scriptum reperisse, *laborarint*.

QVID ACCIDIT, &c.] Adhibuerat Canidia in Varum præstantissima venena, quæ nihil D in eum valuerant tamen.

CVR DIRA BARBARÆ, &c.] cur ea ipsa venena, quibus vsa Medea Creusam, seu Glaucã Creontis filiam, & totam regiam incendio consumsit, nihil mihi prosunt, nullámque vim habẽt in Varum? SVPERBAM] ita legendum, nõ *superba*, vt referatur ad Glaucam Creontis regis filiam, & ita lib. Don. & Vatic. duo, & Torn. & Cleric. & Danielis, & Nicotianus. *superbam* accipe pro potentem, & superbi regis filiam. sic Virg. principio libri tertij Æneid. *ceciditq́, superbum Ilium*: ad quem locum Seruius, *superbum*, id est, nobile. & potens. sic suprà Oda 14. lib. 2. *& mero Tinguet pauimentum superbum, &c.*

CÙM PALLA, TABO MVNVS] Medéa dolore illo muliebri excruciata, stimulata, atque impulsa propter Iasonis, & Glaucæ Creontis Corinthiorum regis filiæ nuptias, pallam dicitur ad pellicem suam misisse veneno infectam: qua accepta & Creontis domus, & eius filia conflagrauit. lege Euripidis Medéam: vbi ita loquitur, Λεπτόν τε πέπλον, καὶ πλόκον χρυσήλατον. [repete πέμψω, τὸν παιδί.] E Κἄνπερ λαβοῦσα κόσμον ἀμφιθῇ χροΐ, Κακῶς ὀλεῖται πᾶς θ', ὃς ἂν θίγῃ κόρης. Τοιοῖσδε χρίσω φαρμάκοις δωρήματα. id est, Et tenuem vestem, & comam auro intertextam ad eam mittam. Quòd si hoc ornamentum acceperit, & corpori circumdederit, male peribit, & quisquis eam attigerit. Talibus pharmacis hæc dona inficiam. Iam verò Medeam fuisse veneficam, multi boni scriptores memoriæ prodiderunt. Theocritus Pharmac. eam inter veneficas numerat, Circen videlicet, & Agamedam: quarum illa pharmacis homines ea hominibus exue bat, atque in feras vertebat: hanc tot venena cognouisse ait Homerus, quot alit terra, his verbis, ἣ τόσα φάρμακα ᾔδη, ὅσα τρέφει εὐρεῖα χθών. Scholiastes Theocriti scribit in monte quodam, quem Selenæum appellat, quasi Lunæ montem, Circes & Medeæ mortaria, seu tusilla ostendi, in quibus sua pharmaca tundebant. Theocriti versus sunt hi. Φάρμακα ταῦτ' ἔρδοισα χερείονα μήτε τι Κίρκας, Μήτε F Μηδείας, μήτε ξανθᾶς Περιμήδας. accedat ad Theocr. Tibullus eleg. 4. lib. 2. *Quicquid habet Circe, quicquid Medea veneni, &c.*

ATQVI NEC HERBA] Germanus Valens existimabat significari aconitum: quam ἀπὸ τῆς ἀκόνης, id est, à cote, dictam volunt, quod ex ea nascatur. Theophr. φύεται δὲ πανταχοῦ, καὶ οὐχ ἐν ταῖς ἀκόναις μόνον, ἀφ' οὗ ἔχει τὴν προσηγορίαν, &c. Ouid. lib. 7. metamorph. *Quæ quia nascuntur dura viuacia caute, Agrestes aconita vocant*. ME FEFELLIT] me latuit, me fugit. Verbũ fallo coniunxit cũ participio latens. ita in libro de arte poetica. *Numquam te fallant animi sub vulpe latentes*.

INDORMIT VNCT. OMN. CVBIL. &c.] ordo est. indormit cubilibus omnium mearum pellicum, vnctis obliuione mei, neque mea mihi quicquid prosunt pharmaca: vel indormit cubilib. vnctis obliuione omnium pellicum, vt intelligamus, hoc dicere, & quem Canidiam, Varum non solum sui amore solutum, suique oblitum in vtramque aurem dormire: sed etiam omniũ suarum

A rum pellicum. Porphyr. hunc locum sic explicat: *Indormit cubilibus vnctis obliuione omnium pellicũ, & est sensus: nescio quare sint præsentiora veneficia, quæ cubile Vari vngunt medicaminibus, per quæ medicamina obliuio ei affertur omnium pellicum. Pellices autem Canidia pro se vna dixit.* hactenus Porphyrio. Ego Porphyrionis explicationem probare non possum, in eo quòd omneis pellices Horatium dixisse putat pro vna Canidia. Credibilius est in omnium pellicum numero etiam Canidiam contineri.

CARMINE] ἐπῳδῇ, cantione. credibile est (inquit) Canidia, Varum solutum esse meis veneficijs opera, & carminibus alicuius potentioris veneficæ. POTIUNIBVS] nonnulli libri habent, *cantionibus*.

(O MVLTA FLETVRVM CAPVT)] hæc sunt includenda interpositionis nota. Versiculus autem, qui antecedit, cohæret cum ijs, quæ deinceps sequuntur. *multa* porrò valet multùm, seu sæpe, vt Virg. Georg. 3. *Multa gemens, ignominiam, plagásque superbi Victoris.* ô caput multùm fleturum, id est, ô quàm grauia tibi impendent mala.
B sic Græci loquuntur οἰμώξεις. flebis, id est, miser eris. &, cui malum minantur, aut precantur, eum iubent οἰμώζειν, id est, plorare, quod loquendi genus multis locis expressit Hor. vt saty. 10. lib. 1. *Demetri, téque Tigelli, Discipularum inter iubeo plorare cathedras.* saty. 1. lib. 2. *Qui me commorit, (melius nil tangere clamo) Flebit, & insignis tota cantabitur vrbe.* & saty. 5. lib. 2. *innueniésque Nil sibi legatum præter plorare, suísque.* sic (vt dixi) sæpe loquuntur Græci. Xenoph. ἑλλην. 6. de Theramene. μνημονεύεται δὲ τὸ ῥῆμα καὶ τοῦτ' αὐτοῦ, ὅτι, ὡς εἶπεν ὁ Σάτυρος, ὅτι οἰμώξοιτο εἰ μὴ σιωπήσειεν ἐπήρετο, ἂν δὲ σιωπῶ, οὐκ ἄρα οἰμώξομαι, id est, celebratur & hoc eius dictum, cùm dixisset Satyrus eum ploraturum, nisi taceret: at si taceam (inquit) non igitur plorabo? Athenæus lib. 4. ex Hegesandro de quodã asoto; Ἐλευσῖνί τε μυστηρίων ὄντων θύσαντα Ἀρισταγόρᾳ τῇ ἑρωμένῃ θρόνον παρὰ τὸ Ἀνάκτορον, οἰμώξεσθαι φήσας τοὺς κωλύοντας, id est, Eleusine autem mysteriorum die Aristagoræ amicæ se
C dem posuit ad ædem Castoris & Pollucis, ploraturos dicens qui prohiberent. vtitur & M. Tull. epist. vltima lib. 3. ad Q. Frat. ἀλλ' οἰμωζέτω. nos modò valeamus. Eurip. in Cyclope, τὴν Κύκλωπος ἀμαθίαν κλαίειν κελεύων, καὶ τὸν ὀφθαλμὸν μόνον. Apud Aristophanem autem locis innumerabilibus hæc verba iterantur κλαίειν, & οἰμώζειν. & totidem apud Lucianum.

MARSIS VOCIBVS] Marsis carminibus. Virg. Æn. 7. *neque eum iuuere in vulnera cantus Somniferi, & Marsis quæsita in montibus herba.* Pompon. Pistorib. *Mirum ni hæc Marsa est, in colubras callet cantiunculam.* al. *canticulum.* ex Nonio. sententia aũt hæc est, nec mens tua semel meis veneris alienata, carminibus Marsis reuocata ad sanitatem reuertetur.

FASTIDIENTI] subintellige *me:* vt rectè notat Porphyr. id est, me aspernanti. epist. 3. lib. 1. *Fastidire lacus, & riuos ausus apertos.*

PRIVSQVE CÆLVM SIDET INF.] hyperbole. Prius inquit, cælum mari subsidebit, seu subsidet & subiacebit, terra super cælum & D
mare proiecta, atq; extenta, quàm nõ amore, &c.

TELLVRE PORR. SVP.] terra superiecta. sic enim locutus est sup. Od. 2. lib. 1. *Et superiectæ pauidæ natarunt Æquore damæ.*

BITVMEN ATRIS IGNIB.] Virg. lib. 3: *nigrúmque bitumen.*

SVB HÆC] paullo pòst quàm hæc locuta est Canidia. de præpositione *sub*, vide annot. ad Oden 9. lib. 1.

LENIRE] lenibat. vt saty. 9. lib. 1. *meum iecur vrere bilis.* vide annot. ad sat. 8. lib. 1. *at ille currere in vrbem.*

VNDE RVMP. SIL.] vnde exordium loquendi sumeret. sic loquitur Lucret. lib. 4. *Quorum noctiuago strepitu, ludóq; iocanti Affirmãt vulgò taciturna silentia rumpi.* Virg. lib. 10. Æn. *quid me alta silentia cogis Rumpere, & obductum verbis vulgare dolorem?* idem videtur valere *rumpere vocem.* Virg. Æneid. 2. *Compositò rumpit vocem, & me destinat aræ.* & lib. 3. *rupitq; hanc pectore vocem.* Sed hoc ita dictum, vt illud ab eodem lib. 4. *Tantos illa suo rumpebat pectore questus.* & ita Græci, ῥῆξαι φωνήν. Aristoph. νεφ. Οὐ γὰρ ἐμάνη ῥῆξαι τι κἀμοὶ φωνὴν συμβαίνειν, Herod. lib. 1. ὁ δὲ παῖς οὗτος ὁ ἄφωνος, ὡς εἶδε ἐπιόντα τὸν Πέρσην, ὑπὸ δέους τε, καὶ κακοῦ ἔρρηξε E
φωνήν, &c. id est, hic autem puer, qui mutus erat, vt vidit irruentem Persam, præ metu, & malo, rupit vocem. Demosth. Philip. 9. ἀνθ' ὧν οὐδεὶς πρότερον ἐτόλμησεν οὐδεὶς τοσούτου κακοῦ γεγονότος ῥῆξαι φωνήν: id est, Quare non antè quisquam ausus est tali malo coorto vocem rumpere. & ῥῆξαι σιωπήν. Oppian. li. 1. κυνηγετ. Ἵππος ἐν ἱσμίνῃ ῥῆξέν ποτε δεινὰ σιωπῆς. id est, *Quondam equus in pugna, intérque arma, silentia rupit.*

THYESTEAS PRECES] diras precationes, & exsecrationes, quales Thiestæ fuerunt in fratrem Atreum, quia illi Atreus filios eius trucidatos, & in frusta sectos, & coctos apposuerat. epist. de arte poët. *Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus.* qua de re sic M. Tullius lib. 1. Tuscul. quæst. *Exsecratur luculentis sanè versibus apud Ennium Thyestes primum, vt naufragio pereat Atreus. durum hoc sane. talis enim interitus non est sine graui sensu. Illa inania. summis* F
saxis fixus asperis Euisceratus látere pendens saxa spargens tabo, sanie, & sanguine atro: Neque sepulcrum, quo recipiatur, habeat, portum corporis, vbi remissa humana vita corpus requiescat a malis. Idẽ in L. Pisonem, *Thyestea ista exsecratio est, poeta vulgi animos, non sapientum mouentis, vt Tu naufragio expulsus vspiam saxis fixus asperis, &c.* preces etiam Cæsar vsurpat pro exsecrationibus diris li. 6. de bello Gall. *Catiuulcus rex dimidiæ partis Eburonum omnibus precibus detestatus Ambiorigẽ, qui eius consilij auctor fuisset, taxo se exanimauit.* sic Horat. infrà saty. 6. lib. 2. *improbus vrget Iratis precibus.* & suprà Od. 28. lib. 1. *precibus non linquar inultis.* Græci ἀρὰς appellant. Eurip. Phœniss. Ἀρὰς ἀρᾶται παισὶν ἀνοσιωτάτας.

VENENA MAGN. FAS, NEFASQVE.] hunc locum alij aliter, ego sic explico. Venena magnum fas, nefasque quidem conuertere possunt, atque adeò conuertunt, ac peruertunt: sed

A ſed humanam vicem conuertere, aut immutare non poſſunt. Venena confundunt quidem fas, & nefas, cùm venefici fas violent: ſed venenis non poteſt ſors humanæ vitæ immutari. Itaque licet venenis iuta omnia humana, ac diuina perſtringatis: effugere tamen non poteritis, quin veſtrorum maleficiorum pœnas detis, mortéque miſerabili pereatis. Virgil. Georg. 1. *Quippe vbi fas verſum, atque nefas.* Quòd ſi quis dicat, hoc loquendi genus eſſe impeditum, & perplexum: ita locutus eſt & M. Tull. lib. 10. epiſt. ad Att. epiſt. 1. *Iſtum, qui filium Brundiſium de pace miſit, me legatum iri non arbitror.* & Plautus Amphitr. *Tuæ quiduis nũtiare, hanc noſtram adire non ſinam.* Nam ſic Plauti verſus explicandus eſt: Tuæ quiduis nuntiare ſinam, hanc noſtram adire non ſinam. Sic & Demoſth. περὶ τῶν ἐν Χερρονήσῳ. Ἂν δὲ τοιοῦτον λέγῃ τις ὃν κρατήσαντας ὑμᾶς ἔξεστι κολάσαι, ἄλλως δ' οὐκ ἔστι κολάσαι, οὐκ ἔχει, οἶμαι, τί ποιήσῃ. Nam ſic Demoſth. explicandus. ὃν κρατήσαντας ὑμᾶς ἔξεστι κολάσαι, ἄλλως δ' οὐκ ἔξεστι κολάσαι. id eſt, quem vobis armis victum licet caſtigare, aliter autem caſtigare non licet. Cùm hæc ſcripſiſſem: atque edidiſſem, Turnebus collega meus, vir alioqui doctiſſ. à me diſſentiens, ſic hunc locum ex-
B plicauit Aduerſar. lib. 14. *In veneficijs quidem magna vis eſt: ſed tantùm profectò non poſſunt illa pro hominibus efficere, vt natura æqui & iniqui, vt fas & nefas, vt ius & iniuria mutentur.* Hactenus ille. *Humanam vicem* ſcilicet interpretatur, humana vice, ſeu pro hominibus. in quo valde fallitur, & vehementer errat: & miror, hoc ei in mentem venire potuiſſe: neque eum adiuuat M. Tull. quem profert. adde quòd ſententia ex hac explicatione naſcitur inepta, ac frigida, atque adeò falſa. nam venena, ſeu venefici ac veneficæ ſuis veneficijs vertunt fas & nefas: quemadmodum ſcelerati & facinoroſi, & iniuſti, & intemperantes homines ſuis factis ac flagitijs fas & nefas miſcent ac peruertunt. quod & Virgilius ipſe confirmat illo, quem protuli, loco.

DIRIS AGAM VOS] diris precibus vos perſequar: diras vobis precabor. Tibull. eleg. 7. li. 2. *Tunc tibi, lena precor diras: ſatis anxia viuas, Mouerit è votis pars quotacumque Deos.*

C NOCTVRN. OCCVRR. FVROR.] ſic minatur Dido lib. 4. ſe mortuam, Æneam perſecuturam. *ſequar atris ignibus abſens: Et, cùm frigida mors anima ſeduxerit artus, Omnibus vmbra locis adero: dabis improbe pœnas.* ſic Furius ille Heracliẽſis apud M. Tull. de ſupplicijs, cùm moriendum iam ſibi eſſe videret, dicebat, *non teſtium modò cateruas, cum reus Verris ageretur, ſed tum à Dijs manibus innocentium pœnas, ſceleratorumq́; Furias in eius iudicium eſſe venturas.* taleis in impios Furias immitti fingunt poëtæ. ſic enim loquitur Oreſtes apud Eurip. in Oreſte. ὦ μῆτερ, ἱκετεύω σε, μὴ 'πίσειέ μοι τὰς αἱματωπούς, καὶ δρακοντώδεις κόρας. Αὗται γὰρ αὗται πλησίον θρώσκουσί μου. O mater, obſecro te, ne mihi incute virgines iſtas facie cruenta, & draconibus implicatas. iſtæ enim, iſtæ in me irruunt. M. Tullius autem in oratione pro Roſc. Amerino, & in L. Piſonem, ait hæc eſſe à poëtis confi-cta, *reuera autem à ſua quemque fraude, & ſuo terrore maximè vexari, à ſuis malis cogitationibus, conſcientiáque animi terreri. Has eſſe impijs aſſiduas, domeſticáſque Furias, quæ dies, nocteiſque parentũ pœnas ab impijs filijs repetunt.* D

POST INSEP. MEMB. DIFFERENT] different. i. diſcerpent, dilacerabunt, diuerſa ferent, diſſipabunt, vt infrà Od. 10. *Fractóſque remos differat.* διαφορήσουσι. Ariſtoph. equitib. διαφορήσω σ', εἴ τι γρύξεις. i. differam te, ſi quid muties. Nihil autem fuit veteribus illis horribilius, quàm inſepultum corpus canibus, atque auibus dilaniandum relinqui. Hoc minatur Hector, vt grauiſſimam pœnam, Troianis ignauis ἰλ. ο. Ὃν δ' ἂν ἐγὼν ἀπάνευθε νεῶν ἑτέρωθι νοήσω, Αὐτοῦ οἱ θάνατον μητίσομαι, οὐδέ νυ τόν γε Γνωτοί τε, γνωταί τε πυρὸς λελάχωσι θανόντα, Ἀλλὰ κύνες ἐρύουσι πρὸ ἄστεος ἡμετέροιο. Quem autem ego lõge à nauibus alibi videro, ibidem ei necem afferam, neque eum propinqui, neque propinquæ mortuum comburent, ſed canes ante vrbem noſtram dilacerabunt. Et idem Hector moriens ἰλ. χ. petit ab Achille in maximi beneficij loco, ne ſe canibus apud naueis dilacerandum præbeat ſed Troiam pretio accepto remittat, vt à viris, matroniſque Troianis ſepeliatur. Et Priamus ἰλ. ω.
E id vnum extimeſcens, ac deteſtãs, audet per media Græcorum caſtra ad inimiciſſimum hominẽ Achillem ſupplex ire, ab eóque petere, vt filij corpus quamplurimis muneribus acceptis ſibi reddat, ſepeliendique poteſtatem faciat: & Elpenor ὀδυσσ. λ. vnus è ſocijs Vlyſſis, qui, cùm potus in tabulato obdormiſſet, ſubitóque expergefactus nõ per ſcalas deſcendiſſet: ſed è tecto delapſus ſibi ceruices fregiſſet, orat Vlyſſem apud inferos, ne ſe inſepultum, fletúque, ac lacrymis amicorum carentem, iacére patiatur, his verbis, Μή μ' ἄκλαυτον, ἄθαπτον ἰὼν ὄπιθεν καταλείπειν Νοσφισθείς, μή τοί τι θεῶν μήνιμα γένωμαι. Et Aiax apud Sophoclem iamiam ſibi latus gladio perfoſſurus, Iouem orat, vt ſimul atque occubuerit, mittat ad ſe aliquẽ, qui ſuæ mortis nuntium ad Teucrum perferat, vt ab illo ſepeliatur, neque à quopiam inimico prius conſpectus, obijciatur canibus, atque auibus diripiendus. Aiacis verba ſunt hæc. καὶ μὴ πρὸς ἐχθρῶν του κατοπτευθεὶς πάρος ῥιφθῶ κυσὶ πρόβλητος οἰωνοῖς θ' ἕλωρ. & A- F
riadna à Theſeo relicta ſic queritur apud Catull. carm. de Pelei & Ther. nupt. *Pro quo dilaceranda feris dabor, alitibúſque Præda, nec iniecta tumulabor mortua arena.* Sic igitur hic puer prædicit fore, vt lupi, & aues rapacẽs harum veneficarum membra inſepulta dilacerent, ac differant. hac eadem de te diximus nonnulla ad Od. 28. lib. 1.

ESQVILINÆ ALITES] ita reperi ſcriptum in omnibus libris manuſcriptis: neque aſſentior ijs, qui hoc loco legi volunt *Eſquilinæ.* nam ab Eſquilijs colle vrbis Romæ, dicuntur aues Eſquilinæ, quæ in illo colle volitare ſolent. diphthongum autem ſequente vocali non elidi non eſt nouum, vt dicemus ad Od. 11. huius lib. Iam verò quòd ad primam ſyllabam attinet, ea conſtat ex e. vocali, non diphthongo æ. & ex s. conſonante, non x. Atque hanc ſcripturam comprobant cùm antiqua marmora, tùm manuſcripti codices, vt omittam, quòd apud Dionyſ. Halic. lib.

2. Ῥωμ.

A 2. Ρωμ. ἀρχ. ita scriptum est hoc nomen ἰσχύοντας λόγους, & item alijs locis.

Neqve hoc parenteis (hev) mi. svp.] acerbum quidem, & luctuosum est parentibus, ipsos superstites esse liberis? sed magnum tamen illis affert solatium, videre eos, quorum opera bi morte immatura interierint, quàm acerbissimas pœnas persoluere. hoc igitur dicit puer. erunt quidem mihi parentes (quo nihil eis grauius accidere potest) superstites: sed hoc solatio tamen suum luctum, mætorémque lenient, ac leuabunt, quòd vos insepultas, ac proiectas, à canibus, lupis, & auibus dilacerari videbunt. Sic M. Tullius lib. 5. Accusation. de Dexione quodam, cuius filium Vetres necandum curatat. *Non ex luctibus æstimatis tuis pecuniam domum, sed ex tua calamitate cineri atque ossibus filij sui solatium vult aliquod reportare. Hic iam grandis natu Eubulida hoc tantum exacta ætate laboris, itinerisq; susceperat, non vt aliquid ex suis bonis recuperaret, sed, vt quibus oculis cruentas ceruices filij sui viderat, ijsdem te condemnatum videret.* Admonendus autem lector est, vocem *parenteis* hoc loco non esse vocandi casus, B quod putauit Porphyr. sed accusandi. Nam si vocandi casus esset, subintelligendum esset extrinsecus: *vos*, vt esset, *vos effugeret*: quod esset Horatio indignum. Nunc autem hoc posito, quod ita est, *parenteis superstites*, esse accusandi casus, nihil est difficultatis, nihilque subintelligendū. Quòd autem addit interiectionem dolentis, *heu*, id eò pertinet, vt ostendat, casum parentibus esse abominandum, ipsos filijs esse superstites. Nam cōtrà assiduis precibus, & ominibus deos obsecrāt, vt filij sibi sint superstites. M. Tull. lib. 2. de natura deorum. *Nam qui totos dies precabantur, & immolabant, vt sui liberi sibi superstites essent, superstitiosi sunt appellati.* dictus autem superstes à verbo supersum, quòd supersit: & refertur ad alterū extinctum, & corruptum. Hor. lib. 2. Oda 2. *Illū aget penna metuente solui Fama superstes.* li. 3. Od. 9. *Pro qua non metuam mori, Si parcent animæ fata superstiti.* ibid. *Pro quo bis patiar mori, Si parcēt* C *puero fata superstiti.* & Oda 17. lib. 2. *Nec carus æquè, nec superstes Integer.* & Carm. sæcul. post epod. *Castus Æneas patriæ superstes.*

IN MALEDICVM, Ode 6.

QVID immerenteis hospites vexas canis,
Ignauus aduersum lupos?
Quin huc inaneis, si potes, vertis minas:
Et me remorsurum petis?
Nā, qualis aut Molossus, aut fuluus Lacō,
Amica vis pastoribus,
Agam per altas aure sublata niueis,
Quæcumque præcedet fera.
Tu, cùm timenda voce complesti nemus: D
Proiectum odoraris cibum.
Caue: caue. namq; in malos asperrimus
Parata tollo cornua:
Qualis Lycambæ spretus infido gener,
Aut acer hostis Bupalo.
An, si quis atro dente me petiuerit,
Inultus vt, flebo, puer?

Immerenteis] immeritos, nihil commeritos. Aiunt quidam, Horatium inuehi in quendam Cassium Seuerum, poëtam maledicum & petulantem.

Canis] latrator, maledice. Marcus Tull. in oratione pro Roscio Amerino, accusatores cum anseribus, & canibus comparat: *alios enim esse, qui clamare possunt tantum, non etiam nocere: alios, qui latrare, & mordere possunt.* illos anseribus: hos canibus esse simileis. eadem ratione maledicos homines, canes appellare licet. Itaque Menæchm. ille apud Plautum, Hecubam eò canem ait cœptā E esse appellari, quòd, quemcumque aspexerat, in eum omnia mala ingerebat. Præterea canes dicuntur, qui sunt impudentes. Hom. ἰλ. Λ. Ἐξ αὖ νῦν ἔφυγες θάνατον κύον. id est, nunc quidem mortem effugisti canis. Ex quo κυνώπης, qui oculis est caninis, id est, impudentibus, vox eidem vsitatiss. Ob seruatione autem dignum est, Horatium, hunc maledicum sine Cassium, siue quem alium, cum cane ignauo, imbelli, & nullius animi: se, cum cane strenuo, valido, & generoso comparare.

Lvpos] eos, qui temordere possunt.

Molossvs.] canis magnus, & procer, qua les nascuntur in Epiro. infrà sat. 6. lib. 2. *simul domus alta Molossis Personuit canibus.* Lucret. lib. 5. *Irritata canum cùm primum magna Molossum Mollia ricta tremunt duros nudantia denteis.* Virg. Georg. 3. *Veloces Spartæ catulos, acrémque Molossum Pasce sero pingui.*

F Lacon] canis Laconicus, seu Lacedæmonius. Virg. Amyclæum nominat Georg. 3. *Armáque, Amyclæúmque canem, Cressámque pharetram.*

Amica vis pastoribus] φίλη, amans pastorū, vel cara pastoribus. Theocrit. εἰδ. 5. κύνα φιλοποίμενα dicit, id est, caoem amicum gregi.

Agam] persequar, vrgebo, ἐπείξω, ἐλάσω, διώξω. vt Virg. Æn. 7. de canibus. *Vt ceruum ardentes agerent.* Oda sequ. *Acerba fata Romanos agunt.* epist. ad August. *Nauem agere.*

Qvæcvnqve præc. fera] quisquis erit petulans, contumeliosus, & maledicus. Preclarè ille, quisquis fuit, qui in cicuribus & domesticis animalibus, assentatorem: in feris, maledicum & obtrectatorem, pessimum esse dixit.

Tv, cùm timenda voce, &c.] tu posteaquam diu, multúmq; latrasti, cibo tibi oblato nareis admoues, & tum latrare desinis. allegoria est. significat enim, hunc lingua promptum esse, vocéque admodum valere: sed te & fa-

ctis

A ctis ignanum: quippe qui maledicat, vt pretium accipiat: quo ei oblato, taceat.

QVALIS LYCAMBÆ SPR.] id est, qualis Archilochus: qui Lycamben socerum propterea, quòd ille filiam suam sibi iam desponsam mutata voluntate se daturum negarat, tam maledicis, & contumeliosis versibus insectatus est, vt illum ægritudini animi remedium suspēdio quærere coēgerit, atque ad idem mortis genus sponsam quoque suam adegerit. infr. epist. ad Mæcen. 3. lib. 1. *Nec socerum quærit, quem versibus oblinat atris, Nec sponsæ laqueum famoso carmine nectit.* & in epist. de arte poët. *Archilochum proprio rabies armauit iambo.*

AVT ACER HOST. BVPALO] Hipponax poëta iamborum itē scriptor, Archilocho ætate posterior: qui, vt tradit Dionys. Halicarn. trimetrum Archilochium de industria in scazontem inflexit, vt vehementius feriret. M. Tull. li. 7. epist. de Tigellio. *eúmque addictum iam tum puto Calui Licinij Hipponactēo præconio.* Idem lib. 3. de nat. deor. *Neque enim quem Hipponactis iambus læserat, aut qui erat Archilochi versu vulneratus,*
B *à deo immissum dolorem, non conceptum à seipso, continebat, &c. Hipponactis* (inquit Plinius lib. 36. cap. 5.) *notabilis fœditas vultus erat. quamobrem imaginem eius lasciuia iocorum Bupalus, & Anthermus sculptores fratres proposuere ridētiū oculis. Quod Hipponax indignatus amaritudinem carminum destrinxit in tantum, vt credantur aliquibus ad laqueū eos compulisse: quod falsum est. complura enim in finitimis insulis simulacra postea fecere, sicut in Delo, quibus subiecerunt carmen, non vitibus tantùm censeri Chium, sed & operibus Anthermi filiorum.* Bupalo autem legendum esse, non Bubalo, & libri ferè omnes veteres fidem faciunt, & illa declarant, quæ exstant lib. 3. epigr. Græc. in Hippōn. Ὦ ξεῖνε, φεῦγε τὸν χαλαζεῦντα τάφον, Τὸν φρικτὸν Ἱππώνακτος. ὗ τε χ' ἁ τέφρα Ἰαμβιάζει Βουπάλειον ἐς στύγος, &c. id est, ô hospes, fuge Hipponactis sepulcrum horrendum, verborum grandine refertum: cuius etiam cinis iambos intorquet in odium Bupali.

C INVLTVS VT, FLEBO PVER?] frequens est his generibus loquendi Homerus, non me terrebis, vt puerum. non te extimescam, vt puer. vno contenti erimus exemplo. Hector Achilli ἰλιάδ. υ. Πηλείδη, μὴ δή μ' ἐπέεσσί γε νηπύτιον ὣς, Ἔλπεο δειδίξεσθαι, id est, Pelide, ne speta te mihi, vt puero, terrorem incussurum. sic igitur Horatius hoc loco. an, si quis mihi maledixerit, confugiam ad fletum, & lacrymas inultus, vt puer, qui dolorem suum nulla alia ratione vlcisci potest? minimè verò.

IN BELLVM CIVILE gestum hinc Bruto & Cassio, illinc Octauiano, M. Antonio, M. Lepido ducibus.

Ode 7.

QVò, quò scelesti ruitis? aut cur dexteris D
Aptantur enses conditi?
Parúmne campis, atque Neptuno super
Fusum est Latini sanguinis,
Non, vt superbas inuidæ Karthaginis
Romanus arceis vreret:
Intactus aut Britannus vt descenderet
Sacra catenatus via:
Sed vt, secundum vota Parthorum, sua
Vrbs hæc periret dextera?
Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus
Vnquam, nisi in dispar genus.
Furórne cæcus, an rapit vis acrior?
An culpa? responsum date.
Tacent: & ora pallor albus inficit:
Mentésque perculsæ stupent. E
Sic est. acerba fata Romanos agunt,
Scelúsque fraternæ necis,
Vt immerentis fluxit in terram Remi
Sacer nepotibus cruor.

SCELESTI] impij, qui bellum ciuile meditemini: in quo ciuem à ciue interfici necesse est.

AVT CVR DEXTERIS, &c.] cur enses vagina tecti nudantur, vt destringuntur in ciueis?

NON, VT SVPERBAS, &c.] non vt Romanus miles Karthaginem, quæ de imperio cum populo Rom. bello ancipiti diu decertauit, seu (vt ait Paterculus priore libro) quæ imperij Ro. diu æmula fuit, euerteret, atque incenderet, neque vt Britanni nondum bello lacessiti, aut nondum domiti, vincti per triumphum ducerentur: sed vt F Roma sua manu labefactata concideret.

DESCENDERET] erat enim via Sacra decliuis à Carinis ad forum: deinde accliuis ad Capitolium M. Tull. lib. 4. epist. ad Att. *Itaque a. d. tertium Id. Nouemb. cùm sacra via descenderem, insecutus est me.*

SACRA VIA] suprà Oda 4. *sacram metiente te viam.* & Sat. 9. lib. 1. *Ibam forte via sacra, sicut meus est mos, &c.*

VOTA] optata, vt Sat. 6. lib. 2. *Hoc erat in votis.* epist. de arte poët. *voti sententia compos.* & in respons. Canid. Od. 17. infrà *Si tardiora fata te votis manent?*

NISI IN DISPAR GENVS] sic habent libri complures manuscripti. alij, *feris*: quod si cui placebit magis, cohærebit cum voce *leonibus*. reperi & in vno codice impresso quidem illo, sed in quo inerant optimæ notæ ascriptæ ab Ioanne Morello, viro nobili, & in primis docto, quas dicebat se ex Gulielmi Pelisserij, eruditissimi viri, episc.

A pisc. Mompess. codice manu scripto descripsisse: In illo igitur codice ascriptum reperi, *ni in dispares feras*. quæ scriptura si est antiqua, nulla, meo quidem iudicio, ei est anteponenda.

FVRORNE CÆCVS] insaniáne vos agit præcipiteis, an vis aliqua maior, nempe θεῦ βία, seu θεοβλάβεια, seu θεόπεμπτος συμφορὰ, an culpa?

ET ORA PALLOR ALBVS, &c.] Virgilius Æneid. 4. *Hæc effata silet, pallor simul occupat ora.*

MENTESQVE PERC. STVP.] conscientia sceleris obstupuerunt. Hom. ἰλ. ω. Τέκνον ἐμὸν, θυμός μοι ἐνὶ στήθεσσι τέθηπεν. percellere autem est ita cõmouere, vt protuas ac prosternas: peruertere, euertere. infrà Od. 11. *Amore perculsum graui.*

SCELVSQVE FRATERNÆ NECIS] vult bella ciuilia ex scelere Romuli, qui fratrem Remum interfecit, à Dijs immortalibus in Romanos esse immissa, atq; innecta. Virg. Georg. 1. refert accepta periurio Laomedontis, *satis iampridem sanguine nostro Laomedontéæ luimus periuria gentis.*

VT IMMERENTIS] Posteaquam Remus immeritò, & iniuria à fratre Romulo interfe-
B ctus est.

SACER] perniciosus, exsecrabilis, vt suprà *sacrum Ilium* dixit Od. 19. lib. 3. (quamquam mihi magis placet, ideò sacrum dici, vel quia Troiana mœnia à Dijs structa sunt: vel quia vrbes omnes, sacræ sunt.) & Catull. ad Virronem, *Si cui, Virro, homini sacer alarum obstitit hircus, &c.*

IN ANVM LIBIDINOsam. Ode 8.

ROgare longo putidam te sæculo,
Vireis quid eneruet meas?
Cùm sit tibi dens ater: & rugis vetus
Frontem senectus exaret:
Hiétque turpis inter aridas nateis
C *Podex, velut crudæ bouis?*
Sed incitat me pectus, & mammæ putres,
Equina quales vbera:
Ventérq; mollis, & femur tumentibus
Exile suris additum.
Esto beata: funus, atque imagines
Ducant triumphales tuum:
Nec sit marita, quæ rotundioribus
Onusta bacis ambulet.
Quid, quòd libelli Stoici inter Sericos
Iacêre puluillos amant?
Illitterati num minus nerui rigent?
Minúsve languet fascinum,
Quod vt superbo prouoces ab inguine, D
Ore allaborandum est tibi?

ROGARE, &c.] Præcisio est, qua vtimur in indignationibus. subaudiendum enim, verúmne est? oportétne: ferendúmne est? aut similia. sic infrà Saty. 4. lib. 2. *Tén' lapides Parios lutulenta radere palma?* Cic. pro Rosc. Amerino, *Esséne quemquam tanta audacia præditum?* Idem Philip. 14. *quemquámne fuisse tam sceleratum, qui hæc fingeret?* Lucret. lib. 2. princ. *O miseras* [al. *cæcas*] *hominum menteis, ô pectora cæca: Qualibus in tenebris vitæ, quantísque periclis, Degitur hoc æui, quodcumque est. nónne videre, Nil aliud sibi naturam latrare, nisi vt cùm* [al. *cui*, seu *quoi*] *Corpore seiunctus dolor absit, mente fruatur Iucundo sensu, cura semotu'*, [al. *semota*] *metúque?* Terentius in Andria, *Nihilne esse proprium cuiquam?* Idem in Phormione, *Tantáne affectum hominem quemquam esse audacia?* Iterũ Horatius Satyra 8. lib. secundi. *Téne, vt ego accipiar lautè, torquerier omni Sollicitudine districtum?* sic Aristoph. in Pluto, τὸ γὰρ ἀντιλέγειν τολμᾶν ὑμᾶς, ὡς οὐ πάντ' ἔσ' ἀγαθ' ὑμῖν διὰ τὴν πενίαν, Cõtrà dicere vos E audere, quin omnia bona vobis à paupertate proficiscantur? vbi tale quiddam subaudiri annorat scholiastes, τίς, αὖ ἀνέχων ἀνάσχοιτο? vel, πῶς οὐκ αὖ ἦν φορτικόν? id est, quis patienter audiat? vel, nónne sit graue & insolens dictu?

LONGO PVTIDAM TE SÆC.] lõga ætate. ὑπερβολή. nam cùm ætas, triginta: seculum, centũ annorum spatio terminetur, vix credibile est hãc mulierem tamdiu vixisse. Aiunt autem significari ac describi Gratidiam, quam acerrimo odio persequebatur Horatius, quamque nomine mutato alibi Canidiam appellat.

ENERVET] infirmet, frangat, ad Venerem ineptas reddat?

CÙM SIT TIBI DENS ATER] sup. Oda 8. lib. 2. *Dente si nigro fieres, vel vno Turpior vngui* M. Tull. in Pisoo. *dentes putridi.*

ET RVGIS VETVS FRONT. SENECTVS] & cùm senectus frontem tibi rugosam effecerit? F frons exarata rugosa est intelligenda per tralationem. Mulier quædam Veneta, anus, cùm essem Venetijs, miraréque eius cutem nitidam, faciémque omnium rugarum expertem, multis à me precibus obsecrata, vt mihi nitoris illius, & læuoris causam aperiret, dixit, se vnguento amygdalino, ex amydalis amaris confecto, cui adiectum esset aliquantum mellis, cum radice lilij, & cera siue candida, siue flaua, omneis rugas & oris, & totius corporis abstérsisse.

HIETQVE TVRPIS INTER] & cùm tibi sit podex ita biulcus, & patens, vt podex crudæ bouis, id est, quæ cruditate laborat, quæ cibũ non concoquit, ideóque cibum oon cõtinet, sed crudum eijcit. inest autem fortasse flagitiosa in his verbis obscænitas. significat enim hanc vetulam esse εὐρύπρωκτον.

SED INCITAT ME PECTVS, &c.] amara ironia est, hoc modo, Sed debent me pectus aridum, & mammæ pendulæ, & flaccidæ, putréf-

A que, & venter mollis ad Venerem incitare. Hoc autem mammarum virium emendare potest edera, siue cruda, modò contusa, atque ita mammis admota: siue in vino rubro incocta vsque eò, vt parum liquoris supersit: & item cum illo reliquo exiguo liquore admota. Verùm huius incommodi muliebris remedium longè certissimũ, ac probatissimum est, squatina piscis, mulieris mammis impositus. à quo narrauit mihi iuueni Rondeletus natu iam grandis, cùm vnà essemus in comitatu Francisci Turnonij Cardinalis, mammas pẽdulas & languidas adeò contrahi & constringi, vt virginalium mammarum similitudinem gerant. Quin (vt idem mihi cõfirmauit) si qua mulier habeat ficum, & rimam illam pudendam nimis latam & patentem vel natura, vel multo partu, aut etiam concubitu, hic piscis admotus speluncam illam immanem ita constringet & angustam reddet, vt puellæ nondum viro maturæ rimula videatur.

EQVINA QVALES VBERA] id est, mammæ putres & pendulæ, tales, qualia sunt equina vbera. sic enim loquuntur Latini. At Horatius B Græcorum morem loquendi secutus est, apud quos id pronomen, quod referendi vim habet, cum eo nomine, quod antecedit, congruere solet, nulla habita eius, quod sequitur, ratione: vt Plato lib. nono de rep. in princip. τοῦ δὲ ἐνδεῶς, ἔχοντος, ἀμφισβητεῖν ἂν ἡ ζήτησις, οὗ ζητοῦμεν. sic L. Luceius M. Tull. Ciceroni lib. 5. epist. *si solitudine delectaris, cùm scribas, & aliquid agas eorum, quorum consuesti, gaudeo.*

ET FEMVR TVMENTIB. &c.] femur exile cum suris tumidis, vel tabem, vel aquam inter cutem, vel languorem totius corporis, & ἀτροφίαν, vel similem aliquem morbum significat.

ESTO BEATA: FVN. ATQVE] concessio est. esto quantumuis diues, & nobilis: imagines in funere tuo circumlatę antiquitatem tui generis declarent. solebant .n. in pompa funebri maiorum imagines, præsertim eorum, qui triumphassent, & res præclaras gessissent, præferri. M. C Tull. de orat. 2. *Quid illam anum* (Iuniam, quæ effertur) *patri nuntiare vis tuo? quid illis omnibus, quorum imagines duci vides? quid maioribus tuis?*

ROTVNDIORIBVS] rotunditas vniones cõmendat, vt & candor, & magnitudo, & læuor, vt scribit Plin. lib. 9. cap. 35. Quare si per bacas vniones significat, cur *rotundioribus* dicat, appâret: sin alias gemmas intelligat, obscurum est.

BACIS] gemmis, lapillis. sat. 3. lib. 2. *aceto Diluit insignem bacam.*

AMANT?] solent, vt suprà Od. 3. lib. 2. *Vmbram hospitalem consociare amant.* Quid, quòd inter tuos puluillos molleis, & delicatos, philosophorum libros eorum, quorum disciplina seuerissima est, adhibere, & ostentare soles?

ILLITTER. NVM M. IN. NERVI RIGENT?] num mentulæ minus arriguntur, si sunt ineruditæ? num mentulæ sine litteris nõ arriguntur? Amicus & collega meus totum hunc locum sic explicandum putabat. Libelli Stoici cupiunt versari inter puluillos molleis & delicatos, ergo multò magis Epicurei. Cùm igitur ego sim Epicureus, & doctus, existimare debes me multo fastidiosiorem amatorem esse, quàm Stoicum aliquem. Quare alius tibi amator quærendus est, isque indoctus atque illitteratus. nam mentulæ D illitteratæ, non minus arriguntur, quàm litteratę. Sic ille. Sed hæc explicatio ita aliena & à verbis, & à sensu Horatij est, vt seipsa refellat: mirórque eam homini illi doctissimo venire vnquam in mentem potuisse.

MINVSVE LANGVET FASCIN. &c.] hic versiculus coniungendus est cum duobus, qui deinceps sequuntur, & interrogationis nota ei apposita, ad finem vltimi transferenda. Sed mihi prius exorandæ sunt aures verecũdiores, vt mihi ignoscant, si, dum huiusmodi locos explico, verbis flagitiosis, & obscænis vtar. nam vel intacti erant mihi relinquendi: vel, si sententiam verborum exprimere meæ partes erant, id commodè facere sine verborum turpitudine non poteram. *fascinũ* igitur hoc loco mentulam significat, vt in Priapeis, *Pedicabere fascino pedali:* Cuius rei hæc ratio est. mentulæ species è collo puerorum suspensa, aspicientibus risum mouet: atque iccircò fascinum, & fascinantium inuidiam depellere, aut E placare existimabatur. Nam quæ ridicula, & subturpia sunt, fascinationib⁹ remedio sunt. Et Varro lib. 5. de lingua Latina, testatur, *collo pueri rem turpiculam suspendi solitam, ne quid obesset, bonæ scæuæ causa.* Idem eodem libro ea remedia, *proebra* dicta esse docet, seu *probebra* à prohibendo: & itẽ Festus: quæ Græci ἀποτρόπαια appellant. significat autem, hanc anum ita esse deformem, vietam, rugosam, putidam, vt ad eam nemo arrigere possit, nisi ea mentulam languidam, & iacentem ore exsuscitet. hæc igitur erit sententia, Mentula, quam tu turpissimè ore & lingua mulcendo excitas, & erigis, minúsne iccircò lãguida est, quòd ore tuo prouocata arrigitur? profectò nihilominus languida est. nam quantumuis licet ore obscænissimo, atq; impurissimo eam prouoces, tandiu stat, quamdiu eam permulces, & lingis: simulatque verò desijsti mulcere, & cùm primùm tuam libi- F dinem explere conaris, concidit, ventris tui mollitudine, femorum exilitate, frontis rugis, reliqua denique totius corporis deformitate offensa, debilitata, atque eneruata. Quidam tamen per os vocem blandam intelligunt: & proferunt illud Iuuenalis. *Vox blanda & nequam digitos habet.* significat igitur, hanc anum nullis neque blandimentis, neque delinimentis assequi posse, vt ametur, aut eius amplexus expetatur, propterea quòd anus est. Huc pertinent Afranij versus, *Si possent homines delinimentis capi, Omnes haberent nunc amatores anus. Ætas & corpus tenerum, & morigeratio, Hæc sunt venena formosarum mulierum. Mala ætas nulla delinimenta inuenit.*

SVPERBO] fastidioso: quia re fastidit, atque aspernatur.

ORE ALLABORAND. EST TIBI?] ore tibi prætereà laborandum est? ore tibi permulcenda & adiuuanda mentula est?

A AD C. CILNIVM MÆcenatem. Ode 9.

Præsentit voluptatem, quam percipiet, cùm Augustus de Antonio, & Cleopatra triumphum aget.

QVando repostum Cæcubum ad festas
dapes,
Victore lætus Cæsare,
Tecum sub alta (sic Ioui gratum) domo,
Beate Mæcenas, bibam,
Sonante mistum tibijs carmen lyra,
Hac Dorium, illis Barbarum?
Vt nuper, actus cùm freto Neptunius,
Dux fugit vstis nauibus,
Minatus vrbi vincla, quæ detraxerat
B *Seruis amicus perfidis.*
Romanus (eheu, posteri negabitis,)
Emancipatus fœminæ,
Fert vallũ, & arma miles: & spadonibus
Seruire rugosis potest:
Interque signa turpe militaria
Sol aspicit conópeum,
Ad hunc frementeis verterunt bis mille equos
Galli canentes Cæsarem:
Hostiliúmque nauium in portu latent
Puppes sinistrorsum citæ.
Io triumphe, tu moraris aureos
C *Currus, & intactas boues.*
Io triumphe, nec Iugurthino parem
Bello reportasti ducem,
Neq; Africano: cui super Karthaginem
Virtus sepulcrum condidit.
Terra, maríque victus hostis, Punico
Lugubre mutauit sagum.
Aut ille centũ nobilem Cretam vrbibus
Ventis iturus non suis,
Exercitatas aut petit Syrteis Noto:
Aut fertur incerto mari.
Capaciores affer huc, puer, scyphos,
Et Chia vina, aut Lesbia:
Vel, quod fluentem nauseam coërceat,
Metire nobis Cæcubum. D
Curam, metúmq; Cæsaris rerum iuuat
Dulci Lyæo soluere.

REPOSTVM] repositum, reconditum, vt Od. 28. lib. 3. *prome reconditum Lyde strenua Cæcubũ.*

VICTORE LÆTVS CÆSARE] in prœlio nauali aduersus Anton. & Cleop.

SVB ALTA DOMO] δώματ' ἐν ὑψορόφῳ, in alta domo: vel sub tecto altæ domus.

SONANTE MISTVM TIBIIS] sic Od. 1. lib. 4. *lyraq; & Berecynthiæ Delectabere tibiæ Mistis carminibus, non sine fistula.* & Od. 19. lib. 3. *cur Berecynthiæ Cessant flamina tibiæ?* Cod. Faërni. & vnus Vatic. habẽt, *Sonante mixtis tibijs carm. &c.* quæ scriptura mihi non displicet.

HAC DORIVM, ILLIS BARBARVM] lyra sonante carmen Dorium, tibijs barbarum. Per barbarum autem vel Phrygius modus, vel Lydius significatur, licet aliter dicat Glareanus. Nam Atheneus lib. 14. tradit ex Heraclida Pontico lib. 3. de musica, quemadmodum tria totius Græciæ genera sunt, nempe Dores, Æoles, Iones: ita treis harmonias esse dumtaxat, Doriam seu Doricam, Æoliam, Ioniam: Phrygiam autẽ, & Lydiam à barbaris, qui Pelopem in Peloponesum venientem secuti sunt, manauisse. Ac Doria quidem grauior, virilior, seuerior, & pene dicam, tristior fuit: cui non admodum dissimilis erat Ionia antiqua, quæ degenerauit posteà, à barbaris mutata & corrupta. Æoliã verò remissior, hilarior, laxior, mollior denique, & ad res amatorias aptior habebatur. Sed præstat hac de re ipsa Heraclidæ verba ascribere: Ἁρμονίας γὰρ εἶναι τρεῖς. τρία γὰρ καὶ γενέσθαι Ἑλλήνων γένη, Δωριεῖς, Αἰολεῖς, Ἴωνας. Οὐ μικρᾶς οὔσης διαφορᾶς ἐν τοῖς τούτων ἤθεσι, Λακεδαιμόνιοι μάλιστα τῶν ἄλλων Δωριέων τὰ πάτρια διαφυλάττουσι. id est, Harmonias enim esse treis. Tria enim etiam fuisse Grecorum genera, Dores, Æoles, Iones. Cùm igitur non parua inesset in horum moribus differentia, Lacedæmonij maximè aliorum Dorum patrium morem conseruant. Lucianus quoque in Harmonide his consentanea scribit, καὶ ἑκάστης ἁρμονίας διαφυλάττειν τὸ ἴδιον, τῆς Φρυγίου τὸ ἔνθεον, τῆς Λυδίου τὸ βακχικὸν, τῆς Δωρίου τὸ σεμνὸν, τῆς Ἰωνικῆς τὸ γλαφυρόν. id est, & , quod cuiusq; harmoniæ proprium est, seruare: Phrygiæ, concitationem, & furoris diuini similitudinem quandam: Lydiæ, agitationem Bacchicam: Doriæ, grauitatem seueritans plenã: Ionicæ, hilaritatem lepidam, & concinnam. & Aristoteles lib. 8. de rep. eo loco, vbi de harmoniarum dissimilitudine disputat, ostendens ex dissimilibus cantibus aliter atque aliter affici auditores, Doriam Harmoniam solam ex omnibus ait moderatos, sedatos, temperatos affectus in animis auditorum ingenerare. Verba Aristot. sunt hæc, Εὐθὺς γὰρ ἡ τῶν ἁρμονιῶν διέστηκε φύσις, ὥστε ἀκούοντας ἄλλως διατίθεσθαι, &c. In eodem libro Phrygiam harmoniam ait non rectè à Socrate esse relictam ac retentam cum Doria, præsertim cùm ex organis tibias reiecerit. habet (inquit Aristotel.) eandem

E

F

dem

A dem vim in vocibus Phrygia harmonia, quam tibia in organis. Nam vtraque ad animos concitandos & permouendos valet. Sed plura de his lege apud Platonem lib. 3. de rep. & apud Aristot. lib. 8. Barbatum autem interdum idem valere, quod Phrygium, declarant exempla ex bonis scriptoribus: Horat. epist. 2. lib. 1. *Græcia barbariæ lento collisa duello. Barbariæ*, id est, Phrygiæ: & Virg. lib. 1. Æneid. *Barbarico postes auro, spoliisque superbi: Barbarico*, id est, Phrygio.

ACTVS] fugatus, διωχθείς, agere enim interdum valet insequi, διώκειν, vt sup. Od. 6. *Agam per altas aure sublata niueis.* quemadmodum (inquit) nuper fecimus cùm victus est Sext. Pompeius in freto Siciliensi. nempe ante pugnã Actiacam.

NEPTVNIVS DVX] Sext. Pompeius Magni filius, qui se Neptuni filium prædicabat.

MINATVS VRBI VINCLA] minatus ciuibus Rom. seruitutem, quam seruis & fugitiuis demerat. sup. Od. 4. *Contra latrones, atque seruilem manum.*

ROMANVS] nunc redit ad victoriam Actiac. B spe præceptam, & ad Anton.

EHEV, POSTERI NEGABITIS] negabitis vmquam factum esse, vt incredibile quiddam, & à ciuis Romani ingenio, atque indole alienum.

EMANCIPATVS] Antonius traditus fæminæ Cleopatræ. Emancipatus, id est, potestati permissus, & pæne dicam, in manum datus. Emancipare enim non est id propriè, quod quidam & litterarum, & iuris ciuilis imperiti existimant, patria potestate liberare. Nam quamuis hoc quoque significet, non est tamen hæc propria huius verbi significatio: sed tralata, & ex simulata illa, seu (vt loquuntur) imaginaria venditione, quæ in emancipationibus intercedebat, nata. mancipare enim dicebatur emtor, id est, quasi manu capere: emancipare venditor, id est, è manu dimittere, & alteri tradere. Sic Plautus in Bacchid. *nunc mulier tibi me emancupo: tuus sum, tibi operam do.* M. Tull. in Catone maiore. C *ita senectus honesta est, si se ipsa defendit, si ius suum retinet, si nemini emancipata est.* sic enim legit Nonius Marcellus, non vt vulgò, *mancipata.* & lib. 1. de finibus, *Quid L. Torquatus, is qui consul cum Cn. Octauio fuit: cùm illam seueritatem in eo filio adhibuit, quam in adoptionem D. Silano emancipauerat, &c.* & Philipp. 2. *tum iste venditum, atque emancipatum tribunatum consilijs vestris opposuit.* Rectè igitur Festus, *Emancipati duobus modis intelliguntur, aut ij, qui ex patris iure exierunt, aut ij, qui aliorum fiunt dominij: quorum vtrumque fit emancipatione*, id est (vt ego interpretor) traditione.

FERT VALLVM] miles Romanus, vt intelligamus quantum intersit inter disciplinam militarem hodiernam, & veterem illam Romanam, ferebat plus dimidiati mensis cibaria, ferebat si quid ad vsum vellet, ferebat vallum, vt scribit M. Tull. Tuscul. 2. *nam scutum, gladium, galeam, in onere nostri milites non plus numerant* (inquit idē) *quam humeros, lacertos, manus. arma enim, membra militis esse dicunt.* sed hæc sub imperio fæminæ perferre turpe est. D

SPADONIBVS SERVIRE RVGOSIS] qui erant in comitatu Cleopatræ. sup. Od. 37. lib. 1. *Cõtaminato cum grege turpium Morbo virorũ.* Propert. lib. 3. *Et famulos inter femina trita suos.*

CONOPEVM] κωνωπεῖον nominant Græci velum ad culices excludendos, atque arcendos cõparatum: quos illi κώνωπας dicunt. Quòd autem syllaba huius nominis ea, quæ est vltimæ proxima, corripitur ab Horatio, & item à Propertio lib. quem modò commemoraui, *Fœdaque Tarpeio conópea tendere saxo*, id minus est vsitatum. Nam diphthongus Græca ει fere semper à Latinis vertitur in *i* aut *e* longa, vt cichoréa, choréa, Alexandréa, siue Alexandria. Sed cur turpe conopeum? quia molle, & delicatum, & thalamis aptum, non castris, aut militiæ: neq; Romanæ grauitati, ac disciplinæ decórum.

AD HVNC] Antonium. Iam hoc totum, *ad hunc verterũt*, idem valet, quod, huic aduersi fuerunt, seu cõstiterunt: huic aduersati sunt: ab Antonio desciscentes ad Cæsarem transfugerunt: & ita, cum Cæsare stantes, equos in Antonium verterunt. Nam nomen *aduersus* ex præposit. ad, & vertendo factum est. vnde *venti aduersi, fortuna aduersa, prœlium aduersum: & aduersi hostes*, qui terga non vertunt, & *aduersa naues*, quæ proram habẽt obuersam, seu aduersam. Cæsar lib. 3. de bello Gall. *circiter* CCXX. *naues eorum paratissimæ, atque omni genere armorum ornatiss. è portu profecta, nostris aduersæ constiterunt.* Contrà *auersi*, qui terga vertunt. Idem lib. 1. de bell. Gall. *cùm ab hora septima ad vesperum pugnatum sit, auersum hostem nemo videre potuit.* E

FREMENTEIS] vsitatum equorum epithetum. sic suprà Od. 14. lib. 4. *& frementem Mittere equum medios per igneis.* Virg. Georg. 1. *túque, ô, cui prima frementem Fudit equum magno Tellus percussa tridenti, Neptune, &c.*

GALLI] proinde ac si diceret: Galli Antoniũ reliquerunt, atque ad Cæsarem transfugerunt: Romani autem spadonibus Ægyptijs seruire maluerũt. Fortasse significat Gallos equites Amyntæ, aut Deiotari, qui ambo ab Antonio ad Cæsarem transfugerunt: quod cõfirmare possum Plutarchi, & Dionis, & aliorũ testimonio. Iam quòd equites commemorat, cùm agatur de pugna nauali, notum est ex Plutarcho, alijsque, Cæsari, & Antonio eodẽ tẽpore, quo classes erant ad pugnã naualem paratæ, fuisse etiam in terra, & in littore exercitus aduersarios, pedestreis & equestreis. F

HOSTILIVMQVE NAVIVM] & hostilium nauium puppes, id est, naues hostiles: vel propriè posteriores nauium partes, fugam & Alexandriam spectãtes, in portu delitescunt. *cita* habent omnes libri manu scripti: quod nomen alij interpretantur, ad fugam paratæ, & expeditæ: ad fugiendum, quàm ad pugnandum aut vincẽdum paratiores. quam sententiam confirmat Plutarch. in Antonio, his verbis, de Cleopatra loquens. ἤδη πρὸς φυγὴν ὁρῶσα, καὶ τιθεμένη τὰ καθ' ἑαυτὴν οὐχ ὅπου πρὸς τὸ νικῆσαι χρήσιμα, ἀλλ' ὅθεν ἄπεισι ῥᾷστα τῶν πραγμά-

A *ἀποβλέποντα ἀπολλυμένων*, Id est, iam fugam spectans, & res suas ita instruens & adornans, non vt ad vincendum essent accommodatæ, & vtiles, sed quo modo rebus perditis facillimè se reciperet. alij simpliciter, celeres, vt Homer. & ceteri Græci *θοάς νῆας* dicunt. sed nonnulli *sita* legunt, & ita habēt quidam lib. typis excusi, vt intelligamus Cleopatræ naueis LX. post sinistrum cornu collocatas: cui præerat Cœlius.

IO TRIVMPHE, TV MOR.] idest, tu nimis tardus es: currus ipsi triumphales parati sunt, tu eis in mora es. Erat autem *Io triumphe* vox militum Imperatorem triumphantem prosequentium. quod declarat T. Liuius lib. 45. his verbis, *Militum quidem propria est causa: qui & ipsi laureati, & quisque donis, quibus donati sunt, insignes, triūphum nomine cient.* & Varro lib. 5. de ling. Lat. *Triumphare appellatum, quòd cum imperatore redeuntes milites clamitant per vrbem in Capitolium euntes, Io triumphe.*

AVREOS CVRRVS] aureos fuisse triumphantium imperatorum Ro. currus docet Philostratus in vita Dionis, his verbis: *Τραιανὸς γοῦν αὐτοκράτωρ ἀναθέμενος αὐτὸν ἐπὶ τῆς Ῥώμης ἐς τὴν χρυσῆν ἅ-*
B *μαξαν, ἐφ' ἧ οἱ βασιλεῖς τὰς ἐκ τῶν πολέμων πομπὰς πομπεύουσιν, ἔλεγε θαμὰ ἐπιστρεφόμενος πρὸς τὸν Δίωνα, τί μὲν λέγεις οὐκ οἶδα, φιλῶ δέ σε ὡς ἐμαυτόν*, id est, Traianus igitur imperator, cùm eum Romæ in curru aureo, in quo imperatores triumphant, posuisset, dicebat, sæpe se ad Dionem conuertens, equidem quid dicas nescio, te autem amo, vt meipsum.

ET INTACTAS BOVES] *ἀδμήτους, ἀζυγέας*: nondum sub iugum missas, vt apud Virg. lib. 4. Georg. *& intacta totidem ceruice iuuencas.* vel nōdum à tauro initas. intellige autem boues ad sacrificium pro victoria faciendum paratas.

DVCEM] Marium. cuius legato Syllæ Iugurtha vinctus traditus est, & ab eo ad Marium deductus. auctores Sallust. & Plutarch.

NEQVE AFRICANO] neque Africano bello parem Augusto ducem reportasti, nempe P. Cornelium Scipionem Africanum minorem.

CVI SVPER KARTHAGINEM VIR-
C TVS, &c.] id est, qui sua virtute Karthaginem, vrbem olim potentissimam ac florentissimam deleuit, atque euertit, sepulcrúmque sibi super eius ruinas positum, atque exstructum amplissimum, atque ad sempiternam hominum memoriam clarissimum comparauit. Nam videtur mihi hoc significare Horati⁹, gloriam, & immortalitatem P. Cornelij Scipionis Africani minoris mortui in euersione & exscissione Karthaginis positam esse, quia illius vrbis bustum ac funus, ipsi Africano sit instar magnificentissimæ sepulturæ, quæ non sinat illum iacêre insepultum. M. Tull. in orat. contra Rull. *Quam* (de Karthagine loquitur) *P. Africanus nudatam tectis, ac mœnibus, siue ad notandam Karthaginiensium calamitatem, siue ad testificandam nostram victoriam, siue ad oblatam aliquā religionem, ad æternam hominum memoriam consecrauit.* Idem Offic. 1. *At Karthaginem & Numantiā funditus sustulerunt.* ex quibus duobus M. Tull. locis, & ex historia cùm inter omnes constet, Karthaginē funditus à Scip. fuisse euersam, D
hanc huius loci sententiam esse arbitror, Karthaginem euersam & deletam P. Corn. Scipioni Africano, L. Paulli filio, sepulcri loco esse. Quēadmodum enim dum manent sepulcrorum monumenta, manet & eorum, qui in eis conditi sunt, memoria: sic dum exstabunt Karthaginis ruinæ, seu potius dum exstabit dirutæ Karthaginis memoria, Scipionis virtus ac victoria celebrabitur. atq; hāc explicationem huius loci confirmat Paterculus his verbis, *Eam vrbem* (nempe Karthaginem) *magis inuidia imperij, quàm vllius eius temporis noxia inuisam Romano nomini P. Scipio funditus sustulit, fecitque sua virtutis monumentum, quod fuerat aui sui clementia.* Adr. Turnebus autem sic hunc locum explicat, *cuius sepulcro Karthaginis euersæ titulus subscriptus, aut incisus est.* Ego puto, aliam sententiam acutiorem, & argutiorē his verbis contineri ac significari. Omnino videtur mihi Horatius, si eam, quam vult ille, sententiam exprimere voluisset, alijs verbis fuisse vsurus. verūtamen vtatur suo quisque iudicio.

PVNICO LVG. MVT. SAG.] hoc dicit, Punico, id est, purpureo sago posito, lugubre sumsit. vide annot. ad Od. 16. lib. 1. Vtebantur autem E
imperatores in prœlio etiam temporibus Heroicis, vt licet ex Homero intelligere, chlamidibus, aut sagis purpureis. Homer. *ιλ. θ.* de Agamemn. *βῆ δ' ἰέναι κατὰ τε κλισίας καὶ νῆας Ἀχαιῶν Πορφύρεον μέγα φᾶρος ἔχων ἐν χειρὶ παχείῃ*: id est, Iuit autem per Græcorum tabernacula, & naueis magnum pallium purpureum manu tenens. Iam de Romanis ducibus, constat, eos hoc colore vestitus vsos esse in bellis & prœlijs. Plutarch. Bruto, *Τὸν δὲ Βροῦτον ὁ Ἀντώνιος ἀνευρὼν τεθνηκότα, τὸ μὲν σῶμα τῇ πολυτελεστάτῃ τῶν ἑαυτοῦ φοινικίδων περιβαλεῖν ἐκέλευσεν. ὕστερον δὲ τὴν φοινικίδα κεκλεμμένην αἰσθόμενος, ἀπέκτεινε τὸν ὑφελόμενον*: id est, Cùm autem Brutum Antonius mortuum reperisset, corpus quidem sumtuosissimo ex suis sago purpureo tegi iussit. Postea autem cùm id furtim sublatum esse cognouisset, eum, qui substraxerat, interfecit. Eiusdem coloris vestitu vtebatur Cæsar, vt conijcere licet ex illis verbis, quæ extant lib. 1. F
comm. de bello Gallico, *Accelerat Cæsar, vt prœlio intersit. Eius aduentu ex colore vestitus cognito, (quo insigni in prœlijs vti consueuerat) turmisq; equitum & cohortibus visis, quas se sequi iusserat, &c.* Pollux lib. 4. *ἐφαπτὶς συρραμμένον τι φοινικοῦν ἢ πορφυροῦν, ὃ περὶ τὴν χεῖρα εἶχον οἱ πολεμοῦντες στρατηγοί.* id est, ephaptis erat chlamys quædam Punicea, aut purpurea, quam circum manum habebant pugnantes imperatores, aut venantes.

AVT ILLE CENTVM NOBILEM, &c.] sic sup. Od. 27. lib. 3. *centum tetigit potentem Oppidis Creten.*

NON SVIS] id est, aduersis, inimicis.

EXERCITATAS NOTO] vsitatius erat *exercitas*, id est, vexatas à Noto, vt Od. 14. lib. 4. *Indomitas propè qualis vndas Exercet Auster Pleiadum choro.* & M. Tull. pro Milone. *Quid enim nobis duobus, iudices, laboriosius? quid magis sollicitum, magis exercitum dici, aut fingi potest?* T. Liuius lib. 49. de Catone, *simultates multo plures & exercuerunt*

A *runtenum, & ipse exercuit eas.* Virg. Æneid. 3. *nate Iliacis exercite fatis.* de Syrtibus diximus suprà ad Od. 22. lib. 1.

AVT FERTVR INCERTO MARI] errat, nesciens quo in sinu, quâve in regione maris nauiget.

CAPACIORES AFFER HVC, &c.] affer maiores calices, vt bibamus liberalius. sic saty. 7. lib. 2. *Et calices poscunt maiores:* quod Græci dicũt, αἰτῶν μείζους, subaud. κύλικας. Athenæus li. 2. αἰτοῦντες δὲ τῶ χαμαιπετεῖ Λεωνίδῃ μείζον ποτήριον, &c. M. Tul. aũt lib. acc. 1. *fit sermo inter eos, & inuitatio, vt Graeco more biberetur. hospes hortatur. poscunt maioribus poculis.* ad quem locũ annotat Ascon. Pædianus, *poscunt*, id est, *prouocãt.* sed mihi videtur hoc quoque loquendi genus à Græcis expressum. sic enim loquuntur. αἰτεῖν πιεῖν μεγάλῃ κύλικι: id est, poscere bibere, seu potum maiore poculo. Athen. lib. 15. ἐπὶ τούτοις ὁ Ἀλπιανὸς ᾔτει πιεῖν μεγάλῃ κύλικι. post hęc Vlpianus, poscebat vt biberet maiore poculo. & ita Plaut. in Rudente. *Neptunus magnis poculis hac nocte eum inuitauit.*

VEL, QVOD FLV. NAVS. COËRC.] quáobrem vinum Cæcubum dicatur hîc vim habere nauseæ coercendæ, ex ijs, quę suprà ad Od. 20. lib. 1. de hoc vino annotauimus, intelligere licet, nempe esse πληκτικὸν, id est, sensum pungere, ac ferire. nam, quæ pungunt, mordéntque ac feriunt sensum, ea nauseam sedant.
B

CVRAM, METVMQVE, &c.] sup. Od. 7. lib. 1. *nunc vino pellite curas.* Iam de hoc genere loquendi *soluere metum*, & *soluere curam*, diximus ad Od. 12. lib. 1.

LYÆO SOLVERE] alludit ad Græcum nomen Lyæi, id est, Bacchi: quod ductum est à verbo λύειν, id est, soluere: interpretatióque nominis est. sic M. Tull. pro Roscio Amerino alludens ad Chrysogoni Sillæ liberti nomen, *Venio nunc ad illud nomen aureum Chrysogoni.* Idẽ Philip. 11. *Lysidicum ipsum Graeco verbo, qui omnia iura dissoluit.*

C

IN MÆVIUM.
Ode 10.

Naufragium ei precatur.

MAla soluta nauis exit alite,
Ferens olentem Mæuium.
Vt horridis vtrumque verberes latus,
Auster memento, fluctibus.
Niger rudentes Eurus inuerso mari,
Fractósque remos differat.
Insurgat Aquilo, quantus altis montibus
Frangit trementeis ilices.
Nec sidus atra nocte amicum appareat:
Qua tristis Orion cadit.
Quietiore nec feratur æquore,
Quàm Graia victorum manus: D
Cùm Pallas vsto vertit iram ab Ilio
In impiam Aiacis ratem.
O, quantus instat nauitis sudor tuis,
Tibique pallor luteus,
Et illa non virilis eiulatio,
Preces & auersum ad Iouem:
Ionius vdo cùm remugiens sinus
Noto carinam ruperit.
Opima quòd si præda curuo littore
Porrecta mergos iuueris:
Libidinosus immolabitur caper,
Et agna tempestatibus.

MALA ALITE] malo auspicio, sup. Od. 15. lib. 1. *mala ducis aui domum, Quam multo repetet Graecia milite.* ἀπαισίῳ ὄρνιθι. Mæuio poëtæ inepto, & odioso nauigationem aduersam exoptat. Seruius & Porphirio eundem esse putant, quem Virgilius oderat, vt apparet ex Palæm. *Qui Bauium non odit, amet tua carmina Maeui:* ad quem versum etiam hunc locum affert Seruius. E

OLENTEM] tætri odoris hominem: qui odor ex alis exsistit, sed non in omnibus æquè grauis: in rufis, in edacibus, in immundis, atque illotis plerumque intolerabilis. *nasorum pestem* appellat Catullus, vt alibi dicemus.

VT HORRIDIS VTRVMQVE VERBERES LATVS, &c] optat ei nauigationem incõmodam, atque aduersam, vt dicebamus, deniq; naufragium.

NIGER RVDENTEIS EVRVS] Nigrum Eurum dixit fortasse, quia tempestates, & fluctus excitat. lege annot. ad illum locum, *nigris aequora ventis*, Oda 5. lib. 1.

RVDENTEIS] Virg. lib. 3. Æn. *stridórque rudentum.* rudentes, funes sunt nautici, seu nauales. F

INVERSO] concitato, agitato. sed in voce *inuerso* maior vis inest. significat enim mare ita esse concitatum, vt inuersum videatur.

DIFFERAT] diuersos ferat, dissipet. suprà Od. 5. huius libri. *insepulta membra different lupi.* Terent. Adelph. *miseram me, differor doloribus.* Idem in Andria. *Orationem sperat inuenisse se, Qua differat te.* Lucret. lib. 2. *Scintillásque agere ac late differre fauillam.* Plaut. in milite glor. *nempe vt assimulem me amore istius differri.* Itaque quemadmodum hic Horat. *remos differat*, sic Virgil. Æn. 1. *Franguntur remi*, dixit.

SIDVS AMICVM] φίλον, gratum, optatum, salutare: nempe Castor, & Pollux, vt suprà Od. 12. libri 1.

NEC SIDVS ATRA, &c.] Virgil. lib. 1. Æneid. *caelo nox incubat atra.* sic describit aduersam tempestatem, & naufragium Apollon. lib. 2. ὦρσε δὲ κῦμα Κεκληγὼς πνοιῇσιν: ἐκάλυψε δ' οὐρανὸν ἀχλὺς Ἀμμιγδις, οὐδέ τῃ ἄστρα διαυγέα φαίνετ' ἰδέσθαι Ἐκ νεφέων, σκοτόεις δὲ

A ὡς δὲ ἀέλλας ὤρορεν. id est, fluctum autẽ excitauit ventos euocans: atra autem nubes cælum occupauit, neq; vſquam lucida ſidera apparebant, vt per nubeis cerni poſſent, aër autem caliginoſus increbruerat. Sed omnium, mea quidẽ ſententia, optimè Virg. lib. 1. Æn. *Vna Eurusq́; Notusq́; ruunt, creberq́; procellis Africus, &c.*

Tristis Orion] Virg. lib. 1. Ænei. *nimboſus Orion.*

Trementeis ilices] ſup. paullo audacius dixit *trementeis Verbere ripas*, Oda 27. lib. 3.

Qvietiore] placatiore, tranquilliore, ſedatiore.

Qvam Graia victorvm manvs] quàm Græci victores, qui vel omnes ferè naufragio perierunt, vel magnis tempeſtatibus iactati, longisq; erroribus circumacti, vix tandem nudi, & egentes in patriam redierunt. Agamemnon autem tot periculis terra, mariq; defunctus, ab Ægiſto & Clytemneſtra vxore interfectus eſt.

B In impiam Aiacis ratem] Aiacis Oïleij. Aiax Oïlei filius Locrus pleriſq; Græcis coniectoribus ſuis Troia exſciſſa calamitati, & exitio fuit, propterea quòd Caſſandrã Mineruæ ſupplicem in eius templo ſtuprauerat: quo facinore Dea offenſa dicitur etiam oculos auertiſſe. Itaq; reuertentibus Græcis, iamq; Eubœæ vicinis, tantos fluctus, tantasque tempeſtates excitauit, vt complures naufragio perierint. Neptunus autẽ, cùm ille ad vada Gyræa ſaluus delatus eſſet, dixiſſetque ſe dijs inuitis ſeruatum eſſe, periculumq; effugiſſe, eam vocem tam impiam indignè ferens, ſaxum Gyræum, cui ille inſidebat, dirupit, ac diſcidit: quo facto præcipitem illum in medios fluctus exturbauit. auctor Hom. ὀδυσσ. δ. Καί νύ κεν ἔκφυγε κῆρα, καὶ ἐχθόμενός περ Ἀθήνῃ, Εἰ μὴ ὑπερφίαλον ἔπος ἔκβαλε, καὶ μέγ' ἀάσθη. Φῆ ῥ' ἀέκητι θεῶν φυγέειν μέγα λαῖτμα θαλάσσης. Τοῦ δὲ Ποσειδάων μεγάλ' ἔκλυεν αὐδήσαντος. Αὐτίκ' ἔπειτα τρίαιναν ἑλὼν χερσὶ στιβαρῇσιν, Ἤλασε γυραίην πέτρην, ἀπὸ δ' ἔσχισεν αὐτήν, Καὶ τὸ μὲν αὐτόθι μεῖνε, τὸ δὲ τρύφος ἔμπεσε πόντῳ, Τῷ ῥ' Αἴας τὸ πρῶτον ἐφεζόμενος μέγ' ἀάσθη, Τὸν δ' ἐφόρει κατὰ πόντον ἀπείρονα κυμαίνοντα.

C O, qvantvs instat navitis, &c.] Ἀποστροφὴ ad Mæuium quantum (inquit) ſudabunt nautæ tui in ea, quæ tibi impendet, tempeſtate? quantum tu pallebis?

Pallor lvtevs] pallor luridus, fuluus, crocei, vel aurei coloris, vt Catull. ad Iuuent. *Hoſpes inaurata pallidior ſtatua?*

Eivlatio] fletus muliebris. M. Tull. de legib. 2. *Cælius leſſum quaſi lugubrem eiulationẽ eſſe dicit ſe ſuſpicari.* Idem Tuſc. 2. *eiulatus ne mulieri quidem conceſſus: & hic nimirũ fletus eſt, quem XII. Tabulæ in funeribus vetant adhiberi.* Horat. Od. 16. hoc lib. inf. *Vos quibus eſt virtus, muliebrẽ tollite luctũ.*

Aversvm] minus audientem preces. vt ſup. Od. 2. lib. 1. *minus audientem Carmina Veſtam?*

Vdo Noto] humido Auſtro. ſic Virg. lib. 1. Georg. *quid cogitet humidus Auſter.*

Remvgiens] iterum, atq; iterum murmurans. tralatio eſt à bobus. vt Od. 10. lib. 3. *Audis quo ſtrepitu ianua, quo nemus Inter pulchra ſitum tecta remugiat Ventis?*

Op. qvòd si pr. cvrvo litt. &c.] D
Quòd ſi tu naufragio perieris, & corpus tuum in littus eiectum, præda mergis fuerit, libidinoſus, &c. *inuerit* autem non *iuuerit* eſſe legendum peruincunt libri manuſcripti: duo Vatic. Iaon. Faër. Nicotiani, Ruſſardioi duo. Nonnulli tamen habent, vt vulgati, *iuuerit.*

Lib. immol. cap. Et agn. temp.] caper Baccho potius ſolebat immolari, vt annot. ſup. ad Od. 8. lib. 3. *album Libero caprum.* interdũ etiam tempeſtatibus: & item agna, eaque nigra. Virg. Ænei. 5. *Treis Eryci vitulos, & tempeſtatibus agnam, Cædere deinde iubet.* Idem li. 3. *Nigram hyemi pecudem, zephyris felicibus albam.* Ariſtoph. βατραχ. Ἄρν', ἄρνα μέλαιναν παῖδες ἐξενέγκατε, Τυφὼς γὰρ ἐκβαίνειν παρασκευάζεται: id eſt, Agnam, agnam nigram pueri efferte: Nam typhon exiſtere incipit.

AD PETTIVM.
Ode 11. E

Se amore captum, non poſſe ad verſus faciendos operam, ſtudiúmue conferre.

PEtti, nihil me, ſicut anteà, iuuat
Scribere verſiculos,
Amore perculſum graui:
Amore, qui me, præter omneis, expetit
Mollibus in pueris,
Aut in puellis vrere.
Hic tertius december, ex quo deſtiti
Inachia furere,
Siluis honorem decutit.
Heu me, per vrbem (nã pudet tãti mali)
Fabula quanta fui?
Conuiuiorum & pœnitet: F
In queis amantem languor, & ſilentium
Arguit, & latere
Petitus imo ſpiritus.
Contraq́; lucrum nil valere candidum
Pauperis ingenium
Querebar applorans tibi,
Simul calentis inuerecundus deus
Feruidiore mero
Arcana promorat loco.
Quòd ſi meis inæſtuet præcordijs
Libera bilis, vt hæc
Ingrata ventis diuidat
Fomenta, vulnus nil malum leuantia:
Deſinet imparibus

A *Certare summotus pudor.*
Vbi hæc seuerus te palàm laudaueram:
Iussus abire domum,
Ferebar incerto pede
Ad non amicos, heu, mihi posteis, & heu,
Limina dura, quibus
Lumbos, & infregi latus.
Nunc gloriantis quamlibet mulierculam
Vincere mollitia,
Amor Lycisci me tenet:
Vnde expedire non amicorum queant
Libera consilia,
Nec contumeliæ graues:
Sed alius ardor aut puellæ candidæ,
B *Aut teretis pueri,*
Longam renodantis comam.

Hanc oden, quæ in omnibus libris erat dicôlos, distrophos, feci vt esset tricôlos, tristrophos, partim Georg. Bucanani sententia approbata, partim codices quosdam antiquiss. secutus.

AMORE PERCVLSVM] tralatio est. sic Virg. Geor. 2. *Quarum sacra fero ingenti perculsus amore.* percellere propriè significat ita impellere, vt peruertas, quemadmodum suprà diximus ad Od. 7. huius lib. *Mentesq́; perculsa stupent:* quod quidem exempla ex bonis scriptoribus declarabunt. Lucret. lib. 1. *Aëriæ primùm volucres te, diua, tuumq́; Significant initum perculsæ corda tua vi.* Idē lib. 6. *Nimirum quia cùm vehementi perculit ictu, Confluere ex ipso possunt elementa vaporis.* Idem lib. 5. *regesq́; superbi Corripiūt Diuûm perculsi membra timore.* Catull. ad Mauliū. *Tempore, quo certa Stymphalia monstra sagitta Perculit.* Virg. Æn. 5. *Victorem Buten, immani corpore qui se Bebrycia veniens* C *Amyci de gente ferebat, Perculit, & fulua moribundum extendit arena.* Plaut. Epid. *perij, plaustrum perculi.* vbi tamen docti quidam legunt, *haustrum perculi.* Terent. Eunucho. *Quò trudis? perculeris iam tu me.* M. Cato lib. Originum. *Ventus Cercius, cùm loquare, buccam implet: armatum hominē, plaustrum oneratum percellit.* libet autem mihi ἐν παρέργῳ, vt studiosis bonarum litterarum adolescentibus consulam, & gratificer, Plautum, & M. Tulliū, quibus in locis hoc verbo vsi, à librarijs corrupti sunt, suę integritati restituere. Plautus in Trinummo. *Si animus hominem perculit, actum est, si animo seruiuit, non sibi. Si ipse animum perculit: dum viuit, victor victorum cluet. Tu si animum vicisti potius, quam animus te, est quòd gaudeas.* quo loco omnia, quæ quidem viderim exempla, habent, *perpulit.* Idē Epidico. *planè hic est, qui mihi in Epidauro primus pudicitiā perculit.* vbi corruptè *pepulit.* M. Tul. in orat. pro M. Cœlio. *Quid tumultuaris soror? quid insanis? quid a clamore exorsa, verbis, paruam* D *rem, magnam facis? vicinum adolescentulum aspexisti: candor huius te, & proceritas, vultus, oculiq́; perculerunt,* id est, de tecto mentis statu deturbarunt, ἔσφηλαν. vbi vulgò legitur *perpulerunt*, mendosè. Idem lib. 1. de orat. ad Q. Fratrem. *Equidem, & Ser. Galbam memoria teneo, diuinum hominem in dicendo, & M. Æmilium Porcinam, & Cn. ipsum Carbonem, quem tu adolescentulus perculisti, ignarum legum, hæsitantem in maiorum institutis, rudem in iure ciuili:* vbi vulgati codices habent *perpulisti*, vitiosè: cùm significet, Cn. Carbonem, quem M. Crassus accusauerat, sententijs iudicum damnatum, & fortunis suis euersum esse. & epist. ad Nigid. Figul. lib. 4. *Nulla enim meipsum priuatim perculit insignis iniuria:* vbi mendosè vulgò *pepulit.* Sed quòd quidā simij hîc contendunt legendum esse *percussum* & repugnātibus libris omnibus, & reclamante ratione, uæ illi valde pingues sunt.

MOLLIB. IN PV. AVT IN PVEL.] sic Lucret. de amore lib. 4. *Sic igitur, Veneris qui telis accipit ictum, Siue puer membris muliebribus hunc* E *iaculatur, Seu mulier toto iactans è corpore amorem, Vnde feritur, eò tendit, gestitq́; coire, Et iacere humorem in corpus de corpore ductum.*

HIC TERTIVS DECEMBER] tertius annus, seu potius tertia hyems, & ita, tertius annus.

HONOREM] frondeis, quæ sunt arboribus ornamento. Virg. lib. 2. Geor. *Frigidus & siluis Aquilo decussit honorem.*

FABVLA QVANTA FVI?] quàm multus de me sermo habitus est dedécoris, & ignominię plenus? sic loquitur Tibull. de Apolline lib. 2. eleg. 3. *Fabula nunc ille est. sed, cui sua cara puella: Fabula sit, mauult, quam sine amore, Deus.* Idem li. 1. eleg. 4. *Parce puer, quæso, ne turpis fabula fiam.* vbi quidā malè volunt legi, *turbis.* sic Hor. inf. epist. ad Vin. Asellam. *Asinaq́; paternum Cognomen vertas in risum, & fabula fias.* Non dissimile est illud Propertij lib. 1. *Quod si parua tua dederis vestigia culpæ, Quàm cito de tanto nomine rumor eris?* Idem propè valet venire in ora: de quo genere lege annot. ad epist. ad Iul. Flor. lib. 1. *Quid Titius, Romana, &c.* F

CONVIVIORVM ET POENITET] id est, & pœnitet me interfuisse in eis cōuiuijs, in quibus, &c. vel & vellem me non interfuisse in eis conuiuijs, &c. vel sic, & displicent mihi ea conuiuia, &c. Sic vsurpant interdum hoc verbum Latini. M. Tull. lib. 6. de rep. *Iam verò ipsa terra ita mihi parua visa est, vt me imperij nostri, quo quasi punctum eius attingimus, pœniteret.* Idē in Cœliana, *Quod obiectum est Cœlio de pudicitia, id numquam tam acerbè feret Cœlius, vt eum pœniteat non deformem esse natum.* Quidam libri veteres habent, *& conuiuiorum pœnitet, &c.* quæ fortasse vera est scriptura, vt copula & pertineat ad finem versus antecedentis, & versus deinceps sequens initium capiat à *Conuiuiorum.*

IN QVEIS AMANT. ET LANG. ET SILENT. &c.] hæc sunt amoris argumenta: de quibus suprà ad Od. 13. lib. 1.

ET LATERE PET. IMO SPIR.] Plautus. in Cistell. *Hoc, sis, vide: vt suspirium petiuit altè.* Notaueram olim in nomine *latere* syllabam vltimam

A timam *re* produci: nisi quis diceret esse legendũ, *& latere ex petitus imo spiritus*, id est, è latere petitus, sed versibus ita in suum ordinem & numerum restitutis, ac descriptis, non est ei obseruationi locus. Interdum vocalis longa ante vocalem sequentem non eliditur quidem, sed tamen producitur, vt Od. 28. lib. 1. *Ossibus, & capiti inhumato.* sic Catull. in Lesbiam. *Quo signo? eadem totidem mox deprecor illi Assiduè.* Lucret. lib. 6. *Sed natura loci opus efficit ipsa sua vi.* ibid. *Denique res auro argentũ copulat vna, Æraque.* quamquam hic versus in nonnullis libris manuscriptis ita legitur: *Denique res auro argentum concopulat vna.* Propert. li. 2. *Regnáne prima Remi, animos Karthaginis alta.* Vir. Georg. 2. *Orchites, & radij, & amara Pausia baca.* Æn. 5. *sed amœna piorum Concilia, Elysiumque colo: huc casta Sibylla Nigrarum, &c.* idem in Pharm. *duris in cotibus illum Ismarus, aut Rhodope, aut extremi Garamantes, &c.* idem in Palæmone: *Et succus pecori, & lac subducitur agnis.* Idẽ Æn. 4. *Quid* B *struit, aut qua spe inimica in gente moratur?* Idem Æn. 1. *Posthabita coluisse Samo: hic illius arma.* Idẽ li. 10. *Mæonia generose domo, vbi pinguia culta, &c.* Interdum non solùm non eliditur, verùm etiam corripitur, etiam si sit vocalis natura longa, aut etiam diphthongus, vt suprà Od. 5. *Et Esquilina alites.* & Sat. 9. lib. 1. *Si me amas (inquit) paullum hic ades.* Catull. in Mamurr. & Cæs. *Vno in lectulo eruditul ambo.* Idem ad Camerium, *Te quæsiuimus in minore campo, Te in Circo, te in omnibus tabernis.* Virg. Æn. 6. *Nomen, & arma locum seruant, te amice nequiui Conspicere, &c.* idem lib. 3. *Insulæ Ionio in magno.* idem Pharm. *an, qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?* Lucret. lib. 4. *Nam si abest, quod ames, præstò simulacra tamen sunt Illius, & nomen dulce obuersatur ad aureis.* Idem lib. 5. *Pectora, terrarum qui in orbi sancta tuetur Fana.* Idem lib. 2. *Vinam progeniem, qui in oras luminis edant.*

CONTRAQVE LVCR. NIL VALERE] Etiam Anacr. queritur, in amore nihil valere genus, sapientiam, mores: solamque pecuniam spe- C ctari: præterea ostendit, pecuniam cùm rebus omnibus humanis pestem afferre, atque interitum, tùm maximè miseris amantibus esse calamitosam, & capitalem, his verbis: Ἀπόλοιτο πρῶτος αὐτὸς Ὁ τὸν ἄργυρον φιλήσας. Διὰ τοῦτον οὐκ ἀδελφός· Διὰ τοῦτον οὐ τοκῆες. Πόλεμοι, φόνοι δι' αὐτόν· Τὸ δὲ χεῖρον, ὀλλύμεσθα Διὰ τοῦτον οἱ φιλοῦντες. id est, *Pereat male ipse primus, Argenti amore captus, Hoc propter & duorum Amica corda fratrum Soluuntur, vt alteri alter Necem afferat cruentam. Hoc propter & parentes A filijs necantur: Hoc fonte bella, pugnæ, Cædes, necesque manant. Sed, quod grauius videri, Capitalisque debet, Hoc propter interimus Miserabiles amantes.* Cum his congruit Plautinum illud Curgul. *adepol qui amat, si eget, misera Afficitur ærumna.* hæc eadem de te lege eleg. nonam Tibull. lib. 1.

SIMVL] simul vt, vt sæpe alibi.

INVERECVNDVS DEVS] Bacchus. contrà sup. Od. 27. lib. 1. *verecundumque Bacchum Sanguineis prohibete rixis.* inuerecundum hoc loco Bacchum dicit, quia, qui immoderatè vinũ bibetunt, nihil verentur.

FERVID. MERO ARCANA PROM. LOCO] quæ tacenda erant, me, vt proloqueret, coëgerat: è pectore in lucem protulerat. sic lib. 1. Sat. 4. *Cóndita cùm verax aperit præcordia Liber.* Ouid. lib. 1. de arte. *Tunc aperit menteis æuo rarissima nostro Simplicitas, arteis excutiente Deo.* sic Alcæus, Οἶνος ἀνθρώποις δίοπτρον, id est, vinum hominibus est instar dioptræ, qua cognoscantur eorum mores. D

QVOD SI MEIS INÆST. &c.] horũ qui deinceps sequuntur, quattuor versuum, hæc mihi videtur esse sententia. Quòd si hæ iniuriæ, quę mihi ab Inachia inferuntur, iustum, ac liberum mihi dolorem commouerint, meque ita irritarint, vt has inaneis querelas, & ægritudines animi, quibus nõ modò non consanescit amoris vulnus, verùm etiã recrudescit, ex animo deponere, ac delere, & recõtemnere atque aspernari possim: desinã impudenter cum potentioribus cõtendere: vel pudebit me non cedere superioribus: vel desinã summoto & deposito pudore certare cũ aduersarijs meis, qui plus apud te pretio & pecunia possunt. Est enim E impudentis cum potentioribus pugnare. potest & alio modo explicari, vt statim dicemus. Sed Turnebo neutro modo placet, vt eadem opera, eodem loco referemus.

VT HÆC INGR. VENTIS DIV.] id est, vt hæc amoris pabula eijciam ex animo. *ventis diuidat*, id est, dissipet, discutiat: ex animo meo deleat. vide annot. ad Od. 26. lib. 1. ibi *Tradam proteruis in mare Creticum, &c.*

FOMENTA] amoris fomenta sunt, nisi fallor, eæ omnes cogitationes, quæ dolorem, & curam ex amore proficiscentem, alunt, fouent, amplificant: curæ, querelæ, cogitationes anxiæ, suspicia, lacrymæ. Lucre. appellat *amoris pabula*, lib. 4. *Sed fugitare decet simulacra, & pabula amoris Abstergère* [al. *absterrere*] *sibi.* Prop. alimenta lib. 3. *Crescit enim assiduè spectando cura puellæ: Ipse alimẽta sibi maxima præbet amor.* Hor. epist. ad Iul. Florum lib. 1. *fomenta curarum* appellat curarum segetem, ac materiam. *quòd si Frigida curarum fomenta relinquere posses, Quò te cælestis sapientia duceret, ires.* Cùm hunc locum, vt & alios innumerabileis, planissime declarassem, miror, homines F quosdam κακοήθεις etiam hîc, vbi suis perturbatissimis & dissolutissimis notarum scopis facilè carere poteramus, blaterare ausos esse.

DESINET IMP. CERTARE SVMM.] locus est, meo quidem iudicio, perobscurus, quem & paullo antè explanaui, & nunc iterum explano: *summotus pudor*: id est, impudentia desinet certare cum æmulis me superioribus: proinde ac si ita dicat, desinam vsque eò esse impudens, vt certem cum superioribus. Nam & lib. 1. epist. ad Claud. Neronem per depositum pudorem, impudentiam significat. *quòd si Depositum laudas ob amici iussa pudorem*: vel hoc modo: desinam deposito pudore contendere cum potentioribus, id est, non pudebit me iam finem cum potentioribus pugnandi facere: summoto pudore desinã iam cum superioribus certare: id est, non iam me pudebit à superioribus vinci. Adr. Turnebus aliam huius obscurissimi loci sententiam esse arbitrabatur,

A bitrabatur, nempe hanc. *Me paullo inuerecundius geram, nec ita pudenter me amica summittam, vt soleo: sed eam aspernabor, desinamq; sectari imparem, neq; redamantem. Impares enim in amore appellantur, cùm mutuò non amant amantes, & cùm alteri amanti alter vicem non reddit: contra cùm mutuò & pariter inter se amant pares dicuntur.* Hæc sunt verba viri & mihi amicissimi, & doctissimi. sed primùm carior est mihi amicitia, veritas: deinde quã tumuis doctus sit, errare tamen potest, vt homo. Profert ille ad confirmandam sententiam suam locum ex Od. 15. hoc eodem lib. & *quæret iratus parem:* & alterum ex Od. 33. lib. 1. *cui placet impares Formas, atq; animos sub iuga ahenea Sæuo mittere cum ioco.* Sed hæc exempla nihil eum adiuuant. non enim negamus, animos impares significare animos discordeis, & in amore non respondenteis: Sed hoc dicimus *imparibus*, hoc loco aliud significare. Nam primùm *imparibus* per se ponitur sine substantiuo, vt loquuntur grammatici: deinde si hoc sensisset Horat. quod ille putabat, dixis-
B set, *Desinet impari certare, &c.* non vt hîc *desinet imparibus*, quemadmodum Oda 11. lib. 4. *Disparem vites.* sed quid multis opus est? luce clarius est, horum verborum exm, quam ille vult, sententiam esse non posse, cùm præsertim verbum *certare* satis declaret per impareis significari æmulos & aduersarios, quibuscum ei certandum erat, non puellam, quam amabat. Iam vt dicimus certamen impar, iniquum, & inæquale: ita & aduersarium imparem, & inæqualem, siue intelligamus superiorem, siue inferiorem.

VBI HÆC SEVERVS TE PALAM] posteaquàm te iudice hæc iactaueram ac probaram: abs te dimissus, redibam tamen ad illam amore coactus.

IVSSVS ABIRE DOMVM] iussus participium à verbo iubeor, quod negat esse vsitatum Seruius ad illum locum Æn. 10. *æquore iusso*, cùm tamen dixerit M. Tullius in oratione pro Quintio, *ita iubebare. recusabat Alphenus.* Ac de hoc
C verbo quidem, esto vt lubet: sed de participio nõ est dubium, quin sit vsitatum. Virg. Georg. 4. *huc tu iussos asperge sapores.* & 3. Æneid. *Iunoni Argiuæ iussos adolemus honores.* Horatius præter hunc locum, etiam in Oda 6. lib. 3. *Sed iussa coram me sine conscio Surgit marito, &c.* & Saty. 2. lib. 1. *neq; cunctetur cùm est iussa venire.* carm. sæculari post ep. *Iussa pars mutare lareis, & vrbem.* Idem epist. 12. ad Iccium: *Stellæ sponte sua, iussæ ne vagentur & errent.* Ex quo iniussus a. um. idem Od. 16. infrà *Illic iniussæ veniunt ad mulctra capellæ.* & Satyra 3. lib. 1. *Vt numquam inducant animum cantare, rogati: Iniussi numquam desistant.*

FEREB. INCERTO P. AD NON AM.] tametsi constitueram animum obfirmare, ne Inachiam expeterem, néue amarem: ego tamen ad eas ædeis, quæ mihi tam iniquæ, atque inimicæ fuerant, recurrebam: ad ea vestibula, super quæ iacuerã nocteis totas, reuertebar. sic Tibul. lib. 2. eleg. 7. *Iuraui quoties rediturũ ad limina numquã? Cùm bene iuraui pes tamen ipse redit.* & Lucr. lib. 4. *At lacrymans exclusus amator limina sæpe Floribus, & sertis operit, postesq; superbos Vnguit amaracino,* D
& foribus miser oscula figit. Est autem miserrima amantis condicio, cùm ab ea puella, de qua se benè meritum esse existimat, & quam ex animo amabat, iniustè læsus, amandi tamen finem facere nõ potest. tum enim cum odio pugnat amor: quo grauius malum amanti accidere nullum potest. id declarat Catull. hoc elegantissimo epigrã. ad Lesbiam, *Dicebas quondã, solum te nosse Catullum, Lesbia, nec præ me velle tenere Iouem. Dilexi tum te, non tantùm vt vulgus amicã: Sed, pater vt natos diligit, & generos. Nunc te cognoui. quare & si impensius vror, Multo mi tamen es vilior, & leuior. Qui potis est? inquis. quod amantem iniuria talis Cogat amare magis, sed bene velle minus. amare magis* autem (vt hoc dicam ὀδῶ παρέργως) valet magis vri, & μᾶλλον ἐρᾶν, non μᾶλλον φιλεῖν. eiusdem argumenti est etiam hoc in eandem, *Odi & amo. quare id faciã, fortasse requiris. Nescio, sed fieri sentio. & excrucior.* eodem pertinet illud Græcorũ epigr. quo negat amator verũ esse, quod vulgo dici solet, contumelia amo- E
rem dissolui, quippe qui experiatur, puellæ suæ contumelia amoris sui insaniã magis irritari, atq; excitari. sic habet epigra. Ὕβρεις ἔρωτας ἔλυσαν. μάτην ὁ δὲ μῦθος ἀλᾶται. Ὕβρεις ἐμὸν ἐρέθει μᾶλλον ἐρωμανίην.

POSTEIS] foreis, seu posteis, ex quibus constant fores, seu quæ sunt in atrio domus. sup. Od. 1. lib. 3. *Cur inuidendis postibus, & nouo Sublime ritu moliar atrium?* & Virg. lib. 2. *Ipse inter primos correpta dura bipenni Limina perrumpit, postesq; à cardine vellit.* & Lucret. lib. 4. *postesq; superbos Vnguit amaracino.*

LIMINA DVRA, QVIBVS LVMB.] ab hoc loco non abhorret ille Od. 10 lib. 3. *Non hoc semper erit liminis, aut aquæ Cælestis patiens latus.*

NVNC GLORIAN. QVAMLIB. MVLIER C.] nunc vix dum Inachiæ amore solutus, Lyciscum puerum quauis muliere molliorem perditè amo.

VNDE EXPEDIRE] quo me amore explicare, ac soluere non possint amici neque liberè monendo, ac reprehendendo: neque grauiter, & con F
tumeliosè obiurgando.

LIBERA CONSILIA] inst. Sat. 4. lib. 1. tria proponit, quibus sua quisq; vitia corrigere possit, his verbis, *fortassis & istinc Largiter abstulerit longa ætas, liber amicus, Consilium proprium.*

NEC CONTVMELIÆ GRAVES:] quorum? vtrùm etiam amicorum, qui mihi libera consilia dederunt, an inimicorum, qui de nobis sæpe melius merentur contumeliosè nos insectando, quàm blandi amici?

SED ALIVS ARDOR, &c.] alius amor. Lucret. lib. 4. non minimum hoc esse ostendit è remedijs amoris, *aliò conuertere mentem: Et iacere humorem collectum in corpora quæq;, Nec retinere semel conceptum vnius amore, Et seruare sibi curam, certumq; dolorem. Vlcus enim viuescit, & inueterascit alendo, Inq; dies gliscit furor, atq; ærumna grauescit, Si nõ prima nouis conturbes vulnera plagis, Vulgiuagaq; vagus Venere antè recentia cures.* M. Tull. lib. 4. quæst. Tusc. *Etiam nouo quodã amore veterẽ amorem, tanquam clauum clauo eijciendum putant.*

Pausan.

A Pauſan.in Ach. (vt ſuprà diximus) tradit, aquam Selemni flu. mederi animis amore ſaucijs.

PVELLÆ CANDIDÆ] Saty. 2. lib. 1. *Candida, rectaq́, ſit.*

TERETIS] proceri: vel membris teretibus, ſolidis, & politis. Od. 4. lib. 2. *tereteisq́, ſuras.*

LONGAM RENOD. COM.] religantis: in nodũ colligentis. alebant enim comam formoſi, & impudici pueri, vt annot. ſup. ad Od. 10. lib. 4.

Ode 12.

In anum fœdam, ac fœtidam, quæ ſe ab eo ſubigi cupiebat.

QVID tibi vis mulier nigris digniſſima barris?
Munera cur mihi, quídue tabellas
B Mittis nec firmo iuueni, neq; naris obeſæ?
Namq; ſagacius vnus odoror,
Polypus, an grauis hirſutis cubet hircus in alis:
Quàm canis acer, vbi lateat ſus.
Quis ſudor vietis, & quàm malus vndique membris
Creſcit odor, cùm pene ſoluto
Indomitã properat rabiem ſedare: nec illi
Iam manet humida creta, colorq́;
Stercore fucatus crocodili: iãq; ſubando
Tenta, cubilia, tectaq́; rumpit,
Vel mea cum ſæuis agitat faſtidia verbis!
Inachia langues minus, ac me.
C Inachiam ter nocte potes, mihi ſemper ad vnum
Mollis opus. pereat malè, quæ te
Leſbia quærenti taurum, monſtrauit inertem,
Cùm mihi Cous adeſſet Amyntas:
Cuiꝰ in indomito cõſtãtior inguine neruꝰ,
Quàm noua collibus arbor inhæret:
Muricibus Tyrijs iteratæ vellera lanæ,
Cui properabantur? tibi nempe: (quẽ
Ne foret æqualeis inter conuiua, magis
Diligeret mulier ſua, quàm te. (creis
O ego non felix, quã tu fugis, vt pauet acAgna lupos, capreæq́; leones.

QVID TIBI VIS] etiam hanc odam in Gratidiam ſcriptam eſſe volunt veteres.

NIGRIS DIGNISSIMA BARRIS] valentiſſimis ac mentulatiſſimis amatoribus digniſſima: vel propriè & literatè, elephantis, immanibus belluis digna, non viris. nonnulli exiſtimant significari nefarium concubitum, id eſt, auerſum. in cod. Faër. neque vſquam alibi, ſi bene memini, ſcriptum eſt *longis dign. barr.* Turnebus putat etiam dici poſſe, per Barros hìc non elephantos, ſed Barrum illum, qui deformis, & niger erat, ſignificari: de quo Horat. ſaty. 4. lib. 1. *Nónne vides, Albi vt male viuat filius, vtq́, Barrus inops?* &c. & 6. eiuſd. lib. *vt ſi qui ægrotet quo morbo Barrus*, &c. & 7. eiuſd. *Siſennas, Barros vt equis præcurreret albis.* D

MVNERA CVR MIHI, QVIDVE.] malim ſic potius legi: *Munera cur mihi, curúe tabellas Mittis*, &c. vel, vt Canterus, *Munera quid mihi, quidue tab.* &c.

TABELLAS] litteras, epiſtolas.

NEC FIRMO] non admodum ſtrenuo in certamine Venereo.

NEQVE NARIS OBESÆ] ſic habent omnes fere vet. cod. non *nec naris.* ſignificat, hanc mulierem eſſe immundam ac fœtidã: quod cùm ita ſit, ſibi illius immunditiem, ac fœtorem virulentum placere non poſſe, vtpote qui ſit ſagaciſſimus, ac naris acutiſſimæ, atque emunctiſſimæ. Nam naris acutæ homines, ſunt ſagaciores, citiúſque ac melius odorantur, quàm qui narem habẽt obeſam atque obtuſam. ex quo *naris acuta* homo pro eo, qui acuto ingenio eſt: *naris obtuſa*, pro pingui, & ſtupido vſurpatur. Sat. 3. lib. 1. *minus aptus acutis Naribus horum hominum.* E

NAMQVE SAGACIVS] Cic. ad Att. lib. 6. *Illud præterea μυστικώτερον ad te ſcribam: tu ſagacius odorabere.*

POLYPVS] polypus narium morbus. *caruncula eſt* (inquit Corn. Celſus lib. 6. cap. 8.) *modò alba, modò ſubrubra, quæ narium oſſi inhæret, & modò ad labra pendens narem implet, modò retro per id foramen, quo ſpiritus a naribus ad fauces deſcendit, adeò increſcit, vti poſt vuam conſpici poſſit: ſtrangulatq́, hominem, maximè Auſtro, aut Euro flante: fereq́, mollis eſt, rarò dura.* F

AN GRAVIS HIRS. CVB. HIRC. IN] an inſit fœtor ille tæter in alis. Catull. ad Virronem, *Si cui, Virro, homini ſacer alarum obſtitit hircus.* idem in Rufum, caprum appellat. *Lædit te quædam mala fabula, quæ tibi fertur Valle ſub alarum trux habitare caper. Hunc metuunt omnes: neq́, mirum. nam mala valde eſt Beſtia*, &c. ibidem *naſorum peſtem* dicit. Horat. ad Torquat. lib. 1. epiſt. *capram. Sed nimis arcta premunt olida conuiuia capræ.* vbi tamen quidam per capras, meretrices ſignificari putant. Ad huiuſmodi autem alarum, & totius corporis odorem tollendum, mirum in modum valet cinaræ radix ſiue decocta cum vino, bibatur: ſiue ex ea factum emplaſtrum, partibus corporis huic odori opportunis, admoueatur.

QVIS SVDOR, &c.] loquitur iam ſecum de hac anu cum quadam exclamatione, in tertia perſona.

VIETIS] marcidis, languidis, tempore corruptis, & imminutis. Vietum dictum à viendo,

quod

A quod est vincire, vt docet Varro lib. 4. de lingua Lat. M. Tull. de diuinat. lib. 2. *contactum aliquo morbo, bonis exile, & exiguum, & vietum cor fuisse.* Idem in Catone maiore, *sed tamen necesse fuit esse aliquod extremum, & tanquam in arborum bacis, terreq; frugibus, maturitate tempestiua quasi vietum, & caducum.* Iam cùm tertia huius nomiois syllaba longa sit, vt apud Lucret. lib. 3. *Nec supra caput eiusdem cecidisse vietam Vestem*, dicendum est duarum vocalium *i* & *e* fieri συναίρεσιν, vt apud eundem Lucret. eodem lib. *seorsum* est dissyllabum. *At neq; seorsum oculi, neq; nares, nec manus ipsa Esse potest anima, &c.* qua de re plura aliàs.

Et qvam malvs vndiqve m. Cr. o.] Ad hunc locum illustrandum valde mihi conferre videntur illa Plautina, Mostell. *qua ecastor, mulier rectè olet, vbi nihil olet. Nam istae veteres, qua se vnguentis vnctitant, interpoles. Vetula, edentula, qua vitia corporis fuco occulunt: Vbi sese sudor cum vnguentis consociauit, illico Iudem olent, quasi cum*

B *vna multa iura confundit coquos: Quid oleant, nescias: nisi id vnum, male olere intelligas.*

Pene solvto] pene meo à me depromto, nudato, & expedito: & ita accipiendum est verbum λύειν in Græco illo oraculo, quod Ægeo ab Apolline editum refert Plutarchus. Ἀσκοῦ τὸν προύχοντα πόδα μέγα φέρτατε λαῶν Μὴ λύσῃς, πρὶν δῆμον Ἀθηναίων ἀφικέσθαι. nec illud Virgilij multum dissimile est lib. 3. Georg. *Solue mares, mitte in Venerem.* alij pene meo languente. alij *pene soluto* interpretantur re transacta. qnod non placet. penem antiqui caudam vocabant, inquit Festus.

Indomitam rabiem] libidinem effrenatam, & rabiosam.

Properat] hæc anus. alij legunt *properas*: quos ego neque sequor, neque refello. scripturã, quam in omnibus codicibus reperi, tueor, ac retineo. Iam, hoc totum, *Indomitam properat rabiem sedare* vno verbo, aut certè duobus expressit Lucret. lib. 4. *subat, ardet*: quem locnm mox proferemus. illi] anui. quidam volunt legi *illis*, vt

C subaudiatur membris. sed reclamant omnes codices. volunt autem ijdem legi hæc omnia in secunda persona *properas, rumpis, agitas*, quæ scriptura mihi placeret, si eam vetus aliqnis codex comprobaret.

Creta] ad candefaciendum, qnalem vim habet & cerussa. Mart. lib. 6. *Psilothro nitet, aut acida latet oblita creta.*

Sterc. fvc. crocod.] Paulus Æginetascribit, crocodili terrestris fimum, porriginem, & furfures abstergere, his verbis, ἡ δὲ τῶν χερσαίων κροκοδείλων κόπρος ἀλφοὺς ἀποσμήχει. Sola autem Lybia terrestreis crocodilos alit, vt scribit Pausan. Corinth. duorum ferè magoitudine cubitorum. Iam verò è crocodili stercore, seu fimo, fucum fieri declarat & Clemens Alexand. his verbis, in mulieres suæ ætatis iouehens, Κροκοδείλων λεπτοῖς χρώμεναι, καὶ σηπεδόνων ἀφροῖς ἐγχριόμεναι, καὶ τὰς ὀφρῦς τῇ ἀσβόλῃ ἀναμαυρούμεναι, καὶ ψιμυθίῳ τὰς παρειὰς ἐντριβόμεναι. id est, Crocodilorum stercoribus vtentes, & spumis rerũ putriũ sese vngentes, & supercilia fuligine denigrantes, & cerussa malas candefacientes.

Svbando] cluneis agitando, libidineq̃ue ardendo. Festus: *quidam autem suillum genus iccirco Veneri inuisum esse prodiderunt, quia immundissimi sunt sues ex omni mansueto pecore, & ardentissima libidinis, ita vt opprobrium mulieribus inde tractum sit, cùm subare, & subire dicuntur.* Lucret. lib. 4. *Nec ratione alia volucres, armenta, feræq;, Et pecudes, & equæ maribus subsidere possent, Si non, ipsa quod illarum subat, ardet abundans Natura, & Venerem salientum læta retractat.* Κάπρωσαι dicunt D Græci: quod tamen verbum propriè locum habet in apris, & suibus. dicunt & ταυρᾶν: quod tractum est à vaccis taurum appetentibus.

Tenta] penem. Catull. ad Gell. *Nescio quid certè est. an verè fama susurrat, Grandia te medij tenta vorare viri?* Itaque nomen *tenta*, distinctionis nota separo à voce sequente.

Vel mea cvm] disiunctio *vel* pertinet ad alterum *cùm*, quod antecedit suprà, *cùm pane soluto Indomitam properat, &c.* id est, vel cùm hæc aous verbis iracundis atq; asperis fastidia mea exagitat. E

Inach. lang. min. ac me] verba vetulæ ad Horatium. minus langues Inachiæ complexu, quàm meo: minus remissus, aut ignauus es cùm Inachia, quàm mecum.

Inach. ter nocte potes] hooestè & pudeuter verbum turpe tacuit. quale est illud Terentianum Euouch. *Ego illum eunuchum, si sit opus, vel sobrius.* & Virg. Palæm. *Nouimus & qui te, transuersa tuentibus hircis: Et quo, sed faciles nymphæ risere, sacello.*

Mollis] languidus, eneruatus.

Opvs] Venereum.

Pereat male, qvæ te Lesb.] ordo est, pereat malè Lesbia, lena, quæ mihi robustum aliquem, booisque lateribus iuuenem quærenti, te mihi commonstrauit ignauum, iouàlidum, atque ad Venerem ineptum.

Qværenti tavrvm] validũ, firmumq; iuuenem. Od. 5. lib. 2. *nec tauri ruentis in Venerem, tolerare pondus.* taurus sigoificat etiam membrum viri obscænum. ex quo verbum græcum ταυρᾶν, quod dicitur de muliere libidine ardente & F marem concupiscente, vt modò dixi: & ἀταύρωτος puella, id est, intacta & incorrupta.

Mvricibvs Tyriis iteratæ] bis tinctæ, διβάφοις. vide sup. Od. 7. lib. 1. Optima autem habebatur purpura Tytia. Virg. Georg. 3. *Tyrio conspectus in ostro.* Idem 4. Æn. *Tyrioq; ardebat murice læna Demissa ex humeris.* Horat. sat. 4. lib. 2. *Et Tyrias dare circum illota toralia vestes.* epist. 10. lib. 1. *Non qui Sidonio contendere callidus ostro Nescit Aquinatem, &c.* Ne quis autem incautior fallatur, *iterata lana*, numeri singularis est, patrij casus. Cvi properabantvr?] cui magna cum celeritate texebantur, vel farciebantur? vide annot. ad Od. 7. lib. 2.

Ne for. æqv. inter] vt omnium æqualium tuorum dici posses fortunatissimus, & puellæ, seu amicæ tuæ carissimus.

Mvlier sva] amica sua.

O ego non felix] sic habent nostri libri veteres. alij tamen se in suis reperisse dicunt,

O ego

A *O ego infelix*. Et verò ita profert hunc versum Carisius lib. 2. institutionum grammatic. his verbis, *quia nemo dicit, ô ego, nisi exclamatio sit, ut apud Horatium, O ego infelix, quem tu fugis, &c.*

VT PAV. ACR. AGNA LVP.] sic Theoc. in Cyclope, φεύγεις δ' ὥσπερ ὄϊς πολιὸν λύκον ἀθρήσασα. i. fugis autem, vt ouis, quæ lupum canum vidit. Ouid. lib. 1. de arte, *Vtq; fugit visos agna nouella lupos*. vide suprà ad Od. 4. huius lib. in princip.

CAPR. QVE LEON.] Hom. il. λ. Οἵ σε πεφρίκασι, λέονθ' ὡς μηκάδες αἶγες: id est, qui te horrent, vt leonem capræ.

AD AMICOS.
Ode 13.

Hyemem hilariter & iucundè esse traducendam.

HOrrida tempestas cælum contraxit: & imbres,
B *Niuésque deducunt Iouem.*
Nunc mare, nunc siluæ
Threïcio Aquilone sonant. rapiamus amici
Occasionem de die:
Dúmque virent genua,
Et decet, obducta soluatur fronte senectus.
Tu vina Torquato moue
Consule pressa meo.
Cetera mitte loqui. deus hæc fortasse benigna
Reducet in sedem vice:
Nunc & Achæmenia
C *Perfundi nardo iuuat: & fide Cylleneá*
Leuare diris pectora
Sollicitudinibus:
Nobilis vt grandi cecinit Centaurus alumno,
Inuicte mortalis dea
Nate puer Thetide,
Te manet Assaraci tellus: quã frigida parui
Findunt Scamandri flumina,
Lubricus & Simoïs.
Vnde tibi reditũ certo subtemine Parcæ
Rupere: nec mater domum
Cærula te reuehet.

Illic omne malum vino, cantúq; leuato, D
Deformis ægrimoniæ
Dulcibus alloquijs.

HORRIDA TEMPESTAS CÆLVM] descriptio turbulentæ & spurcæ tempestatis, qualis est illa apud Homer. od. ε. Ὣς εἰπὼν σύναγεν νεφέλας, ἐτάραξε δὲ πόντον Χερσὶ τρίαιναν ἑλών, πάσας δ' ὀρόθυνεν ἀέλλας Παντοίων ἀνέμων, σὺν δὲ νεφέεσσι κάλυψε Γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον· ὀρώρει δ' οὐρανόθεν νύξ. id est, Sic locutus nubeis contraxit, & conduxit vnum in locum, mare autem conturbauit, tridente in manus sumto, omneis porrò variorum ventorum procellas excitauit, totámque terram simul & mare nubibus cooperuit. nox deniquè è cælo terræ incubuit. Sed propius ad Horatianam accedit illa Anacreontis, Μεὶς μὲν δὴ Ποσειδηϊὼν ἕστηκε. Νεφέλαι δ' ὕδατι βαρύνονται· Ἄγριοι δὲ χειμῶνες παταγεῦσιν. id est, mensis autem nouember instat. nubes aqua grauidæ sunt: feræ tempestates personant & perstrepant. adde & illam Archilochi, Γλαῦκ' ὅρα. βαθὺς γὰρ ἤδη κύμασι ταράσσεται πόντος· ἀμφὶ δ' ἄκρα γυρέων ὀρθὸν ἵσταται νέφος. id est, Glauce vide. Profundum enim iam fluctibus turbatur mare: circum summa autem tecta, in orbem actastat nubes. E

ET IMBRES, NIVESQVE DEDVCVNT IOVEM] ita cælum est nubilum, niuibúsque, atque imbribus obscurum, & turbulentum, vt videatur Iupiter in terram, seu in nubeis positus descendere. cælum enim (inquit Euripides) imbribus refertum in terram decidere cupit. sic Eurip. ἐρᾷ δ' ὁ σεμνὸς οὐρανὸς πληρούμενος ὄμβρου πεσεῖν εἰς γαῖαν Ἀφροδίτης ὕπο. Fuit autem veterum opinio, quam secuti sunt poetæ, Iouem in nubeis descendere, cùm pluere, tonare, fulgurare cogitat. Lucret. lib. 6. *An simul ac nubes succeßere, ipse in eas tum Descendit, propè vt hinc teli determinet ictum?* Virg. lib. 2. Georg. *Ipse pater media nimborum in nocte, corusca Fulmina molitur dextra.* idem ibidem, *Tum pater omnipotens fæcundis imbribus æther Coniugis in gremium læte descendit.* Idem in Melib. *Iupiter & læto descendet plurimus imbri.* Hom. il. λ. ἔνθα δὲ πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε, Ἴδης ἐν κορυφῇσι καθέζετο πιδηέσσης Οὐρανόθεν καταβάς· ἔχε δ' ἀστεροπὴν μετὰ χερσίν. Ἶριν δ' ὤτρυνε χρυσόπτερον ἀγγελέουσαν: id est, Tunc autem pater hominum & deorum in Idæ montis fontibus circumfluentis verticibus sedebat cùm è cælo descẽdisset. habebat autem fulgur in manibus. Irin porrò aureis alis præditam properare iussit nuntiaturam, &c. F

SILVÆ] diæresis, vt Od. 23. lib. 1. *non sine vano Aurarum, & siluæ metu.*

THREICIO] Thracio, vt sup. Od. 24. lib. 1. *Threicio blandius Orpheo.* quòd Aquilonem Thracium appellat, de eo lege annot. ad Od. 25. lib. 1.

RAPIAMVS AMICI OCCASIONEM DE DIE] arripiamus (inquit) ex hoc die occasionem hilariter viuendi. est autem vsus verbo ad rem aptissimo, quemadmodum Ennius, *vinc Vlysses, dum licet, Oculis postremum lumen radiatum rape.* Non dixit cape, non pete (inquit M. Tull. de oratore 3.) *haberet enim moram sperantis diutius esse sese victurum:*

A rum: *sed rape.* hoc verbum est ad id aptatum, quod *ante dixerat, Dum licet.* sic sup. Od. 8. lib. 3. *Dona praesentis rape laetus horae.*

DVMQVE VIRENT GENVA] hac de re sup. diximus ad Od. 9. lib. 1. & 13. lib. 4. sed mihi videtur Horatius hoc loco Theognidem exprimere voluisse: qui post illa, quae dixit de homine iam mortuo, ac sepulto, oulla eum amplius re delectari, nulla postea voluptate potiri, addit, Ταῦτ' ἐσορῶν κραδίην τέρπομαι, ὄφρα τ' ἐλαφρὰ γούνατα, καὶ κεφαλὴν ἀτρεμέων προφέρω. id est, *Haec cernens viuam iucundè, dum mihi membra Sana virent, & dum stat caput intrepidum.* veteres autem per genuum viriditatem, vireis corporis integras significant, vt apud Homerum, Agamemnon optat Nestori, vt quali est animo, talibus sit & genibus. sic Hom. ἰλ. δ. Ὦ γέρον, εἴθ', ὡς θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισιν, Ὥς τοι γούναθ' ἕποιτο, βίη δέ τοι ἔμπεδος εἴη. id est, ô senex, vtinam, qualis tibi aoimus est, talia essent & genua, virésque firmae & stabiles. & Theocr. Κυνίσκας ἔρως. versu vltimo, τῶν τι δεῖ οἷς γόνυ χλωρόν. id est, facie odom aliquid eis est, quibus viride est genu. Iterum Hom. ἰλ. ι. εἰσόκ' ἀϋτμὴ Ἐν στήθεσσι μένῃ, καί μοι φίλα γούνατ' ὀρώρῃ. id est, donec spiritus in praecordijs maneat, &
B mihi cata genua sursum moueantur, & surgant. idem ἰλ. ν. Ἄρρηκτόν τ', ἄλυτόν τε, τὸ πολλῶν γούνατ' ἔλυσεν. id est, belli vinculũ irruptum & insolubile, quod multorom genua soluit: id est, quod multis exitio fuit, seu interitum attulit. eodem pertinent illa apud eundem saepe repetita. Ἀλλ' ἤτοι μὲν ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται. id est, At verò haec in deorum genibus sita sunt.

ET DECET] dum fert aetas. Horat. inf. epist. ad Iul. Florum lib. 2. epist. versu vltimo, *lasciua decentius aetas.* Tibull. eleg. 1. lib. 1. *Iam subrepet iners aetas, nec amare decebit, &c.*

OBD. SOLV. FR. SENECT.] senectus hoc loco fortasse ooo aetatem, sed aetatis vitium, tristitiámque ac seueritatem seoilem significat, vt & senium. M. Tull. pro Milone, *tota ciuitas confecta senio est.* Statius io Sioephoebis, *tibi ego Antiphoebas fero, inquit. senium est cum audio.* hoc igitur di-
C cit, explicetur, seu exporrigatur frons: obducta, id est, contracta, & corrugata.

TV VINA TORQV. MOVE, &c.] Suprà Od. 21. lib. 3. *moueri digna bono die.* moue igitur, loco scilicet: profer ex cella, seu apotheca.

TORQVATO MEO] Horatius natus est L. Manlio Torquato, & M. Aurelio Cotta Consulibus, vt suprà ea Ode, quam modò diximus. notabatur autem cadi Coss. nominibus. ita enim tempus significabatur. ex quo more illa oata sunt, *optima nota, de meliore nota,* & *interiore nota.* Od. 3. lib. 2. *Interiore nota Falerni.*

PRESSA] calcata. vt suprà Od. 12. lib. 4. *Sed pressum Calibus ducere Liberum Si gestis.* aliter Oda 29. lib. 3. *Pressa tuis balanus capillis.*

MITTE] omitte. vt epist. ad Torquatum. *Mitte leueis spes, & certamina diuitiarum.*

REDVCET] restituet. Prisc. legit *redducet.*

VICE] vicissitudioe. Od. 4. li. 1. *Soluitur acris hiems grata vice veris, & Fauoni.* aliter sup. Od. 14. lib. 4. *plus vice simplici.*

ACHAEMEN. PERS. NARDO] Persico, vel Assyrio vnguento nardino, vt sup. Od. 11. lib. 2. *Assyriaq́; nardo Potamus vncti?* & Od. 7. eiusd. li. *nitenteis Malobathro Syrio capillos.* sic Anacr. Ἐμοὶ μέλει μύροισι Καταβρέχειν ὑπήνην. nardus Achaemeoia ab Achaemene Persarum, & Assyriorum Rege. Od. 1. lib. 3. *Achaemeniúmque costum.* & Od. 12. lib. 2. *quae tenuit diues Achaemenes.* D

FIDE CYLLENEA] lyra Mercuriali, à Mercurio iouenta, vel conformata.

LEVARE DIRIS PECT. SOLLICITVD.] curis animos leuare. suprà Od. 11. lib. 4. *minuentur atrae Carmine curae.* & Od. 32. lib. 1. ad barbytum. *ô laborum Dulce lenimen.* & hac Od. inf. *Illic omne malum vino, cantúque leuato.*

NOBILIS VT GRANDI CEC.] Chironē significat: cuius pater Saturnus, mater Philyra, vxor Chariclo, de quo sic Apollon. lib. 2. Argon. Ἔνθ' ἵνα δὴ Χείρωνα πελώριον ἄλλα μὲν ἵππῳ, Ἄλλα θεῷ ἀτάλαντον ἀμοιβαίῃ τέκεν εὐνῇ. id est, Vbi Chironem ingeorem partim equo, partim Deo similem lecto alterno peperit. fuit autem hic Chiron praestantissimus doctor ac magister, siquidem ei Deus vnus Aesculapius, & duo clarissimi Heroës, Iason, & Achilles traditi suot educandi, & iostitueodi. E
Atque Aesculapium quidem medicioam docuit, vt testatur Piodarus ᾠδ. γ. πυθ. καί ῥά μιν (Aesculapium) Μάγνητι φέρων πόρε Κενταύρῳ διδάξαι πολυπήμονας ἀνθρώποισιν ἰᾶσθαι νόσους. Iason autem ait apud eundem Pindarum ᾠδ. δ. πυθ. se à parentibus suis Chironi traditum esse educandum, his verbis, Κρονίδαι δὲ τράφεν Χείρωνι δῶκαν. quod item confirmat Hesiodus io Theogonia, Αἴσων, ὃς τέκεθ' υἱὸν Ἰάσονα ποιμένα λαῶν, Ὃν Χείρων θρέψεν ἐνὶ Πηλίῳ ὑλήεντι. Achillem praetereà (quemadmodum hic declarat Horatius) erudijt, eique praecepit io primis, vt pietatem in Deos, & in parenteis coleret: quod prodidit Pindarus ᾠδ. ἕκτῃ. Πυθ. ταύταν ἐφημοσύναν ποτὲ ἐν οὔρεσι φαντὶ μεγαλοσθενεῖ Φιλύρας υἱὸν ὀρφανιζομένῳ Πηλείδᾳ παραινεῖν, μάλιστα μὲν Κρονίδαν βαρύοπαν στεροπᾶν, κεραυνῶν τε πρύτανιν θεῶν σέβεσθαι· ταύτας δὲ μήποτε τιμᾶς ἀμείρειν γονέων βίον πεπρωμένον. id est, hanc praeceptionem, seu monitionem quondam aiunt in montibus
F Philyrae filium magnis viribus praedito Achilli parentibus orbato dedisse, maximè quidem deorū Saturnium grauisooum fulgurum, & fulminum moderatorem colere & venerari, hoc verò hooore numquam parentum vitam fatis datam priuare. idem Piod. de Achill. ᾠδ. γ. Νεμ. ξανθὸς δ' Ἀχιλεὺς τὰ μὲν μένων Φιλύρας ἐν δόμοις παῖς ἐὼν ἄθυρε μεγάλα ἔργα χερσὶ θαμινὰ βραχυσίδαρον ἄκοντα πάλλων, μάχᾳ λεόντεσσιν ἀγροτέροις ἔπρασσεν φόνον, κάπρους τ' ἔναιρεν, &c. id est, flauus autem Achilles in domo Philyrae, & Chironis habitans, puer cùm esset, ludos serios ludebat, crebrò manibus telum mucrone ferreo celerrimum iaciens, leooibus immanibus caedem pugoa inferebat, aprósque iotersiciebat, &c.

GRANDI] non aetate, sed genere, animo, indole, & spe rerum gerendarum.

ALVMNO] Achilli, quem aluit, atque erudijt. alumnus semper eum significat, qui alitur, quamuis amicus quidā meus aliter sentiat. epist. 4. lib.

A 4. li. 1. *Quid voueat dulci nutricula maius alumno, &c.* innumerabilia sunt alia ex bonis scriptoribus exempla.

MORTALIS, DEA] inest antithesis in his duobus nominibus.

NATE PVER THETIDE] Vbique Homerus Achillem Thetidis filium facit: & item Pindarus. alij autem, (vt tradit interpres Apollonij lib. 1. Argon.) à Philomila quadam natum esse volunt. Catullus in pulcherrimo illo, & elegantissimo carmine de Pelei, & Thetidis nuptijs, ab Homero, & Pindaro dissentiens, scribit Thetidē sibi turpe esse non duxisse Peleo mortali nubere. Nam apud Homerum ἰλ. σ. Thetis in maxima suarum miseriarum parte numerat, quòd ipsa immortalis, mortalis lectum & complexum subire coacta sit, his enim verbis de Ioue queritur, Ἥφαιστ', ἦ ἄρα δή τις, ὅσαι θεαί εἰσ' ἐν Ὀλύμπῳ, Τόσσα δ' ἐνὶ φρεσὶν ᾗσιν ἀνέσχετο κήδεα λυγρά, Ὅσσ' ἐμοὶ ἐκ πασέων Κρονίδης Ζεὺς ἄλγε' ἔδωκεν, &c. deinde paullo pòst, καὶ ἔτλην ἀνέρος εὐνὴν Πολλὰ μάλ' οὐκ ἐθέλουσα. Pindarus autem in Nem. carm. 4. perspicuè significat, Thetidem, cùm eam Iupiter in matrimonium Peleo
B collocare vellet, sese in ignem, leonem, atque alias formas, Protei in morem, vertisse: Peleum verò his omnibus repressis ac superatis, eius nuptias expugnasse. Verba Pindari sunt hæc de Peleo, Πῦρ δὲ παγκρατὲς, θρασυμαχάνων τε λεόντων ὄνυχας ὀξυτάτους, ἀκμὰν τε δεινοτάτων σχάσαις ὀδόντων, ἔγαμεν ὑψιθρόνων μίαν Νηρεΐδων, id est, Peleus autem, cùm ignem omnia superantem, & audacium leonum acutissimos vngueis, aciémque horribilium dentium cohibuisset, vnam ex Nereidibus vxorem duxit. Idem Isthm. ᾠδ. η. narrat, Iouem, & Neptunum Thetidis amore mirum in modum flagrasse, déque eius nuptijs diu inter se contendisse: sed Themin, ne has nuptias ita cupidè expeterent, dissuasisse, quia à Parcis constitutū, & prædictum esset, eum, qui ex Thetide nasceretur, patre meliorē ac præstantiorem futurum, telúmque Iouis fulmine potentius, missurum, si Iupiter eam duceret vxorē: aut Neptuni tridente, si Neptuno Thetis nuberet. Verba Pindari sunt hæc, Εἶπε δ' εὔβουλος ἐν μέσοισι
C Θέμις, εἵνεκεν πεπρωμένον ἦν φέρτερον γόνον ἄνακτα πατρὸς τεκεῖν ποντίαν θεόν, ὃς κεραυνοῦ τε κρέσσον ἄλλο βέλος διώξει χερὶ, τριόδοντός τ' ἀμαιμακέτου Δί τε μισγομέναν, ἢ Διὸς παρ' ἀδελφεοῖσιν. cum Pindaro congruit & Apollonius lib. 4. Argon. Ἔμπης δ' οὐ μεθίεσκεν ὀπιπεύων ἀέκουσαν, Εἰσόκε οἱ πρέσβειρα Θέμις κατέλεξεν ἅπαντα, Ὡς δή τοι πέπρωται ἀμείνονα πατρὸς ἑοῖο Παῖδα τεκεῖν. id est, verumtamen non intermittebat eam inuitam obseruare, donec veneranda Themis ei omnia exposuit, nempe fatale esse, filium, qui ex ea nasceretur, patre suo meliorem futurum. Homeri interpretes tradunt ἰλ. α. Iouem Thetidem vsque ad Caucasum montem esse persecutum, stuprúmq; ei per vim inferre conatum, verùm à Prometheo, ne id faceret, esse deterritum.

TE MANET] tibi debetur, tibi parata est. vide suprà annot. ad Oden 28. lib. 1.

ASSARACI TELLVS] sic Virgil. Æneid. 1. Assaraci domum eos, qui à Troianis orti sunt, appellat. *Veniet lustris labentibus ætas, Cùm domus Assaraci Phthiam, claráſque Mycenas Seruitio premet.* Assarici autem, & duorum eius fratrum Ili & Ganymedis pater fuit Tros, Trois Erichthonius, Erichthonij Dardanus, Dardani Iupiter. Assaraci filius Capys Anchisæ pater. Ili filius Laomedon, Laomedontis Priamus. vide Hom. ἰλ. υ. & Dionysium Halicarnass. ῥωμ. ἀρχαιολ. α. Assaraci tellurem, Troiam, intellige. D

SCAMANDRI FLVMINA] sic suprà Od. 6. lib. 2. *Galesi flumen.* Scamandrus & Simois Troiæ fluuij. Homer. ἰλ. μ. princip. δῖός τε Σκάμανδρος. Καὶ Σιμόεις, ὅθι πολλὰ βοάγρια, καὶ τρυφάλειαι Κάππεσον ἐν κονίῃσιν, &c. id est, diuinúsque Scamander, & Simois, in quos fluuios multa scuta, multæ cassides deciderunt.

VNDE TIBI REDITVM] Achilli fuisse fatale ad Troiam mori declarat Homer. ἰλ. α. sub persona Thetidis, Αἴθ' ὄφελες παρὰ νηυσὶν ἀδάκρυτος, καὶ ἀπήμων ἧσθαι, ἐπεί νύ τοι αἶσα μίνυνθά περ, οὔ τι μάλα δήν. Νῦν δ' ἅμα τ' ὠκύμορος τε, καὶ ὀϊζυρὸς περὶ πάντων ἔπλεο. id est, Debebas apud naueis sine lacrymis & sine incommodis & malis sedere: quoniam tibi fatale est non diu viuere. Nunc autem simul & vitæ breuis, & calamitosus supra mortaleis omneis natus es. E

SVBTEMINE] *subtemine* legendum, vt est scriptum in omnibus codic. manuscriptis, Vaticanis, & Faër. Iann. Rain. Vrs. Torn. Clericano, Nicotianis, Russard. ceteris. non *subtegmine.* & item apud Catull. carmine de nupt. Pelei, & Thetid. *Currite ducentes subtemina, currite fusi.* est autem subtemen filum, quod stamini subtexitur: vel, vt Varro, quod subit stamini. ex quo loco quidam dicendum putant *substamen.* sed errant. Terent. in Heautont. *anus subtemen nebat.* vbi vulgò legitur *subtegmen.* Tale autem est illud Virg. de Lauso li. 10. Æneid. *Extremáque Lauso Parcæ fila legunt.*

MATER CÆRVLA] Pindarus ποντίαν θεόν, id est, marinam Deam appellat. idem Horat. sup. Od. 17. lib. 1. Circen vitream, id est, marinam, & in aqua habitantem. Nam marinis dijs, glaucus, & cæruleus color tribuitur, vt suprà diximus. F

ILLIC OMNE MALVM, &c.] apud Homer. ἰλ. ι. qui ad Achillem, vt illum placarent, missi sunt, offendunt eum in naui, citharæ cantu ægritudinem animi lenientem. sic Hom. Τὸν δ' εὗρον φρένα τερπόμενον φόρμιγγι λιγείῃ, Καλῇ, δαιδαλέῃ, &c Hesiodus autem in Theogon. maximum dicit hominibus esse ægritudinum, & mærorum solatium, ac leuamentum, si quis cantor Musarum famulus ac minister, eorum, qui olim vixerint, Deorúmque immortalium laudes cantibus & carminibus suis concelebret. versus Hesiodi posuimus ad Od. 26 lib. 1. Εἰ γάρ τις καὶ πένθος ἔχων νεοκηδέϊ θυμῷ Ἄζηται κραδίην ἀκαχήμενος, αὐτὰρ ἀοιδὸς Μουσάων θεράπων, &c. & Pind. ᾠδ. η. Νεμ. sub. extr. ἐπ' ἀοιδαῖς δὲ ἀνὴρ νώδυνον καί τις κάματον θῆκεν. id est, cantibus autem etiam nonnulli laborem suum leuiorem reddiderunt. Quin senex ille Simulus apud Virg. in moreto, laborem suum cantu leuat. *Alternátque vices, modo rustica carmina cantat, &c.* Itaque merito

A ritò bo loco Horat. vinũ & cantum ægritudinis alloquia, id est, solatia, καὶ παραμύθια appellat.

ÆGRIMONIÆ] ægritudinis. vtitur infrà Od. 17. eodem nomine. *Fastidiosa tristis agrimonia.* Cic. ad Att. lib. 12. *ferrem grauiter, si noua agrimonia locus esset.*

DEFORM. ÆGR. DVLCIB. ALLOQV.] Sic reperi scriptum in omnib. cod. manusc. tum Vatic. tum alijs sine copulatione & ante vocem *alloquijs*. neq; est quòd quisquam de scripturę veritate dubitet. corruperant autem hunc locum ij homines, qui cùm in litt. cecutiant, videri tamen volunt perspicaces, atque oculati. hæc igitur verba *dulcibus alloquijs* coniungenda sunt cum illis, quæ antecedunt, *vino, cantuque*, vt vinum & cantum intelligamus dici ab Horatio ægritudinis alloquia, id est, vt Latini loquuntur, solatia. Græci enim solatium παρηγορίας, & παραμύθιον nominant, id est, verbum de verbo, alloquium. Atque hunc locum ita esse intelligendum vir quidam doctissimus professus amicum, & meo me quasi onere leuare, meásque parteis agere gestiens, non ita pridem docuit.

B

AD C. MÆCENATEM.
Ode 14.

Phrynes amorem causam esse, quamobrem promissos Iambos non absoluat.

Mollis inertia cur tantam diffuderit imis
Obliuionem sensibus,
Pocula lethæos vt si ducentia somnos
Arente fauce traxerim,
Candide Mæcenas occidis sæpe rogando.
Deus, deus nam me vetat,
Inceptos olim, promissum carmen, iambos
Ad vmbilicum adducere.
C *Nõ aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo*
Anacreonta Teïum:
Qui persæpe caua testudine fleuit amorẽ
Non elaboratum ad pedem.
Vreris ipse miser. quòd si non pulchrior ignis
Accendit obsessam Ilion,
Gaude sorte tua. me libertina, neq; vno
Contenta, Phryne macerat.

MOLLIS INERTIA] mollities, μαλακίας, laboris impatiens ignauia.

DVCENTIA SOMNOS] adducentia, seu afferentia somnos, ὑπνωτικά, ὑπνωτικά: quæ somnos gignunt, & (vt Virgilius loquitur) *soporifera.* aliter dixit idem Virgilius lib. 4. *potes hoc sub casu ducere somnos?*

TRAXERIM] hauserim, biberim. Virgil. Æneid. 6. *Lethæi ad fluminis vndam Securos latices, & longa obliuia potant.* sic Horat. sat. 6. lib. 2. *Ducere sollicitæ iucunda obliuia vitæ.* D

OCCIDIS SÆPE ROGANDO] toties me rogas, vt eneces: persæpe me rogas.

DEVS, DEVS] Cupido deus potentissimus, & imperiosissimus. magna autem vis inest in huiusmodi repetitionibus *Ilion, Ilion* Od. 3. lib. 3. *Postume, Postume* Od. 13. lib. 2. *Ibimus, Ibimus* Od. 17. eiusdem.

AD VMBILICVM ADDVCERE] absoluere, finire. solebant enim veteres illi librorum suorũ tegumenta vmbilicis ornare. Catull. ad Varum, *Noui vmbilici, lora rubra, membrana Derecta, plumbo & pumice omnia æquata.* Mart. lib. 4. *Ohe, iam satis est, ohe libelle, Iam peruenimus vsque ad vmbilicos.* Fiebant autem vmbilici ex ligno, aut ebore, aut aliquo alio osse.

NON ALITER SAMIO] Bathyllum Anacreontis delicias fuisse, ex eius carminibus intelligere licet.

ANACREONTA TEIVM] sup. Od. 17. lib. 1. *& fide Teia Dices laborantes in vno, &c.* Traditum est, Anacreontem interrogatum, cur carmina non scriberet in Deos, sed in pueros, respondisse hos nobis deos esse. Pindarus quidem, qui Anacreonte posterior fuit, scribit ἰσθμ. ᾠδ. β. veteres poëtas lyricos formosorum puerorum amores canere solitos esse: non enim illo tempore Musam mercenariam, neque lucri studio deditam fuisse. verba Pindari sunt hæc, οἱ μὲν πάλαι, ὦ Θρασύβουλε, φῶτες, οἳ χρυσαμπύκων ἐς δίφρον Μοισᾶν ἔβαινον, κλυτᾷ φόρμιγγι συναντόμενοι, ῥίμφα παιδείους ἐτόξευον μελιγάρυας ὕμνους, ὅστις ἐὼν καλὸς, εἶχεν Ἀφροδίτας εὐθρόνου μνάστειραν ἁδίσταν ὀπώραν. ἁ μοῖσα γὰρ, οὐ φιλοκερδής πω τότ' ἦν, οὐδ' ἐργάτις. &c. id est, Veteres quidem illi, ô Thrasybule, qui cumque in Musarum aureis redimiculis ornatarum currum ascenderant cum insigni cithara rationem habentes, continuò pueriles iaculabantur dulceis cãtus, si quis forma præstãs ætatis maturæ florem dulcissimũ Veneris memorem præ se ferret. Musa enim nondum erat lucri cupida, neque mercenaria. E F

NON ELAB. AD PEDEM] ex Anacreontis paucorum, qui ad nos peruenerunt, versuum lectione, cuiuis intelligere licet, incredibilem in eo esse carminis facilitatẽ, ac simplicitatem: sed, quam tamen nullus labor, nulla cura, nulla cogitatio consequi posse videatur.

VRERIS IPSE] Tu quoque Mæcenas amore flagras, miser.

QVOD SI NON PVLCHR. ION.] id est, quòd si Helena, quæ Paridem amore incendit: vel quæ Troiani incendij causa fuit, non fuit tua puella formosior: tuo te bono oblecta, eóque fruere: vel eo contentus esto. ambiguum inest in voce *ignis*. Nam Helena & incendij Troiani causam attulit, & Paridem amore inflãmauit: quod vtrumque ignis appellatione declaratur. Virgil. Palæm. *meus ignis Amyntas.* Idem Æneid. 3. *Phrygiique penates, Quos mecum a Troia, mediisque ex ignibus vrbis Extuleram.*

OBSES-

A Obsessam Ilion] Troiam obsessam. Quidam libri vet. habent, *oppressam Ilion*.

Nec vno contenta] Terent. Eunucho, *quia Neque tu vno eras contenta, neque solus dedit*.

Phryne] commemoratur ab Athenæo lib. 14. meretrix huius nominis Phryne Thespiensis, vsque adeò venusta, & eximia forma, vt, cùm in iudicium capitis adducta esset, plurimisque & grauissimis criminibus premeretur, nulla ei res alia ad absolutionem fuerit suffragata, quàm formæ præstantia. Nam Hyperides orator, qui eam defendebat, cùm esset hæc opinio, iudices eam condemnaturos, constituit eam in eorum conspectu, tunicásque à pectore abscidit, vt nudas eius papillas, & nudum pectus aspicerent: tantámque & oratione, & hoc facto iudicum misericordiam commouit, cùm eam tanquam Veneris sacerdotem oleo perfudisset, vt iudices, religione quadã animis eorum occupatis, ac deterritis, non sint ausi Veneris sacerdotem & antistitem condemnare: qua absoluta Euthias accusator iratus, quòd è iudicio victus in re tam aperta discessisset, nullam postea causam dixit. Hanc illam Phrynen esse puto, B quæ cùm Venerem auream Delphis dedicasset, & appẽdisset: inscripsit ei Veneris statuæ Diogenes Cynicus, τῆς ἀπὸ τ' ἑλλήνων ἀκρασίας: id est, *Græcorum incontinentiæ monumentum*. Cùm superiora illa ex Athenæo de Phryne scripsissem, quadriennio pòst, iuuenis quidam, eruditus quidem ille, sed plus nimio φιλεπιτιμητὴς, reprehendit me quòd apud Athenæum ita legissem, vt habent omnes editiones, quas vidi, τὴν ὑποφῆτιν καὶ ζάκορον ἀφροδίτης ἐλαίῳ χρισάμενος: itaque vertissem, *cùm eam tanquam Veneris sacerdotem, & antistitem oleo perfudisset, &c.* quoniam, inquit, perspicuum est, legendum esse ἐλέῳ χρησάμενος, quod valet, si verbum verbo reddas, *misericordia vsus*: id est, misericordia, vt ille interpretatur, commota. Cui ego hoc respondeo, primùm lectionem receptam ἐλαίῳ χρισάμενος, visam mihi esse tolerabilem, & probabilem. Nam veteres, deorum aras ac statuas, diuinósque homines oleo perfundere solebant. Verbi C gratia, Plato lib. 3. de rep. facit Homerum amandari in aliam ciuitatem è sua, oleo perfusum & lana coronatum. sic enim Plato, ἀποπέμποιμέν τε ἂν ἐς ἄλλην πόλιν μύρον κατὰ τ' κεφαλῆς καταχέαντες καὶ ἐρίῳ στέψαντες: quem locum his verbis expressit Maximus Tyrius λόγῳ. η. στεφανώσας τὸν ποιητὴν καὶ χρίσας μύρῳ, id est, cùm poëtam coronasset, vnguentóque perunxisset. Et Alexander Magnus, cùm in Sigæum peruenisset, columellam in tumulo Achillis defixam vnguento perunxisse dicitur. deinde ἐλέῳ χρῆσθαι pro misericordiam commouere non magis vsitatum esse, quàm ἐλαίῳ χρῖσαι pro oleo vngere. Postremò me non esse tam acutum, aut sagacem, vt, quæ apud scriptores antiquos reperiuntur, probabiliter, & commodè dicta, ea immutare sine auctoritate codicum manu scriptorũ possim. De hac eadem Phryne sic Arnobius libro 6. aduersus genteis, *Phryne illa Thespiaca (sicut illi referunt, qui negotia Thespiaca scriptitarunt) cùm in acumine ipso esset pulchritudinis, venustatis & floris, exemplar fuisse perhibetur cunctarum, quæ in opinione* D *sunt, Venerum, siue per vrbeis Graias, siue quò iste fluxit amor talium, cupiditásque signorum. Itaque artifices omnes, ipsis iisdem qui temporibus extiterunt, quibus primas dabat exprimendarum similitudinum veritas, omni cura studióque certabant filum capitis prostituti Cutheréa in simulacra traducere: ardebant artificum scita, altérque alterum vincere cõtentiosa æmulatione quærebãt, nõ Venus vt augustior fieret, sed vt Phryne pro Venere staret.* hanc eandem commemorat Lucill. in Sat. *Phryne nobilis illa vbi amatorem improbius quem, &c.*

AD NEÆRAM.
Ode 15.

Non seruatam ab ea fidem conqueritur.

NOX erat, & cælo fulgebat luna sereno
Inter minora sidera,
Cùm tu magnorum numen læsura deorũ E
In verba iurabas mea,
Arctius, atque edera procera astringitur ilex
Lentis adhærens brachijs:
Dum pecori lupus, & nautis infestus Orion
Turbaret hibernum mare:
Intonsósque agitaret Apollinis aura capillos,
Fore hunc amorem mutuum.
O dolitura mea multùm virtute Neæra:
Nam, si quid in Flacco viri est,
Nõ feret assiduas potiori te dare noctes: F
Et quæret iratus parem.
Nec semel offensæ cedet cõstãtia formæ,
Si certus intrárit dolor.
At tu, quicumq; es felicior, atq; meo nũc
Superbus incedis malo:
Sis pecore, & multa diues tellure licebit:
Tibíque Pactolus fluat:
Nec te Pythagoræ fallãt arcana renati:
Formáque vincas Nirea:
Eheu, translatos aliò mærebis amores:
Ast ego vicissim risero.

Nox erat] sic Virgil. Æneid. 3. *Nox erat, & terris animalia somnus habebat*, & 4. *Nox erat, & pla-*

A *& placidum carpebant fessa soporem Corpora, &c.* Apollon. lib. 3. Argon. Νὺξ μὲν ἔπειτ' ἐπὶ γαῖαν ἄγεν κνέφας, οἱ δ' ἐν πόντῳ Ναῦται εἰς ἑλίκην τε, καὶ ἀστέρας ὠρίωνος Ἔδρακον ἐκ νηῶν, &c. id est, Nox erat, seu nox in terram tenebras adduxerat: nautæ autem ad Helicam, & Orionē è nauibus aspectum defigebāt. Et Varro, *Desierant latrare canes, vrbésque silebāt: Omnia noctis erant, placida composta quiete.*

Et cælo fulg. luna ser. int. minora] sup. Od. 12. lib. 1. *velut inter igneis Luna minores.* & carmine sæcul. infrà. *Siderum regina bicornis.*

Cum tu magn. numen læs. deor.] id est, cùm tu peieratura. Dij magni autem sunt Iupiter, Minerua, Apollo, & ij, quos Æneás præter Deos penates, id est, deos familiares, qui domi colebantur, secum in Italiam attulerat. Nam Dij magni publice, Penates priuatim colebātur. Ennius, *Dono, ducite, dóque volentibus cum magnis Dijs.* Virgil. lib. 3 Æneid. princip. *Cum socijs, natóque, penatibus, & magnis Dijs.*

In verba iurabas mea] iurare in verba, sermo militaris. Cæsar lib. 1. de bello ciuili. *Princeps Petreius in hac verba iurat ipse: ad idem*
B *iusiurandum adigit Afranium: subsequuntur tribuni militum.* T. Liu. lib. 3. *Nobis verò* (inquit Quinctius) *nihil delectu opus est, cùm, quo tempore P. Valerius ad recipiendum Capitolium arma plebi dedit, omnes in verba iurauerint, conuenturos se iussu cōsulis.* Idem lib. 45. *omnes, qui in consulis verba iurauerint.* Horat. Od. pro. *Sed iuremus in hæc, simul imis saxa renarint Vadis leuata, ne redire sit nefas.* & epist. 1. lib. 1. *Nullius addictus iurare in verba magistri.* est autem *in verba iurare*, verbis ab altero cōceptis, iurare se ita fecisse, vel non: facturum, vel non. verumtamen non dissimulabo, me scriptum reperisse in lib. Don. *In vota iurabas.*

Arct. atque edera, &c.] me arctius amplectens, quam ab edera astringitur ilex. sic Catull. carm. in nuptias Iuliæ. *Mentem amore reuinciens, Vt tenax edera hac, & hac Arborem implicat errans.* ibidem, *Lenta quin velut assitas Vitis implicat arbores, Implicabitur in tuum complexum.*
C Hor. sup. Od. 36. lib. 1. *nec Damalis nouo Diuelletur adultero Lasciuis ederis ambitiosior.*

Lentis adhærens brachiis] Lentis, id est, flexibilibus, inhærentibus, sequacibus, tenacibus, ambitiosis, ad amplectendum accommodatis. tralatio est. sic Virg. lib. 4. Georg. *Ac veluti lentis Cyclopes fulmina massis Cùm properāt.* per lentas enim significat ductileis, εὐελκτοὺς. aliter sat. 9. lib. 1. *Et pressare manu lentissima brachia.* ibi enim lentissima dicere videtur, ad sentiendum quid vellet Horat. tarda. & aliter Oda 19. lib. 3. *Me lentus Glyceræ torret amor meæ:* cui simile est illud Od. 13. lib. 1. *Quam lentis penitus macerer ignibus.*

Dum pecori lupus, &c.] id est, semper. Tale illud Virg. Daphnide. *Dum iuga montis aper, fluuios dum piscis amabit, Dúmque thymo pascentur apes, dum rore cicadæ: Semper honos, &c.* & illud Æn. 3. *In freta dum fluuij current: dum montibus vmbræ Lustrabunt cōuexa: polus dum sidera pascet: Semper honos, &c.* Neque verò ab hoc genere alienū est illud, quod est apud Herodotū, Vrania: D
in extr. quo loco Athenienses Alexandro, quem ad eos miserat Mardonius, vt eos ad condiciones à rege Persarum latas adduceret, respondent hoc modo, ὁμολογῆσαι δὲ τῷ βαρβάρῳ μήτε σὺ ἡμέας πειρῶ ἀναπείθειν: οὔτε ἡμέας πεισόμεθα: νῦν τε ἀπάγγελλε τῷ Μαρδονίῳ, ὡς Ἀθηναῖοι λέγουσι, ἔστ' ἂν ὁ ἥλιος τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἴῃ, τῇ περ καὶ νῦν ἔρχεται, μήκοτε ὁμολογήσειν ἡμέας Ξέρξῃ, ἀλλὰ θεοῖσί τε συμμάχοισι πίσυνοι μιν ἐπέξιμεν ἀμυνόμενοι, καὶ τοῖσι ἥρωσι. id est, Vt autem cum Barbaro consentiamus, & conspiremus, neque tu nobis persuadere conare, neque nos adducemur: & nunc Mardonio renuntia, Athenienseis dicere, quamdiu sol eandem viam ibit, quam nunc init, numquam nos cum Xerxe vllas pacis pactiones facturos, sed & dijs adiutoribus ac socijs fretos, & heroibus, bellum Græciæ inferentem repulsuros.

Orion.] de Orione diximus suprà ad Od. 28. lib. 1.

Intonsosque] sup. Od. 21. lib. 1. *Intonsum pueri dicite Cinthium.* ἀκερσεκόμας dicunt Græci.

O dolitura mea, &c.] minatur Neæræ se amorem suum ab ea in aliam translaturum. E.

Nam, siqu. in Fl. viri est,] id est, si quid virtutis. appellata enim est à viro virtus, inquit M. Tull. Tuscul. 2.

Parem] puellam. Oda 11. hoc lib. *Semper vt te digna sequare, & vltra, Quàm licet, sperare, nefas putando, Disparem vites.*

Potiori.] riuali meo, qui tibi potior est: quem tu mihi anteponis: qui priores parteis habet apud te, vt loquitur Terent. Eun.

Nocteis] assiduas potiori dare nocteis, id est assiduè cum eo, quem pluris facis, quàm me, pernoctare, & cubare. epist. 1. lib. 1. *Vt nox longa quibus mentitur amica, &c.* Plautus Trucul. *Si raras nocteis ducit, ab animo perit.* Idem Pœnul. *Cuius ego vel nebulæ cyatho septem nocteis non emam.* Idem Asinat. *Noctem tuam, & vini cadum velim, si optata fiant.*

Nec semel offensæ, &c.] locus est obscurus, quem sic declaro. Nec, si certo, & vero dolore affectus fuero, cōstantia mea, quæ me diu tuos mores, tuámque iniuriam perferre coëgit, cedet tuæ formæ semel offensæ, id est, quæ semel offenderit, quæ semel peccarit: quæ mihi semel offensa, atque inuisa, dum alios amas, fuerit. vel sic, & in eo cōstans ero, quòd nunquam cedam posthac tuæ formæ semel lapsæ, & ita mihi inuisæ. Ea autem est interdum nominis offensus, significatio, apud bonos scriptores. sic M. Tullius, existimationem ordinis senatorij, offensam dixit, proptereà quòd senatores malè administrabant iudicia. Verr. de iuredicundo. *Si me animus, atque amor in Remp. existimatióq; offensa nostri ordinis, ac iudiciorum nō hoc facere coëgisset, &c.* Idem in frumentaria. *ó miserum, atque inuidiosum, offensumq; paucorum culpa, atq; indignitate ordinem senatoriū.* Idem Catilin. 1. *Et, si me meis ciuibus iniuria suspectum tam grauiter, atque offensum viderē: carere me aspectu*

A *aspectu ciuium, quam infestis oculis omnium conspici mallem.* Idem pro Sextio. *aliúsne est aliquis improbis peculiaris populus, cui nos offensi, inuisíq; fuerimus?* Idem pro Cluentio. *etiam si is inuidiosus, aut multis offensus esse videatur: etiā si eum oderitis, &c.* Idem ad Attic. lib. 2. *scito nihil vmquam fuisse tam infame, tam turpe, tam peræquè omnibus generibus, ordinibus, ætatibus offensum, quam hunc statum, qui nunc est.* talia sunt *tacitus, iuratus*, quæ tametsi à verbis taceo, iuro mânent, vocemque habeant patiendi, significant actionem tamen. Porphyrio autem *offensa forma* interpretatur *periurio polluta*. quod sicui placeat magis, non reclamabo. offensus etiam nonnumquam idem valet, quod infensus, & iratus, propterea, quòd, qui offensi, & læsi fuerunt, irasci solent. Plancus Cicer. lib. 10. epist. *Si hominem offensum mihi, coniunctum cum Rep. nō subleuassem.* Propert. lib. 3. *Offensa illa mihi, non tibi amica dedit.* quæ significatio ad hunc locū quadrare non potest, quamuis in vno cod. manuscr. B repererim. *Nec semel irate.*

SI CERT. INTR. DOL.] si certum animo dolorem conceperit Flaccus: si certus in animum Flacci se insinuarit dolor, subaudiendum enim in verbo intrarit, in mentem, aut in animum Flacci: & ita loquitur M. Tull. de orat. 2. *definitio in sensum, & in mentem iudicis intrare non potest.* Corn. Tacitus lib. 1. annalium. *pauidos, & conscientia vecordeis intrat metus.*

AT TV, QVICVMQVE ES.] ἀποστροφὴ ad æmulum, seu riualem suum.

FELICIOR] qui nunc Neæra frueris, me extruso, atque expulso.

MEO MALO] meo incommodo exsultas, quòd spernor à Neæra.

LICEBIT] licebit per me sis opulentissimus, sapientiss. pulcherrimus. sic loquitur sat. 2. lib. 2. *licebit Ille repotia, nataleis, aliósue dierum Festos albatus celebret.*

TIBIQVE PACTOLVS FLVAT.] Pactolus Lydiæ fluuius, qui ad Sardianos auri ramenta C ex monte Tmolo deferens, per medium forum vrbis fluit: auctor Herodot. Terpsichore. Plinius lib. 33. cap. 4. quinque totius orbis terrarum fluuios auriferos enumerat, Tagum in Hispania, Padum in Italia, Hebrum in Thracia, Pactolum in Asia, Gangem in India.

NEC TE PYTHAGORÆ FALLANT] quamuis philosophiam Pythagoricā perdidiceris, animoq; comprehenderis. de Pythagora diximus sup. ad Od. 28. lib. 1.

FORMAQVE VINCAS NIREA] quo nemo, Achille excepto, ad bellum Troianum pulchrior profectus est Hom. auctore *in* 6. vt ann. sup. ad Od. 20. lib. 3. *Qualis aut Nireus fuit, &c.* sed quòd hoc loco formā in amore haud multùm valere significat Horatius, Pausanias in eandē sententiam tradit Achaicis, ædificium quoddā fuisse in Ægiria, & in eo, Fortunę signū, quod Amalthéę cornu in manu teneret: tùm huic signo proximū adstitisse Cupidinem pennigerum: Atque huius operis hanc fuisse significationem, fortunam magis, quàm formam, in amore dominari.

EHEV, TRANSLATOS ALIÒ] tale est illud Od. 6. lib. 1. *Heu, quoties fidem, Mutatosq; deos flebit, & aspera Nigris æquora ventis!* sic Tibull. lib. 1. eleg. 5. *At tu, qui potior nunc es, mea furta caueto. Versatur celeri sors leuis orbe rota.* Iam quemadmodum hîc *marebis amores*, sic epist. ad Mæcen. 2. lib. 1. dixit *marere fugam.* atq; *Inter vina fugam Cynaræ marere proteruæ.* D

QVERITVR, BELLORUM ciuilium nullum esse finem, & remp. Romanā desperat, aliasq; terras & ipse petere cogitat, & alijs, vt idem faciant, suadet.

Ode 16.

Altera iā teritur bellis ciuilibus ætas, E
Suis & ipsa Roma viribus ruit:
Quam neq; finitimi valuerunt perdere Marsi,
Minacis aut Etrusca Porsenæ manus,
Æmula nec virtus Capuæ, nec Spartacus acer,
Nouisq; rebus infidelis Allobrox: (bé,
Nec fera cærulea domuit Germania pu-
Parentibusq; abominatus Annibal:
Impia perdemus deuoti sanguinis ætas:
Ferisq; rursus occupabitur solum.
Barbarus, heu, cineres insistet victor: & vrbem
Eques sonante verberabit vngula:
Quæque carent ventis, & solibus, ossa Quirini, F
Nefas videre, dissipabit insolens.
Fortè, quid expediat, communiter, aut melior pars
Malis carere quæritis laboribus.
Nulla sit hac potior sententia: Phocæorū
Velut profugit exsecrata ciuitas: (fana
Agros, atq; Lareis patrios, habitandaq;
Apris reliquit, & rapacibus lupis: (das
Ire, pedes quocūq; ferūt: quocūq; per vn-
Notus vocabit, aut proteruus Africus.
Sic placet? an melius quis habet suadere? secunda
Ratem occupare quid moramur alite?

A *Sed iuremus in hæc: simul imis saxa rena-*
Vadis leuata, ne redire sit nefas: (rint
Neu cõuersa domum pigeat dare lintea,
quando
Padus Matina lauerit cacumina:
In mare seu celsus ꝓcurrerit Apenninus:
Nouaq; mõstra iunxerit libidine (uis:
Mir' amor, iuuet vt tigreis subsidere cer
Adulteretur & columba miluio: (nes:
Credula nec fuluos timeãt armenta leo-
Ametq; salsa leuis hircus æquora.
Hæc, & quæ poterunt reditus abscinde-
re dulceis,
Eamus omnis exsecrata ciuitas,
B *Aut pars indocili melior grege. mollis, &*
exspes
Inominata perprimat cubilia.
Vos, quib. est virt', muliebrẽ tollite luctũ:
Etrusca præter & volate littora. (ta
Nos manet Ocean' circũuag': arua, bea-
Petamus arua, diuiteis & insulas:
Reddit vbi Cererẽ tellus inarata quotan
Et imputata floret vsq; vinea: (nis:
Germinat et nũquã fallẽtis termes oliuæ:
Suamq; pulla ficus ornat arborem:
Mella caua manãt ex ilice: mõtibus altis
Leuis crepante lympha desilit pede.
Illic iniussæ veniunt ad mulctra capellæ:
C *Refertq; tenta grex amicus vbera:*
Nec vespertinus circũ gemit vrsus ouile:
Nec intumescit alta viperis humus:
Pluraq; felices mirabimur, vt neq; largis
Aquosus Eurus arua radat imbribus,
Pinguia nec siccis vrantur semina glebis:
Vtrumq; rege temperante cælitum.
Non huc Argoo contendit remige pinus:
Neq; impudica Colchis intulit pedem:
Nõ huc Sidonij torserunt cornua nautæ,
Laboriosa nec cohors Vlyssei.
Nulla nocent pecori cõtagia: nullius astri
Gregem æstuosa torret impotentia.
Iupiter illa piæ secreuit littora genti,
Vt inquinauit ære tempus aureum:
Ære, dehinc ferro durauit sæcula. quorũ D
Pijs secunda vate me datur fuga.

ALTERA IAM TERITVR BELLIS] ætas ttiginta annorum spatium continet, vt suprà admooui ad Od. 9. lib. 2. Prior igitur ætas bellis ciuilibus vexata, ea est, quæ intra Syllę & Sulpicij, Octauij & Cinnæ, Marij & Syllæ, Pompeij & Cæsaris tempora vertitur. M. Tull. epist. lib. 4. ad M. Marcell. *Omnia sunt misera in bellis ciuilibus, quæ maiores nostri ne semel quidem: nostra ætas sæpe iam sensit.* Idem Philip. 8. *Sylla cum Sulpicio de iure legum, quas per vim latas Sylla dicebat, contendit: Cinna cum Octauio de nouorum ciuium suffragijs: rursus cum Mario, & Carbone Sylla, ne dominarentur indigni, & vt clarissimorum hominum crudelissimã puniretur necem. De proximo bello ciuili non libet dicere: ignoro causam: detestor exitũ. Hoc bellum quintum ciuile geritur, atq; omnia in nostram ætatem inciderunt.* Altera autem ætas, quæ cædem C. Cæsaris cõsecuta est, multa item alia bella ciuilia vidit: E Mutinense, aduersus M. Antonium: Perusinum, contra L. Antonium M. Antonij fratrem: Siciliense, seu potius Fretense, contra Sex. Pompeiũ Pompeij Magni filium: Thessalicum seu Philippense, aduersus M. Brutum & C. Cassium, Actiacum, contra M. Antonium & Cleopatram.

SVIS ET IPSA RO. VIR.] sic suprà Od. 7. *vt sua Vrbs hac periret dextera.* In vno quidem cod. manuscrip. scriptum reperi, *Suis & ipsa R. v. perit.*

MARSI] à quibus Marsicum bellum appellatum, quorum dux Propedius, vt sup. annotauimus ex Strabone ad Od. 14. lib. 3.

PORSENÆ MANVS] Porsena dux Etruscorum, de quo vide T. Liuium lib. 2. annalium.

ÆMVLA NEC VIRT. CAP.] M. Tull. in ea orat. quam habuit in senatu de lege agr. contra Rull. sic ait, *Maiores nostri Capua magistratus, senatum, consilium commune, omnia denique insignia reip. sustulerunt, neq; aliud quicquam, nisi inane nomen Capuæ reliquerunt, nõ crudelitate (quid enim illis fuit* F *clementius, qui etiam externis hostibus victis sua sæpissimè reddiderunt?) sed consilio, quòd videbant, si quod reip. vestigium illis mœnibus contineretur, vrbẽ ipsam imperio domicilium præbere posse.* Idem in ea, quam habuit ad populum contra eundem, dicit populum Ro. treis solùm vrbeis in terris omnibus, Karthaginem, Corinthum, Capuam statuisse posse imperij grauitatem, ac nomen sustinere. *Deleta Karthago est* (inquit) &c. *De Capua multùm est, & diu consultatum. Exstant litteræ, Quirites, publicæ: sunt S. C. complura.*

SPARTACVS] de Spartaco, seruorum duce, & bello seruili ab eo conflato, diximus suprà ad Od. 14. lib. 3.

NOVÍSQVE REB. INFID.] Cæsar commentar. de bello Gallico li. 3. & 4. scribit, omneis Gallos rebus nouis studere, & ad bellum celeriter, mobiliterque excitari. Potest igitur fieri, vt Horatius hoc loco nomine Allobrogum, qui Ciceronis, & Cæsaris ætate fuerunt pacati, ceteros Gallos significet, qui Romanorum imperium nõ

æquo

A æquo admodum animo perferebant. Quanquã mihi fit verisimilius, Allobrogum nomine, Allobroges ipsos, non alios Gallos, intelligi. Neque me mouebit, quòd obijcit Glareanus, Allobroges in coniuratione illa Catilinaria, populi Ro. maiestatem conseruare, quàm coniuratorum consilijs assentiri, & fauere maluisse: neque vsquam alibi alienos à populo Ro. animos habuisse: quare non facilè explicari posse, quamobrẽ nunc eos dicat Horatius infideleis: sed hæc (vt dixi) non me mouent. Non enim, si nihil moliti sunt aduersus populum Ro. continuò sequitur, metuendum nõ fuisse, ne facerent. Præterea infideles nõ hi solùm appellantur, qui fidem non seruant: quales sunt perfidi: sed & ij, quibus tutò non creditur, & qui data occasione libenter, & cupidè sint nocituri, fidemq́ue violaturi. Itaque M. Tull. Catil. tertia, hanc Allobrogum in rebus tam turbulentis, & periculosis quietem, atq; hoc otium, non eorum erga populum Ro. caritati, aut fidei, aut constantiæ tribuendum esse censet: sed Deorum in populum Ro. beneuolentiæ, ac benignitati. sic enim scribit eo loco, *Iam verò illa Allobrogum sollicitatio à Lentulo, ceteriśq; domesticis hostibus, tanta res, tam dementer credita & ignotis, & barbaris, commissaq́; litteris numquam essent profectò, nisi a Dijs immortalibus huic tantæ audaciæ consilium esset ereptũ.* Præterea constat ex oratione M. Tull. de prouin. coss. Allobroges non perpetuò in officio, neq; in fide erga populum Ro. mansisse. his verbis, *Modò C. Pomtinius fortissimus vir ortum repente bellum Allobrogum, atq; hac scelerata coniuratione excitatũ, prœlijs fregit, eosq́; domuit, qui lacessierant.* Postremò in oratione pro M. Fonteio, Belgarum, & Allobrogum infidelitatem disertè notat idem Cicero his verbis. *quibus neq; propter iracundiam, fidem: neq; propter infidelitatem, honorem habere debeas.* Nam hos significari declarant ea, quæ tribus pagellis pòst sequuntur. *Vos Belgarum, atq; Allobrogum testimonijs non credere timetis?* quidam vir doctus hunc locum ita videtur intelligere, vt Allobroges eò dixerit Horatius infideleis nouis rebus, quia se præbuerint in eos infideleis, qui nouis rebus studerent, nempe in coniuratos. hæc enim illius verba sunt in commentarijs eius in Catilinariam tertiam. *fedelli enim simularent, se ei consilio fauere, totam rem tamen ad Q. Fabium Sangam detulerunt. vnde dictum est ab Horatio, Nouisq́; rebus infidelis Allobrox.* Mihi autem hæc sententia probari nullo modo potest. Nam cùm Horatius Allobroges hîc cum Marsis illis, qui bellum Marsicum excitaruot, cum Porsena, cum Capua, Spartaco, Germanis, Annibale numeret, qui fuerunt hostes populi Ro. perspicueque hoc dicat Horatius, Romam, quæ hostibus externis restiterit, aut quæ ab hostibus exteris labefactari non potuerit, à ciuibus euerti: pugnantia loqueretur, si hunc sensum probaremus. Multa in Allobroges M. Tull. pro Fonteio. Sed dici potest, eum inseruire causæ.

B

C

NEC FERA CÆRVLEA, &c.] cærulea iuuentute. Sed cur cæruleam appellat? an quòd se Germani cæruleo colore inficiunt, vt formidolosiores sint in prœlijs? quod quidem de Germanis à quoquam memoriæ proditum esse non memini. At de Britannis sic Cæsar lib. 5. *Omnes verò se Britanni glasto inficiunt, quod ceruleum efficit colorem, atq; hoc horridiore sunt in pugna aspectu.* vbi docti quidam legunt *luto*, seu *luteo* infic. alij *glauco*. Item Propert. lib. 2. *Nunc etiam infectos demens imitare Britannos, Ludis & externo tincta nitore caput.* ao quòd Germani ferè omnes cæruleis sunt oculis? quæ ratio probabilior est. nam etiam hoc traditum est à Corn. Tacito lib. de moribus German. *Vnde habitus quoq; corporum quamquam in tanto hominum numero, idem omnibus: truces & cærulei oculi, rutilæ comæ, magna corpora, & tantum ad impetum valida, &c.* D

PARENTIBVSQVE ABOM. ANN.] eorum parentibus, qui bellis Punicis in prœlijs cæsi sunt, vt sup. Od. 1. lib. 1. *bellaq; matribus Detestata.* abominatus igitur *[illegible]*.

IMPIA PERD.] nos impij, qui huius ætatis sumus, Romam perdemus, quam tot hostes viulare non potuerunt. E

DEVOTI SANG.] quorum sanguis Dijs, vel morti videtur esse deuotus ad expianda maiorum nostrorum scelera. vide sup. Od. 4. lib. 3. de voce, *deuotus*.

FERISQVE RVRSVS, &c.] solum vrbis Romæ rursus erit incultum, infrequens, vastum, ac desertum, ferisq; receptacula, ac latebras præbebit. sup. Od. 3. lib. 3. *Priamiq; busto Insultet armentum, & catulos feræ Celent inulta.*

BARBARVS (HEV) CIN.] cineres vrbis, vel ciuium, pedibus conculcabunt barbari.

EQVES SON. VERB. VNG.] id est, eques insultabit cineribus. Ennius 8. annal. *Consequitur: summo sonitu quatit vngula terram.* idem 17. *Iteque, & plausu caua concutit vngula terram.* Virgil. Georg. 3. *atq; equitem docuere sub armis Insultare solo.* Varius de morte: *Insultare docet campis.* Lucretius lib. 3. *Et contemsit, aquis insultans, murmura ponti.*

QVÆQVE CAR. VENT. ET SOLIB.] & ossa Romuli, quæ sunt penitus in terram defossa, & in vrna cõdita, atq; ita neq; ventis commouentur, neq; à solis radijs attinguntur, victor insolens dissipabit. Iam quòd ad verbũ carendi attinet, nõ semper in eo inest velle. dicimus enim *carere febri, carere culpa, carere malo*, & similib. F

NEFAS VIDERE] videre Romuli cineres dispersos. cod. vnus Vatic. & Torn. habent, *Nefas videri*. quam scripturam non improbo.

INSOLENS] sup. Od. 16. li. 1. *exercitus insolens.*

FORTE, QVID EXPEDIAT] fortè dictum pro fortasse. quod exemplum, vt rarum, notandum est.

EXPEDIAT] vtile sit, vt sup. Od. 8. lib. 2. *Expedit matris cineres opertos Fallere.* Catull. in Priapeijs, *Manumq; seorsum habebis, hoc tibi expedit.*

COMMVNITER, AVT MELIOR PARS] aut vos omnes communi consilio, aut melior pars vestrûm. melior autem propriè positum, non pro maiore.

MALIS CARERE QVÆRITIS, &c.]

ordo

A ordo est hic, Fortasse quid expediat, vos omnes quæritis, aut melior pars vestrum: carere, id est, vt careatis malis laboribus. Græci subintelligunt in huiusmodi loquendi generibus, particulam ὥστε, quæ valet, vt. interdum etiam, & quidē sæpius, nō subintelligitur, sed adhibetur. quod item imitatus est Hora. Od. 11. lib. 1. *vt melius, quicquid erit, pati*, quomodo interpretatur Linacer, & Erasmus. vel repetendum est verbum *quæritis* hoc modo, *quæritis quid expediat, & quæritis carere*, vt loquitur Od. 16. lib. 1. *mitibus Mutare quæro tristia*. & epist. 1. ad Mæcenatem, *quæris me includere ludo*. adde cetera exempla, quæ ascripsi ad Od. 10. lib. 1.

MALIS LABORIBVS] *malis* epithetum est distinguendi caussa adhibitum. sunt enim aliqui boni, & laudabiles labores. sunt & secundi, vt Od. 4. lib. 4. *Post hoc secundis vsq; laboribus Romana pubes creuit. malos labores* igitur intellige, qui perferuntur in bellis ciuilibus.

NVLLA SIT HAC POTIOR] hanc sententiā potissimùm sequamur, vt eamus quocūq; B nos pedes ferent, veluti Phocæi, &c.

PHOCÆORVM] à quibus Massiliam esse cōnditam traditum est. Athenæus lib. 13. Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Μασσαλιωτῶν πολιτείᾳ γράφει οὕτως. Φωκαεῖς οἱ ἐν Ἰωνίᾳ, ἐμπορίᾳ χρώμενοι ἔκτισαν Μασσαλίαν. id est, Aristoteles in libro de Massiliensium rep. ita scribit. Phocæi, qui sunt in Ionia, mercaturæ studio dediti, Massiliam condiderunt. T. Liuius lib. 34. *Iam tum Emporiæ duo oppida erant muro diuisa: vnum Græci habebant, a Phocæa, vnde & Massilienses oriundi: alterum Hispani.* Idem Herodotus memoriæ prodidit lib. 1. seu Clione. vbi hanc Phocæorum exsecrationem, quam hîc commemorat Horatius, his verbis exponit, Μετὰ δὲ ὥς σφι ἐξήρτυτο, ἐποιήσαντο ἰσχυρὰς κατάρας τῷ ὑπολειπομένῳ ἑωυτῶν τοῦ στόλου. πρὸς δὲ ταύτῃσι καὶ μύδρον σιδήρεον κατεπόντωσαν: καὶ ὤμοσαν μὴ πρὶν ἐς Φωκαίαν ἥξειν πρὶν ἢ τὸν μύδρον τοῦτον ἀναφῆναι: id est. Posteaquā aūt hoc ab ijs confectū est, magnis & validis exsecrationibus classis suæ reliquias deuinxerunt: præterea verò etiam massam ferream C in mare demerserunt, & iurarunt non prius se in Phocæam reuersuros, quàm hæc massa è fundo maris emergeret, atq; in summa aqua exstaret.

EXSACRATA] exsecrationibus vsa, quas Græci ἀρὰς & κατάρας appellant: vnde ἀρᾶσθαι, & καταρᾶσθαι exsecrari. Cicer. Off. 3. *errantі viā non monstrare: quod Athenis exsecrationibus publicis sancitū est*. sic loquitur Liuius lib. 39. de Annibale, *Exsecratus deinde in caput, regnumq; Prusiæ, & hospitaleis Deos violatæ ab eo fidei testeis inuocans, poculum exhausit*. huiusmodi exsecrationis exemplum præter hoc de Phocæis, exstat & apud Æschinem in oratione κατὰ Κτησιφῶντος. satis erit mihi locum indicasse: γέγραπται γὰρ οὕτως ἐν τῇ ἀρᾷ: εἴ τις τάδε, φησὶ, παραβαίνοι ἢ πόλις, ἢ ἰδιώτης, ἢ ἔθνος, ἐναγὴς ἔστω τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος, &c. id est, si quis hæc migrauerit, siue ciuitas, siue quis priuatus, siue natio, Apollini, Dianæ, Latonæ, Mineruæ prouidæ sacer esto. sequitur, καὶ ἐπεύχεται αὐτοῖς μήτε γῆν καρποὺς φέρειν, μήτε γυναῖκας τέκνα τίκτειν γονεῦσιν ἐοικότα, ἀλλὰ τέρατα. id est, & hoc eis precatur vt neq; eis terra fructus efferat, neq; vxores eorū liberos parentibus simileis, sed monstra & portenta patiant. & apud T. Liuiū lib. D 28. Annal. *His adhortationibus exsecratio dira adiecta est, si quē a proposito spes, mollitiaq; animi flexisset.*

ATQVE LARES PATRIOS] cùm duo cod. Vatic. & item Don. Faër. Torn. Cleric. Nicotiani, Russard. & item meus haberent *patrios*, ego reiecta vulgata lectione *proprios*, hanc probaui.

PEDES QVOCVMQVE FERVNT] quocumq; via patuerit, nullo nobis ab initio loco, quò eamus, proposito. sic & sup. Od. 11. lib. 3. *I, pedes quò te rapiunt, & auræ*. sic loquuntur & Græci, ᾗ πόδες ἄγουσι, id est, quò pedes ducunt. Theocr. in Hyla. ὁ δ', ᾇ πόδες ἆγον, ἐχώρει Μαινόμενος. Apollon. lib. 1. Argon. ἐς δὲ κέλευθον Τὴν ἴεν, ᾗ πόδες αὐτὸν ὑπεξέφερον ἀΐσσοντα. idem lib. 4. Ὡς ἄρ' ἔφη. τὴν δ' αἶψα πόδες φέρον ἐξανιοῦσαν. Plautus mercat. *Nec podagricus, nec articularius est, quem tui pedes ducunt*. Virg. Mœr. *Quò te Mœri pedes?* habent lib. vet. *ferent*.

PROTERVVS AFRICVS] tralatio est. sic suprà ventos proteruos appellauit Od. 26. lib. 1. *Tradam proteruis in mare Creticū Portare ventis.* E

SECVNDA ALITE] αἰσίῳ ὄρνιθι, auspicatò, bonis auibus. vide annot. ad Od. 15. lib. 1.

SED IVRAMVS IN HÆC] quid sit in verba iurare, dixi suprà ad Oden superiorem.

SIMVL IMIS SAXA RENAR. &c.] verba sunt ita concepta, posteaquàm saxa ex imis aquarum vadis in summam aquam emerserint, & exstiterint: tum nobis fas esse putemus in patriā, quam relinquimus, redire. prius aūt redire, quàm saxa enatarint è profundo, sit nefas. ne prius in patriam redeamus, quàm saxa, quę sunt in profundo, in summam aquam euaserint: proinde ac si dicat, numquam redeamus. sed satis apparet, Horatium historiam, & rem gestam, quam paullo antè ex Herodoto retulimus, spectauisse, quamuis nō dicat, simul massa ferrea, (quam Herodotus μύδρον σιδήρεον nominauit) è maris fundo enatarit, sed *simul imis saxa renarint*, id est, simul atq; saxa ex imis vadis emerserint, atque exstiterint, vel in summam aquam resilierint.

NEV CONVERSA DOMVM, &c.] néue F tum pigeat nauibus domū reuehi, cum Padus, citerioris Galliæ fluuius, ad montis Matini, qui est in Calabria, verticē peruenerit, antequam id fiat verò, pigeat nos in patriā reuerti. atqui numquam illud futurū est. tale est illud Virg. in Tityro. *Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim.*

IN MARE SEV CELSVS] seu quando Apenninus, &c. ne pigeat, &c.

NOVAQVE LIBIDINE] noua & insitata, & inaudita libidine. esset enim noua & inaudita, & monstri similis libido, si tigres fœminę libidine incensæ à ceruis se subigi paterentur: & si miluij cum columbis commiscerentur, & cū vaccis leones: quemadmodū pictor ille ridiculus esset, qui placidis copularet immitia, *Serpentes auibus geminaret, tigribus agnos*, vt ait epist. ad Pison. princip.

SVBSIDERE] succumbere, subiacere. sic Luc. li. 4. *Nec ratione alia volucres, armenta, feræq;, Et pecudes, & equæ maribus subsidere possent, Si non, &c.*

CREDVLA NEC FVLVOS] .i. & qñ nō timuerint armenta leones, &c. alij libri habent *flauos*.

CREDVLA]

A CREDVLA] id est, quando vsq; adeò fuerint credula, vt sibi non timeant à leonibus. *non timeant credula*, genus est loquendi, quod suprà notauimus: in quo nomen appositum vim verbi adiuuat. quale & illud Od. 24. lib. 1. *Prinsignis mulier temperat innocens*. de quibus vide annot. ad Od. 8. lib. 3. Nam hoc totum, *nec timeant leones credula*, perinde valet ac si dixisset, & in non timendis leonibus credula sint. FVLVOS] nonnulli lib. veteres habent *flauos*: quidam alij *sauos*.

LÆVIS HIRCVS] factus læuis, qui est, horridus, & hirsutus natura.

ABSCINDERE] præcidere, intercludere, abrumpere.

EAMVS OMNIS EXSECR. CIV.] tota ciuitas, (inquit) aut melior pars, *exsecrata*, id est, exsecratione tali vsa, eamus. *omnis*, est recti casus, nequis errans putet esse accusandi cas. numeri multitudinis.

INDOCILI MELIOR GREGE] melior

B multitudine indocta, atq; imperita, cui persuaderi non potest, vt patria relicta, alias terrarum oras petat. indocilis est, qui ad discendum ineptus est, qui doceri non potest, vt sup. Od. 1. lib. 1. *indocilis pauperiem pati*. & Od. 3. lib. 3. *tigres indociles iugum Collo trahentes*.

MOLLIS ET EXSPES] pars autem mollis, & laboris impatiens: & ab omni spe derelicta, &c. tale illud est Virg. Æn. 5. *Transcribunt vrbi matres, populumq́; volentem Deponunt, animos nil magnæ laudis egenteis*.

INOMINATA PERPRIMAT CVBILIA] sedes malè ominatas, & infelices, δυσωνύμους κοίτας perpetuò incolat. *inominata* sic dictum puto, vt, inauspicata.

PERPRIMAT] perpetuò premat: quod valet, perpetuò in eis insideat, & hæreat.

MVLIEBREM TOLLITE LVCTVM] sic habent omnes libri vulgati: quibuscum consentiunt aliquot manuscripti. Sed mihi magis placet ea, quæ in alijs manuscrip. reperitur, scriptura: *mu*

C *liebrem pellite luctum*. nam vulgata lectio, quamuis eam confirment nonnulli veteres, non mihi videtur æquè Horatiana, quia Horatius verbum *tollendi* rarius solet vsurpare, pro auferre: sæpius pro excipere, & sumere: quale illud, *partem vel tolleres omnes*. epist. 7. lib. 1. Quin dixisset potius *muliebrem ponite luctum*: vt Virg. lib. 11. Æneid. *Pone animos*. & Horat. epist. 16. lib. 1. *Pone, meum est: pono, tristisq́; recedo*. & epist. 10. *si quid mirabere, pones Inuitus*. Verũtamen *tolle querelas* dixit epist. 12. princip. pro aufer querelas. Ex quo, licebit, si quis volet, vulgatam lectionem retinere ac tueri. Iam quòd ad muliebrem naturam attinet, ad lugendum propensam, tale est illud suprà Od. 10. eod. lib. *Et illa non viriles eiulatio*.

PRÆTER ET VOLATE] & præteruolate, præteruehimini, præterite.

NOS MANET] nobis est præternauigandus, vel nobis debetur: idque dicit propter insulas fortunatas, quæ sunt in Oceano. de verbo manendi sup. Od. 28. lib. 1.

CIRCVMVAGVS] à quo vniuersa terra circumfunditur. M. Tull. lib. 6. de rep. *omnis enim terra, quæ colitur à vobis, angusta verticibus, lateribus latior, parua quædam insula est, circumfusa illo mari, quod Atlanticum, quod magnum, quod Oceanum appellatis in terris*. Catull. de nupt. Pel. & Thet. *Oceanusq́; pater, totum qui amplectitur orbem*. Horatius autem videtur Homericum epithetum expressisse, ἀψόῤῥοον, id est, εἰς ἑαυτὸν ῥέοντα, ἤγουν ἐπανιόντα, καὶ εἰς κύκλῳ χεῦμα ἀγόμενον. qui in seipsum reuertitur, dum circuli instar circumducitur. Sic Orpheus, Κύκλον δ' ἀκαμάτε, καλλιῤῥόε ὠκεανοῖο, Ὃς γαῖαν δίνῃσι πέριξ ἔχει ἀμφιελίξας. id est, *Circuitum Oceani, quem motio nulla fatigat: Et qui verticibus terrarum amplectitur orbem*. D

ARVA, BEATA PETAMVS ARVA] concinna & peruenusta ἐπανάληψις. *Petamus* (inquit) *arua, arua, inquam, beata*. Quidam hoc ordine & sensu legunt, *Nos manet Oceanus circumuagus arua: beata Petamus arua, &c.*

DIVITEIS ET INSVLAS] quas fortunatas appellant Latini: & Græci ὀλβίους νήσους. sic suprà Od. 8. li. 4. *diuitibus consecrat insulis*. in quibus est campus Elysius. Homer. ὀδ. δ. Ἀλλά σ' ἐς ἠλύσιον πεδίον, καὶ πείρατα γαίης Ἀθάνατοι πέμψουσιν. ὅθι ξανθὸς ῥαδάμανθος. Τῇ περ ῥηΐστη βιοτὴ πέλει ἀνθρώποισιν, Οὐ νιφετὸς, οὔτ' ἂρ χειμὼν πολὺς, οὔτε ποτ' ὄμβρος· Ἀλλ' αἰεὶ ζεφύροιο λιγυπνείοντας ἀήτας Ὠκεανὸς ἀνίησιν ἀναψύχειν ἀνθρώπους. id est, sed te in campum Elysium, & orbis terrarum fineis Dij immortales deducẽt, vbi est flauus Rhadamanthus: Qua in regione viuendi ratio facillima, & minimùm laboriosa est hominibus: non sunt in ea niues, non hyems multa, non imbres: sed semper Oceanus Fauonios suauiter spiranteis mittit, ad homines refrigerandos. E

TELLVS INARATA] ἀνήροτος. Homerus de Cyclopibus ὀδ. ι. Οὔτε φυτεύουσι χερσὶ φυτὸν, οὔτ' ἀρόωσιν, Ἀλλὰ τά γ' ἄσπαρτα, καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται. id est, neq; manibus stirpeis plantant, neq; arant: sed omnia eis nascuntur non sata, & inarata. sic Hesiod. ἔργ. καὶ ἡμ. καρπὸν δ' ἔφερε ζείδωρος ἄρουρα Αὐτομάτη πολλόν τε καὶ ἄφθονον. id est, fructum autem efferebat terra rerum vitalium largitrix, sua sponte, multum & copiosum. Sic Ouid. lib. 1. Metam. *Ipsa quoq; immunis, rastroq́; intacta, nec vllis Saucia vomeribus, per se dabat omnia tellus, &c.* sequitur paucis pòst versib. *Mox etiã fruges tellus inarata ferebat*. & Virg. lib. 1. Geor. *ipsaq́; tell⁹ Omnia liberi⁹ nullo poscẽte ferebat*. F

IMPVTATA] non putata, non culta. Festus, *Putum antiqui dicebant pro puro. vnde putata vites & arbores, quòd decisis impedimẽtis remanerẽt pura*.

NVMQVAM FALLENTIS] numquam fallentis spem domini. sup. Od. 1. lib. 3. *fundum mendacem* dixit, qui spem agricolæ fallit. tale est illud epist. ad Mæcen. 2. lib. 1. *Spem mentita seges*. eadem ratione agrũ fidelem appellamus, qui multo plus reddit domino, quàm accepit. sic sup. Od. 16. lib. 3. *& segetis certa fides mea*.

TERMES] ramus ex arbore dereptus. nec folijs repletus, nec nimis glaber. Festus. alij propriè ramum oliuæ esse volunt.

SVAMQVE] id est, non insitam, sed naturalem, & propriam. contrà Virgil. de insitis lib. 2. Georg. *Miraturq́; nouas frondeis, & non sua poma*.

PVLLA]

A PVLLA] nigra, non viridis, nec acerba: sed matura.

LEVIS CREPANTE LYMPHA] illustris ὑποψόφησις aquæ cum murmure è loco decliui defluentis, per translationem à rebus animatis. Sic Lucret. lib. 5. *Qua via secta semel liquido pede detulit vndas.* & Virg. lib. 9. Æn. *cunctatur & amnis Rauca sonans, reuocatq; pedem Tiberinus ab alto.* Idem in Culice, *Castaliaq; sonans liquido pede labitur vnda.* codices Faër. & Iannoct. habent *crepitante:* quæ scriptura mihi non displicet, malim tamen *trepidante*, si quid mutandum sit.

INIVSSÆ] sua sponte, αὐτόματοι, αὐτοκέλευστοι.

VENIVNT AD MVLCTRA] mulctrum, & mulctra æquè sunt vsitata. Virg. in Palæmone, *Bis venit ad mulctram.*

TENTA] distenta, vt sup. Od. 2. *Distenta siccet vbera.* vtitur & Saty. 5. lib. 2. eodem simplici: *seu pingui tentus omaso Furius, &c.*

GREX AMICVS] φίλος, carus, vt suprà multis locis.

B NEC VESPERTINVS, &c.] id est, nec vrsus vesperi gemit circum ouile. sic loquitur Virg. Georg. 3. *Nec gregibus nocturnus obambulat*, id est, noctu. idem ibid. de Leandro, *Nocte natat cæca serus freta*, id est, serò. & Æn. 8. *Nec minus Æneas se matutinus agebat.* Horat. Saty. 3. lib. 1. *Et qui nocturnus Diuûm sacra legerit.* Idem epist. ad Numicium lib. 1. *Nauus mane forum, & vespertinus pete tectum.* Idem Saty. 4. lib. 2. *Si vespertinus subitè te oppresserit hospes.* & Saty. 6. lib. 1. *Fallacem circum, vespertinusq; pererro Sæpe forum.* & Saty. 6. lib. 2. *vrbis auentes Mœnia nocturni subrepere.* & Saty. 7. eiusd. lib. *tulerit ad se Mæcenas serum sub lumina prima venire.* & Od. 15. lib. 1. *tamen, heu, serus adulteros Crines puluere collines.* fluxit autem hoc loquendi genus à Græcis. Hom. ἰλ. ϛ. Ὥς κε πανημέριοι τυγνώμεθα ... Ἄρηϊ. id est, vt toti nocturni tristi decertemus Marte. & ἰλ. π. Παννύχιοι μὲν ἔπειτα καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ Δαίνυντο. id est, toti nocturni Græci epulabantur. Iterum ἰλ. β. Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον

C ἄνδρα. id est, non oportet totum nocturnum dormire virum consiliarium. Idem ἰλ. α. Χθιζὸς ἔβη μετὰ δαῖτα. id est, hesternus abijt ad epulas. Hesiod. ἔργ. καὶ ἡμέρ. Ἔνθ' ἁπαλοχρόος ἔνδον ... ἔλαιῳ Χρισαμένη μυχίη καταλέξεται ἔνδοθι οἴκου. Cùm loto tenero corpore, & pingui oleo vncta nocturna cubabit domi. idem ibid. Πρῶτον παμφαίνων ... ἀκροκνέφαιος. id est, Primùm totus collucens oritur primo diluculo. idem in Aspide, Παννύχιος δ' ἄρ' ἔλεκτο παρ' αἰδοίῃ παρακοίτι. id est, totus nocturnus cubuit iuxta verecundam vxorem. Theocr. Δαίμονες. ὁ δ' ὄρθριος ἄλλον ἀλέκτωρ Κοκκύσδων ... id est, Gallus autem matutinus cucuriens aliû in torpores molestos conijciat. Eurip. Hecuba, μεσονύκτιος ὠλλύμαν. id est, medio nocturnus perij.

CIRCVMGEMIT VRSVS OVILE] circum ouile gemit: talia sunt illa, quæ suprà collegimus ad Od. 7. lib. 2. *inter errem Nuda leones. pur gatam crebrò qui personet aurem, &c.*

VT NEQVE LARGIS] mirabimur quomodo neq; Eurus nimijs imbribus terras abstergeat, deterat, minuat: neq; sol nimijs caloribus exurat.

sic loquitur Saty. 6. lib. 2. *Siue Aquilo radit terras.* D

PINGVIA NEC SICCIS VRANTVR SEM.] significat, ab illis locis etiam abesse siccitatem: quam αὐχμὸν appellant Græci. Virg. Melibœo, *Aret ager.* Idem lib. 1. Georg. *Et cùm exustus ager morientibus æstuat herbis: Ecce supercilio, &c.* sequitur mox, *scatebrisq; arentia temperat arua.*

VTRVMQVE REGE TEMPERANTE] moderante, modificante. de verbo temperandi suprà Od. 8. lib. 1.

NON HVC ARG.] tale propemodum est illud Virg. de Italia lib. 2. Georg. *Hæc loca non tauri spirantes naribus ignem Inuertêre, &c.*

ARGOO REMIGE.] Argoois remigibus, vt suprà *multo milite, multa cane.* dixi ad Od. 2. huius lib. Argoos remiges appellat heroas illos, & Græciæ principes, qui Argo naui vecti sunt, vellus aureum petentes: quæ sola, vt aiunt Homer. Pindarus, Theocritus, Apollonius, Cyaneas illas, seu Symplegadas, beneficio Palladis, incolumis prætergressa est. sic Homer. ὀδ. μ. Οἴη δὴ κείνῃ γε παρέπλω ποντοπόρος νηῦς Ἀργὼ πᾶσι μέλουσα. Pind. πυθ. ὠδ. δ. Ἐς δὲ κίνδυνον βαρὺν ἱμέροις ... κινήσεσιν πετρᾶν. E Theocr. in Hila. Ἆς κυανεᾶν ... Ἀλλὰ διεξᾶϊξε, βαθὺν δ' εἰσέδραμε Φᾶσιν, Αἰετὸς ὡς μέγα λαῖτμα. Apollo. Ἀργοναυτ. δ. Καὶ ... αἵ τ' ἀμφὶ πέτρης Σχερίη ... ἐν φρεσὶ ... Ἠδ' ἐπὶ ... πεπέρατο ... σεῖο.

COLCHIS] Medéa. Propert. lib. 2. *Seu mihi Circæo pereundum est gramine, siue Colchis Colchiacis vret ahena focis.*

SIDONII] Cadmo duce. Hic Phœnicum classe vectus, rudibus adhoc Græcorum populis, & ciuilioris cultus, & litterarum pingendarum auctor fuisse dicitur. quod cùm multi scriptores memoriæ prodiderint, tum Cornel. Tacit. Annal. lib. 2. scriptum reliquit.

CORNVA] cornua antennarum. Virg. Æn. 3. *Cornua velatarum obuertimus antennarum.*

LABORIOSA NEC COH. VLYSSEI] Od. 6. *Nec cursus duplicis per mare Vlyssei.* & infrà Oda proxima. *Laboriosi remiges Vlyssei.* laboriosus appellatur is, qui multum laborem perfert, vt M. Tull. pro Cœlio, *Vos laboriosos existimet.* & res laboriosa, laboris plena, & magno labore perfecta. Catull. *Doctis Iupiter, & laboriosis.* Iam *Vlyssei* quattuor esse syllabarum ab antiquo tecto Vlysseus, notum est. F

NVLLA NOCENT PECORI] Virg. in Tityro, *Nec mala vicini pecoris contagia lædent.* vsitatius est nomen contagionis: & eo semper vtitur M. Tullius.

VT INQVINAVIT] Posteaquàm æras ærea successit æreæ. notissima ex Hesiodo hæc ætatum dissimilitudo est. & diximus hac de re sup. ad Od. 2. lib. 4. non nulla.

QVORVM] quorum, nempe sæculorum ferreorum, datur fuga pijs. id est, quę tempora ferrea licet ijs, qui non sunt ciuili sanguine cruenti, me vate, effugere. *fuga.* id est, vt Homerus loquitur, ἀλεωρή: vt alij, ἀποφυγή, seu ἔκφευξις.

AD

A

AD CANIDIAM. Ode 17.

Petit vt sibi ignoscat. eam autem dum vult videri placare, grauissimè & acerbissimè vellicat, atq; adeò lacerat.

IAM iam efficaci do manus scientiæ:
Supplex & oro regna per Proserpinæ,
Per & Dianæ non mouenda numina,
Per atq; libros carminum valentium
Refixa cælo deuocare sidera,
Canidia parce vocibus tandem sacris:
Citumq; retrò solue, solue turbinem.
Mouit nepotem Telephus Nereium:
B In quem superbus ordinarat agmina
Mysorũ: & in quem tela acuta torserat.
Vnxere matres Iliæ addictum feris
Alitib', atq; canibus homicidã Hectorẽ,
Postquàm relictis mœnibus rex prócidit,
Heu, peruicacis ad pedes Achillei.
Setosa duris exuêre pellibus
Laboriosi remiges Vlyssei,
Volente Circe, mẽbra: tunc mẽs, & sonus
Relatus, atq; notus in vultus honor.
Dedi satis, superq; pœnarum tibi,
Amata nautis multùm, & institoribus.
Fugit Iuuentas, & verecundus color
Reliquit ossa pelle amicta lurida:
C Tuis capillus albus est odoribus:
Nullum à labore me reclinat otium:
Vrget diem nox, & dies noctem: neq; est
Leuare tenta spiritu præcordia.
Ergo negatum, vincor vt credam miser,
Sabella pectus increpare carmina:
Caputq; Marsa dissilire nænia.
Quid amplius vis? ô mare, & terra, ardeo,
Quantùm neq; atro delibutus Hercules
Nessi cruore: nec Sicana feruida
Virens in Ætna flamma. tu, donec cinis
Iniuriosis aridus ventis ferar,
Cales venenis officina Colchicis.
Quæ finis? aut quod me manet stipendiũ?
Effare: iussas cum fide pœnas luam:
Paratus expiare, seu poposceris D
Centum iuuencos: siue mendaci lyrá
Voles sonari: tu pudica, tu proba:
Perambulabis astra sidus aureum.
Infamis Helenæ Castor offensus vice,
Fraterq; magni Castoris, victi prece
Ademta vati reddidere lumina.
Et tu (potes nam) solue me dementia:
O nec paternis obsoleta sordibus,
Nec in sepulcris pauperum prudens anus
Nouendialeis dissipare pulueres.
Tibi hospitale pectus, & puræ manus:
Tuusq; venter partumeius: & tuo
Cruore rubros obstetrix pannos lauit,
Vtcumq; fortis exsilis puerpera. E

Canidia respondet, ostendens, se nullis precibus exorari, nulla ratione placari posse.

Quid obseratis auribus fundis preces?
Non saxa nudis surdiora nauitis
Neptunus alto tundit hibernus salo.
Inultus vt tu riseris Cotyttia
Vulgata, sacrum liberi Cupidinis?
Et Esquilini pontifex venefici
Impune vt vrbem nomine impleris meo?
Quid proderit ditasse Pelignas anus,
Velociusúe miscuisse toxicum,
Si tardiora fata te votis manent?
Ingrata misero vita ducenda est in hoc,
Nouis vt vsq; suppetas doloribus. F
Optat quietem Pelopis infidus pater,
Egens benignæ Tantalus semper dapis:
Optat Prometheus obligatus aliti:
Optat supremo collocare Sisyphus
In monte saxum: sed vetant leges Iouis.
Voles modò altis desilire turribus:
Modò ense pectus Norico recludere:
Frustraq; vincla gutturi nectes tuo,
Fastidiosa tristis ægrimonia.
Vectabor humeris tunc ego inimicis eques:
Meæq; terra cedet insolentiæ.
An, quæ mouere cereas imagines,
(Vt ipse nosti curiosus) & polo
Deripere Lunam vocibus possim meis:

A *Poßim crematos excitare mortuos,*
Desider Iq; temperare poculum:
Plorem artis, in te nullũ habentis exitũ?

Efficaci] ἀνεργῷ. Od. 3. buius libri. *Nec manus humeris efficacis Herculis, &c.*

Do manus] *dare manus* est cedere, & faterise inferiorem esse. M. Tull. ad Att. lib. 2. *aiebat illum primò sanè diu multa contra: ad extremum autem manus dedisse.* Lucret. lib. 2. *& si tibi vera videtur, Dede manus: aut, si falsa est, accingere contra.* Idem ibid. *Nam certe fluere, atq; recedere corpora rebus Multa, manus dandum est: sed plura accedere debent: Donec olescendi summum tetigere cacumen.* Iterum M. Tull. in Lælio, *qui aduersando sæpe assentetur, & litigare se simulans, blandiatur, atq; ad extremũ det manus.* Cæsar li. 5. de bello Gallico, *tandẽ dat Cotta manus permotus superiore sententia Sabini.* Virg. lib. 11. *neq; ipse manus feritate dedisset.*

B Regna per proserp.] moserat apud veteres, obsecrare per res ei, quem obsecrabaot, aut carissimas, aut religiosissimas, & maximè venerandas, saoctissimas, atque augustissimas: interdum etiam per res suas maxime imbecillas, & humileis, & afflictas, & misericordia dignissimas. Plautus, Rudeote. *Per ego hec genua te obtestor, senex.* M. Tull. pro Quinctio, *vt te, atq; eos, qui tibi in consilio assunt, obsecret, obtesteturq; P. Quinctius per senectutem ac solitudinem suam, nihil aliud nisi vt vestra naturæ, bonitatiq; obsequamini.* ibid. *Obsecrant* [Quinctius Næuium] *per fratris sui mortui cinerẽ, per nomen propinquitatis, per ipsius coniugem & liberos, &c.* vide annot. ad Od. 5. eiusd. lib.

Non movenda] ἀκίνητα, vel oon irritanda. Diana enim irata graoeis ab ijs, qui offenderuot, sumit pœoas. itaq; borribilis dea est. epist. ad Pison. *Aut fanaticus error, & iracunda Diana.* Talis & eius frater Apollo: vt suprà notauimus.

Refixa] Virg. lib. 5. Æn. *Cælo ceu sæpe refixa Transcurrunt crinemq; volantia sidera ducunt.*

C Devocare] deducere, vt sup. Od. 5.

Vocibus tandem sacris] carminibus, candooibus, ἐπῳδαῖς, vt epist. 1. lib. 1. *Sunt verba, & voces.*

Volve, volve] omnes quidem libri & vulgati, & maouscr. habent *solue*: sed omnino legeodum *volue, volue*: itaque Io. Auratus collega meus, & Carolus Vtenhouius Gaodaueosis, vir doctus, existimabant legendum. volue autem *retro*, id est, conuerte in contrariã partem, vt, quem cruciatum, & ardorem mihi attulit prior turbinis coouersio, eo me liberet cogtraria, vel vt, qui à me discessit, is ad me reuertatur. Theocr. εἰδυλ. β. Χ' ὡς δινεῖθ' ὅδε ῥόμβος ὁ χάλκεος ἐξ Ἀφροδίτας, Ὣς κεῖνος δινοῖτο ποθ' ἁμετέραισι θύραισιν: id est, Vt voluitur hic turbo æreus ex Venere, seu vi Veneris: ita voluatur ille ad foreis nostras. Omninò *retro voluere*, valde vsitatè & Latioè, & conuenienter, apteque dictũ: *retro soluere*, oon item.

Tvrbinam] rhombum magicum significat, quem Martialis appellat Thessalicum lib. 9. *Quæ nunc Thessalico lunam deducere rhombo, Quæ sciet hos, illos vendere lena toros?* de quo & Theocr. in Pharmac. Χ' ὡς δινεῖθ' ὅδε ῥόμβος ὁ χάλκεος ἐξ Ἀφροδίτας, Ὣς κεῖνος δινοῖτο ποθ' ἁμετέραισι θύραισιν. & Propert. lib. 3. ad Lygdamum. *Staminea rhombi ducitur ille rota.* & Lucian. διαλ. ἑταιρ. ioeo, cuius priocipium est Εἶπέ μοι, &c. εἶτα ἐκ τοῦ κόλπου προκομίσασα ῥόμβον, ἐπιστρέφει ἐπῳδήν τινα λέγουσα ἐπιτρόχῳ τῇ γλώττῃ βαρβαρικὰ καὶ φρικώδη ὀνόματα. id est, Deiode cùm ex siou turbioem depromsisset, voluit carmen quoddã dicens lingua volubili, & barbara quædam atque borribilia vocabula pronootians. D

Movit nep. Teleph.] Exemplo Achillis, qui inimicis suis tandem placabilem se præbuit, cooatur Canidiam ad misericordiam flectere. Telephos Mysorum rex ab Achille, quem armis, & manu facta probibere conatus erat, ne ad Troiam oppũgnandam veniret, vuloeratus, cùm consulto oraculo responsum tulisset, vulnus ab Achille illatum alio medicameoto sanari noo posse, quàm ferrugine ensis Acbillis, (responderat enim Appollo ὁ τρώσας ἰάσεται) illom orauit vt eius rei sibi copia fieret, & impetrauit. Propert. lib. 2. ad Mæcen. *Mysus & Æmonia iuuenis, qua cuspide vulnus Senserat, hac ipsa cuspide sensit opem.* hic, qui rex anteà fuerat, exulauit & mendicauit. vide in epist. de arte poët. *Telephus & Peleus, cùm pauper & exsul vterq;, &c.* Acbillem autem, nepotem Nereium dicit, quia Thetis, Acbillis mater, Nerei est filia. E

Ordinarat agmina] instruxerat & duxerat exercitum. suprà Od. 1. lib. 3. *ordinare arbusta*, pro ordine serere. *Est vt viro vir latius ordinet Arbusta sulcis.*

Vnxere matrás] Cùm & manuscripti, & typis excusi codices hoc loco ioter se dissentireot, alijq; *vnxere*, alij *luxere* baberent, (quamquam, ne quid dissimulem, ex ijs, quos ego vidi, plures babent *vnxere*) ego olim eam scripturam secutus eram, quæ mihi probabilior visa erat, suũ cuiq; iudicium liberum relinquens, vt haoc, vel illam amplecteretur, quemadmodum ego vnam altera meliorem iudicaram. cuius mei iudicij, factiq; ratiooem reddiderã lectori hoc modo. Negabam igitur, apud Hom. ἰλ. ω. corpus Hectoris à mulieribus Troianis vnctum esse, sed ploratum primùm, lacrymisq; decoratum, & combustum: deinde ossa panois mollissimis inuoluta, & io vrnam coniecta: postremò exstructum ei è grandibus saxis mooumentum: Iam verò, quòd vnctionis mentio fit ioterdum apud scriptores, id noo magis ad honorem sepulturæ pertinet, quàm lauatio, & pleraque alia, quæ nonnunquam in exsequijs, & funeribus mortuorum solebant adhiberi: qoale est hoc exemplom ex Ennio, *Tarquinij corpus bona femina lauit, & vnxit:* & item hoc ex Virg. lib. 7. Æn. de Miseno. *Principio pinguem tædis, & robore secto Ingentem struxere pyram, cui frondibus atris Intexunt latera, & ferales antè cupressos Constituunt, decorantq; super fulgentibus armis: Pars calidos latices, & ahena vndantia flammis Expediunt, corpusq; lauant frigentis, & vngunt.* apud eundem lib. 9. mater Eutyali queritur se filio oculos non pressisse, neque vulnera lauisse, his ver- F

A his verbis. *Heu, terra ignota canibus data præda Latinis, Alitibusq́, iaces, nec te tua funera mater Produxi, pressiue oculos, aut vulnera laui.* eodem pertinet illud Euripid. Phœnill. ἐγὼ δ' ἐκεῖνον μαστεύων Ἀδελφὸν Ἰοκάστην, ὅπως λούσῃ, περιστείλῃ τ' ἐμὸν ὄντα περὶ δ' ἐμόν. Quis autem vnquam vel poëta, vel alius scriptor in miserijs mortui numerauit, quòd lotus non fuerit, aut quòd ei morienti oculi pressi, vel clausi nō fuerint? nemo, quod sciam. At omnes poëtæ harum commiserationum pleni sunt, dum vel eorū, qui naufragio perierunt, vel eorum, qui in acie ceciderunt, vel similium calamitosorum conditionē miserantur, ac deplorant: *iacet insepultus, & indefletus*, aut *non luctus*. Optabant enim omnes se sepeliri, humari, fleri, ac lugeri post mortem: & hæc crebrò à scriptoribus cōmemorantur: *lauari corpus* autem, *vngi, oculos claudi*, & similia, vel non ita expetebant, vel dicere licet illa esse horum accessiones, & ad supremum honorem, id est, luctum, & sepulturam, tanquam ad finem, referri. Iam ve-
B rò quòd scribunt quidam vngere cadauera solitos esse veteres, vt diutius integra conseruarentur: id verum esse non puto. Nam vnctionem, vel munditiei, & nitoris, vel luxus causa adhibebant, & sciebant ad corporum integritatem conseruandam nihil adiuuare: corpora autem cum diu manere incorrupta, & integra volebant, ea vel cōdiebant, vel cera circumlinebant: quod ostendit M. Tullius lib. 1. Tuscul. his verbis. *Condiunt Ægyptij mortuos, & eos domi seruant: Persæ etiam cera circumlitos condunt, vt quam maximè permaneant diuturna.* id quod ab Herodoto traditum est libro secundo. ad eundem vsum cedrum, & cupressum adhibebant. Sed cuius hominis est dicere hoc loco, vngi solita apud antiquos cadauera, vt diutius integra seruarentur, cùm constet & Troianos, & Romanos, maximè Horatij ætate, corpora mortuorum in rogum imponere, & comburere, non integra seruare consueuisse? *Vnxere* igitur mihi propter has causas non admodum probabatur: *luxere* autem, maximè: propterea quòd vbique apud scriptores lugeri, & luctu, seu fletu
C honorari mortuos legimus. Itaq; Homerus non semel κλαίειν θανόντας, id est, flere mortuos, dicit esse γέρας θανόντων, id est, decus, præmiumque mortuorum, vt annotatum est suprà ad Od. 6. lib. 2. Tùm crebra sunt hæc apud Tragicos ἄκλαυτος, ἄταφος, id est, nō ploratus, non sepultus. Eurip. Phœn. ἐᾶν δ' ἄκλαυτον, ἄταφον, οἰωνοῖσι βορὰν, id est, relinquere non ploratum, insepultum, volucribus escam. quæ Virg. expressit lib. 2. *Nos animæ viles, infleta, inhumataq́, turba.* Iterum apud Eurip. in Medea Iason Medeam orat, vt sinat se filios suos sepelire, & lugere, his verbis, Θάψαι νεκρούς μοι τούσδε, καὶ κλαῦσαι πάρες. apud eund. in Hecuba, sic vmbra Polydori loquitur: πολλοῖς διαύλοις κυμάτων φορούμενος Ἄκλαυτος, ἄταφος. apud eundem in Androm. ij, qui nunciant Peleo interfectum esse Neoptolemum, aiunt se corpus eius afferre, vt nepotem defleat, & sepeliat. Κομίζομέν νιν σοὶ κατοιμῶξαι γόοις, Κλαῦσαί τε, πρέσβυ, γῆς τε κοσμῆσαι τάφῳ. Alcæus lib. 3. epig. Græc. Ἄκλαυτοι, καὶ ἄθαπτοι ὁδοιπόρε τῷδ' ἐπὶ τύμβῳ Ἠμαθίης τρισσαὶ κείμεθα μυριάδες, &c. Itaque Solon mortem suam lacrymis carere non vult. *linquamus amicis* D (inquit) *Mærorem, vt celebrent funera cum gemitu.* At Ennius contrà. *Nemo me lacrymis decoret, nec funera fletu Faxit: cur? volito viuu' per ora virûm.* Quòd si quis mihi dicat, licere mortuos lugere, & deflere, etiam si corpus absit: ergo hoc loco legendum *vnxere*, quia ad luctum, & ploratum, & similia, non erat necesse corpus Hectoris redimi, & Troiam referri: respondeo ploratus illos, & fletus non nisi posito ante omnium lugentium oculos cadauere, esse solitos vsurpari. quod ex Homero, Virgilio, & ceteris, cuiuis perspicuum esse potest. M. Tullius autem hæc genera lugendi enumerat lib. 3. quæst. Tuscul. *pedores, muliebres lacerationes genarum, pectoris, feminum, capitis percussiones*: & Euripides in Alcest. non admodum dissimilia. Πυλῶν πάροιθεν δ' οὐχ ὁρῶ πηγαῖον, ὡς νομίζεται Γε, χέρνιβ' ἐπὶ φθιτῶν πύλαις: Χαίτη τ' οὔτις ἐπὶ προθύροις τομαῖος, ἃ δὴ νεκύων πένθει πίτνει. Οὐ δουπεῖ παλαμὰ γυναικῶν. id est, ante portas autem non video, vt mos & instituta postulant, fontanas aquas, quæ solent adhiberi in mor-
E tuorū portis: coma autem nulla est in vestibulo è capite abscissa: quæ in mortuorum luctibus fieri solent. postremò mulierum conuentus non tollit clamorem, neque strepitum excitat. sic igitur hunc locum explicabam. Matres Troianæ corpus Hectoris, quod Achilles canibus, & auibus destinauerat, luxerunt, honoreque sepulturæ affecerunt, posteaquàm Achilles Priami supplicis oratione, & precibus flexus est. Iam Achilles apud Homer. ἰλ. ω. à Mercurio præmonitus, & de Iouis voluntate certior factus, Priamo corpus Hectoris Troiam deportandum, ac sepeliendum tradit. sic Hom. Υἱὸς μὲν δή τοι λέλυται γέρον, ὡς ἐκέλευες. Κεῖται δ' ἐν λεχέεσσ'· ἅμα δ' ἠοῖ φαινομένηφιν Ὄψεαι αὐτὸς ἄγων. Virgil. Æn. 2. *At non ille, satum quo te mentiris, Achilles Talis in hoste fuit Priamo: sed iura, fidemq́, Supplicis erubuit, corpusq́, exsangue sepulcro Reddidit Hectoreū.* Cùm his rationibus, & argumentis adductus in priore editione *luxere* excudendum curassem: & aliquot annis pòst Lutetiæ non pauca Horatij exemplaria manuscripta nactus, in eis omnibus *Vnxere* scriptum reperissem, nisi quòd in vno, hoc
F verbum erat in litura: hac secunda editione plurium librorum auctoritatem sequi malui: in sententia tamen priore manens, vt putem, *Luxere* potius legendum esse, quàm *Vnxere*: aut certe vtramq; lectionem esse probabilem: quod & Antonio Mureto videtur.

ADDICTVM FERIS] Addixerat Hectorē canibus, & auibus Achilles iam ab eo tempore, quo Hector mortifero illo inter humeros, & ceruices, ἵνα τε ψυχῆς ὤκιστος ὄλεθρος, id est, vbi celerrimus est interitus, vulnere accepto, iacensq;, & pæne exanimis, Achillem orabat, vt corpus suum patri Priamo comburendum, ac sepeliendum redderet, neq; canibus dilacerandum apud naueis relinqueret. sic enim respōdet Achilles ἰλ. χ. Μή με κύον γούνων γουνάζεο, μηδὲ τοκήων· Αἲ γάρ πως αὐτόν με μένος, καὶ θυμὸς ἀνείη Ὤμ' ἀποταμνόμενον κρέα ἔδμεναι, οἷά μ' ἔοργας. Ὡς οὐκ ἔσθ' ὃς σῆς γε κύνας κεφαλῆς ἀπαλάλκοι, id est, Ne mihi homo impudentissime per genua mea supplica, neque per parenteis. Nam me animus & ira inci-

A tant, vt te crudum in frusta sectum comedam: talia in me commisisti: Quare non est quisquam, qui canes à capite tuo prohibere possit. & ἰλ. ψ. in sepultura Patrocli cùm duodecim illos Troianos iuuenes, quos viuos ceperat, manu sua interfectos in rogum coniecisset, ait se Hectorem non flammis exusturum, sed canibus dilaniandū proiecturum. Ἕκτορα δ' οὔ τι δώσω Πριαμίδην πυρὶ δαπτέμεν, ἀλλὰ κύνεσσιν.

HOMICIDAM] ἀνδροφόνον. neq; verò deterius multo est nomen Latinum Græco. nam ἀνδροφόνος, id est, viricida, apud Homerū idē ferè valet, quòd ἀνδροκτόνος, id est, homicida. & item apud Eurip. in Hecuba, vbi Polymnestor mulieres Troianas, à quibus eius liberi parui pueri fuerant interfecti, ἀνδροφόνους appellat. Denique Eustath. ad illum locū Hom. ἰλ. ψ. ἤγαγεν ὑμέτερόνδ' ἀνδροκτασίης ὕπο λυγρῆς Ἤματι τῷ ὅτε παῖδα κατέκτανον Ἀμφιδάμαντος, &c. notat ἀνδροφόνος γὰρ ὁ ἁπλῶς ἄνθρωπον ἀναιρῶν εἴτε παῖς εἴη εἴτε παῖς, εἴτε ἀκμαῖος, εἴτε καὶ γυνή: id est, ἀνδροφόνος, seu, si dicere liceat, viricida, is est simpliciter, qui hominē occîdit, siue puer sit is, qui cécidit, siue vir ętate corroborata, siue mulier.

B

POSTQVAM RELICTIS MOENIB. REX] Priamus ἰλ. ω. à Mercurio per media Græcorum castra noctu deductus, vt sup. diximus ad Od. 10. lib. 1. neq; à quoquam visus, ad Achillem peruênit: & cùm eius genua manib. tetigisset, manusq; exosculatus esset: sese ad pedes abiecit orans, vt corpus Hectoris, pretio accepto, sibi redderet, sepeliendiq; potestatē faceret. Homeri verba sunt hæc, ἄγχι δ' ἄρα στὰς Χερσὶν Ἀχιλλῆος λάβε γούνατα, καὶ κύσε χεῖρας Δεινὰς, ἀνδροφόνους, αἵ οἱ πολέας κτάνον υἷας. sequitur aliquot pòst versibus, Κλαῖ' ἀδινὰ προπάροιθε ποδῶν Ἀχιλῆος ἐλυσθείς. id est, Plorabat miserabiliter, seu indesinenter ante pedes Achillis volutatus.

PERVICACIS] in sententia sua obfirmati, pertinacis, &c, vt alibi, cedere nescij. quamquam interest inter peruicaciam & pertinaciam.

SETOSA DVRIS EXVERE] id est, porcorum, & ceterarum bestiarum, in quas à Circe fuerant versi, figuras exuerunt, & humanas recuperarunt, Circe volente, ac libente. hac de re Homerus ὀδ. κ. Κίρκη δὲ διὲκ μεγάροιο βεβήκει Ῥάβδον ἔχουσ' ἐν χειρὶ, θύρας δ' ἀνέῳξε συφειοῦ, &c. id est, Circe autem per domum, & è domo egressa est, virgam manu tenens: foreis autem haræ aperuit. sequitur, Τῶν δ' ἐκ μὲν μελέων τρίχες ἔρρεον, ἃς πρὶν ἔφυσε Φάρμακον οὐλόμενον, τό σφιν πόρε πότνια Κίρκη· Ἄνδρες δ' αἶψ' ἐγένοντο νεώτεροι, ἢ πάρος ἦσαν. id est, ex eorum autem membris pili defluebant, quos prius nasci fecerat pharmacū perniciosum, quod eis dederat veneranda Circe. Viri autē citò facti sūt iuniores, quā antea erāt.

C

REMIGES VLYSSEI] socij Vlyssis. epist. 2. lib. 1. remigium vitiosum Ithacensis Vlyssei.

RELATVS] sic habent duo cod. Vatic. & lan. Raïn. Vrs. Torn. & ita legendum, non relapsus. relatus autem, id est, redditus & restitutus.

ATQVE NOTVS IN VVLTVS HONOR] id est, & facies pristina honesta, omnibus nota, nempe humana.

AMATA NAVTIS MVLTVM] ô tu, quam nautæ, & institores multùm amant. Cùm videri velit eam honorificè appellare, eique blandiri, re- D uera tamen contumeliosè insectatur. qui sint institores dixi sup. ad Od. 6. lib. 3.

IVVENTAS] id est, iuuenta. nā quamuis Deæ nomen sit, eodē tamen etiā ætas hæc significatur.

VERECVNDVS COLOR] purpureus, & rubicūdus: qualis inest in pueris, & adolescētibus, qui verecundi sunt natura: vel per verecundū colorē, ideo rubicundus significatur: quia, quos pudet, ij erubescunt. significat, sibi cantiones, & veneficia Canidiæ pallorem, maciē, canitiemq; attulisse.

RELIQVIT OSSA, &c.] nihil mihi reliquit præter ossa pelle lurida amicta: vel præter ossa & pellem luridam. prouerbium de summa macie. Plaut. Capt. Macesco, consenesco, & tabesco miser: Ossa atq; pellis sum misera macritudine. Theocritus εἰδ. δ. Τήνας μὰν δήπου τᾶς πόρτιος αὐτὰ λελοίπαντ' ὀστία. id est, Illius quidē iuuencæ sola ossa relicta sunt. Apollon. Ἀργον. β. αὐχμῷ δέ οἱ αὐσταλέος χρὼς Ἐσκλήκει, ῥινοὶ δὲ σὺν ὀστέα μοῦνον ἔεργον. id est, sordibus ei corpus erat aridum & squalidum. pellis autem & ossa sola con- E tinebant. Virg. Palæm. vix ossibus hærent.

PALLE AMICTA LVRIDA] pallida, subuiridis, vel crocei coloris: qualis vmbrarū, atque mortuorum, luræ, Orci. vt sup. Od. 4. lib. 3. Lurridū Missos ad Orcum. amicta autē, id est, vestita. epist. 15. lib. 1. Pomisne & pratis, an amicta vitibus vlmo.

TVIS CAPILLVS ALBVS EST] tui odores, tuaq; vnguenta, id est, veneficia, mihi canitiem attulerunt. Oda 14. lib. 3. Lenit albescens animos capillus.

NVLLVM A LABORE ME] nulla mihi à labore, siue animi, siue animi & corporis datur intermissio, nulla conquiescendi potestas.

VRGET DIEM NOX, ET D.] id est, sine vlla temporis intermissione laboro, continuis animi laboribus exerceor. diurno labori succedit nocturnus, & nocturno diurnus.

NEQVE EST LEVARE] οὐδ' ἔστι, vel ἔξεστι. nō licet, nō datur respirare. distenta mihi sunt spiritu præcordia, neq; ea respirando leuare possum. idcircò enim data est respiratio, vt & attrahatur aër F frigidus, qui calorem intestinū, ac naturalem refrigeret: & vicissim pectus spiritu, & aëre concalefacto distentum, atq; inflatum subleuetur.

ERGO NEGATVM VINCOR, VT CREDAM] horum verborum hæc sententia est. ergo ego nunc tandem infelix meis malis vincor, vt credam, & fatear id, quod initio negaueram: quidnam? Sabella carmina, id est, Canidiæ Sabellę cantiones vim habere ad permouendos, & perturbandos hominum animos.

CAPVTQVE MARSA.] & vt credam, caput Marsis cantionibus, seu carminibus, quodammodo disrumpi, amentiaque affici. suprà Od. 5. eodem lib. nec vocata mens tua Marsis redibit vocibus. Licet & ita interpretari, dissilire, id est, dirumpi. Et verò vtrumque coniunxit Arnobius lib. 2. aduersus genteis, vt insidelium dissiliat & dirumpatur auditus.

DISSILIRE.] in diuersas parteis ferri, dissipari, differri. epist. 18. lib. 1. Gratia sic fratrum geminorum Amphionis, atq; Zethi dissiluit.

QVANTVM

A Qvantvm neqve atro delibvtvs] Hercules Eunomo Architelis filio, à se non sponte interfecto, voluntario se exsulio mulctauit, atq; in oppidum Thrachinem proficisci cõstituit. Cùm ad Euenum fluuium, cuius portitor erat Nessus centaurus, peruenisset, ipse fluuium pedibus superauit: Deianiram autem mercede pacta Nesso traijciendam reliquit. Hic, dum eam traijcit, vim ei inferre conatur. Hercules Deianiræ vim propulsantis clamore exaudito, egredienti Nesso mortiferum vulnus inflixit. Nessus moribundus, Deianiræ ad se euocatę dixit, se philtrum ei dare velle, quo Herculis erga se amorem perpetuum, ac sempiternum retineret. (constabat autem id philtrum ex ipsius Nessi cruore, & eo veneno, quo suorum telorum cuspides Hercules inficere solebat.) Quo cupidè accepto, & studiosè seruato, cùm Deianira parum gratum de Iola Euryti filia nuntium accepisset, vereretur que ne Iolam sibi anteponeret Hercules, tunicam ad eum
B misit cruore illo imbutam, cùm existimaret philtrum esse: quam cùm ille induisset, venenumque illud corporis contactu concalefactum, vsque ad viscera permanasset, voces illas miserabileis edidit, quæ leguntur apud Sophoclem in Trachin. vide Od. 3. huius lib.

Nec Sicana fervida virens] Sic ego hunc locum veterum codicum auctoritatem secutus emendaui. sic enim scriptum reperi in cod. Don. Iann. & duobus Vatic. duobus Petri Danielis, & totidẽ Nicotianis, & vno Nicot. Cleric. & duobus Russardinis, *Virens in Ætna*. quod sine dubio rectum est, vt per virentem flammam significari intelligamus eam, quæ valida & perpetua sit, & numquam languescat, aut moriatur: quemadmodum apud Homerum ἰλ. ι. φλὸξ ἐμαράνθη. id est, flamma exaruit seu marcida facta est, pro exstincta est. & ἰλ. ψ. τῆμος πυρκαϊὴ ἐμαραίνετο. id est, tunc incendium marcescebat. *Vrens* autem, quod in ceteris omnibus manuscr. reperitur, longè est ineptissimum. Ego igitur priore sententia desisto:
C quæ fuit huiusmodi, *Virens* esse mendosum, & legendum *Vibrans*. Sic autem hanc sententiam confirmabam in priore editione. Ex hoc *virens*, quod mihi deprauatum videbatur, coniectura ductus, tanquam manu quadam, ad veram, ac germanam (vt tum putabam) lectionẽ, *vibrans flamma*, reponebam: atque ita disputabam. *Vibrans flamma* (opinor) ab Horatio appellatur, quæ stricti ferri, aut luminis in morem splendet, ac micat: vel quæ se attollit, atque eiaculatur in auras: qualem describit Lucretius lib. 6. Ætnæ flammam, & Virg. lib. 3. Æn. sic Lucret. *Nunc tamen illa modis quibus irritata repente Flamma foras vastis Ætna fornacibus efflet, Expediam. primùm totius subcaua montis Est natura, ferè silicum suffulta cauernis, &c.* sequitur mox, *Ventus enim fit, vbi est agitando percitus aër. Hic vbi percaluit, calefecitq; omnia circum Saxa furens qua contingit, terramq;: & ab illis Excussit calidum flammis velocibus ignem: Tollit se, ac rectis ita faucibus eijcit alte, Funditq; ardorem longè, longeq; fauillam Differt, & crassa voluit caligine fumum, Extruditq; simul miranda pondere saxa.* Et Virgil. *sed horrificis iuxta tonat Ætna ruinis: Interdumq; atram prorumpit ad æthera nubem Turbine fumantem piceo, & candente fauilla. Attollitq; globos flammarum, & sidera lambit: Interdum scopulos, auulsaq; viscera montis Erigit eructans, liquefactaq; saxa sub auras Cum gemitu glomerat, fundoq; exæstuat imo.* quos Virgilij versus ex Pindari Oda 1. expressos, aut certè imitatos ostendit Macrob. lib. 5. Saturnal. cap. 17. κίων δ' οὐρανία συνέχει, νιφόεσσ' Αἴτνα πανέτης χιόνος ὀξείας τιθήνα, τᾶς ἐρεύγονται μὲν ἀπλάτου πυρὸς ἁγνόταται ἐκ μυχῶν παγαί: ποταμοὶ δ' ἀμέραισι μὲν προχέοντι ῥόον καπνοῦ αἴθων': ἀλλ' ἐν ὄρφναισι πέτρας φοίνισσα κυλινδομένα φλὸξ ἐς βαθεῖαν φέρει πόντου πλάκα σὺν πατάγῳ: κεῖνο δ' Ἁφαίστοιο κρουνοὺς ἑρπετὸν δεινοτάτους ἀναπέμπει: id est, Columna autem cælestis cõtinet, niuosa Ætna, per totum annum niuis acutæ nutrix: cuius ex recessibus eructantur ignis, ad quem nemo accedere audeat, purissimi fontes. Fluuij autem ignei interdiu profundunt fluentum fumi candens, seu nigrum: noctis autem tenebris pœnicea flamma voluitur, & saxa portat in maris æ- E quor profundum cum ingenti sonitu. Illud autem Vulcani reptile scaturigines horribilissimas sursum mittit. Iam verbum vibrare, sæpius esse absolutum, quàm ἐνεργητικὸν, id ex Lucret. Virg. M. Tull. intelligere licet. Lucretius libro tertio, *Quin etiam tibi si lingua vibrante minacem Serpentem, & cauda procero corpore vtrinq; Sit libitum in multas parteis discindere ferro, &c.* Virgilius Æneid. 2. *Sibila lambebant linguis vibrantibus ora.* idem lib. nono, *Vibranti gladio connixus ab aggere dexter Occupat.* & lib. 10. *Vibranti cuspis medium transuerberat ictu.* M. Tull. orat. perf. de Demost. *Cuius non tam vibrarent fulmina illa, nisi numeris contorta ferrentur.* Idem in Lucullo. *Nobismetipsis modò caeruleum mare videbatur, nunc rauũ: nunc, quia à sole collucet, albescit, & vibrat.* Idem in Bruto extremo. *& erat oratio cùm incitata, & vibrans, tùm etiam accurata & polita.* Quinctil. lib. 10. de Archilocho. *cùm valida, tùm breues, vibrantesq; sententiæ.* hanc igitur scripturam veram esse puto, *Vibrans in Ætna flamma.* Nam quòd quidam e- F mendauerunt, *Furens in Ætnæ flamma*, non equidem inuideo: & scio Virgil. lib. 4. Æneid. in extr. dixisse: *flammæq; furentes Culmina perq; hominum voluantur perq; Deorum:* Verùm hæc lectio, quam sequor, & propius abest à vetere scriptura *Virens*, & significantius (meo quidem iudicio) exprimit flammæ è fornacibus illis erumpentis, & in altum sese eijcientis, & conglobantis naturam. *Vrens* autem factum esse puto ex *Virens*: & *Virens* ex *Vibrans* errore, & negligentia librariorum. Hæc igitur olim scripserã. Nunc autem sententia mutata, *Virens flamma* retineo, & virentem flammam interpretor, validam, acrem, perpetuã, non languescentem. Cur sententiam mutem autem vna hæc causa est, quod tutius esse arbitror veteres codices sequi, præsertim vbi defendi possunt, vbique probabilem scripturam continent, quàm aliam excogitare. Si quis tamen *vibrans flamma*, quæ lectio coniectura sola nititur, huic anteponet, non improbabo.

Tv donec cinis, &c.] tu veluti quædam

A dam venenorum officina, non cessabis me tuis venenis exurere, donec exaruerim, & cineris in modum consumtus, atque à ventis dispersus fuerim: seu donec in cinerem versus fuetim, vt loquitur Oda 3. lib. 3.

Colchicis] Medeæ venenorum simillimis. suprà Od. 5. *Flammis aduri Colchicis.* & Od. 13. lib. 2. *ille venena Colchica, Et quicquid vsquam concipitur nefas, Tractauit, &c.*

Quæ finis?] finis generis fœmin. vt suprà Od. 18. lib. 2. *fine destinata.* & Lucret. lib. 1. *Denique, tam quoniam generatim reddita finis Crescendi rebus constat.* & Virg. lib. 5. *Quæ finis standi?*

Quod me manet stipend.] quod tibi à me vis stipendium persolui? id est, quam mihi pœnam irrogabis aut impones? quam me pœnam vis sufferre, ac sustinere?

Effare] quidam legi volunt Ecfare, quomodo scriptum reperi etiam ego in vno, & altero codice antiquo.

B Iussas] participium à verbo *iubeor:* de quo alibi. iussas autem, id est, à te in me constitutas: vel quas ego subite & luere abs te iussus fuero.

Cum fide] tralatio à pecunia: quæ cum fide solui dicitur, si tota, & ad diem soluatur.

Expiare] pœna subeunda luere, ac delere. vt Od. 1. lib. 2. *arma Nondum expiatis vncta cruoribus.* & huius lib. Od. 5. *dira detestatio Nulla expiatur victima.* Cicero de harusp. resp. *nomen populi Rom. tanto scelere contaminauit, vt id nulla re posfit, nisi ipsius supplicio, expiari.*

Mend. lyra voles sonari.] id est, falsò, seu falsis carminibus, & mendacibus hymnis laudari. significat, eam veris laudibus ornari non posse.

Tv pvdica, tv proba.] significat, eā esse impudicam, & improbam. sic Catull. in quan dam. *Pudica & proba, redde codicillos.*

Paramavlabis astra sidvs] tanquam Erigone referêris in siderum numerum: vel tu sidus aureum inter astra versaberis. hoc dicitur

C interesse inter astrum & sidus, quòd sidus, vna stella sit: astrum, multæ: vt Virgiliæ, Orion, Vrsa maior, & Vrsa minor, &c. sidus aureum autem dixit ἀστέρα χρυσοῦν, vt non semel Virg. Æn. 2. *fert aurea sidera clamor.* & lib. 11. *Tum verò immensus surgens ferit aurea clamor Sidera.*

Infamis Hel. Cast. offens.] Quæ sunt peruulgata, omnibusque notissima de Stesichoro poëta, iccircò eum oculis esse multatum, quia Helenam versibus maledicis, & contumeliosis lacerarat, prætermitto. Pausanias autem in Laconicis, noua quædam hac de re, atque inaudita profert, Leonymum quendam Crotoniatam in insulam Λευκὴν profectum, Achillem in ea, duos Aiaces, aliosque Heroas, & vnà cum illis Helenam vidisse: cum ea etiam esse locutum, sibique ab illa esse mandatum, vt, cùm primùm Himeram (qua in vrbe natus est Stesichorus) nauigasset, Stesichoro nuntiaret, se iratam ob carmen in se scriptum, oculos ei ademisse: Quo nuntio accepto Stesichorum stilum vertisse, Helenamque, quam antea vituperarat, laudauisse. Eius autem palinodiæ principium ponit Plato in Phædro his verbis, ἔστι δὲ τοῖς ἁμαρτάνουσι περὶ μυθολογίαν καθαρμὸς ἀρχαῖος, ὃν Ὅμηρος μὲν οὐκ ᾔσθετο, Στησίχορος δέ. τῶν γὰρ ὀμμάτων στερηθεὶς διὰ τὴν Ἑλένης κακηγορίαν, οὐκ ἠγνόησεν, ὥσπερ Ὅμηρος, ἀλλ' ἅτε μουσικὸς ὤν, ἔγνω τὴν αἰτίαν, καὶ ποιεῖ εὐθὺς, Οὐκ ἔστ' ἔτυμος ὁ λόγος οὗτος, οὐδ' ἔβας ἐν νηυσὶν εὐσέλμοις, οὐδ' ἵκεο πέργαμα Τροίας. ποιήσας δὴ πᾶσαν τὴν καλουμένην παλινῳδίαν παραχρῆμα ἀνέβλεψεν, id est, ijs, qui in fabulando peccarunt, vetus est expiatio, quæ Homerū quidē fugit, sed non Stesichorū. Nam cùm oculis orbatus esset propterea, quòd Helenæ maledixerat, nō ignorauit, quemadmodum Homerus, sed, vt pote qui musicus esset, causam eius rei intellexit, & cōtinuò hoc carmen fecit. *Non verus ille est sermo: nū quam puppibus Vecta es veliuolis opulenta ad pergama Troia.* Absoluta igitur tota illa, quæ appellatur, palinodia, oculorum sensum continuò recuperauit. vsurpat M. Tullius huius carminis principium lib. 9. epist. ad Attic. οὐκ ἔστ' ἔτυμος λόγος (vt opinor) *ille de ratibus*, id est, nō est verus ille rumor de Pompeij nauibus. Extat & alius Stesichori versus

E apud Lycophronis interpr. ad eandem rem pertinens, Τροίης τὰ πρὶν ἔπ' Ἑλένης εἴδωλον ἔχοντες.

Infamis Helenæ] quam infamarat Stesichorus: dedecore & infamia notatæ à Stesichoro. non dissimulabo me reperisse in vno Vatic. libro, Infimis. de qua scriptura equidem nihil pronuntio. tantùm admonitum lectorem velim, vt consideret, idémne sit sentiendum de nomine infamis, quod de infacetus censuit Hermolaus Barbarus: nempe scribendum esse, inficetus.

Vati] Stesichoro. de quo sup. ad Od. 9. li. 4. vide de eod. multa apud Quinct. lib. 10.

Et tv] tu quoq; eorum exemplo.

O nec paternis] hæc palinodia irrisionis contumeliosæ plenissima est: immò verò mera contumelia est, cum vrbanitate tamen Horatiana coniuncta. Vult enim Horatius intelligi, quæ laudandæ Canidiæ causa dicit, esse planè falsa. Nec in sepvlchris, &c.] id est, nec docta, seu quæ nescis pauperum mortuorū cineres nono post eorum mortem die dispergere, ac

F dissipare. innuit hoc eam factitare solere.

Novandiales] nouendiales pulueres. nouendiale sacrum, nouendiales ludi, nouendiales feriæ à numero dierum sunt dictæ. Nam cadauer domi dies septem seruabatur: octauo die comburebatur: nono sepeliebatur, seu humabatur: deinde iustis persolutis, & imposita inscriptione humatus dicebatur mortuus. ante hoc tempus, & antequàm hæc facta essent, dicebatur esse supra terram. Ad hunc locum pertinet illud Virg. 5. Æneid. *Præterea si nona diem mortalibus almum Aurora extulerit, radijsque retexerit orbem, &c.* ad quem locum lege Seruium, qui ibi profert hunc Horatianum versum.

Pvræ manvs] καθαραὶ χεῖρες: non maculatæ sanguine: quod est falsum, vt cætera omnia.

Tvvsqve venter partvmeivs] venter partum eius est, qui partum edere & solet, & potest: venter fœcundus: qualis profectò non est Canidiæ: id est, Gratidiæ. est autē nomen conflatum à partu, & verbo meio. in codice lo. Morellij

A telllj viri nobilis, & in primis eruditi, annotatum erat ad hanc vocem *partumeius, partui aptus*.

Tvo Crvore rvbros] tuo cruore, & tabo commaculatos in puerperio tuo.

Vtcvmqve, &c.] quoties, vel quandocumque tu partu edito è lecto ſurgis fortis puerpera. quod numquam tibi contigit. numquam enim nec paris, nec peperiſti. videtur enim ſignificare, Canidiam obſtetricis opera, & miniſterio vti, quæ pannos eius cruore ex partu inquinatos, abluat, cùm longè aliud & ſentiat, & velit intelligi. Nam nec vmquam puerpera fuit, neque obſtetrice vſa eſt, neque pannos habet cruentos, vtpote quæ ſuppoſitos partus oſtentet, non veros. vt ſup. Od. 5. *ſi vocata partubus Lucina veris affuit*. *Exſilis* autem ſecundæ perſonæ eſt, à verbo exſilio.

CANIDIA.

Obseratis] obturatis, clauſis, ſurdis. obſerare à ſera ſactum. vtitur & Catull. ad Ipſitbill. ſeu, vt alij volunt, hoſpitellam, *Ne quis liminis ob* B *ſeret tabellam*.

Non saxa nvdis svrd.] huius verſus, & proximi ſententia eſt. Non ſunt nautis ſurdiora ſaxa, quæ fluctibus hibernis verberantur, ſubintell. quàm ego tibi ſum. vel hoc modo. non magis audiunt nautas miſeros, nudos, & eiectos ſaxa, quæ à fluctibus hibernis verberantur, quàm ego te. *nudis* autem, id eſt, ſpoliatis, naufragis. ſic ſuprà Od. 7. lib. 3. *nam ſcopulis ſurdior Icari Voces audit adhuc integer*.

Tvndit] verberat. Virgil. Æneid. 5. *Eſt procul in pelago ſaxum, ſpumantia contra Littora: quod tumidis ſummerſum tunditur olim Fluctibus, hiberni condunt vbi ſidera Cori*. Idem in Daphn. *Nec percuſſa iuuant fluctu tam littora, &c.*

Neptvnvs hibernvs] id eſt, mare tempeſtatibus hibernis commotum, atque ventis concitatum.

Salo] fluctu: maris agitatione, & iactatione, C Græcum nomen eſt, ex quo σαλεύειν agitare, concutere.

Invltvs vt tv riseris, &c.] egóne committam, vt tu impunè riſeris Cotyttia, quæ ſacra tu tuis verſibus vulgauiſti? de hoc loquendi genere vide quæ ſunt annotata ad illum locum, *Viſne tegam ſpurco Damæ latus?* Saty. 5. lib. 2.

Cotyttia] ſic ſcribendum docuit Politianus, non *Cocytia*. Cotyttia autem dicta ſunt ſacra quædam nocturna, flagitioſa, obſcæna, & nefaria, à Cotyttone impudentiæ, & Veneris obſcænæ dea, cuius ſacerdotes erant Baptæ: de qua Iuuenalis Saty. 2. *Talia ſecreta coluerunt Orgia tæda Cecropiam ſoliti Baptæ laſſare Cotyttò*.

Liberi Cvpin.] liberi, id eſt, nulla lege, nullóque pudore à libidine reuocati: liberè & ſolutè per omne libidinis, quantumuis obſcænæ, & flagitioſæ genus vagantis.

Et Esqvil. pontif. Venefici] Conſcius, & particeps à me factus eorum ſacrorum & veneficiorum, quæ in Eſquilijs tracto: vel dic pontificem eum appellari veneficij Eſquilini, D quia veluti pontifex quidam hæc ſacra reprehendat, & de his exiſtimare, & iudicare audeat. erat enim pontificum religiones, & ceremonias tueri. Feſtus, *Pontifex maximus, iudex, atque arbiter habetur rerum diuinarum, humanarúmque*. Plautus Rudente, *Lubet iurare. túne pontifex periurio es?*

Impvne vt vrbem, &c.] egóne te patiar inultum eſſe, qui me populi fabulam feceris?

Qvid proderit ditasse, &c.] id eſt, quid proderit tibi te Pelignas anus impenſo pretio conduxiſſe, vt te dolore, & cruciatu corporis liberarent: præſentibúſque venenis vſum eſſe, vt ſtatim exanimatus miſeriarum tuarum portũ occupares, ſi tardius, quàm optas, moriturus es?

Dvcenda] producenda, extrahenda. ſic dicimus *ducere bellum*.

In hoc] ad hoc, propter hoc, ἐπὶ τούτῳ.

Svppetas] vt ſufficias, ac ſuppedites materiam, & locum nouis doloribus: vel vt ſis ſemper recens & integer nouis doloribus. ἵνα ἐπαρκῇς καιναῖς ἀλγηδόσι.

Doloribvs] ſic habent aliquot libri ſcripti, & excuſi: quidam ſcripti *laboribus*: quidam *cruciatibus*. E

Infidvs] qui Deorum conſilia recondita vulgauit, vt dicemus ad Satyr. 1. lib. 1. ſed mihi tacendum non videtur, me in octo lib. manuſcriptis legiſſe, *Pelopis infidi pater*.

Benignæ] copioſæ, affluentis, abundantis, largæ. videntur quidem hæc pugnare, copioſum eſſe, & egere: ſed ea eſt Tantali, & Tantali ſimilium pœna, vt in media rerum copia egeant. de hac autem Tantali pœna vide annot. ad Satyr. 1. libri primi.

Optat Prometheus] de Prometheo ſuprà diximus nonnulla ad Od. 3. lib. 1. ad quæ hæc addamus: Prometheum iccircò Caucaſo eſſe affixum fingi, quòd is in monte illo aſſiduè hærens, inde aſtra ſtudioſè contemplaretur, & rerum cæleſtium cognitioni operam daret. quod teſtatur & Cicero lib. 5. Tuſcul. quæſt. non longè à princip. F Eſt autem hic mons circa Aſſyrios, altiſſimus, & pæne dicam, ſideribus vicinus. ex quo fit, vt aſtra maiora, quàm aliunde videantur, demonſtret, & planiſſimè eorum ortus obitúſque declaret. Dicitur idem totam fulminum rationẽ accuratè perquiſiuiſſe, eámque perſpectã & cognitam hominibus indicaſſe. Ex quo ignem cæleſtem furatus eſſe traditus eſt. Quòd autem Aquila cor eius exeſt, ſignificat ea fabula curam, & ſollicitudinem acrem animi, qua ſiderum motus perueſtigauit.

Obligatvs] id eſt, *alligatus*: vel dic *obligatus*, quaſi circumligatus, id eſt, firmiſſimè & tenaciſſimè ligatus. ſic enim dicunt Latini, *nexu ſe obligare*, & *verborum obligationes*, & *obligare vulnus*, & *obligatus beneficijs*. Sed cur non dixit, *obligatus Caucaſo*, potiùs quàm *aliti?* An hoc ſignificat, Prometheo aquilam eſſe aſſiduè affixam per hypallagen? an Prometheum Caucaſo eſſe obligatum & affixum, vt aliti, id eſt, aquilæ pabulum aſ-

A ſiduè præbeat, quaſi *aliti* poſitum ſit pro, alitis cauſa?

OPTAT SVPREMO, &c.] de Siſypho, & eius ſaxo, cùm fabula ſit notiſſima, tùm collegim' quædã ad Od. 14. li. 2. ibi, *damnatúſque longi Siſyphus Æolides laboris.*

VOLES MODÒ ALTIS DESILTVRR.] modò voles te ex altis turribus præcipitem agere.

ENSE PECTVS NORICO RECLVDERE] tibi pectus ferro transfigere. ſic Virgil. loquitur lib. 10. Æn. *Tum latebras animæ pectus mucrone recludit.* Noricus enſis autem à gente Norica dictus, Rhœtis, & Lepontijs finitima. Nam inter Noricos, & Rhœtos Rhenus fluuius interfluit. ſuprà Od. 16. lib. 1. *quas neque Noricus Deterret enſis.*

INNECTES] ſic reperi ſcriptum in duobus codicib. Vatic. Vrſin. Rainunij, Faërn. Nicot. Ruſſ. Cleric. in tribus Vatic. Faërn. Torn. *nectes.*

VECTABOR HVMERIS] tuis humeris inſidebo mihi inuiſis.

AN, QVÆ MOVERE CEREAS] an ego, B quæ cereas imagines motu præditas efficere, & animare poſſum, &c. adhibebantur autem cereę, & laneæ imagines in rebus magicis: vr ſat. 8. lib. 1. *Lanea & effigies erat, altera cerea.*

VT IPSE NOSTI CVRIOSVS, ET POLO] in libro Iannoct. ſcriptum eſt, *Vt ipſe curioſius noſti, & polo* quàm ſcripturam non reijcerem, niſi magis mihi placeret vulgata.

ET POLO DERIPERE LVNAM] ſuprà Od. 5. *Lunámque cælo deripit.* *Deripere* autem nõ *diripere*, ſcriptum eſt in omnibus libris calamo exaratis.

EXCITARE] excitare mortuos ab inferis.

DESIDERÍQVE TEMPERARE POCVLVM] & conficere, ac miſcere poculum amatorium. ſup. Od. 5. *Amoris eſſet poculum.* temperare, *κεράσαι.*

PLOR. ART. IN TE NVLL. HABENTIS EXIT.] Cùm diſſentirent hoc loco inter ſe libri veteres, aliíque haberent, *Plorem artis in te* C *nil habentis exitus:* alij, *Plorem artis in te nil habentis exitum:* alij, *nil agentis exitum:* ego olim eam ſcripturam, quæ mihi probabiliſſ. viſa erat, quęq; repetitur in duobus cod. Vatic. Iannoct. Torneſ. (quamquam in vno ex his, non ſine litura.) *Plorẽ artis in te nil agentis exitum*, ſecutus eram. quam ſic explicabam. ego, quæ Lunam è cælo poſſum deducere, & mortuos excitare ab inferis, & amatoria pocula præſentiſſima conficere, vſq; adeóne infelix ero, vt ars mea in te ſit inanis, nullámque vim aut poteſtatem habeat? hæc mihi quidẽ videbatur eſſe verborum ſententia: ſed hærebat ſcrupulus, quòd genus hoc loquendi, *ars nil agit in aliquo*, ſeu *in aliquem*, pro eo, quod eſt, inanis eſt, & nullam vim habet, & nil valet, videbatur mihi, vt & nunc videtur, parùm Latinum, & Horatio, eleganti ſcriptori, indecorum. nam *nil agere* quidem, inanem operam ſumere eſt: quo ſæpe vtuntur Latini. vtitur & Hor. ſat. 9. lib. 1. *ſed nil agis: vſque tenebo.* & ſaty. 3. lib. 2. qui locus videtur præcipuè huius lectionis ſententiam adiuuare. *Nil agit exemplum, litem quod lite reſoluit.* ſignificat enim inutile, atque inane eſſe exemplum, D quod rem dubiam & controuerſam, alia re dubia ſoluit. hoc igitur tunc afferebam, quo hanc ſcripturam defenderẽ. nam illam alteram, *artis in te nil habentis exitum*, planè reijciebam. quæ tamen reperitur ferè in omnibus libris excuſis, Venetis, Lugdunẽſibus, Pariſienſibus, Germanicis, & maiore parte manuſcriptorum. ego antẽ eam annos ab hinc duodecim ita in meo libro immutaram, *Plorem artis in te nil valentis exitum*. quod idem nuper venit in mentem Paullo Manutio, viro doctiſſimo, ſeu potius Mureto: qui ita curauit excudendum, cùm Aldini antiquiores habeant, *nil habentis.* neque verò hæc mihi ſcriptura diſpliceret, ſi eius exſtaret in libris veteribus vel tenuiſſimum veſtigium. Nunc cùm id non ſit: hanc, quam explanaui, & quæ reperitur in libris ſcriptis, *Plorem artis in te nil agentis, exitum?* tenebam, quia non habebam meliorem. Nam, ne mentiar, ne eam quidem magnopere probabam. Videbatur enim mihi inelegans & inſolens, ac, pæne dicam, barbarum loquendi genus: vt & nunc videtur. *ars nil agit in te*, vt ſuprà dixi. Nunc igitur (vt, E quod ſentio, liberè dicam) hãc ipſam ſcripturam, quam religione quadam deterritus immutare, aut reijcere tum non ſum auſus, corruptam eſſe, neque vllum mendum ineſſe in verbo *habentis*, ſed in voce *nil*, aut in voce *exitum*: &, ne longum faciam, totum hunc locum ſic eſſe legendum puto. *Plorem artis in te nullum habentis exitum?* ſeu, ſi quis malit, quòd in quibuſdam libr. reperitur, *Plorem artis in te nil habentis exitus?* Natum autem fortaſſe mendum eſt ex hac ſcriptura, *null' habentis*, & ex ignoratione cõſuetudinis loquendi Horatianæ. Nam cum indocti quidam ſiue librarij, ſiue lectores, quid ſibi vellet illud *null'* non intelligerent, neque quò referri poſſent hi patrij caſus *artis habentis*, viderent, ex ea voce *null'* fecerũt *nil.* Ita nobis locus corruptus per manus traditus eſt, quem poſteà nonnulli ita corrigere conati ſunt, vt *agentis* reponerent in locum verbi, *habentis.* in libro quidem Don. perſpicuè vox *agentis* F alia & recentiore manu ſcripta eſt. in ſolo autem codice Torneſ. & duob. Vatic. integram reperi: quibus cum poſtea conſentire animaduerti Lutetiæ Clericanum, Nicotianum, vnum Ruſſ. ad. ceteros. hanc igitur germanam, & integram ſcripturam eſſe arbitror. verborum autem hic ordo eſt, Plorem artis nullum exitum in te habentis? vel, ſi quis forte alteram lectionem huic anteponat, *Plorem artis*, id eſt, plorem gratia artis, *nil exitus*, id eſt, nullum exitum, *in te habentis*? Iam hoc *Plorem artis*, Græcorum more dictum eſt, pro eo, quod eſt plorem artis ergò, ſeu cauſa artis, vel ob artem. ſolent enim illi in huiuſmodi loquendi generibus ſubintelligere *χάριν*, vel *ἕνεκα*. Plato in Euthyd. *μακαρίζω ἄρ' ὑμᾶς ἔγωγε τοῦ κτήματος, πολὺ μᾶλλον, ἢ μέγαν βασιλέα τῆς ἀρχῆς.* i. beatos equidem vos duco poſſeſſionis iſtius magis nomine, quàm magnum regem, ſeu Perſarum regem imperij. Ariſtot. *ῥητορ. α. πολλοὶ γὰρ ἐγκαλοῦσι, ὥσπερ πρόδικος λέγεται, ὡς ἰδίᾳ ἂν εὐδαι-*

μακαρίσειε τῆς ὑγιείας. id est, ad verbum, quos nemo beatos duxerit valetudinis. quod valet, ob valetudinem, vel causa valetudinis. Dionys. Halicarnasseus, ἀρχαιολ. βιβ. ζ. Ταύτης μὲν τοίνυν τῆς γνώμης ἐπαινοῦντας ὑμᾶς, id est, huius sententiæ vos laudátes. quod valet, ob hanc mentem, vel ob hanc sententiam. Eurip. in Androm. κἀγὼ μὲν οὖν στένω δεινὰς τόλμας, ἃς ἔρξα. ὢ κατάρατος ἐγὼ, κατάρατος αἰδράσι, id est, gemo igitur facinoris hostilis, quod perpetraui. Idem Iphigenia in Aulide, Ἑλλάδος μάλιστ' ἔγωγε τῆς ταλαιπώρου στένω. id est, maximè equidem Græciæ calamitose gemo ac ploro. Idem Phœniss. φεῦ, φεῦ. κακῶν σῶν Οἰδίπου ὡς ἂν στένω, malorum tuorum Oedipe ploro. quæ tria postrema exempla proximè accedunt ad hanc locutionem Horatianam. Integrum est illud geous apud Æschyl. in Prometh. Αἶ αἶ στεναγμῶν, σῶν ὑπὲρ στένω πόνων. imitatus est etiam Virgil. 11. Æneid. *Vir Troiane, quibus cælo te laudibus æquem? Iustitiæne prius mirer, bellíne laborum?* id est, téne, mirer ob iustitiam prius, an ob belli labores? sic enim hunc versum explico, quamuis paullo aliter Seruius. Iam hæc loquendi genera, *habere exitum, nullum habere exitum,* Latinis scriptoribus valde sunt vsitata: quorum hoc proximum significat, quippiam non consequi finem, cuius gratia cœptum est, atque ita inane & inutile, seu nullius efficaciæ esse: illud alterum, cótrarium, nempe ad exitum optabilem peruenire & efficax esse, seu (vt ita dicam) effectum aliquem gignere. M. Tull. lib. 7. epistol. ad Att. *Rursus autem ex dolore municipali sermonibúsque eorum, quos conuenio, videtur hoc consilium exitum habiturum.* Idem Philipp. 2. *Fugam quærebamus omnes, quæ ipsa exitum non habebat.* idem de diuinat. lib. 2. *Quid ego Haruspicum responsa commemorem? (possum equidem innumerabilia) quæ aut nullos habuerunt exitus, aut contrarios.* Idem Acad. 2. *Ipsa autem philosophia: quæ rationibus progredi debet, quem habebit exitum?* Idem ferè valet *reperire exitum.* Idem Cicero li. 1. de finib. *Quòd si ne ipsarum quidem virtutum laus reperire potest exitum, nisi dirigantur ad voluptatem, &c.* Licet etiam ita legere seruata eadem loquendi consuetudine & elegantia, *Plorem artis in te nil habentis exitus?* vt sit ordo verborum, Plorem gratia artis, nil exitus, id est, nullum exitum in te habentis? vt iam diximus. Videtur mihi tamen hæc lectio durior aliquanto altera: contrà illa superior, suauior, & concinnior. Verùm tamen, vt sunt hominum dissimilia palata, amplectatur quisque quam volet: aliam respuat, ac reijciat. manum non verterim. Quòd si cui mea coniectura non probabitur, omnium scripturarum tolerabilissima mihi videtur ea, quam dixi reperiri in codice Iann. & Tornes. & duobus Vaticanis.

Q. HORATII FLACCI
Carmen Sæculare.

Phœbe, siluarúmque potens Diana,
Lucidum cæli decus, ô colendi
Semper, & culti, date, quæ precamur
Tempore sacro:
Quo Sibyllini monuere versus,
Virgines lectas, puerósque castos
Dijs: quibus septem placuere colles,
Dicere carmen.
Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis, & celas: aliusq́; & idem
Násceris: possis nihil vrbe Roma
Visere maius.
Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithya, tuere matres:
Siue tu Lucina probas vocari,
Seu genitalis.
Diua, producas subolem, patrúmque
Prosperes decreta super iugandis
Fœminis, prolísque nouæ feraci
Lege marita:
Certus vndenos decies per annos
Orbis vt cantus, referátque ludos,
Ter die claro, totiésque grata
Nocte frequenteis.
Vósque veraces cecinisse Parcæ,
Quod semel dictum est, stabilisq́; rerum
Terminus seruet, bona iam peractis
Iungite fata.
Fertilis frugum, pecorísque tellus
Spicea donet Cererem corona:
Nutriant fœtus & aquæ salubres,
Et Iouis auræ.
Condito mitis, placidúsque telo
Supplices audi pueros Apollo:
Siderum regina bicornis audi
Luna puellas.
Roma si vestrum est opus: Iliæq́;
Littus Etruscum tenuere turmæ,
Iussa pars mutare Lareis, & vrbem
Sospite cursu:
Cui per ardentem sine fraude Troiam
Castus Æneas patriæ superstes
Liberum muniuit iter, daturus
Plura relictis:
Dij probos mores docili iuuentæ,

Dij

A *Dijs senectuti placidæ quietem:*
Romulæ genti date, rémque, prolém-
Que, & decus omne.
Quique vos bubus veneratur albis
Clarus Anchisæ, Venerísque sanguis,
Imperet bellante prior, iacentem
Lenis in hostem.
Iam mari, terráque manus potenteis
Medus, Albanásque timet secureis:
Iam Scythæ responsa petunt, superbi
Nuper, & Indi:
Iam fides, & pax, & honos, pudórque
Priscus, & neglecta redire virtus
Audet: appárétq; beata pleno
Copia cornu.
Augur, & fulgente decorus arcu
B *Phœbus, acceptúsq; nouem camœnis,*
Qui salutari leuat arte fessos
Corporis artus:
Si palatinas videt æquus arceis,
Rémque Romanam, Latiúmque felix:
Alterum in lustrum, meliúsque semper
Proroget æuum.
Quæq; Auentinum tenet, Algidumq;,
Quindecim Diana preces virorum
Curet: & votis puerorum amicas
Applicet aureis.
Hæc Iouem sentire, deósque cunctos,
Spem bonam, certámq; domum reporto
C *Doctus, & Phœbi chorus, & Dianæ*
Dicere laudes.

Carmen sæculare dictum, quòd ludis sæcularibus caneretur. Ludos autem sæculareis primos à Valerio Poplicola institutos esse anno CCXLV. post vrbem conditam quidam tradiderunt: alij multis annis post reges exactos, & Poplicola iam mortuo. quam sententiam cõfirmant XV. virûm, qui ludis sæcularibus procurandis & faciendis præerant, commentarij. De tempore magna etiã dissensio est inter scriptores. alij enim centesimo quoque anno fieri solitos esse, vt sæculum centũ annorum spatium continere intelligamus: alij centesimo decimo quoque anno, vt sæculum sit ambitus annorum centum & decem. atque huic sententiæ consentanei sunt versus illi Horatiani, *Certus vndenos decies, &c.* superiorem autem confirmat Pompeius Festus his verbis: *seculares ludi apud Rom. post centum annos fiebant, quia seculum in centum annos extendi existimatur.* sed de sæculo & D ludis sæcularibus si quis plura scire volet, legat libellum Onufrij Panuini, qui accuratissime de his scripsit. Carmen autem sæculare ad Apollinem maximè & Dianam canitur, quia Dij sunt ἀλεξικακοί, & ἀποτρόπαιοι, id est, malorum depulsores: & iccirco placandi. adde quòd irati, & offensi, horribiles sunt: itaque eo magis precibus leniendi. Postremò, Troianis amici, & ita, Romanis. Quocirca tanto diligentius venerandi & placandi, ne neglecti, fiant inimici, & alieni.

SILVARVMQVE POTENS] siluarum domina. sic locutus est sup. Od. 3. lib. 1. *Sic te diua potens Cypri.* & Od. 25. lib. 3. ad Bacchum, *ô Naiadum potens, &c.* Dianæ autem gratæ sunt siluæ. suprà Oda 21. lib. 1. *Vos lætam fluuijs, & nemorum coma, &c.* Callimach. καὶ χορὸς ἀμφιλαφὴς καὶ ἐν οὔρεσιν ἱλάσκονται.

O COLENDI SEMP. ET CVLTI,] sic epist. 1. lib. 1. *Prima dicte mihi, summa dicende camœna, &c.*

TEMPORE SACRO] die festo, seu diebus festis. Oda 12. lib. 2. *Ludentem nitidis virginibus sacro Dianæ celebris die.*

E SIBYLL. MON. VERS.] tanta erat apud veteres illos Romanos librorum Sibyllinorum auctoritas, vt in rebus aduersis, ac difficilibus reip. temporibus non minore spe ad eos, quàm ad Etruscorum disciplinam confugerent: quod testatur M. Tull. lib. 4. accus. Verr. his verbis. *Itaque apud maiores nostros atroci, ac difficili reip. tempore, cùm Tib. Graccho occiso magnorum periculorũ metus ex ostentis portenderetur: P. Mutio, L. Calpurnio Coss. aditum est ad libros Sibyllinos, in quibus inuentum est, Cererem antiquissimam placari oportere.*

DIIS, QVIBVS SEPTEM] Dijs vrbis Romæ præsidibus, & custodibus, πολιούχοις.

SEPTEM COLLES] septem colles vrbis Romæ primò mœnibus inclusi, hi sunt, Quirinalis, Viminalis, Esquilinus, Cœlius, Palatinus, Tarpeius, seu Capitolinus, Auentinus, quibus additi sunt posteà, Cœliolus, Ianiculus, Vaticanus, aut certè eius pars, Collis hortulorum. Ex his F montibus aliquot commemorat Horatius: Quirinalem epist. ad Iul. Flor. lib. 2. *cubat hic in colle Quirini.* Esquilinum non semel. sat. 8. lib. 1. *Nunc licet Esquilijs habitare salubribus.* sat. 6. lib. 2. *at simul atras Ventum est Esquilias, &c.* Palatinum infrà hac Oda, *Si Palatinas videt æquus arceis.* & epist. 3. li. 1. *Scripta, Palatinus quæcumque recepit Apollo.* Capitolinum, Od. 3. lib. 3. *dum Capitolium Scandet cum tacita virgine pontifex.* & item alibi. Auentinum epist. 2. lib. 2. *Hic extremo in Auentino.* Vaticanum Oda 20. lib. 1. *Redderet laudes tibi Vaticani Montis imago.*

ALME SOL] qui omnia alis & foues.

CVRRV NITIDO DIEM QVI, &c.] id est, qui diem curru nitido aperis, & idem claudis. de curru solis suprà Od. 6. lib. 3.

PROMIS ET CELAS] promis oriens, celas & condis occidens. & suprà Od. 5. lib. 4. dixit *condere diem collibus in suis.*

ALIVSQVE, ET IDEM NASCERIS] alius,

A alius, quia alia quotidie loco oritur: vel quia alius est dies hodiernus ab hesterno: vel quia alio colore est propter cæli, temporisque dissimilitudines. idem autẽ, quia semper vnus est. sup. Od. 16. lib. 1. *quid terras alio calenteis Sole mutamus?*

POSSIS] optantis, seu precantis oratio est.

APERIRE LENIS] quæ lenem te præbes in aperiendis partubus. de Ilithya diximus suprà ad Od. 22, lib. 3.

SIVE TV LVCINA] profert Seruius ad illũ locum Virgilij, Pollione, *Casta faue Lucina.*

SEV GENITALIS] γενέθλια θεά. dea nascenteis fœtus adiuuans: seu partus maturans, seu ad gignendum valens, seu fœtus vtero inclusos in lucem proferens. Taleis autem deos, γενεθλίους Græci vocant. qua voce vsum esse Platonem lib. 5. de rep. non ita pridem mihi indicauit Iosephus Scaliger, cùm Lutetiam, vt coniectanea sua in Varronem de lingua Latina excudenda curaret, venisset. Platonis autem verba sunt hæc, ξυγγένειαν δὲ καὶ ὁμογνίων θεῶν κοινωνίαν ἅπασαν ταὐτοῦ φύσιν αἵματος ἔχουσαν τιμῶν τις, καὶ σεβόμενος, εὔνους ἂν γενεθλίους θεοὺς εἰς παίδων αὑτοῦ σποράν ἴσχοι κατὰ λόγον. vbi vulgò legitur εὔνους ἂν καὶ
B γενέθλιους θεούς, id est, cognationem autem & societatem gentilitiorum deorum omnem vnius sanguinis natura præditam honorans quis, & colens, deos genitaleis, propitios erga liberorum suorum sationem meritò & probabiliter habuerit. Iam quòd vnius deæ plura nomina ponuntur, referendum est hoc ad morem & ritum precantium: qui ne fortè in nomine errarent, complura eorum, quos orabant, deorum nomina cõgerere solebant, vt *Luna, Deûm quæ sola vides periuria vulgi, Seu Cretæa magis, seu tu Dictynna vocaris, Huc descende.* Horatius Sat. 6. lib. 2. *Matutine pater, seu Iane libentius audis.*

PATRVMQVE PROSP. DECR.] facito, vt senatusconsulta, & leges de contrahendis matrimonijs, & de maritandis ordinibus, sanctè seruentur, secundósque habeant exitus.

LEGE MARITA] id est, & super lege Papia, Poppæa de maritandis ordinibus, à M. Papio Mu
C tilo, Qu. Poppæo Secundo COSS. Augusto imperiũ obtinẽte, lata: per quã sanciebatur, ne quinquaginta annis minor sexagenario nuberet: aut ne vir sexaginta annis minor quinquagenariam vxorẽ duceret: & vt omnibus ingenuis, præterquã senatoribus, eorúmq; liberis libertinas vxores habere liceret. De hac lege Cornel. Tacitus lib. 3. Annalium, his verbis, *Relatum deinde de moderanda Papia, Poppæa, quam senior Augustus post Iulias rogationes incitandis cælibum pœnis, & augendo ærario sanxerat.* & Suetonius in Augusto.

CERTVS VNDENOS DECIES] dissentiunt etiam hic codices manu scripti. in alijs enim scriptum est, *Certus vt denos decies per ann. Orbis & cantus, &c.* in alijs, & quidem multo pluribus, trib. Vatic. Iann. Faër. Tornes. Nicot. Russ. *Certus vndenos dec. per ann. Orb. vt cant. &c.* quam scripturam secuti sumus, vt veram & rectam, & ab omnibus viris doctis comprobatam: & ita intelligemus, ludos sæculareis centesimo decimo quoque anno fieri solitos esse.

ORBIS] sæculum: quod vel centum & decem, vel centum dumtaxat annorum spatium continet. D

ET CANTVS, REFERATQVE LVDOS] cantus referat, & ludos sæculareis. sed hi ludi nõ semper centesimo, vel centesimo decimo quoque anno fiebant. Nam & Suetonius scribit, ab Augusto anticipatos esse. & Cornel. Tacitus lib. 2. Annal. tradit, quarto & sexagesimo anno pòst quàm Augustus ediderat, imperatore Claudio spectatos esse. Iterum Suetonius in Domitiano narrat, eum fecisse ludos sæculareis habita ratione temporis, & anni, nõ quo Claudius proxime, sed quo olim Augustus ediderat.

TER DIE CLARO, TOTIESQVE,] tribus diebus, totidémque noctibus.

VOSQVE VERAC. CECIN. PARCÆ] ordo verborum, & sentẽtia hæc mihi videtur esse. Vósq; ô Parcæ veraces cecinisse: id est, quæ vera cecinistis, vel quæ veraces estis in ijs, quæ cecinistis, iungite bona fata fatis iam peractis, id est, præteritis, ac transactis: quod quidem semel iam à vobis dictum est, & stabilis, id est, ratus, & fixus, atque immutabilis rerum terminus id seruat, neque id vllo pacto potest immutari. quidnam semel dictũ est? vos iuncturas bona præteritis fata. E
Quòd si legamus *seruet*, vt habent aliquot libri veteres: erit oratio benè precantis, & optantis, hoc modo, & Dij faciant, vt stabilis, fixus, & altè hærens terminus id seruet. quale illud apud Virgil. Æneid. 12. *Vt potius reor, & potius Dij numine firment.* atque ita legisse videtur Porph. atque adeò ita legit Seruius ad illum Virgilij versum, Pollione: *Concordes stabili fatorum numine Parcæ:* qui hunc locum profert. ego tamen non improbo, *seruat*, vt intelligamus esse εὐφήμησιν, id est, orationem boni ominis. Neque verò est, quòd quisquam mihi dicat, pronomen *quod*, referri solere ad ea, quæ antecedunt potius, quàm ad ea, quę subsequuntur. Nam quamuis negare non possim ita esse: constat tamen interdum etiam ad ea referri, quæ sequuntur. M. Tul. ad Att. lib. 2. *Pompei', nostri amores, quod mihi summo dolori est, ipse se afflixit.* quorũ verborum hic ordo est. Pompeius, F
nostri amores, ipse se afflixit, quod mihi summo dolori est. Põpeius ad Domit. lib. 8. epist. ad Attic. *In quibus* (litteris) *scribis, Cæsarem apud Corfinium castra posuisse. quod putaus, & præmonitus fit, vt nec in præsentia committere tecum prœlium velit, & omnibus copijs conductis te implicet, ne ad me iter expeditum tibi sit, &c.* verba illa, *quod putaus*, referẽda sunt ad ea, quæ sequuntur, non ad superiora: T. Liuius li. 22. *quod numquam antea factum erat, prodictatorem populus creauit.* Idem li. 27. *Id quod nullo antè bello acciderat, duo consules sine memorãdo prœlio interfecti velut orbam rempubl. reliquerant.* Iterum M. Tull. Acad. lib. 1. *Dabitis enim profectò, vt in rebus inusitatis, quod Græci ipsi faciunt, quibus hæc iamdiu tractantur, vtamur verbis interdum inauditis.* quamquã in hoc postremo exemplo hæc verba, *quod Græci ipsi faciunt*, videntur media esse interiecta, hoc modo, dabitis enim, vt in rebus inusitatis vtamur verbis interdũ inauditis: quod

A Græci ipsi faciunt, &c. Porphyrio autem longè aliter huc Horatij locum explicat: quam explicationem ego hic proponam, vt de ea iudicet lector intelligens, & eruditus. eius verba sunt hæc aliquanto obscuriora: *syllepsis est. ex verbo enim sin gularis numeri seruet, pluralis nascitur, seruent.* hæc Porphyrio: nihil præterea. ex quibus apparet, eũ sic intelligere huc locum. Vósque, ô Quirites, Parcæ, veraces cecinisse id, quod semel dictum est, seruent, & stabilis rerum terminus vos seruet, &c. & ita *Parcæ veraces* erunt recti casus, non vocandi. quam explicationem nullo modo probo, putóque vel Porphyrionem, vt hominem hic planè lapsum esse: vel non esse germani Porphyrionis verba, sed alicuius inepti scholiastæ.

STABILISQVE RERVM TERM.] Lucret. li. 1. *atque altè terminus hærens.* Notum illud, Terminum deum, Romæ in loco Ioui consecrandò repertum, remansisse ac restitisse, neque Ioui ipsi cedere voluisse. Ouid. Fast. 2. *Quid? noua cũ fierent Capitolia, nempe Deorum Cuncta Ioui cessit turba, locúmque dedit: Terminus, vt veteres memorant, inuentus in æde Restitit, & magno cum Ioue templa tenet.* huc pertinet lepidissimũ illud ænigma,

B quod extat apud A. Gell. lib. 12. cap. 6. *Semel, minúsne, an bis minũ sit, non sat scio: An vtrumque eorum: vt quondam audiui dicier, Ioui ipsi regi noluit concedere.* Festus. *Numa Pompilius statuit, eũ, qui terminum exarasset, ipsum & boues sacros esse.* de Termino plura sup. ad O [illegible] 2. epod.

FERTILIS FRVGVM] frugibus abundans, & pecore. Lucret. lib. 2. quamobrem terra, magna Deûm mater habita & dicta sit, multis versibus, iísque elegantissimis declarat, quos satis erit mihi indicasse. *Quare magna Deûm mater, matérque ferarum, Et nostri genitrix hæc dicta est corporis vna, &c.*

SPICEA DONET CER. COR.] Hesiodus Cererem [Greek] appellat, id est, pulchrè coronatam. corona donabatur scilicet ab agricolis propter frugum vbertatem. sic Tibull. eleg. 1. lib. 1. *Flaua Ceres, tibi sit nostro de rure corona Spicea, quæ templi pendeat ante fores.* Sic autem legendum,

C non, vt vulgò, *tibi fit.*

ET IOVIS AVRÆ] auræ salubres: cælum salubre.

CONDITO MITIS, PLACIDVSQVE] numquam enim nisi iratus, iaculatur Apollo, vt alibi notauimus. Itaque Pæan dictus est, [Greek], quod valet ferire. Tum eius sagittæ pestem ac perniciem mortalibus afferunt. Homer. *[Greek]*. supra Od. 10. lib. 2. *neque semper arcum Tendit Apollo.* Virg. lib. 8. extr. *Actius hæc cernens arcum intendebat Apollo Desuper.* Notat Seruius apud Virgil. Daphnide ad illum locum, *duas, altaria Phœbo,* triplicem esse Apollinis potestatem, & eundem esse Solem apud superos: Liberum patrem in terris: Apollinem apud inferos. Vnde etiam (inquit) tria insignia circa simulacrum eius videmus: lyram, quæ nobis cælestis harmoniæ imaginem demonstrat: Grineum, quod terrenum numen ostendit: sagittas, quibus deus infernus & noxius declaratur. Vnde & Apollo dictus est, [Greek]: id est, propterea quòd perdat, seu interimat. *Hinc est quod Homerus tam pestilentie, quam salutis auctorem esse dicit. Et Horatius ait Condito lenis, &c.*

D Idem ad illum locum Æneid. 3. *Corrupto cæli tractu,* notat, Apollinem offenso pestilentiam gigni: quod & Homerus indicat (inquit ille) cùm eum inducit sagittis & arcu armatum, quo tempore pestilentiam Græcis importare parat, lib. *a. [illegible]*: Contrà si citharam teneat, lenis, mitis, & placidus est: vt de Horat. *Condito mitis, placidúsque telo, Supplices audi, &c.*

SIDERVM REGINA BICORNIS] lib. 1. Od. 12. *micat inter omnes Iulium sidus velut inter ignes Luna minores.* bicornis autem, id est, [Greek].

ROMA SI VESTRVM EST OPVS.] subintell: vt est. sed quamobrem Roma opus Apollinis esse dicitur? fortasse quia Æneas cum suis Apollinis responsa secutus solum mutauit, aliasque terras periuit, nempe Italiam, ibíque nouas sedeis collocauit. Virgil. lib. 4. Æn. *Sed nunc Italiam magnam Gryneus Apollo, Italiam Lycia iussere capessere sortes.*

ILIÆQVE] Troianæ.

E IVSSA PARS] quæ Ænean secuta est, ab Apolline iussa, vt paullo antè diximus. *iussa* autem particip. à verbo iubeor.

SOSPITE CVRSV] id est, secundo cursu: vel saluo cursu potius. nam salui quidem in Italiam peruenerunt Troiani cum Ænea: sed non semper secundis ventis, nec secundo cursu vsi sunt. per cursum autem nauigationem intelligi, ad librum primum notauimus.

CVI PER ARD. S. F.] id est, cui per medium incendium Troianum, seu medias flammas, quibus Troia conflagrauit, liberè, impune, & sine vitæ noxa, seu pernicie effugiendi facultatem dedit, &c. Sic Virg. lib. 2. Æn. *Descendo, ac ducente deo, flammam inter & igneis Expedior.* Sed Seruius aliter, vt mox dicemus.

SINE FRAVDE] sine damno, aut pernicie Æneæ: vt sup. Od. 19. lib. 2. *Nodo coërces viperino Bistonidum sine fraude crineis.* Seruius ad illum Virgilij locum Æneid. 1. *Antenor potuit mediis, &c.* profert huc Horatij, & *sine fraude* interpretatur, sine proditione. quod non probo. F

PATRIÆ SVPERSTES] qui patria incensa, ac deleta, saluus, & incolumis euasit.

DII PROBOS MORES] Nam, vt ait Oda 24. lib. 3. *Quid leges sine moribus Vanæ proficiunt?*

IVVENTÆ] iuuentæ nomen pro iuuenibus vsurpauit. quod est vsitatius in voce iuuentutis, vt Od. 6. lib. 3. *Non his iuuentus orta parentibus Infecit æquor sanguine Punico.* & ita ferè semper à M. Tull. vsurpatur.

DII SENECTVTI] in aliquot libris manuscriptis, hic versus superiorem antecedit. Quòd autem ad sententiam attinet, huc pertinet illud ex Sat. 1. lib. 2. *seu me tranquilla senectus Exspectat.*

ROMVLÆ] id est, Romanæ. sic Od. 5. lib. 4. *optime Romulæ Custos gentis.*

BOBVS] duo Vatic. & Torn. habent *bubus.*

ALBIS] Albæ victimæ Apollini & Dianæ immolantur, quia Lucidi sunt: omnis autem lux alba:

A alba: vt nox & tenebræ nigræ. Itaque apud Homerum ἰλ. κ. pecudes promittuntur speculatori seu exploratori nocturno Diomedi, nigræ. Præterea immolabantur Ioui à consule, aut imperatore tauri, seu iuuenci albi. Virg. Æneid. lib. 9. *Et statuam ante aras aurata fronte iuuencum Candentem, &c.* & Georg. 2. *Hinc albi Clitumne greges, & maxima taurus Victima, &c.*

VENERATVR] precatur, vt dicemus ad Sat. 6. lib. 2.

CLARVS ANCH. VEN. QVE SANGVIS] Augustus à Iulio Cæsare: Iulius Cæsar autem ab Iulo. sic supra Od. 15. lib. 4. *Et almæ progeniem Veneris canemus.* Venus oraculo edito & vulgato, Troianorum imperium, genere Priami funditus deleto, ad Anchisæ posteros peruenturum Anchisæ concubitum vltrò expetiuit, cùm esset ille ætate iã affecta & ingrauescente. Ex quo concubitu Ænea nato causas ac semina belli quærens, quo bello opes Priami conciderent, imperiúmque frangeretur, Alexandrum ad amorem Helenæ

B impulit. Quo facto, Helenáque rapta, Venus opinione quidem hominum, & dicis causa Troianis opitulabatur ac fauebat, sed reuera cladem eis imminentem sublenabat: ne salute prorsus desperata Helenam redderent, & ita positis armis & pace confirmata, discordiisque compositis ac sedatis, Priami imperium in multos annos incolume maneret: quòd si factum esset: neque Æneas, à quo Romani profecti sunt, Troia profugisset, neque imperio Rom. initium dedisset.

IMPERET BELL. PR. IAC.] sic Virgil. Æneid. 6. *Parcere subiectis, & debellare superbos.*

PRIOR] id est superior, maior, præstantior. Saty. 5. lib. 2. *fama ciuem, causáque priorem Sperne domi si natus erit, fecundáue coniunx.* Virgil. Æneid. 11. *Hic pietate prior.* propriè posuit epist. 2. lib. 2. in extr. *Extremi primorum extremus, vsque priores.*

MANVS POTENTEIS] potentiam Ro. vim imperij Rom. χεῖρας ἀάπτους.

ALBANASQVE] Vel Romanas: populus enim Albanus Romam translatus est: Vel dic Albanas

C propriè, id est, Latinas à mõte Albano, in quo carnem accipere erant soliti aliquot Italiæ populi & vbi fiebat sacrificium Ioui Latiali a pontifice Romano. sed illud prius magis placet: & confirmatur illo Virgiliano lib. 1. Æneid. *Albaníque patres, atque altæ mœnia Romæ.* D

ET NEGL. RED. VIRT. AVD.] & virtus antea ab hominibus neglecta, nunc audet redire: id est, nunc homines virtutem & superiora illa fidem, iustitiam, pacem, &c. quæ anteà neglexerũt, & è terris expulerunt, colere & amplecti incipiunt tale est illud Virgil. Pollione, *Iam redit & Virgo: redeunt Saturnia regna.*

PLENO COPIA CORNV] vt supr. Od. 17. lib. 1. *hinc tibi copia Manabit ad plenum benigno Ruris honorum opulenta cornu.*

AVGVR] sic sup. Od. 2. lib. 1. *Augur Apollo.*

ÆQVVS] placatus, placidus, propitius. vt supr. Od. 18. lib. 3. *abeásque paruis Æquus alumnis.*

ARCES] quidam libri veteres habent, *aras.*

ALTERVM IN LVSTRVM] non dixit, alterum in sæculum, quod erat nimis longum: sed alterum in lustrum: quod breuius est.

MELIVSQVE SEMPER, &c.] & semper proferat, ac producat in ætatem meliorem, imperium Romanum, & Italiam. repetenda enim est præpositio *in.* E

QVINDEC. QVE PRECES VIROR.] ad Quindecimuirûm, qui sacerdotes erant Sibyllini, collegium, ludorum sæcularium procuratio pertinebat, vt docet Cornel. Tacit. lib. 11. Annalium, his verbis, *Nam Domitianus quoque edidit ludos sæculares, iisque intentius affui sacerdotio Quindecimuirali præditus, ac tũ Prætor. quod non iactantia refero, sed quia collegio Quindecimuirũ antiquitus ea cura mandabatur, & magistratus potissimum exsequebantur officia ceremoniarũ.* Quindecimuiri autem Sibyllini, à Sylla dictatore fuerunt instituti, cùm ante Syllæ dictaturam decem dumtaxat fuissent.

DOCTVS ET PHOEB.] ordo est, ego chorus, doctus Phœbi & Dianæ laudes dicere, spem bonam & certam domum reporto, hæc Iouem, & omneis Deos sentire: hæc approbare: his assentiri. chorus enim vnius personam gerit, vniúsque parteis agit, vt epist. de arte poët. *Actoris parteis chorus, officiúmque virile Defendat.* sic enim versum F illum potius explicandum & legendum esse puto, vt dicam suo loco.

HORATII CARMINVM
siue sermonum,
FINIS.

INDEX RERUM ET VERBORUM OBSERVATIONE DIGNIORUM, QUÆ HIS

commentariis continentur: cuius numerus paginam, littera seu litteræ columnam, & versum indicant, à littera, ad oram libri adscripta numerandum.

B

C

cados

D

Deorum

Genauni,

K

L

lasè

M

N

O

P

Populus

T

V